Frihet i globaliseringens tid Landsmöte 2013

1

INNEHÅLL DEL 1:

Föredragningslista
Preliminär tidsplan
Lathund för landsmötesdeltagare
PS-förslag 1–4
Verksamhetsberättelse och årsredovisning
Dechargeutskottets yttrande
Valberedningens förslag

Partistyrelsens förslag till nytt partiprogram

Partistyrelsens yttrande över programkommitténs förslag samt inkomna motioner

Landsmöte 2013

Folkpartiet liberalernas landsmöte
14–17 november 2013
Aros Congress Center, Västerås

Del 1

Föredragningslista
Preliminär tidsplan
Lathund för landsmötesdeltagare
PS-förslag 1–4
Verksamhetsberättelse och årsredovisning
Dechargeutskottets yttrande
Valberedningens förslag

Partistyrelsens förslag till nytt partiprogram

Partistyrelsens yttrande över programkommitténs förslag samt inkomna motioner

1

Innehåll

Föredragningslista 2

Preliminär tidsplan 3

En lathund för dig som deltar på landsmötet 5

PS-förslag 11

Verksamhetsberättelse 15
- Förord 15
- 1. Aktiviteter 15
- 2. Kommunikation 17
- 3. Utbildningsverksamhet 17
- 4. Internationellt arbete 18
- 5. Ekonomi 19
- 6. Åtgärder med anledning av landsmötesbeslut 19
- 7. In memoriam 20
- 8. Jämställdhetsbokslut 20
- 9. Ungdomsbokslut 20
- 10. Liberala ungdomsförbundet (LUF) 20
- 11. Liberala kvinnor 20
- Bilaga 1: Valda av landsmötet 2011 21
- Bilaga 2: Rapport från riksdagsgruppen 21
- Bilaga 3: Rapport från EU-kansliet i Bryssel 23
- Bilaga 4a: Årsredovisning för räkenskapsåret 2011 24
- Förvaltningsberättelse 24
- Bilaga 4b: Årsredovisning för räkenskapsåret 2012 28
- Förvaltningsberättelse 28
- Bilaga 5: Jämställdhetsbokslut 33
- Bilaga 6: Ungdomsbokslut 36
- Bilaga 7: Partistyrelsens rapportering avseende valanalysgruppens rekommendationer 37

Dechargerapport 41
- Partistyrelsen och partiledningen 42
- Organisation och medlemsutveckling 42
- Centrala arrangemang och utbildningar 43
- Råd, nätverk, samverkande och närstående organisationer 44
- Kommunikation och kampanj 44
- Jämställdhetsarbete 44
- Internationell verksamhet 45

Valberedningens förslag till landsmötet 2013 47

Partistyrelsens förslag till partiprogram: Frihet i globaliseringens tid 49

Partistyrelsens yttranden över motioner:
- A: Liberal ideologi och allmänpolitik 79
- B: Utbildning och kultur 89
- C: Jämställdhet och likabehandling 119
- D: Rättsfrågor och demokrati 129
- E: Ekonomi 155
- F: Migration och integration 179
- G: Social välfärd 193
- H: Ett hållbart samhälle 215
- J: EU-politik och internationella frågor 245
- K: Folkpartiet liberalernas organisation och stadgar 263

Föredragningslista

1. Landsmötet öppnas

2. Val av ordförande, tre vice ordförande och sekreterare för mötet

3. Val av protokollsjusterare

4. Fråga om mötet behörigen utlysts

5. Fastställande av föredragningslista

6. Fastställande av förhandlingsordning

7. Fråga om tillsättande av utskott samt nominering och val till dessa

8. Dechargeutskottets betänkande

9. Rapport från riksdagsgruppen

10. Revisorernas berättelse

11. Fråga om ansvarsfrihet

12. Allmänpolitisk debatt

13. Partistyrelsens förslag

14. Motioner

15. Fastställande av medlemsavgift till riksorganisationen och tid för vilken denna skall gälla

16. Nominering och val för tiden intill nästa ordinarie landsmöte av:
a) partiordförande
b) förste och andre vice ordförande
c) 21 övriga ledamöter av partistyrelsen
d) två revisorer, varav en auktoriserad, samt två ersättare för dessa
e) ordförande och sex ledamöter i dechargeutskottet
f) ordförande och sex ledamöter i valberedningen
g) övriga eventuellt förekommande val

17. Under landsmötet väckta frågor som landsmötet beslutar behandla

18. Landsmötet avslutas

Preliminär tidsplan

för landsmötet 14–17 november 2013 på Aros Congress Center, Västerås

Torsdagen den 14 november

10.00	Mötesbyrån öppnar
11.00–12.00	Landsmötesskola för förstagångsdeltagare (frivillig)
13.00	Anförande av Jan Björklund. Landsmötets formella öppnande. Val av mötespresidium m.m.
14.45	Utskottsarbetet inleds
17.30–19.00	Rullande middag
19.00	Förhandlingarna inleds
22.00 (senast)	Förhandlingarna ajourneras

Fredagen den 15 november

08.30	Förhandlingarna återupptas
12.00–13.30	Rullande lunch
18.30	Förhandlingarna ajourneras
20.00	Landsmötesmiddag

Lördagen den 16 november

08.30	Förhandlingarna återupptas
12.00–13.30	Rullande lunch
18.00–19.30	Rullande middag
22.00	Förhandlingarna ajourneras

Söndagen den 17 november

08.30	Förhandlingarna återupptas
12.00–13.30	Rullande lunch
16.00	Landsmötet avslutas

En lathund för dig som deltar på Folkpartiets landsmöte

Hur landsmötet fungerar

Alla medlemmar i Folkpartiet har enligt stadgarna rätt att närvara, delta i debatten och lägga förslag. Rösträtt har dock endast de av länsförbunden och sidoorganisationerna utsedda ombuden.
Landsmötet antar också en förhandlingsordning som reglerar arbetet mer i detalj. Den här lathunden baseras på det förslag till förhandlingsordning, som partistyrelsen lagt fram (PS-förslag 1).

Landsmötet

Landsmötet behandlar både förslag lagda av partistyrelsen (PS) och av medlemmar. Medlemmarnas inskickade förslag kallas motioner. Partistyrelsen har utsett en arbetsgrupp, *programkommittén*, som tagit fram förslag till ett nytt partiprogram.

Partistyrelsen har i sin tur tagit ställning till samtliga motioner och förslaget till partiprogram. Partistyrelsens förslag sammanfattas i **PS-yttranden**.

På landsmötet är det partistyrelsens förslag som är utgångspunkten. Både PS-yttrandena och motionerna finns med i landsmöteshandlingarna, som är indelade i olika **områden** som betecknas med bokstäver. **Del 1** (denna del) innehåller PS-yttranden och övriga handlingar till landsmötet. **Del 2** innehåller motionerna. För att göra det lättare få överblick finns det också i del 1 ett dokument som visar hur det nya partiprogrammet skulle se ut i sin helhet om partistyrelsens förslag går igenom på varje punkt. (I en bilaga i del 2 finns också programkommitténs ursprungliga förslag.)

Utskotten

Alla ombud deltar under torsdagen i något av de olika **utskott** som tillsätts av landsmötet. Utskottens roll är att diskutera partistyrelsens förslag på ett eller flera sakområden och ta ställning till dessa. Utskotten behandlar samtliga PS-yttranden inom sitt område och yrkar bifall eller avslag till dem, men kan även föreslå nya texter, eller ge ett annat förslag till beslut om motioner och programpunkter än partistyrelsen.

OBS! Nytt för i år är att utskotten även föreslås behandla yrkanden av medlemmar som inte är ombud, om yrkandena lämnas in innan utskottsarbetet påbörjas. Under landsmötets pleniförhandlingar kommer enbart ombud, partistyrelseledamöter och ledamöter i programkommittén att kunna lägga yrkanden.

Utskottens förslag samlas i **utskottsutlåtanden** som delas ut under landsmötet. Under förhandlingarna i plenum är det dessa utlåtanden som debatten utgår från. Du kan se exempel på ett utskottsutlåtande från landsmötet 2011 i slutet av den här lathunden.

Utskottens sammanträden är slutna och det är bara ombuden tillsammans med representanter för partistyrelsen samt sekreterare som har tillträde.

Mötespresidiet

Landsmötespresidiet leder förhandlingarna i plenum. Presidiet består av förhandlingsordförande, förhandlingssekreterare och ett antal protokollssekreterare och bisittare.

Uppdragen som förhandlingsordförande och förhandlingssekreterare väljs i landsmötets inledning.

Under förhandlingarna sitter landsmötespresidiet med bisittare och funktionärer på scenen.

Sekretariat

Under landsmötet finns ett **sekretariat** med personer som skriver protokoll från förhandlingarna, sköter talarlistan i förhandlingssalen och kontinuerligt producerar dagordningar med mera.

Justeringspersoner och rösträknare

I början av landsmötet väljs ett antal ombud som får i uppgift att följa förhandlingarna noggrant för att senare kunna intyga att protokollet är korrekt skrivet. Dessa kallas justeringspersoner och tjänstgör ofta i grupper som växlar mellan olika förhandlingspass.
Samtidigt utses en annan grupp ombud att tjänstgöra som rösträknare när landsmötet går till votering.

Landsmötesombud

På landsmötet finns totalt 179 ombud. 174 ombud utses av Folkpartiets länsförbund. Alla länsförbund har minst ett ombud. Övriga ombudsplatser fördelas proportionellt mot antalet medlemmar.

Folkpartiets sidoorganisationer utser också ombud. Liberala Ungdomsförbundet utser tre ombud, varav ett representerar nätverket Liberala Studenter. Liberala Kvinnor utser två ombud.

Ombudsbyte

Ett länsförbund eller en samverkande organisation kan byta ombud under landsmötet, men bara i samband med nytt förhandlingspass. Anmälan av ombudsbyte sker i mötesbyrån senast en timme innan förhandlingspasset börjar. Ersättare måste vara anmäld i förväg till riksorganisationen.

Övriga funktionärer

För att landsmötet ska fungera smidigt, engageras personal och ett stort antal frivilliga. Förutom de redan uppräknade funktionerna finns en presstjänst som servar närvarande journalister, en webbredaktion som uppdaterar information om vilka beslut som fattas, ett tryckeri som färdigställer dagordningar och utskottslåtanden etc.

Förhandlingspass

Landsmötet är uppdelat på ett antal **förhandlingspass**. De tider som förhandlingspassen börjar och slutar återfinns i tidsplanen. (Dessa tider är dock ungefärliga. Om ett föregående pass slutar tidigare än beräknat, kan efterföljande pass börja tidigare.)
Till varje förhandlingspass finns en särskild dagordning, som delas ut i förväg. På dagordningen för förhandlingspasset anges de punkter som ska behandlas under passet. Punkterna på dagordningen refererar till ett antal förslag från ett visst utskott. En punkt på dagordningen kan se ut så här:

3.Allmän ekonomisk politik, skattepolitik m.m. Utskottets förslag 1–38

Detta betyder att under debatten kommer samtliga utskottets 38 förslag – och därmed de PS-yttranden och de motionsförslag eller förslagspunkter som dessa bygger på – att behandlas.

Under förhandlingarna används företrädesvis utskottsutlåtandena, som innehåller alla förslag utskrivna, snarare än landsmöteshandlingarna.

Förhandlingspass har fasta tider för votering utsatta. **Senast** när det är dags för votering bryts talarlistan och votering genomförs. Detta betyder att inte alla anmälda talare nödvändigtvis kommer att kunna yttra sig under den tid som har avsatts för att debattera en fråga.

Beredningsutskottet (BU)

Besvärliga ärenden med många förslag som pekar i olika riktningar och som kräver kompromisser, eller nya texter som kommer upp i debatten utan att ha behandlats av något utskott, kan remitteras till ett särskilt **beredningsutskott**. Utskottet väljs vid landsmötets början. Om en fråga går till beredningsutskottet tas den bort från dagordningen och tas upp när utskottet kommer tillbaka med sitt förslag.

Debatt och beslut

En debatt inleds ofta med att utskottets representant och partistyrelsens representant får ordet för **anföranden**. Därefter ger ordförande övriga talare ordet för **anförande** enligt den ordning förhandlingsordningen föreskriver.

Enligt förhandlingsordningen ska följande prioritetsordning tillämpas för talarlistan:

Debatten inleds av utskottets talesperson. Därefter ges ordet till talesperson för reservanter i utskottet samt partistyrelsens talesperson.

Övriga tjänstgörande landsmötesombud samt partistyrelseledamöter, statsråd och ledamöter i programkommittén ges ordet i den ordning de anmält sig.

Om talarlistan är tom ges ordet därefter åt övriga partimedlemmar i den ordning de anmält sig. Den aktuella talarlistan visas i intern-tv, men kan med anledning av prioriteringsordningen ibland ändras.

Medlem som inte är ombud får begära ordet en gång per ärende på dagordningen.

Två typer av inlägg bryter den ordinarie talarordningen; **repliker** och **ordningsfrågor**. (Däremot existerar inte t.ex. ”sakupplysning” som ibland förekommer i andra föreningar.)

Begära ordet

Den som vill **begära ordet** under ett förhandlingspass gör detta skriftligt på en särskild blankett som finns i salen. **Maxtid** för ett anförande är normalt två minuter för ombud och partistyrelsens representant i debatten, och en minut för övriga medlemmar. Landsmötet kan vid behov besluta om skärpt tidsbegränsning.

Replik

Replik kan – men måste inte – beviljas av ordförande till den som blir apostroferad, d.v.s. nämnd vid namn och angripen av en debattmotståndare. Replik begärs genom att ropa *”Replik!”*. Om replik beviljas, bryter den talarordningen.

Efter replik kan den som gjorde ursprungsinlägget begära kontrareplik. Därefter är replikskiftet avslutat.

Tiden för en replik respektive kontrareplik är normalt max en minut.

Yrkanden

Ett förslag på landsmötet kallas **yrkande**. Yrkanden görs alltid skriftligt på förtryckta blanketter som lämnas till podievärden.

Medlemmar som inte är ombud, har möjlighet att lämna in skriftliga yrkanden till det utskott som ska behandla en viss fråga. Yrkanden under plenum kommer sedan enbart att kunna läggas av ombud, partistyrelseledamöter, statsråd och ledamöter i programkommittén.

Under kongressförhandlingarna är det utskottets förslag som är **huvudförslag**. Utskottets yrkanden finns i det aktuella **utskottsutlåtandet**.

Den som vill ha ett annat förslag än utskottets måste yrka på det. Det går att yrka bifall till **en motion**, **en programpunkt**, ett yrkande i **ett PS-yttrande** eller en **reservation** i ett utskott eller i partistyrelsen.

Man kan även yrka på **nya formuleringar**. Så länge de inte avviker mycket från förslag som finns i utskottsutlåtandena kan dessa behandlas. Helt nya textförslag ska dock i regel remitteras till beredningsutskottet.

Beslut

Det är förhandlingsordföranden som själv bestämmer hur landsmötet ska gå till väga för att fatta beslut, i vilken ordning ärenden ska avgöras och vilka ärenden som står mot varandra m.m. Detta kallas **propositionsordning**.

Den som är missnöjd med förhandlingsordförandens propositionsordning får yrka på en annan beslutsordning genom att begära ordningsfråga.

Om inga ytterligare yrkanden finns ställs utskottets yrkande **mot avslag**. Det betyder att man antingen antar utskottets förslag eller också ingenting alls.

Om ärendet gällde att anta en ny åsikt i en fråga där Folkpartiet inte haft någon åsikt tidigare, så innebär avslag att Folkpartiet saknar åsikt även i fortsättningen.

Om mer än ett yrkande finns på en punkt, ställs dessa förslag mot varandra (endast ett av dem kan bifallas).

Beslut fattas oftast med acklamation.

Omröstning

Acklamation kallas det när ordföranden ställer flera förslag mot bifall för att på så sätt höra vilket förslag som får mest röster. Man röstar genom att ropa ”**Ja!**” när det förslag man vill stödja läses upp. *Man ropar aldrig nej.*
Det kan exempelvis låta så här:

Ordf: Kan landsmötet bifalla utskottets yrkande 3?
Landsmötet: **Ja!**
Ordf: Kan landsmötet avslå detsamma?
Landsmötet: Ja!
Ordf: Jag finner att utskottets yrkande 3 är bifallet.
[Klubbslag]

Votering

Vid acklamation är det ordförande som avgör utfallet. Den som vill att resultatet kontrolleras ropar *”Votering!”* innan klubban faller. Då genomförs först en försöksvotering som innebär att ombuden sträcker upp sina röstkort istället för att ropa när mötesordföranden frågar.

Ordf: Kan landsmötet bifalla utskottets yrkande 3?
[Ombuden som vill bifalla förslaget räcker upp sina röstkort]
Ordf: Tack. [Röstkorten tas ned.]
Ordf: Kan landsmötet avslå detsamma?
[Ombuden som vill avslå förslaget räcker upp sina röstkort]
Ordf: Tack, jag finner att utskottets yrkande 3 har majoritet och därmed är bifallet.
[Klubbslag]

Om utfallet av omröstningen är tydligt fattas beslutet med mötesordförandes tolkning. I annat fall kan *”Rösträkning”* begäras innan ordförandes klubbslag faller.

Rösträkning följer samma procedur, med skillnaden att de valda rösträknarna räknar alla uppsträckta ombudskort och meddelar detta enskilt till ordförande. Förhandlingsordförande jämför de olika resultaten och avkunnar vilket förslag som vunnit omröstningen.

Namnupprop

Om utfallet fortfarande inte är klart kan man begära *”Namnupprop”*. Proceduren innebär att förhandlingssekretariatet läser upp namnet på alla ombud som då röstar ”ja” eller ”nej” eller ”avstår”.

Kontrapropositionsvotering

Har man tre eller fler förslag som står mot varandra när någon begär votering, används vad som kallas **kontrapropositionsvotering**.

1. Först utser ordföranden ett **huvudförslag**. Som huvudförslag utses i regel det förslag som har partistyrelsens stöd. Därefter ska ett **motförslag** utses genom att ställa de kvarvarande yrkandena mot varandra i ett eller flera steg beroende på hur många yrkanden som finns.
2. Om det finns t.ex. fem förslag, och ett utses till huvudförslag, hålls därefter en votering mellan de kvarvarande förslagen. Denna votering hålls *med acklamation*. (Även om röstkort används i huvudvoteringen.)
3. Om ett förslag därmed får klar majoritet är det motförslag. (Övriga förslag har fallit.) Då återgår landsmötet till huvudvoteringen.
4. Om inget förslag fick klar majoritet, eller om någon begär votering, genomförs en ny kontrapro-positionsvotering mellan de fyra kvarvarande förslagen – där ett utses till huvudförslag och något av de tre kvarvarande ska bli motförslag osv. ända tills ett enda motförslag har tagits fram och alla övriga fallit.
5. Slutligen ställs det utsedda huvudförslaget mot det framröstade motförslaget (huvudvoteringen).

Ordf: Utskottets förslag, som stöds av partistyrelsen, är huvudförslag.
Förutom detta finns två andra förslag, jag kallar dem för Anderssons för-

slag och Pettersons förslag. Är det landsmötets mening att Anderssons förslag ska vara motförslag?
Ombuden: Ja!
Ordf: Är det landsmötets mening att Petterssons förslag ska vara motförslag?
Ombuden: Ja!
Ordf: Jag finner majoritet för Petterssons förslag som motförslag.
[Klubbslag]
Ordf: Då återgår vi till huvudomröstningen. Då ber jag att ombuden räcker upp sina röstkort.
Ordf: Kan landsmötet bifalla utskottets yrkande?
[Ombuden som vill bifalla utskottets förslag räcker upp sina röstkort]
Ordf: Tack.
Ordf: Kan landsmötet bifalla Petterssons förslag?
[Ombuden som vill bifalla motförslaget räcker upp sina röstkort]
Ordf: Tack, jag finner att utskottets yrkande är bifallet.
[Klubbslag]

Reservation och särskilt yttrande

Ett tjänstgörande ombud som är missnöjd med ett beslut kan visa detta genom en **reservation**. En reservation kan bara lämnas in till förmån för ett annat beslutsförslag som landsmötet röstat ned. Ombud, PS-ledamöter och revisorer kan också lämna in ett **särskilt yttrande**.

Reservationer och särskilda yttranden skrivs på en särskild blankett som finns tillgänglig i salen. Både reservationer och särskilda yttranden tas med i landsmötesprotokollet.

Reservation och särskilt yttrande ska lämnas in skriftligt **senast fyra timmar** efter fattat beslut men senast innan landsmötet avslutas.

Ordningsfrågor

Ordningsfråga begärs muntligt och **bryter en pågående debatt**. Ordningsfråga rör aldrig en sakfråga utan är av praktisk karaktär. Ordningsfråga kan begäras t.ex. för att

- skärpa tidsbegränsningen för anförande
- föreslå streck i debatten
- föreslå annan propositionsordning vid omröstning
- föreslå ajournering eller bordläggning av ärende

En ordningsfråga avgörs alltid innan eventuell debatt i sakfrågan fortsätter. Först lämnas ordet fritt om någon vill yttra sig i ordningsfrågan, därefter hålls en omröstning om förslaget. Därefter fortsätter debatten i sakfrågan (om inte ordningsfrågan gällde ajournering eller bordläggning).

Streck i debatten

När en debatt drar ut på tiden kan presidiet eller någon annan yrka på **streck i debatten**. Det räknas som en ordningsfråga.

Om beslut fattas om streck läser mötespresidiet upp alla inkomna förslag. En tid ges för den som vill inkomma med ytterligare förslag, därefter **justeras** yrkandena av mötespresidiet. Efter det läses talarlistan upp och alla ges möjlighet att begära ordet, därefter **justeras** talarlistan för den debatten.

Efter att streck är satt accepteras inga nya yrkanden eller talare.

Exempel på hur ett utskottsutlåtande är utformat:

Liberalerna Landsmöte 2011

Utskottsutlåtande 1A: Allmänpolitik och liberal ideologi
Avsnitt A i landsmöteshandlingarna

	Förslag från motion	Partistyrelsens förslag	Utskottets förslag
1	A1. att Folkpartiet liberalerna ska använda ”lika möjligheter” som riktlinje för vilken politik som ska presenteras och hur den ska presenteras, samt för det nya partiprogrammet	att motion A1 anses besvarad	i enlighet med partistyrelsens yrkande att motion A1 anses besvarad
2	A2. att landsmötet uttalar: ”Det kommande partiprogrammet ska fastslå att Folkpartiets tolkning och tillämpning av subsidiaritetsprincipen inkluderar den enskilda individen som lägsta beslutsnivå.”	att motion A2 avslås	i enlighet med partistyrelsens yrkande att motion A2 avslås
3	A3 yrkande 1. att landsmötet uttalar som sin mening att de arbetsgrupper och personer som ansvarar för framtagandet [illegible] det med [illegible] ska samlas i ett eget [illegible]ve politikområde	att motion A3 yrkande 1 bifalls	i enlighet med partistyrelsens yrkande att motion A3 yrkande 1 bifalls
	[illegible] som sin mening att de [illegible]varar för framtagandet av det nya partiprogrammet ska säkerställa att förslaget reflekterar liberala ställningstaganden på den europeiska nivån inom alla relevanta politikområden	att motion A3 yrkande 2 anses besvarat	i enlighet med partistyrelsens yrkande att motion A3 yrkande 2 anses besvarat
5	A4. att Folkpartiet kompletterar sitt partiprogram med en vision om hur Sverige är och ska vara att leva i 2050	att motion [illegible]	i enlig[illegible] anses besva[illegible]
6	A5. att Folkpartiet mer målmedvetet – och på alla nivåer – ska agera så att partiets socialliberala profil får ökat genomslag i den praktiska politiken	att motion A5 anses besvarad	i enlighet med partistyrelsens yrkande att motion A5 anses besvarad

Motionernas ursprungliga yrkanden samt program-förslagets punkter står här

Här står partistyrelsens förslag till hur motioner och programförslagets punkter ska behandlas

I tredje kolumnen står utskottets förslag.

PS-förslag

PS-förslag 1
Förhandlingsordning

Utskottsförhandlingarna

Yrkanden

Medlem i Folkpartiet liberalerna har i enlighet med partistadgarna rätt att närvara vid landsmötet och där framställa förslag. För den som inte är tjänstgörande landsmötesombud, partistyrelseledamot eller statsråd, ledamot av landsmötespresidiet eller programkommittén, revisor eller talesperson för valberedningen gäller att yrkanden måste inlämnas innan utskottsförhandlingarna påbörjas.

Yrkanden från personer som själva inte tillhör utskottet ska inlämnas skriftligt till mötesbyrån på särskild yrkandeblankett. Sådana yrkanden kan tidigast lämnas in då mötesbyrån öppnar. Av partistadgarna framgår att yrkanden endast kan inlämnas av medlem som själv närvarar på landsmötet.

Under utskottets förhandlingar har såväl utskottsledamöter som partistyrelsens utsedda talespersoner yrkanderätt. Yrkanden ska inlämnas skriftligt till mötespresidiet.

Närvaro

Närvarorätt vid utskottsförhandlingar tillkommer de av utskottet valda utskottsledamöterna, partistyrelsens utsedda talespersoner samt utskottets sekretariat.

Tidsbegränsning

För att utskottet ska kunna ta ställning till samtliga förslag får talarnas inlägg inte överskrida en minut. Utskottspresidiet har rätt att i undantagsfall medge förlängd talartid.

Förhandlingarna i plenum

Allmänt

Förhandlingarna i plenum är indelade i förhandlingspass. Av tidsplanen för landsmötet framgår när förhandlingspassen börjar och slutar och vilka ämnen som tas upp på varje pass. För varje förhandlingspass fastställer landsmötet en dagordning över de ärenden som ska behandlas. Ett ärende består i sin tur av ett eller flera förslag. Dagordningen ska även innehålla ett tidsschema som anger hur lång debatten är under varje ärende. Beslut fattas på i tidsplanen angiven tid efter att ärendet avslutats.

För att möjliggöra en noggrann behandling av frågorna samt ge olika åsikter rimliga och likvärdiga möjligheter att komma till tals erfordras en stark självdisciplin från deltagarna.

Fast debattid

En debatt hålls för varje ärende på dagordningen till ett förhandlingspass. Vid landsmötet tillämpas fasta debattider, det vill säga att det av dagordningen för förhandlingspasset framgår hur lång tid som är reserverad för debatt i respektive ärende. När denna tid är förbrukad är debatten avslutad, även om alla som anmält sig på talarlistan inte hunnit yttra sig, och landsmötet går till beslut. Om det återstår tid efter att alla ärenden på ett förhandlingspass har behandlats övergår landsmötet till behandling av nästkommande förhandlingspass.

Talarlista

Vid upprättandet av talarlistan för ett ärende ska följande ordning tillämpas:

1. Debatten inleds av utskottets talesperson. Därefter ges ordet till talesperson för reservanter i utskottet samt partistyrelsens talesperson.
2. Övriga tjänstgörande landsmötesombud samt partistyrelseledamöter, statsråd och ledamöter i programkommittén ges ordet i den ordning de anmält sig.
3. Om talarlistan är tom ges ordet därefter åt övriga partimedlemmar i den ordning de anmält sig.

Presidiet äger rätt att göra justeringar i denna ordning där så är påkallat. Talespersoner för utskottet samt för partistyrelsen ska kunna beviljas möjlighet till sammanfattande anförande vid avslutningen av debatten om ett ärende.

Anföranden

Tre typer av inlägg i debatter förekommer: anförande, replik och kontrareplik. Anförande begärs skriftligt. Anmälan till talarlistan kan göras från och med att behandlingen av ett ärende har inletts. Medlem som inte är ombud, partistyrelseledamot, ledamot i programkommittén eller statsråd får begära ordet för ett (1) anförande vid behandlingen av ett ärende.

Repliker

Replik och kontrareplik ska begäras före nästa anförande och kan begäras muntligt. Sittande ordförande har rätt att medge replik på den som blivit apostroferad i anförandet. Ordföranden ska medge den som hållit anförandet kontrareplik om så begärs. Replik på kontrareplik medges ej.

Tidsbegränsning

För att samtliga ärenden ska kunna behandlas får talarna, i det fall de är ombud, partistyrelseledamöter eller statsråd, inte överskrida två minuter i första anförandet för ett visst ärende, en minut i andra anförandet och en minut i replik och kontrareplik. Övriga talares maximala tid är en minut. Talesperson för utskottet eller partistyrelsen samt revisorerna kan av presidiet medges längre tid. Vid plädering inför val gäller tidsbegränsning till en minut.

Landsmötet har möjlighet att besluta om skärpt tidsbegränsning utöver ovanstående. Om presidiet under pågående debatt gör bedömningen att alla anmälda talare som är tjänstgörande ombud, partistyrelseledamöter, statsråd eller ledamöter i programkommittén inte kommer att hinna yttra sig inom den beslutade debattiden bör presidiet överväga skärpt tidsbegränsning.

Yrkanden

Bifallsyrkande föreligger automatiskt endast till utskottets förslag. Den som vill att landsmötet bifaller andra yrkanden än utskottets måste alltså yrka bifall till dessa.

Yrkanden i plenum kan inlämnas av tjänstgörande ombud, partistyrelseledamot, statsråd, ledamot av programkommittén, ledamot av landsmötespresidiet, revisor samt valberedningens talesperson. Övriga medlemmar har enligt partistadgarna rätt att framställa yrkanden enbart inför utskottsförhandlingarna (se ovan).

Yrkanden ska inlämnas skriftligt till presidiet och ska om möjligt läsas upp från talarstolen av den som lägger yrkandet. Om debatten avslutas innan alla anmälda talare hunnit yttra sig ska presidiet läsa upp de yrkanden som inlämnats men inte blivit upplästa.

Bifalls- eller avslagsyrkande kan framställas till yrkanden eller reservationer i utskott, yrkanden eller reservationer vid partistyrelsens behandling samt yrkanden i motioner. Andra yrkanden än dessa ska remitteras till beredningsutskott för behandling såvida inte presidiet bedömer att det nya yrkandet endast i ringa utsträckning avviker från de yrkanden som finns i landsmöteshandlingarna.

Beredningsutskottet

Då landsmötet beslutar att hänskjuta ett ärende till beredningsutskottet anses samtliga yrkanden i ärendet ha fallit. Vid behandling av ett förslag från beredningsutskottet föreligger rätt att framställa nytt yrkande under pågående debatt. Sådant yrkande ska framställas skriftligt.

Ordningsfråga

Om ordningsfråga begärs ska debatten i sakfrågan avbrytas och ordningsfrågan omedelbart upptas till behandling och beslut. Ordningsfråga kan inte upptas till behandling under pågående omröstning.

Bordläggning

Om särskilda skäl föreligger kan presidiet i undantagsfall yrka att behandlingen av ett visst ärende bordläggs till kommande förhandlingspass. Denna möjlighet ska användas restriktivt.

Deltagande och beslut

Rösträtt

För deltagande och beslut vid landsmötet gäller bestämmelserna i stadgarna (§ 6 mom. E):

”Medlem i Folkpartiet liberalerna liksom revisorerna har rätt att närvara vid landsmötets överläggningar och där framställa förslag.

Rösträtt vid landsmöte tillkommer ombud eller för ombud tjänstgörande ersättare. Omröstning sker öppet. Om minst 25 röstberättigade begär det ska röstning ske genom namnupprop. Vid val sker röstning med slutna sedlar om röstberättigad begär det. Som mötets beslut gäller, med det undantag som stadgas i § 12 [om stadgeändring], den mening som erhållit flest röster. Vid lika röstetal ska frågan avgöras genom lottning. För att ett beslut ska vara giltigt ska minst två tredjedelar av de röstberättigade vara närvarande.

Vid val till sådana uppdrag där endast en person kan väljas krävs absolut majoritet med mer än hälften av antalet röstande. Om i första omgången ingen av de föreslagna fått absolut majoritet sker förnyad omröstning mellan de två kandidater som fått flest röster.”

Beredningsutskott

För beredning av nytt förslag som framkommer under landsmötet och andra frågor som landsmötet i varje enskilt fall beslutar om remittering av tillsätts vid landsmötets början ett beredningsutskott bestående av två personer samt ordföranden i det berörda utskottet.

Reservation och särskilt yttrande

Röstberättigade kan reservera sig mot landsmötets beslut. Röstberättigade samt partistyrelseledamöter, statsråd och revisorer kan inlämna särskilt yttrande angående landsmötets beslut. Reservation och särskilt yttrande kan endast lämnas in för sådana beslut där det vid landsmötet har förelegat mer än ett yrkande.

Reservation och särskilt yttrande måste lämnas in skriftligen senast fyra timmar efter att beslutet har fattats. Den som reserverar sig mot landsmötets beslut ska ange till förmån för vilket av de vid landsmötet behandlade yrkandena som reservationen inlämnas. Presidiet ska, i mån av tid, läsa upp namnen på dem som har reserverat sig.

Propositionsordning

Propositionsordning bestäms i regel av sittande ordförande. Om närvarande röstberättigad yrkar på annan propositionsordning ska frågan underställas landsmötet för beslut. När det finns förslag från utskottet eller beredningsutskottet bör detta vara huvudförslag.

Val

Valen föregås av nominering vid tidpunkt som anges i dagordningen. Valberedningens förslag framläggs först. I anslutning därtill bereds landsmötet tillfälle att föreslå ytterligare kandidater.

En lista i bokstavsordning över nominerade kandidater utdelas före pläderingen. Direkt efter pläderingen sker val.

Ombudsbyte

Ombud har rätt att under landsmötet överlåta rösträtten till ersättare. Sådan överlåtelse kan endast ske i samband med byte av förhandlingspass och ska anmälas till mötesbyrån senast en timme före inledningen av påföljande förhandlingspass.

PS-förslag 2 Medlemsavgift till riksorganisationen

Under 2014 kommer riksorganisationen i enlighet med beslut på landsmötet 2011 att överta ansvaret att hantera partiets medlemsavgifter. Detta ska inte påverka fördelningen av dessa, utan landsmötet kommer även fortsatt att fatta beslut om den del av avgiften som ska komma riksorganisationen till del. Historiskt har denna avgift haft följande nivå:

1986	25 kronor
1987	40 kronor
1988	40 kronor
1989	40 kronor
1990	50 kronor
1991	60 kronor
1992	70 kronor
1993	75 kronor
1994	80 kronor
1995	85 kronor
1996–2013	90 kronor

Partistyrelsen föreslår följande avgifter:

2014	90 kronor
2015	90 kronor

Medlem kan även vara direktansluten till Folkpartiet liberalernas riksorganisation. Avgiften för direktansluten medlem uppgår för närvarande till 250 kronor. Partistyrelsen föreslår ingen höjning under åren 2014–2015.

Förslag till landsmötesbeslut

1. att riksorganisationens andel av årsavgiften för varje medlem ska vara 90 kronor under 2014 och år 2015

2. att årsavgiften för direktansluten medlem fortsatt ska vara 250 kronor från och med år 2014

PS-förslag 3 Redaktionella ändringar i partiprogrammet

Vid landsmötet kommer ett antal beslut att fattas med anledning av motionsförslag m.m. som inte är formellt kopplade till förslaget till nytt partiprogram. Om det i efterhand upptäcks att beslut har tagits i någon sådan fråga utan att motsvarande följdändring gjorts i partiprogrammet behöver redaktionella justeringar göras i efterhand. Likaså kan det behöva göras rättelser och justeringar på det rent språkliga planet.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att vid behov vidta redaktionella ändringar i partiprogrammet med anledning av beslut på årets landsmöte

PS-förslag 4 Jämställdhet mellan kvinnor och män i Folkpartiet liberalerna

Partistyrelsen föreslår landsmötet besluta att:

1. Rekommendera följande till länsförbund och kommunföreningar:

1.1. Gå till väljarna med en varvad lista 2014
Vartannat namn på valsedeln bör vara en kvinna, vartannat namn en man. Detta gäller särskilt de översta platserna på listan. Om listan trots detta inte är varvad bör den på annat sätt ha en jämn könsfördelning.

1.2. Jämn könsfördelning av de olika listornas förstanamn 2014
I det fall flera listor finns inom kommunen, för landstinget genom landstingsvalkretsar och inom länsförbundet flera riksdagslistor bör dessa växelvis toppas av kvinnor och män. Detta kräver i förekommande fall samverkan mellan nomineringskommittéerna för de olika listorna.

1.3. Aktivt arbete från nomineringskommittéerna 2014
Kommittén måste arbeta aktivt, uppsökande och förberedande för att skapa underlag för nomineringsmöten att fatta beslut enligt rekommendationen.

1.4. Varierad representation i styrelser, nämnder och bolag
Då platser i styrelser, nämnder och bolag fördelas bör nomineringskommittén föreslå en varvad representation, särskilt när det gäller de tyngsta posterna i de centrala nämnderna, styrelserna och bolagen, liksom när det gäller fördelning mellan ordinarie platser och ersättarplatser. Likaså måste valberedningarna för interna partiuppdrag eftersträva jämn könsfördelning på alla nivåer, och särskilt på de tyngsta posterna.

1.5. Aktivt arbete med jämställdhetsintegrering
Länsförbund och kommunföreningar bör se till att den interna jämställdheten integreras i allt löpande arbete. Ansvaret för detta ska ligga på samma instanser och beslutsfattare som leder verksamheten i stort. Jämställdhetsintegrering av interna partiverksamheten kan innebära kartläggningar av könsfördelning, analyser av arbetsmetoder och arbetsklimat, utbildningar för förtroendevalda m.m. Särskilda åtgärder bör göras för att göra nomineringskommittéerna delaktiga i arbetet.

2. Uppdra följande åt partistyrelsen:

2.1. Jämn könsfördelning i arbetsgrupper
Tillse att det normalt är en fördelning på minst 40 procent av vartdera könet i centrala arbetsgrupper och programgrupper

2.2. Jämställd profil
Tillse att partiet har en tydlig jämställdhetsprofil genom att det är en jämn könsfördelning bland Folkpartiets företrädare i samtliga externa och interna arrangemang samt i partiets centrala marknadsföring.

2.3. Aktiv jämställdhetsintegrering och jämställdhetsanalys
Integrera jämställdhetsperspektivet i Folkpartiets beslutsfattande på central nivå och i partiet som helhet. Uppmärksamma jämställdhetsfrågorna genom t.ex. seminarier vid riksmöten eller grupp- eller länsledningskonferenser, konferenser för nomineringskommittéer m.m. samt dialog även med riksdagsgruppen. Följ upp könsfördelningen bland Folkpartiets medlemmar och förtroendevalda.

2.4. Jämställdhetsbokslut
Presentera i verksamhetsberättelsen inför varje landsmöte ett jämställdhetsbokslut innehållande en kartläggning och utvärdering av den gångna perioden.

2.5. Nationella kandidatlistor
Uppmana nomineringskommittén inför Europaparlamentsvalet 2014 att arbeta aktivt, uppsökande och förberedande för att skapa underlag för en lista med jämn könsfördelning. Vartannat namn på valsedeln bör vara en kvinna, vartannat namn en man. Detta gäller särskilt de översta platserna på listan. Om listan trots detta inte är varvad bör den på annat sätt ha en jämn könsfördelning.

Om partistyrelsen väcker frågan om en rikslista inför riksdagsvalet 2014 ska motsvarande gälla för den.

3. Uppdra följande åt dechargeutskottet:

Att granska partistyrelsens jämställdhetsbokslut som en del av verksamhetsberättelsen.

Verksamhetsberättelse
för tiden efter landsmötet 2011

Förord

Arbetet med att stärka Folkpartiet Liberalerna politiskt och organisatoriskt har dominerat de senaste två åren. Jan Björklund har hög synlighet och starkt förtroende bland våra väljare. Våra ministrar bidrar starkt till att bredda bilden av partiet politiskt. Att Folkpartiet växer är ett långsiktigt arbete som är beroende av alla våra medlemmars och företrädares brinnande engagemang för att kunna bli verklighet.

Framtagandet av nytt partiprogram har stimulerat denna utveckling. Tusentals liberaler har bidragit i processen. Partiprogramsarbetet har lyft Folkpartiet Liberalerna och när det fastslås på detta landsmöte ger det oss den liberala ideologiska och politiska grund som behövs för att med kraft ta oss an valåret 2014.

Våra resurser är dessvärre kraftigt begränsade. Vi arbetar hårt för att personal och förtroendevalda genom utbildning, bättre samordning och med bättre tekniska stödverktyg ska kunna åstadkomma mer trots att vi är få. Den efter valåret 2010 initierade insamlingskampanjen går allt bättre och här skapas ökat utrymme.

Vi har trots små resurser förbättrat vår verksamhet på en rad områden men vi har stora utmaningar kvar. Väljarstödet för Folkpartiet Liberalerna ska öka och det är endast hårt arbete, där våra idéer och företrädare lyfts fram, som leder dit.

Nina Larsson
Partisekreterare

1 Aktiviteter

1.1 Landsmötet 2011

Landsmötet 2011 hölls den 14–16 oktober 2011 på Karlstad Congress Culture Centre.

1.2 Partistyrelsen

Partistyrelsen har under perioden haft 13 sammanträden och startade med ett konstituerande sammanträde direkt efter landsmötets avslutande den 16 oktober 2011.

På sammanträden den 5 december 2011 diskuterades verksamhetsplanen och budgeten för det kommande året. På sammanträdet talade även en inbjuden gäst. Det vara Klas Eklund, författare och senior economist på SEB som talade om Kina och globaliseringen. Vidare beslutades om en process och tidplan för ett nytt partiprogram, ett partiprogram som skall antas på landsmötet 2013.

30 januari hölls 2012 års första sammanträde. Utöver det politiska läget fastslogs två rapporter. Det gällde en flyktingpolitisk rapport och en rapport om arbetslöshetsförsäkringen. Alla rapporter publiceras på **www.folkpartiet.se/rapporter**.

På sammanträdet den 19 mars antogs ett sjukvårdspolitiskt program. Vidare antogs en handlingsplan för att underlätta övergången mellan LUF och Folkpartiet liberalerna. Avslutningsvis talade regeringens utredare Irene Wennemo om arbetslöshetsförsäkringen.

Sammanträdet den 7 maj gick i äldrepolitikens och kulturpolitikens tecken då partistyrelsen antog ett program inom respektive område. Partiets bokslut för 2011 antogs även denna dag. Som vanligt innehöll sammanträdet en längre punkt om det politiska läget.

Efter sommaruppehållet träffades styrelsen iden den 27 augusti. Detta i direkt anslutning till regeringens budgetförhandlingar som naturligtvis präglade sammanträdet. Även en längre diskussion runt arbetet med partiprogrammet hölls.

Den 8 oktober fick partistyrelsen en initierad rapport från det amerikanska presidentvalet. Detta genom att Olle Wästberg talade på sammanträdet. Sammanträdet innehöll även om beslut om tidplan och process runt EU-valet 2014.

2012 avslutades för styrelsens del den 3 december. Detta med fortsatta diskussioner runt det nya partiprogrammet. Susanne Ackum, statssekreterare Finansdepartementet, talade om läget i svensk ekonomi och ”jobbpakten”.

Sammanträdet den 28 januari 2013 inleddes med en tyst minut för partistyrelseledamoten Britt-Marie Lövgren. Britt-Marie avled den 25 december 2012. På detta sammanträde hälsades också nya statsrådet Maria Arnholm välkommen och styrelsen noterade Nyamko Sabunis avsägelse som ledamot i partiledningen. Dagen ägnades därefter åt EU-politik genom Birgitta Ohlsson. Även Framtidskommissionen diskuterades genom att dess sekreterare Patrick Joyce föredrog delar av rapporten.

Den 18 mars presenterade Christer Nylander för första gången programkommitténs förslag till nytt partiprogram. Styrelsen fick också lyssna till professor Lars Calmfors som talade under rubriken Arbetsmarknad och ekonomi. Slutligen presenterade Maria Arnholm Folkpartiets jämställdhetspolitik.

På sammanträdet den 20 maj fick styrelsen lyssna till f.d. generaldirektören för Skolverket Per Thullberg. Utöver det politiska läget hölls också en fortsatt diskussion om Folkpartiets Europapolitik.

1.3 Partiledningen

Partiledningen består av sex till åtta ledamöter inklusive partiledaren, partisekreteraren och gruppledaren i riksdagsgruppen. Sammanträden har hållits 19 gånger under perioden.

Partiledningen har bestått av Jan Björklund, Helene Odenjung, Lotta Edholm, Nina Larsson, Håkan Lindh, Johan Pehrson, Nyamko Sabuni (avsägelse noterades 28 januari 2012) och Olle Schmidt. Utöver dessa är statsråden, KPR:s ordförande, ekonomiskpolitiske talespersonen samt några tjänstemän adjungerade. Även programkommitténs ordförande har varit adjungerad.

1.4 Partiråd

Under perioden har två partiråd hållits. Båda har haft som syfte att förankra programarbetet inför partiets nya partiprogram och eftersom de ej varit beslutande har de benämnts programråd. Partiråden hölls den 11 maj 2012 och 1 februari 2013 i riksdagshuset. För att ytterligare öka förankringen utsågs i samråd med länsförbunden ytterligare en deltagare per län.

1.5 Samverkande organisationer och nätverk

Vid sidan av ordinarie struktur av lokal- och kommunföreningar samt länsförbund engagerar sig Folkpartiets medlemmar i närstående nätverk och organisationer. Dessa kan indelas i tre kategorier: samverkande organisationer, nätverk utsedda av partiledningen samt övriga nätverk.

Samverkande organisationer är Liberala Ungdomsförbundet (LUF) och Liberala kvinnor (LK). En kortfattad redogörelse för deras verksamhet finns på annan plats i detta dokument.

I partiet finns även nätverk där ordföranden utses av partiledningen. Dessa är (med ordförande inom parentes):

- Nätverket Kristna liberaler (Anna Ekström, ordf.)
- Gröna Liberaler (Karin Karlsbro, ordf.)
- Nätverket Liberala seniorer (Barbro Westerholm, ordf.)

Utöver dessa samverkande organisationer och nätverk finns en lång rad fristående nätverk. Mer information om dessa finns på Folkpartiets webbplats www.folkpartiet.se.

1.6 Kommunalpolitiska rådet (KPR)

KPR:s målgrupp är kommunalråd, landstingsråd, regionråd, gruppledare och politiska sekreterare i kommun, landsting och region. KPR består av 11 ledamöter. Presentation av dessa finns på www.folkpartiet.se/kpr.

Sammanträden i KPR har huvudsakligen skett i samband med Sveriges Kommuner och Landstings beredningar och styrelser. Eftersom SKL-gruppen och KPR-gruppen sammanfaller så har den gruppen träffats 8 gånger under året och diskuterat aktuella Folkpartifrågor. Dessutom har gruppen vidgats från 2013 med ytterligare 30 inbjudningar vid varje SKL-tillfälle.

Ett uttalat mål är att i valet 2014 nå ett bättre valresultat i kommun, landsting och region jämfört med 2010. Under året diskuterades, inom KPR, lämplig strategi för att uppnå målet.

En del i KPR:s arbete är att sprida goda exempel på hur Folkpartiets politik kan implementeras lokalt. Skolpolitiken är central, där stor kraft lagts vid att höja lärarstatusen genom bland annat lönelyft. En annan viktig fråga för KPR under året var ungdomsavtal. Många kommuner och landsting tog politiska initiativ och lyfte frågan i sin lokala debatt. Genom idogt arbete både lokalt och på SKL-nivå finns nu introduktionsavtal för unga på plats.

Utbildningar under 2012:

9 mars: Gruppledarkonferens
10 mars: Retorikkonsultutbildning för politiska sekreterare
20 april: FP-gruppmöte vid SKL:s Äldreriksdag, Stockholm
1 juni: Retorikkonsultutbildning för politiska sekreterare
31 augusti–1 september: Kommunkonferens för gruppledare och politiska sekreterare, Södertälje
31 augusti–1 september: Landstingskonferens för gruppledare och politiska sekreterare, Lidingö
7 december: Strategisk kommunikation, del 1, för politiska sekreterare

Utbildningar under 2013

8 mars: Gruppledarkonferens
8 mars: Skrivarskola för politiska sekreterare.
7 maj: FP-gruppmöte vid SKL:s skolriksdag, Stockholm
14 juni: Strategisk kommunikation, del 2, för politiska sekreterare
18–19 oktober: Konferens för 30/10-gruppen

1.7 Medlemsutveckling

Här presenteras Folkpartiet liberalernas medlemsutveckling de senaste tio åren. Partistyrelsen tar Folkpartiets medlemsutveckling på stort allvar. Som ett led i att förbättra trenden har riksorganisationen anställt en medlemsstrateg och organisationsutvecklare som tar fram målsättningar och strategier för medlemsrekrytering och medlemsvård samt är ett stöd när dessa skall implementeras lokalt och regionalt. Allt detta sker i samarbete med länsledningar, kommunföreningar och ombudsmän.

Medlemsstrategen är också en viktig del i de projektgrupper som ansvarar för att planera och arrangera utbildningar centralt och regionalt i medlemsutveckling.

Medlemsantal 2002–2012										
2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
20 928	20 382	20 945	21 238	20 686	18 678	17 799	17 875	18 100	16 910	16 411

2 Kommunikation

2.1 Sommararrangemang

Folkpartiet liberalerna har under perioden deltagit på politikerveckorna i Almedalen. 2012 var torsdagen den 5 juli Folkpartiets dag. För Folkpartiets del startade dagen med pressträff med Jan Björklund och Erik Ullenhag och avslutades med Jan Björklunds tal i Almedalen.

Fredagen den 5 juli var Folkpartiets dag 2013 och inleddes med att Jan Björklund höll pressträff. Senare på kvällen kom 2 500 personer för att lyssna till Jan Björklunds tal i Almedalen. Detta var den högsta siffran sedan valåret 2010.

Partiledaren håller även sommartal på västkusten. År 2012 och 2013 hölls detta på River Cafés pir i Göteborg. Detta skedde 12 augusti 2012 respektive 11 augusti 2013.

2.2 Kampanj

Under 2011 fram till landsmötet 2013 har Folkpartiet genomfört två stora kampanjer per år och några blixtkampanjer, bl.a. Nobelkampanj och Europakampanj. Höst och vårkampanjerna har haft inriktning på skola, jobb och integration. Jan Björklund har genomfört en lästurné till skolor runt om i Sverige. Med hjälp av webbtryckeriet har det funnits möjlighet att skapa eget kampanjmaterial, vilket har resulterat i fler kampanjaktiviteter runt om i landet. Under våren har det genomförts bokbordskampanjer med fokus på att finnas tillgängliga för väljarna.

2.3 Webb och annan digital kommunikation

Under 2011 fram till landsmötet 2013 har Folkpartiet arbetat mycket aktivt med webb och digital kommunikation. Vi har gjort Folkpartiets hemsida snabbare och bättre. Vi har satsat på att stärka det lokala gräsrotsarbetet i och med projektet Webblyftet, där en del i arbetet har varit att skapa en bloggmall. Vi har genomfört nominering och provval på nätet, skapat en kampanjportal och en föreningsportal på mitt.folkpartiet.se. För att förenklar för föreningar i deras arbete med att öka rekryteringen av medlemmar och behålla fler av dem som rekryteras. Lanserat ett nytt webbtryckeri och ny prylshop på nätet, för att skapa bättre förutsättningar för föreningars kampanjande.

Den grafiska profilen är implementerad i allt kampanjmaterial som Riksorganisationen tar fram.

2.4 Tidningen Nu

Nu – det liberala nyhetsmagasinet har utkommit helgfria torsdagar sedan den 22 september 1983. Från 1997 har även de Folkpartimedlemmar som inte är Nu-prenumeranter med jämna mellanrum fått tidningen som medlemsförmån från Folkpartiet. Detta sker fyra gånger per år.

Partiet har infört annonser i Nu för att bland annat informera om större evenemang, utbildningar och lediga tjänster. Partisekreteraren har med jämna mellanrum en krönika publicerad där det informeras om partiangelägenheter och det politiska läget kommenteras.

Tidningen Nu ges ut av Liab, Liberal Information AB. Största aktieägare är Folkpartiet (cirka 39 procent) och näst största aktieägare är Stiftelsen Pressorganisation (cirka 14 procent). Under perioden har Åsa Malmström varit ordförande i Liab till Åsa Malmström. Chefredaktör och ansvarig utgivare sedan 2001 är Jan Fröman, tillika verkställande direktör för Liab från 2007. Den TS-noterade upplagan är drygt 3 000 exemplar.

2.5 Tryckfrihet

Tryckfrihet i Stockholm Tryckeri AB ägs helt av Folkpartiet liberalernas riksorganisation. Sedan mitten av 1999 har ingen verksamhet bedrivits i bolaget.

3 Utbildningsverksamhet

3.1 Liberala riksmöten

Under perioden har två liberala riksmöten hållits. 2012 hölls riksmötet i Västerås den 10–11 mars med ungefär 670 deltagare. Riksmötet innehöll såväl tal av Jan Björklund som panelsamtal. Panelsamtalen handlade bland annat om Europasamarbete i skuldkrisens kölvatten, Globala utmaningar, Skolans roll i integrationen, Hur vi ska få ner ungdomsarbetslösheten, samt Folkpartiets roll och utmaningar inom kommun och landsting. Per Ahlmark höll också tal från stora scenen. Under helgen fanns också 23 politiska seminarier och verktygsseminarier att välja på för deltagarna.

Riksmötet 2013 genomfördes även det i Västerås, den 9–10 mars. Temat för mötet var Liberal framgång. Under helgen genomfördes 31 olika seminarier kring politiska frågor och metoder för att nå liberal framgång. Från stora scenen genomfördes panelsamtal kring Liberalism i globaliseringens tid, Liberala idéer för kommun och landsting, Vi lyfter Europa, Integration för framtiden och Unga ska ha jobb. Maria Arnholm, ny jämställdhetsminister höll tal om jämställdhet. Riksmötet samlade ungefär 740 deltagare.

3.2 Ledarprogram

Under perioden har två omgångar av Folkpartiets ledarprogram genomförts. 2011/2012 deltog 24 deltagare i programmet och 2012/2013 samlade det 19 deltagare. Totalt har alltså 43 personer från olika delar av landet genomgått programmet under perioden.

Programmen har var för sig omfattat fyra tvådagarstillfällen och kursen har genomförts i Stockholm. Genom föreläsningar och övningar under utbildningsträffarna har deltagarna getts en teoretisk kunskap som kontinuerligt överförts i praktisk handling under programmet. Varje deltagare har ansvarat för ett eget projekt under handledning och har genom individuell coachning utvecklat sina färdigheter avseende praktiskt ledarskap.

Avsikten med ledarprogrammet är att stärka Folkpartiet Liberalerna genom fler duktiga politiska ledare runt om i landet. Detta genom att utveckla det egna politiska arbetet samt bygga nätverk mellan deltagarna.

3.3 Övrig utbildningsverksamhet

2011

- 31/8–2/9 genomfördes en kickoff inför den nya mandatperioden för Folkpartiets personal i Barcelona. Dagarnas mål var att sätta igång en process för valseger 2014, motivera för kommande arbete, öka och förbättra samarbetet samt förbättra vårt arbetssätt och sätt att organisera oss. Konferensen samlade 112 deltagare

- 9–10 sept. genomfördes en konferens för politiska sekreterare samt kommunalråd och gruppledare i kommuner på Skogshöjd, Södertälje. Konferensen innehöll utbildning i kommunikation, tal av Erik Ullenhag, så skapar du publicitet, pressmeddelanden och artiklar mm. Dagarna samlade 46 deltagare.
- 13–14 oktober genomfördes en Fältkonferens för länsledningar och ombudsmän i samband med Landsmötet i Karlstad. Dagarna samlade 35 deltagare och innehöll pass kring kreativitet, Tal av Erik Ullenhag, Höst och kampanjportalen samt arbetsgivarfrågor.
- Utbildning för politiska sekreterare genomfördes den 2 december. Temat var mediecoachning. Dagen samlade 69 deltagare.

2012

- En ombudsmannakonferens den 16 januari inledde året. Dagen innehöll EU politik med Olle Schmidt, förberedelser inför kampanjer och information kring kommande utbildningar, utveckling av webbsystem och central administration av medlemsavgifter. 20 ombudsmän deltog.
- I samband med Liberala riksmötet 2012 genomfördes konferenser för kommun-, landstings- och regionråd, politiska sekreterare samt länsledningar och ombudsmän. Deltagarna fick bland annat lyssna till Manuel Knight samt diskutera kring politiska utmaningar i grupper. De politiska sekreterarna fortsatte konferensen på lördag förmiddag med retorikutbildning som även följdes upp den 1 juni 2012 och länsledningar och ombudsmän ägnade lördag förmiddag åt vårkampanj och arbetsgivarfrågor.
- I maj, i samband med partirådet samlades ombudsmän till en tvådagarskonferens. Dagarna innehöll kampanjarbete, webbtryckeri, partiprogramsarbete, EU frågor samt aktuell politik. Deltagarna fick också en genomgång i Verktyg för bättre möten och att filma med Iphone innan de avslutade dagarna med Jan Björklunds tal på partirådet.
- Höstkonferens för gruppledare och kommunalråd samt politiska sekreterare i kommuner samt länslednings- och ombudsmannakonferens genomfördes sista helgen i augusti i Södertälje samtidigt som landstings-, regionråd och politiska sekreterare samlades på Lidingö. Kommunföreträdare fokuserade på ledarskap, medieträning och politisk agenda. Länsledningar och ombudsmän arbetade med föreningsutveckling och landstingsföreträdarna förkovrade sig i sjukvårdsfrågor. Jan Björklund talade.
- Under hösten genomfördes en första webbutbildning för ombudsmän och webbansvariga i länsförbund. Utbildningen följdes även upp i februari fler erbjöds handfast hjälp kring folkpartiets webbverktyg.
- Politiska sekreterare samlades till en utbildningsdag kring strategisk kommunikation och politiska plattformar i december. Medverkande för att dela med sig av sina erfarenheter var bland annat Folkpartiet Landskrona genom Torkild Strandberg och Karin Wieden samt Malin Danielsson från Folkpartiet Huddinge och Isabel Smedberg-Palmqvist från Stockholms län. Dagen samlade 40 deltagare.

2013

- Året inleddes med en samling av ombudsmännen i samband med partirådet den 1 februari. Dagen innehöll tal av Jan Björklund, medlemsrekrytering, föredrag kring politiska plattformar och aktuell information kring provval, webb och utbildningar.
- Fredagskonferensen genomfördes i samband med Liberalt riksmöte i Västerås. Länsledningar och ombudsmän fick en föreläsning av Mikael Carlsson kring förtroendefullt samarbete och medlemsrekrytering och kommun-, landstings- och regionföreträdare drillades i den liberala berättelsen och att nå ut med sitt budskap. Partisekreterare Nina Larsson talade om Liberal framgång 2014. Lördag förmiddag ägnades åt EU-seminarier och medieträning.
- Den 17 maj samlades ombudsmännen till en träff där man arbetade vidare med politiska plattformar, metoder för medlemsrekrytering och aktuella frågor inför hösten 2013. Dagen samlade 20 deltagare.
- Den 14 juni genomfördes en utbildning i strategisk kommunikation för politiska sekreterare i kommuner, landsting och regioner. Deltagarna fick lyssna till föredrag om politiska plattformar och strategiska val. Bland annat presenterades konkreta exempel på framgångsrika exempel där Folkpartiet lyckats nå ut med sina budskap. Dagen avslutades med mingel och tal av Erik Ullenhag. Dagen samlade 42 deltagare.
- I juni genomfördes en första distansutbildning för nomineringskommittéer. Utbildningen genomfördes per telefon och samlade 10 deltagare. Utbildningen hölls av Nina Larsson, Anders Yngman och Markus Forslund och gick igenom råd, riktlinjer och tips

4 Internationellt arbete

Folkpartiet liberalerna har ett högt anseende i internationella kretsar och är en aktiv deltagare i internationella liberala organisationer. Syftet med den internationella verksamheten är att påverka systerpartier och internationella samarbetsorgan i linje med folkpartiets idéer, att skapa förutsättningar för varaktigt nätverksbyggande mellan fp-företrädare och politiker i andra liberala partier, underlätta det internationella idéutbytet, stärka den utrikespolitiska kompetensen och ta tillvara det internationella intresset i partiet.

Folkpartiets samarbete med liberala systerpartier har varit fortsatt gott. Det finns ett kontinuerligt utbyte med liberala partier som sitter i regeringsställning. Engagemanget i medlemsorganisationerna ALDE (tidigare ELDR) och Liberala Internationalen (LI) är omfattande och en givande plattform för bilaterala kontakter. Representanter från Folkpartiet spelar en aktiv roll vid LI och ALDEs arrangemang. Banden är starka med systerpartier i framförallt Norden, Tyskland, Storbritannien, Nederländerna och USA. Det finns också ett nära samarbete med SILC och representanter från Folkpartiet har deltagit på flertalet av stiftelsens aktiviteter.

Internationella utskottet: Fredrik Malm, ordförande, Olle Schmidt, Anita Brodén, Cecilia Wigström, Lennart Rohdin. Utskottets tjänsteman: Folkpartiets internationella sekreterare Fredrik Svensson.

Partiets utrikespolitiske talesperson Fredrik Malm och partiets övriga utrikespolitiska representanter har talat utrikespolitik vid möten hos lokalföreningar och länsförbund. En rad utrikespolitiska seminarier har arrangerats på riksdagen. Samarbetet med LUF:s internationella utskott har varit gott.

Folkpartiets internationella blogg globalaliberaler.se har uppdaterats och en ny version lanserades hösten 2013.

5 Ekonomi

Se bilaga 4

5.1 Personal

Riksorganisationen består av två kanslier, partikansliet samt riksdagskansliet. Brysselkansliet, som tidigare varit underställt riksorganisationen, sorterar nu formellt under Europaparlamentet. Kanslierna har efter valet 2010 gjort en genomgripande organisationsöversyn men därefter har organisationen i stort hållits intakt under perioden. Riksorganisationen har en fortsatt låg sjukfrånvaro och får i årliga medarbetarenkäten bra omdömen om både fysisk och psykosocial arbetsmiljö.

Medelantal anställda 2011:
Män: 11 (16)
Kvinnor: 16 (20)
Totalt: 27
Medelantal anställda 2012:
Män: 12 (11)
Kvinnor: 15 (16)
Totalt: 27

6 Åtgärder med anledning av landsmötesbeslut

Här förtecknas de formella uppdrag som 2011 års landsmöte gav åt partistyrelsen. För att underlätta jämförelsen bakåt anges i vilken paragraf i landsmötesprotokollet som uppdraget nämns.

Den interna jämställdheten (§ 74)

Landsmötet uppdrog följande åt partistyrelsen:

- 2.1 Tillse att det normalt är en fördelning på minst 40 procent av vartdera könet i centrala arbetsgrupper och programgrupper
- 2.2. Jämställd profil
  Tillse att partiet har en tydlig jämställdhetsprofil genom att det är en jämn könsfördelning bland Folkpartiets företrädare i samtliga externa och interna arrangemang samt i partiets centrala marknadsföring.
- 2.3. Aktiv jämställdhetsintegrering och jämställdhetsanalys
  Integrera jämställdhetsperspektivet i Folkpartiets beslutsfattande på central nivå och i partiet som helhet. Uppmärksamma jämställdhetsfrågorna genom t.ex. seminarier vid riksmöten eller grupp- eller länsledningskonferenser, konferenser för nomineringskommittéer m.m. samt dialog även med riksdagsgruppen. Följ upp könsfördelningen bland Folkpartiets medlemmar och förtroendevalda.
- 2.4. Jämställdhetsbokslut
  Presentera i verksamhetsberättelsen inför varje landsmöte ett jämställdhetsbokslut innehållande en kartläggning och utvärdering av den gångna perioden.

Kommentar: Partistyrelsens åtgärder redovisas i årets jämställdhetsbokslut.

Avgiftsadministrationen (§ 75)

Landsmötet uppdrog åt partistyrelsen ”att ta fram en konkret modell för hur en ny och mer effektiv avgiftsadministration ska se ut. Det är angeläget att det även i framtiden blir möjligt att ha lokalt utformade avgiftsbrev och även lokala och varierande avgiftsnivåer. I syfte att minimera konsekvenserna av en övergång och samtidigt trygga en effektiv avgiftsadministration ska en gedigen kvalitetssäkring genomföras innan systemet sjösätts. En förutsättning för att alla länsförbund ska anslutas samtidigt är att det nya systemet dokumenterat fungerar tillfredsställande.”

Kommentar: Arbetet med att introducera ett nytt system för uppbörd av medlemsavgift har skett under landsmötesperioden. En försöksperiod, där enskilda länsförbund medverkar, görs innan systemet tas i full drift. Det nya systemet kommer att ge möjlighet till skräddarsydda brev och varierande avgiftsnivåer.

Relationerna till Liberal mångfald (§ 75)

Landsmötet uppdrog åt partistyrelsen att bygga samarbetet med Liberal mångfald med utgångspunkt i en nätverksstatus.

Kommentar: Riksorganisationens kontakter med Liberal mångfald, som numera är en helt fristående organisation utan formella band till Folkpartiet, har skett med detta som utgångspunkt.

Marina reservat (§ 107)

Landsmötet uppdrog åt partistyrelsen att vara pådrivande för att fler marina reservat avsätts.

Kommentar: Frågan har uppmärksammats av Folkpartiet i regeringssamarbetet, från vilket löpande återrapporteringar ges till partistyrelsen.

Följdändringar i partiprogrammet (§ 130)

Landsmötet uppdrog åt partistyrelsen att vidta de följdändringar i det gällande partiprogrammet som ansågs nödvändiga med anledning av beslut på landsmötet.

Kommentar: En avstämning av landsmötesbesluten i förhållande till gällande partiprogram har gjorts. På grund av att arbetet med nytt partiprogram prioriterats har det inte bedömts motiverat att publicera en reviderad version av det gamla partiprogrammet.

7 In memoriam

Ylva Annerstedt, Nice
Karl Bengtsson, Varberg
Claes Beyer, Göteborg
Iréne Djärv, Knivsta
Lars-Erik Ekblom, Lund
Ann-Charlotte Faleberg, Lomma
Lennart Fremling, Stockholm
Bertil Hansson, Göteborg
Rune Hellgren, Göteborg
Karin Hyltén-Cavallius, Lund
Clas Ifvarsson, Östhammar
Lars Grå Johannessen, Stockholm
Ingemar Karlsson, Tranås
Lisbeth Kågö, Solna
Barbro Kärrstrand, Kristianstad
Lars Lundgren, Järfälla
Tommy Lundin, Haninge
Britt-Marie Lövgren, Umeå
Sigrid Modig, Stockholm
Lillemor Mundebo, Lidingö
Per-Olof Odelsten, Kristinehamn
Lennart Orehag, Danderyd
Sven Salin, Stockholm
Bengt Schöier, Lidingö
Börje Stensson, Ydre
Barbro Söderberg, Strängnäs
Sanja Tadic, Vilhelmina
Susann Torgerson, Stockholm

8 Jämställdhetsbokslut

Se bilaga 5

9 Ungdomsbokslut

Se bilaga 6

10 Liberala ungdomsförbundet (LUF)

De förutsättningar som har präglat förbundets arbete under det senaste verksamhetsåret har varit en minskning av antalet medlemmar men en större efterfrågan på aktiviteter från de aktiva medlemmarna. Den huvudsakliga målsättningen har således varit att minimera medlemstappet och att samtidigt erbjuda medlemmarna de aktiviteter som de efterfrågar bland annat genom att återinföra Universitet liberal i form av en vinterkonferens under jullovet. För att slussa in LUF-medlemmar i Folkpartiet inför valrörelsen har en äntringsstyrka tillsatts, med ledamöter från såväl ungdomsförbundet som partiet. Äntringsstyrkan har identifierat lämpliga kandidater runt om i landet (ett hundratal namn har samlats in) och fungerat som bollplank för både unga kandidater och folkpartiföreningar i arbetet med att bredda partiet.

I distrikten har vi det senaste året sett ett stort generationsskifte, något som nu tycks ha stabiliserats inför valrörelsen. Resultatet är glädjande, LUF har i dag verksamhet i stora delar av landet och inte bara på pappret. Detta märktes exempelvis under årets kongress under vilken vi såg många både nya medlemmar och nya argument i talarstolen.

LUF har under det gångna verksamhetsåret drivit en kampanj om integritet och rättspolitik. Under det gångna året har vi försökt att driva kampanjen inte bara på skolor utan även i artiklar, utspel och på talarkvällar. Något som har visat sig vara framgångsrikt för att skapa större uppmärksamhet kring kampanjen.

Politiskt har förbundet främst kommunicerat genom förbundsordförande Linda Nordlund. Inriktningen har, utöver kampanjtemat, legat på säkerhetspolitik och feminism då det har visat sig att det är inom dessa frågor vi får störst gehör. Linda har producerat ett stort antal artiklar och utspel på dessa områden. Målet har varit långsiktig opinionsbildning och kontinuerlig synlighet i ett begränsat antal frågor. Utöver detta har Linda blivit inbjuden som föreläsare och paneldeltagare inom relevanta politiska områden. I maj gjorde förbundet ett större utspel om skattereform tillsammans med SSU, vilket renderade mycket uppmärksamhet och blev omskrivet på ledarsidor i hela landet under tre veckors tid. Politiskt har en stor del av arbetet även gått åt till att arbeta med och i relation till opinionsbildare liksom nyckelpersoner inom Folkpartiet för att påverka partiets utveckling på en rad för LUF viktiga frågor.

11 Liberala kvinnor

Kvinnors och mäns olika villkor är alltjämt ett stort demokratiskt, ekonomiskt och socialt problem såväl i Sverige som i andra länder. I Sverige kvarstår det demokratiska underskottet liksom ojämna villkor på arbetsmarknaden och i hemmet. Våld i nära relationer utgör alltjämt en hotfull vardag för många. Rätten till säkra aborter hotas av socialkonservativa gruppers militanta aktiviteter såväl i inom EU, världen generellt men också i Sverige. FN:s millenniemål om halverad mödradödlighet kommer sannolikt inte att uppfyllas till år 2015. En organiserad internationell, nationell och lokal kvinnorörelse är avgörande för att förändringar skall komma till stånd.

Liberala Kvinnor har växt i medlemsantal och ett nytt medlemsregister har införts vilket underlättar arbetet. Liberala Kvinnor har trots sina begränsade resurser framgångsrikt genomfört en rad aktiviteter under det gångna året. Det internationella arbetet har intensifierats genom goda kontakter med SILC. Liberala Kvinnor identifierade tidigt risken för att kvinnors demokratiska rättigheter skulle eftersättas i ”den arabiska våren”. Man har därför haft ett fortsatt samarbete med Alliance for Arab Women som är en paraplyorganisation med säte i Kairo och med kontakter i flera av de aktuella arabiska revolutionsländerna.

Styrelsen

Styrelserna har sett ut enligt följande:

Bonnie Bernström (ordf.), Fatima Svanå (vice ordf.), Britt Marie Lövgren (kassör), Amelie Tarschys Ingre, Barbro Westerholm, Charlotte Klötz, Eva Kullenberg, Lill Jansson, Lina Nordqvist, Maria Lilja, Ulrica Solver-Gustavsson.

På Landsmötet den 14:e oktober 2012 valdes följande personer till styrelsen:

Anna Steele (ordf.), Fatima Svanå, (vice ordf.), Charlotte Klötz, Eva Kullenberg, Britt-Marie Lövgren (avliden 25/12 2012), Anna Mårtensson, Maria Nilsson, Lina Nordquist, Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro (kassör) Jenny Sonesson, Ylva Särnmark.

Särskilda aktiviteter

- Internationella Kvinnodagen 8 mars
- Utbyte med Venstres kvinnoförbund
- Almedalsveckan
- Seminarium om tvångsäktenskap 24/5
- Familjepolitisk debatt inför programarbetet 14/11
- Besök från genusvetenskapen 21/3 och 7/11
- Deltagande på Pride festivalen 2–7 augusti
- Alla hjärtans dag-kampanj 14 februari
- Vårruset 31 maj
- Lundsbrunnkonferensen
- Fp riksmöte 10–11 mars
- DO-konferens 26–27 maj
- Landsmöte
- Manifestation Marockanska ambassaden 23 mars
- Pussy Riot-stödmanifestation 17 augusti
- Manifestation Irlands ambassad
- Internationellt arbete
- Besök från Egypten 15–17 januari
- Besök från Serbien 19–22 februari
- Besök från Burma 13/11
- Besök från Ryssland 12–14 oktober
- Tunisien 26–29 oktober
- Aktivismseminarium 6–8 december

Bilaga 1
Valda av landsmötet 2011

Presidium

Jan Björklund, Stockholm (ordförande)
Helene Odenjung, Göteborg (1:e vice ordförande)
Erik Ullenhag, Stockholm (2:e vice ordförande)
Partistyrelse (i bokstavsordning)
Jonas Andersson, Partille
Lotta Edholm, Stockholm
Anna Ekström, Karlskrona
Roger Haddad, Västerås
Carl B. Hamilton, Stockholm
Claes Jägevall, Tibro
Birgitta Ohlsson Klamberg, Stockholm
Ulrika Landergren, Kungsbacka
Håkan Lindh, Skellefteå
Britt-Marie Lövgren, Umeå (avliden 25/12 2012)
Frida Johansson Metso, Stockholm
Johan Pehrson, Örebro
Mats Persson, Lund
Birgitta Rydberg, Stockholm
Nyamko Sabuni, Stockholm
Carina Sándor, Skinnskatteberg
Olle Schmidt, Malmö
Torkild Strandberg, Landskrona
Jens Sundström, Luleå
Sverker Thorén, Västervik
Staffan Werme, Örebro

Dechargeutskott

Ann Catrine Fogelgren, Göteborg, ordförande
Sven Bosarfve, Gotland
Linnéa Darell, Östergötland
Ulf Fridebäck, Stockholms län
Gösta Frödin, Värmland
Carola Larsson, Norrbotten
Gunnar Nordmark, Kronoberg

Revisorer

Ordinarie:
Marie Welin (PWC), Stockholm
Harald Hagnell, Uppsala
Ersättare:
Jonas Grahn (PWC), Stockholm
Rune Andersson, Malmö

Bilaga 2
Rapport från riksdagsgruppen

Hösten 2013 går Folkpartiet in i sitt åttonde arbetsår som regeringsbärande parti. Riksdagsgruppens samarbete med regeringen fungerar väl. Riksdagsgruppen har väl utvecklade kontakter med de olika departementen och med samordningskansliet. De löpande kontakter sker dels genom gruppledaren, dels inom ramen för samarbetet mellan utskott och departement. Folkpartiets statsråd deltar vid riksdagsgruppens sammanträden, och övriga ministrar bjuds regelbundet in för överläggningar. Margareta Bosved är kanslichef.

Riksdagsgruppen 2011/12 och 2012/13

Följande personer (inklusive statsråden) har ingått i riksdagsgruppen under hela eller delar av riksdagsåren 2011/12 och 2012/13. För varje person anges valkrets, ordinarie utskottsplats och (inom parentes) suppleantplats i utskott.

- Tina Acketoft, Skåne läns västra. UbU (AU)
- Martin Andreasson, Stockholms län. Ersättare för Gunnar Andrén 20/3–20/6 2012. (SkU, FiU, EUN)
- Gunnar Andrén, Stockholms län. Statsrådsersättare för Jan Björklund. SkU (FiU, EUN)
- Maria Arnholm. Statsråd fr.o.m. 22/1 2013
- Gulan Avci. Ersättare för Fredrik Malm 15/2–14/8 2013. (AU, UbU fr.o.m. 8/3 2013, UU)
- Hans Backman, Gävleborg. AU t.o.m. 15/1 2013, SfU fr.o.m. 16/1 2013 (KrU, NU)
- Jan Björklund, Stockholms län. Statsråd
- Anita Brodén, Västra Götalands läns norra. MJU (AU t.o.m. 30/9 2012)
- Karin Granbom Ellison, Östergötland. KU (UbU, UU)

- Jan Ertsborn, Halland. Vice ordförande CU t.o.m. 30/9 2012 (CU fr.o.m. 1/10 2012, JuU)
- Eva Flyborg, Göteborg. NU (FöU, UU)
- Roger Haddad, Västmanland. UbU fr.o.m. 1/10 2012 (JuU, SfU t.o.m. 30/9 2012, UbU t.o.m. 30/9 2012)
- Liselott Hagberg, Södermanland. Riksdagsledamot t.o.m. 30/9 2012. (KU, NU)
- Carl B. Hamilton, Stockholms kommun. Ordförande EUN t.o.m. 20/9 2012, FiU (EUN fr.o.m. 27/9 2012)
- Ismail Kamil, Uppsala län. UU fr.o.m. 16/2 2013 (AU, SoU, UU t.o.m. 15/2 2013)
- Stefan Käll. Södermanland. Riksdagsledamot fr.o.m. 1/10 2012. (KU, SfU, SkU fr.o.m. 16/10 2012, UbU)
- Nina Larsson, Värmland. (AU fr.o.m. 1/10 2012, FöU, NU t.o.m. 30/9 2012, TU, EUN t.o.m. 26/9 2012)
- Maria Lundqvist-Brömster. Västerbotten. SoU fr.o.m. 1/10 2012 (JuU, KrU fr.o.m. 23/1 2013, SfU t.o.m. 22/1 2013, SoU t.o.m. 30/9 2012)
- Nina Lundström, Stockholms län. Ledamot CU 1–15/10 2012, vice ordförande CU fr.o.m. 16/10 2012, UbU t.o.m. 30/9 2012 (MJU)
- Emma Carlsson Löfdahl, Jönköpings län. (SfU, SoU). Kvittningsman
- Fredrik Malm, Stockholms kommun. Statsrådsersättare för Birgitta Ohlsson. UU t.o.m. 15/2 2013 (AU fr.o.m. 1/10 2012, UbU, UU fr.o.m. 16/2 2013, EUN)
- Ulf Nilsson, Skåne läns södra. Ledamot KrU 16–21/1 2013, vice ordförande KrU fr.o.m. 22/1 2013, SfU t.o.m. 15/1 2013 (SfU fr.o.m. 23/1 2013, UbU t.o.m. 15/1 2013, EUN)
- Christer Nylander, Skåne läns norra och östra. Vice ordförande KrU t.o.m. 15/1 2013, AU fr.o.m. 16/1 2013 (UbU fr.o.m. 16/1 2013)
- Birgitta Ohlsson, Stockholms kommun. Statsråd
- Johan Pehrson, Örebro län. JuU (FiU, KU)
- Nyamko Sabuni, Stockholms län. Statsråd och riksdagsledamot t.o.m. 22/1 2013
- Anna Steele, Stockholms län. Statsrådsersättare för Nyamko Sabuni t.o.m. 22/1 2013, för Erik Ullenhag fr.o.m. 23/1 2013. (CU, KrU, NU fr.o.m. 1/10 2012, SkU)
- Mathias Sundin, Östergötland. Ersättare för Karin Granbom Ellison 1/5–31/12 2012. (KU, UbU, UU)
- Lars Tysklind, Västra Götalands läns västra. TU (CU, MJU, NU fr.o.m. 1/10 2012, SkU)
- Erik Ullenhag, Stockholms län. Statsråd
- Barbro Westerholm, Stockholms kommun. SoU t.o.m. 30/9 2012 (SoU fr.o.m. 1/10 2012)
- Allan Widman, Malmö. FöU, ordförande EUN fr.o.m. 21/9 2012 (KU)
- Christer Winbäck, Västra Götalands läns östra. UU (FöU, TU). Kvittningsman
- Marianne Åhman. Ersättare för Nina Larsson 27/4–28/10 2011. (FöU, NU, TU)

Ersättare

- Martin Andreasson var ersättare för Gunnar Andrén 20/3–20/6 2012
- Gunnar Andrén är statsrådsersättare för Jan Björklund
- Gulan Avci var ersättare för Fredrik Malm 15/2–14/8 2013
- Anna Steele var statsrådsersättare för Nyamko Sabuni t.o.m. 22/1 2013, därefter för Erik Ullenhag
- Fredrik Malm är statsrådsersättare för Birgitta Ohlsson
- Mathias Sundin var ersättare för Karin Granbom Ellison 1/5–31/12 2012
- Marianne Åhman var ersättare för Nina Larsson 27/4–28/10 2011

Gruppledning

- Gruppledare: Johan Pehrson
- 1:e vice gruppledare: Allan Widman (t.o.m. 16/9 2012), Nina Lundström (fr.o.m. 17/9 2012)
- 2:e vice gruppledare: Nina Lundström (t.o.m. 16/9 2012), Tina Acketoft (fr.o.m. 16/9 2012)

Uppdrag inom riksdagen m.m.

Talman

- Liselott Hagberg, tredje vice talman (t.o.m. 30/9 2012)
- Jan Ertsborn, tredje vice talman (fr.o.m. 1/10 2012)

Europarådets svenska delegation
Tina Acketoft, suppleant

Delegationen till Interparlamentariska unionen
Ulf Nilsson, ledamot

Krigsdelegationen
Eva Flyborg, ledamot
Johan Pehrson, ledamot
Allan Widman, ledamot

Nordiska rådets svenska delegation
Anita Brodén, ledamot
Christer Winbäck, suppleant

Delegationen till Natos parlamentariska församling
Allan Widman, ledamot (t.o.m. 25/9 2012)
Carl B. Hamilton, ledamot (fr.o.m. 26/9 2012)

OSSE-delegationen
Maria Lundqvist-Brömster, ledamot

Riksdagsstyrelsen
Johan Pehrson, ledamot
Allan Widman, suppleant (t.o.m. 26/9 2012)
Nina Lundström, suppleant (fr.o.m. 27/9 2012)

Ledamotsrådet
Allan Widman, ledamot (t.o.m. 26/9 2012)
Tina Acketoft, ledamot (fr.o.m. 27/9 2012)
Nina Lundström, suppleant

Utrikesnämnden
Johan Pehrson, ledamot
Allan Widman, suppleant (t.o.m. 30/9 2012)
Nina Lundström, suppleant (fr.o.m. 1/10 2012)

Riksdagens valberedning
Jan Ertsborn, ledamot
Nina Lundström, ledamot
Anita Brodén, suppleant
Lars Tysklind, suppleant

Riksdagens myndigheter

Riksbanksfullmäktige
Allan Widman, ledamot
Christer Nylander, suppleant

Riksbankens jubileumsfond
Johan Pehrson, suppleant

Riksrevisionens parlamentariska råd
Gunnar Andrén, ledamot

Valprövningsnämnden
Martin Andreasson

Därutöver är Folkpartiet representerat i ledningen för ett stort antal tvärpolitiska parlamentarikerföreningar och nätverk. Eftersom dessa inte är en del av riksdagens organisation förtecknas dessa uppdrag inte här.

Avgivna riksdagsmotioner

Som regeringsparti väcker Folkpartiet inga parti- eller kommittémotioner. Ett stort antal enskilda motioner har väckts av folkpartister. Dessa återfinns under respektive ledamot på www.riksdagen.se.

Bilaga 3
Rapport från EU-kansliet i Bryssel

Europakansliets uppgift är att driva de kontor som Folkpartiet har i Europaparlamentet och stödja parlamentarikerna Olle Schmidt, Marit Paulsen och Cecilia Wikström i deras politiska arbete.

Olle Schmidt är ledamot av Europaparlamentets utskott för ekonomi och valutafrågor, ledamot i det särskilda utskottet mot organiserad brottslighet, korruption och penningtvätt, samt suppleant i utskottet för den inre marknaden och konsumentskydd och suppleant i utskottet för budgetkontroll. Olle Schmidt är också ledamot och samordnare i delegationen till den gemensamma parlamentariska AVS–EU-församlingen (EU–ACP).

Olle Schmidt har varit pådrivande i arbetet med att förbättra EU-lagstiftningen i en rad direktiv och förordningar som rör reglering av finansmarknaden och dess aktörer. Det handlar om reglering av bland annat banker, börser, fond- och pensionsbolag. Han har vidare verkat för att stärka konsumentskyddet i Europa, till exempel investerarskyddslagstiftningen. Olle är också en varm anhängare av euron och har försvarat eurosamarbetet i den svenska debatten. Han har starkt argumenterat för att Sverige ska gå med i Bankunionen.

Som samordnare för den liberala gruppen inom den gemensamma parlamentariska församlingen för AVS- och EU-länderna (där världens 70 fattigaste länder deltar) har Olle dessutom arbetat intensivt för att stärka mänskliga rättigheter, ett arbete som bl.a. utmynnat i rapporten ”Utmaningar för demokratin i framtiden”. Olle är drivande inom Europaparlamentet i frågan om Västsaharas självständighet och Dawit Isaaks frigivande.

Marit Paulsen är bl.a. vice ordförande i Europaparlamentets utskott för jordbruk och landsbygdens utveckling samt suppleant i utskottet för miljö, folkhälsa och livsmedelssäkerhet. Hon har också varit ledamot av det särskilda utskottet för de politiska utmaningarna och budgetmedlen för en hållbar Europeisk union efter 2013.

Marit Paulsen har föreslagit att en gemensam, vetenskapligt baserad europeisk djurskyddslag bör utarbetas. I juli 2012 antog Europaparlamentet Marits resolution om EU:s nya strategi för djurvälfärd, där hon bl.a. efterlyste ”rättsliga milstolpar” i framtida djurvälfärdslagstiftning samt beskrev mer i detalj vad en gemensam djurskyddslag skulle bestå av. Vid årsskiftet 2012–2013 etablerades det europeiska djurskyddsnätverk, kallat EUWelNet och samordnat av SLU i Uppsala, som Marit har utverkat en miljon euro för ur EU:s budget. Marit har fortsatt sitt arbete med reformen av EU:s jordbrukspolitik. Som den liberala gruppens s.k. skuggföredragande för den nya landsbygdsförordningen har hon lyckats lyfta fram frågor såsom innovation, djurvälfärd och lokala slakterier i diskussionen om landsbygdens utveckling. Hon har fortsatt att sätta antibiotikaresistensfrågan på den politiska dagordningen, och utsågs på våren 2013 till Europarlamentets föredragande för EU:s nya djurhälsolag.

Cecilia Wikström är bl.a. gruppledare i Europaparlamentets utskott för rättsliga frågor, ledamot i utskottet för medborgerliga fri- och rättigheter samt rättsliga och inrikes frågor. Hon är vidare ledamot i Europaparlamentets rådgivande kommitté för ledamöters uppförande.

EU behöver ett rättvist och gemensamt asylsystem som utgår från mänskliga rättigheter och att medlemsstaterna solidariskt delar på ansvaret. Denna linje har Cecilia drivit som föredragande för omarbetningen av Dublin II-förordningen som reglerar i vilket land en asylansökan ska bli prövad. Cecilia var även föredragande för översynen av det europeiska systemet för varumärkesskydd där hon arbetat för att förenkla vardagen för företag och säkerställa ett modernt varumärkesskydd i Europa. Hon arbetar även aktivt med att skapa goda förutsättningar för kulturella kreatörer i hela EU genom att undanröja överflödig nationell byråkrati, skapa en europeisk marknad för digitala produkter som film och musik och utforma ett gemensamt EU-patent. Cecilias starka engagemang för mänskliga rättigheter har lett till åtskilliga ingripanden där hon har stått upp för pressfrihet i Italien och Ungern, homosexuellas rättigheter i Litauen och romers situation i Europa. Dessutom har hon vidare varit medansvarig för detaljreglerna kring det s.k. medborgarinitiativet (där 1 miljon EU-invånare har rätt att avkräva EU-kommissionen behandling av ett förslag).

Europakansliet har, liksom under tidigare år, funnits representerat på samtliga större FP-evenemang (såsom landsmötena i Växjö i november 2009 och i Karlstad i oktober 2011), t ex på de kommunala riksmötena i Västerås i mars 2012 och 2013. Kansliet var också aktivt inblandat i 2010 års nationella valkampanj i Sverige.

Europakansliet organiserar med jämna mellanrum evenemang och seminarier i Sverige, inte minst det återkommande och mycket uppskattade firandet av Europadagen i maj varje år. Dessutom inbjöds, under hösten 2012, det nystartade FP-nätverket av EU-ambassadörer till Bryssel för att fördjupa sina kunskaper om europeisk politik.

Anställda på Europakansliet under perioden:

- Christian Juliusson, kanslichef
- Mark Arlestrand
- Leida Sergo (t.o.m. oktober 2012)
- Linda Hultgren (fr.o.m. oktober 2012)
- Rickard Ydrenäs
- Susanne Lindahl (t.o.m. juni 2012)
- Julia Lindholm (fr.o.m. juni 2012)
- Caroline Klamer
- Daniel Sjöberg

- Linda Aziz (fr.o.m. september 2012)
- Carolina Schale, baserad i Stockholm (t.o.m. april 2012, sedan föräldraledig)
- Madeleine Sundqvist (vik), baserad i Stockholm (mars 2012–mars 2013)
- Carolina Schale, baserad i Stockholm (mars–april 2013)
- Madeleine Sundqvist, baserad i Stockholm (fr.o.m. maj 2013)

Praktikanter på Brysselkansliet under perioden:

- Linda Aziz (våren 2012)
- Julia Lindholm (våren 2012)
- Tuva Vamborg (våren 2012)
- Andrea Annergren (hösten 2012)
- Louise Petersen (våren 2013)
- Cecilia Rosén (våren 2013)

Bilaga 4a
Årsredovisning för räkenskapsåret 2011

Styrelsen avger följande årsredovisning.

- förvaltningsberättelse
- resultaträkning
- balansräkning
- noter

Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i tusental kronor. Uppgifter inom parentes avser föregående år.

Förvaltningsberättelse

Information om verksamheten

Folkpartiet Liberalernas uppgift är att samla personer med liberal samhällsåskådning till gemensamt arbete och uppträdande, att genom upplysning väcka intresse för samhällsfrågor, att främja en demokratisk utveckling samt att verka för val av personer med liberal åskådning till politiska förtroendeuppdrag.

Helägda dotterbolaget Tryckfrihet i Stockholm AB (556138-7829) har under året inte bedrivit någon verksamhet.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

2011 har varit ett typiskt år efter ett valår. Organisationen har stöpts om för att bättre passa det valresultat som gavs september 2010. Denna process har skett med ett långsiktigt mål: att ha en trimmad organisation och valbudget till valen 2014.

På partirådet i november 2010 beslutades att partiet skall arbeta fram ett nytt partiprogram före valen 2014. Detta beslut har under 2011 lett till ett stort arbete inom och utom partiet. Ett antal arbetsgrupper har arbetat under året för att formulera liberala svar på framtida utmaningar.

Under året har partiet arrangerat några större arrangemang. Nämnvärda är Liberalt riksmöte i Göteborg 19–20 mars samt partiledarens sommartal i Almedalen och Marstrand. Vidare har ett antal utbildningar bedrivits. Bl a en mycket kvalificerad ledarskapsutbildning där ett 20-tal lovande framtida ledare har drillats i ledarskap och organisation. Även utbildningar för andra grupper har anordnats såsom ombudsmän, politiska sekreterare m fl. Alla utbildningar sker i samarbete med vårt studieförbund, Studieförbundet Vuxenskolan. Partiets engagemang i just studieförbundet har under året varit mycket stort. En ny organisation för studieförbundet har sjösatts under året och en översyn av förbundskansliet pågår.

Inom kommunikationsområdet har arbetet fortsatt med att förfina de kanaler vi använder. Flera projekt inom våra IT-system har påbörjats för att utveckla de verktyg vi har för intern och extern kommunikation. Under året har Riksorganisationen även bedrivit några kampanjer.

Samarbetet med våra sidoorganisationer LUF och LK har i år varit fortsatt gott. Likaså med våra övriga nätverk.

Personalens kompetensutveckling har fortgått bl a genom interna och externa utbildningar. Arbetsmiljön inom kanslierna har under året uppmärksammat varvid konkreta åtgärder vidtagits. Dessutom har den årliga arbetsmiljöenkäten genomförts. De medarbetare som så önskat har även haft individuell tid med en ergonom.

Under året har partistyrelsen haft åtta sammanträde och partiledningen har haft tolv sammanträden.

Väsentliga händelser efter räkenskapsåret

Händelser värda att nämna som genomförs under kommande verksamhetsår är riksmöte 10–11 mars 2012 i Västerås. Vidare kommer ett partiråd hållas 11–12 maj 2012. Detta partiråd kommer vara en viktig anhalt i partiprogramsprocessen.

Resultat och ställning

Riksorganisationens resultat efter finansiella poster uppgår till + 4 714 tkr (– 16 036 tkr). Vid årets utgång uppgår det balanserade resultatet till 8 692 tkr (3 978 tkr).

Resultatet av riksorganisationens verksamhet samt den ekonomiska ställningen vid räkenskapsårets utgång framgår i övrigt av efterföljande resultaträkningar och balansräkningar med noter.

Noter

Resultaträkning	Not	2011	2010
Intäkter	2	41 510	63 360
Kostnader			
Övriga externa kostnader		– 19 208	– 62 806
Personalkostnader	3	– 17 332	– 21 626
Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar		– 172	– 224
Summa kostnader		– 36 712	– 84 656
Verksamhetsresultat		4 798	– 21 296
Resultat från finansiella poster			
Ränteintäkter och liknande finansiella poster	4	293	5 306
Räntekostnader och liknande finansiella poster	5	– 377	– 46
Summa resultat från finansiella poster		– 84	5 260
Resultat efter finansiella poster		4 714	– 16 036
Årets resultat		4 714	– 16 036

Balansräkning	Not	2011-12-31	2010-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Inventarier	6	63	235
Finansiella anläggningstillgångar	7		
Långfristiga värdepappersinnehav		9 196	9 103
Andelar i intresseföretag		470	470
		9 666	9 573
Summa anläggningstillgångar		9 729	9 808
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		385	1 119
Övriga fordringar		666	222
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	8	815	687
		1 866	2 028
Kortfristiga placeringar	9	6 862	4 621
Kassa och bank		3 469	888
Summa omsättningstillgångar		12 197	7 537
Summa tillgångar		21 926	17 345
Eget kapital och skulder			
Eget kapital	10		
Bundet eget kapital			
Ändamålsbestämda medel / fonderingar		8 535	8 534
Fritt eget kapital			
Balanserad vinst		3 978	20 014
Årets resultat		4 714	– 16 036
		8 692	3 978
Summa eget kapital		17 227	12 512
Långfristiga skulder			
Övriga långfristiga skulder	11	283	283
Summa långfristiga skulder		283	283
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		785	1 211
Övriga kortfristiga skulder		340	362
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	12	3 291	2 976
Summa kortfristiga skulder		4 416	4 549
Summa eget kapital och skulder		21 926	17 344
Ställda säkerheter		Inga	Inga
Ansvarsförbindelser		Inga	Inga

Redovisningsprinciper

Årsredovisningen har upprättats enligt Årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd för ideella föreningar.

Om inte annat framgår är redovisningsprinciperna är oförändrade i jämförelse med föregående år.

Fordringar

Fordringar upptas till det belopp som efter individuell bedömning beräknas bli betalt.

Intäkter

Intäkter redovisas till det verkliga värdet av vad som erhållits eller kommer att erhållas.

Intäkter i form av gåvor och bidrag intäktsförs som huvudregel när gåvan sakrättsligt är genomförd.

Bidrag och partistöd som avser en bestämd tidsperiod periodiseras till denna period.

Samtliga bidrag intäktsförs endast om det med hög grad av sannolikhet bedöms att stödet inte kommer att återkrävas (BFN R5).

Medlemsavgifter

Medlemsavgifter omfattar inbetalning för medlemskap i riksorganisationen. Medlemsavgifter intäktsförs vid inbetalning från medlem.

Materiella anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med planmässiga avskrivningar. Utgifter för reparation och underhåll redovisas som kostnader.

Linjär avskrivningsmetod används för samtliga typer av materiella tillgångar. Följande avskrivningstider tillämpas:
Inventarier: 5 år
Datorer och elektronikutrustning: 3 år

Not 2 Intäkternas fördelning	2011	2010
I nettoomsättningen ingår intäkter från:		
Statligt partistöd	33 820	37 062
Statligt valbidrag	–	3 283
Sveriges kommuner och landsting (SKL)	369	267
Medlemsavgifter	1 556	1 455
Medlemsgåvor	90	81
Konferensintäkter	3 918	3 435
AMI lönebidrag	–	169
Intäkter för fakturerade kostnader och övriga intäkter	1 757	17 608
Summa	41 510	63 360

Operationella leasingavtal

Samtliga leasingavtal, oavsett om de är finansiella eller operationella, redovisas som hyresavtal (operationella leasingavtal). Leasingavgiften kostnadsförs linjärt över leasingperioden.

Finansiella anläggningstillgångar

Finansiella tillgångar som är avsedda för långsiktigt innehav redovisas till anskaffningsvärde. Har en finansiell anläggningstillgång på balansdagen ett lägre värde än det bokförda värdet skrivs tillgången ner till detta lägre värde om det kan antas att värdenedgången är bestående.

Kortfristiga placeringar

Kortfristiga placeringar värderas till det lägsta av anskaffningsvärde och marknadsvärde.

Not 3 Löner, ersättningar och sociala avgifter, statistik	2011	2010
Medelantalet anställda		
Kvinnor	16	20
Män	11	16
Totalt	27	36
Löner, ersättningar, sociala avgifter och pensionskostnader		
Löner och ersättningar till styrelsen och partisekreterare	431	781
Löner och ersättningar till övriga anställda	11 121	13 922
	11 552	14 703
Sociala avgifter enligt lag och avtal	3 533	4 475
Organisationen tillämpar allmän pensionsplan via Alecta för anställda tjänstemän inklusive partisekreterare.		
Pensionskostnader för övriga anställda (varav för styrelse och partisekreterare 68 kkr (72 kkr)	1 203	1 498
Totalt	16 288	20 676
Antal styrelseledamöter på balansdagen		
Kvinnor	11	10
Män	14	14
Totalt	25	24

Not 4 Ränteintäkter och liknande resultatposter	2011	2010
Utdelningar fonder	133	80
Ränteintäkter	160	79
Realisationsresultat vid försäljning/ omplacering	–	5 148
Summa	293	5 307

Not 5 Räntekostnader och liknande resultatposter	2011	2010
Orealiserad värdeförändring på kortfristiga placeringar	– 377	–
Övriga räntekostnader och liknande resultatposter	–	– 46
Summa	– 377	– 46

Not 6 Inventarier	2011	2010
Ingående anskaffningsvärden	812	976
– Årets inköp	–	71
– Försäljningar och utrangeringar	–	– 236
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	812	811
Ingående avskrivningar	– 576	– 589
– Försäljningar och utrangeringar	–	236
– Avskrivningar	– 173	– 223
Utgående ackumulerade avskrivningar	– 749	– 576
Utgående restvärde enligt plan	63	235

Not 7 Finansiella anläggningstillgångar	Bokfört värde 2011	Marknads-värde 2011	Bokfört värde 2010	Marknads-värde 2010
SEB Asset Selection SEK-lux	1 000	1 023	1 000	1 003
SEB Choice Emerging Marketsfond	511	439	502	525
SEB Företagsobligationer	1 000	1 044	1 000	993
SEB Globalfond	824	751	810	807
SEB Globalfond lux	1 570	1 615	1 570	1 513
SEB Likviditetsfond SEK	500	507	500	500
SEB Obligationsfond SEK	834	813	829	799
SEB Schweizfond	1 536	1 352	1 510	1 600
SEB Sverigefond Stora Bolag	1 421	1 259	1 382	1 428
Summa	9 196	8 803	9 103	9 168
Andelar i intresseföretag				
Tryckfrihet i Stockholm Tryckeri AB				
5.000 andelar, ägarandel 100 %	350	350	350	
Liab Liberal Information AB				
4.694 andelar, ägarandel 39,12%	120	120	120	
Summa bokfört värde	470	470	470	0

Not 8 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	2011-12-31	2010-12-31
Förutbetalda hyror	320	352
Förutbetalda webbtjänster/it kom-munikation	56	171
Övriga poster	439	164
	815	687

Not 9 Kortfristiga placeringar	2011-12-31	2010-12-31
Redovisat värde, totalt	6 862	4 621
Varav noterade aktier och andelar:		
Redovisat värde	3 757	1 594
Börsvärde eller motsvarande	3 757	1 602

Not 10 Förändring av eget kapital	Reservfond	Brevikfond	Personal-fond	Balanserat eget kapital	Summa eget kapital
Eget kapital 2009-12-31	4 925	2 169	1 441	20 014	28 549
Årets resultat	–	–	–	– 16 036	– 16 036
Eget kapital 2010-12-31	4 925	2 169	1 441	3 978	12 513
Årets resultat	–	–	–	4 714	4 714
Eget kapital 2011-12-31	4 925	2 169	1 441	8 692	17 227

Not 11 Långfristiga skulder	2011-12-31	2010-12-31
Tryckfrihet i Stockholm Tryckeri AB	283	283
Summa	283	283
Lånet från Tryckfrihet i Stockholm Tryckeri AB är räntefritt och har ingen fastställd återbetalningstid. Tryckfrihet i Stockholm Tryckeri AB ägs till fullo av Folkpartiet liberalernas riksorganisation.		

Not 12 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	2011-12-31	2010-12-31
Upplupna semesterlöner	944	1 132
Upplupna sociala avgifter	584	343
Övriga poster	1 763	1 501
Summa	3 291	2 976

Stockholm 2012-05-07

Jan Björklund, ordförande
Helene Odenjung, 1:e vice ordförande
Erik Ullenhag, 2:e vice ordförande
Jonas Andersson
Lotta Edholm
Anna Ekström
Roger Haddad
Carl B. Hamilton
Frida Johansson Metso
Claes Jägevall
Ulrika Landergren
Nina Larsson
Håkan Lindh
Britt-Marie Lövgren
Birgitta Ohlsson
Johan Pehrson
Mats Persson
Birgitta Rydberg
Nyamko Sabuni
Carina Sándor
Olle Schmidt
Torkild Strandberg
Jens Sundström
Sverker Thorén
Staffan Wermé

Vår revisionsberättelse har lämnats
2012-_____.
Marie Welin
Harald Hagnell
Auktoriserad revisor
Revisor

Bilaga 4b: Årsredovisning för räkenskapsåret 2012

Styrelsen avger följande årsredovisning.

- förvaltningsberättelse
- resultaträkning
- balansräkning
- noter

Om inte annat särskilt anges, redovisas alla belopp i tusental kronor. Uppgifter inom parentes avser föregående år.

Förvaltningsberättelse

Information om verksamheten

Folkpartiet Liberalernas uppgift är att samla personer med liberal samhällsåskådning till gemensamt arbete och uppträdande, att genom upplysning väcka intresse för samhällsfrågor, att främja en demokratisk utveckling samt att verka för val av personer med liberal åskådning till politiska förtroendeuppdrag.

Helägda dotterbolaget Tryckfrihet i Stockholm AB (556138-7829) har under året inte bedrivit någon verksamhet.

Väsentliga händelser under räkenskapsåret

2012 har varit ett typiskt mellanvalsår. Efter att ha stöpt om organisationen 2011 har arbetet präglats av ett tydligt fokus på valen 2014. Allt för att Folkpartiet skall ha en trimmad organisation och valbudget till valen 2014.

På partirådet i november 2010 beslutades att partiet skall arbeta fram ett nytt partiprogram före valen 2014. Detta beslut har även under 2012 lett till ett omfattande arbete inom och utom partiet. Ett antal arbetsgrupper har arbetat under året för att formulera liberala svar på framtida utmaningar.

Under året har partiet arrangerat några större arrangemang. Nämnvärda är Liberalt riksmöte i Västerås 10–11 mars samt partiledarens sommartal 5 juli i Almedalen samt 12 augusti i Göteborg. Vidare har ett antal utbildningar bedrivits, bl a en mycket kvalificerad ledarskapsutbildning. Även utbildningar för andra grupper har anordnats så som ombudsmän, politiska sekreterare m fl. Alla utbildningar sker i samarbete med vårt studieförbund, Studieförbundet Vuxenskolan. Partiets engagemang i studieförbundet har under året varit mycket stort

Inom kommunikationsområdet har arbetet fortsatt med att förfina de kanaler vi använder. Flera projekt inom våra IT-system har påbörjats för att utveckla de verktyg vi har för intern och extern kommunikation. Under året har Riksorganisationen även erbjudit några kampanjer.

Samarbetet med våra sidorganisationer Liberala ungdomsförbundet och Liberala kvinnor har i år varit fortsatt gott.

Personalens kompetensutveckling har fortgått bl a genom interna och externa utbildningar. Arbetsmiljön inom kanslierna har under året uppmärksammats varvid konkreta åtgärder vidtagits. Dessutom har den årliga arbetsmiljöenkäten genomförts.

Under året har partistyrelsen haft sex sammanträden och partiledningen har haft tolv sammanträden.

Väsentliga händelser efter räkenskapsåret

Händelser värda att nämna som genomförs under kommande verksamhetsår är riksmöte 9–10 mars 2013 i Västerås. I ett led i programutvecklingen kommer ett partiråd hållas 1 februari 2013. Till sist kommer ett nytt partiprogram antas på landsmöte 14–17 november 2013.

Resultat och ställning

Riksorganisationens resultat efter finansiella poster uppgår till + 7 599 tkr (+ 4 714 tkr). Vid årets utgång uppgår det balanserade resultatet till 17 505 tkr (8 692 tkr). Resultatet av riksorganisationens verksamhet samt den ekonomiska ställningen vid räkenskapsårets utgång framgår i övrigt av efterföljande resultaträkningar och balansräkningar med noter.

Resultaträkning	Not	2012	2011
Intäkter	2	41 043	41 510
Kostnader			
Övriga externa kostnader		– 17 832	– 19 208
Personalkostnader	3	– 16 165	– 17 332
Avskrivningar av materiella anläggningstillgångar		– 44	– 172
Summa kostnader		– 34 041	– 36 712
Verksamhetsresultat		7 002	4 798
Resultat från finansiella poster			
Ränteintäkter och liknande finansiella poster	4	598	293
Räntekostnader och liknande finansiella poster	5	– 1	– 377
Summa resultat från finansiella poster		597	– 84
Resultat efter finansiella poster		7 599	4 714
Årets resultat		7 599	4 714

Balansräkning	Not	2012-12-31	2011-12-31
Tillgångar			
Anläggningstillgångar			
Materiella anläggningstillgångar			
Inventarier	6	75	63
Finansiella anläggningstillgångar	7		
Långfristiga värdepappersinnehav		9 324	9 196
Andelar i intresseföretag		471	471
Summa anläggningstillgångar		9 870	9 730
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar		576	385
Övriga fordringar		1 225	665
Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	8	1 244	815
		3 045	1 865
Kortfristiga placeringar	9	14 188	6 862
Kassa och bank		3 429	3 469
Summa omsättningstillgångar		20 662	12 196
Summa tillgångar		30 532	21 926
Eget kapital och skulder			
Eget kapital	10		
Bundet eget kapital			
Ändamålsbestämda medel / fonderingar		7 321	8 535
Fritt eget kapital			
Balanserad vinst		9 906	3 978
Årets vinst		7 599	4 714
Summa eget kapital		24 826	17 227
Långfristiga skulder			
Övriga långfristiga skulder	11	283	283
Summa långfristiga skulder		283	283
Kortfristiga skulder			
Leverantörsskulder		1 885	785
Övriga kortfristiga skulder		615	340
Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	12	2 923	3 291
Summa kortfristiga skulder		5 423	4 416
Summa eget kapital och skulder		30 532	21 926
Ställda säkerheter		Inga	Inga
Ansvarsförbindelser		Inga	Inga

Noter

Not 1 Redovisnings- och värderingsprinciper

Redovisningsprinciper

Årsredovisningen har upprättats enligt Årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd för ideella föreningar.

Om inte annat framgår är redovisningsprinciperna är oförändrade i jämförelse med föregående år.

Fordringar

Fordringar upptas till det belopp som efter individuell bedömning beräknas bli betalt.

Intäkter

Intäkter redovisas till det verkliga värdet av vad som erhållits eller kommer att erhållas.

Intäkter i form av gåvor och bidrag intäktsförs som huvudregel när gåvan sakrättsligt är genomförd.

Bidrag och partistöd som avser en bestämd tidsperiod periodiseras till denna period.

Samtliga bidrag intäktsförs endast om det med hög grad av sannolikhet bedöms att stödet inte kommer att återkrävas (BFN R5).

Medlemsavgifter

Medlemsavgifter omfattar inbetalning för medlemskap i riksorganisationen. Medlemsavgifter intäktsförs vid inbetalning från medlem.

Materiella anläggningstillgångar

Materiella anläggningstillgångar redovisas till anskaffningsvärde minskat med planmässiga avskrivningar. Utgifter för reparation och underhåll redovisas som kostnader.

Linjär avskrivningsmetod används för samtliga typer av materiella tillgångar. Följande avskrivningstider tillämpas:
Inventarier: 5 år
Datorer och elektronikutrustning: 3 år

Operationella leasingavtal

Samtliga leasingavtal, oavsett om de är finansiella eller operationella, redovisas som hyresavtal (operationella leasingavtal). Leasingavgiften kostnadsförs linjärt över leasingperioden.

Finansiella anläggningstillgångar

Finansiella tillgångar som är avsedda för långsiktigt innehav redovisas till anskaffningsvärde. Har en finansiell anläggningstillgång på balansdagen ett lägre värde än det bokförda värdet skrivs tillgången ner till detta lägre värde om det kan antas att värdenedgången är bestående.

Kortfristiga placeringar

Kortfristiga placeringar värderas till det lägsta av anskaffningsvärde och marknadsvärde.

Not 2 Intäkternas fördelning	2012	2011
Statligt partistöd	33 422	33 820
Sveriges kommuner och landsting (SKL)	423	369
Medlemsavgifter	1 482	1 556
Medlemsgåvor	352	90
Konferensintäkter	2 462	3 918
Intäkter för fakturerade kostnader och övriga intäkter	2 902	1 757
Summa	41 043	41 510

Not 3 Löner, ersättningar och sociala avgifter, statistik	2012	2011
Medelantalet anställda		
Kvinnor	15	16
Män	12	11
Totalt	27	27
Löner, ersättningar, sociala avgifter och pensionskostnader		
Löner och ersättningar till styrelsen och partisekreterare	525	431
Löner och ersättningar till övriga anställda	10 567	11 121
	11 092	11 552
Sociala avgifter enligt lag och avtal	3 360	3 533
Organisationen tillämpar allmän pensionsplan via Alecta för anställda tjänstemän inklusive partisekreterare.		
Pensionskostnader för övriga anställda (varav för styrelse och partisekreterare 69 tkr [68 tkr])	1 075	1 203
Totalt	15 527	16 288
Antal styrelseledamöter på balansdagen		
Kvinnor	10	11
Män	14	14
Totalt	24	25

Not 4 Ränteintäkter och liknande resultatposter	2012	2011
Utdelningar fonder	178	133
Ränteintäkter	231	160
Orealiserad värdeförändring på kortfristiga placeringar	189	–
Summa	598	293

Not 5 Räntekostnader och liknande resultatposter	2012	2011
Orealiserad värdeförändring på kortfristiga placeringar	–	– 377
Övriga räntekostnader och liknande resultatposter	– 1	–
Summa	– 1	– 377

Not 6 Inventarier	2012	2011
Ingående anskaffningsvärden	812	812
– Årets inköp	56	–
Utgående ackumulerade anskaffningsvärden	868	812
Ingående avskrivningar	– 749	– 576
– Avskrivningar	– 44	– 173
Utgående ackumulerade avskrivningar	– 793	– 749
Utgående restvärde enligt plan	75	63

Not 7 Finansiella anläggningstillgångar	Bokfört värde 2012	Marknadsvärde 2012	Bokfört värde 2011	Marknadsvärde 2011
SEB Asset Selection SEK-lux	1 000	1 004	1 000	1 023
SEB Choice Emerging Marketsfond	518	487	511	439
SEB Företagsobligationer	1 000	1 140	1 000	1 044
SEB Globalfond	831	813	824	751
SEB Globalfond lux	1 570	1 747	1 570	1 615
SEB Likviditetsfond SEK	500	511	500	507
SEB Obligationsfond SEK	847	831	834	813
SEB Schweizfond	1 568	1 545	1 536	1 352
SEB Sverigefond Stora Bolag	1 490	1 436	1 421	1 259
Summa	9 324	9 514	9 196	8 803
Andelar i intresseföretag				
Tryckfrihet i Stockholm Tryckeri AB				
5.000 andelar, ägarandel 100 %	350		350	350
Liab Liberal Information AB				
4.694 andelar, ägarandel 39,12%	120		120	120
Summa bokfört värde	470	0	470	470

Not 8 Förutbetalda kostnader och upplupna intäkter	2012-12-31	2011-12-31
Förutbetalda hyror	252	320
Förutbetalda webbtjänster/it kommunikation	284	56
Övriga förutbetalda kostnader	525	–
Upplupna intäkter	139	–
Övriga poster	44	439
	1 244	815

Not 9 Kortfristiga placeringar	2012-12-31	2011-12-31
Redovisat värde, totalt	14 188	6 862
Varav noterade aktier och andelar:		
Redovisat värde	3 996	3 757
Börsvärde eller motsvarande	3 996	3 757

Not 10 Förändring av eget kapital	Fastighetsfond	Brevikfond	Personalfond	Balanserat eget kapital	Summa eget kapital
Eget kapital 2011-12-31	4 925	2 169	1 441	8 692	17 227
Utnyttjande	–	–	– 1 214	1 214	–
Årets resultat	–	–	–	7 599	7 599
Eget kapital 2012-12-31	4 925	2 169	227	17 505	24 826

Not 11 Långfristiga skulder	2011-12-31	2010-12-31
Tryckfrihet i Stockholm Tryckeri AB	283	283
Summa	283	283
Lånet från Tryckfrihet i Stockholm Tryckeri AB är räntefritt och har ingen fastställd återbetalningstid. Tryckfrihet i Stockholm Tryckeri AB ägs till fullo av Folkpartiet liberalernas riksorganisation.		

Not 12 Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	2012-12-31	2011-12-31
Upplupna semesterlöner	915	944
Upplupna sociala avgifter	548	584
Övriga poster	1 460	1 763
Summa	2 923	3 291

Stockholm _____-___-___

Jan Björklund, ordförande
Helene Odenjung, 1:e vice ordförande
Erik Ullenhag, 2:e vice ordförande
Jonas Andersson
Lotta Edholm
Anna Ekström
Roger Haddad
Carl B. Hamilton
Frida Johansson Metso
Claes Jägevall
Ulrika Landergren
Nina Larsson
Håkan Lindh
Birgitta Ohlsson
Johan Pehrson
Mats Persson
Birgitta Rydberg
Nyamko Sabuni
Carina Sándor
Olle Schmidt
Torkild Strandberg
Jens Sundström
Sverker Thorén
Staffan Werme

Vår revisionsberättelse har lämnats _____-___-___.
Marie Welin
Harald Hagnell
Auktoriserad revisor
Revisor

Bilaga 5 Jämställdhetsbokslut

Partistyrelsen redovisar här Folkpartiets femte bokslut över den interna jämställdheten inom partiet mellan kvinnor och män. Det första bokslutet presenterades vid landsmötet i Göteborg 2005. Partistyrelsen har därefter lagt fram bokslut inför landsmötet i Västerås 2007, landsmötet i Växjö 2009 och landsmötet i Karlstad 2011. Med utgångspunkt i dessa bokslut har landsmötena utfärdat ett antal rekommendationer till länsförbund och lokala föreningar samt ett antal uppdrag till partistyrelsen. De uppdrag som år 2011 gavs till partistyrelsen var:

1. Tillse att det normalt är en fördelning på minst 40 procent av vartdera könet i centrala arbetsgrupper och programgrupper.
2. Tillse att partiet har en tydlig jämställdhetsprofil genom att det är en jämn könsfördelning bland Folkpartiets företrädare i samtliga externa och interna arrangemang samt i partiets centrala marknadsföring.
3. Integrera jämställdhetsperspektivet i Folkpartiets beslutsfattande på central nivå och i partiet som helhet. Uppmärksamma jämställdhetsfrågorna genom t.ex. seminarier på riksmöten eller grupp- och länsledningskonferenser, konferenser för nomineringskommittéer m.m. samt dialog även med riksdagsgruppen. Följ upp könsfördelningen bland Folkpartiets medlemmar och förtroendevalda.
4. Presentera i verksamhetsberättelsen inför varje landsmöte ett jämställdhetsbokslut innehållande en kartläggning och utvärdering av den gångna perioden.

Partistyrelsen överlämnar här sitt jämställdhetsbokslut för den gångna landsmötesperioden och sina förslag till det fortsatta arbetet.

Uppdrag 1: Jämn könsfördelning i centrala arbetsgrupper och programgrupper

Enligt landsmötesuppdraget avses med jämn könsfördelning det gängse måttet, dvs. att vartdera könet utgör minst 40 procent av antalet medlemmar i en grupp.

Sedan landsmötet 2011 har tio politiska programgrupper arbetat. I detta antal inräknas programkommittén och de sakpolitiska arbetsgrupper som lämnat underlag till kommitténs arbete.

Av de tio granskade arbetsgrupperna har sex haft jämn könsfördelning och fyra haft ojämn könsfördelning. Samtliga grupper med ojämn könsfördelning har dominerats av kvinnor. I tre av arbetsgrupperna med ojämn könsfördelning har snedfördelningen hängt på en enda person, dvs. det hade räckt med en person till för att jämn könsfördelning skulle ha uppnåtts. Bara en arbetsgrupp hade påtagligt ojämn könsfördelning.

Fyra arbetsgrupper har haft män som ordförande och sex har haft kvinnor som ordförande.

Uppdrag 2: Jämn könsfördelning vid externa och interna arrangemang samt marknadsföring

Partiets viktigaste arrangemang vid sidan av landsmöte och partiråd är det liberala riksmötet. De två senaste riksmötena, 2012 och 2013 (båda gångerna i Västerås), har uppfyllt kraven på jämn könsfördelning bland talare och medverkande. Könsfördelningen 2012 var 55 procent män och 45 procent kvinnor, medan fördelningen 2013 var 52 procent män och 48 procent kvinnor. Om man enbart ser till de medverkande vid programpunkter under plenarsessioner var dock könsfördelningen ojämn 2012 (65 procent män, 35 procent kvinnor), medan den var jämnare 2013 (58 procent män, 42 procent kvinnor).

De viktigaste budbärarna i Folkpartiets externa kampanjarbete på nationell nivå är partiledaren Jan Björklund och de tre övriga statsråden Birgitta Ohlsson, Nyamko Sabuni (efterträdd av Maria Arnholm) och Erik Ullenhag, dvs. två män och två kvinnor.

Uppdrag 3: Kontinuerligt uppmärksamma jämställdhetsfrågorna

Under landsmötesperioden har det täta samarbetet mellan partiet och Liberala kvinnor fortsatt, något som varit till fördel när det gällt att skapa nya former för att utveckla det interna jämställdhetsarbetet. Ett exempel på detta är att partiprogramskommittén fått god hjälp av Liberala kvinnor med att sprida webbenkäter om liberal politik. Att Liberala kvinnors förbundskansli är lokaliserat i partiets kanslilokaler i riksdagshuset är till stor fördel i den dagliga kontakten mellan partiet och kvinnoförbundet.

En viktig del i det interna jämställdhetsarbetet är att säkerställa god återväxt inför valen 2014 av såväl kvinnliga som manliga kandidater. På nationell nivå har två omgångar genomförts av det särskilda ledarprogrammet, till vilka deltagarna utvalts genom ett ansökningsförfarande. Såväl 2011/12 års som 2012/13 års upplaga av ledarprogrammet hade 58 procent män och 42 procent kvinnor bland deltagarna, dvs. en viss manlig övervikt men inom ramen för vad som räknas som jämn könsfördelning. Vidare har det årligen genomförts en återträff för deltagarna i den så kallade Fredrika-satsningen inför valet 2010, som riktade sig särskilt till ledande kvinnliga kandidater.

Vikten av att uppmärksamma jämställdhetsfrågorna i nomineringsarbetet har också uppmärksammats i den konferens för nomineringskommittéer som riksorganisationen höll i juni 2013 samt i en gemensam uppmaning från partisekreteraren, ordförande Liberala Kvinnor och ordförande Liberala ungdomsförbundet som under våren skickades till partiets länsledningar.

En systematisk uppföljning har också gjorts av könsfördelningen på interna och externa uppdrag.

Riksdagsgruppen

Vid tidpunkten för förra jämställdhetsbokslutet bestod de tjänstgörande riksdagsledamöterna (inklusive statsrådsersättare) av tretton män och elva kvinnor, dvs. 54 procent män och 46 procent kvinnor. I augusti 2013 hade könsfördelningen på grund av avsägelser ändrats till fjorton män och tio kvinnor, dvs. 58 procent män och 42 procent kvinnor. Detta är en återgång till den fördelning som gällde direkt efter valet 2010.

En genomgång har också gjorts av de uppdrag till inom myndigheter, utredningar m.m. på statlig nivå som utses via nominering från riksdagsgruppen. Av de nu pågående uppdragen har 58 procent tillfallit män och 42 procent har tillfallit kvinnor. Jämfört med 2011 är detta en förändring med 4 procentenheter, och innebär att siffrorna nu åter faller inom ramen för vad som räknas som jämn könsfördelning.

Kommun- och landstingspolitik

Vad gäller ledamöter i kommun- och landstingsfullmäktige har siffrorna legat inom ramen för vad som räknas som råder jämn könsfördelning sedan jämställdhetsboksluten började. Över tid finns en svag trend till fortsatt utjämning, men det finns fortfarande en viss manlig dominans i kommunfullmäktige. I landstingsfullmäktige är könsfördelningen däremot i princip helt jämn.

Bilden blir en annan när vi övergår till att studera de tyngsta kommunala uppdragen, dvs. uppdragen som kommunalråd och platserna i kommunstyrelsen. Även om könsfördelningen har blivit betydligt bättre jämfört med det första bokslutet 2005 råder det ännu 2013 ojämn könsfördelning på dessa positioner. När det gäller uppdragen som kommunalråd ska det dock nämnas att det rådde jämn könsfördelning i början av denna mandatperiod och att försämringen beror på förändringar sedan 2011.

På motsvarande uppdrag i landstings- och regionpolitiken råder däremot jämn könsfördelning, och har gjort så sedan denna mandatperiod började. Sett över längre tid har framför allt fler kvinnor nått positionen som landstingsråd eller motsvarande.

På den kommunala nivån har även undersökts könsfördelningen i traditionellt ”mjuka” och ”hårda” nämnder, exemplifierade med socialnämnder respektiver byggnadsnämnder. På båda områdena syns en viss, men mycket långsam, utjämning där de traditionella könsmönstren luckras upp. Vi är dock fortfarande långt från jämn könsfördelning: i byggnadsnämnder råder fortfarande en kraftig mansdominans, medan kvinnorna dominerar i socialnämnder.

I jämställdhetsboksluten specialstuderas också presidieuppdragen i kommunala bolag, ett område där det första bokslutet pekade på en näst intill total mansdominans. Sedan dess har utvecklingen förbättrats, men ännu är det långt kvar till jämn könsfördelning: fortfarande är bara knappt var fjärde liberal presidieledamot kvinna.

Folkpartiet som medlemsorganisation

Partistyrelsen har även följt upp utveckling i Folkpartiets medlemskår och de interna uppdragen inom partiorganisationen. Av partiets medlemmar är 55 procent män och 45 procent kvinnor, en andel som varit i princip oförändrad sedan jämställdhetsboksluten började.

Ungefär samma mönster finns bland de nyvärvade och bland de yngsta medlemmarna. Av de nyvärvade medlemmarna under 2012 var 40 procent män och 60 procent kvinnor. Andelen har varierat något från år till år, men utan att någon tydlig trend kan utläsas. Bland medlemmarna under 20 års ålder är numera 54 procent män och 46 procent kvinnor, vilket är en utjämning jämfört med tidigare jämställdhetsbokslut.

Däremot är det fortfarande en påtaglig könsmässig obalans när det gäller vilka som väljs till de tyngsta interna partiuppdragen, det vill säga som lokalförenings- eller kommunföreningsordförande samt länsförbundsordförande. På samtliga dessa poster kvarstår mönstret att det finns en kraftig manlig övervikt – över 60 procent av de interna ordförandeposterna på alla nivåer besätts av män.

Likaså är det svårt att utläsa någon hållbar trend i positiv riktning på detta område. Under mandatperioden har visserligen andelen kvinnor som är ordförande på den lokala och kommunala nivån ökat något, men siffrorna varierar från år till år och det går inte att tala om ett trendbrott.

I den vidstående tabellen ges en översikt av den granskade statistiken. För vart och ett av måtten har det också angivits om det råder jämn könsfördelning samt om siffrorna för 2013 jämfört med 2009 visar på någon långsiktig trend. Om förändringen 2009–2013 är 2 procentenheter eller mindre anses det inte finnas någon trend, och då anges en nolla i kolumnen. Ett plustecken anger en trend i riktning mot jämnare könsfördelning och ett minustecken en trend i riktning mot ojämnare könsfördelning.

Av 17 nyckeltal har Folkpartiet jämn könsfördelning på åtta stycken och ojämn könsfördelning på nio (2009: sju jämn, tio ojämn; 2011: nio jämn, åtta ojämn). Trenden går i riktning mot jämnare könsfördelning för nio nyckeltal och i riktning mot mindre jämn könsfördelning för två nyckeltal. För sex av nyckeltalen går det inte att utläsa någon trend (2009: åtta jämnare, en ojämnare, åtta ingen trend; 2011: tio jämnare, en ojämnare, sex ingen trend).

Se tabell på nästa sida

Sammanfattning: Jämställdhetsbokslut 2011–2013

För oss liberaler är jämställdhet en djupt ideologisk fråga. Att individer ska ha samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter oavsett kön är en av hörnstenarna i den liberala ideologin. Men vi liberaler vet att jämställdhet inte bara handlar om att det formella regelverket inte särbehandlar utifrån kön. Det handlar också om att ganska attityder, arbetssätt och inrotade rutiner.

Även inom den liberala rörelsen behövs denna granskning. De kritiska frågor som vi riktar till det omgivande samhället och dess institutioner måste vi också våga rikta till oss själva. Som folkrörelseparti är Folkpartiet inte avskärmat från de utmaningar som finns i det svenska samhället, och jämställdhet måste råda också internt inom Folkpartiet. De jämställdhetsbokslut som redovisas är ett viktigt redskap i det interna arbetet.

Årets jämställdhetsbokslut visar på en del positiva förändringar, men också att mycket arbete återstår. Särskilt gäller detta på läns- och kommunnivå. Även om många indikatorer går i rätt riktning är utvecklingen alldeles för långsam, och i vissa fall syns ingen positiv utveckling alls. Det är inte acceptabelt att bara var tredje kommunföreningsordförande är kvinna, eller att mansdominansen fortsätter på de ledande uppdragen i kommunala bolag.

Nomineringsarbetet inför 2014 ger chans att ta ett rejält kliv i rätt riktning. Att könsfördelningen bland våra medlemmar är betydligt jämnare än vad som är fallet på de ledande uppdragen pekar på att det redan nu finns en outnyttjad potential av kompetenta och kunniga liberala kvinnor. Erfarenhetsmässigt är det också i valrörelser som många nya medlemmar väljer att gå med. De dubbla valrörelserna 2014 ger oss alltså goda förutsättningar att bredda partiet.

Förändringsprocessen slutar inte på landsmötet, utan måste drivas lokalt inom de 25 länsförbunden och i de 290 kommunerna. Landsmötet varken kan eller bör toppstyra nomineringsarbetet på lokal och regional nivå, utöver de självklara rekommendationer som riktas till partilandet. Under den gångna landsmötesperioden har partistyrelsen fördjupat dialogen med i första hand länsförbunden och i andra hand kommunföreningarna, i syfte att öka förändringstempot. Nomineringskommittéernas centrala roll har uppmärksammats och jämställdhetsfrågorna har varit ett viktigt tema vid den konferens för nomineringskommittéer som i år ordnades av riksorganisationen. Men arbetet behöver fortsätta. Årets jämställdhetsbokslut pekar också på vikten av att fortsätta med ett tydligt genusperspektiv i de kandidatutbildningar som partiet ansvarar för.

Folkpartiet liberalerna genomgår nu en bred förnyelseprocess med ett helt nytt partiprogram, där jämställdhetsfrågorna har integrerats i alla politikavsnitt. När vi nu siktar på en tredje mandatperiod som regeringsparti kan vi peka på de tydliga resultat vi, tack vare Folkpartiets ministeransvar, har åstadkommit för ökad jämställdhet mellan kvinnor och män. Det arbetet måste fortsätta – och det ska fortsätta också i vårt eget parti.

Partistyrelsens yrkanden med anledning av jämställdhetsbokslutet återfinns som ett separat PS-förslag till landsmötet.

	Valet 2002	Bokslut 2005	Valet 2006	Bokslut 2007	Bokslut 2009	Valet 2010	Bokslut 2011	Bokslut 2013	Jämn könsfördelning?	Förändring 2009–2013
Kommunfullmäktige	41 % K 59 % M		41 % K 59 % M		43 % K 57 % M	43 % K 57 % M	42 % K 58 % M	42 % K 58 % M	Ja	0
Kommunstyrelse		32 % K 68 % M		36 % K 64 % M	34 % K 66 % M		36 % K 64 % M	38 % K 62 % M	Nej	+
Kommunalråd		17 % K 83 % M		36 % K 64 % M	42 % K 58 % M		46 % K 54 % M	39 % K 61 % M	Nej	–
Gruppledare kommun		25 % K 75 % M		31 % K 69 % M	28 % K 72 % M		31 % K 69 % M	32 % K 68 % M	Nej	+
Byggnadsnämnd		24 % K 76 % M		25 % K 75 % M	28 % K 72 % M		28 % K 72 % M	30 % K 70 % M	Nej	0
Socialnämnd		63 % K 37 % M		59 % K 41 % M	60 % K 40 % M		58 % K 42 % M	57 % K 43 % M	Ja	+
Bolagspresidium		6 % K 94 % M		19 % K 81 % M	19 % K 81 % M		23 % K 77 % M	24 % K 76 % M	Nej	+
Landstingsfullmäktige	47 % K 53 % M		48 % K 52 % M		48 % K 52 % M	48 % K 52 % M	49 % K 51 % M	48 % K 52 % M	Ja	0
Landstingsstyrelse		39 % K 61 % M		41 % K 59 % M	45 % K 55 % M		45 % K 55 % M	42 % K 58 % M	Ja	–
Landstingsråd				31 % K 69 % M	27 % K 73 % M		44 % K 56 % M	44 % K 56 % M	Ja	+
Gruppledare landstinget				30 % K 70 % M	28 % K 72 % M		29 % K 71 % M	35 % K 65 % M	Nej	+
Medlemskåren		44 % K 56 % M		45 % K 55 % M	45 % K 55 % M		45 % K 55 % M	45 % K 55 % M	Ja	0
Medlemmar yngre än 20 år		32 % K 68 % M		43 % K 57 % M	38 % K 62 % M		42 % K 58 % M	46 % K 54 % M	Ja	+
Nyvärvade medlemmar		40 % K 60 % M		44 % K 56 % M	41 % K 59 % M		42 % K 58 % M	40 % K 60 % M	Ja	0
Ordförande lokal förening (som ej är kommunförening)		23 % K 77 % M		27 % K 73 % M	27 % K 73 % M		28 % K 72 % M	34 % K 66 % M	Nej	+
Ordförande kommunförening		30 % K 70 % M		30 % K 70 % M	28 % K 72 % M		29 % K 71 % M	33 % K 67 % M	Nej	+
Ordförande länsförbund		32 % K 68 % M		26 % K 74 % M	36 % K 64 % M		28 % K 72 % M	36 % K 64 % M	Nej	0

Källa: Folkpartiets kontaktregister samt SCB

Bilaga 6
Ungdomsbokslut

Under denna mandatperiod har partistyrelsen intensifierat sina ansträngningar för att det ska vara lätt och attraktivt för liberala ungdomar att bli medlemmar och aktiva i Folkpartiet. Arbetet har utgått från det uppdrag partistyrelsen fick av partirådet i november 2010 om att inleda överläggningar med Liberala Ungdomsförbundet om hur bland annat övergången mellan LUF och Folkpartiet kan underlättas. Med anledning av uppdraget tillsatte partiledningen en arbetsgrupp, bestående av representanter för både Folkpartiet, LUF och Liberala studenter. Med utgångspunkt i gruppens förslag antog partistyrelsen en handlingsplan med konkreta åtgärder och rekommendationer.

I denna bilaga till verksamhetsberättelsen vill partistyrelsen redovisa statistik över nuläget. Avseende det fortsatta arbetet hänvisar partistyrelsen till den tidigare antagna handlingsplanen.

Definition

I detta dokument avses med ”ungdomar” personer som är yngre än 30 år. Att partistyrelsen valt denna avgränsning beror på att den används av Statistiska centralbyrån (SCB), och därmed underlättas jämförelser med offentlig statistik.

Uppdrag i politiska församlingar

I rapporten *Förtroendevalda i kommuner och landsting 2011* redovisar SCB sina analyser utifrån valstatistik 2010 och de uppgifter som kommuner och landsting skickat in.

Traditionellt sett har både unga och äldre (65 år eller äldre) varit underrepresenterade bland kommunalt förtroendevalda. SCB:s studie visar att situationen nu förbättrats för äldre, som inte längre är underrepresenterade.

Däremot kvarstår underrepresentationen för unga. Personer i åldrarna 18–29 år utgör 20 procent av den röstberättigade befolkningen, men bara 8 procent av de förtroendevalda i kommunerna och 7 procent av de förtroendevalda i landstingen. Underrepresentationen är lika stor för kvinnor som för män. Jämfört med SCB:s förra studie, som gjordes 2007, kan inte heller några större skillnader konstateras.

För Folkpartiets del är siffrorna något sämre: personer i åldrarna 18–29 år utgör 6 procent av de förtroendevalda folkpartisterna i kommunerna. (Tyvärr presenterar inte SCB motsvarande siffror för landstingen.)

Av Valmyndighetens statistik framgår att andelen ledamöter i kommunfullmäktige för Folkpartiet i åldrarna 18–29 år var 4,9 procent direkt efter valet 2010. Denna siffra har sedan dess försämrats till 4,0 procent, vilket sannolikt beror på avsägelser under mandatperioden samt att vissa ledamöter hunnit fylla 30 år sedan valet. Av Folkpartiets kommunkandidater i valet 2010 var 6,1 procent mellan 18 och 29 år.

Siffrorna ser något bättre ut i de kommunala nämnderna. Stickprovsvis har studerats andelen ungdomar i socialnämnder och byggnadsnämnder, och i båda fallen är andelen ungdomar 7 procent – alltså en högre andel än på valsedlarna. Det sker alltså en viss rekrytering av ungdomar till kommunala uppdrag även om fullmäktigeplatsen dröjer. En sak som bör observeras är dock att traditionella könsrollsmönster återskapas när det gäller vilka poster som ungdomarna erövrar: unga män är klart överrepresenterade i byggnadsnämnder, medan unga kvinnor är överrepresenterade i socialnämnderna.

Det är oftast svårare att vinna ett mandat i kommunfullmäktige än att få uppdrag i en kommunal nämnd, och för de flesta börjar ett kommunalt engagemang just i nämnderna. Att det finns fler ungdomar i nämnderna än i fullmäktige är i sig inte förvånande, och detta bekräftas också av att det i sin tur finns fler ungdomar i fullmäktige än i maktens centrum, kommunstyrelsen – ett organ som i de flesta fall man väljs in i först efter ett antal år i politiken. Även med hänsyn till detta är det dock anmärkningsvärt att andelen unga i kommunstyrelsen är så låg som 1 procent.

I landstingen och regionerna är bilden ungefär densamma. Valmyndighetens statistik visar att andelen ledamöter i landstings- eller regionfullmäktige för Folkpartiet i åldrarna 18–29 år var 2,6 procent direkt efter valet 2010. Denna siffra har legat konstant sedan dess. Inräknas även ersättare i landstingsfullmäktige stiger andelen till 4 procent, enligt Folkpartiets eget kontaktregister. Av Folkpartiets landstingskandidater i valet 2010 var 5,5 procent mellan 18 och 29 år.

På landstings- och regionnivån har ingen studie gjorts av andelen ungdomar i nämnder, kommittéer och dylikt. Däremot visar Folkpartiets kontaktregister att andelen unga liberaler i landstingsstyrelserna är så pass låg som 2 procent, och att det inte finns någon gruppledare eller något landstingsråd för Folkpartiet som är yngre än 30 år.

I Folkpartiets riksdagsgrupp ingår under denna mandatperiod ingen ledamot som är yngre än 30 år. Av Folkpartiets riksdagskandidater i valet 2010 var 9,5 procent mellan 18 och 29 år.

Folkpartiet som medlemsorganisation

Bilden blir delvis en annan när vi övergår till att studera Folkpartiets interna organisation. Till att börja med kan det konstateras att det skett en glädjande ökning av antalet ungdomar som anmält sig som nya medlemmar i Folkpartiet liberalerna. Detta hänger samman med Liberala ungdomsförbundets aktiva arbete för att motivera sina medlemmar att också gå med i Folkpartiet, men också med att Folkpartiet gjort en översyn av avgiftsstruktur och rutiner för att underlätta för ungdomar att gå med.

Bland Folkpartiets medlemmar är 12 procent mellan 18 och 29 år. Det är fortfarande en underrepresentation i förhållande till andelen unga i väljarkåren, men klart bättre än andelen unga på politiska uppdrag. Det bör också framhållas att könsfördelningen bland unga medlemmar är tämligen jämn. I Folkpartiets medlemsled finns det alltså ett stort antal unga liberaler, något som varje nomineringskommitté bör uppmärksamma både inför och efter kommande val.

Inför detta ungdomsbokslut har endast undersökts andelen unga på ordförandeposter på olika nivåer i Folkpartiet. Föga förvånande visar sig andelen unga ordförande vara högre på den lokala och kommunala nivån, medan Folkpartiet i skrivande stund inte har någon länsförbundsordförande under 30 år. Oroväckande är den kraftiga mansdominansen bland de unga liberaler som valts till interna ordförandeuppdrag. En sak som bör studeras inför kommande ungdomsbokslut är andelen ungdomar totalt sett i styrelser på kommunal och regional nivå.

Se tabell på nästa sida

	Andel yngre än 30 år	Varav kvinnor	Varav män
Kommunfullmäktige	4 %	36 %	64 %
Kommunstyrelse	1 %	17 %	83 %
Kommunalråd	0 %	..	..
Gruppledare kommun	3 %	25 %	75 %
Byggnadsnämnd	7 %	21 %	79 %
Socialnämnd	7 %	63 %	37 %
Bolagspresidium	1 %	0 %	100 %
Landstingsfullmäktige	4 %	46 %	54 %
Landstingsstyrelse	2 %	0 %	100 %
Landstingsråd	0 %	..	..
Gruppledare landstinget	0 %	..	..
Medlemskåren	12 %	45 %	55 %
Ordförande lokal förening	6 %	0 %	100 %
Ordförande kommunförening	3 %	11 %	89 %
Ordförande länsförbund	0 %	..	..

Källa: Folkpartiets kontaktregister samt Valmyndigheten

Bilaga 7
Partistyrelsens rapportering avseende valanalysgruppens rekommendationer

Rapporten från Folkpartiet liberalernas valanalysgrupp presenterade ett antal rekommendationer för hur partiet bör utvecklas inför valen 2014. Partistyrelsen vill med detta dokument rapportera hur arbetet med valanalysgruppens rekommendationer har fortskridit under mandatperioden.

Politiska rekommendationer

Valanalysgruppen hade en rad politiska rekommendationer. Dessa har tillgodosetts inom ramen för både styrelsen och riksdagsgruppen. Den kanske mest konkreta rekommendationen handlade om behovet av ett nytt partiprogram.

Det är dags för ett nytt partiprogram

Valanalysgruppen konstaterade att ”Folkpartiets nuvarande partiprogram är från 1997 och är präglat av tiden efter Berlinmurens fall och nittiotalskrisen. Det är hög tid för ett nytt partiprogram med sikte på 2020-talet.”

Partistyrelsen påbörjade arbetet med att tillsätta ett antal arbetsgrupper på olika sakpolitiska områden. Förslagen från vissa av arbetsgrupperna behandlades vid landsmötet i Karlstad den 14–16 oktober 2011. Andra arbetsgrupper redovisade sina förslag direkt till programkommittén, som tillsattes av partistyrelsen i december 2011. Programkommittén har arbetat under perioden december 2011–mars 2013.

Under processens gång har två partiråd hållits i Folkpartiet med särskild inriktning på programarbetet. Jämfört med vanliga partiråd har dessa haft utökad representation från såväl länsförbund och riksdagsgrupp som samverkande organisationer, vilket har markerats genom att de getts beteckningen programråd.

Vidare har kommittén gjort två större enkäter, en på våren och en på hösten 2012. Dessa har spridits till Folkpartiets medlemmar, föreningar och länsförbund samt till allmänheten via webben, Twitter och Facebook. Enkäterna har vänt sig till alla personer som har liberala åsikter, oavsett om de är partimedlemmar eller inte. Totalt har enkäterna fått 5 984 svar.

Som underlag för studiecirklar, diskussionsmöten eller självstudier har processmaterialet ”Liberalism i globaliseringens tid” tagits fram i samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan. Processmaterialet har kommit till användning i ett antal länsförbund och lokala föreningar, och finns gratis att hämta från Folkpartiets webbplats.

Utöver ovanstående metoder har 3 000 personer skrivit ned sina egna åsikter till kommittén, i samband med enkäterna eller personliga brev direkt till programkommittén. Sammantaget motsvarar dessa skrivelser över 4 000 sidor

Kommittén har rapporterat fortlöpande om sitt arbete via den särskilda programbloggen, **http://blogg.folkpartiet.se**, där det också finns debattinlägg och referat av liberal idédebatt.

Sedan programarbetets start har bloggen haft 29 000 besök.

Organisatoriska rekommendationer

1. Sätt Folkpartiet på skolbänken

För att få en mer professionell organisation behöver företrädare, medlemmar och personal utbildas. Riksorganisationen har under en längre tid genomfört många uppskattade utbildningar och avsatt stora resurser på utbildning. Att detta prioriteras syns genom att utbildningstakten inte har avtagit trots den ekonomiska verklighet som vi ställdes inför efter valet 2010. Trots minskade ekonomiska resurser har utbildningstakten snarare ökat.

Riksorganisationen har gjort ytterligare satsningar. Det har framför allt handlat om målgruppsanpassning, samordning och att få fram en struktur (röd tråd) i utbildningsverksamheten. Satsningar inom ramen för KPR, ledarprogrammet, träffar för politiska sekreterare och ombudsmän/länsledningar

samordnas nu mellan KPR, länen och partikansliet för att de resurser som finns ska användas på bästa möjliga sätt.

Glädjande nog har riksorganisationen under innevarande mandatperiod fördubblat ledarskapsutbildningarna. Under innevarande mandatperiod har inte mindre än 40 liberaler utexaminerats från partiets ledarskapsprogram.

Politiska sekreterare och ombudsmän utgör nyckelroller för att få högkvalitativa utbildningar och strategiska satsningar runt om i landet. Partiet satsar på träffar och utbildning för dessa för att säkerhetsställa den röda tråden och samordningen i landet. Förutsättningar och resurser att genomföra lokala utbildningar skiljer sig ofta åt i landet men genom en större samordning och en långsiktig intern utbildningsplan växer nu en struktur för utbildningar fram.

Inför valrörelsen 2014 finns nu ett koncept för valskolor och kandidatutbildningar färdigt och det byggs nu för fullt på med utbildning för nya företrädare efter valet 2014 på såväl lokal, regional som riksnivå. Målet är att under kommande mandatperiod ha byggt upp en struktur och utbildningsplan för hela organisationen som genomsyras av hög kvalitet och en röd tråd.

För att långsiktigt följa upp vilka utbildningar våra medlemmar har tagit del av har Riksorganisationen investerat i en evenemangsmodul i medlemsregistret. Med hjälp av denna modul kan vi ge bättre stöd för vilka utbildningar en person bör gå för sin fortsatta kompetensutveckling.

Valanalysgruppen rekommenderade partistyrelsen att utse en arbetsgrupp med uppdrag att utforma en långsiktig utbildningsplan och en ny struktur för internutbildning. Detta arbete pågår kontinuerligt och en inventering av de utbildningar som länsförbunden erbjuder är på gång.

2. Professionalisera organisationen

Valanalysgruppen skriver i sin rapport att Folkpartiet behöver mer av professionalism och samordning och efterlyste en översyn av organisationen för att överväga centralisering eller regional samordning av vissa funktioner som måste fungera i hela landet.

Partistyrelsen konstaterar att det finns ett samband mellan medlemsantalet i våra föreningar och möjligheten till ett professionellt arbetssätt. För kommunföreningar och länsförbund med få medlemmar är det svårare att hitta lämpliga kandidater till uppdrag och att orka med viktiga funktioner såsom medlemsrekrytering och kampanjverksamhet. Partistyrelsen tar Folkpartiets medlemsutveckling på stort allvar. Som ett led i att förbättra trenden har riksorganisationen anställt en medlemsstrateg och organisationsutvecklare som tar fram målsättningar och strategier för medlemsrekrytering och medlemsvård samt är ett stöd när dessa skall implementeras lokalt och regionalt. Allt detta sker i samarbete med länsledningar, kommunföreningar och ombudsmän. Mycket av detta arbete kan sammanfattas under parollen ”Gör Folkpartiet öppnare” och flera av valanalysgruppens rekommendationer under denna (nästa) punkt utreds just nu av medlemsstrategen.

Ett annat sätt att professionalisera organisationen är att utröna var i organisationen arbete skall utföras. Som ett led i detta biföll Landsmötet 2011 det förslag som innebär att riksorganisationen skall ansvara för partiets medlemsavgifter. Systemet har testats under 2013 och kommer att genomföras i hela organisationen från och med 2014. En central hantering av medlemsavgiften kommer att effektivisera arbetet för kommunföreningar och länsförbund och frigöra tid för annat mer strategiskt arbete såsom medlemsvård. Med en central hantering av medlemsavgiften professionaliserar och kvalitetssäkrar vi också medlemshanteringen då den i dagsläget idag inte fungerar lika bra överallt i folkpartilandet.

En tredje åtgärd för att professionalisera organisationen är utvecklingen av medlemsportalen **Mitt Folkparti** där olika hjälpmedel för de enskilda medlemmarna och för föreningarna såsom Kampanjportalen med tips och metoder för lyckade kampanjer, Webbtryckeriet med hjälp och mallar för tryckmaterial, Föreningsportalen med metoder för medlemsvärvning och tips för bättre möten m.m. finns. På Mitt Folkparti kan medlemmarna även motionera till landsmötena, betala medlemsavgiften, prenumerera på nyhetsbrev, stödja Folkpartiets insamling samt delta i provval. Systemet som möjliggör provval på nätet har utvecklats av riksorganisationen under mandatperioden som ytterligare ett sätt att professionalisera organisationen och frigöra tid ute i kommunföreningar och länsförbund. En annan förbättring är den nya prylshopen med ett utökat och ”uppiffat” sortiment.

I sin rapport skriver valanalysgruppen att ”Folkpartiet fungerar i dag som en federation där länsförbunden har stort självstyre. Det är på många sätt en stor fördel, men det finns också nackdelar, inte minst i de delar av landet där partiets organisatoriska bas är svag. Exempelvis tar arbetsgivaransvaret mycket kraft i länsförbunden”. Valanalysgruppen rekommenderar vidare att en översyn görs av vår organisation. Därför har en grupp tillsats med detta uppdrag. Ett arbete pågår i denna grupp för att utröna om arbetet i organisationen kan utföras på ett mer effektivt och strategiskt sätt. Som ett led i detta arbete har en enkät skickats ut till både lokalavdelningar och länsförbund för att få en samlad bild av hur man ser på partiets organisation. Slutsatserna från denna grupp kommer att presenteras i en separat rapport före landsmötet 2013.

3. Gör folkpartiet öppnare

Partistyrelsen har tagit fasta på valanalysgruppens uppmaning att starta insamling. Under hösten 2010 startades insamling till valfonden 2014. Genom autogiro men även enskilda gåvor har insamlingen till dags dato genererat drygt 1,1 Mkr vilket blir ett välbehövligt tillskott till valfonden. Insamlingsarbetet är under fortsatt utveckling och antalet givare såväl som de insamlade medlen ökar successivt.

Som beskrivet ovan arbetar medlemsstrategen fram rekommendationer för hur Folkpartiet kan bli öppnare och ser bland annat över hur det kan bli enklare att bli medlem. Valanalysgruppens idé om en digital meritförteckning för medlemmar har undersökts men mot bakgrund av bl.a. utvecklingskostnaden så har inte frågan prioriterats under mandatperioden. Liberal mångfald har lyfts till nätverksstatus istället för att vara en samverkande organisation genom ett landsmötesbeslut 2011.

4. Stärk kopplingen till ungdomsförbundet

Under mandatperioden har samarbetet med ungdomsförbundet stärkts på flera olika sätt. Partiledningen tillsatte en arbetsgrupp som arbetade fram konkreta förslag på hur övergången från LUF/LS till Folkpartiet kan förbättras. Som ett resultat arbetades en handlingsplan fram och som antagits av partistyrelsen. Denna har sedan har kommunicerats med både länsförbund och valberedningar.

Handlingsplanens punkter har fördelats bland olika ämnesområdesansvariga och håller på att genomföras, punkt för punkt. LUF:s kansli och riksorganisationen (särskilt partikansliet) samarbetar i detta. LUF:s kansli och partikansliet har fördjupat sitt samarbete under mandatperioden med bl.a. fler gemensamma personalaktiviteter.

Vi får av lagskäl inte samköra Folkpartiets och LUF:s medlemsregister för att se hur stor andel av LUF:s medlemmar som blir Folkpartister men vi kan konstatera att både andelen och antalet medlemmar under 25 år har ökat sedan 2011. Ökningen har varit inte mindre än 34 % mellan 2011 och juni 2013. Under 2013 har en intern kampanj skett i LUF för att få medlemmar att gå med i Folkpartiet genom den s.k. äntringsstyrkans försorg, där medlemsstrategen varit med som adjungerad. Bl.a. har rundringning skett till medlemmar.

5. Förnya nomineringsprocessen

En slutsats från valutvärderingsgruppen rörde behovet av nya strukturer och rutiner i nomineringsarbetet. Detta är inte minst viktigt med hänsyn till ambitionen att göra partiet mera öppet. Under mandatperioden har riksorganisationen utvecklat ett nytt system för provval som bl.a. fullt ut möjliggör och underlättar för öppna nomineringar. Även nomineringsprocessen i övrigt kommer att underlättas genom provval på nätet vilket ger medlemmarna större möjligheter och insyn i nomineringsprocessen. Nationella rekommendationer för nomineringskommittéer har tagits fram i samband med bl.a. LUF och LK och riktlinjer samt tips och råd för nomineringskommittéer har tagits fram som en hjälp till länsförbunden.

För att lyfta fram nationella kandidater med särskilt högt förtroende i vissa sakfrågor eller hos vissa väljargrupper och även lättare fånga upp utlandsröster förespråkar valanalysgruppen en s.k. riksvallista. En riksvallista har både för- och nackdelar, men särskilt för de områden i Sverige där Folkpartiet traditionellt har svårt att ta riksdagsmandat vore en gemensam nationell lista en styrka. Ett internt arbete pågår för att utröna möjligheterna och förutsättningarna för en riksvallista.

Dechargerapport för september 2011 till september 2013

Decharge (från franskans décharge – ansvarsfrihet) är en oberoende granskning och ett uttalande om vissa förhållanden.

Folkpartiet liberalernas dechargeutskott, valt vid landsmötet 2011, överlämnar härmed sitt yttrande till landsmötet 2013. Yttrandet ligger till grund för landsmötets behandling av riksorganisationens förvaltnings- och verksamhetsberättelse. Genom framläggandet av yttrandet har dechargeutskottet slutfört sitt uppdrag från landsmötet 2011.

Folkpartiets interna arbete tiden mellan landsmötet 2011 och 2013 har till stora delar präglats av framtagandet av det nya partiprogrammet som kommer att antas på landsmötet. *Partiprogramsprocessen* anser utskottet har varit mycket väl genomförd. Via webben har samtliga medlemmar haft möjlighet att komma med synpunkter, vilket också tusentals har gjort. Även möjligheten att motionera digitalt gör att hela Folkpartiet ges möjlighet att komma till tals. Dock bör, anser dechargeutskottet, partistyrelsen nu göra en utvärdering av hur hanteringen av en stor mängd landsmötesmotioner ska ske med beaktande av medlemsdemokratin, eftersom de digitala möjligheterna också i framtiden troligen leder till fler landsmöten med ”motionsrekord”.

När det gäller partistyrelsens införande av ”programråd” ställer sig dechargeutskottet kritiskt till det formella avsteg från stadgarnas väldefinierade partiråd som gjordes och menar att det skapade en oklarhet om programrådets legitimitet. Ska ett partiorgan ”öppnas” för större antal deltagare, vilket kan vara motiverat, så bör partistyrelsen formalisera arbetet tydligare.

Partiledningens och partistyrelsens arbete fungerar väl både administrativt och arbetsmässigt. Ledamöterna har hög närvaro och engagemang. Utskottet anser fortfarande att partiledningens viktiga roll som partiets yttersta ledning bör utvecklas med en förbättrad kontakt med länsförbunden.

Dechargeutskottet finner det mycket positivt att partistyrelsen har tagit till sig den kritik som framfördes i förra rapporten angående *medlemsutvecklingen.* En styrgrupp med ansvar för frågan har tillsatts, en medlemsstrateg har anställts och flera projekt för att främja medlemsutvecklingen har påbörjats. Utskottet vill understryka hur viktigt det är att detta blir ett systematiskt och långsiktigt arbete.

Arbetet med den *organisationsöversyn* som dechargeutskottet påtalade i sin förra rapport och efterlyser också i denna rapport har nu inletts. Resultatet av de diskussioner som i första hand förts med länsförbunden kommer att presenteras på landsmötet vilket gör att dechargeutskottet tyvärr inte har haft möjlighet att ta med det i sin granskning.

Folkpartiets *centrala arrangemang och utbildningar* håller fortsatt hög kvalitet och är mycket uppskattade. Utskottet finner det särskilt positivt att egenavgiften gällande reseutjämningsfonden nu sänks, efter synpunkter från bland annat dechargeutskottet, vilket förhoppningsvis gör det möjligt för fler att delta i de centrala arrangemangen. Dechargeutskottet kan konstatera att flera utbildningar med sikte på valet 2014 har påbörjats under perioden, bland annat en ledarskapsutbildning, som har mottagits mycket positivt.

Folkpartiet har i dag ett antal *nätverk/organisationer* som drivs av engagerade och kompetenta personer. Då lite har hänt sedan förra rapporten måste dechargeutskottet återigen påpeka att en bättre samordning av nätverken/organisationernas arbete bör ske. Utskottet rekommendation till partistyrelsen att ta fram riktlinjer och se över stödet till nätverk och organisationer kvarstår.

Dechargeutskottet finner att Folkpartiet på ett framgångsrikt sätt fortsatt arbetet med nyttjandet av de *elektroniska kommunikationsvägarna*. Genom rätt användande av tekniken kan fler av medlemmarna delta i partiets arbete. Dechargeutskottet finner det särskilt positivt att utbildningar och att vissa konferenser kan följas via nätet; utskottet tror också på en fortsatt och bredare utveckling av detta.

När det gäller partiets *jämställdhetsarbete* anser dechargeutskottet att Folkpartiet till stora delar har uppfyllt det uppdrag som landsmötet beslutade om 2011. Dock krävs fortsatt arbete för att partiet ska nå upp till målen. Utskottet finner det särskilt positivt att partistyrelsen även har tagit fram ett ungdomsbokslut med anledning av det närmare samarbete mellan ungdomsförbundet och partiet som påbörjats.

Sammanfattningsvis finner dechargeutskottet efter utförd granskning, att Folkpartiet fortsätter att utvecklats till ett modernt, framåtsträvande och ansvarstagande parti. Med beaktande av de påpekanden som dechargeutskottet gjort är vår förhoppning att Folkpartiet nu är rustat inför valåret 2014.

2013-09-16

Ann Catrine Fogelgren, ordförande
Sven Bosarfve (avsagt sig uppdraget i december 2011)
Linnéa Darell
Ulf Fridebäck
Gösta Frödin
Carola Larsson
Gunnar Nordmark (ej deltagit)

Partistyrelsen och partiledningen

Partistyrelsen leder Folkpartiets verksamhet och består av partiordföranden, partiets förste och andre vice ordförande, 21 av landsmötet utsedda ledamöter samt partisekreteraren. Därtill utser Liberala Ungdomsförbundet två representanter, varav en från nätverket Liberala Studenter, Liberala Kvinnor utser en representant som adjungeras.

Partistyrelsen har sammanträtt 14 gånger under perioden.

Partistyrelsen ansvarar bl.a. för att landsmötets beslut verkställs. Dechargeutskottet anser att partistyrelsen har verkställt de uppdrag som landsmötet 2011 beslutat. Dechargeutskottet har avseende detta särskilt granskat uppdraget från landsmötet att bygga samarbete med Liberal Mångfald med utgångspunkt i en nätverksstatus. Angående detta har partistyrelsen under perioden informerat Folkpartiets länsförbundsledningar om landsmötets beslut att Liberal Mångfald inte längre har formell status som samverkande organisation, men att samverkan förstås med fördel ändå kan ske på samma sätt som med andra fristående föreningar runt Folkpartiet. Dechargeutskottet bedömer att partistyrelsen därmed har fullföljt uppdraget från landsmötet. (Se också avsnittet Råd, nätverk, samverkande och närstående organisationer i denna rapport.)

Partistyrelsen utser även partiledning. Partiledningen har hand om partiets löpande angelägenheter och tjänstgör som partistyrelsens verkställande organ. Partiledningen sammanträder ungefär en gång i månaden. Dechargeutskottet konstaterar, återigen, att partiledningen internt är mycket mindre känd än den till antalet ledamöter större partistyrelsen. Partiledningen utgör dock partiets yttersta verkställande ledning och bör internt inte vara så anonym. Dechargeutskottet anser att partiledningens viktiga roll bör utvecklas med en förbättrad kontakt med länsförbunden.

+

- Administrationen kring partistyrelse och partiledning är god.
- Gott arbetsklimat
- Engagerade ledamöter med hög närvaro.

–

- Partiledningen är för anonym gentemot partilandet.

Förbättringsförslag

Partiledningen uppmanas att upprätta en bättre kontakt med länsförbunden, särskilt dem som inte är representerade i partistyrelsen.

Partiprogramarbetet

Processen kring framtagandet av förslaget till nytt partiprogram har präglat det interna partiarbetet mycket tydligt under perioden. Innan programskrivningen startade gavs möjligheter till inspel i detta via webben. Flera tusen medlemmar och andra tog chansen. Partirådet/programrådet gavs också denna möjlighet, i maj 2012, och i februari 2013 då ett utkast till program förelåg. Det färdiga programförslaget har funnits ute på nätet och i pappersform sedan i mars 2013. Möjlighet att digitalt motionera på programmet har funnits under tre månader. Samtliga medlemmar har kunnat ta del av motionerna och också ansöka om att bli medundertecknare.

Dechargeutskottet anser att programarbetet och programkommitténs arbete, med Christer Nylander som ordförande, har varit av hög kvalitet och att processen är mycket väl genomförd.

Den kritik dechargeutskottet vill lyfta fram berör ”programrådet”. Avsikten från partistyrelsen var att få fler personer att delta, bredda diskussionerna och därmed inspelen från partirådet. Sakligt sett har detta mål uppnåtts och framför allt har fler yngre på detta sätt deltagit i arbetet, vilket dechargeutskottet finner välmotiverat.

Formellt har det dock funnits oklarheter kring partistyrelsens inrättande av ett ”programråd”. Partirådet har stadgelagda former, vilket saknas för programrådet. Dechargeutskottet ställer sig kritiskt till att avsteg gjordes från det stadgemässigt väldefinierade partirådet och menar att det skapade en oklarhet om ”programrådets” legitimitet. Ska ett partiorgan öppnas för fler deltagare så bör partistyrelsen formalisera arbetet tydligare så att legitimiteten för partiorganet inte kan ifrågasättas.

+

- Brett och väl genomfört programarbete i programkommittén.
- Goda möjligheter till inspel i programarbetet, både för medlemmar och andra.
- Väl tilltagen tid för motionsskrivning och möjligheter för andra än motionären att ansluta sig till motioner.

–

- Demokratiskt oklar uttagning av ledamöter till ”programrådet” och oklar formell grund för arbetet i partiråd/”programråd”.

Förbättringsförslag

Partistyrelsen bör formalisera arbetet tydligare, innan nya organ som ”programrådet” inrättas.

Organisation och medlemsutveckling

Dechargeutskottet menar att personalorganisationen i Folkpartiet kan upplevas som splittrad med uppdelning mellan riksorganisation och enskilda länsförbund. Det finns, anser utskottet, anledning att åter påminna om behovet av en organisationsöversyn, vilket rekommenderades av valanalysgruppen efter valet 2010 och också togs upp i dechargeutskottets yttrande till landsmötet 2011. En grupp har nu tillsatts med uppdrag att utröna om arbetet i partiorganisationen kan utföras på ett mer effektivt och strategiskt sätt. En enkät har skickats ut till partilandet för att få en samlad bild av hur man ser på partiets organisation. Slutsatserna kommer att redovisas i en separat rapport som inte var klar när dechargeutskottets rapport gick i tryck. Utskottet har alltså inte granskat den

inledda översynen, men hoppas att den framgent kommer att ge svar på angelägna frågor som dechargeutskottet tycker bör besvaras, till exempel:

- Hur ska medlemsvården fungera så att medlemmar i Folkpartiet tas tillvara och får relevanta uppgifter till gagn för partiet?
- Hur ska personalorganisationen se ut för att vara mest effektiv?
- Hur får Folkpartiet en stabil ekonomi där en grundläggande organisation tål ev. opinionsnedgångar?

Svag medlemsutveckling och ålderstigen medlemsstruktur i Folkpartiet är ett problem. Dechargeutskottet påpekade i rapporten till landsmötet 2011 att partistyrelsen måste prioritera medlemsfrågan. Utskottet kan med tillfredsställelse konstatera att en styrgrupp, med ledamöter från partistyrelsen tillsatts, samt att en medlemsstrateg har anställts. Arbete har påbörjats på flera plan, t.ex. lägre avgift för nya medlemmar till riksmöten, värvningskort, samarbete med LUF och öppna nomineringsprocesser. I samband med riksmötet 2013 erbjöds länsförbunden att skicka nya medlemmar, där priset subventionerades av riksorganisationen. I samband med riksmötet anordnades också ett mingel riktat till nya medlemmar vilket var mycket välbesökt. Det är ännu för tidigt att se ett varaktigt resultat av de påbörjade åtgärderna. Arbetet med medlemsutvecklingen måste bygga på långsiktighet och det är därför av största vikt att inte tappa fart i frågan och att den fortsatt är högt på partistyrelsens agenda.

+

- Medvetenheten har ökat om vikten av ökad medlemsvård och fokus på organisationsfrågor.
- Samarbete över länsförbundsgränserna med personalfrågor har inletts mellan flera länsförbund, vilket bland annat inneburit mindre ensamarbete och bättre användning av resurser.
- Försök pågår med central medlemshantering, vilket lösgör resurser lokalt.

Förbättringsförslag

Partistyrelsen bör låta genomföra en organisationsöversyn där medlemsutvecklingen, personalorganisationen, ekonomin och också informationsstrukturen ingår.

Centrala arrangemang och utbildningar

Folkpartiets centrala arrangemang fyller flera viktiga funktioner för information, inspiration, nätverkande och debatt. Stora resurser, både personellt och ekonomiskt, satsas.

Dechargeutskottet har granskat landsmötet 2011, riksmötena 2012 och 2013 samt två parti/programråd 2012 0ch 2013. Även ett flertal länslednings-, gruppledar- och ombudsmannakonferenser och interna utbildningar har granskats. Kvaliteten har under senare år höjts och i de utvärderingar som sker är omdömena oftast mycket positiva. Dechargeutskottet noterar särskilt att fältkonferensen i oktober 2013 även sänds på webben, vilket innebär att de som inte har möjlighet att fysiskt närvara ändå kan ta del av informationen.

Dechargeutskottet har vid ett flertal tillfällen påtalat att de höga avgifterna för deltagande på riksmötena utestänger många. Därför välkomnar utskottet att riksorganisationen kommer att sänka reseutjämningsfondens gräns från 1 500 kr till 1 000 kr.

I dechargerapporten till landsmötet 2011 framförde utskottet kritik gällande tidigare landsmötes förhandlingsordning som innebar att delar av passen sköts fram till natten mellan lördag och söndag. Detta i sin tur innebar att när besluten sedan fattades på söndagen togs dessa av delegater som oftast inte deltagit i behandlingen. Dechargeutskottet kan därför med tillfredsställelse konstatera att förhandlingsordningen till landsmötet 2011 ändrades. Nu fanns fasta debattider och när denna tid var förbrukad gicks till beslut även om inte alla som anmält sig på talarlistan hunnit yttra sig. Utskottet finner att den nya förhandlingsordningen fungerade väl, men anser att det är viktigt att partistyrelsen är uppmärksam på att yttranderätt för övriga medlemmar som närvarar på landsmötet inte helt inskränks.

+

- Ny förhandlingsordning på landsmötet.
- Landsmöteshandlingarna föredömligt samlade i bokform. Bra och viktigt också att handlingarna finns lätt tillgängliga i digital form.
- Välarrangerade riksmöten med många deltagare.
- Sänkt gräns för utjämningsfond öppnar för fler att delta.

–

- Tillgängligheten på landsmötespodiet måste vara anpassat också för personer med funktionsnedsättning, vilket inte var fallet vid landsmötet 2011.
- Avgifterna för deltagande i riksmötena är fortsatt höga vilket utestänger många.

Förbättringsförslag:

Länslednings-, gruppledar- och ombudsmannakonferenserna bör samordnas bättre för att få synergieffekter både socialt och ekonomiskt.

Folkpartiet har med sikte på valen 2014 anordnat ett antal utbildningar. En ledarutbildning har anordnats vid två tillfällen. Länsledningar, ombudsmän, politiska sekreterare, råd och gruppledare har erbjudits ett antal utbildningar inom bland annat medieträning, ledarskap och kommunikation. Utbildningar är viktiga då de vänder sig till nyckelpersoner och har varit både uppskattade och hållit hög kvalitet. En första webbutbildning har genomförts och den första distansutbildningen riktad till nomineringskommittéer ägde rum i juni 2013.

Dechargeutskottet finner det positivt med webb-baserade utbildningar och ser fram emot en fortsatt utveckling av detta.

+

- Hög kvalitet på de centrala utbildningarna
- Användningen av webb-baserade utbildningar är positivt.

Råd, nätverk, samverkande och närstående organisationer

Dechargeutskottet har granskat de organisationer, råd och nätverk som verkar i samarbete med Folkpartiet, t.ex. Liberala Kvinnor, Liberala Ungdomsförbundet, kommunalpolitiska rådet, HBT-liberaler m.fl. Det finns likheter mellan de olika organisationerna men också skillnader då de inte verkar under samma förutsättningar i Folkpartiet.

+

- Respektive sammanslutningars presentationer på webben är informativa, väl uppdaterade och estetiskt tilltalande. Information och inbjudan till debatt finns via nyhetsbrev, bloggar och Facebook.

–

- Riktlinjer saknas i Folkpartiet för vilken status de närstående sammanslutningarna ska ha och det saknas också kontroll och uppföljning av hur befintliga nätverk fungerar.

Förbättringsförslag

Partistyrelsen rekommenderas göra en plan för samverkan med närstående sammanslutningar och nätverk samt ta fram riktlinjer för vilken status dessa sammanslutningar ska ha. I planen bör ingå uppföljning och utvärdering av verksamheten som bedrivs.

Kommunikation och kampanj

Folkpartiets kommunikationsvägar har på kort tid förändrats till en mer digital och aktiv kommunikation. Medlemmar i partiet kan mer självständigt söka information, utbyta åsikter, göra sin röst hörd i debatt, programarbete och provval och själv skapa kampanjmaterial och kampanja aktivt. Det är en utveckling med stor potential och den ställer krav på partiets informationsstruktur så att möjligheterna kommer fler till gagn.

Antalet motioner till landsmötet 2013 är rekordstort och behandlingen av dessa blir en demokratisk utmaning. Med anledning av att antalet motioner till landsmötet kan förväntas bli fortsatt högt genom digitala möjligheter till delaktighet bör partistyrelsen utreda hur motionshanteringen på landsmötet ska ske med bevarande av medlemsdemokratin.

+

- Försök pågår med provval på nätet, vilket förväntas underlätta valprocessen.
- Kampanjportalen på mitt.folkpartiet.se kan förenkla för de personer och organisationer som ska kampanja.
- Föreningsportalen på mitt.folkpartiet.se ger förutsättningar för föreningar i deras arbete med att öka rekryteringen av medlemmar och behålla fler av dem som rekryteras.
- Ny prylshop där utbudet är större och enklare att handla.
- Webbtryckeriet gör det enkelt att snabbt ta fram snyggt kampanjmaterial och enklare att hitta till nationellt kampanjmaterial.
- Ny uppdaterad grafisk profil presenterades redan 2011 och är implementerad i allt kampanjmaterial som riksorganisationen tar fram.
- Hemsidan har anpassats för personer som behöver hjälpmedel för att läsa vår sida.

–

- Antalet ledande folkpartiföreträdare som använder @folkpartiet.se-mejladress är fortfarande få.

Förbättringsförslag

Partistyrelsen bör låta genomföra en organisationsöversyn där en analys av informationsstrukturen är en del. Det är viktigt att det är lätt att hitta i informationsutbudet från Folkpartiet och att det är bra verktyg och tjänster som erbjuds.

Partistyrelsen bör också utreda hur ett fortsatt stort och kanske ökande motionsantal till landsmötet ska hanteras.

Jämställdhetsarbete

Dechargeutskottet kan konstatera att Folkpartiet aktivt har fortsatt arbetet med jämställdheten och att de mål som sattes på landsmötet 2011 till en del är uppfyllda. Detta är nu det femte jämställdhetsbokslutet som presenteras och trenden är positiv om än något långsam. Det finns fortfarande arbete som återstår i det interna partiarbetet för att samtliga mål ska nås.

Dechargeutskottet vill betona att partistyrelsen särskilt måste uppmärksamma den ojämna könsbalans som finns när det gäller uppdrag inom kommuner och landsting. Folkpartiet har alltid haft jämställdhet som en av grundvärderingarna och här har partistyrelsens ledamöter ett särskilt ansvar genom att lyfta frågan i kontakter med länsförbunden. Dechargeutskottet uppmanar partistyrelsen att fortsätta arbetet och mer kraftfullt verka för att målen uppfylls till valet 2014.

Landsmötet 2011 beslöt att partistyrelsen i verksamhetsberättelsen ska göra en jämställdhetskartläggning och utvärdering i nedanstående punkter. Landsmötet gav också dechargeutskottet i uppdrag att granska partistyrelsens jämställdhetsbokslut:

Jämn könsfördelning i arbetsgrupper. Tillse att det normalt är en fördelning på minst 40 % av vartdera könet i centrala arbetsgrupper och programpunkter.

Dechargeutskottet anser att partistyrelsen har närmat sig målet med jämn könsfördelning, och att i de fall det har varit ojämn könsfördelning har gruppen dominerats av kvinnor. Av de tio arbetsgrupper som arbetat sedan landsmötet 2011 har sex haft kvinnliga ordförande och fyra stycken manliga.

Jämställd profil. Tillse att partiet har en tydlig jämställdhetsprofil genom att det är en jämn könsfördelning bland Folkpartiets företrädare i samtliga externa och interna arrangemang samt i partiets centrala marknadsföring.

Tyvärr måste dechargeutskottet konstatera att en försämring har skett sedan redovisningen till landsmötet 2011 gällande könsfördelningen vid riksmötena 2012 och 2013.

Aktiv jämställdhetsintegrering och jämställdhetsanalys. Integrera jämställdhetsperspektivet i Folkpartiets beslutsfattande på central nivå och i partiet som helhet. Uppmärksamma jämställdhetsfrågorna genom t.ex. seminarier vid riksmöten eller grupp- eller länsledningskonferenser, konferenser för nomineringskommittéer mm. samt dialog även med riksdagsgruppen. Följ upp könsfördelningen bland Folkpartiets medlemmar och förtroendevalda.

Dechargeutskottet finner det positivt att partiet har fördjupat samarbetet med Liberala Kvinnor. Precis som partistyrelsen påpekar, är det interna jämställdhetsarbetet viktigt för att återställa god tillväxt inför valet 2014. Detta uppmärksammades särskilt på en konferens för nomineringskommittéer. Två ledarskapsutbildningar har också genomförts, deltagarna uppfyllde precis kravet 40-60.

Ojämn könsbalans tar sig många uttryck och behöver tydligare belysas för att åtgärder ska kunna sättas in. Därför är den systematiska uppföljning som gjorts av könsfördelningen på interna och externa uppdrag mycket viktig och att de slutsatser som framkommit också omsätts i det praktiska arbetet inför valet 2014.

Det är intressant att notera att en utjämning har skett jämfört med tidigare jämställdhetsbokslut gällande partiets medlemskår. Däremot är det fortfarande en kraftig manlig övervikt i vilka som väljs till de tyngsta interna partiuppdragen.

Även gällande externa förtroendeuppdrag finns det inom vissa områden en kraftig manlig överrepresentation vilket partiorganisationen måste försöka komma tillrätta med i samband med nomineringsarbetet för valet 2014.

Jämställdhetsarbetet bygger på långsiktighet och partiet ligger väl framme inom vissa områden men arbetet går långsamt. Valet nästa år ger partiet möjlighet att tydligt visa att jämställdhetsfrågorna integreras i partiets verksamheter precis som de har gjorts i det nya partiprogrammet.

Jämställdhetsbokslut. Presentera i verksamhetsberättelsen inför varje landsmöte ett jämställdhetsbokslut innehållande en kartläggning och utvärdering av den gångna perioden.

Med framlagt jämställdhetsbokslut konstaterar dechargeutskottet att partistyrelsen har utfört uppdraget.

Förbättringsförslag:

Partistyrelsen bör fortsätta att göra jämställdhetsanalyser på könsfördelning i partiets alla delar och verksamheter, med målet att uppnå en jämn könsbalans.

Internationell verksamhet

Ett liberalt parti förväntas vara öppet mot världen och aktivt delta i såväl det internationella arbetet som olika internationella sammanhang. Världens länder knyts närmare varandra genom ökat internationellt samarbete. Liberala partier finns över hela världen och Folkpartiet har ett nära samarbete med många av dem. Även om åsikter och dagspolitik skiljer sig åt är liberalismen, liksom strävan för demokrati och mänskliga rättigheter, marknadsekonomi, tolerans och frihandel, gemensam.

Folkpartiets internationella utskott arbetar aktivt och framgångsrikt med nätverksbyggande och idéutbyte mellan företrädare för Folkpartiet och personer inom andra liberala partier. I flera liberala internationella organisationer och sammanslutningar finns ett starkt folkpartiengagemang och aktivt deltagande, till exempel i Silc, en liberal stiftelse vars styrelse utses av Folkpartiet Liberalerna och som arbetar med demokratibistånd. Också i Liberala Internationalen där Folkpartiet Liberalerna var en av grundarna, finns stort folkpartiengagemang och deltagande, liksom i Alde (tidigare ELDR). I juni 2013 valdes Olle Schmidt in i den grupp som arbetar fram Aldes valmanifest inför Europaparlamentsvalet 2014. Den internationella bloggen globalaliberaler.se har uppdaterats.

+

- Den internationella verksamheten som bedrivs håller hög kvalitet och tillvaratar liberala personers engagemang för internationalism, demokrati, bistånd och mänskliga rättigheter på ett professionellt sätt.

Valberedningens förslag till landsmötet 2013

Partistyrelse

Presidium

- Jan Björklund, Stockholm, ordförande
- Helene Odenjung, Göteborg, förste vice ordförande
- Erik Ullenhag, Stockholm, andre vice ordförande

Ledamöter (i bokstavsordning)

- Jonas Andersson, Partille
- Maria Arnholm, Lidingö *(nyval)*
- Adam Cwejman, Göteborg *(nyval)*
- Lotta Edholm, Stockholm
- Anna Ekström, Karlskrona
- Roger Haddad, Västerås
- Carl B. Hamilton, Stockholm
- Ulrika Landergren, Kungsbacka
- Håkan Lindh, Skellefteå
- Frida Johansson Metso, Stockholm
- Christer Nylander, Kristianstad *(nyval)*
- Birgitta Ohlsson Klamberg, Stockholm
- Johan Pehrson, Örebro
- Mats Persson, Lund
- Carina Sándor, Skinnskatteberg
- Anna Starbrink, Stockholm *(nyval)*
- Torkild Strandberg, Landskrona
- Jens Sundström, Alvik, Norrbotten
- Anna Svalander, Borås *(nyval)*
- Sverker Thorén, Västervik
- Staffan Werme, Örebro

Dechargeutskott

- Ann Catrine Fogelgren, Göteborg, ordförande
- Ulf Fridebäck, Stockholm
- Torsten Källberg, Västerås *(nyval)*
- Carola Larsson, Boden
- Marianne Normark, Umeå *(nyval)*
- Perallan Orrbäck, Ulricehamn *(nyval)*
- Marita Sander Schale, Lund *(nyval)*

Revisorer

Ordinarie:

- Fredrik Sjölander, KPMG, auktoriserad revisor *(nyval)*
- Harald Hagnell, Uppsala

Ersättare:

- Anders Taaler, KPMG, auktoriserad revisor *(nyval)*
- Rune Andersson, Malmö

Frihet i globaliseringens tid

Partistyrelsens förslag till nytt partiprogram

Detta dokument ger läsaren en samlad bild av partiprogrammet i den lydelse som partistyrelsen föreslår.
De formella yrkanden över programmets olika avsnitt som landsmötet har att ta ställning till återfinns i PS-yttrandena A–J.

1 Inledning

1. Folkpartiet liberalerna är Sveriges liberala parti. Vårt uppdrag är att utifrån liberala idéer ta strid för varje människas frihet att forma sitt eget liv.

2. Under århundraden har liberaler identifierat, bekämpat och rivit hinder för människans frihet. Dessa insatser har lagt grunden till mycket av dagens samhälle, och arbetet fortsätter.

3. I globaliseringens tid, när människor knyts samman och nationsgränser blir mindre viktiga, skapas nya möjligheter men också nya utmaningar.

4. För att Sverige ska kunna ha fortsatt höga ambitioner för välfärden behövs sociallibe-rala reformer för en mer dynamisk ekonomi, en mer dynamisk arbetsmarknad och ett mer gynnsamt klimat för entreprenörer och företagare.

5. För att alla ska ha jämlika förutsättningar att förbättra sin tillvaro behövs sociallibe-rala reformer som skapar nya möjligheter för dem som har det svårast. Allra viktigast är en skola som genomsyras av kunskap och bildning, och som har höga ambitioner för alla.

6. För att alla människor ska känna trygghet när förändringarna går allt snabbare behövs en socialliberal politik för stabila välfärdssystem som ger stöd och ger individen nya livschanser.

7. För att övervinna miljöproblemen och hejda klimatförändringarna behövs en liberal miljöpolitik byggd på globalt samarbete, kunskap, ekonomiska styrmedel, nya idéer och ny teknik.

8. För att friheten inte ska bli ett privilegium för vissa behövs internationell solidaritet och stöd till demokratikrafterna i ofria länder. De demokratiska värdena måste försvaras också på hemmaplan, och varje tendens till rasism, ojämställdhet, inskränkthet och intolerans bekämpas.

1.1 Liberalismen

1. Den enskilda människan är liberalismens utgångspunkt. Målet är hennes frihet och livschanser.

2. Varje människa är unik och ska oavsett bakgrund, begåvning eller styrka få många möjligheter att utvecklas.

3. Människan är utrustad med förnuft, känsla, samvete och ansvar. Vi har alla rätt till liv, frihet och sökande efter lycka. Samtidigt har vi ansvar för att dessa rättigheter tillkommer var och en. Liberal individualism är därför oförenlig med egoism. Respekten för att alla individer är jämlika i värde och värdighet innebär att varje människa har rätt till självbestämmande.

4. Liberalismen betraktar alla människor som jämlikar, men inte som lika. Alla ska ha jämlika möjligheter att göra sina egna livsval och utvecklas som självständiga individer. Skillnader som följer av människors fria val ska inte utjämnas av politiker. Liberal rättvisa handlar om lika förutsättningar, inte om lika resultat.

5. Det liberala samhället förblir oavslutat och i ständig förändring, eftersom varje människa måste få chansen att bestämma över sina egna livsvillkor så långt det är möjligt.

6. Det socialliberala uppdraget är att förbättra varje individs livschanser genom att utjämna de förutsättningar som befinner sig bortom den enskildes kontroll. Politiken ska prioritera att öka friheten för dem som har minst frihet.

7. Det liberala samhället förutsätter tankefrihet. Varje människa har rätt att fritt och öppet uttrycka sin åsikt, bilda opinion för den och försöka övertyga andra, uttrycka sig konstnärligt och söka ny kunskap. Varje människa har rätt att uttrycka sin religiösa tro och utöva sin religion i gemenskap, liksom frihet att inte tillhöra någon religion. Tryck- och yttrandefrihet, föreningsfrihet, mötes- och demonstrationsfrihet är nödvändiga delar av tankefriheten.

8. Det liberala samhället förutsätter politisk frihet. Den politiska makten ska vara begränsad och utövas genom folkstyre. Liberalismen sätter en tydlig gräns för den offentliga makten. De frågor som ska bli föremål för politiska beslut är de som hör till den gemensamma sfären i samhället. I ett samhälle där den politiska makten med oinskränkt beslutsrätt tar över människors privatliv finns ingen frihet. I det liberala samhället är vaksamhet på hur den offentliga makten utövas, och en sund skepsis mot ökade offentliga maktanspråk, därför en självklarhet.

9. Det liberala samhället förutsätter ekonomisk frihet. Äganderätten, rätten att köpa, sälja och ge bort egendom, rätten att starta företag och rätten att söka sig till ett visst yrke är nödvändiga för att den enskilda människan ska kunna forma sin tillvaro. Den fria marknadsekonomin är det mest framgångsrika ekonomiska system som finns för att skapa välstånd, men också det enda kända system som går att förena med individuell frihet. Alla marknadsekonomier är inte demokratier, men alla demokratier är marknadsekonomier.

10. Varje individ har rätt till kunskap och grundläggande ekonomisk och social trygghet. I en dynamisk ekonomi skapas den utveckling och välfärd som ökar människans möjligheter. I det liberala samhället får individen nya chanser, hela livet.

11. Liberal feminism handlar om kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt. Det liberala uppdraget går ut på att frigöra individen från de begränsningar som bristande jämställdhet innebär, och bekämpa de attityder och föreställningar som ligger bakom.

12. I det liberala samhället råder respekt och tolerans för olika sätt att leva. Olika slags påtvingad konformism ska inte sätta tvångströja på individen.

13. Den enskildes värdighet och integritet får inte kränkas. Staten ska behandla alla människor med hänsyn och respekt och skydda den enskildes rätt så länge hon inte kränker andra människors rättigheter.

14. Alla har rätt att leva i ett samhälle präglat av rättstrygghet. Få saker drabbar den enskilda individen så hårt och bidrar så mycket till ojämlikhet som att rättsstaten inte fungerar.

15. Även den privata makten kan missbrukas. Marknadsekonomin kräver spelregler för att upprätthålla en sund konkurrens.

16. Det liberala samhället bärs upp av individer i gemenskap. Det måste alltid vara den enskilda människan som avgör vilka gemenskaper man vill tillhöra och känna delaktighet med. Tradition och kulturell bakgrund kan vara viktiga identitetsskapare men får aldrig bli en föreändning för att förneka en människa valmöjligheter eller begränsa hennes livschanser.

17. De liberala värderingarna är internationella och universella. Friheten känner inga nationsgränser och har varken kön, hudfärg eller religion. Friheten är fullt förverkligad först när den gäller alla människor på jorden och den sista diktatorn har fallit.

2 Människor i utveckling

1. *Vi lever i en värld där människans möjligheter aldrig varit större. En värld som förändras snabbt och där förändringar ställer nya krav.*
2. *Sverige ska vara ett jämställt land där varje människa har chans att förbättra sin situation och den sociala rörligheten är hög. En människas bakgrund ska betyda mindre, och hennes förmåga, ambition och livsdrömmar ska betyda mer.*
3. *Kunskap är den viktigaste faktorn för att stärka varje människas livschanser. Utbildningssystemet ska ha höga förväntningar och prioritera kunskap, kreativitet och kritiskt tänkande. Bildningstraditionen ska hållas levande och kulturens frihet värnas.*

2.1 Social rörlighet

1. Ingen människa ska vara fången i de villkor han eller hon föddes in i. En socialliberal huvuduppgift är att sträva efter jämlikhet i livschanser. Den sociala rörligheten ska underlättas.
2. Även i dagens Sverige lever människor i maktlöshet, men orsakerna varierar. Otillräcklig skolgång eller bristande integration är förklaringen för en del. För andra växer maktlösheten när det egna jobbet försvinner. Bristande tillgänglighet skapar ofrihet för den som lever med en funktionsnedsättning. Fördomar och könsrelaterat förtryck håller människor kvar i maktlöshet. Med uttrycket ”det glömda Sverige” vill socialliberaler rikta ljuset på de människor som själva har svårt att göra sina röster hörda.
3. En dynamisk ekonomi, trygga uppväxtvillkor, en skola med höga kunskapsmål, en välfungerande arbetsmarknad och starka sociala trygghetssystem är några förutsättningar för att varje människa ska kunna utveckla sin potential. Att motverka fördomar, grupptryck och intolerans är centralt för att öka jämlikheten. Att öka friheten för de människor som för tillfället lever i ”det glömda Sverige” är en oskiljaktig del av det socialliberala uppdraget.

2.2 Kunskap är makt

1. Kunskap är en enskild människas viktigaste redskap för att växa. Utbildning bryter barriärer och öppnar nya vägar.
2. Sverige ska vara en ledande kunskapsnation. En kunskapsnation byggs från grunden av många kunniga individer med höga ambitioner. Synen på kunskap och bildning måste uppvärderas och Sverige ska sträva efter ett utbildningsväsende i världsklass.
3. Sverige har en stark bildningstradition som måste hållas levande. Bildning och kunskap stärker den enskildes egenmakt och förmåga att orientera sig och fatta egna självständiga beslut. Därför värnar liberaler bildningstanken, främjar bildningsresor och stödjer den fria folkbildningen.
4. En likvärdig skola är en förutsättning för att alla elever ska få samma möjligheter. I det svenska skolsystemet ska alla kunna utvecklas efter sina förutsättningar och de som har störst behov ska få mest stöd.
5. Varje elev ska varje dag mötas av höga ambitioner och ges hjälp att nå högt uppsatta mål utifrån sina egna förutsättningar. Lusten att lära ska uppmuntras. Kunskap, kreativitet och kritiskt tänkande ska genomsyra skolan.
6. En framgångsrik skola förutsätter att läraryrket har hög status och ett tydligt pedagogiskt ledarskap. De mest lämpade ska attraheras av läraryrket och få goda förutsättningar för sitt arbete.

2.2.1 Lärande lek i förskolan

1. Förskolan ska ta tillvara barns naturliga lust att lära och ge en trygg och säker omsorg. Verksamheten ska ledas av legitimerade förskollärare och genom en bland-

ning av lek och pedagogik utvecklas barn och lär sig om världen. En ambition ska vara att de flesta barnen kan läsandets grunder när de lämnar förskolan.

2. Förskolan har en avgörande roll för att lägga grunden för ett barns utveckling. Därför ska alla barn erbjudas plats i förskolan från ett års ålder. Om kommunen inte klarar detta åtagande ska familjen ha rätt till ersättning. Den allmänna förskolan ska successivt byggas ut.
3. Förskolan är till för barnen. Alla barn, även barn till arbetslösa och föräldralediga, ska därför ha möjlighet att delta i förskolans heldagsverksamhet. Barn till utrikesfödda stimuleras i sin språkutveckling och klarar i större utsträckning grundskolan genom att delta i förskolan.
4. För att ge alla barn lika förutsättningar ska förskolan arbeta aktivt med genusfrågor. Fler män ska lockas till förskollärarryrket.
5. Den öppna förskolan har en viktig roll för de barn som inte går i förskola. De barn som deltar i öppen förskola ska mötas av pedagogiskt utbildad personal.
6. Barnomsorg ska erbjudas på obekväm arbetstid till de familjer som behöver det på grund av sitt arbete och sin familjesituation.

2.2.2 En skola för kunskap

1. Kunskap är skolans huvuduppdrag. Varje människa har en naturlig lust att lära sig. Skolans uppgift är att stimulera och utveckla denna egenskap. Förutsättningar för lärande är tydliga kunskapskrav, tidiga insatser så att ingen kommer efter, trygga klassrum och studiero.
2. Skolan ska vara likvärdig. En skola med jämn och hög kvalitet är den absolut viktigaste faktorn för att skapa jämlika livschanser och öka den sociala rörligheten. Detta är särskilt betydelsefullt för elever som fått en svår start i livet eller kommer från hem utan studietradition. Särskilt pojkars studieresultat behöver höjas. Resurser ska fördelas till skolorna utifrån socioekonomiska faktorer.
3. Varje förälder har ett ansvar att utifrån sina förutsättningar stödja sitt barn. Varje elev har också ett eget ansvar för sina studier.
4. Utbildningssystemet ska inte vara värderingsfritt. Skolan ska aktivt verka för demokrati, jämställdhet och mänskliga rättigheter. Genom hela utbildningssystemet behövs aktivt genusarbete för att flickor och pojkar ska möta likvärdiga förväntningar och få likvärdiga chanser.
5. Utvärdering behövs för att mäta kunskap och garantera stöd och hjälp i tid. Tidiga betyg och kontinuerliga kunskapsmätningar hjälper eleven, läraren och föräldrarna att få överblick över hur eleven utvecklas i sina studier.
6. Varje elev har rätt till likvärdiga förutsättningar, oavsett var eleven bor. Huvudmannaskapet för den offentliga grund- och gymnasieskolan ska därför vara statligt.
7. Kvaliteten och valfriheten ska värnas. En förutsättning för att fristående förskolor och skolor ska få tillstånd är att de drivs av seriösa och långsiktiga ägare och att de uppfyller kvalitetskraven. Skolor, såväl kommunala som fristående, som inte klarar kvalitetskraven ska stängas. För att underlätta skolvalet behövs tydlig information om skolornas kvalitet.
8. Skolan ska vara icke-konfessionell. Undervisningen och andra för eleverna gemensamma aktiviteter ska vara öppen för alla och fri från förkunnande, också i friskolor som har en konfessionell inriktning. Den friskola som inte efterlever detta ska förlora sitt tillstånd.
9. För att tillvarata barns lust att lära ska skolstarten ske vid sex års ålder. Den obligatoriska grundskolan ska vara tio år och indelad i tre stadier.
10. Elevernas rätt till lärarledd undervisning ska stärkas genom ökat antal lektioner per läsår. Lovskolor ska ordnas för elever som inte ännu nått kunskapsmålen. Skolan ska också ge möjlighet till läxhjälp. Även fritidshemmen ska i ökad utsträckning stödja skolarbetet.
11. Skolan ska erbjuda stimulans och utvecklingsmöjligheter också för elever som är särbegåvade eller högpresterande i något ämne. Möjlighet ska finnas för elever att gå före i undervisningen eller att läsa i elitklasser.

12. För att öka elevens valfrihet och motverka bostadssegregationens effekter ska rätten till skolskjuts eller annan transport till skolor utanför det egna bostadsområdet förstärkas.
13. Alla elever har rätt till stöd och utmaningar oavsett individuella förutsättningar. Specialpedagogiskt stöd och tillgång till speciallärare är av största betydelse. Mer insatser ska inriktas på de tidiga skolåren.
14. Skolan ska vara tillgänglig för barn och ungdomar med funktionsnedsättning. För elever som använder teckenspråk eller behöver hörselanpassad studiemiljö ska skolgång i anpassad skolform ska vara en valmöjlighet. Barn och ungdomar med utvecklingsstörning ska i särskolan erbjudas en trygg studiegång, som bygger på specialistkunskap och där utbildning ges utifrån varje individs egna förutsättningar.
15. I skolor i områden som präglas av låga skolresultat, låg utbildningsnivå och hög arbetslöshet är utmaningarna stora. Det behöver därför bli mer attraktivt för lärare att söka sig till sådana skolor, till exempel genom bättre löne- eller anställningsvillkor.
16. Den elev som är nyanländ till Sverige ska mötas av höga förväntningar och en undervisning som är anpassad till elevens förkunskaper. Introduktionsklasser ska finnas på många skolor, också i områden som inte präglas av utanförskap. En nyanländ elev ska tidigt få hjälp och tid att lära sig svenska och även andra särskilda insatser kan behövas initialt, men eleven bör tidigt ges möjlighet att delta i ordinarie undervisning.
17. Elever med annat modersmål än svenska ska kunna utveckla och fördjupa sina kunskaper i modersmålet.
18. Språkkunskaper blir allt viktigare i en öppen värld. Redan i grundskolans årskurs ett bör eleverna börja läsa engelska och eleverna ska uppmuntras att läsa fler främmande språk. Fler världsspråk ska kunna studeras i skolan. Gymnasieelevers möjlighet att studera utomlands ska öka.
19. Ungdomar har olika mål, ambitioner och förhoppningar. Gymnasieskolan ska erbjuda högkvalitativ utbildning inom både teoretiska och yrkesinriktade områden, och alla ska oavsett studieval kunna välja att läsa in högskolebehörighet. Yrkesutbildningarna ska ha nära anknytning till arbetsmarknaden och stärka elevens kontakter med arbetslivet. Lärlingsutbildningar där arbetsgivarna tar ett stort ansvar ska vara ett naturligt alternativ för unga som vill lära sig ett yrke. Avhoppen från gymnasieskolan måste minska.
20. Elever som saknar gymnasiebehörighet ska ha möjlighet att läsa enstaka och yrkesinriktade gymnasiekurser. Studietidens längd ska vara flexibel och utbildningen ska vara anpassad till arbetsmarknaden. Efter fullföljd utbildning ska yrkeskunskapsbevis utdelas.
21. Gymnasieskolan ska avslutas med en yrkes- eller studentexamen. Utbildningar som leder till högskolebehörighet ska avslutas med examensprov.
22. Vuxna i skolan ansvarar för att ingripa mot mobbning. Skolan måste arbeta målmedvetet med att förebygga och förhindra kränkande behandling. Elevhälsan ska ha kompetens inom både fysisk och psykisk hälsa.
23. För att eleverna ska få trygghet och studiero ska lärare och andra elever mötas av respekt. Om en elev stör undervisningen eller har ogiltig frånvaro ska det uppmärksammas direkt av skolan.
24. Elever behöver god information inför studie- och yrkesval. Oavsett bakgrund ska eleverna kunna överblicka vilka möjligheter deras val ger.

2.2.3 Stärk lärarrollen

1. Lärarens roll är central för elevers framgång i skolan. Det som händer i klassrummet är avgörande för hur mycket en elev lär sig. Läraryrkets status ska höjas och lärarna avlastas administration så att de kan koncentrera sig på undervisningen.
2. Det ska löna sig att vara en skicklig pedagog. För det behövs ökad lönespridning och bättre karriärmöjligheter så att duktiga lärare vill stanna och utvecklas i yrket. Lektorstjänster och andra särskilt kvalificerade tjänster ska finnas.
3. Läraryrkets ställning och kvalitet upprätthålls med hjälp av en lärarlegitimation. Lärarutbildningarna och lärarnas fortbildningsmöjligheter ska fortsatt stärkas. Fokus ska vara på ämneskunskaper och pedagogisk förmåga.

4. Det ska finnas flera vägar till lärarlegitimation. Personer med dokumenterad ämnes- eller yrkeskunskap ska kunna läsa in kompletterande pedagogisk utbildning. Personer med forskarutbildning ska kunna tillgodoräkna sig såväl ämneskompetens som undervisningserfarenhet.
5. I en välfungerande skola finns en tydlig ledare. Rektor ska fokusera på det pedagogiska ledarskapet.

2.2.4 Det livslånga lärandet

1. På en alltmer rörlig och krävande arbetsmarknad ställs krav på vidareutbildning och omskolning i en allt högre takt. Därför ska individen ha goda möjligheter att förnya sin kompetens under hela arbetslivet.
2. Den som saknar fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning ska ha rätt att när som helst komplettera sina kunskaper genom vuxenutbildning. Särskilt viktigt är det att arbetslösa ges goda förutsättningar att höja sin kompetens.
3. Individen måste ges större möjlighet att senare i livet välja ny inriktning, förnya sina kunskaper och likaså förbättra resultat på tidigare utbildningar även om man erhållit godkända betyg från dem. Detta åstadkoms genom en väl fungerande och flexibel kommunal vuxenutbildning samt en utbyggd yrkeshögskola med hög kvalitet.
4. Anställda ska kunna gå ner i lön och arbetstid för att kompetensutveckla sig på deltid. Arbetsmarknadens parter ska genom skattelättnader uppmuntras att bygga upp öronmärkta medel för individens kompetensutveckling.
5. Det ska finnas incitament för den enskilde att själv satsa på kompetensutveckling. Fortbildning som ökar möjligheterna på arbetsmarknaden ska uppmuntras.
6. Folkbildningen bidrar till höjd kunskapsnivå i samhället. För att möta olika människors behov ska utbildningsmöjligheter som skapas av offentliga och privata aktörer kompletteras med goda villkor för den fristående folkbildningen.

2.2.5 Högre utbildning och forskning

1. Högre utbildning och forskning bidrar till individens utveckling och kritiska tänkande, samtidigt som den bidrar till samhällelig och ekonomisk utveckling. Ytterst är både utbildning och forskning uttryck för människans kunskapssökande och längtan efter att förstå mer om sig själv och om sin omvärld.
2. De akademiska lärosätenas oberoende ska värnas. Fler statliga högskolor och universitet bör överföras i stiftelseform. Svensk högre utbildning ska konkurrera på den internationella utbildningsmarknaden och kännetecknas av hög internationalisering. Utländska toppuniversitet ska uppmuntras att etablera filialer i Sverige. Jämställdhet mellan könen ska genomsyra verksamheten inom såväl högre utbildning som forskning.
3. Individen ska alltid ha goda möjligheter till utbildning. Högre utbildning av god kvalitet ska finnas tillgänglig i hela landet. Studentinflytandet ska värnas.
4. All högre utbildning ska vara forskningsanknuten. Statens roll är att finansiera utbildningen, att fastställa mål för den och att utvärdera dess kvalitet. Varje högskola bestämmer själv, utifrån kvalitetskraven, vilka utbildningar som erbjuds och hur utbildningen bedrivs.
5. Hög akademisk kvalitet och stor efterfrågan på utbildningen ska leda till ökade resurser för högskolan. Låg kvalitet på en utbildning ska kunna leda till att utbildningen stoppas. Treterminssystem och intensivkurser är viktiga för att möjliggöra att utbildningen kan fullföljas snabbare.
6. Studiemedelssystemet ska skapa förutsättningar för alla oavsett ekonomisk bakgrund att studera på akademisk nivå. Studiemedelssystemet ska förändras för att stimulera studenter att tillgodogöra sig en examen med normal eller högre studietakt, exempelvis genom införandet av en examensbonus. Åldersgränserna i studiemedelssystemet bör successivt höjas i takt med att vi arbetar längre.
7. För att Sverige ska vara en framgångsrik kunskapsnation i en internationaliserad värld behövs konkurrenskraftiga och långsiktiga villkor för forskning och utveckling, både i akademin och i näringslivet. Fortsatt höga statliga forskningsanslag är nödvändiga.
8. Forskningsanslagen ska fördelas utifrån kvalitet. Kvalitet handlar inte bara om kortsiktiga resultat, utan även om att ta risker och ifrågasätta invanda frågeställningar.

9. Det behövs goda villkor för doktorander och forskare, ökad samverkan mellan högskola och näringsliv och bättre villkor för näringslivets forsknings- och utvecklingsverksamhet. Avdragsrätt ska finnas för privatpersoners gåvor till forskning. Internationella forskningssamarbeten, exempelvis inom EU, möjliggör kraftsamling som enskilda länder inte kan åstadkomma.

2.3 Kultur och medier

1. Tankens och ordets frihet är grunden i liberal kulturpolitik. Den liberala kulturpolitikens uppgift är inte att styra kulturen, utan att förbättra förutsättningarna för det konstnärliga skapandet och för individens bildning.
2. Ett öppet samhälle behöver litteratur, konst och andra kulturella uttryck som provocerar och utmanar. Den konstnärliga friheten ska värnas.
3. Utgångspunkten för kulturpolitiken är kulturens betydelse för att vidga rummet för tanken, reflektionen och fantasin. Kulturens ekonomiska och samhälleliga betydelse ska erkännas, men kulturpolitiken ska värna kulturens eget värde gentemot rena nyttoändamål.
4. Kulturpolitiken ska sträva efter kvalitet. Vad som är kvalitet definieras av professionen. Konstnärligt skapande av hög kvalitet ska ha goda villkor. Sverige ska erbjuda attraktiva förutsättningar för etablering och upprätthållande av konstnärliga miljöer på hög internationell nivå.
5. Det offentliga ska på alla nivåer gynna mångfalden av kulturuttryck, öka kulturens tillgänglighet för hela befolkningen och skapa ekonomiska förutsättningar även för sådan kultur som är av hög kvalitet utan att vara kommersiellt lönsam.
6. Mångfalden i kulturlivet ska öka genom att fler kulturinstitutioner görs självständiga från staten. Fler stiftelser för kulturfinansiering ska skapas. Privat finansiering ska stimuleras genom ökad avdragsrätt för gåvor och gynnsamma skattevillkor för kultursponsring. Offentlig finansiering ska ske i former som garanterar kulturlivets oberoende gentemot politisk detaljstyrning.
7. Biblioteken har en central roll för att alla ska ha kostnadsfri tillgång till litteratur och annan kultur samt för att uppmuntra till läsning.
8. Kulturarvet – vårt gemensamma minne i form av historiska lämningar, kulturlandskap, arkiv, traditioner, dialekter och annat – utvecklas ständigt genom att samtiden ger sitt bidrag. Det kulturarv som finns i Sverige är en del av mänsklighetens gemensamma kulturarv och ska hållas tillgängligt för kommande generationer. Museernas roll som bildningsinstitutioner och deras forskningsanknytning ska stärkas. Statliga museer ska ha fri entré.
9. Den nya tekniken ökar tillgängligheten till kultur. Kulturskaparnas rätt att bestämma över sina verk är en förutsättning för kulturens frihet. Upphovsrätten måste dock anpassas till ny teknik och nya distributionsformer. Digitala allmänningar ska underlättas och formerna för att avstå rättigheterna till verk förenklas. Skyddstiderna för olika kulturformer bör bli mer enhetliga och skyddstiden för verk av avlidna bli kortare.
10. Sverige ska vara ett föredöme på området kultur av och för barn och ungdomar. Kultur ska ta större plats i skolan, och kvaliteten i musik- och kulturskolan ska säkras genom skapandet av ett nationellt kunskapscentrum.
11. Läsandet ska vara högt prioriterat i skolans alla stadier. Genom att läsa och skriva utvecklar eleven sitt språk och tänkande. Utbildade bibliotekarier ska ansvara för skolbiblioteken. En litterär kanon bör tas fram för skolan. Alla ska i skolan få läsa svenska och internationella skönlitterära klassiker.
12. Amatörkulturen ger möjligheter för enskild utveckling, stärker det civila samhället och kan bli en brygga över till professionellt kulturutövande. Det offentliga stödet för en levande amatörkultur kan fördelas via amatörkulturorganisationerna men också via folkbildningens strukturer.
13. Sverige ska öka sitt engagemang i det internationella kultursamarbetet. Attraktiva förutsättningar för etablering och upprätthållande av konstnärliga miljöer på hög interna-

tionell nivå ska skapas. Sverige ska verka internationellt för den konstnärliga friheten, och erbjuda fristäder för förföljda kulturskapare.

14. Insatser måste göras för att öka jämställdheten inom kulturen.

15. Mediernas oberoende måste värnas. Tryck- och yttrandefrihetslagstiftningen har en unik och stark reglering i Sverige och denna måste fortsatt försvaras inom ramen för det europeiska samarbetet. Åtal mot ansvariga utgivare ska behandlas i respektive lands nationella rättsinstans. Sverige ska även vara en glasklar röst för stärkt yttrande-, tryck- och pressfrihet internationellt.

16. Reklamskatten ska avskaffas och en bortre tidsgräns för det nuvarande presstödet slås fast. En fristående fond ska inrättas för att stödja granskande journalistik.

17. Public service-medierna blir allt viktigare för det gemensamma samtalet i samhälleliga och kulturella frågor. Public service ska fortsatt ha ett brett uppdrag och sträva efter kvalitet och relevans. Bevakningen av vår omvärld, framför allt Europa, ska utvecklas. Tv-licensen i dess nuvarande form ska avskaffas. Finansieringen av public service-medierna ska slå vakt om bolagens oberoende .

2.4 Jämlika villkor

2.4.1 Jämställdhet

1. Det liberala jämställdhetsuppdraget tar sikte på kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt. Det handlar om att frigöra individen genom att bekämpa den bristande jämställdheten och de värderingar som ligger bakom.

2. Sverige är inte ett jämställt land. Patriarkala maktstrukturer begränsar individens frihet och möjlighet att delta fullt ut i samhället. Insikten att denna ofrihet särskilt drabbar kvinnor och att dessa maktstrukturer måste brytas gör Folkpartiet liberalerna till ett feministiskt parti.

3. Den bristande jämställdheten är en fråga för såväl kvinnor som män. Därför måste jämställdhetsarbetet tydligt involvera pojkar och män.

4. Barn, ungdomar och unga vuxna har rätt till en uppväxt där de fritt kan utveckla sin personlighet utan att begränsas av könsbundna krav och förväntningar på livs-, studie- och yrkesval. Därför ska förskolan, skolan och högskolan arbeta aktivt med jämställdhetsfrågor, genusfrågor och normkritik såväl i undervisningen och vägledningen som i skolmiljön.

5. Jämställdhet skapas där ordinarie beslut fattas, resurser fördelas och normer produceras. Ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i alla relevanta offentliga beslut. Kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att utbilda sig, arbeta, göra karriär och forma samhället. Det förutsätter jämställda villkor inom alla områden, såväl politiska, kulturella, sociala som ekonomiska.

6. Förbudet mot könsdiskriminering ska upprätthållas på alla samhällsområden.

7. Jämställdhet förutsätter delat ansvar för hem och barn. Välfärdstjänster som barn- och äldreomsorg är centrala för att både kvinnor och män ska kunna förvärvsarbeta. Möjligheten att köpa hushållstjänster underlättar för både kvinnor och män att förena arbete med ansvar för hem och barn.

8. Skillnaden i ekonomisk makt mellan kvinnor och män är en central jämställdhetsfråga. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män ska minska och på sikt upphöra. Arbetsgivare i offentligt finansierad verksamhet ska vara förebilder i att motverka ofrivillig deltid, som särskilt drabbar kvinnor, och förbättra möjligheterna till lönekarriär i kvalificerade kvinnodominerade yrken som lärare och sjuksköterskor.

9. Bristen på kvinnor i näringslivets högsta positioner är ett betydande maktproblem som inte kan accepteras. Det offentliga har ett ansvar att verka för jämställd tillgång till makt och ska särskilt visa vägen genom jämställd karriärutveckling och rekrytering till myndigheter och offentligt ägda bolag.

10. Att öka kvinnors företagande är en prioritet. Mångfald inom välfärdssektorn är en viktig jämställdhetsfråga, eftersom möjligheterna att byta arbetsgivare, göra karriär och starta eget då blir mer likvärdiga.

11. I ett jämställt samhälle måste det vara möjligt att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete eller företagande. Föräldraförsäkringen ska tydligare stimulera vårdnadshavare att dela på föräldraledigheten genom en jämställdhetsbonus och ytterligare en öronmärkt månad åt vardera föräldern. Vårdnadsbidraget ska avskaffas.
12. Mäns våld och förtryck mot kvinnor är det mest extrema uttrycket för kvinnors utsatthet och har sin grund i synen på kön, makt och sexualitet. Alla former av våld i relationer och könsrelaterat våld ska förebyggas.
13. Brott ska aldrig relativiseras med hänsyn till patriarkala traditioner eller hedersbegrepp. Hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt hot mot individers frihet och en jämställdhetsfråga som berör både kvinnor och män.
14. Religiös särlagstiftning inom familjerätten står i motsats till jämställdhet och kvinnors frigörelse, och ska inte tillåtas i Sverige.

2.4.2 Likabehandling

1. Alla ska ha samma möjlighet att nå sin fulla potential utan att hållas tillbaka av fördomar och diskriminering. Den som drabbas av diskriminering ska kunna få hjälp att få upprättelse och det ska kosta att diskriminera.
2. Alla ska ha samma rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv. Inga lagar får missgynna personer med avseende på sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.
3. Sverige ska vara ett öppet och tolerant land. Fördomar och diskriminering ska bekämpas. Det behövs ett målmedvetet arbete för att motverka diskriminering inom samhällsområden såsom arbetsmarknad, utbildning och hälso- och sjukvård.
4. Liberaler verkar för ett öppet samhällsklimat där ingen känner sig tvungen att dölja sin sexuella läggning, sin könsidentitet eller sitt könsuttryck, och där ingen förutsätts vara heterosexuell så länge inget annat sägs. Det allmänna har ett särskilt ansvar att se till att skola, vård, äldreomsorg och annan service ges på jämlika villkor.
5. Sverige ska verka i EU och internationellt för hbt-personers rättigheter som en del av de mänskliga rättigheterna. Diskrimineringsskyddet på EU-nivå ska stärkas. Rättsakter inom ramen för EU-samarbetet ska erkänna den samkönade familjen fullt ut.
6. Samernas, sverigefinnarnas, tornedalingarnas, judarnas och romernas ställning som nationella minoriteter och samernas ställning som urfolk ska upprätthållas. Skolan ska ge alla elever kunskap om Sveriges urfolk, nationella minoriteter och minoritetsspråk. Det offentliga ska understödja ett språk-, kultur- och medieutbud med minoritetsspråksprofil. Individens möjligheter att använda minoritetsspråk i kontakten med myndigheter ska stärkas.
7. Sametingets roll som förvaltningsmyndighet ska tydligt skiljas från rollen som folkvalt organ för samer. Samernas rätt att utöva renskötsel och utnyttja marker i enlighet med urminnes hävd ska värnas. En nordisk samekonvention ska upprättas.
8. Barn och ungdomar har rätt att respekteras som individer och i takt med åldern få ta ett ökande ansvar för sin egen tillvaro. För att tydliggöra barns och ungdomars rättigheter ska FN:s barnkonvention införlivas i svensk lag.
9. Äldres rätt till självbestämmande ska hävdas och alla tendenser till åldersfördomar bekämpas. Förbudet mot åldersdiskriminering ska upprätthållas.
10. Sverige ska vara ett tillgängligt land. Den offentliga miljön, inklusive kollektivtrafiken, ska vara tillgänglig. Systematisk tillsyn behövs för att få bort lätt avhjälpta hinder. Bristande tillgänglighet ska ses som diskriminering.

3 Välstånd

1. *Globaliseringen innebär framsteg och förändringar i en allt snabbare takt. Samtidigt innebär detta att konkurrensen hårdnar och att kraven på omvandling höjs. Den ökade handeln mellan länder har skapat välstånd som inneburit stora välfärdslyft för många, men har också lett till nya utmaningar.*
2. *Sverige ska vara ett land som präglas av en dynamisk ekonomi. Ett öppet, fritt land som erbjuder kreativa miljöer och som lockar till sig människor, idéer och kapital. Ett land där man kan förverkliga sina drömmar och samtidigt veta att den som har det svårt får nya chanser att komma igen. Sverige ska vara ett öppet land som välkomnar nya invånare och som tar ansvar för en human flyktingpolitik. Sverige ska vara en jämställd ekonomi där män och kvinnor har lika makt och inflytande och könens förutsättningar och kompetens värderas på samma sätt.*
3. *Sverige ska ha goda villkor för de välståndsbildande krafterna. Det ska löna sig att arbeta, starta företag, utbilda sig och ta ansvar. Det ska löna sig att ta risker, vara entreprenör och tänka nytt. Människor ska försörja sig själva så långt som möjligt.*
4. *Med stigande välstånd höjs människors förväntningar på välfärdsutbudets kvalitet. Sverige ska vara ett land med väl fungerande och gemensamt finansierad välfärd. Ett land där jämlikhet inte innebär att alla ska ha det likadant, utan att alla kan förbättra sina livschanser. Sverige ska vara ett land där den sociala välfärden håller högsta kvalitet, präglas av valfrihet och är tillgänglig för alla på likvärdiga villkor.*

3.1 Den fria ekonomin

1. Marknadsekonomin är det ekonomiska system som går att förena med demokrati, personlig frihet och ett hållbart samhälle. En marknadsekonomi grundad på starkt skydd för äganderätt och goda samhällsinstitutioner ger förutsättningar för ett samhälle med välstånd och ett såväl effektivt som hållbart resursutnyttjande.
2. Marknaden fungerar bäst i samhällen som präglas av tillit, hederlighet och ansvarstagande, men också i sådana samhällen måste marknaden regleras genom politiska beslut. Lagar och regler ska slå vakt om äganderätt, konkurrens på lika villkor, rättssäkerhet och att enskilda människor har likvärdiga och goda möjligheter att nå sina livsmål.
3. Den enskilda människans skapande och arbete utgör grunden för vårt gemensamma välstånd och samhällets utveckling. Fri företagsamhet och fler kvinnor och män som tar steget att bli företagare är avgörande för hög sysselsättning och långsiktig konkurrenskraft i den svenska ekonomin.
4. Tillväxt skapar möjligheter. Att en ekonomi står stilla eller krymper ger allvarliga konsekvenser för människors välfärd när livschanserna minskar och sociala orättvisor och arbetslöshet ökar som följd.
5. Alla har rätt till en grundläggande ekonomisk standard. Om vissa människor på grund av fattigdom eller utanförskap utestängs från möjligheten att delta i samhällslivet på jämlika villkor inskränks deras frihet, och den sociala sammanhållningen hotas. Den socialliberala marknadsekonomin måste därför kombineras med en generell välfärdspolitik med omfördelande inslag.
6. Den socialliberala ekonomiska politiken syftar till att bekämpa fattigdom, inte rikedom. Målet är bättre möjligheter för den som har ett sämre utgångsläge. De viktigaste fördelningspolitiska verktygen är skola, sjukvård, socialförsäkringar och tjänster som utjämnar livschanser och som vi bekostar gemensamt. Därutöver kan skatter spela en viss – men begränsad – omfördelande roll.
7. I en fungerande marknadsekonomi har konsumenten kunskap och makt att fatta välinformerade beslut. Därför behövs en stark konkurrenslagstiftning och konsumentlagar som ger rätt till korrekt produktinformation. Konsumenter ska ha tillgång till budget- och skuldrådgivning och opartisk konsumentvägledning i hela landet. Målet ska vara att konsumentlagstiftningen i EU-länderna ligger på en hög ambitionsnivå, men med

respekt för den inre marknadens grundläggande princip om ömsesidigt erkännande av varandras regler.

3.1.1 Svensk ekonomi i globaliseringen

1. Sveriges välstånd byggs genom global handel, och som liberaler bejakar vi de möjligheter som skapas i en öppen värld. Ökad efterfrågan stärker Sveriges välstånd och svenska företags växtkraft. Globaliseringen ökar även förändringstrycket i hela ekonomin. Förmågan till dynamik och kreativitet blir allt mer avgörande för att skapa välstånd och finansiera den gemensamma välfärden.
2. Sverige ska vara en stark röst för frihandel, i första hand genom globala avtal men annars genom regionala överenskommelser. EU ska helt avskaffa tullar och andra handelshinder mot omvärlden.
3. Sverige är särskilt beroende av den europeiska marknaden. Det är avgörande för vårt välstånd att EU-samarbetet och euron fungerar väl. Den inre marknaden ska utvecklas och reformtakten för konkurrenskraft och produktivitet vara hög. Sverige ska vara pådrivande för att skapa en gemensam digital inre marknad där digitala tjänster och e-handel lättare kan tillhandahållas över nationsgränserna.
4. Den europeiska valutan, euron, är både ett politiskt och ett ekonomiskt projekt. Genom en gemensam valuta fördjupas den integration som ytterst syftar till att omöjliggöra konflikter mellan Europas länder. Den skapar också förutsättningar för ökad rörlighet och fördjupning av den inre marknaden. Det ligger i Sveriges intresse att den monetära unionen stabiliseras genom gemensamma regelverk och fördjupat ekonomiskt samarbete. När detta är uppfyllt och de nya regelverken efterlevs ska Sverige införa euron som valuta.
5. Stabila offentliga finanser och låg statsskuld skapar utrymme för Sverige att möta kriser utan att välfärden hotas. När förutsägbarheten i statens agerande ökar stärks också den enskildes trygghet.
6. Globaliseringen skapar regionala möjligheter och utmaningar inom Sverige. Förutsättningarna för företagande, innovationer och tillväxt ska stärkas i hela landet. Viktigast är generella åtgärder för att förbättra företagsklimatet och infrastrukturen, samt en fungerande offentlig service.
7. Oavsett bostadsort har individer rätt att få likvärdig kvalitet på vården, omsorgen, socialtjänsten och andra välfärdstjänster. De ekonomiska villkoren för kommuner och regioner behöver därför utjämnas med avseende på faktorer som inte går att påverka. Utjämningssystemet ska innehålla drivkrafter för tillväxt.

3.1.2 Ett skattesystem för tillväxt

1. Den ökade rörligheten över gränserna förändrar förutsättningarna för svensk ekonomi. För att vårt land ska vara attraktivt för kapital, företag och högutbildad arbetskraft behöver skatterna vara internationellt konkurrenskraftiga.
2. Sverige ska fortsatt vara en välfärdsnation i världsklass. Viktigast för att klara välfärdens finansiering på lång sikt är en god ekonomisk tillväxt. Skattepolitiken behöver förändras i takt med ekonomins tilltagande internationalisering. Skattepolitiken ska i denna föränderliga värld gynna de välståndsbildande krafterna, vara så enkel och transparent som möjligt och främja ett hållbart klimat och en god miljö.
3. Det ska löna sig bättre att arbeta, utbilda sig och ta ansvar. I ett första steg ska värnskatten avskaffas så att principen ”hälften kvar” uppnås, och färre ska betala statlig inkomstskatt. Marginalskatterna ska på sikt inte skilja sig väsentligt från läget i jämförbara konkurrentländer. Skatten på arbete ska sänkas.
4. Det ska löna sig bättre för den enskilde att spara. Ett eget sparande ökar individens trygghet och oberoende. Därför ska skatteförändringar som stimulerar ökat sparande införas. Det kan till exempel handla om att införa ett grundavdrag på kapitalinkomster.
5. Utrymmet för skattesänkningar skapas av en växande ekonomi och ett mer effektivt utnyttjande av resurser. Samtidigt höjs ständigt människors förväntningar på välfärdsutbudets kvalitet. Skattesänkningar ska därför inte finansieras genom sänkta ambitioner i välfärdspolitiken.

3.1.3 Företagandet

1. Sveriges välstånd byggs av företagsamma och strävsamma människor. I ett dynamiskt samhälle möts företagare och entreprenörer av positiva attityder. Goda villkor för företag och företagare skapar tillväxt och fler jobb, vilket i sin tur säkrar den generella välfärden.
2. Regelbördan för små företag ska minska, genom ansträngningar på både kommunal, statlig och EU-nivå, och offentliga beslut analyseras ur småföretagarperspektiv. Företagare ska få bättre möjlighet att göra avsättningar till den egna pensionen. Den som vill starta företag ska ha större rätt till tjänstledighet än i dag.
3. Goda möjligheter att försörja sig själv genom företagande – så kallat levebrödsföretagande – vidgar arbetsmarknaden och ökar människors frihet.
4. Skattesystemet behöver förändras för att förbättra investeringsklimatet och möjliggöra en vital marknad för privat riskkapital. En skatterabatt för forskning och utveckling ska finnas. Företagandet ska ha så goda villkor att fler internationella bolag väljer att ha huvudkontoret i Sverige.
5. Företagens kostnader för anställdas sjukfrånvaro ska minskas och sjuklöneansvaret ses över. Samtidigt bör arbetsgivarnas incitament att förebygga arbetsrelaterade skador och sjukdomar och bidra till rehabilitering av anställda bli tydligare. Även andra träffsäkra åtgärder bör övervägas mot företag med höga sjuktal. Det är prioriterat att minska mindre företags kostnader.
6. Enskilda alternativ i välfärdssektorn spelar en viktig roll för att driva på kvalitetsarbetet och öka mångfalden och därmed den enskildes valfrihet. I alla kommuner, landsting och regioner ska det finnas rätt att utmana offentligt driven verksamhet. Offentlig upphandling ska ske på sätt som ger skattebetalarna låga kostnader, hög kvalitet, säkrar likabehandling och stimulerar konkurrens.
7. Det offentliga ska endast driva affärsverksamhet om det finns ett starkt samhällsintresse. Det offentliga ska inte driva verksamheter som tränger ut fungerande privata alternativ eller försvårar nyföretagande. Staten ska inte äga flygbolag, banker och telebolag.

3.1.4 Arbetsmarknaden

1. Globaliseringen förändrar arbetsmarknaden. När gamla jobb och arbetsuppgifter försvinner behövs ett attraktivt företagsklimat som gör att nya arbetstillfällen växer fram. En socialliberal arbetsmarknad kännetecknas av låga trösklar och hög rörlighet i kombination med starka trygghetssystem som bidrar till att den enskilde kommer tillbaka i arbete så snart som möjligt.
2. Hög sysselsättning är avgörande för välfärden. Vi människor lever inte för att arbeta, men för att stärka den enskildes möjlighet till ett självständigt liv och för den gemensamma välfärdens skull är det viktigt att hävda arbetslinjen och sträva mot full sysselsättning. Individen har ett ansvar att så långt som möjligt försörja sig själv. Det ska alltid löna sig att arbeta. Kompetensen hos dem som invandrat till vårt land måste tas tillvara på ett bättre sätt än idag, och det gäller även den interkulturella kompetensen.
3. Sverige ska vara ett land där kunskap värderas högt. Därför är ökad lönespridning önskvärd, så att kompetens, ansvarstagande och erfarenhet premieras bättre. Det gäller särskilt för vissa yrkesgrupper, såsom lärare och vårdpersonal. Lägre ingångslöner gör det också lättare för den som saknar erfarenhet att få sitt första jobb.
4. Den fackliga friheten och möjligheten till kollektivavtal är en viktig del av förenings- och avtalsfriheten. Den svenska arbetsmarknadsmodellen, där villkoren i huvudsak bestäms genom avtal och inte i lag, bidrar till ansvarstagande på arbetsmarknaden. Staten bör dock utforma sin politik, bland annat när det gäller offentlig upphandling och yrkesutbildningssatsningar, så att företag utan kollektivavtal inte missgynnas.
5. För att sänka trösklarna till arbetsmarknaden och göra den mer dynamisk måste arbetsrätten anpassas till nya förhållanden. Skillnaden mellan osäkra tillfälliga jobb och hårt reglerade tillsvidareanställningar behöver minskas. Turordningsreglerna i lagen om anställningsskydd (Las) ska utgå ifrån kompetens, inte anställningstid. En förändring av arbetsrätten ska kombineras med ett bättre omställningsstöd för den enskilde i form av generell och förstärkt statlig arbetslöshetsförsäkring och ökade möjligheter till kompetensutveckling.

6. Fler anställda bör ha inflytande över sin egen arbetstid, till exempel genom en timbank eller en arbetstid som varierar över året.
7. Framväxten av jobb som inte kräver formella kunskaper eller erfarenheter ska underlättas, till exempel genom utökad avdragsrätt och sänkt skatt för arbetsintensiva verksamheter eller genom utökad samverkan med civilsamhället. Den offentliga sektorn ska ta ökat ansvar för att människor som står långt från den ordinarie arbetsmarknaden ska kunna få jobb.
8. Den som blir av med jobbet måste få större trygghet i omställningen. Därför ska arbetslöshetsförsäkringen vara allmän och statlig, och ge en inkomstrelaterad ersättning till alla som har arbetat en viss tid. Taket och ersättningsnivån ska vara generösare i början, för att successivt trappas ner samtidigt som Arbetsförmedlingens aktivitet trappas upp och kraven på rörlighet utökas.
9. För att anpassa arbetslöshetsförsäkringen till dagens arbetsmarknad ska arbetsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen ersättas med ett inkomstvillkor. Arbetslöshetsförsäkringen skyddar mot förlorad inkomst och det är därför rimligt att det är ett inkomstvillkor, snarare än ett tidsvillkor, som avgör tillgång till försäkringen. Inkomstgränsen måste sättas på en nivå som värnar arbetslinjen.
10. För att inte fastna i utanförskap ska unga socialbidragstagare med arbetsförmåga mötas av höga förväntningar. Den enskilde ska erbjudas tidiga insatser eller vägledning. Kommunen ska ställa tydliga krav på den enskilde att genomgå praktik, utbildning eller att söka arbete, även utanför kommungränsen. Om en ung socialbidragstagare med arbetsförmåga inte lever upp till de krav som kommunen eller arbetsförmedlingen ställer bör ersättningen minskas.
11. Arbetsförmedlingens myndighetsuppdrag ska tydligt skiljas från utförarrollen. Privata aktörer, även branschspecifika sådana, ska bidra till att utveckla matchningen på arbetsmarknaden. En fristående arbetsmarknadsinspektion bör inrättas.
12. Den enskilde ska alltid ha många möjligheter att lära nytt och utvecklas. Möjligheten att vidareutbilda sig eller lära sig ett helt nytt yrke mitt i livet måste förbättras kraftigt.
13. Fler kunniga människor ska lockas att arbetskraftsinvandra till vårt land och bidra till vårt gemensamma välstånd.
14. En av samhällets största orättvisor är svårigheten för personer med funktionsnedsättning att hitta egen försörjning. En huvuduppgift är därför att riva hindren på arbetsmarknaden. Jobbcheckar är ett sätt att ge arbetsgivare information om vilka stöd en arbetssökande är berättigad till. Lönebidraget bör reformeras och det danska systemet med flexjobb kan tjäna som en inspiration. Arbetsintegrerande sociala företag kan också bidra till att slussa in långtidsarbetslösa och funktionsnedsatta på arbetsmarknaden. Offentliga arbetsgivare har ett särskilt ansvar.
15. Att äldre ges större möjlighet att fortsätta arbeta ökar den enskildes valfrihet och förbättrar samhällsekonomin.

3.2 Rörlighet för en öppen värld

1. Vår vision är att fri rörlighet världen över erkänns som en mänsklig fri- och rättighet. Som liberaler strävar vi efter att stegvis förverkliga det långsiktiga målet om en värld där människor kan röra sig fritt utan politiska hinder och där var och en själv kan bestämma var han eller hon ska söka skydd, bo och arbeta. Under överskådlig tid ska Sverige ha reglerad invandring. Viktigast i dag är att värna asylrätten och driva på för en gemensam och human flyktingpolitik i hela EU.
2. Stängda gränser gör världen fattigare. Att människor flyttar till arbete bidrar till utveckling.
3. Den fria rörligheten för individer är grunden i Europasamarbetet. Möjligheten för tredjelandsmedborgare som tar ansvar för sin egen försörjning att invandra till EU och mellan EU-länder ska stärkas.
4. EU:s visumpolitik ska lättas upp. Den långsiktiga ambitionen är att helt avskaffa visumkraven.

5. Arbetskrafts- och företagarinvandringen bidrar till Sveriges tillväxt, och student- och forskarinvandringen stärker Sverige som kunskapsnation. Både tillfällig arbetskraft och nya invånare ska välkomnas.
6. Det ska bli enklare att få tillstånd att komma hit för att söka arbete eller starta företag för den som kan försörja sig under tiden i Sverige.
7. Fler ska på plats i Sverige kunna söka om uppehållstillstånd för att arbeta. Reglerna för ansökan om och förlängning av uppehållstillstånd för den som vistas här lagligt ska förenklas. Asylsökande som får jobb under pågående asylprocess ska enklare kunna växla spår och ansöka om uppehållstillstånd som arbetskraftsinvandrare.
8. Utländska studenter ska ha rätt att söka arbete i Sverige också efter fullföljd utbildning. Utländska doktorander och deras medföljande ska få samma rättigheter beträffande permanent uppehållstillstånd och arbetstillstånd som gäller för personer med uppehållstillstånd för arbete.
9. Den enskilde har ett försörjningskrav för anhöriga som invandrar till Sverige. Försörjningskravet ska inte gälla vid återförening mellan föräldrar och minderåriga barn. Flyktingar och skyddsbehövande samt personer som varit långvarigt bosatta i Sverige ska inte omfattas av försörjningskravet för att ta hit sin närmaste familj.
10. De generella välfärdssystemen ska underlätta för en trygg rörlighet. En ökad mellanstatlig samordning är önskvärd så att såväl personer som flyttar mellan länder som personer som bor i ett land och arbetar i ett annat inte ska riskera att falla utanför de nationella systemen för skydd vid t.ex. arbetslöshet eller sjukdom.
11. Många människor lever utan tillstånd i Sverige, så kallade papperslösa. Att de vistas här utan tillstånd gör inte att de saknar de grundläggande mänskliga rättigheter som tillkommer alla. Så länge de befinner sig här ska de ha tillgång till skolgång och sjukvård och skyddas mot exploatering. Att vara papperslös är inte att vara rättslös.

3.2.1 Försvara asylrätten

1. Asylrätten är en grundläggande mänsklig rättighet. I länder som präglas av förtryck och förföljelse riskerar människor sina liv för frihet.
2. I dagens Europa respekteras inte asylrätten fullt ut. Det måste skapas trygga och lagliga flyktvägar till EU. Sverige ska verka inom EU-samarbetet för att göra det möjligt att få inresevisum för att söka asyl. Transportörsansvaret ska avskaffas.
3. EU:s asylpolitik ska vara human och rättssäker och i linje med internationella konventioner. Ansvaret för flyktingmottagandet ska fördelas jämnare mellan länderna så att fler flyktingar ska få skydd. EU-länderna ska ta gemensamt ansvar för en rättssäker asylprocess och sanktioner utdömas vid brister i kvalitet. Sverige ska arbeta för att alla EU-länder tar emot kvotflyktingar och för att de länder som gör så i dag ökar sin kvot.
4. Då stora konflikter utbryter ska EU tillfälligt slopa visumkraven gentemot personer som flyr från området, och FN:s medlemsländer ta ett större ansvar för att avlasta angränsande regioner.
5. Asylprocessen i Sverige behöver förändras för att leva upp till folkrättsliga åtaganden. Kritik från FN:s flyktingorgan UNHCR och FN:s tortyrkommitté ska vägleda svensk asylprövning. Särskild hänsyn ska tas till barns asylskäl och ensamkommande barn ska särskilt värnas. Avvisningar och utvisningar från Sverige ska utvärderas och kvalitetsgranskas. Ingen ska utsättas för skadlig eller förnedrande behandling under avvisning eller utvisning.

3.2.2 Integration i ett öppet samhälle

1. Sverige ska vara ett öppet land som välkomnar nya invånare, ett land där vi strävar efter sammanhållning och oavsett ursprung skapar en gemensam framtid för alla invånare i landet.
2. Integrationen är en ömsesidig process mellan människor, där känslan av samhörighet är resultatet. Språk, jobb, kunskaper om det nya landet och frihet från diskriminering är medel och förutsättningar för den processen.
3. Huvudprincipen för integrationspolitiken är att den ska vara generell. Den ska bygga på lagar och regler som tillämpas lika för alla. Reformer som sänker trösklarna till arbets- och bostadsmarknaden stärker också möjligheten för nya invånare att skapa

sig en framtid i Sverige. Det finns dock behov av särskilda insatser för nyanlända under de första åren.

4. Att underlätta introduktionen i det nya landet är avgörande, framför allt vad gäller att lära sig språket, hitta egen försörjning, finna en bostad och skaffa sig kunskap om samhället. Kortvariga insatser behövs därför under den första tiden i det nya landet. Arbete och kunskaper i svenska språket är viktigast för att människor från andra länder snabbt ska komma in i samhället.
5. Den som är nyanländ har både ansvar och rättighet att skaffa sig kunskaper i svenska. Det är av största vikt att svenskundervisningen kombineras med drivkrafter till egen försörjning och når män och kvinnor i samma utsträckning.
6. Att fullt ut tillhöra ett samhälle är att acceptera landets demokratiska institutioner som legitima och följa de spelregler och lagar dessa formulerar. Det handlar också om att se samhällsförhållandena som en gemensam angelägenhet där vi har att delta i formandet av den gemensamma framtiden. Medborgarskapet är det tydligaste steget att visa att man önskar denna tillhörighet. Liberalismen utgår från ett inkluderande medborgarbegrepp.
7. Vad som räknas som svenskt är inte statiskt. Traditioner, sociala normer och livsstilar kommer alltid att förändras, och vetskapen om detta ger också en trygghet i mötet med nya influenser.
8. Svenska är och ska vara det samhällsbärande språket. Samtidigt innebär internationaliseringen större behov av flerspråkig service. För att nyanlända så fort som möjligt ska kunna ta personligt ansvar i kontakten med det allmänna bör fler myndigheter och offentlig förvaltning tillhandahålla viktig information på de största invandrarspråken.
9. En förutsättning för att integrationen ska lyckas är ett effektivt arbete mot diskriminering. Det ska kosta att diskriminera och den som drabbas ska kunna få hjälp att få upprättelse. Den offentliga sektorn ska vara en förebild genom icke-diskriminerande rekrytering i myndigheter och offentliga bolag.
10. Staten ska inte styra var nyanlända ska bo. Det är angeläget att nyanlända har förutsättningar och drivkrafter att bo i kommuner med god arbetsmarknad. Alla kommuner bör ta emot nyanlända.
11. Utbildning om hur det svenska samhället fungerar ska erbjudas alla som flyttar till Sverige. För den som vill ansöka om medborgarskap ska det vara obligatoriskt att ha genomgått kursen.
12. Att bli medborgare är för många den slutliga bekräftelsen på samhörighet med det nya hemlandet. Samhället bör bekräfta betydelsen av detta val genom frivilliga ceremonier. Den som lär sig grundläggande kunskaper i svenska ska kunna ansöka om medborgarskap efter högst fyra års hemvist i Sverige. Grundläggande svenskkunskaper ska vara ett villkor för medborgarskap.

3.3 Trygghet och stöd

3.3.1 Ekonomisk trygghet

1. Generella socialförsäkringar är en hörnsten i den socialliberala välfärdspolitiken. Socialförsäkringarna är ett solidariskt sätt att skapa inkomsttrygghet oavsett individens egen risknivå, så att även den omfattas som inte skulle kunna teckna försäkringsskydd på den öppna marknaden. Genom att större delen av befolkningen omfattas kan premierna hållas låga. Socialförsäkringarna ska därför vara generella och obligatoriska.
2. Socialförsäkringarna ska erbjuda trygghet när individen inte kan försörja sig själv vid sjukdom, arbetsskada, arbetslöshet eller föräldraledighet. Även om det alltid behöver finnas en självrisk ska ersättningen motsvara större delen av inkomstbortfallet, upp till ett takbelopp som ska inkludera det stora flertalet av de försäkrade. En grundnivå ska finnas för personer som har låga inkomster.
3. Det ska finnas ett tydligt samband mellan förmåner och inbetalade premier. Detta bör ske genom att taken i socialförsäkringarna höjs successivt i kombination med att soci-

alförsäkringsavgifterna på inkomster ovanför taket avvecklas i den takt som samhällsekonomin tillåter.

4. Socialförsäkringarna ska anpassas till studerandes och företagares situation. Företagares möjlighet att välja nivå på försäkringsskyddet ska öka.
5. Arbetslöshetsförsäkringen ska vara allmän och statlig. För att arbetslöshetsförsäkringen ska ge inkomstskydd och samtidigt drivkrafter att söka nytt arbete bör den vara tidsbegränsad med högre ersättning den första tiden och därefter en stegvis avtrappning.
6. Sjukförsäkringen ska ge ekonomisk trygghet vid både kortvarig och kronisk sjukdom, och ska vara kopplad till stöd och rehabilitering för att underlätta återgång till arbete. Den som efter långvarig sjukskrivning provar att arbeta ska kunna göra detta och sedan om så krävs återgå till sjukförsäkringen.
7. Många ensamstående föräldrar har särskilt svårt att klara ekonomin. Stödet till ensamstående behöver utformas så att marginaleffekterna sänks och fler klarar sig utan behovsprövade bidrag. Separerade föräldrar ska betala underhåll utifrån sin betalningsförmåga. Staten ska endast träda in med bidrag när en förälder saknar möjlighet att ta sin del av underhållet.
8. Föräldraförsäkringen ska göra det möjligt för föräldrar att stanna hemma utan alltför stort ekonomiskt bortfall. Taket i inkomstbortfallsskyddet ska därför ligga tillräckligt högt för att omfatta den breda majoriteten löntagare och företagare.
9. Den viktigaste faktorn för att ge barn en ekonomiskt trygg uppväxt är goda förutsättningar för föräldrar att kunna försörja sig och sin familj. Goda möjligheter att kombinera arbete och föräldraskap, bland annat genom tillgång till barnomsorg, är en central del av en liberal familjepolitik.
10. Barnbidraget ska vara skattefritt och lika för alla. Barnfamiljer med låg inkomst och hög boendekostnad ska kunna få särskilt stöd.
11. Den enskilde ska alltid kunna förbättra sin kommande pension genom att arbeta längre. Rätten att stanna kvar i arbetslivet till en viss ålder, liksom den lägsta åldersgränsen för uttag av pension, bör knytas till hur medellivslängden utvecklas. Den enskildes möjlighet att själv förvalta en del av pensionskapitalet är en viktig del av pensionssystemet. Pensionärer med hög boendekostnad och låg pension ska få ett särskilt ekonomiskt stöd vid sidan av pensionen.

3.3.2 Folkhälsa och förebyggande hälsovård

1. Varje människa har rätt att få kunskap om hur hon kan påverka sin hälsa. Hälsofrämjande och förebyggande insatser är centrala inslag i välfärdspolitiken. Kunskap om hur de egna levnadsvanorna påverkar hälsan ska förmedlas redan från skolåldern.
2. Folkhälsoarbetet och de förebyggande hälsoinsatserna ska vila på kunskap och respekt för individens självbestämmande. Den enskildes motivation ska styra alla insatser som erbjuds.
3. Utvecklingen av antibiotikaresistens hotar folkhälsan. Sverige ska arbeta i EU och globalt för en ansvarsfull antibiotikaanvändning, både bland människor och på djur, baserad på medicinska bedömningar.
4. Det tobakspreventiva arbetet ska bedrivas målmedvetet och nyrekryteringen hållas tillbaka genom information, punktskatter och förbud mot tobaksreklam. Passiv rökning ska motverkas. Alla som använder tobak ska ha tillgång till tobaksavvänjning via hälso- och sjukvården.
5. Sverige ska ha en restriktiv alkoholpolitik. Särskilt viktigt för att minska alkoholens skadeverkningar är att ungdomar skjuter upp sin alkoholdebut, att högkonsumenter i riskzonen nås av insatser och att den totala alkoholkonsumtionen hålls nere, bland annat genom en hög alkoholskatt. Systembolagets detaljhandelsmonopol ska behållas. I EU ska hänsynen till folkhälsan väga tyngre än jordbruksintressen.
6. Den som blir beroende av droger i någon form förlorar sin frihet. Nolltolerans ska råda mot narkotika i alla led av hanteringen. För att avhålla från narkotikadebut ska användning vara kriminaliserad. De brottsbekämpande insatserna ska koncentreras särskilt mot de kriminella som profiterar på missbruket genom tillverkning, smuggling och försäljning.

7. En nära samverkan mellan socialtjänst, hälso- och sjukvård och rättsväsende är viktig för att personer som hamnat i missbruk ska erbjudas hjälp. Ideella organisationer står för en viktig del av stödinsatserna till personer med beroendeproblem och ska få stöd av det allmänna för detta.
8. Missbruks- och beroendevården ska vara vetenskapligt grundad. Missbruksvården ska i största möjliga mån minska det mänskliga lidandet genom exempelvis substitutionsbehandling och sprututbytesprogram som kombineras med rehabilitering. Att stärka den enskildes motivation för att själv bryta missbruket är avgörande för framgång. Tvångsåtgärder kan förekomma om det krävs för att rädda människoliv.
9. I ett välfärdssamhälle som Sverige borde ingen behöva leva i hemlöshet. Skälen till hemlöshet varierar och har ofta samband med andra personliga problem. Därför krävs insatser från både socialtjänsten, psykiatrin, missbruksvården, frivården, hyresvärdar med flera. Ideella hjälporganisationer har en omistlig roll för många hemlösa, särskilt för dem som av olika skäl inte önskar kontakt med myndigheter.

3.3.3 Hälso- och sjukvård

1. Vården ska vara jämlik. Var och en har rätt till god vård och omsorg oavsett bakgrund, kön, ålder, ekonomi eller bostadsort. Vård och omsorg ska i huvudsak betalas över skattsedeln och ska alltid organiseras utifrån individens behov.
2. Patientmakten ska stärkas och hälso- och sjukvården vara tydligt serviceorienterad. Patienten ska ha valfrihet inom alla områden där så är möjligt, och rätt till information om var behandlingen kan ges. Hälso- och sjukvårdslagen ska fastslå individens rätt att välja mellan olika offentliga eller privata vårdgivare, även om detta betyder behandling på annan ort, i annat landsting eller i annat EU-land.
3. Patientens insyn i vård- och behandlingsprocessen behöver stärkas. Grundregeln ska vara att patienten har tillgång till sin journal och bestämmer vilka som ska få ta del av den. Information om olika vårdgivare, vad gäller exempelvis behandlingsresultat och väntetider, ska vara lätt tillgänglig på nätet.
4. Vårdgarantin ska omfatta hela vårdkedjan, från diagnostik och undersökningar till återbesök och rehabilitering. Vårdgarantin ska utformas med hänsyn till patienter med särskilda behov, såsom täta kontroller.
5. Vårdmiljöer ska utformas med hänsyn till patienternas välbefinnande och integritet. Den som behöver vård på sjukhus ska ha rätt att ligga i eget rum. Detta är viktigt för både privatlivets och patientsäkerhetens skull.
6. Vård, behandling och rehabilitering av fysiska och psykiska sjukdomar ska ges på vetenskaplig grund. Personal i legitimationsyrken ska alltid arbeta i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Kunskap om alternativmedicin måste finnas för att kunna bedöma eventuell inverkan på den medicinska behandlingen.
7. Sjukvårdens organisation och finansiering står inför flera utmaningar. Det behövs en utökad nationell samordning och styrning. Det stärker likvärdigheten och valfriheten, förbättrar vårdmöjligheterna för sällsynta diagnoser och ökar tillgången till hälso- och sjukvård i landets glest befolkade delar.
8. Ett husläkarsystem där patientansvaret ligger i primärvården gynnar särskilt multisjuka och äldre medborgare. Avancerad sjukvård i hemmet ska vara ett väl utbyggt alternativ för dem som så önskar. För patientens skull ska vistelserna på akutsjukhus så långt möjligt minimeras och kommunerna ha hög beredskap att ta emot patienter som behöver fortsatt omsorg.
9. All vårdrelaterad statistik ska analyseras ur ett genusperspektiv. Kunskapen om skillnader mellan kvinnors och mäns sjukdomsbilder måste förbättras och hbt-kompetensen inom vården stärkas.
10. Kvinnan har rätt att bestämma över sin kropp. Aborträtten ska värnas och Sverige verka internationellt för att rätten till abort erkänns som en del av de mänskliga rättigheterna.
11. Tandvårdsförsäkringen ska vara generell och stimulera till förebyggande åtgärder och regelbundna kontroller. Ingen ska tvingas avstå från tandvård på grund av låg inkomst. Tandvård för barn och ungdomar ska vara helt kostnadsfri.
12. Rätten till vård och behandling är lika självklar för både fysiska och psykiska sjukdomar. Psykisk hälsa ska vara ett uttalat folkhälsomål. Även all behandling av psykisk ohälsa ska omfattas av patientsäkerhetslagen.

3.3.4 Äldreomsorg

1. Medicinska framsteg och bättre folkhälsa har skapat ett av vår tids viktigaste framsteg: den stigande medellivslängden och – för de allra flesta – fler friska år. Detta är en stor mänsklig vinst som leder till en ny syn på åldrandet och tillvaron som äldre, men också innebär utmaningar för att säkerställa en äldreomsorg av hög kvalitet.
2. Äldreomsorgen ska vara serviceorienterad och ha som uppgift att underlätta för den äldre att utforma sin vardag efter sina önskemål. Självbestämmande och valfrihet är lika viktigt för alla oavsett ålder.
3. En god äldreomsorg är en rättighet för alla som behöver den, oavsett ekonomi. Den offentligt finansierade äldreomsorgens kärnåtaganden ska vara skattefinansierade.
4. Äldreomsorgen ska präglas av valfrihet för den enskilde och mångfald i utbudet. Att olika aktörer erbjuder verksamhet och möjliggör fler alternativ för både brukare och anställda, till exempel omsorgsprofil eller språkkompetens. Avdragsrätten för hushållstjänster skapar ytterligare alternativ för äldre människor.
5. För att stärka den enskildes makt över sin vardag ska äldreomsorgens åtagande tydliggöras i en omsorgsgaranti med mätbara kvalitetskrav. Om omsorgsgarantin inte uppfylls ska den äldre få ersättning. Individens egna önskningar ska tydliggöras i ett ”Leva livet-kontrakt” som ska ligga till grund för innehållet i den dagliga omsorgen.
6. Trygghetsboenden ska vara ett alternativ för äldre som önskar bo med personal till hands och möjlighet att äta gemensamma måltider. Trygghetsboenden ska inte vara biståndsbedömda.
7. Stödet till anhöriga som tar hand om sina nära behöver förbättras. Anhörigstödet ska ingå i omsorgsgarantin. En anhörig som ger vård och hjälp till äldre ska kunna påverka stödets utformning och även få vissa försäkringsförmåner. Den civila sektorn ska få en större plats inom omsorgen om äldre och avlastningen till anhöriga.

3.3.5 Valfrihet i vård och omsorg

1. Var och en som behöver vård och omsorg i någon form ska ges stor makt att välja. Valfriheten i välfärdstjänsterna stärker individens makt och ska tillämpas på alla områden där så är möjligt.
2. Privata och offentliga utförare ska verka på lika villkor och ska omfattas av samma ersättningsregler och kvalitetskrav. En mångfald av utförare ökar valmöjligheterna för individen och ger en bredare arbetsmarknad för personalen.
3. Etableringsfrihet ska råda i hela landet för den som lever upp till kraven. Vinstdrivande företag ska kunna verka i välfärdssektorn så länge kvalitetskraven uppfylls. Den utförare som håller otillräcklig kvalitet eller gör sig skyldig till allvarliga brister ska inte ha tillstånd att bedriva verksamhet inom välfärdssektorn.
4. Tillsynen ska ske i statlig regi utifrån nationellt fastställda kvalitetsnormer. Brukarmedverkan i kvalitetsarbetet ska underlättas, och meddelarfriheten för privat personal garanteras i lag. Auktoriserade kvalitetsrevisorer ska kunna anlitas som externa rådgivare av utförare, patient- och äldreorganisationer eller andra intressenter.
5. Idéburna organisationer och sociala företag som bedriver vård och omsorg utan vinstsyfte är viktiga aktörer i välfärden. Regelverk och upphandlingar ska utformas så att de får goda möjligheter.

3.3.6 Funktionsnedsättning

1. Att bestämma över sitt eget liv är en grundläggande rättighet. Den liberala politiken för människor med funktionsnedsättning är en del av det liberala frihetsuppdraget. Målet är att funktionsnedsättningen så långt som möjligt inte ska hindra individen från att leva ett självständigt liv och utveckla sina unika förmågor.
2. Samhällets insatser ska skapa förutsättningar för ett självständigt och ansvarstagande liv, men däremot inte lägga livet till rätta. Den enskilde ska ha makt över sin vardag. Valfrihet ska garanteras även för behovsprövade insatser. När det gäller barn med funktionsnedsättning är det särskilt viktigt att samhällets insatser utformas så att de skapar goda förutsättningar för hela familjen.
3. Personlig assistans är avgörande för mångas möjlighet att leva ett självständigt liv. Den personliga rättigheten till assistans ska värnas i lag och likvärdigheten i bedöm-

ningarna förbättras. Kommuner som inte uppfyller sina åtaganden ska betala skadestånd.

4. En sysselsättningsgaranti ska finnas för alla med en psykisk eller rörelserelaterad funktionsnedsättning enligt lagen om stöd och service (LSS). Tillgången till gruppbostäder och andra anpassade boenden för den som omfattas av LSS behöver förbättras.
5. En väl fungerande habilitering och tillgång till hjälpmedel är i många fall en förutsättning för möjligheten till arbete och utbildning. Valfrihet ska råda för den som behöver habilitering.
6. Undervisning i teckenspråk ska vara fritt tillgänglig för alla som behöver det, liksom anpassade läromedel för elever och studenter som behöver det på grund av sin funktionsnedsättning.

3.3.7 En bättre start för utsatta barn

1. Alla barn förtjänar en bra start i livet. Barn och unga med svåra hem- eller uppväxtförhållanden tillhör samhällets mest sårbara. De stödjande strukturer som finns i förskola, skola, fritidshem och föreningsliv kan ge stadga åt en i övrigt instabil tillvaro. En hög kvalitet i verksamheter för barn och ungdomar är därför särskilt viktig för barn i utsatta situationer.
2. Tidiga och förebyggande insatser är avgörande. Socialtjänsten ska erbjuda ett brett utbud av öppna insatser som ges utan att de medverkande blir föremål för myndighetsutövning. Valfrihet ska finnas inom de öppna insatserna, t.ex. familjerådgivning. När en hel familj behöver socialtjänstens stöd ska barn ha rätt till ett eget ombud.
3. För att förhindra att barn far illa och förebygga placeringar bör socialtjänsten kunna föreskriva obligatoriska åtgärder.
4. Det offentligas ansvar är särskilt stort för de barn som placerats från sina föräldrar. Familjehem ska få utbildning och stöd för att klara sitt uppdrag. Placerade barns fri- och rättigheter ska vara tydligt angivna i lagen, och placerade barn ska ha rätt att få information.
5. För placerade och omhändertagna barn är skolgången ofta avgörande. Varje barn som placerats från sina föräldrar ska garanteras allt det stöd som behövs för att klara utbildningen. Skräddarsydda insatser och specialpedagogiskt stöd är viktiga investeringar i barnets framtid.
6. Fler familjehemsplacerade barn bör få sina familjehemsföräldrar som vårdnadshavare. Möjligheten till adoption av barn som väntas tillbringa hela uppväxten i familjehem bör öka.

4 Ett hållbart samhälle

1. *Mänskligheten står i dag inför globala utmaningar som klimatförändringar, brist på rent vatten, utarmning av den biologiska mångfalden och livsmedelsförsörjning för en växande befolkning. Dessa utmaningar hänger samman.*
2. *Att bryta beroendet av fossila bränslen är nödvändigt för klimatet. När förnybar energi byggs ut måste hänsyn tas till biologisk mångfald och naturvärden.*
3. *De krav på förändring som miljöhoten innebär får inte leda till ökad isolering mellan länder, detaljstyrning av människors vardagsliv eller motverkande av den fria ekonomins förutsättningar.*
4. *Sverige ska vara en förebild och en pådrivande kraft i det globala arbetet för ett hållbart samhälle. Ett land som visar ledarskap och förenar välstånd med ansvar för miljö och klimat. Fler gemensamma beslut på EU-nivå och global nivå är nödvändiga, både för miljöns skull och för att skapa rättvis konkurrens.*

4.1 Miljö och klimat

1. Miljöproblemen kräver handling på global, nationell och lokal nivå. På grund av mänsklig aktivitet håller klimatet på att rubbas, den biologiska mångfalden minskar i snabb takt och havsmiljön är allvarligt skadad. Vattenförsörjningen är hotad på många ställen på vår planet. Näringsläckage urlakar den odlingsbara jorden och övergöder haven.
2. Det finns både ekologiska och ekonomiska argument för att slå vakt om miljön. Djupast sett är det en moralisk fråga. Vi har inte rätt att lämna över en värld till våra barn som är fattigare än den vi ärvde av våra föräldrar. Denna förvaltarskapstanke bottnar i en liberal idétradition som manar till ett ansvarsfullt nyttjande av naturens resurser.
3. Varje människa har ett eget ansvar för sina handlingar i rollen som ägare, brukare, producent eller konsument. Liberal miljöpolitik handlar om ansvarstagande utifrån kunskap och marknadsekonomiskt tänkande. Ett samhälle som främjar kunskap och nytänkande har bäst möjlighet att ta sig an miljöutmaningarna. Liberal miljöpolitik tar avstånd från symbolpolitik och åtgärder som dövar samveten i stället för att rädda miljön.
4. EU-samarbetet är vårt viktigaste instrument för att driva på miljöarbetet. EU:s ambitioner på miljö- och klimatområdet måste höjas och regelverken skärpas.
5. Klimatförändringarna är vår generations största miljöhot. Endast genom globala överenskommelser kan de klimatpåverkande utsläppen minskas i tillräcklig omfattning för att hålla ökningen av jordens medeltemperatur under kontroll. Ambitionerna för det internationella samarbetet i klimatfrågor måste höjas, och Sverige ska tillhöra de pådrivande krafterna.
6. För att stabilisera klimatet är miljöanpassning inom transportsystemet, energisystemet och jord- och skogsbruket särskilt viktiga utmaningar. Generella och teknikneutrala ekonomiska styrmedel, såsom koldioxidskatt och handel med utsläppsrätter, är det mest effektiva redskapet. De ekonomiska styrmedlen bör i första hand samordnas på EU-nivå, till exempel genom minimiskatter.
7. Teknisk utveckling är en central del av lösningen på dagens miljöproblem. Därför behövs fortsatt höga ambitioner för forskning och utveckling. Sverige ska erbjuda internationellt attraktiva forskningsmiljöer på miljöområdet.
8. Principen att förorenaren betalar ska upprätthållas. Vi vill driva en tillväxtpolitik där effektivisering stimuleras. Därför behöver miljöavgifter och miljöskatter höjas samtidigt som andra skatter sänks och andra satsningar genomförs för att stärka näringslivets konkurrenskraft. Vid offentlig upphandling ska tydliga miljö- och klimatkrav ställas och långsiktigt hållbara produkter premieras.
9. Sverige omges av hav som behöver skyddas genom avtal mellan alla kuststater. Det behövs tydliga sanktioner vid överträdelser av bestämmelser gällande utsläpp, vattenrening, transportsäkerhet och fiske.

10. Alla har rätt till rent vatten. Dricksvattenförsörjningen måste säkras och fler yt- och grundvattentäkter ges skydd.
11. Kemikalielagstiftningen ska utgå från försiktighetsprincipen. Den europeiska kemikalielagstiftningen behöver skärpas, och särskild hänsyn tas till barn och ungas känslighet samt till den samlade effekten då flera olika kemikalier samverkar. Tillsynen behöver förbättras och sanktionerna skärpas. Det behövs ett globalt samarbete inom FN för att få bort användningen av de farligaste kemikalierna.
12. Avfallets miljöpåverkan ska minskas genom fungerande återanvändning och återbruk. Ett kretslopp av växtnäring mellan stad och land måste utvecklas. Målet ska vara att alla grundläggande råvaror, såsom växtnäring och mineraler, ska cirkulera i produktionssystemet och att de små mängder med farliga ämnen som ändå återstår ska hanteras på ett miljösäkert sätt. Avfallspolitiken måste förebygga och förhindra att tungmetaller, läkemedelsrester och andra farliga ämnen sprids i naturen.

4.2 Energi

1. Energifrågan är global. Klimatförändringarna fortsätter, samtidigt som det alltjämt finns stor tillgång till relativt billiga fossila bränslen. Energisystemet behöver ställas om så att alla människor får tillgång till el och annan energi producerad på ett sätt som varken hotar klimatet eller utarmar värdefull natur.
2. EU:s gemensamma energipolitik ska utvecklas. Detta behövs för att EU-medborgarna ska ha en tillförlitlig energitillförsel, för att näringslivet ska ha jämlika villkor samt av säkerhetspolitiska skäl.
3. Energisystemets miljö- och klimateffekter ska minskas genom energieffektivisering och en successiv introduktion av klimatneutrala produktionsformer. För att driva på miljöanpassningen behövs generella regelverk för utsläpp och säkerhet, samt ekonomiska styrmedel. Staten ska i största möjliga mån vara neutral mellan energislag som uppfyller miljö- och säkerhetskraven.
4. Höjningar av miljöskatter och slopade subventioner ska kompenseras med skattesänkningar som bibehåller näringslivets konkurrenskraft och enskilda människors köpkraft.
5. För alla energislag ska finnas tydliga miljö- och säkerhetskrav. Det finns en stor potential att fortsätta bygga ut förnybara energislag, bland annat vindkraft, solenergi, biogas och vågkraft.
6. Utbyggnad av vindkraft ska koncentreras till redan exploaterade områden och platser med relativt låga värden för naturvård, kulturmiljö och friluftsliv. Vindkraftsparker får inte inkräkta på skyddade naturområden, och särskild hänsyn ska tas till miljöerna i kust- och fjällandskapet.
7. Vattenkraften kan utvecklas genom effektivisering, inte genom ökad exploatering. Denna modernisering ska också innebära krav på att kraftverken lever upp till dagens miljöregler. De fyra nationalälvarna ska fredas från utbyggnad, liksom övriga i lag skyddade vattendrag samt bäckar, åar och andra mindre vattendrag. Anläggningar för vattenkraft ska vara utformade så att skadorna för vandrande fisk minimeras.
8. Kärnkraften är viktig för klimatneutral elproduktion. Nya kärnkraftsreaktorer som klarar högt ställda säkerhetskrav ska kunna byggas i Sverige. Fortsatt forskning och utveckling behövs för att minimera riskerna vid drift samt hantering av bränsle och avfall.

4.3 Naturvård

1. Naturvården måste få en renässans. För att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i form av olika naturtyper och arter behövs ökade restaureringsinsatser och fler skyddade sammanhängande områden både på land och i vatten. Staten ska sträva efter god samverkan med markägare och lokalbefolkning i naturvård och viltförvaltning.

2. Allmänhetens tillgång till skog, mark och stränder ska värnas. Fjäll-, skogs- och kustområden samt sjöar och vattendrag med höga naturvärden ska ha ett starkt skydd.
3. För den biologiska mångfaldens och friluftslivets skull behövs det ett starkare strandskydd i trakter med högt exploateringstryck. Det bör samtidigt vara lättare att få dispens från strandskyddet i områden med lågt exploateringstryck.
4. Allemansrätten ska värnas. Allmänhetens möjlighet att utan avgifter kunna röra sig i skog och mark tillhör det mest centrala i den svenska synen på människans relation till naturen. Särskilda friluftsanläggningar ska kunna finansieras via användaravgifter.
5. Allt fler arter hotas av utrotning. Hotade växter och djur ska skyddas genom fridlysning, information och biotopskydd. Det internationella samarbetet mot smuggling och olovlig jakt ska fördjupas.
6. Sverige ska ha livskraftiga stammar av alla de fem stora rovdjuren: björn, järv, lo, varg och kungsörn. Dialog med lokalbefolkningen i berörda områden är en viktig del av rovdjursförvaltningen.

4.4 Jordbruk, skogsbruk och fiske

1. Den växande befolkningen innebär stora utmaningar när det gäller att trygga en hållbar livsmedelsförsörjning. Att öppna marknader för handel stimulerar livsmedelsproduktion och effektiv användning av åkermark. Ny teknik och ekonomiska styrmedel driver på miljöanpassningen.
2. Ett hållbart jord- och skogsbruk är en del av lösningen på dagens miljöutmaningar. Redan med nuvarande teknik skulle jord- och skogsbruket kunna vara självförsörjande på hållbar energi. Det finns goda möjligheter att förbättra avkastningen på ett miljövänligt sätt genom att anpassa växtsorter, brukningsmetoder och näringsämnen efter lokala förhållanden. Rätt använd kan bioteknik bidra till att få fram bättre skördar och näringsinnehåll.
3. EU:s jordbrukspolitik behöver reformeras i grunden. Samtliga direktstöd och marknadsregleringar ska fasas ut så snart som möjligt, och i stället behövs ökade satsningar på landskapsvård, miljöskydd och bevarad biologisk mångfald. Jordbruks- och livsmedelspolitiken ska ha ett tydligt konsument- och hållbarhetsperspektiv.
4. Ett kretslopp där näringen går från jord till bord och sedan tillbaka till jorden är avgörande för en hållbar livsmedelsförsörjning. Läckaget av näringsämnen från odlingsmark och hushåll ut i sjöar, vattendrag och hav behöver bromsas och hållbar återvinning av biologiskt avfall introduceras i bred skala. Särskilt viktigt är detta i ljuset av att fosfor är på väg att bli en bristvara.
5. Jordbruket ska i likhet med andra sektorer bära sina egna miljö- och klimatkostnader, men också ersättas för kollektiva nyttigheter som naturvård samt bevarande av den biologiska mångfalden. Därigenom förstärks drivkrafterna för effektivisering och klimatsmart teknik.
6. Den svenska skogspolitiken ska vila på två jämställda mål, produktionsmålet och miljömålet. Skogens potential inom förnybara material, kemiska produkter, textilier och energiproduktion ska tillvaratas. Miljöhänsynen inom skogsbruket måste öka. Avverkningsmetoder måste kunna variera utifrån miljöhänsyn. Både staten och skogsnäringen har ett långtgående ansvar att skydda skogens ekosystemtjänster, bevara den biologiska mångfalden och slå vakt om naturvård och miljöhänsyn. De återstående gammelskogarna ska ges starkare skydd.
7. Fisket måste bedrivas på ett långsiktigt hållbart sätt och hålla sig inom ramen för vetenskapliga bedömningar av vad bestånden tål. Regelverket ska gynna småskaligt och kustnära fiske samt främja utveckling av fiskemetoder och fiskeredskap med stor selektivitet som är skonsamma för de lokala ekosystemen och förhindrar icke önskvärda bifångster.
8. Hur vi hanterar våra djur är ett mått på vår civilisation och en förutsättning för en god folkhälsa. All djurhållning måste garantera djuren ett värdigt liv och en anständig död. Kontrollen av att nationella lagar och EU-regler efterlevs måste skärpas.

4.5 Transporter och infrastruktur

1. Människors frihet och välstånd gynnas av goda kommunikationer. Rörligheten för människor, idéer, kapital, varor och tjänster ska underlättas, såväl i städer som på landsbygden. Så skapas nya möten, nya idéer och ökad dynamik i samhället och i ekonomin.
2. Sverige behöver fortsatt stora investeringar i infrastruktur. Järnvägsnätet för gods- och persontransporter är i starkt behov av upprustning och utbyggnad, liksom vissa delar av vägnätet. För att höja investeringstakten ska fler nya projekt kunna avgiftsfinansieras.
3. Sverige ska vara en föregångare vad gäller IT-infrastruktur. Särskilt viktigt är det att möjliggöra bättre IT-kapacitet utanför städer och i glesbygd.
4. Frihandel leder till effektivare hushållning med resurser och snabbare teknikspridning. Ökade transporter påverkar dock i sin tur miljön. Internationella överenskommelser behövs om skatt och avgifter på utsläpp från långväga transporter.
5. För att stimulera till övergång till klimatneutrala bränslen och energieffektiva fordon behövs ekonomiska styrmedel där varje transportslag successivt bär en allt större del av sina miljökostnader. Hela transportsektorn ska på sikt införlivas i EU:s utsläppshandelssystem.
6. I städer med trängsel- eller miljöproblem bör nyttotrafik och kollektivtrafik ges större utrymme på bekostnad av privatbilism. Detta görs genom god stadsplanering och miljöavgifter, t.ex. trängselavgifter, som ska beslutas på lokal eller regional nivå. Det behövs sammanhängande stråk för att underlätta gång- och cykeltrafik både inom och mellan samhällen.
7. Transportpolitiken måste erkänna bilens roll på landsbygden. De enskilda vägarna är avgörande för en levande landsbygd och glesbygd.
8. Goda möjligheter till sjötransporter är ett viktigt inslag i infrastrukturen. Stora godsvolymer kan transporteras med låga klimatutsläpp per tonkilometer, samtidigt som vägar och järnvägar avlastas.

4.6 Bostäder

1. Makt över det egna boendet är viktigt för den enskildes frihetskänsla. Målet är att alla ska kunna ha en bostad med en upplåtelseform som stämmer med de egna önskemålen och den egna livssituationen.
2. Det byggs för få bostäder. I dag sker den stora folkökningen i städer och andra tätorter. Det innebär utmaningar för att skapa utrymme för ökat byggande samtidigt som skönhetsvärden och kulturarv bevaras.
3. För att öka byggandet i Sverige bör konkurrensen öka och reglerna kring byggande på såväl statlig som kommunal nivå förenklas. Byggnormerna bör förenklas, överklagandeprocessen förkortas och möjligheterna till att begränsa kommunala särkrav ses över.
4. Framtidens samhällen måste byggas på ett miljömässigt hållbart sätt. Plan- och byggregler ska stimulera energieffektivitet. Det behövs samhällsplanering för att klara klimatförändringarnas följder, till exempel höjda vattennivåer.
5. I samhällsplaneringen ska det kommunala planmonopolet användas i högre grad för att skapa förutsättningar för kollektivtrafik till nya områden. I större städer är förtätning av miljöskäl att föredra framför utglesad kringbebyggelse.
6. Bostadsmarknaden på expansiva orter präglas av inlåsningseffekter och stelhet. Detta drabbar särskilt dem som vill få fotfäste och komma in på bostadsmarknaden: ungdomar, invandrare och nyinflyttade.
7. För att det ska vara attraktivt att bygga och äga hyresfastigheter behöver hyressättningen i större utsträckning avspegla efterfrågan. Förändringar av bruksvärdessystemet måste kombineras med regler som ger hyresgäster långsiktigt förutsebara villkor och ett skydd mot plötsliga höjningar av hyran för den befintliga bostaden.

8. Ökad trygghet är en central fråga för att lyfta utsatta bostadsområden. Av avgörande betydelse är att rättssamhället har tydlig närvaro och att alla boende känner tryggheten i att brott beivras. Attraktiva offentliga rum ökar känslan av trygghet.
9. Det förebyggande arbetet mot vräkning, särskilt av barnfamiljer, behöver stärkas. Hyresvärdar ska alltid ha som ansvar att förvarna socialtjänsten när det uppstår risk för vräkning.

5 En demokratisk värld

1. *Globaliseringen förändrar världen. Våra ömsesidiga kontakter med andra länder och världsdelar fördjupas. Vi liberaler välkomnar detta. Vi bejakar det europeiska samarbetet och fortsätter arbeta för en öppnare värld.*
2. *De fria länderna har ett ansvar att underlätta spridningen av den samhällsmodell som förenar demokrati, marknadsekonomi och mänskliga rättigheter. Sverige ska vara en stark röst för dessa värden och ge stöd åt de människor som utmanar förtrycket.*
3. *Den bästa garantin för ett öppet och tolerant samhälle är sociala nätverk som skapar tillit. De kopplingar som skapas mellan människor i frivilliga möten skapar den förmåga till fredlig samverkan som möjliggör demokrati, marknadsekonomi och välfärd.*
4. *Europa ska vara en kontinent där vi löser konflikter genom samarbete i stället för våld och som med trovärdighet kan leda världen i kampen för demokrati, frihet och respekt för varje människas rätt att själv göra sina livsval. Det kräver ett starkt liberalt engagemang för att alla europeiska medborgares rättigheter respekteras på hemmaplan och för en tydlig och samlad europeisk röst i utrikespolitiken.*
5. *Sverige ska vara ett land där vi tar gemensamt ansvar för att utveckla demokratin, där rättstrygghet råder och där det civila samhället blomstrar.*

5.1 Det civila samhället

1. Människan är beroende av kontakter med andra. För att skapa ett stabilt samhälle, där människor tillåts växa, känna trygghet och utveckla sig själv och sin omgivning behöver vi förankringar, fasta punkter i livet och sammanhang där vi känner oss bekräftade och hemma. Det skapar en grund för ökat ansvarstagande, samarbete och tilltro mellan människor.
2. Det civila samhället ökar det demokratiska deltagandet och människors inflytande i samhälleliga processer. Den offentliga makten ska söka dialog med civilsamhällets aktörer och ska även bidra till att främja jämställda villkor i den civila sektorn.
3. Utrymmet för ideella insatser i vård och omsorg, utbildning och kultur, bistånd och totalförsvar ska öka. Det offentliga ska i sin samverkan med civilsamhället respektera civilsamhällets oberoende.
4. Politiken ska bidra till att det civila samhället ges goda förutsättningar. Det ska vara enkelt och uppskattat att engagera sig i en idrottsklubb, scoutkår, folkbildningsorganisation, social hjälporganisation, intresseorganisation eller någon annan del av det civila samhället.
5. Trossamfunden är en central del av det civila samhället. Staten har ett ansvar för att säkra en fri religionsutövning, men ska inte ta ställning för en viss religion eller vissa samfund. För att Svenska kyrkan ska stå helt fri från statlig styrning ska den särskilda lagen om Svenska kyrkan avskaffas.
6. För att stärka civilsamhällets finansiering ska avdragsrätten för enskilda gåvor till ideella organisationer utökas kraftigt. Möjligheten att tillfälligt gå ned i arbetstid och motsvarande lön för att utföra ett förtroendeuppdrag behöver öka.

5.2 Rättssamhället

5.2.1 Rättstrygghet

1. Rättsstaten ska stärkas. Sverige ska vara ett tryggt land att leva i. Alla kan bidra till ett tryggare Sverige, men det är endast staten som ska bekämpa brott och ansvara för en fungerande rättsordning. Effektiviteten i rättsväsendet behöver förbättras så att handläggningstiderna kortas, fler brott anmälas och klaras upp samt färre brottsanmälningar avskrivs.
2. Ingen människa föds kriminell eller är dömd att förbli kriminell. Dåliga uppväxtvillkor, missbruk och socialt utanförskap ökar risken för kriminalitet. En socialliberal rättspolitik förenar brottsbekämpning med ett brett förebyggande arbete samt med en kriminalvård som ger individen förutsättningar att bryta med en kriminell livsstil.
3. I ett samhälle med öppnare gränser krävs också starkare internationell samverkan mot brott. Det europeiska polissamarbetet Europol ska utvecklas till en europeisk polismyndighet med befogenhet att utreda gränsöverskridande brott, och åklagarsamarbetet Eurojust bli en europeisk åklagarmyndighet med rätt att bedriva förundersökningar. Gemensamma brottsregister och gemensamma polis- och insatsstyrkor bör upprättas.
4. Polisverksamheten ska vara samlad i en nationell myndighet med lokal närvaro i hela landet. Synlighet och närhet är avgörande för polisens långsiktiga förtroende och möjlighet att förhindra brott.
5. En stor del av alla brott sker under inflytande av alkohol och andra droger. Narkotikahandeln är också en central inkomstkälla för den organiserade brottsligheten. En effektiv brottsbekämpning hänger därför ihop med en restriktiv alkoholpolitik och nolltolerans mot narkotika.
6. Tidiga och tydliga insatser för unga brottslingar ökar möjligheten att bryta ett kriminellt beteende. Samarbetet mellan polis och socialtjänst behöver utvecklas och rättsprocesser med ungdomar som misstänkta eller målsägande handläggas snabbare. Kvaliteten på den slutna ungdomsvården ska förbättras och alla intagna garanteras individuell uppföljning.
7. Insatser för att stödja brottsoffer är ett huvuduppdrag för både rättsväsende och socialtjänst. Även barn som upplever våld inom familjen är brottsoffer. Brottsofferjourerna och kvinnojourerna är ett omistligt komplement till samhällets stöd.
8. Sexualbrottslagstiftningen måste utgå från brottsoffrets rätt till sexuell integritet. Insatserna för att förebygga och förhindra könsrelaterat våld måste fokusera på förövarna. Dömda ska genomgå behandling.
9. Det ska vara förbjudet att köpa sex. Prostitution är i dag ofta en del av den gränslösa organiserade människohandeln. Den viktigaste insatsen är att få bort efterfrågan. Prostituerade ska få skydd och stöd att gå vidare.
10. Skadestånd som döms ut i domstol i samband med brott ska kunna utbetalas i förskott av staten, som sedan återkräver beloppet av den dömde. Den allmänna rättshjälpen ska stärkas.
11. Nämndemannasystemet ska reformeras och rekryteringen breddas genom bättre villkor och utbildning. Nämndemän ska finnas i första instans.
12. Påföljdssystemet ska förändras så att återfall och upprepad brottslighet ger strängare straff, liksom medverkan i organiserad brottslighet. Det kan även finnas särskilda brottstyper där det kan vara befogat att skärpa straffsatserna för att underlätta rehabilitering eller markera allvaret i den kränkning som brottet utgör.
13. Intagna på fängelser ska erbjudas arbete, behandling och utbildning under strafftiden. Den som lider av psykisk sjukdom måste kunna erbjudas en god vård. Målet med tiden i fängelse är att den intagne efter avtjänat straff ska ha bättre förutsättningar att klara ett liv i frihet.
14. Den som avtjänat sitt straff ska få ökade möjligheter till ett tidsbegränsat jobb med offentligt stöd för att underlätta anpassningen till ett vanligt liv. Det civila samhället kan stärka den enskildes väg ut från den brottsliga banan när nya nätverk behövs för att etablera en ny start på livet.

5.2.2 Rättssäkerhet och integritet

1. Rättssäkerheten och skyddet för de medborgerliga fri- och rättigheterna behöver förstärkas. Därför ska en författningsdomstol inrättas i Sverige. Justitieombudsmannens ställning ska stärkas, bland annat genom att JO ges rätt att utöva tillsyn över hur myndigheter lever upp till svenska åtaganden enligt internationella konventioner.
2. Den enskildes möjligheter att hävda sina rättigheter gentemot myndigheterna måste öka. Tillsynen över myndigheternas maktutövning mot enskilda behöver utvecklas genom starka tillsynsmyndigheter för bland annat polis, kriminalvård och socialtjänst. Rätten till kompensation eller skadestånd vid myndigheters misstag eller övergrepp behöver förbättras.
3. Skyddet för den enskildes integritet ska stärkas. Åtgärder som påverkar den personliga integriteten negativt är endast berättigade om ett motstående intresse väger uppenbart tyngre och åtgärden är effektiv. Alla nya lagförslag ska analyseras ur integritetssynpunkt. Datainspektionen ska omvandlas till en heltäckande integritetsinspektion. Redan införda lagar med stark påverkan på den personliga integriteten ska regelbundet utvärderas.
4. Övervakning och registrering ska inte användas för andra syften än vad som var de ursprungliga motiven eller vad som var känt för den individ som lämnade uppgifterna. Om samhällsutvecklingen gör att nya behov uppstår måste det avgöras politiskt och i vissa fall rättsligt om dessa behov väger tillräckligt tungt för att vidga insamling och användning av uppgifterna.
5. Restriktivitet ska råda när det gäller kameraövervakning på offentliga platser. Alla ska enkelt kunna få information om på vilka platser kameraövervakning förekommer.
6. Den enskildes rätt att få insyn i privata företags hantering av personuppgifter måste öka. Det behövs en ökad medvetenhet om företags lagring av personuppgifter exempelvis på nätet och i kunddatabaser.

5.3 Det levande folkstyret

1. Ansvaret för demokratins fortlevnad ligger ytterst hos medborgarna själva. Det behövs ett ständigt och uthålligt arbete för att upprätthålla demokratiska värderingar. Varje generation behöver på nytt erövra demokratin.
2. Demokratin förutsätter aktiva medborgare och ett levande demokratiskt samtal. Det behövs fler möjligheter att följa den politiska processen och påverka beslutsfattandet. Särskilt viktigt är det att verka för att kvinnor och män har samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare, och att motverka maktklyftor som baseras på skillnader i kunskap eller tilltro till den politiska processen. En systematisk medborgardialog bidrar till att medborgarnas kunskaper och intresse tas tillvara även mellan valen.
3. Demokratin förutsätter att medborgare vill och vågar engagera sig politiskt. Den grundläggande rättigheten att engagera sig politiskt måste värnas och hot och trakasserier mot politiskt aktiva och förtroendevalda måste aktivt bekämpas.
4. Skilda valdagar för kommuner och landsting/regioner ökar utrymmet för debatt och insyn i lokala och regionala frågor. Lokala och regionala val ska hållas mitt emellan riksdagsvalen. För att förstärka väljarens makt ska procentspärrarna i personvalet slopas, så att ett partis kandidater tar mandat i samma ordning som de fått personkryss.
5. Antalet riksdagsledamöter ska minskas för att skapa större helhetssyn. I samband med detta bör valkretsarna bli större och riksdagsutskotten färre, så att även mindre partier kan ha representation från hela landet och i alla utskott.
6. En karensregel bör införas för statsråd och statssekreterare som går vidare till enskilda uppdrag där känslig regeringsinformation kan komma till användning.
7. Partiernas skyldighet att redovisa källorna för sin finansiering ska regleras i lag.
8. På regional nivå ska Sverige vara indelat i direktvalda regioner med ansvar för bland annat sjukvård, kollektivtrafik, näringslivsutveckling och regionplanering. Staten ska underlätta för de kommuner som vill gå samman för att höja kvaliteten på servicen och minska sårbarheten.

9. Offentlighetsprincipen har en grundläggande betydelse för att förankra och fördjupa folkstyret, och är en förutsättning för granskning och debatt. Diarier och allmänna handlingar bör i större utsträckning göras tillgängliga på nätet för att underlätta insyn. Offentligt finansierad verksamhet ska omfattas av samma regler om sekretess och meddelarskydd oavsett om den bedrivs i allmän eller privat regi, och även om den drivs i bolagsform. Extra viktigt är detta i vård, skola, omsorg och andra områden som särskilt påverkar enskilda människor.

5.3.1 Ett starkt Europasamarbete

1. Samarbetet i Europa gör individen friare, Sverige rikare och vår omvärld tryggare, och ger oss möjlighet att lösa gränsöverskridande problem. Fred, demokrati och mänskliga rättigheter, brottsbekämpning, ekonomi, handel och hållbar utveckling är några av de frågor som Europas länder behöver hantera gemensamt och där Sverige ska vara med och göra en insats. Som liberaler vill vi att Sverige ska delta fullt ut i Europasamarbetet och sträva efter att vara en del av EU:s kärna.
2. EU ska vara en union som är öppen och demokratisk och där medborgare känner förtroende för det europeiska samarbetet. Nationalism, protektionism och stängda gränser ska höra till historien.
3. EU ska stå öppet för alla europeiska länder som respekterar demokratin och de mänskliga rättigheterna samt har en fungerande rättsstat och marknadsekonomi. Länder som ligger helt eller delvis i Europa och uppfyller dessa krav ska kunna bli medlemmar av unionen .
4. Vår vision är ett federalt Europa som står starkt och enat i de frågor där samarbete behövs, och som lämnar andra frågor åt medlemsländerna och medborgarna själva. Federalism bygger på principen att maktdelningen mellan unionen och medlemsländerna regleras i grundlag. Ett sådant system innebär en tydligt reglerad makt- och ansvarsfördelning där EU ägnar sig åt frågor där de lokala, regionala och nationella nivåerna inte räcker till.
5. Europaparlamentet och rådet bör få jämbördig makt och de nationella parlamentens inflytande i EU-samarbetet ska stärkas. EU-kommissionens legitimitet behöver stärkas.
6. EU-samarbetet ska på alla områden så långt som möjligt ske med deltagande från samtliga länder. Om några länder fördjupar sitt samarbete på ett område måste det ske i former som gör det möjligt för fler länder att ansluta sig efterhand. Ett Europa där det egentliga beslutsfattandet sker i andra forum än EU:s egna leder till att Sverige tappar inflytande. Europaparlamentet ska alltid fatta beslut med deltagande av ledamöter från samtliga medlemsländer. En jämnare könsfördelning måste uppnås i EU:s institutioner.
7. EU:s kultur-, turism- och mediepolitik ska till största delen återföras till nationell nivå. Samtidigt bör det ekonomiska samarbetet fördjupas. Direktstöden till jordbruket ska avvecklas medan landsbygdsstödet behålls och satsningar på landskapsvård och miljö utvecklas. Regionalstödet ska minska och koncentreras till satsningar som stärker konkurrenskraften och förmågan att hantera strukturomvandlingar. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén bör läggas ner.
8. EU ska ha en offentlighetsprincip och meddelarfrihet med samma innebörd som i den svenska lagstiftningen, i syfte att garantera öppenhet och insyn. Revisionsrätten bör få ett vidgat mandat att även granska effektiviteten hos EU:s institutioner och myndigheter.
9. Respekten för de mänskliga rättigheterna behöver stärkas inom EU-länderna. EU ska årligen offentliggöra rapporter om situationen för de mänskliga rättigheterna i varje medlems- och kandidatland. Systematiska brott mot de mänskliga rättigheterna ska få konsekvenser som kan trappas upp stegvis. Till dessa följder hör minskade eller indragna utbetalningar, eller i grova fall suspenderad rösträtt i rådet..

5.4 Globalt samarbete

5.4.1 Global utveckling

1. Demokrati, frihandel, privat äganderätt, rättsstat, utbildning och marknadsekonomi är de viktigaste faktorerna till utveckling. Globaliseringen av världen har inneburit att andelen extremt fattiga har minskat dramatiskt. Samtidigt återstår många utmaningar.
2. Arbetet för varje människas rätt till goda livschanser stannar inte vid det egna landets gränser. Politisk ofrihet, förtryck av kvinnor, trakasserier av minoriteter, svält och undernäring, infektionssjukdomar, brist på skolgång och sjukvård bjuder varje liberal till handling.
3. Demokrati ska vara det övergripande målet för utvecklingsbiståndet. Därför ska bistånd till demokratiserande krafter, institutionsbyggande och rättsstatliga strukturer samt jämställdhet prioriteras. Den rikare världen ska bidra med tekniskt och ekonomiskt klimatbistånd till de fattigaste länderna.
4. Ett värderingsstyrt, generöst och effektivt bistånd handlar om solidaritet och ansvarstagande för vår omvärld. Det svenska biståndet ska uppgå till en procent av bruttonationalinkomsten. Det långsiktiga målet ska vara att utvecklingen i världen leder till att biståndet inte längre behövs och därmed kan avvecklas.

5.4.2 Säkerhets- och försvarspolitik

1. Grunden för Sveriges säkerhetspolitik ska vara samarbete med andra demokratier. Nato är den absolut viktigaste samarbetsorganisationen för säkerhet och ömsesidigt försvar i Europa, och är hörnstenen i det transatlantiska samarbetet mellan Europa och USA. Sverige ska söka medlemskap i Nato.
2. Europeiska unionen är det främsta forumet för svensk utrikes- och säkerhetspolitik. EU:s insatser i ett stort antal civila och militära fredsoperationer har bidragit till konfliktförebyggande och stabilitet världen över.
3. Sverige måste alltid ha en nationell försvarsförmåga. Det svenska försvarets huvuduppgift, att försvara Sveriges territorium och dess befolkning, ska vara avgörande för hur försvaret utformas. Mot bakgrund av utvecklingen i vårt närområde behöver det svenska försvaret stärkas.
4. Det finns ett stort behov av internationella kris- och konflikthanteringsförmågor. Fler civila och militära fredsinsatser behövs. Fler svenskar bör ställas till förfogande för internationella insatser i FN:s, EU:s eller Natos regi.
5. Många fria stater är beroende av odemokratiska regimer för sin energiförsörjning. Att bryta behovet av olja och gas är inte endast en miljöfråga utan i högsta grad en säkerhetspolitisk fråga. Den utveckling där odemokratiska eller rentav totalitära stater förvärvar strategiska tillgångar i demokratiska länder, till exempel hamnar, elnät eller liknande, måste ses i ett säkerhetspolitiskt perspektiv. Det finns en potentiell risk för att dessa kan komma att utnyttjas för politisk utpressning i framtiden.
6. Sverige ska inte exportera vapen till diktaturer. I företag som helt eller delvis ägs av den svenska staten ska det finnas kriterier gällande affärsrelationer med odemokratiska regimer.

5.4.3 Stärk världens demokratikrafter

1. En fortsatt demokratisering är den viktigaste faktorn för en långsiktigt fredlig utveckling. Demokrati är ingen lyx som bara passar länder som har nått en viss utvecklingsnivå. Varje människa har rätt att få leva i frihet. Demokratin har avgörande betydelse för att minska risken för konflikter inom och mellan länder. Demokratier startar inte krig mot andra demokratier.
2. Sverige ska vara en röst för global frihet och ge stöd åt de modiga människor i civilsamhället, partier, kulturen och institutioner som verkar för demokratisering av världens återstående diktaturer. Ingen enskild händelse skulle bidra lika mycket till ökad frihet som om Kina skulle demokratiseras.
3. Informationsutbyte och kontakter med omvärlden är avgörande för demokratikrafterna i världens ofria stater. Det fria informationsflödet ska försvaras. Sverige ska verka för att tillgång till hela internet erkänns som en del av de mänskliga rättigheterna.

4. EU:s grannskapsavtal med unionens grannar söderut måste innehålla samma krav på demokrati och mänskliga rättigheter som avtalen med grannarna österut, och tydliga krav om respekt för kvinnors, barns och minoriteters rättigheter ska ställas.
5. Förenta nationerna (FN) har en särställning som den viktigaste globala aktören för fred och säkerhet, konfliktlösning och internationell samverkan. FN:s roll försvåras dock allvarligt av bristande effektivitet och motsättningar mellan demokratier och diktaturer. Världen behöver ett FN som är mer handlingskraftigt och mer trovärdigt.
6. Internationella brottmålsdomstolens roll för att lagföra brott mot mänskliga rättigheter ska stärkas. Det ska finnas ett demokratikrav för medlemskap i FN:s råd för mänskliga rättigheter.
7. Sverige ska verka för att dödsstraffet avskaffas i världen.

6 Liberalismen – en frihetsrörelse

1. Liberalismen är en frihetsrörelse som formats successivt i engagemanget för den enskilda individen. Liberaler kan vara stolta över framgångar, glada över att fler nu kallar sig liberala, men med det uppdrag vi tagit på oss kan vi aldrig slå oss till ro. Vi ska ständigt identifiera, bekämpa och riva hinder för friheten.
2. Historiskt sett har liberalismen sina rötter i de idéer som formulerades under den humanistiska renässansen. Viktiga bidrag till den tidiga liberalismens utveckling gjordes på 1600-talet, där den så kallade ärorika revolutionen i England innebar de första stegen mot parlamentarism och rättssäkerhet.
3. I 1700-talets upplysningstid formulerades de liberala principerna för näringsfrihet och tryckfrihet. Den amerikanska revolutionen 1776 blev det dittills radikalaste genombrottet för liberala idéer.
4. Liberaler på 1800-talet var pådrivande för frihetliga idéer som föreningsfrihet, religionsfrihet och frihandel. Det var inom den liberala idéströmningen som principer om jämställdhet och politisk demokrati kom till sitt tidigaste uttryck. På 1800-talet utvecklades även de socialliberala idéerna om allmän skolgång, arbetarskydd och sociala skyddsnät.
5. Den svenska liberalismen har alltid varit en bred rörelse som samlat människor från stad och land, från kulturradikaler till frisinnade med förankring i folkrörelserna. Några centrala namn är Anders Chydenius som var pådrivande för offentlighetsprincipen 1766, Adolf Hedin som i det sena 1800-talet drev på för utökad rösträtt och sociala reformer, Anna Whitlock som var förgrundsgestalt i kampen för kvinnors rösträtt, Selma Lagerlöf som var en av initiativtagarna till Folkpartiets bildande och Bertil Ohlin som på 1930-talet formulerade den moderna socialliberalismens grunder.
6. Det finns en stark kontinuitet från de tidiga liberala partierna till Folkpartiet liberalerna. År 1868 bildades Nyliberala partiet, ett radikalt riksdagsparti med rösträtt, religionsfrihet och sociala reformer på programmet. Sedan detta parti splittrats stod riksdagen utan liberal gruppering under några årtionden, men 1895 bildades den nya liberala riksdagsgruppen Folkpartiet, som 1900 ombildades till Liberala samlingspartiet. År 1902 fick Liberala samlingspartiet en nationell partiorganisation i form av Frisinnade landsföreningen, som hade starka band till rösträttsrörelsen. Efter partisprängningen 1923 levde Sverige med två liberala partier fram till 1934, då en återförening skedde under den nygamla beteckningen Folkpartiet. År 1990 kompletterades namnet till Folkpartiet liberalerna.

6.1 Arbetet fortsätter

1. Det Sverige som finns i dag är till stor del präglat av liberala framgångar. Men arbetet fortsätter.
2. Det var en liberal statsminister som åstadkom att parlamentarism och allmän och lika rösträtt för både kvinnor och män förverkligades i vårt land. I dag arbetar vi för att fördjupa demokratin i EU och visar solidaritet med kampen mot diktatur oavsett var den förs.
3. Det var liberala pionjärer som drev fram den allmänna folkskolan i Sverige och formulerade folkbildningstanken. I dag tar det liberala kunskapsidealet sig uttryck i vår politik för att den svenska skolan och forskningen ska vara världsledande.
4. Det var liberaler som kämpade för att Sverige skulle vara öppet för omvärlden, från 1800-talets frihandelsstrid och framåt. I dag är det liberaler som står upp för en human flyktingpolitik och driver på för fördjupad samverkan mellan länderna i Europa.
5. Det var liberaler som tog strid för både ekonomisk frihet och väl utbyggda sociala skyddsnät. I dag arbetar vi för bättre villkor för entreprenörer, ökad valfrihet i välfärdssektorn och jämlik tillgång till välfärdstjänster.
6. Det var liberaler som var först med att föra in miljöfrågorna i svensk politik, och som framgångsrikt kämpade för att rädda de sista stora älvarna från utbyggnad. I dag arbetar vi för att möta klimathotet och andra miljöutmaningar genom en miljöpolitik baserad på vetenskap, teknikutveckling och ekonomiska styrmedel.
7. Det var liberaler som formulerade idén att den enskilda människans rätt att bestämma över sitt eget liv går före traditioner eller gruppnormer, och liberaler var de första att kräva en lag mot könsdiskriminering. I dag arbetar vi vidare för jämställdhet och mot all slags diskriminering och intolerans.
8. Det finns en tydlig linje mellan den liberala traditionen och framtidens liberala uppgifter. Världen förändras och utmaningarna förändras, men liberalismens uppdrag är och förblir att riva hindren för varje människas frihet.
9. I tider av stora förändringar är idépartier bättre lämpade att möta utmaningarna än partier som är lierade med starka gruppintressen. Folkpartiet liberalerna är ett socialliberalt parti som förenas av idéerna.
10. Välkommen att delta i arbetet för frihet i globaliseringens tid.

Partistyrelsens yttrande

A: Liberal ideologi och allmänpolitik

Inledning

Liberalismen är en ideologi med anor långt tillbaka i tiden. Eftersom Folkpartiet är ett idéparti är det viktigt att vi både värnar om vår historia och fortsätter att utveckla nya tankar och idéer. Vårt partiprogram behöver balansera mellan dessa ytterligheter. Det får inte bli för tillbakablickande och förvaltande, men inte heller bli en text som är rotlöst sökande eller förlorar sig i sakpolitiska detaljförslag utan röd tråd.

När samhället utvecklas ändras förutsättningarna för dess invånare. Vissa frågor förlorar i betydelse medan nya seglar upp. Inför varje steg i utvecklingen, måste de liberala grundvärdena appliceras på nytt, i en aktuell analys av samtiden. Medan de liberala grundvärdena består, förändras politiken i takt med samhällsutvecklingen – och måste så göra, om vi som liberaler ska behålla vår relevans.

Det är uppenbart att de senaste decennierna bjudit på många sådana förändringar. När förra partiprogrammet skrevs, hade det kalla kriget förhållandevis nyligen avslutats genom de kommunistiska diktaturernas sammanbrott och järnridåns fall. Världen upplevde en våg av frihet. Internet var något nytt.

Världen i dag ser annorlunda ut, på sätt som vi knappast kunde föreställa oss då. Samtidigt är det mycket som ändå förblivit ungefär som det var. Än är världen inte fri från diktaturer, inte ens Europa är det. I det kalla krigets ställe har vi fått både en ökad radikalisering av extrema grupper som för med sig terrorism och en ökad spänning mellan tre stormakter i världen.

Kunskapen om klimatförändringarna var gryende för ett drygt decennium sedan. I dag vet vi mer, men ökad kunskap har dessvärre inte överallt följts av ökat ansvarstagande för vår framtid.

Det positiva överväger ändå. Fattigdomen i världen har reducerats drastiskt. Trots ökade folkmängd, är det fler och fler som får äta sig mätta och kan höja sig ur absolut fattigdom. Tack vare globaliseringen, sprider sig högre löner och levnadsstandard till fler och fler.

I dag beräknas att ungefär tre och halv miljard människor, har tillgång till Internet i någon form. En tredjedel av världens befolkning kan räknas som regelbundna användare.

Nästan fyra miljarder människor bor och arbetar i länder som är en del av världsmarknaden. Detta är en fantastisk utveckling, men också något som sätter oss alla under press. Ett sätt att beskriva det, är att varje jobb måste skapas i konkurrens med fyra miljarder andra människor.

Globaliseringen är något som definierar vår tid. Det avgör vilka frågor som måste stå i fokus, vår konkurrenskraft, vår förmåga att sprida demokratiska och humanistiska värden till fler, ökat samarbete och ökad rörlighet för människor. Liberalismen står stark i en värld där frihet inte längre bara är ett avlägset mål för miljarder människor. Men vi måste fortfarande kämpa för att vinna inte bara framtiden utan också samtiden.

A

Avsnitt 1 Inledning

Motionerna A1 yrkande 1, A2 yrkande 1, A3 och A10 yrkande 1–7

Programkommitténs förslag till nytt partiprogram inleds i **punkt 1** med konstaterandet att Folkpartiet liberalerna är Sveriges liberala parti. Vidare definieras i punkten att vårt uppdrag är att utifrån liberala idéer kämpa för varje människas frihet att forma sitt liv. Partistyrelsen menar att programkommittén i punkt 1 lyckas väl med att formulera vad den liberala kärnan är. Allt det som sedan följer, kan om man så vill ses som kommentarer, som utvecklar vad de liberala idéerna är och vilka problem och utmaning som ryms, i satsen att varje individ ska ges frihet att forma sitt liv. **Partistyrelsen tillstyrker punkt 1**.

I **punkt 2** beskrivs i korthet den liberala rörelsens kamp för människors frihet, genom att identifiera och riva hinder mot detta. Detta, menar programkommittén, har lagt grunden till mycket av dagens samhälle. Rörande punkt 2 finns också **motion A1 yrkande 1** som vill ”beköna partiprogrammet” genom att ersätta ”människors frihet” med ”mäns och kvinnors frihet” i punkt 2.

Partistyrelsen väljer dessutom att i detta sammanhang behandla även **motion A2 yrkande 1**, som föreslår att inledningen kompletteras med en ny punkt. Av denna punkt ska framgå att liberala feministiska reformer behövs, för att alla kvinnor och män ska kunna ha jämställda rättigheter, skyldigheter och villkor. Förslaget framhåller vidare att det är viktigt att se bortom könsrollernas begränsningar och arbeta för förutsättningar för ett mer jämställt samhälle.

Inledningen är skriven som en väldigt allmänt hållen introduktion och i regel formulerad med allomsyftande formuleringar. Det är av det skälet det står ”människor” och inte ”män och kvinnor”, som föreslås i motion A1. Det är också därför det inte här nämns något konkret om jämställdhet, utan om ”hinder för människans frihet”, ”alla (människor) ska ha jämlika förutsättningar” och så vidare.

Konkretionen av många av dessa utgångspunkter kommer i avsnittet som följer. Här omnämns den liberala feminismen i punkt 11. Det ska då ses som en konsekvens av att principinställningen från inledningen appliceras på iakttagelsen att samhället sådant det ser ut i dag inte erbjuder samma frihet och jämlika förutsättningar för alla, och särskilt att en genomgående uppdelning finns mellan män och kvinnor.

Denna grundtanke bakom dispositionen vill partistyrelsen slå vakt om. Även om den hyser stor sympati från tanken bakom förslagen i de båda motionerna, så måste man konstatera att programförslaget redan så som det är, har en väldigt tydlig liberal och feministisk prägel. Det är inte fråga om att lägga till något som glömts bort. Det är också viktigt att introduktionen är kort och komprimerad.

Partistyrelsen vill också påminna om att det finns ett annat sätt på vilket ”kvinnor och män” inte är ekvivalent med ”människor”, och det beror på att inte alla individer önskar bli sedda som vare sig män eller kvinnor. Det vore även av det skälet olyckligt att använda dessa bekönade ord när allmängiltighet åsyftas. Motionen innehåller flera yrkanden som berör andra områden i partiprogrammet och på dessa områden finns det större möjligheter att gå motionärerna till mötes.

Med detta vill partistyrelsen föreslå **att punkt 2 bifalls och att motion A1 yrkande 1 samt A2 yrkande 1 anses besvarade.**

I **motion A10 yrkande 1–6** ges ett antal förslag på språkliga ändringar. Partistyrelsen anser att programkommitténs skrivningar är att föredra och yrkar att **motion A10 yrkande 1–6 anses besvarade**.

I **punkt 3** beskriver programkommittén globaliseringen och dess betydelse för att knyta samman människor världen över. Detta ställer stora utmaningar för Sverige som behöver liberala reformer för mer dynamik för att kunna behålla höga ambitioner i välfärden, skriver programkommittén i **punkt 4**. I **punkt 5** beskrivs vidare att socialliberala reformer syftande till att skapa möjligheter för dem som har det svårast i samhället är viktiga för jämlika förutsättningar. Allra viktigast, menar programkommittén, är en skola som genomsyras av kunskap och har höga ambitioner för alla.

Partistyrelsen anser att dessa tre punkter väl anknyter till den verklighetsuppfattning som präglar Folkpartiet och som också beskrivits i partistyrelsens inledning. Partistyrelsen **tillstyrker därför punkterna 3, 4 och 5**.

I **punkt 6** skriver partiprogramskommittén om att stabila välfärdssystem är en förutsättning för att människor ska känna trygghet vid förändringar och ges nya livschanser. I **motion A3** föreslås ett tillägg som ska lyda: ”Skillnader i ekonomisk makt mellan män och kvinnor ska utjämnas.”

Även här anser partistyrelsen att även om det är förståeligt att vilja föra fram en fråga tidigt, så är det alls icke något nytt som tillförs. I avsnitt 1.1 Liberalismen beskrivs bland annat frågan om ojämlikheter i samhället som uppstår på grund av omständigheter som en individ inte kan råda över. I än tydligare ordalag, ganska lika motionärernas förslag, återfinns frågan i avsnitt 2.4.1 Jämställdhet, punkt 8.

De principiella skrivningar som nu finns i förslaget täcker väl in vad motionärerna vill lyfta och partistyrelsen menar därför att programkommitténs förslag är att föredra. Med detta vill partistyrelsen yrka **att punkt 6 bifalls samt att motion A3 anses besvarad**.

I **punkt 7** beskriver programkommittén behovet av en aktiv miljöpolitik, för att övervinna miljöproblem och hejda klimatförändringarna. En liberal prägel på miljöpolitiken innebär strävan efter globalt samarbete, kunskap, användning av ekonomiska styrmedel och teknikoptimism.

Partistyrelsen delar programkommitténs inställning. Svenska liberaler var tidigt engagerade i miljö- och naturvårdsfrågor. Även om engagemanget under en period utmanades av kärnkraftsdebatten i Sverige, så har detta åter stärkts genom bland annat just klimatdebatten och Östersjöfrågan, för att bara nämna två exempel. Däremot anser partistyrelsen, ungefär som **motion A10 yrkande 7,** att det kanske är något överflödigt att tala om just en ”socialliberal” miljöpolitik. Man kan med fog påstå att kombinationen av krav på evidens, användande av ekonomiska styrmedel samt den grundläggande framtids- och teknikoptimismen utgör en unikt liberal syn i miljöpolitiken. Men att ytterligare kvalificera den som socialliberal blir överflödigt. Partistyrelsen föreslår därför **att prefixet ”social-” stryks, men att förslaget till punkt 7 i övigt bifalls samt att motion A10 yrkande 7 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört.**

Punkt 8 slår fast att internationell solidaritet och stöd till demokratiska krafter i ofria länder behövs för att undvika att friheten blir ett privilegium för vissa. Vidare måste, enligt programkommitténs förslag, de demokratiska värdena försvaras också på hemmaplan och varje tendens till rasism, ojämställdhet, inskränkthet och intolerans bekämpas.

Även här är partistyrelsen och programkommittén överens i sak, men partistyrelsen har en rent språklig anmärkning. Ordet ”demokratikrafter” förefaller partistyrelsen något otympligt och vill därför dela upp det i två, till att lyda ”demokratiska krafter”. Meningen i övrigt kan stå oförändrad. **Med den ändringen vill partistyrelsen yrka bifall till punkt 8**.

Avsnitt 1.1 Liberalismen

Motionerna A4–A7, A8 yrkande 1, A9, A10 yrkande 8–11 och A11

I **punkt 1** under avsnitt 1.1 Liberalismen återkommer ett par inarbetade formuleringar: ”Den enskilda människan är liberalismens utgångspunkt. Målet är hennes frihet och livschanser.” På ett sätt kan dessa rader måhända uppfattas som en upprepning av punkterna 1 och 2 i föregående avsnitt, som på många sätt uttrycker samma sak. Partistyrelsen menar dock att dessa formuleringar fyller sin roll då avsnittet avser att definiera Liberalismen och det är bra att inleda med en väldigt kondenserad formulering av dess utgångspunkter.

Punkten berörs också av **motion A11 yrkande 3**, som anser att ordet ”hennes” ska ersättas av ”människans”. Partistyrelsen menar dock att detta är sämre språkligt eftersom det skapar en onödig upprepning och gör att meningarna inte längre skulle hänga ihop lika tydligt. Partistyrelsen föreslår därför att **motion A11 yrkande 3 bör avslås samt att punkt 1 bifalls**.

Programkommittén föreslår att **punkt 2** ska lyda: ”Varje människa är unik och har förnuft, känsla, samvete och ansvar. Oavsett bakgrund, begåvning eller styrka måste alla människor få många möjligheter att utvecklas.” Partistyrelsen instämmer med det mesta i förslaget, men är samtidigt tveksam till om det verkligen rimligt att betona att varje människa har ”förnuft, känsla, samvete och ansvar”? Det finns ju trots allt individer som saknar någon av dessa fakulteter – och det skapar emellanåt en del samhälleliga problem med t.ex. brottslighet (samvete och ansvar) eller behov av omsorg

(förnuft). I efterföljande mening antyder vi dessutom att människor snarare skiljer sig åt bland annat i fråga om begåvning, vilket kan te sig lite motsägelsefullt.

Formuleringen ska förstås läsas som en generalisering om ”människan”. Men detta blir samtidigt språkligt svårförenligt med att i samma mening säga att varje enskild människa är unik och kopplingen till det efterföljande resonemanget om nya livschanser är oklart. Partistyrelsen tycker att resonemanget om människans egenskaper, passar bättre i efterföljande punkt. Språkligt blir det då lättare att hålla isär perspektiven, mellan det abstrakta och det mer konkreta.

I **punkt 3** föreslår programkommittén en klassisk liberal formulering, nämligen att vi ska ha rätt till ”liv, frihet och sökande efter lycka”. Vidare betonar man här att vi också alla delar ett ansvar för att dessa rättigheter tillkommer var och en, samt att liberal individualism är oförenligt med egoism. Respekten för att alla individer är jämlika i värde och värdighet, skriver kommittén vidare, innebär att alla har rätt till självbestämmande.

I **motion A4** påpekar motionärerna att resonemanget om egoism haltar en smula. De menar att alla människor har ett visst mått av egoism som drivkraft. Att hävda att liberalism skulle vara oförenlig med egoism, menar motionärerna skulle innebära att hävda att den är oförenlig med människans natur. De föreslår att meningen stryks. Däremot, skriver motionärerna, är liberalismen oförenlig med ohämmad egoism utan respekt för andra individer.

Partistyrelsen menar att motionärerna har missförstått formuleringen. Den är inte ett inlägg i debatten om människan styrs av egoistiska eller altruistiska motiv, utan det handlar om ”liberal individualism”.

Det är viktigt att Folkpartiets partiprogram har en tydlig markering mot konservatismen, som sedan den i modern tid accepterat marknadsekonomi gärna kallar sig för att vara liberal trots att den vill att klassklyftor och samhällsskillnader ska bestå. Ett vanligt neokonservativt drag är att hävda att alla skillnader i samhället måste accepteras, till följd av individualismen. Därför är formuleringen att liberal individualism inte alls är det samma som att acceptera egoism viktig att ha med.

Partistyrelsen vill med detta **föreslå att punkt 2 ges lydelsen: ”Varje människa är unik och ska oavsett bakgrund, begåvning eller styrka, få många möjligheter att utvecklas.”**

Vidare yrkas **att punkt 3 ges lydelsen: ”Människan är utrustad med förnuft, känsla, samvete och ansvar. Vi har alla rätt till liv, frihet och sökande efter lycka. Samtidigt har vi ansvar för att dessa rättigheter tillkommer var och en. Liberal individualism är därför oförenlig med egoism. Respekten för att alla individer är jämlika i värde och värdighet innebär att varje människa har rätt till självbestämmande.”** Slutligen föreslår partistyrelsen **att motion A4 anses besvarad**.

I **punkt 4** skriver programkommittén att liberalismen betraktar alla människor som jämlika, men inte lika. Vidare förtydligas att målet är att alla individer ska ha jämlika möjligheter att göra egna livsval – men inte att utfallet av dessa val måste bli lika. Skillnader som följer av människors fria val, skriver kommittén, ska inte utjämnas.

Partistyrelsen instämmer i detta mycket viktiga resonemang. Det är en ständig konfliktyta mellan liberaler och socialister, vad som ska utjämnas och inte. Å andra sidan finns motsvarande konfliktyta mot konservativa, när det gäller att faktiskt utjämna sådant som individer inte själva kan råda över. Partistyrelsen **tillstyrker förslaget till punkt 4**.

I **punkt 5** skriver kommittén att det liberala samhället ”förblir oavslutat” och förutsätter ständig förändring. Varje människa måste, med kommitténs ord ”få chansen att svara på frågan om vad som är viktigast”.

Partistyrelsen delar detta resonemang i sak. Det är en viktig skiljelinje mellan liberalismen och utopiska politiska rörelser, att föreställa sig ett slutligt ”idealsamhälle”. Något sådant kan definitionsmässigt inte existera, när friheten att välja och styra över samhällets utveckling är delad mellan alla dess medborgare, snarare än i händerna på en politisk elit med ett mål för ögonen.

Vi liberaler inser att man aldrig någonsin med säkerhet kan veta vad alla samhällets medborgare vill – och även om man kunde veta det, så kommer detta att rymma så många motstridiga åsikter och drömmar, att det inte finns någon möjlighet att centralt diktera fram ett samhälle som passar alla.

Som programkommittén så väl beskriver, består ett liberalt samhälle av ett ”skelett” av gemensamma regler och principer, som tryggar människornas fri- och rättigheter, samt av ett stöd för alla att utvecklas och bestämma över sina egna livsvillkor så långt det är möjligt.

Däremot anser partistyrelsen att den sista delen av punkt 5 kunde skrivas tydligare, än ”svara på frågan vad som är viktigast”. Därför **förslår partistyrelsen att punkt 5 ska lyda:** ”Det liberala samhället förblir oavslutat och i ständig förändring, eftersom varje människa måste få chansen bestämma över sina egna livsvillkor så långt det är möjligt.”

I **punkt 6** utvecklar programkommittén denna tankegång vidare, genom att beskriva att det socialliberala uppdraget innebär att förbättra människors livschanser, genom att utjämna förutsättningar som individen själv inte kan kontrollera. Detta för att friheten inte ska bli ett privilegium för de resursstarka. Politiken ska prioritera, menar kommittén, att öka friheten för dem som har minst frihet.

Också detta delar partistyrelsen till fullo. Men av rent språkliga skäl, kan det vara motiverat att stryka meningen ”Friheten får inte blir ett privilegium för de resursstarka”. Formuleringen är mycket snarlik första meningen i punkt 8 under föregående avsnitt. Innehållet är dessutom mycket tydligt uttryckt i både punkt 3 och 4 i detta avsnitt och behöver näppeligen upprepas en gång till. Partistyrelsen **yrkar därför att punkt 6 ges följande lydelse: ”Det socialliberala uppdraget är att förbättra varje individs livschanser genom att utjämna de förutsättningar som befinner sig bortom den enskildes kontroll. Politiken ska prioritera att öka friheten för dem som har minst frihet.”**

I **punkt 7** tas en annan mycket viktig grundförutsättning för ett liberalt samhälle upp, nämligen tanke- och åsiktsfrihet. Kommittén skriver att varje människa har rätt att fritt och öppet uttrycka sin åsikt, bilda opinion för den med mera. Denna tanke- och åsiktsfrihet innefattar också rätten att tillhöra och utöva en livsåskådning, religiös eller icke-religiös. Förslaget avslutas med att slå fast att tryck- och yttrandefrihet, föreningsfrihet, mötes- och demonstrationsfrihet är nödvändiga delar av tankefriheten.

Detta är inte frågor som saknar komplikationer. I ett antal olika sammanhang har gränserna för olika avvägningar mellan dessa friheter prövats under de senaste åren. En återkommande debatt bland liberaler rör om olika lagstiftningar som

berör yttrandefriheten, till exempel lagen om hets mot folkgrupp, verkligen är förenligt med målsättningen att individen har rätt att ”fritt och öppet” uttrycka sin åsikt. Denna fråga är verkligen inte lätt.

I vissa fall har liberaler valt att förse yttrandefriheten med kvalifikationer. I Franska nationalförsamlingens ”förklaring av de mänskliga och medborgerliga rättigheterna” av 26 augusti 1789 heter det till exempel i tolfte punkten: ”Det fria utbytet av idéer och uppfattningar är en av de mest värdefulla av de mänskliga rättigheterna. Varje medborgare må därför tala, skriva och trycka i frihet, men ska hållas ansvarig för sådana överträdelser av denna frihet som ska fastställas i lag.”

Även utan sådana kvalifikationer uttryckt i klartext, är det denna situation som de facto varit rådande i alla liberala demokratier – det finns vissa begränsningar av yttrandefriheten, när yttrandet till exempel av hot eller förtal kränker en individ eller en grupp mycket kraftigt.

En viktig poäng finns dock – nämligen att alla former av granskning och juridisk bedömning ska ske i efterhand. Frånvaron av förhandsgranskning, censur, är en oerhört viktig principiell skillnad i sammanhanget. En sådan skulle inskränka yttrandefriheten långt mer än till de principer som rättsväsendet i efterhand kan beivra för. Förhandsgranskning innebär att alla yttranden är underkastade en granskning och bara vissa tillåts. Det är avgörande att hålla förhandsgranskning borta från tanke- och yttrandefrihetens olika delar.

I övrigt är det för liberaler en självklarhet att olika avvägningar måste göras. Demonstrationsfriheten är inte heller den utan vissa begränsningar. Utövandet av en viss religion får inte ske på villkor som skadar eller förtrycker andra osv. Men exakt var och hur dessa avvägningar ska göras, kan kloka liberaler komma fram till olika svar på.

Med detta sagt vill partistyrelsen ge sitt fulla stöd till programkommitténs föreslagna lydelse och **föreslår landsmötet att bifalla punkt 7**.

I **motion A10 yrkande 8–11** ges ett antal förslag på språkliga ändringar i avsnittet. Partistyrelsen anser att programkommitténs skrivningar är att föredra och föreslår att **motion A10 yrkande 8–11 anses besvarade**.

I **punkt 8** skriver programkommittén att det liberala samhället förutsätter politisk frihet. Den politiska makten ska vara begränsad och utövas genom folkstyre. Liberalismen sätter, menar kommittén, en tydlig gräns för den offentliga makten. De frågor som ska bli föremål för politiska beslut, är de som hör till den gemensamma sfären. I ett samhälle där den politiska makten inte är begränsad, kan heller ingen personlig frihet finnas.

Denna punkt berörs i tre motioner. I **motion A11 yrkande 1** föreslås en mindre språklig ändring, att ”ingen” ska bytas mot ”liten” frihet. I **motion A5** föreslås en annan lydelse av punkten, som bland annat innebär att formuleringen om en principiell begränsning av vad den offentliga makten får omfatta, ersätts med en annan princip, om att makten ska utövas under grundlagar antagna av folket. Vidare beskrivs i motionärernas förslag, att ”all offentlig makt får en tydlig gräns genom att den grundas på rättstatens principer om rättssäkerhet”. Motionärerna menar att det är medborgarnas sak att, utan principiella inskränkningar, besluta om vilka uppgifter som ska behandlas inom ramen för den offentliga makten.

I brödtexten uttrycker motionärerna vidare att uttrycket ”den gemensamma sfären” är olyckligt, eftersom det kan tolkas som något som är givet och existerar oberoende av politiska beslut.

Motion A6, slutligen, vill till punkt 8 foga ytterligare en mening med lydelsen: ”Ökad individuell frihet förutsätter dock ofta kollektiva beslut.” Som exempel på detta räknar motionärerna upp fördelning av jordens resurser, kollektivtrafik, social trygghet, bostäder för många eller elförsörjning.

Partistyrelsen vill här anföra följande. Motion A6 exemplifierar en del av de frågeställningar som partistyrelsen liksom programkommittén i sitt förslag syftar på så som del av en genuint gemensam sfär. Och en sådan menar partistyrelsen att det finns, oberoende av ifall människor väljer att lösa de frågor som uppstår där genom politiska medel eller på något annat sätt. Vi kan naturligtvis alltid tänka oss en eremitliknande tillvaro av ”skogsliv vid Walden”, där några gemensamma angelägenheter inte existerar eller är mycket begränsade, men detta får anses vara ett rent tankeexperiment under de förutsättningar som partiprogrammet är skrivet.

Mellan programkommitténs förslag och det motionärerna bakom motion A5 för fram, finns en dock en annan principiell skillnad i synsätt. Det programkommittén ger uttryck för är att de liberala principer som skisseras i avsnittet utgör en generell begränsning av vilken makt och vilka former det allmänna får ta sig. Mot detta ställer motion A5 en annan principiell begränsning, nämligen folkstyrets suveränitet. Folkviljan är det kanske påtagligaste politiska hindret mot att statens makt överskrider vad medborgarna kan acceptera.

Det är inte lätt att avgöra ifall de liberala argumenten ger den ena av dessa principer ett tydligt företräde framför den andra. I realiteten är de flesta liberalt präglade länders konstitution någon form av blandning mellan dessa.

Ytterst är det naturligtvis så att oavsett vad som står i en konstitution, så kan alltid detta ändras – och om tillräckligt folkligt stöd kan uppbådas, så kan det också gälla de principer som egentligen borde vara oomkullrunkeliga. Ingen konstitution kan göras evigt oföränderlig.

En komplikation som finns med motionärernas förslag, är att kravet på en av folket beslutad grundlag i realiteten är något mycket svårt att åstadkomma om det samtidigt ska ges utrymme för en nyanserad debatt. Att folkomrösta om förslag som ställs mot varandra, ger lätt ett svårtolkat utslag. En konstitution måste rymma många olika ämnen, som vart och ett kan innehålla en lång rad av olika möjliga utformningar. Folkomröstningar är inte bra på att hantera kompromisser mellan många olika möjliga förslag.

Det kan betyda att den grundlag som till slut vinner en majoritets stöd, egentligen inte reflekterar det som ett flertal hade velat se utan det som minst antal har ett motstånd mot.

Det som ändock talar starkast för partiprogramkommitténs förslag, är enligt partistyrelsens förmenande att det förhållandevis enkelt kan uppstå en situation där en majoritet vill utsträcka sina rättigheter på en minoritets bekostnad. Detta bör inte kunna ske, utan att åtminstone ett antal konstitutionella spärrar – de medborgerliga fri- och rättigheterna så som de uttrycks i liberal tradition – då måste avskaffas. Det utgör inget slutligt skydd, men det är åtminstone något som man kan hoppas är tillräckligt för att en del av majoriteten ska besinna sig.

Därför landar partistyrelsen på den sidan, att framhålla de liberala medborgerliga fri- och rättigheternas betydelse för

att begränsa den makt som ska utövas av det allmänna. Med detta vill partistyrelsen föreslå landsmötet **att motion A5 anses besvarad**.

Det som föreslås i motion A6 utgör – menar partistyrelsen – något som redan sägs fast på ett annat sätt, ibland annat de tidigare behandlande punkterna och även återkommer i en del av de följande. Motionärernas formulering är mer pregnant – men också en smula paradoxal. Partistyrelsen har en viss rädsla för att den kan misstolkas, och av den anledningen föreslår partistyrelsen **att motion A6 avslås**.

Gällande motion A11 yrkande 1, slutligen, är betydelseändringen som föreslås ringa och tillför ingen ökad klarhet, och partistyrelsen vill därför föreslå **att motion A11 yrkande 1 avslås**.

I anslutning till detta vill partistyrelsen dock även lyfta **punkt 13**, som berör samma allmänna frågeställning som punkt 8, nämligen synen på den offentliga maktens begränsning. På flera sätt kan punkt 13 ses som den logiska följden av de principer som ställs upp i punkt 8. Det finns därför skäl att sammanföra dem till en gemensam punkt. Då skulle dessutom den första meningen i punkt 13, som till stor del är en ren upprepning, kunna formuleras om.

Partistyrelsen vill med anledning av detta föreslå **att punkt 13 omarbetas till en avslutande mening i punkt 8, som då i sin helhet ges följande lydelse: ”Det liberala samhället förutsätter politisk frihet. Den politiska makten ska vara begränsad och utövas genom folkstyre. Liberalismen sätter en tydlig gräns för den offentliga makten. De frågor som ska bli föremål för politiska beslut är de som hör till den gemensamma sfären i samhället. I ett samhälle där den politiska makten med oinskränkt beslutsrätt tar över människors privatliv finns ingen frihet. I det liberala samhället är vaksamhet på hur den offentliga makten utövas, och en sund skepsis mot ökade offentliga maktanspråk, därför en självklarhet.” I och med detta föreslås också att punkt 13 utgår.**

I **punkt 9** tar programkommittén upp äganderätten och den ekonomiska friheten. Kommittén skriver bland annat att marknadsekonomin är det mest framgångsrika ekonomiska system som finns för att skapa välstånd. Det är också det enda som låter sig förenas med individuell frihet.

Motion A11 yrkande 2 vill att ordet ”stor” placeras före ”individuell frihet” i den tredje meningen.

Allt detta är sedan länge tydliga liberala ståndpunkter som partistyrelsen instämmer i. Den i motionen föreslagna ändringen, anser inte partistyrelsen tillför något och partistyrelsen vill därför **avstyrka motion A11 yrkande 2** och samtidigt **tillstyrka punkt 9 i föreslagen lydelse**.

Punkt 10 föreslås lyda: ”Varje individ har rätt till kunskap och grundläggande ekonomisk och social trygghet. I en dynamisk ekonomi skapas den utveckling och välfärd som ökar människans möjligheter. I det liberala samhället får individen nya chanser, hela livet.”

Partistyrelsen kan gladeligen instämma i detta som ju i huvudsak kan ses som en sammanfattning av de principer som redan stakats ut och föreslår därför landsmötet **bifalla förslaget till punkt 10**.

I **punkt 11** definieras den liberala feminismen, sålunda: ”Liberal feminism handlar om kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt. Det liberala uppdraget går ut på att frigöra individen från de begränsningar som bristande jämställdhet innebär, och bekämpa de attityder och föreställningar som ligger bakom.” Angående denna punkt finns flera motioner.

Motion A7 vill stryka referensen till liberal feminism i första meningen i punkt 11 och ersätta den med ”Liberalism rör kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt”. **Motion A8 yrkande 1** går i en lite annan riktning och vill utvidga punkten, genom att införa en distinktion mellan liberal feminism och jämställdhet, som motionären menar är ett vidare begrepp. **Motion A9**, slutligen, vill kort och gott ersätta ”liberal feminism” med ”liberalism”.

Den här frågan rymmer både ideologi och ett visst mått av problemformuleringskamp. Partistyrelsen känner en viss sympati med tanken som vissa motionärer uttrycker, att det ”räcker med att tala om liberalism”. Det kan ju sägas att denna redan i sig rymmer kampen för alla människors lika frihet att forma sina liv, så därmed innefattar den ju per definition också frågan om lika rättigheter mellan kvinnor och män. Men – för ett sådant men finns – detta är ett väldigt ohistoriskt synsätt.

Är det viktigt att tala om liberal feminism vid sidan om liberalism? Ja, menar partistyrelsen. Vi måste både uppmärksamma att liberalismen har en lång historia av att slåss för kvinnors rättigheter, men även förstå att det inte ens för liberaler alltid har varit självklart. Liberaler var de första, både i Sverige och i andra länder, att slåss för kvinnors rättigheter. Men också hos oss fanns det ett motstånd som först måste övervinnas.

Förflyttar vi oss framåt i tiden, så utmanades den liberala feminismen på allvar från vänsterhåll först på 1960-talet. Men alltsedan dess pågår det på olika sätt en ideologisk debatt om var feminismen hör hemma. Hos vänstern hette det länge att ”klass går före kön”, men av den historien hörs i dag väldigt lite.

Både av historiska skäl och för att markera att feminismen än i dag har sin naturliga hemvist hos liberaler, är det enligt partistyrelsens förmenande viktigt att tala om liberal feminism. Det är självklart att liberalism och liberal feminism till stor del överlappar, men det betyder inte att de slutsatser som den liberala feminismen innebär alltid har varit självklara. Det är därför ett viktigt ställningstagande, att visa att Folkpartiet liberalerna är ett feministiskt parti.

Situationen är inte unik. Det finns också andra inslag i den liberala ideologin – tron på marknadsekonomi och på demokrati – som vid ett eller annat tillfälle varit något som få andra slutit upp bakom, men som i dag är allmängods i politiken. Vi säger för den delen inte att ”vi behöver inte prata om demokrati”. Och inte heller ryggar vi från ” att blandas ihop med andra som förespråkar marknadsekonomi” även om det finns de som vill använda marknadsekonomin för att skapa ett helt annat samhälle än det socialliberala.

Partistyrelsen kan vidare inte se skäl för den uppdelning som författaren till motion A8 gör, mellan liberal feminism och jämställdhet. Feminismens mål, är ett jämställt samhälle. Partstyrelsen menar därför att man inte kan tala om att det ena begreppet är vidare än det andra, i den form som motionen föreslår. Dessutom kommer det i den föreslagna lydelsen i motionen in ännu en begreppslig nivå, nämligen i skrivningen om vad ”det liberala uppdraget” går ut på. Behovet av att mycket noga differentiera mellan dessa finner partistyrelsen inte någon grund för.

Med detta sagt vill partistyrelsen **yrka bifall till punkt 11** i programkommitténs föreslagna lydelse, samt **yrka avslag till motion A7, A8 yrkande 1 och A9.**

Punkt 12 behandlar frågan om tolerans och respekt för individers olika sätt att leva. Konformism får inte sätta en tvångströja för individen.

Det är med glädje som partistyrelsen kan konstatera att detta i dag är något som vinner allt större genklang inte bara i Sverige utan över hela den demokratiska världen. Vi lever i en tidsålder där toleransen ökar starkt. Inte minst hbt-personers rättigheter blir mer och mer ett slags lackmustest på hur stater ser på mänskliga rättigheter. Det är i de länder där de mänskliga rättigheterna i allmänhet är åsidosatta, som hbt-personer rättigheter också är inskränkta eller ännu värre, hbt-personer utsätts för hot och förföljelse. I övriga delar av världen, går det framåt. Olika fort och olika långt, men framåt. Detta är en av vår tids tydligaste politiska strömningar. Partistyrelsen vill med detta föreslå landsmötet **att bifalla punkt 12**.

I **punkt 14** skriver programkommittén om att den enskildes integritet och värdighet inte får kränkas. Staten ska behandla alla med hänsyn och respekt. Den enskildes rätt ska skyddas, så länge hon inte kränker andras rättigheter.

Integritetsfrågorna har ökat i betydelse under det begynnande seklet med dess snabba utveckling av nya medier och ny teknik. Det betyder dock inte att människans integritet och värdighet på något sätt är begränsade till detta. Tvärtom finns det många äldre exempel på bristande respekt för mänsklig värdighet, onödig byråkratisk fyrkantighet eller helt enkelt oförstående inför det mänskliga livets mångfald.

Motion A11 yrkande 4 föreslår här att ”hon” byts mot ”den enskilde”. Partistyrelsen instämmer inte i detta. Partistyrelsen föreslår **att punkt 14 bifalls och motion A11 yrkande 4 avslås**.

Punkt 15 behandlar rättstaten och rättstryggheten i samhället. Få saker, skriver programkommittén, drabbar den enskilda individen så hårt som och bidrar så mycket till jämlikhet som att rättstaten inte fungerar.

Denna punkt knyter väl an till den föregående. Detta är en av statens verkliga kärnuppgifter. Själva orsaken till dess anspråk på att få utöva våldsmonopolet, är att staten bättre än individerna själva kan skipa rätt med oväld och utan eftergifter för rang eller inflytande. Då måste detta också levas upp till i praktiken. Till riskerna om så inte sker, kan förutom det som programkommittén beskriver läggas att statens legitimitet och samhällets sammanhållning hotas, om medborgarna tappar förtroendet för rättsstaten. Partistyrelsen vill därför **yrka bifall till punkt 15**.

Även den privat makt kan missbrukas. Det tar programkommittén upp i **punkt 16**. Kommittén lägger till att marknadsekonomin kräver spelregler för att upprätthålla en sund konkurrens.

Partistyrelsen instämmer med detta. På en marknad möts ofta parter som är väldigt ojämlika i fråga om styrka och resurser. I regel är detta inget problem, eftersom det ligger i alla parters långsiktiga intresse att uppfattas som hederliga och rättvisa. Men det finns också exempel där den underlägsna parten utsatts för ren rovdrift och utnyttjats. Dessa lägen uppstår i regel bara när konkurrensen brister eller insyn saknas. Statens uppgift är här att se till att ingen part har möjlighet at utnyttja den andre och genom kloka regleringar ”jämna ut spelplanen”. Partistyrelsen **tillstyrker förslaget till punkt 16**.

Det civila samhället är ämnet för **punkt 17**, där programkommittén skriver om hur samhället bärs upp av individer i gemenskaper av olika slag. Det viktiga liberala kriteriet att värna, är att det är individens egen vilja som avgör tillhörigheten till gemenskapen. Hon ska aldrig hänvisas eller tilldelas en gemenskap hon inte själv valt. Traditioner och kulturell bakgrund kan vara viktigt, i valet av gemenskaper – men de får aldrig bli ett krav att individen hör till någon specifik gemenskap och inte heller en förevändning att för annars förneka hennes fri- och rättigheter. Partistyrelsen instämmer helhjärtat i detta resonemang och föreslår landsmötet **att bifalla punkt 17**.

Avslutningsvis beskrivs i **punkt 18** att de liberala värdena är internationella och universella. Friheten känner inga nationsgränser och saknar kön, hudfärg och religion. Den är förverkligad, först när den delas av alla.

Dessa uppfordrande ord anser partistyrelsen är en passande avslutning på avsnittet om liberalismen. Det finns, dessvärre, en hel del kvar att göra. Även om vi lever i en tid då friheten ökar och välståndet kommer nya människor, länder och regioner till del i en aldrig skådad omfattning, kan vi inte vara nöjda förrän alla omfattas. Partistyrelsen **tillstyrker förslaget till punkt 18**.

Förslag till landsmötesbeslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 1 punkt 1 bifalls

2. att programkommitténs förslag avsnitt 1 punkt 2 bifalls

3. att motion A1 yrkande 1 anses besvarat

4. att motion A2 yrkande 1 anses besvarat

5. att motion A10 yrkande 1–6 anses besvarade

6. att programkommitténs förslag avsnitt 1 punkt 3 bifalls

7. att programkommitténs förslag avsnitt 1 punkt 4 bifalls

8. att programkommitténs förslag avsnitt 1 punkt 5 bifalls

9. att programkommitténs förslag avsnitt 1 punkt 6 bifalls

10. att motion A3 anses besvarad

11. att avsnitt 1 punkt 7 ges lydelsen: ”För att övervinna miljöproblemen och hejda klimatförändringarna behövs en liberal miljöpolitik byggd på globalt samarbete, kunskap, ekonomiska styrmedel, nya idéer och ny teknik.”

12. att motion A10 yrkande 7 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

13. att programkommitténs förslag avsnitt 1 punkt 8 bifalls

14. att motion A11 yrkande 3 avslås

15. att programkommitténs förslag avsnitt 1.1 punkt 1 bifalls

16. att avsnitt 1.1 punkt 2 ges lydelsen: ”Varje människa är unik och ska oavsett bakgrund, begåvning eller styrka få många möjligheter att utvecklas.”

17. att avsnitt 1.1 punkt 3 ges lydelsen: ”Människan är utrustad med förnuft, känsla, samvete och ansvar. Vi har alla rätt till liv, frihet och sökande efter lycka. Samtidigt har vi ansvar för att dessa rättigheter tillkommer var och en. Liberal individualism är därför oförenlig med egoism. Respekten för att alla individer är jämlika i värde och värdighet innebär att varje människa har rätt till självbestämmande.”

18. att motion A4 anses besvarad

19. att programkommitténs förslag avsnitt 1.1 punkt 4 bifalls

20. att avsnitt 1.1 punkt 5 ges lydelsen: ”Det liberala samhället förblir oavslutat och i ständig förändring, eftersom varje människa måste få chansen att bestämma över sina egna livsvillkor så långt det är möjligt.”

21. att avsnitt 1.1 punkt 6 ges lydelsen: ”Det socialliberala uppdraget är att förbättra varje individs livschanser genom att utjämna de förutsättningar som befinner sig bortom den enskildes kontroll. Politiken ska prioritera att öka friheten för dem som har minst frihet.”

22. att programkommitténs förslag avsnitt 1.1 punkt 7 bifalls

23. att motion A10 yrkande 8–11 anses besvarade

24. att motion A5 anses besvarad

25. att motion A6 avslås

26. att motion A11 yrkande 1 avslås

27. att avsnitt 1.1 punkt 8 ges lydelsen: ”Det liberala samhället förutsätter politisk frihet. Den politiska makten ska vara begränsad och utövas genom folkstyre. Liberalismen sätter en tydlig gräns för den offentliga makten. De frågor som ska bli föremål för politiska beslut är de som hör till den gemensamma sfären i samhället. I ett samhälle där den politiska makten med oinskränkt beslutsrätt tar över människors privatliv finns ingen frihet. I det liberala samhället är vaksamhet på hur den offentliga makten utövas, och en sund skepsis mot ökade offentliga maktanspråk, därför en självklarhet.”

28. att programkommitténs avsnitt 1.1 punkt 13 utgår

29. att motion A11 yrkande 2 avslås

30. att programkommitténs förslag avsnitt 1.1 punkt 9 bifalls

31. att programkommitténs förslag avsnitt 1.1 punkt 10 bifalls

32. att programkommitténs förslag avsnitt 1.1 punkt 11 bifalls

33. att motionerna A7, A8 yrkande 1 och A9 avslås

34. att programkommitténs förslag avsnitt 1.1 punkt 12 bifalls

35. att programkommitténs förslag avsnitt 1.1 punkt 14 bifalls

36. att motion A11 yrkande 4 avslås

37. att programkommitténs förslag avsnitt 1.1 punkt 15 bifalls

38. att programkommitténs förslag avsnitt 1.1 punkt 16 bifalls

39. att programkommitténs förslag avsnitt 1.1 punkt 17 bifalls

40. att programkommitténs förslag avsnitt 1.1 punkt 18 bifalls

Avsnitt 6
Liberalismen – en frihetsrörelse

Motionerna A12 och A19 yrkande 1–7 och 16–17

A

I avsnitt 6 beskriver programkommittén i kortfattade drag liberalismens historia, från renässansen till 1990. Liberalismen som frihetsrörelse har, som programkommittén beskriver, i **punkt 1**, utvecklats genom olika impulser och skeenden i historien. Vi kan ta åt oss äran för många stora framsteg, men inte slå oss till ro.

Att ta utgångspunkt i renässansen, i **punkt 2**, betyder ingalunda att det innan dess helt saknades tankar och idéer om människans frihet eller att staten snarare skulle vara individens agent än hennes härskare. Men det fanns ingen sammanhållen tanke i dessa idéer, och det saknades nästan helt konkret påverkan på samhället, på det sätt som vi i dagligt tal uppfattar att politik handlar om. Det är därför riktigare att hänföra dessa tidiga tankar till den filosofins historia, snarare än politikens.

Den ärorika revolutionens betydelse för framväxten av parlamentarism och rättssäkerhet är i dag ofta underskattad och det är därför bra att denna nämns i punkt 2.

I **punkt 3** nämns upplysningstidens viktiga idéer och den amerikanska revolutionen 1776. I det sammanhanget menar partistyrelsen att även den franska revolutionen skulle ha kunnat förtjäna ett omnämnande. Inte minst därför att dess efterföljande skräckvälde övertygade många liberaler, om att betrakta våldet som en absolut sista utväg i syfte att största en tyrann och underströk betydelsen av att det finns spärrar mot att makten utövas självsvåldigt och utan begränsningar. Men för att partistyrelsen ska hålla sig till sitt egna krav på att inte i onödan förlänga programmet, avstår den från att yrka på ett tillägg till förslaget.

I **punkt 4** beskrivs hur liberaler under 1800-talet bidrog till föreningsfrihet, religionsfrihet och frihandel. Programkommittén skriver också att det var under 1800-talet som de socialliberala idéerna om allmän skolgång, arbetarskydd och sociala skyddsnät utvecklades.

Detta är förvisso sant. Men dessa idéer bör inte ses som något helt nytt. I dag är det vanligt att betona detta som ett nytt inslag, en ny riktning för liberalismen. Och på många sätt var det så det uppfattades i samtiden, i punkt 6 nämns att ett parti i Sverige med namnet ”Nyliberala partiet” bildades 1868. Det ”nya” i sammanhanget var då just förslagen om socialt ansvarstagande.

Men det går också att välja att betona kontinuiteten snarare än att se socialliberala idéer som ett ”hugskott” på den liberala plantan. Adam Smith brukar bara ihågkommas såsom upphovsman till ekonomin som vetenskap, företrädare för frihandel och marknadsekonomi. Men han var också en av

de första att propagera för fri och allmän skolgång i Storbritannien. Han ansåg också att arbetsgivare som inte kunde sörja för en arbetsmiljö där arbetsplatsolyckor inte inträffade skulle ha en plikt att ersätta skadade arbetare. Anders Chydenius, som nämns i punkt 5, är ännu en 1700-talsliberal som omfattade både frihandel och sociala reformer.

Partistyrelsen har inte heller här något annat yrkande här än den utmärkta text partiprogramskommittén författat, men vill ändå varna för att alltför ensidigt framställa socialliberalismen som ett avsteg från liberalismens huvudfåra. Det är snarare så att under 1800-talet, när staterna i allt höge grad ställdes under demokratisk kontroll och andra uppgifter vid sidan om försvar och rättsväsende kunde komma ifråga, så öppnades möjligheter för liberaler att ianspråkta denna för uppgifter som tidigare inte varit möjliga. Ser vi till existerande liberala partier i världen, har de i dag så gott som alla åtminstone ett inslag av socialt ansvar i sin politik. Det är i dag snarare socialliberalismen som är huvudfåran.

I **punkt 5** beskriver programkommittén att den svenska liberalismen historiskt varit sammansatt både av lantligt frisinne och av städernas liberalism, som utgjort två socialt olika bidrag. Här omnämns också flera ledande svenska liberaler som genom historien gjort särskilt betydelsefulla bidrag, Anders Chydenius, Adolf Hedin, Anna Whitlock, Selma Lagerlöf och Bertil Ohlin.

Rörande denna punkt finns **motion A12**, som vill utöka beskrivningen av de liberala insatserna under rösträttsstriden.

Partistyrelsen vill börja med att rikta beröm till de pålästa motionärerna som går in i sådan detalj på rösträttsfrågans utveckling. Det är onekligen en avgörande och betydelsefull period i den svenska historien. Men trots detta vill partistyrelsen avstå från att ytterligare bygga ut detta avsnitt i partiprogrammet. Det är avsett att vara kortfattat och ta fasta på några ytterst avgörande punkter. Att ge det ytterligare utrymme, skulle både ta upp mer utrymme och samtidigt öka den slagsida som i viss mån redan finns mot den tidigt moderna perioden. Både Chydenius och Adolf Hedins bidrag skulle ju, med motionärernas förslag, försvinna.

I **punkt 6** beskrivs utvecklingen av olika liberala partigrupperingar, från 1868 års Nyliberala partiet till dagens Folkparti. Om det är något som här kan förtjäna att läggas till, så är det det av Anders Johnson uppdagade förhållandet att den liberala riksdagsgruppering som bidrog till 1809 års regeringsform sannolikt kan göra anspråk på att vara den äldsta politiska sammanslutning i världen att själv kalla sig liberal. Å andra sidan: hur intressant och smickrande för svensk liberalism detta än må vara, så är det svårare att här hävda på en stark kontinuitet av partibildningar, så den informationen får reserveras för ett annat sammanhang.

Motion A19 yrkande 1–7 och 16–17, slutligen, innehåller en lång rad förslag på ändringar i avsnitt 6. Partistyrelsen får här frankt konstatera att det är mycket som skiljer mellan motionärens synsätt och de tankar som partiprogramsgruppen haft bakom sitt utformande. Det skulle föra för långt att gå in i detalj på konsekvensen av många av de enskilda ändringsförslagen som motionären väcker, men partistyrelsen menar att dessa, som helhet, skulle urvattna texten och göra den vagare och mer abstrakt.

Med detta sagt vill partistyrelsen **yrka att programkommitténs förslag till punkt 1–6 bifalls, att motion A12 anses besvarad samt att motion A19 yrkande 1–7 och 16–17 avslås**.

Avsnitt 6.1 Arbetet fortsätter

Motionerna A13 och A19 yrkande 8–15

I avsnittet beskriver programkommittén sambanden mellan gjorda framgångar och framtida utmaningar för den svenska liberalismen. Sverige är, som framhålls i **punkt 1**, på många sätt präglat av liberala framgångar, men arbetet fortsätter.

I **punkt 2** berörs den liberala kampen för parlamentarism och rösträtt för både män och kvinnor. I dag arbetar vi för att fördjupa demokratin i EU och bekämpar diktaturer i omvärlden.

I **punkt 3** beskrivs att det var liberala pionjärer som drev fram folkskolan i Sverige och att liberaler i dag slåss för fokus på kunskap och för en världsledande skola och forskning i Sverige. I **punkt 4** skriver programkommittén att det liberaler som kämpade för att riva gränser och för ökad frihandel. I dag arbetar liberaler för en human flyktingpolitik och fördjupat samarbete i Europa.

I **punkt 5** beskrivs att det var liberaler som tidigast tog strid för ekonomisk frihet och för utbyggda sociala skyddsnät. I dag arbetar vi för bättre villkor för entreprenörer, ökad valfrihet i välfärden samt mer jämlik tillgång till välfärdstjänster. **Punkt 6** nämner att det var liberaler som förde in miljöfrågor i svensk politik, bland annat genom motståndet mot att bygga ut de sista oreglerade älvarna. I dag arbetar liberaler för att möta klimathotet och andra miljöutmaningar.

I **punkt 7** omnämns att liberaler tog strid för individens självbestämmande och mot traditioner och normer som hindrade detta. I dag arbetar vi för ökad jämställdhet och mot diskriminering och intolerans.

Rörande punkt 7 föreslås i **motion A13** att förutom att arbeta för en lag mot könsdiskriminering, så ska även Bengt Westerbergs betydelsefulla reformer om barnomsorgsgaranti och den första pappamånaden nämnas.

Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning att dessa reformer varit viktiga för jämställdheten på arbetsmarknaden. Det är dock kanske inte lika självklart att de passar i det här sammanhanget dock. De är exempel på vad som ryms i förslagets formulering att vi ”arbetar vidare för jämställdhet”, men det skulle föra för långt att räkna upp dessa förslag. Dessa avslutande punkter bör hållas korta och kärnfulla.

I **punkt 8** framhålls att det finns en tydlig linje mellan den liberala traditionen och framtidens liberala uppgifter. Samhället förändras och utmaningarna förändras, men vårt uppdrag förblir att riva hinder i människors vardag.

I **punkt 9** skriver programkommittén att idépartier är bättre lämpade att möta nya utmaningar än partier som är lierade med starka gruppintressen. I den sista och avslutande **punkt 10** skriver programkommittén en uppmaning att alla – som delar innehållet i detta program, får man förstå – är välkomna att delta i arbetet för frihet i globaliseringens tid.

Även här har som tidigare nämndes **motion A19** en stor mängd förslag på mindre redigeringar, som partistyrelsen inte anser förtydligar programmets innehåll (**yrkande 8–15)**.

Partistyrelsen uttalar sig samlat om detta avsnitt, snarare än om varje enskild punkt. Det är en svårighet att avsluta ett partiprogram på ett bra och tydligt sätt. Det är lätt att det blir en punkt efter sista ordet i sista meningen på sista sidan, men ingenting mer än så. Att ge sig på en sammanfattning av innehållet kan vara vanskligt, då detta kan komma att förän-

ras över åren och därmed kräva särskild uppmärksamhet för att sammanfattningen ska hållas uppdaterad. Det finns inte heller någon given fråga som mer uppenbart än någon annan ”kommer sist”.

Programkommittén har här gjort ett bra val att visa på den historiska kontinuiteten mellan en rad av de frågor som varit liberala kännetecken historiskt och vårt arbete i dag och under kommande år. Just genom att måla med så svepande drag, fångas både historia och framtid.

Partistyrelsen kunde inte ha gjort det bättre själv. Med det vill partistyrelsen **yrka bifall till programkommitténs förslag till punkt 1–7, avslag till motion A19 yrkande 8–15 samt att motion A13 anses besvarad**.

Övriga motioner på området allmänpolitik

Motionerna A14–A18

I **motion A14** föreslås landsmötet uttala att vi bör använda ordet ”liberal” oftare. Tyvärr faller ordet liberal ofta bort när vi talar och skriver om oss själva, menar motionärerna. De är kritiska mot att det i en stor del av vårt material, liksom i partiets symbol, bara står Folkpartiet.

Partistyrelsen kan hysa stor sympati med denna återkommande fråga. Det är dock inte alldeles självklart att ett ökat användande av ordet liberal åstadkommer något särskilt. Blir vi som parti mer liberala av att kalla oss liberaler oftare? Nej, det är i politikens innehåll som detta avgörs.

Det är heller inte säkert att det bidrar till ett ökat igenkännande hos väljarna. Fler väljare vet att Folkpartiet är ett svenskt riksdagsparti än det finns väljare som kan definiera vad liberalismen innebär. En väljare kan mycket väl attraheras av de liberala värderingarna om frihet, ansvar och solidaritet utan att ha en aning om att de kallas liberala.

Vilket språk- och symbolbruk vi som organisation har i mötet med våra väljare och sympatisörer bör därför avgöras på andra grunder. Partistyrelsen menar att vi som parti bör sträva efter att bli mer professionella, dra nytta av sakkunskap om varumärken och profilering. Därför bör inte landsmötet rösta om hur vi ska uttrycka oss.

Med detta sagt, under de senaste åren har mycket arbete i den riktning som motionärerna efterlyser faktiskt gjorts. Det må vara att partiets symbol inte innehåller efterledet i partinamnet, men i utåtriktad kommunikation, på nätet och i de flesta sammanhang där det är möjligt, eftersträvar riksorganisationen att om möjligt bruka ordet liberal och skriva ut hela partinamnet.

Det finns vissa undantag – till exempel undviker vi att upprepa hela partinamnet varje gång det refereras till, i dessa landsmöteshandlingar. Men det kanske ursäktas, när handlingarna är långa nog som de är, att inte uppta läsarna med detta vid varje tillfälle. Partistyrelsen vill därmed föreslå att **motion A14 anses besvarad**.

I **motion A15** föreslås att Folkpartiet ska verka för införandet av en barnminister. Motionärerna menar att arbetet för barnens rättigheter skulle stärkas av att alla frågor som rör barn sorterar under en särskild minister. I **motion A16** framförs förslaget att inrätta en ”stadsminister” med ansvar för en ”sammanhållande stadspolitik”. I **motion A17** är det en turistminister som önskas. Motionärerna betonar här att turistnäringen är en växande framtidsbransch med stor utvecklingspotential.

Att skapa ett samlat ministeransvar för något som annars är splittrat mellan många olika departement kan ibland vara effektivt, men leder ibland till raka motsatsen – det blir ett fögderi utan reella medel att driva politiken. Mer en expertmyndighet än en politisk kraftsamling.

När förslag av den sorten förs fram, handlar det ofta om att genom samlingen till en person markera handlingskraft och politisk vilja. Men denna vilja kan inte ersätta behovet av konkret politik. Och om politiken finns, är det i regel inte något större hinder att samordna den mot ett gemensamt mål.

Partistyrelsen vill inte vare sig tillstyrka eller avslå dessa förslag i sak. Det finns ibland skäl som talar för införandet, ibland det som talar emot det. Til syvende og sidst är det ofta andra realiteter som avgör – inte minst i en koalitionsregering där ministerposterna ska fördelas både efter rättviseskäl och efter de ingående partiernas olika profilområden. Partistyrelsen vill därför avstyrka förslagen av det skälet att vi inte kan förbinda oss för att verka för någon ministerpost, förrän valet väl är vunnet. Med detta yrkas **att motionerna A15–A17 anses besvarade**.

Motion A18 vill att partistyrelsen ska verka för att fler ser partipolitik som ett sätt att påverka och medverka i samhällsutvecklingen. I motionen anförs att antalet medlemmar i de flesta politiska partier faller, trendmässigt. De flesta ser i dag större värde, menar motionärerna, i att vara partipolitiskt ”oberoende” eller rent av ”opolitiska”, än att genom partimedlemskap verka för sina uppfattningar om hur samhället bör utvecklas. Folkpartiets medlemsutveckling tas som exempel på denna utveckling.

Partistyrelsen frestas att svara ”men det är ju det vi gör!”, för självklart innebär ett politiskt partis verksamhet ett i sig nog så kraftfullt agiterande för att den partipolitiska vägen är ett förändringsverktyg. Problemet i sammanhanget är ju att detta inte är tillräckligt för att övertyga flertalet medborgare om det förträffliga i att engagera sig i ett politiskt parti.

Ett stort problem som partierna här har, är dels att organisationsformerna ofta upplevs som avskräckande, dels att det ofta upplevs att man måste ha varit med låg tid för att komma ifråga för politiska uppdrag. Och det var inte internt arbete i organisationen som medborgaren var ute efter – utan just att kunna påverka samhället.

Mot detta har Folkpartiet – liksom i hög utsträckning även andra partier – sjösatt olika slags åtgärdsprogram. Ett viktigt led i detta, är att öka partiernas öppenhet. Flera partier vill gärna ta åt sig äran av att vara ”ledande” i öppenhet. Partistyrelsen kan bara konstatera att om vi summerar den process som ligger bakom förslaget till nytt partiprogram, så har detta inte bara engagerat de befintliga medlemmarna i en ovanligt hög grad – flera tusen svar på enkäterna, nästan 900 motioner till landsmötet – det har också lett till att hundratals medborgare som inte är medlemmar i partiet har engagerat sig genom enkätsvar, kommentarer på partiprogramsbloggen och andra för oss ganska nya sätt att engagera sig.

Dessa aktiviteter kanske inte ersätter ett partimedlemskap. Men det bidrar på två sätt – dels att göra partiarbetet mindre slutet och ogenomträngligt och dels genom att i högra grad visa att partipolitiskt engagemang just är fråga om en

helhetslösning, att det är avvägningar som måste göras och kompromisser som måste nås.

Detta arbete är ett av flera. Partistyrelsen uppmanar fler länsförbund och lokalföreningar att till exempel börja med öppna nomineringar. Detta ger en ny kontaktyta mot allmänheten och öppnar också upp partiet för nya idéer, och inte minst personer.

Fler exempel kan ges, men dessa får räcka. Partistyrelsen kan dock inte ensam ges ansvaret att verka för detta. Hela Folkpartiet behöver engageras, om det inte bara ska bli tomma ord. Det är i vardagen och lokalt som vi oftast möter väljarna – det är lika mycket i den kontakten som vi måste visa öppenhet och engagemang. Med detta föreslår partistyrelsen **att motion A18 anses besvarad**.

Förslag till landsmötesbeslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 6 punkterna 1–6 bifalls

2. att motion A12 anses besvarad

3. att motion A19 yrkande 1–7 och 16–17 avslås

4. att programkommitténs förslag avsnitt 6.1 punkterna 1–7 bifalls

5. att motion A19 yrkande 8–15 avslås

6. att motion A13 anses besvarad

7. att motion A14 anses besvarad

8. att motionerna A15–A17 anses besvarade

9. att motion A18 anses besvarad

Partistyrelsens yttrande

B: Utbildning och kultur

Inledning

Folkpartiet liberalerna betonar utveckling och vill se människor växa. Den globala, moderna världen innebär möjligheter för individer som vi inte ens kunde drömma om för några generationer sedan, men också högre krav. Utbildning och kultur ger människor redskap för att växa.

Viktigast är skolan. Tack vare skolans uppdrag att ge alla elever stöd och stimulans att utvecklas så långt som möjligt kan alla människor, oavsett bakgrund, få en god grund att stå på inför resten av livet och därmed ges goda livschanser. Kort sagt, klassresan börjar i klassrummet.

En liberal skolpolitik ser varje individ och anpassar undervisningen. För att göra det är det nödvändigt att följa upp elevernas kunskapsutveckling och därför behövs prov och betyg tidigt i skolan. Det handlar inte om att stämpla elever; det handlar om att kunna ge var och en det stöd som den eleven behöver.

Hela utbildningsväsendet ska präglas av höga förväntningar. Vi får inte ge upp om någon, utan varje elev och studerande ska sporras att nå så långt som möjligt utifrån sina förutsättningar. Att ställa krav är att bry sig. För att öka likvärdigheten, så att alla skolor har möjlighet att bli bra skolor, ska staten ta över huvudmannaskapet från kommunerna.

I ett liberalt samhälle är det de människor som förmedlar kunskap och bildning till andra människor som har det allra viktigaste uppdraget. Lärare ska mötas av respekt och de bäst lämpade ska lockas till yrket.

Universitet och högskolor, vars utbildning och forskning utgör den främsta kunskapen i landet, har en central roll för samhället och dess utveckling.

Bildningstanken har en stark tradition i Sverige. Den har värnats av Folkpartiet liberalerna och det ska fortsätta. Nyttan för samhället av utbildning och forskning är självklar, men vi ska alltid påminna om värdet av bildning. Om vad det betyder för den enskilda människan att lära sig mer.

Bildning och kvalitet består också som kärnan i liberal kulturpolitik, även om förutsättningarna för både kultur och media har förändrats av globaliseringen och den snabba teknikutvecklingen.

Tankens och ordets frihet är ledorden. Statens roll är att värna kulturens egenvärde och ge bidrag till kvalitetskultur, utifrån professionens syn på kvalitet. Även mediernas oberoende ska värnas. Såväl kultur som media som utmanar och ifrågasätter utvecklar samhället.

Det förslag till partiprogram som programkommittén har presenterat speglar ovanstående väl enligt partistyrelsen. Dessutom välkomnar partistyrelsen att det har kommit in så många motioner på området. Mycket av åsikterna kan partistyrelsen instämma i, men samtidigt måste de vägas mot önskan att hålla partiprogrammet på en mer generell nivå som tydligt visar Folkpartiet liberalernas inställning till utbildning och kultur.

Avsnitt 2
Människor i utveckling

Motionerna B1–B3 samt A1 yrkande 2

Programkommittén skriver i **punkt 1** att vi lever i en värld där människans möjligheter aldrig varit större. En värld som förändras snabbt och där förändringar ställer nya krav.

Partistyrelsen delar denna uppfattning. Världen blir alltmer globaliserad och med det allt större ömsesidiga beroendet av varandra medföljer krav på större flexibilitet för både individerna och samhället i stort. Med dessa argument föreslår partistyrelsen **bifall till punkt 1**.

I **punkt 2** betonar programkommittén att Sverige ska vara ett jämställt land där varje människa har chans att förbättra sin situation och den sociala rörligheten är hög. En människas bakgrund ska betyda mindre och hennes förmåga, ambition och livsdrömmar ska betyda mer. Partistyrelsen instämmer; en av Folkpartiets grundläggande värderingar är tron på allas lika rätt till jämlika livschanser.

I **motion B1** föreslår motionären att ordet jämställt i punkt 2 byts ut mot jämlikt, med motiveringen att den aktuella meningen inte enbart behandlar relationen mellan kvinnor och män. Partistyrelsen tolkar dock meningen som att den syftar på just relationen mellan könen. **Motion A1 yrkande 2** föreslår att i punkt 2 ersätts ”varje människa” med ”varje kvinna och man”. Partistyrelsen menar att begreppet människa är mer heltäckande och att ordet därför bör kvarstå. Partistyrelsen föreslår därmed att **punkt 2 bifalls, att motion B1 avslås och att motion A1 yrkande 2 anses besvarat**.

I **punkt 3** menar programkommittén att kunskap är den viktigaste faktorn för att stärka varje människas livschanser. Utbildningssystemet ska ha höga förväntningar och prioritera kunskap, kreativitet och kritiskt tänkande. Bildningstraditionen ska hållas levande och kulturens frihet värnas.

Tillgången till en utbildning av hög kvalitet är avgörande enligt partistyrelsen. Utbildning skapar möjligheter till den viktigaste av alla resor – klassresan – eller social mobilitet. Kunskap för dess egen skull är viktigt för Folkpartiet och bildning ökar människans förmåga att orientera sig i en föränderlig värld och skapar förutsättningar för att fatta självständiga beslut och möta omvärlden med nyfikenhet och tilltro.

I **motion B2** yrkas att en ny punkt 4 läggs till, samt att sista meningen i punkt 3 stryks och flyttas till den nya punkten. Den nya punkten skulle lyda: ”I en starkt föränderlig värld ökar behovet av bildning, eftersom bildning ökar individens förmåga att orientera sig, att fatta egna beslut samt att möta det nya med nyfikenhet i stället för med fördomar. Bildningstraditionen ska hållas levande och kulturens frihet värnas.”

Partistyrelsen är enig med motionären om bildningens och kulturens värde, vilka behandlas i avsnittet 2.3. En egen

punkt här som motionären yrkar på blir dock alltför långt i ett partiprogram, när ämnet redan behandlas i ett separat avsnitt. Partistyrelsen föreslår **bifall till punkt 3 och att motion B2 anses besvarad**.

Motion B3 yrkar att det i avsnittet läggs till att Folkpartiet ser äldre, eller årsrika, människor som en viktig samhällsresurs. Motionärernas förslag ligger helt i linje med Folkpartiets gällande politik. Att äldre är en viktig resurs och alla tendenser till åldersfördomar ska bekämpas betonas i partiprogramförslagets avsnitt 2.4.2 punkt 7 och avsnitt 3.1.4 punkt 14. Partistyrelsen föreslår därför att **motion B3 anses besvarad**.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 2 punkt 1 bifalls

2. att programkommitténs förslag avsnitt 2 punkt 2 bifalls

3. att motion B1 avslås

4. att motion A1 yrkande 2 anses besvarat

5. att programkommitténs förslag avsnitt 2 punkt 3 bifalls

6. att motion B2 anses besvarad

7. att motion B3 anses besvarad

Avsnitt 2.1 Social rörlighet

Motionerna B135 yrkande 1 samt A1 yrkande 3

Programkommittén skriver i **punkt 1** att ingen människa ska vara fången i de villkor han eller hon föddes in i. En socialliberal huvuduppgift är att sträva efter jämlikhet i livschanser. Den sociala rörligheten ska underlättas. Partistyrelsen instämmer, en av Folkpartiets grundläggande värderingar är tron på allas lika rätt till jämlika livschanser, och föreslår därför att **punkt 1 bifalls**.

Programkommittén skriver i **punkt 2** att även i dagens Sverige lever människor i maktlöshet, på grund av exempelvis otillräcklig skolgång, bristande integration, arbetslöshet, bristande tillgänglighet eller fördomar. Med uttrycket ”det glömda Sverige” vill socialliberaler rikta ljuset på de människor som själva har svårt att göra sina röster hörda. Partistyrelsen instämmer i denna beskrivning av det socialliberala uppdraget och föreslår att **punkt 2 bifalls**.

Punkt 3 menar att en dynamisk ekonomi, trygga uppväxtvillkor, en skola med höga kunskapsmål, en välfungerande arbetsmarknad och starka sociala trygghetssystem är några områden som är avgörande för att varje människa ska kunna utveckla sin potential. Att motverka fördomar, grupptryck, och intolerans är centralt för att öka jämlikheten. Att öka friheten för de människor som just nu lever i ”det glömda Sverige” är en oskiljaktig del av det socialliberala uppdraget.

Partistyrelsen anser att programkommittén på ett bra sätt har tagit upp centrala delar av Folkpartiets ideologi vad gäller varje människas möjligheter att leva fritt, och att människors frihet också är beroende av att vi aktivt arbetar med strukturer som hindrar enskilda individers fulla potential.

Motion A1 yrkande 3 föreslår att i punkt 3 ersätts ”varje människa” med ”varje kvinna och man”. Partistyrelsen föredrar kommitténs skrivning och har samma argument som för motion A1 yrkande 2 ovan.

I **motion B135 yrkande 1** vill motionären ersätta ordet ”områden” under punkt 3 med till exempel ”saker”. Partistyrelsen håller med motionären om att det är önskvärt att hitta en mer adekvat beskrivning och föreslår i stället ”förutsättningar” som bättre beskriver det texten syftar till.

Partistyrelsen föreslår därför att **punkt 3 bifalls med den ändringen att ”områden som är avgörande” ändras till ”förutsättningar” och att orden ”just nu” ändras till ”för tillfället”, att motion A1 yrkande 3 anses besvarat och att motion B135 yrkande 1 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört**.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 2.1 punkt 1 bifalls

2. att programkommitténs förslag avsnitt 2.1 punkt 2 bifalls

3. att avsnitt 2.1 punkt 3 ges lydelsen: ”En dynamisk ekonomi, trygga uppväxtvillkor, en skola med höga kunskapsmål, en välfungerande arbetsmarknad och starka sociala trygghetssystem är några förutsättningar för att varje människa ska kunna utveckla sin potential. Att motverka fördomar, grupptryck och intolerans är centralt för att öka jämlikheten. Att öka friheten för de människor som för tillfället lever i ’det glömda Sverige’ är en oskiljaktig del av det socialliberala uppdraget.”

4. att motion A1 yrkande 3 anses besvarat

5. att motion B135 yrkande 1 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

Avsnitt 2.2 Kunskap är makt

Motionerna B4–B6 samt B135 yrkande 2–4

Avsnitt 2.2 beskriver varför kunskap innebär makt, varför utbildningsfrågorna är viktiga och några centrala utgångspunkter för partiets utbildningspolitik. **Punkt 1** talar om vad kunskap innebär för människors möjligheter i livet och om att utbildning bryter barriärer. Partistyrelsen delar synen att kunskap får människor att växa och anser därför att **punkt 1 bör bifallas**.

I **motion B135 yrkande 2** föreslås att ordet ”viktigaste” i punkt 1 ska ersättas med ett annat ord, men då partistyrelsen vill ha kvar den tidigare formuleringen anser partistyrelsen att **motion B135 yrkande 2 bör avslås**.

Punkt 2 i programförslaget handlar om målsättningar för utbildningspolitiken och anger att Sverige ska vara en ledande kunskapsnation, med ett utbildningsväsende i världsklass. **Motion B135 yrkande 3** innebär att ”utbildningsväsende” skulle bytas ut mot ”utbildningsväsen”. I **motion B4** yrkas att den tredje meningen, ”Efter att kunskap under lång tid …”, ska strykas, för att undvika negativa beskrivningar.

Partistyrelsen instämmer i att vi måste ha höga målsättningar och konstaterar också att motionärerna bakom B4 visar på en formulering som är alltför tidsbunden för partiprogrammet. Dessutom bör bildning nämnas. Partistyrelsen anser därför att **punkt 2 bör ges lydelsen: ”Sverige ska vara en ledande kunskapsnation. En kunskapsnation byggs från grunden av många kunniga individer med höga ambitioner. Synen på bildning och kunskap måste uppvärderas och Sverige ska sträva efter ett utbildningsväsende i världsklass.”**

Därmed bör **motion B135 yrkande 3 avslås** och **motion B4 anses besvarad.**

Punkt 3 lyfter fram bildning, Sveriges starka bildningstradition och vad bildningstanken innebär för människor. Bildning har under lång tid lyfts fram av Folkpartiet liberalerna och den bör ha en framträdande plats även i kommande partiprogram. Partistyrelsen anser därför att **punkt 3 bör bifallas**.

Punkt 4 betonar skolans likvärdighet. Bland annat lyfts att skolan ska ge mest stöd till de elever som har störst behov och att skolan ska bidra till att utjämna skillnader. Förslaget i **motion B5** är att omformulera den mening som handlar om utjämning.

Partistyrelsen anser att likvärdighet är ett viktigt mål för utbildningspolitiken och att punkten därför är viktig att ha med. Att tala om utjämning är dock olyckligt, eftersom det aldrig får handla om att hålla tillbaka någon elev för att andra ska komma ikapp. En liberal utgångspunkt är att alla inte ska nå lika långt, utan att alla ska nå så långt som möjligt.

Partistyrelsen anser därför att **punkt 4 bör ges lydelsen: ”En likvärdig skola är en förutsättning för att alla elever ska få samma möjligheter. I det svenska skolsystemet ska alla kunna utvecklas utifrån sina förutsättningar och de som har störst behov ska få mest stöd.”** Därmed bör **motion B5 anses besvarad**.

Punkt 5 handlar om höga ambitioner och höga förväntningar på alla elever, och om en skola där eleverna uppmuntras att nå så långt som möjligt. **Motion B135 yrkande 4** menar att första meningen ska tas bort. Partistyrelsen delar synen att alla elever ska mötas av höga förväntningar och att utbildningen ska anpassas till olika elevers behov och förutsättningar och anser därför att **punkt 5 bör bifallas och motion B135 yrkande 4 bör avslås**.

Punkt 6 betonar läraryrkets roll för skolans framgång och att de mest lämpade måste lockas till yrket. I **motion B6** yrkas att en mening ska läggas till om att lärarutbildningen ska främja jämställdhet så att både män och kvinnor ska söka till läraryrket. Partistyrelsen instämmer i att lärare har en nyckelroll för att höja kunskapsresultaten och menar att läraryrkets status måste uppvärderas. Jämställdheten inom lärarutbildningen, liksom inom andra utbildningar, är viktigt, men att lägga in den föreslagna meningen blir för detaljerat i dessa punkter som inleder hela avsnittet om utbildning. Med detta anser partistyrelsen att **punkt 6 bör bifallas** och **motion B6 bör anses besvarad**.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2 punkt 1 bifalls

2. motion B135 yrkande 2 avslås

3. att avsnitt 2.2 punkt 2 ges lydelsen: ”Sverige ska vara en ledande kunskapsnation. En kunskapsnation byggs från grunden av många kunniga individer med höga ambitioner. Synen på bildning och kunskap måste uppvärderas och Sverige ska sträva efter ett utbildningsväsende i världsklass.”

4. att motion B135 yrkande 3 avslås

5. att motion B4 anses besvarad

6. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2 punkt 3 bifalls

7. att avsnitt 2.2 punkt 4 ges lydelsen: ”En likvärdig skola är en förutsättning för att alla elever ska få samma möjligheter. I det svenska skolsystemet ska alla kunna utvecklas utifrån sina förutsättningar och de som har störst behov ska få mest stöd.”

8. att motion B5 anses besvarad

9. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2 punkt 5 bifalls

10. att motion B135 yrkande 4 avslås

11. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2 punkt 6 bifalls

12. att motion B6 anses besvarad

B

Avsnitt 2.2.1 Lärande lek i förskolan

Motionerna B7–B11, B12 yrkande 3, B13–15, A1 yrkande 4, A8 yrkande 3 samt C5 yrkande 2

Partistyrelsen understryker som programkommittén vikten av en förskola med god kvalitet och höga ambitioner, som framgår av **punkt 1**. Programkommittén pekar också ut att en målsättning ska vara att barnen behärskar läsandets grunder när de lämnar förskolan. Partistyrelsen konstaterar att det redan i avsnittets första punkt bör framgå vad som är unikt med förskolan, att det handlar om trygg och säker omsorg, men att pedagogiken får en allt större plats. Även betydelsen av legitimerade förskollärare hör hemma här. Det innebär att delar av det som finns i programförslagets punkt 4 ska flyttas.

Partistyrelsen yrkar därför att **punkt 1 ges lydelsen: ”Förskolan ska ta till vara barns naturliga lust att lära och ge en trygg och säker omsorg. Verksamheten ska ledas av legitimerade förskollärare och genom en blandning av lek och pedagogik utvecklas barn och lär sig om världen. En ambition ska vara att de flesta barnen kan läsandets grunder när de lämnar förskolan.”**

Partistyrelsen yrkar samtidigt **avslag på motion B7 yrkande 2** som föreslår att leken i förskolan ska vara överordnad pedagogiska ambitioner. Partistyrelsen vill tvärtom

understryka att de pedagogiska ambitionerna i förskolan ska fortsätta öka.

Motion B7 yrkande 1 föreslår att det till punkt 1 läggs till en mening om att barngrupperna inte ska vara större än att alla barn känner sig sedda och trygga. Partistyrelsen delar motionärernas förslag och föreslår, med hänvisning till den skrivning som har flyttats till punkt 1 från punkt 4 om att förskolan ska vara en trygg plats, att **motion B7 yrkande 1 anses besvarat**.

Motion B8 vill till punkten föra att barnen när de lämnar förskolan ska ha ett grundläggande ordförråd. Partistyrelsen delar helt motionärernas syn på ordförrådet, men med hänvisning till att detta är en förutsättning för att behärska läsandets grunder, som redan nämns i punkten, föreslår partistyrelsen att **motion B8 anses besvarad**.

Motion A1 yrkande 4 föreslår att ”de flesta barnen” ändras till ”de flesta flickor och pojkar” i sista meningen. Partistyrelsen ser den poäng motionärerna önskar men menar att partiprogrammet i varje punkt inte behöver peka ut att politiken ska omfatta både flickor och pojkar utan att det ska tas som utgångspunkt. Därmed bör **motion A1 yrkande 4 anses besvarat**.

Motion B9 vill till partiprogrammet föra en punkt om att pedagogisk omsorg är ett betydelsefullt alternativ till förskolan och att enskilda som driver sådan omsorg bör erbjudas utbildning och kompetensutveckling. Partistyrelsen instämmer i att pedagogisk omsorg i dag är alternativ till förskolan, men vill ändå **yrka att motion B9 anses besvarad**. Partiprogrammet bör i linje med förd politik fortsätta att främst prioritera fortsatta ambitionshöjningar inom förskolan.

Det är också centralt att förskolan har en hög tillgänglighet och att barnet erbjuds plats i rätt tid. Detta lyfts i **punkt 2** där också en ersättning föreslås utgå till familjer som inte erbjuds en förskoleplats i tid. Det är rimligt att familjen ersätts i det fall platsen på förskolans försenas, men en sådan ersättning ska inte – vilket kan gå att läsa in i programkommitténs förslag – kunna ses som att kommunen vältrar över ansvaret för barnomsorgen på vårdnadshavarna. Partistyrelsen menar därför att den andra meningen bör skrivas om och att **punkt 2 bör ges lydelsen: ”Förskolan har en avgörande roll för att lägga grunden för ett barns utveckling. Därför ska alla barn erbjudas plats i förskolan från ett års ålder. Om kommunen inte klarar detta åtagande ska familjen ha rätt till ersättning. Den allmänna förskolan ska successivt byggas ut.”**

Partistyrelsen yrkar **också att punkt 3 bifalls**, i vilken det föreslås att barn till arbetslösa och föräldralediga ska ha en större tillgång till förskolan än i dag. Barnets behov av förskolans pedagogik minskar inte det fall en vårdnadshavare är hemmavarande.

Punkt 4 lyfter behovet av att förskolan är säker, att verksamheten leds av legitimerade förskollärare och att förskolan arbetar aktivt med genusfrågor. Partistyrelsen delar i dessa avseenden programkommitténs bedömning, men anser, som framgår ovan, att delar av punkten bör flyttas till punkt 1. Partistyrelsen vill också betona vikten av att fler män tar plats i förskolans verksamhet och anser därför att ett tillägg bör göras i sista meningen. Partistyrelsen menar därför att **punkt 4 bör ges lydelsen: ”För att ge alla barn lika förutsättningar ska förskolan arbeta aktivt med genusfrågor. Fler män ska lockas till förskollärarryrket.”**

Motion A8 yrkande 3 föreslår att delen om genusfrågor stryks och i stället ska det framgå att verksamheten ska bedrivas med respekt för pojkars och flickors förutsättningar och intressen. Partistyrelsen föreslår i linje med ovan att **motion A8 yrkande 3** avslås.

Motion B10 föreslår att genuspedagogisk kompetens ska finnas på varje förskola. Partistyrelsen delar helt denna uppfattning och anser att detta täcks in genom förslaget till lydelse av punkt 4. Partistyrelsen yrkar att **motion B10 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**.

Vidare lyfter både **motion B11 och motion B12 yrkande 3** behovet av fler män i förskolan. Partistyrelsen yrkar att **motion B11 och motion B12 yrkande 3 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört**.

Motion C5 yrkande 2 lyfter, i kontexten av vikten av hbt-perspektiv inom förskolan, att förskolan ska arbeta aktivt och konsekvent mot mobbing. Partistyrelsen delar motionärernas inställning och yrkar att **motion C5 yrkande 2 anses besvarat** med de tydliga skrivningar som punkt 1 föreslås få kring barnens trygghet i förskolan.

Punkt 5 lyfter fram den öppna förskolan som alternativ för de barn som inte går i förskolan. Partistyrelsen vill precis som programkommittén betona att barn även där ska mötas av pedagogiskt utbildad personal och yrkar därför **bifall till punkt 5**.

Motion B13 föreslår att den öppna förskolan ska bli verksamhet som kommunerna genom lagstiftning ska erbjuda samtliga barn mellan 0 och 5 år. Partistyrelsen ser en utbyggd öppen förskola som något positivt men föreslår att det i dagsläget inte bör prioriteras att lagstifta om ett sådant krav. Partistyrelsen vill med det yrka att **motion B13 anses besvarad**.

Partistyrelsen menar att barnomsorg på obekväm arbetstid ska erbjudas till de familjer som behöver det på grund av sitt arbete eller familjesituation. **Punkt 6** har samma innebörd och partistyrelsen yrkar därför **bifall till punkt 6**.

Motion B14 vill, med hänvisning till att barnomsorg på obekväm arbetstid ska ses som en arbetsmarknadsfråga snarare än en förskolefråga, att punkten i partiprogrammet flyttas till arbetsmarknadsavsnittet. Partistyrelsen delar principiellt motionärernas syn men av pedagogiska skäl föreslås ändå att punkten hålls kvar i förskoleavsnittet. Partistyrelsen yrkar följaktligen att **motion B14 anses besvarad**.

Motion B15 föreslår att Folkpartiet bör verka för en översyn och indexering av maxtaxorna inom förskolan och skolbarnomsorg med motivet att en årlig indexering skulle möjliggöra en bibehållen och eller ökad kvalitet i förskolan. Partistyrelsen instämmer i att förskolans kvalitet är viktig. Under Folkpartiets ledning har flera viktiga beslut för att förstärka kvaliteten i förskola och skolbarnomsorg också tagits. Det innebär höjda ambitioner för det pedagogiska innehållet. När det gäller finansieringen finns flera möjligheter, varav indexuppräkning av maxtaxan är en. Alla förändringar av finansieringen kräver noggranna överväganden där effekterna för hushåll och kommuner behöver analyseras och för- och nackdelar vägs mot varandra. Partistyrelsen anser inte att en sådan analys bör föregripas och föreslår att **motion B15 anses besvarad**.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att avsnitt 2.2.1 punkt 1 ges lydelsen: ”Förskolan ska ta till vara barns naturliga lust att lära och ge en trygg och säker omsorg. Verksamheten ska ledas av legitimerade förskollärare och genom en blandning av lek och pedagogik utvecklas barn och lär sig om världen. En ambition ska vara att de flesta barnen kan läsandets grunder när de lämnar förskolan.”

2. att motion B7 yrkande 2 avslås

3. att motion B7 yrkande 1 anses besvarat

4. att motion B8 anses besvarad

5. att motion A1 yrkande 4 anses besvarat

6. att motion B9 anses besvarad

7. att avsnitt 2.2.1 punkt 2 ges lydelsen: ”Förskolan har en avgörande roll för att lägga grunden för ett barns utveckling. Därför ska alla barn erbjudas plats i förskolan från ett års ålder. Om kommunen inte klarar detta åtagande ska familjen ha rätt till ersättning. Den allmänna förskolan ska successivt byggas ut.”

8. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2.1 punkt 3 bifalls

9. att avsnitt 2.2.1 punkt 4 ges lydelsen: ”För att ge alla barn lika förutsättningar ska förskolan arbeta aktivt med genusfrågor. Fler män ska lockas till förskollärarryrket.”

10. att motion A8 yrkande 3 avslås

11. att motion B10 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

12. att motion B11 och motion B12 yrkande 3 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört

13. att motion C5 yrkande 2 anses besvarat

14. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2.1 punkt 5 bifalls

15. att motion B13 anses besvarad

16. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2.1 punkt 6 bifalls

17. att motion B14 anses besvarad

18. att motion B15 anses besvarad

Avsnitt 2.2.2
En skola för kunskap

Motionerna B12 yrkande 2, B16–B29, B30 yrkande 1–2, B31–B44, B45 yrkande 1 och 3, B46–B71, B72 yrkande 1–2, B73–B83, B135 yrkande 5–12 och 25–26, B136, A2 yrkande 2 samt G88 yrkande 14

Punkt 1 anger att kunskap är skolans huvuduppdrag och skolans uppgift är att stimulera människors naturliga lust att lära sig mer. Som förutsättningar för lärande nämns tydliga kunskapskrav, tidiga insatser samt trygghet och studiero. Flera motioner berör punkt 1. **Motion B135 yrkande 5** föreslår att meningarna allmänt bör förändras och **yrkande 6** vill byta ut ”en förutsättning” mot ”förutsättningar”. Partistyrelsen instämmer i budskapet i punkten men håller med om att språket bör förändras något.

I **motion B16** föreslås att även individens utveckling och kritiska tänkande ska omnämnas i punkten. Även partistyrelsen anser att detta är något som ingår i skolans uppdrag, men då detta framgår av punkt 5 i avsnitt 2.2 bör det inte upprepas här. Motionären bakom **motion B17** vill att punkten ska kompletteras med en uppräkning av baskunskaper som eleverna ska kunna efter grundskolan: läsa, skriva, räkna och tala inför andra. Enligt partistyrelsen bör elever efter grundskolan självklart kunna detta, men exakt vad eleverna ska kunna blir för detaljerat för att ha med i partiprogrammet.

Partistyrelsen anser därmed att **punkt 1 bör ges lydelsen: ”Kunskap är skolans huvuduppdrag. Varje människa har en naturlig lust att lära sig och skolans uppgift är att stimulera och utveckla denna egenskap. Förutsättningar för lärande är tydliga kunskapskrav, tidiga insatser så att ingen kommer efter, trygga klassrum och studiero.”** Partistyrelsen menar vidare att **motionerna B135 yrkande 5 och 6, B16 och B17 bör anses besvarade.**

I **punkt 2** skriver programkommittén att skolans likvärdighet behöver förbättras och att alla skolor ska hålla hög kvalitet. Det är det bästa sättet att skapa jämlika livschanser och är därför särskilt viktigt för elever som har sämre förutsättningar Partistyrelsen instämmer men vill också lyfta fram vad det bör innebära för resursfördelningen till skolorna. Resurser ska inte fördelas lika för varje elev utan utifrån behov.

Motion B18 vill ha en ny punkt om att pojkar presterar sämre än flickor i skolan och att en orsak till detta är bristen på manliga förebilder, varför skolan ska arbeta för en jämnare fördelning av manliga och kvinnliga lärare. Partistyrelsen delar inte motionärernas bedömning att det skulle vara bristen på manliga lärare som orsakar pojkars sämre prestationer i skolan – orsakerna står snarare att finna i samhällets attityd till kunskap i stort och att pojkar hittills har klarat sig väl även utan goda studieresultat. Viktigast är att arbeta för fler duktiga lärare, något som är avgörande för att höja studieresultaten generellt, och detta avhandlas i avsnitt 2.2.3.

Vidare föreslår **motion B12 yrkande 2** att det på lämpligt ställe i partiprogrammet läggs in texten: ”Pojkars vikande skolresultat är en central jämställdhetsutmaning.” Partistyrelsen håller med om att detta är ett problem och konstaterar att detta lämpligen bör uppmärksammas i denna punkt om att skapa jämlika livschanser.

Partistyrelsen menar därför att **punkt 2 bör ges lydelsen: ”Skolan ska vara likvärdig. En skola med jämn och hög kva-**

B

litet är den absolut viktigaste faktorn för att skapa jämlika livschanser och öka den sociala rörligheten. Detta är särskilt betydelsefullt för elever som fått en svår start i livet eller kommer från hem utan studietradition. Särskilt pojkars kunskapsresultat behöver höjas. Resurser ska fördelas till skolorna utifrån socioekonomiska faktorer." Partistyrelsen yrkar därmed att **motion B18 anses besvarad och att motion B12 yrkande 2 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört**.

Motion B19 föreslår att Folkpartiet liberalerna ska verka för en riktad satsning för skolor i socialt och ekonomiskt utsatta områden. Det är också innebörden i punkt 2. Regeringen har genomfört olika satsningar på skolor i utsatta områden, exempelvis med s.k. superlärare. Partistyrelsen menar att det bör vara aktuellt med ytterligare satsningar men att de exakta formerna för det inte ska låsas i förväg. Därmed anser partistyrelsen att **motion B19 bör anses besvarad**.

Punkt 3 betonar föräldern ansvar att stödja sitt barn och elevens ansvar för sina studier, något som även partistyrelsen anser bör betonas i programmet. Ett flertal motioner föreslår omformuleringar av denna punkt eller har andra förslag som handlar om föräldrarnas ansvar.

Motion B20 handlar om att föräldrarna ska kunna se till att barnet får stöd på andra sätt än att själva ge stödet. **Motion B21** vill lägga till en mening som handlar om varje förälders ansvar för att hjälpa läraren att skapa en pedagogisk miljö i klassrummet. Vidare handlar både **motion B22 och motion B23** om att skolan ska kunna kräva att föräldrarna på olika sätt tar sitt ansvar för att stödja barnen och uppfostra dem, och att någon sanktion måste kunna utdömas om föräldrarna inte tar sitt ansvar. I den senare motionen pekas också på vikten av att erbjuda stöd till föräldrar som på grund av t. ex. sjukdom inte kan ta detta ansvar.

Partistyrelsen har förståelse för dessa tankar men menar att det är för detaljerat för att skriva in i partiprogrammet. Den av programkommittén föreslagna formuleringen om att stödja sitt barn täcker dessutom in mycket av detta. Partistyrelsen anser därför att **punkt 3 bör bifallas** och **motionerna B20–B23 bör anses besvarade**.

Motion B24 anser att föräldrarna ansvarar för att se till att barnen redan vid skolstart är redo att tillgodogöra sig utbildningen. Partistyrelsen vill markera att det självklart är bra om barnen är redo vid skolstarten, men att skolans uppgift är att ge alla elever, oavsett förutsättningar, en skolgång av god kvalitet. Partistyrelsen anser därför att **motion B24 bör avslås**.

Programkommittén skriver i **punkt 4** om skolans ansvar att verka för demokrati och mänskliga rättigheter och om hur flickor och pojkar ska få likvärdiga chanser. Partistyrelsen håller med om att skolan inte ska vara värderingsfri, utan att dessa värden ska lyftas fram.

Motion A2 yrkande 2 föreslår att "demokrati och mänskliga rättigheter" ska ändras till "demokrati, jämställdhet och mänskliga rättigheter". Partistyrelsen instämmer. **Motion B25** vill lägga till "och respektera varandras olikheter" sist i punkten. Det viktiga för jämställdhetsarbetet i skolan är att alla, oavsett kön, möts av likvärdiga förväntningar och får likvärdiga chanser, och något ytterligare bör därför inte läggas till menar partistyrelsen. Partistyrelsen föreslår därmed att **punkt 4 bifalls med den ändringen att "demokrati och mänskliga rättigheter" ändras till "demokrati, jämställdhet och mänskliga rättigheter", motion A2 yrkande 2 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört och motion B25 anses besvarad**.

Förslaget i **motion B26** är att en ny mening läggs in, om att eleverna ska möta representanter för olika politiska ideologier och religioner i skolan. Partistyrelsen uppmuntrar att elever möter en mångfald av människor och ser att det finns skillnader i dessa avseenden och även i andra avseenden. Detta kan dock ses som alltför detaljerat för partiprogrammet. Partistyrelsen anser därför att **motion B26 bör anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**.

Motion B27 vill göra ett tillägg till punkten om att hedersrelaterat förtryck inte får användas som skäl för att neka barn fullt deltagande i skolgången. Partistyrelsen instämmer att detta inte får användas som skäl, men då det lyfts fram på andra ställen i partiprogrammet att skolgången är viktig för alla barn anser partistyrelsen att **motion B27 bör anses besvarad**.

Punkt 5 talar om att utvärdering av elevernas kunskaper behövs för att garantera stöd och hjälp i tid. Genom tidiga betyg och kontinuerliga kunskapsmätningar kan elev, lärare och föräldrar få överblick över elevens kunskapsutveckling. Partistyrelsen delar programkommitténs syn att kontinuerlig utvärdering är nödvändig för att eleverna ska få stöd tidigt.

Motion B28 yrkar att betyg ska införas från årskurs ett och att det därmed ska stå "Betyg från årskurs ett" i stället för "Tidiga betyg". Partistyrelsen menar att det är viktigt att tidigt ge tydlig information till hemmet om hur det går för eleven och för att skolan att ska kunna följa upp hur det går för enskilda elever och klasser i sin helhet. Förekomsten av betyg ökar också skolans fokus på kunskapsresultat, vilket är önskvärt.

Folkpartiets landsmöte tog 1997 beslutet att flytta ned betygen från årskurs åtta till årskurs sex. Riksdagen ställde sig bakom detta i en ny lagstiftning som antogs hösten 2010. Sverige börjar emellertid även efter detta med betyg väldigt sent i en internationell jämförelse. Det är enligt Folkpartiets uppfattning önskvärt att flytta ned betygen ytterligare ett par år. Partiets skolgrupp föreslog 2012 att betygen ska introduceras i årskurs fyra. Ett skäl att inte gå ned i ytterligare med betyg är att en sådan reform skulle kräva att läroplanen görs om. Nuvarande läroplan medger dock en nedflyttning av betyg till årskurs fyra utan att den behöver förändras. Det är i regel samma lärare som undervisar i mellanstadiets olika årskurser. Lärare som undervisar i mellanstadiet sätter nu återigen betyg i och med att sådana sätts i sexan, och det är samma lärare som skulle sätta betyg från fyran. En nedflyttning av betygen till fyran skulle kunna ske mot slutet av nästa mandatperiod, t.ex. 2017.

Partistyrelsen menar därför att **punkt 5 bör bifallas med den ändringen att "eleven själv" ändras till "eleven"** och att **motion B28 bör anses besvarad**.

Motion B29 menar att skolans uppdrag bör vara att eleven ska klara uppsatta mål för varje läsår, i stället för att gå vidare utan kunskapskontroll. I dag finns det kunskapskrav i kursplanerna för årskurs tre, sex och nio. Att ha nationellt fastställda kunskapskrav för varje läsår är enligt partistyrelsen svårt att genomföra, eftersom det minskar den pedagogiska friheten och progressionen blir mindre tydlig mellan de olika nivåerna. Regeringens utbildningspolitik har medfört att det nu sker tydlig och regelbunden uppföljning av elevernas kunskaper, genom nationella prov i var tredje årskurs, och skrift-

liga omdömen eller betyg ges varje år. Partistyrelsen anser därmed att **motion B29 bör anses besvarad**.

Punkt 6 handlar om likvärdighet oavsett elevens bostadsort och konstaterar att huvudmannaskapet för den offentliga grund- och gymnasieskolan därför bör vara statligt. **Motion B30 yrkande 1** menar att statens ansvar ska förtydligas. **Motion B31** föreslår att punkten ändras för att betona att det behövs lokal kompetens och lokalt ansvarstagande och att skolan därför alltjämt ska vara kommunal. I **motion B135 yrkande 25** föreslås att den sista meningen bör ersättas med en mening om att ekonomiskt stöd till elever med särskilda behov bör komma från staten i stället för från kommunerna.

Partistyrelsen menar att kommunaliseringen som genomfördes 1991 har undergrävt alla barns rätt till likvärdig utbildning. Resultaten har försämrats och läraryrket har sjunkit i status. Även om regeringens politik sedan 2006 har inneburit ökad statlig styrning – exempelvis skärpta behörighetsregler, tydligare kunskapskrav och vassare statlig inspektion – behöver ytterligare steg tas. Partistyrelsen håller därför med programkommittén om att statligt huvudmannaskap behövs och menar att punkten visar på statens ansvar. Partistyrelsen anser därför att **punkt 6 bör bifallas, motion motion B30 yrkande 1 och B135 yrkande 25 bör anses besvarade** och **motion B31 bör avslås**.

I **punkt 7** skriver programkommittén att kvaliteten och valfriheten ska värnas. Full etableringsfrihet ska råda för fristående skolor och förskolor som drivs av seriösa och långsiktiga ägare som uppfyller kvalitetskraven. Dessutom framgår att villkoren för offentliga och fristående skolor ska vara lika och att de skolor som inte klarar kvalitetskraven ska stängas.

Flera motioner berör formuleringarna i punkt 7. **Motion B135 yrkande 7** föreslår att ”seriösa och långsiktiga ägare” ersätts av ”aktörer” och **motion B32** föreslår att samma uttryck ska ersättas av ”huvudmän”. **Motion B135 yrkande 8** menar att den tredje meningen ska ersättas av: ”Offentliga och icke-offentliga skolor ska ha samma villkor.”

Partistyrelsen anser att programmet bör betona kraven på seriositet och kvalitet starkare och att uttrycket ”full etableringsfrihet” bör ersättas med ”etableringsfrihet”, för att visa att dessa krav ska vara uppfyllda. Det innebär att mening två i punkten bör skrivas om och i tredje meningen föreslås en språklig ändring. Vidare anser partistyrelsen att det är viktigt att det i programtexten framgår att kravet på stängning av de skolor som inte håller kvalitetsmåttet gäller för alla skolor, såväl fristående som i offentlig regi.

Flera motioner handlar om olika tillägg till punkt 7: **motionerna B33–B36 samt B30 yrkande 2**.

I **motion B33** yrkas att ett tillägg ska göras om att fristående skolor och förskolor ska lämna ekonomiska garantier för att eleverna ska kunna fullfölja sin skolgång vid den aktuella skolan. Partistyrelsen menar att det är viktigt att värna elevernas möjligheter att fullfölja en påbörjad utbildning. Regeringen har aviserat att en slags utbildningsgaranti utreds och partistyrelsen anser att den exakta formen för detta inte bör låsas i dagsläget.

Motion B34 föreslår ett tillägg om att meddelarfrihet i utbildningsföretag ska garanteras genom lag. I sexpartiöverenskommelsen som har slutits inom ramen för friskolekommitténs arbete ingår bland annat att förstärkt meddelarskydd för anställda i friskolor bör införas. Partistyrelsen instämmer i detta och konstaterar att det faller inom vad som står i punktens tredje mening om lika villkor.

Motionären bakom **motion B35** vill göra ett tillägg om att både inomhus- och utomhusmiljön är en viktig del av kvalitetskraven och om skolgårdars betydelse. **Motion B30 yrkande 2** vill detaljstyra mer vilka krav som ska ställas på olika skolor. Partistyrelsen håller med om att miljön är viktig för skoleleverna och att det även finns andra viktiga kvalitetskrav, men om några krav lyfts fram kan andra viktiga delar missas. Därför bör punkten i partiprogrammet handla om kvalitetskrav generellt.

I **motion B36** föreslås ett tillägg sist i punkten om att tydlig information om skolors kvalitet underlättar valet av skola. Även partistyrelsen anser att information är viktig, både för föräldrar och för elever, inför valet av skola och att det är angeläget att skolors marknadsföring framför allt handlar om deras kvalitet. Därför bör ett tillägg göras om detta, om än med något annorlunda formulering.

Partistyrelsen anser därför att **punkt 7 bör ges lydelsen: ”Kvaliteten och valfriheten ska värnas. En förutsättning för att fristående förskolor och skolor ska få tillstånd är att de drivs av seriösa och långsiktiga ägare och att de uppfyller kvalitetskraven. Skolor, såväl kommunala som fristående, som inte klarar kvalitetskraven ska stängas. För att underlätta skolvalet behövs tydlig information om skolornas kvalitet.”**

Partistyrelsen föreslår därmed att **motionerna B30 yrkande 2, B32–B35 samt B135 yrkande 7 och 8 anses besvarade**. Slutligen **bör motion B36 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**.

Punkt 8 framhåller att skolan ska vara icke-konfessionell. Undervisningen ska vara fri från förkunnande i alla skolor, även i skolor som drivs av huvudmän med religiös inriktning. **Motion B135 yrkande 9** föreslår några språkliga förändringar i punkten. **Motion B37** yrkar att skolan ska vara icke-konfessionell, att undervisningen och andra aktiviteter ska vara öppen för alla elever och fri från förkunnande samt att skolor inte ska kunna drivas av huvudman med religiös inriktning.

Friskolereformen och därmed en ökad valfrihet för föräldrar och ungdomar att välja skolform har varit viktig. Europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, den s.k. Europakonventionen, ger föräldrar rätt att välja en utbildning med konfessionell inriktning för sina barn. I den nya skollagen från 2011 förtydligas att undervisningen alltid ska vara icke-konfessionell och att det endast vid fristående skolor får finnas konfessionella inslag. Vidare måste alla huvudmän följa läroplaner och kursplaner och kraven på saklighet och vetenskaplig grund gäller, liksom att utbildningen ska utformas i överensstämmelse med värderingar såsom alla människors lika värde.

Partistyrelsen anser att programkommitténs förslag är balanserat genom att betona att eleverna så långt som möjligt inte ska mötas av konfessionella inslag, samtidigt som den rätt som Europakonventionen lyfter fram finns kvar. Partistyrelsen vill dock betona att friskolor vars undervisning inte är icke-konfessionell ska kunna bli av med sitt tillstånd på grund av detta. Dessutom vill partistyrelsen påtala att det inte är huvudmannens religiösa inriktning som är avgörande utan friskolans inriktning, varför formuleringen i sista meningen bör ändras.

Partistyrelsen anser därför att **punkt 8 bör ges lydelsen: ”Skolan ska vara icke-konfessionell. Undervisningen och andra för eleverna gemensamma aktiviteter ska vara**

öppen för alla och fri från förkunnande, också i friskolor som har en konfessionell inriktning. Den friskola som inte efterlever detta ska förlora sitt tillstånd."

Partistyrelsen menar därmed att **motion B135 yrkande 9 bör anses besvarat**. **Motion B37 bör avslås**.

Punkt 9 handlar bland annat om att skolstarten ska ske vid sex års ålder, för att ta till vara barns lust att lära sig, och att den obligatoriska grundskolan ska vara tio år med tre olika stadier. Eleverna ska få fler lektioner per läsår och det ska ordnas sommarskola. **Punkt 10** talar om att eleverna ska kunna få läxhjälp i skolan och att fritidshemmen ska stödja skolarbetet.

Partistyrelsen tycker att det är rätt att eleverna ska få möjligheter att nå så långt som möjligt genom mer undervisning, från tidig ålder och fler lektioner per år, och möjligheter till ytterligare hjälp utanför ordinarie undervisningstid, som framgår av punkt 9. Partistyrelsen vill dock betona att lovskolorna, i första hand, ska anordnas för de elever som ännu inte har nått kunskapsmålen. Även om det kan vara aktuellt också för elever som vill fördjupa sig bör punkten handla om för vilka elever det ska finnas en skyldighet att anordna lovskolor.

Motion B135 yrkande 10 föreslår att punkt 9 stryks helt och hållet, vilket partistyrelsen tycker vore olyckligt då detta är viktiga insatser för att höja kunskapsresultaten och öka likvärdigheten. **Motion B38 yrkande 1** anser att ordet "lovskolor" bör användas i stället för "sommarskolor", vilket är rimligt enligt partistyrelsen då lovskolor är ett vidare begrepp. **Motion B38 yrkande 2** vill ändra "ska ordnas" till "ska erbjudas" för att inte tvinga elever. Partistyrelsen vill att det ska vara möjligt med exempelvis obligatorisk sommarskola – om några veckors undervisning på sommaren kan göra att eleven kan börja på ett nationellt program på gymnasieskolan ett år tidigare är det en vinst både för eleven och för samhället – och vill hålla det öppet genom att använda den av programkommittén föreslagna formuleringen.

Motion B39 yrkar att punkt 9 delas upp i flera olika punkter. Partistyrelsen instämmer i att punkten kan delas upp och att delar av den snarare hör samman med punkt 10.

Motion B40 yrkar att första meningen i punkt 9 ska ersättas med skrivningar om att skolstarten ska ske så tidigt som möjligt, men anpassas till varje barns individuella förutsättningar och därmed ske mellan fem och sju års ålder. Partistyrelsen konstaterar att i dagens system, med skolplikt som normalt inträder vid sju års ålder, kan skolstarten i stället ske vid sex eller åtta års ålder, beroende på barnets utvecklingsnivå. Liknande bör finnas även framöver, men av partiprogrammet bör framgå vad som ska vara normalfallet, dvs. sex års ålder.

Motion B135 yrkande 11 vill stryka den andra meningen i punkt 10, som handlar om fritidshemmens roll. Partistyrelsen instämmer dock med programkommittén i punkt 10 om att läxhjälp ska erbjudas till eleverna och att fritidshemmen bör komplettera skolorna, men menar att det inte behöver exemplifieras hur detta ska göras.

I **motion B41** yrkas att meningen om fritidshemmen bör ändras och i stället betona att läxhjälp ska ges av utbildade lärare och att personalen på fritidshemmen inte har rätt kompetens för att ge den. Partistyrelsen konstaterar att undervisning alltid bör bedrivas av behöriga lärare, men vill dock betona att även personal på fritidshemmen i stor utsträckning har pedagogisk utbildning och minst lika väl som föräldrar kan bistå med läxhjälp.

Motion B42 föreslår att det ska specificeras att alla skolor som ger läxor också ska ge möjlighet till läxhjälp. Partistyrelsen håller med och menar att den nuvarande lydelsen innebär detta.

Partistyrelsen anser därför att **punkt 9 bör ges lydelsen: "För att tillvarata barns lust att lära ska skolstarten ske vid sex års ålder. Den obligatoriska grundskolan ska vara tio år och indelad i tre stadier.", att motion B135 yrkande 10 bör avslås och att motion B38 yrkande 1 bör anses bifallet med vad partistyrelsen anfört**.

Vidare anser partistyrelsen att **punkt 10 bör ges lydelsen: "Elevernas rätt till lärarledd undervisning ska stärkas genom ökat antal lektioner per läsår. Lovskolor ska ordnas för elever som ännu inte nått kunskapsmålen. Skolan ska också erbjuda läxhjälp. Även fritidshemmen ska i ökad utsträckning stödja skolarbetet."**

Vad gäller de övriga motionerna bör, enligt partistyrelsen, **motion B39 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört. Motion B40 bör anses besvarad**. Dessutom **bör motionerna B38 yrkande 2, B135 yrkande 11 och B41 avslås**. **Motion B42 bör anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**.

Motion B43 handlar om att det ska finnas synligare samband mellan de olika stadierna, så att lärarna arbetar med relevanta områden i de olika ämnena i olika årskurser, och om att grundskolans elever ska komma tillräckligt rustade till gymnasieskolan.

Under Folkpartiets ledning har kursplanerna i grundskolan gjorts om i den nya läroplanen, Lgr11. Det centrala innehållet i varje ämne i respektive stadium lyfts fram och kunskapskraven som eleverna minst ska ha uppnått i slutet av årskurs tre, sex respektive nio har blivit tydligare. Tidigare fanns det endast kunskapskrav i slutet av årskurs fem och nio. Regeringen har också aviserat att timplanen, som anger hur många timmar en elev ska få i olika ämnen totalt i grundskolan, ska stadieindelas. Partistyrelsen anser därmed att **motion B43 bör anses besvarad**.

Punkt 11 innebär att även högpresterande elever ska ges stimulans och utvecklingsmöjligheter, exempelvis genom möjligheter att gå före i undervisningen. Partistyrelsen anser, precis som programkommittén, att det är viktigt att alla elever ges förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt.

I **motion B44** yrkas att "högpresterande" ska ändras till "särbegåvade eller högpresterande". Partistyrelsen förstår motionärernas synpunkt att särbegåvade barn inte med nödvändighet är högpresterande och att båda dessa grupper därför bör nämnas.

Motion B135 yrkande 26 handlar om att ungdomar i grundskole- och gymnasieålder via antagningsprov bör få komma in på högskolan. Motionärerna bakom **motion B45** skriver i **yrkande 1** att det ska finnas skolor eller klasser som enbart riktar sig till särbegåvade elever och i **yrkande 3** att det i skollagen ska anges att särbegåvade elever har rätt till stimulerande och utvecklande undervisning. I **motion B46** skriver samma motionärer att skolor ska vara skyldiga att ge högpresterande elever uppgifter som motsvarar deras nivå. Dessutom föreslås i **motion B47** att fler elever ska ges möjlighet att gå fram snabbare, t.ex. genom tvåårigа program i gymnasieskolan.

Partistyrelsen konstaterar att det finns så kallad spetsutbildning, både på högstadiet och på gymnasieskolan, för elever som har visat stor fallenhet och stort intresse för ett visst ämne eller ämnesområde. Dessutom finns det redan i

dag möjlighet för högskolor att anta personer som inte har fullföljt gymnasieskolan till sina utbildningar, även om det inte är med hjälp av antagningsprov. Partistyrelsen menar vidare att alla elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt, även högpresterande elever, men det anges redan i skollagen. Av skollagen framgår också att det är möjligt att ordna gymnasieskolans program på kortare tid än tre år.

Partistyrelsen menar därför att **punkt 11 bör bifallas med den ändringen att ”högpresterande” ändras till ”särbegåvade eller högpresterande”** och **motion B44 bör anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**. Partistyrelsen menar vidare att **motion B135 yrkande 26 bör anses besvarat** och **motion B45 yrkande 1 och yrkande 3, motion B46 samt motion B47 bör anses bifallna med vad partistyrelsen har anfört**.

Punkt 12 lyfter stärkt rätt till skolskjuts till skolor utanför det egna bostadsområdet. **Motion B48 yrkande 1** menar att orden ”och motverka bostadssegregationens effekter” ska strykas för att undvika negativa skrivningar. Partistyrelsen anser, som programkommittén, att förslaget kan öka elevernas reella valfrihet och därmed motverka boendesegregationens effekter på skolan. Partistyrelsen menar därför att **punkt 12 bör bifallas och motion B48 yrkande 1 bör anses besvarat**.

I **punkt 13** beskrivs hur alla elever ska få stöd och utmaningar och att specialpedagogiskt stöd och tidiga insatser är viktigt. För partistyrelsen är det viktigt att varje individ får det stöd som behövs och **punkt 13 bör bifallas**.

Motion B49 anser att fler skoldaghem måste inrättas. Partistyrelsen menar att det visserligen kan behövas särskilda insatser för stökiga elever, men att det bästa är om situationen med eleven kan hanteras tidigare och att skoldaghem aldrig behöver bli aktuellt Det kan därmed inte betraktas som ett måste att inrätta fler skoldaghem och därför anser partistyrelsen att **motion B49 bör anses besvarad**.

Motion B50 yrkar att möjligheterna till anpassad studiegång vid sjukdom behöver öka och att skolorna behöver mer kunskap om hur sjukdom kan påverka elevernas studieprestation. Partistyrelsen anser att även elever som har drabbats av sjukdom eller psykisk ohälsa har rätt till stöd och utmaningar, utifrån sina förutsättningar, såsom sägs i punkt 13. Partistyrelsen yrkar därför att **motion B50 anses besvarad**.

I **punkt 14** skriver programkommittén om elever med funktionsnedsättning och hur också dessa elever ska få goda möjligheter att utvecklas så långt som möjligt inom skolan. Punkten handlar om tillgänglighet, hörselanpassad studiemiljö och om särskolan, som även partistyrelsen vill lyfta fram. **Motion B135 yrkande 12** innebär att den sista meningen ska göras mer begriplig och stavas rätt.

Partistyrelsen anser att några formuleringar kan ändras för att göra texten mer lättläst och menar därför att **punkt 14 bör ges lydelsen: ”Skolan ska vara tillgänglig för barn och ungdomar med funktionsnedsättning. För elever som använder teckenspråk eller behöver hörselanpassad studiemiljö ska skolgång i en anpassad skolform vara en valmöjlighet. Barn och ungdomar med utvecklingsstörning ska i särskolan erbjudas en trygg studiegång, som bygger på specialistkunskap och där utbildning ges utifrån varje individs förutsättningar.”** Partistyrelsen anser därmed att **motion B135 yrkande 12 bör anses bifallet med vad partistyrelsen anfört**.

Punkt 15 innebär att det på skolor i områden med stora utmaningar bör ges bättre villkor för lärare, för att locka fler lärare dit. Partistyrelsen instämmer i att dessa skolor måste prioriteras, för att ge eleverna möjlighet till klassresor, och att de bästa lärarna därför behöver rekryteras till skolorna. Partistyrelsen anser därför att **punkt 15 bör bifallas**.

Både **punkt 16 och 17** handlar om nyanlända elever, dvs. elever som nyligen har invandrat till Sverige. Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och nyanlända elever ska erbjudas introduktionsgrupper. Eleverna ska tidigt få hjälp för att lära sig svenska och de ska också kunna utveckla sina kunskaper i sitt modersmål.

Motion B135 yrkande 13 föreslår att ”höga förväntningar och” stryks samt att ”elevens förkunskaper” ändras till ”förkunskaperna”. **Motion B52 yrkande 1** menar att den andra meningen i punkt 16, om att skolor ska ha introduktionsgrupper, ska strykas. **Motion B52 yrkande 2** vill att en ny mening läggs till i punkt 17, om att introduktionsgrupper i första hand ska förläggas till svenskspråkiga skolor.

Partistyrelsen tycker att det är viktigt nyanlända elever möts av höga förväntningar – det är något som är viktigt för alla elever för att de ska stimuleras att utnyttja sin fulla potential. Nyanlända elever bör initialt mötas av särskilda insatser och så snabbt som möjligt bör de också delta i ordinarie undervisning. Partistyrelsen instämmer i att introduktionsgrupper eller introduktionsklasser i många fall kan vara en bra lösning. Som programkommittén framhåller är det också angeläget att introduktionsklasserna inte bara finns på enstaka skolor, något som i praktiken ofta leder till att de förläggs till skolor som redan har hög andel elever med annat modersmål än svenska. För en framgångsrik integration är det viktigt att introduktionsklasser finns på många skolor och att de också ligger i områden som inte präglas av utanförskap. Däremot kan det vara svårt att leva upp till programkommitténs förslag om att introduktionsklasser ska kunna finnas på samtliga skolor utan att detta i sin tur skapar komplikationer i förhållande till t.ex. närhetsprincipen. Partistyrelsen anser därför att texten i punkten bör justeras något.

Motion B53 föreslår att en punkt läggs till om att varje elev ska ha rätt till en individuell studieplan för att exempelvis nyanlända barn ska få utökad studietid och kunna nå kunskapsmålen. Partistyrelsen instämmer i att undervisningen ska individanpassas och att nyanlända elever ska kunna ges mer tid för framför allt svenska. Att utbildningen ska anpassas utifrån varje elev framgår av andra punkter och eftersom partistyrelsen befarar att individuella studieplaner ytterligare belastar lärare med mer administration bör detta inte genomföras.

Partistyrelsen konstaterar även att kunskaper i modersmålet är viktiga för alla elever, inte bara för nyanlända, och att detta bör framgå genom att modersmål avhandlas i en egen punkt. Samma sak yrkas i **motion B51**, som vill dela upp punkt 17 i två punkter.

Motionärerna bakom **motion B54** vill att skattepengar inte ska användas för modersmålsundervisning. Partistyrelsen anser att det är viktigt för elevernas identitet att utveckla sitt modersmål och att det dessutom kan bidra till bättre skolresultat i andra ämnen om eleven når en högre språknivå i det språk som är modersmål. Därför bör skattepengar även användas för att finansiera modersmålsundervisning.

Motion B55 vill använda ”hemspråk” i stället för ”modersmål”. Även om partistyrelsen har förståelse för motionärer-

B

nas argumentation om att begreppet kan skapa missförstånd är modersmål den vedertagna termen och den bör därför användas även här.

Motion B56 vill att även barn som har placerats i familjehem ska ges rätt till modersmålsundervisning och att regelverket för detta ses över. Partistyrelsen konstaterar att på samma sätt som adopterade barn har rätt till modersmålsundervisning om de så önskar, även om de saknar grundläggande kunskaper i språket, bör placerade barn ha rätt till det.

I **motion B57** föreslås att undervisning och prov ska kunna ges på andra språk än svenska för de elever som har ett annat modersmål. Partistyrelsen menar att det är sällsynt att det finns så stora elevgrupper som har samma modersmål och vill betona att eleverna så snabbt som möjligt lär sig tillräckligt mycket svenska. I stället för att undervisa och ha prov på andra språk bör de elever som har behov av det få studiehandledning och eventuellt anpassning på andra sätt.

Partistyrelsen anser därför att **punkt 16 bör ges lydelsen: ”Den elev som är nyanländ till Sverige ska mötas av höga förväntningar och en undervisning som är anpassad till elevens förkunskaper. Introduktionsklasser ska finnas på många skolor, också i områden som inte präglas av utanförskap. En nyanländ elev ska tidigt få hjälp och tid att lära sig svenska och även andra särskilda insatser kan behövas initialt, men eleven bör tidigt ges möjlighet att delta i ordinarie undervisning.”** Partistyrelsen föreslår vidare att **motion B135 yrkande 13 avslås**.

Partistyrelsen yrkar vidare att **punkt 17 ges lydelsen: ”Elever med annat modersmål än svenska ska kunna utveckla och fördjupa sina kunskaper i modersmålet.”**

Partistyrelsen föreslår också **att motion B51 anses bifallen med vad partistyrelsen har anfört, att motionerna B52 och B53 anses besvarade, att motionerna B54 och B55 avslås, att motion B56 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört samt att motion B57 anses besvarad**.

Programkommittén har i **punkt 18** skrivit om språkkunskaper. Eleverna bör börja läsa engelska i årskurs ett, fler världsspråk bör kunna läsas i skolan och ökade möjligheter behövs för utlandsstudier. Partistyrelsen håller med om vikten av språkkunskaper och att detta bör lyftas fram i partiprogrammet.

Motion B58 vill lägga till att det är språk som har många användare i världen som ska prioriteras. Partistyrelsen konstaterar att detta ingår i punkten i och med att det är antalet världsspråk som bör öka.

Flera motioner berör denna punkt och vilka valmöjligheter eleverna ska ha. **Motion B59 yrkande 1 och motion B60** handlar om att göra det andra främmande språket obligatoriskt i grundskolan. **Motion B61** vill att språkvalet svenska/engelska tas bort. I **motion B62** yrkas att partistyrelsen ska verka för att möjligheterna att läsa två eller fler främmande språk säkerställs. **Motion B63 yrkande 1** handlar om att motverka snedfördelning i språkvalet. **Motion B63 yrkande 2** menar att språkvalet i grundskolan ska erbjuda fler världsspråk.

Partistyrelsen anser att det är viktigt att elever i stor utsträckning läser fler främmande språk än engelska. Att lära sig ett nytt språk ökar rörligheten och ger också större inblick i andra kulturer. Genom förändrade antagningsregler, både till gymnasieskolan och till högskolan, har regeringen signalerat vikten av att läsa fler främmande språk. Glädjande nog har också andelen som väljer ett språk utöver engelskan ökat något de senaste åren.

Det finns dock en mindre grupp elever i grundskolan som har sådana problem med inlärningen i svenska och kanske även med engelska, att de i stället för att läsa ytterligare ett språk bör koncentrera sig på baskunskaperna. Detta ska inte vara en enkel utväg för elever som vill undvika arbetet med att lära sig ytterligare ett språk, utan endast en möjlighet för de elever som verkligen har behov av det. Därmed bör inte ett andra främmande språk göras obligatoriskt, även om eleverna på olika sätt bör stimuleras att välja fler språk. Frågan om hur fler elever ska välja ett modernt språk inom ramen för grundskolans språkval utreddes också av Skolverket 2011, på regeringens uppdrag.

Motion B63 yrkande 3 innebär att möjligheter till distansstudier i språk bör vidareutvecklas. Partistyrelsen konstaterar att regeringen har låtit utreda regelverket kring fjärr- och distansundervisning och att detta kan skapa möjligheter för elever för vilka det är svårt att på andra sätt tillgodogöra sig fler främmande språk.

Motion B59 yrkande 2 föreslår att den sista meningen, om möjligheten att ta med skolpeng utomlands, stryks. I **motion B63 yrkande 4** föreslås att det ska finnas fler offentligt finansierade språkresor. Samtliga yrkanden i **motion B64** handlar om ökade möjligheter till utbytesstudier på gymnasienivå. Partistyrelsen instämmer i att vistelse i ett annat land kan utveckla språkkunskaperna och förståelsen för landets kultur ytterligare och att studier utomlands därför behöver öka. Däremot bör det inte i partiprogrammet exakt anges hur detta ska ske.

Partistyrelsen anser därför att **punkt 18 bör ges lydelsen: ”Språkkunskaper blir allt viktigare i en öppen värld. Redan i grundskolans årskurs ett bör eleverna börja läsa engelska och eleverna ska uppmuntras att läsa fler främmande språk. Fler världsspråk bör kunna studeras i skolan. Gymnasieelevers möjlighet att studera utomlands ska öka.”**

Angående motionerna föreslår partistyrelsen att **motion B58 anses bifallen med vad partistyrelsen har anfört, att motionerna B59 yrkande 1, B60 och B61 anses besvarade, att motion B62 anses bifallen med vad partistyrelsen har anfört, att motion B63 yrkande 1 avslås och att motion B63 yrkande 2 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört.**

Vidare bör enligt partistyrelsen **motion B63 yrkande 3 anses bifallet med vad partistyrelsen har anfört**. Dessutom **bör motion B59 yrkande 2 avslås och motion B63 yrkande 4 samt motion B64 anses besvarade.**

I **punkt 19** beskrivs gymnasieskolan. Avhoppen från gymnasieskolan måste minska och det ska finnas högkvalitativa utbildningar för såväl den som vill studera vidare som den som vill gå ut i arbetslivet efter gymnasieskolan. Alla ska kunna läsa in högskolebehörighet. Yrkesutbildningarna ska ha stark koppling till arbetslivet och lärlingsutbildningar behövs som alternativ. Partistyrelsen menar att programkommittén har rätt i att det behövs olika typer av gymnasieutbildning och att utbildningarna behöver hålla hög kvalitet oavsett vilken typ av utbildning det är. Dock föreslår partistyrelsen av redaktionella skäl en ändrad ordningsföljd på meningarna.

Vidare vill partistyrelsen i likhet med programkommittén lyfta fram lärlingsutbildningarnas viktiga roll. För att förbättra utbildningens koppling till arbetslivet och öka yrkesutbildningens attraktivitet bör ett genomgripande skifte ske i Sverige. Ett långsiktigt mål är att huvudansvaret för yrkesutbildning ska övergå från skolorna till branscherna. Arbetsgivarna får då ta hjälp av skolan för delar av utbildningen,

men det är de som har ansvaret för kvaliteten och innehållet i utbildningen. Som ett första steg bör s.k. branschlärlingar prövas även i Sverige. Det innebär att arbetsgivaren själv rekryterar lärlingen (dvs. står för mottagande och urval) och att arbetsmarknadens parter tar ett större ansvar för lärlingsutbildningens innehåll och kvalitet samt att lärlingen är anställd. Några intresserade branscher bör kunna gå före i en försöksverksamhet med branschlärlingar.

Motion B48 yrkande 2 föreslår att första meningen byts ut mot: ”Alla gymnasieelever ska gå färdigt sin utbildning.” Partistyrelsen håller med om att den föreslagna formuleringen innebär samma målsättning, men anser att programkommitténs mening bör användas för att tydliggöra vilket problem som behöver åtgärdas.

Partistyrelsen anser därför att **punkt 19 bör ges lydelsen: ”Ungdomar har olika mål, ambitioner och förhoppningar. Gymnasieskolan ska erbjuda högkvalitativ utbildning inom både teoretiska och yrkesinriktade områden, och alla ska oavsett studieval kunna välja att läsa in högskolebehörighet. Yrkesutbildningarna ska ha nära anknytning till arbetsmarknaden och stärka elevens kontakter med arbetslivet. Lärlingsutbildningar där arbetsgivarna tar ett stort ansvar ska vara ett naturligt alternativ för unga som vill lära sig ett yrke. Avhoppen från gymnasieskolan måste minska.” Med detta föreslås vidare att motion B48 yrkande 2 anses besvarat**.

Motion B65 handlar om att de praktiska gymnasieutbildningarna inte ska innehålla lika mycket teori som de högskoleförberedande utbildningarna, att alla elever inte ska tvingas läsa tunga teoretiska kurser och att det ska finnas möjlighet att senare läsa in dessa tunga kurser. Partistyrelsen konstaterar att detta också är fallet efter gymnasiereformen 2011. På yrkesprogrammen betonas yrkeskurserna mer och det är en rättighet, inte ett tvång, att läsa in grundläggande högskolebehörighet. Partistyrelsen anser att **motion B65 bör anses bifallen med vad partistyrelsen har anfört**.

Motion B66 yrkar att elever på bygg- och anläggningsprogrammets inriktning anläggningsfordon återigen ska ges möjlighet att kunna ta B-körkort. Att detta inte har varit möjligt under den nya gymnasieskolans första år är beklagligt, men regeringen har markerat att dessa elever ska ges möjlighet att ta det körkort de behöver för att framföra anläggningsfordon. Partistyrelsen anser därmed att **motion B66 bör anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**.

Punkt 20 handlar om de elever som inte är behöriga att börja på något av gymnasieskolans nationella program. Dessa elever ska ges möjlighet att läsa delar av yrkesutbildningar och få ett yrkeskunskapsbevis efter avslutad kurs. **Motion B67** föreslår att sista meningen, om att utdela yrkeskunskapsbevis, stryks.

Partistyrelsen anser att det är rätt att ge alla elever utbildning utifrån deras förutsättningar och att det är viktigt för eleverna att kunna visa vad de har uppnått. Det är bättre med en fullföljd kortare utbildning än att ha hoppat av och den som har fullföljt en utbildning bör ha ett bevis på detta. I den nya gymnasieskolan finns denna möjlighet genom introduktionsprogrammet yrkesintroduktion. Eleverna läser inte då någon enstaka kurs – snarare ett paket av kurser som har satts samman av skolan. Kurspaketet består då av kurser från ett eller flera nationella yrkesprogram och är anpassat för att fylla ett behov på arbetsmarknaden.

Att kalla det intyg som eleven får för ett yrkeskunskapsbevis betyder inte att eleven har nått en yrkesexamen, men att denne har uppnått vissa yrkeskunskaper. Partistyrelsen anser därför att det kan kallas just yrkeskunskapsbevis.

Med anledning av ovanstående menar partistyrelsen att **punkt 20 bör ges lydelsen: ”Elever som saknar gymnasiebehörighet ska ha möjlighet att läsa enstaka yrkesinriktade gymnasiekurser. Studietidens längd ska vara flexibel och utbildningen ska vara anpassad till arbetsmarknaden. Efter fullföljd utbildning ska yrkeskunskapsbevis utdelas.”** Dessutom bör **motion B67 avslås**.

I **punkt 21** skriver programkommittén att gymnasieskolan ska avslutas med examen och att de utbildningar som leder till högskolebehörighet ska avslutas med examensprov. **Motion B136** vill att punkt 21 ersätts med en mening om att antalet påtvingade ämnen borde minska. Partistyrelsen håller med programkommittén om att det behövs ett tydligt avslut på gymnasieskolan. Partistyrelsen ser inte heller någon anledning att ta bort något av de åtta gymnasiegemensamma ämnena. Därför anser partistyrelsen att **punkt 21 bör bifallas** och **motion B136 bör avslås**.

I **motion B68** föreslås att kommunala skolor ska samarbeta för att rätta nationella prov och i **motion B69 yrkande 1** föreslås att det införs ett centralrättat examensprov där den undervisande läraren kan begära överprövning. **Motion B69 yrkande 2** gäller studentexamens utformning, som ett komplement till slutbetyget, och **yrkande 3** innebär att eleverna ska ha möjlighet att göra om examensprovet. **Motion B69 yrkande 5** föreslår att kursbetygen i gymnasieskolan ersätts med slutbetyg, i samband med en examensreform, och att eleverna får möjlighet att pröva för ett högre betyg.

Partistyrelsen anser att det kan vara en god idé med mer gemensam rättning och att motionärerna har intressanta idéer om examensprovet och studentexamen. De exakta formerna för hur detta bör ske bör dock utredas närmare. Partistyrelsen anser därmed att **motion B68 samt motion B69 yrkande 1, yrkande 2, yrkande 3 och yrkande 5 bör anses besvarade**.

Motion B69 yrkande 4 innebär att ett examensprov ska ersätta samtliga nationella prov i gymnasieskolan. I **motion B70** yrkas att det nationella provet i matematik 1A ska tas bort. Kursen är den enda obligatoriska matematikkursen på gymnasieskolans yrkesprogram. Partistyrelsen anser att nationella prov är ett viktigt instrument för att garantera likvärdighet och kunna följa upp skolans och elevernas resultat. Gymnasieskolan kan också behöva ha nationella prov tidigare än vid examenstillfället och provet i matematik 1A bör därför finnas kvar tills vidare. Partistyrelsen föreslår att **motion B69 yrkande 4 anses besvarat och motion B70 avslås**.

Motion B71 yrkar att det i avsnitt 2.2.3 förs in att trakasserier mot lärare ska hanteras på samma vis som den som trakasserats inom andra områden i samhället, med straffrättsliga påföljder för den elev som fyllt 15 år och med åtgärder från sociala myndigheter för ej straffmyndiga elever. Motionärerna menar vidare att lagen behöver bli tydligare än i dag och nolltolerans införas mot elever som utsätter lärare för mobbning och trakasserier. Den elev som mobbar och trakasserar en lärare ska omedelbart anmälas och kunna flyttas från klassen eller skolan. Partistyrelsen väljer att ta upp motionen i detta avsnitt.

Partistyrelsen noterar att programförslaget saknar skrivningar om mobbning och trakasserier. Det bör framgå i partiprogrammet vilket ansvar vuxenvärlden har för att förebygga

och förhindra mobbning, och det gäller både när offret är en elev och när det är en lärare som utsätts. Lärare, skolledning och andra inom skolan måste direkt ingripa när någon drabbas – ingen vinner på flathet. Det är också viktigt att skolorna använder sig av vetenskapligt förankrade metoder.

Vidare konstaterar partistyrelsen att elevhälsan bör omnämnas i partiprogrammet. Den spelar en viktig roll för barns och ungas hälsa och innebär att lärare kan fokusera på undervisningen. Kraven på vad eleverna ska ha tillgång till inom elevhälsan har skärpts i skollagen.

I detta sammanhang tar partistyrelsen också upp **motion G88 yrkande 14**, som vill att det i partiprogrammet tas in en text om betydelsen av att uppmärksamma unga hbtq-personers fysiska och psykiska hälsa. I motionen nämns bland annat utbildning i hbtq-frågor för skolpersonal eller fritidspersonal samt mötesplatser för unga hbtq-personer som angelägna. Partistyrelsen är i sak överens med motionärerna, och vill också framhålla att regeringen gett Ungdomsstyrelsen i uppdrag att ur ett hbt-perspektiv studera tillgången till mötesplatser för ungdomar. Likaså noterar partistyrelsen med glädje att det på många håll, ofta på initiativ av Folkpartiet, pågår hbt-certifiering av olika verksamheter, bland annat riktade till ungdomar.

Partistyrelsen föreslår därför att en ny punkt läggs in i programmet med lydelsen: ”Vuxna i skolan ansvarar för att ingripa mot mobbning. Skolan måste arbeta målmedvetet med att förebygga och förhindra kränkande behandling. Elevhälsan ska ha kompetens inom både fysisk och psykisk hälsa.” Partistyrelsen föreslår med detta att motionerna B71 och G88 yrkande 14 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört.

En fråga som har koppling till mobbning och trakasserier är frågan om trygghet och studiero i skolan. Som framgår av punkt 1 i detta avsnitt är det förutsättningar för lärandet enligt partistyrelsen. För att åstadkomma detta, så att eleverna får bästa möjliga villkor för att kunna ägna sig åt undervisningen, är lärarens ledarskap viktigt och läraren ska mötas av respekt. Precis som när det gäller elevernas kunskapsutveckling är det viktigt att så tidigt som möjligt uppmärksamma eventuella problem, för att åtgärda dem innan situationen förvärras.

Partistyrelsen vill att även detta ska framgå av partiprogrammet och föreslår därför att **en ny punkt läggs in i programmet med lydelsen: ”För att eleverna ska få trygghet och studiero ska lärare och andra elever mötas av respekt. Om en elev stör undervisningen eller har ogiltig frånvaro ska det uppmärksammas direkt av skolan.”**

Även andra motioner föreslår att nya punkter läggs in i programmet. I **motion B72 yrkande 2** föreslås en ny punkt om att grundskolan ska förbereda flickor och pojkar för att göra val som inte begränsas av stereotypa könsroller. **Motion B73** vill att en ny punkt läggs till med innebörden att flickor ska stimuleras att specialisera sig inom naturvetenskaps- och teknikområdet.

I programförslaget saknas det skrivningar om studie- och yrkesvägledning, men partistyrelsen anser att detta är viktigt, inte minst för att stimulera social rörlighet och ge människor goda livschanser. God studie- och yrkesvägledning kan också minska de könsstereotypa utbildningsvalen. Partistyrelsen anser att det behövs fler kvinnor som söker sig till framför allt vissa naturvetenskapliga och tekniska områden, men att skrivningarna i partiprogrammet bör vara mer generella.

Partistyrelsen anser därför att **en ny punkt bör läggas till efter punkt 21 med lydelsen: ”Elever behöver god information inför studie- och yrkesval. Oavsett bakgrund ska eleverna kunna överblicka vilka möjligheter deras val ger.” Dessutom bör motion B72 yrkande 2 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört och motion B73 bör anses besvarad**.

Motion B72 yrkande 1 anser att Folkpartiet liberalerna ska verka för att de medel som regeringen avsatt för fortbildning av studie- och yrkesvägledare ska inkludera fortbildning i genuskunskap. I examensmålen för studie- och yrkesvägledarexamen på högskolan ingår i dag att studenten ska visa insikt om betydelsen av ett jämställdhetsperspektiv i studie- och yrkesvalssituationen samt på arbetsmarknaden, dvs. studie- och yrkesvägledare ska få dessa kunskaper under sin grundutbildning. Partistyrelsen anser därmed att **motion B72 yrkande 1 bör anses besvarat**.

Motion B74 yrkande 1 menar att undervisning i privatekonomi ska vara obligatoriskt i högstadiet och i gymnasieskolan samt i **yrkande 2** att en punkt om detta förs in i partiprogrammet. Undervisning i privatekonomi ingår i dag i grundskolans ämne hem- och konsumentkunskap och, i gymnasieskolan, i den för alla elever obligatoriska första kursen i samhällskunskap. Partistyrelsen föreslår därför att **motion B74 yrkande 1 anses bifallet med vad partistyrelsen har anfört och yrkande 2 anses besvarat**.

I **motion B75** föreslås en ny punkt om att skolan och universiteten ska använda moderna hjälpmedel, för kontaktskapande, för de pedagogiska läromomenten och för administrativt arbete. Några olika tekniska hjälpmedel räknas också upp i den föreslagna texten för att visa på hur undervisningen kan ta hänsyn till olika elevers förutsättningar. Partistyrelsen håller med om att moderna hjälpmedel bör användas i skolan, men vilka metoder och hjälpmedel som används i skolan bör vara upp till professionen att avgöra. Det bör med andra ord avgöras av den enskilda läraren eller på varje skola. Partistyrelsen anser därför att **motion B75 anses besvarad**.

Motion B76 föreslår att en punkt läggs in under avsnitt 3.3.6 i programförslaget, om att grundläggande teckenspråk ska ingå i svenskundervisningen i grundskolan. Eftersom denna motion rör skolan hanteras den i stället här. Partistyrelsen välkomnar om fler elever lär sig grundläggande teckenspråk, men ser betydande svårigheter med att elever inom ramen för svenskämnet skulle lära sig så mycket att det är möjligt att föra ett fullvärdigt samtal. Det finns dock möjligheter att inom ramen för språkval välja ämnet teckenspråk för hörande. För att ge alla människor likvärdiga möjligheter att delta i det demokratiska samhället anser partistyrelsen att det snarare behövs andra åtgärder än vad som föreslås i motionen och partistyrelsen föreslår därför att **motion B76 avslås**.

Ett stort antal motioner är inte kopplade till någon av punkterna i programförslaget, men berör ändå det område som avhandlas under 2.2.2.

Motion B77 föreslår att ett nationellt institut för skolforskning ska inrättas för att ta fram och sammanställa skolforskning. Regeringen presenterade i forsknings- och innovationspropositionen 2012 en satsning på just skolforskning, med 20 miljoner kronor årligen. För närvarande utreds de exakta formerna för en ny myndighet som ska sprida och sammanställa internationell forskning som handlar om effektiva metoder och arbetssätt i klassrummet. Partistyrelsen anser att ett skol-

forskningsinstitut är en god idé och föreslår att **motion B77 anses bifallen med vad partistyrelsen har anfört**.

Både **motion B78 och motion B79** handlar om systematisk kvalitetsuppföljning av skolan och om hur Skolinspektionen och Skolverket bör arbeta. Enligt motionärerna ska Skolinspektionen exempelvis ansvara för systematisk uppföljning genom centralrättade nationella prov och årsvisa centrala enkäter och båda myndigheterna i samverkan ska arbeta med ett kvalitetsområde i taget och lyfta goda exempel. Vidare bör Skolinspektionens regelbundna tillsyn, enligt motionärerna, fasas ut.

Ansvarsfördelningen mellan Skolverket och Skolinspektionen gäller sedan 2008, då den förstnämnda myndigheten gjordes om och den senare bildades. Partistyrelsen delar motionärernas syn att dessa myndigheter spelar viktiga roller för att på olika sätt höja kvaliteten i den svenska skolan. Regelbunden tillsyn av alla skolor behövs dock, även om det kan vara ganska många år mellan tillsynsbesöken, och partistyrelsen menar också att dessa myndigheters uppgifter inte bör bestämmas i detalj av landsmötet. Partistyrelsen anser därmed att **motionerna B78 och B79 bör anses besvarade**.

Motion B80 yrkar att utbildning i entreprenörskap ska vara obligatoriskt eller tillval i högstadiet och gymnasieskolan, samt att alla elever ska ges möjlighet att prova på företagande. För några år sedan beslutade regeringen om en strategi för entreprenörskap inom utbildningsväsendet. Ett exempel på en följd av denna strategi är att de nya läroplanerna innehåller tydligare skrivningar om entreprenörskap än de tidigare. Partistyrelsen föreslår således att **motion B80 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**.

I **motion B81** föreslås att partistyrelsen utreder hur elevnämnder eller elevombud kan organiseras i skolorna. Partistyrelsen anser att det är viktigt att någon opartisk person lyssnar till elever och tar elevers parti när missförhållanden råder. Att organisera detta lokalt och åstadkomma opartiskhet kan dock vara svårt, och partistyrelsen vill även betona att Barn- och elevombudet (BEO) inrättades 2006. BEO har tagit emot ett ökat antal anmälningar de senaste åren, vilket sannolikt beror på att fler och fler elever uppmärksammas på möjligheten att anmäla missförhållanden till BEO. Hos BEO får eleverna stöd av personer som är opartiska och har djup kunskap om barns rättigheter och förståelse för elevernas villkor. Partistyrelsen anser därmed att BEO tillsammans med andra instanser är den bästa lösningen för att värna eleverna. Vad gäller en ”lex Sarah” för skolan, som också nämns i motionen, bereds frågan i utbildningsdepartementet. Skärpta regler om rapporteringsskyldighet kan leda till en ökad administrativ börda för lärare, och det måste därför övervägas om fördelarna med en ändrad lagstiftning överväger nackdelarna. **Motion B81 bör anses besvarad**.

Motion B82 säger att Folkpartiet bör verka för att regelverket som styr journalhanteringen i friskolor ska göras rättssäkert och tryggt för eleverna. Partistyrelsen konstaterar att motionärerna pekar på oklarheter i lagstiftningen. Det är en viktig princip att samma villkor ska gälla för eleverna oavsett om de går i en kommunal skola eller en fristående skola. Partistyrelsen anser att det kan finnas anledning att se över regelverket för journalhantering i fristående skolor och menar därför att **motion B82 bör anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**.

Motion B83 innebär att simundervisning ska vara obligatorisk i årskurs ett. I den nya kursplanen för ämnet idrott och hälsa som gäller sedan 2011 ingår som centralt innehåll i årskurs 1–3 att balansera, flyta och simma i mag- och ryggläge. Partistyrelsen anser därmed att **motion B83 bör anses bifallen med vad partistyrelsen har anfört**.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att avsnitt 2.2.2 punkt 1 ges lydelsen: ”Kunskap är skolans huvuduppdrag. Varje människa har en naturlig lust att lära sig och skolans uppgift är att stimulera och utveckla denna egenskap. Förutsättningar för lärande är tydliga kunskapskrav, tidiga insatser så att ingen kommer efter, trygga klassrum och studiero.”

2. att motion B135 yrkande 5 och 6 anses besvarade

3. att motion B16 anses besvarad

4. att motion B17 anses besvarad

5. att avsnitt 2.2.2 punkt 2 ges lydelsen: ”Skolan ska vara likvärdig. En skola med jämn och hög kvalitet är den absolut viktigaste faktorn för att skapa jämlika livschanser och öka den sociala rörligheten. Detta är särskilt betydelsefullt för elever som fått en svår start i livet eller kommer från hem utan studietradition. Särskilt pojkars kunskapsresultat behöver höjas. Resurser ska fördelas till skolorna utifrån socioekonomiska faktorer.”

6. att motion B18 anses besvarad

7. att motion B12 yrkande 2 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

8. att motion B19 anses besvarad

9. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2.2 punkt 3 bifalls

10. att motionerna B20–B23 anses besvarade

11. att motion B24 avslås

12. att avsnitt 2.2.2 punkt 4 ges lydelsen: ”Utbildningssystemet ska inte vara värderingsfritt. Skolan ska aktivt verka för demokrati, jämställdhet och mänskliga rättigheter. Genom hela utbildningssystemet behövs aktivt genusarbete för att flickor och pojkar ska möta likvärdiga förväntningar och få likvärdiga chanser.”

13. att motion A2 yrkande 2 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

14. att motion B25 anses besvarad

15. att motion B26 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

16. att motion B27 anses besvarad

17. att avsnitt 2.2.2 punkt 5 ges lydelsen: ”Utvärdering behövs för att mäta kunskap och garantera stöd och hjälp i tid. Tidiga betyg och kontinuerliga kunskapsmätningar hjälper eleven, läraren och föräldrarna att få överblick över hur eleven utvecklas i sina studier.”

18. att motion B28 anses besvarad

19. att motion B29 anses besvarad

20. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2.2 punkt 6 bifalls

21. att motionerna B30 yrkande 1 och B135 yrkande 25 anses besvarade

22. att motion B31 avslås

23. att avsnitt 2.2.2 punkt 7 ges lydelsen: ”Kvaliteten och valfriheten ska värnas. En förutsättning för att fristående förskolor och skolor ska få tillstånd är att de drivs av seriösa och långsiktiga ägare och att de uppfyller kvalitetskraven. Skolor, såväl kommunala som fristående, som inte klarar kvalitetskraven ska stängas. För att underlätta skolvalet behövs tydlig information om skolornas kvalitet.”

24. att motionerna B32 och B135 yrkande 7 anses besvarade

25. att motionerna B30 yrkande 2, B33–B35 samt B135 yrkande 8 anses besvarade

26. att motion B36 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

27. att avsnitt 2.2.2 punkt 8 ges lydelsen: ”Skolan ska vara icke-konfessionell. Undervisningen och andra för eleverna gemensamma aktiviteter ska vara öppen för alla och fri från förkunnande, också i friskolor som har en konfessionell inriktning. Den friskola som inte efterlever detta ska förlora sitt tillstånd.”

28. att motion B135 yrkande 9 anses besvarat

29. att motion B37 avslås

30. att avsnitt 2.2.2 punkt 9 ges lydelsen: ”För att tillvarata barns lust att lära ska skolstarten ske vid sex års ålder. Den obligatoriska grundskolan ska vara tio år och indelad i tre stadier.”

31. att motion B135 yrkande 10 avslås

32. att motion B38 yrkande 1 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

33. att avsnitt 2.2.2 punkt 10 ges lydelsen: ”Elevernas rätt till lärarledd undervisning ska stärkas genom ökat antal lektioner per läsår. Lovskolor ska ordnas för elever som ännu inte nått kunskapsmålen. Skolan ska också erbjuda läxhjälp. Även fritidshemmen ska i ökad utsträckning stödja skolarbetet.”

34. att motion B39 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

35. att motion B40 anses besvarad

36. att motionerna B38 yrkande 2, B41 och B135 yrkande 11 avslås

37. att motion B42 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

38. att motion B43 anses besvarad

39. att avsnitt 2.2.2 punkt 11 ges lydelsen: ”Skolan ska erbjuda stimulans och utvecklingsmöjligheter också för elever som är särbegåvade eller högpresterande i något ämne. Möjlighet ska finnas för elever att gå före i undervisningen eller att läsa i elitklasser.”

40. att motion B44 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

41. att motion B135 yrkande 26 anses besvarat

42. att motion B45 yrkande 1 och 3, B46 samt B47 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört

43. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2.2 punkt 12 bifalls

44. att motion B48 yrkande 1 anses besvarat

45. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2.2 punkt 13 bifalls

46. att motion B49 anses besvarad

47. att motion B50 anses besvarad

48. att avsnitt 2.2.2 punkt 14 ges lydelsen: ”Skolan ska vara tillgänglig för barn och ungdomar med funktionsnedsättning. För elever som använder teckenspråk eller behöver hörselanpassad studiemiljö ska skolgång i en anpassad skolform vara en valmöjlighet. Barn och ungdomar med utvecklingsstörning ska i särskolan erbjudas en trygg studiegång, som bygger på specialistkunskap och där utbildning ges utifrån varje individs förutsättningar.”

49. att motion B135 yrkande 12 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

50. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2.2 punkt 15 bifalls

51. att avsnitt 2.2.2 punkt 16 ges lydelsen: ”Den elev som är nyanländ till Sverige ska mötas av höga förväntningar och en undervisning som är anpassad till elevens förkunskaper. Introduktionsklasser ska finnas på många skolor, också i områden som inte präglas av utanförskap. En nyanländ elev ska tidigt få hjälp och tid att lära sig svenska och även andra särskilda insatser kan behövas initialt, men eleven bör tidigt ges möjlighet att delta i ordinarie undervisning.”

52. att motion B135 yrkande 13 avslås

53. att avsnitt 2.2.2 punkt 17 ges lydelsen: ”Elever med annat modersmål än svenska ska kunna utveckla och fördjupa sina kunskaper i modersmålet.”

54. att motion B51 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

55. att motion B52 anses besvarad

56. att motion B53 anses besvarad

57. att motion B54 avslås

58. att motion B55 avslås

59. att motion B56 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

60. att motion B57 anses besvarad

61. att avsnitt 2.2.2 punkt 18 ges lydelsen: ”Språkkunskaper blir allt viktigare i en öppen värld. Redan i grundskolans årskurs ett bör eleverna börja läsa engelska och eleverna ska uppmuntras att läsa fler främmande språk. Fler världsspråk bör kunna studeras i skolan. Gymnasieelevers möjlighet att studera utomlands ska öka.”

62. att motion B58 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

63. att motion B59 yrkande 1, B60 och B61 anses besvarade

64. att motion B62 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

65. att motion B63 yrkande 1 avslås

66. att motion B63 yrkande 2 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

67. att motion B63 yrkande 3 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

68. att motion B59 yrkande 2 avslås

69. att motion B63 yrkande 4 och B64 anses besvarade

70. att avsnitt 2.2.2 punkt 19 ges lydelsen: ”Ungdomar har olika mål, ambitioner och förhoppningar. Gymnasieskolan ska erbjuda högkvalitativ utbildning inom både teoretiska och yrkesinriktade områden, och alla ska oavsett studieval kunna välja att läsa in högskolebehörighet. Yrkesutbildningarna ska ha nära anknytning till arbetsmarknaden och stärka elevens kontakter med arbetslivet. Lärlingsutbildningar där arbetsgivarna tar ett stort ansvar ska vara ett naturligt alternativ för unga som vill lära sig ett yrke. Avhoppen från gymnasieskolan måste minska.”

71. att motion B48 yrkande 2 anses besvarat

72. att motion B65 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

73. att motion B66 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

74. att avsnitt 2.2.2 punkt 20 ges lydelsen: ”Elever som saknar gymnasiebehörighet ska ha möjlighet att läsa enstaka yrkesinriktade gymnasiekurser. Studietidens längd ska vara flexibel och utbildningen ska vara anpassad till arbetsmarknaden. Efter fullföljd utbildning ska yrkeskunskapsbevis utdelas.”

75. att motion B67 avslås

76. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2.2 punkt 21 bifalls

77. att motion B136 avslås

78. att motion B68 samt B69 yrkande 1, 2, 3 och 5 anses besvarade

79. att motion B69 yrkande 4 anses besvarat

80. att motion B70 avslås

81. att i avsnitt 2.2.2 en första punkt läggs till efter punkt 21 med lydelsen: ”Vuxna i skolan ansvarar för att ingripa mot mobbning. Skolan måste arbeta målmedvetet med att förebygga och förhindra kränkande behandling. Elevhälsan ska ha kompetens inom både fysisk och psykisk hälsa.”

82. att motionerna B71 och G88 yrkande 14 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört

83. att i avsnitt 2.2.2 en andra punkt läggs till efter punkt 21 med lydelsen: ”För att eleverna ska få trygghet och studiero ska lärare och andra elever mötas av respekt. Om en elev stör undervisningen eller har ogiltig frånvaro ska det uppmärksammas direkt av skolan.”

84. att i avsnitt 2.2.2 en tredje punkt läggs till efter punkt 21 med lydelsen: ”Elever behöver god information inför studie- och yrkesval. Oavsett bakgrund ska eleverna kunna överblicka vilka möjligheter deras val ger.”

85. att motion B72 yrkande 2 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

86. att motion B73 anses besvarad

87. att motion B72 yrkande 1 anses besvarat

88. att motion B74 yrkande 1 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

89. att motion B74 yrkande 2 anses besvarat

90. att motion B75 anses besvarad

91. att motion B76 avslås

92. att motion B77 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

93. att motion B78 och B79 anses besvarade

94. att motion B80 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

95. att motion B81 anses besvarad

96. att motion B82 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

97. att motion B83 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

B

Avsnitt 2.2.3 Stärk lärarrollen

Motionerna B30 yrkande 3, B72 yrkande 3, B84–B97 samt B135 yrkande 14–16

Programkommittén skriver i **punkt 1** att lärarens roll är central för elevers framgång i skolan. Det som händer i klassrummet är avgörande för hur mycket en elev lär sig. Läraryrkets status ska höjas och lärarna avlastas administration så att de kan ägna sig åt undervisningen.

Partistyrelsen instämmer i att läraren är skolans viktigaste resurs. Att vi får de bästa studenterna att välja läraryrket är centralt för att vända skolans resultat. Regeringen genomför omfattande reformer för att åstadkomma just detta, bl.a. en ny lärarutbildning med högre antagningskrav som ger djupare ämneskunskaper.

I **motion B135 yrkande 14** vill motionären ersätta ordet ”ägna sig åt” under punkt 1 med ”koncentrera sig på”. Partistyrelsen är överens med motionären om att detta är en bättre formulering. Partistyrelsen föreslår att **punkt 1 bifalls med den ändringen i sista meningen att ”ägna sig åt” ändras till ”koncentrera sig på” och motion B135 yrkande 14 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört**.

Programkommittén skriver i **punkt 2** att det ska löna sig att vara en skicklig pedagog. För det behövs ökad lönespridning och bättre karriärmöjligheter så att duktiga lärare vill stanna och utvecklas i yrket. Partistyrelsen är enig med programkommittén i denna analys och förslaget realiseras nu av regeringen genom statsbidraget för att införa karriärtjäns-

terna förstelärare och lektor, som finns från hösten 2013. I **motion B135 yrkande 15** vill motionären stryka ordet ”för”, men partistyrelsen anser att ordet bör kvarstå. Partistyrelsen anser således att **punkt 2 bör bifallas och motion B135 yrkande 15 avslås**.

I **punkt 3** skrivs att läraryrkets ställning och kvalitet upprätthålls med hjälp av en lärarlegitimation. Lärarutbildningarna och lärarnas fortbildningsmöjligheter ska fortsatt stärkas. Fokus ska vara på ämneskunskaper och pedagogisk förmåga.

Partistyrelsen är överens med programkommittén om detta. Lärarlegitimationsreformen är central för att säkerställa att alla elever får utbildning av hög kvalitet. I det ingår att ha tillgång till välutbildade lärare. Det är viktigt att de omfattande statliga kompetensutvecklingsinsatserna fortgår och att huvudmännen bidrar för att säkra behörighet hos en så stor del av lärarkåren som möjligt. Partistyrelsen anser att **punkt 3 bör bifallas**.

Motion B72 yrkande 3 föreslår att punkt 3 kompletteras med meningen: ”I utbildningen av lärare samt studie- och yrkesvägledare ska genuskunskap ingå.” I **motion B84** yrkar motionärerna på att läggs till två meningar någonstans i avsnitt 2.2.3. Den första med lydelsen: ”Kunskap om elever i behov av särskilt stöd och med olika typer av funktionsnedsättningar ska vara en obligatorisk del av lärarutbildningen”. Den andra meningen med lydelsen: ”Inrätta ett nytt lärarlyft med inriktning på barn i behov av särskilt stöd”. **Motion B85**, slutligen, vill lägga till en mening sist i punkt 3 enligt följande: ”Lärarna ska utbildas att känna igen de vanligaste psykiska och fysiska hindren för inlärning hos eleverna, t ex dyslexi, för att eleven ska få snabbare utredning och hjälp.”

Partistyrelsen instämmer med motionärerna om vikten av att en genusmedvetenhet genomsyrar hela lärarutbildningen, liksom övriga professioner inom skolans värld. Grundläggande kunskap i ämnet ingår i den nya lärarutbildningen. Partistyrelsen konstaterar vidare att det av examensmålen för de olika lärarutbildningarna framgår att de blivande lärarna ska få kunskap om barns och elevers utveckling. Alla grundlärare ska även lära sig om läs- och skrivutveckling, vilket också torde inbegripa kunskaper om exempelvis dyslexi.

Partistyrelsen konstaterar vidare att det blir inkonsekvent och alltför detaljerat i sammanhanget att i partiprogramtexten lyfta in några specifika kunskapskrav av de många som borde gälla för utbildningarna och att det är upp till universitet och högskolor att avgöra hur examensmålen ska uppnås. Partistyrelsen föreslår utifrån dessa argument att **motion B63 yrkande 3, motion B84 samt motion B85 anses besvarade**.

Motion B86 yrkar att det i avsnittet ska göras ett tillägg om att lärare ska vara skyldiga att kontinuerligt förkovra sig i sina ämnen. Om de inte uppfyller detta ska de nekas att utöva sitt yrke tills kravet är uppfyllt. Läraren ska också undervisa ett visst antal timmar för att få fortsätta utöva yrket.

Den sittande regeringen har stärkt kompetensutvecklingen av lärarkåren i flera steg. För närvarande pågår bland annat det s.k. Lärarlyftet II, som är inriktat på att ge behörighet till lärare som saknar det i ett eller flera av de ämnen de undervisar i. Det finns kommuner som i dag inte utnyttjar möjligheten att söka bidraget för att kompetensutveckla sina lärare, trots att många lärare själva vill det. Det vore därför fel väg att gå att tvinga lärare till något de inte själva har makt att besluta om och att dessutom låta det få negativa följder om det inte uppfylls. Partistyrelsen föreslår att **motion B86 avslås**.

Motionärerna yrkar i **motion B87** att partistyrelsen verkar för en skärpning av lärarnas rätt till fortbildning, ett statligt individuellt fortbildningsanslag för ämneslärare, att summan kan ackumuleras, att lärare får ett stärkt inflytande över val av fortbildning, att språklärare får statligt bidrag för utbildning i målspråkslandet och/eller resa till målspråkslandet. Folkpartiet har hela tiden sedan regeringsskiftet 2006 haft lärares fortbildning högt på agendan och partistyrelsen anser att det kan vara viktigt att göra även framöver, även om exakta detaljer för sådan fortbildning inte bör låsas i dagsläget. Partistyrelsen föreslår därför att **motion B87 anses besvarad**.

Punkt 4 menar att det ska finnas flera vägar till lärarlegitimation. Personer med dokumenterad ämnes- eller yrkeskunskap ska kunna läsa in kompletterande pedagogisk utbildning. Personer med forskarutbildning ska kunna tillgodoräkna sig såväl ämneskompetens som undervisningserfarenhet.

Även om lärarutbildning självklart är den huvudsakliga vägen till läraryrket menar partistyrelsen att det kan finnas behov av andra vägar. Partistyrelsen anser att det är positivt att attrahera personer med forskarutbildning till läraryrket, eftersom det knyter forskningen närmare klassrummen. Dessa personer bör, om de också har undervisningserfarenhet, erbjudas en snabbare väg till lärarlegitimation. Det samma gäller personer med dokumenterad ämnes- eller yrkeskunskap. Partistyrelsen föreslår att **punkt 4 bifalls**.

Punkt 5 anger att det i en välfungerande skola finns en tydlig ledare. Rektorsrollen ska fokusera på det pedagogiska ledarskapet på skolan. Partistyrelsen instämmer i detta. Rektor har en avgörande roll för utvecklingen på sin skola och måste få möjlighet att koncentrera sig på det pedagogiska ledarskapet i större utsträckning än vad som oftast är fallet i dag. Här har den numera obligatoriska rektorsutbildningen en nyckelroll, där just ledarskapet betonas.

I **motion B135 yrkande 16** föreslås att ordet ”rektorsroll” ersätts med ”rektorn” samt att ”på” skolan ersätts med ”i”. Partistyrelsen är enig med motionären om att språket kan förbättras.

I **motion B88** yrkas att kravet på rektorers behörighet ska skärpas och att rektorerna utöver rektorsutbildningen måste vara behöriga att undervisa i ett eller flera ämnen på samma nivå som rektorstjänsten är knuten till. Skollagen säger redan i dag att rektor genom utbildning och erfarenhet ska ha förvärvat pedagogisk insikt. En genomgången rektorsutbildning i samband med tillträdet till tjänsten är obligatoriskt och kompetensutvecklingen Rektorslyftet pågår just nu. Partistyrelsen föreslår därmed att **motion B88 ska anses besvarad**.

Partistyrelsen föreslår att **punkt 5 ges lydelsen: ”I en välfungerande skola finns en tydlig ledare. Rektor ska fokusera på det pedagogiska ledarskapet.” och motion B135 yrkande 16 anses besvarat**.

I **motion B30 yrkande 3** föreslår motionärerna att partiprogrammets text tydligt bevakar lärarnas arbetsvillkor. I de punkter i programförslaget som partistyrelsen här ovan har yrkat bifall till finns en rad förslag som handlar om läraryrkets status och lärarnas arbetsvillkor. Partistyrelsen föreslår därmed att **motion B30 yrkande 3 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört**.

Motion B89 föreslår att en ny punkt 6 läggs in med följande lydelse: ”Så länge grundskola och gymnasium förblir en kommunal angelägenhet så gäller följande. Skolpengen

ska revideras i paritet med lärarnas löneökningar minus eventuellt höjda statsbidrag. Annars tvingas skolan sänka lärartätheten och rektorn i ökad utsträckning tvingas bort från fokusering på det pedagogiska ledarskapet."

I och med att grundskola och gymnasium i dag har kommunala huvudmän konstaterar partistyrelsen att kommunerna äger frågan om skolpengsbelopp och lärarnas löner. Dessutom är detta en för detaljerad fråga för att ha med i partiprogrammet. Partistyrelsen föreslår därmed **att motion B89 avslås**.

Motion B90 yrkar på att partistyrelsen ska ges i uppdrag att utarbeta ett förslag till att kunna öka bidragen för verksamhetsförlagd utbildning (VFU) samt att partiprogrammet ska uppmärksamma vikten av en bra VFU.

Regeringen har nyligen aviserat att VFU ska bedrivas på s.k. övningsskolor, ett fåtal skolor som är nära knutna till lärosätena. Förslaget återfinns även i Folkpartiets skolpolitiska program "Sikta mot stjärnorna" som presenterades hösten 2012. Studenterna får då större möjligheter till ett högkvalitativt stöd och handledarna kan vara bättre förberedda och utveckla sina metoder när de arbetar regelbundet med lärarstudenter. Även andra förändringar som syftar till att stärka VFU har föreslagits av regeringen. På Folkpartiets initiativ får nu universitet och högskolor högre ersättning per student på VFU, men hur mycket som lärosätena sedan betalar till huvudmän/skolor är en fråga för parterna. Partistyrelsen föreslår därmed att **motion B90 anses besvarad**.

Motion B91 föreslår att uppdelningen av högstadie- och gymnasielärare avskaffas, liksom utbildningen av desamma, samt att adjunkter återinförs på högstadiet och gymnasiet. Partistyrelsen menar att det eventuellt kan finnas anledning att avskaffa uppdelningen i högstadie- och gymnasielärare i fler ämnen än musik och bild, de ämnen som regeringen redan har aviserat. De nyligen införda lärarutbildningarna kan dock behöva utvärderas och analyseras ytterligare. Partistyrelsen föreslår därför att **motion B91 anses besvarad**.

Motion B92 föreslår att Folkpartiet verkar för att de som ska undervisa i sexualkunskap i skolan måste ha genomgått utbildning i sexualundervisning. Partistyrelsen konstaterar att kunskapsområdet sex och samlevnad enligt läroplanen ska integreras i olika ämnen och att det anges i det centrala innehållet i kursplanen för biologi. Den som anordnar lärarutbildning ska anpassa innehållet i utbildningen efter rådande läro- och kursplaner, vilket betyder att utbildningsanordnarna även ska ta upp detta område. Partistyrelsen föreslår därför att **motion B92 anses besvarad**.

Motion B93 yrkar på att partistyrelsen ges i uppdrag att utreda vilka professioner som bör ingå runt en elev i skolan. Partistyrelsen anser att det är av yttersta vikt att alla elever får den bästa expertisen som tillgodoser varje individs specifika behov för att tillgodogöra sig kunskap utifrån sina förutsättningar. En fungerande organisation för detta ska redan finnas på varje skola. Den nya skollagen som är i bruk sedan 1 juli 2011 har som krav att specialistkompetens ska finnas att tillgå för alla skolelever. Det kan vara någon i elevhälsoteamet eller en speciallärare. Skolledaren har det yttersta ansvaret för att rätt åtgärder sätts in för just den aktuella elevens behov. Partistyrelsen föreslår därmed att **motion B93 avslås**.

Motion B94 vill ge lärare som fyllt 60 år möjlighet att arbeta stödjande och utbildande för yngre lärare. Den enskilde läraren föreslås få välja detta som alternativ till att undervisa i klass, det är inte rektor, arbetsledning eller förvaltning som ska ta beslutet.

Partistyrelsen ställer sig positiv till att äldre lärares kompetens tas till vara och att de agerar mentorer för yngre kollegor. Lärarbristen är dock stor i dag och ökar under de närmsta åren genom stora pensionsavgångar kombinerat med de nya skolreformernas krav på behörighet för att få lärarlegitimation. Förslaget är därför svårt att realisera och partistyrelsen föreslår att **motion B94 avslås**.

Motion B95 vill att intresset för lärarstudier ska ökas, och i brödtexten föreslås att staten ska ta över amorteringarna på studielånet för den som är verksam som lärare. Partistyrelsen konstaterar att flera reformer genomförs för att få fler att söka sig till läraryrket och att flera av punkterna i programförslaget också handlar om det. Däremot är partistyrelsen tveksam till så kraftiga subventioner i studiemedelssystemet som motionären skriver om och partistyrelsen anser därför att **motion B95 bör avslås**.

Motion B96 yrkar att partistyrelsen verkar för att Skolverket inrättar ämnesråd där ämneslärare, fackförbund, representanter för högskola, myndigheter, partier och departement möts för samverkan, ämnesutveckling och dialog. Vidare vill motionärerna att ämnesråd för kärnämnen inrättas ämnesvis samt att de för övriga ämnen inrättas för praktisk-estetiska ämnen, respektive hemspråk och moderna språk, naturvetenskapliga ämnen, samhällsämnen samt yrkesutbildning och entreprenörskap. Partistyrelsen har stor förståelse för att det finns behov för lärare inom samma ämne att mötas, men konstaterar att det är svårt för landsmötet att avgöra vilket forum som är det bästa för att mötas inom yrket. Partistyrelsen föreslår därför att **motion B96 anses besvarad**.

Motion B97 föreslår att Folkpartiet ska arbeta för att det inrättas lärarassistenter i varje skola för att avlasta lärarna i deras administrativa uppgifter. En översyn av lärarnas administrativa uppgifter pågår för närvarande och regeringen har aviserat ändringar i skollagen som innebär lättnader från och med höstterminen 2013. I avvaktan på det samt med bedömningen att hur personalen organiseras på ett optimalt sätt kan variera mellan olika skolor föreslår partistyrelsen att **motion B97 anses besvarad**.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att avsnitt 2.2.3 punkt 1 ges lydelsen: "Lärarens roll är central för elevers framgång i skolan. Det som händer i klassrummet är avgörande för hur mycket en elev lär sig. Läraryrkets status ska höjas och lärarna avlastas administration så att de kan koncentrera sig på undervisningen."

2. att motion B135 yrkande 14 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

3. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2.3 punkt 2 bifalls

4. att motion B135 yrkande 15 avslås

5. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2.3 punkt 3 bifalls

6. att motion B72 yrkande 3, B84 samt B85 anses besvarade

B

7. att motion B86 avslås

8. att motion B87 anses besvarad

9. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2.3 punkt 4 bifalls

10. att motion B88 anses besvarad

11. att avsnitt 2.2.3 punkt 5 ges lydelsen: ”I en välfungerande skola finns en tydlig ledare. Rektor ska fokusera på det pedagogiska ledarskapet.”

12. att motion B135 yrkande 16 anses besvarat

13. att motion B30 yrkande 3 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

14. att motion B89 avslås

15. att motion B90 anses besvarad

16. att motion B91 anses besvarad

17. att motion B92 anses besvarad

18. att motion B93 avslås

19. att motion B94 avslås

20. att motion B95 avslås

21. att motion B96 anses besvarad

22. att motion B97 anses besvarad

Avsnitt 2.2.4 Det livslånga lärandet

Motionerna B98–B100 samt B135 yrkande 17 och 24

Avsnitt 2.2.4 är det delkapitel som lyfter det livslånga lärandet och vuxenutbildningen, dvs. eftergymnasial utbildning utanför universitet och högskolor. **Punkt 1 och punkt 2** betonar att vikten av att det alltid finns möjligheter omskolning och vidareutbildning bara kommer att öka framöver, och att vuxenutbildningen därför ska vara öppen för alla. Programkommittén föreslår också att det införs en rätt för personer med ofullständig grundskole- eller gymnasieutbildning att komplettera sina kunskaper via vuxenutbildningen, samt att vuxenbildningen har ett särskilt ansvar för att arbetslösa ska ges goda förutsättningar att höja sin kompetens. **Motion B135 yrkande 17** föreslår att ”allt mer” ändras till ”alltmer”.

Partistyrelsen yrkar **bifall till punkt 1 med den ändringen att ”allt mer” ändras till ”alltmer”, motion B135 yrkande 17 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört och bifall till punkt 2**.

I anslutning till den första av dessa punkter föreslår **motion B98** att det i partiprogrammet förs in en skrivelse om att vår tids digitalisering skapar möjligheter för kompetensutveckling oavsett tid och rum. Partistyrelsen instämmer i detta och ser mycket positivt på de möjligheter utbildningsväsendet ges med ny teknik. I syfte att hålla programmet koncist yrkar dock partistyrelsen att **motion B98 anses besvarad**.

Punkt 3 lyfter att vuxenutbildningen är som bäst när den är flexibel. Programkommittén föreslår bland annat att en studerande senare i livet ska kunna förbättra sina resultat även på kurser där denna har godkända betyg. Så kan i dag ske via prövning, och det går att överväga om möjligheterna att få studera med lärarhjälp ska vidgas. Samtidigt noterar partistyrelsen att det är centralt att komvux även i framtiden främst prioriterar de sökande som har svagast utbildningsbakgrund. Partistyrelsen delar i övrigt programkommitténs bedömning, men vill göra ett språkligt förtydligande och en markering av ambition angående yrkeshögskolan. Partistyrelsen yrkar därför att **punkt 3 bifalls med den ändringen att ”vuxenutbildning” ändras till ”kommunal vuxenutbildning” och ”en yrkeshögskola” ändras till ”en utbyggd yrkeshögskola”**.

Motion B99 föreslår en fortsatt utveckling och utbyggnad av yrkeshögskolan och med den föreslagna formuleringen för punkt 3 kan **motion B99 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**.

Motion B100 föreslår att bristyrken ska inventeras och att kortare utbildningar för sådana yrken ska erbjudas. Partistyrelsen instämmer i att så måste ske. Att efterfrågan från branschen finns är exempelvis en förutsättning för utbildningar inom yrkeshögskolan. På samma sätt är syftet med de pågående satsningarna inom vuxenutbildningen, yrkesvux och lärlingsvux, att sådana utbildningar ska komma på plats. Partistyrelsen yrkar därför att **motion B100 anses besvarad**.

I **punkt 4** föreslår programkommittén att anställda ska kunna gå ned i arbetstid och kompetensutveckla sig på deltid, samt att skattelättnader ska uppmuntra arbetsmarknadens parter att bygga upp öronmärkta medel för individens kompetensutveckling. Partistyrelsen delar denna bedömning. Partistyrelsen är dock tveksam till det lämpliga i att, som programkommittén föreslår, inkomster från sådana medel på ett särskilt fördelaktigt sätt ska kunna kombineras med studiemedel. I det fallet bör man, av EU-rättsliga skäl, även överväga om även inkomster från exempelvis andra fonder eller stiftelser ska undantas. Ett sådant brett undantag ter sig svårmotiverat när inkomster från arbete ännu ska omfattas av gällande gränser för fribeloppet. Partistyrelsen anser därför att den sista meningen bör strykas och att **punkt 4 bör ges lydelsen: ”Anställda ska kunna gå ner i lön och arbetstid för att kompetensutveckla sig på deltid. Arbetsmarknadens parter ska genom skattelättnader uppmuntras att bygga upp öronmärkta medel för individens kompetensutveckling.”**

Punkt 5 föreslår att individens avdragsgilla pensionssparande ska breddas till ett pensions- och kompetenssparande och att gränsen för det avdragsgilla beloppet ska höjas. Därutöver ska ett särskilt avdrag för egeninitierad fortbildning ska införas.

Partistyrelsen konstaterar att de nya krav som ställs till följd av globaliseringen bland annat innebär att människor sannolikt kommer att behöva byta jobb oftare i framtiden. För att möjliggöra det måste individen förnya sin kompetens, men när det handlar om att möjliggöra ett byte av yrkesbana, inte om kompetensutveckling inom nuvarande yrke, kan inte arbetsgivaren förväntas stå för fortbildningen. Det är inte heller möjligt att staten alltid står för fortbildning fullt ut. Däremot kan staten uppmuntra människor att inte enbart spara inför den tid då man har slutat arbeta, dvs. till pensionen, utan även sparande som främjar kompetensutveckling bör uppmuntras. På så sätt kan individen få bättre förutsättningar att byta jobb och också klara av att jobba längre.

Partistyrelsen instämmer därför i vikten av att på olika sätt premiera individens egen kompetensutveckling, men vill dels ha en mer generell skrivning om hur detta ska gå till, dels förtydliga vilken typ av fortbildning det handlar

om. Partistyrelsen föreslår därför att **punkt 5 ges lydelsen: ”Det ska finnas incitament för den enskilde att själv satsa på kompetensutveckling. Fortbildning som ökar möjligheterna på arbetsmarknaden ska uppmuntras.”**

Punkt 6 beskriver vikten av goda villkor för folkbildningen. Precis som programkommittén ser partistyrelsen hur både folkhögskolor och studieförbund genom Sveriges historia bidragit till både kunskap och bildning.

Dess aktörer måste, som i dag, kunna svara mot den offentliga makten och dess organisatoriska självständighet ska bevaras. För att tydligare markera att det i första hand är en organisatorisk självständighet som åsyftas anser partistyrelsen att det bör stå ”den fristående folkbildningen” i stället för ”den fria folkbildningen”.

Motion B135 yrkande 24 föreslår att den första meningen byts ut mot: ”Folkbildningen bidrar till höjd kunskapsnivå i samhället.” Partistyrelsen menar att **punkt 6 bör ges lydelsen: ”Folkbildningen bidrar till höjd kunskapsnivå i samhället. För att möta olika människors behov ska utbildningsmöjligheter som skapas av offentliga och privata aktörer kompletteras med goda villkor för den fristående folkbildningen.” och motion B135 yrkande 24 bör anses bifallet med vad partistyrelsen anfört**.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2.4 punkt 1 bifalls med den ändringen att ”allt mer” ändras till ”alltmer”

2. att motion B135 yrkande 17 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

3. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2.4 punkt 2 bifalls

4. att motion B98 anses besvarad

5. att avsnitt 2.2.4 punkt 3 ges lydelsen: ”Individen måste ges större möjlighet att senare i livet välja ny inriktning, förnya sina kunskaper och likaså förbättra resultat på tidigare utbildningar även om man erhållit godkända betyg från dem. Detta åstadkoms genom en väl fungerande och flexibel kommunal vuxenutbildning samt en utbyggd yrkeshögskola med hög kvalitet.”

6. att motion B99 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

7. att motion B100 anses besvarad

8. att avsnitt 2.2.4 punkt 4 ges lydelsen: ”Anställda ska kunna gå ner i lön och arbetstid för att kompetensutveckla sig på deltid. Arbetsmarknadens parter ska genom skattelättnader uppmuntras att bygga upp öronmärkta medel för individens kompetensutveckling.”

9. att avsnitt 2.2.4 punkt 5 ges lydelsen: ”Det ska finnas incitament för den enskilde att själv satsa på kompetensutveckling. Fortbildning som ökar möjligheterna på arbetsmarknaden ska uppmuntras.”

10. att avsnitt 2.2.4 punkt 6 ges lydelsen: ”Folkbildningen bidrar till höjd kunskapsnivå i samhället. För att möta olika människors behov ska utbildningsmöjligheter som skapas av offentliga och privata aktörer kompletteras med goda villkor för den fristående folkbildningen.”

11. att motion B135 yrkande 24 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

Avsnitt 2.2.5 Högre utbildning och forskning

Motionerna B45 yrkande 2, B101–B127, B128 yrkande 3, B129–134, B135 yrkande 18–23 samt G86 yrkande 3

Punkt 1 slår fast att högre utbildning och forskning bidrar till individens, samhällets och ekonomins utveckling men att det ytterst är en fråga om människans kunskapssökande och vilja att förstå sig själv.

I **motion B135 yrkande 18** föreslås den språkliga förändringen i punkt 1 att ordet ”om” placeras före ”sin” i sista meningen och i **yrkande 19** att ”samtidigt som den bidrar” ersätts av ”och också”. Partistyrelsen instämmer med programkommittén men anser därutöver att den första språkliga förändringen som motionären föreslår är motiverad men att texten i motionen inte är i linje med partistyrelsens argumentation.

Partistyrelsen föreslår därmed att **punkt 1 bifalls med den ändringen att ”sin omvärld” ändras till ”om sin omvärld” i sista meningen**. Vidare föreslår partistyrelsen att **motion B135 yrkande 18 anses besvarat** och att **motion B135 yrkande 19 avslås**.

Förslagets **punkt 2** menar att de akademiska lärosätenas oberoende måste värnas och att fler statliga högskolor och universitet bör överföras till stiftelseform. Därtill ska också utländska toppuniversitet uppmuntras att etablera filialer i Sverige.

I **motion B101** föreslås en ny punkt 4 som innehåller skrivningar om stärkt internationellt samarbete och att fri rörlighet för kunskap bör räknas som Europas femte grundläggande frihet.

Partistyrelsen delar programkommitténs åsikter i punkt 2, men anser att ytterligare en skrivning om internationalisering bör läggas till och att det passar bäst under denna punkt, som en ny näst sista mening, i stället för en ny punkt 4. Det är väsentligt för svenska lärosätens konkurrenskraft att internationaliseringen är hög, såväl att svenska studenter söker sig utomlands som att utländska studenter vill studera i Sverige.

I **motion B102** föreslås att en årlig utvärdering av jämställdheten inom forskning och högre utbildning ska genomföras och kombineras med ekonomiska incitament.

Partistyrelsen vill framhålla betydelsen av ett fortsatt arbete för jämställdhet mellan könen i akademin. Det finns många jämställdhetsfrågor inom högskolevärlden som mycket väl tål att uppmärksammas utan att detta på något sätt krockar med högskolornas oberoende. Snedrekryteringen till olika utbildningar är ett välkänt problem där utvecklingen går alldeles för långsamt. Högskolevärlden som social miljö och arbetsplats är inte heller fri från könsschabloner, jargonger och ibland öppen diskriminering. Partistyrelsens utgångspunkt är att varje sådan fråga måste bedömas för sig och att

det ofta är lämpligast att den avgörs lokalt. Ibland behövs statliga engagemang, som i den pågående utvecklingen av nya rekryteringsmål för kvinnliga professorer, men i grunden bör högskolorna som fria akademier hantera dessa diskussioner själva.

Partistyrelsen föreslår därmed att **punkt 2 ges lydelsen: ”De akademiska lärosätenas oberoende ska värnas. Fler statliga universitet och högskolor bör överföras i stiftelseform. Svensk högre utbildning ska konkurrera på den internationella utbildningsmarknaden och kännetecknas av hög internationalisering. Utländska toppuniversitet ska uppmuntras att etablera filialer i Sverige. Jämställdhet mellan könen ska genomsyra verksamheten inom såväl högre utbildning som forskning.”** Partistyrelsen föreslår därutöver att **motion B101 och motion B102 anses besvarade**.

I **punkt 3** menar programkommittén att individen alltid ska ha goda möjligheter till utbildning och att utbildning av hög kvalitet ska finnas i hela landet. I punkten föreslås också att studentinflytandet värnas. Partistyrelsen instämmer i dessa åsikter.

I **motion B135 yrkande 20** föreslås att ”hela landet” i punkt 3 ersätts av till exempel ”varje län” eller ”varje kommun”. Partistyrelsen anser inte att det är motiverat att precisera mer exakta geografiska definitioner av var högre utbildning av god kvalitet ska finnas utöver att den ska vara tillgänglig i hela landet. Partistyrelsen menar därmed att **punkt 3 bör bifallas och motion B135 yrkande 20 avslås**.

Programkommitténs **punkt 4** slår fast att högre utbildning ska vara forskningsanknuten. Vidare beskriver förslaget statens respektive lärosätenas roller. Statens roll är enligt programförslaget att finansiera utbildningen, att fastställa mål för den och att utvärdera dess kvalitet. Varje högskola bestämmer själv, utifrån kvalitetskraven, vilka utbildningar som erbjuds och hur utbildningarna bedrivs. Partistyrelsen håller med om den uppdelning av ansvar som programkommittén beskriver och anser att **punkt 4 bör bifallas**.

I **punkt 5** menar programkommittén att akademisk kvalitet och efterfrågan ska innebära ökade resurser för en högskola, medan låg kvalitet på en utbildning däremot ska kunna leda till att en utbildning stoppas. Det femte förslaget innehåller också förslag om att treterminssystem och intensivkurser ska kunna erbjudas för den som vill fullfölja utbildning snabbare. I **motion B135 yrkande 21** föreslås att den sista meningen i punkt 5 eller i alla fall ordet ”för” tas bort.

Partistyrelsen delar åsikten med programkommittén att det är viktigt att tillhandahålla utbildningsformer som tillåter högre studietakt såsom beskrivs i punkt 5. Dagens högre utbildning ges i en takt och i en utformning över året som inte passar alla eller är en tillräckligt stor utmaning och som därför sannolikt innebär att resurser inte alltid används effektivt. Partistyrelsen menar dock att det i dag inte finns hinder att genomföra utbildningar i hög studietakt eller som ges genom ett treterminssystem. Förslaget bör därför skrivas annorlunda och partistyrelsen föreslår därför **bifall för punkt 5 med den ändringen att den sista meningen får lydelsen: ”Treterminssystem och intensivkurser är viktiga för att möjliggöra att utbildning kan fullföljas snabbare.”** Partistyrelsen föreslår därmed **avslag för motion B135 yrkande 21**.

Genom **punkt 6** föreslås att studiemedelsystemet ska skapa förutsättningar för alla, oavsett ekonomisk bakgrund, att studera på akademisk nivå. Programkommittén föreslår också i punkten att en examensbonus bör införas för studenter som fullföljer sin utbildning på utsatt tid. Det föreslås även att åldersgränserna i studiemedelssystemet slopas och det ersätts av principen att den som inte gått i pension ska kunna få studiemedel.

Partistyrelsen delar bedömningen att studiemedelssystemet i högre grad ska stimulera studenter att snabbare slutföra sin utbildning. Det kan dock finnas andra sätt än examensbonusen som metod, varför partistyrelsen föreslår att den nämns som ett exempel på hur en sådan stimulerande verkan kan uppnås. Därutöver föreslår partistyrelsen en språklig justering när begreppet studietakt lyfts in punkten.

Motion B103 handlar om att antalet veckor med studiemedel ska öka och att detta ska läggas till i punkt 6. Partistyrelsen konstaterar att dagens regler tillåter studiemedel i 240 veckor och att förslag redan i dag föreligger att förlänga den gränsen för studerande på vissa längre utbildningar. Partistyrelsen anser det inte statsfinansiellt motiverat med generellt utökad rätt till längre studietid och föreslår därför att **motion B103 anses besvarad**.

Motion B104 yrkar att den sista meningen i punkt 6 ersätts med: ”Åldersgränserna i studiemedelssystemet ska höjas till 60 år. Fribeloppet ska avskaffas.” I **motion B105** föreslås att följande mening läggs till sist i punkt 6: ”Fribeloppet i studiestödssystemet är kontraproduktivt och bör på sikt avskaffas.” Även **motion B106** handlar om fribeloppet och yrkar att i det i avsnitt 3.3.1 i programmet läggs in en ny mening: ”Fribeloppet, det vill säga den summa en student får tjäna innan studiemedlen begränsas, ska avskaffas.” Partistyrelsen väljer att ta upp motionen i detta sammanhang eftersom den har nära koppling till punkt 6 i detta avsnitt.

Angående fribeloppet menar partistyrelsen att gränsen fyller en funktion. Partistyrelsen anser att det finns mer prioriterade reformer att genomföra inom studiemedelssystemen än att för närvarande öppna upp rätten till både bidrag och subventionerat lån för personer med andra stadigvarande och påtagliga inkomster. Den negativa effekt fribeloppet har på studenters arbetsutbud bör vägas mot kostnaden att ytterligare vidga gruppen som har rätt till studiemedelssystemets förmåner.

När det gäller åldersgränserna för studiemedel anser partistyrelsen att programkommittén identifierat en viktig fråga. Dagens åldersgränser för studiemedel är inte anpassade till ett arbetsliv där fler arbetar högre upp i åren, och där kunskap i allt fler yrken är en färskvara. Att underlätta för människor att finansiera sin egen vidareutbildning är en strategisk fråga för framtiden. Det är därför som regeringen lagt fram förslag om att åldersgränsen för studiemedel från och med 2014 ska höjas från 54 till 56 år. Partistyrelsen menar dock inte att det nödvändigtvis är självklart att ta steget över till ett system helt utan åldersgränser, utan snarare handlar det under överskådlig tid om att fortsätta höja åldersgränserna successivt. Därför yrkar partistyrelsen att **punkt 6 ges lydelsen: ”Studiemedelssystemet ska skapa förutsättningar för alla oavsett ekonomisk bakgrund att studera på akademisk nivå. Studiemedelssystemet ska förändras för att stimulera studenter att tillgodogöra sig en examen med normal eller högre studietakt, exempelvis genom införandet av en examensbonus. Åldersgränserna i studiemedelssystemet bör successivt höjas i takt med att vi arbetar längre.”** Partistyrelsen anser med detta att **motionerna B104, B105 och B106 bör anses besvarade**.

Ytterligare några motioner behandlar studiemedelsfrågor: **motionerna B107, B108 och B109**. **Motion B107** föreslår att studievillkoren för vuxna studenter ska förbättras. I **motion B108** yrkas att åldersgränsen höjs eller avskaffas. Med de förändrade åldersgränserna som föreslås i punkt 6 anser partistyrelsen att **motionerna B107 och B108 bör anses besvarade**.

Motion B109 föreslår att Folkpartiet ska ställa sig bakom en utredning om att rätt till studiestöd ska ges även till personer med tillfälligt uppehållstillstånd. Personer med tillfälligt uppehållstillstånd kan redan i dag ha rätt till studiestöd om de exempelvis har beviljats uppehållstillstånd av flyktingskäl eller har bott i Sverige i två år. På lång sikt kan det vara rimligt att utvidga denna rätt ytterligare, men partistyrelsen menar att det finns mer prioriterade reformer inom både studiestöds- och integrationspolitiken som bör gå före. Med detta yrkar partistyrelsen att **motion B109 anses besvarad**.

I **motion B110** föreslås att det i partiprogrammet läggs till att lärosäten bör ha laglig möjlighet att själva bygga och förvalta studentbostäder. Motionsyrkandet siktar formellt på det bostadspolitiska avsnittet, men eftersom det gäller lärosätens befogenheter tar partistyrelsen upp det här.

Vad gäller lärosätenas möjlighet till att bygga och förvalta studentbostäder delar partistyrelsen motionärernas verklighetsbeskrivning att bostadssituationen i vissa städer är besvärlig för studenter. Partistyrelsen vill dock framhålla att redan i dag ger regeringen vissa lärosäten rätt att hyra ut studentbostäder. Detta trots att det är vanskligt att resurser avsedda för utbildning och forskning på så sätt blandas med annan verksamhet som inte är helt utan risk. Därtill vill partistyrelsen framhålla att det pågår en process i Regeringskansliet för att finna lösningar för hur lärosäten ska kunna drivas i stiftelseform och därmed få större befogenheter. Som ett led i detta presenterades den 25 juni 2013 en departementspromemoria (Ds 2013:49) med förslag till ny stiftelseform, högskolestiftelser. Mot den bakgrunden anser partistyrelsen att det inte nuläget finns anledning att ge en generell laglig möjlighet för lärosäten att driva och bygga bostäder och vill därmed föreslå att **motion B110 anses besvarad**.

I **punkt 7** konstateras att doktoranders och forskares villkor måste vara goda, samverkan mellan högskola och näringsliv måste öka och bättre villkor för näringslivets forsknings- och utvecklingsverksamhet behövs för att Sveriges ska kunna vara en kunskapsnation i en internationaliserad värld.

Programkommittén anser i **punkt 8** att de statliga forskningsanslagen fortsatt måste vara höga. Anslagen ska fördelas utifrån kvalitet och resultaten ska inte bara mätas kortsiktigt utan även risker och ifrågasättande av invanda frågeställningar ska inkluderas.

Partistyrelsen delar programkommitténs ståndpunkter, men anser att de två punkterna bör delas upp i en punkt 7 om konkurrenskraftiga och långsiktiga villkor samt höga forskningsanslag, en punkt 8 om fördelning utifrån kvalitet och slutligen en ny punkt om vad som krävs för att åstadkomma goda villkor.

En lång rad motioner berör de frågor som nämns i programförslagets punkt 7 och 8. Till att börja med är det flera motioner som handlar om villkoren för dem som forskar eller undervisar vid universitet och högskolor.

I **motion B111** och **motion B112** föreslås ytterligare förtydliganden av programtexten om att förbättra doktorandernas villkor. I **motion B113** föreslås att en mening läggs till i punkt 7 om att medel ska tillföras institutioner för forskning för att skapa fler fasta anställningar inom forskning och undervisning. I **motion B114 yrkande 1** föreslås att Folkpartiet ska verka för tryggare, mer jämställdhetsfrämjande karriärvägar inom universitetsvärlden och i samma motion **yrkande 2** att det till punkt 7 läggs en skrivning om detta.

Motion B115 föreslår att Folkpartiet ska verka för att det införs fria terminer för universitetslärare och att universitetslärares fria terminer ska riktas mot forskning, internationella utbyten eller utveckling av samverkansprojekt. I **motion B116** föreslås att all undervisande personal bör erbjudas någon form av högskolepedagogisk utbildning och att det behövs fler lärare med forskarutbildning.

Partistyrelsen delar beskrivningen att den stora högskoleexpansion som har skett kan ha inneburit försämrad kvalitet. Det är därför välkommet att regeringen vid flera tillfället har höjt ersättningen per student inom framför allt samhällsvetenskapliga och humanistiska ämnen.

Partistyrelsen ser också positivt på den utveckling av ökade forskningsanslag som skett sedan regeringsskiftet 2006. Det lägger grund för bättre villkor för doktorander och ger förutsättningar för tryggare anställningar, vilket i sin tur gynnar jämställdheten i akademin.

Partistyrelsen vill också framhålla, mot bakgrund av de ökade anslagen de senaste åren, att det är lärosätenas frihet och ansvar att styra sin verksamhet så att en karriär som forskare och universitetslärare är attraktivt och att de verktyg som behövs för att utföra arbetsuppgifter på ett bra sätt ges. Av det följer att även om frågor om tryggare anställningar och den pedagogiska och forskningsmässiga kompetensen hos universitetslärare är viktiga så är det frågor som i stor utsträckning bör hanteras av lärosätena själva.

Partistyrelsen vill i detta sammanhang också framhålla att regeringen i forsknings- och innovationspropositionen 2012 presenterade reformer i den riktning som motionärerna behandlar vad gäller bättre studiesociala villkor för doktorander. Partistyrelsen anser dock inte att det finns anledning att i ett partiprogram vara detaljerad om vad de goda villkoren för doktorander och forskare ska innefatta eller vilka anställningsformer det ska gälla.

Partistyrelsen bedömer också att forsknings- och innovationspropositionen främjar jämställdheten inom högskolan genom förslagen om att exempelvis utvärdera forskningsresultat på en individuell nivå i stället för utvärdering av forskningsmiljöer och genom utvärdering med kollegial bedömning. Detta är former för utvärdering som har större potential än i dag att bedöma individer endast efter deras kompetens, inte deras kön.

Vad gäller forskningsanknytning menar partistyrelsen att det viktiga är att universitetslärare är disputerade och uppdaterade med den senaste forskningen. Att erbjuda alla lärare möjlighet till forskning är varken ekonomiskt genomförbart eller ett effektivt sätt att använda resurser.

Partistyrelsen anser med detta att **motion B111 och motion B112 bör anses bifallna med vad partistyrelsen anfört**. Partistyrelsen föreslår vidare att **motionerna B113, B114, B115 och B116 anses besvarade**.

I **motion B117 yrkande 2** föreslås att punkt 8 i förslaget till nytt partiprogram kompletteras med följande formulering: ”Den enskilda forskarens individuella akademiska frihet ska värnas” och i **motion B117 yrkande 1** att Folkpar-

tiet ska verka för ett förtydligande av högskolelagen i denna fråga.

Vad gäller akademisk individuell frihet vill partistyrelsen precis som motionären framhålla att yngre forskares frihet måste värnas gentemot äldre och mer etablerade forskare. Partistyrelsen menar emellertid att forskare vid lärosäten också har en roll som anställd vilket bör innebära begränsningar i frihet gentemot arbetsgivaren. Partistyrelsen vill därmed föreslå att **motion B117 anses besvarad**.

I **motion B118** föreslås att en text läggs till om vikten av samarbete mellan svenska och europeiska lärosäten och om att mer resurser bör tilldelas den europeiska forskningspolitiken. Partistyrelsen anser att vikten av europeiskt och övrigt internationellt samarbete inom forskning bör betonas och vill lägga till en mening om detta. Partistyrelsen föreslår därmed att **motion B118 anses besvarad.**

En motion handlar om innovation. Det är **motion B119** som föreslår att forskare ska kompenseras för patenterbara uppfinningar inom ramen för sin tjänst samtidigt som lärarundantaget som fråntar universiteten rätten till patent ska avskaffas.

Vad gäller lärarundantaget anser partistyrelsen att det finns argument för ett avskaffande eftersom det kan antas leda till att lärosätena får ett större incitament att arbeta med innovation. Det möjliggör rimligen även finansieringslösningar och kompetenstillförsel vid kommersialisering som kan vara svåra för enskilda forskare att stå för. Om lärosätena i större utsträckning skulle äga patent skulle det även kunna utgöra en inkomstkälla. Samtidigt menar partistyrelsen att lärarundantaget har fördelar i de stärkta personliga incitament det är för enskild forskare att helt få kontrollera sina upptäckter. Det innebär förmodligen också mindre byråkratiska processer om enskilda individer äger och styr en utvecklingsprocess än om ett lärosäte gör det. Partistyrelsens slutsats är att det i dag inte finns ett tillräckligt bra alternativ till lärarundantaget för att avskaffa det. Partistyrelsen anser därför att **motion B119 bör avslås.**

Gällande dessa punkter finns också två språkliga förslag. **Motion B135 yrkande 22** föreslår att ordet ”för” tas bort i den andra meningen i punkt 7 och i **motion B135 yrkande 23** att orden ”om att” placeras före ordet ”ifrågasätta” i punkt 8. Partistyrelsen föreslår andra formuleringar för punkterna och menar att **motion B135 yrkande 22 och yrkande 23 bör anses besvarade**.

Med anledning av ovanstående föreslår partistyrelsen att **punkt 7 ges lydelsen: ”För att Sverige ska vara en framgångsrik kunskapsnation i en internationaliserad värld behövs konkurrenskraftiga och långsiktiga villkor för forskning och utveckling, både i akademin och i näringslivet. Fortsatt höga statliga forskningsanslag är nödvändiga.”**

Partistyrelsen yrkar att **punkt 8 ges lydelsen: ”Forskningsanslagen ska fördelas utifrån kvalitet. Kvalitet handlar inte bara om kortsiktiga resultat, utan även om att ta risker och om att ifrågasätta invanda frågeställningar.”**

Slutligen föreslår partistyrelsen att **en ny punkt, direkt efter punkt 8, ges lydelsen: ”Det behövs goda villkor för doktorander och forskare, ökad samverkan mellan högskola och näringsliv och bättre villkor för näringslivets forsknings- och utvecklingsverksamhet. Avdragsrätt ska finnas för privatpersoners gåvor till forskning. Internationella forskningssamarbeten, exempelvis inom EU, möjliggör kraftsamling som enskilda länder inte kan åstadkomma.”**

Två motioner handlar om antagningsregler. I **motion B120** föreslås att en ny punkt införs där det föreslås att Folkpartiet ska verka för att de obligatoriska kvoterna till svenska lärosäten ska avskaffas. I **motion B121** föreslås att det i första hand ska vara resultaten från högskoleprovet som räknas som underlag för intagning till universitet och högskolor.

Partistyrelsen är av den uppfattningen att betyg är den urvalsmetod som har störst fördelar. Betyg är tydligt och rättvist. Med införandet av fler och tidigare nationella prov, vilka nu kontrollrättas av Skolinspektionen, ökar likvärdigheten. All forskning tyder på att betyg är den urvalsmetod som har bäst prognosförmåga, det vill säga höga slutbetyg från gymnasiet är den faktor som korrelerar starkast med studenternas prestationer på universitets- och högskolenivå. Samtidigt riskerar alternativa urval enligt pedagogisk forskning att öka den sociala snedrekryteringen. Urvalsgrunder på basis av högskoleprovet och alternativa prov kan resultera i mer homogena studerandegrupper än då betyg används som urvalsgrund. Det står dock i dag de lärosäten som så önskar fritt att välja andra urvalsmetoder än betyg och högskoleprov till högst en tredjedel av dem som ska antas. Den kvoten kan ökas efter ansökan hos Universitets- och högskolerådet, så sker exempelvis vid konstnärliga utbildningar där arbetsprover används vid antagning. Med hänvisning till ovanstående föreslår partistyrelsen att **motion B120 och motion B121 avslås**.

I **motion B122** föreslår motionären att Folkpartiet ska verka för att antalet platser på läkarutbildningen ökar för att motsvara Sveriges behov. I **motion B123** föreslår motionären att Folkpartiet utreder möjligheten att tilldela läkarutbildningen vid Umeå universitet fler platser. **Motion B124** föreslår att det utbildas fler läkare och tandläkare. Regeringen har med början 2006 genomfört en omfattande utbyggnad av läkarprogrammet, med totalt sett mer än 25 procent, fördelat på alla de universitet som har medicinsk utbildning, dvs. även Umeå universitet. Även antalet platser på tandläkarutbildningen har utökats Regeringen följer frågan nära för att säkerställa att det framtida behovet av läkare och tandläkare tillfredsställs. Partistyrelsen föreslår därmed att **motionerna B122, B123 och B124 anses besvarade**.

I **motion B125 yrkande 1** föreslås att partiprogrammet kompletteras med en punkt om kompetensförsörjningen i hälso- och sjukvården. Motionären efterfrågar att utbildningarna till vårdens yrken, särskilt sjuksköterskor, ska utvecklas. I samma motion, **motion B125 yrkande 2**, föreslås att Folkpartiet ska verka för att kompetensförsörjningen till dessa yrken kan utvecklas. **Motion B126** föreslår att Folkpartiet ska verka för att staten stimulerar och stödjer en intensifierad specialistutbildning av sjuksköterskor i allmänmedicin samt att förutsättningarna för att dessa sköterskor ges användning för sin utbildning ökar. I **motion G86 yrkande 3** föreslås att landsmötet uppdrar åt partistyrelsen att driva frågan om fler utbildningsplatser för geriatriker och äldresjuksköterskor.

Partistyrelsen anser att de senaste årens särskilda satsningar på utbildningsplatser för sjuksköterskor är viktiga för den framtida kompetensförsörjningen inom äldreomsorg samt sjuk- och hälsovård. Senast i den ekonomiska vårpropositionen för 2013 föreslogs ytterligare satsningar som även möjliggör satsningar på specialistutbildningar. Partistyrelsen välkomnar också att regeringens uppdrag till lärosätena har

förtydligats med att utbildningsinnehållet och dimensioneringen ska utvecklas mot utbildningar som leder till examen och som efterfrågas på arbetsmarknaden, utöver att tillgodose studenternas efterfrågan. För att yrket som sjuksköterska ska vara fortsatt attraktivt vill partistyrelsen också framhålla att ett stort ansvar vilar på yrkesgruppens arbetsgivare, inte minst kommuner och landsting. Mot den bakgrunden anser partistyrelsen att **motion B125, B126 och G86 yrkande 3 ska anses besvarade**.

Motion B127 föreslår satsningar på äldreforskning, **motion B128 yrkande 3** på miljöforskning och **motion B45 yrkande 2** på forskning om hur skolan bör möta särbegåvade elever. **Motion B129** föreslår ett ökat stöd till den s.k. Hamlet-forskningen för att bota cancer. I **motion B130** föreslås att Folkpartiet arbetar för forskning om äldre invandrares behov.

Partistyrelsen menar att svensk forskning får de bästa förutsättningarna av att inte styras i detalj av staten. Det finns många forskningsområden som fortsätt behöver belysas, exempelvis de som motionärerna tar upp. Partistyrelsen är övertygad om att detta sker bäst genom att forskningsprioriteringar görs av akademin. Partistyrelsen föreslår därför att **motion B127, B128 yrkande 3, B45 yrkande 2, B129 och B130 anses besvarade**.

I **motion B131** föreslår motionärerna att en ny punkt om att lärosätena ska ha det avgörande inflytandet över fastighetsinnehavet hos Akademiska hus. Partistyrelsen är medveten om att marknaden inte fungerar perfekt för fastigheter som har akademiska ändamål. Många lokaler har ingen annan möjlig användare än ett lärosäte vilket gör att prissättningen sätts ur spel. Samtidigt anser partistyrelsen att det för statliga lärosäten liksom för övrig statlig verksamhet finns effektivitetsskäl till att separera fastighetsägande och fastighetsskötsel från kärnverksamheten. Partistyrelsen anser inte att det i dag finns ett tillräckligt bra alternativ till dagens ordning och vill därmed föreslå att **motion B131 anses besvarad.**

I **motion B132** föreslås i fem yrkanden att Mälardalens högskola utvecklas och får status som universitet. Partistyrelsen menar att det i dag inte finns någon grund för att ge universitetsstatus till ytterligare en högskola. Ett universitet ska präglas av såväl bredd som djup inom forskning och utbildning. För att detta ska bli fallet krävs sannolikt att ytterligare resurser tillförs Mälardalens högskola på bekostnad av verksamhet på övriga lärosäten. Vilka högskolor som eventuellt ska bli universitet måste dessutom avgöras utifrån en kvalitetsgranskning – inte av politiska hänsyn. Partistyrelsen föreslår därför att **motion B132 avslås.**

Motion B133 föreslår att en språkbonus bör införas för doktorander som inte har svenska som modersmål. Partistyrelsen delar motionärernas ambition att få fler utländska doktorander att stanna i Sverige efter disputation. Flera åtgärder bereds inom Regeringskansliet kring bland annat migrationsregler som förmodligen har varit det största hindret för att få fler disputerade att ta ett arbete i Sverige. Redan i dag finns också en bonus inom svenska för invandrare för den som genomför sin utbildning snabbt på tillräckligt avancerad nivå för sina förutsättningar. Mot den bakgrunden föreslår partistyrelsen att **motion B133 anses besvarad**.

Motion B134 föreslår att Högskoleverket (i dag Universitetskanslersämbetet) får vidgad auktoritet att inspektera en examinators bedömning av en vetenskaplig uppsats. Partistyrelsen anser att studenter har rätt till en tydlig och rättvis bedömning vid examination. Dagens regler medger omprövning och också rätt att byta examinator om underkänt betyg ges två gånger i samma kurs eller delkurs. Partistyrelsen anser att detta är en tillfredställande ordning och föreslår därmed att **motion B134 anses besvarad**.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2.5 punkt 1 bifalls med den ändringen att ”sin omvärld” ändras till ”om sin omvärld”

2. att motion B135 yrkande 18 anses besvarat

3. att motion B135 yrkande 19 avslås

4. att avsnitt 2.2.5 punkt 2 ges lydelsen: ”De akademiska lärosätenas oberoende ska värnas. Fler statliga universitet och högskolor bör överföras i stiftelseform. Svensk högre utbildning ska konkurrera på den internationella utbildningsmarknaden och kännetecknas av hög internationalisering. Utländska toppuniversitet ska uppmuntras att etablera filialer i Sverige. Jämställdhet mellan könen ska genomsyra verksamheten inom såväl högre utbildning som forskning.”

5. att motion B101 och B102 anses besvarade

6. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2.5 punkt 3 bifalls

7. att motion B135 yrkande 20 avslås

8. att programkommitténs förslag avsnitt 2.2.5 punkt 4 bifalls

9. att avsnitt 2.2.5 punkt 5 ges lydelsen: ”Hög akademisk kvalitet och stor efterfrågan på utbildningen ska leda till ökade resurser för högskolan. Låg kvalitet på en utbildning ska kunna leda till att utbildningen stoppas. Treterminssystem och intensivkurser är viktiga för att möjliggöra att utbildningen kan fullföljas snabbare.”

10. att motion B135 yrkande 21 avslås

11. att motion B103 anses besvarad

12. att avsnitt 2.2.5 punkt 6 ges lydelsen: ”Studiemedelssystemet ska skapa förutsättningar för alla oavsett ekonomisk bakgrund att studera på akademisk nivå. Studiemedelssystemet ska förändras för att stimulera studenter att tillgodogöra sig en examen med normal eller högre studietakt, exempelvis genom införandet av en examensbonus. Åldersgränserna i studiemedelssystemet bör successivt höjas i takt med att vi arbetar längre.”

13. att motionerna B104–B106 anses besvarade

14. att motionerna B107 och B108 anses besvarade

15. att motion B109 anses besvarad

16. att motion B110 anses besvarad

17. att motionerna B111 och B112 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört

18. att motionerna B113–B116 anses besvarade

19. att motion B117 anses besvarad

20. att motion B118 anses besvarad

21. att motion B119 avslås

22. att motion B135 yrkande 22 och 23 anses besvarade

23. att avsnitt 2.2.5 punkt 7 ges lydelsen: ”För att Sverige ska vara en framgångsrik kunskapsnation i en internationaliserad värld behövs konkurrenskraftiga och långsiktiga villkor för forskning och utveckling, både i akademin och i näringslivet. Fortsatt höga statliga forskningsanslag är nödvändiga.”

24. att avsnitt 2.2.5 punkt 8 ges lydelsen: ”Forskningsanslagen ska fördelas utifrån kvalitet. Kvalitet handlar inte bara om kortsiktiga resultat, utan även om att ta risker och om att ifrågasätta invanda frågeställningar.”

25. att det i avsnitt 2.2.5 efter punkt 8 läggs till en ny punkt med lydelsen: ”Det behövs goda villkor för doktorander och forskare, ökad samverkan mellan högskola och näringsliv och bättre villkor för näringslivets forsknings- och utvecklingsverksamhet. Avdragsrätt ska finnas för privatpersoners gåvor till forskning. Internationella forskningssamarbeten, exempelvis inom EU, möjliggör kraftsamling som enskilda länder inte kan åstadkomma.”

26. att motion B120 och B121 avslås

27. att motionerna B122–B124 anses besvarade

28. att motionerna B125, B126 och G86 yrkande 3 anses besvarade

29. att motionerna B127, B128 yrkande 3, B45 yrkande 2, B129 och B130 anses besvarade

30. att motion B131 anses besvarad

31. att motion B132 avslås

32. att motion B133 anses besvarad

33. att motion B134 anses besvarad

Avsnitt 2.3 Kultur och medier

Motionerna B137–B164 samt A2 yrkande 3

Punkt 1 och punkt 2 i partiprogrammet behandlar de grundläggande värderingarna för en liberal kulturpolitik. **Punkt 1** slår fast att tankens och ordets frihet är grunden i liberal kulturpolitik, och att den liberala kulturpolitikens uppgift inte är att styra kulturen utan att förbättra förutsättningarna för det konstnärliga skapandet och individens bildning. **Punkt 2** uttrycker att ”ett öppet samhälle behöver även litteratur, konst och andra kulturella uttryck som provocerar och utmanar. Den konstnärliga friheten ska värnas.” **Motion B164 yrkande 1 och 2** föreslår två språkliga förändringar i dessa punkter.

Partistyrelsen delar till fullo programförslagets uppfattning och anser därför att **punkt 1 bör bifallas med den ändringen att ”individens bildning” ändras till ”för individens bildning”**. Partistyrelsen anser vidare att **punkt 2 bör bifallas med den ändringen att ordet ”även” stryks**. Därmed bör **motion B164 yrkande 1 och 2 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört**.

Punkt 3 reflekterar hur en liberal ser på kulturens värde. I punkten uttrycks detta som att utgångspunkten för kulturpolitiken är kulturens betydelse för att vidga rummet för tanken, reflektionen och fantasin, och att kulturens ekonomiska och samhälleliga betydelse ska erkännas men kulturpolitiken värna kulturens eget värde gentemot rena nyttoändamål.

Motion B137 tar upp frågan om kulturens instrumentella nytta under punkt 3. Motionären anser att det är viktigt att erkänna kulturens instrumentella nytta i olika sammanhang, som till exempel musik och ljudkonst inom rehabilitering eller dramapedagogik för att utbilda lågstadiebarn i kreativitet.

Partistyrelsen anser att kulturen har ett egenvärde och att den hjälper oss att växa som människor. Partistyrelsen anser också att kulturens egenvärde alltid ska vara utgångspunkten i kulturpolitiken. Det instrumentella kan ju med fördel lyftas fram av andra, t ex aktörer inom medicin och psykologi. Partistyrelsen föreslår därför att **punkt 3 bifalls och motion B137 anses besvarad.**

Utgångspunkten för statlig kulturpolitik ska vara kvalitet. Det är viktigt att kulturen görs tillgänglig för alla och att mångfalden värnas. **Punkt 4** behandlar kvalitetsaspekten och föreslår att konstnärligt skapande av hög kvalitet ska ha goda villkor. Vad som är kvalitet definieras av professionen. Sverige ska erbjuda attraktiva förutsättningar för etablering och upprätthållande av konstnärliga miljöer på hög internationell nivå.

I **motion B164 yrkande 3** önskas att programförslaget preciserar vad som menas med ”professionen”. Partistyrelsen konstaterar att de som är professionellt verksamma inom kultursektorn avses, och att texten inte behöver förändras. Partistyrelsen anser att **punkt 4 bör bifallas** och **motion B164 yrkande 3 bör anses besvarat**.

Punkt 5 behandlar spets och bredd i kulturlivet och föreslår att det offentliga på alla nivåer ska gynna mångfalden i kulturlivet, öka kulturens tillgänglighet för hela befolkningen och skapa ekonomiska förutsättningar även för sådan kultur som är av hög kvalitet utan att vara kommersiellt lönsam.

Motion B164 yrkande 4 föreslår två mindre ändringar, som partistyrelsen inte anser nödvändiga. **Motion A2 yrkande 3** föreslår att punkt 5 ändras på så sätt att ”mångfalden i kulturlivet” ändras till ”mångfalden och jämställdheten i kulturlivet”. Partistyrelsen vill med anledning av detta understryka att ”mångfald” här inte syftar på etnisk mångfald eller dylikt, utan handlar om mångfald och bredd i kulturella uttryck. Även om partistyrelsen instämmer i att kulturlivet är långt ifrån jämställt skulle det alltså föra tankarna fel att justera texten i enlighet med vad motionären föreslår. I stället föreslår partistyrelsen att **punkt 5 bifalls med den förtydligande ändringen att ”mångfalden i kulturlivet” ändras till ”mångfalden av kulturuttryck” och att motionerna A2 yrkande 3 och B164 yrkande 4 anses besvarade**.

Partistyrelsen anser att mångfalden inom kulturlivet inte bara tillgodoses genom offentlig kulturpolitik, utan att förutsättningarna för privat finansiering bör stärkas. **Punkt 6** föreslår att mångfalden i kulturlivet ska öka genom att fler kulturinstitutioner görs självständiga från staten, fler stiftelser för kulturfinansiering skapas och privat finansiering stimuleras genom ökad avdragsrätt för gåvor och gynnsamma skattevillkor för kultursponsring. Vidare framhålls att offent-

lig finansiering ska ske i former som garanterar kulturlivets oberoende gentemot politisk detaljstyrning. Därför anser partistyrelsen att **punkt 6 bör bifallas.**

I **motion B138** yrkar motionärerna att det sist i punkt 6 läggs till en mening med lydelsen: ”Kulturmomsen ska avskaffas.” Motionärerna anser att ett avskaffande av kulturmomsen skulle underlätta självständighet från staten. Partistyrelsen vill framhålla att vissa verksamheter inom kulturområdet redan i dag är helt momsbefriade. För andra tillämpas en lägre momssats. Momsreglerna är dock harmoniserade inom EU, och det är inom kulturområdet bara ett begränsat antal varor och tjänster där momsen får reduceras. Partistyrelsen anser principiellt att en enhetlig moms på kulturområdet bör eftersträvas, men förändringar på detta område måste vägas mot andra reformer. Mot denna bakgrund föreslår partistyrelsen att **motion B138 avslås**.

Motion B139 föreslår strykning av meningen: ”Privat finansiering ska stimuleras genom ökad avdragsrätt för gåvor och gynnsammare skattevillkor för kultursponsring.” Partistyrelsen delar inte motionärens uppfattning om att ökad avdragsrätt för gåvor och gynnsammare skattevillkor för kultursponsring skulle innebära att det blir för lätt att gömma gåvor till annat än kultur och undkomma beskattning. Partistyrelsen föreslår därför att **motion B139 avslås.**

Punkt 7 föreslår fri entré på statliga museer och att biblioteken ska ha en central roll för att alla ska ha kostnadsfri tillgång till litteratur och annan kultur. **Punkt 8** föreslår att kulturarvet ständigt ska utvecklas genom att samtiden ger sitt bidrag och att det ska hållas tillgängligt för kommande generationer.

Partistyrelsen anser att kulturarvet är en väsentlig del av kulturpolitiken. Kunskapen om det förflutna och vårt kulturella arv måste erövras för att med hjälp av den bygga en bättre framtid. Med andra ord måste kulturarvet användas och tillgängliggöras. Det nya informationssamhället gör bibliotekstanken mer aktuell än någonsin – ett bibliotek är en plats där man kan söka kunskap och vidga sin förståelse av världen. Partistyrelsen instämmer därför i mycket av det som står i punkt 7 och punkt 8.

Motionerna B164 yrkande 5 samt B140–B143 behandlar museipolitik, bibliotek och kulturarv, dvs. det som avhandlas i punkt 7 och punkt 8. Motionärerna till **motion B140** plädera för att alla offentligt drivna museer ska ha fri entré, inte bara statliga museer som programförslaget föreslår. **Motion B164 yrkande 5** menar att meningen om fri entré ska strykas och att ”kostnadsfri” ska ersättas med ”avgiftsfri”.

Partistyrelsen delar programförslagets åsikt att statliga museer ska ha fri entré, men det vore en alltför stor inskränkning i det kommunala självstyret att tvinga alla offentligt drivna museer att ha det, som motion B140 föreslår. Att fri entré på statliga museer kan skapa olika oförutsedda problem är inget som någon kan hindra, men partistyrelsen anser att dessa problem bör vara begränsade och ställas i relation till de fördelar för tillgänglighet till kultur för alla som fri entré innebär. Partistyrelsen vill därför inte stryka detta, som motion B164 yrkande 5 föreslår. Partistyrelsen föreslår därför att **motion B140 och motion B164 yrkande 5 avslås.**

Motion B141 föreslår att lydelserna i punkt 7 och punkt 8 ändras så att punkt 7 handlar om biblioteken och punkt 8 om museer och kulturarv. **Motion B142** föreslår att Folkpartiet tar initiativ till att lyfta museernas roll som bildningsinstitution och att texten i programförslaget ändras i konsekvens därmed. Bland annat föreslås skrivningar om museernas föremålssamlingar och museernas forskningsanknytning.

Partistyrelsen kan hålla med motionärerna till **motion B141** om att punkt 7 och 8 bör delas upp med bibliotek i punkt 7 och museer och kulturarv i punkt 8. Däremot vill inte partistyrelsen i ett partiprogram precisera exakt hur kulturarvet ska förvaltas. Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning om att ett nationellt bibliotekskort skulle underlätta för låntagare. Det är dock kommunerna som äger frågan, och det skulle inskränka för mycket på det kommunala självstyret att från statligt håll bestämma något sådant.

Partistyrelsen anser att motionären till **motion B142** har rätt i att museerna har ett betydelsefullt uppdrag i att samla, sortera, katalogisera och bevara föremål som är viktiga för vår kunskap och vårt kulturarv. Partistyrelsen anser att museernas roll som bildningsinstitutioner, liksom deras forskningsanknytning, bör stärkas. Däremot bör inte huvuddelen av de statliga museerna överföras till utbildningspolitikens område eftersom publik verksamhet och utställningar är museernas huvuduppgift. Både kultur- och utbildningspolitiker bör ta sitt ansvar för de museer som har både forskning/utbildning och publik verksamhet.

Med anledning av ovanstående föreslår därför partistyrelsen att **punkt 7 ges lydelsen: ”Biblioteken har en central roll för att alla ska ha kostnadsfri tillgång till litteratur och annan kultur samt för att uppmuntra till läsning.”**

Partistyrelsen föreslår även att **punkt 8 ges lydelsen: ”Kulturarvet – vårt gemensamma minne i form av historiska lämningar, kulturlandskap, arkiv, traditioner, dialekter och annat – utvecklas ständigt genom att samtiden ger sitt bidrag. Det kulturarv som finns i Sverige är en del av mänsklighetens gemensamma kulturarv och ska hållas tillgängligt för kommande generationer. Museernas roll som bildningsinstitutioner och deras forskningsanknytning ska stärkas. Statliga museer ska ha fri entré.”** Därmed föreslår partistyrelsen att **motionerna B141 och B142 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört.**

Motionärerna i **motion B143** föreslår att Folkpartiet verkar för att museiverksamheten ska uppmärksamma tillvaron för personer med funktionsnedsättning. Partistyrelsen anser att rätten för personer med funktionsnedsättning att vara delaktiga i samhällsliv och kultur är grundläggande. Det gäller både tillgängligheten och innehållet i utställningar. Regeringen har gett flera institutioner särskilda bidrag för att åtgärda hinder och för att tillgänglighetsanpassa sina webbplatser. Projektet Handikapphistoria i kulturarvet, som sker i samarbete mellan Nordiska museet och Handikapphistoriska föreningen, ska synliggöra hur historien har sett ut och ser ut för personer med funktionsnedsättning. Partistyrelsen välkomnar detta och föreslår därmed att **motion B143 anses besvarad.**

Punkt 9 föreslår att upphovsrätten ska anpassas till den nya tekniken och till nya distributionsformer, att digitala allmänningar ska underlättas, formerna för att avstå rättigheterna till verk förenklas samt att skyddstiderna ska ses över. Partistyrelsen anser att upphovsrätten är viktig för att kulturskapare ska kunna ha kontroll över sina verk, men punkt 9 skulle kunna tolkas som om Folkpartiet vill ha en mer restriktiv upphovsrätt (för att kunna hantera den nya tekniken). Eftersom Folkpartiet i stället vill hitta moderna sätt att närma sig detta bör punkt 9 ha ett mer positivt anslag.

Partistyrelsen föreslår därför att **punkt 9 ges lydelsen: ”Den nya tekniken ökar tillgängligheten till kultur. Kulturskaparnas rätt att bestämma över sina verk är en förutsättning för kulturens frihet. Upphovsrätten måste dock anpassas till ny teknik och nya distributionsformer. Digitala allmänningar ska underlättas och formerna för att avstå rättigheterna till verk förenklas. Skyddstiderna för olika kulturformer bör bli mer enhetliga och skyddstiden för verk av avlidna bli kortare.”**

Som partistyrelsen har skrivit ovan är det viktigt att barn möter kultur tidigt i livet. **Punkt 10** föreslår att kultur ska ta större plats i skolan och att kvaliteten i musik- och kulturskolan ska säkras genom skapandet av ett nationellt kunskapscentrum och partistyrelsen anser därför att **punkt 10 bör bifallas**.

I **motion B144** yrkar motionärerna att det ska vara obligatoriskt för varje kommun att ha en musik- och kulturskola. Partistyrelsen instämmer i motionärernas synpunkt om att det har stor betydelse att få utveckla ett intresse för musik eller andra kulturformer, både för en ung människas personliga utveckling och för det samhälle han/hon lever i. Partistyrelsen anser dock att det är upp till varje kommun om man ska ha en musik- och kulturskola. Partistyrelsen anser att undervisningen måste bedrivas med höga konstnärliga ambitioner och ser att det finns skillnader, både i avgifter och i kvalitet, mellan kommunerna. För att kunna höja kvaliteten vill vi införa ett nationellt kunskapscentrum för musik- och kulturskolan. Ett sådant centrum bör bland annat ha till uppgift att samla fakta, forskning och erfarenheter samt sprida detta till musik- och kulturskolor runt om i landet. Mot denna bakgrund föreslår partistyrelsen att **motion B144 anses besvarad.**

Punkt 11 i programförslaget behandlar att läsandet ska vara högt prioriterat i skolan, att alla elever ska få läsa svenska och internationella klassiker samt att utbildade bibliotekarier ska ansvara för skolbiblioteken. **Motion B164 yrkande 6** anser att de två sista meningarna ska strykas.

Skolans roll för både kultur, och självklart för läsning och språkets utveckling, är central. Folkpartiet har drivit igenom en skrivning i skollagen som garanterar alla elever tillgång till ett skolbibliotek. Det är viktigt att utbildade skolbibliotekarier ansvarar för skolbiblioteken. Partistyrelsen anser därför att **motion B164 yrkande 6 bör avslås**.

I **motion B145** föreslår motionärerna att punkt 11 kompletteras med meningen: ”Lärarens och skolbibliotekariens främsta uppgift för att främja läsande är att på olika kreativa sätt försöka väcka läslusten hos alla elever.”

Läsandet ska vara högt prioriterat i alla skolans stadier. Liksom motionärerna anser partistyrelsen att lärarna och skolbibliotekariernas uppgift är att öka läslusten hos alla elever, eftersom det är något som ingår i både lärarrollen och skolbibliotekarierollen. Att ännu tydligare skriva in en av lärarnas och skolbibliotekariernas primära roll i ett partiprogram, skulle kunna uppfattas som om detta inte var lärarnas och skolbibliotekariernas roll i dag. Mot denna bakgrund föreslår partistyrelsen att **motion B145 anses besvarad**.

Motion B146 behandlar frågan om en litterär kanon. Motionärerna föreslår att Folkpartiet liberalerna ska verka för att stärka bildningsperspektivet. ”En kanon ska ses som en samling texter som har påverkat ett samhälle och som format det till det vi ser i dag. I en sådan återfinns idéer, tankar, normer och värderingar som har lämnat avtryck”, menar motionärerna. Att kunna vara medveten om och förhålla sig till en kanon kan ses som ett sätt att kunna delta i det demokratiska samtalet och dra lärdom inför framtiden. En litterär kanon skulle, enligt motionärerna, kunna vara ett verktyg för lärarna att göra utmaningen att vända den negativa lästrenden mer hanterlig.

Det är viktigt att stärka bildningsperspektivet i skolan. Läroplanen uttrycker att eleverna ska studera litteratur, konst och musik från viktiga epoker och stilarter. Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning om vikten av läsning och litteratur för ett demokratiskt samhälle och oroas, liksom motionärerna, av att läsförmågan påtagligt har försämrats, särskilt bland pojkar. Precis som motionärerna påpekar står det i programförslaget att alla ska få läsa svenska och internationella skönlitterära klassiker. Motionärerna har också rätt i att läsningen av skönlitterära verk ingår som en del av läroplanen. En litterär kanon är en av flera möjligheter att stärka det pedagogiska stödet för lärarna i arbetet med skönlitteratur i skolan, och en sådan skulle med fördel kunna tas fram av företrädare för de berörda professionerna. Partistyrelsen står bakom förslagen i punkt 11, men anser att punkten bör kompletteras med ett tydligt ställningstaganden för en litteraturkanon för skolan. Mot denna bakgrund föreslår partistyrelsen att **punkt 11 bifalls med tillägg av en ny fjärde mening med lydelsen: ”En litterär kanon bör tas fram för skolan.” Med detta föreslås vidare att motion B146 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**.

Partistyrelsen delar programförslagets uppfattning i **punkt 12** att amatörkulturen är viktig för enskild utveckling, stärker det civila samhället och är en brygga över till professionellt kulturutövande. Partistyrelsen anser också att stödet för en levande amatörkultur kan ske via folkbildningens strukturer, såsom föreslås i punkten.

I **motion B147** yrkar motionärerna att punkt 12 får lydelsen: ”Amatörkulturen ger möjligheter för enskild utveckling, stärker det civila samhället och har en stor betydelse för kulturlivets mångfald, vitalitet och spridning. Det offentliga stödet för en levande amatörkultur kan med fördel fördelas via amatörkulturorganisationerna egna nationella eller regionala strukturer men också via folkbildningens strukturer.” Motionärerna anser att amatörkulturorganisationerna har ett oinskränkt värde även om de inte bildar en brygga till yrkesutövning inom kulturområdet och vill därför att punkten omformuleras.

Partistyrelsen anser precis som motionärerna att stödet till amatörkulturorganisationerna även kan fördelas via deras egna strukturer, men menar att amatörkulturen också kan vara en brygga över till professionellt utövande. Därför föreslår partistyrelsen att **punkt 12 ges lydelsen: ”Amatörkulturen ger möjligheter för enskild utveckling, stärker det civila samhället och kan bli en brygga över till professionellt kulturövande. Det offentliga stödet för en levande amatörkultur kan fördelas via amatörkulturorganisationerna men också via folkbildningens strukturer.”** Partistyrelsen föreslår därmed också att **motion B147 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**.

Liberal kulturpolitik är gränslös. En av kulturpolitikens huvuduppgifter är att försvara yttrandefriheten. Partistyrelsen anser att Sverige bör erbjuda fristad åt människor som förföljs och hotas av repressalier på grund av inskränkningar i yttrandefriheten. **Punkt 13** behandlar Sveriges engagemang i det internationella kultursamarbetet och vikten av att vi

erbjuder attraktiva förutsättningar för etablering och upprätthållande av konstnärliga miljöer på hög internationell nivå. Punkt 13 föreslår även att Sverige ska erbjuda fristäder för förföljda kulturskapare. Partistyrelsen anser att **punkt 13 bör bifallas.**

Motionärerna till **motion B148** vill ha en punkt om jämställdhet i kulturlivet. Motionärerna anför att kulturen är långt ifrån jämställd. Män dominerar som upphovsmän till operans uppsättningar. På de fasta teaterinstitutionerna där mest resurser finns är det övervägande män som är dramatiker, regissörer och scenografer. Teater och dans för vuxna skrivs och koreograferas till högre grad av män. Musikområdet har också övervägande män.

Partistyrelsen håller med motionärerna om att kulturen är långt ifrån jämställd och påminner om att Folkpartiet driver frågan om ökad jämställdhet i kulturen. Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning om att en sådan punkt kan vara relevant. Partistyrelsen föreslår därför att **en ny punkt bör läggas till efter punkt 13 med lydelsen: ”Insatser måste göras för att öka jämställdheten inom kulturen.”** Med detta föreslår partistyrelsen att **motion B148 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**.

I **motion B149** yrkar motionärerna att Folkpartiet ska verka för en bättre samordning av fristadsarbetet i Sverige. Motionärerna tar upp det arbete som bedrivs med fristäder i dag och de nätverk som inte enbart syftar till bostad och försörjning utan också till att skapa förutsättningar till litterär och konstnärlig gemenskap.

Partistyrelsen anser att ett utökat antal fristäder och fristadsbostäder behövs över hela landet och att fler kommuner bör bli fristäder. Statens kulturråd har ett uppdrag att arbeta för att få fler svenska kommuner att bli fristäder. Partistyrelsen ser positivt på det nätverk som arbetar med detta men anser precis som motionärerna att Folkpartiet bör verka för en bättre samordning. Därmed föreslår partistyrelsen att **motion B149 bifalls**.

Punkterna 14, 15 och 16 behandlar mediepolitik. Det är grundläggande för demokratin med en oberoende TV och radio, som erbjuder ett brett, kvalitativt utbud och som kan granska makten. Det är också viktigt för yttrandefriheten och mångfalden att det även produceras program som inte är kommersiellt lönsamma. Samtidigt är mångfalden i medielandskapet en viktig förutsättning för dynamisk utveckling. Därför måste självklart kommersiella media ha goda möjligheter att konkurrera.

Punkt 14 handlar om mediernas oberoende och föreslår att den svenska tryck- och yttrandefrihetslagstiftningen ska upprätthållas gentemot europeiska rättstraditioner med mindre heltäckande konstitutionellt skydd för det fria ordet.

I **motion B150** föreslås att ”den svenska tryck- och yttrandefriheten ska inte bara värnas utan spridas”. De vill att punkt 14 i förslaget till nytt partiprogram får en ny lydelse enligt följande: ”Mediernas oberoende måste värnas. Tryck- och yttrandefrihetslagstiftningen har en unik och stark reglering i Sverige och denna måste fortsatt värnas inom ramen för det europeiska samarbetet. I värnandet om den svenska tryck- och yttrandefriheten bör även så kallad förtalsturism bekämpas genom initiativ på europeisk nivå. Sverige ska även vara en glasklar röst för stärkt yttrande-, tryck- och pressfrihet i världen och särskilt inom EU.”

Partistyrelsen anser att motionärerna har rätt i att den svenska tryck- och yttrandefrihetslagstiftningen är unik och även att Sverige ska stå upp för stärkt yttrande-, tryck- och pressfrihet i världen. Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning om att förtalsturism bör bekämpas genom initiativ på europeisk nivå. Åtal mot ansvariga utgivare ska behandlas i respektive lands nationella rättsinstans. Partiprogrammet bör dock inte vara alltför detaljerat. Därför anser partistyrelsen att **punkt 14 bör ges lydelsen: ”Mediernas oberoende måste värnas. Tryck- och yttrandefrihetslagstiftningen har en unik och stark reglering i Sverige och denna måste fortsatt försvaras inom ramen för det europeiska samarbetet. Åtal mot ansvariga utgivare ska behandlas i respektive lands nationella rättsinstans. Sverige ska även vara en glasklar röst för stärkt yttrande-, tryck- och pressfrihet internationellt.” Vidare bör motion B150 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

Punkt 15 lyfter reklamskattens avskaffande, en bortre tidsgräns för det nuvarande presstödet samt en fristående fond för att stödja granskande journalistik som reformer för att förbättra konkurrensen på mediemarknaden samtidigt som granskande journalistik värnas.

När medielandskapet förändras finns en risk att grävande journalistik, som slukar mycket tid och pengar, trängs undan. Därför behövs en modell som kan ge stöd till kvalitetsjournalistik. En fristående fond med resurser att ge journalister stipendier att ägna sig åt grävande journalistik under en längre period bör därför inrättas. Partistyrelsen anser därför att **punkt 15 bör bifallas.**

I **punkt 16** understryks public service-mediernas roll för det gemensamma samtalet i samhälleliga och kulturella frågor, liksom public service-mediernas breda uppdrag med fokus på kvalitet och relevans. Partiprogrammet föreslår att finansieringen ska vara teknikoberoende och ge public service-medierna ett skydd från kortsiktiga politiska beslut.

I **motion B164 yrkande 7** föreslås att mening tre, om bevakningen av omvärlden, särskilt Europa, ska strykas. Partistyrelsen anser att det är viktigt att Europabevakningen ökar inom public service, eftersom vi är så beroende av de beslut som tas på EU-nivå samt att liberaler är internationalister och att vi i och med den ökande globaliseringen blir mer och mer beroende av vår omvärld. Partistyrelsen anser därför att **motion B164 yrkande 7 ska anses besvarat.**

Motionerna B151–B156 behandlar finansieringen av public service. I **motion B151** vill motionärerna att flera aktörer ska kunna ta del av medlen till public service. Motionärerna vill ”bredda utförandet till både enskilda journalister, ideella organisationer och affärsdrivande mediekoncerner (så att) de statliga bolagens verksamhet kompletteras med en mångfald av utförare, perspektiv och idéer”. Som en del av motiveringen skriver motionärerna att det i flertalet europeiska länder dessutom är möjligt för programbolag att kombinera statlig finansiering med andra, kommersiella intäkter.

I **motion B152** skriver motionärerna att de vill att finansieringen till public service ska ske via en särskild public service-skatt, ”utformad så att medierna skyddas från kortsiktiga politiska beslut”.

Motionärerna i **motion B153** anser att nuvarande finansieringsform i ljuset av den tekniska utvecklingen är förlegad, och att tv-licensen bör avskaffas och public service finansieras via ett fondsystem med minsta möjliga politiska inflytande.

Motion B154 föreslår att finansieringen av public service ska ske genom en procentuell avgift baserad på inkomst i självdeklarationen.

Motion B155 vill att Folkpartiet jobbar för att avskaffa licensavgiften för TV och radio.

Motionärerna till **motion B156** vill bland annat precisera public service-uppdraget till samhällsinriktade produktioner som inte redan erbjuds kommersiellt och lyfta fram betydelsen av regionala och lokala nyhetsredaktioner.

Partistyrelsen anser att det är viktigt för demokratin med en oberoende public service, som erbjuder ett brett, kvalitativt utbud som kan granska makten. Programutbudet ska spegla förhållanden i hela landet och den variation som finns i befolkningen. Det är dock svårt för politiker att bedöma hur bemanningen bäst sker på SR och SVT. Även om en decentraliserad organisation kan ha större möjlighet att spegla förhållandena i hela landet, är det inte säkert att det är så.

Samtidigt är mångfalden i medielandskapet viktig och de kommersiella mediebolagen måste ha chans att konkurrera. I ett framtida medielandskap har både public service och privatägda media sina olika konkurrensfördelar. Public service är mindre beroende av inkomster och försäljning, men övriga media har genom reklamintäkter större möjligheter att bevaka till exempel dyra arrangemang.

Partistyrelsen anser att produktplacering inte bör förekomma i SVT och UR:s program. SR, SVT och UR måste kunna säkerställa sitt oberoende vid indirekt sponsring och kunna redovisa andra kommersiella samarbeten.

Partistyrelsen anser, liksom programförslaget, att finansieringen av public service ska vara teknikoberoende och ge public service-medierna ett skydd från kortsiktiga politiska beslut. I den public service-proposition som presenterades den 19 juni 2013 föreslås att en utredning om en eventuell ny avgiftsmodell ska göras under tillståndsperioden 2014–2020. Den nya avgiften skulle då kunna börja gälla 2020.

Partistyrelsen hade gärna sett att tv-licensen avskaffades tidigare än så, för att ersättas med en ny teknikoberoende finansieringsmodell. Partistyrelsen vill dock inte binda sig för en exakt lösning, utan vill att frågan utreds. En lösning skulle kunna vara att alla med viss inkomst skulle betala samma belopp till public service via skattsedeln. En sådan ny avgift skulle bli lägre än den nuvarande, eftersom fler skulle betala. Det finns oro för att ett system där avgiften tas in via skattsedeln skulle hota oberoendet för public service. För liberaler är oberoendet centralt. Därför är det viktigt att det verkligen är en avgift och inte en skatt. Nivån på avgiften ska gälla för en längre period och inte påverkas av skattebeslut i riksdagen, anser partistyrelsen.

Partistyrelsen anser därmed att **punkt 16 bör ges följande lydelse: ”Public service-medierna blir allt viktigare för det gemensamma samtalet i samhälleliga och kulturella frågor. Public service ska fortsatt ha ett brett uppdrag och sträva efter kvalitet och relevans. Bevakningen av vår omvärld, framför allt Europa, ska utvecklas. Tv-licensen i dess nuvarande form ska avskaffas. Finansieringen av public service-medierna ska slå vakt om bolagens oberoende.”**

Motionärerna till **motion B151** vill att public service ska inkludera fler utförare. Partistyrelsen anser att modellen med några få public service-bolag (SVT, SR, UR) bör finnas kvar. Dessa bolag ska ha ett tydligt definierat uppdrag för verksamhet i allmänhetens tjänst. Samtidigt ska goda villkor ges för konkurrens inom alla media. Vid sidan om public service bör journalister, som nämnts ovan, kunna söka medel ur en fristående fond för grävande och resursslukande journalistik. Mot bakgrund av detta föreslår partistyrelsen att **motion B151 avslås.**

Partistyrelsen håller med motionärerna till **motionerna B152, B153, B154 och B155** om att systemet med tv-licens måste avskaffas och ersättas av en ny teknikoberoende finansieringsmodell, men, som partistyrelsen skriver ovan, vill partistyrelsen i dagsläget inte låsa fast sig vid en exakt lösning. Partistyrelsen föreslår därför att **motionerna B152, B153, B154 och B155 anses besvarade.**

Partistyrelsen håller med motionärerna i **motion B156** om att det kan finnas en poäng med att ändra partiprogrammet i punkt 16 från ”public service-medierna” till ”public service- mediernas uppdrag”, men anser att begreppet ”public service” inbegriper public service-mediernas uppdrag och att ”public service-medierna” bör stå kvar. Med anledning av detta, och med bakgrund av vad partistyrelsen har anfört ovan, föreslår partistyrelsen att **motion B156 anses besvarad**.

Både **motion B157** och **motion B158** handlar om kultursamverkansmodellen. I **motion B157** om kultursamverkan och civilsamhället yrkar motionären att lägga till en ny punkt 17 med lydelsen: ”Kultursamverkansmodellen är ur demokrati- och decentraliseringssynpunkt en viktig reform. Fördelningen av de statliga medlen i modellen kan underbyggas ytterligare genom att begreppet civilsamhället definieras i de regionala kulturplanerna och att det framgår till vilka regioner/län vänder sig till under en sådan rubrik.”

I **motion B158** yrkar motionärerna att Folkpartiet ska verka för att det statliga åtagandet i kultursamverkansmodellen årligen räknas upp med åtminstone KPI samt att Folkpartiet vidare verkar för att regionerna kompenseras för den ökade administration som modellen medför i form av en omfördelning av administrativa resurser från statlig nivå till regionerna.

Partistyrelsen anser att kultursamverkansmodellen innebär en betydligt större regional frihet och ett tydligt ansvar. Partistyrelsen konstaterar också att kultursamverkansmodellen är relativt ny. De kulturplaner som tas fram görs i samråd med det civila samhället, som består av en rad olika organisationer som fyller en viktig funktion i samhället. Det är viktigt att kultursamverkansmodellen följs upp så att vi ser hur den fungerar men partistyrelsen anser inte att det i detta läge behövs en definition av det civila samhället. Statens kulturråd beslutar om hur mycket statliga medel som respektive landsting får fördela till kulturverksamheter i länet. Partistyrelsen anser att en indexering av utgifter bör undvikas för att inte minska möjligheten för demokratiska beslut om framtida prioriteringar. Mot denna bakgrund föreslår partistyrelsen att **motionerna B157 och B158 anses besvarade**.

Motion B159 föreslår en kulturpeng som skulle fungera på samma sätt som vårdpengen. Partistyrelsen anser att kultur är viktigt för människors utveckling. Det är en tilltalande tanke att alla medborgare skulle få en summa pengar att spendera som de vill på kultur, men eftersom de gemensamma resurserna är begränsade är det en alltför kostsam reform. Dessutom skulle en kulturpeng kunna urholka det offentliga stöd som ska ges till kultur av hög kvalitet. Därför föreslår partistyrelsen att **motion B159 avslås.**

Motionerna B160, B161 samt B162 berör idrott och spel. I **motion B160** yrkar motionärerna att 51-procentsregeln, som säger att en idrottsförening inte får ägas till mer än 49 procent av externa aktörer, ska avskaffas. Partistyrelsen anser att idrotten är en folkrörelse där dess egna medlemmar ska bestämma och ta ansvar för sina beslut och Riksidrottsförbundets stämma har nyligen fattat beslut om att behålla 51-procentsregeln. Partistyrelsen kan hålla med om att det borde vara upp till varje förbund att avgöra om 51-procentsregeln och följer utvecklingen i idrottsrörelsen i denna fråga. Mot denna bakgrund föreslår partistyrelsen att **motion B160 anses besvarad.**

I **motion B161** yrkas att Folkpartiet bör verka för ett förbud mot boxning i Sverige samt medverka till ett förbud internationellt. Som motionären mycket riktigt påpekar har Sverige förbjudit proffsboxning. Partistyrelsen menar att idrott bör bedrivas och utövas på ett sunt sätt. Det nuvarande svenska regelverket för professionell boxning ska ses över. I uppdraget, som ska redovisas i höst, ingår att bedöma om de generella kraven på säkerhet fortfarande är relevanta och tillämpningsbara. Partistyrelsen anser att det är viktigt att fortsatt följa hur idrotten utvecklas men anser inte att det finns belägg för att förbjuda boxning i Sverige och internationellt. Därmed föreslår partistyrelsen att **motion B161 avslås**.

Motion B162 yrkar på att Folkpartiet ska verka för att en större del av ATG:s spelintäkter ska fördelas till de mindre travbanorna i landet och att fler travtävlingar ska arrangeras på andra banor än de tre storstadsbanorna.

ATG är ett bolag som ägs av trav- och galoppsporten och är det enda bolaget som har rätt att bedriva spel på hästar i Sverige och ATG arrangerar travtävlingar på 33 banor spridda över landet. Huvuddelen av tävlingarna äger rum utanför storstäderna. I avtalet mellan staten och ATG slås fast att ATG ska avsätta ett fast belopp för övergripande insatser av riksintresse för hästsektorn i Sverige. ATG ska också verka för att hästsportens geografiska spridning tryggas och de mindre travbanornas särskilda behov beaktas. Staten påverkar dock inte hur ATG fördelar sitt överskott mellan olika banor eller var ATG arrangerar sina tävlingar. Partistyrelsen anser inte heller att staten bör göra detta. Partistyrelsen föreslår därför att **motion B162 avslås**.

I **motion B163** yrkar motionärerna i **yrkande 1** att Folkpartiet på alla politiska nivåer verkar för ett nyktert och aktivt nöjesliv samt i **yrkande 2** att vi ska utarbeta ett nöjespolitiskt program. Partistyrelsen anser att det är viktigt att alla kan ta del av ett rikt kulturutbud. Folkpartiet driver att det är viktigt med en restriktiv alkoholpolitik och att det är viktigt att restauranger och andra uteställen har en ansvarsfull servering och inte säljer alkohol till berusade eller minderåriga. Partistyrelsen ser däremot inte behovet av ett nöjespolitiskt program och föreslår därför att **yrkande 1 i motion B163 anses besvarat och yrkande 2 i samma motion avslås**.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 2.3 punkt 1 bifalls med den ändringen att ”individens bildning” ändras till ”för individens bildning”

2. att programkommitténs förslag avsnitt 2.3 punkt 2 bifalls med den ändringen att ordet ”även” stryks

3. att motion B164 yrkande 1 och 2 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört

4. att programkommitténs förslag avsnitt 2.3 punkt 3 bifalls

5. att motion B137 anses besvarad

6. att programkommitténs förslag avsnitt 2.3 punkt 4 bifalls

7. att motion B164 yrkande 3 anses besvarat

8. att avsnitt 2.3 punkt 5 ges lydelsen: ”Det offentliga ska på alla nivåer gynna mångfalden av kulturuttryck, öka kulturens tillgänglighet för hela befolkningen och skapa ekonomiska förutsättningar även för sådan kultur som är av hög kvalitet utan att vara kommersiellt lönsam.”

9. att motionerna A2 yrkande 3 och B164 yrkande 4 anses besvarade

10. att programkommitténs förslag avsnitt 2.3 punkt 6 bifalls

11. att motion B138 avslås

12. att motion B139 avslås

13. att motion B140 och B164 yrkande 5 avslås

14. att avsnitt 2.3 punkt 7 ges lydelsen: ”Biblioteken har en central roll för att alla ska ha kostnadsfri tillgång till litteratur och annan kultur samt för att uppmuntra till läsning.”

15. att avsnitt 2.3 punkt 8 ges lydelsen: ”Kulturarvet – vårt gemensamma minne i form av historiska lämningar, kulturlandskap, arkiv, traditioner, dialekter och annat – utvecklas ständigt genom att samtiden ger sitt bidrag. Det kulturarv som finns i Sverige är en del av mänsklighetens gemensamma kulturarv och ska hållas tillgängligt för kommande generationer. Museernas roll som bildningsinstitutioner och deras forskningsanknytning ska stärkas. Statliga museer ska ha fri entré.”

16. att motion B141 och B142 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört

17. att motion B143 anses besvarad

18. att avsnitt 2.3 punkt 9 ges lydelsen: ”Den nya tekniken ökar tillgängligheten till kultur. Kulturskaparnas rätt att bestämma över sina verk är en förutsättning för kulturens frihet. Upphovsrätten måste dock anpassas till ny teknik och nya distributionsformer. Digitala allmänningar ska underlättas och formerna för att avstå rättigheterna till verk förenklas. Skyddstiderna för olika kulturformer bör bli mer enhetliga och skyddstiden för verk av avlidna bli kortare.”

19. att programkommitténs förslag avsnitt 2.3 punkt 10 bifalls

20. att motion B144 anses besvarad

21. att motion B164 yrkande 6 avslås

22. att motion B145 anses besvarad

23. att avsnitt 2.3 punkt 11 ges lydelsen: ”Läsandet ska vara högt prioriterat i skolans alla stadier. Genom att läsa

och skriva utvecklar eleven sitt språk och tänkande. Utbildade bibliotekarier ska ansvara för skolbiblioteken. En litterär kanon bör tas fram för skolan. Alla ska i skolan få läsa svenska och internationella skönlitterära klassiker."

24. att motion B146 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

25. att avsnitt 2.3 punkt 12 ges lydelsen: "Amatörkulturen ger möjligheter för enskild utveckling, stärker det civila samhället och kan bli en brygga över till professionellt kulturutövande. Det offentliga stödet för en levande amatörkultur kan fördelas via amatörkulturorganisationerna men också via folkbildningens strukturer."

26. att motion B147 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

27. att programkommitténs förslag avsnitt 2.3 punkt 13 bifalls

28. att i avsnitt 2.3 en ny punkt läggs till efter punkt 13 med lydelsen: "Insatser måste göras för att öka jämställdheten inom kulturen."

29. att motion B148 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

30. att motion B149 bifalls

31. att avsnitt 2.3 punkt 14 ges lydelsen: "Mediernas oberoende måste värnas. Tryck- och yttrandefrihetslagstiftningen har en unik och stark reglering i Sverige och denna måste fortsatt försvaras inom ramen för det europeiska samarbetet. Åtal mot ansvariga utgivare ska behandlas i respektive lands nationella rättsinstans. Sverige ska även vara en glasklar röst för stärkt yttrande-, tryck- och pressfrihet internationellt."

32. att motion B150 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

33. att programkommitténs förslag avsnitt 2.3 punkt 15 bifalls

34. motion B164 yrkande 7 anses besvarat

35. att avsnitt 2.3 punkt 16 ges lydelsen: "Public service-medierna blir allt viktigare för det gemensamma samtalet i samhälleliga och kulturella frågor. Public service ska fortsatt ha ett brett uppdrag och sträva efter kvalitet och relevans. Bevakningen av vår omvärld, framför allt Europa, ska utvecklas. Tv-licensen i dess nuvarande form ska avskaffas. Finansieringen av public service-medierna ska slå vakt om bolagens oberoende."

36. att motion B151 avslås

37. att motionerna B152–B155 anses besvarade

38. att motion B156 anses besvarad

39. att motion B157 och B158 anses besvarade

40. att motion B159 avslås

41. att motion B160 anses besvarad

42. att motion B161 avslås

43. att motion B162 avslås

44. att motion B163 yrkande 1 anses besvarat

45. att motion B163 yrkande 2 avslås

Reservation 1

Jens Sundström reserverar sig och Linda Nordlund inlämnar särskilt yttrande till förmån för bifall till motion B28.

Motivering: "Partistyrelsen erkänner i motionssvaret att motionens resonemang kring betygens betydelse för skolans fokus på kunskap och kommunikationen mellan hemmet och skolan är riktigt. Båda dessa faktorer är väldigt viktiga för att i tid fånga upp de barn som håller på att halka efter. Partistyrelsen erkänner också att tidiga stödinsatser är centrala för just dessa barn. Därför vänder vi oss emot att man låter dagspolitiska hänsyn sätta stopp för ett förslag som, enligt forskning från IFAU, kunde vara betydelsefullt framför allt för arbetarklassens barn. För att klassresan ska börja i klassrummet – bifall motion B28."

Reservation 2

Jens Sundström och Håkan Lindh reserverar sig till förmån för bifall till motion B151.

Motivering: "Att stå upp för public service-uppdraget handlar om att försvara kvaliteten i innehållet, inte monopolet i produktionen eller kanalen. Det är dags att inkludera fler utförare som ska få ta del av medlen."

Partistyrelsens yttrande

C: Jämställdhet och likabehandling

Inledning

Liberalismen tar strid för varje människas frihet att forma sitt eget liv. Det är individens frihet och frigörelse som är målet för Folkpartiets politik. När vi samtidigt ser hur samhällets strukturer särskilt ofta håller flickor och kvinnor tillbaka blir vi också ett tydligt feministiskt parti.

Att leva upp till det epitetet ställer krav på oss att ständigt uppmärksamma ojämställdheter och föreslå förändring. Det är med den utgångspunkten partistyrelsen nedan föreslår ett antal förstärkningar i det jämställdhetspolitiska avsnittet jämfört med rådande program.

Trots att Sverige av nästan alla fristående bedömare räknas som världens mest jämställda land är ojämställdheten i vårt samhälle utbredd. Allra tydligast syns den i en ojämställd arbetsmarknad, med ojämställda löner och ojämställd tillgång till makt. Den syns i mäns våld mot kvinnor och den syns i ett ojämställt ansvarstagande för hem, barn och hushåll. Samtidigt går ojämställdheter också åt andra hållet. Som liberaler känner vi oss på samma sätt oroade över pojkars låga läsförmåga i skolan som över kvinnors låga tillträde till akademins högsta poster.

Det är vår uppgift att möta dessa utmaningar. Sverige ska inte bara vara världens minst ojämställda land utan målet kan inte vara annat än att full jämställdhet – med lika tillgång till möjligheter, makt och resurser – ska råda mellan kvinnor och män.

Att ta sin utgångspunkt i människans frihet ställer också krav på oss att se strukturer bortom könen. Principen om likabehandling har därför sin självklara plats i liberalismen. Diskriminering på grund av kön, etnicitet, religion, sexuell läggning, könsidentitet, funktionshinder eller ålder ska bekämpas. Sverige ska vara ett öppet och fritt samhälle där alla människor ska ha samma möjlighet att förverkliga sig utan att hållas tillbaka av fördomar eller diskriminering.

Det gör att främlingsfientlighet och intolerans måste bekämpas. Uppfattningar och åsikter som står i strid med principen om allas lika värde utgör ytterst en utmaning för vårt demokratiska samhälle.

Med detta avsnitt markerar partistyrelsen att lika tillgång till mänskliga fri- och rättigheter och till lika möjligheter är en förutsättning för både den liberala rättsstaten och människans frihet. Vår roll som parti är att ständigt stärka individens skydd mot intrång i rättigheterna hon åtnjuter, och vidga individens möjlighet att nå sin fulla potential.

Avsnitt 2.4.1 Jämställdhet

Motionerna C1–C4, C5 yrkande 1, C6–C28, C29 yrkande 1–7, 9, 16–17 och 19–20, A2 yrkande 4, A8 yrkande 2, B12 yrkande 1 och B72 yrkande 4

Punkt 1 och 2 är portalparagrafer i förslaget till jämställdhetsavsnittet i det nya partiprogrammet. Där tydliggörs att det liberala jämställdhetsuppdraget tar sikte på kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt. Där skrivs det ut att patriarkala maktstrukturer i dag begränsar individens frihet och möjlighet att delta fullt ut i samhället, samt att insikten att denna ofrihet särskilt drabbar kvinnor gör Folkpartiet liberalerna till ett feministiskt parti. Punkterna är också en tydlig uppmaning till handling. **Partistyrelsen yrkar att punkt 1 samt 2 bifalls**.

Motion C1 vänder sig mot användningen av uttrycket feminism, som partistyrelsen tvärtom vill ställa sig bakom. **Partistyrelsen yrkar därför att motion C1 avslås**. **Motion C2** föreslår i stället en strykning av begreppet patriarkala strukturer. Partistyrelsen ser ett stort värde i att Folkpartiet erkänner att sådana strukturer råder och delar inte motionärens avfärdade av dem som marxistisk samhällsanalys. **Partistyrelsen yrkar därför också avslag på motion C2**. **Motion C3** föreslår i stället att patriarkala strukturer byts ut till genusgrundade strukturer. Partistyrelsen kan se en poäng med en bredare formulering men vill ändå peka ut att patriarkala, snarare än matriarkala, maktstrukturer, är den stora samhällsutmaningen. **Partistyrelsen yrkar att motion C3 anses besvarad. Partistyrelsen yrkar också avslag på motion A8 yrkande 2**, som vill begränsa det liberala jämställdhetsuppdraget till enbart formell jämställdhet i lika rättigheter och skyldigheter.

Motion A2 yrkande 4 föreslår att punkt 1 bör räkna upp frigörandet av individen från rådande könsstrukturer som en av jämställdhetsmissionerna. Partistyrelsen delar helt motionärernas bedömning att så ska vara fallet. Genom tydligare skrivningar om bland annat patriarkala maktstrukturer i punkt 2 samt om könsbundna val och förväntningar i punkt 4 menar **partistyrelsen att motion A2 yrkande 4 kan anses bifallet med vad partistyrelsen anfört.**

Motion C4 vill till punkt 2 föra en skrivning om att ingen, oavsett kön, ska användas som sexobjekt inom idrotten. Partistyrelsen delar helt motionärernas åsikt att sexualisering och sexistiska attityder inte hör hemma i idrotten. Att specifikt skriva in en punkt om detta i partiprogrammet vore dock alltför detaljerat, utan detta får anses täckas av de mer generella formuleringarna i programtexten. Här som på alla andra områden kan de övergripande åsikterna i partiprogrammet därefter fördjupas i sakpolitiska program och rapporter. **Partistyrelsen yrkar med detta att motion C4 anses besvarad**.

Punkt 3 skriver fast att jämställdhetsarbetet inte ska ses som en kvinnofråga utan något som berör både kvinnor och män. Därför måste också pojkar och män, involveras i jämställdhetsarbetet. **Partistyrelsen yrkar bifall till punkten. I och med detta yrkar också partistyrelsen avslag på motion C29 yrkande 1** som vill stryka ordet pojkar ur punkten.

Partistyrelsen delar inriktningen i **punkt 4** som särskilt pekar ut behovet barn och unga och att de har möjlighet att göra utbildningsval utan könsbundna krav och förväntningar som centralt för jämställdheten. **Motion C5 yrkande 1** lyfter i anslutning till detta stycke betydelsen av normkritik ur ett hbt-perspektiv i förskolan. Partistyrelsen vill i sammanhanget utvidga skrivningen till att även gälla högskolan.

Partistyrelsen vill även bredda skrivningen genom att tillfoga begreppet ”normkritik”. Normkritik handlar i pedagogiska sammanhang om att belysa hur existerande normer kring exempelvis kön och sexuell läggning, men också etnicitet, religion m.m., kan begränsa individens möjligheter. Det handlar alltså inte om att kritisera förekomsten av normer – även ett liberalt och jämställt samhälle behöver normer för att fungera – utan om att det är viktigt att kunna reflektera kritiskt över normer och deras konsekvenser för enskilda människor. Normkritik har därför under senare år blivit ett viktigt pedagogiskt verktyg för att utveckla undervisningens innehåll och stärka barn och ungdomar i deras identitetsutveckling.

Partistyrelsen yrkar därför att punkt 4 får lydelsen: ”Barn, ungdomar och unga vuxna har rätt till en uppväxt där de fritt kan utveckla sin personlighet utan att begränsas av könsbundna krav och förväntningar på livs-, studie- och yrkesval. Därför ska förskolan, skolan och högskolan arbeta aktivt med jämställdhetsfrågor, genusfrågor och normkritik såväl i undervisningen och vägledningen som i skolmiljön.” Motion C5 yrkande 1 bör med detta anses bifallet med vad partistyrelsen anfört.

Partistyrelsen yrkar därför också att motion C29 yrkande 2 anses besvarat, då partistyrelsen finner ett värde i att peka ut att arbetet ska bedrivas både i undervisningen och i skolmiljön. Partistyrelsen menar vidare att vad som anförs i **motion C6,** som föreslår utbildning av genuspedagoger och att dessa ska verka inom skolan och förskolan, täcks in av föreslagen formulering. **Motion C6 bör därför anses besvarad. Partistyrelsen yrkar också att motion B72 yrkande 4**, som föreslår en omskrivning, **anses bifallet** med vad partistyrelsen anfört om en ny föreslagen lydelse av punkten.

Motion C5 yrkande 3 föreslår att det i partiprogrammet lyfts in en särskild punkt om att all personal i förskolan ska ha kompetens i mångfalds- och hbt-frågor. Det är en rimlig strävan att alla i förskolepersonalen – från chef till timvikarie – har sådan kompetens, men i dagsläget är ett sådant krav för långtgående. **Partistyrelsen föreslår att motion C5 yrkande 3 anses besvarat**.

Nästföljande **punkt 5** lyfter vikten av ett jämställdhetsperspektiv i all offentlig verksamhet. Partistyrelsen delar programkommitténs förslag men vill förstärka skrivningen genom att tydliggöra att jämställdhetsintegrering är den metod som främst ska användas för att nå jämställdhet. Partistyrelsen vill i detta sammanhang vidare markera att det nu är dags för Sverige att inrätta en jämställdhetspolitisk myndighet som kan samla kunskap och skapa en struktur åt jämställdhetsarbetet. **Partistyrelsen yrkar därför att punkt 5 får lydelsen: ”Jämställdhet skapas där ordinarie beslut fattas, resurser fördelas och normer produceras. Ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i alla relevanta offentliga beslut. Kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att utbilda sig, arbeta, göra karriär och forma samhället. Det förutsätter jämställda villkor inom alla områden, såväl politiska, kulturella, sociala som ekonomiska.”**

Med denna formulering tillgodoses i stort **motion C7 yrkande 1** samt helt och hållet **motion C7 yrkande 2**. **Partistyrelsen yrkar därför att motion C7 yrkande 1 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört** samt att **C7 yrkande 2 bifalls. Partistyrelsen föreslår också att motion C8 yrkande 3 samt motion C9 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört** om en skarp skrivning om vad gäller jämställdhetsintegrering samt partistyrelsens ställningstagande för en jämställdhetsmyndighet. I motion **C29 yrkande 20** ges vissa språkliga förslag som delvis tillgodoses med den nya skrivningen. **Motion C29 yrkande 20 föreslås med detta anses besvarad.**

Punkt 6 tydliggör att Folkpartiet står fast bakom förbudet mot könsdiskriminering. **Partistyrelsen yrkar att punkt 6 bifalls.**

Punkt 7 lyfter att jämställdhet i samhället förutsätter ett delat ansvar för hem och barn. Jämställdheten gynnas också av både bra välfärdstjänster och att köp av hushållstjänster underlättas för att både män och kvinnor ska kunna förvärvsarbeta. **Partistyrelsen yrkar bifall på punkten och avslag på motion C29 yrkande 3**, som vill stryka formuleringen om att jämställdheten i samhället förutsätter ett delat ansvar för hem och barn. **Motion C10** vill till punkten föra att jämställdhetspolitiken också ska omfatta separerade föräldrar. Partistyrelsen är inte av en annan uppfattning men anser det underförstått och menar att skrivningen inte behöver införas i partiprogrammet. **Motion C10 bör därför anses besvarad**.

Punkterna 8, 9 och 10 har fokus på den ojämställda arbetsmarknaden. Den förstnämnda sätter fingret på de stora löneskillnaderna mellan kvinnor och män och betonar vikten av att motverka deltidsarbete och främja möjligheterna till lönekarriär i kvalificerade kvinnodominerade yrken såsom lärare och sjuksköterskor. Punkt 9 pekar på bristen på kvinnliga makthavare inom näringslivet och att det offentliga här måste vara en förebild. Punkt 10 tar slutligen upp hur en ökad mångfald inom välfärden är viktig för möjligheten att byta arbetsgivare och starta företag även bland anställda inom välfärdssektorn. Partistyrelsen delar helt programkommitténs utgångspunkter men vill på några punkter föreslå skarpare skrivningar.

Partistyrelsen **yrkar därför att punkt 8 bifalls med den ändringen att en ny andra mening införs med följande lydelse: ”Löneskillnaderna mellan kvinnor och män ska minska och på sikt upphöra.”** samt att ”Offentliga arbetsgivare” i nästföljande mening ersätts med lydelsen ”Arbetsgivare i offentligt finansierad verksamhet”. Vidare **yrkar partistyrelsen att punkt 9 bifalls med ändringen att den första meningen samt andra meningen får lydelsen: ”Bristen på kvinnor i näringslivets högsta positioner är ett betydande maktproblem som inte kan accepteras. Det offentliga har ett ansvar att verka för jämställd tillgång till makt och ska särskilt visa vägen genom jämställd karriärutveckling och rekrytering till myndigheter och offentligt ägda bolag.”** Slutligen **yrkar också partistyrelsen att punkt 10 bifalls med ändringen att en ny första mening införs med lydelsen: ”Att öka kvinnors företagande är en prioritet.” Med**

detta föreslår partistyrelsen att de redaktionella ändringarna som föreslås i **motion C29 yrkande 4, 5 och 6 anses besvarade.**

Ett flertal motioner behandlar också de tre punkterna ovan. **Motion C11** vill att krav ska ställas på goda arbetsvillkor i offentligt finansierad men privat utförd välfärd. **Partistyrelsen föreslår att motion C11 anses bifallen med partistyrelsen ovan anför. Motion C12** förespråkar att en ny punkt införs i programmet som tar sikte på ojämställdheten i näringslivet. Där föreslås att en utredning ska tillsättas som granskar den danska modellen där företag med ojämställda styrelser och ledningsgrupper i årsredovisningen behöver ange orsakerna till detta och ange vilka åtgärder som ska vidtas för att förändra situationen. Partistyrelsen ser en sådan lagstiftning som ett av flera möjliga tillvägagångssätt för att nu skyndsamt öka jämställdheten i näringslivets styrelse- och mötesrum. Partistyrelsen vill dock i dag inte binda sig vid en metod, både mindre eller mer långgående förslag bör övervägas, **och föreslår därför att motion C12 anses besvarad**. **Motion C13** föreslår även den en konkret metod för att komma tillrätta med en tydlig ojämställdhet. Här föreslås att partier ska nominera en kvinna och en man till varje styrelsepost i offentligt ägda bolag varefter en valberedning ska säkerställa att jämställdhet uppnås. Partistyrelsen ser här framför sig att metoden är en möjlig tillämpning av den skrivning som föreslås i punkt 9 och noterar att metoden används med framgång vad gäller statliga myndighetsstyrelser och insynsråd. Partistyrelsen föreslår dock analogt med nyss förd argumentation **att motion C13 ska anses besvarad**. Partistyrelsen instämmer sedan delvis med argumentationen i **motion C14** – där linjen är att styrelsens sammansättning är ett utslag av bristande jämställdhet längre ned i respektive organisation – och föreslår att **motion C14 anses besvarad**. Motionären gör en korrekt observation, men partistyrelsen vill inte utesluta långtgående åtgärder som även riktar sig direkt mot sammansättningen av styrelser och ledning. Vidare föreslår **motion C15** att partiprogrammet ska nämna metoden jämställdhetsintegrering vilket partistyrelsen yrkar på enligt ovan. **Partistyrelsen föreslår därför att motion C15 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

Utanför partiprogrammet föreslår **motion C16** att Folkpartiet verkar för att medelstora och stora företag genomför och publicerar en jämställdhetsdeklaration av sig själva. Partistyrelsen ser gärna fortsatta initiativ inom näringslivet i syfte att granska sig själva och skapa struktur för förbättring. Den jämställdhetsdeklarering som föreslås i motionen är en väg framåt. I likhet med behandlingen av motionerna C14 samt C15 vill dock partistyrelsen inte binda partiet vid att just den jämställdhetsdeklarering som här föreslås är rätt väg. Fler alternativ kan övervägas om företag bör åläggas rapporteringsskyldigheter. **Partistyrelsen föreslår därför att motion C16 ska anses besvarad.** Liknande förslag lyfts i **motion C8 yrkande 1 och 2**, men här gäller det specifikt kartläggning av uppdrag och arvoden samt införandet av en jämställdhetsrankning av kommuner och landsting. Partistyrelsen anser förslagen intressanta och vill närmare överväga om, hur och i vilket form det går att förverkliga dem. Att i dagsläget binda partistyrelsen att verka för just dessa typer av kartläggningar och rankningar är dock mindre lämpligt då andra alternativ bör kunna övervägas. **Partistyrelsen yrkar därför att motion C8 yrkande 1 och 2 anses besvarade.**

I punkt 11 markerar programkommittén att det i ett jämställt samhälle ska vara möjligt att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete och företagande. Programkommittén ser med oro på det fortsatt ojämställda uttaget av föräldrapenningsdagarna och föreslår att Folkpartiet i ett första hand ska verka för en förstärkt jämställdhetsbonus. I det fall en sådan åtgärd inte visar sig tillräckligt kraftfull för att nå ett jämställt uttag ska ytterligare en månad i föräldraförsäkringen kunna vikas åt vardera föräldern.

Motion C17 föreslår ytterligare en öronmärkt månad åt vardera föräldern. Samma sak yrkas i **motion C18**. **Motion C19** föreslår att föräldraförsäkringen helt ska individualiseras, liksom **motion C20** gör men här med tillägget att nivån på föräldrapenningen ska beräknas på den vårdnadshavare som har högst inkomst. **Motion C21** föreslår en tredelning. **Motion C22** vill se en fullständig individualisering men också att antalet dagar i försäkringen minskas. **Motion C23** ser framför sig en föräldraförsäkring som är helt överlåtbar även till personer utanför kretsen av vårdnadshavarna men där längre perioder av uttag ska komma med en lägre ersättningsnivå för att motverka långvarig frånvaro från arbetsmarknaden. **Motion C24** föreslår att programkommitténs förslag om att ytterligare en månad kan komma att öronmärkas om utvecklingen mot ett jämställt uttag behöver stimuleras ytterligare utgår ur programmet. **Motion C25** går längre och föreslår att dagens pappamånader avskaffas. Ett liknande förslag finns i **motion C26**, som föreslår att föräldraförsäkringen på sikt utformas så att den ekonomiska ersättningen är lika stor oavsett vem av föräldrarna som är hemma. Avslutningsvis ges i **motion C29 yrkande 7 och 17** vissa språkliga ändringsförslag.

Föräldraförsäkringens utformning spelar en avgörande roll för barnens rätt till sina föräldrar men också för utvecklingen av jämställdheten på svensk arbetsmarknad. I grund och botten är framväxten av föräldraförsäkringen en viktig del av den svenska välfärden och ett fundament för kvinnors frigörelse. Samtidigt ser partistyrelsen att dagens försäkring är förknippad med utmaningar.

Den ekonomiska ojämställdheten mellan män och kvinnor är utbredd. Över ett yrkesliv tjänar en genomsnittlig kvinna 3,6 miljoner kronor mindre än en genomsnittlig man. Till detta utfall bidrar attityder, invanda könsroller och en könssegregerad arbetsmarknad. Men även föräldraförsäkringens utformning. Det är tydligt att kvinnors relativt längre perioder av föräldraledighet verkar hämmande på löneutveckling och karriär. Forskning visar att löneskillnaderna mellan män och kvinnor framförallt inträder efter första barnet och att kvinnorna sedan inte kommer ifatt. Utöver denna effekt som drabbar föräldrar finns så kallad statistisk diskriminering, det vill säga att effekterna också sprider sig till kvinnor som inte skaffar barn. På så sätt bidrar det ojämställda uttaget av föräldrapenningsdagar till att ojämställdheten på arbetsmarknaden befästs. I förlängningen bidrar detta också till att den stora ekonomiska ojämställdheten mellan män och kvinnor dröjer sig kvar.

Folkpartiet har en historia av att se och föreslå åtgärder för att ändra på denna ordning. Både pappamånaderna och jämställdhetsbonusen är instrument i försäkringen somFolkpartiet introducerat för att öka jämställdheten i uttaget. Programkommittén menar nu att en förstärkning av båda dessa instrument kan komma att behövas för att ta ytterligare steg mot ökad jämställdhet.

Partistyrelsen delar uppfattningen att tydliga steg måste tas. Att öka antalet icke överlåtbara månader har visat sig vara den mest effektiva metoden för att öka jämställdheten i uttaget. Därför är det rimligt att en sådan förändring prioriteras högt och inte skjuts på framtiden. Partistyrelsen noterar också att det är vad som argumenteras för i flera inkomna motioner på området.

En annan diskussion som bör lyftas är hur många ytterligare månader som då ska öronmärkas. Här föreligger flera förslag. Partistyrelsen menar att det nu är dags att öronmärka en ytterligare månad åt vardera föräldern. Det är en rimlig avvägning mellan de ökade drivkrafter för jämställdhet som behövs och insikten att vi som politiker ska undvika att föreslå förändringar som plötsligt förändrar förutsättningarna för familjebildning. Öronmärkningen av ytterligare en månad åt vardera föräldern ska inte påverka det totala antalet månader i föräldraförsäkringen. Vid sidan av denna ytterligare öronmärkning bör jämställdhetsbonusen finnas kvar.

Partistyrelsen föreslår mot bakgrund av ovanstående att punkt 11 ges denna lydelse: ”I ett jämställt samhälle måste det vara möjligt att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete eller företagande. Föräldraförsäkringen ska tydligare stimulera vårdnadshavare att dela på föräldraledigheten genom en jämställdhetsbonus och ytterligare en öronmärkt månad åt vardera föräldern. Vårdnadsbidraget ska avskaffas.”

Motionerna berör också andra inslag i föräldraförsäkringen än antalet öronmärkta månader. En fråga som lyfts är hur ersättningsnivån bör beräknas. Vid sidan av en förstärkt jämställdhetsbonus står partistyrelsen bakom dagens beräkning av föräldrapenningsnivån för respektive vårdnadshavare. Det följer den inkomstbortfallsprincip som löper genom samtliga svenska socialförsäkringar. Vad gäller överlåtbarhet till andra än vårdnadshavare kan partistyrelsen se fördelar med en sådan ordning för vissa familjer. Samtidigt riskerar en sådan möjlighet att urholka föräldraförsäkringen som en försäkring för vårdnadshavarna och i stället närma sig en generell ersättning för barnomsorg. Risk finns också att en överlåtbarhet kan komma att öppna upp en marknad där tredje part får betalt för att ta hand om barnet. Partistyrelsen menar sammantaget att nackdelarna överväger i en sådan lösning.

Vad gäller längden på föräldraförsäkringen anser partistyrelsen, i likhet med författaren till **motion C22**, att den har effekter för jämställdheten på svensk arbetsmarknad. Att förkorta föräldraledigheten är dock inget alternativ som partistyrelsen förespråkar.

Vid sidan av den nya föreslagna lydelsen av punkt 11 yrkar partistyrelsen därför att **motionerna C17 och C18**, som båda föreslår ytterligare en öronmärkt månad åt vardera föräldern, **anses bifallna med vad partistyrelsen anfört.** De motioner som i likhet med både programkommittén och partistyrelsen föreslår en ökad grad av individualisering men landar i en annan avvägning av takt eller omfattning föreslår partistyrelsen **ska anses besvarade. Detta gäller motionerna C19, C20, C21 samt C22.** Partistyrelsen yrkar i analogi med detta att de motioner som i stället förespråkar en minskad individualisering eller inte vill se en förstärkt sådan **ska avslås. Detta gäller motionerna C23, C24 samt C25**. Eftersom partistyrelsen anser att ovanstående lydelse av punkten är att fördra föreslås att de språkliga ändringsförslagen i **motion C29 yrkande 7 och 17 anses besvarade**. Med hänvisning till inkomstbortfallsprincipen yrkar partistyrelsen slutligen att **motion C26 ska anses besvarad**.

Det mest extrema uttrycket för kvinnors utsatthet är mäns våld mot kvinnor. **Punkt 12** lyfter detta och tydliggör att det krävs förebyggande åtgärder, en sexualbrottslagstiftning som utgår från brottsoffrets rätt till sexuell integritet och behandling för dömda för brott inom området. Partistyrelsen står helt bakom programkommitténs förslag, men anser att dispositionen i partiprogrammet blir tydligare om mäns våld mot kvinnor uppmärksammas under jämställdhetsavsnittet medan de generella skrivningarna om sexualbrottslagstiftning och sexköp flyttas till avsnittet om rättspolitik. Detta ligger också i linje med partistyrelsens ambition att jämställdhetsfrågorna ska integreras i samtliga programavsnitt.

Partistyrelsen föreslår därför att **punkt 12 förkortas till: ”Mäns våld och förtryck mot kvinnor är det mest extrema uttrycket för kvinnors utsatthet och har sin grund i synen på kön, makt och sexualitet. Alla former av våld i relationer och könsrelaterat våld ska förebyggas.”** De redaktionella synpunkterna i **motion C29 yrkande 16 och 19 föreslår partistyrelsen ska anses besvarade** i och med att den förordar programkommitténs ordval. Partistyrelsen anser vidare att **motion B12 yrkande 1**, som föreslår skarpa skrivningar om mäns våld mot kvinnor, **kan anses besvarat**. Övriga delar av punkt 12 hänvisas till rättsavsnittet tillsammans med anslutande motioner.

Punkt 13 lyfter det hedersrelaterade våldet och förtrycket och slår fast att brott aldrig ska relativernas med hänsyn till patriarkala traditioner eller hedersbegrepp. **Partistyrelsen yrkar bifall till punkt 13**. **Motion C27** vill göra punkten mer generell och förordar en skrivning om att brott aldrig ska relativiseras utan efterföljande ordalydelse om patriarkala traditioner eller hedersbegrepp. Partistyrelsen kan se poängen i argumentationen och delar självfallet grundinställningen att brott aldrig ska relativiseras. Dock ser partistyrelsen en poäng i att i detta fall just peka ut det hedersrelaterade våldet och föreslår därför **att motion C27 anses besvarad**. **Motion C28** föreslår att landsmötet ska verka för att begreppet hedersvåld och hedersmord ska utrangeras till förmån för skamvåld och skammord. Även om partistyrelsen har förståelse för resonemanget om att begreppet ”heder” egentligen är missvisande eftersom det handlar om skamrelaterade brott, så måste hänsyn tas till att uttrycket hedersrelaterad brottslighet är helt etablerat i språkbruket. Partiprogrammet måste vara lättbegripligt också för den som läser det. **Motion C28 bör därför anses besvarad**. Partistyrelsen anser vidare att ”relativiseras” är ett så pass välkänt begrepp att hänsyn inte behöver tas till **motion C29 yrkande 9, som därmed bör anses besvarat**.

Partistyrelsen yrkar också **bifall till punkt 14**, där det slås fast att religiös särlagstiftning inom familjerätten inte ska tillåtas i Sverige, då sådan är ett hot mot jämställdhet och kvinnors frigörelse.

Av skäl som redovisas ovan föreslår partistyrelsen att programtexten om sexköp flyttas till det rättspolitiska avsnittet, där den hör bättre hemma eftersom sexköpslagen är könsneutral. Partistyrelsen yrkar alltså att **punkt 15 utgår** och hänvisar den till rättsavsnittet tillsammans med anslutande motioner.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 2.4.1 punkt 1 bifalls

2. att programkommitténs förslag avsnitt 2.4.1 punkt 2 bifalls

3. att motion C1 avslås

4. att motion C2 avslås

5. att motion C3 anses besvarad

6. att motion A8 yrkande 2 avslås

7. att motion A2 yrkande 4 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

8. att motion C4 anses besvarad

9. att programkommitténs förslag avsnitt 2.4.1 punkt 3 bifalls

10. att punkt C29 yrkande 1 avslås

11. att avsnitt 2.4.1 punkt 4 får lydelsen: ”Barn, ungdomar och unga vuxna har rätt till en uppväxt där de fritt kan utveckla sin personlighet utan att begränsas av könsbundna krav och förväntningar på livs-, studie- och yrkesval. Därför ska förskolan, skolan och högskolan arbeta aktivt med jämställdhetsfrågor, genusfrågor och normkritik såväl i undervisningen och vägledningen som i skolmiljön.”

12. att motion C5 yrkande 1 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

13. att motion C29 yrkande 2 anses besvarat

14. att motion C6 anses besvarad

15. att motion B72 yrkande 4 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

16. att motion C5 yrkande 3 anses besvarat

17. att avsnitt 2.4.1 punkt 5 får lydelsen: ”Jämställdhet skapas där ordinarie beslut fattas, resurser fördelas och normer produceras. Ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i alla relevanta offentliga beslut. Kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att utbilda sig, arbeta, göra karriär och forma samhället. Det förutsätter jämställda villkor inom alla områden, såväl politiska, kulturella, sociala som ekonomiska.”

18. att motion C7 yrkande 1 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

19. att motion C7 yrkande 2 bifalls

20. att motion C8 yrkande 3 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

21. att motion C9 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

22. att motion C29 yrkande 20 anses besvarat

23. att programkommitténs förslag avsnitt 2.4.1 punkt 6 bifalls

24. att programkommitténs förslag avsnitt 2.4.1 punkt 7 bifalls

25. att motion C29 yrkande 3 avslås

26. att motion C10 anses besvarad

27. att avsnitt 2.4.1 punkt 8 ges lydelsen: ”Skillnaden i ekonomisk makt mellan kvinnor och män är en central jämställdhetsfråga. Löneskillnaderna mellan kvinnor och män ska minska och på sikt upphöra. Arbetsgivare i offentligt finansierad verksamhet ska vara förebilder i att motverka ofrivillig deltid, som särskilt drabbar kvinnor, och förbättra möjligheterna till lönekarriär i kvalificerade kvinnodominerade yrken som lärare och sjuksköterskor.”

28. att avsnitt 2.4.1 punkt 9 ges lydelsen: ”Bristen på kvinnor i näringslivets högsta positioner är ett betydande maktproblem som inte kan accepteras. Det offentliga har ett ansvar att verka för jämställd tillgång till makt och ska särskilt visa vägen genom jämställd karriärutveckling och rekrytering till myndigheter och offentligt ägda bolag.”

29. att avsnitt 2.4.1 punkt 10 ges lydelsen: ”Att öka kvinnors företagande är en prioritet. Mångfald inom välfärdssektorn är en viktig jämställdhetsfråga, eftersom möjligheterna att byta arbetsgivare, göra karriär och starta eget då blir mer likvärdiga.”

30. att motion C29 yrkande 4–6 anses besvarade

31. att motion C11 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

32. att motion C12 anses besvarad

33. att motion C13 anses besvarad

34. att motion C14 anses besvarad

35. att motion C15 anses bifallen med partistyrelsen anfört

36. att motion C16 anses besvarad

37. att motion C8 yrkande 1 och 2 anses besvarade

38. att avsnitt 2.4.1 punkt 11 ges lydelsen: ”I ett jämställt samhälle måste det vara möjligt att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete eller företagande. Föräldraförsäkringen ska tydligare stimulera vårdnadshavare att dela på föräldraledigheten genom en jämställdhetsbonus och ytterligare en öronmärkt månad åt vardera föräldern. Vårdnadsbidraget ska avskaffas.”

39. att motion C17–C18 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört

40. att motion C19–C22 anses besvarade

41. att motion C23–C25 avslås

42. att motion C29 yrkande 7 och 17 anses besvarade

43. att motion C26 anses besvarad

44. att avsnitt 2.4.1 punkt 12 ges lydelsen: ”Mäns våld och förtryck mot kvinnor är det mest extrema uttrycket för kvinnors utsatthet och har sin grund i synen på kön, makt och sexualitet. Alla former av våld i relationer och könsrelaterat våld ska förebyggas.”

45. att motion C29 yrkande 16 och 19 anses besvarade

46. att motion B12 yrkande 1 anses besvarat

47. att programkommitténs förslag avsnitt 2.4.1 punkt 13 bifalls

48. att motion C27 anses besvarad

49. att motion C28 anses besvarad

50. att motion C29 yrkande 9 anses besvarat

51. att programkommitténs förslag avsnitt 2.4.1 punkt 14 bifalls

52. att programkommitténs förslag avsnitt 2.4.1 punkt 15 utgår och flyttas till rättsavsnittet

Avsnitt 2.4.2 Likabehandling

Motionerna C29 yrkande 11–15 och 18 samt C30–C37

Alla ska ha samma möjlighet att förverkliga sin fulla potential utan att hållas tillbaka av fördomar och diskriminering. Diskrimineringsskyddet i form av lagstiftning och dess efterlevnad måste fungera effektivt. Partistyrelsen anser att avsnittet om likabehandling bör kompletteras med tre punkter för att de olika diskrimineringsgrunderna dvs. kön, etnicitet, religion, sexuell läggning och könsidentitet, ålder och funktionshinder, ska behandlas i avsnittet om likabehandling.

Partistyrelsen föreslår att avsnittets första punkt bör ha en generell ingång som bland annat slår fast att den som drabbas av diskriminering ska få hjälp till upprättelse och att det ska kosta att diskriminera. Det finns ett behov av att öka kunskapen om var i samhället som riskerna med diskriminering är som störst. Så kallade diskrimineringstester är ett verktyg för att synliggöra diskriminering i samhället och därmed skapa bättre förutsättningar för att motverka och förebygga diskriminering. Testerna innebär att en jämförelse görs mellan hur personer behandlas i en viss jämförbar situation. Diskrimineringsombudsmannen bör få möjlighet att genomföra sådana tester.

Följaktligen föreslår partistyrelsen att det före programkommitténs förslag till punkt 1 införs en ny punkt med lydelsen: ”Alla ska ha samma möjlighet att nå sin fulla potential utan att hållas tillbaka av fördomar och diskriminering. Den som drabbas av diskriminering ska kunna få hjälp att få upprättelse och det ska kosta att diskriminera.”

Punkterna 1–3 i programkommitténs förslag behandlar frågor om sexuell läggning och könsidentitet. Diskriminering och andra kränkningar av människor på grund av sexuell läggning och könsidentitet står i strid med den grundläggande principen om alla människors lika värde och rättigheter. För att hålla stringens och tydlighet föreslår partistyrelsen att begreppen ”sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck” används genomgående i partiprogrammet. Dessa begrepp är de mest omfattande och inkluderande.

Punkt 1 behandlar rätten att forma sitt liv och bilda familj oavsett könsidentitet eller könet på den man älskar. Vidare anges att all lagstiftning ska vara jämlik i förhållande till sexuell läggning eller könsidentitet. Partistyrelsen anser att programkommitténs förslag på ett bra sätt lyfter viktiga aspekter av frågorna men anser att formuleringar om allas rätt att bilda familj ersätts med formuleringar som lyfter fram respekten för privat- och familjelivet. Sedan slutet av 1980-talet har hbt-personers rättigheter inom familjerätten gradvis stärkts. Till exempel har samkönade par rätt att prövas som adoptivföräldrar och assisterad befruktning med donerade spermier får utföras på en kvinna som lever tillsammans med en annan kvinna. Att bli förälder är en viktig del av livet för många. En del har dock, oavsett sexuell läggning eller könsidentitet, svårigheter att få barn. Det offentliga kan inte garantera någon, oavsett sexuell läggning eller könsidentitet, rätten att bilda familj. De lagar och regler som finns när det gäller t.ex. assisterad befruktning ska dock gälla lika för alla dvs. oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Vidare anser partistyrelsen att formuleringen om att all lagstiftning ska vara jämlik är av stor vikt men föreslår en omformulering.

Partistyrelsen föreslår därmed att den av programkommittén föreslagna punkt 1 ges lydelsen: ”Alla ska ha samma rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv. Inga lagar får missgynna personer med avseende på sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.”

Två motioner föreslår ändringar i den första meningen i punkt 1. I **motion C29 yrkande 11** anges att ordet ”älskar” i punkt 1 bör ersättas med till exempel ”lever tillsammans”. **Motion C30 yrkande 2** föreslår följande lydelse av punkten 1: ”Alla ska ha rätt att forma sina liv och bilda familj oavsett könsidentitet, könsuttryck eller sexuell läggning och all lagstiftning ska vara könsneutral.” Partistyrelsens föreslag till punkt 1 täcker till stor del in motionärernas synpunkter i denna del. Avseende yrkandet om att all lagstiftning ska vara könsneutral anser partistyrelsen att det i detta fall är mer lämpligt att använda begreppet sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Därmed anser partistyrelsen att **motion C29 yrkande 11** och **motion C30 yrkande 2 anses besvarade.**

I **motion C29 yrkande 12** anges att formuleringen i andra meningen i punkt 1 är konstig och bör förändras. Partistyrelsen har föreslagit en ny lydelse av meningen och anser därmed att **motion C29 yrkande 12 anses besvarat.**

I **motion C30** anförs att de olika punkterna som samlats under avsnitt 2.4.2 inte hör samman och att det vore bäst att flytta ett antal punkter till andra delar av programmet. Partistyrelsen delar inte denna uppfattning utan föreslår att tre nya punkter som förtydligar att avsnittet handlar om likabehandling och icke-diskriminering införs. I **motion C30 yrkande 1** föreslås att rubriken ”Likabehandling” ändras till ”Likvärdig behandling” då det förra är ett kollektivt begrepp som inte passar liberal retorik. Partistyrelsen anser i detta fall att begreppet likabehandling är korrekt då avsnittet behandlar icke-diskriminering och likabehandling. Ingen får behandlas sämre eller diskrimineras på grund av till exempel sin sexuella läggning. Partistyrelsen yrkar därför att **motion C30 yrkande 1 anses besvarat.**

Fördomar och diskriminering på grund av etnicitet och religion förekommer alltjämt i det svenska samhället och begränsar individers möjligheter inom en rad samhällsområden. **Partistyrelsen föreslår därför att det efter programkommitténs förslag till punkt 1 införs en ny punkt med lydelsen: ”Sverige ska vara ett öppet och tolerant land. Fördomar och diskriminering ska bekämpas. Det behövs ett målmedvetet arbete för att motverka diskriminering inom samhällsområden såsom arbetsmarknad, utbildning och hälso- och sjukvård. ”**

Punkt 2 behandlar frågor om ett öppet samhällsklimat där ingen ska behöva dölja sin kärlek eller könsidentitet samt att ingen ska förutsättas vara heterosexuell. Vidare anges att det allmänna har ett särskilt ansvar att olika typer av service ges

på jämlika villkor. Partistyrelsen anser att programkommittén på ett balanserat sätt behandlar bland annat frågan om heteronormen men föreslår av de skäl som tidigare angivits att ”sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck” används. **Partistyrelsen föreslår att den av programkommittén föreslagna punkt 2 bifalls med den ändringen att första meningen får följande inledning: ”Liberaler verkar för ett öppet samhällsklimat där ingen känner sig tvungen att dölja sin sexuella läggning, könsidentitet eller sitt könsuttryck ...”**

Liksom partistyrelsen anser ett antal motionärer att första meningen i punkt 2 bör omformuleras. I **motion C29 yrkande 18** föreslås att första meningen i punkt 2 blir: ”Ingen bör förutsättas vara heterosexuell eller känna sig tvungen att dölja sin kärlek eller könsidentitet.” I **motion C30 yrkande 3** anförs att punkt 2 ska skrivas om och det föreslås att referensen till att ingen förutsätts vara heterosexuell stryks. Partistyrelsen anser programkommitténs förslag tillsammans med partistyrelsens förslag väl täcker in motionärernas önskemål. Vidare anser motionärerna till motion C30 yrkande 3 att i all skattefinansierad verksamhet ska alla bemötas likvärdigt oavsett könsidentitet, könsuttryck eller sexuell läggning. Partistyrelsens ser ingen stor politisk skillnad mellan förslagen och anser därmed att programkommitténs förslag balanserat och bra. **Motionerna C29 yrkande 18 och C30 yrkande 3 bör därmed anses besvarade**.

Punkt 3 behandlar frågan om att Sverige ska verka för att hbt-frågorna lyfts inom EU och på internationell nivå. Diskrimineringsskyddet på EU-nivå ska stärkas och EU-rättsakter ska erkänna den samkönade familjen fullt ut. Partistyrelsen anser att programkommitténs förslag är välformulerat och **yrkar därmed bifall till punkt 3.**

I motion C30 yrkande 4 föreslås att en referens görs till kandidatländerna och att EU:s rättsakter på det aktuella området också ska gälla dessa länder. Kandidatländerna genomgår en anslutningsprocess där landets lagstiftning och praxis successivt gås igenom och anpassas efter EU-lagstiftningen. Hur förhandlingarna sköts och läggs upp är en uppgift för EU-kommissionen och det torde vara mindre lämpligt att välja ut ett urval av rättsakter för att i förtid gälla för kandidatlandet. **Motion C30 yrkande 4 bör därmed anses besvarade.**

I **motion C31** yrkas att Folkpartiet ska reda ut hur ett system för ett fritt val av det juridiska könet skulle kunna utformas. Motionären anför att frågan om det juridiska könet för många transpersoner kan vara en viktig aspekt av privatlivet. I vardagen uppstår många situationer för transpersoner där personnummer eller legitimation behöver visas. För en person som inte identifierar sig med sitt juridiska kön eller vars könsuttryck uppfattas avvika från det juridiska könet kan dessa situationer framstå som stressande.

Partistyrelsen anser att den fråga som motionären aktualiserar är komplex och kräver noggrann eftertanke. Det finns visserligen situationer där problem för enskilda uppstår på det sätt som motionären beskriver. Samtidigt finns det också andra sammanhang där oförutsedda problem skulle kunna uppstå om det juridiska könet görs valfritt. Det finns t.ex. all anledning att behålla könsuppdelad statistik t.ex. med tanke på jämställdhetsarbetet och klinisk forskning. Av den anledningen anser partistyrelsen att t.ex. könsneutrala personnummer inte är önskvärt. Partistyrelsen och motionären förefaller dock överens om att det finns många vardagliga situationer där det tål att diskuteras om personer ska behöva registreras utifrån kön. Exempelvis vid bokning av resor ställs ofta krav på angivande av kön utan att detta egentligen har någon relevans. I många situationer borde myndigheter och enskilda företag ställa sig frågan om uppgiften om en persons kön måste efterfrågas. Folkpartiet visar här på ett gott exempel då medlemmar kan välja att inte uppge sitt kön i medlemsregistret. Partistyrelsen ser i dagsläget inte behov av att utveckla frågan vidare. Därmed föreslår partistyrelsen att **motion C31 anses besvarad**.

Punkten 4 behandlar frågor om de nationella minoriteterna samt samerna som urfolk. Punkterna anger att deras ställning ska erkännas i grundlagen. Vidare anges att skolan utbilda om de nationella minoriteterna samt att det offentliga ska understödja välfärdstjänster m.m. med en minoritetsspråksprofil. Möjligheten för individen att använda minoritetsspråk i kontakt med myndigheter ska stärkas enligt programkommitténs förslag. Partistyrelsen stödjer programkommitténs förslag och anser att det behandlar centrala frågor för de nationella minoriteterna och för samerna. Partistyrelsen anser dock att det formella skyddet för de nationella minoriteterna och för samerna som urfolk som i dag finns är tillräckligt. Samernas ställning som urfolk har skärpts och finns numera i grundlagen. Skyddet för de nationella minoriteterna finns lagstadgat men partistyrelsen anser inte att ett grundlagsskydd är att föredra. Samtidigt som skyddet för de nationella minoriteterna ska vara starkt och fastslaget i lag bör det kunna finnas viss flexibilitet för förändringar vilket en grundlagkodifiering inte skulle kunna erbjuda på samma sätt. Vidare föreslås att det offentliga ska understödja välfärdstjänster. Då detta redan till viss del gäller förskoleverksamhet och äldreomsorg i de så kallade förvaltningsområdena anser partistyrelsen att detta inte behöver lyftas fram. Däremot anser partistyrelsen att språkfrågan bör kunna lyftas ytterligare. Partistyrelsen **föreslår därmed att punkt 4 bifalls med den ändringen att ”ska erkännas i grundlagen” ersätts med ”ska upprätthållas” samt att ”välfärdstjänster och” ersätts med ”språk-,”**.

I **motion C29 yrkande 13** föreslås att referensen i punkten 4 till att skolan ska ge elever kunskap om Sveriges urfolk, nationella minoriteter och minoritetsspråk bör raderas. Alliansregeringen har varit drivande i att förtydliga och stärka den nationella minoritetspolitiken. Att skolan lär ut om de nationella minoriteterna är av stor betydelse för att kunskapen om dessa grupper, deras historia och nutid ökar. Vidare anges redan i dag i läroplanen för grundskolan, förskoleklass och fritidshem att elever ska få kunskap om de nationella minoriteterna. **Motion C29 yrkande 13 bör därmed anses besvarat.**

Punkten 5 behandlar sametingets roll som förvaltningsmyndighet och som folkvalt organ. Vidare anges att samernas rätt att utöva bl.a. renskötsel ska garanteras liksom att en nordisk samekonvention ska upprättas. Partistyrelsen är enig med programkommittén om att sametingets dubbla roller, dvs. som förvaltningsmyndighet och som folkvalt organ, tydligt ska skiljas åt även om de två rollerna fortfarande ska inrymmas under sametinget. Vidare är rennäringen en viktig del av det samiska kulturarvet. Staten har ett övergripande ansvar för att rennäringen kan fortleva som en del av kulturen. Partistyrelsen föreslår därmed att **punkt 5 bifalls med den ändringen att den andra meningen lyder: ”Samernas**

C

rätt att utöva renskötsel och utnyttja marker i enlighet med urminnes hävd ska värnas."

Motion C30 yrkande 5 föreslår att punkterna som rör de nationella minoriteterna och samerna (punkterna 4 och 5) flyttas och får en egen rubrik. Partistyrelsen anser dock att nämnda punkter har sin plats i avsnittet om likabehandling. **Motion C30 yrkande 5 bör därmed anses besvarat.**

Motionären till **motion C32** anser att punkt 6 ska kompletteras med en mening som innebär att modersmålsundervisningen ska underlättas för att revitalisera de nationella minoritetsspråken. Partistyrelsen är enig med motionären att detta är en viktig aspekt i arbetet med att bevara och främja de nationella minoritetsspråken. Det måste finnas en fungerande modersmålsundervisning för att språken ska kunna revitaliseras. Alliansregeringen har från och med budgeten 2013 avsatt medel för att trygga lärarförsörjningen av de nationella minoritetsspråken. Vissa universitet och högskolor har särskilda åtaganden för att bygga upp och utveckla ämneslärarutbildningar. Utan kompetenta och behöriga lärare i de nationella minoritetsspråken kommer revitaliseringen av minoritetsspråken inte att lyckas. Alliansregeringen följer frågan för att se om ytterligare åtgärder behöver vidtas. **Därmed bör motion C32 anses besvarad.**

I **motion C33** föreslås att en utredning tillsätts för att titta på frågan om fler minoriteter ska omfattas av den nationella minoritetspolitiken. En viktig komponent när det gäller att besluta om vilka minoriteter i Sverige som ska ha status som nationell minoritet är bl.a. att den historiska förankringen i Sverige ska vara långvarig. Gemensamt för de fem nationella minoriteterna är också att de utsätts för en assimileringspolitik från svenska statens sida där diskriminering och förtryck varit vanligt förekommande. Olika grupper och minoriteter som efter andra världskriget kommit till Sverige har inte behandlats på samma sätt. Dessa grupper har tillåtits bevara sin kultur och tala sitt modersmål och det har även funnits möjlighet till att få hemspråksundervisning som finansierats av det allmänna. I dagsläget är det enligt partistyrelsen viktigt att prioritera att den nationella minoritetspolitiken får genomslag i hela Sverige. **Motion C33 bör därmed anses besvarad.**

Motionärerna till **motion C34** och **motion C35** föreslår att Folkpartiet verkar för att Sverige snarast ansluter sig till ILO-konventionen 169 om ursprungsfolk och stamfolk. Enligt motionärerna skulle detta stärka rättigheterna för samerna. Som anges i motionerna har samerna en särskild ställning som ursprungsfolk i Sverige. Genom ändringar i grundlagen har samernas rätt till självbestämmande i ett antal frågor stärkts. Partistyrelsen anser att den grundlagsstadgade bruksrätten av mark är en viktig förutsättning för en livskraftig rennäring men konstaterar samtidigt att både äganderätten och rätten att bedriva rennäring är skyddade i grundlagen. Förhållandet mellan dessa två grundlagsskyddade rättigheter är inte helt okomplicerat och det är angeläget att balansen mellan eventuella konkurrerande intressen behålls och att den enes rätt inte går utöver den andres. Ytterst är det en fråga om allas likhet inför lagen och rätten till likabehandling. Just frågan om landrättigheter gör att en ratificering av konventionen är komplex och kräver noga överväganden. Inom regeringskansliet pågår ett arbete vad gäller frågan om en ratificering av ILO konvention nr 169. I sammanhanget vill partistyrelsen understryka att alliansregeringen stärkt samernas rättigheter genom ökat fokus och insatser när det gäller den nationella minoritetspolitiken. Det samiska förvaltningsområdet har utvidgats och fortsatt stöd ges till berörda kommuner och landsting. Vidare görs insatser för att öka det samiska språkets ställning i samhället. Därmed anser partistyrelsen att **motionerna C34 och C35 bör anses bifallna med vad partistyrelsen anfört**.

Punkt 6 behandlar barns och ungdomars rätt att respekteras som individer samt att FN:s barnkonvention ska införlivas i svensk lag. Partistyrelsen anser liksom partiprogramgruppen att barns och ungas rättigheter ska respekteras och att barnkonventionen ska införlivas i svensk lag. Partistyrelsen föreslår därmed att **punkt 6 bifalls.**

Avseende punkten 6 föreslås i **motion C29 yrkande 14** en strykning av referensen till att barn och unga i takt med åldern får ta ett ökande ansvar för sin egen tillvaro. Enligt partistyrelsen är det högst rimligt att framförallt ungdomar får ta ett ökande ansvar för sin egen tillvaro. Vidare anges i artikel 12 i FN:s barnkonvention att barnets åsikter ska beaktas med hänsyn till barnets ålder och mognad. Enligt partistyrelsen ligger detta i linje med programkommitténs förslag. **Motion C29 yrkande 14 bör därmed anses besvarat.**

I **motion C36** anför motionärerna att Folkpartiet måste arbeta aktivt för att FN:s barnkonvention ska införlivas i svensk lagstiftning. Programkommittén och partistyrelsen anser liksom motionären att FN:s barnkonvention ska införlivas i svensk rätt. Folkpartiet har i Alliansregeringen verkat aktivt för att detta ska bli verklighet och har varit pådrivande när det gäller tillsättandet av den utredning som har till uppgift att titta på denna fråga. Därmed bör **motion C36 anses besvarad.**

Punkt 7 anger att fördomar och diskriminering förhindrar äldres delaktighet i samhället. Partistyrelsen anser liksom partiprogramgruppen att åldersdiskriminering och fördomar ska bekämpas. Partistyrelsen anser dock att formuleringen "i alla samhällsområden" bör strykas då denna skrivning är överflödig. Existerande förbud mot åldersdiskriminering, som drivits igenom av Folkpartiet, innehåller ett antal väl avvägda begränsningar, såsom försäkringsområdet och krogar. Partistyrelsen anser därför att det räcker med att ange att detta förbud ska upprätthållas. **Partistyrelsen föreslår därför att punkten 7 bifalls med den ändringen att "i alla samhällsområden" stryks.**

I **motion C29 yrkande 15** föreslås att "i" ändras till "på" i punkten 7. Partistyrelsen föreslår en strykning av "i alla samhällsområden". Därmed bör **motion C29 yrkande 15 anses besvarat.**

Motionärerna i **motion C30 yrkande 6** anför att avsnitten om barn och äldre lyfts in i de avsnitt de tillhör. Partistyrelsen anser att punkterna lämpar sig väl i avsnittet om likabehandling då de handlar om barnets rättigheter och åldersdiskriminering. Partistyrelsen anser därmed att **motion C30 yrkande 6 bör anses besvarat.**

Sverige ska vara ett tillgängligt land. Bristande tillgänglighet ska anses vara diskriminering och individer ska få möjlighet att driva enskilda fall i domstol. I ett tillgängligt samhälle kan fler med funktionsnedsättningar arbeta, slippa bidragsförsörjning och i stället bidra med sin kompetens. Då detta är en viktig fråga om icke-diskriminering och likabehandling föreslår partistyrelsen att avsnittet om likabehandling kompletteras med en ny punkt från avsnitt 3.3.6 punkt 3. Visionen om ett tillgängligt land bör enligt partistyrelsen understrykas i första meningen. Däremot anser inte partisty-

relsen att mening tre i programkommitténs förslag behövs eftersom tanken är att samhället generellt ska vara tillgängligt och för detta krävs en rad olika verktyg. Partistyrelsen föreslår därför att **punkt 3 i avsnitt 3.3.6 flyttas till avsnittet 2.4.2 om likabehandling och där infogas som en ny punkt 10 med följande lydelse: ”Sverige ska vara ett tillgängligt land. Den offentliga miljön, inklusive kollektivtrafiken, ska vara tillgänglig. Systematisk tillsyn behövs för att få bort lätt avhjälpta hinder. Bristande tillgänglighet ska ses som diskriminering.**”

I **motion C37** föreslås att meningen om bristande tillgänglighet som diskriminering ska gälla i offentliga miljöer och transporter. Detta är viktiga områden men partistyrelsen är av den uppfattningen att även andra samhällsområden såsom varor och tjänster bör kunna omfattas av regler kring bristande tillgänglighet och diskriminering. Det viktiga är att Folkpartiet fattar beslut om principen om att bristande tillgänglighet ska ses som diskriminering. Hur en lagstiftning slutligen kommer att se ut och vilka områden som kommer att beröras bör inte i detalj hanteras i detta sammanhang. Därmed bör **motion C37 anses besvarad**.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att i avsnitt 2.4.2 en ny första punkt införs med lydelsen: ”Alla ska ha samma möjlighet att nå sin fulla potential utan att hållas tillbaka av fördomar och diskriminering. Den som drabbas av diskriminering ska kunna få hjälp att få upprättelse och det ska kosta att diskriminera.”

2. att avsnitt 2.4.2 punkt 1 (enligt programkommitténs numrering) ges lydelsen: ”Alla ska ha samma rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv. Inga lagar får missgynna personer med avseende på sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck.”

3. att motion C29 yrkande 11 och 12 samt motion C30 yrkande 2 anses besvarade

4. att motion C30 yrkande 1 anses besvarat

5. att i avsnitt 2.4.2 efter programkommitténs förslag till punkt 1 en ny punkt införs med lydelsen: ”Sverige ska vara ett öppet och tolerant land. Fördomar och diskriminering ska bekämpas. Det behövs ett målmedvetet arbete för att motverka diskriminering inom samhällsområden såsom arbetsmarknad, utbildning och hälso- och sjukvård.”

6. att avsnitt 2.4.2 punkt 2 (enligt programkommitténs numrering) ges lydelsen: ”Liberaler verkar för ett öppet samhällsklimat där ingen känner sig tvungen att dölja sin sexuella läggning, sin könsidentitet eller sitt könsuttryck, och ingen förutsätts vara heterosexuell så länge inget annat sägs. Det allmänna har ett särskilt ansvar att se till att skola, vård, äldreomsorg och annan service ges på jämlika villkor.”

7. att motion C29 yrkande 18 anses besvarat

8. att motion C30 yrkande 3 anses besvarat

9. att programkommitténs förslag avsnitt 2.4.2 punkt 3 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

10. att motion C30 yrkande 4 anses besvarad

11. att motion C31 anses besvarad

12. att avsnitt 2.4.2 punkt 4 (enligt programkommitténs numrering) ges lydelsen: ”Samernas, sverigefinnarnas, tornedalingarnas, judarnas och romernas ställning som nationella minoriteter och samernas ställning som urfolk ska upprätthållas. Skolan ska ge alla elever kunskap om Sveriges urfolk, nationella minoriteter och minoritetsspråk. Det offentliga ska understödja ett språk-, kultur- och medieutbud med minoritetsspråksprofil. Individens möjligheter att använda minoritetsspråk i kontakten med myndigheter ska stärkas.”

13. att motion C29 yrkande 13 anses besvarad

14. att avsnitt 2.4.2 punkt 5 (enligt programkommitténs numrering) ges lydelsen: ”Sametingets roll som förvaltningsmyndighet ska tydligt skiljas från rollen som folkvalt organ för samer. Samernas rätt att utöva renskötsel och utnyttja marker i enlighet med urminnes hävd ska värnas. En nordisk samekonvention ska upprättas.”

15. att motion C30 yrkande 5 anses besvarat

16. att motion C32 anses besvarad

17. att motion C33 anses besvarad

18. att motion C34 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

19. att motion C35 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

20. att programkommitténs förslag avsnitt 2.4.2 punkt 6 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

21. att motion C29 yrkande 14 anses besvarat

22. att motion C36 anses besvarad

23. att avsnitt 2.4.2 punkt 7 (enligt programkommitténs numrering) ges lydelsen: ”Äldres rätt till självbestämmande ska hävdas och alla tendenser till åldersfördomar bekämpas. Förbudet mot åldersdiskriminering ska upprätthållas.”

24. att motion C29 yrkande 15 anses besvarat

25. att motion C30 yrkande 6 anses besvarat

26. att programkommitténs förslag avsnitt 2.4.2 en ny punkt införs (från avsnitt 3.3.6 punkt 3) sist i avsnittet med lydelsen: ”Sverige ska vara ett tillgängligt land. Den offentliga miljön, inklusive kollektivtrafiken, ska vara tillgänglig. Systematisk tillsyn behövs för att få bort lätt avhjälpta hinder. Bristande tillgänglighet ska ses som diskriminering.”

27. att motion C37 anses besvarad

Reservation 3

Staffan Werme reserverar sig till förmån för programkommitténs ursprungliga förslag till lydelse av avsnitt 2.4.1 punkt 4: ”Barn och ungdomar har rätt till en uppväxt där de fritt kan utveckla sin personlighet utan att begränsas av könsbundna krav och förväntningar på livs-, studie- och yrkesval. Där-

för ska förskolan och skolan arbeta aktivt med jämställdhets- och genusfrågor såväl i undervisningen som i skolmiljön."

Motivering: "Ordet 'normkritik' är mångtydigt. Det finns grupper som drar långtgående, filosofiskt baserade slutsatser av vad normkritik är. De tolkningarna är enligt min mening inte förenliga med en socialliberal ideologi. Partistyrelsen har sökt lösa detta genom att kort försöka definiera sin tolkning av ordet och dess innehåll. Det kan, trots allt, enligt min mening öppna för en vidare tolkning med oklara följder. Partiprogramkommitténs förslag täcker väl in partiets ställningstagande."

Reservation 4

Anna Ekström, Roger Haddad, Carina Sándor, Claes Jägevall, Ulrika Landergren och Staffan Werme reserverar sig till förmån för programkommitténs ursprungliga förslag till lydelse av avsnitt 2.4.1 punkt 11: "I ett jämställt samhälle måste det vara möjligt att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete eller företagande. Föräldraförsäkringen ska tydligare stimulera vårdnadshavare att dela på föräldraledigheten, bland annat genom en förstärkt jämställdhetsbonus. Om det visar sig att utvecklingen mot jämställt uttag behöver stimuleras ytterligare kan ännu en månad i försäkringen öronmärkas åt vardera föräldern. Vårdnadsbidraget ska avskaffas."

Partistyrelsens yttrande

D: Rättsfrågor och demokrati

Inledning

Folkpartiet föddes i striden för demokrati i Sverige. I början av 1900-talet kämpade liberaler för att både kvinnor och män skulle få rösträtt – blåklinten var rösträttsrörelsens symbol.

Under hela vår historia har Folkpartiet stått upp för demokrati, marknadsekonomi och mänskliga rättigheter, både i Sverige och internationellt.

Miljarder människor lever i förtryck. Varje dag kan vi läsa i tidningen eller se på nyheterna hur kvinnor och män världen över fängslas, torteras och mördas för sina åsikter. Kampen för mänskliga fri- och rättigheter är därför långt ifrån över.

Rättsäkerhet och trygghet är fundamentala förutsättningar för ett demokratiskt samhälle. När rättsstaten inte fungerar fyller kriminella grupper det vakuum som uppstår. Folkpartiets arbete för ett välfungerande rättsväsende – där de svaga och oskyldiga blir skyddade och brottslingar blir lagförda och straffade – är i grunden en kamp för att stärka demokratin.

Avsnitt 5
En demokratisk värld

Motionerna D1 och D2 yrkande 1

Programkommittén sammanfattar under avsnitt 5 på ett förtjänstfullt sätt Folkpartiets internationella engagemang, vårt arbete för att för att förstärka demokrati i vårt land och stödja dem som utmanar förtrycket utomlands. **Partistyrelsen tillstyrker därför punkt 1, 2 och 3.**

I **motion D2 yrkande 1** föreslås att programkommitténs förslag under avsnitt 5.1 punkterna 1 och 2 flyttas upp till den kursiverade inledningstexten i avsnitt 5. Partistyrelsen anser i likhet med motionärerna att det behövs en text om det civila samhället i inledningen, men anser att den reviderade lydelsen av punkt 2 fungerar bättre. Med anledning av detta yrkar partistyrelsen att **avsnitt 5.1 punkt 2, i språkligt reviderad form, flyttas till avsnitt 5 efter den nuvarande punkt 2 och ges lydelsen: ” Den bästa garantin för ett öppet och tolerant samhälle är sociala nätverk som skapar tillit. De kopplingar som skapas mellan människor i frivilliga möten skapar den förmåga till fredlig samverkan som möjliggör demokrati, marknadsekonomi och välfärd.”** Med detta får också intentionerna bakom motionsyrkandet anses tillgodosedda, och partistyrelsen föreslår därför att **motion D2 yrkande 1 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört**.

I **motion D1** föreslås att inledningen kompletteras med en ny punkt 4 med lydelsen: ”**Europa ska vara en kontinent där vi löser konflikter genom samarbete i stället för våld och som med trovärdighet kan leda världen i kampen för demokrati, frihet och respekt för varje människas rätt att själv göra sina livsval. Det kräver ett starkt liberalt engagemang för att alla europeiska medborgares rättigheter respekteras på hemmaplan och för en tydlig och samlad europeisk röst i utrikespolitiken**.” Motionärerna vill med detta lyfta fram vår syn på hur den demokratiska utvecklingen i Europa bör utformas. Det kräver respekt för medborgares rättigheter på hemmaplan och en tydlig samlad europeisk röst i utrikespolitiken. Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning att inledningen till avsnitt 5 behöver en beskrivning av EU:s roll. **Motion D1 bör därför bifallas.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag under avsnitt 5 punkt 1 bifalls

2. att programkommitténs förslag under avsnitt 5 punkt 2 bifalls

3. att det efter avsnitt 5 punkt 2 införs en ny punkt med lydelsen: ”Den bästa garantin för ett öppet och tolerant samhälle är sociala nätverk som skapar tillit. De kopplingar som skapas mellan människor i frivilliga möten skapar den förmåga till fredlig samverkan som möjliggör demokrati, marknadsekonomi och välfärd.” och att denna punkt flyttas upp till kapitlets inledning efter den nuvarande punkt 2

4. att motion D2 yrkande 1 därmed anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

5. att programkommitténs förslag under avsnitt 5 punkt 3 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

6. att det efter avsnitt 5 punkt 2 införs en ny punkt införs med lydelsen: ”Europa ska vara en kontinent där vi löser konflikter genom samarbete i stället för våld och som med trovärdighet kan leda världen i kampen för demokrati, frihet och respekt för varje människas rätt att själv göra sina livsval. Det kräver ett starkt liberalt engagemang för att alla europeiska medborgares rättigheter respekteras på hemmaplan och för en tydlig och samlad europeisk röst i utrikespolitiken.”

7. att motion D1 därmed bifalls

Avsnitt 5.1
Det civila samhället

Motionerna D2 yrkande 2, D3–D13 samt A1 yrkande 8

Det civila samhället är en omistlig del av den svenska demokratin. Folkpartiets politik ska stödja det civila samhällets möjligheter att göra människor delaktiga och stärka dess förutsättningar att bidra till samhällsutvecklingen och välfärden.

I punkterna 1–3 behandlar programkommittén de övergripande målen om ett samhälle där kontakt mellan människor, sociala nätverk och civilsamhälle bidrar till ökat demokratiskt deltagande. Partistyrelsen deltar programkommitténs beskrivning, men anser att texten också bör markera vikten av att alla oavsett kön ges jämställda förutsättningar att engagera sig i det civila samhället. Som framgår ovan föreslår partistyrelsen att punkt 2 i lätt omarbetad form bör flyttas till inledningstexten i avsnitt 5. **Partistyrelsen tillstyrker därför punkt 1, föreslår att punkt 2 utgår och yrkar att punkt 3 i programförslaget bifalls med den ändringen att sista meningen i punkt 3 ändras till: ”Den offentliga makten ska söka dialog med civilsamhällets aktörer och ska även bidra till att främja jämställda villkor i den civila sektorn.”**

I punkt 4 och 5 föreslår programkommittén att utrymmet för ideella insatser ska öka och att politiken ska bidra till att civilsamhället ges goda förutsättningar. I **motion A1 yrkande 8** föreslås en språkändring för att tydliggöra att både flickors och pojkars deltagande i det civila samhället ska ges goda förutsättningar. Partistyrelsen är i sak överens med motionären, men anser att förslaget i motionen är språkligt mindre lämpligt och att motionens intention tillgodoses bättre genom det ovan nämnda ändringsförslaget gällande punkt 3. I **motion D3** påpekas att ordet ”scoutklubb”, som används i programförslaget, är felaktigt och att den rätta termen är ”scoutkår”. Partistyrelsen instämmer givetvis i den sistnämnda motionen och **tillstyrker därmed motion D3 samt punkt 4 och 5 (med de konsekvensändringar som föranleds av bifallet), och att motion A1 yrkande 8 därmed anses besvarat**.

I detta sammanhang tar partistyrelsen också upp några motioner som berör det civila samhället ur olika perspektiv. **Motion D4** pekar på vikten av att de överenskommelser som slutits mellan regeringen, SKL och idéburna organisationer gällande samarbete inom det sociala området och integrationsområdet följs upp på lokal nivå. Motionärerna argumenterar också för ökat ekonomiskt stöd till ideella organisationer. I **motion D5** framförs åsikten att det vore önskvärt att benämningarna för det civila samhället (den idéburna sektorn, den sociala ekonomin m.m.) blir mer konsekventa och definierade. I **motion D6** föreslås en mer utförlig text om idrottsrörelsens roll och idrottens betydelse för bl.a. folkhälsan och människors fysiska och sociala utveckling.

Partistyrelsen är enig med motionärerna bakom **motion D4** att de centrala överenskommelserna mellan den offentliga sektorn och civilsamhället behöver följas upp lokalt och regionalt för att få praktisk tillämpning. Folkpartiet har varit pådrivande i regeringen för att dessa överenskommelser kommit till stånd, och det är en naturlig uppgift för liberaler i regionala och kommunala sammanhang att följa upp dem. Även om landsmötet inte formellt kan ge enskilda lokal- eller regionpolitiker bindande uppdrag kan landsmötet ändå ge en positiv signal. När det gäller nivån på det ekonomiska stödet måste det däremot i slutänden alltid vara en sak som prövas lokalt och regionalt och utifrån de ändamål som samarbetet med civilsamhället handlar om. Med detta förbehåll föreslår därför partistyrelsen att **motion D4 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**. Vad gäller **motion D5** anser partistyrelsen att det inte är en nackdel att det finns flera olika termer för att beskriva frivilligorganisationernas roll i samhället, och de olika begreppen täcker dessutom i vissa fall in olika aspekter. Motionärerna ger inte heller några konkreta exempel på att termer i programförslaget skulle ha använts på ett felaktigt sätt, varför **motion D5 bör anses besvarad**.

Gällande **motion D6** om idrottsrörelsen instämmer partistyrelsen i och för sig i motionärernas beskrivning av idrottsrörelsens stora betydelse, och det är också otvivelaktigt så att idrotten vad gäller antalet aktiva utövare är Sveriges största folkrörelse. Den betydelse som Folkpartiet tillmäter en företeelse kan dock inte mätas mekaniskt utifrån antalet ord som ägnas åt frågan i partiprogrammet. Det finns många frågor av yttersta vikt där ett fåtal ord bedöms tillräckligt för att definiera Folkpartiets position. Partistyrelsen vill dessutom poängtera att syftet med avsnitt 5.1 inte är att beskriva de positiva bidrag till samhället som olika folkrörelser kan ge, utan att definiera politikens roll för att ge det civila samhället så goda förutsättningar som möjligt. Det skulle alltså falla utanför ramen för kapitlet att gå in i en så detaljerad beskrivning som motionärerna föreslår. Partistyrelsen är i sak överens med motionärerna om idrottens roll och idrottsrörelsens betydelse, och skrivningen är i sak i linje med partiets gällande politik. Eftersom motionen därmed får anses vara tillgodosedd i sak föreslår partistyrelsen **att motion D6 anses besvarad**.

I punkt 6 föreslår programkommittén att den särskilda lagen om Svenska kyrkan ska avskaffas eftersom staten men inte ska ta ställning för en viss religion eller ett visst samfund. I lagen om Svenska kyrkan föreskriver staten att Svenska kyrkan är ett evangelisk-lutherskt samfund som ska vara organiserat enligt en i lagstiftningen föreskriven form. Partistyrelsen delar programkommitténs mening att det inte är en uppgift för en sekulär stat att föreskriva vilken religiös tro ett samfund ska bekänna sig till, eller hur detta samfund ska vara organiserat. Eftersom det nu har gått lång tid sedan Svenska kyrkan och staten separerades år 2000 är det även rimligt att denna lag nu avskaffas. Detta påverkar inte Svenska kyrkans medverkan i begravningsväsendet eller trossamfundens möjlighet att få hjälp via Skatteverket med uppbörd av medlemsavgifter. Detta regleras i annan lagstiftning.

Trossamfundens ställning tas även upp i flera motioner. I **motion D7** yrkas att staten upphör att erbjuda bistånd till trossamfund med uppbörd av medlemsavgifter. Samma krav framförs i **motion D8** (**yrkande 1**), som även föreslår att statsbidragen till trossamfund avskaffas (**yrkande 2**).

Partistyrelsen vill, i likhet med programkommittén, understryka att trossamfunden är en central del av det civila samhället. Rätten att i gemenskap med andra utöva sin religion är, liksom rätten att avstå från religionsutövning, en grundläggande fri- och rättighet. Liksom programkommittén vill partistyrelsen även understryka vikten av att det allmänna tar ansvar för att skapa goda förutsättningar för det civila samhällets strukturer i form av föreningar, samfund och andra sammanslutningar. Detta är principiella grunden för att Folkpartiet liberalerna i alla tider försvarat att offentligt ekono-

miskt stöd ges till föreningslivet och andra delar av civilsamhället.

Som en följd av stat–kyrkareformen på 1990-talet erbjuder staten Svenska kyrkan hjälp med att beräkna, debitera, redovisa och ta in avgifter från dem som är medlemmar kostnadsfritt. Motsvarande erbjudande riktas av jämlikhetsskäl även till andra trossamfund (prop. 1995/96:80 s. 29). Kyrkoavgift respektive avgift till trossamfund som tas in med statens hjälp tas ut med viss procentsats av den kommunalt beskattningsbara inkomstskatten. De som ska betala avgift via skattesystemet ska ha samtyckt till det, antingen genom att trossamfundet inhämtat skriftligt samtycke från sina medlemmar eller genom att samfundets stadgar innehåller regler om skyldighet för medlemmarna att betala avgift till samfundet i den ordning som gäller för skatter och avgifter.

Det finns även statligt ekonomiskt stöd i form av bidrag, som fördelas av Nämnden för statligt stöd till trossamfund. År 2012 fördelades totalt 60 miljoner kronor. Svenska kyrkan är inte bidragsberättigat. Ekonomiskt stöd ges i form av organisationsbidrag, verksamhetsbidrag (till teologiska utbildningar och andlig vård inom sjukvården) samt projektbidrag (bl.a. lokalbidrag och bidrag för handikappanpassning).

Partistyrelsen anser att staten ska vara religiöst neutral. Detta innebär att staten inte ska förespråka en viss religion, men inte heller aktivt ta avstånd från religion. Det finns olika former av ekonomiskt stöd till det civila samhällets olika delar: kvinnoorganisationer, ungdomsorganisationer, idrottsorganisationer m.fl. Att utesluta den till medlemsantalet största delen av det civila samhället från möjlighet till offentligt stöd enbart av den orsaken att dessa organisationer är trossamfund skulle på många sätt kunna tolkas som att staten tar avstånd från religionsutövning. Partistyrelsen anser att trossamfund likaväl som andra delar av det civila samhället ska kunna få offentligt stöd, och anser även att det nuvarande systemet med avgiftsuppbörd fungerar tillfredsställande eftersom det bygger på individuellt samtycke, direkt eller indirekt, och är ett sätt att underlätta övergången från ett statskyrkosystem till ett samhälle med religiös pluralism och likabehandling. Partistyrelsen **tillstyrker därför punkt 6 och avstyrker motionerna D7 och D8.**

Motion D9 berör sekter i allmänhet och sekter med religiös inriktning i synnerhet. Motionären vill förbjuda dessa. En liknande motion behandlades vid landsmötet 2011, och liksom då vill partistyrelsen inledningsvis uttrycka viss förståelse för motionärens argumentation att det förekommer att individer tar skada inom sekter och andra auktoritära rörelser. Att förbjuda sekter är dock fel väg. Till syvende och sist är det en definitionsfråga vad som är en sekt och vad som skulle kunna klassas som otillbörlig påverkan. En avvägning mot föreningsfriheten måste därför leda till att vi avstår från att motverka sekterna förbudsvägen. Tidigare landsmöten har uttalat sitt stöd för ökade insatser till stöd för människor som vill bryta sig ur sekter och auktoritära rörelser. Detta bör även framgent vara vårt huvudalternativ. Partistyrelsen föreslår mot ovanstående bakgrund landsmötet att **avslå motion D9.**

I detta sammanhang behandlar partistyrelsen även ett par motioner om begravningsväsendet. **Motion D10** yrkar att begravningsverksamheten ska kunna kommunaliseras eller utföras av andra privata aktörer än Svenska kyrkan (**yrkande 1**), att begravningar ska finansieras över kommunalskatten eller via ett pengsystem (**yrkande 2**) samt att det ska bedrivas informationsverksamhet om att begravningar är sekulära (**yrkande 3**). I **motion D11** föreslås en förnyad utredning av grunden för begravningsavgiften, där kommunerna eventuellt skulle kunna utgöra underlag för beräkning av en lokal avgift. Motionären menar att det nyligen beslutade systemet med rikstäckande begravningsavgift inte skapar incitament till att hålla nere kostnaderna.

Enligt begravningslagen (1990:1144) är Svenska kyrkans församlingar huvudmän för begravningsverksamheten inom sina respektive områden. Dock får regeringen i särskilda fall besluta att en kommun i stället ska vara huvudman. I dagsläget gäller detta enbart två kommuner, Stockholm och Tranås. Dagens regelverk innebär alltså att de kommuner som så önskar har möjlighet att överta begravningsverksamheten, men att detta inte är ett obligatoriskt åtagande.

Den obligatoriska begravningsavgiften fastställs av respektive huvudman, dvs. i Stockholm och Tranås av kommunen och i övriga landet av Svenska kyrkan. Hittills har begravningsavgiften i det senare fallet fastställts på församlingsnivå, men regeringen har nyligen tagit initiativ till ny lagstiftning som innebär att en enhetlig avgiftssats från och med år 2016 införs för hela den begravningsverksamhet som bedrivs av huvudmännen i Svenska kyrkan (prop. 2012:13/120). Avgiften får enbart täcka begravningsverksamhetens kostnader.

Partistyrelsen anser att det är angeläget att begravningsverksamheten är organiserad på ett sätt som respekterar den religiösa mångfalden i dagens Sverige. En aspekt av denna mångfald är att många människor inte tillhör något trossamfund över huvud taget. Den i motion D10 citerade texten om begravning som ”överlämnandet av den som är död i Guds händer” är hämtad från Svenska kyrkans webbplats under fliken ”Tro och andlighet” och beskriver den kristna riten vid begravningar. Partistyrelsen anser inte att det är något principiellt fel att ett trossamfund beskriver en begravningsgudstjänst i religiösa termer, eftersom en gudstjänst är just religionsutövning. Det kan i sammanhanget nämnas att andelen avlidna som begravs enligt Svenska kyrkans ordning har sjunkit kontinuerligt från 96 procent år 1970 till 79 procent år 2012. Partistyrelsen anser inte att det är påkallat för staten att organisera informationskampanjer om en viss begravningsordning utan bedömer att detta är något som med fördel bör överlåtas till varje människa att själv ta ställning till. **Motion D10 yrkande 3 bör med detta anses besvarad.**

Dagens regelverk innebär inte något principiellt begravningsmonopol för Svenska kyrkan, eftersom varje kommun ges möjlighet att överta begravningsväsendet genom ansökan till regeringen. Partistyrelsen anser att begravningsväsendet också i fortsättningen bör vara ett frivilligt kommunalt åtagande och inte ett obligatoriskt. Frågan om begravningsväsendets organisation bör alltså avgöras inom varje kommun efter de lokala förutsättningarna. **Motion D10 yrkande 1** är alltså redan tillgodosedd och bör därför **anses besvarad**, medan **yrkande 2 bör avslås**.

Vad gäller begravningsavgiften anser partistyrelsen att det är för tidigt att dra alltför långtgående slutsatser av den nyligen beslutade enhetliga begravningsavgiften. Om de problem som beskrivs i motion D11 verkligen uppstår är partistyrelsen inte främmande till att på nytt pröva saken, men frågan är för tidigt väckt. **Partistyrelsen yrkar att motion D11 bör anses besvarad.**

I **motion D12** yrkas att Boverket ges i uppdrag att stödja utbyggnaden av vackra sekulära samlingslokaler (**yrkande 1**) och att stödet till allmänna samlingslokaler anpassas för att möta ett ökat behov av sekulära samlingslokaler, t.ex. för icke-religiösa vigslar och begravningar (**yrkande 2**). Precis som motionären konstaterar partistyrelsen att ett sådant offentligt stöd redan ges, och att Boverket är ansvarig myndighet. Förordningen (1996:1593) om bidrag till offentliga samlingslokaler ger möjlighet till både verksamhetsbidrag och investeringsbidrag, det sistnämnda för köp, ny- eller tillbyggnad, ombyggnad eller tillgänglighetsanpassning av lokaler. Bidrag ges till allmänna samlingslokaler som hålls öppna och tillgängliga för föreningslivets möten, studieverksamhet, kulturell verksamhet, förströelse, fritidssysselsättning eller någon annan liknande verksamhet. Partistyrelsen anser att dagens regelverk ligger väl i linje med motionärens intentioner och föreslår därför att **motion D12 anses besvarad**.

I punkt 7 föreslår programkommittén att för att stärka civilsamhällets finansiering ska avdragsrätten för enskilda gåvor till ideella organisationer utökas kraftigt. **Motion D13** anser däremot att denna avdragsrätt ska avskaffas och ersättas av ett alternativt system, vilket enligt motionären bör utredas närmare. Motionsyrkandet syftar på programmets skattepolitiska avsnitt, men eftersom frågor om avdragsrätt för gåvor behandlas i avsnitt 5.1 tar partistyrelsen upp motionen här.

Två tänkbara modeller som nämns i motionen är att varje skattebetalare i samband med självdeklarationen ges rätt att styra ett visst belopp av skattemedlen till ett visst ideellt ändamål, eller att enskildas gåvor till ideella ändamål upp till ett visst takbelopp ska innebära att det också utbetalas ett statligt eller kommunalt bidrag till samma ändamål med motsvarande belopp. Motionären anser att detta skulle leda till ett mer enhetligt skattesystem och att dagens system också har nackdelar ur integritetssynpunkt.

Med anledning av detta vill partistyrelsen anföra följande. Under lång tid var Sverige ett av få västländer som helt saknade möjlighet till skatteavdrag eller liknande för gåvor till ideella ändamål. Avdragsrätten för gåvor är ett sätt att tydligt stimulera det personliga engagemanget – solidaritet ska inte beskattas. Folkpartiet har länge arbetat för en skattereduktion och har nu fått med oss Alliansregeringen på ett första viktigt steg. Från och med 2012 kan privatpersoner få skatteavdrag för gåvor till ideell hjälpverksamhet motsvarande 25 procent av gåvan upp till ett gåvobelopp på 6 000 kronor. Partistyrelsen delar programkommitténs uppfattning att denna avdragsrätt borde utökas ytterligare, bland annat genom att också gåvor till forsknings- och kulturändamål görs avdragsgilla.

Alla undantagsregler i skattelagstiftningen har visserligen nackdelar, men i detta sammanhang anser partistyrelsen att fördelarna klart överväger. Vad gäller integritetsaspekterna vill partistyrelsen framhålla att även de alternativa system som motionären skisserar skulle innebära att Skatteverket skulle behöva dokumentation om vilka ideella ändamål som fått stöd av enskilda individer. Partistyrelsen anser inte att det är motiverat att riva upp ett nyss infört system och yrkar därför att **motion D13 avslås.**

Vidare föreslås i punkt 7 att möjligheten att tillfälligt gå ner i arbetstid och lön för att utföra ett förtroendeuppdrag behöver öka. Partistyrelsen instämmer i detta förslag, men för att förtydliga föreslår partistyrelsen att ordet ”motsvarande” läggs till. I **motion D2 yrkande 2** föreslås att punkten delas i två nya punkter. Partistyrelsen anser att det skulle bli mer svårläst och föreslår att **motion D2 yrkande 2 avslås och punkt 7 bifalls med den ändringen att andra meningen ges lydelsen: ”Möjligheten att tillfälligt gå ner i arbetstid och motsvarande lön för att utföra ett förtroendeuppdrag behöver öka.”**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 5.1 punkt 1 bifalls

2. att avsnitt 5.1 punkt 2 utgår

3. att avsnitt 5.1 punkt 3 (enligt programkommitténs numrering) ges lydelsen: ”Det civila samhället ökar det demokratiska deltagandet och människors inflytande i samhälleliga processer. Den offentliga makten ska söka dialog med civilsamhällets aktörer och ska även bidra till att främja jämställda villkor i den civila sektorn.”

4. att motion D3 bifalls

5. att programkommitténs förslag avsnitt 5.1 punkt 4 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

6. att avsnitt 5.1 punkt 5 (enligt programkommitténs numrering) ges lydelsen: ”Politiken ska bidra till att det civila samhället ges goda förutsättningar. Det ska vara enkelt och uppskattat att engagera sig i en idrottsklubb, scoutkår, folkbildningsorganisation, social hjälporganisation, intresseorganisation eller någon annan del av det civila samhället.”

7. att motion A1 yrkande 8 anses besvarat

8. att motion D4 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

9. att motion D5 anses besvarad

10. att motion D6 anses besvarad

11. att programkommitténs förslag avsnitt 5.1 punkt 6 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

12. att motion D7 avslås

13. att motion D8 avslås

14. att motion D9 avslås

15. att motion D10 yrkande 1 och 3 anses besvarade

16. att motion D10 yrkande 2 avslås

17. att motion D11 anses besvarad

18. att motion D12 anses besvarad

19. att motion D13 avslås

20. att motion D2 yrkande 2 avslås

21. att avsnitt 5.1 punkt 7 (enligt programkommitténs numrering) ges lydelsen: ”För att stärka civilsamhällets finansiering ska avdragsrätten för enskilda gåvor till ideella organisationer utökas kraftigt. Möjligheten att tillfälligt gå ned i arbetstid och motsvarande lön för att utföra ett förtroendeuppdrag behöver öka.”

Avsnitt 5.2 Rättssamhället

Avsnitt 5.2.1 Rättstrygghet

Motionerna D14–D62, A2 yrkande 5 samt C29 yrkande 8 och 10

I avsnittet behandlar programkommittén Folkpartiets vision om ett tryggt samhälle med ett effektivt rättsväsende och fungerande förebyggande insatser. I punkt 1 beskrivs de övergripande målen om Sverige som ett tryggt land med ett effektivt rättsväsende. Partistyrelsen tillstyrker punkt 1 i programförslaget.

I **motion D14** yrkar motionärerna att Folkpartiets partiprogram kompletteras med en skrivning om straffens funktion och längd. Som uttrycks under punkt 11 i programkommitténs förslag ska kriminalvården präglas av tydlighet och humanitet. Förhållandena för de psykiskt störda intagna måste förbättras. Alla fängelsedömda som behöver det ska erbjudas behandling för att bryta ett destruktivt beteende, och ska också få möjlighet att lära sig ett yrke. Partistyrelsen håller med motionärerna om att förebyggande arbete är av avgörande betydelse. Studier visar att de personer som blivit riktigt tungt kriminella har varit kända av socialtjänsten redan långt före 15 års ålder. Men all brottslighet kan naturligtvis inte förhindras, trots förebyggande satsningar. Vi vill säkerställa att hela kedjan av insatser fungerar när ett brott har begåtts. I denna kedja håller partistyrelsen också med motionärerna om att uppklarandegraden av brottsanmälningar är central. Enligt den officiella kriminalstatistiken klarades 533 000 brott upp under 2012 vilket innebär en uppklaringsprocent på 38 procent. År 2012 var antalet personuppklarade brott nästan tio procent fler än 2006. Trots att även antalet brottmål i tingsrätt minskade något under 2012 avgjordes drygt 20 000 fler brottmål i tingsrätterna detta år jämfört med 2006. Detta är en positiv utveckling som Alliansregeringen har arbetat mycket med.

Däremot ställer sig partistyrelsen frågande till vad motionärerna menar med hårdare straff. Partistyrelsen tror generellt inte att längre straff är lösningen på brottsligheten. Dock finns det några brottstyper där domstolarna i alltför hög utsträckning lagt sig i den lägsta delen av straffskalan. Därför har Alliansregeringen skärpt påföljderna för de allra grövsta våldsbrotten, såsom mycket grov misshandel och mord, liksom påföljderna för organiserad brottslighet. Regeringen har också låtit en statlig utredning se över hela systemet med straff och påföljder. Denna utredning kom bl.a. fram till att en förutsättning för att kriminalpolitiska åtgärder ska få genomslag och legitimitet är att rättsväsendet fungerar på ett sätt som uppfattas som rimligt och rättvist. Den som möter rättssystemet måste känna att han eller hon får sin sak behandlad med omsorg och rättvisa. Påföljdssystemet måste innebära snabba, tydliga och konsekventa reaktioner på brott. Inte minst viktigt är detta med hänsyn till brottsoffrens situation. Den grundläggande utgångspunkten för påföljdsbestämningen måste vara brottslighetens svårhet. Ju allvarligare brottsligheten är, desto strängare straffrättsligt ingripande bör följa. Påföljdssystemet bör tillgodose krav på proportionalitet och konsekvens. Dock anser partistyrelsen att fängelsestraffet är en nödvändig och central del av påföljdssystemet för att detta ska vara trovärdigt. Samtidigt är det av central betydelse att fängelsestraffet endast används i de fall då det är särskilt påkallat. Intagning i kriminalvårdsanstalt kan medföra negativa sociala och ekonomiska konsekvenser för den dömde. Fängelse är dessutom en resurskrävande påföljd. Det finns sålunda anledning att använda fängelsestraffet restriktivt. Det gäller särskilt de korta fängelsestraffen. Partistyrelsen föreslår att motion **D14 därmed anses besvarad**.

Punkt 2 behandlar förebyggande insatser och stöd till individer som vill bryta sin kriminella livsstil. Partistyrelsen tillstyrker punkt 2.

Programkommittén skriver i punkt 3 om vikten av internationell samverkan mot brott, där EU spelar en nyckel roll. Partistyrelsen delar programkommitténs syn på ett stärkt Europol och en gemensam europeisk åklagarmyndighet med rätt att bedriva förundersökningar.

Motion D15 förespråkar ett gemensamt europeiskt straffrättsligt regelverk som motsvarar det som finns på nationell nivå. Motionärerna tänker sig bland annat en europeisk brottsbalk och skriver i brödtexten att även ett europeiskt domstolsväsende behöver diskuteras.

Partistyrelsen vill inledningsvis understryka vikten av europeiskt samarbete mot brott. Då delar av brottsligheten blir allt mer gränsöverskridande och välorganiserad är samarbetet med andra länder av stor betydelse för en långsiktigt framgångsrik brottsbekämpning. Internationellt samarbete är en viktig del i verksamheten vid Polisen, Åklagarmyndigheten och Ekobrottsmyndigheten. 2011 beslutade rådet att förstärka Eurojust och det europeiska rättsliga nätverket, vilket genomfördes av Sverige under ledning av Åklagarmyndigheten. Detta har bland annat inneburit att det inrättats ett nationellt samordningssystem för Eurojust i Sverige. Genom genomförandet av rådets beslut har förutsättningar skapats för ett effektivare samarbete över gränserna. Detta är bra. Som liberaler tror vi på samarbete och fri rörlighet över gränser. På detta sätt byggs förtroende mellan stater och individers frihet växer. EU är ett bra exempel på detta. Framväxten av gemensamma regelverk på EU-nivå är både en drivkraft för ökad integration i Europa och ett svar på de hot och hinder som den fria rörligheten ibland utgör.

Däremot tror inte partistyrelsen att motionärens resonemang om utvecklandet av en europeisk strafflag och ett europeiskt domstolsväsende leder i en önskvärd riktning. Detta skulle innebära skapande av två parallella rättssystem. Hela det europeiska rättssamarbetet bygger i stället på att alla nationella rättssystem ska närma sig varandra. Polis och åklagare är den utredande delen, men de utfärdar inga straff. Domarna ska avges och straffen avtjänas på nationell nivå. Ett europeiskt domstolsväsende skulle kräva ett europeiskt fängelsesystem, en europeisk frivård m.m.

Att Folkpartiet är det mest Europavänliga partiet innebär inte att vi vill att EU ska göra allt. Vad som behövs är ett starkare rättsligt samarbete, och nationella rättsväsenden måste ha en skarp verktygslåda för att komma åt den organiserade brottsligheten i Europa, men en separat brottsbalk på Europanivå är inte aktuellt. Partistyrelsen **tillstyrker därför punkt 3 och yrkar avslag på motion D15**.

I punkt 4 tar programkommittén upp frågan om en samlad nationell polismyndighet. Alliansregeringen beslutade 2013 att slå samman länspolismyndigheterna till en samlad myn-

D

dighet. Folkpartiet har länge verkat för denna förändring. Partistyrelsen delar även programkommitténs syn på vikten av synlighet och närhet.

Motion D16 yrkar att punkt 4 under 5.2.1 kompletteras med meningen: ”En utvecklad polisutbildning ska kompletteras med forskningssatsningar på vilket polisarbete som ger resultat och förebygger brottsligheten.” Partistyrelsen håller i sak helt med motionärerna. Folkpartiet arbetar redan i dag energiskt om ökade satsningar på forskning kring polisens verksamhet och metoder. Våra poliser måste arbeta utifrån bästa möjliga förutsättningar. Uppdaterad och relevant forskning är en viktig del i detta. Trots allt mer av polisrelevant forskning på olika universitet och högskolor i Sverige behövs det förstärkningar. Folkpartiet menar att polisen borde ha ett eget forskningsråd och egna avsatta medel för att stödja relevant polisforskning på samma sätt som Kriminalvården och Kronofogden kan göra inom sina respektive ansvarsområden.

Partistyrelsen tillstyrker alltså motionen till sitt innehåll, men anser att partiprogrammet skulle bli alltför mångordigt om hela denna text införlivas där. Det torde anses tillräckligt att landsmötet uttalar sitt stöd för åsikten i sak. Partistyrelsen föreslår därför att **punkt 4 bifalls och att motion D16 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**.

I detta sammanhang tar partistyrelsen även upp övriga motioner kring polisens verksamhet. I **motion D17** yrkas att polisen ska vara allmänt finansierad via skattsedeln. Motionärerna för ett resonemang kring de stora evenemang inom kultur och idrott då polisen tagit ut en avgift för att upprätthålla ordning.

Partistyrelsen konstaterar att stora kommersiellt präglade arrangemang kan innebära betydande kostnader för polisbevakning, inte minst när det gäller verksamheter som drar till sig många och engagerade fans eller supportrar. Det kan till exempel handla om konserter eller fotbollsmatcher i våra högsta divisioner. Det är rimligt att arrangörerna tar ett visst ansvar för säkerhet och trygghet på arenorna.

Vem som ansvarar för ordningen utanför arenorna är rimligen en annan sak. Idag behandlas idrottsklubbar och andra arrangörer som bedriver kommersiellt inriktad verksamhet olika avseende medfinansiering, vilket är orimligt. Att så sker visar på de svåra gränsdragningsproblem som dagens system medför. Det är centralt med ett tydligt ramverk och lika regler för alla. Detta gäller även kommersiellt inriktad kulturell verksamhet.

Partistyrelsens slutsats blir att dagens system med medfinansiering bör avskaffas. Poliskostnader för att upprätthålla ordningen utanför arenor bör bäras av det allmänna, och i budgetpropositionen för 2014 har regeringen också lagt fram förslag med denna innebörd. Partistyrelsen föreslår att **motion D17 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**.

I motion D18 diskuterar motionärerna tillsyn av polisens arbete. Partistyrelsen håller med motionärerna att polisverksamhetens särart motiverar att en grundlig och fortlöpande tillsyn utövas. Polisen har bland annat långtgående befogenheter att ingripa i människors liv och det är därför viktigt att åtgärder som polisen vidtar i efterhand kan granskas. I betänkandet ”Tillsyn över polisen” (SOU 2013:42), som Polisorganisationskommittén lämnade över till regeringen i juni 2013, föreslås just detta. Kommitténs uppfattning är att tillsyn över en ny och mer effektiv polisorganisation bäst utövas av en helt fristående myndighet. Organisatorisk åtskillnad mellan handläggning av tillsynsfrågor och den ordinarie polisverksamheten krävs för att polisen ska kunna lösa sina uppgifter med så hög legitimitet som möjligt och för att tillsynsverksamheten i sig ska vara trovärdig. Med detta yrkar partistyrelsen att **motion D18 anses besvarad.**

Motionerna D19 och D20 föreslår att en beredskapspolisorganisation snarast byggs upp. När beredskapspolisen upphörde 2012 gjordes detta utifrån analysen att Polisen inte längre har samma förstärkningsbehov som när beredskapspolisen kom till. Den säkerhetspolitiska utvecklingen med en förändrad personalförsörjning för totalförsvaret där uttag med bland annat civilplikt inte längre sker, och den kraftiga ökningen av antalet poliser i tjänst påverkade beslutet. Beredskapspolisen ansågs därför inte längre vara en nödvändig förstärkningsresurs i fredstid. Beredskapspolisen bestod av civilpliktiga poliser som ryckte in för att stödja Polisen när samhället utsatts för påfrestningar som naturkatastrofer och vid större eller allvarliga händelser.

Det var inte självklart för Folkpartiet att i regeringsställning avveckla beredskapspolisen, utan vi förde fram argument för att omstrukturera och omreglera verksamheten för att bättre passa dagens polisverksamhet och dess behov av flexibilitet. Nu möts dessa behov av en ny polisorganisation samt att polisen börjat arbeta med volontärer. I dagsläget finns det därför ingen anledning att tillskapa en särskild beredskaps- eller extrapolis. Med detta yrkar partistyrelsen att motionerna **D19 och D20 anses besvarade.**

I motion D21 föreslås att polisens bilar bör utrustas likt tävlingsbilar. Partistyrelsen anser att det är av stor vikt att de som hanterar polisfordon har en god förarutbildning och på ett säkert sätt kan hantera höga hastigheter och olika trafiksituationer. Vilken utrustning polisen i övrigt har anser partistyrelsen är för detaljerat för landsmötet att ta ställning till. Partistyrelsen föreslår mot ovanstående bakgrund att **motion D21 anses besvarad.**

I motion D22 yrkas en utredning bör tillsättas för att undersöka möjligheten att inrätta en nationell trafikbrottsenhet. Yrkandet som sak handlar om Rikspolisstyrelsen, vilken avskaffas inom ett år och ersätts av en nationell polismyndighet. Syftet med den nya nationella polisen är att bättre kunna leda och styra olika specialenheter inom den svenska polisen, såsom t.ex. trafikpolisen. Hur denna polismyndighet väljer att organisera sig kring specifikt trafikbrott anser partistyrelsen inte att landsmötet på förhand bör binda sig allt för hårt kring. Partistyrelsen föreslår mot ovanstående bakgrund att **motion D22 anses besvarad.**

Under **punkt 5** beskriver programkommittén sambandet mellan brottslighet å ena sidan och å andra sidan alkohol och droger. Folkpartiet har alltid varit för en restriktiv politik mot alkohol och narkotika. Vi är kritiska till Högsta domstolens beslut att generellt sänka påföljdsnivån för narkotikabrott. Med anledning av bland annat just den förändrade praxisen har regeringen nyligen tillsatt en utredning om narkotikabrotten.

Motion D23 yrkar att uttrycket ”nolltolerans mot narkotika” byts ut mot ”kraftigt agerande mot narkotika”. Partistyrelsen konstaterar att ett framgångsrikt arbete mot narkotika handlar om breda insatser för att försvåra bruket av narkotika, minska tillgången till narkotika i alla led samt behandling och hjälp till missbrukare. Det rör sig alltså om en rad insatser som handlar om både brottsbekämpning, sociala insatser, vård och behandling. Uttrycket nolltolerans är ett sätt att markera vikten av att systematiskt förebygga att

människor fastnar i missbruk, bekämpa illegal hantering av narkotika och erbjuda adekvat hjälp till narkotikaberoende. Även om allt detta inte kan utvecklas i ett kortfattat partiprogram är begreppet nolltolerans så pass väldefinierat att det inte bör finnas risk för missförstånd. **Partistyrelsen yrkar därför bifall till punkt 5 och avslag på motion D23**.

Motion D24 tar upp fall där brottsrubriceringen har sänkts från mordförsök till synnerligen grov misshandel med motiveringen att den dömde var berusad och därmed var uppsåtet att döda inte klarlagt. Frågan handlar i grund och botten om hur domstolar ska bedöma frågan om uppsåt i lägen då en person är så påverkad av preparat att hen inte vet vad hen gör. Partistyrelsen tror inte att de två ärenden som motionären syftar på ska tolkas som att HD ger generell straffrabatt till berusade. Det har inte av efterföljande domar i lägre instanser kunnat konstateras att praxis ändrats såsom det påstås av motionären. Den av motionären uppmärksammande domen väcker dock fortfarande vissa frågor, som också Folkpartiet fört fram i den debatt som följt på domen. Partistyrelsen föreslår mot ovanstående bakgrund att **motion D24 anses besvarad.**

Punkt 6 handlar om tidiga och tydliga insatser mot unga brottslingar. Som programkommittén skriver måste det finnas ett fungerande samarbete mellan polis och socialtjänst. Även insatserna inom ungdomsvården bör förbättras. Partistyrelsen tillstyrker därför punkt 6.

Som programkommittén skriver i **punkt 7** är stödet till brottsoffer ett huvuduppdrag för både rättsväsendet och socialtjänsten. I **motion D25** beskriver motionärerna hur barn i familjer där det förekommer våld aldrig är passiva åskådare, utan även barnet är ett offer. De menar att ordet ”upplever” är en bättre beskrivning av vad som faktiskt händer än skrivningen ”bevittnar”. Partistyrelsen ställer sig bakom motionärernas förslag och yrkar därför att **punkt 7, med bifall till motion D25, ges lydelsen: ”Insatser för att stödja brottsoffer är ett huvuduppdrag för både rättsväsende och socialtjänst. Även barn som upplever våld inom familjen är brottsoffer. Brottsofferjourerna och kvinnojourerna är ett omistligt komplement till samhällets stöd.”**

I **motion D26** yrkas att samtliga som medverkar i förhör av eller med barn ska ha särskild utbildning för ändamålet. **I motion D27** föreslås att det i varje län ska inrättas rättsvårdscentraler för att stödja brottsoffer. I **motion D28** yrkas att programförslagets skrivningar om ”brottsofferjourer och kvinnojourer” ska komplettas med ”tjej- och killjourer”. Motionären hänvisar till att landets första killjour ska startas i Västerås.

Vad inledningsvis gäller förhör med barn vill partistyrelsen anföra följande. Både när ett barn blir utsatt för ett brott eller själva är förövare är det viktigt med tydligt barnperspektiv. Ett barn som begår ett allvarligt brott är ofta själva också offer. I Sverige finns i dag ett flertal barnahus där socialtjänst, polis, åklagare, rättsmedicin, barnmedicin samt barn- och ungdomspsykiatri samverkar under ett tak. Genom denna metod slipper barnet slussas runt mellan olika myndigheter och institutioner och slipper berätta sin historia för olika personer. Metoden har på många sätt hyllats för att barnperspektivet förbättras och rättssäkerheten för barnet ökar.

Det ökade samarbetet mellan institutioner och myndigheter har gett en bredare kunskapsbas för utredningarna och en möjlighet att ur olika aspekter samtidigt möta barnets problematik. Det tvärvetenskapliga samarbetet ger också möjligheter till en bredare och djupare grund för utredningsarbetet. Samtidigt är barnahus till för barnet som brottsoffer, när barnet förhörs i egenskap av gärningsman ser metoderna annorlunda ut. Polisen utreder inte brott begångna av barn under femton år i traditionell mening genom förundersökning. Ofta är föräldrar eller socialtjänsten med under förhöret. Sedan 2007 tillhandahålls fortbildning för personal i intervju- och förhörsmetodik gällande barn.

Siffror från 2010 visar att det finns 22 barnahus spridda över Sverige. I de län och kommuner där barnahus saknas finns brottsofferjourer, tjej- och kvinnojourer samt andra ideella organisationer som arbetar med stödverksamhet för dem som blivit utsatta för brott. Vidare finns på många håll stödcentrum för unga brottsoffer i samarbete mellan polis och socialtjänst. Som nämns i motion D28 kommer det snart att starta en killjour. Det finns alltså en mångfald av olika stödfunktioner för brottsoffer och deras anhöriga, både i offentlig och i ideell regi. Programtexten måste av utrymmesskäl hållas kortfattad och alla de olika beteckningar som används kan inte inkluderas i programmet. Partistyrelsen föreslår därför mot ovanstående bakgrund att **motionerna D26, D27 och D28 anses besvarade.**

Motionären till **motion D29** vill att Folkpartiet liberalerna säkerställer att Sveriges tjej- och kvinnojourer får de resurser som krävs för att kunna genomföra en kvalitativ verksamhet. Folkpartiet är drivande i jämställdhetsfrågor i regeringen och har uttalat att våld mot kvinnor är den mest akuta jämställdhetsfrågan. Regeringen har satsat över en miljard kronor i arbetet mot mäns våld mot kvinnor, och i budgetpropositionen för 2014 har Folkpartiet genom jämställdhetsminister Maria Arnholm fått gehör för en permanent höjning av de statliga medlen till kvinnojourerna. Sammanlagt kommer de statliga medlen att fördubblas från 2015 jämfört med tidigare. Dock är inte frågan enbart en pengafråga, utan handlar också om bra samverkan mellan kommuner och ideella organisationer samt riktade insatser mot våldsutövaren. Regeringen har även tillsatt en samordnare mot våld i nära relationer, Carin Götblad (dir. 2012:38). I samordnarens uppdrag ingår bl.a. att särskilt överväga hur kvinnojourers och andra berörda ideella organisationers verksamhet kan förstärkas. Uppdraget ska slutredovisas senast den 30 juni 2014. Partistyrelsen föreslår mot ovanstående bakgrund att **motion D29 anses besvarad.**

Motion D30 tar upp frågan om skyddad identitet. Detta är något som Folkpartiet liberalerna redan arbetar med och partistyrelsen vill hänvisa motionärerna till det rättspolitiska programmet som togs fram år 2009. Partistyrelsen föreslår att **motion D30 därmed anses besvarad.**

I motion D31 yrkar motionärerna att det i avsnittet om rättssäkerhet ska införas en text om att ingen ska behöva utsättas för hatbrott (**yrkande 1**) och att rättsväsendet ska ha god kunskap om straffrättsregeln BrB 29 kap. 7 § (**yrkande 2**). Partistyrelsen tar upp motionen i detta avsnitt, eftersom den handlar om förebyggande och beivrande av brott snarare än om rättssäkerhetsfrågor gällande t.ex. förvaltningspolitik eller konstitutionella frågor. I sak är partistyrelsen överens med motionärerna, och detta är något som Folkpartiet liberalerna tydligt driver i sin politik. Tyvärr utsätts människor dagligen för hatbrott i vårt land. Bara de senaste tiden har vi fått erfara hur muslimska kvinnor fått stenar kastade på sig, judar som blivit spottade på, homosexuella som misshandlats och romer som trakasserats. Detta kan vi liberaler

D

aldrig acceptera. I regeringen har våra liberala ministrar bl.a. satsat riktade resurser för att stärka säkerheten för judar i vårt land, rättigheterna för våra nationella minoriteter har stärkts och fokus har riktats mot romers utanförskap. Att all form av rasism, homo-, bi- och transfobi samt annan diskriminering ska bekämpas torde framgå tydligt av partiprogrammets skrivningar, och partistyrelsen anser att detta också täcker in det som motionärerna åsyftar. Även vad gäller regeln om straffskärpning enligt 29 kap. brottsbalken är partistyrelsen i sak enig med motionärerna, men partistyrelsen menar att samtliga Folkpartiets åsikter inte kan inkluderas i ett partiprogram och att skrivningarna av utrymmesskäl måste hållas korta. Partistyrelsen föreslår att **motion D31 därmed anses besvarad**.

Som framgått i yttrandet över avsnitt 2.4.1 anser partistyrelsen att partiprogrammet skulle vinna i tydlighet om sexualbrottsfrågor samt sexköpslagen behandlas under avsnittet om rättspolitik. Partistyrelsen yrkar därför att programkommitténs föreslagna text om sexualbrottslagstiftning flyttas till detta avsnitt görs till en **ny punkt efter den nuvarande punkt 7 och ges lydelsen: ”Sexualbrottslagstiftningen måste utgå från brottsoffrets rätt till sexuell integritet. Insatserna för att förebygga och förhindra könsrelaterat våld måste fokusera på förövarna. Dömda ska genomgå behandling.”**

Detta motsvarar programkommitténs förslag, med den ändringen att formuleringen ”dömda ska genomgå behandling” i stället för ”dömda ska erbjudas behandling”. Med detta kan också **partistyrelsen yrka bifall till motion A2 yrkande 5**, som föreslår just detta. De redaktionella synpunkterna i **motion C29 yrkande 8 föreslår partistyrelsen ska anses besvarade** i och med att den förordar programkommitténs ordval.

I anslutning till detta tar partistyrelsen också de motioner som behandlar specifika frågor om sexualbrott.

Tre motioner tar upp uppsåt och bevisfrågor vid bedömningen av sexualbrott. Motionerna syftar formellt på det jämställdhetspolitiska avsnittet, men eftersom partistyrelsen föreslår att frågor om sexualbrott hanteras i rättsavsnittet behandlas de här. I **motion D32** yrkas att det i partiprogrammet tas in en text om att ändra bevisbördan för sexualbrott, så att även den ska dömas för sexualbrott som inte insåg men hade skälig anledning att anta att den andre personen inte hade samtyckt till en sexuell handling. I motionen hänvisas till brottsbalkens bestämmelse om sex med minderåriga, där det anges att den kan dömas som inte insåg men hade skälig anledning att anta att den andra personen inte uppnått tillräckligt hög ålder. Detta har vissa likheter med förslaget i **motion D33**, där det föreslås en straffbestämmelse för sexuella övergrepp som begås av oaktsamhet. Motionärerna menar att det i rättspraxis ofta varit tydligt att många domstolar vid uppsåtsbedömningen utgår från att män är inkompetenta varelser med bristande insiktsförmåga och att detta är ett skolexempel på att mannens tänkande görs till norm. Även om detta förslag är annorlunda utformat behandlar partistyrelsen de två motionerna i ett sammanhang, eftersom motionärerna uttrycker att förslaget tar sikte på situationer där gärningsmannen borde ha insett att hen sexuellt utnyttjade en person som inte samtyckte till sex. I **motion D34** yrkas att partiprogrammet bör innehålla en text om att våldtäktslagstiftningen ska utgå från bristande samtycke, dvs. att det är avsaknaden av samtycke som är det primära villkoret för sexualbrott. Motionärerna anför att en sådan lagstiftning finns i andra länder, bland annat Storbritannien, och att den skulle vara ett sätt att bryta med synsättet att en människas kropp är tillgänglig så länge hen inte gör motstånd. Vidare anser motionärerna att en samtyckesbaserad lagstiftning skulle vara särskilt effektiv vad gäller våldtäkter i parrelationer och vid situationer där offret reagerar med ”frozen fright”, alltså total passivitet på grund av rädsla.

Med anledning av dessa motioner vill partistyrelsen anföra följande.

Att varje person har en ovillkorlig rätt till sin sexuella integritet är en fundamental ståndpunkt för liberaler. Folkpartiet har i alliansregeringen varit pådrivande för fortsatta reformer i denna riktning, nu senast genom de förändringar som trädde i kraft den 1 juli 2013 och som beskrivs nedan. Partistyrelsen vill kraftfullt understryka att svensk sexualbrottslagstiftning ska ge ett komplett och heltäckande skydd mot alla slags kränkningar av den sexuella integriteten. Vad frågan nu handlar om är på vilket sätt detta bäst uppnås rent lagtekniskt.

När det gäller förslaget i motion D32 om ändrad bevisbörda för sexualbrott anser partistyrelsen att motionären drar en oriktig parallell. Det är visserligen så att det finns en bestämmelse om att en åtalad ska kunna dömas för sex med minderåriga även om han eller hon inte insåg, men dock hade skälig anledning att anta att den andra personen var yngre än femton år. Den bestämmelsen handlar dock om en fråga där det finns ett absolut och objektivt svar, nämligen offrets ålder. Så länge offrets identitet är känd är det ställt utom allt tvivel vad offret hade för ålder, och kring detta behöver det aldrig råda någon diskussion i domstolen. Det finns också ett generellt och absolut förbud mot alla former av sexuella handlingar riktade mot personer under 15 år. Ett påstått samtycke från barnets sida kan aldrig ursäkta den sexuella handlingen. Denna bestämmelse har därför till syfte att ingen ska kunna undgå ansvar för brott genom att medvetet hålla sig okunnig om en persons ålder.

När det däremot gäller personer över 15 år har varje individ ett sexuellt självbestämmande, och de allra flesta sexuella handlingar utförs fullt frivilligt mellan samtyckande vuxna. Frågan som domstolen i dessa situationer ska ta ställning till är om en handling har begåtts på ett sätt som kränker individens sexuella integritet. När det gäller ifall en person har samtyckt till en sexuell handling eller ej är detta ofta något som redan i dag är en central fråga i många rättsfall. Partistyrelsen är mycket tveksam till om det är möjligt att med bevarade rättssäkerhetskrav introducera det slags hypotetiska prövningar som motionären tänker sig. Det är i stället bättre att bredda gällande straffbestämmelser så att de inkluderar fler situationer där gärningsmannen drar nytta av offrets utsatta läge, vilket i praktiken torde handla om just de situationer som motionären vill täcka in. Dessa beskrivs närmare nedan.

Det specifika förslag som nämns i motion D33 handlar om att införa en särskild straffbestämmelse om grovt oaktsam våldtäkt, något som finns i norsk rätt sedan 2000. Den norska straffbestämmelsen tar sikte på situationer där ett grovt klandervärt handlande föreligger men där det inte gått att styrka uppsåt.

En komparativ studie av svensk och norsk rätt på denna punkt föreligger i form av ett examensarbete från juridiska fakulteten vid Lunds universitet 2010. Som exempel på situationer när den norska bestämmelsen kommit till användning

nämns i uppsatsen ett rättsfall från 2006 om en man som fört in sina fingrar i en sovande kvinnas underliv. Mannen nekade till brott eftersom han trodde att hon varit vaken och gett sitt samtycke till handlandet, då hon inte motsatt sig handlingen. Mannen frikändes från uppsåtligt brott men dömdes i högre instans för grovt oaktsam våldtäkt.

Examensuppsatsens slutsats är att en motsvarande bestämmelse bör införas i Sverige, eftersom liknande rättsfall lett till friande domar i vårt land. Partistyrelsen vill dock peka på att det är av just på grund av den problematiska rättstillämpningen i Sverige som Folkpartiet sedan flera år verkat för en förändring av våldtäktsbestämmelsen, som omfattar också gärningar som begås genom att utnyttja att en person befunnit sig i ”hjälplöst tillstånd”, t.ex. sömn. Denna formulering har mötts av kritik just av den orsaken att den inte tillräckligt väl fångar in det straffvärda området.

Därför har den skärpning av våldtäktsbestämmelsen som infördes den 1 juli 2013 stor betydelse. Bestämmelsen breddas till fler situationer, och beskrivningen ”hjälplöst tillstånd” ändras till det vidare begreppet ”en särskilt utsatt situation”. I propositionen är regeringen tydlig med att detta syftar till att utöka tillämpningsområdet för våldtäktsbrottet, det vill säga i klartext: fler gärningar än tidigare ska kunna bedömas som våldtäkt. Detta innebär förvisso att våldtäkt fortsätter att vara ett brott som förutsätter uppsåt, men beträffande uppsåtsbedömningen understryker regeringen i författningskommentarerna att rekvisiten i detta sammanhang inte innebär att gärningsmannen själv behöver klassificera offrets tillstånd som att han eller hon befinner sig i en särskilt utsatt situation. Det är tillräckligt att gärningsmannen har uppsåt i förhållande till förekomsten av de omständigheter och sakförhållanden som domstolen ska göra en bedömning av, t.ex. sömn.

Partistyrelsens bestämda förhoppning är att de lagändringar som trädde i kraft vid halvårsskiftet 2013 ska få snabbt och effektivt genomslag så att fler brott verkligen blir bedömda som våldtäkt. Det har dock gått alldeles för kort tid för att bedöma effekterna av lagändringen. Partistyrelsen bedömer att lagändringen i sak, om än inte i form, ligger mycket nära vad som åsyftas i motion D33 och anser därför att det är för tidigt att överväga eventuella ytterligare lagskärpningar. Som ovan nämnts anser partistyrelsen också att denna lagändring är mer ändamålsenlig än vad som föreslås i motion D32. **Med detta föreslås att motion D32 avslås och motion D33 anses besvarad.**

Vad sedan gäller en samtyckesbaserad våldtäktsbestämmelse vill partistyrelsen anföra följande. Att definitionen på sexualbrott ska bygga på att samtycke saknas kan rent intuitivt låta som en självklarhet, men frågan är mer komplicerad än så.

Intresset av att skydda den sexuella självbestämmanderätten är grundläggande för sexualbrottslagstiftningens sätt att skilja straffbart beteende från tillåtet beteende. Frågan om huruvida det finns ett giltigt samtycke till en sexuell handling blir därför redan i dag avgörande för om gärningen är att bedöma som ett sexualbrott eller inte. I straffbestämmelsen om våldtäkt anges således de omständigheter som medför att något giltigt samtycke inte finns.

Frågan är då vad motionärernas förslag skulle betyda i praktiken. Erfarenheterna från de länder som har en samtyckesbaserad sexualbrottslagstiftning, vilket motionärerna förespråkar, är att detta skulle leda till att ännu större fokus i den praktiska rättsprocessen – inte minst med hänsyn till gällande regler om bevisbörda och beviskrav – skulle hamna på offrets agerande i anslutning till och under den påstådda gärningen, i stället för på den misstänkte gärningsmannens handlingar.

Om bristen på samtycke lyfts fram som det primära – och eventuellt det enda – brottsrekvisitet skulle andra frågor riskera att komma i bakgrunden, till exempel om tvång har förekommit, eller om gärningsmannen har utnyttjat att offret befunnit sig i en utsatt situation.

Det kan förstås med viss rätt hävdas att brottmålsprocessen redan i dag till stor del handlar om just offrets agerande. Partistyrelsens uppfattning är dock att utgångspunkten så långt som möjligt ska vara att undvika att ännu mer fokus hamnar på vad offret gjorde eller sade, eller vilka kläder offret hade på sig.

I samband med den senaste skärpningen av sexualbrottslagstiftningen har svårigheterna när det gäller att utarbeta en samtyckesreglering blivit tydliga. En sådan svårighet är att inte alla manifesterade ”samtycken” kan räknas som giltiga, varför begreppet på något sätt måste definieras så att de giltiga samtyckena skils från de ogiltiga. Om t.ex. en man en kall vinternatt kör ut en kvinna till en enslig plats och sätter samlag som villkor för att skjutsa henne hem kan rimligen inte hennes samtycke vara giltigt. Å andra sidan kan inte blotta faktum att någon ångrar en sexuell handling eller mår dåligt efteråt inte generellt upphäva ett tidigare manifesterat samtycke. En samtyckesreglering utan sådana preciseringar skulle bli alltför generell och svår att hantera ur utredningssynpunkt. Det skulle inte kunna ge en tillräckligt rättssäker och förutsebar tillämpning.

Detta hänger nära samman med att frågan om samtycke i praktiken sällan är något som förs på tal mellan två personer innan en sexuell samvaro inleds. Vid en bedömning av om ett giltigt samtycke har förelegat eller inte i en sådan situation kommer domstolarna i de flesta fall att vara hänvisade till att i efterhand värdera parternas agerande och vad som i övrigt framkommer om den situation där den sexuella samvaron ägde rum. Detta lämnar vidöppet för svåra bedömningar i rättstillämpningen i fråga om parternas vilja och avsikter samt hur dessa har kommit till uttryck.

Att med den utgångspunkten avgöra var gränsen mellan det straffbara och det straffria området går framstår som en svår uppgift och skulle sannolikt innebära betydande svårigheter beträffande tolkningen av samtyckesbegreppet och även en osäkerhet om vad som är kriminaliserat eller ej.

När det gäller bevisbarheten kan det även förutses att dessa fall blir svåra att lagföra på grund av svårigheter att styrka såväl att ett brott objektivt sett har begåtts som att det finns uppsåt hos en utpekad gärningsman.

Frågan om en samtyckesbestämmelse har prövats av statliga utredningar flera gånger, och oavsett regeringens partifärg har slutsatsen varje gång varit att en samtyckesregel inte bör införas. Även den senaste utredningen, 2008 års sexualbrottsutredning (bet. SOU 2010:71) landade i att våldtäktsbrottet inte bör konstrueras med ett rekvisit om bristande samtycke.

Utredningen föreslog i stället att det skulle införas en separat straffbestämmelse för sexuella handlingar som utförs utan en persons tillåtelse, utan att handlingarna i sig klassas som våldtäkt eller sexuellt tvång. Detta förslag fick dock ett mycket blandat mottagande, och särskilt viktigt är att det fick stark kritik från företrädare för rättsväsendet. Åklagarmyn-

digheten, Domstolsverket, Rikspolisstyrelsen och Advokatsamfundet har samtliga avstyrkt eller ifrågasatt förslaget. Det väger tungt att denna kritik framförs av hela rättsväsendet, även av åklagarna själva, som ju driver åtalen vid sexualbrott. Partistyrelsens slutsats är att de svagheter som finns med en våldtäktsbestämmelse konstruerad utifrån samtycke även finns när det gäller denna typ av separatbestämmelse.

Det finns bättre sätt att stärka skyddet för offren. Det är därför som Folkpartiet och alliansregeringen nyligen har reviderat dagens våldtäktsbestämmelse.

Det finns då särskild anledning att uppmärksamma ett av de argument som nämns i motionen, nämligen att många våldtäktsoffer reagerar på övergreppet genom s.k. ”frozen fright”. Just detta har regeringen tagit fasta på i den senaste lagändringen, och i våldtäktsparagrafen har nu införts en uttrycklig skrivning om att även den som utnyttjar offrets allvarliga rädsla ska dömas för våldtäkt.

Regeringen skriver i författningskommentaren: ”Avgörande härvid är hur situationen har tett sig från offrets synpunkt. [Det] ska vara fråga om en rädsla av kvalificerat slag. Hit räknas t.ex. tillstånd av ’frozen fright’. Med detta kan avses en situation där offret på grund av gärningsmannens beteende, t.ex. att denne plötsligt låser dörren och förändrar karaktär, blir paralyserad av skräck och därför möter övergreppet med passivitet. En sådan reaktion kan också vara en medveten strategi för att inte bli utsatt för våld.”

Utvidgningen av våldtäktsbestämmelsen tar också sikte på så kallade överrumplingsfall, där alltså den sexuella handlingen företas så plötsligt att offret inte hinner reagera. Det kan t.ex. handla om en situation där offret erbjuds en massage och vid utförandet av den överrumplas med en sexuell handling. Likaså inkluderas uttryckligen situationer där gärningsmannen på ett kvalificerat och förslaget sätt vilseleder offret.

Med de breddningar av våldtäktsbestämmelsen som nu genomförts uppnås samma syfte som motionärerna argumenterar för, men på ett sätt som fungerar bättre ur process- och bevissynpunkt. Partistyrelsen vidhåller därför att de fördelar som en samtyckesreglering skulle kunna innebära inte uppväger nackdelarna, varför **motion D34 bör avslås.**

Motion D35 yrkande 1 tar upp mäns våld mot kvinnor och föreslår bland annat att omvänd kommunarrest eller omvänd länsarrest borde börja dömas ut. Motionen ligger i linje med Folkpartiets förda politik, där förslag om så kallat kommunalt besöksförbud regelbundet lyfts. Av utrymmesskäl **yrkar dock partistyrelsen på att motion D35 yrkande 1 ska anses besvarat**.

I **motion D35 yrkande 2** begärs att Folkpartiet ska verka för att den som gör sig skyldig till grovt våld i nära relationer och upprepade gånger bryter mot kontaktförbud ska förses med elektronisk fotboja. Detta är redan Folkpartiets politik, och återfinns också i partiets rättspolitiska program som antogs av landsmötet 2009. Eftersom motionärens förslag därmed är tillgodosett föreslår partistyrelsen att även **motion D35 yrkande 2 anses besvarat.**

Av skäl som tidigare redovisats föreslår partistyrelsen att även frågan om sexköpslagstiftningen tas upp i rättsavsnittet, i stället för jämställdhetsavsnittet som var programkommitténs förslag. **Partistyrelsen yrkar alltså att ytterligare en ny punkt införs, direkt efter den förra tilläggspunkten, och att denna punkt i enlighet med programkommitténs förslag ges lydelsen: ”Det ska vara förbjudet att köpa sex. Prostitution är i dag ofta en del av den gränslösa organiserade människohandeln. Den viktigaste insatsen är att få bort efterfrågan. Prostituerade ska få skydd och stöd att gå vidare.”**

Rakt motsatt syn uttrycks i **motionerna D36** och **D37**, där det yrkas att sexköpslagen bör avskaffas, och **motion D38** yrkar att kopplerilagstiftningen luckras upp. Partistyrelsen anser att förbudet mot sexköp är viktigt, både för att komma åt de övergrepp och den exploatering som är en del av sexhandeln och för att normbilda mot efterfrågan. Partistyrelsen **yrkar därför att motionerna D36 och D37 avslås.** Partistyrelsen anser vidare att förbudet mot koppleri är ett viktigt instrument för att komma åt dem som profiterar på att andra människor befinner sig i prostitution, och även **motion D38 bör därför avslås**. I och med att partistyrelsen därmed följer programkommitténs förslag yrkas också att förslaget till språkändring i **motion C29 yrkande 10 anses besvarat**.

I **motion D39** yrkas att svensk lagstiftning ska avskaffa kravet på dubbel straffbarhet för sexköp, så att det blir möjligt för svenska domstolar att döma i mål gällande köp av sexuella tjänster utomlands. Motionären menar att svenskar ska respektera mänskliga rättigheter oavsett var de befinner sig i världen. Som argument anförs justitieutskottets uttalande om att prostitution och människohandel för sexuella ändamål är ett allvarligt hinder för social jämlikhet och jämställdhet mellan könen och för de utsattas möjlighet att åtnjuta sina mänskliga rättigheter.

Av brottsbalken 2 kap. 1 § framgår att svenska domstolar alltid är behöriga att döma över brott som är begångna i Sverige. När det gäller brott som har begåtts utomlands krävs däremot normalt så kallad dubbel straffbarhet, det vill säga att gärningen ska vara straffbar enligt såväl svensk lag som lagen på gärningsorten.

Som yttersta skäl för dubbel straffbarhet åberopas traditionellt den folkrättsliga principen att stater inte ska gripa in i varandras inre angelägenheter. Det brukar också ifrågasättas om det inte strider mot den straffrättsliga legalitetsprincipen att bestraffa en gärning som är straffri enligt lagen på gärningsorten.

Huvudregeln är alltså att dubbel straffbarhet krävs för att svenska domstolar ska kunna döma för gärningar som begåtts utomlands. När det gäller människohandel har dock kravet på dubbel straffbarhet slopats. Samma sak gäller så gott som alla typer av sexualbrott riktade mot personer under 18 år. När det gäller sådana gärningar finns det en så gott som total enighet mellan världens länder om att bekämpa dessa brott. Det finns alltså en samsyn mellan staterna om att exempelvis våldtäkt eller barnpornografibrott ska bestraffas, oavsett om det sker i en domstol i det landet där gärningen begicks eller där gärningsmannen bor.

När det däremot gäller köp av sexuella tjänster finns ingen sådan samsyn. Tvärtom är det i ytterst få länder som sexköp är kriminaliserat. I vissa andra länder, även i EU, är prostitution en legal verksamhet. Inte ens bland de länder som tar avstånd från prostitution finns det någon internationell samsyn när det gäller frågan om på vilket sätt prostitution bäst bör bekämpas. Dessa omständigheter talar starkt emot ett undantag från kravet på dubbel straffbarhet.

Till detta ska också läggas att det skulle vara ytterst svårt för polis och åklagare att utreda sexköp brott begångna utomlands. I de länder där sexköp är lagligt skulle med största säkerhet landets polis vägra att bistå svenska myndigheter

med gripanden eller utredningsarbete, eftersom det skulle strida mot grundläggande rättsprinciper att ett lands rättsväsende ingriper mot gärningar som är fullt lagliga i landet. I länder där sexköp är kriminaliserat finns visserligen inte denna svårighet, men när det gäller sådana länder finns det å andra sidan ingen poäng med att avskaffa kravet på dubbel straffbarhet. I dessa länder är ju sexköp redan ett brott, och det landets rättsväsende har då bättre förutsättningar att lagföra gärningen.

Sammanfattningsvis anser partistyrelsen därför att tillräckliga skäl saknas för att undanta sexköp från kravet på dubbel straffbarhet. **Motion D39 bör avslås.**

Motion D40 föreslår att personer utsatta för människohandel ska få uppehållstillstånd i Sverige. Enligt gällande rätt kan ett tillfälligt uppehållstillstånd beviljas för upp till sex månader för personer utsatta för sådant brott. Det kan finnas skäl att utsträcka denna rätt ytterligare, men partistyrelsen vill i ett koncist partiprogram inte slå fast exakt hur långt rätten ska gälla. **Partistyrelsen yrkar därför att motion D40 anses besvarad.**

I punkt 8 föreslår programkommittén en förändring som innebär att staten i förskott ska betala ut skadestånd till brottsoffer som sedan krävs in av den dömde, samt att rättshjälpen ska stärkas. Partistyrelsen delar gruppens förslag. **Motion D41** yrkar att första meningen under punkt 8 ändras för att på så vis utesluta civilrättsliga tvister. Partistyrelsen håller helt med motionärerna, men föreslår en annan lydelse för att inkludera brott som hanteras i speciallagstiftning såsom narkotikabrott. **Partistyrelsen föreslår därför att punkt 8 ges lydelsen: ”Skadestånd som döms ut i samband med brott ska kunna utbetalas i förskott av staten, som sedan återkräver beloppet av den dömde. Den allmänna rättshjälpen ska stärkas.” Därmed föreslås också att motion D41 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

Punkt 9 behandlar utredningen om brottmålsprocessen som presenterades i april 2013. Partistyrelsen delar programkommitténs syn på breddad rekrytering av nämndemän och att nämndemännen ska finnas i första instans. Däremot anser att skrivningen om att den som är nämndeman aldrig ska låta partipolitiken påverka ställningstaganden är så självklar att den är överflödig och bör strykas.

Även ett antal motioner behandlar frågan om nämndemän och nämndemannasystemet. I **motion D42 och D43** yrkar motionärerna att nämndemän inte ska rekryteras via de politiska partierna. **Motion D44** diskuterar nämndemännens villkor och att Folkpartiet liberalerna bör arbeta för en översyn av desamma. Partistyrelsen anser att det för domstolsväsendets förankring i samhället, och för att upprätthålla medborgarnas förtroende för domstolarnas dömande verksamhet, är önskvärt att bredda rekryteringen till nämndemannakåren. Partistyrelsen menar att det därför är önskvärt att höja arvodena till nämndemännen. Sammanfattningsvis yrkar partistyrelsen att **punkt 9 ges lydelsen: ”Nämndemannasystemet ska reformeras och rekryteringen breddas genom bättre villkor och utbildning. Nämndemän ska finnas i första instans.” Med detta föreslår partistyrelsen att motionerna D42 och D43 avslås och att motion D44 anses besvarad.**

Som programkommittén skriver i **punkt 10** ska återfall och upprepad brottslighet ge strängare påföljd. I **motion D45** yrkas att partiprogrammet ska ta ställning för att systemet med s.k. straffrabatt ska avskaffas, liksom vad som beskrivs som ”automatisk” frigivning efter två tredjedelar av fängelsetiden. Även i **motion D46** yrkas att straffrabatterna ska slopas. I **motion D47** yrkas att möjligheten till åtalsunderlåtelse tas bort för återfallsförbrytare och att, med motionärens formulering, samtliga åtalspunkter summeras så att straffen blir längre. I **motion D48** föreslås att Folkpartiet ska verka för färre fängelsedomar och att fler straff i stället avtjänas genom elektronisk fotboja m.m. i kombination med frivårdsverksamhet. Motionären anser att fängelserna är en oas för kunskapsutbyte och samverkan mellan kriminella och att inte är en önskvärd miljö för en person på väg in i en kriminell livsstil.

Partistyrelsen delar programkommitténs syn på organiserad brottslighet. Därutöver anser partistyrelsen att det kan behövas skärpta straff för fler brottstyper, t.ex. kvinnofridsbrott, sexualbrott, narkotikabrott och grova våldsbrott. Detta är dock inget som i detalj bör anges i partiprogrammet.

Vidare vill partistyrelsen betona att Folkpartiet redan i dag arbetar för att den så kallade straffrabatten ska minskas, även om den inte avskaffas helt. Med straffrabatt avses att en person som döms för t.ex. tio olika stölder ofta får lägre sammanlagt straff än vad som var straffvärdet för vart och ett av de enskilda brotten. Partistyrelsen anser att påföljdsrätten bör reformeras för att minska utrymmet för detta slags avdrag, men att helt avskaffa möjligheten skulle leda till svårförsvarliga följder, t.ex. att en person som begått många bostadsinbrott får längre fängelsestraff än den som begått mord. När det gäller frigivning bör det betonas att tvåtredjedelsfrigivning bara kan bli aktuell för personer som skött sig under fängelsetiden, och att det då handlar om villkorlig frigivning och inte om förkortad strafftid.

Bestämmelsen om åtalsunderlåtelse finns i rättegångsbalkens 20 kap. 7 § och ger åklagare möjlighet att besluta att underlåta åtal för brott i vissa situationer: om det kan antas att brottet inte skulle föranleda annan påföljd än böter, om det kan antas att påföljden skulle bli villkorlig dom och det finns särskilda skäl för åtalsunderlåtelse, om den misstänkte begått annat brott och det utöver påföljden för detta brott inte krävs påföljd med anledning av det föreliggande brottet, eller om psykiatrisk vård eller insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade kommer till stånd. Den ovan beskrivna reformeringen av den så kallade straffrabatten torde vara tillräcklig, och partistyrelsen anser inte att det är påkallat av de skäl som motionären åberopar skärpa också bestämmelserna om åtalsunderlåtelse.

När det gäller sedan gäller den mer generella frågan om fängelsestraff i förhållande till andra påföljder förefaller motionärens analys ligga nära partistyrelsens. Det finns inget självändamål att så många som möjligt ska dömas till fängelse som påföljd, och fängelsemiljön riskerar också att socialisera personer till fortsatt kriminalitet. Det är därför en fortsatt utveckling av kriminalvården är en central del av liberal rättspolitik, något som också nämns i punkt 11 i programförslaget. Samtidigt finns det många situationer där fängelse i högsta grad är påkallat.

Folkpartiet har i regeringen medverkat till att en statlig utredning gjort en fullständig genomgång av det svenska påföljdssystemet. Utredningen hade bland annat till uppgift att minska antalet korta fängelsestraff och ersätta dem med andra trovärdiga påföljder och att utveckla innehållet i de påföljder som används som alternativ till fängelse. Påföljdsutredningens förslag presenterades i maj 2012 (SOU

2012:34) och beredning pågår nu i regeringskansliet. Partistyrelsen anser att det inte är önskvärt att landsmötet på förhand föregriper analysen av utredningens förslag.

Partistyrelsen föreslår därför att motionerna D45–D48 anses besvarade och att punkt 10 ges lydelsen: ”Påföljdssystemet ska förändras så att återfall och upprepad brottslighet ger strängare straff, liksom medverkan i organiserad brottslighet. Det kan även finnas särskilda brottstyper där det kan vara befogat att skärpa straffsatserna för att underlätta rehabilitering eller markera allvaret i den kränkning som brottet utgör.”

En annan fråga med anknytning till specifika brottstyper tas upp i **motion D49**, där det yrkas att det inrättas ett nationellt huliganregister med syfte att överföra information från polisen till berörda klubbar. Partistyrelsen håller med motionärerna om att det arbete som klubbarna gjort för att själva stävja problem med våld och kriminalitet kopplat till framförallt fotboll har visat sig vara otillräckligt. Det är ett stort misslyckande att ett fåtal våldsverkare förstör för så många människor som vill gå och titta på fotboll. Flera åtgärder har vidtagits för att komma åt våldet men det har inte varit tillräckligt. För att ge ytterligare verktyg till klubbarna att kunna bekämpa våldet så anser partistyrelsen att det är bra att inrätta ett nationellt huliganregister. Partistyrelsen anser därmed att **motion D49 ska bifallas**.

I **punkt 11 och 12** tar programkommittén upp kriminalvårdens roll. Kriminalvården är avgörande för en minskad brottslighet i landet. Som programkommittén skriver måste förhållandena för psykiskt sjuka intagna förbättras. Förslaget om tidsbegränsade jobb kan vara en viktig väg för många individer ur en brottslig bana.

I **motion D50** vill motionärerna att punkt 11 kompletteras så att det framgår att förhållandena i kriminalvården behöver förbättras även för intagna med missbruksproblematik. Partistyrelsen ställer sig bakom detta förslag och föreslår även vissa språkliga justeringar, så att **punkt 11 ges lydelsen: ”Intagna på fängelser ska erbjudas arbete, behandling och utbildning under strafftiden. Den som lider av psykisk sjukdom måste kunna erbjudas en god vård. Målet med tiden i fängelse är att den intagne efter avtjänat straff ska ha bättre förutsättningar att klara ett liv i frihet.” Med detta föreslås också att motion D50 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört, och att punkt 12 bifalls.**

I anslutning till de rättspolitiska motionerna tar partistyrelsen också upp frågan om svensk vapenlagstiftning, som behandlas i **motion D51**. Motionärerna är kritiska till de förslag som lagts fram i en nyligen presenterad utredning (SOU 2013:7) eftersom dessa enligt motionärerna allvarligt försvårar skyttesporten. I motionen yrkas att Folkpartiet ska verka för att åtgärderna mot vapenbrottslighet inriktas på kriminellas användning av vapen, inte på laglydiga personers innehav av legala vapen.

Att försvåra för kriminella att få tillgång till vapen är en ytterst allvarlig utmaning för svensk rättspolitik. Det handlar om att få ner antalet människor som skadas och dödas genom brott, men också om att slå undan benen för kriminellas försök att genom hot och skrämsel utöva sin brottsliga verksamhet. Flera skärpningar av vapenlagstiftningen har genomförts, men partistyrelsen anser att ytterligare åtgärder behövs. Det är dock viktigt att dessa utformas på ett sätt som inte i onödan försvårar för den som av fullt legitima skäl har tillgång till vapen, till exempel jägare eller utövare av skyttesport.

Kriminella skaffar sig tillgång till vapen på olika sätt: smuggling och häleri, köp av vapen som redan cirkulerar bland kriminella eller stöld av legala vapen. Mellan laglydiga personers innehav av legala vapen och kriminellas tillgång till vapen finns alltså en kontaktyta.

Enligt Brottsförebyggande rådets statistik anmäldes år 2012 totalt 277 stöder av skjutvapen, ammunition och sprängämnen. Av dessa begicks 174 stycken i bostäder eller fritidshus, 17 ur motorfordon, tolv ur militära förråd eller militärförläggningar, nio ur skytteorganisationers lokaler eller förråd samt sju ur vapenhandlares lokaler eller förråd. Antalet stölder från skytteorganisationer är alltså relativt lågt. Å andra sidan disponerar skytteorganisationer över betydligt mer vapen och ammunition än privatpersoner, och en stöld därifrån kan alltså bli extra allvarlig.

Beredningen av utredningens förslag pågår fortfarande, och partistyrelsen anser att motionärens synpunkter bör beaktas i detta sammanhang. Eventuella ytterligare regleringar av skytteorganisationers verksamhet måste vara väl grundade och leda till avsett resultat. Resultatet av beredningen bör dock avvaktas innan Folkpartiet låser sig i fråga om enskildheter, och med hänvisning till ovanstående föreslår partistyrelsen därför att **motion D51 anses besvarad**.

Avslutningsvis övergår partistyrelsen till några motioner om civilrätt och offentlig rätt, utan direkt anknytning till vad som står i programförslaget.

I **motion D52** yrkar motionärerna att Folkpartiet ska verka för att lagen om fideikommiss ska ändras så att ytterligare förlängningar av existerande fideikommiss upphör. Partistyrelsen har förståelse för motionärernas åsikt men anser att det är rimligt att behålla den ordning som finns avseende de mest värdefulla fideikommissen. Det finns i dag ett fåtal fideikommiss kvar i Sverige, och när den nuvarande innehavaren avlider ska fideikommisset enligt lag avvecklas. Regeringen har möjlighet att av kulturhistoriska skäl låta fideikommisset bestå. Partistyrelsen anser att det är rimligt. Dock bör detta tillämpas mycket restriktivt. Därmed **föreslås motion D52 vara besvarad**.

Ordningslagens bestämmelse om danstillstånd uppmärksammas i **motion D53**. Enligt 2 kap. ordningslagen räknas en danstillställning som tillståndspliktig offentlig tillställning om den anordnas för allmänheten eller allmänheten har tillträde till den. Sådana tillställningar kräver tillstånd av polismyndigheten, som också får meddela de villkor som behövs för att upprätthålla ordning och säkerhet. Den som bryter mot kravet på tillstånd kan dömas till böter eller fängelse. Motionärerna kopplar lagstiftningen till 1940-talets moralpanik om det så kallade dansbaneeländet och menar att det får den orimliga följden att den som driver ett uteställe utan danstillstånd måste avbryta spontan dans hos gästerna.

Partistyrelsen anser att motionärerna har rätt i att det är dags att ompröva kravet på särskilda danstillstånd. För tillställningar som hålls på offentlig plats är det av ordnings- och trafiksäkerhetsskäl rimligt med tillståndskrav, men för dans inomhus på vanliga ställen borde ordningslagens och alkohollagens övriga bestämmelser vara tillräckliga. Redan regelförenklingsskäl talar för motionens förslag, men för ett liberalt parti är det dessutom självklart att lagstiftningen inte i onödan ska lägga sig i människors liv och vardag. Det är

dags att släppa dansen fri, och **partistyrelsen föreslår att motion D53 bifalls.**

Två motioner berör frågan om äktenskap. Motionärerna till **motion D54** anser att Folkpartiet ska verka för att äktenskapet i juridisk mening blir civilrättsligt. Motionärerna menar att statlig vigselrätt för vissa kyrkor och samfund innebär en form av diskriminering av de trossamfund som av någon anledning inte får denna vigselrätt. Partistyrelsen vill betona att äktenskapet i juridisk mening redan i dag är rent civilrättsligt. Det är staten som definierar äktenskapets juridiska innebörd, och att ett trossamfund efter ansökan kan beviljas vigselrätt handlar endast om att staten konstaterar att samfundets vigselritual uppfyller de formella kraven på en vigsel. Partistyrelsen anser därför inte att det innebär någon diskriminering av de trossamfund som inte har vigselrätt. Partistyrelsen anser därmed att **motion D54 bör avslås**.

Motionärerna till **motion D55** yrkar att Folkpartiet verkar för att vigselförrättare som nekar att viga par efter godkänd hindersprövning ska förlora sin vigselrätt. Motionärerna anser att vigselförrättare i religiösa samfund på samma sätt som borgerliga vigselförrättare ska ha en skyldighet att viga alla par som vänder sig till dem.

Partistyrelsen vill inledningsvis framhålla att motionen innehåller ett direkt sakfel, nämligen att möjligheten för religiösa vigselförrättare att avstå från att förrätta en vigsel infördes först 2009 i samband med att människor av samma kön fick rätt att gifta sig. Men trossamfundens vigselförrättare har haft möjligheten att avböja att viga par redan innan. Det finns således inte någon vigselplikt för något trossamfund, oavsett om det handlar om en vigsel mellan en man och en kvinna eller en vigsel mellan två personer av samma kön.

Partistyrelsen anser också att det ligger i religionsfrihetens natur att varje person själv måste avgöra vilka religiösa handlingar man vill förrätta eller delta i. Det vore därför främmande att villkora vigselrätt för trossamfundens företrädare med någon form av obligatorium att tillhandahålla religiösa vigselakter till de par som önskar bli vigda. Det är orimligt ur liberal synpunkt att staten ska tvinga människor att utöva religiösa handlingar och det strider även mot religionsfriheten. Partistyrelsen anser därmed att **motion D55 ska avslås**.

I **motion D56** vill motionärerna att Folkpartiets uppfattning om vilka möjligheter överskuldsatta ska ha för att kunna bli fria från sina skulder och komma igen ska skrivas in i partiprogrammet. Partistyrelsen anser att det är en viktig fråga och landsmötet beslutade också om åtgärder på detta område år 2011. Partistyrelsen är i sak överens med motionärerna, vars förslag i sak ligger i linje med 2011 års landsmötesbeslut, men anser dock att alla partiets ståndpunkter i aktuella frågor inte kan nämnas i partiprogrammet. Med detta föreslår partistyrelsen att **motion D56 anses besvarad**.

I **motion D57** vill motionärerna att det ska göras en översyn av 2006 års lagändring om umgängesrätt för andra än föräldrar. I sak är detta krav helt likalydande med ett landsmötesbeslut från 2011.

År 2006 ändrades föräldrabalken så att socialnämnden kan föra talan om umgängesrätt även för andra än vårdnadshavare om detta bedöms vara önskvärt ur barnets synpunkt, en ändring som enligt motionärerna har fått ett alltför begränsat genomslag i praktiken. Motionärerna vill därför att 2006 års reform utvärderas. Partistyrelsen anser att 2006 års lagändring var en viktig markering av att ett barn inte bara behöver sina vårdnadshavare, utan det kan också finnas andra vuxna som är särskilt viktiga för barnet att ha kontakt med. Det är viktigt att umgängesfrågorna hela tiden hanteras ur barnets perspektiv. Lagstiftningen ska trygga barnets rätt till kontakt med de vuxna som är viktiga för barnet, inte vuxnas rätt att kräva umgänge med ett barn. Redan 2011 konstaterade partistyrelsen att 2006 års lagändring bör utvärderas, eftersom det finns tecken på att socialnämnderna inte i tillräcklig utsträckning använder sig av de nya bestämmelserna, något som i sin tur går ut över barnen. Partistyrelsen har inte ändrat uppfattning och det saknas alltså anledning att ytterligare en gång göra samma ställningstagande, varför **motion D57 bör anses besvarad**.

I **motion D58** anför motionärerna att det bör vara obligatoriskt att nyblivna föräldrar redan på BB erbjuds ett gratis faderskapstest i samband med födseln. Frågan om man vill göra ett faderskapstest eller inte är mycket privat och varje person måste själv ta ställning till det. Partistyrelsen anser att möjligheten att göra ett faderskapstest självklart ska finnas men den första frågan som nyblivna föräldrar får på BB ska inte vara om de vill ta ett test för att avgöra vem som är far till barnet. Partistyrelsen anser att det varken är önskvärt eller rimligt att på obligatorisk basis erbjuda faderskapstest på BB, och **motion D58 bör därmed avslås**.

I **motion D59** föreslås att Folkpartiet ska verka för hårdare krav på att jäv inte får förekomma på myndigheter och skärpta regler för jäv. Partistyrelsen har förståelse för motionärernas åsikt då tillämpningen har brustit i vissa fall. Partistyrelsen anser dock att regelverket i sig och lagarna är tillräckliga och att de praxisproblem som dykt upp inte kommer att avhjälpas genom att skärpa regelverket. **Motion D59 bör därmed avslås**.

I **motion D60 och D61** anför motionärerna att det bör göras en översyn av överförmyndarorganisationen. Under en följd av år har bristerna i vårt system med kommunala överförmyndare och gode män och förvaltare uppdagats med jämna mellanrum. Regeringen har också skärpt reglerna kring den tillsyn över överförmyndarna som länsstyrelserna har att utföra. Dessa åtgärder har medverkat till viss förbättring. Nyligen har det också presenterats en statlig utredning som sett över några av de mest akuta frågorna (Vissa frågor om gode män och förvaltare, SOU 2013:27). Personer som inte kan sköta sina angelägenheter har rätt till ett väl fungerande och tillfredsställande system. Partistyrelsen håller med motionärerna om att en allsidig utredning om systemet med kommunala överförmyndare och huvudsakligen ideellt arbetande gode män och förvaltare bör genomföras. **Partistyrelsen anses därmed att motion D60 och D61 bör bifallas**.

Motion D62 innehåller ett flertal förslag på språkliga redigeringar utan politisk innebörd. Partistyrelsen anser att programtextens lydelse är att föredra och yrkar därför att **motion D62 i sin helhet anses besvarad.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 5.2.1 punkt 1 bifalls

2. att motion D14 anses besvarad

3. att programkommitténs förslag avsnitt 5.2.1 punkt 2 bifalls

4. att programkommitténs förslag avsnitt 5.2.1 punkt 3 bifalls

5. att motion D15 avslås

6. att programkommitténs förslag avsnitt 5.2.1 punkt 4 bifalls

7. att motion D16 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

8. att motion D17 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

9. att motion D18 anses besvarad

10. att motionerna D19 och D20 anses besvarade

11. att motion D21 anses besvarad

12. att motion D22 anses besvarad

13. att programkommitténs förslag avsnitt 5.2.1 punkt 5 bifalls

14. att motion D23 avslås

15. att motion D24 anses besvarad

16. att programkommitténs förslag avsnitt 5.2.1 punkt 6 bifalls

17. att avsnitt 5.2.1 punkt 7 ges lydelsen: ”Insatser för att stödja brottsoffer är ett huvuduppdrag för både rättsväsende och socialtjänst. Även barn som upplever våld inom familjen är brottsoffer. Brottsofferjourerna och kvinnojourerna är ett omistligt komplement till samhällets stöd.”

18. att motion D25 bifalls

19. att motionerna D26–D28 anses besvarade

20. att motion D29 anses besvarad

21. att motion D30 anses besvarad

22. att motion D31 anses besvarad

23. att det i avsnitt 5.2.1 efter programkommitténs förslag punkt 7 införs en ny punkt med lydelsen: ”Sexualbrottslagstiftningen måste utgå från brottsoffrets rätt till sexuell integritet. Insatserna för att förebygga och förhindra könsrelaterat våld måste fokusera på förövarna. Dömda ska genomgå behandling.”

24. att motion A2 yrkande 5 bifalls

25. att motion C29 yrkande 8 anses besvarat

26. att motion D32 avslås

27. att motion D33 anses besvarad

28. att motion D34 avslås

29. att motion D35 yrkande 1 anses besvarat

30. att motion D35 yrkande 2 anses besvarat

31. att det direkt efter den ovan föreslagna tilläggspunkten införs en ny punkt med lydelsen: ”Det ska vara förbjudet att köpa sex. Prostitution är i dag ofta en del av den gränslösa organiserade människohandeln. Den viktigaste insatsen är att få bort efterfrågan. Prostituerade ska få skydd och stöd att gå vidare.”

32. att motion D36 och D37 avslås

33. att motion D38 avslås

34. att motion C29 yrkande 10 anses besvarat

35. att motion D39 avslås

36. att motion D40 anses besvarad

37. att avsnitt 5.2.1 punkt 8 (enligt programkommitténs numrering) ges lydelsen: ”Skadestånd som döms ut i samband med brott ska kunna utbetalas i förskott av staten, som sedan återkräver beloppet av den dömde. Den allmänna rättshjälpen ska stärkas.”

38. att motion D41 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

39. att avsnitt 5.2.1 punkt 9 (enligt programkommitténs numrering) ges lydelsen: ”Nämndemannasystemet ska reformeras och rekryteringen breddas genom bättre villkor och utbildning. Nämndemän ska finnas i första instans.”

40. att motionerna D42 och D43 avslås

41. att motion D44 anses besvarad

42. att motionerna D45–D48 anses besvarade

43. att avsnitt 5.2.1 punkt 10 (enligt programkommitténs numrering) ges lydelsen: ”Påföljdssystemet ska förändras så att återfall och upprepad brottslighet ger strängare straff, liksom medverkan i organiserad brottslighet. Det kan även finnas särskilda brottstyper där det kan vara befogat att skärpa straffsatserna för att underlätta rehabilitering eller markera allvaret i den kränkning som brottet utgör.”

44. att motion D49 bifalls

45. att avsnitt 5.2.1 punkt 11 (enligt programkommitténs numrering) ges lydelsen: ”Intagna på fängelser ska erbjudas arbete, behandling och utbildning under strafftiden. Den som lider av psykisk sjukdom måste kunna erbjudas en god vård. Målet med tiden i fängelse är att den intagne efter avtjänat straff ska ha bättre förutsättningar att klara ett liv i frihet.”

46. att motion D50 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

47. att programkommitténs förslag avsnitt 5.2.1 punkt 12 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

48. att motion D51 anses besvarad

49. att motion D52 anses besvarad

50. att motion D53 bifalls

51. att motion D54 avslås

52. att motion D55 avslås

53. att motion D56 anses besvarad

54. att motion D57 anses besvarad

55. att motion D58 avslås

56. att motion D59 avslås

57. att motion D60 och D61 bifalls

58. att motion D62 anses besvarad

Avsnitt 5.2.2 Rättssäkerhet och integritet

Motionerna D63–D67

I **punkt 1** föreslår programkommittén att en författningsdomstol ska inrättas i Sverige. Programkommittén vill även stärka JO:s ställning. Partistyrelsen håller med om att Sverige behöver en författningsdomstol, någonting som över 30 europeiska stater redan har. Sedan Europakonventionen om mänskliga rättigheter har införlivats i svensk grundlag finns det ökad möjlighet att bedöma om lagar strider mot grundläggande mänskliga rättigheter och Sveriges grundlagar. Syftet med en författningsdomstol är att ge auktoritet och styrka åt de demokratiska spelreglerna. **Partistyrelsen tillstyrker punkt 1**.

I **motion D63** anförs att punkt 1 bör kompletteras med meningen: ”Lagrådets ställning bör också stärkas så att rådet alltid ska lämna ett yttrande över propositioner från regeringen i de fall där rådet haft anmärkningar avseende förslagets grundlagsenlighet i samband med lagrådsremissen.” Partistyrelsen anser att det är mer ändamålsenligt att arbeta för en författningsdomstol. Därmed föreslås motion **D63 vara besvarad.**

Motion D64 handlar om människors möjligheter att överpröva domstolars och myndigheters beslut. Motionärerna yrkar att Folkpartiet ska verka för att genomföra en uppföljning av prövningstillståndsreformen och att det bör genomföras en utredning av dagens system innan ytterligare krav på prövningstillstånd införs. En översyn av prövningstillståndsreformen genomfördes i utredningen ”En modernare rättegång II – en uppföljning” (SOU 2012:93). Partistyrelsen håller med motionärerna om att prövningstillstånd ska användas restriktivt men anser inte att vi behöver utreda detta en gång till. **Motion D64 föreslås därmed besvarad.**

Partistyrelsen delar även programkommitténs syn på vikten av att stärka den enskildes möjligheter att hävda sina rättigheter mot myndigheter, bl.a. genom starka tillsynsmyndigheter. **Partistyrelsen yrkar därför bifall till punkt 2.**

Programkommittén behandlar i **punkterna 3 och 4** skyddet för den personliga integriteten. Partistyrelsen håller med om att alla inskränkningar i den personliga integriteten ska granskas noggrant. Även övervakning och registrering ska ske med omdöme.

I **motion D65** anser motionärerna att det bör införas en ny mening i slutet av punkt 4: ”Redan införda lagar med stark påverkan på den personliga integriteten ska regelbundet utvärderas ur en integritetsaspekt.” Partistyrelsen tycker att förslaget är bra men att det bör läggas under punkt 3. **Partistyrelsen tillstyrker punkt 3 och 4 med tillägg av en ny mening i slutet av punkt 3 med lydelsen: ”Redan införda lagar med stark påverkan på den personliga integriteten ska regelbundet utvärderas.” Därmed yrkas även att motion D65 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

Punkt 5 behandlar kameraövervakning på gator och torg. Partistyrelsen håller med om att det alltid ska vara möjligt att se var kameraövervakning pågår. Tillståndsgivningen ska vara restriktiv, även om det självklart finns många fall där behovet av kameraövervakning överstiger den enskildes krav på att inte bli filmad.

Två motioner behandlar punkten om kameraövervakning. I **motion D66** yrkas att punkt 5 formuleras om från ”Restriktivitet ska råda när det gäller kameraövervakning på gator och torg. Alla ska enkelt kunna få information om på vilka platser kameraövervakning förekommer och inte.” till att i stället lyda: ”Stor restriktivitet ska råda när det gäller kameraövervakning på offentliga platser. Alla ska enkelt och tydligt kunna få information om på vilka platser kameraövervakning förekommer.” Partistyrelsen anser att det framgår med all tydlighet hur viktigt det är att restriktivitet råder, så partistyrelsen anser inte att det behöver förtydligas i övrigt. Partistyrelsen tycker att det är bra att ändra ”på gator och torg” till ”offentliga platser”. I andra meningen vill motionärerna ta bort orden ”och inte” då det verkar märkligt att man ska informera om var det inte finns kameraövervakning. Partistyrelsen håller med motionärerna och yrkar att ändringen görs. Partistyrelsen anser att meningarna efter dessa justeringar bör lyda: ”Restriktivitet ska råda när det gäller kameraövervakning på offentliga platser. Alla ska enkelt kunna få information om på vilka platser kameraövervakning förekommer.”

I den andra motionen som behandlar kameraövervakning, **motion D67**, yrkas att hela stycket om kameraövervakning stryks. Motionären anser att punkt 3 och 4 i avsnittet om rättssäkerhet är tillräckliga när det gäller att värna skyddet av den enskildes integritet. Partistyrelsen anser i motsats till motionären att det är viktigt att kameraövervakning har en egen punkt i programmet för att tydliggöra att det är viktigt att restriktivitet ska råda när det gäller kameraövervakning. **Partistyrelsen föreslår därför att punkt 5 ges lydelsen ”Restriktivitet ska råda när det gäller kameraövervakning på offentliga platser. Alla ska enkelt kunna få information om på vilka platser kameraövervakning förekommer.” och att motion D66 därmed anses bifallen med vad partistyrelsen anfört, medan motion D67 avslås.**

I **punkt 6** föreslår programkommittén att den enskilde ska få rätt till insyn i de personuppgifter som företag hanterar och lagrar. Det gäller inte minst de uppgifter som finns på internet och som företag får genom kortköp. En rätt att få tillgång till ett företags uppgifter om en själv skulle stärka den personliga integriteten, någonting som partistyrelsen självklart bejakar. **Partistyrelsen yrkar därför bifall till punkt 6.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 5.2.2 punkt 1 bifalls

2. att motion D63 anses besvarad

3. att motion D64 anses besvarad

4. att programkommitténs förslag avsnitt 5.2.2 punkt 2 bifalls

5. att programkommitténs förslag avsnitt 5.2.2 punkt 3 bifalls med tillägg i slutet av en ny mening med lydelsen: ”Redan införda lagar med stark påverkan på den personliga integriteten ska regelbundet utvärderas.”

6. att programkommitténs förslag avsnitt 5.2.2 punkt 4 bifalls

7. att motion D65 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

8. att avsnitt 5.2.2 punkt 5 ges lydelsen: ”Restriktivitet ska råda när det gäller kameraövervakning på offentliga platser. Alla ska enkelt kunna få information om på vilka platser kameraövervakning förekommer.”

9. att motion D66 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

10. att motion D67 avslås

11. att programkommitténs förslag avsnitt 5.2.2 punkt 6 bifalls

Avsnitt 5.3
Det levande folkstyret

Motionerna D68–D80, D81 yrkande 1, D82–D110, D111 yrkande 1–3 och H90 yrkande 2

Demokratins fundament är medborgarnas delaktighet och inflytande över de beslut som berör den egna vardagen. Ett levande folkstyre förutsätter aktiva medborgare och ett ständigt pågående demokratiskt samtal. Folkpartiet tycker att en viktig roll för politiken är att bidra med förutsättningar så att medborgare kan göra sin röst hörd. Det är viktigt att ständigt utveckla processen för att möjliggöra en aktiv dialog mellan förtroendevalda och medborgare.

I **punkt 1 och 2** beskriver programkommittén att det behövs aktiva medborgare och ett ständigt arbete för att upprätthålla demokratiska värderingar. Programkommittén lyfter vikten av att motverka maktklyftor som baseras på skillnader i kunskap eller tilltro till politiska processer. Det finns även ett behov av fler möjligheter att följa den politiska processen.

I **motion D68** föreslår motionären att medborgarförslag i kommunfullmäktige bör avskaffas. I **motion D69** yrkar motionärerna att partiprogramförslaget ska kompletteras med en mening om närdemokrati. Vad gäller dessa motioner vill partistyrelsen framhålla att principen om närdemokrati är central i Folkpartiets demokratisyn. En liberal demokratipolitik strävar ständigt efter att utveckla nya former för medborgares inflytande. En viktig förstärkning av närdemokratin är den förslagsrätt som infördes 2002 för att utveckla den kommunala demokratin. I mellanvalsperioder är medborgarförslag ett betydelsefullt redskap för inflytande eftersom det ger medborgare en legal möjlighet att lyfta angelägna frågor. I de kommuner där man infört medborgarförslag ska politiska församlingarna aktivt ta ställning till medborgarnas förslag så länge det ligger inom ramen för den kommunala kompetensen. Partistyrelsen anser att det är en angelägen uppgift i en demokrati att ständigt stärka processer för inflytande. Partistyrelsen yrkar därför **avslag på motion D68 och föreslår att motion D69 anses besvarad.**

Att demokrati förutsätter jämställdhet uppmärksammas i **motion D70**, som pekar på hur kvinnor systematiskt uteslutits från politisk makt och hur kvinnorepresentationen också i dag är låg i många politiska församlingar. Detta märks på ett slående sätt i EU-samarbetet. Både i Europaparlamentet och i kommissionen är männen dubbelt så många som kvinnorna, och Europeiska centralbanken är ett manligt reservat. Men också i Sverige återstår mycket att arbeta med, särskilt i kommun- och landstingspolitiken. Exempelvis är endast en tredjedel av hel- eller deltidsarvoderade kommunalråd kvinnor.

Partistyrelsen delar programkommitténs övergripande analys och instämmer likaså i motionärernas åsikt att jämställdhetsfrågorna vad gäller politisk representation bör nämnas i partiprogrammet. Dock föreslår partistyrelsen en mer kärnfull ordalydelse än motion D70, nämligen att det i punkt 2 införs en text om vikten att verka för att kvinnor och män har samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare.

I **motion D71** yrkar motionärerna att en punkt ska läggs till i partiprogramsförslaget om vikten av medborgardialog. Medborgardialogen är ett viktigt demokratiskt instrument i kommunala beslutsprocesser och bör ha en tydlig och systematisk roll i de lokala beslutsprocesserna. Partistyrelsen anser dock att den i motionen föreslagna texten är väl lång.

Partistyrelsen tillstyrker därför punkt 1 och föreslår att punkt 2 ges följande lydelse: ”Demokratin förutsätter aktiva medborgare och ett levande demokratiskt samtal. Det behövs fler möjligheter att följa den politiska processen och påverka beslutsfattandet. Särskilt viktigt är det att verka för att kvinnor och män har samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare, och att motverka maktklyftor som baseras på skillnader i kunskap eller tilltro till den politiska processen. Medborgardialoger bidrar till att medborgarnas kunskaper och intresse tas tillvara även mellan valen.” Med detta föreslår partistyrelsen också att motionerna D70 och D71 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört.

Ungas och unga vuxnas möjlighet till delaktighet i politiken uppmärksammas i **motion D72**, som yrkar att en ny punkt införs i partiprogrammet om att kommuner ska ge unga och unga vuxna möjlighet att komma till tals i frågor som rör dem. Motionärerna menar att ungdomar och unga vuxna i dag inte har stora möjligheter att komma till tals och att detta leder till en frustration som kommit till uttryck vid händelser i Malmö, Göteborg och nu senast Stockholm. Partistyrelsen anser i likhet med motionären att det är viktigt att underlätta för ungdomar och unga vuxna att komma till tals. Detta är en särskild uppgift för de politiska partierna och givetvis i synnerhet ungdomsförbunden, men också en fråga som behöver uppmärksammas i beslutsfattande i kommuner,

landsting och stat. Partistyrelsen anser dock att frågan täcks på ett tillfredsställande sätt genom programförslagets mer generella skrivningar i punkt 2 om att underlätta medborgerligt deltagande och motverka alla maktklyftor i politiken. Det är också vanskligt att förklara oroligheterna i exempelvis Husby med ett generellt missnöje bland ungdomar vad gäller möjligheten till att delta i kommunpolitiken. Partistyrelsen anser med detta att **motion D72 bör anses besvarad**.

I **motion D73** yrkar motionärerna att avsnittet kompletteras med en ny punkt om hot och trakasserier mot politiskt aktiva. Partistyrelsen delar motionärernas ståndpunkt att förutsättningen för en levande och uthållig demokrati är att människor vill och vågar engagera sig politiskt. En person som väljer att engagera sig inom politiken ska aldrig behöva acceptera att utsättas för hot, våld eller trakasserier på grund av sitt engagemang. Viljan att bli förtroendevald måste värnas. Hot och våld mot förtroendevalda är inte bara ett angrepp på den enskilda personen. Utan utgör ett angrepp på det demokratiska styrelseskicket. **Partistyrelsen föreslår därför att det efter punkt 2 införs en ny punkt med lydelsen: ”Demokratin förutsätter att medborgare vill och vågar engagera sig politiskt. Den grundläggande rättigheten att engagera sig politiskt måste värnas och hot och trakasserier mot politiskt aktiva och förtroendevalda måste aktivt bekämpas.” Partistyrelsen yrkar att motion D73 ska anses bifallen med det som partistyrelsen anfört.**

I **punkt 3** föreslår programkommittén att procentspärrarna i personvalet slopas så att ett partis kandidater tar mandat i samma ordning som de fått personkryss. I **motion D74** föreslår motionärerna att procentspärren i personvalet kvarstår och att denna punkt stryks ur partiprogrammet.

Partistyrelsen anser att de höga spärrarna i personvalet gör att det är mycket svårt för en kandidat att ta sig förbi den rangordning som partiet har fastslagit. Spärren är dessutom orättvis mot stora valkretsar eftersom den gör det extra svårt för kandidater att kryssa sig in där. Det svenska valsystemet innebär att väljaren röstar i första hand på parti, i andra hand på person. Partistyrelsen anser att demokratin skulle förstärkas om väljarna fick makten att avgöra vilka personer som väljs in för ett visst parti. Kandidaternas ordning på valsedeln skulle då bara bli ett sätt för partiet att ge en rekommendation, men väljarna bestämmer vilka som väljs. **Partistyrelsen yrkar avslag på motion D74.**

I **motion D75** yrkas att det i partiprogrammet sägs att Folkpartiet ska verka för att skilda valdagar införs, dvs. att det vartannat år är val till kommuner och landsting/regioner och vartannat år är val till riksdagen. Denna ordning gällde i Sverige fram till valet 1970, då gemensam valdag infördes till alla tre valen. Folkpartiet har länge drivit att återinföra skilda valdagar, men kravet återfinns inte i programkommitténs förslag.

Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning om att de kommunala bör ha en mer framträdande plats i valrörelserna inför de allmänna valen. Här vilar ett stort ansvar på partierna och kandidater på lokal och regional nivå att profilera sig och visa på tydliga skillnader även i kommunalpolitiken.

Bland världens stabila demokratier skiljer Sverige ut sig genom att inte ha särskilda valdatum för de lokala valen. Huvudregeln är att lokalval ordnas på särskilda datum, skilda från de nationella valen. Förklaringen är uppenbar: det finns många viktiga lokala frågor som väljarna måste ha möjlighet att diskutera utan att behöva blanda in rikspolitik.

Att Sverige har en samlad valdag beror inte på omsorg om den lokala demokratin, utan är ett resultat av förhandlingsspelet i samband med författningsreformen på 1960-talet. Som villkor för att släppa sitt envisa försvar av första kammaren krävde Socialdemokraterna att de särskilda valdagarna för kommuner och landsting skulle avskaffas. Denna reform berodde alltså inte på önskemål från kommun- och landstingssektorn.

En vanlig farhåga är att ett återinförande av skilda valdagar skulle leda till lägre valdeltagande i de lokala valen. Partistyrelsen håller med om att detta är en viktig aspekt, men frågan är om denna oro verkligen skulle besannas. Innan de särskilda valdagarna för kommun- och landstingsval avskaffades steg valdeltagandet kontinuerligt och passerade 80-procentstrecket redan 1950. Vid det sista separata kommun- och landstingsvalet, 1966, var valdeltagandet 82,8 procent, vilket är en högre siffra än valdeltagandet i kommun- och landstingsvalen från 1998 och framåt. Det är alltså ingen naturlag att separata valdagar leder till lägre valdeltagande. De historiska erfarenheterna från Sverige pekar åt motsatt håll.

Partistyrelsen anser att det finns goda skäl för Folkpartiet att fortsätta driva kravet på återinförande av skilda valdagar. **Partistyrelsen föreslår därför sammanfattningsvis att programkommitténs förslag till punkt 3 bifalls, men kompletteras med två nya inledningsmeningar med lydelsen: ”Skilda valdagar för kommuner och landsting/regioner ökar utrymmet för debatt och insyn i lokala och regionala frågor. Lokala och regionala val ska hållas mitt emellan riksdagsvalen.” Med detta föreslås också att motion D75 bifalls.**

I **punkt 4** föreslår programkommittén att antalet riksdagsledamöter minskas för att skapa större helhetssyn. I samband med detta föreslår programkommittén att valkretsarna bli större och riksdagsutskotten färre, så att även mindre partier kan ha representation från hela landet och i alla utskott. I **motion D76** föreslår motionären att antalet riksdagsledamöter tvärtom ska ökas. **Motion D77 yrkande 1** yrkar avslag på idén om färre riksdagsledamöter, bland annat utifrån att varje riksdagsledamot i så fall skulle representera fler väljare än i dag. I **motion D111 yrkande 1–3** föreslår motionären att programkommitténs förslag i dessa delar ska strykas och ett antal språkliga förändringar göras.

Sedan valet 1976 har Sveriges riksdag 349 folkvalda ledamöter. Detta gör Sverige till ett av de största parlamenten i världen med avseende på antalet parlamentariker. De 349 riksdagsplatserna fördelas mellan partierna efter hur många röster som partiet har fått i valet. Antalet ledamöter kan sägas vara ett resultat av gamla traditioner och erfarenheterna från tvåkammarsystemet. Det kan dock noteras att antalet ledamöter i den folkvalda andra kammaren var betydligt lägre, 190 när den inrättades och 233 när den avvecklades.

Samhällsutvecklingen har dock gått mycket snabbt sedan antalet ledamöter fastställdes. Relationen mellan väljare och folkvalda är i dag svag. Få medborgare kan svara på frågan om vilka riksdagsledamöter som representerar deras valkrets i riksdagen. I dag hör det snarare till undantag än regel att enskilda ledamöter åker hem med de olika förslag som ska behandlas i riksdagen för att förankra och diskutera det hela på hemorten bland väljare och partivänner. Samtidigt har möjligheterna till dialog mellan väljare och förtroendevalda via sociala medier och andra kommunikationskanaler ökat

lavinartat. Den enskilda ledamoten har svårt att slå igenom i det allt starkare mediebruset.

Med ett färre antal folkvalda så ökar den enskilda ledamotens betydelse och ansvarstagande. Genom ett minskat antal ledamöter frigörs dessutom ekonomiska resurser som kan användas för att stärka varje ledamots granskande, utredande och utåtriktade verksamhet.

Ett argument mot att minska antalet riksdagsledamöter har varit att de mer glest befolkade valkretsarna i landet skulle få en sämre representation. Ett sätt att lösa detta är därför att, som programkommittén föreslår, göra valkretsarna färre så att partiernas representation tryggas i hela landet. Partistyrelsen har efter en sammantagen bedömning och med insikten att nya tider kräver nya tankar beslutat att **tillstyrka punkt 4 och yrka avslag på motion D76, motion D77 yrkande 1 och motion D111 yrkande 1–3**.

I anslutning till denna punkt tar partistyrelsen också upp övriga förslag kring riksdagen och valsystemet.

I **motion D78** föreslås att riksdagens EU-nämnd avskaffas och ersätts med att fackutskotten tar ett ökat ansvar för EU-ärenden. Det finns ett motsatsförhållande som motionärerna pekar på: fackutskotten riskerar att förlora i både engagemang och inflytande i EU-ärenden när det finns en EU-nämnd. Men erfarenhetsmässigt så finns det ett stort mervärde av att EU-nämnden kan se till Sveriges samlade agerande på EU-nivå. Det ska också nämnas att riksdagens arbetsformer redan reformerats och att riksdagens fackutskott numera arbetar betydligt mer strategiskt med EU-frågor och ofta kommer in tidigt i processen. Det är ett arbete som kan utvecklas, men inte ersätta EU-nämndens funktion som ju är att på ett effektivt sätt kunna ge regeringen mandat inför beslut i ministerrådet. Det finns även rent praktiska hinder emot idén, eftersom det på ett och samma sammanträde i ministerrådet kan dyka upp ärenden som har koppling till ett antal olika riksdagsutskott. Om det uppstår ett brådskande behov av att förankra nya ställningstaganden sker denna avstämning i dag med EU-nämnden, som har hög beredskap att sammankallas på kort varsel när så krävs. Det är inte troligt att samma snabba och flexibla arbetssätt är möjligt om nämnden avskaffas. **Motion D78 bör avslås.**

I **motion D79** yrkas att det i partiprogrammet införs en ny punkt om att det ska inrättas särskilda valkretsar för utlandssvenskar. Motionärerna anser att dagens system, där en röst från en utlandssvensk räknas i den valkrets i vilken personen senast bodde, skapar orättvisor för utlandssvenskar eftersom det blir svårt för dessa att förstå vilka partier som representerar deras intressen. Vidare anförs att rösterna riskerar att tappas bort och därmed inte blir räknade.

Partistyrelsen anser i likhet med motionärerna att det är viktigt att underlätta för utlandssvenskar att utöva sin rösträtt, men kan inte se hur förslagen i motionen skulle kunna bidra till detta. Eftersom det svenska valsystemet är näst intill fullkomligt proportionellt skulle utlandssvenskarnas röster inte väga tyngre enbart för att en eller flera valkretsar reserveras för röster från utlandet. Om ett parti vill underlätta för väljare att personrösta på kandidater oavsett dessas geografiska hemvist finns redan i dag möjlighet att registrera rikslistor. Möjligheten till brevröstning innebär visserligen en viss om än marginell risk för att röster försvinner i postgången eller kommer fram för sent, men denna risk påverkas inte av valkretsindelningen. Partistyrelsen anser därför att **motion D79 bör avslås.**

I **motion D80** yrkar motionärerna att EU-medborgare folkbokförda i Sverige samt andra utländska medborgare som bott i Sverige i minst tre år rösträtt i riksdagsvalet, samt att Sverige bör verka för EU-regler som ger EU-medborgare bosatta i andra EU-länder rösträtt i nationella val. I **motion D81 yrkande 1** föreslås en utredning om att ge alla EU-medborgare permanent bokförda i landet rösträtt i samtliga val i Sverige.

I Sverige gäller rösträtt i val till kommun och landsting för EU-medborgare och nordiska medborgare som folkbokförts i Sverige 30 dagar före valdagen, liksom för tredjelandsmedborgare som varit bosatta i Sverige i minst tre år. I svenska val till Europaparlamentet har medborgare i övriga EU-länder rösträtt om hen är folkbokförd i Sverige. Rösträtt i riksdagsval är däremot förbehållen svenska medborgare, och motsvarande regler gäller i alla andra EU-länder. I allmänhet har den EU-medborgare som flyttar till ett annat medlemsland kvar rätten att rösta till det nationella parlamentet i hemlandet.

Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning att integrationen kan förbättras genom bättre möjligheter till delaktighet i det politiska livet, en möjlighet som också ges genom rösträtten i kommun- och landstingsvalet. Kommuner och landsting står för merparten av de skattefinansierade välfärdstjänsterna, och här avgörs även andra viktiga frågor som påverkar människor i vardagen. Därför är det också naturligt att den som är fast bosatt – oavsett medborgarskap – kan välja sina lokala företrädare.

Riksdagen är däremot Sveriges lagstiftande församling, och ansvarar därmed för beslut med strategisk betydelse för hela Sverige. Rösträtten till riksdagen är också kopplad till frågan om valbarhet. Den demokratiska princip som ligger bakom den allmänna rösträtten är att folket väljer sina egna representanter. Den som har rösträtt till riksdagen ska alltså själv kunna väljas till riksdagsledamot. Att införa rösträtt till riksdagen för icke-medborgare skulle bryta mot denna princip, eller så skulle det medföra att icke-medborgare också blir valbara till riksdagen. Ingetdera alternativet är önskvärt, och partistyrelsen anser att rösträtten till riksdagen även fortsättningsvis ska begränsas till svenska medborgare. Medborgarskapet är det tydligaste steget att visa på önskan att fullt ut tillhöra det svenska samhället, och rösträtten blir därmed ett tydligt bevis på det värde och innehåll som det svenska medborgarskapet har. Partistyrelsen yrkar att **motion D80 och D81 yrkande 1 avslås**.

Samernas representation i riksdagen aktualiseras i **motion D82**, där det föreslås att ett riksdagsmandat reserveras för en företrädare för samerna såsom Sveriges urfolk. Motionären anser att detta skulle bidra till att bygga en bro mellan samhället och ursprungsbefolkningen.

Partistyrelsen noterar att det i vissa länder finns konstitutionella bestämmelser som garanterar minoritetsbefolkningar en viss representation i landets parlament. Dessa bestämmelser är dock ofta knutna till att dessa minoritetsbefolkningar getts inre självstyre i vissa områden. Detta gäller inte i Sverige, och även om den samiska befolkningen har sin tyngdpunkt i det traditionella samiska området kan det noteras att Stockholms län var tredje största län till sametingsvalet 2013, räknat i antal röstberättigade väljare. Som nämnts ovan är proportionalitet huvudregeln i det svenska valsystemet, och detta har också sedan mycket lång tid varit en bärande tanke i Folkpartiets konstitutionella politik – kort

sagt, en röst ska vara lika mycket värd oavsett vem som röstar och vilket parti som får rösten. Att öronmärka ett riksdagsmandat för vissa väljare skulle vara ett kraftigt avsteg från denna princip. **Partistyrelsen avstyrker motion D82.**

Riksdagens arbetsformer uppmärksammas i **motion D83**, där det föreslås att det i partiprogrammet införs ett krav om att riksdagens utskottssammanträden som huvudregel ska vara offentliga. Motionärerna motiverar detta med att detta är fallet för Europaparlamentets utskott.

Partistyrelsen delar motionärernas allmänna strävan att det parlamentariska arbetet ska ske under öppna former, både i Sverige och i EU. Den svenska riksdagen är också ett av världens mest öppna parlament vad gäller medborgarnas möjlighet att få tillgång till dokument, röra sig i lokalerna och följa debatterna. Jämförelsen mellan Europaparlamentets och riksdagens utskott är inte helt rättvisande, eftersom utskottens konstitutionella roll ser olika ut. I Europaparlamentet är utskotten en viktig arena för politisk debatt, detta i synnerhet eftersom debattreglerna vid plenarsessionerna är sådana att långt ifrån alla ledamöter har reell möjlighet att yttra sig. Detta skiljer sig från förhållandena i den svenska riksdagen, där alla ledamöter har obegränsad möjlighet att delta i samtliga debatter i plenum. Utskottens roll är beredande och den egentliga politiska debatten förs i kammaren. För medborgarnas insyn och påverkansmöjligheter är den öppna lagstiftningsprocessen med utredningar, remissrundor, lagrådsremiss och möjlighet att föreslå partierna motioner betydligt viktigare än möjligheten att följa ett utskottssammanträde.

Partistyrelsen är dock överens med motionärerna om att riksdagens verksamhet behöver fortsätta utvecklas. En förändring av utskottens arbetsformer är inte utesluten i det sammanhanget, men den får i så fall också konsekvenser för kammarens roll och arbete. Det är därför inte lämpligt att redan nu binda partiet för just denna förändring. Med detta föreslår partistyrelsen att **motion D83 avslås**.

I detta sammanhang tar partistyrelsen också upp motioner kring lagstiftningsprocessen som sådan. I **motion D84** yrkas att Folkpartiet verkar för att det inrättas ett landsbygdsråd, vars funktion ska vara att granska förslag till lagar och förordningar ur glesbygdens, landsortens och de mindre tätorternas perspektiv innan de genomförs. Motionärerna menar att landsbygdens situation ofta förbises innan ny lagstiftning tas fram, och tar som exempel lagstiftningen om att alla bensinmackar ska tillhandahålla miljövänliga bränslen (som påskyndat den så kallade mackdöden) och reformeringen av strandskyddsreglerna, som enligt motionen lett till att det blivit ännu svårare att få bygglov i sjönära glesbygdsområden m.m.

Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning att de skilda förutsättningarna mellan storstad och glesbygd eller mellan landsbygd och tätort måste beaktas när ny lagstiftning utarbetas. Folkpartiet har också kraftfullt kritiserat effekterna av macklagstiftningen, som genomdrevs under den socialdemokratiska regeringen på Miljöpartiets initiativ. Inom Folkpartiet pågår nu ett arbete för att fördjupa och utveckla den liberala landsbygdspolitiken för att stärka möjligheterna till tillväxt och företagande – och därmed arbetstillfällen – i landets glesare befolkade delar.

Redan i dag föreskriver kommittéförordningen (1988:1474) att alla statliga utredningar ska redovisa konsekvensanalyser av hur förslagen påverkar sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet. Partistyrelsen är fullt öppen för att denna regel kan behöva stramas upp ytterligare, och partistyrelsen kan också pröva andra åtgärder för att säkerställa att olika regionala perspektiv beaktas när ny lagstiftning tas fram. Partistyrelsen är däremot inte övertygad om att bästa lösningen på detta är att inrätta ett särskilt granskningsorgan. Partistyrelsen föreslår med det ovan anförda att **motion D84 anses besvarad.**

I **punkt 5** föreslår programkommittén att riksdagen endast ska kunna avsätta regering genom att välja ny statsminister. Programkommittén föreslår även att en karensregel bör införas för statsråd som går vidare till uppdrag där känslig regeringsinformation kan komma till användning.

I Sverige tillämpas negativ parlamentarism, dvs. regeringen sitter kvar så länge en majoritet i riksdagen inte aktivt går emot den. Vid val av ny statsminister gäller likaså att talmannens förslag till statsminister anses bifallet om inte minst 175 ledamöter röstar emot. Detta har två fördelar. För det första blockeras inte möjligheten att bilda regering även om det parlamentariska läget är oklart. För det andra kan de partier som inte ingår i regeringsunderlaget välja att tolerera en sittande regering eller en statsministerkandidat genom att lägga ned sina röster. Partistyrelsen har förståelse för att programkommittén vill undersöka möjligheten att ytterligare stärka parlamentarismen, men bedömer att det är svårt att se de praktiska fördelarna med kommitténs förslag. Partistyrelsen delar däremot programkommitténs förslag om karensregel för statsråd och anser vidare att karensregeln även bör omfatta statssekreterare. **Partistyrelsen yrkar därför att punkt 5 ges följande lydelse: ”En karensregel bör införas för statsråd och statssekreterare som går vidare till enskilda uppdrag där känslig regeringsinformation kan komma till användning.”**

Relationen mellan regering och riksdag berörs också i **motion D85**, där det föreslås att det i partiprogrammet skrivs in att nyutnämnda statsråd ska delta i en offentlig utfrågning i ansvarigt utskott i riksdagen. I förslaget till programtext föreslås att detta ska ske ”innan statsråden tillträder sitt ämbete”, men i brödtexten till motionen talas i stället om att utfrågningen ska ske av ”nya statsråd”, vilket torde innebära att statsråden redan har tillträtt.

Partistyrelsen anser att motionärerna tar upp ett intressant förslag. Erfarenheterna från Europaparlamentet, som nämns i motionen, visar att offentliga utfrågningar av nominerade kommissionärer ofta blir ett viktigt tillfälle för kandidaten att presentera sitt politiska program och för parlamentet att utöva sin granskande funktion.

Enligt regeringsformen väljs statsministern av riksdagen, och övriga statsråd utses av statsministern. Motionärerna yrkar inte på att denna ordning ska ändras, och det får alltså antas att en utfrågning sker efter att det nyutnämnda statsrådet har presenterats. Partistyrelsen anser att motionärernas förslag bör övervägas närmare, men att detta lämpligen bör ske i samband med mer övergripande översyner av riksdagens arbetsformer. Med detta föreslår partistyrelsen att **motion D85 bör anses besvarad**.

I **punkt 6** föreslår programkommittén att partiernas skyldighet att redovisa källorna för sin finansiering ska regleras i lag. I **motion D86** avvisas detta förslag, och motionären vill i stället att partiprogrammet ska innehålla en text om att partierna frivilligt ska komma överens om att redovisa sin finansiering, men att lagstiftning inte ska förekomma.

Sverige är ett av få länder i den demokratiska världen som helt saknar lagstiftning om redovisning av hur de politiska partierna finansieras. I motsats till vad som hävdas i motionen utgår den svenska regeringsformen uttryckligen från att folkviljan kanaliseras genom partier som ställer upp i val. Den representativa demokratin i Sverige är alltså en partidemokrati. Även om partierna är fristående i förhållande till den offentliga makten är det därför ett demokratiskt problem att ett parti kan välja att helt hemlighålla sina finansiärer.

Sverige är inte immunt mot korruption. Partistyrelsen anser att en rättslig reglering av frågan om de politiska partiernas finansiering är mycket angeläget för att inte urholka legitimiteten för det demokratiska systemet och för att motverka korruption och inflytandemissbruk. **Partistyrelsen tillstyrker punkt 6 och avstyrker motion D86.**

I **punkt 7** skriver programkommittén om individers rätt till likvärdiga välfärdstjänster och att utjämningssystemet ska innehålla drivkrafter för tillväxt. Partistyrelsen anser att lydelsen i denna punkt inte hör hemma under avsnittet ”Det levande folkstyret” utan snarare bör placeras under avsnitt 3.1.1, det vill säga inom det ekonomisk-politiska avsnittet. Yrkandet hanteras därför i det sammanhanget. **Partistyrelsen föreslår således att punkt 7 utgår.**

I **punkt 8** föreslår programkommittén att Sverige på regional nivå ska vara indelat i direktvalda regioner med ansvar för bland annat sjukvård, kollektivtrafik, näringslivsutveckling och regionplanering. Vidare föreslås att staten ska underlätta för de kommuner som vill gå samman för att höja kvaliteten på servicen och minska sårbarheten. I anslutning till denna punkt yrkas i **motion H90 yrkande 2** att regionerna också ska ges uttryckligt ansvar för transportinfrastruktur. I **motion D87** föreslås att partiprogrammet tydligt tar ställning till vad som beskrivs som ”en mer symmetrisk struktur” på regionerna, det vill säga att de befolkningsmässigt blir mer likvärdiga. Motionärerna föreslår att Folkpartiet driver på för färre och större regioner. Å andra sidan yrkas i **motion D88** att Folkpartiet verkar för att de redan inlämnade ansökningarna om regionbildning från befintliga landsting beviljas av regeringen. I **motion D89** föreslås att staten mer aktivt tar ställning för färre kommuner, medan det i **motion D90** i stället förespråkas fler kommuner.

En annan aspekt på den kommunala demokratin tas upp i **motion D91**, som vill ha en text i partiprogrammet om minskad statlig detaljstyrning av kommunerna (**yrkande 1**) och förespråkar ett återinförande av systemet med frikommuner (**yrkande 2**).

Partistyrelsen anser att programkommittén på ett välavvägt sätt har beskrivit grundprinciperna för hur den regionala och kommunala nivån ska organiseras. Vid landsmötet 2007 uttalades bland annat att Folkpartiet bejakar starka, funktionella och dynamiska regioner, att regionbildningen ska ske utifrån funktionella samband och att förutsättningen för större regioner är att de är politiskt förankrade på den regionala och lokala nivån. Partistyrelsen anser att dessa principer också framöver bör vara vägledande och delar även programkommitténs beskrivning av regionernas roll.

Partistyrelsen anser inte att partiprogrammet bör ta ställning till exakt hur många kommuner som bör finnas. Eftersom det på ett antal håll i landet pågår en diskussion om kommunsammanslagningar bör det däremot finnas en tydlig signal om att staten inte bara, som de senaste 35 åren, ska genomföra kommundelningar utan också ska kunna underlätta sammanslagningar.

Vidare anser partistyrelsen att den kommunala självstyrelsen är en central del av demokratin. Kommunernas självstyrelse har också fått tydligare skydd i grundlagen genom de ändringar i regeringsformen som trädde i kraft 2011. Att stärka den kommunala självstyrelsen är dock något som inte kan sammanfattas så enkelt som att de nationella reglerna borde bli färre, och utrymmet för kommunala bestämmelser bli större. Snarare handlar det om att se hur den offentliga makten utövas i förhållande till den enskilde individen, och var besluten ska tas för att de personer som bor i ett samhälle ska ha så stor makt som möjligt över sina egna liv.

Ökat kommunalt självstyre måste också innebära att det uppstår skillnader mellan olika delar av landet – annars blir ju självstyret innehållslöst. Fördelningen mellan statlig och kommunal nivå är dock inte given en gång för alla, utan måste hela tiden prövas utifrån vad som gynnar den enskilde. På en del områden är det självklart med lokala variationer, medan det på andra områden tvärtom anses oacceptabelt. Exempelvis skulle det ur socialliberal synpunkt vara förkastligt om en kommun under åberopande av principen om kommunalt självstyre avvecklar äldreomsorgen. Det är alltså den enskildes makt och valmöjligheter som ska vara vägledande för ansvarsfördelningen mellan stat och kommun. Med hänsyn till ovanstående yrkar partistyrelsen att **punkt 8 bifalls och att motionerna H90 yrkande 2, D87–D90 och D91 yrkande 1 anses besvarade.**

Vad gäller frikommuner vill partistyrelsen anföra följande. Frikommunförsöket genomfördes 1984–91 och omfattade totalt 37 kommuner och fyra landsting, vilka beviljades undantag från statliga regler och föreskrifter och därmed kunde pröva friare organisationsformer. Exempelvis kunde kommunerna fritt välja nämndstruktur med undantag för kommunstyrelse och valnämnd. De positiva erfarenheterna från frikommunförsöket låg till grund för 1991 års kommunallag som gav frihet vad gäller nämndorganisation. Dessa erfarenheter har alltså redan tagits till vara. Frågan om den kommunala demokratin har även sedan därefter prövats upprepade gånger, nu senast av kommittén för förstärkning av den kommunala demokratins beslutssätt. Partistyrelsen är enig med motionären om att den kommunala demokratin kontinuerligt behöver utvecklas och att nya arbetssätt då kan behöva prövas, men anser inte att det är ändamålsenligt att låsa detta arbete till ett nytt frikommunförsök. Partistyrelsen föreslår därför att **motion D91 yrkande 2 avslås**.

Frågan om kommunal parlamentarism, alltså att de partier som utgör majoriteten i kommunfullmäktige besätter samtliga poster i kommunstyrelsen och eventuellt också andra nämnder, tas upp i **motion D92**. Motionärerna förespråkar en övergång till kommunal parlamentarism genom att detta förs in i kommunallagen, och vill som ett första steg ha en försöksverksamhet i vissa kommuner.

I kommuner och landsting utses styrelse och nämnder normalt genom proportionella val, där partigrupperna eller de enskilda partierna tar platser utifrån storleksordning. Partistyrelsen vill understryka att det redan enligt gällande lagstiftning är möjligt att införa kommunal parlamentarism. Dock innehåller kommunallagen ett tämligen starkt minoritetsskydd i sådana lägen.

Kommunal parlamentarism har diskuterats vid många landsmöten och har även belysts i ett antal statliga utred-

ningar, nu senast i slutbetänkandet (SOU 2012:30) från kommittén för förstärkning av den kommunala demokratins beslutssätt. Kommittén föreslog en försöksverksamhet i vissa kommuner, men regeringen har gjort bedömningen att denna fråga kräver fortsatta överväganden innan en eventuell försöksverksamhet kan bli aktuell. Det gäller dels vilka möjligheter till insyn oppositionen skulle få, dels om det alls finns något behov av att ändra reglerna. Kommitténs förslag om försöksverksamhet fick ett mycket blandat mottagande av remissinstanserna, och endast en tredjedel av dem var positiva eller hade inget att erinra. Ett flertal av de kommunala remissinstanserna har också anfört att det inte skulle vara aktuellt för dem att delta i en försöksverksamhet.

Det får förutsättas vara uteslutet att en kommun genom statligt tvång utpekas som försökskommun för kommunal parlamentarism. Det måste finnas stöd från den berörda kommunen för att en försöksverksamhet ska vara demokratiskt legitim. Samtidigt ger som sagt redan dagens kommunallag möjlighet till kommunal parlamentarism, om detta inte blockeras genom minoritetsskyddsreglerna. Om en försöksverksamhet ska vara meningsfull måste den alltså innebära att minoritetens möjlighet att blockera en övergång till kommunal parlamentarism försvagas eller upphävs. Samtidigt är frågan om oppositionens insyn i kommunens löpande skötsel ett problem som hittills inte fått ett tillfredsställande svar. Partistyrelsen anser att landsmötet inte bör ta ställning för en försöksverksamhet om kommunal parlamentarism innan det finns ett fördjupat underlag, i linje med vad regeringen pekat på. Med detta föreslås att **motion D92 anses besvarad**.

Reglerna om kommunala folkomröstningar uppmärksammas i **motion D93**, som vill att Folkpartiet arbetar för en förändrad lagstiftning eftersom det enligt motionären blivit alltför lätt för en minoritet att genom folkinitiativ driva fram folkomröstning i enskilda beslutsärenden.

Sedan 2011 finns en bestämmelse i kommunallagen om att en kommunal folkomröstning ska hållas om frågan har väckts genom ett folkinitiativ som har stöd av minst tio procent av de röstberättigade, saken gäller ett ärende som kommunen kan besluta om och inte minst en tredjedel av kommunfullmäktiges ledamöter röstar emot att hålla folkomröstning. Lagändringen hänger ihop med den grundlagsreform som trädde i kraft samma år och som hade stöd av samtliga partier som satt i riksdagen före valet 2010. Den måste alltså ses som en del av en helhet där Folkpartiet medverkat i en politisk uppgörelse. Även om folkomröstningar är ett avsteg från den representativa demokratin anser partistyrelsen att de i vissa lägen kan fylla en funktion. Det är för tidigt att redan nu dra slutsatser om utfallet av de ändrade reglerna. Partistyrelsen föreslår därför att **motion D93 anses besvarad**.

Förtroendevaldas villkor är en fråga som tas upp i **motion D94**, där motionären efterlyser en översyn av ersättningar till politiskt förtroendevalda så att fler får möjlighet att engagera sig (**yrkande 1**) och att det skapas tydliga rutiner för att nya förtroendevalda skolas in i det politiska arbetet (**yrkande 2**). Partistyrelsen delar motionärens ståndpunkt att det är av stor vikt att förtroendevalda har rimliga villkor och ges tillräcklig utbildning. Hur ersättningssystemen utformas bör dock inte landsmötet ta ställning till, utan detta måste avgöras av varje kommun respektive landsting eller region (i riksdag och regering finns särskilda nämndmyndigheter som fastställer ersättningarna). Vad gäller utbildningar av förtroendevalda är detta något där både partierna och de politiska organen har en viktig roll. Det torde enligt partistyrelsen vara standard att t.ex. kommuner ordnar utbildningar för nya förtroendevalda i samband med en ny mandatperiod.

Även Folkpartiet gör en hel del för att åstadkomma det som motionären efterlyser. Exempelvis har Folkpartiet i samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan tagit fram ett omfattande studiematerial, ”Politik i praktiken”. Studiematerialet, en bok på 160 sidor, handlar om att bedriva liberal politik i kommuner och landsting och tar upp hur liberala värderingar uttrycks i den lokala politiken, grunderna för den svenska demokratins organisation, kommun- och landstingsfullmäktiges arbetssätt med nämnder och styrelser, hur Folkpartiet fungerar och hur det svenska valsystemet ser ut. Målgruppen är framför allt nyvalda förtroendevalda.

Om det visar sig att det finns systematiska brister i hur nya förtroendevalda ges möjlighet till utbildning är partistyrelsen öppen för att Folkpartiet ska aktualisera frågan i lämpligt sammanhang, till exempel via Sveriges kommuner och landsting (SKL). Med detta föreslår partistyrelsen att **motion D94 anses besvarad.**

I **punkt 9** beskriver programkommittén offentlighetsprincipens betydelse för granskning och debatt och föreslår att offentligt finansierad verksamhet ska så långt som möjligt omfattas av samma regler om sekretess och meddelarskydd oavsett om den bedrivs i allmän eller privat regi. Extra viktigt är detta i vård, skola, omsorg och andra områden som särskilt påverkar enskilda människor. I **motion D95** yrkar motionären att avsnitt 5.3 kompletteras med ett stycke med krav på ökad transparens, skydd för visselblåsare och mindre hemlighetsmakeri i offentliga bolag. I **motion D96** vill motionärerna att offentlighetsprincipen ska stärkas genom bättre utnyttjande av IT-verktyg, samt att Folkpartistyrda kommuner ska bli de mest öppna i tillämpningen av offentlighetsprincipen. I **motion D97** yrkas däremot att offentlighetsprincipen inskränks genom att polisens förundersökningsprotokoll inte längre ska vara offentlig handling.

Sverige har en mycket låg grad av korruption jämfört med andra länder. 2012 års upplaga av Transparency Internationals Corruption Perception Index placerar Nya Zeeland, Danmark och Finland i topp, medan Sverige ligger på fjärde plats. Ett skäl till det torde vara den kultur av öppenhet och god förvaltning som råder i offentlig verksamhet.

Samtidigt får vi inte slå oss till ro. Flera klara fall av korruption har avslöjats inte minst i kommunala bolag, vilket riskerar att rubba förtroendet för den offentliga verksamheten. Det förekommer också att medborgare inte får tillgång till handlingar från myndigheter enligt de regler som gäller. Verkliga möjligheter till insyn och granskning är en förutsättning för att demokratin ska fungera, men också för att minska risken för korruption och garantera att verksamheten bedrivs effektivt. Ett ständigt arbete bör bedrivas inom staten liksom i samtliga kommuner och landsting för att stärka möjligheterna till insyn, liksom för att förebygga korruption och maktmissbruk. Offentlighetsprincipen bör utvecklas genom att diarier och allmänna handlingar görs tillgängliga på nätet i större utsträckning än i dag. Här har både EU:s institutioner och flera av våra grannländer i många fall kommit längre. Dessutom är det centralt att samma offentlighetsregler – utan undantag – gäller i all offentlig verksamhet, oavsett driftsform.

Partistyrelsen tar bestämt avstånd från förslaget att sekretessbelägga förundersökningsprotokoll. Förundersöknings-

D

materialet spelar en avgörande roll i alla brottmålsrättegångar, och att generellt sekretessbelägga dessa handlingar skulle innebära att utomståendes möjlighet till insyn i rättegångarna kraftigt försvåras. Detta vore ett hot mot rättssäkerheten.

Partistyrelsen föreslår därför att **punkt 9 ges lydelsen: ”Offentlighetsprincipen har en grundläggande betydelse för att förankra och fördjupa folkstyret, och är en förutsättning för granskning och debatt. Diarier och allmänna handlingar bör i större utsträckning göras tillgängliga på nätet för att underlätta insyn. Offentligt finansierad verksamhet ska omfattas av samma regler om sekretess och meddelarskydd oavsett om den bedrivs i allmän eller privat regi, och även om den drivs i bolagsform. Extra viktigt är detta i vård, skola, omsorg och andra områden som särskilt påverkar enskilda människor.” Partistyrelsen yrkar vidare att motionerna D95 och D96 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört och att motion D97 ska avslås.**

Avslutningsvis övergår partistyrelsen till de övriga motioner som tar upp konstitutionella frågor, förvaltningspolitik m.m.

Vikten av en bred folklig debatt i samband med grundlagsändringar aktualiseras i **motion D98**, som menar att grundlagarna i Sverige tenderar att uppfattas som en arbetsordning för staten och att grundlagsändringar därför ofta görs utan att någon egentlig debatt som involverar den breda allmänheten äger rum. Därmed förfelas enligt motionärerna syftet med att grundlagsändringar ska kräva två likalydande riksdagsbeslut med mellanliggande riksdagsval. Poängen med en sådan ordning är att väljarna ska ha möjlighet att genom valresultatet sätta stopp för oönskade konstitutionella frågor, eller i vart fall att partierna ska ta intryck av välgrundad kritik och avstå från att fullfölja påbörjade grundlagsändringar som visat sig mindre genomtänkta. Med hänvisning bland annat till 2004 års rapport från SNS demokratiråd (”Demokratins grundlag”) föreslår motionärerna att lagstiftningen ändras så att berörda myndigheter inför riksdagsval får skyldighet att ge medborgarna lättfattlig information om vilande grundlagsförslag (**yrkande 1**) och att en statlig kommitté bör tillsättas för att utreda hur beslutande folkomröstningar för grundlagsändringar bör utformas (**yrkande 2**).

Motionärerna tar upp en fråga av stor principiell vikt. För liberaler är det en ständig uppgift att bevaka de konstitutionella frågorna med tanke på dessas betydelse för demokratin och för de medborgerliga fri- och rättigheterna. Detta innebär givetvis också att vi liberaler har ett särskilt ansvar att reflektera över hur debatten om grundlagsfrågorna kan vitaliseras.

I det perspektivet kan det alltså i förstone vara en tilltalande tanke att lagstifta om myndighetsinformation kring grundlagsändringar. Saken är dock inte helt enkel. Inför varje riksdagsval finns det alltid ett stort antal ärenden som är vilande över valet, inte bara grundlagsändringar. Varje riksdagsval innebär också att den enskilda väljaren ges möjlighet att påverka den allmänna politiska kursen. Vilka partier som sitter i regeringen, vilken ekonomisk politik som förs eller hur landets utrikes- och säkerhetspolitik ska utformas kan vara väl så centrala frågor som exempelvis hur databasregeln i tryckfrihetsförordningen ska utformas.

Frågan som uppstår blir då: ska myndigheter ges i uppdrag att informera om vissa politiska frågor inför allmänna val? Ett sådant uppdrag skulle visserligen bidra till att höja kunskapen om just dessa frågor, men samtidigt kan man inte komma ifrån att det indirekt skulle påverka valrörelsen. Hela syftet med informationen är ju att öka medborgarnas uppmärksamhet för en viss politisk fråga. Den oönskade effekten kan då bli att samhällsinformationen om just dessa frågor uppfattas som en signal om att det är dessa frågor som valrörelsen handlar om, medan andra frågor uppmärksammas mindre än de annars skulle ha gjort.

Följdfrågan blir därför: om myndigheter ska samhällsinformera i politiska frågor inför val, varför ska de bara göra detta i grundlagsfrågor? För den som anser att grundlagsfrågor är särskilt viktiga att belysa inför ett riksdagsval är svaret kanske enkelt, men också denna åsikt uttrycker i sig en politisk värdering om vilka frågor som är mer eller mindre betydelsefulla.

I sammanhanget kan det också nämnas att det finns många tillfällen när grundlagsfrågor har varit mycket centrala i den politiska debatten, inte minst tack vare liberala insatser. Bertil Ohlin gjorde författningsfrågan till ett huvudämne under 1960-talet, Per Ahlmark ledde på 1970-talet kampen för att införa ett starkt grundlagsskydd för individens fri- och rättigheter och Bengt Westerberg var starkt pådrivande för att stärka skyddet för äganderätten och den negativa föreningsfriheten. Men när grundlagsfrågor hamnar i den politiska debatten finns det en konflikt i botten. De partier och enskilda medborgare som motsätter sig en vilande grundlagsändring har all möjlighet att opinionsbilda kraftfullt för detta. Partistyrelsen har stor sympati för motionärernas strävan att öka allmänhetens engagemang i grundlagsfrågor men landar därför till slut i att yrka att **motion D98 yrkande 1 anses besvarat.**

Redan i dag innehåller grundlagen bestämmelser om beslutande folkomröstningar i grundlagsfrågor. Om minst en tiondel av riksdagens ledamöter begär det ska riksdagen ta ställning till att hålla folkomröstning, och det räcker med att en tredjedel av ledamöterna bifaller förslaget för att folkomröstningen ska hållas. Folkomröstningen ska ske i samband med ordinarie riksdagsval, och om mer än hälften röstar emot förslaget faller det. I annat fall tas det upp till förnyad omröstning av den nyvalda riksdagen. Partistyrelsen anser att detta regelverk, som senast förändrades i samband med grundlagsreformen 2011, är väl avvägt och att någon förnyad utredning inte är påkallad i nuläget. Med detta föreslås att även **motion D98 yrkande 2 anses besvarat.**

I **motion D99** yrkas att det i partiprogrammet införs en skrivning om att begränsa onödig byråkrati så att skattemedlen används till rätt ändamål. Partistyrelsen är överens med motionären om att det är en självklar liberal uppgift att ständigt verka för effektiv hushållning med skattepengar. Som maktbärande parti har vi också ansvar att vara vaksamma mot alla tendenser till onödig myndighetsexpansion. Sedan maktskiftet 2006 har ett antal reformer gjorts för att effektivisera förvaltningen, bland annat genom myndighetssammanslagningar och i vissa fall rena nedläggningar. Partistyrelsen anser att den grundläggande principen är tillfredsställande uttryckt i det föreliggande programförslaget (till exempel i avsnitt 1 och 3) och föreslår med detta att **motion D99 anses besvarad**.

I **motion D100** behandlas villkoren för myndighetschefer. Motionären anser att det är fel att en myndighetschef, exempelvis en generaldirektör, som får lämna sin post i förtid får behålla sin lön under förordnandetiden. I stället förespråkar

motionären att lönen sätts i proportion till de nya arbetsuppgifter som blir aktuella under återstående tid.

Myndighetschefers villkor har senast analyserats av utredningen om översyn av anställningsvillkor för myndighetschefer, som presenterade sitt betänkande (SOU 2011:81) i november 2011. Betänkandet bereds i regeringskansliet.

Myndighetschefer är inte tillsvidareanställda och föreslås i utredningen inte heller bli det, utan förordnas i stället på sex år med möjlighet till förlängning. Under denna tidsbegränsade anställning har myndighetschefen ett starkt skydd mot uppsägning, men om regeringen vill byta chef för en myndighet kan den i stället omplacera den tidigare chefen till andra arbetsuppgifter och utse en ny. Utredningen föreslår att alla myndighetschefer som omfattas av utredningen fullt ut ska lönesättas individuellt. Detta ligger i viss mån i linje med motionen, men vad motionären närmast verkar eftersträva är att fler myndighetschefer ska få lönen sänkt om arbetsuppgifterna förändras. Partistyrelsen vill inte föregå det beredningsarbete som nu pågår, men vill dock göra den noteringen att det inte är säkert att motionärens förslag leder till sänkta lönekostnader för staten. Om en myndighetschef har tidsbegränsad anställning, när som helst kan omplaceras till nya arbetsuppgifter och då kan räkna med att det är stor sannolikhet att lönen sänks, så kommer detta sammantaget att skapa drivkrafter för att kräva högre lön för att alls våga tillträda ett uppenbarligen så riskfyllt uppdrag. Partistyrelsen anser med detta att **motion D100 bör anses besvarad.**

Reglerna om flaggning tas upp i två motioner. I **motion D101** yrkas att Folkpartiet ska verka för att allmänna valdagar också är allmänna flaggdagar. I **motion D102** yrkas att regeringens pressträffar och andra framträdanden ska prydas av den svenska flaggan.

Enligt förordningen (1982:270) om allmänna flaggdagar är dag för riksdagsval flaggdag. På den punkten är motionärens förslag alltså redan tillgodosett. Partistyrelsen anser visserligen att det är naturligt att även dag för val till Europaparlamentet blir flaggdag, men om antalet flaggdagar ska utökas ytterligare är det mer prioriterat att förverkliga det krav som Folkpartiets landsmöte antog redan 2007 om att göra Europadagen den 9 maj till allmän flaggdag.

Den svenska flaggan används sparsamt i samband med exempelvis regeringens presskonferenser. Den förekommer dock ibland, och då tillsammans med EU-flaggan, vid presskonferenser som hålls i EU:s rådsbyggnad. Såväl den svenska flaggan som EU-flaggan har däremot en framträdande plats såväl i riksdagens plenisal som vid departementens entréer. Partistyrelsen anser att det i vissa fall kan vara befogat att använda den svenska flaggan vid exempelvis presskonferenser och regeringsframträdanden av europeisk och internationell karaktär, och i så fall tillsammans med EU-flaggan i syfte att markera Sveriges hemvist i Europeiska unionen. Något särskilt regelverk kring detta torde det dock inte finnas behov av. **Partistyrelsen yrkar med anledning av ovanstående att motionerna D101 och D102 anses besvarade.**

Ett antal motioner tar upp kungahusets ställning och lagstiftningen kring medlemmar av kungahuset. I **motionerna D103 och D104** yrkas att det i partiprogrammet införs ett krav på att Sverige ska vara republik. Även **motion D105** yrkar att Folkpartiet tar ställning för republik. I **motion D77 yrkande 2** föreslås tvärtom att partiprogrammet tar ställning för Sveriges nuvarande statsskick, dvs. att Sverige är en monarki där statschefen saknar all politisk makt.

Liberalismen i Europa uppstod på 1700-talet bland annat som en reaktion mot kungligt envälde. Svenska liberaler införde allmän och lika rösträtt i Sverige i strid med monarkin och högern. Liberalernas duster med inskränkta monarker var stundtals hård. Särskilt uppmärksammad är Gustav V:s borggårdskupp 1914 som resulterade i att den liberale statsministern Karl Staaff avgick i protest mot kungens antiparlamentariska agerande. Också efter det att parlamentarismen i realiteten har införts har kungamakten försökt att spela en politisk roll, exempelvis under den så kallade midsommarkrisen 1941 rörande tysk transitering på svensk järnväg.

Vår nuvarande svenska grundlag fastslår att Sverige är en konstitutionell monarki där statschefens uppgift enbart är av representativ och ceremoniell betydelse. Det är innebörden av den så kallade Torekovkompromissen från 1970, som bland annat Folkpartiet ställde sig bakom.

Partistyrelsens konstaterar att Torekovkompromissen innebär att statschefen saknar makt. Monarkins maktställning i det politiska systemet är således redan undanröjd. Även om det går att anföra principiella argument mot arvsmonarkin anser partistyrelsen att Torekovkompromissen visat sig fungera väl och har ett starkt folkligt stöd. Det saknas alltså anledning att i dag väcka frågan om statsskickets grunder. Mot bakgrund av detta föreslår partistyrelsen landsmötet att **motionerna D103–D105 och D77 yrkande 2 avslås**.

Motionerna D106–D109 förespråkar att Folkpartiet ska verka för ett avskaffande av § 4 successionsordningen, som föreskriver att regenten samt de personer inom ingår i tronföljden ska vara ”av den rena evangeliska läran, sådan som den, uti den oförändrade Augsburgiska bekännelsen, samt Uppsala mötes beslut av år 1593, antagen förklarad är”. Motionärerna framhåller att religionsfriheten är en universell och okränkbar rättighet som bör tillkomma även medlemmar av kungahuset. Två av motionerna yrkar även att detta ska nämnas i partiprogrammet.

Partistyrelsen instämmer i sak i motionärernas ståndpunkt. Religionskravet på statschefen är en kvarleva från en epok när Sverige saknade religionsfrihet, och för liberaler är det en fundamental princip att varje person måste själv ha rätt att avgöra vilken religiös tro han eller hon vill bekänna sig till eller inte bekänna sig till. Att § 4 successionsordningen bör slopas är emellertid en ståndpunkt som Folkpartiet redan har intagit, och som partiet också aktivt verkat för i riksdagen (se t.ex. partimotion 2003/04:K290 och kommittémotion 2004/05:K287). Partistyrelsen anser inte att denna existerande partiståndpunkt måste införas i partiprogrammet, och eftersom motionärernas förslag i sak är tillgodosett föreslår partistyrelsen att **motionerna D106–D109 anses besvarade**.

Avslutningsvis förespråkas i **motion D110** ökade möjligheter till offentlig insyn i hur skattemedlen för hovstaterna används.

Kungliga hovstaterna är den officiella beteckningen på den organisation (i dagligt tal kallad hovet) som har till uppgift att bistå statschefen och det kungliga huset i deras officiella plikter. Riksmarskalken leder hovstaterna och är inför kungen ansvarig för hela organisationens verksamhet. I budgetsammanhang delas de kungliga hovstaterna in i kungliga hovstaten och kungliga slottsstaten.

Kungliga hovstaten består av riksmarskalksämbetet och hovmarskalksämbetet inklusive de enskilda hovstaterna för kungahusets medlemmar. Från anslaget till kungliga hovstaten betalas kostnader för representation och statsbesök, resor,

transporter och personal m.m. samt levnadsomkostnader som är direkt kopplade till statschefens funktion och normala levnadsomkostnader för kungen och hans familj som inte är av rent privat karaktär. Kungliga slottsstaten består av husgerådskammaren och ståthållarämbetet. Från denna del av anslaget betalas bl.a. driftskostnader för de kungliga slotten.

Kungliga hov- och slottsstaten ska enligt den överenskommelse som träffades med regeringen 1996 årligen lämna en berättelse över den samlade verksamheten. Tyngdpunkten ska läggas på hur tilldelade medel har använts när det gäller ståthållarämbetet och husgerådskammaren (slottsstaten). Regeringen och riksmarskalksämbetet enades 2005 om att komplettera överenskommelsen från 1996 när det gäller insyn i den verksamhet som bedrivs inom ramen för anslaget till kungliga hovstaten. Överenskommelsen innebär bl.a. att den verksamhet som bedrivs inom ramen för anslaget till hovstaten ska redovisas utförligare i verksamhetsberättelsen.

Riksdagen gjorde år 2011 ett tillkännagivande till regeringen om att genomföra en översyn av överenskommelsen om redovisning av anslaget till kungliga hovstaten. Allianspartierna reserverade sig i konstitutionsutskottet mot ett formellt tillkännagivande, men alla riksdagspartier var i sak eniga om att Regeringskansliet, i samband med sina kontakter med de kungliga hovstaterna, löpande bör pröva förutsättningarna för att ytterligare utveckla den årliga redogörelsen från hovstaterna. Ärendet bereds för närvarande i regeringskansliet.

Partistyrelsen konstaterar att det redan pågår ett arbete i den riktning som motionären förespråkar, varför motionen i sak får anses vara tillgodosedd. Mot bakgrund av detta föreslår partistyrelsen att **motion D110 anses besvarad**.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att motion D68 avslås

2. att motion D69 anses besvarad

3. att programkommitténs förslag avsnitt 5.3 punkt 1 bifalls

4. att avsnitt 5.3 punkt 2 ges lydelsen: ”Demokratin förutsätter aktiva medborgare och ett levande demokratiskt samtal. Det behövs fler möjligheter att följa den politiska processen och påverka beslutsfattandet. Särskilt viktigt är det att verka för att kvinnor och män har samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare, och att motverka maktklyftor som baseras på skillnader i kunskap eller tilltro till den politiska processen. Medborgardialoger bidrar till att medborgarnas kunskaper och intresse tas tillvara även mellan valen.”

5. att motionerna D70 och D71 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört

6. att motion D72 anses besvarad

7. att det efter punkt 2 införs en ny punkt med lydelsen: ”Demokratin förutsätter att medborgare vill och vågar engagera sig politiskt. Den grundläggande rättigheten att engagera sig politiskt måste värnas och hot och trakasserier mot politiskt aktiva och förtroendevalda måste aktivt bekämpas.”

8. att motion D73 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

9. att motion D74 avslås

10. att avsnitt 5.3 punkt 3 (enligt programkommitténs numrering) ges lydelsen: ”Skilda valdagar för kommuner och landsting/regioner ökar utrymmet för debatt och insyn i lokala och regionala frågor. Lokala och regionala val ska hållas mitt emellan riksdagsvalen. För att förstärka väljarens makt ska procentspärrarna i personvalet slopas, så att ett partis kandidater tar mandat i samma ordning som de fått personkryss.”

11. att motion D75 bifalls

12. att programkommitténs förslag avsnitt 5.3 punkt 4 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

13. att motion D76, motion D111 yrkande 1–3 och D77 yrkande 1 avslås

14. att motion D78 avslås

15. att motion D79 avslås

16. att motion D80 och D81 yrkande 1 avslås

17. att motion D82 avslås

18. att motion D83 avslås

19. att motion D84 anses besvarad

20. att avsnitt 5.3 punkt 5 (enligt programkommitténs numrering) ges lydelsen: ”En karensregel bör införas för statsråd och statssekreterare som går vidare till enskilda uppdrag där känslig regeringsinformation kan komma till användning.”

21. att motion D85 anses besvarad

22. att programkommitténs förslag avsnitt 5.3 punkt 6 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

23. att motion D86 avslås

24. att programkommitténs förslag avsnitt 5.3 punkt 7 (enligt programkommitténs numrering) utgår

25. att programkommitténs förslag avsnitt 5.3 punkt 8 bifalls

26. att motion H90 yrkande 2 samt D87–D90 anses besvarade

27. att motion D91 yrkande 1 anses besvarat

28. att motion D91 yrkande 2 avslås

29. att motion D92 anses besvarad

30. att motion D93 anses besvarad

31. att motion D94 anses besvarad

32. att avsnitt 5.3 punkt 9 ges lydelsen: ”Offentlighetsprincipen har en grundläggande betydelse för att förankra och fördjupa folkstyret, och är en förutsättning för granskning och debatt. Diarier och allmänna handlingar bör i större utsträckning göras tillgängliga på nätet för att underlätta insyn. Offentligt finansierad verksamhet ska omfattas av samma regler om sekretess och meddelarskydd oavsett om den bedrivs i allmän eller privat regi, och även om den drivs i bolagsform. Extra viktigt är

detta i vård, skola, omsorg och andra områden som särskilt påverkar enskilda människor.”

33. att motionerna D95 och D96 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört

34. att motion D97 avslås

35. att motion D98 anses besvarad

36. att motion D99 anses besvarad

37. att motion D100 anses besvarad

38. att motionerna D101 och D102 anses besvarade

39. att motionerna D103–D105 och D77 yrkande 2 avslås

40. att motionerna D106–D109 anses besvarade

41. att motion D110 anses besvarad

Reservation 5

Håkan Lindh och Anna Ekström reserverar sig och Linda Nordlund och Benny Lindholm inlämnar särskilt yttrande till förmån för bifall till motion D34.

Motivering: ”Det borde vara en självklarhet att det ska finnas ett samtycke mellan alla parter vid sexuellt umgänge. Genom att införa samtyckeskrav i sexualbrottslagstiftningen understryks att var och en har ett ansvar att försäkra sig om att den andra parten faktiskt vill ha sexuellt umgänge, och fokus sätts där det hör hemma: på förövarna.”

Reservation 6

Ulrika Landergren och Claes Jägevall reserverar sig i anslutning till motion D75 till förmån för att Folkpartiet ska ta ställning för att behålla den gemensamma valdagen för kommun-, landstings/region- och riksdagsval.

Partistyrelsens yttrande

E: Ekonomi

Inledning

Europa och Nordamerika har de senaste åren genomlevt den värsta ekonomiska krisen sedan 1930-talet. Konkurser på USA:s finansmarknad utlöste 2008 en allvarlig finansiell kris, som snabbt spillde över på den reala ekonomin. Det ledde i sin tur till kraftiga konjunkturfall och spruckna bostadsprisbubblor på flera håll i Europa och i USA. Den ekonomiska krisen har också blottlagt strukturella, långsiktiga problem som byggts upp under längre tid, samt ohållbara offentliga finanser, inte minst i flera EU-länder och i USA.

Sverige har klarat krisen betydligt bättre än de flesta andra länder i Europa, mycket tack vare våra lärdomar från krisen i Sverige på 1990-talet. Men Sverige är en liten öppen ekonomi som är starkt beroende av omvärlden och också här har arbetslösheten ökat. Men Alliansregeringens ekonomiska politik har bidragit till att Sverige har stått starkt när det blåst.

Reformer som har gjort det mer lönsamt att arbeta har bidragit till att sysselsättningen har ökat trots krisen. Det är i dag 200 000 fler personer som går till jobbet än vid maktstiftet. Mer pengar i plånboken för många låg- och medelinkomsttagare har också stärkt enskilda människors frihet och underlättat deras livspussel. Det har även haft positiv effekt på den inhemska ekonomin. ROT- och RUT-avdragen har minskat svartarbetet och lett till nya jobb för många som haft svårt att ta sig in på arbetsmarknaden.

Sverige står samtidigt inför stora utmaningar. Globaliseringen förändrar traditionella maktstrukturer och produktionsmönster, men öppnar också för nya möjligheter. Den snabba förändringstakten gör att arbetsuppgifter försvinner och nya kommer till snabbare än förr. Många, särskilt bland unga och utlandsfödda, har svårt att få fäste på den reglerade svenska arbetsmarknaden. För att möta dessa förändringar och skapa nya möjligheter behövs en liberal ekonomisk politik som omprövar gamla sanningar. Arbets- och bostadsmarkanden får inte längre stänga ute människor och höga marginalskatter på arbete får inte längre dämpa människors ambitioner, studiemotivation och ansvarstagande. Den ekonomiska politiken ska underlätta för de välståndsbildande krafterna och säkra resurser till välfärden.

Den ekonomiska krisen har också framtvingat nya strikta krav på EU-ländernas ekonomiska politik, skulder och underskott. Det är bra. EU- och euroländerna har antagit nya regelverk som redan i dag bidrar till att stärka Europas stabilitet och konkurrenskraft, med krav på att länderna har god ordning i sina offentliga finanser. Den europeiska centralbanken har de facto fått mandat att med nya okonventionella metoder stabilisera skuldtyngda länders ekonomier.

I kristider kan det vara lätt att skylla ekonomiska problem på omvärlden. Då är det viktigt att komma ihåg att det är ökad frihandel som varit förutsättningen för att hundratals miljoner människor har kunnat lyfta sig ur fattigdom och fått ökad frihet, och att det är investeringar från andra länder som bidragit till kunskapsöverföring och effektivare produktion. Det är inte genom mindre utan genom mer ekonomsikt samarbete som Sverige och Europa måste möta utmaningarna i en globaliserad värld.

Det finns anledning att med förtröstan och optimism se framtiden an. Vi ser början av slutet på krisen. Allt fler länder genomför reformer som på sikt bör leda till ökad sysselsättning och högre inkomster. Och globaliseringens alla möjligheter är fortfarande i sin linda.

Avsnitt 3
Välstånd

Motionerna E1–E2 och E33

Programkommittén börjar avsnittet med att måla upp sin vision för Sverige i en globaliserad värld **(punkt 1 till 4)**. Sverige ska ha en dynamisk ekonomi och vara ett öppet land som är attraktivt för människor, idéer och kapital. Villkoren för de välståndsbildande krafterna ska vara goda. Sverige ska också ha en väl fungerande gemensamt finansierad välfärd som präglas av valfrihet och hög tillgänglighet. Partistyrelsen instämmer helt i beskrivningen av vad som bör vara Folkpartiet liberalernas mål. För att bygga välstånd måste vi vara ett öppet land med goda villkor och en kreativ miljö. Att Sverige har en gemensamt finansierad välfärd med valfrihet och av hög kvalitet är också centralt, både ur ett fördelningsperspektiv och som en konkurrensfördel jämfört med omvärlden. Partistyrelsen vill dock i slutet av punkt 1 lägga till en mening som förtydligar de stora vinster som ökad frihandel och globalisering har medfört. **Punkt 1 bör därför avslutas med en ny mening med lydelsen: ”Den ökade handeln mellan länder har skapat välstånd som inneburit stora välfärdslyft för många, men har också lett till nya utmaningar.”**

I **motion E1** yrkas att folkhälsofrågorna lyfts fram tydligare genom att en ny punkt om detta läggs till i inledningsavsnittet. Motionären vill att punkten så gott som ordagrant uttrycker samma sak som sägs i punkt 1 i avsnitt 3.3.2. Partistyrelsen anser att det är tillräckligt att det nämns på ett ställe och föreslår att **motion E1 avslås**.

I **motion E2** yrkar motionärerna på att en punkt 5, som behandlar ämnet jämställdhet, läggs till i inledningsavsnittet. Partistyrelsen instämmer i motionärernas åsikt att ett jämställt samhälle där både män och kvinnor bidrar och belönas lika på arbetsmarknaden är viktig även för det gemensamma välståndet. Jämställdhet behandlas dock djupgående under avsnitt 2.4.1 i partiprogrammet. Utan att i denna del av partiprogrammet vilja ta ställning till textförslagets detaljer

menar partistyrelsen att det är alltför detaljerat till sin karaktär för att passa in i det inledande avsnittet om välstånd. Partistyrelsen anser dock att det finns ett värde i att nämna jämställdhetens betydelse för välståndet redan i inledningen och förordar därför att det **i slutet på punkt 2 läggs till en något vassare mening: ”Sverige ska vara en jämställd ekonomi där män och kvinnor har lika makt och inflytande.” Motion E2 bör därmed anses besvarad. Med ovan nämnda tillägg tillstyrker partistyrelsen därmed i övrigt punkterna 1 till 4.**

Motion E33 föreslår ändrade formuleringar på ett antal ställen i punkt 1 till 4. Partistyrelsen noterar att dessa i huvudsak är språkliga synpunkter. I yrkande 2 vill motionären att orden ”tar ansvar” i stycke 3 stryks. Partistyrelsen anser dock att den formuleringen bör kvarstå, eftersom den täcker in att personer som anstränger sig och t.ex. tar driftsansvar och arbetsledning också bör få ekonomisk utdelning av det. I motionens brödtext diskuterar motionären andra frågor kopplade till globalisering och skatter, men framför inga yrkanden för partistyrelsen att behandla. **Motion E33 föreslås därmed anses besvarad.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att avsnitt 3 punkt 1 ges lydelsen: ”Globaliseringen innebär framsteg och förändringar i en allt snabbare takt. Samtidigt innebär detta att konkurrensen hårdnar och att kraven på omvandling höjs. Den ökade handeln mellan länder har skapat välstånd som inneburit stora välfärdslyft för många, men har också lett till nya utmaningar.”

2. att avsnitt 3 punkt 2 ges lydelsen: ”Sverige ska vara ett land som präglas av en dynamisk ekonomi. Ett öppet, fritt land som erbjuder kreativa miljöer och som lockar till sig människor, idéer och kapital. Ett land där man kan förverkliga sina drömmar och samtidigt veta att den som har det svårt får nya chanser att komma igen. Sverige ska vara ett öppet land som välkomnar nya invånare och som tar ansvar för en human flyktingpolitik. Sverige ska vara en jämställd ekonomi där män och kvinnor har lika makt och inflytande.”

3. att motion E1 avslås

4. att motion E2 anses besvarad

5. att motion E33 anses besvarad

6. att programkommitténs förslag avsnitt 3 punkt 3 bifalls

7. att programkommitténs förslag avsnitt 3 punkt 4 bifalls

Avsnitt 3.1
Den fria ekonomin

Motionerna E3–E8, E34 yrkande 1–16 samt A1 yrkande 5–6

Programkommittén slår i **punkt 1 och 2** fast att marknadsekonomi är det ekonomiska system som går att förena med demokrati, frihet och hållbarhet, men att politiska beslut behövs för att slå vakt om bl.a. äganderätt, konkurrens och rättsäkerhet. Fri företagsamhet lyfts i **punkt 3** fram som en viktig grundbult för välstånd och utveckling. Programkommittén betonar också (i **punkt 4, 5 och 6**) att ekonomisk tillväxt skapar möjligheter, medan en krympande ekonomi ger upphov till ökade spänningar och sociala orättvisor i samhället. De framhåller att marknadsekonomin behöver kombineras med en generell välfärdspolitik med omfördelande inslag, där det viktigaste omfördelande verktyget är skola, sjukvård, socialförsäkringar och andra tjänster som finansieras gemensamt.

Partistyrelsen instämmer i att marknadsekonomi är den ekonomiska modell som ett liberalt samhälle måste bygga på, samt att det krävs regleringar för att säkerställa bl.a. lika behandling och konkurrens på lika villkor. Partistyrelsen anser också, som programkommittén, att marknadsekonomin behöver kombineras med en generell välfärdspolitik med omfördelande inslag. Partistyrelsen välkomnar att programkommittén lyfter fram att den ekonomiska politiken ska syfta till att bekämpa fattigdom, inte rikedom.

I **motion E3** föreslår motionärerna att punkt 1 bör kompletteras med en ny mening om att tillväxt bör grundas på ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet. Partistyrelsen noterar att denna formulering har sitt ursprung i Brundtlandkommissionens rapport till konferensen i Rio och att det är en formulering som partistyrelsen i sak inte invänder emot. Partistyrelsen är dock angelägen att programtexten inte blir mer tungrodd.

Partistyrelsen föreslår därför i stället ett tillägg i sista meningen i punkt 1 så att meningen lyder: ”En marknadsekonomi grundad på ett starkt skydd för äganderätt och goda samhällsinstitutioner ger förutsättningar för ett samhälle med välstånd och ett såväl effektivt som hållbart resursutnyttjande.” I övrigt tillstyrks programkommitténs förslag. Motion E3 bör därmed anses bifallen med vad partistyrelsen har anfört.

I motion E4 vill motionärerna att det i punkt 2 läggs till en mening om att auktorisation bör införas i utsatta branscher för att skydda konsumenter mot oseriösa företagare. Partistyrelsen instämmer i att oseriösa företagare kan vara ett problem. Partistyrelsen anser dock att ökade krav på auktorisation i fler branscher sannolikt skulle skapa något fler problem än det löser, eftersom trösklar in i branscher för nya företagare skulle minska konkurrensen därmed riskera att försämra konsumenternas val. Partistyrelsen anser därför att förekomsten av oseriösa företagare bör stävjas på andra sätt, framför allt genom rättsväsendet och konsumentpolitiken. **Motion E4 bör därmed avslås.**

I motion A1 yrkande 5 vill motionärerna i punkt 2 byta ut ”enskilda människor” mot ”enskilda män och kvinnor” och **i yrkande 6** vill motionärerna i punkt 3 byta ut ”fler människor” till ”fler män och kvinnor”. Partistyrelsen anser att det är viktigt att tänka igenom språkbruket ur ett genusperspek-

tiv och att det kan vara motiverat att vara tydlig och explicit skriva ut att texten rör män såväl som kvinnor. I dessa två fall anser dock partistyrelsen att ändrad skrivning inte tillför någon ökad klarhet, men att det i punkt 3 – som behandlar villkoren för företagande – finns en poäng med att nämna män och kvinnor explicit, eftersom företagande traditionellt dominerats av män. **Partistyrelsen yrkar därmed avslag på motion A1 yrkande 5 och bifall till motion A1 yrkande 6.**

I **motion E5** föreslår motionärerna tillägg om att lagar och regler även ska slå vakt om transparent information och konsumenters rättigheter. Partistyrelsen har förståelse för tilläggen, men anser att detta redan täcks in av punkt 7 som handlar just om konsumenters rättigheter**. Motion E5 bör därmed anses besvarad.**

Sammanfattningsvis tillstyrker partistyrelsen punkterna 2, 4 och 5 och yrkar att punkt 3 ges lydelsen: ”Den enskilda människans skapande och arbete utgör grunden för vårt gemensamma välstånd och samhällets utveckling. Fri företagsamhet och fler kvinnor och män som tar steget att bli företagare är avgörande för hög sysselsättning och långsiktig konkurrenskraft i den svenska ekonomin.”

Partistyrelsen anser precis som programkommittén att gemensamt finansierade välfärdstjänster, som skola och sjukvård, är de viktigaste medlen för att utjämna individernas livschanser och därmed bidra till en önskvärd utjämning av välfärden i samhället. Även flera skatter har en omfördelande roll, men medför även beteendeförändringar hos individer och hushåll vilket kan göra fördelningseffekten osäker eller svårbedömd. För att förtydliga det föreslår partistyrelsen att den **sista meningen i punkt 6 bör ersättas med: ”De viktigaste fördelningspolitiska verktygen är skola, sjukvård, socialförsäkringar och tjänster som utjämnar livschanser och som vi bekostar gemensamt. Därutöver kan skatter spela en viss – men begränsad – omfördelande roll.” I övrigt tillstyrks punkt 6**.

Programkommittén anser i **punkt 7** att en väl fungerade marknadsekonomi också kräver en stark konsumentlagstiftning som ger konsumenten kunskap och makt att fatta beslut. Partistyrelsen instämmer i vikten av att stödja människors möjligheter att hävda sig som starka konsumenter – inte minst genom en välutvecklad konsumentlagstiftning – samt anser att partiprogrammet bör betona att konsumenterna ska kunna fatta välinformerade och välgrundade beslut. **Första meningen i punkt 7 bör därför lyda: ”I en fungerande marknadsekonomi har konsumenten kunskap och makt att fatta välinformerade beslut.”**

I motion E6 yrkar motionärerna på ändrad skrivning i punkt 7, om konsumentlagstiftning inom EU, för att göra den tydligare. Även i **motion E34 yrkande 10** föreslås att punkten skrivs om. Partistyrelsen har tagit intryck och föreslår därför att **den sista meningen i punkt 7 ska lyda: ”Målet ska vara att konsumentlagstiftningen i EU-länderna ligger på en hög ambitionsnivå, men med respekt för den inre marknadens grundläggande princip om ömsesidigt erkännande av varandras regler.”** Det tydliggör vikten av att EU-lagstiftningen också är ambitiös och att den inte hindrar Sverige från att ha särskilt höga ambitioner på området. **I övrigt tillstyrker partistyrelsen punkt 7. Motionerna E6 och E34 yrkande 10 bör därmed anses besvarade.**

Också **motion E7** handlar om konsumentpolitik, och motionärerna vill här att det under avsnitt 3.1 läggs till en mening om att enskilda konsumenters inflytande över de avtal som ingås i vardagen behöver stärkas och att ny lagstiftning om konsumentabonnemang behöver upprättas. Partistyrelsen vill dock – återigen – inte att partiprogramtexten blir alltför detaljerat och tungfotat och anser att motionärernas synpunkter i stora drag täcks in av punkt 7 med de modifieringar som partistyrelsen föreslår. **Motion E7 bör därmed anses besvarad.**

Motion E8 yrkar att det läggs till en ny punkt under avsnitt 3.1 som behandlar internalisering av externa kostnader, det vill säga att även externa kostnader ska bäras av dem som åsamkar dem. Partistyrelsen instämmer i motionärens argumentation. Partistyrelsen anser dock att detta redan täcks in under avsnittet 4.1 punkt 8 som slår fast att principen om att förorenaren betalar ska gälla. **Motion E8 bör därmed anses besvarad**.

I motion E34 yrkande 1–9 och 11–16 behandlas olika språkliga ändringsförslag under avsnitt 3.1. Partistyrelsen anser att programkommitténs formuleringar är att föredra. **Motion E34 yrkande 1–9 och 11–16 bör därmed anses besvarade.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att avsnitt 3.1 punkt 1 ges lydelsen: ”Marknadsekonomin är det ekonomiska system som går att förena med demokrati, personlig frihet och ett hållbart samhälle. En marknadsekonomi grundad på starkt skydd för äganderätt och goda samhällsinstitutioner ger förutsättningar för ett samhälle med välstånd och ett såväl effektivt som hållbart resursutnyttjande.”

2. att motion E3 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

3. att motion E4 avslås

4. att motion A1 yrkande 5 avslås

5. att motion A1 yrkande 6 bifalls

6. att motion E5 anses besvarad

7. att programkommitténs förslag avsnitt 3.1 punkt 2 bifalls

8. att avsnitt 3.1 punkt 3 ges lydelsen: ”Den enskilda människans skapande och arbete utgör grunden för vårt gemensamma välstånd och samhällets utveckling. Fri företagsamhet och fler kvinnor och män som tar steget att bli företagare är avgörande för hög sysselsättning och långsiktig konkurrenskraft i den svenska ekonomin.”

9. att programkommitténs förslag avsnitt 3.1 punkt 4 bifalls

10. att programkommitténs förslag avsnitt 3.1 punkt 5 bifalls

11. att avsnitt 3.1 punkt 6 ges lydelsen: ”Den socialliberala ekonomiska politiken syftar till att bekämpa fattigdom, inte rikedom. Målet är bättre möjligheter för den som har ett sämre utgångsläge. De viktigaste fördelningspolitiska verktygen är skola, sjukvård, socialförsäkringar och tjänster som utjämnar livschanser och som vi

bekostar gemensamt. Därutöver kan skatter spela en viss – men begränsad – omfördelande roll."

12. att avsnitt 3.1 punkt 7 ges lydelsen: "I en fungerande marknadsekonomi har konsumenten kunskap och makt att fatta välinformerade beslut. Därför behövs en stark konkurrenslagstiftning och konsumentlagar som ger rätt till korrekt produktinformation. Konsumenter ska ha tillgång till budget- och skuldrådgivning och opartisk konsumentvägledning i hela landet. Målet ska vara att konsumentlagstiftningen i EU-länderna ligger på en hög ambitionsnivå, men med respekt för den inre marknadens grundläggande princip om ömsesidigt erkännande av varandras regler."

13. att motion E6 anses besvarad

14. att motion E34 yrkande 10 anses besvarat

15. att motion E7 anses besvarad

16. att motion E8 anses besvarad

17. att motion E34 yrkande 1–9 och 11–16 anses besvarade

Avsnitt 3.1.1 Svensk ekonomi i globaliseringen

Motionerna E9–E32, E35 yrkande 1 samt J27 yrkande 12–14

Programkommittén lyfter i **punkt 1 och 2** fram att Sveriges välstånd byggs genom global handel och att Sverige ska vara en stark röst för frihandel. EU bör helt avskaffa sina handelshinder mot omvärlden. Partistyrelsen instämmer i att Folkpartiet ska fortsätta att stå för en frihandelsvänlig politik som syftar till att riva alla handelshinder mellan länder. **Partistyrelsen instämmer helt i punkt 1.**

Programkommittén skriver i sista meningen i **punkt 2** att svenska exportfrämjande verksamheter ska stärkas. Även om svenska exportföretag är en viktig del av den svenska ekonomin anser partistyrelsen att nyttan med ökade sådana satsningar är mycket oklar, och partistyrelsen ifrågasätter en i grunden merkantilistisk hållning där export ses som viktigare än import och importkonkurrerande företag. Det land som ska ta emot en sålunda subventionerad export från Sverige, och få erfara att inhemska producenter blir utkonkurrerade genom svenska subventioner, kan konstatera att Sverige inte driver en frihandelspolitik för andra. I ett land som Sverige, med flytande växelkurs, tar också ändringar i växelkursen och eventuella subventioner av export på lite sikt ut varandra. **Partistyrelsen yrkar att sista meningen i punkt 2 stryks och att punkten i övrigt bifalls.**

Programkommittén lyfter i **punkt 3 och 4** fram betydelsen av EU-samarbetet och ett välfungerande eurosamarbete för det svenska välståndet. Gruppen betonar också att eurosamarbetet är ett politiskt såväl som ekonomiskt projekt, och att fördjupat samarbete omöjliggör konflikter, samt skapar förutsättningar för ökad rörlighet och en bättre fungerande inre marknad. Programkommittén anser att det ligger i Sveriges intresse att den monetära unionen stabiliseras och samarbetet fördjupas och att Sverige när så har skett ska införa euron som valuta.

Partistyrelsen delar helt uppfattningen att ett välfungerande EU- och eurosamarbete är mycket viktig för Europas sammanhållning och därmed även för Sveriges politiska och ekonomiska utveckling. Sverige har ett starkt intresse av ett välfungerande och fördjupat ekonomiskt och politiskt samarbete – inklusive eurosamarbetet – i Europa. Sverige har även ett ansvar – efter måttet av sin förmåga som ett ekonomiskt starkt medelstort land – att ge sitt stöd och ge bidrag till ett hållbart politiskt och ekonomiskt europasamarbete. Partistyrelsen anser i likhet med programkommittén att målet för Sverige bör vara att på sikt, när den akuta skuldkrisen lösts och eurosamarbetet med sina nya institutioner befunnits fungera väl, bör ingå i EU:s kärna och anta euron som valuta.

Ett antal följdmotioner har kommit på punkterna 3 och 4. **I motion E9** yrkar motionärerna att det i punkt 3 läggs till en mening som slår fast att EU inte ska tillföras beskattningsrätt. Partistyrelsen vill påpeka att redan i dag går en del av moms- och tullintäkterna till EU-budgeten och att det därför förefaller något oklart vad motionärerna menar. Partistyrelsen vill dessutom göra en distinktion mellan gemensam skattebas (eller snarare gemensam metod för att beräkna en skattebas) och gemensamma skattesatser. Partistyrelsen förordar – som Folkpartiet gjort under några år – en gemensam företagsskattebas (CCTB) som gränsöverskridande företag kan välja att använda om de så önskar hellre än ett antal olika nationellt definierade skattebaser. Det sker också en harmonisering av momsskattebaserna i EU-länderna, bland annat för att minska incitamenten till onyttig resurskrävande gränshandel. Vad gäller skattesatser drivs de att konvergera i olika utsträckning beroende på om det gäller tröga skattebaser – som fastigheter och dagligvaror – eller skattebaser som lätt flyttar över gränserna – som kapital, företag, utbildande personer. Denna konvergens av skattesatser drivs av globaliseringen och förstärks av den inre marknaden, men är egentligen inte EU-specifik.

Det kan i enskilda fall också finnas fog för att införa nya skatter på EU-nivå. En sådan som Folkpartiet tidigare har förespråkat är en gemensam koldioxidskatt, eller åtminstone en gemensam miniminivå för en sådan. Det är dock inte alls självklart att intäkterna från en skatt stannar kvar på EU-nivå, utan kan återföras till medlemsländerna. Partistyrelsen föreslår ingen ändrad ordning än den som i dag gäller för svensk skattepolitik och svenska skatter, det vill säga att riksdagen beslutar. **Motion E9 bör därmed anses besvarad.**

Motion E10 argumenterar för att det i punkt 3 ska läggas till en mening om att kvinnor ska förvärvsarbeta i lika grad som män i EU. Partistyrelsen instämmer med den politiska ambitionen att kvinnor även i praktiken ska ha denna möjlighet, vilket underlättas till exempel genom tillgång till fungerande barnomsorg. Avsnitt 3.1.1 i partiprogrammet behandlar dock svensk ekonomi och dess utmaningar, varför agerande på EU-nivån här inte passar in i programtexten. **Motion E10 bör därmed anses bifallen vad partistyrelsen har anfört.** I **motion E35 yrkande 1** föreslås att skrivningarna om den europeiska marknadens betydelse tonas ned i partiprogrammet. Partistyrelsen delar inte uppfattningen. Det är viktigt att framhålla att den europeiska marknaden även i dagens globaliserade ekonomi är Sveriges absolut viktigaste export- och importmarknad. **Motion E35 yrkande 1 bör därför avslås.**

Motion E11 argumenterar för att lägga till en ny punkt 4 och alltså utöka avsnittet med en punkt. Motionärerna vill att Sverige ska vara pådrivande för att skapa en gemensam digital inre marknad. Partistyrelsen instämmer i att det är viktigt att förändringar fortsätter att göras för att förbättra hur den inre marknaden fungerar och underlätta fördjupad integration. Här är digitala tjänster och e-handel ett mycket växande och viktigt område. Partistyrelsen anser dock att motionärernas skrivningsförslag är för detaljerat för att i sin helhet passa in i partiprogrammet, men förordar att den sista meningen i motionen, som lyder **"Sverige ska vara pådrivande för att skapa en gemensam digital inre marknad där digitala tjänster och e-handel lättare kan tillhandahållas över nationsgränserna." läggs till i slutet av punkt 3. Motion E11 bör därmed anses bifallen med vad partistyrelsen har anfört.**

Motionerna E12–E16 behandlar skrivningarna om euron i partiprogrammet. **I motion E12** yrkar motionärerna att partiprogrammet ska ändras så att linjen blir att Sverige ska anta euron som valuta och därefter, som medlem, verka för en stabilisering och fördjupning av eurosamarbetet. Partistyrelsen anser dock att det inte är rimligt att gå med så länge som skuldkrisen inte är löst. EU- och euroländerna fokuserar nu på att få de nya gemensamma och nationella ramverken och institutionerna på plats och genomföra reformer för att förbättra skuldsituationen och minska arbetslösheten. Partistyrelsen är övertygad om att EU- och eurosamarbetet kommer att gå stärkt ur den ekonomiska krisen, med länder som har genomfört reformer och med bättre gemensamma regelverk. Dessutom kommer fler länder att inom en snar framtid ansluta sig till den gemensamma valutan. Lettland har fått klartecken om inträde i valutasamarbetet och kommer att införa euron från och med 1 januari 2014. Litauen har också uttalat att de avser att gå över till euron och har som mål att byta valuta 1 januari 2015. Därmed kommer Sverige inom en snar framtid vara omgärdat runt Östersjön av länder som har euron som valuta. Sammantaget gör dessa faktorer att det på lite sikt sannolikt är enklare att få folkligt stöd för ett svenskt euromedlemskap än vad det är i dag. **Motion E12 bör därför avslås.**

I motion E13 yrkas att det i punkt 4 görs ett tillägg för att understryka att det stärkta regelverket för eurosamarbetet inte bara måste vara infört utan också måste efterlevas innan Sverige kan gå med i eurosamarbetet. Partistyrelsen förstår motionärens synpunkt och instämmer i att det är av stor vikt att de nya regler som EU- och euroländerna kommer överens om också efterlevs. Partistyrelsen anser därför att det finns en poäng med ett tillägg av det slag som motionären föreslår. Den sista meningen i punkt fyra bör därför lyda: "När detta är uppfyllt och de nya regelverken efterlevs ska Sverige införa euron som valuta." **Motion E13 bör därför bifallas.**

Motion E14 vill i stället ändra texten i punkt 3 och 4 så att ståndpunkten blir att euron inte har klarat av de senaste årens prövningar och att Sverige därför inte ska anta euron som valuta. Motionärerna anser att euron bör ses som ett ekonomiskt projekt i första hand, och inte ett politiskt, och att detta projekt inte har fungerat. Sveriges flytande växelkurs har enligt motionärerna tjänat oss väl och de anser att det vore bäst för både EU och euroländerna om euron avskaffades och alla återgick till de tidigare nationella valutorna. Partistyrelsen instämmer inte alls med motionärernas analys. Euron har hela tiden i hög grad varit både ett ekonomiskt och politiskt projekt. Det är inte heller vare sig önskvärt eller ens möjligt för alla euroländer att backa bandet och återinföra de nationella valutorna. Det är inte heller så att detta önskas av väljarna i dessa demokratiskt styrda länder; skulle vårt parti förespråka att Sverige söker tvinga länder som Grekland, Italien eller Spanien att lämna eurosamarbetet i strid med sina medborgares önskan och demokratiskt fattade beslut om att vara kvar i eurosamarbetet?

Euron driver fram ökad integration mellan länderna och det är något som i längden kommer att vara positivt för hela EU. Eurosamarbetet har kortsiktigt gjort den 2008–09 uppflammande ekonomiska krisen svårare att hantera i länder som dragit på sig stora skulder, men samtidigt har samarbetet också gjort att många länder tagit tag i strukturella problem som funnits i decennier och äntligen börjat åtgärda dem. Med en mängd olika valutor i stället för euron är risken stor att det hade blivit ett valutakrig mellan länder där devalveringar använts för att kortsiktigt förbättra konkurrenskraften på grannarnas bekostnad i stället för att ta tag i verkliga problem. Självklart – i detta läge – bör Sverige inte från läktarplats förespråka en flykt från eurosamarbetet utan tvärtom att Sverige går ned på planen och tar ansvar, och efter måttet av sin begränsade förmåga ger sitt bidrag till krisens lösande. Vi ska inte överge europasamarbetet och dessa länder utan i stället stödja dem och att Sverige kommer tillbaka till EU-samarbetets kärna. **Partistyrelsen avstyrker därmed motion E14.**

Motion E15 yrkar att en ny mening införs i punkt 4 om att en ny folkomröstning om euron bör genomföras under nästa mandatperiod. Partistyrelsen hänvisar dock till ståndpunkten att Sverige ska gå med när läget stabiliserats och att det i dagsläget är svårt att bedöma när det kommer att ha skett. Därför är det inte möjligt att nu binda upp sig för tidpunkten för en ny folkomröstning om euron. **Motion E15 avstyrks därmed.**

Motion E16 anser att eurosamarbetet nu genomgår stora förändringar och att vi inte vet hur samarbetet kommer att se ut längre fram i tiden. Därför anser motionären att vi inte bör binda upp oss att i framtiden införa euron, utan det är något som kan övervägas senare. Partistyrelsen anser dock att inriktningen och ramarna för förändringsarbetet och de nya institutionerna när det gäller eurosamarbetet i stort redan är satta även om mer exakta utformningar fortfarande återstår att förhandla. Partistyrelsen anser därför inte att det finns någon stor osäkerhet om vart samarbetet är på väg och känner sig trygg med skrivningarna om att Sverige ska gå med när den monetära unionen stabiliserats och nya regelverk är fullt implementerade och efterlevs. Målet är oförändrat att Sverige ska gå med i eurosamarbetet under de villkor som här och tidigare angivits. **Motion E16 bör därmed anses besvarad.**

I motion E17 förordas att det i punkt 4 ska införas en ny mening som innebär att Sverige bör ansluta sig till EU:s bankunion efter att en fördragsändring har genomförts. Partistyrelsen delar motionärernas hållning, men anser att det är en alltför detaljerad frågeställning för att passa i ett partiprogram som ska hålla över tiden. **Partistyrelsen anser därmed att motion E17 bör anses besvarad.**

Mot bakgrund av vad som ovan anförts anser partistyrelsen sammanfattningsvis att punkterna 3 och 4 bör bifallas, med de ändringarna att det i slutet av punkt 3 läggs till en ny mening med lydelsen "Sverige ska vara pådrivande

för att skapa en gemensam digital inre marknad där digitala tjänster och e-handel lättare kan tillhandahållas över nationsgränserna." och att sista meningen i punkt 4 ges lydelsen: "När detta är uppfyllt och de nya regelverken efterlevs ska Sverige införa euron som valuta."

För att kunna möta ekonomiska kriser utan att äventyra välfärden anser programkommittén att stabila offentliga finanser och låg statsskuld är centralt (**punkt 5**). **Partistyrelsen** instämmer i dessa slutsatser och **tillstyrker punkt 5.** Den svenska välfärdsmodellen gör att statens utgifter automatiskt ökar under lågkonjunktur och det är av stor vikt för enskilda individer och för svensk ekonomi att så kan ske utan att det långsiktigt äventyrar statsfinanserna och den ekonomiska stabiliteten.

Programkommittén pekar i **punkt 6** på att globaliseringen skapar både möjligheter och utmaningar för olika regioner i Sverige och att förutsättningarna för företagande, entreprenörskap och innovationer ska stärkas i hela landet, främst genom generella åtgärder som förbättrar företagsklimatet, samt tillgång till en väl fungerande offentlig service. Partistyrelsen instämmer i att globaliseringen är något i grunden positivt som Sverige kan dra fördel av, men att effekterna kan slå olika i olika delar av landet och att det är viktigt att se hur möjligheterna att dra nytta av globaliseringen kan stärkas.

Motion E18 yrkar att punkt 6 kompletteras med skrivningar om behovet av ett nytt samhällskontrakt, där nuvarande rollfördelning mellan offentlig och privat sektor ersätts med nya former av samarbete. Motionärerna vill att inspiration ska hämtas från länder som USA med starkare privat samhällsengagemang och där den privata sektorn tar ett ansvar för den plats där man verkar. Partistyrelsen instämmer i att det är bra att företagen tar ett socialt ansvar. Där är också värdefullt med enskilda individers engagemang i lokalsamhället och deras ekonomiska bidrag. Därför har regeringen – som ett litet bidrag i denna riktning – också infört avdragsrätt för gåvor till vissa organisationer. Partistyrelsen anser dock inte att det i grunden handlar om ett nytt samhällskontrakt. Välfärden i Sverige kan behöva utföras i nya driftsformer och på nya sätt, men grundbulten ska fortfarande vara att den är offentligt finansierad och tillgänglig för alla. Det amerikanska systemet har en annan bakgrundshistoria och har därmed fått helt annan utformning, där privata aktörer får ta en större roll än som vi anser acceptabelt och som partistyrelsen i detta sammanhang inte ser som önskvärd att överföra till en svensk kontext. Det finns säkerligen saker att lära från USA när det gäller privata aktörers engagemang i lokalsamhället, men partistyrelsen vill inte sträcka sig så långt att det handlar om ett nytt samhällskontrakt. **Motion E18 avstyrks därmed.**

Motion E19 vill att punkt 6 skrivs om så att det framgår att en av globaliseringens möjligheter är att vi kan locka besökare från omvärlden som turister och affärsresenärer. Partistyrelsen håller med om att besöksnäringen är en viktig och växande sektor som bidrar med jobb och utveckling i hela landet, inte minst i områden där de nya jobben annars är få. Partistyrelsen vill dock att texten i partiprogrammet hålls generell och inte pekar ut och namnger enskilda sektorer. Därför förordar partistyrelsen att det inte görs några tillägg i punkt 6 i detta avseende och att **motion E19 ska anses besvarad. Partistyrelsen tillstyrker därmed punkt 6.**

Som en ny punkt i detta avsnitt vill partistyrelsen vidare lägga programkommitténs förslag avsnitt 5.3 punkt 7. Denna punkt handlar om de ekonomiska förutsättningarna för kommuner och landsting, och bör därför behandlas i detta sammanhang. Bland annat beskrivs det principiella syftet med utjämningssystemet. **Partistyrelsen yrkar därför att programkommitténs förslag avsnitt 5.3 punkt 7 i stället görs till en ny punkt i avsnitt 3.1.1 efter punkt 6.**

Tre motioner tar upp utjämningssystemet och därtill hörande frågor. **Motion E20** vill att Folkpartiet ska verka för att vård- och utbildningssystemet för barn förstatligas och att skatteutjämningssystemet därefter avskaffas. Partistyrelsen vill påminna om att Folkpartiet har tagit ställning för ett förstatligande av skolan. Däremot anser partistyrelsen inte att all vård och omsorg för barn ska föras över till den statliga nivån. Det är viktigt att det finns lokala möjligheter att påverka den vård och omsorg som erbjuds. Dessutom anser partistyrelsen att det är olämpligt att vård för barn sköts på statlig nivå, men den för övriga medborgare fortsätter att skötas på lokal nivå. Det riskerar att bli ett ineffektivt och byråkratiskt system med dubbleringar av funktioner. Partistyrelsen vänder sig också mot motionärernas bakomliggande motiv till centralisering av välfärden, nämligen att det underlättar avskaffandet av utjämningssystemet. Partistyrelsen anser att om ansvaret för verksamheter som finansieras offentligt ska flyttas från lokal till statlig nivå ska det vara för att verksamheten i sig gynnas på något sätt av det, och inte av andra skäl. Partistyrelsen är medveten om att det finns brister med det kommunala utjämningssystemet, men anser att principen om att det ska gå att få grundläggande service oberoende var i landet man än bor bör fortsätta att gälla. **Partistyrelsen avstyrker därmed motion E20.**

Motion E21 vill att det kommunala utjämningssystemet ersätts av en modifierad markvärdesprincip. Partistyrelsen vill göra motionären uppmärksam på att en parlamentarisk utredning under en längre tid har arbetat med att förändra och förbättra det kommunala utjämningssystemet och att ett förslag är ute på remiss. Partistyrelsen vill påpeka att systemet aldrig kan bli annat än en rimlig kompromiss mellan olika kommuners förutsättningar och anser att Folkpartiet kan leva med de nu föreslagna förändringarna som på det hela taget ger ett bättre system. Att i detta läge driva att utjämningssystemet ska avskaffas och ersättas med en helt annan sorts modell anser partistyrelsen orimligt. **Partistyrelsen avstyrker därmed motion E21.**

Motion E22 vill göra ändringar i den föreslagna skrivning om utjämningssystemet i avsnitt 5.3 i partiprogrammet som enligt ovan föreslås flyttas över till detta avsnitt. Partistyrelsen anser dock att det inte är lämpligt att närmare precisera exakt vilka delfaktorer som ska påverka utjämningen. Det är något som behöver tas ställning till i ett större sammanhang, så som har skett i de utredningar som under årtiondena har begrundat frågorna, och programmets skrivning bör hålla sig till de övergripande principerna. **Motion E22 avstyrks därmed.**

Partistyrelsen övergår nu till ett antal ekonomisk-politiska motioner som inte har direkt koppling till programförslaget.

Ett antal motioner tar upp regionala aspekter på den ekonomiska utvecklingen i Sverige. **Motionerna E23 och E24** berör politik för att hela Sverige ska kunna leva. I motion E23 vill motionärerna att en arbetsgrupp tillsätts och en talesperson utses, och i motion E24 att Folkpartiet "landsbygdssäkrar" sin politik, bland annat för att trygga service och samhällsstruktur i glest befolkade områden.

Partistyrelsen vill lyfta fram, så som vissa av motionärerna har uppmärksammat, att Folkpartiet har tillsatt en arbetsgrupp som ska arbeta med att utveckla Folkpartiets landsbygdspolitik, med bland annat Marit Paulsen som ledamot. Denna grupp kommer att behandla och ta fram förslag på många av de områden som motionärerna lyfter fram. När det gäller om det behöver utses en talesperson för dessa frågor vill partistyrelsen framföra att det är möjligt att så är fallet men att partistyrelsen vill förbehålla partiledningen och riksdagsgruppen rätten att utse sådana om och när den finner det lämpligt. **Motion E23 yrkande 1 bör därmed anses besvarat och motionerna E23 yrkande 4 samt E24 yrkande 1 och 3 anses bifallna med vad partistyrelsen har anfört.**

Angående **motion E23 yrkande 2 och 3** vill partistyrelsen att arbetsgruppen själv har möjlighet att bedöma om och på vilket sätt ett sådant arbete behöver inledas. **Motion E23 yrkande 2 och 3 bör därmed anses besvarade.**

När det gäller **motion E23 yrkande 5**, som pekar ut den särskilt stora folkökningen i storstäder som ett problem, vill partistyrelsen betona att det är en grundläggande rättighet att medborgare får flytta dit de vill. Sverige undergår för närvarande en ny stark urbaniseringsvåg. Vi kan och bör inte hindra det spontant bildade mönstret baserat på människors fria val. Flyttströmmar till städerna ska därför inte fördömas eller förhindras, utan kan enbart vändas genom att människor gör andra val och själva väljer att stanna kvar på landsbygden. I det sammanhanget är landsbygdsarbetsgruppens arbete med att ta fram förslag till nya åtgärder viktigt. **Motion E23 yrkande 5 bör därmed avslås.**

I motion E24 yrkande 2 vill motionärerna att Folkpartiet verkar för en decentralisering av statliga myndigheter utanför storstadsområdena. Partistyrelsen anser att det kan finnas vinster med att sprida myndigheter över landet, men att det också finns risk för att verksamheten blir ineffektiv och har svårt att rekrytera personal med för uppgifterna relevant erfarenhet. Därför behöver utlokalisering i förväg analyseras noga så att inte alltför stora negativa effekter uppkommer. Folkpartiet bör dock ha ambitionen att när så är möjligt med en bibehållen god verksamhet verka för decentralisering av statliga myndigheter**. Motion E24 yrkande 2 bör därför anses besvarat.**

I motion E25 vill motionären att Folkpartiet utvecklar sin politik för människor på landsbygden, t ex genom möjligheten att införa lån med lång amorteringstid och låg ränta för fastigheter som har enskilt avlopp och som vill investera i rening av det egna avloppet. Partistyrelsen finner att det inte är lämpligt att stötta just denna typ av investering med förmånliga lån. Det är förvisso viktigt att avloppen renas, men det är svårt att motivera att med skattemedel stötta just denna typ av investering och det är rimligt att ägarna själva bekostar investeringarna. **Motion E25 bör därmed avslås.**

Motionerna E26 och E27 tar upp konkreta tillväxtförutsättningar ur ett regionalt perspektiv. I motion E26 lyfts fram betydelsen av tillgången till fysiska posttjänster, kassaservice, varuleveranser och dagligvaruhandel i hela Sverige, och i motion E27 poängteras betydelsen av basnäringarna och livskraftiga företag på landsbygden. Partistyrelsen står bakom de övergripande resonemang som förs i motionerna, men anser att detta täcks in av de mer generella skrivningarna i partiprogrammet. Som nämnts ovan har partistyrelsen också tagit initiativ till en landsbygdspolitisk grupp, vilket ligger nära det som berörs i motion E26. Med hänvisning till ovanstående föreslås **motionerna E26 och E27 anses besvarade**.

Motion E28 vill utreda frågan om lagstiftning om offentlig avyttring, så kallad avknoppning. Partistyrelsen vill erinra om att Folkpartiet på lokal nivå i en rad fall har varit kritisk mot avknoppningar som genomförts eller planerats. Partistyrelsen är dock inte övertygad om att det i dagsläget finns behov att ny lagstiftning. Statskontoret har i en rapport belyst frågan och konstaterar att avknoppning inte finns som rättsligt begrepp och att kommunen vid försäljning (av lös eller fast egendom, ideella rättigheter m.m.) i princip alltid är skyldig att agera så att högsta pris uppnås. Enklast uppnås detta genom öppet anbudsförfarande. Statskontoret menar också att det är i sig problematiskt att rikta erbjudanden att överta verksamhet till en viss grupp (oftast personalen). Ett bättre sätt är i stället att göra privatiseringen i form av en upphandling från den privata sektorn, så att de företag som vill lägga anbud (t.ex. personalen i ett nystartat bolag) kan göra detta i konkurrens med andra. Efter att statskontoret kommit med sin analys har också – vad partistyrelsen vet – förekomsten av avknoppningar till låga priser minskat betydligt som företeelse. Partistyrelsen anser därför att det inte i dagsläget verkar finnas behov av ny lagstiftning men att frågan naturligtvis ska noga följas. **Motion E28 bör alltså anses besvarad.**

I motion E29 föreslår motionärerna att Folkpartiet ska ställa sig positivt till att lagstifta mot bonussystem i den finansiella sektorn. Motionärerna anser att de strängare regler som regeringen har infört när det gäller bonussystemens utformning i finansiella företag inte har hjälpt och att lagstiftning är det enda medel som kvarstår. Partistyrelsen instämmer med motionärerna att finansiell verksamhet skiljer sig ifrån mycket annan privat verksamhet i det att dessa företag utför viktiga samhällsfunktioner. Konkurser av systemviktiga banker kan också få mycket allvarliga effekter på den övergripande finansiella stabiliteten, vilket gör att staten får ta på sig en särskild roll när det gäller övervakning och hantering av riskerna vad det gäller bankers verksamhet. Därmed är också bonussystemen i dessa företag av intresse för staten, så att bonussystemen inte driver på risktagande och kortsiktighet. Partistyrelsen ställer sig dock mycket tveksam till att gå in och lagstifta mot bonusar i denna bransch. Det är svårt att konstruera regler som inte kan kringgås och att dra gränser för vilka företag som får respektive inte får ge bonusar. Dagens regelverk är också utformade av EU-kommissionen, vilket gör att det gäller även i andra EU-länder. Eftersom många banker har omfattande verksamhet i flera av EU:s medlemsstater är det definitivt att föredra att samma spelregler överallt. Partistyrelsen är inte heller övertygad om att möjligheterna till styrning med hjälp av de befintliga reglerna är helt uttömda. Det stämmer att finansinspektionens analyser har visat att många banker inte följer de nya reglerna, men finansinspektionen har mandat att ingripa mot dessa företag och har också utfärdat straffavgifter för t.ex. banken Nordea. Det är därför möjligt att bankerna på sikt kommer att lära sig av denna process och Finansinspektionens kritik och blir bättre på att följa det gällande regelverket. Partistyrelsen anser dock att frågan behöver följas och att eventuella ändringar i regelverket helst införas på EU-nivå**. Motion E29 bör således avslås.**

I motion E30 yrkar motionärerna att Folkpartiet ska verka för att den svenska statsbudgeten delas upp i en driftbudget och en investeringsbudget. Motionärerna anser att ryckig-

heten inte minst i infrastrukturinvesteringar har varit hämmande för näringslivets utveckling. De lyfter också fram att investeringar i bostäder och infrastruktur under lång tid har varit låga i Sverige jämfört med i många andra länder och att finanspolitiska rådet (2009) ansett att regeringens underlag för att analysera om investeringarna ligger på en optimal nivå har varit bristfällig. Motionärerna anser därför att hanteringen av investeringar i den svenska statsbudgeten behöver ändras och statsbudgeten delas upp i två delar.

Partistyrelsen instämmer i att det är olyckligt att investeringarna på bostäder och infrastruktur har legat på en låg nivå under lång tid. När det gäller infrastrukturinvesteringarna har budgetsaneringen på 1990-talet varit en faktor som sannolikt påverkat mängden investeringar negativt. Alliansregeringen har arbetat ihärdigt för att få upp volymerna från 2006 och framåt. Samtidigt är det värt att hålla i minnet att det inte enbart är resursernas storlek som spelar roll, utan även hur de används. Kostnader för drift och underhåll kan till exempel vara mer effektiva än satsningar på ny infrastruktur. I en uppdelad statsbudget kan dock sådana hamna i driftsbudgeten och riskerar att missgynnas i förhållande till nyinvesteringar. Precis som motionärerna påpekar har Sverige tidigare haft en uppdelning av statsbudgeten i driftsbudget och investeringsbudget. Det fanns också skäl till varför denna uppdelning övergavs, bl.a. att överskådligheten minskade och att det kan vara svårt att definiera exakt vad som är en investering och vad som är t.ex. driftskostnader. Partistyrelsen är inte övertygad om att en sådan uppdelning är det bästa verktyget för att öka infrastrukturinvesteringarna och för att främja effektiva investeringar. Däremot kan det behövas mer analys kring om infrastrukturinvesteringarna bör öka ytterligare i omfattning ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. **Motion E30 bör därmed anses besvarad.**

I motion E31 argumenterar motionären att Folkpartiet ska arbeta för en blocköverskridande överenskommelse för politik som minskar utanförskapet i Sveriges storstadsområden. Motionären lyfter fram att vi i Sverige ibland har lyckats få fram blocköverskridande överenskommelser på viktiga områden och anser att det behövs en uppgörelse över blocken för att ge alla barn likvärdiga förutsättningar. Partistyrelsen instämmer i motionärens slutsats att det inte är acceptabelt t.ex. med de stora skillnader i förväntad medellivslängd mellan barn i olika stadsdelar som i dag finns. Orsakerna bakom skillnaderna är dock komplexa och berör en mängd politikområden, bland annat skolpolitiken, integrationspolitiken för nyanlända och arbetsmarknadspolitiken. Det är därför svårt att välja ut ett begränsat antal frågor att nå en blocköverskridande överenskommelse kring och som får verklig effekt på utanförskapsområdena. I stället är det viktigt att alla ministrar på relevanta områden har med sig denna aspekt i sitt arbete och att regeringen målmedvetet undersöker problemen och genomför förändringar t.ex. i jobbpolitiken och integrationspolitiken för att hjälpa dessa utsatta grupper bättre. För Folkpartiets del innebär det särskilt att jobba vidare med att utveckla skol- och integrationspolitiken för att i ännu större utsträckning kunna möta utmaningarna i dessa bostadsområden. Det viktigaste är att driva på för förändring i rätt riktning snarare än att alla partier ska stå bakom samma politik på dessa områden. **Motion E31 bör med ovanstående anses besvarad.**

I motion E32 för motionärerna fram fyra yrkanden på skatteområdet. I de två första vill motionärerna att skatten på arbete ska sänkas samtidigt som mindre tillväxtskadliga skatter höjs samt att jobbskatteavdraget ska omvandlas till ett generellt grundavdrag. Partistyrelsen instämmer i att det finns behov av att förenkla skattningssystemet och att fortsätta att sänka skatterna på arbete. Motionärernas förslag är dock i praktiken svåra att genomföra i någon större skala på egen hand, utan sådana förändringar behöver ske i ett sammanhang av en större skattereform. I en sådan är det rimligt att ha som ambitioner bland annat att växla skattebördan till mindre tillväxtskadliga skatter. I yrkande 3 och 4 vill motionärerna att kommunernas möjligheter att höja skatten på arbete ska kunna begränsas och att antalet aktörer som har rätt att ta ut skatt bör minskas. Partistyrelsen är medvetna om den uppåtgående trenden när det gäller kommunalskatterna och att denna ökade beskattning på arbetsinkomster är ett problem. De höga kommunalskatterna i vissa kommuner gör också att marginalskatterna på arbete där är mycket höga. Partistyrelsen är dock emot att genom lagstiftning begränsa kommunernas möjligheter att höja skatten. Det skulle innebära en oacceptabel begränsning av det kommunala självstyret och det finns rimligen fall då skattehöjningar är enda lösningen i ett kortare perspektiv. Däremot anser partistyrelsen att det är viktigt att Folkpartiet på lokal nivå arbetar systematiskt och långsiktigt för att hålla emot trycket för höjda skatter och avgifter. **Motion E32 bör därmed anses besvarad.**

I motion J27 yrkande 12–14 behandlar motionärerna frågor rörande handelspolitik och stöd till svensk export. När det gäller bilaterala handelskammare är partistyrelsens bild att dessa ofta initieras av svenska företagare på plats och att den svenska ambassaden också oftast är aktivt delaktig. Partistyrelsen ser inget behov av att UD går in och styr denna samverkan i större utsträckning än i dag.

Partistyrelsen har i anslutning till programkommitténs förslag avsnitt 3.1.4 punkt 2 slagit fast att kompetensen hos dem som invandrar till Sverige behöver tas tillvara bättre än i dag, vilket till viss del motsvarar det som efterfrågas av motionärerna i yrkande 13.

Motionärerna anser i yrkande 14 att Exportrådet fokuserar alltför mycket på stora företag, på bekostnad av de små. Partistyrelsen vill peka på att beskrivningen inte stämmer överens med hur verksamheten faktiskt ser ut. Exportrådet (som numera heter Sveriges export- och investeringsråd och är en hopslagning av Exportrådet och Invest in Sweden Agency) har för 2013 fått ett statligt anslag på 213 miljoner kronor för exportfrämjande verksamheter. Av dem går 68 miljoner kronor till en särskild satsning för att hjälpa små företag att exportera. Erbjudandet till småföretagen täcker hela processen från exportinformation till konkret sälj- och marknadsstöd på plats. Småföretagarprogrammet som består av åtta steg riktar sig till svenska företag med högst 10 miljoner euro i omsättning och max 50 anställda. Partistyrelsen har inga indikationer på att denna satsning på små företag skulle vara för liten i sin omfattning. **Partistyrelsen avstyrker därmed motion J27 yrkandena 12 och 14 och föreslår att yrkande 13 anses besvarat.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 3.1.1 punkt 1 bifalls

2. att avsnitt 3.1.1 punkt 2 ges lydelsen: ”Sverige ska vara en stark röst för frihandel, i första hand genom globala avtal men annars genom regionala överenskommelser. EU ska helt avskaffa tullar och andra handelshinder mot omvärlden.”

3. att motion E9 anses besvarad

4. att motion E10 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

5. att motion E35 yrkande 1 avslås

6. att motion E11 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

7. att motion E12 avslås

8. att motion E13 bifalls

9. att motion E14 avslås

10. att motion E15 avslås

11. att motion E16 anses besvarad

12. att motion E17 anses besvarad

13. att avsnitt 3.1.1 punkt 3 ges lydelsen: ”Sverige är särskilt beroende av den europeiska marknaden. Det är avgörande för vårt välstånd att EU-samarbetet och euron fungerar väl. Den inre marknaden ska utvecklas och reformtakten för konkurrenskraft och produktivitet vara hög. Sverige ska vara pådrivande för att skapa en gemensam digital inre marknad där digitala tjänster och e-handel lättare kan tillhandahållas över nationsgränserna.”

14. att avsnitt 3.1.1 punkt 4 ges lydelsen: ”Den europeiska valutan, euron, är både ett politiskt och ett ekonomiskt projekt. Genom en gemensam valuta fördjupas den integration som ytterst syftar till att omöjliggöra konflikter mellan Europas länder. Den skapar också förutsättningar för ökad rörlighet och fördjupning av den inre marknaden. Det ligger i Sveriges intresse att den monetära unionen stabiliseras genom gemensamma regelverk och fördjupat ekonomiskt samarbete. När detta är uppfyllt och de nya regelverken efterlevs ska Sverige införa euron som valuta.”

15. att programkommitténs förslag avsnitt 3.1.1 punkt 5 bifalls

16. att motion E18 avslås

17. att motion E19 anses besvarad

18. att programkommitténs förslag avsnitt 3.1.1 punkt 6 bifalls

19. att det efter avsnitt 3.1.1 punkt 6 införs en ny punkt med lydelsen: ”Oavsett bostadsort har individer rätt att få likvärdig kvalitet på vården, omsorgen, socialtjänsten och andra välfärdstjänster. De ekonomiska villkoren för kommuner och regioner behöver därför utjämnas med avseende på faktorer som inte går att påverka. Utjämningssystemet ska innehålla drivkrafter för tillväxt.”

20. att motion E20 avslås

21. att motionerna E21 och E22 avslås

22. att motion E23 yrkande 1 anses besvarat

23. att motionerna E23 yrkande 4 samt E24 yrkande 1 och 3 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört

24. att motionerna E23 yrkande 2 och 3 anses besvarade

25. att motion E23 yrkande 5 avslås

26. att motion E24 yrkande 2 anses besvarat

27. att motion E25 avslås

28. att motionerna E26 och E27 anses besvarade

29. att motion E28 anses besvarad

30. att motion E29 avslås

31. att motion E30 anses besvarad

32. att motion E31 anses besvarad

33. att motion E32 anses besvarad

34. att motion J27 yrkande 12 och 14 avslås

35. att motion J27 yrkande 13 anses besvarat

3.1.2 Ett skattesystem för tillväxt

Motionerna E34 yrkande 17, 34, 36 och 37, E36–E61 samt F54 yrkande 12

Programkommittén lyfter i **punkt 1 och 2** fram att de svenska skatterna måste vara internationellt konkurrenskraftiga om vårt land ska vara attraktivt för kapital, företag och högutbildad arbetskraft i en värld med ökad rörlighet över gränserna. Skattepolitiken måste förändras i takt med globaliseringens krav och gynna de välståndsbildande krafterna.

Motionerna E36 och E37 yrkar att det ska införas en ny punkt i partiprogrammet med innebörden att skatterna på arbete och kapital bör sänkas och skatterna på konsumtion och miljöfarlig verksamhet höjas. **Motionerna E37 och E38** yrkar även att texten ska innehålla formuleringar om att skattesystemet ska vara enkelt och transparent.

Partistyrelsen instämmer i programkommitténs resonemang om att nivåer och utformning av olika skatter måste anpassas till vad som är bäst samhällsekonomiskt men – inte minst på grund av ekonomins internationalisering och skattebasernas tilltagande rörlighet – i växande grad även till nivån i länder som konkurrerar med Sverige om kapital och arbetskraft. Partistyrelsen anser att huvuddelen av vad motionärerna yrkar ovan fångas in av programkommitténs förslag.

Partistyrelsen föreslår att punkt 1 bifalls och att punkt 2 bifalls med undantag för den sista meningen som byts ut mot: ”Skattepolitiken behöver förändras i takt med ekonomins tilltagande internationalisering. Skattepolitiken ska i denna föränderliga värld gynna de välståndsbildande krafterna, vara så enkel och transparent som möjligt och främja ett hållbart klimat och en god miljö.”

Partistyrelsen föreslår därmed att motionerna E36 och E38 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört samt att motion E37 anses besvarad.

I **punkt 3** framhåller programkommittén att det ska löna sig bättre att arbeta, utbilda sig och ta ansvar och föreslår att skatteskalan ska göras plattare genom att värnskatten avskaffas och genom att färre betalar statlig skatt.

Motion E39 yrkande 1 föreslår att punkt 3 formuleras om utan att innebörden ändras. **Motion E40** menar att det är fel att låsa partiprogrammet vid avskaffad värnskatt och yrkar att förslaget stryks. **Motion E41** vill förändra målbeskrivningen för marginalskatten och föreslår en högsta nivå på 50 procent och yrkar på en alternativ skrivning av punkt 3. I **motion E42** föreslås att skattesystemet på sikt ska utvecklas till att den som är berättigad till bidrag inte ska behöva betala inkomstskatt, och att den som betalar inkomstskatt inte är berättigad till bidrag. **Motion E43** yrkar att det i punkten läggs till att den statliga inkomstskatten ska avskaffas på sikt och att skatten på arbete i ökande omfattning ska ersättas av miljöskatter. I **motion F54 yrkande 12** föreslås en språklig justering i punkten. Partistyrelsen anser dock att programkommitténs skrivning är att föredra.

Partistyrelsen anser att programkommitténs formuleringar om skatter och välfärd i stort är väl avvägda. Skattepolitiken ska utformas på ett sätt som ger förutsättningar för långsiktig välståndsutveckling och tillväxt. En växande ekonomi och effektivt utnyttjande av offentliga resurser ger utrymme för skattesänkningar som såväl bidrar till en växande ekonomi som ökad egenmakt för enskilda medborgare.

Sedan 2006 har alliansregeringen genomfört skattesänkningar för alla löntagare, företagare och pensionärer. Skattetrycket har minskat från 48,3 procent av BNP 2006 till 44,2 procent 2012. Detta har skett utan att den offentliga välfärden har minskat eftersom den svenska ekonomin haft en god tillväxt trots en internationell lågkonjunktur. Trots att skattetrycket minskat med 4 procent av BNP sedan 2006 har de totala skatteintäkterna ökat med 150 miljarder kronor.

De offentliga utgifternas andel av BNP är cirka 50 procent. En aktiv politik för att minska sjukskrivningar och rehabilitering har sänkt utgifterna för förtidspensioner och sjukpenning och gjort det möjligt att satsa mer pengar på annan offentlig välfärd. Antalet anställda i välfärden har ökat. Den offentliga konsumtionen, som till största delen består av utgifter för sjukvård, utbildning och äldreomsorg, har ökat med 190 miljarder kronor sedan 2006. Den har till och med vuxit som andel av BNP från 26,0 procent 2006 till 26,9 procent 2012.

Fortfarande är dock skattetrycket i Sverige bland de högsta i världen. Det genomsnittliga skattetrycket i EU är 36 procent. Enbart Danmark och Frankrike har ett högre skattetryck än Sverige. En svensk medelinkomsttagare betalar fortfarande mer än hälften av sin inkomst i skatt om man räknar samman arbetsgivaravgifter och inkomstskatter. Därför är det angeläget att fortsätta att sänka skatterna på arbete, utbildning och företagande när ekonomin tillåter detta. Marginalskatterna på arbetsinkomster ska på sikt inte skilja sig väsentligt från läget i jämförbara konkurrentländer.

Partistyrelsen instämmer i programkommitténs bedömning att avskaffad värnskatt och höjd brytpunkt för statlig skatt fortfarande är de mest angelägna inkomstskattesänkningarna om Sverige ska uppmuntra utbildning, ansvarstagande, och inte minst kunna konkurrera – främst med våra grannländer i Europa – om våra egna välutbildade ungdomar och rekrytera kvalificerad arbetskraft. När det gäller **motion E42** gör motionären en alltför lättvindig uppdelning mellan bidrag och andra inkomster. Vissa statliga bidrag, till exempel barnbidraget, är skattefria medan andra bidrag och ersättningar är skattepliktiga. Även om grundavdraget fyller en viktig funktion är det inte möjligt att konstruera ett system i enlighet med vad motionären föreslår utan att samtidigt offra antingen sociala hänsyn eller ekonomisk effektivitet. Vad gäller yrkandet i **motion E43** anser partistyrelsen att detta är tillgodosett genom det som föreslås under punkt 2.

Partistyrelsen föreslår att punkt 3 får lydelsen: ”Det ska löna sig bättre att arbeta, utbilda sig och ta ansvar. I ett första steg ska värnskatten avskaffas så att principen ’hälften kvar’ uppnås, och färre ska betala statlig inkomstskatt. Marginalskatterna ska på sikt inte skilja sig väsentligt från läget i jämförbara konkurrentländer. Skatten på arbete ska sänkas.” Vidare yrkas att motion E39 yrkande 1 bifalls, att motionerna E40, E41 och E42 avslås och att motionerna E43 och F54 yrkande 12 anses besvarade.

I **punkt 4** betonar programkommittén att det ska löna sig bättre för den enskilde att spara och föreslår att ett grundavdrag på kapitalinkomster införs. **Motionerna E44 och E47 yrkande 2** föreslår att punkten kompletteras med ett förslag om att möjligheten till ränteavdrag i den personliga inkomstskatten ska fasas ut för att på sikt avskaffas. Motivet är hushållens skuldsättning är ett bekymmer. **Motion E45** yrkar att förslaget om ett grundavdrag för kapitalinkomster stryks. Motiveringen är att sparande även kan handla om att äga sitt boende eller minska sin skuldsättning. **Motionerna E46 och E47 yrkande 1** föreslår att punkten kompletteras med ett förslag om att vanligt hushållssparande ska ske skattefritt och beskattas först när uttag görs. Motivet är att alla som arbetar ska kunna ha en ekonomisk buffert.

Partistyrelsen instämmer i programkommitténs ambition att göra det lönsammare för den enskilde att spara. Partistyrelsen instämmer dock även med flera av motionärerna ovan om att minskad skuldsättning (amortering) också är ett sparande och att ett ökat sparande kan främjas på flera sätt, om man nu vill främja detsamma.

Partistyrelsen föreslår att punkt 4 bifalls förutom de två sista meningarna som föreslås få följande lydelse: ”Därför ska skatteförändringar som stimulerar ökat sparande införas. Det kan till exempel handla om att införa ett grundavdrag på kapitalinkomster.” Motionerna E44, E45, E46 och E47 bör därmed anses besvarade med vad partistyrelsen anfört.

I **punkt 5** betonar programkommittén att framtida skattesänkningar inte ska finansieras genom sänkta ambitioner i välfärdspolitiken. **Motion E39 yrkande 2** föreslår att punkten formuleras om utan att innebörden ändras. **Motion E48** yrkar att punkten avslutas med orden ”eller genom budgetunderskott”. Partistyrelsen anser att programkommitténs formuleringar är väl avvägda, men kan behöva ytterligare förtydliganden. Skattesänkningar som leder till långsiktiga, icke konjunkturpolitiskt motiverade, budgetunderskott och växande statsskuld undergräver i förlängningen ambitionerna i välfärdspolitiken.

Partistyrelsen föreslår att punkt 5 ges lydelsen: ”Utrymmet för skattesänkningar skapas av en växande ekonomi och ett mer effektivt utnyttjande av resurser. Samtidigt höjs ständigt människors förväntningar på välfärdsutbudets kvalitet. Skattesänkningar ska därför inte finansieras genom sänkta ambitioner för välfärdspolitiken.” Med detta yrkas också att motion E39 yrkande 2 bifalls och att motion E48 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.

Motion E49 yrkar att partistyrelsen ska ta fram en plan med målet att inkomst av pension ska beskattas enligt samma skatteskala som inkomst av tjänst. Partistyrelsen vill dock påpeka att förvärvsarbeta medför extra kostnader i form utgifter för resor, luncher, kläder m.m. Detta motiverar att arbetsinkomster är lägre beskattade än pensioner. Jobbskatteavdraget – som är dubbelt för pensionärer – har också varit effektivt för att öka sysselsättningen, väsentligt öka inkomsterna för låg- och medelinkomsttagare efter skatt – och i förlängningen därmed även trygga finansieringen av bland annat pensionerna och finansieringen av bland annat vård och äldreomsorg. Partistyrelsen anser dock att framtida sänkningar av inkomstskatten ska ske genom att marginalskatterna sänks för alla inkomsttagare såväl förvärvsarbetande som pensionärer. **Motion E49 bör anses besvarad med vad partistyrelsen anfört.**

Fyra motioner berör ROT- och RUT-avdragen. **Motion E50** yrkar att Folkpartiet ska verka för att ett RITT-avdrag införs i ridsporten liknande RUT-avdraget. Hästnäringen är en viktig näringsgren och ridsporten får, som motionärerna påpekar, både statliga och kommunala stöd, särskilt när den vänder sig till ungdomar. Partistyrelsen anser att det inte är lämpligt att inkludera en friskvårdsaktivitet som ridning i RUT-avdraget. Däremot är det Folkpartiets uppfattning att ridsport bör omfattas att det skattefria friskvårdsbidrag som arbetsgivare kan ge sina anställda. **Motion E50 bör därför anses besvarad.**

Motion E51 yrkar att Folkpartiet ska se över fördelarna med att införa ett BOT-avdrag för att ge människor råd att förebygga ohälsa på egna villkor. Partistyrelsen håller med motionärerna om att det är viktigt att förebygga ohälsa med olika egeninsatser. Av motionen framgår dock inte på något sätt hur detta avdrag skulle utformas, vilka som skulle vara berättigade till det eller vilka verksamheter som skulle omfattas. Motionen går därmed knappast inte att ta ställning till. **Motion E51 bör avslås.**

Motion E52 yrkar att Folkpartiet ska arbeta för att RUT- och ROT-avdragen enbart ska gälla i Sverige och inte i ett annat EU-land. Partistyrelsen konstaterar att en begränsning av RUT- och ROT-avdraget till att enbart gälla tjänster som utförs i Sverige strider mot EU-rättens bestämmelser om icke-diskriminering och därför inte går att avgränsa så länge Sverige är medlem av EU. **Motion E52 bör avslås.**

Motion E53 yrkar att Folkpartiet ska arbeta för att RUT-avdraget höjs till 75 procent för personer som under taxeringsåret fyller minst 75 år. Partistyrelsen instämmer med motionärens beskrivning av RUT-avdraget. Avdragsrätt för hushållsnära tjänster och underhållsarbeten i hemmet skapar vita jobb med anställningstrygghet och sociala förmåner i en sektor där svartjobb varit utbrett. Det är bra både för hushållen, arbetsmarknaden och inte minst för jämställdheten mellan kvinnor och män. Nivån på skattereduktionen – 50 procent – är den nivå som har ansetts vara lagom för att vita RUT- och ROT-tjänster ska kunna konkurrera med svarta tjänster. Partistyrelsen är öppen för att något vidga vilka tjänster som kan omfattas RUT-avdrag men inte att höja avdragets procentuella nivå. Det skulle vid en nivå över våra högsta skattesatser inbjuda till skattefiffel genom byte av tjänster. **Motion E53 bör avslås.**

Motion E54 yrkar att Folkpartiet ska verka för att även golf och ridning inkluderas i det skattefria friskvårdsbidrag som arbetsgivare kan ge sina anställda för olika typer av idrottsaktiviteter. Partistyrelsen instämmer i motionärernas argument och vill framhålla att Folkpartiet anser att lågintensiv träning, som golf och ridning, bör omfattas av det så kallade friskvårdsbidraget. **Motion E54 bör anses besvarad.**

Motion E55 yrkar att Folkpartiet reder ut hur ett radikalt förenklat skattesystem skulle kunna se ut som i övrigt följer socialliberala grundsatser. Partistyrelsen instämmer med motionären om behovet av en skattereform. En sådan skattereform skulle innebära både sänkta och höjda skatter, ändrade skattebaser och förenklingar genom att marginalskatterna på arbete sänks. En skattereform får dock inte ses som en kungsväg till lycka för alla utan skulle bli en hårt förhandlad kompromiss mellan olika intressen. **Motion E55 bör anses besvarad.**

Motion E56 yrkar att Folkpartiet ska verka för att enskilda löntagare ska ges samma möjlighet som företag att utjämna sin beskattning över tiden. Syftet är att ge löntagare möjlighet att sänka sin skatt. Partistyrelsen vill inledningsvis påpeka att skatternas uppgift är att finansiera det offentligas olika åtaganden och skattesänkningar kan inte ses isolerat utan hänsyn till den finansieringsuppgiften. Företag måste kunna fondera inkomster över åren för att kunna till exempel kunna samla i ladorna och finansiera investeringar längre fram. Att alla skatter betalas en gång om året och att personliga skatteskulder inte ska kunna byggas upp under flera år är en av grundstenarna i den personliga inkomstbeskattningen och gynnar också enkelhet och transparens, som även det efterfrågas som egenskap hos skattesystemet. Det finns vissa undantag, bland annat ett avdragsgillt pensionssparande och möjlighet att skjuta upp reavinstskatten vid bostadsförsäljningar om man köper en ny bostad. De höga marginalskatterna på arbetsinkomster innebär dock problem för enskilda som har höga inkomster vissa år och låga inkomster andra år. Därför är det angeläget att sänka marginalskatterna på arbete genom att bland annat avskaffa värnskatten och sänka brytpunkten för statlig inkomstskatt. **Motion E56 bör avslås.**

Motion E57 vill att Folkpartiet utreder möjligheten att införa en kommunal fastighetsskatt där kommunerna får stor frihet att gestalta detaljerna. Partistyrelsen konstaterar att Folkpartiet 2008 var med om att avskaffa den höga statliga fastighetsskatten som förlorat en stor del av sin folkliga legitimitet. Fastighetsskatten ersattes med en låg kommunal avgift på 0,75 procent av taxeringsvärdet för småhus med ett tak som enbart räknas upp med den allmänna prisutvecklingen (6 825 kronor per år 2013). Fastighetsavgiften är därmed både låg och förutsägbar för medborgarna. Staten bestämmer utformningen och nivån för den kommunala fastighetsavgiften som gäller lika i alla kommuner. Intäkter från fastighetsavgiften tillfaller dock den kommun där fastigheten finns och ingår inte i den kommunala inkomstutjämningen. Det betyder att kommuner där det byggs fler bostäder också får högre intäkter från fastighetsavgiften. Partistyrelsen anser att samma skatteregler för fastighetsavgiften ska gälla i alla delar av landet och inte skilja sig från kommun till kommun. Vill kommuner skattekonkurrera med grannarna bör de fokusera ansträngningarna på kommunalskattesatsen. **Motion E57 bör avslås.**

Motion E58 argumenterar för en slopad, alternativt kraftigt begränsad, reavinstskatt på bostäder. Partistyrelsen anser att en sänkt reavinstskatt vid försäljning av bostäder ska eftersträvas. Detta är också en fråga som uppmärksammats av Folkpartiets bostadspolitiska arbetsgrupp, men också här bör

frågan inte hanteras isolerat utan beaktande också av finansieringen. **Motion E58 bör anses besvarad med vad partistyrelsen anfört.**

Motion E59 yrkar att Folkpartiet ska verka för att reavinstskatten vid en försäljning av en villa kan skjutas upp om vinsten används som insats i ett senior- eller trygghetsboende. Partistyrelsen konstaterar att detta redan gäller till viss del. Skatten på en reavinst på upp till 1,45 miljoner kronor kan redan i dag skjutas upp, mot att uppskovsränta betalas. Folkpartiets bostadspolitiska arbetsgrupp har studerat denna fråga och partistyrelsen instämmer i att det nu är rimligt att göra en översyn av uppskovsreglerna. Den exakta utformningen av reglerna behöver analyseras närmare. **Motion E59 bör anses besvarad med vad partistyrelsen anfört.**

Motion E60 yrkar att Folkpartiet bör verka för att en statlig utredning tillsätts för att undersöka möjligheten att reformera skatterna för köp av bostad, bland annat genom kraftigt sänkta ränteavdrag, amorteringstvång och en köpskatt för bostadsrätter och småhus. Syftet är att minska hushållens belåning. Frågan om en utredning av incitamenten för att öka hushållens sparande och minska skuldsättningen berörs under punkt 4 ovan. Partistyrelsen anser att de åtgärder som räknas upp måste övervägas även i sammanhang med nödvändiga reformer av våra regler och institutioner för bättre finansiell stabilitet eftersom den – när den hotas – oftast hotas just av för hög skuldsättning. **Motion E60 bör anses besvarad med vad partistyrelsen anfört.**

Motion E61 yrkar att Folkpartiet verkar för att det ska bli möjligt att folkbokföra sig på mer än en ort under samma år och att kommunalskatten delas upp mellan kommunerna i proportion till hur länge man bor i respektive kommun under året. Syftet med förslaget skulle vara att kommuner på landsbygden som har en stor mängd tillfälligt boende under framförallt sommaren skulle kunna få en del av intäkterna för kommunalskatten från dessa tillfälligt boende.

Utgångspunkten för folkbokföringen är att man är folkbokförd där man bor. När en person anmäler flytt till Skatteverket ändras personens folkbokföringsort. Detta kan en person göra så ofta den önskar under ett år. Men det är var en person är folkbokförd den 1 november som avgör var personen är skattskyldig året därpå och även i vilken kommun och landsting personen har rösträtt. Den folkbokförda befolkningen den 1 nov avgör hur skatter och statsbidrag fördelas mellan olika kommuner och landsting. Folkbokföringen styr också rätten till skolgång, äldreomsorg och bostadsbidrag.

Partistyrelsen bedömer att förslaget i motionen att införa frivillig rätt att vara folkbokförd på flera platser i Sverige under ett och samma riskerar att orsaka stort administrativt krångel för de inblandade kommunerna, landstingen och även den enskilde. Motionärerna hoppas att detta ska leda till att sommarboende på turistorter väljer att frivilligt folkbokföra sig där under delar av året trots att kommunalskatten oftast är högre i dessa kommuner. Partistyrelsen bedömer att detta kan ske i vissa fall men befarar att de personer som i första frivilligt kommer att folkbokföra sig tillfälligt på sin semesterort är de som får sin skatt sänkt. **Motion E61 bör avslås med vad partistyrelsen anfört.**

Avslutningsvis ges i **motion E34 yrkande 17, 34, 36 och 37** några språkliga ändringsförslag på avsnittet. Partistyrelsen anser att programkommitténs skrivningar är att föredra och föreslår därför att **motion E34 yrkande 17, 34, 36 och 37 anses besvarade**.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar

1. att programkommitténs förslag avsnitt 3.1.2 punkt 1 bifalls

2. att avsnitt 3.1.2 punkt 2 ges lydelsen: ”Sverige ska fortsatt vara en välfärdsnation i världsklass. Viktigast för att klara välfärdens finansiering på lång sikt är en god ekonomisk tillväxt. Skattepolitiken behöver förändras i takt med ekonomins tilltagande internationalisering. Skattepolitiken ska i denna föränderliga värld gynna de välståndsbildande krafterna, vara så enkel och transparent som möjligt och främja ett hållbart klimat och en god miljö.”

3. att motionerna E36 och E38 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört

4. att motion E37 anses besvarad

5. att avsnitt 3.1.2 punkt 3 ges lydelsen: ”Det ska löna sig bättre att arbeta, utbilda sig och ta ansvar. I ett första steg ska värnskatten avskaffas så att principen ’hälften kvar’ uppnås, och färre ska betala statlig inkomstskatt. Marginalskatterna ska på sikt inte skilja sig väsentligt från läget i jämförbara konkurrentländer. Skatten på arbete ska sänkas.”

6. att motion E39 yrkande 1 bifalls

7. att motion E40 avslås

8. att motion E41 avslås

9. att motion E42 avslås

10. att motionerna E43 och F54 yrkande 12 anses besvarade

11. att avsnitt 3.1.2 punkt 4 ges lydelsen: ”Det ska löna sig bättre för den enskilde att spara. Ett eget sparande ökar individens trygghet och oberoende. Därför ska skatteförändringar som stimulerar ökat sparande införas. Det kan till exempel handla om att införa ett grundavdrag på kapitalinkomster.”

12. att motionerna E44, E45, E46 och E47 anses besvarade

13. att avsnitt 3.1.2 punkt 5 ges lydelsen: ”Utrymmet för skattesänkningar skapas av en växande ekonomi och ett mer effektivt utnyttjande av resurser. Samtidigt höjs ständigt människors förväntningar på välfärdsutbudets kvalitet. Skattesänkningar ska därför inte finansieras genom sänkta ambitioner för välfärdspolitiken.”

14. att motion E39 yrkande 2 bifalls

15. att motion E48 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

16. att motion E49 anses besvarad

17. att motion E50 anses besvarad

18. att motion E51 avslås

19. att motion E52 avslås

20. att motion E53 avslås

21. att motion E54 anses besvarad

22. att motion E55 anses besvarad

23. att motion E56 avslås

24. att motion E57 avslås

25. att motion E58 anses besvarad

26. att motion E59 anses besvarad

27. att motion E60 anses besvarad

28. att motion E61 avslås

29. att motion E34 yrkande 17, 34, 36 och 37 anses besvarade

Avsnitt 3.1.3 Företagandet

Motionerna E34 yrkande 18–20 och 35, E35 yrkande 2–4, E62–E89 samt G105 yrkande 2

Programkommittén slår i **punkt 1** fast att Sveriges välstånd byggs av företagsamhet. Partistyrelsen delar denna uppfattning. För liberaler handlar företagande både om att skapa välstånd för den enskilda människan och samhället som helhet och om att människor får möjlighet att förverkliga sina egna drömmar, forma sitt liv och skapa sin egen försörjning. Folkpartiet har drivit denna politik alltsedan Bertil Ohlins dagar och hans tankar om företagande som ”de välståndsbildande krafterna”. Inga motioner har väckts med anledning av denna punkt. **Partistyrelsen tillstyrker därmed punkt 1.**

Alliansregeringen har sedan 2006 gjort mycket för att förbättra företagsklimatet i Sverige. Programkommittén lyfter i **punkterna 2–6** fram förslag som skulle fortsätta att förbättra företagsklimatet i Sverige. Partistyrelsen anser att programkommittén har valt att fokusera på rätt områden. Såväl färre och enklare regler samt förändringar i skattesystemet för företagande är viktiga reformområden, likaså att företagaren får bättre möjligheter att göra avsättningar till den egna pensionen. Frågor om arbetsrätten, också den en viktig företagarfråga, tas upp i avsnitt 3.1.4.

När det gäller punkt 2, om företagens regelbörda, vill partistyrelsen påpeka att ansvaret för många av de regler som företag har att följa och administrera ligger hos kommunerna, som kan välja att prioritera enklare tillämpning och bättre tillgänglighet, sett ur företaget och företagarens perspektiv. Partistyrelsen skulle gärna se en kommunal regelförenklingsoffensiv och menar att det vore utmärkt om Folkpartiets företrädare går i spetsen för en sådan offensiv. Även när det gäller regler på EU-nivå kan det finnas förenklingsbehov. **Första meningen i punkt 2 bör inledas: ”Regelbördan för små företag ska minska, genom ansträngningar på både kommunal, statlig och EU-nivå, och …” Partistyrelsen tillstyrker i övrigt punkt 2.**

I **motion E62** föreslår motionären att sista meningen i punkt 2 stryks. Skälet till detta är att författaren anser att den nuvarande arbetsgivaren kan tvingas ge anställda tjänstledigt för att prova att starta företag. Partistyrelsen förstår att vissa arbetsgivare kan drabbas av detta om många anställda skulle ta tjänstledigt för att starta eget. Samtidigt måste det bli lättare för den som vill starta och driva företag**. Motion E62 bör därför avslås. Motionerna E34 yrkande 18 och E35 yrkande 2** föreslår språkliga ändringar. Partistyrelsen anser att programkommitténs formulering är att föredra. **Motionerna E34 yrkande 18 och E35 yrkande 2 bör därmed anses besvarade.**

Motionen E63 vill att ett nytt stycke ska införas mellan punkt 2 och 3 i avsnittet Företagandet som innebär att förenklingsarbetet med beslutsprocesser, avskaffande av regleringar och annat praktiskt frihetsarbete ska genomföras såväl i kommuner som på statlig nivå. Partistyrelsen instämmer som ovan sagts. Det är viktigt att alla offentliga nivåer i Sverige och även på EU-nivå inbegrips i arbetet för mindre regler och krångel som leder till att fler företag kan starta och växa. Med den nya formuleringen av punkt 2 i programförslaget anser partistyrelsen att motionens intentioner är tillgodosedda. **Därför anser partistyrelsen att motion E63 bör anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

I **motion E64** lyfter motionärerna fram små och medelstora företags villkor på EU:s inre marknad. Motionärerna vill att det i partiprogrammet lyfts in en punkt som tar upp de många hinder som fortfarande finns på den inre marknaden för små- och medelstora företag. Många av dessa företag har verksamhet som riktar sig mot en lokal marknad, och om den inre marknaden fungerade bättre skulle de ha bättre möjlighet att nå ut också på den. Denna motions intentioner ligger i samma riktning som det nya utformandet av avsnitt 3.1.3 punkt 2. Det är lika viktigt att det blir enklare och mindre krångligt att driva företag på den inre marknaden som i Sverige. **Motion E64 bör därför anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

När det gäller **punkterna 3 och 4** har partistyrelsen inget annat förslag än programkommittén, och därför föreslår partistyrelsen att **punkt 3 och 4 bifalls.**

Fyra motioner tar upp frågor som berör punkterna 3 och 4. Motionären till **motion E34 yrkande 19** vill att första meningen i punkt 4 ska lyda: ”Investeringsklimatet behöver förbättras och en vital marknad för riskkapital möjliggöras.” **Motion E65 yrkande 1** föreslår att det skrivs in i partiprogrammet att allmänheten och enskilda individer ska gynnas skattemässigt av att satsa eget kapital i levebrödsföretag eller nya och mindre företag. Motionärerna vill dessutom i **motion E65 yrkande 2** att Folkpartiet ska verka för att det införs skattestimulerade finansieringsformer där enskilda individer stimuleras att satsa eget kapital i nya och mindre företag. **Motion E66** är inne på liknande frågeställningar. Denna motion anser att det ska vara lättare att starta och driva ett nytt företag och vill därför införa ett start- och tillväxtkonto liknande skogskontot. När det gäller dessa motioner instämmer partistyrelsen i att det är viktigt att det finns en god tillgång på riskvilligt kapital som kan satsas i nya och mindre företag. Det är mot den bakgrunden som det i programförslaget står att skattesystemet måste förändras för att till exempel förbättra investeringsklimatet. Likaså är det viktigt att en skattestimulans för investeringar i forskning och utveckling ska finnas.

Den av regeringen tillsatta företagsskattekommittén har tittat på frågan om hur investeringar i forskning och utveckling kan stimuleras och kommit med ett förslag som innebär att arbetsgivaravgifterna minskas för personer som arbetar med forskning och utveckling. Underlaget för arbetsgivaravgifter föreslås sättas ned med 10 procent. Regeringen har annonserat att man nu undersöker möjligheterna att införa kommitténs förslag till 1 januari 2014.

Folkpartiet har föreslagit att ett riskkapitalavdrag ska kunna införas för dem som investerar i nya och växande bolag. Företagsskattekommittén har tittat även om denna fråga, men tyvärr inte kommit med något tillfredsställande förslag just på det sätt som Folkpartiet tänkt sig. Kommittén har dock tagit fram ett förslag på investeraravdrag med liknande syfte och regeringen har under våren 2013 lämnat ett förslag om investeraravdrag till riksdagen. Sammanfattningsvis arbetar alltså regeringen aktivt med att förbättra villkoren för företagen, särskilt i kunskapsintensiva branscher. **Mot denna bakgrund anser partistyrelsen att motion E65 anses besvarad.**

Partistyrelsen vill också för ordningens skull påpeka att räntorna under senare år, och sannolikt en tid framöver, varit historiskt exceptionellt låga, och det har gynnat alla låntagare, inklusive dem som önskat satsa på företagsamhet. Att bankerna inte beviljar alla lån utan driver en kreditprövning är viktigt med tanke på den finansiella stabiliteten och totala skuldsättningen i ekonomin. På frågan om att införa något liknande skogskonto så är Folkpartiets ståndpunkt redan att sådana borde kunna införas för onoterade bolag. **Därmed bör motion E66 anses besvarad**. **Eftersom partistyrelsen står bakom programkommitténs punkt 4 bör motion E34 yrkande 19 avslås.**

I **punkt 5** föreslår programkommittén att företagens sjuklöneansvar ska slopas. Partistyrelsen delar programkommitténs vilja att minska företagens kostnader. Partistyrelsen vill dock påminna om att bakgrunden till att sjuklöneansvar för företagen infördes var skenande kostnader i sjukförsäkringen. Den situationen var oacceptabel. Samtidigt som företagen för att hantera den situationen fick ta över sjuklöneansvaret fick företagen – lika för alla – sänkta arbetsgivaravgifter som kompensation för de ökade kostnaderna. Det innebar att företag med låga sjuktal gynnades genom att de fick lägre totala kostnader, medan motsatsen gällde för företag med höga sjuktal. Det har givit företag med höga sjuklönekostnader incitament att ägna problemet ökad uppmärksamhet.

Det är viktigt att programkommitténs förslag genomförs på ett sätt att incitament för låga sjukkostnader finns kvar och att Sverige inte igen glider in i en oacceptabel sjukkostnadsutveckling, som sedan riksdagen tvingas åtgärda med ”återställare” av något slag. Enligt beräkningar från Riksdagens utredningstjänst skulle ett slopande av den andra sjuklöneveckan kosta cirka 2 miljarder kronor per år, medan ett slopande av den första veckan uppskattas kosta betydligt mer – cirka 9,2 miljarder kronor per år (beräknat för år 2014).

I dag är situationen bekymmersam. Sjukskrivningarna har ökat från år till år och framförallt är det korttidsfrånvaron som ökar. Detta medför ökade kostnader både för företag och för staten. Framför allt drabbas mindre företag ekonomiskt hårt av denna utveckling. Partistyrelsen anser att företagens ansvar för sjuklönen på sikt bör minska, men i en situation där sjukfrånvaron stadigt ökar är andra insatser prioriterade.

Partistyrelsen förordar därför att punkt 5 får lydelsen: **”Företagens kostnader för anställdas sjukfrånvaro ska minskas och sjuklöneansvaret ses över. Samtidigt bör arbetsgivarnas incitament att förebygga arbetsrelaterade skador och sjukdomar och bidra till rehabilitering av anställda bli tydligare. Även andra träffsäkra åtgärder bör övervägas mot företag med höga sjuktal. Det är prioriterat att minska mindre företags kostnader.”**

Inga motioner har väckts med anledning av denna punkt, bortsett från **motionerna E34 yrkande 20 och E35 yrkande 3** som båda föreslår en mindre språkjustering. Partistyrelsen anser att ovanstående text är att föredra. **Motionerna E34 yrkande 20 och E35 yrkande 3 bör därmed anses besvarade.**

När det gäller **punkt 6** vill partistyrelsen göra ett tillägg. Det är viktigt att offentliga upphandlingar inte enbart fokuserar på låga kostnader, utan även på kvalitet. **Sista meningen bör därför lyda: ”Offentlig upphandling ska ske på ett sätt som ger skattebetalarna låga kostnader, hög kvalitet, säkrar likabehandling och stimulerar konkurrens.”** Det språkliga ändringsförslaget i **motion E34 yrkande 35 bör anses besvarat.**

Flera motioner tar upp frågor rörande offentlig upphandling. Även om några vill att deras förslag till text ska tillföras som en ny punkt under avsnittet företagande väljer dock partistyrelsen att behandla dem här. **Motion E67** vill att lagen om offentlig upphandling (LOU) ska anpassas för alla företag. Motionärerna vill att LOU på ett bättre sätt ska anpassas efter småföretagens villkor och skattebetalarnas önskemål om en effektiv användning av skattemedel. I dag präglas många offentliga upphandlingar, enligt motionärerna, av att de är för stora i volym eller i geografiskt omfång. Även **motion E68** vill att offentlig upphandling ska ske så att mindre företag kan delta. Dessutom anser motionärerna att hänsyn ska tas till sociala och etiska kriterier samt miljökriterier. **Motion E69** efterlyser krav på socialt ansvar vid upphandling. Motionärerna föreslår att en ny punkt ska läggas in i programförslaget med innebörd att större fokus bör läggas på etiskt producerade varor och därför bör kommuner, landsting och myndigheter ställa krav på detta vid upphandlingar.

Med anledning av dessa motioner vill partistyrelsen anföra följande. Frågor kring offentliga upphandlingar är ofta komplicerade. Lagstiftningen ligger i stor utsträckning på EU-nivå därför att man vill möjliggöra att utländska företag inte ska diskrimineras till förmån för inhemska företag. Som ett litet utrikeshandelsberoende land har Sverige ett starkt intresse av att våra företag inte diskrimineras i andra EU-länder, och därför bör vi bevaka principen om öppenhet och konkurrens på lika villkor.

Frågor kring upphandlingar har utretts av den av regeringen tillsatta upphandlingsutredningen, vars slutbetänkande remissbehandlats under våren 2013. Utredningen pekar på att den övergripande målsättningen med den offentliga upphandlingen bör vara att åstadkomma goda affärer. Det innebär att de upphandlande myndigheterna och enheterna, inom ramen för regelverket och med servicen till medborgarna i fokus, tillgodoser verksamheternas behov genom att ställa och följa upp krav på kvalitet. Behovet ska tillgodoses till lägsta möjliga totalkostnad, innovativa lösningar bör beaktas och upphandlingen vara miljömässigt och socialt ansvarsfull. För att åstadkomma goda affärer krävs att konkurrensen tillvaratas och vårdas.

Partistyrelsen anser att det är viktigt att utforma offentliga upphandlingar så att de inte stänger ute mindre företag. Upphandlingsutredningen har också tittat just på vad som kan göras för att små företag inte ska missgynnas och för att inte skapa onödiga hinder i offentliga upphandlingar som särskilt mindre företag har svårt att uppfylla. Efter att remisstiden har gått ut kommer utredningen att beredas i regeringskansliet och partistyrelsen vill inte här föregå denna och ange

exakt vilka delar av utredningens förslag som bör genomföras. Dessutom ska texten i partiprogrammet inte vara alltför detaljerad. Sammantaget är partistyrelsen därför inte beredd att ändra den text som finns runt offentliga upphandlingar i programförslaget förutom det förtydligande som partistyrelsen gjort om kvalitet i upphandlingar. Mot den bakgrunden anser partistyrelsen att **motionerna E67–E69 bör anses besvarade.**

Slutligen talar programkommittén i **punkt 7** om att det offentliga endast ska driva affärsverksamhet om det finns ett starkt samhällsintresse och att det offentliga inte ska driva verksamhet som tränger ut fungerande privata alternativ. På denna punkt vill partistyrelsen instämma till fullo. Folkpartiet har under lång tid aktivt arbetat för att det offentliga inte ska konkurrera ut det privata och detta ska gälla även i framtiden. **Partistyrelsen yrkar därför bifall till punkt 7.**

I anslutning till denna punkt har några motioner lämnats in. **Motion E70** yrkar att all offentlig verksamhet på sikt ska drivas i myndighetsform då det offentliga inte ska bedriva verksamheter som tränger ut privata alternativ eller försvårar nyföretagande. I **motion E71** framförs det att medarbetare i offentligt driven affärsverksamhet ska omfattas av meddelarfrihet. Slutligen vill **motion E72** att det i programförslaget skrivs in att riksdagsledamöter samt region-, landstings- och kommunfullmäktigeledamöter ges närvaro-, yttrande- och förslagsrätt vid bolagsstämmor som de som är valda företrädare äger ansvar för gentemot väljarna. I **motion E35 yrkande 4** ges ett språkligt ändringsförslag.

Partistyrelsen anser att det offentliga endast ska driva affärsverksamhet om det finns ett starkt samhällsintresse för detta. Därför delar partistyrelsen grundhållningen i motion E70, men samtidigt kan vi inte i Folkpartiets partiprogram skriva in att all offentlig verksamhet ska drivas i myndighetsform. Det finns undantag som är motiverade av sociala skäl. Systembolaget förs ofta fram som ett sådant undantag, men också allmännyttiga bostadsföretag kan vara väl motiverade att ha som offentligt ägda bolag. **Mot denna bakgrund bör motion E70 anses besvarad.** Partistyrelsen föreslår vidare att **motion E35 yrkande 4 anses besvarat.**

Partistyrelsen kan konstatera att i frågan om meddelarfrihet i offentligt ägda bolag så är lagen numera ändrad så att också anställda inom till exempel kommunala bolag omfattas av meddelarfrihet. **Därmed bör motion E71 anses besvarad med vad partistyrelsen anfört.** Beträffande **motion E72** så sätter den fingret på problemet med bristande insyn i offentligt ägda bolag. Bristande insyn är ett skäl till att det offentliga inte bör äga bolag. Att som motionärerna föreslår ge ledamöter i riksdagen, region-, landstings- och kommunfullmäktige insyn genom ges närvaro-, yttrande- och förslagsrätt vid bolagsstämmor är enligt partistyrelsens uppfattning ingen bra väg att gå. Det är bättre att i första hand minska det offentliga ägandet i bolag i stället. **Mot den bakgrunden bör motion E72 avslås.**

Ytterligare några motioner har väckts med anledning av programförslaget. I **motion E73** vill motionärerna att det ska läggas till en ny punkt i programförslaget om att statens stöd till rådgivning för nystart och utveckling av företag ska utvärderas kontinuerligt och vid behov ska medel omfördelas till de verksamheter som visar bäst resultat. Motionärerna anser att det är viktigt att till exempel rätt form av rådgivning riktas till företag när de startar m.m. **Motionen E74** vill att en ny punkt läggs in i programförslaget som ska ta fasta på att den sociala ekonomin ska ses som en tillväxtfaktor. Motionärerna menar att den sociala ekonomin i dag är en i mycket outnyttjad arena för att skapa fler arbetstillfällen och därför måste betydelsen av social ekonomi synliggöras och förstärkas. **Motion E75** tar upp frågor kring kvinnors företagande. Motionärerna vill att partiprogrammet tar upp kvinnors företagande, som behöver stimuleras och synliggöras så att fler kvinnor startar och utvecklar företag. Dessutom vill motionärerna att möjligheten att starta företag inom kvinnodominerande områden värnas.

Beträffande **motion E73** så håller partistyrelsen med om att stöd till rådgivning för nystart och utveckling av företag ständigt måste utvärderas och om så behövs omprövas när så behövs. Bäst drivs dock denna typ av frågor av Folkpartiets representanter inom riksdagen och regeringskansliet, varvid partistyrelsen inte anser att detta ska skrivas in i ett partiprogram. **Därmed bör motion E73 anses besvarad med vad partistyrelsen anfört.**

Att den sociala ekonomin, som motionärerna i **motion E74** lyfter fram, kommer att få en större betydelse i Sverige är riktigt. Den sociala ekonomin är, som det påtalas, i motionen den tredje sektorn, civilsamhället eller den idéburna sektorn. Partistyrelsen anser att det är viktigt att denna sektor vårdas väl i det svenska samhället. Inte minst är den sociala ekonomin i många fall en bra plattform när det gäller att skapa arbetstillfällen till dem som annars kanske har det svårt att få ett jobb på den vanliga arbetsmarknaden. Sociala företag och idéburna organisationer som erbjuder välfärdstjänster behandlas dock redan under avsnittet om valfrihet i vård och omsorg (avsnitt 3.3.5 punkt 5). Partistyrelsen anser att detta är tillräckligt. **Motion E74 bör därmed anses besvarad med vad partistyrelsen anfört.**

Motionärerna till **motion E75** tar upp för Folkpartiet mycket viktiga frågor, nämligen kvinnors möjligheter att starta och driva företag. Partistyrelsen delar motionärernas syn på kvinnligt företagande. Mycket har gjorts men återstår också att göra på området. Regeringen satsar under åren 2007–2014 100 miljoner kronor på att främja kvinnors företagande. Regeringens företagspolitik i övrigt med sänkta skatter och minskad regelbörda gynnar också kvinnligt företagande. Partistyrelsen vill också slå fast det som står i den sista meningen i motionens yrkande, nämligen att kvinnors möjlighet till att starta företag inom kvinnodominerade yrken måste värnas. Denna rätt är i dag hotad genom förslagen om vinstbegränsningar när det gäller så kallade välfärdsföretag. Sådana begränsningar skulle radikalt hota många företag som ägs och drivs av kvinnor. Sak samma gäller förslagen om avskaffat eller inskränkt RUT-avdrag. Partistyrelsen vill därför klart uttala att Folkpartiet står upp för och värna att företag inom kvinnodominerade yrken ska ha samma villkor som företag inom andra sektorer. **Med detta bör motion E75 anses besvarad.**

Partistyrelsen övergår nu till övriga motioner som rör företagande men inte är knutna till själva programförslaget. Tre motioner tar upp frågor om sänkta arbetsgivaravgifter. **Motion E76** yrkar att Folkpartiet ska verka för en sänkning av arbetsgivaravgifterna så att viljan till nyanställning i Sverige ökar och att konkurrenssituationen förbättras. **I motion E77** föreslås att Folkpartiet ska arbeta för sänkta arbetsgivaravgifter för att de leder till fler jobb. Slutligen så föreslår motionären i **motion E78** att arbetslösas konkurrenskraft ska stärkas genom slopad arbetsgivaravgift för arbetslösa. Det ska ske

genom att arbetsgivaravgiften slopas eller rabatteras med lika mycket som någon varit arbetslös.

Partistyrelsen håller med om att sänkta arbetsgivaravgifter under vissa förutsättningar kan bidra till att skapa fler jobb. Mycket har gjort på detta område sedan år 2006. Arbetsgivaravgiften har sänkts för alla anställda med en procentenhet. Sedan 2007 gäller också kraftigt sänkta arbetsgivaravgifter för unga, och även en sänkning för äldre har gjorts. I budgetpropositionen för 2014 föreslås att nedsättningen för ungdomar inriktas på personer som inte fyllt 25 år. För ungdomar under 23 års ålder blir nedsättningen ännu generösare än i dag. På så vis riktas nedsättningen av arbetsgivaravgifterna tydligare mot de årskullar ungdomar där arbetslösheten är högst.

Till detta kommer de nystartsjobb som infördes 2007. Dessa jobb riktar sig till långtidsarbetslösa och den arbetsgivare som anställer någon som varit arbetslös i mer än 15 månader (6 månader för ungdomar under 26 år) slipper att betala arbetsgivaravgift för den tid som motsvarar längden på arbetslösheten, dock högst 5 år. Utöver dessa sänkningar av arbetsgivaravgiften har Folkpartiet föreslagit att arbetsgivaravgiften sänks med tio procentenheter på de första 300 000 kronorna i varje företags lönesumma. Detta skulle hjälpa de små företagen att kunna anställa fler.

För ordningens skull vill partistyrelsen även påminna om att arbetsgivaravgifterna är helt centrala för finansieringen av de offentliga utgifterna. Att sänka avgiften med tio procentenheter skulle innebära ett skattebortfall på uppåt 60–70 miljarder kronor per år. **Med detta anser partistyrelsen att motionerna E76–E78 bör anses besvarade.**

Ett par motioner tar upp frågor kring småföretagare och småföretagande. **Motion E79** vill att Folkpartiet ska verka för ett bättre småföretagarklimat i Sverige som gör att jobb skapas och att småföretag växer. I **motion E80** föreslår motionärerna att landsmötet ska uppdra åt partistyrelsen att ställa samman ett kort och koncist småföretagarprogram på nationell nivå som kan användas i valrörelsen 2014.

Det är precis som det skrivs i motionerna att alla företag en gång har varit små, så också Ikea som nämns i en av motionerna. Det är därför viktigt att villkoren för företagande och kanske i synnerhet småföretagare är goda. Folkpartiet har länge arbetat för sänkta skatter på företagande, färre och enklare regler för företagande samt en värnande av den fria konkurrensen. I den enda motionen räknas en rad punkter upp som föreslag som kan förbättra villkoren för företagande. Dessa ligger väl i linje med den politik som Folkpartiet driver.

Förslaget om att småföretagarprogram bör tas fram till valet 2014 är också bra. Partistyrelsen anser dock att landsmötet inte bör binda partiet i frågan om exakt vilka programdokument som tas fram inför ett val. **Därmed anser partistyrelsen att motionerna E79 och E80 bör anses besvarade.**

Motion E81 vill att partistyrelsen ska ges i uppdrag att ta fram konkreta förslag som bidrar till att människor med funktionsnedsättning lättare kan starta och driva företag som alternativ till arbetslöshet. Partistyrelsen delar till fullo motionärernas intention att det är värdefullt om fler med en funktionsnedsättning kan bli företagare och även att arbetslösa med funktionsnedsättning kan starta företag. Exakt hur bättre villkor för människor som är funktionshindrade och vill starta företag skulle se ut vill inte partistyrelsen låsa sig för. Motionärerna pekar på en rad olika åtgärder. Partistyrelsen anser att sådana villkor och regler bäst kan utformas med hjälp av föreningar, myndigheter, företag och berörda politiska instanser. Avslutningsvis vill partistyrelsen slå fast att det givetvis måste vara så att människor med funktionsnedsättningar inte ska tvingas att starta företag som ett alternativ till anställning. Arbetsmarknaden måste vara utformad så att det också finns jobb till personer med en funktionsnedsättning. **Mot den bakgrunden anser partistyrelsen att motion E81 bör anses besvarad.**

I motion E82 yrkas det att Folkpartiet ska ta fram nya regler för arbetslösa som arbetar några timmar eller enstaka dagar och samtidigt vill kunna komplettera sin inkomst med a-kassa. Vad som avses i motionen är de regler som finns rörande så kallad deltidsstämpling i a-kassan. Som motionärerna anför skärptes villkoren för detta för några år sedan eftersom de tidigare reglerna gjorde att man under lång tid, ibland flera år, kunde deltidsstämpla. Det systemet verkade mot grundtanken med a-kassan som en omställningsförsäkring och att arbetslinjen ska hävdas i första hand. Partistyrelsen kan hålla med om att det finns brister i dagens system för a-kassereglerna för deltidsarbetslösa. Regelverket kring a-kassan är invecklat och partistyrelsen anser inte att det är Folkpartiet som ska arbeta fram nya regler för a-kassa på deltid. Om några regler ska ändras så bör de föregås av en grundlig utredning, eventuellt inom den sittande socialförsäkringsutredningen. **Motion E82 bör därför anses besvarad.**

I två motioner tas frågor kring turismpolitiken upp. **Motion E83** önskar att Folkpartiet i arbetet med att lyfta företagandet också uppmärksammar turismens möjlighet att utvecklas och växa ytterligare. Motionärerna vill att såväl företagarna inom turistbranschen i stort ska utvecklas. **Motion E84** vill speciellt lyfta fram fisketurism.

Partistyrelsen anser att turismen är en viktig bransch i Sverige och är en av de snabbast växande näringarna. Precis som det sägs i motion E83 är det viktigt att turismpolitiken är utformad på ett sådant sätt så att den underlättar för såväl företagarna inom branschen som för turisterna. Det handlar om företagarnas möjligheter att få sitt företag att växa och utvecklas, resenärernas möjligheter att forma sin resa samt att undanröja hinder för en positiv upplevelse. För att detta ska vara möjligt krävs bland annat bra kommunikationer och turismutbildningar. Partistyrelsen anser också att fisketurism är en viktig del av turism, men den behöver inte lyftas separat utan får anses ingå i turismen i stort. **Därmed anser partistyrelsen att motionerna E83 och E84 bör anses besvarade.**

Två motioner tar upp frågor kring naturresurser och råvaror. I **motion E85** vill motionärerna att ett program ska tas fram för att underlätta och öka den lokala vidareförädlingen av råvaror. Enligt motionärerna skulle detta vara ett bra sätt att stoppa utflyttningen från glesbygden. Motionärerna i **motion E86 yrkande 1–2** vill att en gruvfond, finansierad genom en ny gruvskatt, inrättas i Sverige för att kunna återställa natur m.m. som blivit förstörd vid gruvbrytning. Dessutom vill motionärerna att gruvavgiften höjs. Motionärerna menar att den i dag är för låg och att den bör höjas för att gruvkommuner sedan ska kunna få del av intäkterna, då gruvbrytning ställer krav på kommuner när det gäller bostäder och annan samhällsservice.

Partistyrelsen kan inte ställa sig bakom motion E85. Att som föreslås i den genom olika åtgärder försöka framtvinga förädling av råvaror lokalt är inte förenligt med en fri marknadsekonomi där företagen lokaliseras där de kan producera

varor och tjänster på det mest effektiva sättet. Att till exempel lägga ett stålverk eller en massaindustri precis i anslutning till där råvaran utvinns skulle med allra största sannolikhet fördyra produkten. **Motion E85 bör därför avslås**.

Gällande motion E86 så anser partistyrelsen att det är en viktig fråga hur gruvbrytning sker. Utnyttjande av naturresurser ställer krav på varsamhet mot miljön och människors hälsa. Minerallagen ska värna det allmänna intresset av att värdefulla mineraler kan tas till vara på ett effektivt och ändamålsenligt sätt. Att exploateringen av dessa mineralresurser sker på ett miljömässigt hållbart sätt ska säkerställas bland annat genom att verksamheterna prövas enligt gällande miljölagstiftning. Miljöbalken och minerallagen ska tillämpas parallellt, men försiktighetsprincipen gäller alltid. Att skapa en särskild gruvfond kan vid en snabb betraktelse låta som en bra lösning, men samtidigt finns det många näringar i Sverige som kan innebära ingrepp i naturen och som också skulle behöva få fonder i så fall. Parallellen – som motionären nämner – med kärnkraften talar snarare för en fond som betalas direkt av gruvbolagen. Partistyrelsen är därför inte beredd att förorda en särskild skattefinansierad gruvfond. **Därmed bör motion E86 yrkande 1 anses besvarat.**

När det gäller motion E86 yrkande 2 om höjning av gruvavgiften anser partistyrelsen att detta inte ska uteslutas, men att frågan behöver utredas ytterligare. En högre gruv- eller annan avgift kan vara möjlig, men ska ställas mot risken att en alltför hög gruvavgift minskar viljan att utnyttja de råvaror som Sverige har att erbjuda. Även frågan om huruvida intäkterna från en högre gruvavgift ska tillfalla staten eller det lokala samhället i syfte att återställa närmiljön behöver utredas närmare. **Motion E86 yrkande 2 bör därför anses besvarat.**

Motion E87 föreslår att Folkpartiet ska verka för att regering och riksdag ska komplettera lagstiftningen så att företag som bedriver verksamhet som bekostas av offentliga medel begränsas till rimlig avkastning på insatt kapital. Partistyrelsen kan förstå att det kan uppfattas som stötande att företag som bedriver verksamhet som bekostas av offentliga medel tar ut stora vinster. Mot detta kan man ställa att i en fri marknadsekonomi så måste företag kunna göra vinster för att skapa tillväxt. Mot denna bakgrund är partistyrelsen inte beredd att Folkpartiet ska driva frågan om begränsningar av vinster. **Med detta bör motion E87 avslås.**

I motion E88 anser motionärerna att Folkpartiet ska verka för att verksamhetsvinsten hos privata utförare inom välfärdsområdet ska beskattas i Sverige. Även när det gäller denna motion vill partistyrelsen anföra att inga särregler bör införas för beskattning av en viss form av företag. Däremot bör tvivelaktig skatteplanering och skatteundandragande motverkas i alla branscher. Partistyrelsen är medveten om att det kan finnas, precis som inom alla sektorer, vissa välfärdsföretag som är oseriösa eller som har avancerade skatteupplägg för att undvika beskattning. Systemet med så kallade räntesnurror har därför stramats åt och skärpts upp vid flera tillfällen. Nu senast från den 1 januari 2013 då möjligheten att undslippa beskattning genom att räntevägen föra ut vinster till skatteparadis väsentligt försvårades.

Regeringen tillsatte också en utredning i december 2012 som ska se på frågor kring välfärdsföretagen. Syftet med utredningen, som ska vara färdig i februari 2014, är att ytterligare säkra samhällets krav på att de som äger och driver företag inom skola, vård och omsorg ska ha ett långsiktigt och seriöst engagemang och bedriva en god och högkvalitativ verksamhet. Eventuella krav ska utformas på sådant sätt att de främjar mångfald och att verksamhet inom välfärdssektorn fortsatt kan bedrivas i olika storlek samt i olika drifts- och ägarformer. **Motion E88 bör därför avslås.**

Motion E89 tar upp ett allt mer växande problem i Sverige nämligen det med bluffakturor, påstridiga telefonförsäljare m.m. Motionärerna anser att Folkpartiet ska verka för att lagregler för avtal och lagstiftning på detta område ska ses över för att skydda småföretagare och konsumenter. Med anledning av motionen vill partistyrelsen anföra att partistyrelsen helt delar den oro som motionärerna tar upp. Regeringen har tillsatt en utredning om ett stärkt straffrättsligt skydd för egendom, där fakturabedrägerier ingår. Partistyrelsen anser att denna utredning ska inväntas innan ny lagstiftning införs. Redan i dag med dagens lagstiftning så har den som utsatts för bedrägerier av denna typ möjlighet att begära rättelse i Kronofogdemyndighetens register och på så sätt få bort uppgifter om obefogade ansökningar om betalningsföreläggande från kreditupplysningar. Viktigt är också att skärpa regler för denna typ av brott aldrig får utformas så att seriösa företag drabbas. **Därmed anser partistyrelsen att motion E89 bör anses besvarad.**

Till sist under området företagande behandlar partistyrelsen **motion G105 yrkande 2**, som vill att Folkpartiet tar ett initiativ till en genomgång av samtliga lagstiftade yrkesregleringar för att få tillstånd en modernisering och liberalisering så att kraven på de legitimerade yrkena utvecklas och onödiga yrkesregleringar tas bort. Precis som motionärerna anser partistyrelsen att det finns yrken där det måste finnas en viss examen, auktorisation eller legitimation för att utföra till exempel gäller detta läkare och numera också lärare. Men detta innebär inte att alla former av yrken ska få legitimationer eller liknande om man ropar på det. Det skulle vara ett stort steg tillbaka mot etableringshinder och skråväsende. En grundbult i en fri marknadsekonomi är att olika yrkesutövare ska vara fria att utöva sitt yrka om inte särskilda skäl talar däremot. Partistyrelsen anser att Folkpartiets företrädare i riksdagen och regeringen ska bevaka dessa frågor och att inte onödiga yrkesregleringar införs. **Med detta anser partistyrelsen att motion G105 yrkande 2 bör anses bifallet med vad partistyrelsen anfört.**

E

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 3.1.3 punkt 1 bifalls

2. att avsnitt 3.1.3 punkt 2 ges lydelsen: ”Regelbördan för småföretag ska minska, genom ansträngningar på både kommunal, statlig och EU-nivå, och offentliga beslut analyseras ur småföretagarperspektiv. Företagare ska få bättre möjlighet att göra avsättningar till den egna pensionen. Den som vill starta företag ska ha större rätt till tjänstledighet än i dag.”

3. att motion E62 avslås

4. att motionerna E34 yrkande 18 och E35 yrkande 2 anses besvarade

5. att motion E63 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

6. att motion E64 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

7. att programkommitténs förslag avsnitt 3.1.3 punkt 3 bifalls

8. att programkommitténs förslag avsnitt 3.1.3 punkt 4 bifalls

9. att motionerna E65 och E66 anses besvarade

10. att motion E34 yrkande 19 avslås

11. att avsnitt 3.1.3 punkt 5 ges lydelsen: ”Företagens kostnader för anställdas sjukfrånvaro ska minskas och sjuklöneansvaret ses över. Samtidigt bör arbetsgivarnas incitament att förebygga arbetsrelaterade skador och sjukdomar och bidra till rehabilitering av anställda bli tydligare. Även andra träffsäkra åtgärder bör övervägas mot företag med höga sjuktal. Det är prioriterat att minska mindre företags kostnader.”

12. att motionerna E34 yrkande 20 och E35 yrkande 3 anses besvarade

13. att avsnitt 3.1.3 punkt 6 ges lydelsen: ”Enskilda alternativ i välfärdssektorn spelar en viktig roll för att driva på kvalitetsarbetet och öka mångfalden och därmed den enskildes valfrihet. I alla kommuner, landsting och regioner ska det finnas rätt att utmana offentligt driven verksamhet. Offentlig upphandling ska ske på sätt som ger skattebetalarna låga kostnader, hög kvalitet, säkrar likabehandling och stimulerar konkurrens.”

14. att motion E34 yrkande 35 anses besvarat

15. att motionerna E67–E69 anses besvarade

16. att programkommitténs förslag avsnitt 3.1.3 punkt 7 bifalls

17. att motion E70 anses besvarad

18. att motion E35 yrkande 4 anses besvarat

19. att motion E71 anses besvarad

20. att motion E72 avslås

21. att motion E73 anses besvarad

22. att motion E74 anses besvarad

23. att motion E75 anses besvarad

24. att motionerna E76–E78 anses besvarade

25. att motionerna E79 och E80 anses besvarade

26. att motion E81 anses besvarad

27. att motion E82 anses besvarad

28. att motionerna E83 och E84 anses besvarade

29. att motion E85 avslås

30. att motion E86 yrkande 1 anses besvarat

31. att motion E86 yrkande 2 anses besvarat

32. att motion E87 avslås

33. att motion E88 avslås

34. att motion E89 anses besvarad

35. att motion G105 yrkande 2 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

3.1.4 Arbetsmarknaden

Motionerna E34 yrkande 21–33, E35 yrkande 5–6, E90–E91, E92 yrkande 1, E93–E105 samt G74 yrkande 4

I **punkt 1 och 2** lyfter programkommittén fram att en hög sysselsättning är avgörande för välfärden och att en dynamisk arbetsmarknad i en globaliserad ekonomi kännetecknas av en ständig omvandling där gamla jobb försvinner och nya växer fram. En socialliberal arbetsmarknad kännetecknas av hög rörlighet och en politik som ger stöd till den enskilde att komma i arbete, och vid arbetslöshet komma tillbaka i arbete. Inga motioner har inkommit på punkt 1, och partistyrelsen föreslår att **punkt 1 bifalls.**

Motion E90 yrkande 2 yrkar att punkt 2 kompletteras med en mening med lydelsen: ”Barnomsorg även på obekväm arbetstid främjar arbetslinjen.” Partistyrelsen påpekar att en snarlik formulering finns punkt 6 i avsnitt 2.2.1 om förskolan. **Motion E90 yrkande 2 bör anses besvarat.**

I detta sammanhang tar partistyrelsen också upp **motion E91**, där motionärerna yrkar att orden ”och användningen av vår interkulturella kompetens” läggs till under avsnitt 3.1.1 punkt 6. Partistyrelsen instämmer i att det är av stor betydelse att Sverige blir bättre på att ta tillvara den omfattande kompetens som de som invandrar till Sverige besitter och som i dag inte tas till vara i tillräckligt stor utsträckning. Partistyrelsen anser dock att denna fråga bättre hör hemma under arbetsmarknadsdelen, föreslår därför att ett tillägg görs sist i avsnitt 3.1.4 punkt 2 som lyder: ”Kompetensen hos dem som invandrat till vårt land måste tas tillvara på ett bättre sätt än i dag, och det gäller även den interkulturella kompetensen.” Partistyrelsen föreslår därmed att **motion E91 anses bifallen med vad partistyrelsen har anfört. Partistyrelsen föreslår vidare att punkt 2 i övrigt bifalls.**

I **punkt 3** slår programkommittén fast att en ökad lönespridning med lägre ingångslöner är viktig för att minska trösklarna till arbetsmarknaden och premiera kompetens, ansvarstagande och erfarenhet. Partistyrelsen instämmer i detta och anser dels att ökad lönespridning och högre lönenivåer är särskilt viktigt inom många kvinnodominerade yrken inom välfärdssektorn, t.ex. lärare och vårdpersonal med mångårig erfarenhet och/eller utbildning, dels relativt oerfaren arbetskraft som söker komma in på arbetsmarknaden. Partistyrelsen föreslår att **den andra meningen i punkt 3 ersätts med: ”Därför är ökad lönespridning önskvärd, så att kompetens, ansvarstagande och erfarenhet premieras bättre. Det gäller särskilt för vissa yrkesgrupper, såsom lärare och vårdpersonal.” I övrigt tillstyrker partistyrelsen punkt 3**.

I **punkt 4** betonar programkommittén att den svenska arbetsmarknadsmodellen med kollektivavtal bidrar till ansvarstagande på arbetsmarknaden. Partistyrelsen instämmer i detta. **Partistyrelsen föreslår att punkt 4 bifalls.**

I **punkt 5** konstaterar programkommittén att arbetsrätten måste anpassas till nya förhållanden. Programkommittén föreslår att turordningsreglerna i lagen om anställningsskydd (LAS) ska utgå från kompetens i stället för anställningstid; principen om först-in-först-ut ersätts av kompetensprövning med avseende på arbetsuppgiften. Samtidigt ska arbetstagarnas skydd vid omställning stärkas genom införde av en gene-

rell och förstärkt statlig arbetslöshetsförsäkring och ökade möjligheter till kompetensutveckling.

Motion E92 yrkande 1 föreslår att ordet ”statlig” byts ut mot ”allmän och obligatorisk”. Syftet är att arbetstagare även i framtiden ska kunna ha sin arbetslöshetsförsäkring hos ett fackförbund eller ett försäkringsbolag även om försäkringen blir obligatorisk. **Motion E93** yrkar att det ska läggas in en mening om att flexicuritymodellen ska införas i Sverige.

Partistyrelsen delar programkommitténs bedömning att en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring också bör vara en statlig försäkring på samma sätt som övriga socialförsäkringar. En obligatorisk försäkring med enhetliga avgifter bör skötas en gemensam huvudman, inte minst för att garantera en rättssäker och likformig handläggning för alla arbetssökande. Handläggningstiderna i Arbetslöshetsförsäkringen är i dag både alltför långa och skiljer sig kraftigt åt mellan olika arbetslöshetskassor. **Motion E92 yrkande 1 bör därför avslås.** Partistyrelsens uppfattning är den blandning av flexiblare arbetsrätt och förstärkt trygghet som programkommittén föreslår i punkt 5 kan ses som huvuddragen i det som i dagligt tal kallas flexicurity. **Motion E93 bör därför anses besvarad. Partistyrelsen föreslår vidare att punkt 5 bifalls.**

I **punkt 6** föreslår programkommittén att arbetstagarnas inflytande över sin egen arbetstid stärks genom till exempel en timbank. **Motion E35 yrkande 5** ger ett språkligt ändringsförslag. **Motion E94** vill öka flexibiliteten ytterligare och yrkar att Folkpartiet ska verka för att systemet med allmänna helgdagar (röda dagar) ska avskaffas och ersättas med ett individuellt anpassat system där varje arbetstagare kan välja att vara ledig på de röda dagarna eller flytta ledigheten till andra dagar under året. Partistyrelsen delar motionärernas inställning om att Sverige numera är ett mer mångkulturellt land där människor av olika skäl önskar att vara lediga för att fira andra helgdagar är de traditionella röda dagarna. Därför är det viktigt att arbetsgivare söker visa flexibilitet gentemot de anställda som vill vara lediga på andra högtider än de traditionella. Förslaget är dock alltför långtgående och partistyrelsen bedömer att det kommer att orsaka stora praktiska problem i arbetslivet till relativt liten nytta. **Motion E94 bör därför avslås.** Partistyrelsen anser vidare att den språkliga lydelsen i programförslaget är att föredra, och föreslår därför att **punkt 6 bifalls och motion E35 yrkande 5 anses besvarat.**

I **punkt 7** föreslår programkommittén att framväxten av enklare arbeten stimuleras genom utökad avdragsrätt eller sänkt skatt på arbetsintensiva verksamheter. Programkommittén vill även införa särskilda välfärdsjobb för dem som står långt från den ordinarie arbetsmarknaden. I **motion E35 yrkande 6** ges ett språkligt ändringsförslag.

Partistyrelsen instämmer i programkommitténs idé att något vidga ändamålen för avdragsrätten för hushållsnära tjänster, men däremot inte i förslaget att höja avdragets procentuella nivå. Det är också en god idé att sänka skatten på arbetsintensiva verksamheter.

Partistyrelsen instämmer vidare inte i programkommitténs förslag att inrätta särskilda välfärdsarbeten i den offentliga sektorn för personer som står långt från arbetsmarknaden. Visserligen bör den offentliga sektorn bli bättre på att ta tillvara fler individers olika kompetenser, men i fokus för den offentliga välfärden ska stå de personer som är föremål för omsorg och vård. Snarare behöver arbetsmarknaden i allmänhet bli öppnare för att också de som i dag inte platsar ska få rum. Det åstadkommer vi främst genom skatter och arbetsmarknadsregleringar som gör att det lönar sig att anställa även dem som inte alltid klarar att leva upp till de höga krav som dagens arbetsmarknad ställer. Till detta kommer de stödsystem som erbjuds personer med funktionsnedsättning eller andra personer med nedsatt arbetsförmåga. Genom en ökad samverkan med det civila samhället kan också fler enkla arbeten inom föreningar och liknande skapas.

Partistyrelsen förordar därför att punkt 7 ges lydelsen: ”Framväxten av jobb som inte kräver formella kunskaper eller erfarenheter ska underlättas, till exempel genom utökad avdragsrätt och sänkt skatt för arbetsintensiva verksamheter eller genom utökad samverkan med civilsamhället. Den offentliga sektorn ska ta ökat ansvar för att människor som står långt från den ordinarie arbetsmarknaden ska kunna få jobb.” Motion E35 yrkande 6 bör avslås.

Motion E95 yrkar att särskilda jobb med enklare arbetsuppgifter ska införas på hela arbetsmarknaden, inte bara i den offentliga sektorn. Mot bakgrund av ovanstående argument anser partistyrelsen att även **motion E95 bör avslås.**

I **punkt 8** föreslår programkommittén att arbetslöshetsförsäkringen ska vara allmän och statlig med ett högre tak och generösare ersättning i början av arbetslösheten, och som successivt trappas ned. Partistyrelsen föreslår att **punkt 8 bifalls.**

I **punkt 9** föreslår partistyrelsen att ansvaret för arbetslösa unga ska ligga hos Arbetsförmedlingen och att arbetsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen ska ersättas med ett lågt satt inkomstvillkor för att unga arbetslösa inte ska bli beroende av försörjningsstöd. Ungdomar som inte uppfyller kravet ska få en särskild ungdomsersättning. **Motion E96** berör samma fråga och yrkar att det ska införas en punkt i programmet med innebörden att alla arbetslösa ska få sin ersättning från staten och inte från socialtjänsten.

Partistyrelsen delar programkommitténs och motionärernas bedömning att ett långvarigt beroende av försörjningsstöd är ett problem. Partistyrelsen anser dock inte att inträdesvillkoren i arbetslöshetsförsäkringen ska sänkas. Utan ett tydligt arbetsvillkor eller inkomstvillkor riskerar arbetslöshetsförsäkringen att förlora sin roll som omställningsersättning för dem som förlorat sitt arbete, och försäkringen kan då övergå till att bli ett generellt inkomststöd. Eftersom arbetslöshetsförsäkringen skyddar inkomst är det rimligt att det är ett inkomstvillkor, snarare än ett tidsvillkor som avgör tillgången till försäkringen. Inkomstvillkoret måste sättas på en nivå som tydligt upprätthåller arbetslinjen. Utbetalning av arbetslöshetsförsäkring ska villkoras med höga krav på aktivitet.

Partistyrelsen anser att texten på detta område behöver utvecklas för att tydliggöra Folkpartiets vision för en reformerad arbetslöshetsförsäkring där sociala hänsyn kombineras med starka drivkrafter för att söka nytt arbete. Det är också lämpligt att skilja detta från de resonemang som mer specifikt handlar om unga utan arbete.

Partistyrelsen föreslår därför att punkt 9 får följande lydelse: ”För att anpassa arbetslöshetsförsäkringen till dagens arbetsmarknad ska arbetsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen ersättas med ett inkomstvillkor. Arbetslöshetsförsäkringen skyddar mot förlorad inkomst och det är därför rimligt att det är ett inkomstvillkor, snarare än ett

tidsvillkor, som avgör tillgång till försäkringen. Inkomstgränsen måste sättas på en nivå som värnar arbetslinjen."

Vidare föreslås att en ny punkt läggs till direkt efter, med följande lydelse: "För att inte fastna i utanförskap ska unga socialbidragstagare med arbetsförmåga mötas av höga förväntningar. Den enskilde ska erbjudas tidiga insatser eller vägledning. Kommunen ska ställa tydliga krav på den enskilde att genomgå praktik, utbildning eller att söka arbete, även utanför kommungränsen. Om en ung socialbidragstagare med arbetsförmåga inte lever upp till de krav som kommunen eller arbetsförmedlingen ställer bör ersättningen minskas." Motion E96 bör därmed anses besvarad.

Motionerna E97 och **E98** yrkar att det i avsnittet om arbetsmarknad i partiprogrammet läggs in en punkt om att införa ett studentmedarbetarsystem enligt dansk modell där studenter kan få praktik vid sidan av sina studier. Partistyrelsen är inte negativ till förslaget, och noterar att likartade arrangemang redan finns vid vissa utbildningar, men anser att förslaget är för detaljerat för att införas i partiprogrammet, utan bör beredas på annat sätt inom partiet. **Motionerna E97 och E98 bör anses besvarade.**

I **punkt 10** föreslår programkommittén att Arbetsförmedlingens myndighetsuppdrag tydligt ska skiljas från utförarrollen och att privata aktörer ska bidra till utvecklingen av matchningen på arbetsmarknaden.

Motion E99 yrkar att det i punkt 10 införs en mening om att tjänster på minst sex månader ska utlysas så att alla med rätt meriter bereds möjlighet att söka dem. Syftet är att motverka diskriminering vid informella tillsättningar av tjänster. **Motion E100** yrkar att det införs ett tillägg i punkt 10 med innebörden att Arbetsförmedlingen ska bli mer branschspecifik och specialiserad för att bli bättre på matchning.

Partistyrelsen instämmer i programkommitténs förslag, och delar även kritiken i **motion E99** mot förekomsten av diskriminering på arbetsmarknaden. Partistyrelsen vill dock inte återinföra det tidigare kravet att tjänster måste anmälas hos Arbetsförmedlingen. Det finns effektivare sätt att bekämpa diskriminering. Folkpartiet har varit pådrivande för att förstärka diskrimineringslagen och inrätta den sammanslagna och starkare Diskrimineringsombudsmannen (DO). **Motion E99 bör därför avslås.**

Partistyrelsen delar vidare bedömningen i **motion E100** att en specialisering kan förbättra matchningen. Partistyrelsen anser att specialiserade privata aktörer kan bidra till detta. Partistyrelsen anser även att en fristående arbetsmarknadsinspektion bör inrättas för att höja kvaliteten i Arbetsförmedlingens verksamhet.

Partistyrelsen föreslår därför att punkt 10 får följande lydelse: "Arbetsförmedlingens myndighetsuppdrag ska tydligt skiljas från utförarrollen. Privata aktörer, även branschspecifika sådana, ska bidra till att utveckla matchningen på arbetsmarknaden. En fristående arbetsmarknadsinspektion bör inrättas." Motion E100 bör anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.

I **punkt 11** skriver programkommittén att möjligheten att vidareutbilda sig eller lära sig ett nytt yrke mitt i livet bör förbättras. Partistyrelsen delar programkommitténs bedömning att möjlighet till vidareutbildning är mycket viktigt och anser att möjligheterna bör förbättras. **Partistyrelsen föreslår att punkt 11 bifalls.**

I **punkt 12** skriver programkommittén att arbetskraftsinvandringen bör öka och att fler ska lockas till Sverige. Partistyrelsen instämmer i detta. Sverige har i dag en fri, efterfrågestyrd arbetskraftsinvandring. Att den är efterfrågestyrd betyder dock att det krävs att en arbetsgivare aktivt efterfrågar en viss kompetens eller förmåga. Sverige behöver dock ett friare inflöde av idéer, entreprenörer och kreatörer. Av det skälet behövs också olika åtgärder för att locka dessa nyckelpersoner till Sverige. **Partistyrelsen tillstyrker därmed punkt 12**.

I **punkt 13** skriver programkommittén om vikten att öka möjligheten för funktionshindrade att arbeta. Programkommittén föreslår jobbcheckar och reformering av lönebidraget enligt dansk modell.

Motion E101 yrkar att det införs ett tillägg om att offentliga arbetsgivare ska vara förebilder i att anställa personer med funktionsnedsättning. **Motion E102** yrkar att det införs en text om att arbetsintegrerande sociala företag är ett alternativ för att slussa in långtidsarbetslösa och personer med funktionsnedsättning på arbetsmarknaden. **Motion G74 yrkande 4** vill att Folkpartiet ska verka för att arbetslinjen stärks genom utökade insatser för unga med psykiska funktionshinder.

Partistyrelsen instämmer i programkommitténs bedömning av vikten att stärka funktionsnedsattas möjligheter på arbetsmarknaden. Detta gäller såväl personer med fysiska som psykiska funktionsnedsättningar. Formerna för detta bör dock utredas närmare. **Partistyrelsen föreslår att de två första meningarna i punkt 13 bifalls och avslutningen får följande lydelse: "Jobbcheckar är ett sätt att ge arbetsgivare information om vilka stöd en arbetssökande är berättigad till. Lönebidraget bör reformeras och det danska systemet med flexjobb kan tjäna som en inspiration. Arbetsintegrerande sociala företag kan också bidra till att slussa in långtidsarbetslösa och funktionsnedsatta på arbetsmarknaden. Offentliga arbetsgivare har ett särskilt ansvar." Motionerna E101, E102 och G74 yrkande 4 bör anses bifallna med vad partistyrelsen anfört.**

I **punkt 14** skriver programkommittén att äldre bör ges större möjligheter att fortsätta att arbeta. **Partistyrelsen instämmer i detta och föreslår att punkt 14 bifalls.**

Motion E90 yrkande 1 föreslår att det under avsnittet om arbetsmarknaden läggs till en punkt med lydelsen: "Sveriges könssegregerade arbetsmarknad måste bli jämställd. Individens begåvning och kompetens ska avgöra yrkesval." Partistyrelsen instämmer i och för sig i detta i sak, men menar samtidigt att åsikten tillgodoses mer än väl med skrivningar på andra ställen, inte minst med det tidigare föreslagna tilllägget till avsnitt 3 punkt 2. Därmed yrkar partistyrelsen att **motion E90 yrkande 1 anses besvarat**.

Avslutningsvis i detta avsnitt behandlar partistyrelsen några motioner som rör arbetsmarknadsfrågor men inte har koppling till programförslaget.

Motion E103 yrkar att Folkpartiet ska verka för att människor som söker arbetslöshetsersättning ska få en första bedömning inom högst fem arbetsdagar samt få en första utbetalning baserad på en minimilön inom en månad om de uppfyller grundkraven.

Mediantiden för handläggning av ett ersättningsärende varierade under våren 2013 mellan fyra och tolv veckor beroende på vilken arbetslöshetskassa som prövade ärendet. Partistyrelsen håller med motionärerna om att det är ett stort

problem att handläggningstiderna är så långa och att de skiljer sig åt kraftigt mellan arbetslöshetskassorna. I bl.a. sjukförsäkringen och föräldraförsäkringen har den som söker ersättning en sjukpenninggrundande inkomst (SGI) som är redan är fastställd innan personen söker ersättning. Det innebär att handläggningen går snabbare än arbetslöshetsförsäkringen där den enskilde ska lämna in underlag till sin arbetslöshetskassa som sedan prövar om personer har rätt till ersättning och hur hög ersättningen ska vara.

Partistyrelsen menar att det effektivaste sättet att få en snabbare och enhetligare handläggning av ansökningar om arbetslöshetsersättning är att införa en allmän obligatorisk arbetslöshetsförsäkring som administreras av staten på samma sätt som övriga socialförsäkringar. **Motion E103 bör anses besvarad.**

Motion E104 yrkar att Folkpartiet ska verka för att de skyddade verkstäderna ska återupprättas i sin ursprungliga form. Verkstäderna även ska rikta sig till friska arbetslösa under perioder med hög arbetslöshet.

De skyddade verkstäderna infördes på 1960-talet för att ge arbete till sjuka och personer med funktionsnedsättning. De fyllde en viktig funktion då. Deras verksamhet finns numera i förändrad form i Samhall AB. Det bästa sättet att hjälpa funktionshindrade, långtidssjukskrivna och andra personer som står långt från arbetsmarknaden att komma i sysselsättning är genom insatser som hjälper dem till ett arbete på den ordinarie arbetsmarknaden genom lönebidrag, särskilda anställningsstöd och nystartsjobb. Folkpartiet har länge arbetat för att utöka antalet platser med lönebidrag och för att göra reglerna mer flexibla så att fler kan dra nytta av den hjälpen in på arbetsmarknaden. **Motion E104 bör anses besvarad.**

Motion E105 yrkar att Folkpartiet ska verka för att stat, kommun och landsting som arbetsgivare verkar för att människor efter fyllda 65 år ska kunna fortsätta förvärvsarbeta. Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning att det är viktigt att äldre människor kan stanna kvar längre i arbetslivet om de så önskar. Partistyrelsen konstaterar att det redan i dag finns en laglig rätt arbeta kvar hos sin nuvarande arbetsgivare till fyllda 67 år. Om den anställde vill och arbetsgivaren går med på det kan han eller hon arbeta kvar ännu längre. Partistyrelsen anser att det bör övervägas att höja den lagliga rätten att arbeta kvar ytterligare. Sedan tidigare driver Folkpartiet att gränsen ska höjas till 69 år. I programförslaget under avsnitt 3.3.1 framgår vidare att denna gräns i framtiden bör knytas till utvecklingen av medellivslängden. Det skulle innebära kontinuerliga justeringar. **Motion E105 bör anses besvarad.**

Avslutningsvis ges i **motion E34 yrkande 21–33** ett antal språkliga ändringsförslag. Partistyrelsen anser att programkommitténs förslag är att föredra och föreslår att **motion E34 yrkande 21–33 anses besvarade**.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 3.1.4 punkt 1 bifalls

2. att motion E90 yrkande 2 anses besvarat

3. att motion E91 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

4. att avsnitt 3.1.4 punkt 2 ges lydelsen: ”Hög sysselsättning är avgörande för välfärden. Vi människor lever inte för att arbeta, men för att stärka den enskildes möjlighet till ett självständigt liv och för den gemensamma välfärdens skull är det viktigt att hävda arbetslinjen och sträva mot full sysselsättning. Individen har ett ansvar att så långt som möjligt försörja sig själv. Det ska alltid löna sig att arbeta. Kompetensen hos dem som invandrat till vårt land måste tas tillvara på ett bättre sätt än i dag, och det gäller även den interkulturella kompetensen.”

5. att avsnitt 3.1.4 punkt 3 ges lydelsen: ”Sverige ska vara ett land där kunskap värderas högt. Därför är ökad lönespridning önskvärd, så att kompetens, ansvarstagande och erfarenhet premieras bättre. Det gäller särskilt för vissa yrkesgrupper, såsom lärare och vårdpersonal. Lägre ingångslöner gör det också lättare för den som saknar erfarenhet att få sitt första jobb.”

6. att programkommitténs förslag avsnitt 3.1.4 punkt 4 bifalls

7. att motion E92 yrkande 1 avslås

8. att motion E93 anses besvarad

9. att programkommitténs förslag avsnitt 3.1.4 punkt 5 bifalls

10. att motion E94 avslås

11. att programkommitténs förslag avsnitt 3.1.4 punkt 6 bifalls

12. att motion E35 yrkande 5 anses besvarat

13. att avsnitt 3.1.4 punkt 7 ges lydelsen: ”Framväxten av jobb som inte kräver formella kunskaper eller erfarenheter ska underlättas, till exempel genom utökad avdragsrätt och sänkt skatt för arbetsintensiva verksamheter eller genom utökad samverkan med civilsamhället. Den offentliga sektorn ska ta ökat ansvar för att människor som står långt från den ordinarie arbetsmarknaden ska kunna få jobb.”

14. att motion E35 yrkande 6 avslås

15. att motion E95 avslås

16. att programkommitténs förslag avsnitt 3.1.4 punkt 8 bifalls

17. att avsnitt 3.1.4 punkt 9 ges lydelsen: ”För att anpassa arbetslöshetsförsäkringen till dagens arbetsmarknad ska arbetsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen ersättas med ett inkomstvillkor. Arbetslöshetsförsäkringen skyddar mot förlorad inkomst och det är därför rimligt att det är ett inkomstvillkor, snarare än ett tidsvillkor, som avgör tillgång till försäkringen. Inkomstgränsen måste sättas på en nivå som värnar arbetslinjen.”

18. att en ny punkt läggs till efter punkt 9 med lydelsen: ”För att inte fastna i utanförskap ska unga socialbidragstagare med arbetsförmåga mötas av höga förväntningar. Den enskilde ska erbjudas tidiga insatser eller vägledning. Kommunen ska ställa tydliga krav på den enskilde att genomgå praktik, utbildning eller att söka arbete, även utanför kommungränsen. Om en ung socialbidragstagare med arbetsförmåga inte lever upp till de krav som kommunen eller arbetsförmedlingen ställer bör ersättningen minskas.”

19. att motion E96 anses besvarad

20. att motionerna E97 och E98 anses besvarade

21. att motion E99 avslås

22. att avsnitt 3.1.4 punkt 10 (enligt programkommitténs numrering) ges lydelsen: ”Arbetsförmedlingens myndighetsuppdrag ska tydligt skiljas från utförarrollen. Privata aktörer, även branschspecifika sådana, ska bidra till att utveckla matchningen på arbetsmarknaden. En fristående Arbetsmarknadsinspektion bör inrättas.”

23. att motion E100 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

24. att programkommitténs förslag avsnitt 3.1.4 punkt 11 bifalls

25. att programkommitténs förslag avsnitt 3.1.4 punkt 12 bifalls

26. att avsnitt 3.1.4 punkt 13 (enligt programkommitténs numrering) ges lydelsen: ”En av samhällets största orättvisor är svårigheten för personer med funktionsnedsättning att hitta en egen försörjning. En huvuduppgift är därför att riva hindren på arbetsmarknaden. Jobbcheckar är ett sätt att ge arbetsgivare information om vilka stöd en arbetssökande är berättigad till. Lönebidraget bör reformeras och det danska systemet med flexjobb kan tjäna som en inspiration. Arbetsintegrerande sociala företag kan också bidra till att slussa in långtidsarbetslösa och funktionsnedsatta på arbetsmarknaden. Offentliga arbetsgivare har ett särskilt ansvar.”

27. att motionerna E101, E102 och G74 yrkande 4 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört

28. att programkommitténs förslag avsnitt 3.1.4 punkt 14 bifalls

29. att motion E90 yrkande 1 anses besvarat

30. att motion E103 anses besvarad

31. att motion E104 anses besvarad

32. att motion E105 anses besvarad

33. att motion E34 yrkande 21–33 anses besvarade

Reservation 7

Staffan Werme reserverar sig till förmån för att meningen ”Partistyrelsen anser dock att frågan behöver följas och att eventuella ändringar i regelverket helst införas på EU-nivå.” i partistyrelsens yttrande över motion E29 ersätts med: ”Medför det nuvarande systemet inga eller små förbättringar ska skärpningar ske.”

Reservation 8

Lotta Edholm reserverar sig till förmån för att sista meningen i avsnitt 3.1.3 punkt 2 stryks så att punkten får lydelsen: ”Regelbördan för småföretag ska minska, genom ansträngningar på både kommunal, statlig och EU-nivå, och offentliga beslut analyseras ur småföretagarperspektiv. Företagare ska få bättre möjlighet att göra avsättningar till den egna pensionen.”

Motivering: ”Att främja företagandet genom att, i praktiken, försvåra för befintliga företag är fel väg att gå. Vad som menas med meningen är dessutom ytterst oklart.”

Reservation 9

Mats Persson och Olle Schmidt reserverar sig till förmån för att avsnitt 3.1.3 punkt 5 ska ha lydelsen: ”Företagens sjuklöneansvar bör slopas på sikt, samtidigt som arbetsgivarnas incitament att förebygga arbetsrelaterade skador och sjukdomar och bidra till rehabilitering av anställda ska bli tydligare. I första hand bör ett avskaffande av den andra sjuklöneveckan prioriteras.”

Motivering: ”Företagande är grunden för välstånd. Det är genom fler och växande företag som vi klarar jobben i framtiden. Det är företagsklimatet som på sikt avgör vårt välstånd och vilka ambitioner vi kan ha i välfärdspolitiken.

Det finns i dag flera hinder för att befintliga företag ska kunna växa och anställa. En viktig fråga är att göra det mindre riskfyllt att ta steget från att ’vara egen’ till att anställa.

Sjuklöneansvaret är ett exempel på regelverk som innebär ett ökat risktagande för företagaren om man har otur och anställer en person som har dålig hälsa. Det får till följd att viljan att anställa minskar och att egenföretagaren hellre gör jobbet själv eller låter någon i familjen utföra arbetet obetalt.

Sjuklöneansvaret riskerar också att få arbetsmarknaden att fungera sämre. För att undvika att stå med kostnader för sjuklön har arbetsgivaren starka ekonomiska skäl att välja bort personer med lång sjukdomshistoria och människor som inte har referenser från andra jobb och är nya på arbetsmarknaden.

När sjuklöneansvaret infördes på 1990-talet motiverades detta med att om arbetsgivarna ansvarar för sjukersättningen under en inledande sjukperiod skapas incitament för en god arbetsmiljö. Men huruvida en arbetsgivare arbetar med förebyggande insatser har inte enbart att göra med det ekonomiska ansvaret för den anställdes sjuklön. Ty även utan sjuklöneansvar kommer det enskilda företag ha starka incitament att ha en god arbetsmiljö, eftersom sjukfrånvaro ger upphov till kostnader i form av rekryteringskostnader för att hitta ny arbetskraft, utbilda vikarier och produktionsbortfall.

Eftersom sjuklöneansvaret hämmar företagandet och höjer trösklarna till arbetsmarknaden bör det på sikt avskaffas. Med hänsyn till statsfinanserna bör reformen ske stegvis och

i ett första skede bör den andra veckan i sjuklöneansvaret tas bort.”

Reservation 10

Carl B. Hamilton, Jens Sundström, Olle Schmidt, Frida Johansson Metso och Håkan Lindh reserverar sig och Anna Steele inlämnar särskilt yttrande till förmån för att avsnitt 3.1.4 punkt 4 ges lydelsen: ”Den fackliga friheten och möjligheten till kollektivavtal är en viktig del av förenings- och avtalsfriheten. Den svenska arbetsmarknadsmodellen, där villkoren i huvudsak bestäms genom avtal och inte i lag, bidrar till ansvarstagande på arbetsmarknaden. Staten bör dock utforma sin politik, till exempel när det gäller offentliga upphandlingar och yrkesutbildningssatsningar, så att företag utan kollektivavtal inte missgynnas.”

Särskilt yttrande 1

Benny Lindholm inlämnar särskilt yttrande till förmån för bifall till motion E98.

Motivering: ”Folkpartiet, som ett parti relevant för hela arbetsmarknaden, såväl akademiker som icke-akademiker, borde med självklarhet ha en partiprogramsuttryckt arbetsmarknadspolitik för nyexaminerade akademiker. En femtedel av studenterna får inte relevant anställning inom 18 månader, på grund av bristande arbetslivserfarenhet. Samtidigt behöver kommuner och landsting rekrytera nya akademiker. Den danska studentmedbarbetarmodellen bör därför vara norm på arbetsmarknaden.”

Partistyrelsens yttrande

F: Migration och integration

Inledning

Invandring är en tillgång för Sverige. I tider av ekonomiska problem och arbetslöshet finns ett särskilt ansvar för liberaler att inte kompromissa kring att Sverige och Europa ska vara humant och välkomnande. Sverige ska vara öppet för människor som flyr undan förföljelse eller söker sig till Sverige för att få arbeta.

I takt med ökad globalisering kommer viljan och behoven att flytta över landgränser att öka. Det är i grunden bra och ska uppmuntras, inte hindras. Men invandringen ställer oss också inför utmaningar. Den kräver en fungerande arbetsmarknad och en integrationspolitik som gör det möjligt för människor att vara delaktiga i samhället och att forma sina egna liv.

Det utanförskap som fått fäste i ett antal stadsdelar runt om i Sverige är en av våra viktigaste sociala utmaningar. Det handlar om att sänka trösklarna in på arbetsmarknaden, stärka skolan så fler elever lämnar grundskolan med behörighet att söka till gymnasiet och det handlar om grundläggande trygghet för de boende i dessa områden. För att skapa vägar ut ur utanförskapet betonar vi såväl samhällets som individens ansvar. Samhället måste åtgärda systembrister och diskriminering som stänger ute människor. Hela Sverige måste ta ansvar för att välkomna och ge nyanlända en bra start i det nya landet. Individen har ansvar för att göra sig införstådd med samhällets rättigheter och skyldigheter, samt anstränga sig för att få jobb och lära sig svenska.

Det svenska samhällets frihet fordrar både ansvar och gränser, det öppna samhället kan inte existera utan ett tydligt ställningstagande för individens frihet. Om Sverige och Europa ska vara öppet och tolerant krävs en liberal integrationspolitik där vi fortsätter bryta utanförskapet och gör Sverige till ett land där människor har makt över sin egen tillvaro.

Avsnitt 3.2 Rörlighet för en öppen värld

Motionerna F1 yrkande 1–2 och 4, F2–F11 och F54 yrkande 1–3

Programkommittén skriver i **punkt 1** att den liberala visionen är att fri rörlighet världen över erkänns som en mänsklig fri- och rättighet. Som liberaler strävar vi efter att stegvis förverkliga det långsiktiga målet om en värld där människor kan röra sig fritt utan politiska hinder och där var och en själv kan bestämma var hen ska söka skydd, bo och arbeta. Som den enskilt viktigaste uppgiften i dag framhålls att värna asylrätten och driva på för en gemensam och human flyktingpolitik i hela EU.

I **motion F1 yrkande 1** föreslås att det i punkt 1 stryks orden ”söka skydd”. Motiveringen är att fri rörlighet i allmänhet är en sak, men rörlighet som flykt från ofrihet och förföljelse en helt annan. Det är i dessa fall som rätten till asyl måste garanteras av varje mottagarland i EU. I **motion F1 yrkande 2** finns ett förslag om att stryka sista meningen i punkt 1 och flytta den till punkt 1 under avsnitt 3.2.1.

Partistyrelsen anser att eftersom avsnitt 3.2 är ett övergripande stycke så bör även frågan om asyl och rätten att söka skydd finnas med här. Partistyrelsen anser att kombinationen av den fria rörligheten och en medmänsklig flyktingpolitik, i programkommitténs förslag, på ett bra sätt anger tonfallet i den politik vi i Folkpartiet liberalerna ska föra. Punkten behöver dock kompletteras med konstaterandet att Sverige under överskådlig tid ska ha reglerad invandring. Vidare kan inte partistyrelsen se fördelen med att flytta texten på det sätt som föreslås. Därför föreslår partistyrelsen att landsmötet **avslår motion F1 yrkande 1 och 2 och bifaller programkommitténs förslag punkt 1 med tillägg av en ny näst sista mening med lydelsen: ”Under överskådlig tid ska Sverige ha reglerad invandring.”**

Programkommittén skriver i **punkt 2** att stängda gränser gör världen fattigare, och att det bidrar till utveckling att människor flyttar till arbete. I **motion F1 yrkande 4** föreslås att andra meningen i punkt 2 ersätts med texten: ”Öppna gränser berikar. De betyder många möjligheter – utbyte av erfarenheter, utveckling och mångfald.”

Partistyrelsen har förståelse för att motionärerna vill lyfta fram även andra värden och annan typ av migration än arbetskraftsinvandring och ekonomisk utveckling. Samtidigt finns dessa aspekter redan upptagna i andra punkter i detta kapitels inledande avsnitt. Partistyrelsen anser därför att det kan finnas en poäng med att i denna punkt särskilt fokusera på värdet av just arbetskraftsinvandring. Partistyrelsen föreslår därmed att **motion F1 yrkande 4 anses besvarat och tillstyrker programkommitténs förslag punkt 2**.

I **punkt 3** tar programkommittén upp den fria rörligheten för individer som grunden i Europasamarbetet. Möjligheten för tredjelandsmedborgare som tar ansvar för sin egen försörjning att invandra till EU och mellan EU-länder ska stärkas. Partistyrelsen anser, precis som programkommittén, att även EU och EU:s medlemsländer ska involveras i strävan att underlätta rörligheten för dem som kan ansvara för sin egen försörjning. Partistyrelsen föreslår därför att landsmötet **bifaller programkommitténs förslag punkt 3**.

När det gäller asylsökande så föreslår programkommittén i **punkt 4** att EU:s visumpolitik ska lättas upp. Den långsiktiga ambitionen är att helt avskaffa visumkraven. Partistyrelsen anser att visumkravets största problem är att de ofta använts för att hindra människor att lagligt ta sig in i ett land för att

där söka asyl, vilket är i strid med värnandet av asylrätten. Visumkravet försvårar även för dem som inte har för avsikt att stanna, som exempelvis turister och besökare till konferenser och evenemang. Vår vision är därför att liberalisera visumkraven på EU-nivå. Programkommittén har utöver denna övergripande punkt ett antal förslag i avsnitt 3.2.1 som kan vara steg på väg mot denna långsiktiga vision, exempelvis att EU bör införa en möjlighet att få inresevisum för att här söka asyl. Partistyrelsen föreslår därför att landsmötet **bifaller programkommitténs förslag punkt 4**.

I ett flertal punkter lägger programkommittén fram förslag rörande arbetskraftsinvandring. I **punkt 5** skrivs att arbetskrafts- och företagarinvandringen bidrar till Sveriges tillväxt, och student- och forskarinvandringen stärker Sverige som kunskapsnation. Både tillfällig arbetskraft och nya invånare ska välkomnas. I **punkt 6** föreslår kommittén att det ska bli enklare att få tillstånd att komma hit för att söka arbete eller starta företag för den som kan försörja sig under tiden i Sverige. I **punkt 7** föreslås att reglerna för förlängning av uppehållstillstånd för den som vistas här lagligt ska förenklas. Asylsökande som får jobb under pågående asylprocess ska enklare kunna växla spår och ansöka om uppehållstillstånd som arbetskraftsinvandrare. Slutligen föreslås i **punkt 8** att utländska studenter ska ha rätt att söka arbete i Sverige också efter fullföljd utbildning, och att utländska doktorander och deras medföljande ska få samma rättigheter beträffande permanent uppehållstillstånd och arbetstillstånd som gäller för personer med uppehållstillstånd för arbete.

I **motion F2 yrkande 1** föreslås att punkt 5 får följande lydelse: ”Invandring av kvalificerad arbetskraft och företagarinvandringen bidrar till Sveriges tillväxt, och student- och forskarinvandringen stärker Sverige som kunskapsnation. Både tillfällig kvalificerad arbetskraft och nya invånare ska välkomnas.” I **motion F2 yrkande 2** föreslås att punkt 6 får följande lydelse: ”Det ska bli enklare för den kvalificerade arbetskraften att få tillstånd att komma hit för att söka arbete eller starta företag för den som kan försörja sig under tiden i Sverige. Så länge lågkonjunkturen består måste man tyvärr vara extra restriktiv med arbetstillstånd för okvalificerad arbetskraft. Invandring av okvalificerad arbetskraft i lågkonjunktur bidrar inte till vår tillväxt men förvärrar i stället problemen på arbetsmarknaden.”

I båda dessa yrkanden lyfter man fram svårigheterna att hitta jobb för flyktinginvandrare och EU-medborgare samt bedrägerier med arbetstillstånd som motiv för att enbart lyfta fram invandring av kvalificerad arbetskraft. Partistyrelsen anser att det, eftersom det enligt modern ekonomisk forskning kan anses vara fastlagt att antalet jobb inte är statiskt eller något som kan fördelas, inte finns anledning att ställa olika grupper mot varandra. Partistyrelsen anser också att när det gäller problem med bedrägerier med arbetstillstånd, så bör fokus ligga på att stoppa de oseriösa arbetsgivarna, inte människor som vill komma hit för att jobba. Partistyrelsen föreslår därför att landsmötet **avslår motion F2 yrkandena 1 och 2**.

I **motion F3** föreslås att punkt 6 kompletteras med följande: ”Alla som har uppehållstillstånd eller medborgarskap ska ha rätt att ta anställning för att försörja sig själv. Systemet med separata arbetstillstånd ska avskaffas.” Motiveringen är att det för personer som inte är EES-medborgare krävs separata tillstånd för att uppehålla sig i landet (uppehållstillstånd) och för att få arbeta (arbetstillstånd). Detta berör enligt motionen till exempel utländska studenter.

Partistyrelsen anser liksom motionärerna att det ska vara enkelt att växla spår, och att den som har rätt att uppehålla sig här också bör ha rätt att arbeta. Redan i dag finns möjligheter för såväl asylsökande som studenter att jobba och att ansöka om uppehållstillstånd för att arbeta efter att asylbesked kommit eller utbildningen är avslutad. Visserligen krävs i vissa fall särskilda arbetstillstånd. Det gäller till exempel asylsökande som måste ha ett bevis om undantag från skyldigheten att ha arbetstillstånd (AT-UND) för att få lov att jobba. Det finns redan i dag möjligheter för asylsökande som under asylprocessen hittar ett jobb att växla spår. Kraven som ställs vad gäller kollektivavtalsenliga löner är i linje med de krav som ställs för dem som kommer som arbetskraftsinvandrare hit vilket är rimligt. När det gäller exemplet med studenter, som tas upp i motion F3 så får de arbeta utan arbetstillstånd så länge deras uppehållstillstånd är giltigt. **Partistyrelsen föreslår därför att motion F3 anses besvarad**.

I **motion F54 yrkande 1** föreslås att punkt 6 ändras så att den inte nämner något om försörjningskrav för den som kommer hit för att söka arbete eller starta företag. Partistyrelsen har förståelse för motionärens intention att ytterligare öka möjligheten till rörlighet genom att slopa kravet på försörjning, och visionen om helt fri rörlighet finns också med i punkt 1 i avsnitt 3.2. Samtidigt finns det, så länge världens länder inte har utvecklat ett system för hur man hanterar kostnader för försörjning av varandras medborgare, fortfarande anledning att ställa krav på dem som invandrar av arbetsmarknads- eller företagandeskäl. Partistyrelsen föreslår därför att landsmötet **avslår motion F54 yrkande 1 och att programkommitténs punkt 5 och 6 bifalls**.

I **motion F4** föreslås att punkt 7 förses med en ny mening: ”Papperslösa som har ett lagligt arbete ska, likt arbetskraftsinvandrare, få uppehållstillstånd.” I **motion F5** föreslås att följande mening läggs till punkt 7: ”I de fall papperslösa migranter som olovligen stannar i Sverige förmår visa att de skaffat ett lagligt arbete så ska de kunna beviljas uppehållstillstånd som arbetskraftsinvandrare.” I båda motionerna är författarna positiva till programkommitténs vilja att underlätta för den enskilde, men anser att även papperslösa borde omfattas av möjligheten att växla spår om de kan få ett lagligt jobb.

Partistyrelsen delar motionärernas inställning att programförslaget innebär förbättringar för enskilda vad gäller möjligheten att växla spår, dvs. få uppehållstillstånd av en annan orsak än den som var ursprungsskälet för personen att söka sig till Sverige. Partistyrelsen bedömer vidare att det inom ramen för en reglerad invandring finns utrymme för ytterligare förenklingar utöver vad programkommittén föreslagit, framför allt vad gäller möjligheten att kunna ansöka om uppehållstillstånd från Sverige. Det framstår som såväl obehövligt ur samhällets synpunkt som kostsamt och tidskrävande för den enskilde att den som vistas i Sverige på lagliga villkor och erbjuds ett arbete ska vara tvungen att först återvända till hemlandet för att därifrån söka arbetstillstånd. Motsvarande resonemang gäller uppehållstillstånd på grund av anhöriganknytning eller annat. Partistyrelsen föreslår därför att punkt 7 ändras så att förenklingarna av reglerna gäller både ansökan om uppehållstillstånd och förlängning av detsamma.

Partistyrelsen föreslår därför att **punkt 7 ges följande lydelse: ”Fler ska på plats i Sverige kunna söka om uppehållstillstånd för att arbeta. Reglerna för ansökan om och förlängning av uppehållstillstånd för den som vistas här lagligt ska förenklas. Asylsökande som får jobb under pågående asylprocess ska enklare kunna växla spår och ansöka om uppehållstillstånd som arbetskraftsinvandrare.” Med hänvisning till vad partistyrelsen anfört föreslås också att motionerna F4 och F5 anses besvarade.**

I **motion F6** föreslås att det i avsnittet läggs till en text om att svensk arbetsmarknad ska vara öppen för utländska medborgare som lever upp till en rad krav om utbildning och självförsörjning. I motiveringen står att läsa att arbetsmarknaden inte ska vara öppen för den som inte accepterar eller respekterar dessa krav. Partistyrelsen anser att i ett liberalt samhälle måste arbetsmarknaden stå öppen för alla och att reglerna för arbetskraftsinvandring ska utgå från efterfrågan och inte från formell utbildning. Partistyrelsen föreslår därför att landsmötet **avslår motion F6 och även bifaller programkommitténs punkt 8.**

Programkommittén skriver i **punkt 9** att den enskilde har ett försörjningskrav för anhöriga som invandrar till Sverige. I **motion F54 yrkande 2** föreslås att punkten ändras så att den uttrycker att flyktingar och skyddsbehövande samt personer som varit långvarigt bosatta i Sverige inte ska behöva försörja sina närmaste familjemedlemmar. Partistyrelsen anser att den föreslagna lydelsen riskerar att missuppfattas som att till exempel skyddsbehövande föräldrar inte ska behöva försörja sina minderåriga barn. Partistyrelsen anser därför att den av programrådet föreslagna formuleringen är mer lämplig och föreslår därför att landsmötet **avslår motion F54 yrkande 2 samt bifaller programkommitténs förslag punkt 9**.

I **punkt 10** föreslår programkommittén att de generella välfärdssystemen ska underlätta en trygg migration både in i och ut ur Sverige. Kommittén framhåller vidare att en ökad mellanstatlig samordning är önskvärd så att personer som flyttar mellan länder inte ska riskera att falla utanför de nationella systemen för skydd vid t.ex. arbetslöshet eller sjukdom.

I **motion F7** föreslås att en ny punkt läggs till som särskilt tar sikte på borttagandet av byråkratiska regler för människor som bor i gränsområden. Vidare yrkas att en särskild gränshindersutredare ska utses för att intensifiera integrationsprocessen mellan länderna i Öresundsregionen och södra Östersjöområdet.

Partistyrelsen anser att den fråga som motionären tar upp är angelägen. Även om arbete i ett annat land inte är fråga om migration i egentlig mening, så är det likartade problem för dessa personer, som för dem som migrerar fram och tillbaka över landsgränser. Nationerna måste bli bättre på att öka den mellanstatliga samordningen av trygghetssystemen. Partistyrelsen anser därför att motionärens förslag skulle kunna bakas in i punkt 10. Partistyrelsens föreslår därför att orden ”trygg migration både in och ut ur Sverige” ersätts av ”trygg rörlighet” och orden ”personer som flyttar mellan länder” ersätts av ”såväl personer som flyttar mellan länder som personer som bor i ett land och arbetar i ett annat”.

Partistyrelsen föreslår därför att **motion F7 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört** och att **punkt 10 ges följande lydelse: ”De generella välfärdssystemen ska underlätta för en trygg rörlighet. En ökad mellanstatlig samordning är önskvärd så att såväl personer som flyttar mellan länder som personer som bor i ett land och arbetar i ett annat, inte ska riskera att falla utanför de nationella systemen för skydd vid t.ex. arbetslöshet eller sjukdom.”**

I **punkt 11** uppmärksammar programkommittén papperslösas situation. Kommittén betonar att själva faktum att vissa människor vistas i landet utan tillstånd inte innebär att dessa saknar de grundläggande mänskliga rättigheter som tillkommer alla. Så länge de befinner sig här ska de ha tillgång till skolgång och sjukvård och skyddas mot exploatering. Partistyrelsen ställer sig bakom kommitténs förslag, med den ändringen att första meningen förkortas med hänsyn till att principen om reglerad invandring föreslås flyttas till punkt 1 i avsnittet.

I **motion F54 yrkande 3** föreslås en språklig ändring så att orden ”så kallade papperslösa” stryks ur första meningen. Partistyrelsen anser att ett borttagande av orden ”så kallade papperslösa” inte gör någon skillnad, då definitionen av papperslös är att man lever i Sverige utan tillstånd. Partistyrelsen ser därför ingen anledning till att göra några ändringar och föreslår därför att landsmötet **avslår motion F54 yrkande 3**.

I **motion F8** föreslås att punkten uttryckligen nämner tillgång till skolgång, sjukvård, tandvård, habilitering och hjälpmedel bland de rättigheter som ska tillkomma papperslösa på samma villkor som personer som är folkbokförda i Sverige eller har uppehållstillstånd. Motiveringen i motionen är att det är en grundläggande liberal utgångspunkt är att ingen människa kan vara illegal, och att alla människor är födda fria, har lika värde och lika rättigheter.

När det gäller den utvidgning av rättigheter som föreslås anser partistyrelsen att det är viktigt att göra en åtskillnad mellan de negativa och de positiva rättigheterna i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Negativa rättigheter är sådant vi alla har, men som kan tas ifrån oss, som till exempel vår yttrandefrihet. De kräver ingen aktiv handling eller uppoffring från någon annan. Positiva rättigheter handlar däremot om rätten att få något och det innebär följaktligen också att andra har skyldighet att ge något. Sjukvård är ett exempel på en positiv rättighet. Positiva rättigheter måste därför alltid bli en avvägning mellan den enes möjligheter att få något, och den andres förlust av något. I samhällen skapar man denna ömsesidiga balans av skyldighet att ge och rätten att få på olika nivåer. Grundläggande är ömsesidigheten mellan dessa två sidor av samma mynt. När det gäller papperslösa så finns inte denna ömsesidighet. Det är därför rimligt att personer som inte har rätt att vistas i landet inte heller fullt ut kan åtnjuta exakt samma rättigheter som personer som har rätt att vara här. Partistyrelsen föreslår därför att landsmötet **avslår motion F8 och bifaller programkommitténs punkt 11 med den ändringen att första meningen ges lydelsen: ”Många människor lever utan tillstånd i Sverige, så kallade papperslösa.”**

I **motion F9** föreslås att den så kallade tvåårsregeln vid anhöriginvandring slopas och att detta förs in i partiprogrammet som en ytterligare punkt. Ett krav med motsvarande innebörd finns i **motion F10**. Även om den senare motionen formellt behandlar avsnitt 5.2.1 tas den därför upp här. I motionerna anförs att det finns män som använder hot om utvisning som ett instrument för att kunna våldföra sig mot sin utländska partner.

Syftet med så kallad uppskjuten invandringsprövning är att undvika restriktiv prövning av uppehållstillstånd på grund av anknytning och att minska risken för skenäktenskap. Innan regeln fanns var det vanligt att personer som ville

flytta ihop med sin partner inte fick uppehållstillstånd, om det på Migrationsverket fanns en misstanke om att det handlade om ett skenäktenskap. Tvåårsregeln gör det svårare för dem som enbart är ute efter ett uppehållstillstånd, och att det inte längre finns lika stor anledning att misstänka skenäktenskap har i praktiken underlättat för dem som vill flytta hit för att leva med sin partner.

Partistyrelsen är dock medveten om problemen som regeln medfört, men anser att det finns andra sätt att komma åt dem än att ta bort regeln. Det finns redan i dag undantag. Ett av dessa rör det fall när förhållandet har upphört på grund av våld eller annan allvarlig kränkning. En utländsk medborgare som lämnar sin partner innan två år har gått, men som gör det på grund av att hon eller han blivit misshandlad, ska i enlighet med undantaget kunna få uppehållstillstånd ändå. Ytterligare åtgärder är på gång, och regeringen har redan förtydligat Migrationsverkets uppdrag vad gäller information om reglerna. Partistyrelsen anser att detta är en bättre väg att komma åt missbruk, då ett avskaffande av regeln innebär en risk att vi gör det svårare för dem som vill flytta ihop med en partner från ett annat land. Partistyrelsen föreslår därför att **motionerna F9 och F10 anses besvarade**.

I **motion F11** föreslås att Folkpartiet ska verka för att LVU, lagen om vård av unga, blir överordnad utlänningslagen. I motiveringen tar man upp att barn och unga som har placerats i hem på grund av att föräldrarna inte fungerar i sin föräldraroll riskerar att utvisas tillsammans med föräldrarna.

Vid landsmötet 2011 beslutades att Folkpartiet ska verka för att barn som är omhändertagna med stöd av LVU på grund av fysisk eller psykisk misshandel, otillbörligt utnyttjande, brister i omsorgen eller något annat förhållande i hemmet, inte ska utvisas tillsammans med sina föräldrar. Detta är alltså redan partiets ståndpunkt. Eftersom motionärens förslag därmed är fullt ut tillgodosett föreslår partistyrelsen att **motion F11 anses besvarad.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att motion F1 yrkandena 1–2 avslås

2. att avsnitt 3.2 punkt 1 ges lydelsen: ”Vår vision är att fri rörlighet världen över erkänns som en mänsklig fri- och rättighet. Som liberaler strävar vi efter att stegvis förverkliga det långsiktiga målet om en värld där människor kan röra sig fritt utan politiska hinder och där var och en själv kan bestämma var han eller hon ska söka skydd, bo och arbeta. Under överskådlig tid ska Sverige ha reglerad invandring. Viktigast i dag är att värna asylrätten och driva på för en gemensam och human flyktingpolitik i hela EU.”

3. att motion F1 yrkande 4 anses besvarat

4. att programkommitténs förslag avsnitt 3.2 punkt 2 bifalls

5. att programkommitténs förslag avsnitt 3.2 punkt 3 bifalls

6. att programkommitténs förslag avsnitt 3.2 punkt 4 bifalls

7. att motion F2 yrkandena 1–2 avslås

8. att motion F3 anses besvarad

9. att motion F54 yrkande 1 avslås

10. att programkommitténs förslag avsnitt 3.2 punkt 5 bifalls

11. att programkommitténs förslag avsnitt 3.2 punkt 6 bifalls

12. att avsnitt 3.2 punkt 7 ges lydelsen: ”Fler ska på plats i Sverige kunna söka om uppehållstillstånd för att arbeta. Reglerna för ansökan om och förlängning av uppehållstillstånd för den som vistas här lagligt ska förenklas. Asylsökande som får jobb under pågående asylprocess ska enklare kunna växla spår och ansöka om uppehållstillstånd som arbetskraftsinvandrare.”

13. att motionerna F4 och F5 anses besvarade

14. att motion F6 avslås

15. att programkommitténs förslag avsnitt 3.2 punkt 8 bifalls

16. att motion F54 yrkande 2 avslås

17. att programkommitténs förslag avsnitt 3.2 punkt 9 bifalls

18. att motion F7 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

19. att avsnitt 3.2 punkt 10 ges lydelsen: ”De generella välfärdssystemen ska underlätta för en trygg rörlighet. En ökad mellanstatlig samordning är önskvärd så att såväl personer som flyttar mellan länder som personer som bor i ett land och arbetar i ett annat, inte ska riskera att falla utanför de nationella systemen för skydd vid t.ex. arbetslöshet eller sjukdom.”

20. att motion F54 yrkande 3 avslås

21. att motion F8 avslås

22. att avsnitt 3.2 punkt 11 ges lydelsen: ”Många människor lever utan tillstånd i Sverige, så kallade papperslösa. Att de vistas här utan tillstånd gör inte att de saknar de grundläggande mänskliga rättigheter som tillkommer alla. Så länge de befinner sig här ska de ha tillgång till skolgång och sjukvård och skyddas mot exploatering. Att vara papperslös är inte att vara rättslös.”

23. att motionerna F9 och F10 anses besvarade

24. att motion F11 anses besvarad

Avsnitt 3.2.1 Försvara asylrätten

Motionerna F1 yrkande 3, F12–F13, F14 yrkande 5–6, F15–F20 samt F54 yrkande 4

Programkommittén skriver i **punkt 1** att asylrätten är en grundläggande mänsklig rättighet. I länder som präglas av förtryck och förföljelse riskerar människor sina liv för frihet. I **punkt 2** tar gruppen upp att asylrätten inte respekteras fullt ut i Europa i dag och att det måste skapas trygga och lagliga

flyktvägar till EU. Sverige ska verka inom EU-samarbetet för att göra det möjligt att få inresevisum för att söka asyl. Det så kallade transportörsansvaret ska avskaffas. I detta sammanhang behandlar programkommittén också **punkt 4**, som uttrycker att EU då stora konflikter utbryter tillfälligt ska slopa visumkraven gentemot personer som flyr från området, och FN:s medlemsländer ta ett större ansvar för att avlasta angränsande regioner.

I **motion F12** föreslås att det under avsnitt 3.2.1 tillförs en ny punkt: ”Folkpartiet ska verka för att det ska vara möjligt att söka asyl i Sverige på svenska ambassader.” I motiveringen står att läsa att Sverige ska ta sitt ansvar och ta emot de människor som förföljs i sina hemländer, särskilt lyfts kvinnors utsatta situation upp. Partistyrelsen har förståelse för motionärens intention som går i linje med programkommitténs punkt 2, om att skapa lagliga flyktvägar till EU. 1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning slår fast vem som är flykting, flyktingars rättigheter samt medlemsländernas skyldigheter. Partistyrelsen föredrar dock programkommitténs skrivning om inresevisum framför motionärernas förslag om att söka asyl på ambassader. Inresevisum skulle ha en liknande funktion, att flyktingar kan söka skydd även om de har svårt att lämna sitt hemland eller sitt närområde. Inresevisum är dock en metod som gör att visum, som i dag är det största hindret för att kunna söka asyl via lagliga resvägar, får ett sedan länge behövt skyddsperspektiv. Det innebär också att själva asylprövningen i sig fortfarande görs i Sverige, vilket är viktigt ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Asylprocessen i Sverige är omfattande, där den asylsökande bland annat ges rätt till ombud, kan dokumentera skador med hjälp av en läkare med mera. På svenska ambassader finns inte förutsättningar för denna process. Möjligheten att granska prövningen av asylärenden minskar också om processen sker utanför Sverige. Partistyrelsen föreslår därför att **motion F12 anses besvarad.**

I **motion F1 yrkande 3** föreslås att inledningen i punkt 1 byts till: ”Ett liv i frihet ska vara en grundläggande mänsklig rättighet. Rätten att söka asyl ska vara en självklar rättighet för alla som flytt från länder där de förföljs.” Motiveringen i motionen är att fri rörlighet i allmänhet är en sak, men rörlighet som flykt från ofrihet och förföljelse en helt annan. Det är i dessa fall som rätten till asyl måste garanteras av varje mottagarland i EU.

Partistyrelsen anser inte att de förslag som presenteras i motion F1 yrkande 3 ändrar partiprogrammet i sak. Programkommitténs förslag är dessutom språkligt mer rakt och enkelt, varför partistyrelsen föreslår att **motion F1 yrkande 3 anses besvarat** samt att landsmötet **bifaller programkommitténs punkt 1**.

I **motion F13** föreslås att landsmötet uttalar att Sverige alltid bör bevilja inresevisum till de personer som genom sitt arbete för svensk militär utomlands utsätts för fara när den svenska militären åker hem, och som då önskar söka asyl i Sverige (**yrkande 1**), samt att en text med denna innebörd tas in i partiprogrammet (**yrkande 2**).

Folkpartiet driver redan frågan i riksdagen om att exempelvis tolkar ska kunna få skydd i Sverige. Partistyrelsen anser dessutom att om landsmötet bifaller punkt 2 om möjligheten att ansöka om inresevisum för att söka asyl och punkt 4 om inresevisum för personer på flykt undan en konflikt så uppfylls intentionen i motionen. Partistyrelsen föreslår därför att **motion F13 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört** samt att landsmötet **bifaller programkommitténs punkt 2 och punkt 4.**

I **motion F14 yrkande 6** föreslås att Sverige ska satsa mer på att hjälpa flyktingar i närområdena. Motivering för varför Sverige skulle göra skillnad på flyktingar långt borta och flyktingar nära finns inte i motionen. Även vid humanitärt bistånd till människor i flykt så är det behov och inte avstånd som ska styra våra prioriteringar. Sverige är en stor bidragsgivare till UNHCR och det är viktigt att vi fortsätter vara det. Partistyrelsen föreslår därför att landsmötet **avslår motion F14 yrkande 6**.

Programkommittén skriver i **punkt 3** att EU:s asylpolitik ska vara human och rättssäker och i linje med internationella konventioner, och ansvaret för flyktingmottagandet fördelas jämnare mellan länderna för att fler flyktingar ska få skydd. Ett förslag på samma tema finns i **punkt 5** där de skriver att asylprocessen i Sverige behöver förändras för att leva upp till folkrättsliga åtaganden. Kritik från FN:s flyktingorgan UNHCR och FN:s tortyrkommitté ska vägleda svensk asylprövning. Särskild hänsyn ska tas till barns asylskäl och ensamkommande barn ska särskilt värnas. Avvisningar och utvisningar från Sverige ska utvärderas och kvalitetsgranskas. Ingen ska utsättas för skadlig eller förnedrande behandling under avvisning eller utvisning.

I **motion F14 yrkande 5** föreslås att Sverige i högre grad måste trycka på för att fler länder i EU och utanför ska ta ett större ansvar för flyktingmottagandet. Partistyrelsen anser att då detta redan är en integrerad del i Folkpartiets politik, såväl nationellt, som inom EU och den gemensamma asylpolitiken, samt att detta även finns med i programkommitténs punkt 3, så kan **motion F14 yrkande 5 anses besvarat**.

I **motion F54 yrkande 4** föreslås en språklig justering i punkt 3. Partistyrelsen anser att motionären har en poäng, men föreslår en annan lydelse. Partistyrelsen föreslår därför att **motion F54 yrkande 4 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört** och att landsmötet **bifaller programkommitténs punkt 3 med följande språkliga justering: ”EU:s asylpolitik ska vara human och rättssäker och i linje med internationella konventioner. Ansvaret för flyktingmottagandet ska fördelas jämnare mellan länderna så att fler flyktingar ska få skydd. EU-länderna ska ta gemensamt ansvar för en rättssäker asylprocess och sanktioner utdömas vid brister i kvalitet. Sverige ska arbeta för att alla EU-länder tar emot kvotflyktingar och för att de länder som gör så i dag ökar sin kvot.”**

I programkommitténs **punkt 5** uppmärksammas frågor om rättsäkerheten i asylprocessen. Partistyrelsen står bakom kommitténs resonemang, som fångar in de mest angelägna frågorna för att stärka rättssäkerheten. Dock föreslår partistyrelsen att den centrala frågan att svensk asylprocess ska leva upp till folkrättsliga åtaganden kan uttryckas mer kort och kärnfullt, och föreslår därför en förkortad lydelse av de två första meningarna.

Två motioner har lagts med anledning av denna punkt. I **motion F15** föreslås att det i punkt 5 läggs till en mening om att Migrationsverket och polisen ska arbeta för att återvinna förtroendet för Sverige som en rättsstat inom asyl- och migrationsområdet. I **motion F16** föreslås att det i punkten läggs till en mening om att en rättssäker praxis för prövning av sexuell identitet och trosuppfattning som asylskäl ska utvecklas, och att anställda vid myndigheter och domstolar ska genomgå fortbildning inom området.

I motiveringen för motion F15 skrivs bland annat att polisen regelbundet arbetar med desinformation för att ”lura” närstående och aktivister. Enligt motionärerna separeras den som ska avvisas från sitt kontaktnät, inklusive juridiskt ombud, mobiltelefoner beslagtas och i värsta fall ljuger polisen för den enskilde och de anhöriga om hur detta ingrepp i friheten görs. Motionärerna anser att Folkpartiet bör vara drivande i att de myndigheter som företräder Sverige i mötet med de asylsökande återvinner sitt förtroende, genom kvalitetsgranskning och metodutveckling baserat på ett etiskt förhållningssätt.

Med anledning av motion F15 vill partistyrelsen understryka att Folkpartiet sedan mycket lång tid har varit pådrivande för en rättssäker asylprocess. Människors förtroende för rättsstaten, inte bara inom asyl- och migrationsområdet, är grundläggande i en liberal demokrati. Det omfattas också i hög utsträckning av vad som tas upp i punkt 5. Det gäller bland annat kravet på att ingen ska utsättas för skadlig och förnedrande behandling samt naturligtvis den övergripande principen om att Sverige ska leva upp till de folkrättsliga åtagandena.

När det gäller rättssäker praxis för prövning av sexuell läggning och trosuppfattning, som tas upp i motion F16, har Migrationsverket i de senaste två årens regleringsbrev fått uppdrag. I regleringsbrevet för 2012 fick verket i uppdrag att se över kompetensförsörjningen när det gäller just religiös tillhörighet, situationen för religiösa konvertiter och religiösa minoriteter. I regleringsbrevet för 2013 fick verket i uppdrag att redovisa arbetet för att säkerställa likformig tillämpning i asylärenden där sexuell läggning eller könsidentitet åberopas. Redan i dag har Migrationsverket utbildat ett antal specialister och utlyst en konferens i ämnet hösten 2013.

Partistyrelsen håller med motionärerna om behovet av utbildning och rättssäker praxis när det gäller sexuell läggning och religiös tillhörighet och anser att detta är frågor som Folkpartiet ska fortsätta driva. Partistyrelsen anser dock inte att detta bör tas med som en ytterligare mening i partiprogrammet. För det första är förändringar i denna riktning redan är på gång och partiprogrammet ska kunna hålla i många år framöver. För det andra innefattas förslaget i viss utsträckning i det som redan står i punkt 5. Partistyrelsen föreslår därför att **motion F15 anses besvarad, att motion F16 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört samt att punkt 5 ges följande lydelse: ”Asylprocessen i Sverige behöver förändras för att leva upp till folkrättsliga åtaganden. Kritik från FN:s flyktingorgan UNHCR ska vägleda svensk asylprövning. Särskild hänsyn ska tas till barns asylskäl och ensamkommande barn ska särskilt värnas. Avvisningar och utvisningar från Sverige ska utvärderas och kvalitetsgranskas. Ingen ska utsättas för skadlig eller förnedrande behandling under avvisning eller utvisning.**”

I **motion F17 yrkande 1** föreslås att Folkpartiet verkar för en ordentlig utvärdering av den nya instansordningen i utlänningsmål. Partistyrelsen anser att det, eftersom en stor uppföljning gjordes för några år sedan, just nu inte finns något direkt behov att driva fram en ny utvärdering. Partistyrelsen kan visserligen tänka sig att en ny uppföljning behövs framöver, men anser inte att det finns anledning att redan nu fastslå detta. Partistyrelsen föreslår därför att **motion F17 yrkande 1 anses besvarat**.

I **motion F17 yrkande 2** föreslås att Folkpartiet verkar för att utnämnandet av offentliga biträden flyttas från Migrationsverket till någon annan myndighet. Partistyrelsen håller med om detta. Det är inte rimligt att en part i målet ska utse den andre partens juridiska biträde. Det är också en linje som redan återfinns i Folkpartiets integrationspolitiska program från 2009, där kravet preciseras till att de offentliga biträdena ska utses av migrationsdomstolarna. Partistyrelsen anser dock att det kan finnas fördelar med att uttrycka partiets ståndpunkt mer generellt på det sätt som motionären föreslår, varför partistyrelsen yrkar att landsmötet **bifaller motion F17 yrkande 2**.

I **motion F17 yrkande 3** föreslås att Folkpartiet verkar för att domare och anställda på migrationsdomstolarna utbildas mer och får större möjligheter att själva ta fram material som kan utreda situationen i den asylsökandes hemland. Partistyrelsen håller med om att vidareutbildning för domare alltid är bra, men när det gäller bakgrundsfakta kan ju domstolen redan nu begära fram bättre uppgifter av Migrationsverket, som har huvudansvar för detta utredningsansvar. Partistyrelsen ser därför ingen anledning att gå vidare med detta yrkande och föreslår därför att **motion F17 yrkande 3 anses besvarat**.

I **motion F17 yrkande 4** föreslås att Folkpartiet verkar för att ändringsdispens införs som grund för prövningstillstånd i migrationsmålen. Här håller partistyrelsens med om att utökade möjligheter till överklagande borde finnas. En utredning gjordes för några år sedan som en del i ramöverenskommelsen mellan Alliansen och Miljöpartiet, men utredningen ansåg inte att ändringsdispens var nödvändigt. En orsak till att inte införa detta är naturligtvis rädslan för förlängda processer nu när vi lyckats korta tiderna. Partistyrelsen tycker ändå att Migrationsöverdomstolen borde få utökade ändringsmöjligheter, åtminstone i vissa typer av livsavgörande beslut om permanent uppehållstillstånd, när det gäller exempelvis barn. Partistyrelsen föreslår därför att **motion F17 yrkande 4 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört**.

I **motion F17 yrkande 5** föreslås att det på lämpligt ställe i avsnitt 3.2 förs en text om utvärdering av vissa delar av rättsprocessen i migrationsdomstolarna, bland annat utredningsmöjligheterna för anställda i migrationsdomstolarna och rätten för asylsökande att få sin sak prövad i överrätt. Partistyrelsen anser att dessa frågor – om än i mer generella termer – omfattas av punkt 3 om att EU:s asylpolitik ska vara human och rättssäker samt av punkt 5 där de folkrättsliga åtagandena lyfts fram. Partistyrelsen ställer sig, trots en i övrigt positiv inställning till förslagen i sig, tveksam till att så detaljerade ståndpunkter bör tas med i partiprogrammet. Partistyrelsen föreslår därför att **motion F17 yrkande 5 anses besvarat**.

I **motion F18** föreslås att i avsnitt 3.2 införa en punkt som tar ställning för att hela asylprocessen gällande enskilda flyktingärenden bör hanteras på EU-nivå. Således bör det enligt motionärerna inom EU inrättas en gemensam flyktingmottagning där prövar asylansökan utan inblandning av medlemsländerna. Den som får asylansökan beviljad ska ha rätt att fritt röra sig och bosatta sig inom EU, och Dublinförordningens princip om förstaland bör avskaffas.

I motiveringen lyfter motionärerna upp att enskilda länder vid EU:s yttre gränser får betydligt högre söktryck än andra, samt att bedömningen kan se olika ut beroende på vilket land personen först kommer till.

Partistyrelsen har sympati om motionens intention om likvärdighet i bedömningen, liksom behovet av att underlätta

för länder med stort söktryck. Detta har dock hanterats inom EU genom den gemensamma asylpolitiken, samt att länder som har ett stort söktryck får ett utökat stöd från övriga länder. När detta är genomfört fullt ut, kommer ansökningsland att spela allt mindre roll. Vad gäller bosättningsland, är det redan i dag möjligt att bosätta sig var man vill i EU när asylansökan väl har beviljats. Partistyrelsen anser inte att det är aktuellt eller önskvärt att avskaffa medlemsländernas ansvar för asylprocessen. Partistyrelsen föreslår därför att **motion F18 anses besvarad**.

I **motion F19** föreslås att det i partiprogrammet förs in en text om att Dublinförordningen ska reformeras så att en medlemsstat enklare tillåts avbryta överföringar till ett land där en asylsökandes rättigheter inte kan garanteras. Motionen handlar formellt om avsnitt 5.3.1 men behandlas här eftersom den tar upp en asylpolitisk fråga. Den möjlighet som motionärerna förespråkar redan finns i dag, men den används restriktivt av medlemsländerna. Tanken är också att vi genom den gemensamma asylpolitiken som togs nu i juni, kommer att komma allt närmare en likvärdig bedömning i hela EU. Partistyrelsen föreslår därför att **motion F19 anses besvarad**.

I **motion F20** föreslås att Folkpartiet liberalerna verkar för att höja ersättningen till asylsökande. I motiveringen lyfts fram att nivån fastställdes 1994, för 19 år sedan. En asylsökande familj bara får hälften av riksnormen för försörjningsnivån. För många handlar det om en längre period som man ska leva på detta belopp. Partistyrelsen påminner för det första om att korta handläggningstider är centrala i asylprocessen, där har förbättringar skett under de senaste åren. För det andra handlar det således i de flesta fall om en kort period, två till tre månaders handläggningstid. Som motionären påpekar har dock ersättningsnivån varit densamma sedan 1994. Partistyrelsen anser därför att ersättningsnivån bör ses över och föreslår **motion F20 anses besvarad**.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att motion F12 anses besvarad

2. att motion F1 yrkande 3 anses besvarat

3. att programkommitténs förslag avsnitt 3.2.1 punkt 1 bifalls

4. att motion F13 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

5. att programkommitténs förslag avsnitt 3.2.1 punkt 2 bifalls

6. att programkommitténs förslag avsnitt 3.2.1 punkt 4 bifalls

7. att motion F14 yrkande 6 avslås

8. att motion F14 yrkande 5 anses besvarat

9. att motion F54 yrkande 4 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

10. att avsnitt 3.2.1 punkt 3 ges lydelsen: ”EU:s asylpolitik ska vara human och rättssäker och i linje med internationella konventioner. Ansvaret för flyktingmottagandet ska fördelas jämnare mellan länderna så att fler flyktingar ska få skydd. EU-länderna ska ta gemensamt ansvar för en rättssäker asylprocess och sanktioner utdömas vid brister i kvalitet. Sverige ska arbeta för att alla EU-länder tar emot kvotflyktingar och för att de länder som gör så i dag ökar sin kvot.”

11. att motion F15 anses besvarad

12. att motion F16 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

13. att avsnitt 3.2.1 punkt 5 ges lydelsen: ”Asylprocessen i Sverige behöver förändras för att leva upp till folkrättsliga åtaganden. Kritik från FN:s flyktingorgan UNHCR ska vägleda svensk asylprövning. Särskild hänsyn ska tas till barns asylskäl och ensamkommande barn ska särskilt värnas. Avvisningar och utvisningar från Sverige ska utvärderas och kvalitetsgranskas. Ingen ska utsättas för skadlig eller förnedrande behandling under avvisning eller utvisning.”

14. att motion F17 yrkande 1 anses besvarat

15. att motion F17 yrkande 2 bifalls

16. att motion F17 yrkande 3 anses besvarat

17. att motion F17 yrkande 4 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

18. att motion F17 yrkande 5 anses besvarat

19. att motionerna F18–F20 anses besvarade

Avsnitt 3.2.2 Integration i ett öppet samhälle

Motionerna F14 yrkande 1–4, F21–F53, F54 yrkande 5–11 samt A2 yrkande 6

Programkommittén slår i **punkt 1** fast att Sverige ska vara ett öppet land som välkomnar nya invånare, ett land där vi oavsett ursprung skapar en gemensam framtid. I **punkt 2** skriver programkommittén att integrationen är en ömsesidig process mellan människor, där känslan av samhörighet är resultatet. Språk, jobb, kunskaper om det nya landet och frihet från diskriminering är medel och förutsättningar för den processen.

I **motion F21** föreslås att texten i punkt 1 ändras till: ”Sverige ska vara ett öppet land som välkomnar nya invånare, ett land där vi strävar efter sammanhållning och oavsett ursprung skapar en gemensam framtid för alla invånare i landet.” I **motion F54 yrkande 5** föreslås att de tio sista orden tas bort så att punkt 1 ges lydelsen: ”Sverige ska vara ett öppet land som välkomnar nya invånare.” I **motion F54 yrkande 6** föreslås att punkt 2 stryks.

Partistyrelsen anser att det är viktigt att signalera det inkluderande i mångfalden som uttrycks i programkommitténs förslag. För liberaler är det självklart att vi alla oavsett bakgrund ska vara med och bidra till en gemensam framtid varför detta även bör uttryckas som ambition. Partistyrelsen instämmer att vi bör sträva efter sammanhållning och föreslår att **punkt 1 ges lydelsen: ”Sverige ska vara ett öppet land som välkomnar nya invånare, ett land där vi strävar efter sammanhållning och oavsett ursprung skapar en gemensam framtid för alla invånare i landet.” samt att**

F

motion F21 därmed bifalls och motion F54 yrkande 5 anses besvarat.

Partistyrelsen anser liksom programkommittén att integration är en ömsesidig process mellan människor och att känslan av samhörighet är resultatet. Partistyrelsen instämmer i programkommitténs formulering att språk, jobb, kunskaper om det nya landet och frihet från diskriminering är medel och förutsättningar för integrationsprocessen. Partistyrelsen föreslår att **motion F54 yrkande 6 avslås** och att landsmötet **bifaller programkommitténs förslag punkt 2.**

Programkommittén föreslår vidare i **punkt** 3 att huvudprincipen för integrationspolitiken är att den ska vara generell. Den ska bygga på lagar och regler som tillämpas lika för alla. Reformer som sänker trösklarna till arbets- och bostadsmarknaden stärker också möjligheten för nya invånare att skapa sig en framtid i Sverige. Partistyrelsen anser att detta är rätt väg att gå men understryker behovet av särskilda insatser för nyanlända personer under de första åren i Sverige för att snabbt lära sig svenska och komma ut på arbetsmarknaden. Därefter ska i princip inga särskilda insatser ges utan då är det den generella politiken som ska råda. Partistyrelsen föreslår därför att landsmötet **bifaller programkommitténs förslag punkt 3 med tillägget: ”Det finns dock behov av särskilda insatser för nyanlända under de första åren.”**

Språk och arbete har länge varit viktiga delar av Folkpartiets integrationspolitik. Här skriver programkommittén i **punkt 4** att det är avgörande att underlätta introduktionen i det nya landet, framför allt vad gäller att lära sig språket, hitta egen försörjning, finna en bostad och skaffa sig kunskap om samhället. Arbete och kunskaper i svenska språket är viktigast för att människor från andra länder snabbt ska komma in i samhället. I **punkt 5** skriver programkommittén att den som är nyanländ har både ansvar och rättighet att skaffa sig kunskaper i svenska. Det är av största vikt att svenskundervisningen kombineras med drivkrafter till egen försörjning och når män och kvinnor i samma utsträckning. Partistyrelsen delar programkommitténs syn på språkets vikt för integrationen, liksom arbetets betydelsefulla roll. Partistyrelsen uppskattar också att programkommittén tar upp vikten av att svenskundervisningen når män och kvinnor i samma utsträckning.

I **motion F22** föreslås att Folkpartiet tillsätter en arbetsgrupp med uppgift att föreslå förändringar i syfte att transfereringar inte riskerar försvåra integration av nyanlända. I **motion F23** föreslås att Folkpartiet ska arbeta för att det ska bli lättare för invandrare att erhålla jobb inom sitt eget kompetensområde.

Partistyrelsen instämmer i att det är viktigt att transfereringar inte försvårar integrationen av nyanlända. Vi vet att långvarigt bidragsberoende är svårt att bryta och att tidig kontakt med arbetsmarknaden är avgörande för att få jobb. Regeringen har, genom Folkpartiet, genomfört en av de största integrationspolitiska reformerna då hela systemet för mottagande av nyanlända gjorts om i grunden. Nyanlända får nu tidigt kontakt med Arbetsförmedlingen och insatser för att lära sig svenska och samhällsorientering. Den som deltar i etableringsinsatser har rätt till etableringsersättning under tiden förutsatt att hen deltar i insatserna. Ersättningen skiljer sig från ekonomiskt bistånd då den är individuell och att det är tillåtet att tjäna pengar upp till ett visst belopp utan att ersättningen sätts ner. Etableringsreformen följs noggrant och utvärderas löpande. Reformen har dock inte varit i kraft tillräckligt länge för att kunna dra några säkra slutsatser av resultatet för dem som genomgått hela sin etableringsplan. Partistyrelsen anser att man bör avvakta reformens resultat ytterligare innan nya stora initiativ tas och föreslår att **motion F22 anses besvarad**.

Partistyrelsen delar uppfattningen att det fortfarande är allt för många utrikes födda som inte har ett arbete som motsvarar deras utbildning. Här har en del förändringar i rätt riktning skett de senaste åren. Genom att satsa på kompletteringsutbildningar för utländska akademiker och att ha en individuell etableringsplan ökar möjligheten att snabbare komma in på arbete på rätt nivå. Insatser för att förbättra validering görs också men mer behöver göras. Generösare regler för arbetskraftsinvandring och enklare regler för utländska studenter att stanna kvar i Sverige efter avslutade studier för att söka jobb bidrar också till att fler utrikes födda får jobb som motsvarar utbildningsnivå. Partistyrelsen föreslår att **motion F23 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört. Partistyrelsen yrkar i övrigt att landsmötet bifaller programkommitténs förslag punkt 4 och punkt 5.**

I **punkt 10** skriver programkommittén att staten inte ska styra var nyanlända ska bo. Det är angeläget att nyanlända har förutsättningar att bo i kommuner med god arbetsmarknad. Programkommittén föreslår även att kommuner inte bör kunna säga nej till att ta emot nyanlända.

Motion F24 föreslår att förslaget om att kommuner inte bör kunna säga nej till att ta emot nyanlända tas bort. I **motion F25** föreslås att samtliga landets kommuner ska ha ansvar att ta emot nyanlända. **Motion F26** föreslår att staten under längre tid än vad som nu är fallet ska kompensera kommunerna för mottagande av flyktingar. I **motion F14 yrkande 3 och 4** föreslås att kommuner inte ska tvingas ta emot flyktingar om inte staten fullt ut ersätter kommunerna för alla kostnader.

Partistyrelsen anser att Sverige ska vara öppet för människor som flyr undan förföljelse och förtryck. Det är ett solidariskt ansvar för samtliga kommuner att ta ansvar för att Sverige ska kunna fortsätta vara humant och välkomnande. De allra flesta kommuner tar emot nyanlända men ett antal kommuner har tagit ett stort ansvar under perioder av stor inströmning av flyktingar.

Partistyrelsen tycker inte att staten ska styra var nyanlända ska bo. Partistyrelsen konstaterar att staten under senare år tagit ett allt större ansvar för mottagandet av nyanlända. De första åren är det Arbetsförmedlingen som har huvudansvaret för etableringsinsatser och etableringsersättning utgår till dem som deltar i insatserna. Kommunen får också ersättning för mottagande och för att anordna sfi och samhällsorientering.

Det är viktigt att understryka att den första tiden efter uppehållstillstånd är viktig och spelar stor roll för hur livet i det nya landet kommer att utveckla sig. Partistyrelsen anser dock inte att det är motiverat att fortsätta med säråtgärder för nyanlända efter de första åren, då ska generell politik gälla och den som inte kommit i arbete ska då fortsätta söka jobb eller delta i arbetsmarknadsinsatser via Arbetsförmedlingen.

Partistyrelsen understryker att mottagande av nyanlända är ett ansvar för alla kommuner i landet. Det är inte rimligt att ett antal kommuner med goda förutsättningar för introduktion och etablering på arbetsmarknaden ska kunna avstå att ta emot nyanlända som behöver bosättning medan andra kommuner blir hårt belastade. Partistyrelsen föreslår att **motio-**

nerna F14 yrkande 3 och 4 samt F24–F26 anses besvarade, och att landsmötet bifaller programkommitténs förslag punkt 10 med ändringen att uttrycket ”förutsättningar” i andra meningen förtydligas till ”förutsättningar och drivkrafter” samt att sista meningen får följande lydelse: ”Alla kommuner bör ta emot nyanlända.”

Motion F14 yrkande 1 och 2 föreslår att staten ska ta fullt ekonomiskt ansvar för mottagande av ensamkommande barn och ungdomar samt att kommuner inte ska tvingas ta emot ensamkommande barn och ungdomar.

Partistyrelsen konstaterar att den ekonomiska kompensationen till kommuner som tar emot ensamkommande flyktingbarn länge har legat på högre nivåer än de faktiska kostnaderna. Staten tar alltså ansvar för de kostnaderna. Däremot har det varit allt för få kommuner som har tagit emot ensamkommande flyktingbarn vilket har lett till att ett fåtal kommuner har tagit ett mycket stort ansvar för dessa barn. Partistyrelsen anser inte att det är rimligt utan anser att fler kommuner bör ta ansvar för att ge ensamkommande barn en bra start i Sverige. Partistyrelsen föreslår att **motion F14 yrkande 1 anses besvarat och att motion F14 yrkande 2 avslås.**

Programkommittén föreslår i **punkt 8** att svenska är och ska vara det samhällsbärande språket. Samtidigt innebär internationaliseringen ett större behov av flerspråkig service. För att nyanlända så fort som möjligt ska kunna ta personligt ansvar i kontakten med det allmänna föreslår programkommittén att vi ska sträva efter att förverkliga visionen om en flerspråkig förvaltning i stat och kommun. Programkommittén föreslår vidare att språkkunskaper ska ses som en extra merit i arbetslivet.

Partistyrelsen delar uppfattningen om svenska som samhällsbärande språk och att det, framförallt under den första tiden i Sverige, underlättar om det finns viktig information på de största invandrarspråken. Vissa myndigheter jobbar redan i dag aktivt med det, som exempelvis Arbetsförmedlingen, men frågan är relevant för många fler. Språkkunskaper anses redan i dag som meriterande vid rekrytering.

Motion F27 föreslår att första meningen får lydelsen: ”Svenskan är det samhällsbärande språket.” I **motion F54 yrkande 7** föreslås att sista meningen tas bort.

Partistyrelsen anser att svenska språket ska vara samhällsbärande men att det, framförallt under den första tiden i Sverige, underlättar för den nyanlände om det finns viktig information på de största invandrarspråken. Som exempel kan nämnas att samhällsorienteringen, som är obligatorisk för den som deltar i etableringsinsatser, ges på modersmålet. I avvägningen mellan att lära sig så pass god svenska att man kan ta del av central information om hur samhället fungerar och att få denna information tidigt har vi valt det senare. På samma sätt underlättar kontakt med myndigheter om de kan tillhandahålla information på de största invandrarspråken. Partistyrelsen föreslår att **motion F27 anses besvarad, att motion F54 yrkande 7 avslås och att punkt 8 ges följande lydelse: ”Svenska är och ska vara det samhällsbärande språket. Samtidigt innebär internationaliseringen större behov av flerspråkig service. För att nyanlända så fort som möjligt ska kunna ta personligt ansvar i kontakten med det allmänna bör fler myndigheter och offentlig förvaltning tillhandahålla viktig information på de största invandrarspråken.”**

Programkommittén skriver i **punkt 9** att en förutsättning för att integrationen ska lyckas är ett effektivt arbete mot diskriminering. Det ska kosta att diskriminera och den som drabbas ska kunna få hjälp att få upprättelse. Den offentliga sektorn ska vara en förebild genom icke-diskriminerande rekrytering i myndigheter och offentliga bolag. Partistyrelsen håller med om diskrimineringens destruktiva krafter och anser att förslagen för att komma tillrätta med problemet är konstruktiva.

Motion F54 yrkande 8 innehåller ett förslag på språklig redigering utan politisk innebörd. Partistyrelsen anser att programtextens lydelse är att föredra och yrkar därför att **motion F54 yrkande 8 anses besvarat och** att landsmötet **bifaller programkommitténs förslag punkt 9.**

Programkommittén konstaterar i **punkt 6** att tillhörigheten fullt ut till ett samhälle innebär att acceptera landets demokratiska institutioner som legitima och följa de spelregler och lagar dessa formulerar. Det handlar också om att se samhällsförhållandena som en gemensam angelägenhet där vi alla har att delta i formandet av den gemensamma framtiden. Medborgarskapet är det tydligaste steget att visa att man önskar denna tillhörighet. Liberalismen utgår från ett inkluderande medborgarbegrepp. I **punkt 11** skrivs vidare att utbildning om hur det svenska samhället fungerar ska erbjudas alla som flyttar till Sverige. För den som vill ansöka om medborgarskap ska det vara obligatoriskt att ha genomgått kursen, och i **punkt 12** att medborgarskapet för många är den slutliga bekräftelsen på samhörighet med det nya hemlandet. Samhället bör bekräfta betydelsen av detta val genom frivilliga ceremonier. Alla ska ha möjlighet att ansöka om medborgarskap efter två års vistelse i Sverige. Grundläggande svenskkunskaper ska vara ett villkor för medborgarskap.

Mot detta ställs **punkt 7** där programkommittén skriver att det inte är statiskt vad som räknas som svenskt. Traditioner, sociala normer och livsstilar kommer alltid att förändras, och vetskapen om detta ger också en trygghet i mötet med nya influenser.

Motion F28 föreslår att punkt 6 tas bort. **Motion F54 yrkande 9** föreslår att första meningen i punkt 11 ändras, **motion F29** föreslås att sista meningen i punkt 11 stryks, **motionerna F30, F31 och F32** föreslår att genomgången samhällsutbildning ska vara obligatorisk för den som vill ansöka om medborgarskap och **motion A2 yrkande 6** föreslår att utbildning om hur det svenska samhället fungerar ska vara obligatoriskt för alla som flyttar till Sverige.

Partistyrelsen instämmer med programkommittén att det behövs en gemensam värdegrund som samhället kan enas om. Vilka värderingar olika individer har och står för kan inte styras men vi måste vara överens om, acceptera och följa de lagar och regler som vårt demokratiska samhälle vilar på. Den som invandrar till Sverige och väljer att bli medborgare visar att hen känner samhörighet med landet och vill vara en del av dess framtid. Det ska vi som liberaler välkomna. Partistyrelsen anser att en uppgradering av det svenska medborgarskapet behövs. I det ligger både att samhället behöver bli bättre på att välkomna nya medborgare genom medborgarskapsceremonier men också att den som blir medborgare är medveten om de rättigheter och skyldigheter som följer av medborgarskapet. I dag är det obligatoriskt för alla nyanlända som deltar i etableringsinsatser att delta i samhällsorientering. Samhällsorientering erbjuds även för anhöriginvandrare. Partistyrelsen delar programkommitténs förslag att

det ska vara obligatoriskt att ta del av samhällsorientering för den som vill ansöka om medborgarskap. Partistyrelsen föreslår därför att **motionerna F28 och F29 samt F54 yrkande 9 avslås, att motionerna F30–F32 och A2 yrkande 6 anses besvarade samt att landsmötet bifaller programkommitténs förslag punkt 6 och punkt 11.**

Motion F33 yrkande 1 föreslår ett tillägg i kapitlet om social rörlighet som handlar om att ställa höga krav på de nya människorna som tillkommer till vårt samhälle. **Motion F34** menar att det behövs en djupare kännedom om hur samhället fungerar och vilka värderingar som styr livet i Sverige samt att någon form av dokument om att följa svensk lag etc. införs. **Motion F36** föreslår ett tillägg till punkt 5 att om inte individen tar ansvar för att lära sig svenska språket ska inte ett medborgarskap bli aktuellt. **Motionerna F33 yrkande 2, F35, F37 och F38** handlar samtliga om vilka krav som ska ställas för att bli svensk medborgare. **Motionerna F39–F42 och F54 yrkande 10** innehåller föreslag om att krav på språkkunskaper, samhällskunskap eller andra kunskapskrav inte ska ställas för att beviljas medborgarskap. **Motion F43** föreslår att den som begått upprepade eller grova brott inte ska få svenskt medborgarskap och inte heller få stanna i landet. **Motionerna F44 och F45** föreslår att barn som föds i Sverige, vars föräldrar inte har svenskt medborgarskap, ska bli svenska medborgare.

Partistyrelsen instämmer i programkommitténs åsikt att vad som räknas som svenskt är dynamiskt och att svenskhet därför bäst definieras i medborgarskapet. För att ge medborgarskapet den extra tyngd vi eftersträvar är det också viktigt att medborgarskapet fylls av ett innehåll. Kunskap om det svenska samhället, kunskap i det svenska språket och möjlighet till ett högtidlighållande av medborgarskapet är alla tre exempel på hur medborgarskapet kan ges ett större innehåll än vad det har i dag.

Partistyrelsen noterar vidare att den som beviljas uppehållstillstånd i Sverige har en skyldighet att arbeta och bidra till sin egen försörjning och följa samma lagar och regler som gäller för alla i Sverige. Partistyrelsen vill understryka att de allra flesta som kommer till Sverige söker sig till vårt land för att de efterfrågar demokrati och mänskliga rättigheter. Partistyrelsen delar uppfattningen att det är viktigt med information om hur samhället fungerar och att det är viktigt att ta del av samhällsorientering. För den som vill bli medborgare ska det bara obligatoriskt. Däremot anser partistyrelsen inte att det ska införas ett krav på uppvisade kunskaper om samhället, varken för nyanlända eller som krav för medborgarskap. Partistyrelsen anser vidare att den som beviljas uppehållstillstånd också har en skyldighet att arbeta och försörja sig själv, men att ställa krav på försörjning för medborgarskap är dock inte rätt väg att gå. Att visa att man vill vara en del av det nya samhället ska välkomnas, och de kriterier som finns och som Folkpartiet driver i form av deltagande i samhällsorientering samt grundläggande kunskaper i svenska är väl motiverade. **Partistyrelsen föreslår att motionerna F33 yrkande 1 och F34 avslås samt att motionerna F33 yrkande 2 och F35–F38 anses besvarade. Partistyrelsen föreslår vidare att motionerna F39–F42 samt F54 yrkande 10 avslås.**

Partistyrelsen understryker att den som vill ansöka om medborgarskap måste visa att hen inte har gjort sig skyldig till brott under den tid hen har haft uppehållstillstånd. Den som begår allvarliga brott kan redan med dagens regler dömas till utvisning. För den som blivit medborgare gäller samma regler som för alla andra: då varken kan eller bör andra regler gälla. Om det däremot visas att en person, genom att begå brott, tillskansat sig svenskt medborgarskap bör detta i vissa fall kunna återkallas. Partistyrelsen föreslår att **motion F43 anses besvarad.**

Partistyrelsen konstaterar att Sverige har ett av världens mest generösa system vad gäller regler om medborgarskap. I dag gäller som huvudregel att en sökande kan beviljas svenskt medborgarskap efter ansökan om hen har hemvist i Sverige sedan fem år. För statslösa och flyktingar gäller en hemvisttid om fyra år. En utredning (SOU 2013:29) har nyligen föreslagit att den som har en viss nivå av kunskaper i det svenska språket ska kunna bli svensk medborgare efter fyra års hemvist i Sverige. Partistyrelsen tycker att det är en bra inriktning och ett första steg mot den generella regeln att den som vill bli svensk medborgare också ska ha grundläggande kunskaper i svenska. När en sådan regel införs behöver det tas hänsyn till att nordiska medborgare har rätt till medborgarskap efter två års vistelse, varför programtextens formulering bör vara att den som har kunskaper i svenska ska kunna bli medborgare efter ”högst fyra år”.

Partistyrelsen noterar vidare att den statliga medborgarskapsutredningen också har presenterat ett förslag om att barn som föds i Sverige ska bli svenska medborgare vid födelsen om minst en förälder har permanent uppehållstillstånd i landet och är folkbokförd här sedan en viss tid (SOU 2013:29). Partistyrelsen ser positivt på förslaget då det skickar en signal om att den som föds i landet också ska vara en del av landets framtid. Partistyrelsen föreslår att **motionerna F44 och F45 anses besvarade.**

Partistyrelsen föreslår att landsmötet **bifaller programkommitténs förslag punkt 7 och ger punkt 12 följande lydelse: ”Att bli medborgare är för många den slutliga bekräftelsen på samhörighet med det nya hemlandet. Samhället bör bekräfta betydelsen av detta val genom frivilliga ceremonier. Den som lär sig grundläggande kunskaper i svenska ska kunna ansöka om medborgarskap efter högst fyra års hemvist i Sverige. Grundläggande svenskkunskaper ska vara ett villkor för medborgarskap.”**

I **motionerna F46 och F47 yrkande 2** föreslås ny text om ett inkluderande medborgarbegrepp och att staten ska sluta använda begrepp som första generationens invandrare och andra generationens invandrare. I **motion F47 yrkande 1 och 3** föreslås att Folkpartiet arbetar för att förändra normerande uttryck.

Partistyrelsen instämmer i att en person som invandrar inte ska bli bedömd eller märkt av invandrarskapet. Det strider mot en liberal grundsyn att klassa en människa utifrån det faktum att man en gång flytt eller av andra skäl lämnat sitt hemland, eller att ens föräldrar eller farföräldrar en gång bröt upp för att söka lyckan i ett nytt land. Vi kan inte bestämma att någon ska identifiera sig som svensk, men som samhälle har vi ett ansvar att bemöta den som vill ha sin framtid i Sverige som svensk.

En utmaning som däremot finns är att det för vissa grupper varit svårt att ta sig in på arbetsmarknaden eller för barnen att klara sig genom grundskolan med godkända betyg. I vissa sammanhang har det betydelse att en person är född i ett annat land. Ett exempel är att utrikes födda barn som invandrar efter 7 års ålder har betydligt svårare att klara skolan än de barn som föds i Sverige till utrikes födda föräldrar. Anledningen att vi vet det är för att SCB bland annat föl-

jer statistik uppdelat på utrikes födda efter region. Med den kunskapen kan vi sätta in rätt insatser, t.ex. utökad undervisningstid, för dessa elever så att de får bättre förutsättningar att klara grundskolan och få en bra start i Sverige. Partistyrelsen föreslår att **motionerna F46 och F47 anses besvarade.**

Partistyrelsen tar avslutningsvis upp de integrationspolitiska motioner som inte har direkt koppling till partiprogrammet.

Motion F48 föreslår att Folkpartiet ska verka för framtagande av en modell för integrationsintegrering. Partistyrelsen delar motionärens uppfattning att jämställdhetsintegrering varit en framgångsrik modell för att ta in jämställdhetsperspektivet. När det gäller integration är det dock inte riktigt lika självklart att en modell med integrationsintegrering skulle vara rätt verktyg. Under den första tiden i Sverige är det motiverat med säråtgärder för att den som är nyanländ ska lära sig svenska och komma in på arbetsmarknaden. Efter de första åren är det dock den generella politiken som ska gälla, då ska inte etnicitet vara styrande. Insatser ska inte utgå från etnicitet eller ursprung utan efter behov. Partistyrelsen föreslår **att motion F48 anses besvarad**.

I **motion F49** föreslås ett institut som ska samla och bearbeta kunskap och erfarenheter för att eliminera främlingsfientlighet, rasism och fördomar. Partistyrelsen instämmer i att integrationspolitiken, som alla andra politiska områden, ska utgå från fakta, forskning och beprövade metoder för att uppnå bästa resultat och rätt användande av skattemedel. Däremot finns redan i dag en rad fristående forskningsinstitut och andra myndigheter som utför den här typen av uppgifter. IFAU, Riksrevisionen och Statskontoret är några exempel. Något särskilt institut för integrationsfrågor anser partistyrelsen därför inte behövs och föreslår **att motion F49 avslås**.

I **motion F50** föreslås att alla nyanlända individer ska ha lika rätt till introduktionsersättning och etableringsersättning. Partistyrelsen konstaterar att den som beviljas uppehållstillstånd som flykting eller skyddsbehövande och deras anhöriga har rätt till etableringsinsatser och etableringsersättning under de första åren i Sverige. Den som invandrar på grund av att de träffat kärleken, studerar i Sverige eller kommer för att jobba har i dag inte rätt till någon form av bidrag. I grunden är det rätt tänkt. Man ska inte få bidrag per automatik när man kommer till Sverige, det strider mot vår liberala grundsyn att den som kan arbeta och ta ansvar för sin egen försörjning också ska göra det. Däremot vet vi att det är en majoritet kvinnor som anhöriginvandrar till Sverige för att de träffat kärleken.

Sysselsättningssiffrorna för den gruppen ligger nästan på samma låga nivåer som för nyanlända kvinnor efter motsvarande tid i landet. Det är problematiskt. Ett första steg i rätt riktning är att dessa kvinnor har rätt att delta i samhällsorientering för att få information om hur samhället fungerar och vilka rättigheter och skyldigheter som finns i Sverige. En statlig utredning (den så kallade AKKA-utredningen, SOU 2012:69) har lämnat förslag på hur den här gruppen snabbare ska komma in på arbetsmarknaden. Utredningen är på remiss.

Partistyrelsen anser att utredarens förslag är bra men att remissinstansernas yttranden bör inväntas för fullständig belysning. Att rakt av ge hela gruppen anhöriginvandrare rätt till etableringsinsatser och etableringsersättning vore både kostsamt och felaktigt. Partistyrelsen anser därför att utredningens förslag ska fortsätta beredas så att en eventuell utvidgning av rätten till etableringsinsatser tillfaller de som bäst behöver det och föreslår att **motion F50 anses besvarad.**

I **motion F51** föreslås att ett system tas fram som ger ej folkbokförda, regelbundna besökare i Sverige rätten att vara fullgoda konsumenter. Folkpartiet är en varm anhängare av den fria rörligheten av människor i EU och partistyrelsen delar den bild motionären ger av att regelbundna besökare som inte är folkbokförda här, till exempel personer som äger en sommarstuga i Sverige, möts av stora administrativa problem när de försöker teckna telefonabonnemang m.m. Frågan bör få en lösning, till exempel genom att det GD-nummer som utländska fastighetsägare i Sverige använder för att betala sin fastighetsavgift även kan användas som ett identitetsnummer i andra sammanhang. Partistyrelsen anser att Folkpartiet inom regeringen ska driva på för att frågan blir löst. Partistyrelsen föreslår att **motion F51 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**.

I **motion F54 yrkande 11** föreslås att landsmötet uttalar att skolplikt till 18 års ålder inte behövs för invandrare. Partistyrelsen delar inte motionärens uppfattning att skolplikt till 18 års ålder inte skulle behövas för den unga människa som kommer så sent till Sverige att kunskapsmålen i grundskolan inte nås till 16 års ålder. Statistiken visar tydligt att den som invandrar efter skolåldern har betydligt svårare att nå kunskapsmålen i skolan än den som invandrar innan skolstart. För att de som invandrar till Sverige vid 12 års ålder ska klara att nå gymnasiebehörighet kan förlängd skolplikt vara lösningen för en del elever. Partistyrelsen förslår att **motion F54 yrkande 11 avslås**.

I **motion F33 yrkande 3** föreslås att eftersom att vi ställer höga krav måste vi även erbjuda hjälp så att nyanlända snabbt kommer in i det svenska samhället och får en möjlighet till ordentlig utbildning. Partistyrelsen konstaterar att det för drygt två år sedan genomfördes en av de största integrationsreformerna i modern tid. Vi gick från ett kommunalt ansvar där de flesta hamnade på socialkontoret till att Arbetsförmedlingen fick huvudansvaret för etableringen. Fokus ligger på tidiga insatser för att snabbt komma in på arbetsmarknaden och lära sig svenska. För barn som invandrar till Sverige görs även satsningar inom skolan på utvidgad undervisningstid och förlängd skolplikt. Partistyrelsen anser att dessa satsningar bör följas och utvärderas innan nya åtgärder sätts in och föreslår att **motion F33 yrkande 3 anses besvarat.**

Motion F52 föreslår att sfi-lärare ska ha kurs i läs- och skrivinlärning samt i vuxenpedagogik i sin examen. Även i **motion F53** ges förslag om innehållet i sfi-undervisningen samt villkoren för att undervisa på sfi.

Partistyrelsen konstaterar att den som ska undervisa på sfi ska vara ämneslärare i svenska som andraspråk, vilket betyder att lärarna är specialiserade på inlärning av svenska för den som inte har det som modersmål.

Det största problemet när det gäller sfi-lärare är inte de behöriga lärarnas bristande kunskaper utan att det råder brist på behöriga lärare. Partistyrelsen delar uppfattningen att många sfi-lärare behöver behörighet för att undervisa sfi. En stor utmaning har varit att endast en av tio sfi-lärare har varit behöriga att undervisa. Därför har regeringen under förra mandatperioden satsat på ett så kallat sfi-lyft där lärarna kunde kompletteringsutbilda sig. Samtidigt infördes nationella prov och kursplaner på varje studienivå för att tydlig-

göra kunskapsnivån efter avslutad kurs. Det är viktiga steg för att förbättra undervisningen i sfi.

Partistyrelsen ser ett behov av att fortsätta reformera sfi, höja kvaliteten samt öka individualiseringen. För närvarande håller en utredning på att titta på möjligheten för Arbetsförmedlingen att upphandla sfi för att bättre kunna kombinera språkundervisning med andra etableringsinsatser. Partistyrelsen föreslår att **motionerna F52 och F53 anses besvarade**.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att avsnitt 3.2.2 punkt 1 ges lydelsen: ”Sverige ska vara ett öppet land som välkomnar nya invånare, ett land där vi strävar efter sammanhållning och oavsett ursprung skapar en gemensam framtid för alla invånare i landet.”

2. att motion F21 därmed bifalls

3. att motion F54 yrkande 5 anses besvarat

4. att motion F54 yrkande 6 avslås

5. att programkommitténs förslag avsnitt 3.2.2 punkt 2 bifalls

6. att avsnitt 3.2.2 punkt 3 ges lydelsen: ”Huvudprincipen för integrationspolitiken är att den ska vara generell. Den ska bygga på lagar och regler som tillämpas lika för alla. Reformer som sänker trösklarna till arbets- och bostadsmarknaden stärker också möjligheten för nya invånare att skapa sig en framtid i Sverige. Det finns dock behov av särskilda insatser för nyanlända under de första åren.”

7. att motion F22 anses besvarad

8. att motion F23 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

9. att programkommitténs förslag avsnitt 3.2.2 punkt 4 bifalls

10. att programkommitténs förslag avsnitt 3.2.2 punkt 5 bifalls

11. att motionerna F14 yrkande 3 och 4 samt F24–F26 anses besvarade

12. att avsnitt 3.2.2 punkt 10 ges lydelsen: ”Staten ska inte styra var nyanlända ska bo. Det är angeläget att nyanlända har förutsättningar och drivkrafter att bo i kommuner med god arbetsmarknad. Alla kommuner bör ta emot nyanlända.”

13. att motion F14 yrkande 1 anses besvarat

14. att motion F14 yrkande 2 avslås

15. att motion F54 yrkande 7 avslås

16. att motion F27 anses besvarad

17. att avsnitt 3.2.2 punkt 8 ges lydelsen: ”Svenska är och ska vara det samhällsbärande språket. Samtidigt innebär internationaliseringen större behov av flerspråkig service. För att nyanlända så fort som möjligt ska kunna ta personligt ansvar i kontakten med det allmänna bör fler myndigheter och offentlig förvaltning tillhandahålla viktig information på de största invandrarspråken.”

18. att motion F54 yrkande 8 anses besvarat

19. att programkommitténs förslag avsnitt 3.2.2 punkt 9 bifalls

20. att motionerna F28 och F29 samt F54 yrkande 9 avslås

21. att motionerna F30–F32 och A2 yrkande 6 anses besvarade

22. att programkommitténs förslag avsnitt 3.2.2 punkt 6 bifalls

23. att programkommitténs förslag avsnitt 3.2.2 punkt 11 bifalls

24. att motionerna F33 yrkande 1 och F34 avslås

25. att motionerna F33 yrkande 2 och F35–F38 anses besvarade

26. att motionerna F39–F42 och F54 yrkande 10 avslås

27. att motion F43 anses besvarad

28. att motionerna F44 och F45 anses besvarade

29. att programkommitténs förslag avsnitt 3.2.2 punkt 7 bifalls

30. att avsnitt 3.2.2 punkt 12 ges följande lydelse: ”Att bli medborgare är för många den slutliga bekräftelsen på samhörighet med det nya hemlandet. Samhället bör bekräfta betydelsen av detta val genom frivilliga ceremonier. Den som lär sig grundläggande kunskaper i svenska ska kunna ansöka om medborgarskap efter högst fyra års hemvist i Sverige. Grundläggande svenskkunskaper ska vara ett villkor för medborgarskap.”

31. att motionerna F46–F48 anses besvarade

32. att motion F49 avslås

33. att motion F50 anses besvarad

34. att motion F51 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

35. att motion F54 yrkande 11 avslås

36. att motion F33 yrkande 3 anses besvarat

37. att motionerna F52 och F53 anses besvarade

Reservation 11

Frida Johansson Metso och Jens Sundström reserverar sig till förmån för att avsnitt 3.2 punkt 10 sista meningen ska lyda: ”Kommuner ska inte kunna avsäga sig ansvaret att hjälpa till att ta emot nyanlända.”

Reservation 12

Anna Ekström, Håkan Lindh och Staffan Werme reserverar sig till förmån för att i enlighet med vad som föreslås i motion F16 ta in en skrivning i avsnitt 3.2.1 punkt 5 om sexuell identitet och trosuppfattning som asylskäl.

Reservation 13

Roger Haddad reserverar sig till förmån för bifall till motion F22.

Särskilt yttrande 2

Benny Lindholm inlämnar särskilt yttrande till förmån för bifall till motion F40.

Motivering: ”I en liberal demokrati bör individen ges så stor möjlighet som möjligt att delta i samhället och det demokratiska arbetet. Även om språkkunskaper är viktiga finns inga belägg för att språkkrav för medborgarskap främjar språkkunskaper. Kunskaper i svenska språket är därmed inte motiverat som ett krav för att kunna erhålla medborgarskap. Andra saker är mer effektiva för att främja gemenskap och språkutveckling, såsom utbildning och ett starkt civilsamhälle. Folkpartiet borde därför avskaffa språktestkravet.”

Partistyrelsens yttrande

G: Social välfärd

Inledning

Utgångspunkten för den liberala välfärdspolitiken är den enskilda människan. Varje människa ska ha makten över sitt eget liv. Eftersom vi alla föds med olika förutsättningar måste vi hjälpas åt att övervinna medfödda hinder och begränsningar.

Den socialliberala visionen är nya möjligheter för alla och solidaritet med dem som behöver särskilt stöd. Därför har liberaler i mer än hundra år varit pådrivande för välfärdsreformer över ett spektrum av politiska områden – alltifrån en solidariskt finansierad skola till en god sjukvård för alla, från en offensiv funktionsnedsättningspolitik till ett välfungerande socialförsäkringssystem.

Vi i Folkpartiet har under hela vår historia använt uttrycket ”det glömda Sverige” för att beskriva våra socialpolitiska ambitioner. De som mest behöver stöd är ofta de som själva har svårast att göra sig hörda. När Bertil Ohlin myntade uttrycket på 1930-talet handlade det bland annat om småbrukare, hemarbetande kvinnor, hantverkare och pensionärer. I dag handlar det till exempel om missbrukare, psykiskt sjuka, hemlösa, utsatta barn och människor med funktionsnedsättningar. Vårt arbete för att människor i det glömda Sverige ska få mer makt över sina egna liv måste fortsätta. Det saknas inte utmaningar.

I det glömda Sverige finns barn och ungdomar som far illa hemma och behöver skydd och stöd. När föräldrarna inte räcker till måste samhället säkerställa att barnet får den trygghet, det skydd och den omsorg som varje barn har rätt till. I dag finns det allvarliga brister i det skyddsnätet. Folkpartiet har i regeringen bidragit till flera reformer för att komma till rätta med bristerna i den sociala barn- och ungdomsvården, men det finns också mycket kvar att göra.

Vi kämpar för en värdig äldreomsorg och ett samhälle där individernas kunskap, oavsett personens ålder, tas till vara. Som liberaler vet vi att alla människor är olika. Det gäller även när vi blir äldre. På inget annat område har den svenska kollektivismen slagit igenom så starkt som i synen på ålder.

Svensk sjukvård måste bli mer jämlik. Det är oacceptabelt att vården skiljer sig åt, mellan kvinnor och män, mellan rika och fattiga, mellan olika delar av landet. Patientens behov och önskemål ska vara i centrum för vården.

En av den senaste tidens mest omdiskuterade politiska frågor är den om vinst i välfärden. Partistyrelsen menar att den frågan är fel ställd. Det viktiga är inte huvudmannens organisationsform, utan hur vi säkerställer goda välfärdstjänster.

När insynen är liten, när de som behöver verksamheten mest är människor som själva har svårt att göra sig hörda, så kan en svag chef eller en personalgrupp med trista värderingar få katastrofala följder. En kommun med ansträngd budget kan låta osthyveln gå en gång för mycket. En entreprenör kan frestas göra snabba klipp.

Då behövs regelverk och tillsyn, inte en naiv tro på antingen att kommuner och landsting alltid gör rätt eller att marknadskrafterna till slut ordnar allt till det bästa. Folkpartiet arbetar både i regeringen och i våra kommuner för att skapa mångfald och valfrihet i vård och omsorg, för att flytta makten från myndigheter till medborgare. Men vi har också skärpt tillsynen genom att bland annat inrätta Inspektionen för vård och omsorg, en självständig socialinspektion med kraftigare muskler än förr länsstyrelserna och senast socialstyrelsen haft, som kan gripa in mot verksamheter som inte håller måttet. Kombinationen av marknadsekonomi och socialt ansvar är just det som är socialliberalism, även i välfärdspolitiken.

I år är det 100 år sedan man fattade beslut om att införa en allmän pension i Sverige, och det var den liberala statsministern Karl Staaff, som stod bakom reformen. Det unika på den tiden var att det var ett generellt system. Karl Staaff menade att reformen skulle få ”en lyftande och enande verkan på vårt folk, främst därför att försäkringen fått karaktären av en folkförsäkring och icke blott en klassförsäkring”.

Detta genomsyrar än i dag Folkpartiet liberalernas syn på sociala försäkringar. De ska betalas av alla och omfatta oss alla. Generella försäkringar skapar en inkomsttrygghet för alla och innebär att premierna kan hållas låga. Detta är en hörnsten i den socialliberala välfärdspolitiken.

Avsnitt 3.3 Trygghet och stöd

Avsnitt 3.3.1 Ekonomisk trygghet

Motionerna G1–G28, G143 yrkande 1–5, A2 yrkande 7, E35 yrkande 7 samt E92 yrkande 2

Punkt 1–4 i programkommitténs förslag behandlar syftet och den generella utformningen av socialförsäkringssystemen. Programgruppen framhåller att socialförsäkringarna ska vara generella och obligatoriska. Ersättningarna ska motsvara inkomstbortfallet upp till ett tak och det ska finans ett tydligt samband mellan förmåner och inbetalade premier. Socialförsäkringarna ska också anpassas till studerandes och företagares situation.

Motion G1 yrkar att det görs ett tillägg till punkt 2 med innebörden att handläggningen av socialförsäkringarna ska ta hänsyn till bakomliggande orsaker till individens situation. Partistyrelsen instämmer i att personer som söker ersättning från framförallt sjukförsäkringen och arbetslöshetsför-

säkringen befinner sig i en utsatt situation och ska bemötas hänsynsfullt. **Motion G1 bör anses besvarad med vad partistyrelsen anfört. Motion G143 yrkande 1** föreslår att ordet ”har” i sista meningen i punkt 2 ersätts med ”haft”. **Yrkandet bör avslås.**

Fyra motioner berör studenternas situation. **Motion G2** yrkar att ett tillägg skrivs in i partiprogrammet om att CSN ska kunna betala ut studiemedel även vid deltidssjukskrivning från studierna. **Motion G3** yrkar att ett tillägg skrivs in om att studiemedel ska göras SGI-grundande. **Motion G4** yrkar att universitetsstudier likställs med arbete och berättigar till ersättning vid sjukdom. **Motion G5** yrkar att Folkpartiet ska verka för att post-doc-studier i upp till tre år ska betraktas som överhoppningsbar tid i sjuk- och föräldraförsäkringen jämfört med ett år i dag.

Partistyrelsen håller med motionärerna om att studerandes ekonomiska trygghet bör förstärkas. Den studiesociala kommittén som regeringen tillsatte under den förra mandatperioden lämnade flera viktiga förslag på hur studenternas situation kan förbättras. Några har redan genomförts. Det handlar om höjda studiemedel men också om att villkoren för studenter som vårdar sjukt barn (VAB) eller svårt sjuk nära anhörig har förbättrats. Partistyrelsen anser att Folkpartiet ska fortsätta att verka för att förbättra studenternas ekonomiska situation. En möjlig lösning kan vara att göra studiemedlet SGI-grundande. **Motionerna G2–G5 bör därmed anses besvarade. Partistyrelsen föreslår att punkterna 1–4 bifalls.**

Punkt 5 i programkommitténs förslag beskriver målen och utformningen av arbetslöshetsförsäkringen som ska vara allmän och statlig, tidsbegränsad med en stegvis avtrappning. **Motion E92 yrkande 2** föreslår att ordet statlig byts ut mot allmän. Syftet är att arbetstagarna även ska kunna teckna sin arbetslöshetsförsäkring hos ett fackförbund eller ett försäkringsbolag. Partistyrelsen delar programgruppens bedömning om att en allmän och obligatorisk arbetslöshetsförsäkring också bör vara en statlig försäkring på samma sätt som övriga socialförsäkringar. En obligatorisk försäkring med enhetliga avgifter bör skötas en gemensam huvudman, inte minst för att garantera en rättssäker och likformig handläggning för alla arbetssökande. Handläggningstiderna i arbetslöshetsförsäkringen är i dag både för långa och skiljer sig kraftigt åt mellan olika arbetslöshetskassor. **Motion E92 yrkande 2 bör därför avslås.**

Motion G143 yrkande 2 föreslår att den första meningen i punkt 5 tas bort. **Yrkandet bör avslås. Motion G143 yrkande 3** föreslår att de tre sista orden i punkt 5 ersätts av ”ha en nedtrappning” och att ”högre” ersätts av till exempel ”hög”. **Yrkandet bör avslås. Partistyrelsen föreslår att punkt 5 bifalls.**

Punkt 6 och 7 i programkommitténs förslag beskriver målen för och utformningen av sjukförsäkringen och föräldraförsäkringen. **Motion G6** yrkar att ett tillägg görs i punkt 7: ”För att öka den ekonomiska tryggheten för mycket unga föräldrar (under 25 år) ska föräldrapenningens andel av lönen höjas för denna grupp.” Partistyrelsen är medveten om att mycket unga föräldrar kan ha en mer ansträngd ekonomi. Ersättningen i föräldrapenningen kan dock inte kopplas till föräldrarnas ålder. För föräldrar utan eller mycket låga inkomster finns grundnivån i föräldrapenningen. **Motion G6 bör avslås. Partistyrelsen föreslår att punkterna 6 och 7 bifalls.**

Punkt 8 i programkommitténs förslag betonar villkoren för pensionssystemet. Den enskilde ska kunna förbättra sin kommande pension genom att arbeta längre. Rätten att stanna kvar i arbetslivet till en viss ålder liksom den lägsta åldersgränsen för uttag av pension bör knytas till hur medellivslängden utvecklas. **Motion G143 yrkande 4** föreslår att den andra meningen i punkt 8 stryks. **Yrkandet bör avslås.**

Motion G7 vill göra ett tillägg med innebörden att Sveriges pensionsålder bör höjas när befolkningen blir äldre och att samhället då bör stödja yrkesbyte för dem som inte orkar ha ett krävande yrke på äldre dagar. Motionen yrkar på att ändringen görs under arbetsmarknadsavsnittet, men partistyrelsen väljer att ta upp den här eftersom pensionssystemets allmänna principer behandlas i detta avsnitt. Partistyrelsen anför att det är nödvändigt att arbetslivet förlängs när medellivslängden ökar, men exakt hur detta ska ske måste diskuteras vidare. De förslag som programkommittén lämnar är väl avvägda och innebär att arbetslivet förlängs. **Motion G7 bör därmed anses besvarad.**

Motion E35 yrkande 7 vill lägga till att den enskildes rätt att förbättra sin kommande pension ska ske i dialog med arbetsgivaren. Partistyrelsen betonar att arbetstagare har en laglig att rätt att stanna kvar på sitt nuvarande arbete fram till fyllda 67. Om båda parter önskar det finns det även möjlighet för arbetstagaren att fortsätta att arbeta förbi 67 års ålder. Självklart är målet att sådana beslut ska ske efter en dialog mellan arbetsgivare och arbetstagare. **Motion E35 yrkande 7 bör därmed anses besvarat. Partistyrelsen föreslår att punkt 8 bifalls, men läggs sist i detta avsnitt**.

Punkt 9 i programkommitténs förslag betonar att goda möjligheter att kombinera arbete och föräldraskap och tillgång till barnomsorg är en central del av en liberal familjepolitik. **Motion A2 yrkande 7** föreslår att ett tillägg görs i detta avsnitt med innebörden att tillgång till barnomsorg även på obekväm arbetstid är en central del av en liberal familjepolitik. Partistyrelsen anför dock att denna fråga berörs i programkommitténs förslag om förskolan (avsnitt 2.2.1). **Motion A2 yrkande 7 bör därmed anses besvarat.** Partistyrelsen föreslår att **punkt 9 bifalls men att den flyttas och läggs före punkt 7 om föräldraförsäkringen i detta avsnitt.**

Punkt 10 i programkommitténs förslag rör barnbidraget som ska vara skattefritt och lika för alla. **Motion G8** yrkar ett tillägg om att barnbidraget ska höjas för att öka arbetskraften i Sverige. Frågan om barnbidraget ska höjas eller inte passar inte i ett partiprogram var syfte är slå fast mål och utformning av trygghetssystemen. **Motion G8 bör anses besvarad med vad partistyrelsen anfört. Partistyrelsen föreslår att punkt 10 bifalls.**

Punkt 11 i programkommitténs förslag berör stödet till ensamstående föräldrar och lyfter fram att stödet bör utformas så att marginaleffekterna sänks och fler klarar sig utan behovsprövade bidrag. Separerade föräldrar ska betala underhåll utifrån sin betalningsförmåga. **Motion G143 yrkande 5** föreslår att ”så att” i andra meningen placeras före ”fler”. **Yrkandet bör avslås. Motion G9** yrkar att föräldrar som har delad vårdnad båda får hela barnbidraget. Partistyrelsen anser inte att ett dubbelt barnbidrag till alla föräldrar är ett bra sätt att hjälpa föräldrar som behöver ekonomiskt stöd. **Motion G9 bör avslås.**

Motion G10 yrkar att nivån i underhållsstödet behöver höjas. Även **motion G11** är inne på samma linje och vill att underhållet ska motsvara barnens faktiska kostnader.

Partistyrelsen instämmer i den kritik som **motionerna G10 och G11** för fram mot underhållsstödet. Det underhållssystem vi har måste förändras. Dagens system är egentligen två, underhållsstöd och underhållsbidrag, som inte fungerar tillsammans. Det leder bland annat till att många bidragsskyldiga föräldrar inte betalar mer än det maximala underhållsstödet, 1 273 kronor per barn, trots att de borde betala mer enligt reglerna för underhållsbidrag. Det går ut över barnen och den förälder som har barnen hos sig. Vår utgångspunkt är att barn i första hand ska försörjas av sina föräldrar. Föräldrarnas gemensamma ekonomiska ansvar ska gälla även om en av föräldrarna inte bor ihop med barnet. **Motionerna G10 och G11 bör därmed anses besvarade. Partistyrelsen föreslår att punkt 11 bifalls.**

Motion G12 yrkar att det läggs in en ny punkt i detta avsnitt där det framgår att Folkpartiet anser att försörjningsstödet ska finansieras av staten. Partistyrelsen menar dock att det behovsprövade försörjningsstödet är det yttersta skyddsnätet för personer som inte har annan försörjning. Att flytta ansvaret från kommuner till staten skulle inte lösa några problem för den enskilde och inte för kommunerna heller eftersom en överföring av detta ansvar till staten skulle leda till minskade statsbidrag till kommunerna. Det är viktigare att staten via framförallt Arbetsförmedlingen hjälper arbetslösa med försörjningsstöd att komma i arbete så snabbt som möjligt. **Motion G12 bör avslås.**

Partistyrelsen övergår nu till de motioner som i övrigt berör frågor om ekonomisk trygghet utan att vara direkt kopplade till programförslaget.

Motion G13 yrkar att Folkpartiet ska verka för en utredning av förutsättningarna för att slå ihop de olika statliga försäkringssystemen. Syftet är att både ta bort överlappningar och stänga luckor mellan systemen. **Motion G14** yrkar att Folkpartiet ska verka för en bättre samordning mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. **Motion G15** yrkar att Folkpartiet ska verka för ett förtydligande av ansvarsfördelningen mellan olika aktörer vid långvarig rehabilitering.

Partistyrelsen instämmer i behovet av en bättre samordning mellan olika socialförsäkringssystem och påpekar att ett av den parlamentariska socialförsäkringsutredningens uppdrag är att förbättra samspelet mellan de olika socialförsäkringssystemen. Utredningen ska också se över samhällets samlade insatser för att hjälpa människor tillbaka i arbete. **Motionerna G13–G15 bör med detta anses besvarade.**

Motion G16 yrkar att Folkpartiet ska se över hur företagare som drabbas av sjukdom eller funktionshinder ska ges möjlighet till a-kassa. **Motion G17** yrkar att Folkpartiet ska verka för att villkoren i sjukförsäkringen för företagare förbättras. Partistyrelsen håller med motionärerna att det är viktigt att socialförsäkringarna måste anpassas till företagarnas behov. Regeringen har gjort det lättare för företagare att få ersättning från sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. Personer som går från en anställning till att bli företagare får behålla sin sjukpenninggrundande inkomst (SGI) under en längre övergångstid. Den parlamentariska socialförsäkringsutredningen kommer också att beröra företagarnas villkor. **Motion G16 och G17 bör därmed anses besvarade.**

Motion G18 yrkar att barnbidraget ska delas lika mellan föräldrarna genom att varje framtida höjning av barnbidraget utbetalas till den förälder som inte får barnbidraget i dag. Partistyrelsen vill med anledning av detta nämna att gifta och sammanboende föräldrar redan nu kan dela barnbidraget om de önskar. Regeringen är på väg att göra det enklare för separerade föräldrar att dela barnbidraget. Exakt hur detta bör göras, så som motionen skisserar eller på något annat sätt, anser dock inte partistyrelsen att landsmötet bör ta ställning till och föreslår att **motion G18 därmed anses besvarad.**

Motion G19 yrkar att Folkpartiet ska verka för att sjukskrivna med förtids- eller sjukpension ska få möjlighet att prova att jobba några få timmar mer än vad en deltidssjukskrivning ger möjlighet till. Partistyrelsen vill framhålla att Folkpartiet är för flexiblare regler som gör det lättare för sjukskrivna eller personer med sjukersättning (tidigare förtidspensionärer) att komma tillbaka i arbete. Regeringen har till exempel gjort det möjlighet för personer med sjukersättning att ha den vilande medan de provar på ett arbete. **Motion G19 bör anses besvarad.**

Motion G20 yrkar att personer som omskolar sig till ett nytt yrke på grund av sjukdom eller funktionshinder ska få ett utökat stöd under studietiden. Yrkandet är inriktat på partiprogrammets arbetsmarknadsavsnitt, men eftersom det i sak handlar om de ekonomiska villkoren för sjukskrivna och personer med funktionsnedsättning behandlas det här.

Partistyrelsen vill framhålla att studiestödet har anpassats till människor som behöver vidareutbilda sig senare i livet. Studerande med barn får tilläggsbidrag och personer som har arbetat före studierna har möjlighet att ta tilläggslån. Personer som har ett funktionshinder som påverkar deras studieförmåga kan få ett förmånligare studiestöd. Eventuella ytterligare förbättringar måste vägas mot andra tänkbara reformer. **Motion G20 bör därmed anses besvarad.**

Motion G21 yrkar att Folkpartiet som arbetsgivare i stat, kommun och landsting ska verka för att pensionsvillkoren inte försämras om man byter yrkeskarriär. Partistyrelsen vill framhålla att arbetstagare bör få de pensionsvillkor som gäller i den bransch han eller hon arbetar. Byte av karriär kan leda till både sämre eller bättre pensionsvillkor. **Motion G21 bör avslås.**

Motion G22 yrkar att Folkpartiet utreder möjligheten att stegvis gå över från ett pensionssystem som är baserat på åldern till ett som är baserat på arbetsförmågan där pensionsåldern successivt höjs för friska medan sjukpensionen för yngre höjs. Partistyrelsen tar avstånd från tanken att den som inte har nedsatt arbetsförmåga aldrig skulle kunna få gå i pension. **Motion G22 bör avslås.**

Motion G23 yrkar att hemmafruar inte bör få garantipension. Partistyrelsen tar bestämt avstånd från motionärens förslag. **Motion G23 bör avslås.**

Motionerna G24 och G25 yrkar att Folkpartiet ska verka för att taket för bostadstillägg för pensionärer höjs. Syftet är att förbättra levnadsstandarden för de pensionärer som har låg pension. Partistyrelsen tycker att det är angeläget att förbättra den ekonomiska situationen för de sämst ställda pensionärerna. Regeringen har sänkt skatten för pensionärer fyra gånger sedan 2006 och de sämst ställda pensionärerna har fått den procentuellt högsta skattesänkningen. Regeringen har också höjt bostadstillägget för pensionärer flera gånger. År 2012 höjdes bostadstillägget med 170 kronor i månaden. Enligt de villkor som gäller för 2013 kan alltså pensionärer få som mest 93 procent av bostadskostnaden upp till 5 000 kronor per månad, plus ett tillägg på 340 kronor. Från och med 2014 föreslås också ett fribelopp för arbetsinkomster upp till

24 000 kronor per person vid beräkningen av bostadstillägget. **Motionerna G24 och G25 bör anses besvarade.**

Motionerna G26 och G27 tar upp förhållandet att garantipensionen är lägre för gifta än för ensamstående pensionärer. **Motion G26 yrkande 1** föreslår att Folkpartiet verkar för att garantipensionen ska vara individuell och lika för alla oavsett förhållanden, och **yrkande 2** i samma motion föreslår att partistyrelsen ges i uppdrag att utreda frågan. **Motion G27** yrkar att Folkpartiet i budgetarbetet för 2015 verkar för att sambeskattningen av garantipensionen upphör.

Garantipensionen är ett grundskydd och ska täcka de grundläggande levnadsomkostnaderna för de pensionärer som haft inga eller låga inkomster under sitt yrkesliv. Personer som är gifta och lever tillsammans har lägre levnadsomkostnader än ensamstående. Motion G26 påpekar korrekt att personer som är sambor utan att registrera detta får samma garantipension som de som lever ensamma. Partistyrelsen medger att reglerna är omoderna, men om denna skillnad ska avskaffas måste det ske genom att garantipensionen höjs för gifta. Denna utgift måste i så fall vägas mot andra angelägna behov i socialförsäkringarna. **Motionerna G26 och G27 bör därmed anses besvarade.**

Motion G28 yrkar att Folkpartiet ska verka för en återbetalning av de pengar som överförts från pensionsfonderna till statskassan. Den överföring som motionären hänvisar skedde när staten övertog ansvaret för förtidspensionen, som numera heter sjukersättningen. Överföringen gjordes alltså för att finansiera överflyttningen av ansvaret från pensionssystemet till staten. **Motion G28 bör avslås.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att motion G1 anses besvarad

2. att motion G143 yrkande 1 avslås

3. att motionerna G2–G5 anses besvarade

4. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.1 punkterna 1–4 bifalls

5. att motion E92 yrkande 2 avslås

6. att motion G143 yrkande 2 och 3 avslås

7. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.1 punkt 5 bifalls

8. att motion G6 avslås

9. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.1 punkterna 6 och 7 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

10. att motion G143 yrkande 4 avslås

11. att motionerna G7 och E35 yrkande 7 anses besvarade

12. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.1 punkt 8 bifalls, men läggs sist i avsnittet

13. att motion A2 yrkande 7 anses besvarat

14. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.1 punkt 9 bifalls men läggs före programkommitténs föreslagna punkt 7

15. att motion G8 anses besvarad

16. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.1 punkt 10 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

17. att motionerna G9 och G143 yrkande 5 avslås

18. att motionerna G10 och G11 anses besvarade

19. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.1 punkt 11 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

20. att motion G12 avslås

21. att motionerna G13–G15 anses besvarade

22. att motionerna G16 och G17 anses besvarade

23. att motion G18 anses besvarad

24. att motion G19 anses besvarad

25. att motion G20 anses besvarad

26. att motion G21 avslås

27. att motion G22 avslås

28. att motion G23 avslås

29. att motionerna G24 och G25 anses besvarade

30. att motionerna G26 och G27 anses besvarade

31. att motion G28 avslås

Avsnitt 3.3.2 Folkhälsa och förebyggande hälsovård

Motionerna G29–G64 samt E35 yrkande 8

I **punkt 1–2** beskriver programkommittén grunderna för en socialliberal folkhälsopolitik. Utgångspunkten är respekten för individers självbestämmande, och folkhälsopolitiken handlar om att förmedla kunskap. Partistyrelsen delar denna uppfattning.

I **motion G29** föreslås ett tillägg i punkt 2 där informationsinsatser om kost och motion särskilt framhålls. I **motion G30** föreslås ett tillägg i punkt 1 med innebörden att man utöver att människor har rätt att få kunskap om tobak, alkohol och narkotika också ska nämna dopningspreparat. **Motion G31 yrkande 1** föreslår att även spel ska nämnas.

Partistyrelsen delar i och för sig motionärernas uppfattning att även kost, motion, dopning och spel är viktiga att informera om i folkhälsosammanhang, men ju längre listan blir över vad som särskilt ska lyftas fram, desto mer urvattnad blir den. Den riskerar också att ge intrycket att Folkpartiet anser att det som inte nämns i listan skulle vara oviktigt. Partistyrelsen föreslår i stället att texten ändras så att uppräkningen helt utgår.

Partistyrelsen vill inte heller, som föreslås i **motion G31 yrkande 1**, lägga till att man utöver i skolan även ska få kunskap om hur levnadsvanor påverkar hälsan genom föräldrautbildning. MVC och BVC är förvisso mycket viktiga kanaler för information till föräldrar om hälsa, men partiprogrammet blir onödigt långt och detaljerat med ett sådant tillägg.

Motion G31 yrkande 2 innebär omformuleringar av punkt 2, som bland annat innebär att folkhälsoarbetet ska utgå från att missbruk är ett sjukdomstillstånd. Folkhälsa handlar dock om många frågor utöver missbruk.

Partistyrelsen föreslår därmed att punkt 1 kortas till: ”Varje människa har rätt att få kunskap om hur hon kan påverka sin egen hälsa. Hälsofrämjande och förebyggande insatser är centrala inslag i välfärdspolitiken. Kunskap om hur de egna levnadsvanorna påverkar hälsan ska förmedlas redan från skolåldern.” Vidare yrkas att punkt 2 bifalls samt att motionerna G29, G30 och G31 yrkande 1–2 anses besvarade.

Punkt 3 behandlar riskerna med antibiotikaresistens, och där föreslås att Sverige ska arbeta internationellt för ansvarsfull antibiotikaanvändning. Partistyrelsen håller med och **föreslår att punkt 3 bifalls**. I och med detta tillgodoses också **motion G31 yrkande 3**, som föreslår en lydelse som motsvarar programkommitténs förslag. **Motion G31 yrkande 3 bör därför anses besvarat.**

Motion G32–G34 tar alla upp vikten av att arbeta mot antibiotikaresistens. I **motion G32** föreslås att ”medicinska bedömningar” ska ersättas med ”medicinska forskningsresultat”. Detta förslag torde bygga på en misstolkning av vad punkt 3 vill säga. Självfallet ska en ansvarsfull antibiotikaanvändning rent generellt baseras på forskning, men det är också av yttersta vikt att användningen i varje enskilt fall är baserad på en bedömning som är medicinsk, inte till exempel för att öka djurens tillväxt genom att tillsätta antibiotika i fodret. **Motion G33** argumenterar för ökade offentliga satsningar för att få fram nya antimikrobia. Motionen behandlas under detta avsnitt eftersom antibiotikafrågor tas upp här. Partistyrelsen håller med om att det är angeläget, och det är en fråga som Folkpartiet arbetar aktivt med. I såväl forskningspropositionen 2008 som den 2012 gjordes till exempel betydande strategiska satsningar på forskning med relevans för arbetet mot antibiotikaresistens. Partistyrelsen anser dock av utrymmesskäl att det inte bör nämnas i partiprogrammet. I **motion G34** föreslås en ny punkt i avsnitt 3.3.3 om antibiotikaresistens. Partistyrelsen menar att det är tillräckligt med en punkt, och att den passar bäst i avsnitt 3.3.2. **Partistyrelsen föreslår därför att motionerna G32–G34 anses besvarade**.

Punkt 4–8 handlar om alkohol, narkotika, droger och tobak. **Punkt 4** handlar om målmedveten tobaksprevention, om att passiv rökning ska motverkas och om att det ska finnas tillgång till tobaksavvänjning genom hälso- och sjukvården. I **motion G35** föreslås ett tillägg i denna punkt om att varningsbilder på cigarettpaket bör prövas. I **motion G36** föreslås ett tillägg till punkten med konstaterandet att rökning är den enskilt största orsaken till sjukdom och för tidig död, samt att Sverige bör anta en nollvision med målet att ingen längre röker i Sverige år 2040. I **motion G37 yrkande 1** framförs att Folkpartiet bör verka för ett mål när Sverige ska vara tobaksfritt, likt dem som finns i Finland och Nya Zeeland. I **motion G37 yrkande 2–3** föreslås också att Folkpartiet ska verka för större varningstext på tobakspaketen samt för exponeringsförbud för tobak i butik. **Motion G38** argumenterar för att Folkpartiet ska ta ställning för att inte exportera snus till övriga EU-länder.

Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning att tobaksbruk, framförallt rökning, är ett av de enskilt största hoten mot folkhälsan. Begrepp som ”nollvision” och ”utfasning” skulle dock kunna tolkas som en vilja att på längre sikt införa ett förbud mot tobaksbruk, och det menar partistyrelsen vore olyckligt.

Folkpartiet bidrar aktivt i regeringen och på andra sätt för att minimera tobaksbruket framförallt bland unga. För närvarande pågår förhandlingar om EU:s nya tobaksdirektiv, där det förekommer flera förslag som syftar till att begränsa marknadsföringen av tobak framförallt till barn och unga. Folkpartiet bör noga följa utvecklingen i de länder som redan infört till exempel neutrala förpackningar och exponeringsbegränsningar i butik, och överväga liknande regleringar i Sverige. I snusfrågan arbetar Folkpartiet för att Sverige ska stå för en restriktiv linje, och för att folkhälsointresset ska väga tyngre än den svenska tobaksbranschens intresse av att få exportera snus.

I **motion G31 yrkande 4** föreslås ett tillägg om att arbetsgivare ska tillhandahålla stöd för rökavvänjning. Partistyrelsen konstaterar att många arbetsgivare redan i dag till exempel genom företagshälsovården stöttar anställda som vill sluta röka, bland annat för att de är en god affär. Icke-rökare har färre sjukdagar än rökare. Detta är dock inte något som bör regleras.

Partistyrelsen föreslår med detta att punkt 4 bifalls och att motionerna G31 yrkande 4 samt G35–G38 anses besvarade.

Att alkoholpolitiken ska vara restriktiv föreslås i **punkt 5**. Programkommittén föreslår bland annat att vi håller fast vid totalkonsumtionsmodellen, detaljhandelsmonopolet och höga alkoholskatter. I **motion G31 yrkande 6** föreslås flera ändringar av punkt 5 som bland annat innebär att kravet att behålla detaljhandelsmonopolet stryks. I **motion G39** föreslås att Folkpartiet bör ta ställning för att bryta upp det svenska detaljhandelsmonopolet för alkohol och i stället konkurrensutsätta Systembolaget med privata alternativ. Även **motion E35 yrkande 8** argumenterar för att monopolet ska avskaffas, medan **motion G40** i stället föreslår att det skrivs in i partiprogrammet att detaljhandelsmonopolet ska ses över i en statlig utredning. Som möjligt alternativ föreslås licensierade specialbutiker.

Partistyrelsen anser att Folkpartiet även i fortsättningen ska driva en restriktiv och solidarisk alkoholpolitik. Det är tydligt att denna politik har varit framgångsrik i att motverka alkoholmissbruk i Sverige. Det är väl känt att en ökad tillgång till alkohol ger en ökad konsumtion och fler alkoholrelaterade skador i samhället. Partistyrelsen försvarar det svenska detaljhandelsmonopol som Systembolaget har utifrån folkhälsoaspekten och föreslår att **punkt 5 bifalls medan motionerna G31 yrkande 6, G39, G40 och E35 yrkande 8 bör avslås.**

I **motion G41** anförs att Folkpartiet ska föra en rättvis alkoholpolitik och att åldersgränsen för köp av öl, vin och starksprit i butik därför bör sänkas till myndighetsåldern. Partistyrelsen konstaterar att det finns många åldergränser i samhället som inte sammanfaller med myndighetsåldern. Vid 15 kan man ställas till ansvar för brott, vid 16 kan man starta eget företag men man får inte köra buss förrän man är 24. För att minska alkoholens skadeverkningar är det särskilt viktigt att verka för att unga skjuter upp sin alkoholdebut. Forskning visar att sannolikheten att utveckla ett alkoholberoende minskar för varje år alkoholdebuten skjuts upp. Den mänskliga hjärnan är inte färdigutvecklad förrän vid 20–24 års ålder, vilket dels innebär att en yngre hjärna skadas mer av alkohol, dels att en yngre person har svårare att bedöma konsekvenser av sitt drickande. Partistyrelsen menar att 20-årsgränsen för att köpa alkohol i butik är väl motiverad och föreslår att **motion G41 avslås**.

Motion G42–G44 argumenterar för att Folkpartiet ska ta ställning för att gårdsförsäljning tillåts i Sverige. Frågan om gårdsförsäljning av egenproducerad alkohol har behandlats av både landsmötet 2009 och 2011. Det kan konstateras att två statliga utredningar har slagit fast att detaljhandelsförsäljning av enbart svensktillverkade alkoholdrycker innebär en diskriminering av utländska alkoholprodukter. Detta skulle stå i strid med EU-rätten och hotar i förlängningen det svenska alkoholmonopolet, vars existens bygger på att svenska och utländska varor säljs under lika villkor. Risken är överhängande att så kallad gårdsförsäljning skulle leda till en allvarlig försämring av den svenska alkoholpolitiken och därmed bidra till att öka alkoholskadorna. Enligt gårdstillverkarna själva är försäljningen via Systembolaget mycket viktigare än gårdsförsäljningen. Därför bör lokalt tillverkade alkoholdrycker säljas via Systembolaget som har vidtagit en rad åtgärder för att förenkla distributionen via systembutikerna. Partistyrelsen menar att Folkpartiet bör hålla fast vid sin uppfattning, och **föreslår att motionerna G42–G44 avslås.**

I **motion G45** framförs flera förslag i syfte att göra regleringen av alkoholreklam lika restriktiv som regleringen av tobaksreklam, vilket i praktiken skulle innebära ett förbud i periodisk press, radio och TV. Landsmötet 2007 bifölls ett motionsyrkande med innebörden att Folkpartiet skulle arbeta för att återinföra de mer restriktiva regler mot alkoholreklam som gällde före 2003. Det är ett ställningstagande Folkpartiet har tagit med sig in i regeringsarbetet, och som vi har drivit till exempel i samband med att alkohollagen reviderades 2010, där regleringen av alkoholreklam gjordes teknikneutral, så att även till exempel annonsering på Internet och genom affischering reglerades.

I motionens yrkande 2 föreslås att mål om alkoholreklam ska handläggas i förvaltningsdomstol, inte i marknadsdomstolen. Motionärerna menar att marknadsdomstolen värnar för mycket om reklamintressen och för lite om folkhälsan. Partistyrelsen anser dock att politiker som är missnöjda med domslut bör verka för att ändra på lagen, inte på domstolen. Parallellt med det måste det också finnas en fungerande tillsyn, som upptäcker när lagarna inte följs. Utredningen om tillsyn av marknadsföring och e-handel med alkoholdrycker m.m. har i sitt betänkande (SOU 2013:50) föreslagit en rad åtgärder, vilka nu bereds i regeringskansliet. **Partistyrelsen föreslår med detta att motion G45 yrkande 1 samt 3–4 anses besvarade, samt att yrkande 2 avslås.**

I **punkt 6** som handlar om narkotika framhålls att nolltolerans ska råda mot narkotika i alla led av hanteringen. I **motion G31 yrkande 7** föreslås att första meningen i punkt 6 stryks. I **motion G46** framförs att bruk av droger borde avkriminaliseras, då hotet om straff inte avhåller dem som har störst risk att bli missbrukare, samtidigt som människor stämplas som kriminella, och att andra och tredje meningen i punkt 6 därför bör strykas. I **motion G47** föreslås i stället att andra och tredje meningen i punkt 6 ersätts av två meningar med innebörden att bruk av narkotika inte längre ska vara straffbart. I **motion G48** föreslås ett tillägg till punkt 6 om att nya substanser mer kraftfullt ska motverkas. **Motion G49** yrkar att Folkpartiet ska verka för minskad dödlighet bland missbrukare. Motionärerna anför att synen att missbrukare är kriminella leder till hög dödlighet i gruppen.

Partistyrelsen menar att en restriktiv narkotikapolitik är en förutsättning, inte ett hinder, för att motverka lidande och död bland missbrukare. Den restriktiva narkotikapolitiken enligt svensk modell har varit mer framgångsrik än andra länders politik när det gäller att begränsa missbrukets omfattning och framförallt för att undvika att unga människor experimenterar med narkotika. Det handlar inte om moralkonservatism, vilket påstås i motion G47, utan det handlar om att få ytterligare redskap att bryta missbrukskarriärer tidigt och om att täppa till luckor i lagen där langare tidigare kunde gömma sig. De som missbrukar ska få tillgång till evidensbaserad vård, medan de som profiterar på missbruket ska bekämpas.

Partistyrelsen menar, med anledning av motion G31 yrkande 7, att konstaterandet att den som blir beroende av droger förlorar sin frihet är en viktig markering för att förklara utgångspunkten för en socialliberal narkotikapolitik. Partistyrelsen delar uppfattningen i motion G48 att det är av avgörande betydelse att såväl det förebyggande arbetet som missbruksvården följer med utvecklingen av nya missbruksmedel. I regeringens ANDT-strategi som Folkpartiet bidragit aktivt till är viktiga delar att ständigt uppdatera och utveckla arbetet med klassificeringen av narkotika samt att på olika sätt bekämpa handeln som allt mer sker genom digitala medier. Det är dock väl detaljerat för att nämnas i partiprogrammet.

Partistyrelsen föreslår därmed att motionerna G31 yrkande 7, G46 och G47 avslås, att motionerna G48 och G49 anses besvarade samt att punkt 6 bifalls.

Punkt 7–8 handlar om missbruksvård. Programkommittén framhåller där vikten av nära samverkan mellan polis, socialtjänst och missbruksvård, och ideella organisationers viktiga roll. Missbruksvården ska vara vetenskapligt grundad och inriktad på att minska lidande.

I **motion G31 yrkande 5 och 10** föreslås två nya punkter till partiprogrammet om arbete mot spelmissbruk. **Motion G51** föreslår ett tillägg i punkt 7 med innebörden att även de med spelmissbruk eller annat icke-kemiskt beroende ska omfattas av missbruksvården. **Motion G52** argumenterar för att socialtjänstlagen ska ändras så att spelmissbruk likställs med missbruk av alkohol och narkotika. I **motion G53 yrkande 2** föreslås ett tillägg i punkt 8 om att missbruks- och beroendevården ska vara diagnosneutral. I socialtjänstlagen 3 kap. 7 § föreskrivs att socialnämnden ska arbeta mot missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel. Enligt vad som framförs i motion G53 tar alltför många socialnämnder detta till intäkt för att neka vård till personer med till exempel spelberoende.

Även partistyrelsen tycker att detta är bekymmersamt. Det finns en generell rättighet till bistånd oavsett problem enligt socialtjänstlagens 4 kap. 1 §, om den enskilde inte på annat sätt kan få en skälig levnadsnivå. Den skyldighet socialnämnderna har att arbeta förebyggande mot substansmissbruk saknar dock motsvarighet när det kommer till spelmissbruk. Partistyrelsen noterar samtidigt att spelmissbruk alltmer betraktas som jämförbart med missbruk, och att det pågår ett arbete inom bland annat Socialstyrelsen om nya rekommendationer till kommuner och landsting om vård och behandling. Det är ett arbete som Folkpartiet välkomnar och stödjer, bland annat i regeringsarbetet.

Motion G31 yrkande 8 innebär i stället att ”missbruksvård” ersätts med ”hälso- och sjukvård”. I **motion G50** föreslås att även kriminalvård och psykiatri förs till listan över vilka som bör ha ett nära samarbete för att personer som hamnat i missbruk ska erbjudas hjälp. Partistyrelsen håller

med om att uppräkningen behöver kompletteras, samtidigt som den inte bör bli alltför lång och detaljerad.

Partistyrelsen föreslår därför att punkt 7 ges lydelsen: ”En nära samverkan mellan socialtjänst, hälso- och sjukvård och rättsväsende är viktig för att personer som hamnat i missbruk ska erbjudas hjälp. Ideella organisationer står för en viktig del av stödinsatserna till personer med beroendeproblem och ska få stöd av det allmänna för detta.”. Med detta yrkas att motionerna G31 yrkande 5, 8 och 10, G50–G52 samt G53 yrkande 2 anses besvarade.

I motion G54 föreslås att andra meningen i **punkt 8** stryks. Motionären menar att det är olämpligt att ge exempel på olika metoder i partiprogrammet och att detta kan leda till inlåsningseffekter. Partistyrelsen menar att just eftersom det finns en politisk diskussion om substitutionsbehandling och sprututbytesprogram som är levande också i Folkpartiet, är det lämpligt att nämna i partiprogrammet att vi är positiva till dessa metoder. **Partistyrelsen föreslår därför att motion G54 avslås.**

I **motion G31 yrkande 9** föreslås flera ändringar och tillägg i punkt 8, bland annat om att beroendeforskningen bör förstärkas, och om en evidensbaserad missbruksvård. Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning i sak, men menar att denna inriktning väl tillgodoses av programkommitténs föreslagna text. I sista meningen i punkt 8 skriver programkommittén att tvångsåtgärder ska förekomma om det krävs för att rädda människoliv. Partistyrelsen menar att det är en olycklig formulering som kan tolkas som att det finns situationer då socialtjänsten måste använda tvång och föreslår därför att ”ska” ändras till ”kan”. **Motion G53** föreslår i **yrkande 1** att ordet ”missbruksvård” i punkt 8 ska ändras till ”missbruks- och beroendevård”. Partistyrelsen menar att det är en bättre och bredare formulering än den programkommittén föreslagit.

Partistyrelsen föreslår sammantaget att motion G31 yrkande 9 anses besvarat, att motion G53 yrkande 1 bifalls samt att punkt 8 ges lydelsen: ”Missbruks- och beroendevården ska vara vetenskapligt grundad. Missbruksvården ska i största möjliga mån minska det mänskliga lidandet genom exempelvis substitutionsbehandling och sprututbytesprogram som kombineras med rehabilitering. Att stärka den enskildes motivation för att själv bryta missbruket är avgörande för framgång. Tvångsåtgärder kan förekomma om det krävs för att rädda människoliv.”

I **motionerna G55** och **G56** föreslås nya punkter till partiprogrammet om hemlöshet. I **motion G55** argumenteras för metoden ”Bostad först”. I **motion G56** föreslås att tak-över-huvudet-garanti ska införas i hela landet, eftersom vi inte kan acceptera den förnedring det innebär att vara hemlös.

Partistyrelsen delar uppfattningen att partiprogrammet bör ta upp Folkpartiets syn på hemlöshet, men anser att det är olämpligt att lyfta fram någon särskild metod. ”Bostad först” är en relativt ny modell i Sverige, som hittills i vissa fall visat på goda resultat. Det innebär att man först hjälper hemlösa att få ett ordnat boende, för att därefter sätta in skräddarsytt och individanpassat stöd. Utan den stress det innebär att ständigt jaga tak över huvudet är det betydligt lättare att ta itu med sina problem.

Tak-över-huvudet-garanti innebär ett åtagande att ingen ska behöva sova ute eller i en trappuppgång. Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning om att samtliga kommuner i Sverige bör leva upp till detta, och socialtjänstlagen ålägger också kommunerna att göra så kallad nödprövning då personer är i akut behov av någonstans att sova och inte har någon annanstans att vända sig. Men samtidigt som tak-över-huvudet-garantin skapar trygghet på kort sikt gör den i sig inget åt hemlöshetens orsaker, vare sig på individnivå eller på samhällsnivå. Att lyfta fram tak-över-huvudet-garanti kan, även om det troligen inte är motionärernas avsikt, tolkas som att Folkpartiet är ovilligt att lösa de problem som skapar hemlöshet.

Partistyrelsen föreslår därför att ny punkt läggs till sist i avsnitt 3.3.2 med lydelsen: ”I ett välfärdssamhälle som Sverige borde ingen behöva leva i hemlöshet. Skälen till hemlöshet varierar och har ofta samband med andra personliga problem. Därför krävs insatser från både socialtjänsten, psykiatrin, missbruksvården, frivården, hyresvärdar med flera. Ideella hjälporganisationer har en omistlig roll för många hemlösa, särskilt för dem som av olika skäl inte önskar kontakt med myndigheter.” Med detta föreslås även att motionerna G55 och G56 därmed anses besvarade.

I **motion G57** föreslås ett nytt stycke till partiprogrammet med innebörden att det är ett folkhälsoproblem att mammor är dubbelt så mycket sjukskrivna som pappor, och att pappor måste krävas att ta ett större omsorgsansvar för sina barn så att kvinnor och män kan få lika förutsättningar på arbetsmarknaden och till god hälsa. Partistyrelsen menar att det är viktigt med ett genusperspektiv på folkhälsopolitiken. De skilda förväntningar och livsvillkor som möter kvinnor och män innebär också skillnader i hur deras hälsa påverkas på många områden. Just det perspektiv som motionärerna lyfter menar partistyrelsen är väl tillgodosett i partiprogrammets avsnitt 2.4.1. **Motion G57 bör därför anses besvarad.**

I **motion G58** föreslås att partistyrelsen ges i uppdrag att utreda hur vi kan göra mer för förebyggande folkhälsa. **Motion G59** argumenterar dels för att utveckla långsiktiga modeller för att investera i folkhälsa och social hållbarhet, dels att det tas fram mål och indikatorer för folkhälsoarbetet.

Partistyrelsen konstaterar att folkhälsopolitiken ständigt utvecklas. De gamla pekpinnarna ersätts av moderna verktyg för människor att själva ta ansvar för att främja sin hälsa och förebygga sjukdom. Liksom motion G58 konstaterar partistyrelsen att det finns mycket kunskap i kommuner och landsting, och det är en viktig uppgift för politiken att se till att denna kunskap samlas och sprids. En viktig reform i detta sammanhang är att Folkhälsoinstitutet och Smittskyddsinstitutet ombildas till en ny myndighet 1 januari 2014.

Partistyrelsen delar den uppfattning som framförs i motion G59 att det är viktigt med tydliga, uppföljningsbara mål och indikatorer för folkhälsoarbetet. År 2009 publicerades den första rapporten med öppna jämförelser på området folkhälsa i samarbete mellan Sveriges Kommuner och Landsting, Socialstyrelsen och Statens Folkhälsoinstitut. Där redogörs för 21 olika indikatorer, nedbrytbara på landstings- och ofta också på kommunnivå. Nästa publiceras 2014, och indikatorerna ska vara möjliga att följa över tid.

I **motion G59 yrkande 1** förespråkas så kallade sociala fonder. Partistyrelsen menar att så kallade sociala fonder eller sociala investeringsfonder är en intressant modell för att synliggöra när insatser på det sociala området är samhällsekonomiskt lönsamma, även om de kan vara kommunalekonomiskt kostsamma på kortare sikt. Hur kommuner och landsting löser sin ekonomiska redovisning är dock något som, inom

ramen för god ekonomisk hushållning, bör avgöras på lokal nivå. **Partistyrelsen föreslår med detta att motionerna G58 samt G59 anses besvarade.**

I **motionerna G60–G63** framförs förslag som alla handlar om kostråd. I **motion G60** anförs att vetenskapen bakom kostråden måste gås igenom från grunden. Motionären befarar att de slutsatser som dragits är förhastade. Samma motionär yrkar i **motion G61** att Livsmedelsverket omedelbart bör upphöra med kostråd till allmänheten. I **motion G62** föreslås återigen av samma motionär att Sveriges invånare ska berikas med vitamin D3.

Partistyrelsen menar att kostråd varken i allmänhet eller mer i detalj bör utfärdas av politiker. Denna uppgift bör med fördel utföras av forskare och expertmyndigheter. Det kan konstateras att Livsmedelsverkets kostråd revideras kontinuerligt utifrån forskningsläget. För närvarande pågår arbetet med att revidera de nordiska näringsrekommendationerna, med särskilt fokus på de områden där det hänt mycket inom forskningen de senaste åren.

I **motion G63** föreslås en särskild skatt på socker, liknande alkoholskatten. Partistyrelsen tror inte att en skatt på socker är rätt väg att gå när det gäller att förbättra folkhälsan. Det är däremot viktigt att varudeklarationer är så tydliga att konsumenter har en reell möjlighet att göra medvetna val, och välja bort ohälsosamma produkter. **Partistyrelsen föreslår därför att motionerna G60–G63 avslås.**

Motion G64 föreslår att Folkpartiet i sitt partiprogram skriver in att skolhälsovården i framtiden borde tas om hand av landstingen eller regionerna. Partistyrelsen menar att elevhälsan spelar en viktig roll i skolan. Partistyrelsen välkomnar därför att en skärpning nyligen gjorts skollagen angående tillgången till elevhälsa, för såväl medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser, och anser inte att det i nuläget finns anledning att ändra ansvarsfördelning. **Partistyrelsen föreslår därför att motion G64 avslås.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att avsnitt 3.3.2 punkt 1 får lydelsen: ”Varje människa har rätt att få kunskap om hur hon kan påverka sin egen hälsa. Hälsofrämjande och förebyggande insatser är centrala inslag i välfärdspolitiken. Kunskap om hur de egna levnadsvanorna påverkar hälsan ska förmedlas redan från skolåldern.”

2. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.2 punkt 2 bifalls

3. att motionerna G29, G30 samt G31 yrkande 1–2 anses besvarade

4. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.2 punkt 3 bifalls

5. att motion G31 yrkande 3 anses besvarat

6. att motionerna G32–G34 anses besvarade

7. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.2 punkt 4 bifalls

8. att motionerna G31 yrkande 4 samt G35–G38 anses besvarade

9. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.2 punkt 5 bifalls

10. att motionerna G31 yrkande 6, G39, G40 samt E35 yrkande 8 avslås

11. att motion G41 avslås

12. att motionerna G42–G44 avslås

13. att motion G45 yrkande 1 samt 3–4 anses besvarade

14. att motion G45 yrkande 2 avslås

15. att motionerna G31 yrkande 7, G46 och G47 avslås

16. att motionerna G48 och G49 anses besvarade

17. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.2 punkt 6 bifalls

18. att avsnitt 3.3.2 punkt 7 ges lydelsen: ”En nära samverkan mellan socialtjänst, hälso- och sjukvård och rättsväsende är viktig för att personer som hamnat i missbruk ska erbjudas hjälp. Ideella organisationer står för en viktig del av stödinsatserna till personer med beroendeproblem och ska få stöd av det allmänna för detta.”

19. att motionerna G31 yrkande 5, 8 och 10, G50–G52 samt G53 yrkande 2 anses besvarade

20. att motion G54 avslås

21. att motion G53 yrkande 1 bifalls

22. att motion G31 yrkande 9 anses besvarat

23. att avsnitt 3.3.2 punkt 8 ges lydelsen: ”Missbruks- och beroendevården ska vara vetenskapligt grundad. Missbruksvården ska i största möjliga mån minska det mänskliga lidandet genom exempelvis substitutionsbehandling och sprututbytesprogram som kombineras med rehabilitering. Att stärka den enskildes motivation för att själv bryta missbruket är avgörande för framgång. Tvångsåtgärder kan förekomma om det krävs för att rädda människoliv.”

24. att en ny punkt läggs till sist i avsnitt 3.3.2 med lydelsen: ”I ett välfärdssamhälle som Sverige borde ingen behöva leva i hemlöshet. Skälen till hemlöshet varierar och har ofta samband med andra personliga problem. Därför krävs insatser från både socialtjänsten, psykiatrin, missbruksvården, frivården, hyresvärdar med flera. Ideella hjälporganisationer har en omistlig roll för många hemlösa, särskilt för dem som av olika skäl inte önskar kontakt med myndigheter.”

25. att motionerna G55 och G56 anses besvarade

26. att motion G57 anses besvarad

27. att motionerna G58 och G59 anses besvarade

28. att motionerna G60–G63 avslås

29. att motion G64 avslås

Avsnitt 3.3.3 Hälso- och sjukvård

Motionerna G65–G73, G74 yrkande 1–3, G75–G85, G86 yrkande 1–2, G87, G88 yrkande 1–11 och 13, G89–G104, G105 yrkande 1, G106–G116, G143 yrkande 6–9 och 13–14, A2 yrkande 8 samt E35 yrkande 9–11

I **punkt 1** slår programkommittén fast grunderna för den socialliberala hälso- och sjukvårdspolitiken. Vården ska vara jämlik, i huvudsak betald över skattsedeln och ska organiseras utifrån individens behov. Partistyrelsen instämmer och **föreslår att punkt 1 bifalls.**

Punkt 2–4 handlar om olika aspekter på hur patientmakten kan stärkas. **Punkt 2** föreskriver att valfrihet ska finnas mellan offentliga och privata vårdgivare, samt inom hela EU och **punkt 3** om patientens rätt till information om denna valfrihet.

I **motion G65** föreslås ett förtydligande i punkt 2 med innebörden att valfriheten också ska gälla mellan landsting. **Motion G66** yrkar att vårdval ska innebära att samtliga vårdcentraler omfattas. **Motion G143 yrkande 6** föreslår en ändring av punkt 2 med innebörden att vårdbehövande ska kunna vända sig till utförare av såväl primär- som specialistvård i valfritt landsting.

Partistyrelsen instämmer att det bör finnas valfrihetssystem för både primärvård och specialiserad vård men det bör fortfarande vara upp till varje landsting att avgöra vilken vård som ska kräva remiss. Partistyrelsen delar också uppfattningem att det bör förtydligas att valfriheten ska gälla mellan landsting och menar därutöver att **punkt 2 och 3 kan effektiviseras och slås ihop till en punkt med lydelsen: ”Patientmakten ska stärkas och hälso- och sjukvården vara tydligt serviceorienterad. Patienten ska ha valfrihet inom alla områden där så är möjligt, och rätt till information om var behandlingen kan ges. Hälso- och sjukvårdslagen ska fastslå individens rätt att välja mellan olika offentliga eller privata vårdgivare, även om detta betyder behandling på annan ort, i annat landsting eller i annat EU-land.” Partistyrelsen föreslår därmed att motionerna G65, G66 samt G143 yrkande 6 anses besvarade.**

I detta sammanhang tar partistyrelsen också upp **motion G67**, där det yrkas att den så kallade nationella taxan bör bibehållas, utökas och omfatta all sjukvårdsproduktion. Motionären hänvisar till en promemoria skriven på uppdrag av socialdepartementet där det föreslagits att den nationella taxan ska fasas ut. Detta skulle dock enligt motionären innebära att landstingens vårdmonopol stärktes. Motionären anser i stället att all vård ska finansieras enligt en utvecklad modell av den nationella taxan, för att skapa tydliga incitament för flit, engagemang och kvalitet i läkarkåren. Partistyrelsen menar att förslaget att avskaffa nationella taxan på sex år skulle ha ryckt undan mattan för berörda läkare, sjukgymnaster och patienter. Regeringen har dock aviserat att den inte kommer att gå vidare med utredarens förslag. Icke desto mindre behöver systemet med den nationella taxan förändras. Framförallt behöver möjligheten till insyn och granskning av kvaliteten säkras. Partistyrelsen anser att **motion G67 med detta bör anses besvarad**.

Punkt 4 handlar om rätten till insyn i sin egen vård- och behandlingsprocess, tillgång till sin egen journal och tillgång till information om olika vårdgivares resultat. **Motionerna G68, G69, G70 yrkande 1 samt G143 yrkande 9** yrkar på olika tillägg och preciseringar kring vilken information som ska finnas tillgänglig och hur. Utöver det som redan nämns föreslås prövotid, återkallelse av behörighet, tidsbokning, onödig sjukhusinläggning, den allmänna indikatorn på dålig kvalitet tre eller fler psykofarmaka.

Partistyrelsen menar att samtliga föreslagna tillägg är bra exempel på relevant information för patienter och anhöriga. Folkpartiet har i regeringsarbetet verkat för att öppna jämförelser, som innehåller de flesta om inte samtliga dessa indikatorer, ska göras mer lättillgängliga och användbara för allmänheten. Uppräkningen blir dock väl detaljerad och lång för partiprogrammet.

Motion G71 föreslår dels ett tillägg till punkt 4 om att patientjournaler kan användas för att göra vården säker, dels att Folkpartiet ska verka för att ändra patientdatalagen så att vårdpersonal lättare kan få åtkomst till journaler för bland annat uppföljning och utvärdering. Partistyrelsen är medveten om den kritik som finns mot den nuvarande patientdatalagen, där bland annat Riksrevisionen uppmärksammat att vårdpersonal anser att det är svårt att veta om och när de får följa upp patienter. Regeringen tillsatte därför 2011 en utredning för att se över patientdatalagen. **Motion G72** föreslår att det ska skrivas in i partiprogrammet att patientjournaler ska vara tillgängliga via nätet. Partistyrelsen delar den uppfattningen i sak. Folkpartiet driver både i regeringen och i många landsting att patienter ska få ”ett eget rum på nätet”. Makten över informationen ska läggas över i patientens egna händer. Inte heller detta bör dock skrivas in i partiprogrammet.

I **motion G73** anförs att akutsjukvården måste ha omedelbar tillgång till patientens hela sjukvårdshistoria. Motionärerna menar att akutsjukvården inte har hängt med till IT-samhället och att akutläkare borde får tillgång till patientinformation genom en samlad databas. Partistyrelsen konstaterar att bättre tillgång till patientinformation när så är relevant är ett av syftena med patientdatalagen, och ett syfte med det reformarbete som beskrivs ovan. Men samtidigt som det finns stora fördelar med samlad journalföring, är det viktigt att det sker med respekt för patienternas integritet. Patienten ska äga sin information och bestämma vem som får ta del av den.

Motion G68, G69, G70 yrkande 1, G71–G73 samt G143 yrkande 9 bör med hänvisning till vad som anförs ovan anses besvarade. Punkt 4 bör bifallas.

I **punkt 5** beskrivs principerna för vårdgarantin, som ska omfatta hela vårdkedjan samt utformas med hänsyn till patienter med särskilda behov. Partistyrelsen instämmer och **föreslår att punkt 5 bifalls.**

I **punkt 6** föreslås rätt till eget rum för den som behöver vård på sjukhus, av integritetsskäl och av patientsäkerhetsskäl. I **motion A2 yrkande 8** föreslås ett tillägg om att patienter inte ska behöva dela flerbäddsrum med någon av motsatt kön. Partistyrelsen håller med, men anser att det framgår av kravet på eget rum av integritetsskäl. Om eget rum inte är möjligt ska vårdgivaren så långt det är möjligt göra vad som behövs för att på annat sätt värna patientens integritet. I **motion G74 yrkande 2** anförs att vårdmiljöer i högre grad borde utformas dels utifrån de kunskaper som finns om hur arkitektur, färgval och konstärlig gestaltning kan ha läkande inverkan, dels så att patienters integritet värnas. Det handlar inte bara om att kunna vårdas på ett eget rum, utan också

till exempel om att kunna föra ett samtal i receptionen utan att andra hör. Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning, och föreslår därför att **punkt 6 kompletteras och ges lydelsen: ”Vårdmiljöer ska utformas med hänsyn till patienternas välbefinnande och integritet. Den som behöver vård på sjukhus ska ha rätt att ligga i eget rum. Detta är viktigt för både privatlivets och patientsäkerhetens skull.” Partistyrelsen föreslår att motion G74 yrkande 2 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört, samt att motion A2 yrkande 8 anses besvarat.**

Punkt 7 handlar om vikten av att vård ges på vetenskaplig grund. Partistyrelsen instämmer och **föreslår att punkt 7 bifalls.**

Punkt 8 berör behovet av utökad nationell samordning och ökat samarbete över nationsgränser för att öka likvärdighet och valfrihet. I **motion G75** föreslås en ny punkt som handlar om att samarbetet behöver stärkas inom EU kring donationer av organ, vävnader och celler, samt vad gäller sällsynta sjukdomar. Partistyrelsen delar uppfattningen att det är mycket viktigt med ett väl utvecklat internationellt samarbete såväl donationsfrågor som kring sällsynta sjukdomar. I dag samarbetar de nordiska länderna genom föreningen Scandiatransplant kring donationsfrågor, och grundförutsättningar för ett bredare samarbete i EU finns bland annat genom att det sedan 2010 finns ett EU-direktiv som ger gemensamma kvalitets- och säkerhetsnormer för organ avsedda för transplantation. Sällsynta sjukdomar har varit ett prioriterat område i EU sedan 1999 då man bland annat antog ett första handlingsprogram på området, och är det också i EU:s nu gällande folkhälsoprogram. Det här är områden där det finns ett tydligt europeiskt mervärde. Partistyrelsen menar dock värdet av samarbete över nationsgränserna på vårdområdet framgår tillräckligt tydligt av programkommitténs förslag och föreslår att **motion G75 anses besvarad**.

I **motion G76** efterfrågas en detaljerad specificering i partiprogrammet av vilka sjukvårdsinsatser som ingår i vår gemensamma sjukförsäkring. **Motion G77** berör kriterierna i olika landsting för kataraktoperationer, och yrkar att skillnaderna klarläggs. Jämlik vård är en högt prioriterad fråga för Folkpartiet, och stora insatser har gjorts de senaste åren för att synliggöra och undanröja omotiverade skillnader i vårdens resultat. Det behövs både hårda styrmedel som lagar, förordningar och föreskrifter och en förbättrad tillsyn, och mjukare som till exempel de nationella riktlinjer som Socialstyrelsen utfärdar eller ekonomiska incitament som kömiljarden. Ett mjukt styrmedel som visat sig vara påfallande kraftfullt är Öppna jämförelser. Att synliggöra skillnader i till exempel behandlingsresultat ger landsting och enskilda kliniker motivation och verktyg att analysera och förbättra sitt arbete. Partistyrelsen anser inte att partiprogrammet bör innehålla en detaljerad redogörelse för vilka vårdinsatser man ska ha rätt till, och inte heller att det är Folkpartiets landsmötes uppgift att ta ställning till hur enskilda diagnoser bäst ska behandlas, men noterar att det finns en nationell indikationsmodell för kataraktoperation, utarbetad på uppdrag av SKL, som används i hela landet. Med detta föreslår partistyrelsen att **motionerna G76** och **G77 anses besvarade**.

I sex motioner föreslås förändrat huvudmannaskap och finansiering för hela eller delar av hälso- och sjukvården. **Motion G78** och **G80** argumenterar för statlig finansiering av den högspecialiserade vården. I motion G78 anförs att den högspecialiserade vården borde koncentreras mer, för att öka kvalitet och jämlikhet. Sådana strukturförändringar försvåras dock av lokala opinioner, och i stället genomförs nödvändiga besparingar enligt osthyvelsprincipen. Motion G80 konstaterar att den svenska högspecialiserade vården håller internationellt sett hög kvalitet, men för att kunna vara världsledande i framtiden krävs ett nära samarbete mellan akademi och vård. Kostsamma behandlingsmetoder och investeringar i medicinteknik är svåra att fullt ut finansiera för enskilda landsting och regioner. Även **motion G79** föreslår statligt huvudmannaskap för den offentliga sjukhusvården.

Motion G81 yrkar ett tillägg till punkt 8 med innebörden att vårdcentralerna ska kommunaliseras och huvudmannaskapet för vården i övrigt överföras till staten. Detta menar motionärerna skulle göra sjukvården mer jämlik. I **motion G82** förordas att Folkpartiet ska undersöka förutsättningarna för statlig finansiering av den högspecialiserade vården. För att uppnå jämlik vård behöver nuvarande system ses över, och erfarenheter från Danmark som nyligen förändrat sin vårdstruktur bör tas tillvara.

Motion G83 förordar att vården finansieras med en individuell försäkring. Motionären menar att det är jämlikhet och ökade möjligheter att koncentrera behandling av vissa sjukdomar och skador till vissa kliniker som motiverar en organisationsförändring. **Motion G84** argumenterar för att primärvården ska vara kommunal medan den specialiserade vården ska vara statlig, och yrkar att Folkpartiet ska verka för att landstingen avskaffas.

Partistyrelsen menar att flera av motionärerna pekar på en reell utmaning. Det finns problem i dagens sjukvårdssystem både när det gäller likvärdigheten och den långsiktiga finansieringen.

En åldrande befolkning, nya effektiva och kostsamma behandlingar och behovet av stora satsningar på medicinskt teknisk utveckling betyder att det kan vara problematiskt för regioner och landsting att fullt ut finansiera denna vård. Svårigheterna blir särskilt tydliga i de mindre landsting där befolkning och skatteunderlag minskar. Utvecklingen riskerar att ge upphov till större skillnader i vårdutbud, vårdkvalitet och köer beroende på var man bor.

Trots detta föreslår partistyrelsen ingen förändring av dagens system. Frågan kommer dock bli allt mer aktuell och behöver framöver förutsättningslöst diskuteras vidare i Folkpartiet. **Partistyrelsen föreslår därför att punkt 8 får lydelsen: ”Sjukvårdens organisation och finansiering står inför flera utmaningar. Det behövs en utökad nationell samordning och styrning. Det stärker likvärdigheten och valfriheten, förbättrar vårdmöjligheterna för sällsynta diagnoser och ökar tillgången till hälso- och sjukvård i landets glest befolkade delar.” Med detta yrkas vidare att motionerna G78–G82, G83 yrkande 1 och G84 anses besvarade.**

Partistyrelsen anser att vården bör finansieras via skatten. Om vården finansieras genom en individuell försäkring uppstår nya utmaningar för jämlikheten för dem som står utanför försäkringen. **Motion G83 yrkande 2 bör därför avslås.**

I **punkt 9** beskrivs hur vården bör vara uppbyggd för att särskilt gynna äldre och multisjuka. Patientansvaret bör ligga i primärvården, avancerad sjukvård i hemmet ska vara väl utbyggd och vistelserna på akutsjukhus ska minimeras.

Motion E35 yrkande 11 föreslår ett tillägg till avsnittet med innebörden att det är viktigt att samverkan mellan omsorg och sjukvård förbättras. Partistyrelsen menar att detta är väl tillgodosett genom punkt 9.

I **motion G74 yrkande 1** argumenteras för att partiprogrammet ännu tydligare ska plädera för kraftfulla satsningar på husläkarteam. I **motion G85** föreslås en ny punkt om att primärvården ska ha högre möjligheter än i dag att remittera patienter till den specialiserade vården, att länsdelssjukvården ska tillföras mer resurser samt att primärvårdens ansvar för sjukdomar hos äldre ska öka. **Motion G86 yrkande 1–2** argumenterar för att Folkpartiet ska verka för äldrevårdcentraler (ÄVC) med geriatriker, äldresjuksköterskor, arbetsterapeuter och sjukgymnaster specialiserade på just äldres behov.

Det är partistyrelsens uppfattning, i likhet med vad som anförs i punkt 9, att patientansvaret bör finnas i primärvården. Den exakta gränsdragningen till den specialiserade vården och principer för remitteringar varierar mellan landsting, och bör fortsatt kunna göra det.

Partistyrelsen menar att de husläkarteam som beskrivs i motion G74 yrkande 1 är just vad som avses med ”husläkarsystem” i punkt 9. En del sådana team kan med fördel byggas upp med professioner och kompetenser särskilt inriktade mot äldre, och får då samma funktion som de äldrevårdscentraler som efterfrågas i motion G86. Partistyrelsen konstaterar också att en fördel med vårdvalet är att det finns stort utrymme för mottagningar med olika inriktningar, till exempel mot äldre.

I **motion G74 yrkande 3** anförs att partiprogrammet bör kompletteras med ett ställningstagande för att patienter alltid ska kunna välja att vårdas hemma vid långvariga och allvarliga sjukdomstillstånd. Partistyrelsen håller med, och menar att detta är väl tillgodosett av formuleringen i **punkt 9** om att den avancerade sjukvården i hemmet ska vara väl utbyggd. Partistyrelsen föreslår med detta att **punkt 9 bifalls och att motionerna G74 yrkande 1 och 3, G85, G86 yrkande 1–2 samt E35 yrkande 11 anses besvarade.**

I **motionerna G70 yrkande 2** och **G87** argumenteras för att apotekare ska få ökade befogenheter att självständigt justera patienters medicinering och förskriva läkemedel, och i motion G70 föreslås även ett tillägg till punkt 9 med den innebörden. Partistyrelsen anser att det är patientens läkare som ska vara ansvarig för läkemedelsbehandlingen. Vi delar inte motionärernas uppfattning det vore bra att rucka på den principen. Däremot är det angeläget att ta tillvara apotekarnas kompetens. Partistyrelsen anser att **motionerna G70 yrkande 2 och G87 bör avslås.**

Punkt 10 handlar om att kunskapen om skillnaden mellan mäns och kvinnors sjukdomsbilder måste öka, och att vården också måste stärka sin hbt-kompetens.

I **motion E35 yrkande 9** föreslås att punkten kompletteras med att vårdstatistik även ska studeras ur ett åldersperspektiv. Partistyrelsen håller med om att det är viktigt att kunskapen om hur äldres sjukdomsbild skiljer sig från yngres ökar. Det är också en del i regeringens satsning ”De mest sjuka äldre” om drygt en miljard kronor per år under denna mandatperiod. **Motion G88 yrkande 13** föreslår en ny punkt med innebörden att personal inom människovårdande yrken ska utbildas inom sexologi och hbt-frågor för att motverka diskriminering. Partistyrelsen menar att detta är väl tillgodosett genom nuvarande formulering av punkt 10. **Med detta föreslår partistyrelsen att motionerna E35 yrkande 9 och G88 yrkande 13 anses besvarade samt att punkt 10 bifalls.**

I **punkt 11** slås fast att aborträtten ska värnas, och att Sverige ska verka internationellt för att rätten till abort erkänns som en del av de mänskliga rättigheterna. I **motion G88 yrkande 2** framförs att punkten bör flyttas till ett nytt avsnitt i partiprogrammet om sexuell och reproduktiv hälsa. Detta avsnitt behandlas mer utförligt nedan. Då partistyrelsen inte anser att någon sådant avsnitt bör läggas till, bör **punkt 11** bör ligga kvar. Partistyrelsen **föreslår att motion G88 yrkande 2 avslås och att punkt 11 bifalls.**

Tandvården behandlas i **punkt 12**. Där framhålls att tandvårdsförsäkringen ska vara generell och stimulera till förebyggande åtgärder. Ingen ska behöva avstå från tandvård för att de inte har råd, och för barn och ungdom ska den vara helt kostnadsfri.

Det finns också flera motioner som i någon mån handlar om tandvård. I **motionerna E35 yrkande 10 samt G89** föreslås ett tillägg till **punkt 12** med innebörden att tandvård likställs med sjukvård. I **motion G89** anförs att dagens tandvårdsförsäkring är otillräcklig och att många avstår från tandvård av kostnadsskäl, och att det är dags att Folkpartiet driver en ny socialliberal välfärdsreform. **Motion G90** föreslår att det införs ett högkostnadsskydd för tandvård likt det som finns för övrig sjukvård. Enligt motionärerna finns det inga sakliga argument för att en kroppsdel ska särskiljas från resten av kroppen.

Partistyrelsen konstaterar att Folkpartiet länge har varit pådrivande för att inga ska behöva avstå från tandvård på grund av låg inkomst. Redan 1904 lade liberala riksdagsledamöter motioner om tandvård för skolbarn och värnpliktiga. 1994 lade den dåvarande borgerliga regeringen fram en proposition om en förstärkt tandvårdsförsäkring, som röstades ned av en ohelig allians av Socialdemokrater och Ny demokrati. Tandvården var därför ett av de första områdena för stora reformer som Folkpartiet drev igenom tillsammans med övriga partier i Alliansen. Tandvårdsreformen har inneburit minskade kostnader framförallt för dem med stora tandvårdsbehov. Vid årsskiftet infördes det tredje steget i denna tandvårdsreform, nämligen ett särskilt skydd för människor med särskilt stort behov av tandvård på grund av vissa sjukdomar eller funktionsnedsättningar.

Partistyrelsen utesluter inte att det kan finnas behov av ytterligare förstärkningar av tandvårdsstödet, men att en större utbyggnad måste vägas mot andra angelägna behov av reformer. **Därmed bör punkt 12 bifallas och motionerna G89, G90 samt E35 yrkande 10 anses besvarade.**

I **motion G91 yrkande 1–2** anförs att vanligt folk inte kan förstå lagtexten och att det därför är svårt att förstå vilka tandvårdsåtgärder de har rätt till. Motionärerna yrkar att Folkpartiet ska verka för att lagtexten avbyråkratiseras och att informationsinsatserna ökas.

Partistyrelsen konstaterar att Riksrevisionens granskningar visar att tandvårdsreformen inte på alla punkter fått de effekter som förväntats. Bland annat är kännedomen om högkostnadsskyddet låg, just som motionärerna anför. Folkpartiet har i regeringen medverkat till informationsinsatser bland annat tillsammans med bland annat SKL för att öka kännedomen om möjligheterna till subventionerad tandvård. Partistyrelsen anser i allmänhet att lagtext inte bör vara onödigt komplicerad, men tror att det är viktigare att det finns väl tydlig information till exempel genom 1177 och liknande kanaler.

I **motion G91 yrkande 3** föreslås att käkkirurgiska kliniker inte ska få införa egna bestämmelser för vilken vård de ska tillhandahålla allmänheten och inte neka remisser. Det finns

dock ingen argumentation i motionen på denna punkt, och partistyrelsen känner därför inte till vilket problem som föranlett detta krav. Partistyrelsen vill framhålla att det alltid är läkarens ansvar att ställa en korrekt diagnos och ge adekvat behandling. Det innebär samtidigt att det är läkarens ansvar att säga att en behandling är obehövlig eller bör behandlas till exempel av någon med en annan specialisering. Om fel begås är detta en fråga för tillsynsmyndigheterna. Med detta föreslår partistyrelsen att **motion G91 yrkande 1–2 anses besvarade samt att yrkande 3 avslås**.

I **punkt 13** slås bland annat fast att rätten till vård och behandling gäller lika för både fysiska och psykiska sjukdomar. Partistyrelsen menar att det fortfarande finns stora skillnader i synen på psykisk och fysisk sjukdom, och att det tyvärr alltför ofta återspeglas också i hälso- och sjukvårdspolitik. I **motion G92** föreslås ett tillägg till punkt 13 om att psykisk ohälsa behöver avstigmatiseras och att allmänhetens kunskap och förståelse måste öka. Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning i sak, men menar att det ryms i punktens formulering om att rätten till vård och behandling är lika självklar för både fysiska och psykiska sjukdomar. Partistyrelsen **anser därför att punkt 13 bör bifallas och att motion G92 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

Motion G93 tar upp att vårdpersonal lägger en mycket stor andel av sin tid på administrativa uppgifter, och föreslår ett tillägg till partiprogrammet med innebörden att vårdpersonal ska kunna ägna sig åt sina patienter, och att administrationsbördan därför måste minska. Partistyrelsen menar att all vårdpersonal bör få möjlighet att arbeta på toppen av sin förmåga. Dokumentation är också viktigt, både på individnivå för den enskilda patientens säkerhet och för vården som helhet för att lära och för att följa upp. Men det finns dels mycket att göra för att se över vad som verkligen är nödvändigt och för att undvika onödigt dubbelarbete, dels ska administrationen skötas av administratörer. I Folkpartiets sjukvårdspolitiska program som partistyrelsen antog i maj 2012 föreslås att de medicinska sekreterarna om- och uppvärderas och får vara experter på de administrativa arbetsuppgifterna, medan läkare, sjuksköterskor och annan vårdpersonal får ägna sig åt vården. Med detta föreslår partistyrelsen att **motion G93 anses besvarad**.

I **motion G88 yrkande 1** föreslås ett nytt delkapitel under avsnitt 3.3 med namnet ”Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter”. Motionärerna menar att liberaler alltid har stått upp för en fri sexualitet som inte inkräktar på andra människors frihet. Det var liberaler som drev på för fri abort, för att avskaffa sjukdomsklassningen av homosexualitet, för samkönade äktenskap och för att avskaffa tvångssteriliseringen av transsexuella.

Partistyrelsen delar motionärernas stolthet över Folkpartiets historia på detta område, och instämmer i att det finns mycket kvar att göra. Att skriva ett partiprogram kräver många överväganden och prioriteringar. En sådan fråga är vad som ska behandlas i särskilda avsnitt och vad som ska tas upp integrerat på olika områden. När det gäller frågor om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter har partistyrelsen gjort bedömningen att det inte är motiverat med ett särskilt avsnitt. Några av yrkandena i motionen behandlas i de avsnitt och tillsammans med de punkter och motioner som berör näraliggande frågor. Partistyrelsen föreslår därmed att **motion G88 yrkande 1 avslås**.

I **motion G88 yrkande 3** föreslås en ny punkt om att sexualupplysning ska finnas tillgänglig av utbildad personal från grundskola till äldreomsorg, eftersom möjligheten till en fri sexualitet endast kan nås genom kunskap. I **yrkande 4** föreslås en ny punkt om att ungdomsmottagningar, sexologiska mottagningar och familjerådgivning prioriteras i varje landsting och region. I **yrkande 9** föreslås en punkt med innebörden att högkostnadsskyddet ska inkludera sexualrådgivning och behandling av sexuell dysfunktion, samt att alla som drabbas av vestibulit ska ha rätt till vård och stöd. Partistyrelsen delar uppfattningen att det är viktigt att det finns tillgång till vård och rådgivning för människors sexuella och reproduktiva hälsa i hela landet, men anser att hur detta ska organiseras bör vara en fråga för respektive landsting eller region. Sexualrådgivning och sexuell dysfunktion ingår i högkostnadsskyddet. Det bör inte vara en fråga för partiprogrammet att lyfta fram enskilda diagnoser, men partistyrelsen konstaterar att vård av vestibulit är ett eftersatt område, och möjligen ett exempel på hur genusperspektivet i vården varit otillräckligt och att insatserna för att få en jämlik vård oavsett kön behöver förstärkas.

Vad gäller samkönade pars möjlighet att adoptera, vilket uppmärksammas i **yrkande 6**, delar partistyrelsen motionärernas beskrivning. Det är viktigt att den jämlika möjligheten att prövas som adoptivförälder inte bara är en paragraf utan innehåll utan också följs upp i verkligheten. Samtidigt måste vi förhålla oss till att internationella konventioner på området mycket tydligt uttrycker att det vid internationella adoptioner måste råda enighet mellan båda ländernas möjligheter om lämpligheten i en adoption, och i de flesta länder är synen på homo- och bisexuella som föräldrar en helt annan än i Sverige. Det är alltså inte möjligt eller lämpligt att svenska myndigheter försöker genomdriva adoptioner utan det andra landets samtycke. Motionärerna begär inte heller detta, utan partistyrelsen tolkar yrkandet som att Sverige bör verka för en attitydförändring i andra länder i riktning mot jämlik bedömning av alla tilltänkta föräldrar oavsett deras sexuella läggning. Partistyrelsen står bakom detta, men anser av utrymmesskäl inte att texten bör tas in i partiprogrammet. Med den preciseringen bör **motion G88 yrkande 6 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört. Motion G88 yrkandena 3, 4 och 9 bör anses besvarade.**

Motion G88 föreslår i **yrkande 8** en ny punkt om att vårdnadshavare till intersexuella barn ska få stöd och information så att barnet inte utsätts för könskorrigerande behandling innan barnet själv kan vara delaktigt. I **yrkande 10** föreslås en ny punkt om att 18-årsgränsen för könskorrigerande behandling av transsexuella bör tas bort. Partistyrelsen vill anföra att Folkpartiet sedan länge är ett av de partier som tydligast drivit frågor om transsexuellas och transpersoners rättigheter. Att kravet på sterilisering för att få byta kön nu avskaffats är en stor framgång där Folkpartiet lagt ner mycket arbete. När det gäller åldersgränsen för könsbyte menar partistyrelsen liksom Socialstyrelsen att frågan bör utredas ytterligare. Å ena sidan är en del transexuella redan vid mycket unga år medvetna om sin könsidentitet, och deras välbefinnande och hälsa skulle förbättras starkt av att kunna leva i den andra könstillhörigheten. Å andra sidan är puberteten en omvälvande tid där personligheten befinner sig i stark utveckling och där könsidentiteten inte alltid är definitiv. För såväl intersexuella som transsexuella unga gäller att de och deras anhö-

riga måste få ett omfattande stöd. Därmed bör **motion G88 yrkande 8 och 10 anses besvarade**.

Tre motioner föreslår en översyn av smittskyddslagen vad gäller HIV, **motionerna G88 yrkande 11**, **G94 samt G95**. I **motion G94** anförs att den så kallade informationsplikten bidrar till stigmatisering av personer med HIV, samt att forskning visar att det viktiga för HIV-prevention är att lägga vikt vid personers beteende. I både motion G94 och G95 framhålls att dagens bromsmediciner innebär att det finns personer som lever med HIV men som har omätbara virusmängder i blodet. Motion G95 uppmärksammar att UNAIDS uppmanat regeringar att begränsa kriminalisering till fall med avsiktlig överföring. Partistyrelsen anser att personer som lever med hiv ofta har en mycket utsatt situation. Fördomarna är utbredda och hiv förknippas ofta med skuld eller skam, vilket försvårar vardagen och skapar sämre livskvalitet för väldigt många personer med hiv. Partistyrelsen delar i princip motionärernas uppfattning att den svenska smittskyddslagen bör utvärderas i fråga om hiv för att se vad som fungerar bra och mindre bra i den. All lagstiftning behöver regelbundet utvärderas och prövas mot verkligheten. Med detta föreslår partistyrelsen att **motionerna G88 yrkande 11**, **G94** samt **G95 anses besvarade**.

I **motion G88 yrkande 7** föreslås en ny punkt om att Sverige ska ha ett utbrett preventivt arbete mot HIV och andra sexuellt överförbara sjukdomar, och att det ska inriktas mot riskgrupper. Partistyrelsen delar uppfattningen att preventionsarbete är mycket viktigt, men anser att det behöver föras både brett och riktat, väl anpassat för respektive målgrupp. Partistyrelsen föreslår därför att **motion G88 yrkande 7 avslås**.

I **motion G88 yrkande 5** föreslås en ny punkt med innebörden att ensamstående kvinnor och lesbiska ska få möjlighet till assisterad befruktning på lika villkor oavsett var i Sverige de bor. I **motion G96** föreslår motionärerna att lesbiska par ska få en enkel, snabb och lättillgänglig inseminationsprocess. Vidare föreslås ökade anslag till inseminationskliniker runt om i Sverige samt att insemination blir en del av den allmänna sjukförsäkringen.

Sedan slutet av 1980-talet har hbt-personers rättigheter inom familjerätten gradvis stärkts, ofta tack vare Folkpartiets arbete. Till exempel har samkönade par rätt att prövas som adoptivföräldrar och assisterad befruktning med donerade spermier får utföras på en kvinna som lever tillsammans med en annan kvinna. Att bli förälder är en viktig del av livet för många. En del har dock, oavsett sexuell läggning eller könsidentitet, svårigheter att få barn. I motion G96 anförs att just lesbiska par ska få en snabb och lättillgänglig inseminationsprocess. Partistyrelsen anser att alla ska behandlas lika, oavsett sexuell läggning eller könsidentitet, när det gäller tillgången till assisterad befruktning. Några särskilda regler ska därmed inte gälla för lesbiska par. Däremot är det av vikt att det offentliga säkerställer att t.ex. homosexuella kvinnor inte diskrimineras i vården. **Partistyrelsen yrkar därför avslag på motion G96 samt att motion G88 yrkande 5 anses besvarat.**

I **motion G97** föreslås att det i avsnitt 3.3.3 införs en ny punkt om en utredning för att öka intresset för specialisering i allmänmedicin, så att det finns fler läkare med denna inriktning. Mot bakgrund av att en utbyggnad av läkarutbildning pågår menar partistyrelsen att det finns anledning att tro att tillgången till läkare med allmänmedicinsk inriktning kommer att öka. Det är dock viktigt att framhålla att landstingen har ett ansvar att inrätta fler utbildningstjänster och att skapa goda arbetsförhållanden som lockar unga läkare att välja allmänmedicin. Partistyrelsen föreslår därmed att **motion G97 anses besvarad.**

I **motion G98** föreslås att Folkpartiet ska verka för att en kunskapsdatabas upprättas om ovanliga sjukdomar och skador, där allmänheten kan söka fram information. Motionärerna konstaterar att för vanligare tillstånd finns bra information via Vårdguiden och 1177, och för ovanliga sjukdomar som leder till en omfattande funktionsnedsättning finns en kunskapsdatabas hos Socialstyrelsen. Kvalitetssäkrad information för den som har en ovanlig sjukdom eller skada som inte är lika allvarlig är dock svår att hitta.

Partistyrelsen menar att det är ett viktigt sätt att stärka patienternas ställning att underlätta för dem att få kunskap om sin egen hälsa. I Folkpartiets sjukvårdspolitiska program talas om ett eget rum på nätet, som delvis handlar om makten över den egna journalen, men också om möjligheten att till detta koppla olika applikationer. Statens beredning för medicinsk utvärdering, SBU, har på regeringens uppdrag tagit fram ett förslag om hur man skulle kunna upprätta ett nationellt hälsobibliotek på nätet, med såväl riktlinjer och handböcker som vetenskapliga rapporter. Det är i första hand tänkt för hälso- och sjukvårdspersonal, men ska efter hand kunna byggas ut också för allmänheten. Det skulle kunna vara en naturlig hemvist för den typen av information som motionärerna efterlyser. Partistyrelsen föreslår därmed att **motion G98 anses besvarad**.

Motion G99 föreslår att Folkpartiet ska verka för att en samordningsgrupp bildas på departementsnivå i syfte att främja klinisk forskning. I **motion G100 yrkande 1** föreslås att Folkpartiet ska verka för att ett nationellt register införs över alla pågående kliniska prövningar, i **yrkande 2** att Folkpartiet ska verka för att klinisk forskning ska ingå i SKL:s Öppna jämförelser och i **yrkande 3** att Folkpartiet ska verka för att varje landsting utser minst en ansvarig för koordination av patientstudier. **Motion G101 yrkande 2** föreslår att Folkpartiet ska verka för att fler kvinnor över 65 år ingår i kliniska behandlingsstudier.

Det är partistyrelsens åsikt att klinisk forskning ska ha goda förutsättningar i Sverige. Det är därför välkommet att åtgärder för den kliniska forskningen presenterades i forskningspropositionen från 2012. Som ett resultat av det pågår ett arbete där en utredare ska finna ett system för nationell samordning av kliniska studier. Anslaget för forskning och forskningsinformation till Vetenskapsrådet ska dessutom öka med totalt 75 miljoner kronor 2013–2016 för satsningar på klinisk behandlingsforskning. **Mot den bakgrunden föreslår partistyrelsen att motionerna G99 och G100 anses besvarade.**

Partistyrelsen konstaterar att det generellt är så att läkemedelsprövningar förr i mindre utsträckning omfattade kvinnor och att det fortfarande saknas en del kunskap om genusskillnader i effekter. Enligt en SBU-rapport är det också få studier där äldre personer ingår i prövningar. Även om det i grunden är en medicinsk bedömning att göra för professionen vilka kliniska behandlingsstudier som är säkra att genomföra och vilka som resulterar i de vetenskapligt bästa resultaten, är det viktigt att till exempel äldre kvinnor inte utesluts på osakliga grunder. **Partistyrelsen föreslår därför att motion G101 yrkande 2 anses besvarat.**

Motion G102 föreslår att Folkpartiet tar initiativ till inrättandet av ett nationellt centrum för glesbygdsmedicin. **Motion G103** föreslår att det inrättas ett centrum för samisk hälsa. Partistyrelsen anser att frågor om såväl samers som glesbygdsbefolkningens situation ur ett hälso- och sjukvårdsperspektiv är relevanta och bör belysas. Det ansvaret bör dock i första hand ligga på de berörda huvudmännen för sjukvård och hälsa, landstingen/regionerna. Partistyrelsen föreslår därför att **motionerna G102 och G103 anses besvarade.**

Motion G104 handlar om möjligheterna att stänga av läkare från yrkesutövning. Motionärerna uppmärksammar att läkare som blivit avstängda i ett landsting för till exempel misstankar om grov oskicklighet i sin yrkesutövning eller för övergrepp på patienter kunnat bli anställda i ett annat landsting, och menar att en avstängning bör gälla i hela landet. Partistyrelsen konstaterar att det i första hand är återkallelse av legitimation som är tänkt att förhindra att olämpliga läkare anställs. I dag är dock utredningstiderna långa, och om misstankarna är grova kan det vara motiverat med avstängning under utredningstiden. Det är som motionärerna skriver tämligen enkelt att undersöka om det finns anmälningar hos Inspektionen för Vård och omsorg mot en läkare eller annan vårdpersonal. Det handlar med andra ord framförallt om bristande rutiner vid anställningar. Folkpartiet har också varit pådrivande i arbetet med att inrätta Inspektionen för vård och omsorg, som har fått större resurser och befogenheter att ingripa mot missförhållanden, vilket bör leda till att utredningstiderna kortas. **Partistyrelsen föreslår att motion G104 med detta anses besvarad**.

I **motion G105 yrkande 1** föreslås att huvudregeln för yrkeslegitimationer, och motsvarande lagstiftade regleringar för yrken och arbetsuppgifter, ska vara att de är tidsbegränsade med förnyelse av legitimationen tydligt kopplad till krav på utbildning och certifieringsprov. Partistyrelsen anser att det är viktigt i legitimationsyrken att ny kompetens och kunskap tillgodogörs även efter att legitimationen är utfärdad men att utgångspunkten ska vara att detta sker genom ett gemensamt ansvar mellan arbetsgivaren och den anställde. Partistyrelsen föreslår därmed att **motion G105 yrkande 1 anses besvarat.**

Motion G106 yrkar att omskärelse av omyndiga barn av icke-medicinska skäl ska vara förbjudet, och att detta straffrättsligt ska jämställas med misshandel. Motionärerna anför att flera organisationer vill förbjuda sådan omskärelse, samt att det kränker barnens integritet och självbestämmande.

Partistyrelsen vill understryka att Folkpartiet står för en samhällssyn som präglas av tolerans och mångfald. Omskärelse av pojkar är en tradition i många kulturer och kan medföra positiva aspekter för barnet i form av identitetsskapande och en känsla av tillhörighet. Med detta sagt innebär naturligtvis omskärelse fortfarande ett kirurgiskt ingrepp och det är viktigt att det finns regleringar kring genomförandet som skyddar barnet. I Sverige har vi därför ordningen att endast personer med Socialstyrelsens godkännande får genomföra manlig omskärelse och att medicinsk personal alltid måste vara närvarande. Sveriges kommuner och landsting har gett ut en rekommendation till landstingen att utföra omskärelser av icke-medicinska skäl. Syftet är att säkerställa att omskärelser inte utförs av icke godkända personer. Det är ett gott syfte som vi stödjer. Partistyrelsen föreslår därför att **motion G106 avslås.**

I motionerna G107, G108 och G109 framförs olika förslag som handlar om läkemedel. **Motion G107** yrkar att regelverket för när receptförskrivna preparat byts ut mot billigare ska stramas upp, **motion G108** förespråkar obligatoriska läkemedelsgenomgångar inför varje ny förskrivning och **motion G109** pläderar för symbolmärkning av beroendeframkallande läkemedel.

Partistyrelsen konstaterar att apoteks- och läkemedelsutredningen i ett delbetänkande (SOU 2012:75) har lämnat flera intressanta förslag om hur regelverket för läkemedelsutbyte kan förbättras ur patientsäkerhetsperspektiv, bland annat att farmaceuter ska kunna motsätta sig utbyte, och om tydligare information på förpackningar. Folkpartiet följer noga den fortsatta beredningen av dessa förslag.

Vad gäller symbolmärkning menar partistyrelsen att det kan vara ett effektivt sätt att varna eller informera konsumenter. Vad som ska symbolmärkas eller ej kräver dock ett mycket grannlaga övervägande. Läkemedel kan innebära risker för många olika typer av biverkningar som är mer eller mindre allvarliga, att drabbas av beroende är bara en av dem. Partistyrelsen konstaterar att olämpliga läkemedelskombinationer vållar stort lidande, samtidigt som det också innebär betydande kostnader för samhället. Svenska och internationella studier har visat att omkring 15 procent av alla sjukhusinläggningar av äldre har läkemedelsrelaterade orsaker. Därför har också Folkpartiet i regeringen bidragit till en satsning på läkemedelsgenomgångar inom ramen för den nationella läkemedelsstrategin. Däremot är det tveksamt om det är motiverat med läkemedelsgenomgångar vid varje insättning av ett nytt läkemedel, det måste vägas mot andra insatser för patienten. **Med detta föreslår partistyrelsen att motionerna G107, G108 samt G109 anses besvarade.**

Motion G110 handlar om stödet till för tidigt födda barn. Motionärerna konstaterar att Sverige har en mycket god neonatalvård som räddar många också mycket för tidigt födda barn till livet, men att det finns brister i stödet efter utskrivningen från sjukhuset. De yrkar att Folkpartiet ska arbeta för att säkerställa stödet i hälso- och sjukvården, förskola och skola men också i vuxen ålder. Partistyrelsen konstaterar att Folkpartiet för en tid sedan tog fram en rapport om stödet till för tidigt födda barn, där man bland annat föreslår nationella riktlinjer för vård och uppföljning, en egen koordinator för vård- och habiliteringsinsatser som också kan föra över kunskap till förskola och skola om barnets behov samt bättre kompetens på barnavårdscentralerna. Med detta föreslår partistyrelsen att **motion G110 anses besvarad**.

I **motion G101 yrkande 1** förordas att den övre åldergränsen för mammografi ska avskaffas. Folkpartiets landsmöte 2011 biföll ett likalydande yrkande, och partistyrelsen anförde då att det inte är en politisk uppgift att ta ställning till vård- och behandlingsmetoder, men däremot att uppmärksamma förhållanden som tyder på diskriminering i sjukvården. Eftersom forskningen visar att också äldre kvinnor har nytta av mammografi, kan det finnas anledning för Socialstyrelsen att se över sina riktlinjer i denna fråga. Partistyrelsen konstaterar att motionärernas förslag redan är Folkpartiets gällande politik och föreslår att **motion G101 yrkande 1 anses besvarat**.

I **motion G111** yrkas att lågkolhydratskost ska ordineras före viktoperation. Partistyrelsen vill klargöra att det inte är landsmötets uppgift att utfärda medicinska rekommendationer eller att förorda en viss diet. Icke desto mindre kon-

staterar partistyrelsen att det torde vara mycket ovanligt att seriösa vårdgivare genomför viktoperationer som gastrisk bypass på någon som inte först prövat viktnedgång genom diet och motion. Partistyrelsen menar att **motion G111 bör anses besvarad**.

Motion G112 anför att barn ska ha rätt till hjälp med smärthantering. Motionärerna anför att många barn har svår sjukvårds- och tandvårdsrädsla, och att de måste tas på allvar. De som inte får adekvat stöd riskerar att fortsatt vara rädda också i vuxen ålder, och då undvika vård och tandvård. Partistyrelsen håller med motionärerna om att det är viktigt att det finns kunskap både bland allmänheten och i vården om att det finns hjälp att få. Med detta föreslår partistyrelsen att **motion G112 anses besvarad**.

I **motion G113** föreslås att gymnasieskolorna får möjlighet att anställa hälsorådgivare eller hälsocoach. Partistyrelsen vill framhålla att det i dag inte finns något hinder för gymnasieskolor att anställa en sådan yrkesgrupp, men att det också är viktigt att poängtera att det finns gränser för vad som är skolans ansvar. Partistyrelsen anser inte att någon åtgärd är påkallad med anledning av motionen, och föreslår att **motion G113 anses besvarad**.

I **motionerna G114–G116 samt G143 yrkande 7, 8, 13 och 14** föreslås språkliga justeringar och innehållsliga förtydliganden i avsnitt 3.3.3. Partistyrelsen menar i samtliga fall att programkommitténs formuleringar är att föredra och **anser att motionerna G114–G116 samt G143 yrkande 7, 8, 13 och 14 bör avslås.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.3 punkt 1 bifalls

2. att programkommitténs avsnitt 3.3.3 punkterna 2–3 läggs samman till en punkt med lydelsen: ”Patientmakten ska stärkas och hälso- och sjukvården vara tydligt serviceorienterad. Patienten ska ha valfrihet inom alla områden där så är möjligt, och rätt till information om var behandlingen kan ges. Hälso- och sjukvårdslagen ska fastslå individens rätt att välja mellan olika offentliga eller privata vårdgivare, även om detta betyder behandling på annan ort, i annat landsting eller i annat EU-land.”

3. att motionerna G65, G66 och G143 yrkande 6 anses besvarade

4. att motion G67 anses besvarad

5. att motionerna G68, G69, G70 yrkande 1, G71–G73 samt G143 yrkande 9 anses besvarade

6. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.3 punkt 4 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

7. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.3 punkt 5 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

8. att avsnitt 3.3.3 punkt 6 (enligt programkommitténs numrering) ges lydelsen: ”Vårdmiljöer ska utformas med hänsyn till patienternas välbefinnande och integritet. Den som behöver vård på sjukhus ska ha rätt att ligga i eget rum. Detta är viktigt för både privatlivets och patientsäkerhetens skull.”

9. att motion G74 yrkande 2 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

10. att motion A2 yrkande 8 anses besvarat

11. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.3 punkt 7 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

12. att motion G75 anses besvarad

13. att motionerna G76 och G77 anses besvarade

14. att avsnitt 3.3.3 punkt 8 (enligt programkommitténs numrering) ges lydelsen: ”Sjukvårdens organisation och finansiering står inför flera utmaningar. Det behövs en utökad nationell samordning och styrning. Det stärker likvärdigheten och valfriheten, förbättrar vårdmöjligheterna för sällsynta diagnoser och ökar tillgången till hälso- och sjukvård i landets glest befolkade delar.”

15. att motionerna G78–G82, G83 yrkande 1 och G84 anses besvarade

16. att motion G83 yrkande 2 avslås

17. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.3 punkt 9 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

18. att motionerna G74 yrkande 1 och 3, G85, G86 yrkande 1–2 och E35 yrkande 11 anses besvarade

19. att motionerna G70 yrkande 2 och G87 avslås

20. att motionerna G88 yrkande 13 och E35 yrkande 9 anses besvarade

21. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.3 punkt 10 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

22. att motion G88 yrkande 2 avslås

23. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.3 punkt 11 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

24. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.3 punkt 12 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

25. att motionerna G89, G90 samt E35 yrkande 10 anses besvarade

26. att motion G91 yrkande 1–2 anses besvarade

27. att motion G91 yrkande 3 avslås

28. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.3 punkt 13 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

29. att motion G92 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

30. att motion G93 anses besvarad

31. att motion G88 yrkande 1 avslås

32. att motion G88 yrkande 6 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

33. att motion G88 yrkande 3, 4 och 9 anses besvarade

34. att motion G88 yrkande 8 och 10 anses besvarade

35. att motionerna G88 yrkande 11, G94 samt G95 anses besvarade

36. att motion G88 yrkande 7 avslås

37. att motion G96 avslås

38. att motion G88 yrkande 5 anses besvarat

39. att motion G97 anses besvarad

40. att motion G98 anses besvarad

41. att motionerna G99 och G100 anses besvarade

42. att motion G101 yrkande 2 anses besvarat

43. att motionerna G102 och G103 anses besvarade

44. att motion G104 anses besvarad

45. att motion G105 yrkande 1 anses besvarat

46. att motion G106 avslås

47. att motionerna G107–G109 anses besvarade

48. att motion G110 anses besvarad

49. att motion G101 yrkande 1 anses besvarat

50. att motion G111 anses besvarad

51. att motion G112 anses besvarad

52. att motion G113 anses besvarad

53. att motionerna G114–G116 samt G143 yrkande 7, 8, 13 och 14 avslås

Avsnitt 3.3.4 Äldreomsorg

Motionerna G117–G130 samt G143 yrkande 10 och 15

Programkommitténs **punkt 1** slår fast att det är en av vår tids viktigaste framsteg att medellivslängden stiger, och att det för de allra flesta innebär fler friska år. Det innebär en ny syn på åldrande och äldre, men också utmaningar för välfärden. **Punkterna 2–5** handlar om hur äldreomsorgen bör fungera. En god äldreomsorg är en rättighet för alla som behöver den, oavsett ekonomi, och kärnåtagandena ska därför vara skattefinansierade. Självbestämmande och valfrihet är lika viktigt oavsett ålder, och därför ska äldreomsorgen dels vara serviceorienterad, dels ska den präglas av mångfald, valfrihet och inflytande för de äldre. Den enskildes makt över sin vardag ska stärkas genom såväl en omsorgsgaranti med mätbara kvalitetskrav som ett ”leva livet-kontrakt” där individens egna önskemål om den dagliga omsorgen tydliggörs. Partistyrelsen menar att det är en väl avvägd sammanfattning och **föreslår att punkterna 1–5 bifalls.**

Motion G117 föreslår att Folkpartiet bör verka för att ett system med individuella äldreomsorgsfonder byggs upp i Sverige. På så sätt skulle individers inflytande enligt motionärerna öka också över själva behovet av äldreomsorg. **Motion G143 yrkande 15** efterlyser å sin sida ett klargörande om vad som avses med resonemanget om att den offentligt finansierade äldreomsorgens kärnåtaganden ska vara skattefinansierade.

Partistyrelsen menar liksom programkommittén att äldreomsorgen bör vara skattefinansierad, för att ingen ska lämnas utanför. Att någon utomstående bedömer den enskildes behov för att de ska få tillgång till äldreomsorg kommer man inte ifrån, med mindre än att de själva eller skattebetalarna gemensamt betalar väsentligt mer än i dag. För den som kan och vill betala ur egen ficka finns det inte heller i dag några hinder för att själv köpa tjänster utöver de biståndsbedömda. Var gränsen för vad som bör vara skattefinansierat går kan nog utvecklas över tid, i takt med både utvecklingen av både välståndet och de medicinsk-tekniska möjligheterna, men i grunden handlar det om att det som krävs för att säkra att äldre får leva ett värdigt liv bör vara skattefinansierat. Med detta föreslår partistyrelsen att **motion G117 avslås och att motion G143 yrkande 15 anses besvarat**.

Motionerna G118–G120 argumenterar alla för att valfriheten i äldreomsorgen behöver gälla även över kommungränserna. **Motion G118** föreslår ett tillägg om att äldre som blivit beviljade äldreboende ska kunna välja vilken kommun de vill bo i. I **motion G119** föreslås en ny punkt med innebörden att det ska vara möjligt att få hemtjänst i annan kommun än där man är folkbokförd, till exempel i fritidsbostaden, och i **motion G120** föreslås ett tillägg i punkt 1 om att valfriheten kan garanteras till exempel genom en äldrepeng.

Partistyrelsen konstaterar att kommuner redan i dag skyldiga att behandla en ansökan om plats i äldreboende lika oavsett var den sökande är folkbokförd, och att det sedan 2011, precis som motion G119 argumenterar för, är hemkommunen som står för till exempel hemtjänstkostnader för den som bor tillfälligt i annan kommun. Motionerna G118 och G119 är alltså i praktiken redan genomförda, däremot finns det nog en del att göra för att öka allmänhetens kännedom om detta.

Motion G120 syftar delvis till att lösa ett annat problem, nämligen att äldreomsorgen blir kostsam för kommuner i avfolkningsbygder. Motionärerna föreslår att det bör fungera som skolpengen, men eftersom denna är kommunalt finansierad skulle det inte lätta bördan för kommuner med en stor andel äldre. En statligt finansierad äldrepeng skulle i praktiken innebära att äldreomsorgen förstatligades. Ansvarsfördelningen mellan kommuner, landsting och stat är i och för sig något som ständigt behöver övervägas, och Folkpartiet förespråkar som bekant att skolan ska förstatligas. Partistyrelsen värnar samtidigt den lokala demokratin med kommuner och landsting som har ansvar och befogenheter för medborgarnas välfärd lokalt. Det ger flexibilitet och innebär att service och organisering kan anpassas efter lokala behov. Att kostnadsbördorna ser olika ut i olika delar av landet är något som bör lösas inom ramen för det kommunala utjämningssystemet. **Med detta föreslår partistyrelsen att motionerna G118–G120 anses besvarade.**

Motion G121 föreslår ett tillägg i punkt 4 med innebörden att nationella minoriteters rättigheter specifikt ska beaktas när det gäller äldres tillgång till vård och omsorg. Partistyrelsen delar helt motionärernas uppfattning i sak, men anser att kravet tillgodoses genom att det i programkommitténs förslag till avsnitt 2.4.2 understryks att det offentliga ska stödja välfärdstjänster med minoritetsspråksprofil. **Motion G121 bör därmed anses besvarad.**

I **motion G122 yrkande 1** föreslås att termen brukare inte ska användas i punkt 4. Motionären menar att ordet är tekniskt och kyligt, och innebär att man reducerar en person eller grupp till ett passivt föremål.

Partistyrelsen konstaterar att begreppet väcker blandade känslor, och att bland annat Sveriges Pensionärsförbund tagit avstånd från uttrycket. Socialstyrelsen rekommenderar dock, efter ett omfattande remissförfarande, ordet brukare som en samlingsterm för alla som får individuella behovsprövade insatser från socialtjänsten. Samtidigt avråder Socialstyrel-

sen från att kalla någon för brukare när det handlar om en individ eller en specifik grupp. Där är det bättre med mer precisa benämningar som till exempel assistansanvändare eller mottagare av ekonomiskt bistånd. Partistyrelsen anser att eftersom punkt 4 handlar om personer som tar del av flera olika insatser från socialtjänsten är det rimligt och relevant att använda ordet brukare, och **föreslår att motion G122 yrkande 1 avslås**.

Motionerna G123 och G124 yrkande 2 vill införa plikt för unga att arbeta i äldrevården. **Motion G123** yrkar att Folkpartiet ska verka för att arbetslösa under 25 år ska arbeta i äldrevården för att få försörjningsstöd. I motion G124 föreslås att Folkpartiet ska verka för en tids samhällsplikt i äldrevården för alla unga mellan 19 och 25 år. Partistyrelsen instämmer med motionärerna om att äldrevården är en viktig verksamhet, men anser att förslaget om arbetsplikt är olämpligt av både principiella och praktiska skäl. I fokus för den offentliga välfärden ska stå de personer som är behöver omsorg och vård. För detta krävs kvalificerad och utbildad personal som vill arbeta där och inte tvingats dit. **Motionerna G123 och G124 yrkande 2 bör avslås.**

Motion G143 yrkande 10 föreslår att ”önskningar” ersätts av ”önskemål” i **punkt 5**. Partistyrelsen kan inte se att det skulle innebära någon skillnad varken i sak eller språkligt, och **avstyrker därmed motion G143 yrkande 10.**

I **punkt 6** framhålls att trygghetsboenden med personal och möjlighet till gemensamma måltider, men som inte är biståndsbedömda, ska finnas som alternativ för äldre. Detsamma framhålls i **motion G125**. Partistyrelsen delar uppfattningen att trygghetsboenden är ett mycket bra alternativ för äldre som börjat känna sig ensamma och otrygga men som inte har något omfattande omsorgsbehov. Det är dock viktigt att de införs som komplement till andra boendeformer för äldre, inte på bekostnad av vård- och omsorgsboenden eller servicehus. **Partistyrelsen föreslår därför att punkt 6 bifalls och att motion G125 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

Punkt 7 berör de anhörigas viktiga roll, och att anhörigstödet behöver förbättras. I **motion G126 yrkande 1** föreslås att Folkpartiet ska tydliggöra makeansvaret när den ena drabbas av sjukdom eller funktionsnedsättning och behöver stöd från det offentliga. I **yrkande 2** i samma motion framförs att ett genusperspektiv gällande motionens dilemma ska tydliggöras i partiprogrammets text och genomsyra partiarbetet. Motionärerna menar att makeansvaret i dag inte bedöms vara lika omfattande som makaansvaret och att detta är till men för jämställdheten. **Motion G127** argumenterar för att punkt 7 ska strykas. Motionärerna menar att anhörigstödet konserverar könsroller, och att det bästa sättet att stödja anhöriga är att erbjuda en god äldrevård.

Partistyrelsen menar att de anhörigas insatser i äldreomsorgen är omfattande och ovärderliga. För många anhöriga är det något naturligt och positivt att hjälpa närstående äldre. Men motionerna G126 och G127 har rätt i att bland de anhöriga som får ta ett övermäktigt ansvar är det en stor övervikt av kvinnor – makor, döttrar och svärdöttrar. Det är en fråga som engagerat folkpartister åtminstone sedan Bertil Ohlin uppmärksammade de så kallade hemmadöttrarnas situation på 1930-talet.

Ett uteblivet anhörigstöd skulle dock knappast få utarbetade kvinnor att sluta hjälpa sina närstående. Svaret måste i stället vara att dels erbjuda ett anhörigstöd som underlättar människors självvalda insatser och som gärna uppmuntrar söner, svärsöner och makar att delta i skälig omfattning. Dels ska äldreomsorgen vara så bra att ingen anhörig behöver vara orolig eller ha dåligt samvete.

Vad gäller resonemanget om makeansvaret konstaterar partistyrelsen att äktenskapsbalken innebär att makar har ett gemensamt ansvar för bland annat hemmets skötsel, men att den inte innebär någon omvårdnadsplikt. Det bör därför vara upp till den enskilde att bedöma i vilken omfattning han eller hon vill hjälpa sin partner med till exempel personlig hygien. Detta har också prövats och tydliggjorts tämligen nyligen i Regeringsrätten (nuvarande Högsta förvaltningsdomstolen). Partistyrelsen menar därför att det inte behöver tydliggöras också i partiprogrammet. Däremot kan det nog finnas ett informations- och utbildningsbehov gentemot kommunerna om genusperspektiv i biståndsbedömningen. **Med detta föreslår partistyrelsen att punkt 7 bifalls, att motion G126 anses besvarad och att motion G127 avslås.**

Motion G128 vill att arbetstagare ska kunna ledigt från sitt arbete med ersättning för att kunna vårda sina sjuka föräldrar på samma sätt som de kan vårda sina sjuka barn i dag. **Yrkande 1** föreslår att Folkpartiet tar ställning för att tillfällig närståendepenning införs på samma villkor som tillfällig föräldrapenning. **Yrkande 2** föreslår att partistyrelsen får i uppdrag att låta utreda de samhällsekonomiska konsekvenserna av att införa en tillfällig närståendepenning. Partistyrelsen tar upp motionen i detta sammanhang eftersom den har nära anknytning till de resonemang som förs i punkt 7.

I likhet med motionärerna anser partistyrelsen att det är viktigt att underlätta för anhöriga som behöver ge vård och hjälp till äldre. Det finns redan i dag ett utbyggt system med närståendepenning som Försäkringskassan administrerar. Ersättning kan utgå i högst 100 dagar och motsvarar sjukpenning för den som avstår arbete. Partistyrelsen uppfattar motionärernas förslag som framför allt en sänkning av den svårighetsgrad som i dag krävs för sjukdomstillståndet för att uppfylla kravet för närståendepenning. Det skulle kunna gälla kortare sjukdomstillstånd. En sådan reform skulle vara mycket kostsam men också få konsekvenser för jämställdheten på arbetsmarknaden eftersom det i de allra flesta fall skulle vara kvinnor som tog eller kände sig tvingade att ta denna ledighet. Av dessa skäl är partistyrelsen inte beredd att ta ställning för en breddning av kriterierna för dagens närståendepenning eller för införandet av en tillfällig närståendepenning. Den principiella betydelsen av stöd till anhöriga bedömer partistyrelsen är tillräckligt uttryckt i punkt 7. **Motion G128 bör därmed anses besvarad.**

I **motion G129** föreslås att parboendegarantin ska utvidgas till att gälla även en nära vän eller släkting. Utgångspunkten för parboendegarantin är att det vore oskäligt att dela på människor som planerat att leva tillsammans tills döden skiljer dem åt.

Partistyrelsen konstaterar liksom motionärerna att det förekommer att människor har bott tillsammans länge och har lika nära band som makar eller sambo, utan att det för den skull handlar om ett parförhållande. I förarbetena till den lagändring som innebar att rätten till parboende tydliggjordes i socialtjänstlagen redogörs för att det också kan finnas andra än makar och sambor som bör ha rätt att flytta tillsammans till särskilt boende. Regeringen menade dock att det vore olyckligt att särskilt reglera detta eftersom det skulle innebära en mycket detaljerad lagtext som snarare riskerade

utesluta än inkludera många som borde omfattas. I stället ska socialnämnden, liksom i dag, göra en individuell bedömning vad som utgör skälig levnadsnivå. Partistyrelsen delar uppfattningen att människor som är viktiga för varandra och som har bott tillsammans bör få fortsätta att göra det, men anser inte att det behöver stå i partiprogrammet. Partistyrelsen föreslår med detta att **motion G129 anses besvarad**.

I **motion G124 yrkande 1** föreslås att äldrefrågorna ges en prioriterad plats i valen 2014. Partistyrelsen konstaterar att frågor om det glömda Sverige, däribland äldrefrågorna, varit viktiga för vårt parti under hela vår historia. Om partiet är en handelsbod har dessa alltid haft en väl synlig plats vid disken, och de kommer att fortsätta ha det inte minst eftersom så många av Folkpartiets företrädare och valarbetare är djupt engagerade på detta område. Vilka frågor som ska lyftas fram i handelsbodens skyltfönster bör dock inte avgöras på ett landsmöte nästan ett helt år före valet. Partistyrelsen föreslår därför att **motion G124 yrkande 1 anses besvarat**.

Motion G130 handlar om självmordsprevention bland äldre. Motionärerna framhåller att det är viktigt att all vård- och omsorgspersonal som möter äldre har kunskap att känna igen symtom på depression och suicidrisk. Partistyrelsen konstaterar att det finns en tendens i sjukvården att se nedstämdhet, oro och ångest som en del av åldrandet. Men depression är en allvarlig sjukdom med påtaglig risk för självmord. Äldre patienter ska ha samma rätt som yngre till adekvat behandling. Äldre män är kraftigt överrepresenterade i självmordsstatistiken. Folkpartiet har länge lyft självmordsprevention bland äldre som en viktig fråga. Det finns med i psykiatriprogrammet som antogs av landsmötet 2007, äldreprogrammet från landsmötet 2009 och i den rapport från 2012 om äldrepolitik som legat till grund för det partiprogram som ska antas på detta landsmöte. Med detta **bör motion G130 anses besvarad.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.4 punkt 1–5 bifalls

2. att motion G117 avslås

3. att motion G143 yrkande 15 anses besvarat

4. att motionerna G118–G120 anses besvarade

5. att motion G121 anses besvarad

6. att motion G122 yrkande 1 avslås

7. att motion G123 och G124 yrkande 2 avslås

8. att motion G143 yrkande 10 avslås

9. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.4 punkt 6 bifalls

10. att motion G125 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

11. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.4 punkt 7 bifalls

12. att motion G126 anses besvarad

13. att motion G127 avslås

14. att motion G128 anses besvarad

15. att motion G129 anses besvarad

16. att motion G124 yrkande 1 anses besvarat

17. att motion G130 anses besvarad

Avsnitt 3.3.5 Valfrihet i vård och omsorg

Motionerna G131–G133

Punkt 1–5 behandlar de generella villkoren för valfrihet i vård och omsorg. Programkommittén framför i **punkt 1** att valfrihet i välfärdstjänsterna stärker individens makt, och att det därför ska tillämpas överallt där så är möjligt. Att privata och offentliga utförare ska verka på lika villkor fastslås i **punkt 2**. I **punkt 3–4** framförs att etableringsfrihet ska råda samtidigt som kvalitetskraven är höga och tillsynen skarp. Partistyrelsen menar att det är en väl avvägd argumentation och föreslår att **punkt 1–4 bifalls**.

I **motion G131** anförs att tydlig information om omsorgens kvalitet och innehåll är nödvändigt för att brukare och anhöriga ska kunna göra välinformerade val, och att osäkerhet om kvaliteten undergräver förtroendet för valfriheten. Motionärerna yrkar en ny punkt i partiprogrammet om vikten av tydlig information.

Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning i sakfrågan. Folkpartiet har i regeringsställning verkar för att den information som finns i Socialstyrelsens öppna jämförelser ska vara lättillgänglig och begriplig för allmänheten och omfatta faktorer som är relevanta för den som ska välja utförare. Detta får anses vara täckt av de mer generella formuleringarna i programtexten. Partistyrelsen anser att **motion G131 bör anses besvarad**.

I **punkt 5** föreslås att idéburna organisationer som bedriver välfärdstjänster ska ha goda möjligheter. **Motion G132** yrkar att Folkpartiet ska verka för mer fördelaktiga villkor för icke vinstdrivande privata välfärdsorganisationer. Motionärerna pekar på hur flera forskningsstudier i USA, Kanada, Nederländerna och Israel visat på högre kvalitet i vård och omsorg utförd av icke vinstdrivande aktörer än hos vinstdrivande. Partistyrelsen delar helt denna åsikt, och det är vad som avses med punkten. Partistyrelsen menar dock att partiprogrammet bör beskriva närmare vad dessa goda möjligheter kan innebära, och **föreslår därför att punkt 5 ges lydelsen: ”Idéburna organisationer och sociala företag som bedriver vård och omsorg utan vinstsyfte är viktiga aktörer i välfärden. Regelverk och upphandlingar ska utformas så att de får goda möjligheter.” Motion G132 bör därför anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**.

Motion G133 föreslår en skrivning i partiprogrammet om att lagen om valfrihetssystem (LOV) bör gälla i samtliga landsting, regioner och kommuner. I motionen önskas att detta skrivs in i programmets företagaravsnitt, men partistyrelsen väljer att ta upp motionen i detta sammanhang.

Sedan den 1 januari 2010 är det obligatoriskt för landsting och regioner att ha valfrihetssystem enligt LOV för primärvården. För kommunerna är det frivilligt, och i april 2013 var det 143 kommuner som beslutat att inför LOV i någon

del av välfärden (oftast i hemtjänsten). Liksom motionärerna välkomnar partistyrelsen att LOV särskilt gynnat kvinnors företagande, och att den ger lägre inträdeströsklar än andra upphandlingssystem, vilket gynnat små och idéburna företag. Valfrihet bör vara den självklara utgångspunkten för alla välfärdstjänster där det inte är uppenbart olämpligt, oavsett i vilken kommun i landet man bor. Partistyrelsen menar dock att Folkpartiets ställningstagande för valfrihet framgår tillräckligt tydligt av avsnitt 3.3.5 punkt 3, där det uttryckligen sägs att etableringsfrihet ska råda i hela landet för den som lever upp till kraven, och föreslår därför att **motion G133 anses besvarad**.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.5 punkt 1–4 bifalls

2. att motion G131 anses besvarad

3. att avsnitt 3.3.5 punkt 5 ges lydelsen: ”Idéburna organisationer och sociala företag som bedriver vård och omsorg utan vinstsyfte är viktiga aktörer i välfärden. Regelverk och upphandlingar ska utformas så att de får goda möjligheter.”

4. att motion G132 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

5. att motion G133 anses besvarad

Avsnitt 3.3.6 Funktionsnedsättning

Motionerna G134–G135

Programkommitténs **punkt 1** slår fast rättigheten att bestämma över sitt eget liv och att den liberala politiken för människor med funktionsnedsättning är en del av det liberala frihetsuppdraget. Punkten slår också fast att målet är att funktionsnedsättningen så långt som möjligt inte ska hindra individen från att leva ett självständigt liv och utveckla sina unika förmågor. Partistyrelsen delar denna uppfattning och föreslår därför **att punkt 1 bifalls.**

I **punkt 2** beskriver programkommittén vad samhällets insatser ska innebära och slår fast att den enskilde ska ha makt över sin vardag. Därutöver konstateras att valfrihet ska garanteras även för behovsprövade insatser. **Motion G134** föreslår att ett stycke förs in under punkt 3 med texten: ”En kommunal samordnare finns för föräldrar till barn med funktionsnedsättning. De slipper därmed leta sig fram till rätt instans för stöd och hjälp gällande sitt barn men även för egen avlastning.” Partistyrelsen anser att punkten bör behandlas tillsammans med punkt 2. Vidare anser partistyrelsen att samhällets insatser i första hand finns till för personen med funktionsnedsättning men även spelar en viktig roll för familj och närståendes livssituation. Det gäller inte minst i de fall det är ett barn som har en funktionsnedsättning. Det är därför viktigt att ta in det perspektivet när samhällets insatser utformas. Partistyrelsen anser dock att den föreslagna texten är för detaljerad i relation till punktens principiella hållning. Partistyrelsen föreslår därför att **punkt 2 bifalls med den ändringen att ytterligare en mening läggs till: ”När det gäller barn med funktionsnedsättning är det särskilt viktigt att samhällets insatser utformas så att de skapar goda förutsättningar för hela familjen.” Med detta föreslås vidare att motion G134 anses besvarad.**

I **punkt 3** lägger programkommittén fast Folkpartiets syn på tillgänglighetslagstiftningen. Partistyrelsen delar helt kommitténs analys, men anser att frågan hör hemma bättre under avsnittet om likabehandling eftersom tillgänglighetsfrågorna är en viktig del av arbetet för ett samhälle präglat av icke-diskriminering och likabehandling. Partistyrelsen hänvisar därför till sitt textförslag i avsnitt 2.4.2 om likabehandling, och **yrkar att punkt 3 utgår ur detta avsnitt.**

I programkommitténs **punkt 4** slås vikten av rätten till personlig assistans fast, rätten ska värnas i lag och likvärdigheten i bedömningarna förbättras. Kommuner som inte uppfyller sina åtaganden ska betala skadestånd. Partistyrelsen delar programkommitténs åsikt och föreslår att **punkt 4 bifalls.**

I **punkt 5** föreslås att en sysselsättningsgaranti ska finnas för alla med en psykisk- eller rörelserelaterad funktionsnedsättning och att tillgången till gruppbostäder och andra anpassade boenden behöver förbättras. Partistyrelsen har i denna fråga inget ytterligare att tillägga och föreslår därför att **punkt 5 bifalls**.

Punkt 6 slår fast behovet av en väl fungerande habilitering och tillgång till hjälpmedel och att valfrihet ska råda för den som behöver habilitering. Partistyrelsen föreslår att **punkt 6 bifalls.**

Punkt 7 menar att undervisning i teckenspråk ska vara fritt tillgänglig för alla, liksom anpassade läromedel för elever och studenter som behöver det på grund av sin funktionsnedsättning. Partistyrelsen delar partikommitténs ståndpunkt och föreslår därmed att **punkt 7 bifalls**.

Motion G135 föreslås en ny punkt efter punkt 7 som slår fast att färgbaserade samhällssystem bör utformas så att de inte i onödan försvårar för personer med defekt färgseende. Partistyrelsen delar motionärens ambition att det inte onödan bör försvåras för personer med defekt färgseende. Partistyrelsen anser dock att detta bör tolkas in i de övriga punkter som har föreslagits bifall och att en enskild punkt i denna fråga inte är befogad. Partistyrelsen föreslår därmed att **motion G135 anses besvarad.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.6 punkt 1 bifalls

2. att avsnitt 3.3.6 punkt 2 ges lydelsen: ”Samhällets insatser ska skapa förutsättningar för ett självständigt och ansvarstagande liv, men däremot inte lägga livet till rätta. Den enskilde ska ha makt över sin vardag. Valfrihet ska garanteras även för behovsprövade insatser. När det gäller barn med funktionsnedsättning är det särskilt vik-

tigt att samhällets insatser utformas så att de skapar goda förutsättningar för hela familjen."

3. att motion G134 anses besvarad

4. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.6 punkt 3 utgår och flyttas till avsnitt 2.4.2

5. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.6 punkt 4 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

6. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.6 punkt 5 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

7. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.6 punkt 6 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

8. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.6 punkt 7 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

9. att motion G135 anses besvarad

Avsnitt 3.3.7
En bättre start för utsatta barn

Motionerna G136–G142, G143 yrkande 11–12 samt E35 yrkande 12

Punkterna 1–3 behandlar förebyggande och tidiga insatser som görs för att förhindra att barn far illa. **I punkt 1** slår programkommittén fast att alla barn förtjänar en bra start i livet, och att en hög kvalitet i förskola, skola, fritidshem och föreningsliv är särskilt viktigt för barn och unga med svåra hem- eller uppväxtförhållanden. Partistyrelsen menar att det är en välformulerad sammanfattning barn- och ungdomsverksamheternas viktiga roll och föreslår att **punkt 1 bifalls**.

I **punkt 2** betonas vikten av tidiga och förebyggande insatser, och att socialtjänsten ska erbjuda även öppna insatser. Valfrihet ska finnas för öppna insatser utan myndighetsutövning. Barn ska ha rätt till ett eget ombud när hela familjen behöver socialtjänstens stöd. **Punkt 3** handlar om att det bör bli möjligt för socialtjänsten att ingripa till skydd för utsatta barn mot föräldrarnas vilja innan det gått så långt att det är aktuellt med en tvångsplacering. Det kan till exempel innebära att socialtjänsten kan ställa krav på att barnet får gå i förskola, eller att föräldrarna deltar i samtalsprogram. **Motion G136** föreslår förändringar av punkt 3 som dels innebär att åtgärder på hemmaplan alltid ska prövas innan det kan bli aktuellt med ett tvångsomhändertagande i det fall detta är förenligt med barnets bästa, dels att "intensiva insatser i hemmet" ska anges som ett exempel på en obligatorisk åtgärd på hemmaplan. Motionärerna tar upp en aktuell rapport från Socialstyrelsen som visat att placerade barn och unga på många sätt mår sämre än andra. Till exempel är dödligheten nästan fem gånger högre bland unga som varit placerade än för andra. Även ungdomar som placerats i mycket unga år har svårigheter av olika slag i större utsträckning än andra ungdomar, trots att socialtjänsten tillsammans med familjehemmet haft många år på sig att ge barnet goda uppväxtvillkor. Det här är tydliga varningssignaler att den sociala barn- och ungdomsvården behöver utvecklas och förbättras. Som redogörs för mer nedan har också mycket gjorts på detta område de senaste åren.

Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning att många andra insatser bör övervägas och prövas innan det blir aktuellt med en tvångsplacering, men tror inte som motionären att tvångsplaceringar används som "det främsta verktyget" för många socialförvaltningar. Partistyrelsen anser inte att det är lämpligt att skriva fast att andra lösningar måste prövas först. Ibland är tvång nödvändigt. Inte heller bör någon särskilt metod föreskrivas i partiprogrammet. Partistyrelsen föreslår därför att **motion G136 avslås.**

Motion G143 yrkande 11 föreslår språkliga justeringar av punkt 2–3 som är av rent redaktionell karaktär och inget landsmötet bör ta ställning till. Partistyrelsen föreslår därför att **motion G143 yrkande 11 avslås och att punkt 2 bifalls. Punkt 3 bör ges en något annorlunda språklig utformning, och partistyrelsen föreslår att den ges lydelsen: "För att förhindra att barn far illa och förebygga placeringar bör socialtjänsten kunna föreskriva obligatoriska åtgärder."**

Motion G137 föreslår att elever genom skolan omgående ska få en kontakt inom socialen när så krävs. Om inte det sker måste de sociala myndigheterna kunna ställas till ansvar och också få en straffpåföljd. Motionens yrkande tar sikte på partiprogrammets avsnitt om skolan, men eftersom förslaget i realiteten handlar om socialtjänsten tar partistyrelsen upp det här.

Partistyrelsen vill framhålla att det redan i dag ingår i såväl skolhälsovårdens som socialtjänstens uppgifter att göra en bedömning om socialtjänsten bör kopplas in. Socialtjänsten lyder i dag under ett regelverk som leder till åtgärder om inte myndigheten lever upp till de skyldigheter den är ålagd att fullgöra. **Partistyrelsen föreslår att motion G137 anses besvarad.**

Punkt 4–5 berör socialtjänstens insatser för de barn och ungdomar som placeras i samhällets vård. I **punkt 4** konstateras att det offentligas ansvar är särskilt stort dessa barn. Familjehem måste få utbildning och stöd för att klara sitt uppdrag, och de placerade barnens fri- och rättigheter ska tydliggöras i lagen. I **motion G138** föreslås ett tillägg i **punkt 4** om att placerade barn ska garanteras enskilda samtal om hur placeringen fungerar, och att bli lyssnade på. I **motion E35 yrkande 12** föreslås ett tillägg till punkt 3 med innebörden att barns rätt ska stärkas genom att de får tillgång till eget ombud i alla situationer.

Barnets rätt att komma till tals slås fast i artikel 12 i FN:s barnkonvention. På senare år har denna princip tydliggjorts i lagstiftningen på flera olika sätt. Genom regeringens proposition Stärkt stöd och skydd för barn och unga (prop. 2012/13:10) infördes en bestämmelse i socialtjänstlagen att varje placerat barn ska ha en särskilt utsedd socialsekreterare som ansvarar för kontakterna med barnet, att barnet ska besökas regelbundet samt att enskilda samtal ska föras med barnet. Partistyrelsen föreslår med detta att **punkt 4 bifalls** och att **motionerna G138 samt E35 yrkande 12 anses besvarade**.

Punkt 5 handlar om hur skolgången är helt avgörande för placerade barns framtidsutsikter, och att de därför ska garanteras allt stöd som behövs, till exempel i form av skräddarsydda insatser och specialpedagogiskt stöd. I **motion G139** föreslås ett tillägg till punkt 5 om den placerande kommunens uppföljningsansvar för att barnet får den utbildning det behöver. Partistyrelsen vill markera att detta är en viktig fråga för Folkpartiet som vi arbetat för i regeringen. Genom proposition 2012/13:10, som beskrivs närmare ovan, har den

placerande kommunens ansvar för barnets skolgång förtydligats i socialtjänstlagen. Partistyrelsen menar att punkt 5 är tillräckligt utförlig och tydlig, och föreslår att **punkt 5 bifalls samt att motion G139 anses besvarad**.

I **punkt 6** framförs att fler placerade barn bör få sina familjehemsföräldrar som vårdnadshavare, och att möjligheten till adoption av barn som väntas tillbringa hela uppväxten i familjehem bör öka. I **motion G140 yrkande 1** föreslås ett par språkliga justeringar i **punkt 6**, där ”bör” ändras till ”ska” och ”öka” ändras till ”öka och stärkas”. Partistyrelsen konstaterar att det nu är tio år sedan det infördes en bestämmelse att socialtjänsten ska överväga att flytta över vårdnaden till familjehemmet när ett barn har bott där i tre år, men att bestämmelsen sällan används. Både socialtjänst och familjehem tvekar ofta, bland annat för att familjehemmen då blir av med stöd och uppbackning från socialtjänsten. I regeringens proposition Stärkt stöd och skydd för barn och unga (prop. 2012/13:10), som Folkpartiet medverkat till, tydliggörs att den placerande kommunen ska fortsätta ge råd och stöd också efter en vårdnadsöverflyttning. Genom propositionen införs också nya bestämmelser om att socialnämnderna redan tidigt måste planera om och hur placeringen ska utformas på lång sikt, för att öka tryggheten och förutsägbarheten för barnet. Detta kommer sammantaget förhoppningsvis att innebära att fler familjehem vill och vågar gå med på en vårdnadsöverflyttning. Partistyrelsen ser inte att de föreslagna skärpningarna av språket i punkt 6 tillför något i sak, och föreslår att **motion G140 yrkande 1 anses besvarat och att punkt 6 bifalls.**

I **motion G140 yrkande 2** framförs att partistyrelsen ska uppdras att utreda förutsättningar för adoptioner utan de biologiska föräldrarnas medgivande. I **motion G143 yrkande 12** föreslås att punkt 6 stryks. Då motionen saknar argumentation för detta är den svår för partistyrelsen att bemöta.

Liksom det uttrycks i den föreslagna punkt 6 anser partistyrelsen att möjligheten till adoption bör öka. Adoption utan vårdnadshavares samtycke är möjligt redan i dag om någon eller båda är förhindrade av allvarlig psykisk störning eller genom att de sedan länge befinner sig på okänd ort. Det är också åtminstone teoretiskt möjligt att först genomföra en vårdnadsöverflyttning från de biologiska föräldrarna, och sedan låta de nya vårdnadshavarna samtycka till en adoption. Denna möjlighet används dock ytterst sparsamt, då den enligt Barnskyddsutredningen (SOU 2009:68) bedöms strida mot det allmänna rättsmedvetandet.

I Norge och Danmark, där det finns tydligare juridiska möjligheter till adoptioner mot föräldrarnas vilja, tillämpas det ändå ytterst sparsamt. i Norge adopteras omkring 10 tidigare familjehemsplacerade barn om året, inklusive frivilliga adoptioner, och i Danmark skedde sammanlagt fyra sådana adoptioner 1992–2002.

Partistyrelsen menar att fler barn bör få möjlighet att adopteras av sina familjehemsföräldrar genom att barnets bästa, långsiktighet, förutsägbarhet och trygghet blir ledord för socialtjänsten. Ett hot om tvångsadoption riskerar tvärtom att leda till att färre föräldrar frivilligt söker hjälp över huvud taget. Partistyrelsen föreslår att **motionerna G143 yrkande 12 samt G140 yrkande 2 avslås.**

I **motion G141** föreslås en ny punkt med innebörden att barn som tvångsomhändertagits och sedan utsatts för bristande omvårdnad eller vanvård ska kunna få ersättning från staten. Motionen lyfter en viktig fråga. Inom ramen för tillsynen av den sociala barn- och ungdomsvården, utredningen om vanvård i den sociala barnavården (vanvårdsutredningen, SOU 2009:99 och 2011:61), upprättelseutredningen (SOU 1011:9) samt via Barnombudsmannens årsrapporter har det framkommit berättelser som förskräcker om vanvård, försummelser och övergrepp. Den gemensamma nämnaren är att tillämpningen av lagar och regler har brustit samtidigt som tillsynen och uppföljningen av de placerade barnens situation har varit otillräcklig.

Men de senaste åren har det också, bland annat tack vare Folkpartiets arbete med barnskyddsfrågorna, genomförts många reformer och lagskärpningar som ska förbättra skyddet för placerade barn. Tillsynen har skärpts. Placerade barn får en egen socialsekreterare. Lex Sarah gäller nu hela socialtjänsten. Kraven på socialtjänsten att planera och följa upp, och att samarbeta med skola och vård kring barnet har höjts. Stödet till familjehem har förbättrats. Barnets rätt att komma till tals har tydliggjorts. Just nu har en särskild utredare regeringens uppdrag att göra en övergripande översyn av LVU-bestämmelserna, med syfte att stärka barnrättsperspektivet och rättssäkerheten för barn och unga (dir. 2012:79).

Partistyrelsen menar att det allra viktigaste måste vara att förebygga att barn far illa. Men hur mycket än regelverken skärps eller tillsynen vässas går det inte att helt garantera sig mot misstag. Det finns redan i dag vissa möjligheter till skadestånd. Stat och kommun som begår fel eller försummelse vid myndighetsutövning kan bli skadeståndsskyldiga enligt skadeståndslagen. Familjehem som begått övergrepp kan bli skadeståndsskyldiga enligt brottsbalken. I vissa exceptionella fall betalar staten ut ersättning ex gratia till individer eller grupper när människor farit illa på grund av myndighetsutövning, och det inte finns några andra möjligheter till skadestånd. Ett exempel är den så kallade vanvårdsersättningen, som personer som under sin barndom 1920–1980 utsatts för övergrepp eller försummelser i samhällsvården kan ansöka om. En risk med ett särskilt skadeståndsansvar gentemot barn som tvångsplacerats är att ansvariga myndigheter drar sig för att placera också när det vore det bästa för barnet. Mot den bakgrunden anser partistyrelsen inte att det vore lämpligt med något ytterligare parallellt system för ersättning just till barn som farit illa vid tvångsplaceringar. Partistyrelsen föreslår mot bakgrund av detta att **motion G141 anses besvarad**.

I **motion G142** föreslås en ny punkt som uppmärksammar att barn med funktionsnedsättningar är mer utsatta för våld, hot och sexuella övergrepp än andra barn, också av den egna familjen. Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning att detta behöver uppmärksammas mer och att det offentliga har ett särskilt ansvar att förebygga och förhindra sådana övergrepp. Forskning visar att risken för beroende och utsatthet ökar med en funktionsnedsättning i alla åldrar. Barn, vuxna och äldre riskerar att utsättas för övergrepp och försummelse av familjemedlemmar och vårdgivare. Det behövs mer kunskap om detta i bland annat skolan, vården och i socialtjänsten för att se tecknen och kunna gripa in. En pressad situation kan aldrig ursäkta övergrepp, men genom att erbjuda tillräcklig avlastning och stöd för vårdgivare och anhöriga kan risken för övergrepp minska. Med detta föreslår partistyrelsen att **motion G142 anses besvarad**.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.7 punkt 1 bifalls

2. motion G136 avslås

3. att motion G143 yrkande 11 avslås

4. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.7 punkt 2 bifalls

5. att avsnitt 3.3.7 punkt 3 ges lydelsen: ”För att förhindra att barn far illa och förebygga placeringar bör socialtjänsten kunna föreskriva obligatoriska åtgärder.”

6. att motion G137 anses besvarad

7. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.7 punkt 4 bifalls

8. att motionerna G138 och E35 yrkande 12 anses besvarade

9. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.7 punkt 5 bifalls

10. att motion G139 anses besvarad

11. att motion G140 yrkande 1 anses besvarat

12. att programkommitténs förslag avsnitt 3.3.7 punkt 6 bifalls

13. att motionerna G143 yrkande 12 och G140 yrkande 2 avslås

14. att motion G141 anses besvarad

15. att motion G142 anses besvarad

Reservation 14

Mats Persson och Olle Schmidt reserverar sig till förmån för bifall till motion G42.

Reservation 15

Jens Sundström och Håkan Lindh reserverar sig till förmån för att avsnitt 3.3.3 punkt 8 ges lydelsen: ”Det behövs en utökad nationell styrning och finansiering av sjukvården. I ett första steg bör därför ansvaret för den högspecialiserade vården bäras av staten. Huruvida staten ska svara för fler delar av sjukvården behöver utredas förutsättningslöst.”

Partistyrelsens yttrande

H: Ett hållbart samhälle

Inledning

Vår generation står i dag inför globala utmaningar som klimatförändringar, brist på rent vatten, utarmning av den biologiska mångfalden och livsmedelsförsörjning för en växande befolkning. Att hindra en okontrollerad klimatförändring och samtidigt värna ekonomisk utveckling och biologisk mångfald är vår viktigaste uppgift. Utmaningarna hänger samman, och klimat-, energi- och miljöfrågorna ses som en helhet.

En liberal miljöpolitik bottnar i liberala värderingar om frihet, ansvar och förnuft, och måste bygga på vetenskaplig grund. Människan är beroende av jordens resurser och måste förvalta dem till kommande generationer. Vi utgår från försiktighetsprincipen och principen att det är förorenaren som ska betala. De gränser vår planet har fysiskt, naturresursmässigt och som ekosystem måste beaktas. Kopplingen mellan ekologisk, ekonomisk och social hållbarhet är nödvändig i arbetet för ett långsiktigt hållbart samhälle.

Marknadsekonomin är det ekonomiska system som går att förena med ett hållbart samhälle. Men det behövs generella, kostnadseffektiva och teknikneutrala ekonomiska styrmedel som sätter en prislapp på miljön, liksom en modern lagstiftning och en aktiv konsumentmakt. Ekonomisk tillväxt är viktig för att utveckla välstånd, men tillväxt utan miljöhänsyn är varken ekonomiskt, socialt eller ekologiskt hållbar. En successiv skatteväxling där miljöskadlig verksamhet beskattas högre är ett viktigt sätt att styra ekonomin mot en mer hållbar tillväxt. Frihandel är grunden för global utveckling och avgörande för att minska fattigdomen i världen. Internationella miljöregler är nödvändiga för att produktion, konsumtion och handel ska ske på hållbara villkor.

EU är vårt kanske viktigaste redskap för att hantera de gränsöverskridande klimat-, energi- och miljöutmaningarna och driva på miljöarbetet. För oss liberaler är det självklart att Sverige ska vara en förebild och en pådrivande kraft i EU och internationellt och samarbeta med andra länder för att möta de gemensamma miljöhoten.

För att minska Sveriges klimatpåverkan krävs även en mängd åtgärder på hemmaplan. Vår elproduktion ska fortsätta att ske koldioxidfritt, genom att gamla kärnkraftsreaktorer byts mot nya och den förnybara energiproduktionen byggs ut, allt med beaktande av tydliga krav på säkerhet och miljöhänsyn. Energianvändningen ska bli mer effektiv och klimatutsläppen från transportsektorn ska minskas, genom att varje transportslag bär en allt större del av sina miljökostnader.

Ett hållbart jord- och skogsbruk är en viktig pusselbit för att klara dagens miljöutmaningar. Det betyder bland annat att jordbruks- och livsmedelspolitiken måste få ett tydligt konsument- och hållbarhetsperspektiv. EU:s gemensamma jordbrukspolitik måste reformeras i grunden, avregleras och marknadsinriktas för att kunna bli till bättre nytta för konsumenter, landsbygd och miljö. Jordbruksstödet, utom landsbygdsstödet, ska avvecklas så snart som möjligt, liksom EU:s exportsubventioner och handelshinder mot omvärlden.

För att skydda den biologiska mångfalden bör jordbrukets brukningsmetoder ändras radikalt. Arealen av skyddade ängs- och hagmarker liksom andra kulturmarker inom de stora jordbruksområdena måste öka och övergödning av känsliga miljöer och vattendrag hejdas genom att läckaget från jordbruksmark minskar. I likhet med andra sektorer bör jordbruket bära sina miljö- och klimatkostnader.

Skogspolitiken vilar på två jämställda mål, produktionsmålet och miljömålet. Skogens ekosystem utgör grunden för många arters överlevnad. Skogsbruk ska bedrivas så att naturresurser och naturvärden, inte minst den biologiska mångfalden bevaras för eftervärlden. Såväl miljöhänsynen i skogsbruket som avsättning av skyddsvärda områden är viktigt för att uppnå miljömålen. Hotade växter och djur ska skyddas genom fridlysning, information och genom att deras biotoper skyddas. Sverige ska ha livskraftiga stammar av alla de fem stora rovdjuren – björn, varg, lo, järv och kungsörn – och leva upp till EU:s art- och habitatdirektiv.

Globaliseringen ställer stora krav på oss som nation. Sverige behöver tillväxt för att kunna konkurrera om de nya jobben för att på så sätt stärka vår välfärd. Då är goda transportmöjligheter för industrin och tjänstesektorn avgörande. På samma sätt är goda kommunikationer nödvändiga för att vi alla ska kunna få vardagen att fungera med jobb, familjeliv och fritid. Genom rörlighet skapas möten, idéer och dynamik.

Detta kräver stora investeringar i infrastruktur, i såväl vägsom järnvägsnätet.

Transportsektorns effekter på miljön är samtidigt ett allvarligt problem. Men det är inte transporter i sig som är problemet – det är miljöförstöringen och klimatpåverkan.

En liberal bostadspolitik har sin utgångspunkt i enskilda människors möjligheter att ta makten över sin egen situation. Folkpartiets strävan är att skapa långsiktigt stabila regler, utan subventioner, där enskilda människors egna val avgör vilka upplåtelseformer som ska produceras.

Hyresrätten är viktig och attraktiv för en del medan andra föredrar att äga sitt boende. Det är viktigt att skapa goda förutsättningar för att det ska bli långsiktigt attraktivt och lönsamt att äga och förvalta hyresfastigheter genom att exempelvis hyressättningen i större utsträckning speglar efterfrågan.

Det måste byggas mer. Konkurrensen inom byggsektorn behöver skärpas. Förutsättningar för bostadsbyggande måste förändras så att produktionen svarar mot efterfrågan utan snedvridande subventioner, byggnormer ses över och kommunernas möjlighet att ställa lokala byggkrav begränsas. Dessutom behöver plan- och byggregler och plan- och byggprocessen fortsätta förenklas samtidigt som miljö- och tillgänglighetskrav klaras och tillräcklig hänsyn tas till stadsbild och naturvärden.

Avsnitt 4
Ett hållbart samhälle

Motionerna H1–H2

Punkt 1 i programkommitténs förslag behandlar de miljöutmaningar vi står inför. Klimatförändringar, utarmningen av den biologiska mångfalden samt behovet av livsmedel och rent vatten till en växande befolkning hänger alla samman, vilket partiprogramförslaget också tydligt betonar. Partistyrelsen yrkar att **punkt 1 i programkommitténs förslag ska bifallas.**

Punkt 2 i programkommitténs förslag lyfter fram vikten av att bryta beroendet av fossila bränslen samt nödvändigheten av att beakta naturvärden och den biologiska mångfalden då förnybar energi byggs ut. Detta är ett synsätt som partistyrelsen helt delar. Partistyrelsen yrkar därmed **bifall till punkt 2 i programkommitténs förslag.**

Punkt 3 i programkommitténs förslag betonar att kampen mot miljöhoten inte får leda till isolering mellan länder, detaljstyrning av människors privatliv eller motverkande av den fria ekonomins förutsättningar. Partistyrelsen delar programkommitténs ståndpunkter och vill särskilt inskärpa vikten av att inte tullar eller andra handelshinder används som miljö- och klimatpolitiska verktyg, och yrkar därmed **bifall till punkt 3 i programkommitténs förslag**.

Punkt 4 lyfter särskilt fram Sveriges roll som en förebild och en tydlig pådrivande kraft i det globala politiska samarbetet. I punkten påtalas också behovet av att fler gemensamma beslut fattas på EU-nivå och på global nivå. Detta både för miljöns skull och för behovet att skapa så rättvisa konkurrensvillkor som möjligt. Partistyrelsen yrkar **bifall till punkt 4 i programkommitténs förslag.**

Motionärerna till **motion H1** anser att begreppet ”ett hållbart samhälle” även bör infatta ekonomisk och social hållbarhet utöver miljömässig hållbarhet. De yrkar att ”Det hållbara samhället” därför bör vara en överrubrik för de avsnitt i partiprogrammet som behandlar ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet. Avsnitt 4 ska enligt motionen i stället få en rubrik i stil med ”Miljömässig hållbarhet” och avsnitt 4.1 få rubriken ”Klimat”.

I **motion H2** föreslås en ny punkt under avsnitt 4 med lydelsen: ”Hållbarhetsbegreppet utgörs även av den ekonomiska och den sociala dimensionen. Jämställdhet är ett central mål i den sociala dimensionen och även en förutsättning för att uppnå ett hållbart samhälle.”

Partistyrelsen konstaterar att motionärerna till både **motionerna H1** och **H2** vill förtydliga att begreppet hållbar utveckling består av såväl en miljömässig som en ekonomisk och social dimension. Detta är helt i linje med hur begreppet definieras och används såväl nationellt som inom EU och internationellt. Partistyrelsen anser dock att detta tillgodoses i programkommitténs förslag genom skrivningarna i punkterna 3 och 4 som både tar upp vikten att förena välstånd (sociala dimensionen) med miljö och klimat, och betydelsen av en fri ekonomi och rättvis konkurrens (ekonomiska dimensionen). Partistyrelsen anser därmed att **motionerna H1 och H2 kan anses besvarade.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. **att** programkommitténs förslag avsnitt 4 punkt 1 bifalls
2. **att** programkommitténs förslag avsnitt 4 punkt 2 bifalls
3. **att** programkommitténs förslag avsnitt 4 punkt 3 bifalls
4. **att** programkommitténs förslag avsnitt 4 punkt 4 bifalls
5. **att** motion H1 anses besvarad
6. **att** motion H2 anses besvarad

Avsnitt 4.1
Miljö och klimat

Motionerna H3–H17, B128 yrkande 1–2 och G122 yrkande 2

Partiprogramsförslaget slår i **punkt 1** fast att de miljöproblem vi står inför kräver politisk handling på global, nationell och lokal nivå. Punkt 1 betonar också människans agerande och ansvar i relation till de utmaningar vi står inför på miljöområdet i dag såsom klimathotet, utarmningen av den biologiska mångfalden.

I **motion B128 yrkande 1** yrkar motionären att en ny punkt i avsnitt 4.1 läggs till som endast fokuserar på forskning kring miljö och klimat. **I motion B128 yrkande 2** föreslås att texten till nämnda nya punkt ska lyda: ”Framtidens fordon ska inte skada miljön och ej drivas av miljöfarliga bränslen. Detta ska genomföras genom satsningar på forskning samt satsningar på förnybara energikällor och andra drivmedel som kan bryta vårt oljeberoende.” Partistyrelsen delar motionärens uppfattning om vikten av forskning, bland annat för att nå kunskap som kan bidra till att tackla de stora miljöutmaningarna. Detta tillgodoses dock genom avsnitt 4.1 punkt 7 i programkommitténs förslag. **Partistyrelsen anser därmed att punkt 1 i programförslaget ska bifallas samt att motion B128 yrkande 1 och 2 bör avslås.**

Punkt 2 i programkommitténs förslag slår fast att det finns såväl ekologiska som ekonomiska och moraliska argument för att slå vakt om miljön. De senare kan beskrivas genom förvaltarskapstanken som bottnar i en liberal idétradition om ett ansvarsfullt nyttjande av naturens resurser. **Partistyrelsen föreslår att punkt 2 i programkommitténs förslag bifalls**.

Punkt 3 i programkommitténs förslag tar bland annat fasta på människors eget ansvar för sina handlingar oavsett vilken roll vi har – som konsument, producent, ägare eller brukare. I **motion G122 yrkande 2** föreslår motionären att ordet ”brukare” i avsnitt 4.1 punkt 3 inte ska användas. Partistyrelsen noterar att motionären invänder mot begreppet brukare såväl inom äldreomsorgen som i miljöpolitiken, och är av åsikten att begreppet får något skilda betydelser i de två fallen. **Partistyrelsen föreslår att punkt 3 i programkommitténs förslag ska bifallas och att motion G122 yrkande 2 avslås.**

Punkt 4 i programkommitténs förslag lyfter fram EU-samarbetet som instrument för att driva på miljöarbetet, och slår fast att EU:s ambitioner på miljö- och klimatområdet måste höjas och regelverken skärpas. EU:s betydelse som miljöpolitiskt verktyg kan inte nog betonas. **Partistyrelsen föreslår att punkt 4 i programkommitténs förslag bifalls**.

Punkt 5 och punkt 6 i programkommitténs förslag lyfter särskilt fram problematiken med klimatförändringarna, och betonar vikten av globalt samarbete och globala överenskommelser för att nå resultat. Miljöanpassning inom energisystemet, transport samt jord- och skogsbruket är av avgörande vikt. Programkommittén slår sedan fast att det mest effektiva redskapet är generella ekonomiska styrmedel som handel med utsläppsrätter och koldioxidskatt.

Motion H3 yrkar att det i sista meningen till avsnitt 4.1 punkt 5 görs ett tillägg om klimatbistånd som lyder ”additionellt klimatbistånd ska utbetalas”. **Motion H4** föreslår att det i slutet av avsnitt 4.1 punkt 6 läggs till orden ”men Sverige bör gå före och aldrig ligga under genomsnittet i EU”.

Partistyrelsen konstaterar att Sverige och andra rika länder har gjort utfästelser om 100 miljarder dollar fram till 2020 för finansiering av klimatåtgärder i den fattiga delen av världen, och att en mängd olika finansieringskällor, offentliga och privata, kommer att behöva tas i anspråk för detta. Det är partistyrelsens uppfattning att Sverige ska dra vårt strå till stacken i de internationella ansträngningarna för att nå en lösning på klimatfinansieringen.

Vad gäller motion H4 konstaterar partistyrelsen att en grundtanke med gemensamma EU-regler är att ensam inte är nog. Det gör mer skillnad om 28 EU-medlemsstater kan ta ett halvt steg framåt än om Sverige ensamt tar tre. När det gäller ekonomiska styrmedel på miljö- och energiområdet pågår sedan två år tillbaka förhandlingar om ändringar av energiskattedirektivet som ett led i arbetet med att uppnå EU:s klimat- och energipolitiska mål. Det är rimligt att miniminivåer på klimat- och energirelaterade skatter inte hindrar enskilda medlemsstater att ha högre nationella skattesatser för att styra än bättre mot nationella mål eller åtaganden utifrån gemensamma EU-mål. Partistyrelsen anser att Sveriges nationella koldioxidskatt, som oförändrad med all sannolikhet kommer att ligga på en betydligt högre nivå än eventuella europeiska minimiskatter baserade på koldioxidutsläpp, är ett fortsatt viktigt verktyg för minskade utsläpp av växthusgaser utanför den handlande sektorn. **Partistyrelsen yrkar därmed bifall till punkt 5 och punkt 6 samt att motion H3 avslås och motion H4 anses besvarad med vad partistyrelsen anfört.**

Motionärerna till **motion H5** yrkar att det ska införas en helt ny punkt under avsnitt 4.1 med följande lydelse: ”Bevarandet av bördig jordbruksmark är viktig för matförsörjningen av den växande världsbefolkningen. Samtidigt hotas bördigheten av klimatförändringar, erosion och bebyggelse för bostäder, industri och infrastruktur. Om möjligt ska annan mark användas för byggnationer.” Partistyrelsen ser liksom motionärerna att konkurrensen om den odlingsbara marken på sina håll är mycket stor. När det gäller lösningen för matförsörjningen anser partistyrelsen att det är fel att gå regleringsvägen. Jordbrukssektorns stora problem är att den är överreglerad och genomsubventionerad i de flesta länder i världen, inte minst i EU. Både miljön, de näringar som brukar jorden och konsumenterna som efterfrågar produkterna skulle vara behjälpta mer av avreglering, ökad marknadsorientering och rivande av handelshinder. **Partistyrelsen föreslår därmed att motion H5 avslås**.

I **punkt 7** påtalar programkommittén forskningens och den tekniska utvecklingens betydelse har för möjligheterna att lösa dagens miljöproblem. **Partistyrelsen** instämmer och **yrkar därmed bifall till punkt 7**.

I **punkt 8** lyfter programkommittén fram principen om att förorenaren ska betala. Frågan kring grön skatteväxling lyfts också fram, då programkommittén poängterar vikten av att driva en tillväxtpolitik där miljöavgifter och miljöskatter höjs samtidigt som andra skatter sänks för att vidhålla och stärka näringslivets konkurrenskraft. **Motion H6** yrkar att punkt 8 i avsnitt 4.1 kompletteras med meningen: ”Statliga normer för energieffektivitet ska vara vassa och ligga i framkant.” Partistyrelsen anser att det är något oklart vilka normer motionärerna åsyftar, men vill betona att staten har ett ansvar för att genom lagar, regler, normer och olika styrmedel verka för att Sverige ska nå målen för energieffektivisering på nationell och EU-nivå. Det framgår också i avsnitt 4.2 punkt 3 att energisystemets miljö- och klimateffekter ska minskas genom bland annat energieffektivisering, och partistyrelsen ser inget behov av att i partiprogrammet ytterligare förtydliga hur detta ska ske på en mer detaljerad nivå. **Partistyrelsen anser därmed att punkt 8 ska bifallas och motion H6 anses besvarad.**

I **motion H7** yrkar motionärerna att det i avsnitt 4.1 läggs till en ny punkt med lydelsen: ”Livsstilsförändringar är en central del av lösningen på dagens klimat- och miljöproblem. Därför behövs politiska beslut på alla nivåer som underlättar för människor som vill göra livsstilsval som är gynnsamma för miljö och klimat.” Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning om att vår livsstil onekligen har en stor inverkan på mycket, och inte minst på miljön. Det är viktigt att miljöpolitiken utformas med samhälleliga styrmedel som möjliggör och uppmuntrar miljövänligt agerande i syfte att klara nationella och internationella miljöutmaningar utan att detaljstyra människors vardagsliv. Utrymme måste finnas för varje människa att, som framgår av programkommitténs föreslagna punkt 3, ta ett eget ansvar för sina handlingar. De generella och teknikneutrala ekonomiska styrmedel som framhålls i punkt 6 är exempel på sådana. **Partistyrelsen anser mot bakgrund till ovanstående att motion H7 kan anses besvarad med vad partistyrelsen anfört.**

Punkt 9 och **punkt 10** i programkommitténs förslag lyfter fram vattenfrågor och behovet att såväl skydda hav som säkra dricksvattenförsörjningen.

Motion H8 föreslår att det till avsnitt 4.1 punkt 10 läggs till följande meningar: ”Avloppsvatten ska renas tillräckligt och förhindras förorena dricksvattentäkter. Enskilda avloppsanläggningar ska deklareras vid fastighetsöverlåtelser.” Enskilda avlopp som har avsaknad av tillräcklig reningskapacitet är en viktig förklaringsfaktor till övergödning och det är också en förklaring till att det inte överallt finns ett tillräckligt gott skydd av dricksvatten. Paristyrelsen anser dock att inriktningen på de föreslagna skrivningarna ryms i de två punkterna i programkommitténs förslag, som inte behöver bli mer detaljerat avseende hur enskilda avlopp ska renas.

Motion H9 vill att det i avsnitt 4.1 punkt 10 läggs till en avslutande mening som lyder: ”En myndighet ska ges det övergripande ansvaret för avloppsvattnet och att det renas innan det släpps ut i vattens kretslopp.”

Med anledning av detta vill partistyrelsen anföra följande. Den 1 juli 2011 beslutade regeringen att inrätta Havs- och vattenmyndigheten, HaV, som har till uppgift att ansvara för frågor som rör våra hav och vatten. Nära hälften av de 700 000 fastigheter i Sverige som har enskilt avlopp bedöms i dag inte ha anläggningar som är godkända och cirka 130 000 av dem har enbart slamavskiljning. För att bromsa detta har

regeringen gett HaV i uppdrag att bedöma hur snabbt de allra sämsta enskilda avloppen kan bytas ut och hur processen kan drivas på. HaV ska i samråd med Boverket och med övriga berörda myndigheter utreda nödvändiga förändringar i regelverket kring enskilda avlopp, samt ta fram kostnadseffektiva författningsförslag. Förändringarna har till uppgift att leda till en ambitionshöjning för att minska de negativa effekterna på människors hälsa och miljön. En utgångspunkt är att förslagen ska bidra till att nå miljökvalitetsmålet ”Ingen övergödning”. Den lydelse motionärerna föreslår ingår således redan i dag i bemyndigandet för HaV. Mot bakgrund av ovanstående finner **partistyrelsen det motiverat att yrka bifall till punkt 9 och 10, avslå motion H8 samt anse motion H9 besvarad.**

I **punkt 11** fokuseras på kemikalielagstiftningen och att den europeiska kemikalielagstiftningen behöver skärpas. Programkommittén föreslår likaså att ett globalt samarbete inom FN initieras. I **motion H10** yrkas att det i avsnitt 4.1 punkt 11 läggs till följande: ”När det är möjligt och det finns bevis på negativa konsekvenser för miljö och hälsa bör Sverige gå före och stoppa användningen av skadliga ämnen.” Partistyrelsen anser att utgångspunkten bör vara att vi i EU och internationellt agerar för att få till så bra harmoniserade regelverk som möjligt, men att det kan vara motiverat att i enskilda fall överväga nationell lagstiftning för att skydda människors hälsa och miljön. Partistyrelsen vill framhålla att Folkpartiet och regeringen under de senaste åren fattat beslut om nationella förbud mot såväl fosfater i tvättmedel som kvicksilver. På båda områdena har sedan EU-harmoniserade regler införts. **Partistyrelsen yrkar bifall till punkt 11 och att motion H10 kan anses besvarad med vad partistyrelsen anfört.**

Punkt 12 i partiprogrammet berör avfallsfrågan. Programkommittén slår fast att avfallspolitiken måste förebygga att farliga ämnen, tungmetaller och läkemedelsrester inte sprids i naturen. **Motion H11** yrkar att det i avsnitt 4.1 punkt 12 i den första meningen läggs till ”… och återbruk” samt att i den sista meningen läggs till ”… och förhindra …” efter ”Avfallspolitiken måste förebygga …”. Motionären har enligt partistyrelsens förmenande gjort texten tydligare och partistyrelsen yrkar därmed **bifall till motion H11** och **bifall till punkt 12 med de ändringar som föreslås i motion H11**.

Partistyrelsen övergår nu till de miljö- och klimatpolitiska motioner som inte har direkt koppling till partiprogramsförslaget.

Motionärerna till **motion H12** menar att det i dag råder en för ensidig syn på hur tillväxt ska mätas, med en för strikt fokusering på att enbart ekonomisk tillväxt tillmäts betydelse för att bedöma välfärd och tillväxt på bekostnad av den sociala och miljömässiga delen. Motionärerna yrkar att Folkpartiet tar initiativ till att öka samarbetet med de aktörer som i dag använder SROI-metoden, för att bättre kunna bedöma och fatta beslut om vår välfärd, där större hänsyn tas till en verksamhets lönsamhet också väger in parametrar som väger in miljömässiga och sociala faktorer.

Partistyrelsen välkomnar och följer med intresse diskussionen framför allt internationellt om hur BNP på olika sätt kan utvecklas eller kompletteras med olika faktorer för att bättre internalisera exempelvis effekter på miljön i ekonomiska beslut. Det är angeläget att följa den diskussion som pågår, inte minst vad gäller utvecklingen av metoder för att värdera ekosystemtjänster, men ser ändå att det huvudsakliga angreppssättet bör vara att sätta pris på miljöeffekter genom till exempel utsläppshandel och koldioxidskatt, så att verklig miljönytta uppstår inom ramen för BNP. **Partistyrelsen föreslår att motion H12 avslås.**

Motionärerna till **motion H13** yrkande 1 anser att Sveriges kommuner ska stödjas ekonomiskt i arbetet med att utreda nödvändig anpassning av samhället på grund av klimatförändringens påverkan. I **motion H13 yrkande 2** föreslås att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) ska tilldelas väsentligt utökade medel för preventiva åtgärder mot exempelvis havsytshöjning, jordskred och översvämningar.

Partistyrelsen konstaterar att Sveriges kommuner och landsting, SKL, genomförde år 2009 en enkätundersökning rörande kommunernas arbete med klimatanpassning i den fysiska planeringen. Då angav en stor andel av kommunerna att de saknade tillräckliga planeringsunderlag för att kunna hantera klimatanpassningsfrågor i sin fysiska planering. År 2011 gjorde SKL en uppföljande enkät, i vilken det bland annat framkom att nio av tio kommuner arbetar med att anpassa den fysiska planeringen till ett förändrat klimat. Andelen kommuner som har fattat principbeslut eller har riktlinjer för klimatanpassning i planeringen har ökat från 29 till 39 procent. Ungefär en tredjedel av kommunerna angav att de i stor utsträckning hanterar frågorna i sin översiktsplan. På senare år har lagstiftningen förtydligats och statliga myndigheter har fått flera uppdrag som rör klimatanpassning. Länsstyrelserna arbetar också med att samordna och ta fram regionala underlag. SMHI har tillgängliggjort klimatdata för nedladdning för att en bredare grupp ska kunna ta del av väsentlig information gällande klimatdata.

Regeringen beslutade i budgetpropositionen för 2013 att avsätta 12 miljoner kronor per år mellan 2013 och 2016 till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB), SMHI och Statens geotekniska institut som ett led för att tillgodose de ökande kraven på underlag för klimatanpassningsåtgärder. Det är partistyrelsens uppfattning att det är såväl angeläget som viktigt att förebyggande klimatåtgärder fortsätter att arbetas fram, men att ansvaret för att planera, prioritera och genomföra klimatanpassade åtgärder måste ske i samarbete mellan kommuner och stat, då klimatanpassningsarbetet är såväl en nationell som en kommunal angelägenhet. Berörda statliga myndigheter och länsstyrelser behöver intensifiera sitt samarbete för kommunernas planeringsarbete. **Mot bakgrund av ovanstående bör motion H13 anses besvarad.**

I **motion H14** yrkar motionärerna på att landsmötet beslutar att ge partistyrelsen i uppdrag att verka för att rötslam ska betecknas som farligt avfall. Partistyrelsen ser liksom motionärerna riskerna med att tungmetaller läcker ut från åkrar där rötslam från avloppsreningsverk tillförts som gödsel. Det är framför allt genom mineralgödsel och stallgödsel som fosfor tillförs på åkermark, men även fosfor från avloppsslam och rötat hushållsavfall.

Partistyrelsen menar att det är angeläget att minska riskerna med giftspridning i samhället genom att till exempel rena slammet innan det går tillbaka till jord och skog. En god avfallshantering för både hushåll och företag är angelägen för att säkra det kretslopp som behövs för att återanvända material och hindra farliga ämnen från att spridas i miljön.

Naturvårdsverket har fått i uppdrag av regeringen att utreda hållbar återföring av fosfor, och i detta dels kartlägga fosforresurser och flöden i samhället och redovisa vilka av

dem som innehåller stora mängder fosfor, dels bedöma vilken potential det finns för hållbar återföring från de identifierade, stora resurserna och flödena. Naturvårdsverket ska även föreslå ett författningskrav för att möjliggöra spridning av olika fraktioner för återföring av fosfor till olika markområden. Partistyrelsen menar att det finns skäl att invänta slutredovisningen av uppdraget för att bedöma i vilken utsträckning det går att återföra exempelvis rötslam utan de negativa effekter motionärerna pekar på. Partistyrelsen föreslår att **motion H14 avslås**.

Motion H15 sätter fokus på Östersjön och fosforutsläppets påverkan på havet. I **yrkande 1** vill motionärerna att vi ska urinseparera vid källan, det vill säga toaletten. I **yrkande 2** att storskalig skörd av vass införs.

Övergödningen är kanske det enskilt största hotet mot den marina miljön och orsakas av hög tillförsel av näringsämnen från avloppsvatten, läckage från jordbruksmark, industrier och trafik. I Sverige finns det 400 000 enskilda avlopp, varav många med gammal teknik och dålig rening. En reducering av tillförseln av näringsämnen från såväl Sverige som andra länder runt Östersjön är därför en framtida nyckelfråga för detta känsliga innanhav, och åtgärder behövs i alla sektorer. Motionärerna tar upp angelägna frågeställningar som kan utgöra viktiga delar i arbete mot ett renare Östersjön och vad gäller urinseparering i toaletter finns det miljövinster att göra framför allt för hushåll med enskilda avlopp. Partistyrelsen är dock inte övertygad om att en generell urinseparering är det mest kostnadseffektiva styrmedlet för minskad övergödning. När det gäller förslaget om storskalig skörd av vass ifrågasätter inte partistyrelsen det motionärerna skriver om att vassen kan generera en stor mängd energi, förbättra vattenkvaliteten samt gynna den biologiska mångfalden. Partistyrelsen anser dock att varken miljö- eller energinyttan är tillräckligt klarlagda för att förespråka storskaliga verksamheter. Det hindrar förstås inte enskilda eller lokala initiativ som kan visa på miljönytta. Mot bakgrund av ovanstående yrkar **partistyrelsen att motion H15 avslås.**

I **motion H16** yrkar motionärerna att Folkpartiet utreder möjligheten att introducera ett skattesystem för klimatverksamma gaser, främst för koldioxid, enligt en beräkningsmodell som motionärerna presenterar. Motionärerna menar bland annat att handel med utsläppsrätter, till stora delar visat sig misslyckad, då priset på utsläppsrätter för koldioxid är försumbart jämfört med kolpriset. Motionärerna hävdar vidare att osäkerheten på koldioxidpriserna har en hämmande effekt på investeringsviljan vad gäller koldioxidminskningen och föreslår att en modell införs där det läggs en koldioxidskatt på alla fossila bränslen proportionerlig med dess kolinnehåll.

Partistyrelsen anser att principen att förorenaren ska betala är en viktig utgångspunkt i den liberala miljöpolitiken, och således även inom klimatpolitiken. Ekonomiska styrmedel som skatt på koldioxid samt handel med utsläppsrätter är två mycket effektiva verktyg i kampen mot klimathotet. Partistyrelsen konstaterar att utformningen av den svenska koldioxidskatten varit mycket gynnsam för de minskade växthusgasutsläpp Sverige åstadkommit de senaste decennierna, och att det europeiska utsläppshandelssystemet, trots att priset på utsläppsrätter just nu är mycket lågt, ändå styr effektivt mot de klimatmål EU beslutat om till 2020. Det finns samtidigt anledning att på olika sätt se över och stärka systemet för att det ska kunna vara ett centralt verktyg för klimatmål även bortom 2020, liksom att överväga hur åtminstone minimiskatter på koldioxid på EU- och internationell nivå kan utformas för att de sektorer som inte ingår i utsläppshandeln ska kunna minska sina utsläpp. I det arbetet är alla innovativa idéer välkomna, men partistyrelsen ser snarare att huvudlinjen bör vara att utveckla nuvarande modeller än att konstruera helt nya. Partistyrelsen föreslår att **motion H16 avslås**.

I **motion H17** föreslås att det ska bli lagligt att återvinna metaller vid kremering.

Partistyrelsen noterar att regeringen tillsatt en utredning som bland annat ska analysera om det är etiskt lämpligt och förenligt med en värdig behandling av de avlidna att införa en miljömässigt bra hantering av metallerna efter kremering. Om utredaren bedömer att det är lämpligt att återvinna metaller efter kremering ska utredaren se över om begravningslagen måste ändras och föreslå förändringar. Utredningen ska redovisa sina förslag den 31 december 2013. Partistyrelsen anser liksom regeringen att en återvinning av vissa metaller är en del i arbetet för en hållbar utveckling, men att det är rimligt att avvakta förslagen innan slutlig ställning tas i frågan. **Partistyrelsen yrkar därmed att motion H17 anses besvarad.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 4.1 punkt 1 bifalls

2. att motion B128 yrkande 1 och 2 avslås

3. att programkommitténs förslag avsnitt 4.1 punkt 2 bifalls

4. att programkommitténs förslag avsnitt 4.1 punkt 3 bifalls

5. att motion G122 yrkande 2 avslås

6. att programkommitténs förslag avsnitt 4.1 punkt 4 bifalls

7. att programkommitténs förslag avsnitt 4.1 punkt 5 bifalls

8. att programkommitténs förslag avsnitt 4.1 punkt 6 bifalls

9. att motion H3 avslås

10. att motion H4 anses besvarad

11. att motion H5 avslås

12. att programkommitténs förslag avsnitt 4.1 punkt 7 bifalls

13. att programkommitténs förslag avsnitt 4.1 punkt 8 bifalls

14. att motion H6 anses besvarad

15. att motion H7 anses besvarad

16. att programkommitténs förslag avsnitt 4.1 punkt 9 bifalls

17. att programkommitténs förslag avsnitt 4.1 punkt 10 bifalls

18. att motion H8 avslås

19. att motion H9 anses besvarad

20. att programkommitténs förslag avsnitt 4.1 punkt 11 bifalls

21. att motion H10 anses besvarad

22. att motion H11 bifalls

23. att avsnitt 4.1 punkt 12 ges lydelsen: ”Avfallets miljöpåverkan ska minskas genom fungerande återanvändning och återbruk. Ett kretslopp av växtnäring mellan stad och land måste utvecklas. Målet ska vara att alla grundläggande råvaror, såsom växtnäring och mineraler, ska cirkulera i produktionssystemet och att de små mängder med farliga ämnen som ändå återstår ska hanteras på ett miljösäkert sätt. Avfallspolitiken måste förebygga och förhindra att tungmetaller, läkemedelsrester och andra farliga ämnen sprids i naturen.”

24. att motion H12 avslås

25. att motion H13 anses besvarad

26. att motion H14 avslås

27. att motion H15 avslås

28. att motion H16 avslås

29. att motion H17 anses besvarad

Avsnitt 4.2 Energi

Motionerna H18–H45, H46 yrkande 1 och 4 samt H47–H57 och H68 yrkande 1

Punkt 1 och 2 i programkommitténs förslag fastslår på ett, enligt partistyrelsen, bra sätt att energifrågan är global och att EU:s gemensamma energipolitik ska utvecklas. El och annan energi måste produceras på ett sätt som varken hotar klimatet eller utarmar värdefull natur.

I **motion H18** yrkar motionären att det i punkt 2 läggs till meningen: ”Beroendet av importerad energi ska minska.” Motionären menar att Europa måste minska sitt beroende av energi från bl.a. Ryssland och Mellanöstern. Partistyrelsen kan konstatera att EU:s gemensamma energipolitik bygger på grundpelarna ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet. Under den sistnämnda pelaren kan det finnas anledning att, både av miljö- och säkerhetspolitiska skäl, diskutera nackdelarna med att göra EU långsiktigt beroende av till exempel fossilgas från tredje land. Det bör dock kunna utläsas i punkt 2 att även den enskilde medborgarens behov av trygg energiförsörjning är ett argument för en gemensam europeisk energipolitik. Därmed föreslås **motion H18 anses besvarad med vad partistyrelsen anfört. Partistyrelsen föreslår vidare att punkt 1 bifalls och att punkt 2 ges lydelsen: ”EU:s gemensamma energipolitik ska utvecklas. Detta behövs för att EU-medborgarna ska ha en tillförlitlig energitillförsel, för att näringslivet ska ha jämlika villkor samt av säkerhetspolitiska skäl.”**

I **punkt 3** slår programkommittén fast viktiga principer som också partistyrelsen delar, nämligen att energisystemets miljö- och klimateffekter ska minskas genom energieffektivisering och en successiv introduktion av klimatneutrala produktionsformer samt att staten i största möjliga mån ska vara neutral mellan energislag som uppfyller miljö- och säkerhetskraven. Det senare kan komma att innebära en gradvis utfasning av subventioner som i dag utgår till framför allt olika slags förnybara energiformer. Partistyrelsen föreslår att **punkt 3 bifalls.**

I **motion H68 yrkande 1** föreslås ett tillägg till partiprogrammet med lydelsen: ”Vi i Folkpartiet gillar energi, framförallt den som framställs på ett miljövänligt sätt. Skattelättnader, forskning och regelförenklingar ska göra det mer lönsamt och effektivt att satsa på ny teknik, bioteknik, energieffektivisering och bioenergi.”

Också partistyrelsen gillar energi som framställs på ett miljövänligt sätt, och anser att fortsatt höga ambitioner för forskning och utveckling behövs på miljö- och energiområdet, vilket framgår i programkommitténs förslag under 4.1. För detta behövs ingen ny punkt. Generellt är det viktigt med goda villkor (skatter, reglelverk) för innovation och företagande, men partistyrelsen vill samtidigt betona vikten av att staten är neutral mellan olika energislag och är därför tveksamma till om särskilda skattelättnader för viss teknikutveckling. Partistyrelsen anser att **motion H68 yrkande 1 bör avslås**.

Punkt 4 i programkommitténs förslag föreslår att höjningar av miljöskatter och slopade subventioner ska kompenseras med skattesänkningar som bibehåller näringslivets konkurrenskraft och enskilda människors köpkraft.

Motionärerna bakom **motion H19** vill att punkten omformuleras till en mer generell formulering som innefattar andra styrmedel för energiomställning än skatter och subventioner. I **motion H20** föreslår motionärerna att punkt 4 ska ändras så att det i stället ska framgå att höjningar av miljöskatter och slopade subventioner ska kompenseras med allmänna skattesänkningar eller direkta överföringar till befolkningen. **Motion H21**, som egentligen är väckt med anledning av programförslaget avsnitt 3.1.2 men som behandlas här, yrkar bland annat att en skatteväxling ska genomföras på allvar. Detta ska ske genom att ett stort antal miljarder flyttas från skatt på arbete till skatt m.m. på materiella resurser.

Med anledning av dessa motioner vill partistyrelsen anföra att ekonomiska styrmedel, såsom miljöskatter och miljöavgifter, är ett utmärkt sätt att begränsa miljöskadliga verksamheter. Principen om att förorenaren ska betala för sin miljöförstöring bör gälla i så hög grad som möjligt. Genom grön skatteväxling kan skatt på arbete i viss utsträckning ersättas med högre skatter på miljöförstörande verksamheter. Ökade intäkter från klimatskatter och avgifter bör dock inte leda till ett totalt sett högre skattetryck, utan till en genuin skatteväxling som ger lägre skatt på till exempel arbetsinkomster. Syftet med miljöskatter är inte i första hand att ge intäkter till statskassan utan att se till att miljöskadliga verksamheter minskar. De motioner som väckts med anledning av punkt 4 i programförslaget anses ligga inom linje för detta tänkande och därför anser partistyrelsen att **punkt 4 bör bifallas och att motionerna H19–H21 anses besvarade med vad partistyrelsen anfört**.

Motion H22, som yrkar att en ny punkt 4 skrivs in i programförslaget om den svenska elproduktionens klimatneutralitet, tar upp ett helt riktigt konstaterande att den svenska elproduktionen i princip är klimatneutral och att det i första hand är transportsektorns klimatpåverkan som måste minska.

Partistyrelsen anser att det är tillgodosett i förslaget till partiprogram och därmed bör **motion H22 anses besvarad**.

Programkommittén tar **i punkterna 5–8** upp olika energislag och deras för- och nackdelar. Ett stort antal motioner är väckta med anledning av dessa punkter. Partistyrelsen behandlar motionerna punktvis. Dessutom tas motioner som i sig inte direkt kan hänföras till partiprogrammet, men har anknytning till de olika punkterna, upp här.

Punkt 5 i programkommitténs förslag tydliggör att det för alla energislag ska finnas tydliga miljö- och säkerhetskrav, samt att det finns en stor potential att fortsätta bygga ut olika förnybara energislag.

Fem motioner kan relateras till punkt 5 i programförslaget. Till att börja med vill motionären bakom **motion H23** stryka den andra meningen i punkt 5. Det samma gäller **motion H24** i vilken det yrkas på att uppräkningen av energislag ska strykas från programförslaget. Motionärerna bakom **motion H25** vill ersätta ordet ”biogas” med ”bioenergi” då bioenergi omfattar flera energikällor än biogas. I **motion H26** föreslås att geotermisk energi också ska ingå i uppräkningen av energislag då detta energislag redan är beprövat och använt i stor skala. Slutligen så föreslås i **motion H27** att punkt 5 ska kompletteras med text om att elproduktionen från förnybara energikällor är ojämn och att det därför krävs tekniska lösningar för lagring och distribution. Därför bör enligt motionen kraftfulla satsningar göras på forskning och utveckling om dessa områden.

Partistyrelsen vill med anledning av dessa motioner anföra att en ökad andel förnybar energi till 2020 är en del i den energiöverenskommelse som regeringen enades om 2009. Som kan utläsas av punkterna 3 och 4 anser Folkpartiet att alla energislag vartefter och i så stor utsträckning som möjligt behöver stå på egna ben och staten ska vara neutral mellan dessa och inte gynna någon viss energiform med subventioner. Med detta sagt instämmer partistyrelsen i programkommitténs skrivningar att det finns en stor potential att bygga ut det förnybara och det är bra att det anges några exempel på olika energislag i programtexten, en uppräkning som dock inte behöver vara uttömmande. Därmed anser partistyrelsen att **motionerna H23–H26 bör avslås**.

Partistyrelsen håller med om det som anförs i **motion H27** om att det finns många utmaningar kring lagringen och distributionen av förnybara energikällor. Inte minst då framförallt vind- och solenergi är väderberoende. Därför kan en storskalig utbyggnad av förnybar el komma att kräva stora resurser för att exempelvis anpassa elnäten. Partistyrelsen konstaterar att det redan i dag pågår forskning och utveckling av kraftsystemet inom ramen för energiforskningen, och att detta inte behöver förtydligas i partiprogrammet. Partistyrelsen anser därmed att **punkt 5 bör bifallas och motion H27 avslås**.

I **punkt 6** i programkommitténs förslag beskrivs vikten av hänsyn till framför allt naturvärden vid utbyggnad av vindkraft. Ett antal motioner behandlar också frågor kring vindkraftens utbyggnad och miljöpåverkan. I **motion H28** yrkar motionärerna på att punkt 6 kompletteras med en mening om att de närboendes möjligheter att hävda sitt intresse att slippa vindkraft i sin boendemiljö bör stärkas. Motionären till **motion H29** vill att skrivningen i punkt 6 om ”relativt låga värden” ska ändras till ”ringa värden” och i **motion H30** yrkas det på att en mening med lydelsen ”Vid vindkraftsetableringar ska i första hand tas hänsyn till de människor som drabbas” läggs till punkten.

Tre motioner har också väckts som tar upp frågor som relaterar till vindkraft men som inte är knutna till programförslaget. I **motion H31** föreslås partistyrelsen ges i uppdrag att arbeta för att Naturvårdsverkets riktlinjer för vindkraftbuller skärps. I **motion H32** yrkas det att partistyrelsen ska granska vindkraftssatsningen med tonvikt på dess kostnader i förhållande till klimatnyttan, dess inverkan på elkraftssystemet och på natur och boendemiljö i god tid innan valet 2014. Slutligen vill motionären till **motion H33** att Folkpartiet ska ta ställning för en sänkning av utbyggnaden av svensk vindkraft från 30 TWh till 10 TWh.

Partistyrelsen anser att vindkraften har en viktig roll i den svenska energimixen. Partistyrelsen har samtidigt stor förståelse för att många boende kan känna sig störda av vindkraft ur såväl miljö- som bullersynpunkt. I programförslaget föreslås det att vindkraften ska koncentreras till redan exploaterade områden och områden med relativt låga skyddsvärden, samt att det ska visas stor hänsyn till skyddade naturområden i exempelvis kust- och fjällandskapet innan vindkraft etableras.

Partistyrelsen är därutöver inte beredd att ytterligare skärpa möjligheten till vindkraftsetableringar, men vill påminna om att Folkpartiet värnar om det kommunala vetot när det gäller etablering av vindkraft som ger den lokala demokratin en möjlighet att avvisa vindkraftparker som exempelvis bedöms bli störande för kringboende eller på annat sätt inte passar in i den kommunala planeringen. Därmed anser partistyrelsen att **motionerna H28–H30 bör avslås medan motion H31 bör anses besvarad med vad partistyrelsen anfört.**

Motionärerna till **motion H32** tar upp flera kritiska aspekter av vindkraftsutbyggnaden. Folkpartiet står bakom den energiöverenskommelse som bland annat innebär en planeringsram om 30 TWh vindkraft till 2020, men programkommittén inskärper samtidigt i sitt förslag på vilka villkor vindkraften ska kunna byggas ut. Motionärerna tar vidare upp frågeställningen om inverkan på och kostnader för elsystemet, som partistyrelsen kommenterar i yttrandet om motion H27. Därmed anser partistyrelsen att **motion H32 bör anses besvarad med vad partistyrelsen anfört.**

Motion H33 yrkar att Folkpartiet ska ta ställning för en minskning av utbyggnaden av svensk vindkraft från 30 TWh till 10 TWh. Partistyrelsen gissar att motionären syftar på den planeringsram om 30 TWh som riksdagen fattat beslut om och som innebär att det på kommunal och regional nivå ska skapas planeringsförutsättningar för den mängden vindkraft, dvs. genom att till exempel i översiktsplanen peka ut områden lämpliga för produktion av vindel. Det rör sig alltså inte om ett utbyggnadsmål. I Boverkets rapport ”Utvärdering och uppföljning av stöd till planeringsinsatser för vindkraft” (2012:21) framgår att kommunerna har en planeringsberedskap för utbyggnaden av vindkraftverk på cirka 100 TWh. Boverket har inte haft möjlighet att kvalitetsgranska dessa uppgifter, men gör bedömningen att det finns planmässiga förutsättningar för att den planeringsram för vindkraft på 30 TWh som regeringen har satt upp redan kan nås. **Partistyrelsen föreslår att punkt 6 bifalls och motion H33 avslås.**

Programkommitténs förslag till **punkt 7** behandlar vattenkraften, och slår bland annat fast vikten av att kraftverken lever upp till dagens miljöregler. Partistyrelsen vill särskilt ställa sig bakom programkommitténs åsikt om att vi även i

fortsättningen ska freda de fyra nationalälvarna från utbyggnad och att detta också ska gälla övriga i lag skyddade vattendrag.

Denna punkt har föranlett några motioner som både är knutna till programförslaget och sådana som inte är det. Också här väljer partistyrelsen att behandla dem tillsammans. I **motion H34** yrkas att energiavsnittet i programförslaget kompletteras med en ny punkt som uttalar att statligt ägda fallrättigheter i utbyggda eller outbyggda älvar och vattendrag ska kvarstå i statlig ägo. I **motion H35** önskar motionärerna att punkt 7 i programförslaget kompletteras med en mening med lydelsen: ”Detta gäller också de existerande kraftverken.” **Motion H36** kan sägas ha anknytning till samma fråga då motionärerna önskar att Folkpartiet ska arbeta för att regeringen snarast utarbetar och förelägger riksdagen ett program med åtgärder för att årligen undanröja vandringshinder för fisk och andra vattenlevande djur för att kunna leva upp till EU:s vattendirektiv senast till år 2021.

När det gäller fallrättigheterna så ser partistyrelsen att det bör vara av större vikt att skyddslagstiftningar tillämpas och följs när det gäller att värna naturvärden i reglerade vattendrag. Dessutom anser partistyrelsen att det inte är rätt nivå att i ett partiprogram detaljreglera statliga bolags verksamhet. Därmed bör **motion H34 avslås**.

Vattenkraftverk kan behöva byggas om för att minimera skador på natur och miljö. EU:s vattendirektiv pekar på en rad åtgärder som syftar på att förbättra och återskapa vattenmiljöer, och regeringen har också tillsatt en utredning som ska se över hur bland annat vattenkraftverk med tillstånd enligt äldre lagstiftning ska kunna leva upp till miljöbalkens krav. Detta framgår av punkt 7, som bör anses omfatta såväl befintliga som eventuella nya vattenkraftverk. Partistyrelsen anser att **motion H35 därmed kan anses besvarad med vad partistyrelsen anfört**. Partistyrelsen instämmer i det som anförs i motion H36 om vikten av att arbetet med åtgärdsprogram fortskrider med målet att Sverige ska uppfylla EU:s vattendirektiv, men anser att andemeningen i motionen väl tillgodoses av punkt 7. Partistyrelsen föreslår därför **att punkt 7 bifalls** och **motion H36 anses besvarad med vad partistyrelsen anfört**.

Punkt 8 i programkommitténs förslag behandlar kärnkraft. Flera motioner tar upp frågor kring kärnkraften. Här finns även motioner som inte är knutna till programförslaget men som behandlas i anslutning till denna punkt.

I **motion H37** yrkas ett tillägg i programtexten på punkt 8 som innebär att nya kärnkraftverk ska kunna byggas utan restriktioner av antal eller placering om de klarar högt ställda säkerhetskrav. Motionären bakom **motion H38** är inne på samma tillägg. I **motion H39** lyfts frågor kring kärnkraftsforskning. Motionärerna vill att tredje meningen under punkt 8 ändras till: ”Fortsatt forskning och utveckling behövs för att minimera riskerna vid drift, hantering av bränsle och avfall, för att begränsa kärnvapenspridningen samt för att kommersialisera reaktorer som utnyttjar bränslet bättre än nuvarande lättvattenreaktorer.” Dessutom bör, enligt motionärernas yrkande 2, en fjärde mening tillföras punkten med denna lydelse: ”Svenska staten och Europeiska unionen har ett ansvar att även fortsättningsvis stödja kärnteknisk forskning för fredliga ändamål.” I **motion H40** yrkas att partistyrelsen ska ges i uppdrag att arbeta för kärnteknisk forskning med inriktning på den fjärde generationens kärnkraftverk och då med smält bly som moderator. I **motion H41** lyfter motionärerna fram ny kärnteknik som ett sätt att återanvända redan använt kärnbränsle. Motionärerna önskar ökade anslag till forskning inom kärnteknik så att nya kärnkraftverk kan byggas. Motionärerna bakom **motion H42** vill att det skrivs in i programförslaget att lagstiftning ska reglera ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor och att innehavare av kärnkraftreaktorer ska finansiera skadeståndsansvaret. I **motion H43** yrkas att när gamla kärnkraftsreaktorer byts ut mot nya så ska spillvärmen från dessa kunna utnyttjas för fjärrvärme.

Partistyrelsen ställer sig bakom programkommitténs text om att nya kärnkraftsreaktorer ska kunna byggas om de klarar de högt ställda säkerhetskrav som ställs. Det är också viktigt att betona att forskning och utveckling måste fortsätta för att kunna få fram ny teknik för reaktorer samt för att på ett ännu säkrare sätt hantera bränsle och avfall.

Partistyrelsen konstaterar att kärnkraften, som står för nästan hälften av Sveriges elproduktion, är en mycket viktig anledning till Sveriges låga utsläpp av växthusgaser. Folkpartiet anser att gamla kärnkraftsreaktorer som har tjänat ut ska få ersättas med nya. De nuvarande reaktorerna pensioneras från 2020-talet och framåt. Ska Sverige klara av att möta klimathotet och samtidigt värna energiförsörjningen och jobben behöver dessa ersättas med nya reaktorer. Byggtiden för en ny reaktor uppskattas vara mellan 12 och 15 år, varför planering av nya reaktorer snarast behöver påbörjas. Alliansen har kommit överens om att de tio reaktorer som nu är i drift kan komma att ersättas av maximalt tio nya reaktorer på de platser där reaktorer i dag är lokaliserade. Vid landsmötet 2009 fattades beslut om att Folkpartiets ståndpunkt ska vara att Sverige på lång sikt bör öppna möjligheter, inte bara för att ersätta befintlig kärnkraft, utan också vid behov öka antalet kärnkraftsreaktorer. Detta bör också framöver vara partiets linje. Partistyrelsen anser därmed att **motionerna H37 och H38 bör anses besvarade.**

Det har åter blivit tillåtet att forska om kärnkraft och om ny kärnkraft. Detta är positivt. Den så kallade fjärde generationens kärnteknologi innebär säkrare reaktorer som kan använda bränslet effektivare och innebär mindre avfallsmängder. Fjärde generationens reaktorer kan dock ersätta befintlig kärnkraft först på lång sikt. Ny kärnkraft kommer att behöva byggas innan dess, men även nya reaktorer av den tredje generationen kommer att kunna använda bränslet mer effektivt och med mindre avfallsmängder. Något ytterligare förtydligande av texten på detta område i programförslaget behövs inte. Därmed anser partistyrelsen att **motionerna H39–H41 bör anses besvarade med vad partistyrelsen anfört**.

När det gäller yrkandet i **motion H42** om att innehavare av kärnkraftsreaktorer ska finansiera skadeståndsansvaret kan partistyrelsen konstatera att de lagar som riksdagen antagit 2010 innebär att kärnkraftsföretagen ålagts ett obegränsat ekonomiskt ansvar för skador som orsakats av kärnkraften. Kraven på företagen att ställa finansiella säkerheter har höjts avsevärt. De nya reglerna förutsätter dock att Pariskonventionen med 2004 års ändringsprotokoll träder i kraft. Regeringen har konstaterat att skulle ett sådant ikraftträdande dröja avsevärt kan det bli aktuellt att utreda behovet av att införa nya svenska regelverk i avvaktan på detta. Partistyrelsen föreslår att **motion H42 anses besvarad med vad partistyrelsen anfört.**

Partistyrelsen instämmer med motionärerna i **motion H43** att det vore bra om man kunde använda spillvattnet från kärnkraften som fjärrvärme. Frågan har utretts flera gånger och hittills har det varit svårt att genomföra detta. Mycket beroende på att dagens kärnkraftverk inte ligger i närheten av större orter. Detta utesluter dock inte att det kan bli aktuellt i framtiden att utnyttja fjärrvärmen från kärnkraftverk. **Motion H43 bör därför anses besvarad med vad partistyrelsen anfört. Partistyrelsen yrkar vidare bifall till programkommitténs punkt 8.**

Det finns några motioner som föreslår att nya punkter ska införas i programförslaget. I **motion H44** föreslår motionärerna att en ny punkt ska införas om att Sverige och Norden, genom den goda tillgången på vattenkraft, har en god potential att hjälpa våra grannländer att minska koldioxidutsläppen från sin elproduktion. Det behövs därför fler utlandsförbindelser i elnätet för att underlätta handel med el över gränserna. I **motion H45** har motionären samma tankegångar och önskar ett gemensamt nordiskt energisystem som syftar till att slippa oljeberoendet. I **yrkande 1** föreslås en ny punkt med följande lydelse: ”Folkpartiet kommer att sträva efter att skapa ett mer gemensamt Norden som hjälper de involverande nationerna och kommer därför att satsa för ett energisjälvförsörjande Norden för att bryta oljebehovet och spara kronor från importer av olja och gas för att i stället satsa dessa pengar på arbetsskapande reformer samt en utökad nationell energiproduktion tillsammans med de övriga nordiska länderna.” I motionens **yrkande 2** vill motionären sträva efter att bryta oljeberoendet och satsa på forskning och produktion av alternativa energikällor i Sverige.

Partistyrelsen instämmer i att det är en bra utveckling att fortsätta bygga ihop elnäten inom Norden, där vi ju redan har en gemensam elmarknad, samt med ytterligare utlandsförbindelser till övriga EU-länder. En positiv effekt av detta är att Sverige kan exportera klimatneutral och säker el till andra länder. Partistyrelsen instämmer vidare med motionärerna om vikten av att bryta beroendet av olja och för den delen andra fossila energislag, och noterar att regeringens energiforskningssatsning möjliggör forskning kring exempelvis solcells- och vågkraftsteknik, och framtidens el- och hybridbilar. Med detta vill partistyrelsen att **motionerna H44 samt H45 anses besvarade**.

I **motion H46 yrkande 1 och 4** uppmärksammas behovet av tillgång till el med hög tillgänglighet på alla platser i Sverige där det finns verksamheter eller permanentboende, samt att säkringen av elnätet påskyndas. Partistyrelsen anser att motionärerna tar upp en mycket angelägen fråga. Det är viktigt att elnätet i Sverige är driftsäkert och pålitligt och att arbetet med att öka elsäkerheten fortsätter, om möjligt i ännu högre tempo. I detta ingår också att gräva ned ledningar där så är befogat. Partistyrelsen anser att förslagen på det generella planet ligger i linje med den politik som Folkpartiet driver i regeringen, och föreslår att **motion H46 yrkande 1 och 4 anses besvarade**.

Motionärerna bakom **motion H47** tar upp frågor kring bioenergi och vill att en ny punkt förs in i programförslaget med lydelsen: ”Biobränsle kan bidra till energiomställningen mot mindre klimatpåverkan. Men den kan även skada biologisk mångfald och bidra till högre växthusgasemissioner samt konkurrera med matproduktion. Därför bör bioenergi i första linje utvinnas ur avfallsprodukter eller odlas på mark med ringa naturvärden som ej kan användas för matproduktion. Bioenergi som riskerar att konkurrera med matproduktion eller direkt eller indirekt bidrar till uppodling av naturområden ska inte vara berättigad till subventioner eller annat stöd.”

Partistyrelsen kan instämma i stora delar av innehållet i motionen, och det pågår under 2013 förhandlingar i EU om det så kallade ILUC-direktivet som hanterar många av de frågeställningar motionären lyfter. Med risk för att partiprogrammet snabbt blir inaktuellt, beroende på hur förhandlingarna faller ut, och med beaktande av att det i programförslagets avsnitt 4.3 punkt 1 redan framgår att energi ska produceras så att inte värdefull natur utarmas, bedömer partistyrelsen att tillägget inte är nödvändigt. Därmed bör **motion H47 anses besvarad med vad partistyrelsen anfört**.

I **motionerna H48 och H49** lyfts frågan om nettodebitering av el, det vill säga att den el som enskilda hushåll eller företag producerar ska kvittas mot annan el som de tar emot från elnätet. I **motion H48** föreslås en ny punkt 8 i avsnittet med lydelsen: ”För mikroproduktion av el ska nettodebitering tillämpas, det vill säga att den el som enskilda hushåll eller företag producerar ska kvittas mot annan el som de tar emot från elnätet.” Motionärerna till **motion H49** anser att Folkpartiet ska verka för införande av timbaserad elenergimätning och informationsöverföring av priset på elenergi till elkonsument. Partistyrelsen kan konstatera att ett system med timmätning av el redan införts i Sverige. Det är precis som motionärerna skriver i motion H49 ett utmärkt sätt att styra sin elförbrukning till de tider på dygnet då elpriset är som lägst. Än så länge är det endast få konsumenter som har tecknat timavtal, men förhoppningsvis blir de fler i takt med att det blir känt att det är möjligt.

Frågan om så kallad nettodebitering är en tjänst som vissa elhandelföretag erbjuder redan i dag. Partistyrelsen tycker att det är bra om småskalig elproduktion kan uppmuntras. Om enskilda som producerar en nyttighet kan sälja den på detta sätt är det bra. Regeringen har öppnat upp för ett system med nettodebitering av el och frågan bereds för närvarande inom regeringskansliet. Partistyrelsen anser att **motionerna H48 samt H49 får anses besvarade med vad partistyrelsen anfört**.

Motion H50 yrkande 1 vill införa en ny punkt om solenergi i programförslaget med lydelsen: ”Solenergi. Montering av elgenererande solceller ska stödjas vid ny- och ombyggnad av fastigheter. Med solceller genereras elkraft lokalt, vilket minskar samhällens utsatthet och kraven på kraftnätskapacitet. Solcellsel skapar inga utsläppsproblem och ger inga bullerstörningar. Kraven på service och underhåll är minimala.” Partistyrelsen anser att elgenererande solceller är en intressant teknik där utveckling går snabbt för närvarande, och av det skälet räknas också solenergi upp bland förnybara energislag i avsnitt 4.3 punkt 5. Mot den bakgrunden bör **motion H50 yrkande 1 avslås.**

I **motion H50 yrkande 2** vill motionärerna att utbyggnaden av elgenererande solceller ska underlättas genom lagstiftning, bygglovsregler, skatte- och tariffsystem m.m. Precis som när det gällde motion H49 kan partistyrelsen konstatera att timmätning av el redan är infört i Sverige. I övrigt är det viktigt att solceller ska vara ett energisystem som står på egna ben utan vare sig subventioner eller för den delen pålagor. Det är mot den bakgrunden som Folkpartiet gick emot EU-beslutet under våren 2013 att införa skyddstullar

på solceller från Kina. **Motion H50 yrkande 2 bör därmed anses besvarat.**

Slutligen yrkar **motion H51** att programförslaget ska kompletteras med en ny punkt om att energilösningar för bostäder ska vara teknikneutrala. Motionären anser att alltför många kommunala beslut i dag leder till fjärrvärmeanslutning vilket inte kan sägas vara teknikneutralt. Partistyrelsen delar helt denna uppfattning. Det finns exempel på kommuner som i princip tvingar fastighetsägare till fjärrvärmeanslutningar trots att den finns andra alternativ till uppvärmning som är minst lika miljövänliga. Motionens yrkande om teknikneutralitet kan anses vara tillgodosedd med formuleringen om teknikneutralitet i programförslagets punkt 3. **Motion H51 bör därmed anses besvarad med vad partistyrelsen anfört**.

Ett antal motioner tar upp energipolitiska frågor som inte är direkt knutna till partiprogramsförslaget.

I **motion H52** behandlas allmänna frågor kring energipolitik. Motionärerna yrkar att elenergi ska genereras så miljövänligt som möjligt, att olika energikällorna ska vägas objektivt mot varandra, att antalet döda ska minimeras och naturpåverkan ska minskas. Dessa punkter kan säga ligga i linje med vad som står i programkommitténs förslag och därmed föreslår **motion H52 besvarad med vad partistyrelsen anfört**.

Motionärerna bakom **motion H53** vill att landsmötet ska uttala sig för att effektskatten på kärnkraft ska slopas och att alla kraftslag ska ha en likvärdig produktionsbeskattning (**yrkande 1)** och att partistyrelsen ska driva denna fråga (**yrkande 2)**. Som programkommittén föreslår i avsnitt 4.3 punkt 3 bör staten i möjligaste mån vara neutral mellan energislag som uppfyller miljö- och säkerhetskraven. Partistyrelsen vill i sammanhanget påminna om regeringens skrivelse ”Kärnkraft utan statliga subventioner” (skr. 2011/12:141), där regeringen gör bedömningen att det skattemässiga regelverket i sig inte innebär någon subventionering eller positiv särbehandling av kärnkraften, men att det kan konstateras att kärnkraften tvärtom är det elproduktionsslag som är hårdast beskattat, genom bl.a. skatten på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer. Den särskilda effektskatt som finns på kärnkraftsel är en tydlig extra pålaga på ett speciellt energislag, som dessutom är klimatpolitiskt mycket svårmotiverad. Partistyrelsen anser därför att det är rimligt att effektskatten på kärnkraft avvecklas på sikt när lämplig finansiering finns. Därför anser partistyrelsen att **motion H53 anses besvarad med vad partistyrelsen anfört**.

I **motion H54** pläderas för att Sveriges tillgångar på uran bör utvinnas. Motionärerna konstaterar att det finns gott om uran i Sverige och att vi också borde utvinna uran om vi ska behålla kärnkraften i Sverige. Partistyrelsen vill här påpeka att lagstiftningen inte förbjuder uranbrytning. Det är möjligt att bryta uran i Sverige givet att nödvändiga tillstånd ges i den trestegsprocess som inleds med prospektering och provbrytning, och som säkerställer en omfattande miljöprövning. Det sista steget är uranbrytning i kommersiell skala. Uranbrytning är således tillåten och regleras i 5 § lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet. Därför bör **motion H54 anses besvarad**.

I **motion H55** föreslår motionärerna att Folkpartiet ska driva på för att hitta gemensamma nordiska och europeiska lösningar för kärnavfallshantering, däribland ett gemensamt slutförvar för högaktivt avfall tillsammans med Finland. Partistyrelsen är av den meningen att Sverige har utvecklat säkra metoder för lagring av kärnavfall. Efter årtionden av forskning och undersökningar har SKB (Svensk kärnbränslehantering AB) valt Forsmark som platsen för det svenska slutförvaret. Internationellt har Sverige genom åren arbetat tillsammans med bland andra IAEA för att öka kunskapen om säker lagring av kärnkraftsavfall. Finland och Sverige har ett gemensamt intresse att utveckla kunskapen om lagring av avfall i svenskt och finskt bergmaterial. Kärnkraften ger mycket lite avfall i förhållande till den el som den genererar. Ny teknik på kärnkraftsområdet, såsom den fjärde generationens kärnkraft, kommer dessutom att kunna utnyttja kärnbränslet än mer effektivt varvid ännu mindre avfall skapas. Därmed kan **motion H55 anses besvarad med vad partistyrelsen anfört**.

I **motion H56** lyfts frågor om strålning och forskning kring strålning, och motionärerna yrkar att Folkpartiet ska verka för forskning om strålningens inverkan på människan, förändrade gränsvärden, samt en utredning beträffande bakgrundsstrålningen från 1960-talet och framåt. Partistyrelsen anser att det är viktigt med forskning kring dessa frågor och konstaterar att sådan pågår, men att det inte finns anledning att från landsmötets sida definiera inriktningen på strålskyddsforskningen. Partistyrelsen föreslår att **motion H56 avslås.**

Slutligen föreslår motionären bakom **motion H57** att landsmötet ska uppdra till partistyrelsen att skyndsamt ta initiativ så svenskarna också kan välja värmeleverantör precis som man redan kan välja leverantör av el, hemtjänst eller skola. Motionären vill därför att fjärrvärmemonopolet ska tas bort. Precis som det nämns i motionen har frågan utretts, men ännu inte resulterat i att så kallat tredjepartstillträde genomförts. Partistyrelsen instämmer i andemeningen att fjärrvärmemarknaden bör avmonopoliseras. Det bör ske i den mån och på det sätt det är tekniskt och ekonomiskt möjligt. Därmed anser partistyrelsen att **motion H57 bör anses besvarad med vad partistyrelsen anfört.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att motion H18 anses besvarad

2. att programkommitténs förslag avsnitt 4.2 punkt 1 bifalls

3. att avsnitt 4.2 punkt 2 ges lydelsen: ”EU:s gemensamma energipolitik ska utvecklas. Detta behövs för att EU-medborgarna ska ha en tillförlitlig energitillförsel, för att näringslivet ska ha jämlika villkor samt av säkerhetspolitiska skäl.”

4. att programkommitténs förslag avsnitt 4.2 punkt 3 bifalls

5. att motion H68 yrkande 1 avslås

6. att programkommitténs förslag avsnitt 4.2 punkt 4 bifalls

7. att motionerna H19–H21 anses besvarade

8. att motion H22 anses besvarad

9. att motionerna H23–H26 avslås

10. att programkommitténs förslag avsnitt 4.2 punkt 5 bifalls

11. att motion H27 avslås

12. att motionerna H28–H30 avslås

13. att motion H31 anses besvarad

14. att motion H32 anses besvarad

15. att programkommitténs förslag avsnitt 4.2 punkt 6 bifalls

16. att motion H33 avslås

17. att motion H34 avslås

18. att motion H35 anses besvarad

19. att programkommitténs förslag avsnitt 4.2 punkt 7 bifalls

20. att motion H36 anses besvarad

21. att motion H37 anses besvarad

22. att motion H38 anses besvarad

23. att motion H39 anses besvarad

24. att motion H40 anses besvarad

25. att motion H41 anses besvarad

26. att motion H42 anses besvarad

27. att motion H43 anses besvarad

28. att programkommitténs förslag avsnitt 4.2 punkt 8 bifalls

29. att motion H44 anses besvarad

30. att motion H45 anses besvarad

31. att motion H46 yrkande 1 och 4 anses besvarade

32. att motion H47 anses besvarad

33. att motion H48 anses besvarad

34. att motion H49 anses besvarad

35. att motion H50 yrkande 1 avslås

36. att motion H50 yrkande 2 anses besvarat

37. att motion H51 anses besvarad

38. att motion H52 anses besvarad

39. att motion H53 anses besvarad

40. att motion H54 anses besvarad

41. att motion H55 anses besvarad

42. att motion H56 avslås

43. att motion H57 anses besvarad

Avsnitt 4.3 Naturvård

Motionerna H58–H66

Punkt 1 i detta avsnitt slår fast att naturvården måste få en renässans, och för att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i form av olika naturtyper och arter behövs ökade restaureringsinsatser och fler skyddade sammanhängande områden både på land och i vatten.

I **motion H58** yrkar motionärerna på att en skrivning om de unika ängs- och hagmarkerna med inslag av gamla ekar i Östergötland och Småland läggs in i partiprogrammet. Partistyrelsen instämmer i att det finns skyddsvärda ängs- och hagmarker, men anser att texten i partiprogrammet bör undvika att vara för detaljerad och specifik i så måtto att inte referera till specifika regionala och lokala exempel. I **motion H59** yrkas att första meningen i punkt 1 ändras till: ”Naturvården måste fortsätta vara ett prioriterat område.”

Partistyrelsen anser att partiprogramförslagets nuvarande lydelse bör kvarstå eftersom den speglar partistyrelsens syn att naturvården inte varit tillräckligt prioriterad. Partistyrelsen är vidare positiv till att programkommittén lyfter fram betydelsen av samverkan med lokalbefolkningen, men anser att skrivningen bör förtydligas till att gälla såväl naturvård som viltförvaltning. **Partistyrelsen yrkar därmed att punkt 1 ges lydelsen; ”Naturvården måste få en renässans. För att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i form av olika naturtyper och arter behövs ökade restaureringsinsatser och fler skyddade sammanhängande områden både på land och i vatten. Staten ska sträva efter god samverkan med markägare och lokalbefolkning i naturvård och viltförvaltning.” Vidare yrkas att motionerna H58 och H59 avslås.**

Punkt 2 i partiprogramförslaget betonar vikten av att allmänheten ges tillgång till skog, mark och stränder och att dessa ska värnas på bästa sätt. Likaså slår partiprogramförslaget fast att värdefulla skog-, fjäll-, kustområden m.m. samt sjöar och vattendrag ska ha ett starkt skydd. I **motion H60** yrkas att den andra meningen i andra punkten ges följande lydelse: ”Fjäll-, skogs- och kustområden samt sjöar och vattendrag med höga naturvärden ska ha ett starkt skydd.” Motivet är enligt motionären att det är oklart huruvida begreppet ”värdefulla” syftar till ekonomiskt eller naturvärde. Partistyrelsen tolkar skrivningen som att det är naturvärdet som åsyftas, och att motionens föreslagna skrivning tydliggör detta på ett bra sätt. Partistyrelsen yrkar därmed **bifall till motion H60, och bifall till punkt 2 med den ändring som föreslås i motion H60.**

Punkt 3 i partiprogramförslaget innebär att det bör finnas ett starkare strandskydd i områden med ett högt exploateringstryck samtidigt som det ska bli lättare att få dispens i områden med ett lågt exploateringstryck. Partistyrelsen instämmer till fullo. Partistyrelsen yrkar **bifall till punkt 3.**

Punkt 4 handlar om allemansrätten, och lägger fast att allmänhetens möjlighet att utan avgifter kunna röra sig i skog och mark tillhör det mest centrala i den svenska synen på människans relation till naturen. Partistyrelsen konstaterar att Folkpartiet har en lång tradition av att värna allemansrätten, och även fortsättningsvis ska göra det. Partistyrelsen konstaterar att programkommittén valt att sätta ned foten i en omtvistad fråga som rör tolkningen av allemansrätten, nämligen möjligheten att finansiera särskilda friluftsanläggningar med användaravgifter. Partistyrelsen finner att en sådan möjlighet inte per definition kan anses strida mot allemansrätten, men att gränsen är flytande och att frågan om vilken typ av anläggningar det kan vara frågan om och villkoren i övrigt behöver diskuteras vidare och kanske avgöras från fall till fall, utifrån ett allemansrättsligt perspektiv. Partistyrelsen yrkar **bifall till punkt 4.**

I **punkt 5 och 6** lyfts vikten av att skydda hotade arter fram. Vikten av internationellt samarbete för att bekämpa smuggling och olovlig jakt påtalas liksom att Sverige ska ha livskraftiga stammar av de fem stora rovdjuren björn, järv, lo, varg och kungsörn.

I **motion H61** föreslås att det görs ett tillägg till punkt 6: ”De djurägare som drabbas av rovdjursangrepp ska få full ersättning för sina kostnader. Detsamma ska gälla förebyggande åtgärder som rovdjursstängsel m.m.” I **motion H62 yrkande 1** föreslås att det läggs till en mening som lyder: ”Vad som är en livskraftig stam ska bestämmas av vetenskapen.” I **yrkande 2** föreslås att följande mening läggs till: ”God ekonomisk kompensation till djurägare som drabbas av rovdjursangrepp är viktigt för acceptansen för rovdjur.” I **yrkande 3** föreslås att följande mening läggs till: ”Forskning och utbildning om metoder för att förebygga rovdjursangrepp på tamdjur ska förstärkas, och bevisat effektiva åtgärder ska i stor utsträckning subventioneras med allmänna medel.” I **motion H63** yrkar motionärerna att sista meningen i punkt 6 tas bort och följande text läggs till: ”Förvaltningen av vargstammen ska bli tydligare och mera långsiktig genom att: 1. En nationell förvaltningsplan tas fram med tydliga mål och åtgärdsplaner. 2. Vargfria zoner ska tillskapas. 3. Bidrag ska ges även för underhåll av stängsel. 4. Viltförvaltningsdelegationerna får en klarare och tydligare roll så att dialogen med lokalbefolkningen i berörda områden kan förbättras.”

Partistyrelsen anser att de fem stora rovdjuren – varg, lodjur, björn, järv och kungsörn – är en omistlig del av den svenska naturen, och instämmer i regeringens mål med rovdjurspolitiken som är att Sverige ska ha livskraftiga stammar av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn där varje art ska finnas inom sitt naturliga utbredningsområde. Samtidigt måste beslut som rör förvaltningen av rovdjur fattas nära människor som lever i rovdjurens närhet. Regeringen har därför tagit flera beslut för att utforma en politik där rovdjursförvaltningen sker nära de som upplever konsekvenserna av rovdjursstammarnas tillväxt. Vissa beslut om förvaltning av rovdjursstammarna har förts ned från den centrala nivån till regional nivå i och med inrättande av viltförvaltningsdelegationerna, där samarbete sker mellan miljöorganisationer, jägare, markägare och lokala politiker. En fortlöpande utvärdering av den nya förvaltningen är angelägen.

Naturvårdsverket fastställde den 1 juni 2012 en förvaltningsplan för varg. Syftet med planen är att skapa tydlighet och förutsägbarhet i den svenska vargförvaltningen. Den grundläggande utgångspunkten för svensk vargförvaltning är att säkerställa en gynnsam bevarandestatus för vår vargstam.

Under senare år har vargstammens genetik förbättrats på naturlig väg i och med att två vargar har invandrat och reproducerat sig under åren 2008 till 2010 och 2012. Arbetet med aktiva åtgärder för den genetiska förstärkningen av vargstammen inom Sverige behöver fortsätta. Det innebär att den svenska vargstammen förstärks genom att sätta ut vargvalpar samt att invandring fortsatt underlättas.

Det är av största vikt att den svenska vargförvaltningen bedrivs på vetenskaplig grund och att Sverige fullgör våra EU-rättsliga skyldigheter under art- och habitatdirektivet.

Det är också partistyrelsens uppfattning att det är värdefullt med stängselstöd, och Folkpartiet har medverkat till att extra medel tillskjutits denna viktiga åtgärd. Om det skulle visa sig behövas är partistyrelsen inte främmande för att se över behovet av ytterligare höjd stängselersättning, liksom frågan om ekonomisk kompensation till djurägare som drabbas av rovdjursangrepp. Partistyrelsen avvisar förslaget om att tillskapa vargfria zoner med hänvisning till att varje art ska finnas inom sitt naturliga utbredningsområde, och bedömer sammantaget att programkommitténs punkt 5 och 6 sammanfattar essensen av det ovan anförda. Mot bakgrund av ovanstående anser partistyrelsen därmed att **punkt 5 och 6 ska bifallas samt att motionerna H61–H63 ska avslås.**

I **motion H64** yrkar motionären att det under avsnitt 4.3 läggs till en ny punkt med lydelsen: ”En större del av vårt lands yta behöver skyddas i form av naturreservat och nationalparker. Det gäller alla naturtyper och i alla delar av landet. De statliga anslagen till detta behöver öka, samtidigt som också kommuner har ett ansvar för att skapa fler naturreservat.”

Partistyrelsen anser att det formella skyddet av värdefull skog genom inrättandet av nationalparker, naturreservat och biotopskyddsområden tillsammans med en fortsatt hög generell hänsyn i de stora arealerna produktiv skogsmark är och bör fortsatt vara ryggraden i Folkpartiets naturvårdspolitik. Det framgår också av punkt 1 i programförslaget att det behövs fler skyddade sammanhängande områden både på land och i vatten. Partistyrelsen föreslår därmed att **motion H64 kan anses besvarad med vad partistyrelsen anfört.**

Det finns även ett antal motioner på naturvårdsområdet som inte är direkt knutna till partiprogrammet. I **motion H65** yrkar motionärerna att landsmötet ska besluta att marina reservat bör inrättas för att förhindra exploatering av fossila tillgångar i Arktis mest känsliga havsområden. Motionärerna vill också initiera ett stärkt regelverk och miljöpolicy vid utvinning av naturresurser inom varje lands territorium, genom att bindande avtal mellan de arktiska länderna införs.

I Arktis sammanfaller de globala utmaningarna med de konkreta utmaningar regionen står inför. Ett varmare klimat får ismassorna kring nordpolen att smälta. I takt med att isen försvinner ökar trycket från omkringliggande länder att exploatera olje- och gastillgångar. Hotade djurarter trängs undan. Utvinning av fossila bränslen i Arktis medför stora risker i känsliga miljöer. Samtidigt har de arktiska kuststaterna rätt att utforska och utvinna naturtillgångar på kontinentalsockeln.

Partistyrelsen konstaterar att Sverige nyligen avslutade sitt tvåårigа ordförandeskap i Arktiska rådet och att Sverige har verkat för att den utvinning av naturresurser som sker i Arktis genomförs på ett socialt, ekonomiskt och miljömässigt hållbart sätt. Ordförandeskapet avslutades med att Arktiska rådet undertecknade ett nytt, rättsligt bindande samarbetsavtal om beredskap för och insatser vid marina oljeföroreningar i Arktis.

Mot den bakgrunden kan det konstateras att det svenska ordförandeskapet har varit framgångsrikt, men det är viktigt att arbetet med att skydda den unika miljön i Arktis fortsätter med oförtruten kraft även framöver, bland annat med målsättningen att åstadkomma skydd av särskilt känsliga marina områden inom ramen för Arktiska rådet och FN:s havsrättskonvention. Partistyrelsen anser att **motion H65 ska anses besvarad med vad partistyrelsen anfört ovan.**

Motion H66 yrkar att Folkpartiet ska verka för ett uppdrag till kommunerna om att inventera och skapa register över natursköna platser. Motionären lyfter en viktig och angelägen fråga, människans behov av rekreation och lugn som för många människor förknippas med upplevelser genom att vis-

tas i naturen. Det är en intressant idé som motionären för fram, men det är partistyrelsens bedömning att detta är en fråga som bäst lämpar sig att föras fram på lokal nivå. **Partistyrelsen föreslår därmed att motion H66 avslås.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att avsnitt 4.3 punkt 1 ges lydelsen: ”Naturvården måste få en renässans. För att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i form av olika naturtyper och arter behövs ökade restaureringsinsatser och fler skyddade sammanhängande områden både på land och i vatten. Staten ska sträva efter god samverkan med markägare och lokalbefolkning i naturvård och viltförvaltning.”

2. att motion H58 avslås

3. att motion H59 avslås

4. att motion H60 bifalls

5. att avsnitt 4.3 punkt 2 ges lydelsen: ”Allmänhetens tillgång till skog, mark och stränder ska värnas. Fjäll-, skogs- och kustområden samt sjöar och vattendrag med höga naturvärden ska ha ett starkt skydd.”

6. att programkommitténs förslag avsnitt 4.3 punkt 3 bifalls

7. att programkommitténs förslag avsnitt 4.3 punkt 4 bifalls

8. att programkommitténs förslag avsnitt 4.3 punkt 5 bifalls

9. att programkommitténs förslag avsnitt 4.3 punkt 6 bifalls

10. att motion H61 avslås

11. att motion H62 avslås

12. att motion H63 avslås

13. att motion H64 anses besvarad

14. att motion H65 anses besvarad

15. att motion H66 avslås

Avsnitt 4.4 Jordbruk, skogsbruk och fiske

Motionerna H67, H68 yrkande 2–4 samt H69–H89

Programkommittén beskriver i **punkt 1–5** hur jordbruket och livsmedelsproduktionen bör utvecklas. De grundsatser som beskrivs i dessa punkter handlar om att trygga en hållbar livsmedelsförsörjning när jordens befolkning ökar, om en snabb utfasning av direktstöden och marknadsregleringarna i EU:s jordbrukspolitik och om hur jordbrukets miljöpåverkan ska fortsätta minskas.

I **motion H67 yrkande 2** föreslår motionärerna att punkt 1 ska omformuleras enligt följande: ”Den växande befolkningen innebär stora utmaningar när det gäller att trygga en hållbar livsmedelsförsörjning. Att öppna marknaderna för handel stimulerar till bättre livsmedelsproduktion, både ur miljösynpunkt, djuromsorg och produktivitet. Detta kräver att offentliga sektorn ställer samma höga krav på livsmedelsproduktionen vid upphandling som vi i Sverige kräver av lagstiftningen. Med höga krav på spårbarhet, miljömässig produktion och god djurhållning säkrar vi att våra barn, sjuka och äldre får i sig hälsosam mat.”

Partistyrelsen anser att motionärerna för fram så väl viktiga som relevanta ståndpunkter i sin motion, men att dessa till stora delar redan återfinns i partiprogramförslaget. Att en god djurhållning är en förutsättning för folkhälsan beskrivs i avsnittets punkt 9 och att livsmedelsproduktionen ska var miljömässig framgår av flera punkter i avsnittet. När det gäller lagen om offentlig upphandling ges redan i dag utrymme för kommuner, landsting och andra offentligt styrda organ att ställa krav på de livsmedel som köps in. Till exempel kan krav ställas på att djur ska ha fått gå fritt. Däremot är det inte möjligt att ställa krav att det är just svenska regler som ska gälla, eftersom det innebära att alla andra EU-länder uteslutas från upphandlingen och därmed hindra den fria rörligheten för varor och tjänster. Det finns dock en stor osäkerhet kring hur kriterier kan ställas upp, bland annat vad gäller god djurvälfärd och miljömässigt hållbart brukande. Folkpartiet har därför välkomnat en utredning som tydliggör detta ytterligare. Partistyrelsen ser gärna att detta avsnitt inleds med den övergripande punkt om framtida globala utmaningar såsom programkommittén föreslår. **Partistyrelsen yrkar därmed avslag på motion H67 yrkande 2 och bifall till partiprogramförslagets punkt 1.**

I **motion H68 yrkande 2** vill motionärerna ge punkt 2 lydelsen: ”Ett hållbart jord- och skogsbruk är en del av lösningen på dagens miljöutmaningar som finns i samhället. Lämpliga åtgärder är att ställa om kommunernas energiförsörjning till bioenergi, efterfråga miljöaspekter vid livsmedelsupphandling i offentlig sektor och införa metanreduceringsstöd. Ny teknik kan också bidra till förbättrad effektivitet och klimatsmartare jordbruksproduktion. Det kan vara bioteknik som bidrar till att få fram bättre skördar och näringsinnehåll.”

Partistyrelsen anser dock att partiprogrammet bör hålla en mer generell nivå och inte i detalj föreslå hur kommunerna bör agera. Förutom att hänsyn även måste tas till lokala förhållanden som varierar i olika delar av landet, kan vi i dag inte heller säga vilka åtgärder som kommer att vara mest effektiva i framtiden. Därför anser partistyrelsen att det är att föredra att hålla punkten mer generell och i stället tala om en anpassning av växtsorter, brukningsmetoder och näringsämnen efter lokala förhållanden. **Partistyrelsen yrkar därmed avslag på motion H68 yrkande 2 och bifall till punkt 2.**

Punkt 3 i programkommitténs förslag handlar om hur EU:s jordbrukspolitik ska reformeras med en snabb utfasning av direktstöden och marknadsregleringarna. I stället föreslås ökade satsningar på landskapsvård, miljöskydd och bevarad biologisk mångfald och en jordbruks- och livsmedelspolitik med tydligt konsument- och hållbarhetsperspektiv.

I **motion H69** yrkas på ett tillägg till punkten som lyder: ”Matkonsumtionen måste bära sina kostnader.” Motionärerna anser att maten i Sverige i dag är billigare än någonsin och detta har skett på bekostnad av kvaliteten och utslagning

av mindre aktörer i livsmedelsbranschens alla led. De menar att endast de största aktörerna klarar av att producera livsmedel till konkurrenskraftiga priser och vill att Folkpartiet ska arbeta för hållbara och likvärdiga villkor för livsmedelsproduktion inom såväl Sverige som EU.

I **motion H70** föreslås att **punkt 3** ändras enligt följande: ”Stöd och marknadsregleringar ska fokuseras till marknadens efterfrågan och rationell drift, vinstdrivande företag ska vara i fokus genom slopandet av myndighetshinder exempelvis av rapportering skyldigheter och villkor för drift. Folkpartiet ska jobba för en långsiktig och hållbar strategi för jord-, skogs- och vattenbruket där företagaren fokus kommer fram.” Motionärerna beskriver jordbruket som en produktionsbransch som skiljer sig från andra och menar att branschen arbetar i statlig tjänst för att vårda kulturminnen och miljön.

Motionerna H71 och **H72** behandlar inte punkten i programförslaget, men väl Folkpartiets inställning till EU:s jordbrukspolitik och EU:s landsbygdsprogram. I **motion H71** yrkas att Folkpartiet ska verka för att den djurhållande delen av Sveriges jordbruk ska prioriteras i det svenska jordbruksstödet inom ramen för EU-reglerna i så stor del som möjligt. Detta för att bevara och återställa betesmarker och därmed nå målen i de fokusområden som landsbygdsprogrammet 2014–2020 omfattar.

Situationen för Sveriges mjölkbönder och odlingslandskapet behandlas även i **motion H72**. Motionärerna yrkar i **yrkande 1** att Folkpartiet särskilt ska värna och bevara de ängs-, hag- och ekmarker som finns kvar i vissa delar av landet och i **yrkande 2** arbeta för att mjölkböndernas möjlighet att fortsätta med sin verksamhet. Motionärerna anser att Folkpartiet ska höras mer i värnandet av det svenska landskapet och vidta åtgärder för ett självförsörjande av mjölk- och jordbruksprodukter.

Jordbruksföretag har betydelse för att förutom producera livsmedel också bidra till levande landsbygder, öppna landskap och biologisk mångfald, men jordbruket kan samtidigt om det inte bedrivs hållbart förorsaka övergödning och utarmning av den biologiska mångfalden.

Sedan Sverige blev medlem i EU är vår jordbrukspolitik helt och hållet en del av den gemensamma europeiska jordbrukspolitiken. Partistyrelsen instämmer i programkommitténs skrivningar om att EU:s gemensamma jordbrukspolitik behöver reformeras i grunden. Höga direktstöd och återstående produktionsstöd strider mot en liberal jordbrukspolitik byggd på konsumenternas efterfrågan och på marknadsmässiga grunder. Exportsubventioner och tullar gentemot tredje världen är hinder för en fri och rättvis handel, och därmed välståndsutveckling. En avreglerad jordbruksmarknad kommer att kräva större lyhördhet för konsumenternas krav, ökad profilering, förädling och nischproduktion samt en ökad öppenhet för olika kombinationsverksamheter som miljövård och turism. Vad vi äter handlar inte bara om pengar utan också om känslor, kultur och tradition. Prisvärda svenska produkter av hög kvalitet kan stå sig mycket väl i konkurrensen.

Partistyrelsen instämmer i att jordbruket kräver tydlighet när det gäller regelsystem och en viss långsiktighet. Kvoter, regleringar och omständlig administration underlättar inget företagande. Regeringen arbetar med regelförenkling för alla företagare och inom den gemensamma jordbrukspolitiken är Sverige drivande för regelförenklingar.

De som brukar jorden ska också ha ersättning för en god förvaltning av kollektiva nyttigheter som biologisk mångfald, ren luft och rent vatten. Partistyrelsen vill därför utveckla och förstärka EU:s landsbygdsprogram som syftar till att bevara öppna ängsmarker, kulturarv och biologisk mångfald. Vi vill förstärka detta programs miljöinriktning och bredda ändamålet för att omfatta restaurering av våtmarker och andra biotoper av stort miljömässigt värde. Vi anser att betande mular måste finnas för att säkra också en rik biologisk mångfald. Partistyrelsen yrkar mot bakgrund av de ovan anförda **bifall till partiprogramsförslagets punkt 3 samt avslag på motionerna H69–H72.**

Punkt 4 i programkommitténs förslag beskriver hur en hållbar livsmedelsförsörjning kräver ett kretslopp där näringen går från jord till bord och därefter tillbaka till jorden utan läckage av näringsämnen i vattendrag, hav och sjöar. Här vill motionärerna till **motion H68** i **yrkande 3** omformulera punkten till följande: ”Ett kretslopp där näringen går från jord till bord och sedan tillbaka till jorden är en dröm som kan bli verklighet. Det är viktigt att återvinning av biologiskt avfall introduceras. Detta i takt med att forskning och olika försök garanterar att det kan ske utan att förstöra våra marker med medicinavfall och tungmetaller.” Partistyrelsen delar programkommitténs uppfattning i punkt 4 om problematiken med läckaget av näringsämnen. Vi måste också lösa utmaningarna med att sluta kretsloppet av bland annat fosfor och andra ändliga resurser. Naturvårdsverket har fått i uppdrag av regeringen att utreda hållbar återföring av fosfor. (Se vidare partistyrelsens behandling av motion H14.) Partistyrelsen anser att ordet ”hållbar” bör kunna läggas till före ”återvinning” i avsnitt 4.4 punkt 4. Partistyrelsen yrkar därmed **bifall till punkt 4 med denna ändring och avslag på motion H68 yrkande 3.**

Punkt 5 i programkommitténs förslag behandlar att jordbruket i likhet med andra sektorer ska bära sina egna miljö- och klimatkostnader. **Motion H68 yrkande 4** vill att denna punkt ska strykas då de anser att svenskt skogs- och jordbruk är en miljöinsats i sig och att de redan bär andra sektorers miljöpåverkan. Motionärerna till **motion H73** vill ge punkt 5 följande lydelse: ”Jordbruket ska i likhet med andra sektorer bära sina egna miljö- och klimatkostnader, men också ersättas för kollektiva nyttigheter som naturvård samt bevarande av den biologiska mångfalden. Därigenom förstärks drivkrafterna för effektivisering och klimatsmart teknik.”

Partistyrelsen konstaterar att jordbruket är den enskilt största svenska källan av tillförseln av kväve och fosfor, och att en reducering av skogs- och jordbrukets tillförsel av näringsämnen från såväl Sverige som andra länder runt Östersjön är därför en framtida nyckelfråga för detta känsliga innanhav. Det är därför viktigt att förtydliga att jordbruket liksom andra sektorer ska bära sina miljökostnader. Det kan innebära att olika slags ekonomiska styrmedel i form av skatter eller handelssystem kan bli aktuella för att minska till exempel näringsläckage. Partistyrelsen vill också instämma i det **motion H73** anför om att jordbruket ska ersättas för kollektiva nyttigheter som bevarande av viss biologisk mångfald. Detta framgår redan av punkt 3 i programförslaget, att det inom ramen för EU:s jordbrukspolitik behövs ökade satsningar på landskapsvård, miljöskydd och bevarad biologisk mångfald, men skulle även kunna förtydligas enligt motionärernas förslag. Partistyrelsen föreslår att **motion H68 yrkande 4 avslås och motion H73 bifalls, samt att punkt 5 i**

programkommitténs förslag bifalls med den ändringen att följande bisats kompletterar första meningen: ”men också ersättas för kollektiva nyttigheter som naturvård samt bevarande av den biologiska mångfalden.”

Skogen behandlas i programförslaget under **punkt 6 och 7**. Partistyrelsen behandlar dessa punkter i ett sammanhang.

I **punkt 6** skriver programkommittén att skogsnäringen bör ges frihet under ansvar att bedriva skogsbruk, men att miljöhänsynen inom skogsbruket måste öka. Programkommittén betonar att både staten och skogsnäringen har ett långtgående ansvar att skydda skogens ekosystemtjänster och bevara den biologiska mångfalden. Utifrån miljöhänsyn måste avverkningsmetoderna anpassas till rådande förhållanden.

I **punkt 7** behandlas skogspolitikens inriktning. Här vill programkommittén se fokus på naturvård, miljöhänsyn, biologisk mångfald samt bättre förutsättningar för turism och friluftsliv. Den tillsyn som sker och de sanktioner som finns ska vara tydliga och rättssäkra. Programkommittén föreslår även ett starkare skydd för de återstående gammelskogarna.

Partistyrelsen instämmer i de resonemang som programkommittén lägger fram i de båda punkterna, men anser att budskapet kan uttryckas mer kärnfullt. Den inledande meningen i punkt 6 om frihet under ansvar skulle dessutom kunna feltolkas som att skogsbruket inte längre ska vara reglerat av lagar, förordningar och föreskrifter. **Partistyrelsen föreslår därför att punkterna 6 och 7 sammanförs till en enda punkt med lydelsen: ”Den svenska skogspolitiken ska vila på två jämställda mål, produktionsmålet och miljömålet. Skogens potential inom förnybara material, kemiska produkter, textilier och energiproduktion ska tillvaratas. Miljöhänsynen inom skogsbruket måste öka. Avverkningsmetoder måste kunna variera utifrån miljöhänsyn. Både staten och skogsnäringen har ett långtgående ansvar att skydda skogens ekosystemtjänster, bevara den biologiska mångfalden och slå vakt om naturvård och miljöhänsyn. De återstående gammelskogarna ska ges starkare skydd.”**

Tre motioner behandlar gammelskogarna. I **motion H74** vill motionären att sista meningen i punkt 7 kompletteras med: ”De återstående gammelskogarna ska ges ett starkare skydd i de geografiska områden där avverkningen gått som längst. Skogsägarnas kvalitet och långsiktighet i förvaltningen av beståndet samt ingreppet i den enskildas äganderätt ska också beaktas när skyddsvärda gammelskogar väljs ut.” Motionären anser att bevarandet av gammelskog behövs, men att Folkpartiet inte bör försvåra eller förbjuda brukandet av gammelskog i lag. Motionären anser i stället att varje brukare ska ha möjlighet att avverka sin skog på ett ansvarsfullt sätt och att en lag ska se till att inte enskilda skogsägare behöver bära andra skogsägares allt för stora avverkning av gammelskog.

I **motion H75** vill motionärerna att sista meningen i punkt 7 i stället ändras till: ”De återstående orörda gammelskogarna ska ges starkare skydd.” De anser att programkommitténs förslag har en otydlig formulering som riskerar att skapa problem för både naturvård och virkesproducenter. Detta eftersom skogsbrukare för att skydda sin investering kommer att undvika längre omloppstider, odlingsmetoder eller trädslagsval, vilket skulle leda till färre äldre skogar. Också i **motion H76** yrkas att samma mening ska ändras, men i stället till: ”De återstående gammelskogarna ska fredas helt.” Motionären anför att den västliga tajgan hör till världens mest hotade biotoper. Gammelskogarna utgör, utanför fjällvärlden, endast en dryg procent av skogsbeståndet och eftersom Sverige undertecknat konventioner om att skydda 20 procent av skogsarealen, anser motionären att den återstående gammelskogen ska skyddas helt.

Det är partistyrelsens uppfattning att samtliga motioner om gammelskogarna innehåller beaktansvärda och relevanta ståndpunkter i synen på hur vi ska förhålla oss till gammelskogarna. För att Sverige ska kunna leva upp till åtagandena i den så kallade Nagoya-överenskommelsen inom ramen för FN-konventionen för biologiska mångfald krävs ett fortsatt ambitiöst och målinriktat arbete med att skydda ytterligare mark. I det arbetet, och i arbetet med att klara de nationella miljömålen är de kvarvarande naturskogarna, gammelskogarna högt prioriterade. Partistyrelsen anser att programkommitténs förslag är väl formulerat och avvägt i den delen. Med det ovannämnda förslaget bibehålls alltså denna formulering, men flyttas till punkt 6. Partistyrelsen yrkar därmed **att motion H74 anses besvarad samt att motionerna H75 och H76 avslås.**

I **motion H77** föreslås att punkt 7 inleds med: ”Staten ska aktivt bidra till forskning och utveckling av det svenska skogsbruket med inriktning på höjd produktivitet och produktion. En lika viktig uppgift för staten är att bedriva en skogspolitik inriktad på naturvård, miljöhänsyn […]” Det anförs i motionen att statens roll inom skogspolitiken aldrig kan begränsas till att endast inrikta sig på naturvård, turism, friluftsliv m.m., utan att fokus bör vara hög produktion och höjd produktivitet eftersom skogen är en av våra viktigaste råvarutillgångar. Därför ska staten ha ett ansvar för att initiera och stödja forskningsprojekt som syftar till att skapa ett långsiktigt uthålligt skogsbruk.

Partistyrelsen instämmer i att skogen spelar en viktig roll för svensk ekonomi. Av Sveriges export kommer runt tio procent från skogen, och skogsindustrin tillhör en av landets viktigaste branscher. Skogen är dock inte bara ett virkesförråd. Det är ett gemensamt rum för rekreation, friluftsliv, jakt och naturupplevelser och är central i arbetet för att hejda förlusten av biologisk mångfald och säkra de för människan livsviktiga ekosystemen. Den svenska skogspolitiken vilar på två jämställda mål, produktionsmålet och miljömålet, och partistyrelsens bedömning är att det behöver råda en bättre balans mellan dessa mål. Därför är det viktigt med en stärkt generell hänsyn samt en skogsvårdslag med tydliga sanktionsmöjligheter och en tillsyn som fungerar. Mot bakgrund av ovanstående yrkar partistyrelsen **avslag på motion H77.**

Motionärerna till **motion H78** vill att punkt 7 ska strykas, eftersom de inte anser att staten ska ha en politik för turism och friluftsliv i skogen. Motionärerna till **motion H79** vill att punkt 7 kompletteras med en formulering om att staten ska främja lokalt skogsägande: ”Staten ska verka för ett ökat lokalt ägande av den skog som i dag ägs av staten eller dess bolag.” Motionärerna anser det ur ett liberalt perspektiv är problematiskt att det statliga bolaget Sveaskog äger cirka 14 procent av landets produktiva skogsareal och menar att den svenska skogen har mycket att vinna på ett varierat ägande, ett varierat skogsbruk och ett lokalt engagemang.

Miljömålsberedningen, som är en parlamentariskt tillsatt grupp med representanter från samtliga riksdagspartier, överlämnade i juni i år sitt delbetänkande om en långsiktig hållbar markanvändning, med fokus på skog. Folkpartiet har i arbetet varit angeläget om att bland annat föra fram vikten av att koppla äganderätten till ett förvaltarskap, samt att

ytterligare öka kravet på statliga skogars naturvårdsinsatser. Det finns i södra Sverige ett stort behov av att öka restaureringsinsatserna, att arbeta än mer för att bevara ädellövskogar samt förstärka ekosystemen. Genom att nyttja statliga Sveaskog skulle många av dessa åtgärder kunna genomföras. Skärpta krav på statliga aktörer kan dessutom stimulera privata skogsägare i förvaltandet av sina skogar. Förslaget att låta punkt 7 utgå innebär i sak att motion H78 är fullt ut tillgodosedd. Partistyrelsen konstaterar slutligen att Folkpartiet sedan en tid tillbaka drivit en mer aktiv turismpolitik med fokus på friluftsliv och en turism som går hand i hand med miljömässig hänsyn. Mot bakgrund av detta yrkar partistyrelsen att **motion H78 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört samt att motion H79 avslås.**

Punkt 8 handlar om fisket. Grunden för fiskepolitiken är ett fiske som är långsiktigt hållbart och att fiskemetoder som skadar havsbotten och lokala ekosystem ska avvecklas. I **motion H80** föreslås att andra meningen i punkten ska strykas och ersättas med: ”Regelverket ska gynna småskaligt och kustnära fiske. Främja utveckling av fiskemetoder och fiskeredskap med stor selektivitet för att förhindra icke önskvärda bifångster och vara skonsamt för de lokala ekosystemen.” Motionärerna anser att Folkpartiet förutom att framhålla att fisket ska bedrivas på ett långsiktigt hållbart sätt, även ska vara framåtsyftande och tydliga med vad vi vill och inte fokusera på avveckling.

Partistyrelsen anser att motion H80 på ett tydligt sätt lyfter en mycket viktig aspekt vad gäller vår syn på fiskepolitiken. Det råder inga tvivel om att situationen för Europas fiskebestånd är mycket allvarlig. Anledningarna till detta är bland annat ett kraftigt överfiske men det är också effekter av miljöförstörelse. Konsekvenserna för detta kan bli mycket allvarliga balansrubbningar i de marina ekosystemen. Situationen för torsken i östra delen av

Östersjön och Kattegatt tillhör de hotade bestånden. Detta beror i grunden på att EU sedan länge fört en ohållbar fiskepolitik. Folkpartiet anser att nivån på fisket måste bygga på vetenskapliga bedömningar om vad fiskbestånden tål, inte på den storskaliga fiskeindustrins kortsiktiga intressen. För att skapa en bättre fiskeförvaltning och motverka utfiskning förespråkar vi en i grunden reformerad gemensam fiskeripolitik (GFP). Fiskeflottorna måste anpassas till fångstmöjligheterna för att få ett hållbart uttag och en rimlig lönsamhet. Ett fiske som håller sig inom biologiskt säkra gränser är också grunden för en både miljömässigt stabil och lönsam fiskenäring i Sverige som inom EU. Då får också, och kanske särskilt det småskaliga kustnära fisket goda möjligheter att fortleva.

Partistyrelsen föreslår att **punkt 8 i programkommitténs förslag bifalls med den ändringen att andra meningen i punkten ersätts med: ”Regelverket ska gynna småskaligt och kustnära fiske samt främja utveckling av fiskemetoder och fiskeredskap med stor selektivitet som är skonsamma för de lokala ekosystemen och förhindrar icke önskvärda bifångster.” Med detta föreslås även att motion H80 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

Punkt 9 behandlar djurskydd. Behovet av en god djurhållning är viktigt både för djurens skull och för folkhälsan. Därför behöver kontrollen av efterlevnaden av nationella lagar och EU-regler skärpas. I **motion H67 yrkande 1** föreslås följande omformulering: ”Hur vi hanterar våra djur är ett mått på vår civilisation och en förutsättning för en god folkhälsa. All djurhållning måste garantera djuren ett värdigt liv och ett värdigt avslut. God djurhållning ska ingå som krav i all offentlig livsmedelsupphandling. EU:s medlemsländer bör skyndsamt anpassa sig till Sveriges nivå på djurskyddet.”

Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning att en god djurhållning är viktigt. Vi liberaler känner en stolthet över att Sverige har en av världens starkaste djurskyddslagar. Samtidigt är det frustrerande när vi hör om de fall när brott mot djurskyddslagen uppdagas och när djur far illa. Som partistyrelsen framfört i tidigare motionssvar under detta avsnitt finns det redan i dag utrymme för kommuner, landsting och andra offentliga organ att ställa krav på god djurhållning i sin upphandling. Däremot är det inte möjligt att ställa krav på att det svenska regelverket är uppfyllt vid offentlig upphandling då detta strider mot den fria rörligheten av varor och tjänster. Folkpartiet bör fortsätta att arbeta för ett bättre djurskydd inom EU, både när det gäller regler och tillsyn. Detta framgår av punkt 9 på ett tydligt sätt och partistyrelsen yrkar därmed **bifall till punkt 9 och avslag på motion H67 yrkande 1.**

I ett antal motioner föreslås nya punkter till detta avsnitt. I **motion H81** vill motionärerna införa en punkt med följande lydelse: ”Lämplig mark är en avgörande förutsättning för jordbruket. Bevarandet av jordbruksmark ska tillmätas stor betydelse vid infrastrukturplaneringen och annan byggplanering.” Detta för att en livskraftig jordbrukssektor är avgörande för matförsörjningen och därmed för mänsklighetens överlevnad. Motionärerna anser att Sveriges jordbruk kan bli viktigare för världens matproduktion när klimatförändringar slår ut områden som i dag ger stora skördar.

Det är partistyrelsens uppfattning att motionären lyfter fram en viktig aspekt i sin motion. Den jordbruksmark som brukas har betydelse för utfallet. Partistyrelsen instämmer också i motionernas uppfattning att konkurrensen om den odlingsbara marken är mycket stor på sina håll. När det gäller hur detta ska hanteras är det partistyrelsens åsikt att det är viktigt att vi inte hamnar i ett för entydigt regleringsförespråkande. Jordbrukssektorns stora problem är att den är överreglerad och genomsubventionerad i många länder i världen, inte minst EU. Såväl miljön, de näringar som brukar jorden samt konsumenterna som efterfrågar produkterna skulle vara mer behjälpta av ökad marknadsinriktning, avreglering och borttagande av handelshinder. Vid såväl infrastruktur- som annan byggplanering måste i varje fall avvägningar göras mellan olika allmänna och enskilda intressen. **Partistyrelsen yrkar mot denna bakgrund avslag på motion H81**.

Motionerna H82–H84 behandlar alla jakt och viltvård. I **motion H82** yrkas att detta avsnitt kompletteras med en ny punkt enligt följande: ”Föreningar som främjar miljöskydd enligt lagar, förordningar och konventioner bör även i vissa fall ges möjlighet till talerätt i frågor som rör viss jakt.” Motionärerna anför att viltvård och jakt är nära sammankopplat med naturvård och därför bör föreningar som främjar miljöskydd och har talerätt i miljöfrågor även ges talerätt i frågor som rör exempelvis skyddsjakt. I **motion H83** föreslås en ny punkt med följande lydelse: ”En modern lagstiftning är nödvändig för att trygga en långsiktig jakt och viltvård. De EU-rättsliga åtagandena ska påverka utvecklingen av nationell lagstiftning avseende jakt och viltvård.” Motionären anser att den svenska lagstiftningen är omodern och att en modernisering behövs när det gäller bland annat ansvaret för viltvård, jakttider och regler för hur jakt regleras. Motionärerna till **motion H84** yrkar att en punkt med följande lydelse

införs: ”Sveriges viltstammar utgör en nationell tillgång som är av omistligt värde och förtjänar stor omsorg. Viltvård och jakt bidrar till att hålla den svenska viltstammen frisk och livskraftig.” Motionärerna saknar skrivningar om viltvård och jakt i programförslaget. De menar att med tanke på att dessa frågor är viktiga och av stort nationellt intresse bör avsnittet kompletteras.

Partistyrelsen konstaterar att regeringen beslutat att tillsätta en särskild utredare som ska göra en bred översyn av den svenska jaktlagstiftningen. Bakgrunden till detta är att den nuvarande lagstiftningen är i många avseenden föråldrad. Utredningen ska slutredovisas den 30 december 2014. Partistyrelsen anser att motionärerna tar upp relevanta aspekter på synen på jakt och viltvård. Partistyrelsen anser dock inte att en ny punkt om jakt behöver läggas till i partiprogramförslaget. Synen på jakt och viltvård hanteras i avsnitt 4.3 punkterna 5 och 6. Mot bakgrund av detta yrkar partistyrelsen att **motionerna H82–H84 avslås.**

I **motion H85** yrkar motionärerna för en ny punkt om regler för företagare inom jord-, skog- och vattenbruk: ”Regler och myndighetskrav som bedöms vara irrelevanta, ointressanta eller där nyttan är låg i förhållande till arbetsinsatsen för den enskilda företagaren, ska avvecklas. Därutöver ska regler förenklas för att gemene man ska kunna förstå och ta till sig innebörden. Dessutom bör alla regelverk presentera i lättläst form och en inläst variant för att möjliggöra tillgänglighet för alla.” Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning att onödigt regelkrångel behöver avvecklas, men anser inte att det är motiverat att föra in en punkt om detta som specifikt rör vissa branscher. **Partistyrelsen anser därför att motion H85 bör avslås.**

I **motion H86** yrkar motionärerna på en ny punkt om stadsnära odling och gröna städer. ”Stadsnära odlingar, och möjlighet att odla i kolonilotter, bidrar till vackrare stadsbild, rekreation, ökad folkhälsa och en grönare stadsmiljö. Möjligheten till stadsnära odling bör värnas och utvecklas”. Motionärerna anför att gröna värden påverkar hur vi mår. När städer byggs ut och förtätas behövs odlingar både för det lokala klimatet och för upplevelsen av städerna.

En utgångspunkt i ett liberalt förhållningssätt till hållbara städer bör vara att den stora, täta, mångfasetterade och blandade staden är en ekonomisk, kulturell, social och miljömässig möjlighet. Inte minst ur klimathänseende är ett tätt stadsbyggande med låga växthusgasutsläpp per capita och gott underlag för kollektivtrafiklösningar ofta att föredra framför ett glest och mer utspritt sådant.

En tät socialt och miljömässigt hållbar stad med en blandning av funktioner innebär naturliga konflikter och ställer därför krav på hantering av dessa. Bland annat bör miljölagstiftningen ses över och moderniseras så att den inte sätter hinder för ett tätt och i det stora hela miljösmart stadsbyggande genom alltför rigida gränsvärden och normer för buller och andra miljökvalitetsaspekter. Plan- och bygglagstiftningen saknar i dag till exempel den möjlighet till kompensationsåtgärder vid överträdelse av en miljökvalitetsnorm som återfinns i miljöbalken. Det skulle möjliggöra att miljösmarta helhetslösningar för ett större område som exempelvis en stadsdel inte hindras av att enstaka normer överträds i delar av området.

Ett tätt stadsbyggande ställer också än mer krav på planering av grönområden och rekreationsmöjligheter. Såväl gröna kilar på regionnivå som parker i stadsmiljön eller ambitiösa satsningar på trädplantering längs gatorna ger den täta stadsbygden de lungor den kräver för att kunna utgöra en god och hållbar livsmiljö. Partistyrelsen föreslår med detta att **motion H86 anses besvarad med vad partistyrelsen anfört.**

Partistyrelsen övergår nu till de motioner på området jordbruk, skogsbruk och fiske som inte är direkt knutna till partiprogrammet.

Motionären till **motion H87** vill rädda ålfisket och ålens fortlevnad. Motionären yrkar att ålfiskarna i Östersjön och i Öresund ska ges rättvisa regler. Det handlar om möjlighet att överlåta fisketillstånd till familjemedlemmar och om att reglerna för tillstånd att fiska ål med en viss längd skiljer sig mellan Sverige och grannländer som Danmark. Motionären yrkar även på att Folkpartiet ska arbeta aktivt för att få bort hinder för ålens vandring och fortlevnad där framför allt vattenkraftverk är ett stort problem. Dessutom anser motionären att kulturen kring ålfisket är hotad och att ålabodarna och ålavandringarna ska kunna betraktas som ett världsarv.

Partistyrelsen delar motionärernas syn på vikten att möjliggöra exempelvis vandringsvägar i reglerade vattendrag. All forskning visar otvetydigt att ålfiskebeståndet är allvarligt hotat, och om inga åtgärder vidtas för att möjliggöra ålens långa vandring från sina uppväxtområden i Europas sötvatten till lekområdena i Sargassohavet riskerar ålen att utrotas. Miljögifter och dammbyggen för vattenkraftverk har påverkat ålens reproduktionsmöjligheter, men den främsta orsaken till det minskade ålbeståndet är fisket efter ål. Det internationella ålfisket måste anpassas till den situation vi har nu, så att vi kan ge ålbeståndet en chans att återhämta sig och därmed på sikt återigen bli en resurs att nyttja hållbart. Därmed skulle också de kulturyttringar och traditioner som hänger samman med att fiska och äta ål möjlighet att fortleva. Partistyrelsen delar motionärens uppfattning att samma regler för bevarande av ålen bör gälla i hela EU. Mot bakgrund av detta anser partistyrelsen att **motion H87 yrkande 1, 3, 5 och 6 bör avslås, samt att yrkande 2 och 4 anses besvarade.**

I **motion H88** yrkar motionärerna att Folkpartiet mer aktivt ska arbeta för djurs rättigheter och ett slut på djurplågeri. Motionärerna vill även att Folkpartiet ska verka för att det inom polisen införs särskilda styrkor som arbetar med ärenden kring djurplågeri.

Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning att en god djurhållning är viktig. Vi liberaler känner en stolthet över att Sverige har en av världens starkaste djurskyddslagar. Samtidigt är det frustrerande när vi hör om de fall när brott mot djurskyddslagen uppdagas och när djur far illa. Vi är positiva till ett övergripande EU-regelverk för djurskydd under förutsättning att djurskyddsnivån inom EU höjs. Men det är också viktigt att man nationellt kan gå före, så att vi inte begränsas. Frågan kring ett ”djurens FBI” är fortfarande högst aktuell, och Folkpartiet fortsätter att verka för att ett EU-center för djurskydd ska placeras i vårt land. Sverige har också varit mycket aktivt inom Europarådets omfattande djurskyddsarbete. Partistyrelsen ser dock inget uppenbart behov av särskilda polisstyrkor mot djurplågeri. Inrättande av sådana får vägas mot andra behov av prioriteringar inom polisen. Mot bakgrund av ovanstående anser **partistyrelsen att motion H88 bör avslås.**

I **motion H89** yrkas att partistyrelsen får i uppdrag att ta fram en så kallad lappmarkslag utifrån de principer som skisseras i motionen. Motionärerna menar att befolkningen i Norrbotten behandlas olika utifrån sin härkomst, något som

leder till onödiga konflikter och segregering. Motionärerna anser att de gemensamma fri- och rättigheterna i Norrbotten måste klargöras. Det handlar om jakt- och fiskerätter ovan odlingsgränsen och framför allt reglerna för upplåtelse för älgjakt på statens mark. Dessutom anser motionärerna att lokala samråd behöver utvecklas gällande jakt- och fiskefrågorna.

Frågan om jakt- och fiskerättigheter ovanför odlingsgränsen har nära koppling till det samiska folkets ställning och rättigheter, något som utvecklas närmare i avsnitt 2.4.2 i programkommitténs förslag till partiprogram. Där bland annat partiets syn på samernas rätt att utöva renskötsel och utnyttja marker i enlighet med urminnes hävd.

Partistyrelsen konstaterar att Folkpartiet under flera år tagit fasta på den folkrättsliga aspekten

gällande samers rättigheter och ser allvarligt på den kritik som Sverige har fått från FN, bland annat i januari 2011 då FN:s rapportör om urfolkens rättigheter lade fram sin rapport om samernas situation. Folkpartiet har också ända sedan landsmötet 1999 ställt sig positivt till en svensk ratificering av ILO-konventionen 169. I Norge, som ju grundar mycket av dessa frågor i den så kallade Finnmarksloven, så bygger den norska lagstiftningen på ett erkännande av samerna som urfolk. Lagstiftningen föregicks av ett omfattande arbete där de berörda parterna var djupt involverade.

Partistyrelsen vill också, i likhet med motionärerna, lyfta fram vikten av att verka för lösningar som stärker samförstånd och möjligheter för berörda parter att på lokal nivå nå lösningar som alla finner kan fungera också i praktiken. Skogsstyrelsens arbete med att tydliggöra områden inför bland annat avverkning kan vara en inspiration. Samtidigt är det känsliga och svåra frågor som det handlar om, där renägares rätt att använda markerna för bete, står i kontrast till skogsnäringens mål med avverkning. Liksom reglerna om renskötselrätten där renarna får beta på stora ytor gentemot markägarnas rätt att bestämma över hur samma mark ska få användas. Det grundläggande problemet med rättighetsfrågorna har fortfarande inte blivit klarlagda. Här har Folkpartiet varit tydligt med att staten har ett stort ansvar. Ett antal statliga utredningar har också sett över flera av de svåra frågor som det handlar om.

När det gäller motionärernas förslag om att undersöka möjligheter till ”lappmarkslagen” uppfattar partistyrelsen det som att motionärerna avser en svensk motsvarighet till den reglering som gäller i Norge, i den så kallade Finnmarksloven. Den norska regleringen har visat sig vara betydligt mer framgångsrik för de berörda parterna än det oklara läge som gäller i Sverige i dag. Den norska lagstiftningen bygger också på ett tydligt erkännande av samerna som urfolk och tillerkänner därför samerna tydligare rättigheter. Det var en omfattande process som föregick de norska reglerna. Partistyrelsen menar att Norge på många sätt kan vara en inspiration för Sverige i detta fall och att goda exempel gärna kan hämtas från Norge när vi fortsättningsvis behandlar frågorna. Med utgångspunkt i att samerna ska ha ett stort inflytande i frågor som rör deras näringar, jakt och fiske är det partistyrelsens uppfattning att Folkpartiet arbetar i en riktning som står samklang med de principer som också ligger till grund för den norska lagstiftningen. Partistyrelsen bedömer dock inte att ovan beskrivna inriktning överensstämmer helt med vad motionärerna vill åstadkomma. Partistyrelsen föreslår, mot den bakgrunden, att **motion H89 avslås.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att motion H67 yrkande 2 avslås

2. att programkommitténs förslag avsnitt 4.4 punkt 1 bifalls

3. att motion H68 yrkande 2 avslås

4. att programkommitténs förslag avsnitt 4.4 punkt 2 bifalls

5. att programkommitténs förslag avsnitt 4.4 punkt 3 bifalls

6. att motion H69 avslås

7. att motion H70 avslås

8. att motion H71 avslås

9. att motion H72 avslås

10. att avsnitt 4.4 punkt 4 ges lydelsen: ”Ett kretslopp där näringen går från jord till bord och sedan tillbaka till jorden är avgörande för en hållbar livsmedelsförsörjning. Läckaget av näringsämnen från odlingsmark och hushåll ut i sjöar, vattendrag och hav behöver bromsas och hållbar återvinning av biologiskt avfall introduceras i bred skala. Särskilt viktigt är detta i ljuset av att fosfor är på väg att bli en bristvara.”

11. att motion H68 yrkande 3 avslås

12. att motion H68 yrkande 4 avslås

13. att motion H73 bifalls

14. att avsnitt 4.4 punkt 5 ges lydelsen: ”Jordbruket ska i likhet med andra sektorer bära sina egna miljö- och klimatkostnader, men också ersättas för kollektiva nyttigheter som naturvård samt bevarande av den biologiska mångfalden. Därigenom förstärks drivkrafterna för effektivisering och klimatsmart teknik.”

15. att avsnitt 4.4 punkt 6 ges lydelsen: ”Den svenska skogspolitiken ska vila på två jämställda mål, produktionsmålet och miljömålet. Skogens potential inom förnybara material, kemiska produkter, textilier och energiproduktion ska tillvaratas. Miljöhänsynen inom skogsbruket måste öka. Avverkningsmetoder måste kunna variera utifrån miljöhänsyn. Både staten och skogsnäringen har ett långtgående ansvar att skydda skogens ekosystemtjänster, bevara den biologiska mångfalden och slå vakt om naturvård och miljöhänsyn. De återstående gammelskogarna ska ges starkare skydd.”

16. att motion H74 anses besvarad

17. att motion H75 avslås

18. att motion H76 avslås

19. att motion H77 avslås

20. att motion H78 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

21. att motion H79 avslås

22. att programkommitténs förslag avsnitt 4.4 punkt 7 utgår

23. att avsnitt 4.4 punkt 8 (enligt programkommitténs numrering) ges lydelsen: ”Fisket måste bedrivas på

ett långsiktigt hållbart sätt och hålla sig inom ramen för vetenskapliga bedömningar av vad bestånden tål. Regelverket ska gynna småskaligt och kustnära fiske samt främja utveckling av fiskemetoder och fiskeredskap med stor selektivitet som är skonsamma för de lokala ekosystemen och förhindrar icke önskvärda bifångster."

24. att motion H80 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

25. att programkommitténs förslag avsnitt 4.4 punkt 9 (enligt programkommitténs numrering) bifalls

26. att motion H67 yrkande 1 avslås

27. att motion H81 avslås

28. att motion H82 avslås

29. att motion H83 avslås

30. att motion H84 avslås

31. att motion H85 avslås

32. att motion H86 anses besvarad

33. att motion H87 yrkande 1, 3, 5 och 6 avslås

34. att motion H87 yrkande 2 och 4 anses besvarade

35. att motion H88 avslås

36. att motion H89 avslås

Avsnitt 4.5 Transporter och infrastruktur

Motionerna H46 yrkande 2–3 och 5, H90 yrkande 1, H91–H129 och A1 yrkande 7

Programkommittén har enligt partistyrelsens uppfattning formulerat huvudprinciperna för Folkpartiets infrastruktur- och trafikpolitik på ett förtjänstfullt sätt. Att rörligheten för såväl människor, idéer, kapital och tjänster ska underlättas överallt är en grundbult i den liberala ideologin och av stor betydelse för Sverige som ett utvecklat välfärdssamhälle också i framtiden. Partistyrelsen vill därmed **tillstyrka punkt 1 i programförslaget**.

Motion A1 yrkande 7 behandlas under denna punkt. Motionärerna vill att orden "rörlighet för människor" i punkten ska utbytas mot "rörlighet för kvinnor och män". Partistyrelsen vill med anledning av denna motion betona att partistyrelsen anser att det är självklart att infrastruktursystem i Sverige ska vara utformade så att de är anpassade för såväl män som kvinnor. Det som anförs i motionsyrkandet kan också sägas vara väl täckt av punkt 5 under jämställdhetsavsnittet i programförslaget, där det fastslås att jämställdhetsperspektiv behövs i hela samhället. **Motion A1 yrkande 7 bör därmed anses besvarat med vad partistyrelsen anfört**.

Det är viktigt, som det slås fast **i punkt 2** i programförslaget, att Sverige även i fortsättningen behöver stora investeringar i infrastruktur. Det gäller såväl järnvägar som vägar. Regeringen har beslutat om en historisk satsning på infrastruktur. Hösten 2012 aviserades satsningar på totalt 522 miljarder kronor. Regeringen gör därutöver en särskild satsning på infrastruktur under åren 2012–2013. Satsningen riktar in sig på drift och underhåll, reinvesteringar och trimningsåtgärder på både järnväg och väg. Sammanlagt uppgår satsningen till 5 miljarder kronor, varav 3,6 miljarder kronor till järnväg och 1,4 miljarder kronor till väg. Under åren 2008–2010 gjordes en särskild närtidssatsning på totalt 10 miljarder kronor för att tidigarelägga angelägna projekt. **Punkt 2 i programförslaget tillstyrks därmed**.

I anslutning till denna punkt finns ett antal motioner väckta, även några som inte är knutna till partiprogrammet men som berör samma frågor som tas upp där. **Motion H90 yrkande 1** vill att det ska införas i texten att fler nya infrastrukturprojekt ska kunna samfinansieras mellan staten och regionerna. I **motion H91** önskar motionärerna att formuleringen "vissa delar av vägnätet" i punkt 2 ska ändras till "strategiska delar av vägnätet". Detta för att Folkpartiets partiprogram måste prioritera motorvägsutbyggnad, till exempel på de delar av E20 som inte har mötesfri trafik i dag. Även **motion H92** vill ha med en mening i texten om utbyggnad av E20 till fyrfältsväg. Motionärerna bakom **motion H93** yrkar att texten ska kompletteras med att järnvägsbyggande och upprustning av järnvägen ska nå alla befolkningscentra i landet. I **motion H94** föreslås att Folkpartiet ska uttala sitt stöd för Norrbotniabanan. Enligt motionärerna är den motiverad ur såväl gods- som persontransportskäl. Det senare inte minst mot bakgrund av att 60 procent av befolkningen saknar tillgång till järnvägsförbindelse i den del av övre Norrlands kustland där Norrbotniabanan är tänkt att gå. **Motion H95** vill se en satsning på höghastighetståg på exempelvis Europabanan Stockholm–Hamburg och Götalandsbanan Stockholm–Jönköping–Göteborg. I motionen föreslås även att järnvägsnätet ska rustas upp och felande länkar byggs så att Sverige åter får ett modernt och hållbart järnvägsnät. I **motion H96**, slutligen, menar motionärerna att Folkpartiet ska verka för att ett samarbete inleds med Norge och Danmark om att förbättra järnvägsförbindelserna mellan länderna.

Med anledning av dessa motioner vill partistyrelsen anföra följande. Partistyrelsen har inget emot om samfinansiering mellan stat och region finns för att skynda på angelägna infrastrukturprojekt, men är inte beredd att skriva in det i programförslaget. **Motion H90 yrkande 1 avstyrks därmed**.

Likaså vill inte partistyrelsen inte ställa sig bakom **motion H91** om att byta ut ordet "vissa delar av vägnätet" till "strategiska delar" av vägnätet. **Motion H91 bör därför avslås**, även om partistyrelsen också vill anföra, i likhet med vad som sades vid landsmötena 2009 och 2011, att det är rimligt att vägarna mellan fler orter än i dag får motorvägsstandard. Partistyrelsen konstaterar att E20 är en sådan speciellt utpekad väg. Därmed bör **motion H92 anses besvarad med vad partistyrelsen anfört**.

Tankarna som förs fram i **motion H93** om ett tillägg i programförslagets punkt 2 om att alla befolkningscentra i landet ska nås med upprustning och utbyggnad av järnväg, där Skellefteå och Piteå särskilt pekas ut, kan tyckas vara sympatisk. Det finns dock ytterligare befolkningscentra av samma storlek i Sverige som inte nås med dagtrafik på järnväg. Norrtälje är ett sådant exempel. Partistyrelsen är därför inte beredd att stödja motionen och **motion H93 avstyrks därmed**.

Frågan om Norrbotniabanan behandlades även av partistyrelsen inför landsmötet 2011. I partistyrelsens yttrande sades det: "Norrbotniabanan är en tänkt kustjärnväg mellan Umeå och Luleå som ansluts till Botniabanan, Malmbanan, Stambanan och Haparandabanan. Partistyrelsen vill dessutom åter

betona att alliansregeringen sedan år 2006 satsat stora summor på infrastrukturområdet och dessutom på satsningar i hela landet. Partistyrelsen håller med motionärerna om att Norrbotniabanan skulle kunna vara en viktig länk för Sveriges framtida godstransporter och skulle kunna stärka regionerna längs den nordligaste kusten i Östersjön men är i detta fall inte beredd att genom ett landsmötesbeslut ta ställning för ett enskilt projekt." Partistyrelsen vidhåller uppfattningen att landsmötet inte bör binda partiet för en viss prioriteringsordning mellan olika infrastrukturprojekt. Med detta anser partistyrelsen att **motion H94 bör anses besvarad med vad partistyrelsen anfört**.

Beträffande **motionerna H95 och H96** så är det, enligt partistyrelsens uppfattning, viktigt att vi kan erbjuda bra tågförbindelser mellan våra grannländer. Folkpartiet har sedan flera år krävt att höghastighetståg ska byggas mellan de skandinaviska huvudstäderna även. Glädjande är att regeringen har gått vidare i planeringen av detta. Med detta anser partistyrelsen att **motionerna H95 yrkande 1 samt H96 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört. Motion H95 yrkande 2 bör anses besvarat.**

Punkt 3 i programförslaget framhåller att Sverige ska vara en föregångare vad gäller IT-infrastruktur. Särskilt viktigt är det att möjliggöra bättre IT-kapacitet utanför städer och i glesbygd.

Motion H97 föreslår att punkt 3 kompletteras med meningen: "För att kompensera för höga utbyggnadskostnader i dessa områden, ska staten vid behov medfinansiera denna utbyggnad." **Motion H98** yrkar att punkt 3 kompletteras med ett tydliggörande av att IT-infrastrukturen i Sverige är samhällskritisk samt att samhället måste ta ett ansvar för kraftfull och snabb utbyggnad och underhåll av bredbandsinfrastruktur om Sverige ska återta sin ledande position inom IT-området. **Motion H99 yrkande 1** föreslår i punkt 3 tillägget: "För att lyckas med detta behöver mer pengar tillskjutas bredbandsutbyggnaden så att alla hushåll och företag i Sverige har möjlighet att koppla upp sig." Partistyrelsen väljer att här även behandla **motion H46 yrkande 5**, som föreslår att landsmötet beslutar att kopparnätet ska ersättas med fiber på alla de platser som har eller tidigare har haft rätt till att få fast telefoni samt att regler införs för tillgänglighet med vite om inte kvaliteten levereras.

Partistyrelsen delar programkommitténs och motionärernas syn att Sverige ska vara föregångare vad gäller IT-infrastruktur. Statens huvudsakliga uppgift på området bör vara att skapa förutsättningar genom att undanröja hinder för utvecklingen, och att marknaden utifrån givna ramar ska kunna stå för utveckling och utbyggnad. Samtidigt finns det områden där lönsamheten för utbyggnad är bristfällig, och där det kan vara motiverat att samhället går in och stöttar mer aktivt. Av det skälet satsar regeringen nu 1 miljard kronor under tre år på utbyggnad av bredband på landsbygden. Partistyrelsen finner att **motionerna H97, H98 och H99 yrkande 1 bör anses besvarade** med hänvisning till den föreslagna lydelsen av punkt 3. **Motion H46 yrkande 5 bör avslås. Partistyrelsen anser att punkt 3 i programförslaget bör bifallas.**

Motion H100 yrkar att landsmötet beslutar att lägga till en mening efter avsnitt 4.5 punkt 3 med följande lydelse: "Alla kommuner bör erbjuda avgiftsfritt wifi i offentliga miljöer." Partistyrelsen konstaterar uppskattande att av tidningsuppgifter att döma ökar antalet offentliga miljöer med avgiftsfritt wifi kontinuerligt. Helsingborgs stad har till exempel investerat 3 miljoner kronor i ett antal publika surfzoner. Till det kommer kostnader för driften. Jönköpings kommun har gjort en liknande satsning som delvis ser ut att finansieras av annonsintäkter.

Partistyrelsen anser att det motionärerna yrkar är ett utmärkt förslag att verka för på kommunal nivå för den som bedömer att fördelarna överstiger kostnaderna och att det är en rimlig kommunal prioritering. Partistyrelsen vill dock inte genom partiprogrammet inskränka det kommunala självstyret i denna punkt och **motion H100 bör därför avslås.**

Motion H99 yrkande 2 föreslår att i avsnitt 4.5 lägga till en ny punkt om starkare regelverk för mobiltäckning i hela Sverige, särskilt på landsbygden. Även i **motion H101** yrkas på tillägg med liknande innebörd.

Partistyrelsen konstaterar att regeringens mål, som Folkpartiet står bakom, är att det ska finnas bra mobiltäckning i hela landet. I detta ligger att vi anser att mobiloperatörerna har ett stort ansvar för täckningen och att staten bör vara pådrivande genom att kartlägga, utvärdera och underlätta utbyggnaden av mobilnäten. Partistyrelsen anser att **motionerna H99 yrkande 2 och H101 kan anses besvarade** med vad partistyrelsen anfört.

I **motion H46 yrkande 2** yrkas att Folkpartiet arbetar för att det i hela Sverige, där det finns permanentboende och verksamheter, ska finnas tillgång med hög tillgänglighet till basutbudet inom radio och tv. Partistyrelsen har ingen annan uppfattning i principfrågan, även om förutsättningarna i extrem glesbygd (till exempel i fjällkedjan) kan skapar utmaningar. Partistyrelsen föreslår att **motion H46 yrkande 2 anses besvarat.**

Motion H102 yrkar att partistyrelsen ges i uppdrag att utarbeta ett helt nytt avsnitt, som därefter på lämpligt sätt införlivas i Folkpartiets nya program, och som behandlar det IT-samhälle som med bedövande kraft slår in på snart när alla politikområden och som innebär risker för medborgarna och det samhälle vi i dag känner. Bristande kunskap och fantasi är de huvudsakliga orsakerna till att svårigheter att formulera ett sådant programavsnitt, men inte motiv nog för att avstå från alls ens försöka. Partistyrelsen konstaterar att IT-utvecklingen för med sig en mängd utmaningar på många olika områden. IT-relaterad brottslighet och integritetsaspekter är två frågor av många som ställer oss till svars. Partistyrelsen ser dock inte att ett helt nytt avsnitt av det slag motionärerna skissar på lämpar sig i det givna partiprogramsformatet. **Motion H102 bör därför avslås.**

Programförslagets **punkt 4** bejakar frihandeln som ett snabbt och effektivt sätt att sprida teknik. Punkten tar också upp frågan att trafik påverkar miljön. Det behövs därför överenskommelser om skatter och avgifter på utsläpp från långvariga transporter. I **punkt 5** konstateras det att det behövs ekonomiska styrmedel för en övergång till klimatneutrala bränslen och energieffektiva fordon där varje transportslag bär sina kostnader. Partistyrelsen anses är att det är en angelägen fråga att man snabbt kan få fram renare bränslen och energieffektivare fordon och **partistyrelsen tillstyrker därför programkommitténs förslag under 4 och 5.**

Med anledning av punkt 4 har inga motioner inkommit, medan det väckts två motioner som är knutna till punkt 5. **Motion H103** yrkar på en omfattande omskrivning av punkten så att den lyder: "För att stimulera till övergång till klimatneutrala transporter, energieffektiva fordon och ökad användning av förnybar energi behövs ekonomiska styr-

medel som gynnar transportplanering, snål körning, elektrifiering och hållbart producerade biodrivmedel. Varje transportslag ska successivt bära en allt större del av sina miljökostnader." Motivet till detta är enligt motionärerna att det redan med befintlig teknik är möjligt att halvera vägtransporternas bränsleförbrukning och därmed utsläpp. Att införliva hela transportsektorn i EU:s utsläppshandelssystem skulle kunna leda till att transporter då skulle bli avsevärt billigare än i dag eftersom det är mycket stora prisskillnader för utsläpp inom olika sektorer. I **motion H104** vill motionärerna att det offentliga ska ta ett ansvar för att skapa goda förutsättningar för att det växer fram en marknad för förnyelsebara energislag genom ett engagemang i skapandet av infrastruktur för fossilfria bränslen. Detta ska införas som en ny näst sista mening i texten vid punkten.

När det gäller motion H103 delar inte partistyrelsen motionärernas skepsis till att på sikt införliva transporter i EU:s utsläppshandelssystem. Det finns all anledning att fortsätta stärka EU-ETS som styrmedel för lägre utsläpp av växthusgaser, till exempel genom att införliva fler sektorer i utsläppshandeln. Transporterna står för en stor del av utsläppen såväl i Sverige som i EU och rätt utformad är utsläppshandeln ett effektivt sätt att få ned utsläppen från transportsektorn i hela EU. **Motion H103 bör därför avslås.**

När det gäller **motion H104** konstaterar partistyrelsen att det i skrivande stund löper flera processer som syftar till bättre förutsättningar för förnybara och fossilfria drivmedel. En lagrådsremiss om kvotplikt för biodrivmedel har presenterats som innebär ett krav på att hållbara biodrivmedel ska ingå i bensin och i dieselbränsle från 1 juli 2014. Dessutom pågår utredningen om en fossiloberoende fordonsflotta till 2030, där direktiven konstaterar att "den långsiktiga prioriteringen om en fossiloberoende fordonsflotta förutsätter omfattande insatser från både privata och offentliga aktörer, såväl kopplat till fordon och infrastruktur som i form av utveckling, produktion och distribution av drivmedel och energibärare. Utan att föregripa utredningens överväganden och de kommande diskussionerna om lämpliga styrmedel för lägre växthusgasutsläpp och minskat fossilberoende kan partistyrelsen konstatera att det redan i dag pågår lokala och regionala initiativ om till exempel utbyggnad av laddinfrastruktur som är värda att följa. **Motion H104 bör därför anses besvarad** med vad partistyrelsen anfört.

Programförslagets **punkt 6** tar upp frågor om kollektivtrafik och nyttotrafik som bör ges större utrymme i städer med miljö- och trängselproblem. God stadsplanering samt miljöavgifter som beslutas lokalt ska hjälpa till att leva upp till detta. Programförslaget trycker också på behovet av gång- och cykelvägar. Partistyrelsen instämmer till fullo i denna punkt. I stadsmiljöer är det viktigt att kollektivtrafiken fungerar och kan ta sig fram på ett snabbt och smidigt sätt. Gång- och cykeltrafik är också viktigt att uppmärksamma inte bara som trafikslag utan också ur ett folkhälsoperspektiv. Därmed vill partistyrelsen tillstyrka **punkt 6**.

Flera motioner har väckt med anledning av denna punkt. **Motionerna H105–H108** tar alla upp frågan om cykling och cyklism. I **motion H105** yrkar motionärerna att det till punkt 6 läggs till en mening med lydelsen: "Det ska vara möjligt att ta med cykel på all kollektivtrafik i linjetrafik." Samma tankar är **motion H106** inne på, där motionärerna vill att cykel ska kunna medföras på såväl tåg som pendeltåg, buss och spårvagn. Partistyrelsen anser att det är viktigt att det ges större möjligheter att ta med cykeln på olika kollektivtrafikmedel i den mån det är möjligt och lämpligt utan att det blir för skrymmande för andra resenärer. Men samtidigt vill partistyrelsen att det i första hand är trafikhuvudmännen som bör se till så att dessa möjligheter byggs ut jämfört med i dag. Det är därför upp till Folkpartiets representanter i regionala och lokala trafiknämnder och bolag att driva denna fråga. Därmed bör **motionerna H105 samt H106 anses besvarade med vad partistyrelsen anfört**.

Motion H107 yrkar att kommitténs förslag till punkt 6 delas upp i två punkter, som lyder: "I städer med trängsel- eller miljöproblem bör nyttotrafik och kollektivtrafik ges större utrymme på bekostnad av privatbilism. Detta görs genom god stadsplanering och miljöavgifter, till exempel trängselavgifter, som ska beslutas på lokal eller regional nivå" respektive: "Det behövs sammanhängande separerade stråk för att underlätta gång- och cykeltrafik både inom och mellan samhällen. Cykelinfrastrukturen bör utformas utifrån dess betydelse som eget trafikslag och färdsätt med stor variation på trafikantbeteende och bör ges högre prioritet i stadsplaneringen för utvecklingen av utökad och säker cykelinfrastruktur."

I **motion H108** yrkar motionärerna på att sista meningen stryks och ersätts med en ny punkt: "Cyklismen ska bli en lika naturlig del av den statliga transportpolitiken som motorfordonstrafiken. Ett sammanhängande cykelvägnät ska byggas ut över hela landet. Gång- och cykeltrafik bör åtskiljas där så är möjligt. För att underlätta cykelpendling ska snabbcykelvägar, s.k. cyklostrador, byggas ut där behoven finns."

Enligt partistyrelsen är cykling ett utmärkt trafikslag som både är miljövänligt, förhållandevis billigt samt hälsofrämjande. Vid landsmötet 2011 ställde sig landsmötet bakom ett motionsyrkande om att en nationell cykelstrategi ska tas fram. Partistyrelsen står bakom detta beslut och det kan sägas väl täckas in i det liggande programförslaget. När det gäller byggande av gång- och cykelvägar så är det viktigt att fler byggs som både kan knyta samman orter men också förbättra förbindelserna inom orter. Partistyrelsen anser att Folkpartiets kommunpolitiker bör lyfta cykelfrågorna ute i kommunerna. Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) kan vara ett lämpligt forum för detta. Med detta anser partistyrelsen att **motionerna H107 samt H108 bör anses besvarade med vad partistyrelsen anfört**.

Motionärerna bakom **motion H109** vill att ett gemensamt kollektivtrafikkort införs i Sverige och att detta skrivs in i programförslaget som en ny punkt i avsnitt 4.5. Partistyrelsen har behandlat liknande förslag vid tidigare landsmöten och vidhåller även nu sin ståndpunkt att länstrafikbolagen hittills faktiskt har skapat barriärer när det gäller resor över länsgränserna. Menar vi allvar med regionförstoringen så måste det bli lättare att färdas över länsgränser med kollektivtrafik. Partistyrelsen noterar att det har skapats ett gemensamt resekort som är giltigt över länsgränser i delar av landet samtidigt som utvecklingen inte går tillräckligt fort. Partistyrelsen ser därför positivt på att exempelvis SKL verkar för att en gemensam teknisk plattform för ett nationellt kollektivtrafikkort tas fram och implementeras i alla Sveriges län. Partistyrelsen anser därmed att **motion H109 bör anses bifallen med vad partistyrelsen anfört**.

I **motion H110** förslås det att persontransporter på järnväg ska underlättas. Detta ska ske genom ett tillägg i punkt 6 som lyder: "Biljettpriserna ska vara förutsebara så att man både

långt innan och, i tiden, nära resan kan göra sitt val. Det ska vara lätt att planera resan och köpa biljetter även för den som inte har dator eller behärskar en sådan." Beträffande denna motion vill partistyrelsen anföra att partistyrelsen har förståelse för motionärernas synpunkt. Järnvägstrafiken är dock avreglerad i dag i Sverige och det finns utöver SJ flera andra tågoperatörer. Det är upp till operatörerna att sätta regler och priser för biljetterna. Därmed bör **motion H110 avslås**.

I detta sammanhang tar partistyrelsen även upp **motion H111**, som behandlar statens ansvar för hållbar kollektivtrafik. Vad som föreslås är att det under punkt 6 läggs till en mening med lydelsen: "För att underlätta övergången till hållbar och energieffektiv kollektivtrafik bör staten medfinansiera med upp till 50 procent av kostnaden." Medfinansiering är till för att man kan få igång många behövliga infrastruktursatsningar såsom väg och järnvägsbyggen. Oftast handlar det då om att regioner och kommuner ställer upp och hjälper till att medfinansiera statliga satsningar. När det gäller själva fordonen som ska trafikera vägar och järnvägar anser partistyrelsen dock att det är trafikhuvudmännen som ska stå för kostanden för dem. **Motion H111 avstyrks därmed**.

Den sista punkten i programförslaget under transporter och infrastruktur handlar om att bilens roll på landsbygden måste erkännas och att de enskilda vägarna är avgörande för en levande landsbygd och glesbygd. Programkommittén tar här upp en viktig fråga. Trots att vi eftersträvar att fler väljer att använda kollektivtrafik så måste vi inse att i ett glest befolkat land som Sverige så har bilen både i dag och i framtiden en viktig roll för att hela Sverige ska leva. **Punkt 7 i programförslaget bör därför bifallas**.

Med anknytning till denna punkt har två motioner lämnats in. Såväl **motion H112** som **motion H113** tar upp frågor kring reseavdraget. I **motion H112** vill motionärerna lägga till en mening i slutet av punkt 7 med lydelsen: "Reseavdraget till och från arbete och bostad, där kollektivtrafik saknas, behöver förbättras." **Motion H113** yrkar på ett tillägg till punkten enligt följande: "Folkpartiet ska verka för att reseavdraget för bosatta på landsbygden förbättras. Bl.a. genom att avståndet för rätt till avdrag förlängs och att avdraget på reskostnaden, i dag 10 000 kronor, tas bort helt, samt att milavdraget höjs så det är anpassat till dagens kostnader att ha bil."

Partistyrelsen anser att det är viktigt att reseavdraget är utformat på ett administrativt enkelt sätt. Införande av möjlighet till avdrag för mindre belopp än dagens skulle dessutom uppmuntra till mer resande i bil och mindre kollektivtrafik, vilket partistyrelsen inte anser självklart önskvärt. Partistyrelsen föreslår därför att **motionerna H112 och H113 avslås**.

Tre motioner är väckta som föreslår ny text till detta område i programförslaget. **Motion H114** föreslår att en ny punkt läggs till programförslaget med innebörden: "Fordonsskatten bör ändras från dess nuvarande form till att läggas direkt på bränslet." Motionärerna menar att dagens fordonskatt gynnar dem som kör mycket. Det lönar sig enligt motionärerna att ha en liten bränslesnål bil som man kör varje dag i stället för en större som man kör sällan. Partistyrelsen finner inga skäl i att ändra principerna för uttag av fordonsskatt på det sätt som motionärerna föreslår. I dag beskattas personbilar i hög utsträckning utifrån sina koldioxidutsläpp, såväl genom fordonsskatten som genom bränslebeskattningen, och partistyrelsen anser att båda dessa styrmedel bidrar till mål och ambitioner om minskade utsläpp från transportsektorn. Med detta bör **motion H114 avslås.**

Motion H115 föreslår att samhällsplaneringen ska ha som utgångspunkt att minimera transporter genom att exempelvis lokalisera dagligvaruhandel i eller nära bostadsområden. En ny punkt föreslås med lydelsen: "Den lokala och regionala planeringen har en avgörande betydelse i klimatarbetet. Planeringen ska ha som utgångspunkt att minimera behovet av transporter, till exempel genom lokalisering av dagligvaruhandel i eller nära bostadsområden."

Partistyrelsen delar motionärens syn att det är viktigt att kommuner och regioner planerar på ett sätt som inte skapar ett onödigt behov av transporter – och att dessa kan ske med så liten miljöpåverkan som möjligt – men menar att det i praktiken inte är möjligt eller rimligt att i varje enskilt fall ställa krav på etablering i anslutning till bostadsområde. Marktillgång och markpris är viktiga faktorer vid etableringar, som också i slutänden påverkar konkurrensen och det pris konsumenterna möter i dagligvaruhandeln. Det är inte transporterna i sig som är problemet utan deras miljöpåverkan. Partistyrelsen vill därför uppmärksamma motionärerna på skrivningarna i programkommitténs avsnitt 4.6.5 och att det kommunala planmonopolet i högre grad bör användas för att skapa förutsättningar för kollektivtrafik till nya områden. Detta skulle förstås kunna gälla även handelsområden. **Motion H115 avstyrks därmed**.

I **motion H116** yrkar motionärerna att en punkt införs i texten om sjöfart. Den föreslås få följande lydelse: "Goda möjligheter till sjötransporter är ett viktigt inslag i infrastrukturen. Stora godsvolymer kan transporteras med låga klimatutsläpp per tonkilometer, samtidigt som vägar och järnvägar avlastas."

Partistyrelsen vill betona att sjöfarten har en stor roll inom infrastrukturpolitiken. Folkpartiet driver till exempel frågan om att svenska fartyg tonnagebeskattas för att stärka vår konkurrensneutralitet gentemot andra sjöfartsnationer och att Sveriges inre vattenvägar införlivas i EU:s gemenskapslagstiftning. Sverige är en nation som är beroende av sin sjöfart. Cirka 90 procent av den svenska utrikeshandeln transporteras till sjöss. Sverige har drygt 50 hamnar och vattenvägarna utgör en stor möjlighet för att avlasta vägnätet och därmed minska klimatbelastningen. Vid rätt hastighet är friktionen mellan fartyg och vatten liten och stora godsvolymer kan därför transporteras med minimal energiåtgång. Samtidigt är det viktigt att miljö- och hälsoskadliga utsläpp av från sjöfarten minskar. Det är skälet till att EU:s svaveldirektiv justerades så att det överensstämmer med den internationella sjöfartsorganisationens (IMO) regler om svavelhalt i marint bränsle. **Partistyrelsen anser att en punkt med denna lydelse bör läggas till sist i avsnittet. Motion H116 bör därmed anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

Partistyrelsen övergår nu till de transport- och infrastrukturpolitiska motioner som inte kan knytas till programförslaget.

I **motion H117** vill motionärerna att Folkpartiet ska verka för en utredning om hur system med moderna trådbussar bör utformas samt att information om trådbussar sprids bland kommuner och allmänheten. Partistyrelsen håller med motionärerna att trådbussar kan vara ett inslag i framtidens kollektivtrafik och vara ett alternativ till biogasbussar samt spårväg, men att det främst är en fråga för de olika aktörerna inom området såsom till exempel busstillverkare, myndig-

heter, landsting och kommuner. **Motion H117 bör därmed anses besvarad med vad partistyrelsen anfört**.

Motion H118 tar upp frågan om Gotlandstrafiken. Motionärerna yrkar att Gotlandstrafiken inte ska försämras i fråga om överfartstider, standard och säkerhet samt att prisbilden ska stämma överens med vad det skulle ha kostat att köra bil samma sträcka.

Bra kommunikationer till Gotland är enligt partistyrelsen av yttersta vikt för att Gotland ska kunna vara en del av Sverige med samma förutsättningar och villkor som andra landsdelar. När nuvarande avtal löper ut den 31 januari 2017 är Folkpartiets utgångspunkt att det ska ersättas av ett nytt avtal som innehåller en helhetslösning som inte innebär försämringar jämfört med dagens avtal. Kravet som framförs i motionen om rimliga överfartstider är skäliga. När det gäller frågan om priser måste någon form av maxpris råda för boende på Gotland i enlighet med det som finns i Trafikverkets upphandlingsunderlag. Att Gotlandstrafiken ska jämställas med en ”väg” är lovvärt, men partistyrelsen kan inte ställa sig bakom detta som en tvingande princip, bland annat på grund av oklarheter i kostnadsbilden. Mot den bakgrunden bör **motion H118 anses besvarad** med vad partistyrelsen anfört.

Motionärerna bakom **motion H119 yrkande 2–6** tar upp en rad frågor runt kommunikationer och i synnerhet tåg i Mälardalen. Partistyrelsen delar motionens intentioner att det är viktigt med bättre kommunikationer i Mälardalen. **Motion H120** tar upp liknande frågor, men i detta fall Ostlänken. Det är bra om fler väljer att ta tåg och annan kollektivtrafik i stället för att köra bil. Förslagen i motionerna är dock sådant som regionala och lokala politiker och organ ska fatta beslut om och därför bör **motionerna H119 yrkande 2–6 samt H120 anses besvarade** med vad partistyrelsen anfört.

I **motionerna H119 yrkande 1 samt H121 och H122** tas frågor om så kallade magnettåg upp. Med anledning av dessa motioner kan partistyrelsen konstatera att magnettåg är ett intressant alternativ till rälsburen trafik och som har provats, till exempel i Kina, med lyckat resultat. Det finns alltid en risk att låsa sig till en viss teknik. Frågan om magnettåg måste utredas och prövas mer innan denna teknik kan bli aktuell i Sverige. Mot den bakgrunden anser partistyrelsen att **motionerna H119 yrkande 1, H121 och H122 bör anses besvarade** med vad partistyrelsen anfört.

När det gäller **motion H123** så önskar motionärerna att riksvägen mellan Norrköping och Gävle, den så kallade ”Räta linjen”, rustas upp och upphöjs till Europaväg. Med en upprustad väg på denna sträcka skulle exempelvis mycket av lastbilstrafik från södra Sverige till Norrland kunna köra här utan att behöva passera Stockholm. Partistyrelsen vill påpeka att Folkpartiet driver frågan om ökade investeringar inom såväl väg- som järnvägsnät och det finns också angivet i det nya partiprogramförslaget. Partistyrelsen håller med om att ”Räta linjen” är en viktig väg i Sverige, men en upprustning av denna väg får ställas mot andra behov. Därmed anser partistyrelsen att **motion H123 bör anses besvarad** med vad som partistyrelsen anfört.

Motion **H124** vill ha en utredning kring hur skoterleder kan organiseras och vem som är huvudman för dessa. Partistyrelsen delar motionärernas syn på skoterleder som ett infrastrukturslag som både är till för nytta för de som driver företag men också för turism och rekreation i de län där snöskoteråkning förekommer. Därför anser partistyrelsen att de frågor som tas upp i motionens yrkande är viktiga. Det finns ett behov av samordning kring skoterleder och ett klargörande av vem som är huvudman. Naturvårdsverket har nyligen fått i uppdrag av regeringen att ta fram ett förslag till en strategi med etappmål, styrmedel och åtgärder som ska bidra till att miljökvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö nås, Verket har tidigare konstaterat att det behövs insatser för att förebygga störningar och skador från snöskotrar och terrängkörning. Mot den bakgrund anser partistyrelsen att **motion H124 anses besvarad** med vad partistyrelsen anfört.

Motionären till **motion H125** yrkar att Folkpartiet ska verka för att en relevant vintertestning av järnvägsfordon etableras. Motionären tar upp en intressant fråga. I Sverige finns det i Norrlands inland sedan tidigare testanläggningar för bilar i vinterklimat. Att liknande anläggningar skulle kunna skapas och för järnvägsfordon är en intressant idé. En del rälsburna fordon har visat sig ha brister när de utsätts för ett strängt vinterklimat. Partistyrelsen anser dock att etablerandet och uppbyggandet av en sådan organisation i första hand är en fråga för de olika aktörerna inom branschen. Mot den bakgrunden anser partistyrelsen att **motion H125 anses besvarad** med vad partistyrelsen anfört.

Två motioner tar upp frågor kring trafiksäkerhet. I **motion H126** föreslås det att lag ska införas på att fyrhjulingar ska utrustas med störtbåge och att hjälmtvång införs för denna typ av fordon. **Motion H127** vill att Folkpartiet ska verka för införande av trafikkameror vid särskilt drabbade korsningar och övergångsställen.

Med anledning av dessa motioner vill partistyrelsen anföra följande. Ökad säkerhet i trafiken har lett till att antalet dödade och skadade gått ner, trots en allt mer ökad trafik. Säkrare bilar med krockkuddar m.m. är en av förklaringarna till detta. Det är angeläget att det kontinuerligt sker en utveckling av nya lösningar som leder till än säkrare trafik. Speciellt utsatta är oskyddad trafik och trafikanter. De förslag till säkerhetshöjande åtgärder som föreslås i motionerna kan vara rimliga åtgärder. Partistyrelsen anser dock att det är ansvariga myndigheter som i första hand ska göra den bedömningen. Därför bör **motionerna H126 och H127 anses besvarade** med vad partistyrelsen anfört.

Slutligen tas i två motioner frågor om trafiklagstiftningen upp. I **motion H128** yrkas att böterna för trafikbrott ska höjas kraftigt samt att det ska göras straffbart att hålla för små avstånd i trafiken. I **motion H129** vill motionären att Folkpartiet ska verka för att införa ett register över personer som är behöriga att utfärda intyg enligt trafikförordningen.

Partistyrelsen anser att trafikbrott, precis som andra brott måste bekämpas. Bötesnivåer kan alltid ses över och höjas om det behövs, men partistyrelsen anser att det i första hand är en fråga för berörda myndigheter att bedöma. När det gäller frågan om att köra för nära ett annat fordon så det redan i dag straffbart och belagt med böter om 2 000 kronor. **Motion H128 bör därmed anses besvarad** med vad partistyrelsen anfört. Frågeställningen i motion H129 är svår att ta ställning till då det inte på ett tydligt sätt står i motionen vad frågan just i det aktuella fallet handlar om. Bestämmelser i trafikförordningen finns annars, bl.a. om intyg för parkeringstillstånd till funktionshindrade. Partistyrelsen kan dock konstatera att register inte alltid är lätta att inrätta då de bör ställas mot integritet m.m. Därmed bör **motion H129 avslås**.

Motion H46 yrkande 3 föreslår att landsmötet beslutar om tillgång till internet och telefonitjänster med hög tillgänglig-

het och prestanda på minst 100 Mb/s. Partistyrelsen instämmer i vikten av utbyggt snabbt bredband och konstaterar att motionärernas önskan bör kunna tillgodoses genom regeringens bredbandsstrategi med målet att 90 procent av hushåll och företag senast år 2020 bör ha tillgång till bredband om minst 100 Mbit/s. **Motion H46 yrkande 3 bör därmed anses besvarat.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 4.5 punkt 1 bifalls

2. att motion A1 yrkande 7 anses besvarat

3. att programkommitténs förslag avsnitt 4.5 punkt 2 bifalls

4. att motion H90 yrkande 1 avslås

5. att motion H91 avslås

6. att motion H92 anses besvarad

7. att motion H93 avslås

8. att motion H94 anses besvarad

9. att motionerna H95 yrkande 1 samt H96 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört

10. att motion H95 yrkande 2 anses besvarat

11. att motionerna H97, H98 och H99 yrkande 1 anses besvarade

12. att motion H46 yrkande 5 avslås

13. att programkommitténs förslag avsnitt 4.5 punkt 3 bifalls

14. att motion H100 avslås

15. att motion H101 anses besvarad

16. att motion H99 yrkande 2 anses besvarat

17. att motion H46 yrkande 2 anses besvarat

18. att motion H102 avslås

19. att programkommitténs förslag avsnitt 4.5 punkt 4 bifalls

20. att programkommitténs förslag avsnitt 4.5 punkt 5 bifalls

21. att motion H103 avslås

22. att motion H104 anses besvarad

23. att programkommitténs förslag avsnitt 4.5 punkt 6 bifalls

24. att motionerna H105 och H106 anses besvarade

25. att motionerna H107 och H108 anses besvarade

26. att motion H109 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

27. att motion H110 avslås

28. att motion H111 avslås

29. att programkommitténs förslag avsnitt 4.5 punkt 7 bifalls

30. att motionerna H112 och H113 avslås

31. att motion H114 avslås

32. att motion H115 avslås

33. att det sist i avsnitt 4.5 läggs till en ny punkt med lydelsen: ”Goda möjligheter till sjötransporter är ett viktigt inslag i infrastrukturen. Stora godsvolymer kan transporteras med låga klimatutsläpp per tonkilometer, samtidigt som vägar och järnvägar avlastas.”

34. att motion H116 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

35. att motion H117 anses besvarad

36. att motion H118 anses besvarad

37. att motionerna H119 yrkande 2–6 och H120 anses besvarade

38. att motionerna H119 yrkande 1, H121 och H122 anses besvarade

39. att motion H123 anses besvarad

40. att motion H124 anses besvarad

41. att motion H125 anses besvarad

42. att motionerna H126 och H127 anses besvarade

43. att motion H128 anses besvarad

44. att motion H129 avslås

45. att motion H46 yrkande 3 anses besvarat

Avsnitt 4.6 Bostäder

Motionerna H130–H161

Punkt 1 i programkommitténs förslag behandlar en viktig ingång i bostadspolitiken, nämligen att makt över det egna boendet är viktigt för den enskildes frihetskänsla. En slutsats av det är att alla ska kunna ha en bostad med en upplåtelseform som stämmer med de egna önskemålen och den egna livssituationen. **Partistyrelsen föreslår att punkt 1 i programkommitténs förslag bifalls.**

Punkt 2 och 3 i programkommitténs förslag behandlar frågan om hur och på vilka villkor bostadsbyggandet ska kunna öka. Programgruppen föreslår bland annat att kommunernas rätt att ställa lokala byggkrav begränsas, byggnormerna ses över och överklagandeprocessen förenklas.

Motion H130 föreslår att punkt 2 utgår ur partiprogrammet, då den beskriver något som redan är känt, nämligen att det byggs för få bostäder. Partistyrelsen anser att punkten är viktig då den beskriver en del av de utmaningar folkökningen i städer och andra tätorter innebär. **Punkt 2 i programkommitténs förslag bör därför bifallas och motion H130 avslås**.

Motionerna H131 yrkande 1, H132, H133 yrkande 1 och H134 handlar om kommunernas möjlighet att ställa lokala byggkrav, något som behandlas i **punkt 3**. De två förstnämnda motionerna vill behålla kommunernas rätt att ställa lokala byggkrav, och därmed stryka första meningen i programkommitténs föreslagna punkt 3 respektive stryka

bisatsen ”och kommunernas rätt att ställa lokala byggkrav begränsas”. I de två sistnämnda motionerna yrkas tvärtom att programkommitténs skrivning skärps i den meningen att kommunernas rätt att ställa lokala byggkrav bör ”avskaffas” respektive ”tas bort”.

Partistyrelsen har förståelse för det som anförs i H132 om önskemålet hos vissa kommuner att ”gå före” genom exempelvis hårdare krav vad gäller exempelvis energianvändning i bebyggelsen. Låt oss först av allt konstatera att det långtifrån bara är de kommunala särkraven som driver upp kostnaderna för att bygga. Även staten har genom ett komplicerat regelverk bidragit till höga kostnader. Partistyrelsen ser dock att det, som byggkravutredningen redovisat, finns fördelar med en begränsning av möjligheten till kommunala särkrav, som förutsättningar för minskade byggkostnader och ökad konkurrens på byggmarknaden. Samtidigt ser partistyrelsen målkonflikten mellan höga ambitioner inom framför allt miljö och ett borttagande av möjligheten till kommunala särkrav. Därför är det rimligt att en begränsad möjlighet att ställa kommunala särkrav, exempelvis på energiområdet, också innebär att de nationella kraven rörande energiprestanda kan höjas. Detta ligger också bakom att regeringen i budgetpropositionen 2014 aviserat skärpta nationella krav för energiförbrukning i nybyggda fastigheter samtidigt som kommunernas möjlighet att ställa lokala särkrav på tekniska lösningar begränsas.

Därför bör programkommitténs skrivning om att begränsa kommunernas rätt till särkrav justeras i enlighet med den förändrade lydelse som föreslås nedan. **Motionerna H131 yrkande 1, H132, H133 yrkande 1 och H134 bör därmed anses besvarade med vad partistyrelsen anfört.**

Motionerna H135 och H136 föreslår olika tillägg till det programkommittén föreslår vad gäller att byggnormerna bör ses över för att ge möjlighet till mindre bostäder med något enklare standard. Motion H135 vill tydliggöra att detta ska ske utan att det görs avkall från miljö- och hälsoskyddsrelaterade krav. Motion H136 inskärper att översynen av byggnormerna ska göras utan att kraven på tillgänglighet minskar.

Partistyrelsen ser möjligheten att se över byggnormerna som angeläget för att minska bygg- och därmed boendekostnaderna, inte minst för små lägenheter. Det kan också anses ligga i linje med punkt 1 i programförslaget om bostäder som stämmer med människors olika önskemål och livssituation, inte minst med beaktande av att dessa kan skifta över tid. Samtidigt finns det friheter som riskerar begränsas om samhällets krav sätts alltför lågt. Till dessa hör exempelvis friheten att slippa bli sjuk av dålig ventilation och giftiga byggmaterial samt friheten att kunna röra sig inte bara i sin egen utan till, från och i vänners och bekantas lägenheter trots en funktionsnedsättning. Med det inte sagt att det inte finns utvecklingspotential på området. Partistyrelsen är enig med programkommittén om att lösningar som sänker kostnaden för att bygga tillgängligt bör eftersträvas, men att kostnadseffektivitet är viktigt är inget unikt för just tillgänglighetsfrågorna. Partistyrelsen anser alltså inte att det är nödvändigt att lyfta fram just detta i partiprogrammet, vilket leder till att texten kan förkortas i enlighet med vad som nedan föreslås. **Motionerna H135 och H136 bör därmed anses besvarade med vad partistyrelsen anfört.**

Motion H137 föreslår i **yrkande 1** att en ny punkt tillförs till programmet: ”En liberalare bygglagstiftning måste eftersträvas. Onödiga regleringar måste tas bort för att på ett bättre sätt balansera det allmännas intresse mot inskränkningar i den enskilde mark- och fastighetsägarens äganderätt.” I **yrkande 2** begärs vidare att ett tillägg görs efter sista meningen i punkt 3 enligt följande: ”Den maximala handläggningstiden för planframtagande och för överklagandeprocessen ska vara lagreglerade. Enskilda byggherrar ska ha möjlighet till att få ersättning från det offentliga då handläggningstiderna inte efterlevs.”

Partistyrelsen konstaterar att Folkpartiet och regeringen genomfört flera viktiga reformer för en liberalare, enklare och effektivare plan- och bygglagstiftning. Det finns all anledning att fortsätta arbeta för att plan- och byggprocesser inklusive överklagandeinstrumentet blir så effektiva som möjligt med bibehållen rättssäkerhet till gagn för såväl enskilda som allmänna intressen. Detta torde också framgå med all tydlighet av den förändrade lydelse av punkt 3 som föreslås nedan. De detaljerade textförslag som läggs fram i motionen är därför inte nödvändiga. **Motion H137 bör därmed avslås.**

I **motion H138 yrkande 1** yrkas att en ny punkt förs in med lydelsen: ”De långa överklagandeprocesserna som drabbar dagens bostadsprojekt bidrar till dyrare bostäder och sämre konkurrens, då endast de största byggherrarna har möjlighet att gå igenom dessa långa processer. Antalet instanser där det är möjligt att överklaga plan- och bygglovsärenden ska därför kraftigt begränsas och endast kunna göras i mark- och miljödomstolen.” Partistyrelsen instämmer med andemeningen i motionen, och finner att det i programförslaget konstateras att överklagandeprocessen ska förkortas för att minska planeringstiderna för byggprojekt. **Motion 138 yrkande 1 bör därmed anses besvarat**.

Motion H139 yrkar att Folkpartiet ska verka för sänkt moms inom byggsektorn och att ett tillägg införs under avsnitt 4.6 om att momsen på tjänster och varor inom byggsektorn ska sänkas till 12 procent. Partistyrelsen håller med motionärerna om behovet av att sänka byggkostnaderna för att underlätta nytt bostadsbyggande. I det sammanhanget vill partistyrelsen framför allt lyfta fram behovet av enklare byggregler och en kortare och smidigare planprocess för bostadsbyggande. När det gäller byggmomsen måste partistyrelsen påpeka att EU:s momsdirektiv, som gör det möjligt för medlemsländerna att ha lägre eller ingen moms på vissa varor och tjänster, inte tillåter nedsatt moms inom byggsektorn. EU:s nya momsdirektiv trädde i kraft den 1 januari 2013 och ändring av direktivet kräver enighet mellan alla medlemsländer. Att sänka momsen på byggande är dessutom kostsamt. Enbart att sänka momsen på bostadsbyggande till 12 procent beräknas kosta 13 miljarder kronor. **Motion H139 bör avslås.**

Motion H140 tar upp ett antal yrkanden om att skapa en bättre ljudmiljö med minskat buller. Motionärerna vill bland annat att nya metoder för att effektivare reducera buller för befintlig bebyggelse och infrastruktur görs samt att Folkpartiet verkar för att utreda möjligheten att bullerskyddsdeklarera bostäder och bostadsområden. I **yrkande 1** vill motionärerna att Folkpartiet profilerar sig i bullerfrågan och verkar för att utreda möjligheten att bullerskyddsdeklarera bostäder, bostadsområden, infrastruktur eller hela städer genom ett antal åtgärder som preciseras i det följande: att i ökad grad introducera befintliga metoder för effektivare reducering av buller för såväl ny som befintlig bebyggelse och infrastruktur (**yrkande 2**), att i högre grad införa bullerreducerande åtgärder för bullerkällor genom att införa effektivitetskrav

för dessa (**yrkande 3**), att införa effektivitetskrav på byggnaders bullerisolering, bullervallar och andra bullerhämmande åtgärder vid nybyggnation och att effektivitetskraven ska följas vid nybyggnation av såväl byggnader som infrastruktur (**yrkande 4**), att utveckla nya metoder för effektivare reducering av buller för befintlig bebyggelse och infrastruktur (**yrkande 5**), att i ökad utsträckning beakta bullers spridning vid olika vädersituationer, terräng, bebyggelse, vegetation etc. (**yrkande 6**) samt att se över reglerna för vilka fastigheter i omgivningen kring planerade nya bulleralstrande anläggningar som ska ses bli bullerstörda, och att därvidlag inte enbart avståndet från bullerkällan ska vara avgörande (**yrkande 7**).

Partistyrelsen konstaterar att många människor upplever att störande buller ger dem en försämrad livskvalitet. Buller kan leda till irritation, stress och i längden ohälsa. Människor ska inte behöva utsättas för skadliga ljudnivåer. Buller av olika slag – från trafik och olika typer av verksamheter, men även från maskiner och apparater i hemmet eller på arbetsplatser och i offentliga miljöer – är en effekt av ett högteknologiskt modernt samhälle. Men liberaler är teknikoptimister, och partistyrelsen är övertygad om att utvecklingen bör kunna gå mot allt tystare teknik. Det är inte desto mindre angeläget att arbeta på alla plan för att minska bullret. I viss mån kan en aktiv stadsplanering dämpa människors upplevelser av bullret, med hjälp av exempelvis bullerplank och strategisk plantering av växtlighet.

Höga bullernivåer har ibland använts som argument mot att bygga bostäder i centrala lägen. Partistyrelsen ser varsam förtätning av stadskärnor som ett bra sätt att skapa en klimatvänlig, transport- och energieffektiv byggd miljö, och anser att det ska kunna vara fullt möjligt att klara bullerrekommendationer med god isolering och planering med ”tyst sida”. Det blir då möjligt att bygga även vid trafikerade vägar.

Huvudfokus bör snarare vara att söka åtgärda bullret vid själva ljudkällan, genom försök med tyst asfalt, tysta däck och tystare motorer, apparater och maskiner. Såväl lagstiftning som ekonomiska styrmedel skulle kunna komma ifråga som redskap för att uppnå en god ljudmiljö för boende, arbete och fritid.

Regeringen har beslutat om tre regeringsuppdrag rörande bullerfrågan som ännu inte redovisats. En särskild utredare tillsattes för att se över och underlätta planering och byggande av bostäder i bullerutsatta områden. Naturvårdsverket har fått i uppdrag att utarbeta en vägledning om hur buller från miljöfarlig verksamhet som till exempel hamnar och industrier kan hanteras vid prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Boverket har i uppdrag att utarbeta en vägledning för planering och byggande av bostäder enligt plan- och bygglagen inom områden som är utsatta för buller från hamnar, industrier m.m.

Partistyrelsen anser att det finns skäl att se över lagstiftningen så att höga ambitioner för en god ljudmiljö inte onödigtvis hindrar byggande i miljöer som redan är påverkade. En idé som bör prövas är bullerservitut, det vill säga att det direkt i fastighetsregistret ska kunna skrivas in att en viss fastighet kan påverkas av buller som i utomhusmiljö uppgår till en viss föreskriven nivå. På så vis kan överklaganden av byggprojekt bli färre i de sammanhang där det i dag finns risk att industriföretag och dylikt vill stoppa bostadsbyggande i närheten av deras verksamheter på grund av farhågor för att de boende i ett senare skede vill överklaga ljudnivån.

Partistyrelsen föreslår sammanfattningsvis att punkt 3 ges lydelsen: ”För att öka byggandet i Sverige bör konkurrensen öka och reglerna kring byggande på såväl statlig som kommunal nivå förenklas. Byggnormerna bör förenklas, överklagandeprocessen förkortas och möjligheterna till att begränsa kommunala särkrav ses över.” Med detta föreslås även att motion H140 anses besvarad.

Punkt 4 och 5 i programkommitténs förslag behandlar vikten av en miljömässigt hållbar samhällsplanering med energieffektivitet, klimatanpassning och utbyggd kollektivtrafik. **Motion H141** föreslår att en ny mening läggs till i punkt 5 med lydelsen: ”Finansiering av ny kollektivtrafik ska kunna ske med hjälp av exploateringsavgifter.” Partistyrelsen uppmuntrar en diskussion om nytänkande vad gäller exempelvis finansiering av olika slags infrastruktur, men anser att förslaget är för detaljerat för ett övergripande partiprogram. **Motion H141 bör därför avslås.**

Motion H131 yrkande 2 föreslår att andra meningen i punkt 5 stryks, med hänvisning till att partiprogrammet inte bör bakbinda kommunerna om huruvida de ska verka för förtätning eller inte. Partistyrelsen vill anföra att det finns goda skäl att liksom programkommittén tydliggöra att en tätare stad har många fördelar ur miljösynpunkt med exempelvis gott kollektivtrafikunderlag, goda möjligheter till effektiv energianvändning och låga växthusgasutsläpp per capita. **Motion H131 yrkande 2 bör därför avslås**.

Motion H138 yrkande 2 föreslår att en ny punkt förs in under 4.6 med lydelsen: ”Bostadspolitiken behöver regionaliseras. Därför ska regionerna ta över delar av planprocessen. Detta för att kunna få en samhällsplanering som är mer anpassad till dagens arbetsmarknadsregioner och för att kunna effektivisera planeringen av bostäder och infrastruktur.” Partistyrelsen väljer att i detta sammanhang även behandla **motion H142 yrkande 4**, som föreslår att landsmötet beslutar att bostadsbyggandet är en regional angelägenhet som kräver övergripande beslut om infrastruktur och byggvolymer, samt att de enskilda kommunernas planmonopol får inte stå i vägen för regionens utveckling.

Partistyrelsen anser att frågeställningen tål att diskuteras men bedömer att det kommunala planmonopolet bör ligga fast. Samtidigt är det viktigt att betona behovet av ökad samordning över såväl kommun- som länsgränser.

Folkpartiets och regeringens arbete med att förbättra och förenkla regelverket för samhällsbyggnad har lett till att en ny enklare plan- och bygglag har tagits fram och beslutats. De grundläggande syftena i lagen förändras inte, vilket innebär att det kommunala självstyret och kommunernas ansvar för planeringen ligger fast, och att staten, via länsstyrelsen, fortsatt ska ha en stark roll. Översiktsplanen får dock en tydligare strategisk funktion och det ska framgå av översiktsplanen hur kommunen i den fysiska planeringen avser ta hänsyn till och samordna översiktsplanen till nationella och regionala mål, planer och program av betydelse för en hållbar utveckling av kommunen. Syftet är att översiktsplanen behöver grundas på omvärldsanalyser och övergripande mål om utvecklingen både i ett nationellt och regionalt perspektiv. I och med detta uppnås förhoppningsvis både lokal förankring och medborgerligt inflytande och den översikt som krävs för att kunna planera på regional nivå. **Partistyrelsen föreslår att motionerna H138 yrkande 2 samt H142 yrkande 4 avslås. Partistyrelsen finner även att punkterna 4 och 5 i programkommitténs förslag bör bifallas.**

Punkterna 6 och 7 i programkommitténs förslag behandlar bostads- och hyresmarknaden, och konstaterar att inlåsningseffekter och stelhet drabbar särskilt dem som vill få fotfäste och komma in på bostadsmarknaden. För att det ska vara attraktivt att bygga och äga hyresfastigheter behöver hyressättningen i större utsträckning avspegla efterfrågan.

Ett antal motioner berör punkt 6 om inlåsningseffekter. I **motion H143** föreslås ett förtydligande i punkt 6 av de kommunala bostadsföretagens viktiga roll i bostadsbristens Sverige. **Motion H144** föreslår att punkten utgår då den saknar förslag. I **motion H145** föreslås att det i punkt 6 läggs till en mening med lydelsen: ”Bostadssituationen för ungdomar i landets storstäder är särskilt akut och utgör ett hinder för ungdomar att tillvarata jobb- och utbildningsmöjligheter. Därför bör en utökning ske av upplåtelseformerna ungdomslägenheter och studentlägenheter inom allmännyttans bostäder.”

Partistyrelsen konstaterar att det finns många idéer om hur de allmännyttiga bostadsbolagen skulle kunna bidra på olika sätt på de lokala bostadsmarknaderna, där de i många kommuner är en dominerande aktör. Bolagen kan på de orterna bli ett av flera redskap för kommunen att klara sitt bostadsförsörjningsansvar. Partistyrelsen föreslår att **motionerna H143–H145 avslås.**

Motion H146 yrkar ett tillägg med innebörden att möjligheten att få uppskov med reavinsten vid försäljning av privatbostäder ska stärkas och uppskovsräntan på reavinster avskaffas. Syftet är att öka rörligheten på bostadsmarknaden. Partistyrelsen håller med motionären om att det är viktigt med en god rörlighet på bostadsmarknaden. I dag har den som säljer en privatbostad och köper en ny bostad för samma belopp eller mer möjlighet att skjuta upp skatten på reavinsten. Det högsta uppskovsbeloppet är 1,45 miljoner kronor och räntan på beloppet är 0,5 procent om året. Partistyrelsen ser ingen anledning att göra uppskovsreglerna mer förmånliga. Om uppskovsbeloppet höjdes eller räntan på uppskoven sänktes skulle det innebära stora billiga lån från staten till människor som oftast har goda inkomster. Däremot anser partistyrelsen att andra åtgärder behövs för att öka rörligheten på bostadsmarknaden, bland annat bör det bli lättare att hyra ut bostadsrättslägenheter i andra hand. **Motion H146 bör därmed avslås.**

I sammanhanget vill partistyrelsen även behandla **motion H142 yrkande 3**, som föreslår att landsmötet beslutar att rörligheten på bostadsmarknaden är en förutsättning för en väl fungerande arbetsmarknad. En höjd fastighetsskatt för både villor och bostadsrätter kombinerat med en slopad skatt på realisationsvinst minskar inlåsningseffekterna och ökar rörligheten på bostadsmarknaden. Partistyrelsen vill utöver argumentationen ovan framhäva att syftet med att omvandla den höga statliga fastighetskatten på bostäder till en låg kommunal fastighetsavgift var att sänka bostadskostnaderna för en bred allmänhet. **Motion H142 yrkande 3 bör därför avslås.**

I motion H147 yrkas att en ny punkt tillförs, efter punkt 6, med lydelsen: ”Ett särskilt problem är byggande utanför storstäderna. Låg hyresnivå och ofta svag värdestegring gör att man sällan kan räkna fram en kortsiktigt positiv ekonomisk kalkyl på ett enskilt byggobjekt. Dagens regelverk försvårar därmed byggande i dessa områden, trots att behovet kan vara stort. Det regelverk som Sverige kan styra ska anpassas till att underlätta byggande även utanför storstäderna.”

Partistyrelsen menar att det är angeläget att bostäder kan byggas varhelst det uppstår behov, och konstaterar att programkommittén lägger fram ett antal förslag med syfte att det ska bli enklare och mindre kostsamt att bygga. Detta gäller förstås såväl i städer och större tätorter som i mindre orter och i glesbygd. Partistyrelsen vill i sammanhanget påminna om de förändringar i strandskyddslagstiftningen som regeringen drivit igenom och som gör att tillämpningen av strandskyddet blivit mer flexibel utifrån lokala förhållanden, genom att kommunerna får större utrymme att bevilja nybyggnation i områden med lågt exploateringstryck. **Motion H147 bör därmed anses besvarad. Partistyrelsen finner vidare att punkt 6 i programkommitténs förslag bör bifallas.**

Motion H133 yrkande 2 föreslår ett tillägg efter första meningen i punkt 7 lydande: ”Den sociala uppgiften på bostadsmarknaden ska ske genom kommunalt upphandlade lägenheter som kan fungera som social housing.” Motionären till **motion H148** vill att det ska klargöras om första meningen i punkt 7 innebär att Folkpartiet till exempel vill ha marknadshyror. I **motion H149** föreslås en ny sista mening i punkt 7 som lyder: ”Bruksvärdessystemet bör på sikt avskaffas och marknadshyror införas.” Partistyrelsen väljer att i detta sammanhang även behandla **motion H142 yrkande 1**, som föreslår att landsmötet ställer sig bakom följande: ”En attraktiv innerstad förutsätter en mix av upplåtelseformer. För att uppnå det krävs minskade incitament att omvandla hyresrätter till bostadsrätter. Medlet för det är i första hand att marknadsprissätta hyresrätterna. Det skapar också en större rörlighet på bostadsmarknaden och minskad svarthandel med hyreskontrakt.”, **samt H142 yrkande 2** som föreslår att landsmötet tar ställning för fri hyressättning vid uthyrning av bostadsrätter, ägarlägenheter och villafastigheter tillsammans med skattefrihet för uthyrningsinkomsterna. Vidare yrkas det i **motion H150** att en ny punkt förs in i avsnitt 4.6, mellan punkt 2 och punkt 3, med följande lydelse: ”Nuvarande reglering av pris på hyresrätter slår undan benen för dem som vill bygga nya hyreslägenheter. Prissättningen på nybyggda hyresrätter bör frigöras helt.”

Med anledning av motionsyrkandena om hyressättning vill partistyrelsen anföra följande.

Partistyrelsen vill betona att det är viktigt att värna hyresrätten som upplåtelseform. Förutsättningarna för att det ska bli lönsamt att äga och förvalta hyresfastigheter måste därför förbättras. Det är rimligt att en centralt placerad lägenhet har högre hyra än en mindre centralt placerad lägenhet. En flexiblare hyressättning skapar en större mångfald i utbudet.

Den reformering av hyressättningssystemet som regeringen gjort med stöd från hyresmarknadens parter innebär att allmännyttans hyresnormerande roll ersätts med en princip om att kollektivt förhandlade hyror mellan hyresmarknadens parter ska vara normerande. Samtidigt förstärks besittningsskyddet för hyresgästen genom en skyddsregel mot att kraftiga hyreshöjningar får ett för snabbt genomslag.

Rena marknadshyror skulle innebära att den stora efterfrågan på bostäder som finns på vissa orter – i kombination med litet utbud – skulle öka hyrorna med betydande belopp som skulle riskera att många hyresgäster skulle behöva flytta. Besittningsskyddet skulle därmed i realiteten försvinna.

Partistyrelsen delar därmed inte förslaget i motion H133 om att den sociala uppgiften på bostadsmarknaden enbart ska ske genom så kallad social housing. Partistyrelsen vill i sammanhanget nämna att den nya lagen om uthyrning av

egen bostad ger hyresvärden och hyresgästen större frihet att komma överens om hyran, så länge den inte påtagligt överstiger kapitalkostnaden och driftskostnaderna för bostaden.

Partistyrelsen föreslår att motion H148 anses besvarad med vad partistyrelsen anfört, samt att motionerna H133 yrkande 2, H142 yrkande 1 och 2, H149 och H150 avslås. Partistyrelsen finner vidare att punkt 7 i programkommitténs förslag bör bifallas med den ändringen att ”Alla förändringar” ändras till ”Förändringar”.

Punkterna 8 och 9 i programkommitténs förslag belyser olika trygghetsaspekter i boendet. Dels i det offentliga rummet, inte minst i utsatta bostadsområden, dels i det privata rummet när särskilt barnfamiljer riskerar vräkning.

Motion H151 yrkar att en ytterligare punkt förs in i avsnitt 4.6 med lydelsen: ”Det är främst kvinnor som talar om otrygghet i det offentliga rummet. Att vara rädd påverkar ditt beteende och begränsar ditt livsutrymme. Trygghet är frihet och stadsplanering är en jämställdhetsfråga. Jämställdhetsperspektiv bör därför finnas med i alla led.” Partistyrelsen delar motionärernas syn att det är viktigt med ett jämställdhetsperspektiv i stadsplaneringen, liksom i all politik. Motionärerna lyfter särskilt fram trygghetsaspekter. Eftersom det fortfarande är så att kvinnor och män bemöts och behandlas olika på grund av att de är just män eller kvinnor behöver alla erfarenheter som ger olika perspektiv och infallsvinklar i planeringsprocessen tas till vara. Programkommitténs förslag tydliggör vikten av trygghet i det offentliga rummet. Partistyrelsen föreslår att **motion H151 anses besvarad. Partistyrelsen finner att punkterna 8 och 9 i programkommitténs förslag bör bifallas.**

Avslutningsvis tar partistyrelsen upp de bostadspolitiska motioner som inte är direkt kopplade till partiprogramsförslaget. **Motion H152** yrkar att landsmötet beslutar om ett mål om att 80 procent av alla flervåningshus år 2025 ska byggas i trä. Argumenten är minskat ekologiskt avtryck och en positiv effekt på en av Sveriges basnäringar. Partistyrelsen ser förvisso positivt på ett ökat trähusbyggande, givet att uttaget av material sker genom ett uthålligt skogsbruk med stor miljöhänsyn. Ett mål om en viss andel hus i ett specifikt byggmaterial blir dock enligt partistyrelsen väl ingripande och detaljreglerande och riskerar hämma ett nödvändigt bostadsbyggande. **Motion H152 bör avslås**.

Motion H153 yrkar att Folkpartiet ska verka för att fastighetsskatten på obebyggda tomter avskaffas. Partistyrelsen vill framhäva att syftet med att omvandla den höga statliga fastighetskatten på bostäder till en låg kommunal fastighetsavgift var att sänka bostadskostnaderna för en bred allmänhet. Fastighetsavgiften för ett småhus är 0,75 procent av taxeringsvärdet, med ett tak (6 512 kronor 2012). Som motionären påpekar beläggs obebyggda tomter fortfarande med en skatt på 1 procent av taxeringsvärdet utan något tak. En obebyggd tomt är ingen bostad utan kan bebyggas på flera olika sätt till exempel för kontorslokaler. Om en tomt med ett högt taxeringsvärde bebyggs med en bostad kan det i vissa fall innebära att fastighetsavgiften sänks, vilket stimulerar byggande. Partistyrelsen anser inte att obebyggda tomter ska omfattas av samma regler som småhus. **Motion H153 bör avslås.**

Motion H154 yrkar att Folkpartiet ska verka för att tomträttsinstitutet för småhus ska avskaffas och tomträttshavare erhåller rätt att friköpa tomträttsmarken. Partistyrelsen konstaterar att tomträttsinstitutet innebär att åtskilliga människor själva äger sitt eget hus men inte den mark på vilken huset står. För många framstår det som både egendomligt och otillfredsställande. Det är framför allt de stegvisa och ofta höga avgäldsökningarna för tomträtter med privatbostäder som gjort att tomträttsinstitutet ifrågasatts, och därför bör bli föremål för en bred och heltäckande översyn. Konsekvenserna av ett avskaffande av tomträtten bör kunna analyseras i ett sådant sammanhang. Utrymmet för privat ägande, också när det gäller tomtmark, måste vidgas. Det är ett naturligt led i stärkandet av egenmakten inom bostadspolitiken. I flera kommuner runt om i Sverige har småhusägare erbjudits att friköpa sina tomter, som i dag upplåts med tomträtter. Frågan om friköp är dock inte helt enkel, särskilt när det gäller hur köpeskillingens storlek regleras. Här måste en avvägning göras av vad som skulle kunna vara ett otillbörligt gynnande av vissa kommuninvånare mot vad som framstår som rimligt i förhållande till den enskilde tomträttshavaren. **Partistyrelsen föreslår att motion H154 anses besvarad med vad partistyrelsen anfört.**

Motion H155 yrkar att landsmötet beslutar att om en bostadsrättsinnehavare missköter sig och inte upphör med det trots upprepade varningar, ska denne kunna vräkas. Dessförinnan ska någon form av skadestånd kunna utkrävas.

Partistyrelsen konstaterar att det av bostadsrättslagen följer att nyttjanderätten till en bostadsrätt kan förverkas, bland annat om bostadsrättshavaren åsidosätter sina skyldigheter enligt lagens 9 §, det vill säga ”att de som bor i omgivningen inte utsätts för störningar som i sådan grad kan vara skadliga för hälsan eller annars försämra deras bostadsmiljö att de inte skäligen bör tålas. Bostadsrättshavaren ska även i övrigt vid sin användning av lägenheten iaktta allt som fordras för att bevara sundhet, ordning och gott skick inom eller utanför huset.” Partistyrelsen finner att det motionärerna efterfrågar torde vara uppfyllt i och med gällande lag och att **motion H155 således kan anses besvarad.**

Motion H156 yrkar att landsmötet beslutar att en kommunal möjlighet till diskretionär bedömning av byggsanktionsavgiften bör återinföras. Partistyrelsen konstaterar att det sedan den 1 juli i år har införts en kompletterande regel i bestämmelserna om byggsanktionsavgift med innebörden att det är möjligt att i ett enskilt fall sätta ned en byggsanktionsavgift som inte står i rimlig proportion till den aktuella överträdelsen. **Motion H156 är således tillgodosedd och bör kunna anses besvarad.**

Motion H157 yrkar att landsmötet beslutar att Folkpartiet ska verka för att statlig mark erbjuds till kommuner för bostadsbyggande samt naturvård. Partistyrelsen avvisar tanken på, att som motionärerna synes föreslå, i princip skänka bort mark till kommunerna. Däremot kan det finnas anledning att tydliggöra de statliga markägarnas ansvar för exempelvis miljöhänsyn i brukandet av marken, och överväga ytterligare användning av statlig ersättningsmark vid bildandet av naturreservat. **Partistyrelsen föreslår att motion H157 anses besvarad med vad partistyrelsen anfört.**

Motion H158 yrkar att T-märkning (tillgänglighetsmärkning) av lägenheter införs i Sveriges kommuner. Partistyrelsen anser liksom motionärerna att information och konsumentupplysning, och anser att det kan vara ett utmärkt förslag att låta utreda på kommunal nivå, där kostnader för administration och systemunderhåll får vägas mot nyttan för kommunen och den enskilde. **Motion H158 bör anses besvarad med vad partistyrelsen anfört.**

Motion H159 yrkar att landsmötet beslutar att vitalisera bostadsmarknaden genom ökad omsättning på bostadsmarknaden för äldre personer med för stort boende. Partistyrelsen håller med motionären om att det är viktigt med en god rörlighet på bostadsmarknaden. Partistyrelsen ser, vilket motiverats i yttrandet över motion H146, ingen anledning att göra uppskovsreglerna mer förmånliga. **Motion H159 bör avslås.**

Motion H160 yrkar att Folkpartiet liberalerna tar ställning för att de kommunala byggloven avskaffas för den enskilde individen och ersätts med en invändningsrätt. Denna skulle utformas så att en granne som av någon anledning motsätter sig ett byggande på en granntomt ska kunna få göra sin åsikt hörd och prövad om så behövs.

Partistyrelsen delar motionärens syn att bygglovsprocessen ibland kan vara bökig, tidskrävande och kostsam. Bland annat därför tillsatte regeringen en utredning med uppdrag att utreda förutsättningarna för att förenkla och förkorta plan- och byggprocessen genom att se över bland annat om kraven på när en detaljplan ska utarbetas och när bygglov ska krävas är ändamålsenligt utformade eller om det i vissa situationer skulle kunna vara lämpligt att lätta på eller helt avskaffa kravet på detaljplan respektive bygglov. Utredningen har nu presenterat sitt slutbetänkande med flera intressanta förslag värda att överväga. Partistyrelsen håller dock inte med motionärerna om att det vore lämpligt att helt avskaffa bygglovet. Den byggda miljön är till sin funktion, utformning och gestaltning, oavsett ägande- och upplåtelseform, även i viss utsträckning en allmän angelägenhet. **Motion H160 bör avslås.**

En procedurfråga tas avslutningsvis upp i **motion H161**, där det yrkas att de förslag som Folkpartiets bostadspolitiska arbetsgrupp kommer att lägga fram ska beaktas vid behandlingen av det bostadspolitiska avsnittet. Partistyrelsen noterar att bostadsarbetsgruppen presenterat en mängd förslag på området som tillsammans med programgruppens förslag och vidhängande motioner kan utgöra ett gott underlag för utformningen av en tydlig liberal bostadspolitik. Partistyrelsen anser med detta att **motion H161 bör anses besvarad**.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 4.6 punkt 1 bifalls

2. att programkommitténs förslag avsnitt 4.6 punkt 2 bifalls

3. att motion H130 avslås

4. att motionerna H131 yrkande 1, H132, H133 yrkande 1 och H134 anses besvarade

5. att motionerna H135 och H136 anses besvarade

6. att motion H137 avslås

7. att motion H138 yrkande 1 anses besvarat

8. att motion H139 avslås

9. att avsnitt 4.6 punkt 3 ges lydelsen: ”För att öka byggandet i Sverige bör konkurrensen öka och reglerna kring byggande på såväl statlig som kommunal nivå förenklas. Byggnormerna bör förenklas, överklagandeprocessen förkortas och möjligheterna till att begränsa kommunala särkrav ses över.”

10. att motion H140 anses besvarad

11. att motion H141 avslås

12. att motion H131 yrkande 2 avslås

13. att motionerna H138 yrkande 2 och H142 yrkande 4 avslås

14. att programkommitténs förslag avsnitt 4.6 punkt 4 bifalls

15. att programkommitténs förslag avsnitt 4.6 punkt 5 bifalls

16. att motionerna H143–H145 avslås

17. att motion H146 avslås

18. att motion H142 yrkande 3 avslås

19. att motion H147 anses besvarad

20. att programkommitténs förslag avsnitt 4.6 punkt 6 bifalls

21. att motion H148 anses besvarad

22. att motionerna H133 yrkande 2, H142 yrkande 1 och 2, H149 och H150 avslås

23. att avsnitt 4.6 punkt 7 ges lydelsen: ”För att det ska vara attraktivt att bygga och äga hyresfastigheter behöver hyressättningen i större utsträckning avspegla efterfrågan. Förändringar av bruksvärdessystemet måste kombineras med regler som ger hyresgäster långsiktigt förutsebara villkor och ett skydd mot plötsliga höjningar av hyran för den befintliga bostaden.”

24. att motion H151 anses besvarad

25. att programkommitténs förslag avsnitt 4.6 punkt 8 bifalls

26. att programkommitténs förslag avsnitt 4.6 punkt 9 bifalls

27. att motion H152 avslås

28. att motion H153 avslås

29. att motion H154 anses besvarad

30. att motion H155 anses besvarad

31. att motion H156 anses besvarad

32. att motion H157 anses besvarad

33. att motion H158 anses besvarad

34. att motion H159 avslås

35. att motion H160 avslås

36. att motion H161 anses besvarad

Reservation 16

Mats Persson reserverar sig till förmån för bifall till motion H104.

Reservation 17

Carl B. Hamilton, Håkan Lindh och Olle Schmidt reserverar sig och Linda Nordlund inlämnar särskilt yttrande till förmån för att avsnitt 4.6 punkt 3 ska justeras till: ”Bostadsbristen är

det stora problemet och åtgärder mot den är viktigare än möjligheten till kommunala särkrav. För att öka byggandet i Sverige bör konkurrensen öka och reglerna kring byggande på såväl statlig som kommunal nivå förenklas. Möjligheten att begränsa kommunala särkrav bör stärkas. Nationella generella krav bör höjas."

Reservation 18

Jens Sundström reserverar sig till förmån för bifall till motion H137.

Motivering: "Som liberalt parti ska vi värna äganderätten och värna mark- och fastighetsägares möjlighet att bygga då det inte går ut över det allmännas intresse."

Reservation 19

Olle Schmidt, Jens Sundström och Frida Johansson Metso reserverar sig och Linda Nordlund och Benny Lindholm inlämnar särskilt yttrande till förmån för bifall till motion H138 yrkande 2.

Särskilt yttrande 3

Benny Lindholm inlämnar särskilt yttrande till förmån för bifall till motion H150.

Motivering:"Ett liberalt parti borde våga ta ställning i frågor, och inte genomföra partiförslag i det dolda. Även om prissättningen för nybyggda hyresrätter är relativt fri behövs en långsiktigt marknadsanpassad hyressättning för att byggbolag ska känna tillförsikt och våga investera i nybyggnad av hyresrätter och inte enbart bostadsrätter."

Partistyrelsens yttrande

J: EU-politik och internationella frågor

Inledning

Att vara liberal är att vara internationalist. Folkpartiet ser som liberalt parti positivt på de möjligheter som globalisering, frihandel och deltagande i internationellt samarbete skapar. I vår värld har varje individ rätt till ett värdigt liv i frihet utan hunger och förtryck. Denna grundtanke ligger bakom liberalers djupa engagemang i biståndspolitiken. Vi eftersträvar en värld med rivna gränshinder, där demokrati, solidaritet och respekt för mänskliga rättigheter är universella normer.

EU-samarbetet gör Sverige rikare och vår omvärld tryggare. Fred, demokrati, mänskliga rättigheter, brottsbekämpning, ekonomi, handel och hållbar utveckling ska hanteras gemensamt. Sverige ska delta fullt ut i Europasamarbetet. EU ska vara öppet och demokratiskt. Alla europeiska länder som står för detta kan bli medlemmar. EU ska vara federalt med en tydlig ansvarsfördelning mellan beslutsnivåer och politikområden. Fördjupningen av samarbetet ska vara öppet för de medlemsländer som vill ansluta. Det ligger i Sveriges intresse att eurosamarbetet stabiliseras genom gemensamma regelverk och fördjupat ekonomiskt samarbete. När detta är uppfyllt ska Sverige införa euron som valuta. De mänskliga rättigheterna i EU ska granskas och brott mot dem ska leda till sanktion.

Som liberalt parti utgår Folkpartiet från den liberala synen att internationell fred och säkerhet bäst skapas och uppnås i gemenskap med andra demokratiska stater. Neutralitetspolitiken har sedan länge spelat ut sin roll. Svensk säkerhetspolitik främjas genom samarbete med andra demokratier. Folkpartiet vill att denna nya inriktning fördjupas och institutionaliseras.

Vårt internationella engagemang får inte göra halt vid Europas gränser. I såväl vårt närområde som i övriga delar av världen är den säkerhetspolitiska utvecklingen osäker. Förbi är sedan länge den tid då säkerhet enbart var en fråga som rörde skyddet av det egna territoriet. I en alltmer sammanflätad och globaliserad värld spelar geografisk närhet allt mindre roll när konflikter bryter ut. Geografiskt långväga konflikter kan få direkta eller indirekta konsekvenser för Sverige och vårt närområde, vilket aktualiserar vikten av ett starkt svenskt försvar som kan värna vårt territorium och avvisa potentiella kränkningar såväl som bidra med trupp och civil personal till internationella fredsfrämjande insatser.

Inomstatliga konflikter blir allt fler och hoten blir allt mer komplexa. Klimatförändringar, naturkatastrofer, energiförsörjning, flyktingströmmar och cyberattacker är i dag viktiga att betrakta även ifrån en säkerhetspolitisk synvinkel. Sammantaget ställer detta krav på såväl Sverige som det internationella samfundet att bidra med internationella kris- och konflikthanteringsförmågor samt fredsbevarande insatser.

Avsnitt 5.3.1 Ett starkt Europasamarbete

Motionerna J1–J23, A2 yrkande 9, D81 yrkande 2 och D111 yrkande 4–6

Programkommitténs förslag under detta avsnitt behandlar EU-samarbetets uppbyggnad och samarbetsformer. Specifika ståndpunkter på olika politikområden behandlas däremot under respektive ämnesområde. Exempelvis tas eurosamarbetet upp under programavsnittet om ekonomisk politik.

I punkt 1 lägger programkommittén fram sin principiella syn på Europasamarbetet. Kommittén slår fast att samarbetet i Europa gör Sverige rikare, gör vår omvärld tryggare och ger oss möjlighet att lösa gränsöverskridande problem. I punkten föreslås också slutsatsen: ”Som liberaler vill vi att Sverige ska delta fullt ut i Europasamarbetet.” I Folkpartiets Europaprogram från 2009 står det att ”Folkpartiet och alliansregeringen har fört Sverige från åskådarläktaren in i EU:s kärna”. Formuleringarna kan uppfattas som likartade, men att ”delta fullt ut” kan läsas som att man ”pliktskyldigt ska göra allt som krävs” medan ”EU:s kärna” mer kan läsas som att Sverige ska vara en del av den krets som finner lösningar på nya problem. Vidare är det viktigt att individperspektivet tydliggörs i punkten.

I **motion J1** föreslås att ”Norden” läggs till i första meningen samt att EU-direktiv implementeras på ett sådant sätt att inte nya gränshinder skapas mellan nordiska länder. Partistyrelsen anser att den gemensamma nordiska identiteten är mycket viktig, inte minst som hemmamarknad för företag, men det formella politiska samarbetet i Norden kan inte jämföras med EU-samarbetet som bl.a. innehåller gemensam lagstiftning och en stor gemensam EU-budget. Partistyrelsen delar motionärernas åsikt att gränshinder inom Norden ska motverkas.

I **motion A2 yrkande 9** föreslås att ”jämställdhet” bör läggas in i andra meningens lista över frågor som bör hanteras gemensamt. Det är helt klart så att många av unionens beslut måste bli mer jämställda. Men det är inte självklart att jämställdhetspolitiken blir bäst när den harmoniseras på EU-nivå. De viktigaste politiska besluten för ökad jämställdhet fattas på nationell nivå inom socialförsäkringar, arbetsrättsligt och utbyggnad av omsorg.

Partistyrelsen föreslår sammanfattningsvis att punkt 1 förtydligas till: ”Samarbetet i Europa gör individen friare, Sverige rikare och vår omvärld tryggare, och ger oss möjlighet att lösa gränsöverskridande problem. Fred, demokrati och mänskliga rättigheter, brottsbekämpning, ekonomi, handel och hållbar utveckling är några av de frågor som Europas länder behöver hantera gemensamt och där Sverige ska vara med och göra en insats. Som liberaler vill vi att Sverige ska delta fullt ut i Europasamarbetet och

sträva efter att vara en del av EU:s kärna." Partistyrelsen yrkar vidare att motionerna J1 yrkande 1 och A2 yrkande 9 avslås samt att motion J1 yrkande 2 anses besvarat.

I punkt 2 formulerar programkommittén grundsatserna om EU som en öppen och demokratisk union, och uttrycker även att nationalism, protektionism och stängda gränser ska höra till historien. I **motion J2** föreslås att den sistnämnda formuleringen stryks "för att inte skapa fiender". Mot bakgrund av den växande debatten i flera EU-länder om att stänga gränser allt mer, för såväl varor och tjänster som människor, anser partistyrelsen att det finns anledning att Folkpartiet bör markera här. **Motion J2 bör därför avslås och programkommitténs förslag till punkt 2 bifallas.**

I **motion J3** förslås att det ska göras enklare att skapa ett europeiskt medborgarinitiativ. I dag kan en miljon människor, som är över 18 år, kräva att kommissionen lägger ett lagförslag. Motionären vill sänka gränserna till 200 000 personer och en åldersgräns på 15 år. Det är viktigt att medborgarinitiativ kommer till användning men det är för tidigt att utvärdera gränserna eftersom det ännu bara funnits ett år. **Motion J3 bör därför avslås**.

I **motion J4** föreslås att partigrupperna i Europaparlamentet blir riktiga partier, kandidaterna blir valbara i hela EU och att valkretsarna blir gränsöverskridande. Det pågår redan en process där partigrupperna kan bli juridiska personer som är registrerade i EU och inte som i dag registrerade i Belgien. Partistyrelsen anser att modellen med att alla kandidater kandiderar över hela EU riskerar att sänka ett redan lågt valdeltagande pga. svårigheten att känna igen kandidaterna. En modell, som redan är föreslagen inom Alde, är att ge medborgarna två valsedlar, dels en för dagens nationella partikandidater och dels en för en avdelad del av Europaparlamentet som tillsätts med EU-gemensamma kandidater som partigrupperna utser och som genomför alleuropeiska valrörelser. Det är bra att behålla nationella kandidater för väljarnas igenkänning och närhet, något som är viktigt för valdeltagandet men det är samtidigt bra att få in mer alleuropeiskt tänkande med tydliga ideologiska skillnader i Europaparlamentet. **Därmed bör motion J4 anses besvarad.**

I punkt 3 föreslår programkommittén att EU ska stå öppet för alla europeiska länder som respekterar demokratin och de mänskliga rättigheterna och har en fungerande marknadsekonomi, och att inget land som ligger helt eller delvis i Europa och uppfyller dessa krav ska stängas ute från unionen.

I definitionen av vad ett land måste uppfylla saknas begreppet "rättsstat". Större delen av medlemskapsförhandlingarna handlar om att anpassa rättssystemet, och det är därför viktigt att punkten kompletteras.

I **motionerna J5 och D111 yrkande 6** föreslås att kravet på att länder ska vara europeiska stryks. Partistyrelsen anser att det är ett rimligt krav att den europeiska unionen består av länder som ligger helt eller delvis i Europa. Den geografiska samhörigheten på kontinenten Europa är en del av grundtanken med Europeiska unionen.

I **motion J6** föreslås att EU ska hjälpa länder att bli EU-medlemmar. Redan i dag bedriver EU ett omfattande stöd, både finansiellt och administrativt, till kandidatländer, bland annat genom så kallat förmedlemskapsstöd och det östra partnerskapet. Partistyrelsen finner därför inte anledning att lyfta frågan.

Partistyrelsen föreslår att punkt 3 ges lydelsen: "EU ska stå öppet för alla europeiska länder som respekterar demokratin och de mänskliga rättigheterna samt har en fungerande rättsstat och marknadsekonomi. Länder som ligger helt eller delvis i Europa och uppfyller dessa krav ska kunna bli medlemmar av unionen." Med detta föreslås även att motionerna J5, J6 och D111 yrkande 6 avslås.

I punkt 4 formulerar programkommittén visionen om ett federalt Europa som står starkt och enat i de frågor där samarbete behövs, och som lämnar andra frågor åt medlemsländerna och medborgarna själva. Kommittén tar sin utgångspunkt i principen om maktdelning mellan unionen och medlemsländerna och att EU ska ägna sig åt frågor där de lokala, regionala och nationella nivåerna inte räcker till.

I **motion J7** föreslås två tillägg för att tydliggöra Folkpartiets stöd för en framtida EU-konstitution. För federalister är det rimligt att sträva efter ett fördjupat samarbete, och Folkpartiet har även tidigare föreslagit en gemensam EU-konstitution. Huruvida Lissabonfördraget ska fördjupas eller ersättas av en europeisk grundlag bör inte utvecklas i detalj i ett partiprogram. Dock är partistyrelsen öppen för att frågan kan belysas närmare i exempelvis det kommande EU-programmet inför Europavalet 2014.

I motion J8 föreslås att beslutsfattandet i EU ska bli enklare och att vetorätten avskaffas. **I motion J9** föreslås tvärtom en tydligare vetorätt för medlemsstaterna vad gäller utgiftstak, avgift och utvidgning av EU:s makt. Partistyrelsen vill påminna om att vetorätten på många områden är borta och de flesta beslut fattas med kvalificerad majoritet (ungefär två tredjedels majoritet av medlemsstaterna) men det kan ändå finnas anledning att ha kvar enhällighet, dvs. möjlighet för alla att lägga veto, på vissa områden som exempelvis utrikesområdet. Utrikes- och säkerhetsfrågor är mycket känsligt för alla länder. Exempelvis fattar även Nato sina beslut med enhällighet. Hur avvägningen ska göras mellan effektivitet i beslutsfattandet och medlemsstaternas möjlighet att bromsa i frågor där det finns reservationer är en svår och komplex fråga. I **motion D111 yrkande 4** föreslås ett antal strykningar i punkterna 4 och 7. Partistyrelsen anser att programkommitténs formulering är att föredra.

Partistyrelsen föreslår att punkt 4 bifalls, att motion J7 anses besvarad och att motionerna J8, J9 och D111 yrkande 4 avslås.

I punkt 5 tar programkommittén upp det konstitutionella förhållandet mellan Europaparlamentet och rådet, vilka enligt kommittén bör betraktas som två delar i ett tvåkammarparlament. Vidare föreslås att Folkpartiet tar ställning för att de nationella parlamentens inflytande i EU-samarbetet stärks.

Partistyrelsen anser att det finns ett stort behov av att förstärka EU:s legitimitet. Det stora flertalet väljare måste kunna känna att de kan utkräva ansvar av makthavare inom EU. Folkpartiet bör kräva att maktbalansen mellan det direktvalda Europaparlamentet och rådet jämnas ut. Det är däremot inte korrekt att beskriva rådet som ett "parlament". Rådet består inte av parlamentariker med ett direkt folkligt mandat, utan av representanter för regeringar med instruktioner, ofta ministrar, men inte sällan diplomater.

I detta sammanhang tar partistyrelsen också upp ett antal andra motioner kring EU:s beslutsformer. I **motionerna J10 och J11** föreslås att EU-kommissionens ordförande ska vara direktvald för att öka EU-kommissionens legitimitet. Motionärerna menar att kommissionens ordförande skulle bli mer allmänt känd bland medborgarna om dessa får direkt-

välja personen i samband med Europaparlamentsvalet. Detta skulle öka väljarnas möjlighet att utkräva ansvar och skulle även öka legitimiteten för EU.

Partistyrelsen anser att förslaget – som även tidigare har framförts från liberalt håll – onekligen har vissa fördelar genom att det ökar den direkta väljarmakten. Samtidigt bör dock en noggrann analys göras av vilka effekter det skulle få för maktförhållandena i EU. Om EU-kommissionens ordförande får ett eget mandat som direktvald av folket stärks kommissionens ställning radikalt i förhållande till Europaparlamentet och EU-ländernas regeringar. Det bör också analyseras om ländernas olika folkmängd påverkar kandidaternas möjlighet att väljas till posten som kommissionens ordförande. Sammantaget menar partistyrelsen att det är värdefullt att det nu pågår en diskussion i frågan, men att det är för tidigt att ta ställning innan förslagets konsekvenser analyseras närmare.

I motion J11 föreslås vidare att kommissionens valde ordförande även bör vara Europeiska rådets ordförande. Partistyrelsen menar att det är mindre lämpligt eftersom kommissionen är förslagsställande medan rådet och Europeiska rådet, tillsammans med parlamentet, är beslutande. Dessa roller bör inte blandas ihop. En ambition att öppna upp rådets möten än mer är önskvärt men att hålla helt öppna förhandlingar i exempelvis Europeiska rådet när krisuppgörelser ska förhandlas fram under en situation när marknaderna är orolig är inte rimligt. Realförhandlingar riskerar att flytta från de formella mötena om de är helt öppna.

I **motion J12** föreslås att nationella parlament självständigt ska kunna kräva prövning av pågående eller avslutade lagstiftningsärenden, och om en försvarlig mängd av EU:s alla parlamentsledamöter begär det ska förslag till lagstiftning kunna stoppas helt. Vidare föreslås att en EU-kommissionär ska vara tvungen att besöka ett nationellt parlament och svara på frågor om parlamentet så begär.

Partistyrelsen delar motionärernas uppfattning att förstärkt demokrati på EU-nivå och starka nationella parlament inte är en motsättning. Även om det kan riskera att verka menligt på effektiviteten i EU:s beslutsfattande, så behöver EU:s samlade legitimitet stärkas och det skulle det göra av ett ökat inflytande för nationella parlament. EU-kommissionen har en mycket stor makt som i dag inte motsvaras av ett tillräckligt ansvarsutkrävande. Kommissionens makt kan komma att öka ytterligare, inte minst när det gäller koordinering av nationell finanspolitik. Europaparlamentet kan i dag utkräva ansvar av kommissionen men det vore önskvärt att även öka nationella parlaments möjlighet att utfråga kommissionen – inte minst mot bakgrund av att det är nationella parlament som beslutar om nationell finanspolitik och det faktum att valdeltagandet är högre i valen till nationella parlament. De förslag som redovisas i motion J12 är intressanta idéer på hur de nationella parlamentens inflytande i Europasamarbetet kan förstärkas. I själva partiprogrammet bör det dock vara tillräckligt att den övergripande principen slås fast, dvs. en starkare roll för de nationella parlamenten. De konkreta förslagen i motionen kan däremot med fördel övervägas i samband med utarbetandet av ett EU-program inför Europavalet 2014.

I **motion J13** föreslås att Europaparlamentariker ska kunna närvara och yttra sig i nationella parlament när EU-ärenden diskuteras. Partistyrelsen anser att det skulle vara en positiv injektion i den nationella EU-debatten. Folkpartiet har redan lanserat detta förslag i Sverige. Det är dock inte en fråga av så principiell betydelse att det bör införas i partiprogrammet.

Mot bakgrund av det ovan anförda yrkar partistyrelsen att punkt 5 ges lydelsen: ”Europaparlamentet och rådet bör få jämbördig makt och de nationella parlamentens inflytande i EU-samarbetet ska stärkas. EU-kommissionens legitimitet behöver stärkas.” Med detta yrkas vidare att motionerna J10–J12 anses besvarade och att motion J13 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.

I detta sammanhang behandlar partistyrelsen även **motion D81 yrkande 2**, där det förespråkas att alla EU-medborgare får rösträtt i samtliga val i det land där de är permanent bosatta, även val till de nationella parlamenten. Partistyrelsen anser att detta är en fråga som måste avgöras av varje land för sig, och att den inte lämpar sig för harmonisering på överstatlig nivå. **Motion D81 yrkande 2 bör avslås.**

I punkt 6 uppmärksammar vikten av att EU-samarbetet inte glider isär. Så långt som möjligt ska samarbetet på alla områden ske med deltagande från samtliga länder. Om några länder fördjupar sitt samarbete på ett område måste det ske i former som gör det möjligt för fler länder att ansluta sig efterhand.

I **motion J14** föreslås att partiprogrammet uttryckligen slår fast att Europaparlamentet alltid ska fatta beslut med deltagande från ledamöter från samtliga medlemsländer. Detta är fallet redan i dag, men det har förekommit förslag om att begränsa vissa beslut som rör eurozonen till ett särskilt utskott där endast parlamentariker från länder som har euron som valuta får delta. Partistyrelsen delar motionärens åsikt.

I **motion J15** föreslås att medlemsländerna ska nominera både kvinnor och män till kommissionärsposterna. Partistyrelsen delar ståndpunkten att Folkpartiet bör fortsätta driva frågan om en jämnare könsfördelning i kommissionen, och pressen bör öka på regeringarna att föreslå kvinnliga kommissionärer. Däremot är det tveksamt om medlemsländerna ska nominera två kandidater till en post. Problemet med ojämn könsfördelning finns i flera EU-institutioner: exempelvis har Europeiska centralbanken i dag bara män i styrelsen. Det kan därför vara bättre med en mer generell formulering om att en jämnare könsfördelning måste uppnås i EU:s institutioner.

Partistyrelsen föreslår att punkt 6 ges lydelsen: ”EU-samarbetet ska på alla områden så långt som möjligt ske med deltagande från samtliga länder. Om några länder fördjupar sitt samarbete på ett område måste det ske i former som gör det möjligt för fler länder att ansluta sig efterhand. Ett Europa där det egentliga beslutsfattandet sker i andra forum än EU:s egna leder till att Sverige tappar inflytande. Europaparlamentet ska alltid fatta beslut med deltagande av ledamöter från samtliga medlemsländer. En jämnare könsfördelning måste uppnås i EU:s institutioner.” Med detta föreslås vidare att motionerna J14 och J15 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört.

Vilka områden EU ska ha beslutsbefogenheter på uppmärksammas i programförslagets **punkt 7**, där det står att social-, arbetsmarknads-, kultur-, turism-, och mediepolitiken till största delen ska återföras till nationell nivå. Inom de tre sistnämnda områdena finns det behov av att återföra större delen av politiken, men partistyrelsen anser att det inom social- och arbetsmarknadspolitiken finns det behov av att återföra vissa delar medan arbetet snarare kan behöva utvecklas på andra. Exempelvis bör den ojämnt fördelade

arbetslösheten i EU, som kommer i spåren av krisen, bland annat mötas med ökade möjligheter till gränsöverskridande rörlighet för arbetstagare. Det kan då finnas behov av ökad samordning av de nationella regelverken för arbetsmarknaden och socialförsäkringar för att underlätta rörlighet. Partistyrelsen föreslår också vissa redaktionella ändringar för att tydligare samordna denna punkt med vad som sägs om jordbrukspolitiken i avsnitt 4.4 punkt 3.

I **motion J16** föreslås att EU bör få rätt att ta ut skatt på gränsöverskridande områden, som koldioxid och bolagsskatt och att medlemsländernas EU-avgifter bör avskaffas. Partistyrelsen menar att det i enskilda fall kan finnas anledning för att införa nya skatter på EU-nivå. En sådan som Folkpartiet tidigare har förespråkat är en gemensam koldioxidskatt, eller åtminstone en gemensam miniminivå för en sådan. Det är dock inte alls självklart att intäkterna från en skatt stannar kvar på EU-nivå. Partistyrelsen föreslår ingen ändrad ordning än den som i dag gäller för svensk skattepolitik och svenska skatter, det vill säga att riksdagen beslutar.

I **motion J17** föreslås att social-, arbetsmarknads- och mediepolitiken tas bort från listan över politikområden som bör återföras till nationell nivå. Vad gäller mediefrågor är partistyrelsen tveksam till mervärdet av en överstatlig mediepolitik och ser gärna att den finns kvar på listan. Skälet till detta är att erfarenheterna av europeiska public servicesatsningar varit dåliga. Däremot är, som framgått ovan, partistyrelsen överens med motionären om att vissa socialpolitiska och arbetsmarknadspolitiska frågor också framöver bör samordnas på EU-nivå.

För att komma ur den ekonomiska krisen och undvika framtida problem med eurosamarbetet behöver vidare det finanspolitiska och finansiella samarbetet fördjupas. En finanspolitisk union bör på sikt utvecklas, där medlemsländerna i ökad utsträckning stämmer av med varandra innan större finanspolitiska beslut fattas. Detta eftersom alla europeiska länder påverkas mycket av den ekonomiska utvecklingen i grannländerna.

I **motion J18** föreslås en ny punkt där det ska stå att Folkpartiet ska verka för att regionkommittén och den europeiska ekonomiska och sociala kommittén läggs ner. Motionärerna menar att även EU:s arbete bör effektiviseras i tider av åtstramning och att en utredning bör genomföras av vilka EU-institutioner som kan slås samman eller läggas ner. Partistyrelsen delar i stort denna uppfattning och kan konstatera att de nämnda institutionernas reella inflytande är begränsat. Den speciella regionala strukturen inom EU, som bland annat strukturfonderna är baserade på, är dock viktig, varför det kan finnas anledning att bevara regionkommittén. Partistyrelsen ser ingen anledning att göra en särskild ny punkt om detta, men föreslår att en ny mening läggs till den befintliga punkt 7 om att Europeiska ekonomiska och sociala kommittén ska läggas ner.

Sammanfattningsvis yrkar partistyrelsen att punkt 7 ges lydelsen: ”EU:s kultur-, turism- och mediepolitik ska till största delen återföras till nationell nivå. Samtidigt bör det ekonomiska samarbetet fördjupas. Direktstöden till jordbruket ska avvecklas medan landsbygdsstödet behålls och satsningar på landskapsvård och miljö utvecklas. Regionalstödet ska minska och koncentreras till satsningar som stärker konkurrenskraften och förmågan att hantera strukturomvandlingar. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén ska läggas ned.” Vidare yrkas att motionerna J16–J18 anses besvarade med vad partistyrelsen anfört.

I motion J19 föreslås en ny punkt där det framgår att ytterligare kompetenser bör föras över till EU inom utrikes-, försvars-, säkerhets- och rättspolitiken. Redan i dag ger fördraget stora möjligheter till ett ökat gemensamt agerande inom dessa områden, även om det ofta krävs enhällighet i rådet. Det är inte aktuellt att ytterligare överlåta beslutsrätt till EU på dessa områden. Inom försvarsområdet vill Folkpartiet i första hand att det ska utvecklas inom ramen för Nato. **Motion J19 bör med detta anses besvarad**.

I punkt 8 tar programkommittén upp vikten av öppenhet och insyn i EU:s institutioner. Enligt programförslaget ska Folkpartiet verka för att EU ska ha en offentlighetsprincip och meddelarfrihet med samma innebörd som i den svenska lagstiftningen. Vidare anförs att alla utbetalningar av EU-bidrag, även sådana som förmedlas via nationella myndigheter, ska kunna spåras till den enskilde mottagaren.

I **motion J20** föreslås att EU-domstolen ska ha förstainstansfilialer i varje medlemsland. Partistyrelsen delar motionärens analys att detta kan öka tillgängligheten till unionsnivån för medborgarna och företagen. Förslaget är därför viktigt ur legitimitetshänseende, men detta är enligt partistyrelsens åsikt något för detaljerat för att passa i partiprogrammets ram.

I **motion J21** föreslås att EU ska anta en förvaltningslag som gäller EU:s samtliga institutioner och myndigheter, och att denna förvaltningslag bland annat ska garantera en fullgod tillgång till allmänna handlingar för EU-medborgare och meddelarfrihet för unionens tjänstemän. Partistyrelsen delar motionärens förslag och noterar även att Folkpartiet redan driver att en förvaltningslag bör inrättas i EU.

I **motion J22** föreslås att en ny unionsrevision ska inrättas som mer liknar den svenska Riksrevisionen. Partistyrelsen anser det vara bättre att vidga mandatet för EU:s revisionsrätt, snarare än att upprätta ytterligare en EU-myndighet. Därför bör det i programtexten införas en mening om att revisionsrätten bör få ett vidgat mandat att även granska effektivitet.

Partistyrelsen föreslår därför att punkt 8 ges lydelsen: ”EU ska ha en offentlighetsprincip och meddelarfrihet med samma innebörd som i den svenska lagstiftningen, i syfte att garantera öppenhet och insyn. Revisionsrätten bör få ett vidgat mandat att även granska effektiviteten hos EU:s institutioner och myndigheter.” Med detta yrkas vidare att motionerna J20–J22 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört.

I punkt 9 uppmärksammas betydelsen av att de mänskliga rättigheterna respekteras inom EU-länderna. Bland annat skisseras en konsekvenstrappa som innebär att EU-länder som bryter mot de mänskliga rättigheterna ska mötas av konsekvenser som kan trappas upp stegvis. Till dessa följder föreslås höra minskade eller indragna utbetalningar, eller i grova fall suspenderad rösträtt i rådet och parlamentet.

För att bli medlem av EU krävs att ett kandidatland respekterar EU:s grundläggande värden. Detta granskas av kommissionen under medlemskapsförhandlingarna. När sedan landet blivit medlem upphör i dag granskningen. Mot bakgrund av utvecklingen i vissa av EU:s medlemsländer delar partistyrelsen programkommitténs åsikt att det finns behov av att granska även medlemsländer.

Förslaget från programkommittén om sanktioner genom att Europaparlamentariker förlorar rösträtt är dock en nyhet.

Idén kritiseras i **motion J23**, som yrkar att detta sanktionsinstrument ska strykas. Även i **motion D111 punkt 5** föreslås denna strykning. Partistyrelsen delar motionärernas åsikt. Eftersom Europaparlamentariker inte representerar regeringar är det orimligt att dessa utsätts för sanktioner. Vidare anser partistyrelsen att kommitténs förslag om att fällande domar mot ett EU-medlemsland i Europadomstolen ska uppmärksammas också inom EU är alltför detaljerat för att ingå i partiprogrammet. Partistyrelsen delar kommitténs engagemang för Europarådet och Europadomstolen som värnare av de mänskliga rättigheterna, men den exakta relationen mellan EU:s och Europarådets bevakning av MR-frågor bör inte skrivas in i programmet.

Partistyrelsen föreslår därför att punkt 9 ändras till: ”Respekten för de mänskliga rättigheterna behöver stärkas inom EU-länderna. EU ska årligen offentliggöra rapporter om situationen för de mänskliga rättigheterna i varje medlems- och kandidatland. Systematiska brott mot de mänskliga rättigheterna ska få konsekvenser som kan trappas upp stegvis. Till dessa följder hör minskade eller indragna utbetalningar, eller i grova fall suspenderad rösträtt i rådet.” Med detta yrkas vidare att motion J23 bifalls och att motion D111 yrkande 5 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att avsnitt 5.3.1 punkt 1 ges lydelsen: ”Samarbetet i Europa gör individen friare, Sverige rikare och vår omvärld tryggare, och ger oss möjlighet att lösa gränsöverskridande problem. Fred, demokrati och mänskliga rättigheter, brottsbekämpning, ekonomi, handel och hållbar utveckling är några av de frågor som Europas länder behöver hantera gemensamt och där Sverige ska vara med och göra en insats. Som liberaler vill vi att Sverige ska delta fullt ut i Europasamarbetet och sträva efter att vara en del av EU:s kärna.”

2. att motionerna J1 yrkande 1 och A2 yrkande 9 avslås

3. att motion J1 yrkande 2 anses besvarat

4. att motion J2 avslås

5. att programkommitténs förslag avsnitt 5.3.1 punkt 2 bifalls

6. att motion J3 avslås

7. att motion J4 anses besvarad

8. att avsnitt 5.3.1 punkt 3 ges lydelsen: ”EU ska stå öppet för alla europeiska länder som respekterar demokratin och de mänskliga rättigheterna samt har en fungerande rättsstat och marknadsekonomi. Länder som ligger helt eller delvis i Europa och uppfyller dessa krav ska kunna bli medlemmar av unionen.”

9. att motionerna J5, J6 och D111 yrkande 6 avslås

10. att programkommitténs förslag avsnitt 5.3.1 punkt 4 bifalls

11. att motion J7 anses besvarad

12. att motionerna J8, J9 och D111 yrkande 4 avslås

13. att avsnitt 5.3.1 punkt 5 ges lydelsen: ”Europaparlamentet och rådet bör få jämbördig makt och de nationella parlamentens inflytande i EU-samarbetet ska stärkas. EU-kommissionens legitimitet behöver stärkas.”

14. att motionerna J10–J12 anses besvarade

15. att motion J13 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

16. att motion D81 yrkande 2 avslås

17. att avsnitt 5.3.1 punkt 6 ges lydelsen: ”EU-samarbetet ska på alla områden så långt som möjligt ske med deltagande från samtliga länder. Om några länder fördjupar sitt samarbete på ett område måste det ske i former som gör det möjligt för fler länder att ansluta sig efterhand. Ett Europa där det egentliga beslutsfattandet sker i andra forum än EU:s egna leder till att Sverige tappar inflytande. Europaparlamentet ska alltid fatta beslut med deltagande av ledamöter från samtliga medlemsländer. En jämnare könsfördelning måste uppnås i EU:s institutioner.”

18. att motionerna J14 och J15 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört

19. att avsnitt 5.3.1 punkt 7 ges lydelsen: ”EU:s kultur-, turism- och mediepolitik ska till största delen återföras till nationell nivå. Samtidigt bör det ekonomiska samarbetet fördjupas. Direktstöden till jordbruket ska avvecklas medan landsbygdsstödet behålls och satsningar på landskapsvård och miljö utvecklas. Regionalstödet ska minska och koncentreras till satsningar som stärker konkurrenskraften och förmågan att hantera strukturomvandlingar. Europeiska ekonomiska och sociala kommittén ska läggas ned.”

20. att motionerna J16–J18 anses besvarade med vad partistyrelsen anfört

21. att motion J19 anses besvarad

22. att avsnitt 5.3.1 punkt 8 ges lydelsen: ”EU ska ha en offentlighetsprincip och meddelarfrihet med samma innebörd som i den svenska lagstiftningen, i syfte att garantera öppenhet och insyn. Revisionsrätten bör få ett vidgat mandat att även granska effektiviteten hos EU:s institutioner och myndigheter.”

23. att motion J20–J22 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört

24. att avsnitt 5.3.1 punkt 9 ges lydelsen: ”Respekten för de mänskliga rättigheterna behöver stärkas inom EU-länderna. EU ska årligen offentliggöra rapporter om situationen för de mänskliga rättigheterna i varje medlems- och kandidatland. Systematiska brott mot de mänskliga rättigheterna ska få konsekvenser som kan trappas upp stegvis. Till dessa följder hör minskade eller indragna utbetalningar, eller i grova fall suspenderad rösträtt i rådet.”

25. att motion J23 bifalls

26. att motion D111 yrkande 5 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

Avsnitt 5.4.1 Global utveckling

Motionerna J24–J26, J27 yrkande 8, J65 yrkande 1–2 samt G88 yrkande 12

Programkommitténs förslag till nytt partiprogram lyfter i **avsnitt 5.4.1 punkt 1–4** fram ett antal ingångsvärden och förslag i denna anda. För det första slås fast att demokrati, frihandel, privat ägande och marknadsekonomi är den viktigaste grunden för att skapa utveckling samt att globaliseringen har bidragit till att minska den extrema fattigdomen men att många utmaningar återstår (**punkt 1**). Vidare pekar programkommittén på vikten av global solidaritet (**punkt 2**). **Motion J65 yrkande 1** föreslår vissa språkliga ändringar. Partistyrelsen anser att programgruppens skrivning i dessa delar är att föredra. Partistyrelsen föreslår däremot smärre justeringar av punkterna 1 och 2, bland annat för att förtydliga att rättssäkerhet och utbildning är viktiga beståndsdelar för utveckling samt för att peka på ytterligare grupper (i detta fall minoriteter) som utsätts för förtryck.

Partistyrelsen föreslår således att punkt 1 får lydelsen: ”Demokrati, frihandel, privat äganderätt, rättsstat, utbildning och marknadsekonomi är de viktigaste faktorerna till utveckling. Globaliseringen av världen har inneburit att andelen extremt fattiga har minskat dramatiskt. Samtidigt återstår många utmaningar.” Vidare yrkas att motion J65 yrkande 1 avslås och att punkt 2 får lydelsen: ”Arbetet för varje människas rätt till goda livschanser stannar inte vid det egna landets gränser. Politisk ofrihet, förtryck av kvinnor, trakasserier av minoriteter, svält och undernäring, infektionssjukdomar, brist på skolgång och sjukvård bjuder varje liberal till handling.”

Programkommittén föreslår i **punkt 3** bland annat att demokrati ska vara ”ett övergripande mål” för biståndet. Emellertid har Folkpartiet i tidigare ställningstaganden formulerat sig i termer av att demokrati ska vara ”det övergripande målet” för biståndet, vilket är en starkare formulering. Partistyrelsen menar att den skrivning som Folkpartiet tidigare fört fram i partiprogram och rapporter är den som fortsatt bör gälla. **Motion J65 yrkande 2** föreslår att de två första meningarna i punkt 3 ersätts med en skrivning om att biståndet i högre grad bör gå till livsmedel och mediciner. Partistyrelsen vill här understryka vikten av att demokrati är det viktigaste verktyget för att bekämpa fattigdom och skapa utveckling och välstånd. Livsuppehållande bistånd är viktigt och nödvändigt, men det är än viktigare att fokusera på insatser som leder till att denna typ av bistånd inte behövs. Av Sidas biståndsmedel går omkring 18 procent till humanitärt bistånd. **Partistyrelsen föreslår därför att punkt 3 får lydelsen: ”Demokrati ska vara det övergripande målet för utvecklingsbiståndet. Därför ska bistånd till demokratiserande krafter, institutionsbyggande och rättsstatliga strukturer samt jämställdhet prioriteras. Den rikare världen ska bidra med tekniskt och ekonomiskt klimatbistånd till de fattigaste länderna.” Med detta yrkas vidare att motion J65 yrkande 2 avslås**.

Ett antal motioner föreslår att nya skrivningar förs in under avsnittet. **Motion J24** yrkar att en ny punkt förs in som fokuserar på att öka efterfrågan på etiskt producerade varor och rättvis handel med etiskt märkta varor, att Sverige i större utsträckning bör ta ansvar för att förbättra arbetsförhållanden och öka respekten för mänskliga rättigheter i länder som vi handlar med, samt att det vid upphandlingar bör ställas etiska krav på tillverkare och konsumenter.

Partistyrelsen delar motionärens syn på vikten av att bedriva en rättvis handel för att minska fattigdom och öka välståndet i världen. Det bör därför ses med tillförsikt på att företagens globala ansvar blir allt mer framträdande som en följd av alltmer medvetna konsumenter, information från journalister samt olika organisationers arbete för att upplysa konsumenter om ursprungsmärkning, arbetsförhållanden och miljöpåverkan. Många stora företag har i dag också egna policydokument och uppförandekoder i enlighet med det alltmer framträdande målet att bedriva ansvarsfullt företagande, så kallat Corporate Social Responsibility (CSR). Från svensk sida kan nämnas att Sverige och Kina har undertecknat en bilateral överenskommelse om utbyte kring CSR, där även frågor relaterade till mänskliga rättigheter innefattas. Man har även inrättat ett CSR-center på den svenska ambassaden i Kina, med uppgift att underlätta och stimulera samarbetet om företagens sociala ansvar mellan svenska och kinesiska företag, myndigheter och organisationer. Syftet är att bidra till en positiv utveckling i frågor som bland annat rör arbetsrätt, arbetsmiljö och mänskliga rättigheter. Globaliseringen har lett till att världsomfattande demonstrationer eller bojkotter kan organiseras blixtsnabbt mot ett företag som allvarligt hotar miljön eller uppfattas bryta mot vissa grundläggande värden. Ett etiskt företagande är en konkurrensfördel; det vet företagen och de flesta vill också ta ett ansvar, likaså allt mer medvetna konsumenter. **Med detta föreslår partistyrelsen att motion J24 får anses besvarad.**

I motion J25 yrkar motionären på att insatser på familjeplanering inom biståndet åter bör ges en hög prioritet och inriktas på de länder som har en så pass hög befolkningstillväxt att välfärdsutvecklingen hotas. **I motion J26** föreslås en skrivning om att det ska säkerställas att minst hälften av det svenska biståndet ska gå till kvinnor. Liknande resonemang förs även i **motion J27 yrkande 8**. Partistyrelsen instämmer till stor del i motionärernas argumentation kring vikten av en ökad jämställdhetsdimension i biståndet. Analfabetism, svält och undernäring drabbar nästa alltid kvinnor som grupp hårdare. När det gäller makt, pengar och inflytande är kvinnor andra klassens medborgare i alla världens länder. Därför behövs det, såsom i alla andra politiska fält, ett feministiskt perspektiv på den svenska bistånds- och utvecklingspolitiken. Folkpartiet är en garant för att ett bistånds- och utvecklingssamarbete genomsyrat av jämställdhet fortsatt ska vara av högsta prioritet och vi är drivande för att detta ska uppfyllas. I **motion G88 yrkande 12** yrkas att det i partiprogrammet tas in en skrivning om att det svenska biståndet bör ha en öronmärkt pott för arbete med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Folkpartiet har länge arbetat för ett starkare jämställdhetsperspektiv i det svenska biståndet, och betonat vikten av kvinnors egna behov och förutsättningar för att skapa utveckling, vikten av kvinnlig organisering samt frågor om sexuella rättigheter och reproduktiv hälsa (SRHR). Mycket tack vare Folkpartiet är jämställdhet numera ett av regeringens tre högst prioriterade områden i biståndet, jämte demokrati och miljö, vilket bland annat innebär att frågor om jämställdhet prioriteras högt i samarbetet med mottagarländerna. FN:s millenniemål nummer fem, som handlar om mödrahälsa, är också ett prioriterat mål för alliansregeringen inom biståndet.

Det svenska biståndet uppgår till 38 miljarder kronor 2013, av vilka nästan 3 miljarder kronor av det bilaterala biståndet går till satsningar på demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet. Den posten är den största i biståndsbudgeten. Utöver detta görs en rad satsningar på jämställdhet och demokrati i det multilaterala biståndet. Partistyrelsens uppfattning är att de medel som går till jämställdhet och familjeplanering i biståndet bör öka. Det är också en linje som Folkpartiet drivit och fortsätter att driva, inte minst inom ramen för alliansregeringen. Sverige bör driva frågor om jämställdhet och SRHR ännu tydligare i internationella fora. Jämställdhetsperspektivet ska dock genomsyra alla områden. Detta bör förstärkas, förbättras och förtydligas inte minst inom fältet demokrati, där partistyrelsen anser att betydligt fler satsningar bör öronmärkas för att stärka kvinnors makt. **Mot bakgrund av detta föreslår partistyrelsen att motionerna J25, J26, J27 yrkande 8 och G88 yrkande 12 anses besvarade.**

Programkommittén slår vidare fast att ett generöst och effektivt bistånd handlar om solidaritet och ansvarstagande, att vårt bistånd ska uppgå till en procent av BNI, samt att målet på lång sikt ska vara att utvecklingen i världen leder till att bistånd inte längre behövs och därmed kan avvecklas (**punkt 4**). Vad gäller frågan om att ”målet” på lång sikt ska vara att avveckla biståndet föreslår partistyrelsen även här en justering för att tydliggöra den ståndpunkt som Folkpartiet tidigare intagit, då ordet ”vision” använts. Partistyrelsen anser att det är mer realistiskt att i sammanhanget använda ordet ”vision” då bistånd till världens fattiga och ofria länder kommer att behövas under mycket lång tid framöver. Partistyrelsen föreslår vidare ett tillägg görs för att ytterligare förtydliga att en liberal syn på bistånd utgår från värderingar. **Partistyrelsen föreslår således att punkt 4 ges lydelsen: ”Ett värderingsstyrt, generöst och effektivt bistånd handlar om solidaritet och ansvarstagande för vår omvärld. Det svenska biståndet ska uppgå till en procent av bruttonationalinkomsten. Den långsiktiga visionen ska vara att utvecklingen i världen leder till att biståndet inte längre behövs och därmed kan avvecklas.”**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att avsnitt 5.4.1 punkt 1 ges lydelsen: ”Demokrati, frihandel, privat äganderätt, rättsstat, utbildning och marknadsekonomi är de viktigaste faktorerna till utveckling. Globaliseringen av världen har inneburit att andelen extremt fattiga har minskat dramatiskt. Samtidigt återstår många utmaningar.”

2. att motion J65 yrkande 1 avslås

3. att avsnitt 5.4.1 punkt 2 ges lydelsen: ”Arbetet för varje människas rätt till goda livschanser stannar inte vid det egna landets gränser. Politisk ofrihet, förtryck av kvinnor, trakasserier av minoriteter, svält och undernäring, infektionssjukdomar, brist på skolgång och sjukvård bjuder varje liberal till handling.”

4. att avsnitt 5.4.1 punkt 3 ges lydelsen: ”Demokrati ska vara det övergripande målet för utvecklingsbiståndet. Därför ska bistånd till demokratiserande krafter, institutionsbyggande och rättsstatliga strukturer samt jämställdhet prioriteras. Den rikare världen ska bidra med tekniskt och ekonomiskt klimatbistånd till de fattigaste länderna.”

5. att motion J65 yrkande 2 avslås

6. att motion J24 anses besvarad

7. att motion J25 anses besvarad

8. att motion J26 anses besvarad

9. att motion J27 yrkande 8 anses besvarat

10. att motion G88 yrkande 12 anses besvarat

11. att avsnitt 5.4.1 punkt 4 ges lydelsen: ”Ett värderingsstyrt, generöst och effektivt bistånd handlar om solidaritet och ansvarstagande för vår omvärld. Det svenska biståndet ska uppgå till en procent av bruttonationalinkomsten. Den långsiktiga visionen ska vara att utvecklingen i världen leder till att biståndet inte längre behövs och därmed kan avvecklas.”

Avsnitt 5.4.2 Säkerhets- och försvarspolitik

Motionerna J28–J55 samt J65 yrkande 3 och 7

I förslaget till nytt partiprogram punkterna 1–6 behandlas svensk säkerhets- och försvarspolitik i ljuset av denna utveckling. Där slås inledningsvis fast att grunden för Sveriges säkerhetspolitik ska vara samarbete med andra demokratier, att Nato inte enbart är den viktigaste samarbetsorganisationen för säkerhet och ömsesidigt försvar i Europa utan också hörnstenen i det transatlantiska samarbetet mellan Europa och USA, samt att Sverige ska söka medlemskap i Nato **(punkt 1)**.

I **motion J28 yrkande 1** vill motionsförfattarna förändra andra halvan av punkten, och ersätta texten från bisatsen ”och är hörnstenen…” med en egen skrivning som betonar det solidariska momentet i såväl EU som Nato, genom att framhålla att likaväl som Sverige skulle komma till andra länders hjälp, förväntar vi oss att de bistår oss i händelse av ofred. De vill också lägga till att den dag EU är en federation, så ska federationen bli medlem i Nato. Partistyrelsen ser visserligen en retorisk poäng i att framhålla det grundläggande solidariska i både Nato- och EU-samarbetena, men reagerar samtidigt mot att motionärernas förslag blandar dels tidsperspektiv och dels organisationernas funktion och syfte, i en och samma skrivning. Det kan befaras vara svårt för en läsare att se vilka delar av förslaget som syftar på situationen som den är i dag, respektive vad som kanske kommer att bli. Likaledes är det kanske inte, för den som inte redan är insatt, klart vad som avser Nato och vad som avser EU – där det ju åtminstone för överskådlig framtid finns många stora skillnader. Partistyrelsen delar programkommitténs förda resonemang och föreslår att **punkt 1 bifalls samt att motion J28 yrkande 1 avslås.**

Två andra motioner som berör denna punkt, **J29 och J30**, tar upp frågan om inte även Kanada bör nämnas, om USA som enskilt land tas upp i punkten. Partistyrelsen såväl som programkommittén är väl medvetna om att Kanada är en

del av Nordamerika, men inte av USA. Det är inte av det skälet Kanada inte räknas upp separat. USA intar på flera sätt en särställning i det transatlantiska samarbetet. USA har omkring tio gånger så stor befolkning som Kanada och när det kommer till militärutgifter, så är USA:s militära budget ungefär tio gånger så stor som det Nato-land som satsar näst mest på försvaret, Storbritannien. Kanadas försvarsbudget utgör ungefär tre procent av USA:s.

Detta betyder, precis som motionärerna skriver, inte att Kanada är betydelselöst. Men att inte nämna Kanada betyder inte heller det att landet är betydelselöst. Det handlar bara om att fästa uppmärksamheten på att just USA har en utomordentlig betydelse för långsiktighet, styrka och uthållighet i det militära samarbetet. Partistyrelsen vill med detta **yrka avslag på motionerna J29 och J30**.

I programförslaget slås också fast att EU är det främsta forumet för svensk utrikes- och säkerhetspolitik och att EU:s civila och militära fredsoperationer har bidragit till konfliktförebyggande och stabilitet världen över **(punkt 2)**. Samtidigt konstateras att det fortsatt finns ett stort behov av internationella kris- och konflikthanteringsförmågor, att fler civila och militära fredsinsatser behövs, och att fler svenskar således bör ställas till förfogande för internationella insatser i FN:s, EU:s eller Natos regi **(punkt 4)**.

Motion J28 yrkande 2 vill genom tillägg av en mening i punkt 4, slå fast att EU ”i kongruens med visionen om ett federalt Europa” ska ha ett gemensamt försvar. **Motion J31** yrkar att Sverige ska bidra med mer än de drygt 100 poliser som i dag tjänstgör i internationella insatser. **Motion J32** argumenterar för att Folkpartiet ska ta ställning för en gemensam europeisk försvarsmakt underställd EU:s institutioner.

Partistyrelsen delar programkommitténs syn på EU som det främsta forumet för svensk utrikes- och säkerhetspolitik och det resonemang som av kommittén förs avseende behovet av fler internationella insatser inom konflikthantering och fredsbevarande. Införandet av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (Gusp) har gett EU större tyngd då 28 medlemsländer kan tala med en röst, vilket ökar EU:s möjlighet att påverka.

Sverige har, likt andra fria och demokratiska stater, ett ansvar att bidra till internationell fred och säkerhet. För närvarande har Sverige en personalstyrka på drygt 800 personer (822 stycken) på plats i 12 insatser ledda av EU, FN och Nato runt om i världen. (Sedan 1953 deltar även Sverige i övervakningen av vapenstilleståndsavtalet på Koreahalvön mellan Nordkorea och United Nations Command, UNC. UNC leds av USA och består därutöver av Sydkorea och 15 ytterligare nationer som åtagit sig att bidra till försvaret av Sydkorea. Denna övervakningskommission leds således inte av FN, EU eller Nato.) Därtill har, som motionärerna anför, polisen en utlandsstyrka på cirka 100 personer som deltar i olika insatser som leds och organiseras av bland annat FN, EU och OSSE. Deras insatser bidrar inte bara till stabilitet och konflikthantering i den närmaste omgivningen, utan också till ett mer gynnsamt säkerhetsläge för Sverige.

Vad gäller frågan om en gemensam europeisk försvarsmakt är partistyrelsen av den uppfattningen att den transatlantiska länken är och bör vara grundbulten i en europeisk säkerhetsordning och att EU inte bör utvecklas till en försvarsallians. Sverige bör prioritera att söka medlemskap i Nato och stärka den transatlantiska länken.

Folkpartiet bejakar det europeiska samarbetet och ser positivt på att EU också tar ett större ansvar för fred och säkerhet i världen. Att EU ska utveckla ett gemensamt försvar och samtidigt kunna behålla samarbetet inom Nato, är en syn som partistyrelsen inte delar. De europeiska demokratiernas säkerhet har under årtionden ytterst garanterats av samarbetet mellan USA och Europa inom ramen för den transatlantiska försvarsalliansen. Den är fortsatt viktig. Att fokus för USA:s utrikes- och säkerhetspolitik alltmer förskjuts till östra och sydöstra Asien snarare understryker behovet från europeisk sida att behålla starka band till USA.

Partistyrelsen menar att det samarbete som mest sannolikt kan komma att utvecklas inom EU, snarast torde gälla ökad samordning av materielinköp och samarbete kring de förmågor som är så dyra att få stater har råd att upprätthålla dem på egen hand. Detta är mer i linje med de utspel som gjorts på senare tid, bland annat av Frankrikes president François Hollande.

Redan i dag sker sådana samarbeten på bilateral eller multilateral nivå mellan EU-länder, men utan att närmare beröras eller förankras inom EU-samarbetet som sådant. Partistyrelsen menar att både sådana samarbeten som inte involverar EU och samarbeten som sker inom ramen för EU bör kunna öka utan att försvarssamarbete för den skull blir en del av EU:s verksamheter. På sikt kan man dock tänka sig att EU bör kunna bygga upp viss ledningskapacitet, för att självständigt kunna leda insatser internationellt, vid sidan om Nato, för att förstärka den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken inom EU-samarbetet.

Partistyrelsen ställer sig positiv till programkommitténs förslag att fler svenskar bör ställas till förfogande för internationella insatser och föreslår därför att **punkterna 2 och 4 bifalls** samt att **motionerna J31 och J32 därmed kan anses besvarade.**

I vilken riktning detta utvecklas, om eller när EU kan utvecklas till en federal stat är det, enligt partistyrelsens mening alltför tidigt att spekulera om. Det är en inriktning som för närvarande ser ut att ha en bedrövande liten uppslutning, bland EU:s medlemsstaters befolkning. Liberala federalisters arbete bör koncentreras på att sprida Europatanken vidare, snarare än förlora sig i detaljer om en framtida federal stats funktioner. **Motion J28 yrkande 2 bör därför avslås.**

Motion J33 tar också upp frågor som rör avvägningen mellan militära och civila insatser i fredsbevarande syfte. I **yrkande 1** föreslås att ordet ”totalförsvar” i punkt 4 under avsnitt 5.1 ”Civilsamhället” byts ut mot ”en aktiv fredspolitik”, och i **yrkande 2** föreslås ett tillägg i punkt 4 under avsnitt 5.4.2 som preciserar att ”starkt ökade resurser ställs till förfogande för aktivt fredsskapande insatser”, samt framhåller att det finns stor kapacitet i det civila samhällets organisationer, som bör tas tillvara. Eftersom båda yrkandena handlar om samma sakfråga tas de här upp i ett sammanhang, även om det första yrkandet formellt handlar om en annan del av partiprogrammet.

Partistyrelsen vill anföra att motionärens förslag inte står i direkt strid med förslaget. I stället handlar förslagen, som motionsförfattaren själv skriver, om en ”tyngdpunktsförskjutning”. Partistyrelsen delar helt uppfattningen att mer arbete bör göras för att förebygga väpnade konflikter. Men samtidigt måste partistyrelsen problematisera detta en smula. Det är svårt att förebygga konflikter, delvis därför att det inte alltid går att förutsäga vad som i framtiden kan komma att

bli ett konfliktämne, innan det är ett faktum. Även om en konflikt byggs upp under en längre tid, är det inte alltid det finns folkrättsliga förutsättningar att arbeta förebyggande – om inte de inblandade parterna själva vill det. Folkrätten har på senare år har kommit att utvecklas i positiv riktning, bland annat med en fördjupning av begreppet ”responsibility to protect”, men trots det så är kriterierna för detta så snäva att det i praktiken inte medger några direkt preventiva insatser utan enbart insatser efter att en konflikt är ett faktum.

Partistyrelsen menar därför att det vore ett misstag att alltför mycket tona ned militära medel som en ibland dessvärre nödvändig del av utrikespolitiken, för att till exempel tvinga fram eldupphör i en konflikt och därigenom åvägabringa förutsättningar för mer fredliga insatser. Partistyrelsen vill med detta **yrka att motion J33 yrkande 1 anses besvarat och att motion J33 yrkande 2 avslås**.

Motion J34 vill lägga till Norden i punkt 2, så att första meningen inleds med ”Norden och Europeiska unionen”. Motionären framhåller det nordiska samarbetets långvarighet och att de nordiska länderna vid många tillfällen stöttat världssamfundet med fredssamtal i konfliktsituationer. Partistyrelsen delar till stor del motionärens uppskattning av det nordiska samarbetet. I sin nuvarande form inleddes också kort efter och delvis till följd av att förslaget om en nordisk försvarsunion gått i graven i och med Danmarks och Norges inträde i Nato.

Vid Nordiska rådets möte i Stockholm under våren 2013 togs också försvars- och säkerhetspolitiska frågor upp på dagordningen. Det finns i dag en större öppenhet än på flera decennier för att fördjupa det nordiska försvarssamarbetet.

Dock vill partistyrelsen avstyrka förslaget att skriva in det nordiska samarbetet på ett sätt som skulle kunna se ut som det jämställs med EU-samarbetets betydelse. Det vore, menar partistyrelsen, att ännu så länge tillmäta det nordiska samarbetet en alltför stor betydelse. Det behöver dock förhoppningsvis inte betyda att detta samarbete inte kan växa och utvecklas. Med detta vill partistyrelsen föreslå **att motion J34 anses besvarad**.

I **punkt 3** behandlas Sveriges nationella försvarsförmåga. Programkommittén slår bland annat fast att Sverige alltid måste ha en nationell försvarsförmåga och att utvecklingen i vårt närområde gör att det svenska försvaret behöver stärkas. Programkommittén föreslår också att om det krävs för landets försvar ska en könsneutral värnplikt kunna tillämpas på nytt.

Motion J28 yrkande 3 föreslår en ny skrivning av punkten och ifrågasätter värnplikten. **Motion J38** tar starkt avstånd från återinförandet av värnplikt, även om den skulle göras könsneutral. I denna motion, liksom i **motion J40**, föreslås därför att den sista meningen i punkten stryks. I **motion J65 yrkande 7** föreslås en ny skrivning av punkten, som fokuserar på modernisering och ökad slagkraft.

I **motionerna J35–J37** är det tvärtom återinförande av värnplikten som föreslås, i något olika varianter. Motionären bakom motion J35 menar att frivillighetsreformen ligger bakom försvarsmaktens problem att rekrytera och bibehålla personal och menar därför att principen om värnplikt bör återinföras, men tillämpas lokalt, med vilket partistyrelsen antar menas att varje förbands behov ska vara styrande.

I motion J36 framhålls att när nu åter hotbilden skärps, så har vårt försvar dimensionerats för att möta hot i en alltför liten skala. Numerärt räcker den inte till, för växande behov. I motionen framhålls vidare Finland som en förebild och det föreslås att värnplikt ”kompletterar” dagens frivilliga rekrytering. Värnpliktsutbildade ska även kunna placeras i Hemvärnet, menar motionärerna. Argumentationen i motion J37 är av liknande karaktär, men förslaget är där inte lika detaljerat utformat, utan motionärerna föreslår helt enkelt att Folkpartiet ska verka för ett återinförande av värnplikten.

Motion J41 föreslår en annan skrivning av första meningen i punkt 1 under avsnitt 5.4.2, men partistyrelsen väljer att behandla den här, då brödtexten betonar att det är en fråga om att sätta den nationella försvarsförmågan i fokus för den förda försvars- och säkerhetspolitiken. Resonemangen gränsar alltså till samma frågeställning som övriga motioner som behandlas här. Även i **motion J42 yrkande 1 och 2** framförs förslag som syftar till stärkandet av den nationella försvarsförmågan.

Partistyrelsen delar programkommitténs syn att Sverige alltid måste ha en nationell försvarsförmåga och att utvecklingen i vårt närområde aktualiserar en förstärkning av det svenska försvaret. En förstärkning av den nationella försvarsförmågan är också genomgående för alla motioner som här berörs.

Utvecklingen i vårt närområde bör ses ur såväl ett kort som ett längre perspektiv och handlar således inte bara om dagens situation utan också morgondagens. Generellt i världen ökar avspänningen, fler länder blir demokratiska och våld som konfliktlösningsmetod är på trendmässig tillbakagång. Allt detta är glädjande faktorer. Men dessvärre finns det ingen garanti att denna positiva utveckling fortsätter eller sker överallt. I stället kan, bland annat delvis kopplat till den internationella lågkonjunkturen, vissa hårdnade attityder också spåras. I en del icke-demokratiska stater hårdnar repressionen. Även i vårt närområde ser vi prov på ökad spänning och hur fredliga demonstrationer bemöts med allt mer repressiva medel, bland annat i Ryssland, i Vitryssland och i Turkiet.

Av dessa länder är det rysk upprustning tillsammans med hårdnande attityder mot befolkningen och mot alla former av politisk opposition som oroar mest. Ryssland genomför en mycket stor förstärkning av sin försvarsbudget. Över perioden 2010 till 2015 ska den i stort sett fördubblas. Detta sker i spåren av Georgienkriget 2008. Samtidigt har höga ryska företrädare uttalat tydligt missnöje över Sveriges och Finlands närmande till Nato och förklarat att den norra delen av den Skandinaviska halvön ingår i en rysk intressesfär. Under samma tid har Ryssland återupptagit övningsmönster från det kalla krigets dagar, där man öppet övar mot mål i andra länder. Även Sverige utsattes för detta, i samband med påskhelgen. Samtidigt har Ryssland ensidigt dragit sig ur det så kallade CFE-avtalet, som begränsade storleken på konventionella militära styrkor i Europa, och behandlar överenskommelser om att föranmäla övningar, tillåta internationell övervakning med mera allt mer godtyckligt. Den här utvecklingen är oroande och måste åtföljas av en svensk reaktion.

Ett starkt och effektivt svenskt försvar ska både kunna delta i internationella insatser och värna och skydda svenskt territorium. Det senare är en grundläggande uppgift för försvaret. Även med ett förstärkt svenskt försvar, kommer vi dock att vara beroende av andra för vår egen säkerhet. Det är inte realistiskt att tänka sig att Sverige på egen hand skulle kunna bygga upp en försvarsmakt som är både så stor och så allsidigt sammansatt, tränad och beväpnad att den kan mot-

stå ett fullskaligt angrepp mot Sverige utan stöd från andra länder.

Partistyrelsen ställer sig dock mer kritisk till den av programkommittén föreslagna skrivningen om värnplikt, som även berörs i nämnda motioner.

Rörande frågan om värnplikten vill partistyrelsen anföra följande. Det är visserligen så att värnplikten i fred är vilande, men det är viktigt att framhålla att rent lagtekniskt vilar tjänstgöring bland annat för soldater som har en annan civil anställning som sin huvudsakliga sysselsättning, fortfarande på ett lagenligt pliktförhållande. Det beror bland annat på att pliktlagen reglerar förhållandet mellan staten och individens arbetsgivare, vilket är ett betydligt enklare och smidigare sätt än att sluta avtal mellan tre parter, för alla tidvis tjänstgörande soldater. Det samma gäller att pliktlagen används för inkallande till tjänstgöring, om det säkerhetspolitiska läget skulle kräva det – det vill säga för den händelse att vi skulle behöva mobilisera större delar av försvaret än de stående styrkorna.

När värnplikten gjordes vilande i fredstid, så uttalades också att det kan uppkomma situationer när den åter måste tas i bruk för att kalla in tillräckligt antal soldater till utbildning. Detta ska dock ses som en nödlösning under ett betydligt allvarligare läge, än det Sverige befinner sig i nu. När krav på återinförande av värnplikt nämns i den allmänna debatten, kan det ibland ses som ett uttryck för ”ge oss ett starkare försvar”, mer än att detta försvar absolut måste bygga på värnplikt. Det hänger samman med att Försvarsmaktens personalförsörjningsproblem uppmärksammas som ett delproblem i debatten.

Partistyrelsen menar dock att ett återinförande av värnplikten ingalunda med nödvändighet skulle leda till ett starkare försvar. Även värnpliktiga soldater måste utbildas och övas samt ges en modern, tillförlitlig och väl underhållen materiel. Att använda tvingande lagstiftning för att utbilda ett fåtal, leder till problem med urval och det fåtal som kommer att tvingas tjänstgöra mot sin vilja drabbas hårt.

Däremot kan och bör enligt partistyrelsens mening aspekten av att det nationella försvarsbehovet ska bli mer styrande för försvarets utformning betonas starkare, i partiprogrammet.

Ett försvar byggt på frivillighet är starkare. Soldater som tjänstgör med frivillighet, är i regel högre motiverade och tar fler egna initiativ. Här instämmer partistyrelsen helt med flertalet motionärer. Det bygger dock på att Försvarsmakten förmår ordna en utbildning och tjänstgöring som är stimulerande och relevant. Försvaret har i dag stora problem både med rekrytering och att ordna en meningsfull tjänstgöring. Partistyrelsen menar att det är av stor vikt att lösa dessa grundläggande problem. Skrivningen om värnplikt, även om den är lagtekniskt relevant (som framgick tidigare) kan i sammanhanget tolkas som att vi är beredda att överge frivilligheten i rekrytering och tjänstgöring, på grund av de problem som uppstått. Detta vore olyckligt, särskilt som Folkpartiet varit drivande i de nu pågående reformerna av personalförsörjningen. Det var, enligt vad partistyrelsen erfar, inte heller syftet med programkommitténs föreslagna skrivning.

I enlighet med vad partistyrelsen anfört bör därför punkt 3 ges lydelsen: ”Sverige måste alltid ha en nationell försvarsförmåga. Det svenska försvarets huvuduppgift, att försvara Sveriges territorium och dess befolkning, ska vara avgörande för hur försvaret utformas. Mot bakgrund av utvecklingen i vårt närområde behöver det svenska försvaret stärkas.” Som en följd av detta föreslås motionerna J35–J37 samt J65 yrkande 7 avslås, medan motionerna J38 och J40 föreslås bifallna med vad partistyrelsen har anfört. Motionerna J28 yrkande 3, J41 samt J42 yrkande 1 och 2 kan med detta anses besvarade.

I **motion J43** föreslås att Försvarsmaktens internationella insatser ska minskas till förmån för att stärka den nationella försvarsförmågan. Partistyrelsen menar dock att det här inte behöver föreligga en motsatsställning. Tvärtom kan utlandstjänstgöring på många sätt bredda och fördjupa viktiga förmågor som också är relevanta i försvarets huvuduppgift, att kunna försvara Sveriges territorium och befolkning. Partistyrelsen föreslår därför att **motion J43 avslås**.

I **motion J44** föreslås i två yrkanden dels en komplettering av punkt tre, rörande sårbarhet hos den informationstekniska infrastrukturen, dels en ny punkt som utvecklar hotet mot infrastrukturen, som sägs kunna komma från främmande stater eller organisationer, naturen, och även från enskilda. Motionären föreslår vidare att en obeväpnad civilförsvarsstyrka ska byggas upp.

Partistyrelsen vill här instämma med motionären om att det moderna samhällets sårbarhet har ökat väsentligt. Detta uttrycks också i den befintliga försvars- och säkerhetspolitiken. Dagens ”hotbildsbeskrivning” har utvidgats, nästan för mycket. Kritiker av den förda politiken framhåller att det nu är så brett att det omfattar allt från olycksfall i hemmet till världskrig. Det är klart att inom detta vida område, så måste man göra avskiljningar av olika art. I allt väsentligt arbetar Folkpartiet redan för att förbättra både skyddet för IT-infrastrukturen samt för ett bättre utbyggt civilt skydd mot större olyckor och naturkatastrofer.

På Folkpartiets initiativ har länsstyrelserna börjat återta tidigare beredskapsplanering samt införa en bättre samordning mellan länsstyrelser, kommuner och statliga myndigheter.

Det bör dock betonas att inte minst av folkrättsliga skäl, bör det vara mycket tydligt vilka myndigheter som hanterar olika fall. Bör det till exempel vara militära myndigheter som hanterar så kallade ”cyberhot” – hot mot vår IT-infrastruktur – med allt vad detta medför, eller bör det vara en angelägenhet för civila myndigheter såsom polisen? Detta är avgörande för vilka befogenheter, inte minst mot den egna befolkningen, som så att säga följer av valet av myndighet.

Partistyrelsen menar att denna fråga inte bör föras in på denna plats i partiprogrammet. Då det också rör ett arbete som redan pågår, syns inte skälen att ta upp det vara överhängande. Partistyrelsen vill därför föreslå landsmötet **att motion J44 anses besvarad med det som anförts**.

Motion J45 föreslår ett tillägg i slutet av punkt 3, som innebär att Sverige ska ha en ständig militär närvaro på Gotland. Detta är en åsikt som Folkpartiet redan har drivit och fått uppmärksamhet för. Åtminstone för väljare som följer försvarsdebatten, är det nog därför redan en känd ståndpunkt. Att Gotlands situation i händelse av ett skärpt säkerhetsläge också kan bli prekär är det många fler än Folkpartiet som påpekat.

Med detta sagt, vill partistyrelsen också framhålla att texterna i ett partiprogram bör hållas generella och helst syfta långsiktigt. Partistyrelsen tycker att detta är en sakståndpunkt som kanske inte bör stå i partiprogrammet, framför allt

av den anledningen att vi hoppas att den är åtgärdad inom en överskådlig framtid. **Motion J45 bör därför anses besvarad**.

Motion J46 föreslår att Sverige, efter modell ibland annat Storbritannien och USA, inrättar ett säkerhetspolitiskt råd för att stödja regeringen och bidra till kunskapsspridning i samhället. Partistyrelsen tycker att motionärens förslag är bra i sak. Det är i dag ett stort problem att försvarsdebatten i mycket styrs av en snäv tillgång till fakta.

Det behövs oberoende aktörer som kan bidra till utvärdering av den förda eller föreslagna politiken på en rad olika områden. Det ska dock sägas att det redan finns aktörer med uppbyggd kompetens för detta, till exempel Krigsvetenskapsakademien, Försvarets forskningsinstitut (FOI), Försvarshögskolan samt det svenska fredsforskningsinstitutet SIPRI. Det är inte nödvändigt att en ny organisation inrättas, utan kanske bör snarare i första hand dessa existerande institutioners uppdrag att aktivt ge bidrag till en levande, kvalitativ försvarsdebatt förtydligas och förstärkas. Det finns också en rad frivilligorganisationer som arbetar med försvarsdebatt och försvarsupplysning.

Sista ordet ska inte vara sagt med detta. Vissa inrättade råd har varit framgångsrika medel för att öka belysningen av både underlag för och effekterna av beslut inom olika råd. Men partistyrelsen vill avstyrka förslaget att skriva något om detta i partiprogrammet, även om det inte på något sätt är uteslutet att förslaget kan komma att drivas. **Motion J46 bör med detta anses besvarad.**

I **punkt 5** betonar programkommittén att många fria stater är beroende av odemokratiska regimer vad gäller energiförsörjning och att bryta behovet av olja och gas inte endast är en miljöfråga utan också i högsta grad en säkerhetspolitisk fråga. **I motion J65 yrkande 3** föreslår motionären att punkt 5 stryks. Motionären anför att det inte är säkert att säkerheten ökar av att fria stater slutar köpa olja och gas av diktaturer.

Partistyrelsen delar programkommitténs analys att fria staters fortsatta beroende av energiförsörjning från fossila bränslen från odemokratiska regimer inte enbart är en fråga om klimat och miljö, utan även en säkerhetspolitisk fråga. Att många stater är fortsatt beroende av olja och gas från odemokratiska regimer för sina grundläggande energibehov är inte önskvärt, inte enbart ur klimatsynpunkt utan även för att det håller diktaturer under armarna och kan leda till ekonomisk utpressning, något som inte minst Ryssland inte har dragit sig för gentemot sina grannar. Naturligtvis vet vi inte vad som kan komma i stället. Vi kan också anta att en minskning av olje- och gasberoendet påverkar de oljeexporterande staternas ekonomi starkt negativt. Detta kan ju, som motionären anför, bidra till en ökad osäkerhet och spänning. Men samtidigt menar partistyrelsen att detta inte kan ses som ett hållbart skäl mot att avveckla vårt beroende av diktaturers exportprodukter. **Partistyrelsen föreslår därför att motion J65 yrkande 3 avslås.**

Vidare föreslår programkommittén att Sverige inte ska exportera vapen till diktaturer, att det i företag som helt eller delvis ägs av den svenska staten ska finnas kriterier gällande affärsrelationer med odemokratiska regimer, samt att diktaturer inte ska accepteras som köpare vid försäljning av statliga tillgångar eller intressen av strategisk art **(punkt 6)**.

I **motion J47** föreslås att Sverige ska avbryta utvecklandet av den nya versionen av Jas 39 Gripen samt upphöra med all vapenexport. Motionen behandlas på detta område, men för diskussion om Jas och andra materielutvecklingsprojekt hänvisas till senare avsnitt.

En säker försörjning av försvarsmateriel behövs för att Sverige och andra demokratier effektivt ska kunna värna demokratin. Sverige bör därför kunna exportera vapen till andra länder. Men det är viktigt att krav ställs på respekt för mänskliga rättigheter och demokrati i köparländerna.

Regeringen har tillsatt en parlamentarisk utredning med uppdrag att göra en översyn av exportkontrollen av krigsmateriel. Det huvudsakliga syftet med utredningen är att komma med förslag till en förändrad krigsmateriellagstiftning med skärpt exportkontroll gentemot icke-demokratiska stater. Folkpartiets utgångspunkt i arbetet med denna utredning är att Sverige i framtiden inte ska exportera försvarsmateriel till länder som grovt kränker sina medborgares mänskliga rättigheter, till exempel Saudiarabien och Förenade arabemiraten.

Hur icke-demokratier ska definieras avgör vilka länder som kan komma ifråga för export. Det går att använda olika typer av index eller sammanställningar. Ett tydligt mått för att värdera graden av demokrati i ett land är exempelvis det index som Freedom House årligen tar fram. En rimlig gräns utifrån detta mått är att Sverige endast ska exportera försvarsmateriel till länder som är eller strävar efter att vara demokratier. Exempelvis skulle det enligt Freedom Houses klassificering kunna innebära att export kan ske till länder som betecknas som ”free” och ”partly free”, men att Sverige ska upphöra med export av försvarsmateriel till länder som klassificeras som ”not free” (dit bland andra Saudiarabien och Förenade arabemiraten hör).

Programkommitténs förslag om att Sverige inte ska exportera vapen ligger väl i linje med Folkpartiets politik på området och delas till fullo av partistyrelsen. När det gäller kommitténs formulering om ”statliga tillgångar eller intressen av strategisk art” anser partistyrelsen att texten bör utvecklas, så att inte den ger intryck av att Sverige exempelvis ska bromsa utländska investeringar i företag enbart på grund av dessas stora betydelse för det svenska näringslivet. En ny text om frågan bör därför tas in i punkt 5, medan den föreslagna meningen i punkt 6 utgår.

Partistyrelsen föreslår sammanfattningsvis att punkt 5 ges lydelsen: ”Många fria stater är beroende av odemokratiska regimer för sin energiförsörjning. Att bryta behovet av olja och gas är inte endast en miljöfråga utan i högsta grad en säkerhetspolitisk fråga. Den utveckling där odemokratiska eller rentav totalitära stater förvärvar strategiska tillgångar i demokratiska länder, till exempel hamnar, elnät eller liknande, måste ses i ett säkerhetspolitiskt perspektiv. Det finns en potentiell risk för att dessa kan komma att utnyttjas för politisk utpressning i framtiden.” Med detta kan punkt 6 förkortas till lydelsen: ”Sverige ska inte exportera vapen till diktaturer. I företag som helt eller delvis ägs av den svenska staten ska det finnas kriterier gällande affärsrelationer med odemokratiska regimer.” Vidare bör motion J47 avslås.

Motion J48 föreslår att försvars- och säkerhetspolitiken ska utgör ett eget område i partiprogrammet. Partistyrelsen delar motionärens åsikt att debatten om försvarsfrågor har ökat och försvarsfrågorna sannolikt kommer att vara betydelsefulla i kommande valrörelse. Däremot kan inte partistyrelsen dela uppfattningen att försvarsfrågan bör skiljas ut från den övriga utrikespolitiken.

Här dristar sig partistyrelsen att citera von Clausewitz kända ord att ”kriget utgör en fortsättning av den förda politiken, med andra medel”. Försvaret av den egna nationen utgör en grundläggande uppgift för en stat. Men den uppgiften kan inte och ska inte särskiljas från statens övriga funktioner, så att försvaret blir en stat i staten. Försvars- och säkerhetspolitiken hänger ihop med utrikespolitiken i stort och dessa politikområden bör ses som en helhet. Det bör vara gällande även för partiprogrammets disposition. Det är som en konsekvens av behoven, av säkerhetsläget och utvecklingen i vår omvärld, som en förstärkning av försvaret är prioriterad.

När det gäller rent taktiska överväganden, bör dessa inte inverka på partiprogrammets disposition. I stället är det partistyrelsens uppgift att inför valet ”ladda upp” med sakpolitiska rapporter och underlag för utspel. Detta kan göras oberoende av avsnittsindelningen i partiprogrammet. Med detta sagt, föreslår partistyrelsen att **motion J48 avslås**.

Motion J49 föreslår att en ny punkt införs i avsnittet om försvars- och säkerhetspolitik, där det bland annat föreslås stå att Sverige inte på egen hand ska ge sig in i stora kostsamma försvarsindustriprojekt. I stället bör försvarsmateriel utvecklas och införskaffas i nära samarbete med andra demokratiska länder, i syfte att dela på kostnaderna. Partistyrelsen väljer att här även ta upp några andra motioner som berör försvarsmaterielförsörjningsfrågor.

Motion J39 föreslår att Sverige ska upphöra att utveckla Jas 39 för att i stället satsa på att medverka i de projekt på europeisk nivå vars mål är att utveckla nya vapensystem, detta för att enligt motionärerna uppnå en större europeisk samordning samt kostnadseffektivisering. **Motion J50** föreslår att försvaret ska göra mer i egenregi och minska på ”outsourcingen”, med vilket menas bland annat underhållsavtal med privata leverantörer. **Motion J51** yrkar att Sverige stegvis ska minska andelen industripolitik i försvarsbudgeten och satsa mer på samutveckling med andra medlemsländer i Europeiska unionen. I motsats till dessa motioner föreslås i **motion J42 yrkande 4** att Sverige ska ”tillåta försvarsindustrin att blomstra genom ytterligare satsningar inom försvaret och dess produktion”.

Partistyrelsen kan instämma i att utvecklandet och inköpen av försvarsmateriel ofta är en betungande utgift för det svenska försvaret. Under det kalla kriget med vår, utåt sett hävdade neutralitetspolitik, förelåg det ett starkt skäl till en betydande egenutveckling. Ett neutralt land kan inte räkna med att i en krigssituation prioriteras högt när det gäller försörjning av reservdelar, ammunition eller liknande från andra länder. Till viss del måste det sägas att detta argument kvarstår, så länge Sverige formellt sett inte är medlem i Nato. Samtidigt har bilden nyanserats. Vi deltar i en del bilaterala samarbeten om samutnyttjande av försvarsmateriel och olika projekt för samutveckling eller samordnade inköp av vapen och materiel genomförs redan.

Det är heller inte så enkelt att det alltid är de egenutvecklade vapensystemen som drar iväg kostnadsmässigt och samarbeten som blir billiga. Exempel finns åt båda hållen.

Grundläggande för en rationell och kostnadseffektiv försvarsmaterielförsörjning är i stället långsiktiga anskaffnings- och underhållsplaner samt en noggrann analys av behov och tillgängliga system. Alltför ofta har möjligheter till ”billiga” inköp försuttits, därför att medel inte kunnat anslås eller behoven inte har varit ordentligt kartlagda, varefter nya inköp av ytterligare materiel till högre kostnad några år senare blivit nödvändiga. En starkt bidragande orsak har varit det dogmatiska fasthållandet vid ”balansen” mellan olika försvarsgrenar, vilket omöjliggjort en effektiv investeringsmodell. I stället för korta men höga momentana kostnader vid inköp, har utveckling och anskaffning behövt anpassas till vilken budget andra försvarsgrenar haft för tillfället.

Ett positivt steg är att Försvarsmakten numera har en öppnare attityd och bland annat offentliggjort sin materielförsörjningsplan. Det ger grund för att föra en mer rationell debatt. Regeringen har också tagit steg för att förbättra anskaffningsprocessen genom ökad samordning med planprocessen i övrigt, i stället för att fatta beslut om enskilda materielprojekt vart för sig.

Partistyrelsen menar att dessa åtgärder innebär en bra grund för att bygga en bättre, snabbare och mer kostnadseffektiv försvarsmaterielförsörjningspolitik. Med detta bör **motionerna J39, J42 yrkande 4 samt J49–J51 anses besvarade**.

Partistyrelsen övergår nu till de motioner på det försvars- och säkerhetspolitiska området som inte berör partiprogrammet.

Motion J52 föreslår införandet av ett karriärväxlingsprogram för soldater och officerare i det nya försvaret. Motionären menar att förutom de kända problemen med rekrytering och bibehållande av personal, kan det i framtiden också kunna bli ett problem att få rätt mängd soldater och officerare att söka sig till andra yrken efter ett antal år inom försvarsmakten. Partistyrelsen instämmer att det problem motionären pekar på inte alls är osannolikt. Någon form av aktivt stöd inför en karriärväxling kan därför mycket väl bli aktuellt. Om det kommer att ta sådana former som motionären skisserar eller ej, är för tidigt att säga. Partistyrelsen vill heller inte göra några utfästelser att driva frågan aktivt i dagsläget. **Motion J52 bör anses bifallen med vad partistyrelsen nu har anfört**.

I **motion J53** förespråkas att Sverige ingår i nordiskt gemensamt luftförsvar av Island men att vi samtidigt ska annullera solidaritetsförklaringen till Baltikum. Mot detta vänder sig partistyrelsen, av den anledningen att de två målen inte står emot varandra. Att bistå Island med luftövervakning är en konkret insats på kort sikt, medan solidaritetsförklaringen – med Baltikum och andra länder – är en utfästelse om aktiviteter i en eventuell framtid.

Det kan, som motionären också gör, riktas kritik mot Sverige förmåga att i praktisk handling leva upp till solidaritetsförklaringens ord. Denna kritik har även Folkpartiet varit delaktig i att framföra. Men lösningen på det är inte att ta tillbaka solidaritetsförklaringen, vilket partistyrelsen menar både skulle vara förödande för vår trovärdighet och otänkbart av moraliska skäl, utan att förstärka Sveriges förmåga att både försvara vårt eget territorium och att bistå andra, så som beskrivits i tidigare avsnitt. Med detta föreslår partistyrelsen att **motion J53 avslås**.

Motion J54 menar att samarbetet mellan försvaret och viktiga samhällsfunktioner som bland annat räddningstjänst och polis, behöver förbättras genom utbildning och samövningar. Partistyrelsen instämmer helhjärtat i detta. Som tidigare nämndes i samband med behandlingen av motion J44 så har, efter initiativ från Folkpartiet, regeringen bestämt att länsstyrelserna ska återuppta sin beredskapsplanering. Även Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, har

fått ett tydligt uppdrag att se över myndigheternas planering för oväntade händelser och beredskap.

Men aldrig så mycket planering, kan inte ersätta ordentlig utbildning och övning. Och detta gäller främst ”blåljusmyndigheterna”, dvs. polis, räddningstjänst, sjukvård och försvar. **Partistyrelsen tillstyrker motion J54.**

I **motion J42 yrkande 3** föreslås att regeringen ska utreda införandet av ett gendarmeri, under Justitiedepartementet, vars uppgifter skulle vara att ”motverka anarkistiska upplopp” samt ”antidemokratiska demonstrationer”. Partistyrelsen vill starkt framhålla att den inre säkerheten i landet är en polisiär uppgift och inte, som motionären tycks önska, en militär. Mot bakgrund av motionsyrkandet vill partistyrelsen också notera att undantagstillstånd inte finns i svensk lag, ej heller utegångsförbud för allmänheten. **Motion J42 yrkande 3 bör avslås.**

Motion J55 argumenterar för att arbetsmarknadsmedel skulle kunna överföras från bland annat den så kallade Fas 3-verksamheten, till försvaret. Försvarsmakten skulle i sin tur kunna tillse att arbetslösa får en uppbygglig verksamhet, personlig träning och nyttiga erfarenheter. Partistyrelsen håller med motionären om detta, men vill samtidigt framhålla att försvarets huvuduppgift är och måste förbli att producera krigsförband. Inom ramen för Försvarsmaktens rekryteringsverksamhet bedrivs redan en viss sådan ”prova på”-verksamhet, främst därför att många ungdomar i dag inte har tillräcklig kunskap om vad försvarets verksamhet innebär. Partistyrelsen menar att det skulle kunna inverka menligt på försvarets huvudsakiga uppgift, om man vill bygga ut denna verksamhet utöver det behov försvaret själv ser. **Motion J55 bör därmed anses besvarad.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 5.4.2 punkt 1 bifalls

2. att motion J28 yrkande 1 avslås

3. att motionerna J29 och J30 avslås

4. att programkommitténs förslag avsnitt 5.4.2 punkt 2 bifalls

5. att programkommitténs förslag avsnitt 5.4.2 punkt 4 bifalls

6. att motionerna J31 och J32 anses besvarade

7. att motion J28 yrkande 2 avslås

8. att motion J33 yrkande 1 anses besvarat

9. att motion J33 yrkande 2 avslås

10. att motion J34 anses besvarad

11. att avsnitt 5.4.2 punkt 3 ges lydelsen: ”Sverige måste alltid ha en nationell försvarsförmåga. Det svenska försvarets huvuduppgift, att försvara Sveriges territorium och dess befolkning, ska vara avgörande för hur försvaret utformas. Mot bakgrund av utvecklingen i vårt närområde behöver det svenska försvaret stärkas.”

12. att motionerna J35–J37 samt J65 yrkande 7 avslås

13. att motionerna J38 och J40 anses bifallna med vad partistyrelsen anfört

14. att motionerna J28 yrkande 3, J41 och J42 yrkande 1 och 2 anses besvarade

15. att motion J43 avslås

16. att motion J44 anses besvarad

17. att motion J45 anses besvarad

18. att motion J46 anses besvarad

19. att motion J65 yrkande 3 avslås

20. att avsnitt 5.4.2 punkt 5 ges lydelsen: ”Många fria stater är beroende av odemokratiska regimer för sin energiförsörjning. Att bryta behovet av olja och gas är inte endast en miljöfråga utan i högsta grad en säkerhetspolitisk fråga. Den utveckling där odemokratiska eller rentav totalitära stater förvärvar strategiska tillgångar i demokratiska länder, till exempel hamnar, elnät eller liknande, måste ses i ett säkerhetspolitiskt perspektiv. Det finns en potentiell risk för att dessa kan komma att utnyttjas för politisk utpressning i framtiden.”

21. att avsnitt 5.4.2 punkt 6 ges lydelsen: ”Sverige ska inte exportera vapen till diktaturer. I företag som helt eller delvis ägs av den svenska staten ska det finnas kriterier gällande affärsrelationer med odemokratiska regimer.”

22. att motion J47 avslås

23. att motion J48 avslås

24. att motionerna J39, J42 yrkande 4 samt J49–J51 anses besvarade

25. att motion J52 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

26. att motion J53 avslås

27. att motion J54 bifalls

28. att motion J42 yrkande 3 avslås

29. att motion J55 anses besvarad

Avsnitt 5.4.3 Stärk världens demokratikrafter

Motionerna J27 yrkande 1–7 och 9–11, J56–J64 samt J65 yrkande 4–6

Programkommitténs förslag i detta avsnitt tar sikte på ett antal viktiga områden inom ramen för svensk utrikespolitik där det är tydligt att den förda politiken behöver utvecklas när det gäller demokrati och mänskliga rättigheter.

I **punkt 1** slår programkommittén bland annat fast att en fortsatt demokratisering är den viktigaste faktorn för en fredlig utveckling, att demokrati inte är en lyx enbart förunnad de länder som nått en viss utvecklingsnivå, att alla människor har rätt att leva i frihet samt att demokrati har definitiv betydelse för att minska risken för konflikter inom och mellan länder. I **punkt 2** betonar programkommittén att Sverige ska ge vara en röst för frihet i världen och stärka demokratins förkämpar. I samma punkt slås fast att ingen enskild händelse

skulle bidra lika mycket till ökad frihet som om Kina skulle demokratiseras. Partistyrelsen delar den liberala grundsyn som kommer till uttryck i punkterna 1 och 2. Att varje människa har rätt att leva ett liv i fred och frihet, att mänskliga rättigheter är universella och att det politiska system som bäst tillvaratar och tillförsäkrar människor dessa grundläggande rättigheter är det demokratiska styrelseskicket, är väl förankrade ståndpunkter inom Folkpartiet. Likaså är ståndpunkten att demokrati inte är en lyx som bara passar länder som nått en viss utvecklingsnivå. Vad gäller punkt 2 föreslår dock partistyrelsen att punkten förtydligas.

Partistyrelsen yrkar därför att punkt 1 bifalls och att punkt 2 får följande lydelse: ”Sverige ska vara en röst för global frihet och ge stöd åt de modiga människor i civilsamhället, partier, kulturen och institutioner som verkar för demokratisering av världens återstående diktaturer. Ingen enskild händelse skulle bidra lika mycket till ökad frihet som om Kina skulle demokratiseras.” Vidare yrkas att de språkliga ändringsförslagen i motion J65 yrkande 4–5 avslås.

I **punkt 3** lyfts vikten av informationsutbyte och kontakter med omvärlden fram som avgörande för demokratikrafterna i ofria stater fram. Programkommittén betonar att det fria informationsflödet ska försvaras och att Sverige ska verka för att tillgång till hela internet ska erkännas som en del av de mänskliga rättigheterna. Partistyrelsen ställer sig till fullo bakom programkommitténs förslag och föreslår att **punkt 3 bifalls.** Inga motioner har väckts på denna punkt.

Punkt 4 behandlar EU:s så kallade grannskapsavtal. I punkten understryks att EU:s avtal med dess södra grannar måste innehålla samma krav på demokrati och mänskliga rättigheter som med de östliga grannarna och tydliga krav på respekt för kvinnors rättigheter. Det betonas även att handelsförmåner ska villkoras med politiska reformer.

Ett antal motioner har väckts med anledning av denna punkt. **Motion J56** förespråkar ett tillägg till denna punkt, nämligen att slutet av den första meningen ska lyda ”och tydliga krav om respekt för kvinnors och barns rättigheter ska ställas”, **motion J57** yrkar en strykning av meningen att handelsförmåner ska villkoras med politiska reformer, och i **motion J65 yrkande 6** yrkas att punkt 4 i sin nuvarande form stryks och ersätts av fyra meningar ur det nuvarande partiprogrammet.

Partistyrelsen delar programkommitténs syn på hur innehållet i EU:s grannskapsavtal bör se ut och ställer sig helt bakom programkommitténs uppfattning om att avtalen med de södra grannarna måste innehålla samma krav på mänskliga rättigheter och demokrati som de gör österut. Partistyrelsen delar dock även motionärernas uppfattning om att slå vakt om frihandeln. För det första är handel en avgörande drivkraft för den ekonomiska utveckling som lyfter hundratals miljoner människor ur fattigdom, för det andra kan de internationella kontakter som frihandeln för med sig vara en katalysator för en utveckling mot demokratisering och politisk frihet. I exceptionella fall som när det gäller rasförtryckets Sydafrika kan det bli aktuellt med regelrätta embargon och bojkotter, men detta är undantagssituationer. Programkommitténs skrivning om att handelsförmåner ska villkoras med politiska reformer är en alltför generell formulering som inte heller är förenlig med arbetet för ökad frihandel inom världshandelsorganisationen WTO. Denna mening bör alltså utgå ur punkt 4.

Vad särskilt gäller EU:s relationer med sina närmaste grannar noterades det på landsmötet 2011 att Folkpartiet välkomnade EU-kommissionens förslag om att grannskapspolitik ska vägledas av principen ”more for more”. Det innebär att en högre takt avseende politiska reformer i demokratisk riktning belönas med ett närmare samarbete med EU, något som i sin tur kan resultera i ökad tillgång till den europeiska marknaden och ytterligare finansiellt stöd via EU-instrument. Partistyrelsens uppfattning är att Folkpartiet fortsatt bör stå bakom denna grannskapspolitik. Partistyrelsen anser dock att det bör förtydligas att tydliga krav om respekt för rättigheter även ska gälla för minoriteter.

Barn- och tvångsäktenskap är företeelser som inte är förenliga med Folkpartiets syn på jämställdhet och barns rättigheter. Partistyrelsen delar således det resonemang som förs i **motion J56** om vikten av att minimera risken för kryphål när det gäller mänskliga rättigheter och ställer sig positiv till att föra in en skrivning i punkt 4 som syftar till att stärka barns rättigheter. **Partistyrelsen föreslår således att punkt 4 ges följande lydelse: ”EU:s grannskapsavtal med unionens grannar söderut måste innehålla samma krav på demokrati och mänskliga rättigheter som avtalen med grannarna österut, och tydliga krav om respekt för kvinnors, barns och minoriteters rättigheter ska ställas.” Vidare yrkas att motionerna J56 och J57 bifalls samt att motion J65 yrkande 6 avslås.**

I motion J58 yrkas att en ny punkt tillfogas partiprogrammet som starkare formulerar hur Folkpartiet vill att EU ska agera gentemot länder utanför EU som visar tecken på antidemokratiska strömningar och kränkande av mänskliga rättigheter. Motionen tar formellt sikte på avsnitt 5.3.1, men partistyrelsen väljer att ta upp den i detta sammanhang eftersom den rör EU:s internationella agerande för mänskliga rättigheter. Motionären menar att EU behöver skapa beslutsvägar för att snabbt införa ekonomiska sanktioner mot sådana länder som en tydlig markering. Dessa sanktioner ska dock kunna upphävas med kort varsel när tydliga förbättringar uppnåtts.

Partistyrelsen delar motionärens åsikt att EU också i sin externa politik ska ha tydligt fokus på demokrati och mänskliga rättigheter. I detta ingår både att stödja en demokratisk utveckling i olika länder, och att reagera när utvecklingen i ett land går i helt fel riktning. I sådana situationer har EU olika redskap till sitt förfogande. Grannskapsstrategin gentemot EU:s närmaste grannländer österut och söderut innebär att lättnader i handelshinder m.m. kopplas till den demokratiska utvecklingen och MR-situationen i landet i fråga. Ekonomiska sanktioner kan också riktas mot personer som tillhör regimen i det land som bryter mot de mänskliga rättigheterna. Ett specialfall av ekonomiska sanktioner är handelsembargo för vissa produkter, såsom EU:s vapenembargo mot Kina. Mer generella handelssanktioner är dock ett trubbigt instrument eftersom det drabbar hela befolkningen och inte bara den politiska ledningen, och måste därför användas restriktivt. Vilka åtgärder som ska riktas mot ett land är alltså en komplex fråga som är svår att sammanfatta i ett partiprogram. **Partistyrelsen anser att de generella skrivningarna i programförslaget är tillräckliga och yrkar därför att motion J58 anses besvarad.**

Programkommittén behandlar även FN och dess roll. FN, menar programkommittén, har en särställning som den viktigaste globala aktören för fred och säkerhet, konfliktlösning

och internationell samverkan, en roll som försvåras på grund av brist på effektivitet och motsättningar mellan demokratier och diktaturer. Sverige ska därför bidra konstruktivt till att FN reformeras (**punkt 5**). **Motion J59** vill att en ny text tillförs punkt 5 om att införa ett krav på dubbla veton i FN:s säkerhetsråd. I **punkt 6** föreslås att Internationella brottsmålsdomstolens roll för att lagföra brott mot mänskliga rättigheter ska stärkas och att det ska finnas ett demokratikrav för medlemskap i FN:s råd för mänskliga rättigheter.

Partistyrelsen delar den analys som görs vad gäller vikten av att organ som FN och Internationella brottsmålsdomstolens reformeras för att på ett bättre sätt kunna lösa konflikter och försvara de mänskliga rättigheterna. Partistyrelsen menar att programkommitténs förslag och ingångsvärden tar sin utgångspunkt i värderingar som stämmer väl överens med liberala grundtankar om vikten av demokrati, frihet och global solidaritet och internationell samverkan. Folkpartiet har tidigare tagit ställning för att mellanstatliga organisationer bör kunna ges en större folkrättslig möjlighet att agera för att förhindra folkmord och underlätta för principen om ”responsibility to protect” att omsättas i praktiken när FN:s säkerhetsråd är lamslaget. Vad gäller frågan om dubbelt veto i FN:s säkerhetsråd anser partistyrelsen därför att obligatorisk motivering är tillräckligt för att minska missbruk av vetorätten och därmed öka världssamfundets möjligheter att inskrida vid kränkningar av mänskliga rättigheter i diktaturer. Slutligen anser partistyrelsen en omformulering av den sista meningen för att understryka och betona nödvändigheten av ett handlingskraftigt FN. **Partistyrelsen föreslår således att punkt 5 ges följande lydelse: ”Förenta nationerna (FN) har en särställning som den viktigaste globala aktören för fred och säkerhet, konfliktlösning och internationell samverkan. FN:s roll försvåras dock allvarligt av bristande effektivitet och motsättningar mellan demokratier och diktaturer. Världen behöver ett FN som är mer handlingskraftigt och mer trovärdigt.” Vidare föreslås att motion J59 därmed kan anses besvarad och att punkt 6 bifalls.**

I **punkt 7** föreslås att Sverige ska verka för att dödsstraffet avskaffas i världen. Inga motioner har väckts med anledning av detta och **partistyrelsen föreslår att punkt 7 bifalls**.

Ett antal motioner har väckts som inte har direkt bäring på något av programkommitténs förslag, utan snarare syftar till att föra in nya punkter under avsnittet Globalt samarbete.

Motion J60 vill att en ny punkt ska föras in som yrkar att Folkpartiet ska verka för att ett Demokratiernas förbund skapas. Ett förbund för fullvärdiga demokratier, som ska verka för ökat välstånd, säkra och utveckla demokrati i de egna länderna, samt sprida demokrati till de länder som ännu inte har det. Förbundet ska vara ett komplement till FN, inte ersätta det.

Partistyrelsen ser med intresse på en långsiktig vision om bildandet av Demokratiernas förbund och delar motionärernas syn på vikten av demokrati för att minska användningen av våld, skapa välstånd och värna mänskliga rättigheter. Samtidigt vill partistyrelsen betona att demokratier redan i dag bedriver ett nära samarbete i en rad olika internationella organisationer och sammanslutningar såsom EU, FN, WTO, OSSE, OECD, Nato, Europarådet och Community of Democracies. De huvudsakliga uppgifter som motionärerna lyfter fram för Demokratiernas förbund ska vara att stärka välståndsutveckling, hantera gemensamma säkerhetspolitiska och diplomatiska utmaningar samt säkra och sprida demokrati. Dessa uppgifter, som i viss omfattning i dag hanteras i redan existerande organisationer, är nog så viktiga att adressera för att skapa en bättre och mer fredlig och demokratisk värld.

Sedan slutet av 1940-talet har världens demokratier institutionaliserat internationellt samarbete, öppnat upp för frihandel och verkat för en mer demokratisk omvärld, trots motstånd från diktaturer inom framförallt FN. Detta arbete bedrivs dagligen såväl bilateralt som multilateralt genom utvecklingssamarbete, kontakter, informationsutbyte och handel med såväl demokratier som icke-demokratier. På sikt kan ett framtida Demokratiernas förbund bidra konstruktivt till detta arbete. **Partistyrelsen föreslår med detta att motion J60 ska anses besvarad.**

I **motion J61** anförs att en ny punkt förs in under avsnitt 5.4.3, nämligen att Sverige ska verka för att könsstympning på flickor och kvinnor avskaffas i världen. Folkpartiet har länge verkat för att jämställdhet ska få en mer framträdande roll inom biståndspolitiken och svensk utrikespolitik. Folkpartiet vill att Sverige ska vara en stark röst särskilt i frågor som är politiskt känsliga i andra biståndsgivarländer, till exempel kvinnors rätt till sin kropp, sin sexualitet, och rätten till fri och säker abort, samt HBT-personers rättigheter. Folkpartiet är drivande i regeringen för att SRHR-frågor ges hög prioritet i utvecklingssamarbetet. På samma sätt som vi vill att könsstympning ska motverkas mer effektivt i Sverige vill vi att den ska motverkas mer effektivt internationellt. Tillsammans med demokrati och mänskliga rättigheter är jämställdhet därför övergripande mål för det svenska utvecklingssamarbetet och de arbetsområden som Sverige satsar mest på. Bistånd för demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet har mer än fördubblats de senaste tio åren och förra året betalades 4,6 miljarder kronor ut till insatser inom detta område. **Med detta bör motion J61 anses besvarad.**

I **motion J27 yrkande 1–11** föreslås att landsmötet beslutar att Folkpartiet ska ha en kommunicerad utrikespolitisk policy (yrkande 1), att relevanta landsmötesuttalanden ska ligga till grund för denna policy (yrkande 2), att det övergripande målet för denna policy ska vara att exportera liberal demokrati (yrkande 3), att en ödmjukhet bör visas inför att bistånd och utveckling tar tid (yrkande 4), att bistånd även ska gå till behövande i mottagarländer där regimen är osympatisk (yrkande 5), att biståndsforskning ska hyllas och anammas (yrkande 6), att biståndseffektivitet inte enbart ska mätas i ekonomisk tillväxt utan även i fattigdomsminskning (yrkande 7), att det sker en uppföljning om att hälften av biståndet verkligen går till kvinnor (yrkande 8, behandlas under avsnitt 5.4.1), att bistånd som sker genom etablerande av lokala kooperativ ska gynnas (yrkande 9), att bistånd som stärker markrättigheter ska gynnas (yrkande 10), samt att svenska myndigheter eller andra offentliga organisationer vid kontakter med myndigheter och institutioner begär samma verkshöjd på arbetet som förväntas av motsvarande svenska organisationer och om motparten inte är kapabel att göra detta ska motsvarande svenska organisation bistå med hjälp (yrkande 11).

Många av yrkandena i **motion J27** överensstämmer med redan väl etablerade ståndpunkter inom Folkpartiet. Partistyrelsen anser att Folkpartiets utrikespolitiska linje är tydlig och innehåller väl etablerade ståndpunkter om bland annat internationell samverkan, handel, försvar och bistånd. Att demokratifrämjande är Folkpartiets viktigaste utrikespoli-

tiska inriktning är sedan tidigare känt och även det en väl etablerad ståndpunkt inom partiet. Dessa ståndpunkter bygger i sin tur på beslut från landsmöten. Effekter och resultat av bistånd tar ofta tid och den utveckling som ofta följer av biståndsinsatser är sällan linjär. Detta är något partistyrelsen är väl medveten om. För att biståndet ska göra så mycket nytta som möjligt ska det därför baseras på forskning och erfarenhet, och de former och arbetsmetoder som bedöms ge mest nytta och genomslag bör premieras. Partistyrelsen vill även betona att Folkpartiet står upp för en biståndspolitik som inte värjer för att samarbeta med demokratikämpar i diktaturer. I biståndsbudgeten har vi därför verkat för ett inrättande av ett särskilt bistånd på 305 miljoner kronor som går till demokrater i auktoritära länder. Partistyrelsen vill även påpeka att det i februari 2010 antogs en ny policy för ekonomisk tillväxt inom svenskt utvecklingssamarbete. Ekonomisk tillväxt behövs för att minska fattigdomen, men tillväxt i sig räcker inte utan den måste komma fattiga människor till del. Policyn fokuserar därför på utvecklingssamarbete inom områden som bidrar till ekonomisk tillväxt med särskilt stor effekt att minska fattigdomen genom att fattiga människor ges möjlighet att delta i, bidra till och dra nytta av tillväxt. Ett bistånd som syftar till att stärka individens markrättigheter och som främjar kompetensöverföring stämmer väl överens med den biståndspolitik som Folkpartiet förespråkar i dag. Med anledning av det ovan anförda föreslår partistyrelsen att **motion J27 yrkande 1–7 samt yrkande 9–11 ska anses besvarade.**

I motion J62 yrkar motionärerna att Folkpartiet ska verka för att Sverige erkänner Palestina som egen stat. **I motion J63** yrkar motionärerna att Folkpartiet i alla internationella instanser förstärker Västsaharas krav på att få bilda en egen självständig stat. **I motion J64** yrkas av motionären att Folkpartiet via Utrikesdepartementet och FN återskapar Tibet som självständig stat.

Folkpartiet alltid förespråkat en tvåstatslösning i konflikten mellan israeler och palestinier, och gör så än i dag. Dock anser partistyrelsen att frågan om ett erkännande av Palestina bygger på att det finns ett framförhandlat fredsavtal mellan parterna. Det är grundläggande för att en framtida palestinsk stat ska vara livskraftig och kunna leva i fred med Israel. Fredsfrämjande insatser måste fortsätta och en fortsatt demokratisk utveckling måste understödjas. Vidare anser partistyrelsen att det är viktigt att hela Palestina erkänner Israels rätt att existera. Partistyrelsen delar motionärens uppfattning att ett fredsavtal är viktigt för världsfreden och vill understryka att man inte motsätter sig en palestinsk stat. Folkpartiets ja till en uppgradering av Palestinas status i FN är ett steg i den riktningen. **Partistyrelsen anser därmed att motion J62 kan anses besvarad.**

Vad gäller motionen om Västsahara vill partistyrelsen betona att Folkpartiet sedan länge verkar inom såväl EU som FN för ett självständigt Västsahara, och alltjämt gör det. I EU har Folkpartiets representanter verkat för att EU:s fiskeavtal med Marocko ska upphöra och varje gång frågan har varit föremål för omröstning har Folkpartiet röstat mot avtalen. Vi anser att EU inte ska ingå nya avtal eller inleda något fördjupat partnerskapsavtal med Marocko så länge landet ockuperar Västsahara. Vidare vill partistyrelsen betona att Folkpartiet tidigare har påtalat behovet av att mandatet hos FN:s övervakningsstyrka, MINURSO, bör utvidgas till att även omfatta befogenheter att övervaka att respekten för mänskliga rättigheter efterlevs. Folkpartiet driver frågan om ett erkännande framförallt inom EU för att vi vill få till stånd en gemensam EU-linje till fördel för Västsaharas krav på självständighet. Vad gäller frågan om att följa beslutet som riksdagen fattade 2012 om att erkänna Västsahara som självständig stat vill partistyrelsen erinra om att det inte ankommer på riksdagen, som ett representativt organ, att göra folkrättsliga ställningstaganden. Enligt regeringsformen (10 kap. 1 §) ingås överenskommelser med andra stater eller med mellanfolkliga organisationer av regeringen. **Motion J63 bör därmed anses bifallen med vad partistyrelsen anfört.**

I **motion J64** yrkar motionären att Folkpartiet genom Utrikesdepartementet och FN ska verka för att Tibet återskapas som självständig stat. Partistyrelsen vill understryka att Folkpartiets hållning är att den kinesiska ockupationen av Tibet måste upphöra och att tibetanernas mänskliga rättigheter ska respekteras av regimen i Peking. Kinas kränkningar av tibetaners och andra minoritetsgruppers rättigheter har pågått alltför länge. Partistyrelsen finner det därför angeläget att Sverige och det internationella samfundet intensifierar och förstärker sina ansträngningar i fråga om Tibets rätt till självstyre och att respekten för de mänskliga rättigheterna efterlevs. Folkpartiets uppfattning är att Sverige och EU måste föra en tuffare politik mot Kina som prioriterar demokrati och mänskliga rättigheter lika högt som goda ekonomiska relationer. Partistyrelsen anser att den människorättsdialog som förs mellan EU och Kina, och där situationen i Tibet behandlas, i dagsläget är det mest lämpliga och konstruktiva sättet att agera för en åstadkomma en förbättring av människorättssituationen i Tibet och Kina. Ska situationen i Tibet lösas är det av stor vikt att omvärlden ökar trycket på den kinesiska regimen att ingå i seriösa förhandlingar om Tibets framtid. **Mot bakgrund av detta föreslår partistyrelsen att motion J64 anses besvarad.**

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att programkommitténs förslag avsnitt 5.4.3 punkt 1 bifalls

2. att avsnitt 5.4.3 punkt 2 ges lydelsen: ”Sverige ska vara en röst för global frihet och ge stöd åt de modiga människor i civilsamhället, partier, kulturen och institutioner som verkar för demokratisering av världens återstående diktaturer. Ingen enskild händelse skulle bidra lika mycket till ökad frihet som om Kina skulle demokratiseras.”

3. att motion J65 yrkande 4–5 avslås

4. att programkommitténs förslag avsnitt 5.4.3 punkt 3 bifalls

5. att avsnitt 5.4.3 punkt 4 ges lydelsen: ”EU:s grannskapsavtal med unionens grannar söderut måste innehålla samma krav på demokrati och mänskliga rättigheter som med avtalen grannarna österut, och tydliga krav om respekt för kvinnors, barns och minoriteters rättigheter ska ställas.”

6. att motionerna J56 och J57 bifalls

7. att motion J65 yrkande 6 avslås

8. att motion J58 anses besvarad

9. att avsnitt 5.4.3 punkt 5 ges lydelsen: ”Förenta nationerna (FN) har en särställning som den viktigaste globala aktören för fred och säkerhet, konfliktlösning och internationell samverkan. FN:s roll försvåras dock allvarligt av bristande effektivitet och motsättningar mellan demokratier och diktaturer. Världen behöver ett FN som är mer handlingskraftigt och mer trovärdigt.”

10. att motion J59 anses besvarad

11. att programkommitténs förslag avsnitt 5.4.3 punkt 6 bifalls

12. att programkommitténs förslag avsnitt 5.4.3 punkt 7 bifalls

13. att motion J60 anses besvarad

14. att motion J61 anses besvarad

15. att motion J27 yrkande 1–7 samt 9–11 anses besvarade

16. att motion J62 anses besvarad

17. att motion J63 anses bifallen med vad partistyrelsen anfört

18. att motion J64 anses besvarad

Reservation 20

Olle Schmidt reserverar sig och Benny Lindholm anmäler särskilt yttrande till förmån för att avsnitt 5.3.1 punkt 5 får lydelsen: ”EU-parlamentet och rådet bör få jämbördig makt och de nationella parlamentens inflytande i EU-samarbetet ska stärkas. EU-kommissionens legitimitet behöver stärkas. Därför bör EU-kommissionärer kunna frågas ut i nationella parlament och kommissionens ordförande utses genom direkta val samtidigt som valet till Europaparlamentet.”

Motivering av Olle Schmidt: ”Ett sätt att stärka legitimiteten för det europeiska samarbetet och minska det demokratiska underskottet vore att ge EU:s medborgare möjlighet att i direkta val utse kommissionens ordförande. Ett annat sätt att öka inflytande och insyn är att ge de nationella parlamenten en tydligare roll och därmed ökat ansvar för EU-beslut. Därför bör utfrågningar av kommissionärer ses som en naturlig del i de nationella parlamentens arbete.”

Motivering av Benny Lindholm: ”Utvecklingen av EU och Europa är framför allt inte hotat av politisk vilja eller insyn, utan av att europeiska medborgare saknar förtroende för unionen och dess arbetssätt. Därför bör EU bli mer transparent och nära medborgarna. Möjlighet att ställa kommissionärer till svars och mer öppna förfaranden för att tillsätta exempelvis EU-kommissionen är härvid angelägna. Ett liberalt, europavänligt parti behöver en tydlig och progressiv EU-politik, även rörande EU:s funktionssätt och arbetsformer. Dessa frågor är dessutom självklara att behandla i partiprogrammet. EU-politiken är allt mer en integrerad del av övrig politik och lika självklart som grunderna för Sveriges styrelseskick har en plats i partiprogrammet bör motsvarande frågor för EU ha det. Om Folkpartiet med trovärdighet ska vara Sverige mest EU-vänliga parti bör sådana frågor inte undantas partiprogrammet. Den ovan föreslagna lydelsen borde därför bifallas.”

Partistyrelsens yttrande

K: Folkpartiet liberalernas organisation och stadgar

Organisationsfrågor

Motionerna K1–K14 samt K30

I **motion K1** yrkas att Folkpartiet på nationell nivå fastställer en rikslista som komplement till länens regionala kandidatlistor till riksdagsvalet. Motionären framhåller att partiet har många välkända och populära politiker med nationell attraktionskraft, och att det ur väljarnas synpunkt skulle vara attraktivt med en rikslista för den som vill ge sitt stöd åt någon nationellt känd politiker.

Partistyrelsen konstaterar att det sedan landsmötet 2011 finns stadgereglerat hur en rikslista kan fastställas. I likhet med motionären anser partistyrelsen att det finns goda förutsättningar att använda en rikslista som komplement till de regionala kandidatlistorna. Det kan exempelvis handla om kampanjer till utlandssvenskar eller om att dra nytta av rikskända kandidater och faktum att vissa folkpartister har en särskilt god förankring i olika väljargrupper. Frågan om rikslista måste dock avgöras på nytt inför varje riksdagsval, och partistyrelsen föreslår därför att **motion K1 anses besvarad**.

Ett antal motioner tar upp riksorganisationens stöd och service till partilandet. Dessa behandlas därför i ett sammanhang.

Folkpartiets roll i koalitioner uppmärksammas i **motion K2**, som välkomnar att Folkpartiet nu ingår i den styrande koalitionen inte bara i riksdagen utan också i många kommuner och landsting. Samtidigt innebär rollen som koalitionspartner utmaningar. Det är ibland otacksamt att driva politik utan att det för väljarna blir uppenbart vilken roll just Folkpartiet spelat i en viss fråga, och det är också en viktig uppgift att förankra hos de egna medlemmarna att Folkpartiet ibland tvingas till kompromisser i vissa frågor för att få igenom framgångar i andra. Motionärerna yrkar därför att partistyrelsen ges i uppdrag att ta fram en strategi för hur liberaler kan få kunskap och stöd i sitt arbete i politiska koalitioner.

Att Folkpartiets organisatoriska utmaningar ser olika ut i olika delar av landet uppmärksammas i **motion K3**. Motionären pekar på att den interna strukturen har försvagats på flera håll och att ett antal län saknar egen ombudsman, och föreslår att partiet efter genomförda valrörelser 2014 utarbetar en organisationsplan med ett helhetsperspektiv för landet. På motsvarande vis yrkas i **motion K4** att Folkpartiet ska prioritera den lokala och regionala organisationen och politiken (**yrkande 1**) och att en tjänst som biträdande partisekreterare inrättas för denna uppgift (**yrkande 2**). I **motion K5** yrkas att Folkpartiet inrättar en servicebank med tips och underlag för exempelvis interpellationer, motioner och lokala program.

Partistyrelsen delar i mångt och mycket den beskrivning som ges i motionerna. Folkpartiets regionala organisation har försvagats på flera håll i takt med minskade resurser. Samtidigt som detta förstås har skapat problem har det också tvingat fram en reformering och nya former för samverkan över länsförbundsgränser. Exempelvis samarbetar de sex länsförbunden i Västra Götalands samt Hallands län numera i ett Västkansli med gemensam personalorganisation.

De regionala utmaningarna inom Folkpartiet ställer givetvis också nya krav på partiet på riksnivå. Riksorganisationen har gjort mycket aktiva satsningar för att stärka servicen till partilandet, både generellt och med särskild inriktning på sårbara länsförbund. Två särskilda tjänster som utbildnings- och verksamhetsansvarig respektive medlemsstrateg har inriktats, varav den sistnämnda är särskilt inriktad på att stärka förutsättningarna till en positiv medlemsutveckling i alla delar av Folkpartiet. Partiets kommunalpolitiske sekreterare fungerar som stöd åt det rikstäckande kommunalpolitiska rådet (KPR), vilket har gjort flera strategiska satsningar för att stärka Folkpartiets synlighet inom kommun- och landstingspolitiken. I detta ingår förstås också att ge konkreta tips på liberala frågor som med fördel kan omsättas i praktiken i olika kommuner.

I detta arbete är givetvis också Folkpartiets roll inom koalitioner en viktig fråga. Partistyrelsen delar åsikten att kommun- och landstingspolitiker som verkar inom koalitioner i vissa lägen kan behöva intern uppbackning och stöd. Det handlar både om utbildning till nya förtroendevalda och om tillgång till rådgivning och bollplank när så behövs. Den viktigaste arenan för denna form av internt stöd är det kommunalpolitiska rådet med dess resurser, såväl politiskt som tjänstemannamässigt, men givetvis kan också andra delar av riksorganisationen behöva kopplas in när så krävs. Partistyrelsen anser att stödet till folkpartister i koalitioner lämpligen bör ses som en del av det generella stöd i form av utbildning eller rådgivning som riksorganisationen kan erbjuda. Framtida insatser specifikt inriktade på frågor om koalitionsarbete kan mycket väl övervägas, men det är inte lämpligt att låsa partiets planering i denna fråga på landsmötet eftersom resurserna också på riksnivå är mycket begränsade och hårda prioriteringar alltid kommer att behöva göras. Ej heller bör landsmötet fatta beslut om inrättande av enskilda tjänster i personalorganisationen. Med hänvisning till ovanstående föreslår partistyrelsen att **motionerna K2–K5 anses besvarade.**

Två motioner uppmärksammar den interna jämställdheten inom Folkpartiet. I **motion K6** vill motionärerna att Folkpartiet tydligt arbetar internt för att förverkliga de jämställdhetsvärden som är grunden för vår externa politik. Motionärerna yrkar därför att Folkpartiet utarbetar en strategi för att jämställdhetsintegrera den interna organisationen såväl som politiken. I **motion K7** förespråkas att styrelserna i Folkpartiets länsförbund ges i uppdrag att analysera könsfördelningen inom sina respektive förbund, att förbundsstyrelserna ges i särskilt uppdrag att fråga styrelserna för sina respektive kommunföreningar hur de agerar för att få fram fler kvinnor på styrelseposter i kommunala bolag, att varje förbundsstyrelse

ser till att det ordnas styrelseutbildningar som riktar sig till kvinnor på styrelseposter i kommunala bolag samt att landsmötet fattar ett beslut om att det i varje länsförbund ska vara jämställd könsfördelning (dvs. minst 40 procent för vartdera könet) bland folkpartister med uppdrag i kommunala bolag, dels i bolagsstyrelserna som helhet och dels i bolagsstyrelsernas presidier.

Partistyrelsen är enig med motionärerna om att Folkpartiet ska bedriva ett aktivt internt jämställdhetsarbete. Som liberalt och feministiskt parti ska vi sopa framför egen dörr och riva alla hinder för att förverkliga de liberala jämställdhetsvärdena också inom vårt eget parti.

Sedan 2005 har detta arbete systematiserats i form av att partistyrelsen inför varje landsmöte tar fram särskilda jämställdhetsbokslut där ett stort antal nyckeltal analyseras och verksamheten redovisas ur jämställdhetssynpunkt. Jämställdhetsbokslutet, som är en del av partistyrelsens verksamhetsberättelse, ligger till grund för de uppdrag på jämställdhetsområdet som landsmötet riktar till partistyrelse och dechargeutskott och de motsvarande uppmaningar som landsmötet också riktar till länsförbund och lokala föreningar.

Den systematiska jämställdhetsanalys som efterfrågas på riksnivå i motionerna har alltså redan i allt väsentligt förverkligats genom jämställdhetsboksluten. Dessa jämställdhetsbokslut ska givetvis vidareutvecklas och förfinas i takt med att jämställdhetsarbetet går framåt. Partistyrelsen anser dock att sådana bokslut också fortsättningsvis ska vara inriktade på Folkpartiet som organisation, medan däremot de politiska jämställdhetsfrågorna ska vara föremål för sakpolitisk debatt på samma sätt som andra politiska frågor.

Med anledning av de förslag som läggs fram i motion K7 vill partistyrelsen också understryka att landsmötet bara kan ge bindande uppdrag till de organ som väljs på landsmötet, det vill säga partistyrelse, dechargeutskott samt i förekommande fall revisorer och valberedning. Det är alltså inte stadgemässigt möjligt för landsmötet att ge uppdrag åt styrelsen för ett länsförbund, utan sådana uppdrag måste beslutas på respektive förbundsmöte. Däremot kan landsmötet som sagt rikta uppmaningar till länsförbunden, och det har landsmötena också gjort i jämställdhetsfrågor sedan mycket lång tid. Partistyrelsen anser att detta ska ske också framöver, men anser att uppmaningarna då bör vara mer övergripande och strategiskt formulerade än de mycket detaljerade frågor som skisseras i motionen. Partistyrelsen hänvisar i övrigt till årets jämställdhetsbokslut och till PS-förslag 4 om jämställdhet, och föreslår med detta att **motionerna K6 och K7 anses besvarade**.

Den utåtriktade kampanjverksamheten tas upp i **motion K8**, som anser att Folkpartiet i högre grad borde utnyttja två märkesdagar som anknyter till viktiga liberala värden, nämligen internationella kvinnodagen den 8 mars och Europadagen den 9 maj. Motionärerna yrkar att dessa datum utses till kampanjdagar och att interna arrangemang som riksmöte aldrig förläggs till kampanjdagar. Partistyrelsen anser i likhet med motionärerna att dessa datum mycket väl lämpar sig för liberalt kampanjarbete, vilket också regelbundet sker. Landsmötet bör dock inte fatta beslut om vilka datum som kampanjer bör äga rum på. Ej heller är det lämpligt att på landsmötesnivå avgöra partiets konferenskalendarium, eftersom många olika omständigheter måste vägas in vid schemaläggning av riksmöte och andra arrangemang. Det bör också nämnas att ett riksmöte mycket väl kan vara ett sätt att lansera en kampanj och att det alltså inte alls behöver vara en nackdel att förlägga riksmöten till kampanjperioder. **Motion K8 bör med detta anses besvarad**.

Folkpartiets e-postsystem tas upp i **motion K9**. I dag har anställda och förtroendevalda i Folkpartiet möjlighet att, till självkostnadspris om 500 kronor per år, skaffa sig ett e-postkonto enligt modellen fornamn.efternamn@folkpartiet.se. Med kontot följer också möjlighet att använda de system för delning av dokument och interna sändlistor som partiet upprättat. I motionen yrkas att alla medlemmar ska ha rätt att få ett sådant e-postkonto, att detta registreras automatiskt för alla nya medlemmar samt att den särskilda avgiften slopas. Partistyrelsen anser att detta är oförsvarligt av ekonomiska skäl och att medlemsavgiften i så fall skulle behöva höjas till oacceptabelt höga nivåer. Alternativt skulle pengar som i dag går till valfonden behöva användas till att köpa e-postadresser, något som partistyrelsen anser vore en felaktig prioritering. Vidare är det önskvärt att e-postadresser enligt modellen fornamn.efternamn@folkpartiet.se förbehålls personer som är offentliga företrädare för partiet, antingen som anställda eller som förtroendevalda. Partistyrelsen föreslår därför att **motion K9 avslås.**

Ett antal motioner berör planering och genomförande av Folkpartiets interna arrangemang, som konferenser och utbildningar, riksmöten och landsmöten. I **motion K10** yrkas att landsmöten och riksmöten över tid ska förläggas till olika orter i landet, så att möjligheten att synliggöra partiet lokalt därmed utnyttjas. **Motion K11** begär att nationella evenemang som det liberala riksmötet inte ska förläggas så att de sammanfaller med finalen i Melodifestivalen eller schlager-EM. Motionärerna anför att sådana schemakrockar inte rättvisa mot vare sig Folkpartiet eller schlagerfestivalen. **Motion K12** förespråkar att landsmöten endast ska förläggas i lokaler som är verkligt tillgängliga ur funktionsnedsättningssynpunkt, och motionärerna kritiserar vissa lokaler som använts för tidigare landsmöten. I **motion K13** riktas kritik mot förhandlingsordningen på landsmötena, och alltför mycket talartid användes enligt motionären till oviktiga ämnen på senaste landsmötet. Motionären rekommenderar att årets landsmöte prioriterar debatter om bland annat sjukvård, integration och miljö. I **motion K14** yrkas att Folkpartiet till sina interna arrangemang i första hand ska köpa in svenska livsmedel, eftersom dessa enligt motionärerna är bäst ur såväl miljö- som djurskyddsperspektiv.

Partistyrelsen är väl medveten om att landsmöten och riksmöten ofta är ett framgångsrikt sätt att synliggöra Folkpartiet lokalt. Detta är ett argument för att större arrangemang ska förläggas till olika orter över tid. Mot detta måste dock vägas ekonomiska hänsyn, framför allt det faktum att de sammanlagda reskostnaderna för ombuden eller riksmötesdeltagarna till vissa orter kan bli mycket högre. Sedan millennieskiftet har riksmöten, landsmöten och partiråd hållits bland annat i Stockholm, Göteborg, Malmö, Uppsala, Linköping, Lund, Örebro, Umeå, Gävle, Karlstad och Växjö. Att riksorganisationen på senare år förlagt flera arrangemang till Västerås hänger samman med möjligheten att därmed få ner bokningskostnaderna, något som i slutänden gagnar hela partiet eftersom mer pengar därmed kan sparas till kommande valrörelser. Partistyrelsen anser att det också i framtiden måste vara en helhetsbedömning som avgör var de större arrangemangen ska förläggas.

Det är ofrånkomligt att attraktiva arrangemang som riksmötet ibland kommer att krocka med andra publikdragande händelser, som Melodifestivalen och Eurovision Song Contest. Partistyrelsen inser att detta för schlagerintresserade liberaler ibland leder till oönskade kalenderkrockar då det stora vemodet rullar in. Sådant gör ont – det gör ont – men det går, i de flesta fall, att hitta lösningar där både politik och musik får utrymme. Även om det blir värre framåt natten vid de tillfällen då schlagerälskaren måste försaka ESC-finalen för riksmötesfesten kan motionärerna förhoppningsvis enas med partistyrelsen om att det i morgon är en annan dag. Med det ovan anförda yrkar partistyrelsen att **motionerna K10 och K11 anses besvarade.**

Vad gäller tillgänglighetskraven är partistyrelsen helt enig med motionären om principerna. Folkpartiet ska alltid ställa höga krav på god fysisk tillgänglighet till lokalerna på alla centrala arrangemang. Vilka praktiska lösningar detta innebär kan variera, och partistyrelsen anser inte att det är lämpligt att i detalj låsa partiet för exakt de förslag som motionären räknar upp. Däremot vill partistyrelsen understryka att Folkpartiet ska vara en god förebild i att ha höga ambitioner för fysisk tillgänglighet vid sina arrangemang, och föreslår att **motion K12 yrkande 1 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört och att yrkande 2–6 anses besvarade**.

Förhandlingsordningen på landsmöten fastställs av ombuden själva i samband med att landsmötet öppnas, och styrs inte av partistyrelsen. Landsmötet kan inte heller fatta bindande beslut om förhandlingsordningen på nästkommande landsmöte. Den innovation med fasta debattider som infördes vid landsmötet 2011 föll väl ut, och innebar att det blir förutsägbart för såväl deltagare som åhörare hur lång tid som kommer att ägnas åt ett visst tema. Partistyrelsen föreslår med detta att **motion K13 anses besvarad**.

Folkpartiet har sedan ett par år en intern miljöpolicy, som slår fast vissa övergripande principer för det interna arbetet med miljö- och hållbarhetsfrågor. Att ta hänsyn till miljöpåverkan vid upphandlingar, till exempel av livsmedel, är en sådan princip. Däremot vore det för ett frihandelsvänligt parti som Folkpartiet helt främmande att prioritera svenska livsmedel enbart av det faktum att de är svenska. **Motion K14 bör avslås.**

I **motion K30** ges en lång rad förslag på det organisatoriska området, ofta av mycket specifik art. Partistyrelsen avstår från att utförligt kommentera varje förslag, men vill i korthet säga att många av förslagen ligger på en detaljnivå som det inte är lämpligt för landsmötet att fatta beslut om. Partistyrelsen vill dock i motsats till motionären framhålla att Karl Staaff-medaljen ända sedan instiftandet 1952 fyller en viktig funktion för att hedra liberaler som gjort viktiga insatser för partiet. Vidare anser partistyrelsen att det också i framtiden bör vara så att partiledning och partisekreterare utses direkt av partistyrelsen, för att på så vis garantera att de personer som ingår i den innersta ledningen har ett starkt mandat från partistyrelsen, som ju är det högsta beslutande organet mellan landsmöte och partiråd. Partistyrelsen yrkar att **motion K30 yrkande 1 och 13 anses besvarade och att motion K30 yrkande 2–12 avslås.**

Stadgefrågor m.m.

Motionerna K15–K29

Vid 2011 års landsmöte gjordes en viktig stadgeändring som innebar att riksorganisationen gavs rätt att ta över administrationen av medlemsavgifter. Arbetet med att införa det nya systemet för medlemsuppbörd pågår för fullt. I **motion K15** yrkas att det nu som ett nästa steg införs en stadgeändring med innebörden att medlemsavgiften ska vara enhetlig i landet. Enligt dagens stadgar består ju medlemsavgiften av tre olika delar. Den nationella avgiften beslutas på landsmötet, avgiften till länsförbundet på förbundsårsmötet och avgiften till den lokala föreningen på föreningsårsmötet. Motionärerna anser att detta system är krångligt, särskilt för den som flyttar mellan föreningar, och förespråkar därför att en enhetsavgift införs.

Partistyrelsen vill med anledning av detta framhålla att stadgeändringen 2011 föregicks av lång debatt och ett intensivt samråd mellan riksorganisationen och länsförbunden, för att skapa största möjliga enighet om stadgeändringar på detta centrala område. Inom riksorganisationen pågår nu ett omfattande arbete för att genomföra den centraliserade uppbörd av medlemsavgifterna som stadgeändringen innebär. Det är inte lämpligt att redan nu börja diskussionen om eventuella kommande steg, utan partistyrelsen vill nu prioritera övergången till centraliserad uppbörd och säkerställa att denna sker så smidigt och effektivt som möjligt. Med detta föreslås att **motion K15 avslås**.

Flera motioner tar upp partistyrelsens sammansättning och formerna för nominering till partistyrelsen. I **motion K16** anförs att Folkpartiet har en mycket stor partistyrelse (25 personer inklusive partisekreterare), och motionären yrkar att stadgarna ändras så att styrelsens storlek kan variera mellan fyra och 20 medlemmar. I **motion K17** yrkas att stadgarna ändras så att det framgår att det i valberedningens förslag till partistyrelse måste ingå personer som inte har sin huvudsakliga inkomst från politiska uppdrag. Partistyrelsens sammansättning tas även upp i **motion K18**, där det yrkas att Folkpartiets valberedning ska få i uppdrag att till nästa partistyrelse bredda kompetensen. Motionärerna efterlyser bland annat fler pensionärer, fler personer med annan bakgrund än etniskt svensk samt fler personer som har sin försörjning utanför politiken.

Partistyrelsens storlek är en avvägning mellan effektivitet och god representation. För att partistyrelsen ska kunna ha god geografisk spridning och politisk bredd är det önskvärt att den inte är alltför liten. Partistyrelsen yrkar med detta att **motion K16 avslås**.

Vad gäller sammansättningen av ledamöter i partistyrelsen är detta en fråga där varje valberedning ställs inför svåra avvägningar. Förutom geografisk spridning och politisk bredd är det ju också självklart att partistyrelsen ska ha jämställd könsfördelning. Det är vidare önskvärt att ledamöterna ska ha varierande ålder och personlig bakgrund och att deras nätverk och kontaktytor i samhällslivet ska komplettera varandra. Likaså bör deras politiska förankring inom Folkpartiet finnas på olika nivåer, såväl kommun- och landstingspolitik som riks- och Europanivån. Erfarenhet från näringslivet och akademin bör finnas, liksom personer med goda internationella kontakter.

Det finns alltså en lång rad aspekter som en seriöst arbetande valberedning ska ta hänsyn till. I en av motionerna

yrkas att en enda av dessa aspekter, nämligen att det i partistyrelsen ska ingå personer som inte är heltidspolitiker, ska stadgeregleras. Partistyrelsen är tveksam till det lämpliga att bryta ut just denna fråga. Det kan vidare nämnas att det i partistyrelsen regelmässigt ingår personer som inte är heltidspolitiker, så också under innevarande period. Vad som skulle bli den egentliga effekten av motionärens förslag är alltså svårt att säga.

Partistyrelsen anser att det alltid måste vara valberedningens ansvar att göra en helhetsbedömning av vilka personer som är lämpliga kandidater utifrån en lång rad kriterier. Med det ovan anförda föreslår partistyrelsen att **motion K17 avslås** och att **motion K18 anses besvarad**.

I anslutning till detta tar partistyrelsen också upp **motion K19**, som yrkar att en rådgivande medlemsomröstning ska hållas innan nästkommande partiledare utses. Motionären skriver att det förhoppningsvis dröjer länge innan det blir aktuellt att utse ny partiledare, men när så sker bör medlemsinflytandet öka genom ett rådgivande provval. Partistyrelsen konstaterar att stadgarna redan erbjuder denna möjlighet, eftersom det står valberedningen fritt att utlysa rådgivande provval om den bedömer detta vara ett bra redskap i nomineringsarbetet. Att binda valberedningen för att vid en viss tidpunkt i framtiden välja en viss arbetsmetod är däremot inte önskvärt. Med detta föreslås att **motion K19 anses besvarad**.

Två motioner förespråkar ökad rotation på politiska förtroendeuppdrag. I både **motion K20 och motion K21** argumenteras för att en person inte ska kunna inneha ett och samma förtroendeuppdrag längre tid än tre mandatperioder, alltså tolv år. I motion K20 föreslås detta förverkligas genom en regeländring, vilket partistyrelsen uppfattar som liktydigt med en stadgeändring. I motion K21 föreslås partistyrelsen få i uppdrag att utreda möjligheten att skapa en sådan rotationsprincip, vilket skapar större tolkningsutrymme. Eftersom båda motionerna i sak handlar om samma fråga behandlas de i ett sammanhang.

Frågan om stadgereglerad rotation på politiska uppdrag diskuteras regelmässigt på landsmöten. Liksom vid förra landsmötet är partistyrelsen överens med motionärerna om att det är en god liberal princip att underlätta maktspridningen. Men det finns också en annan viktig liberal princip, nämligen att väljare och medlemmar alltid måste vara suveräna att avgöra vilka som ska företräda dem. Partistyrelsen vidhåller vad den framhöll inför landsmötet 2011, nämligen att varje regel om en maxgräns för tjänstgöringsperioden i riksdagen därmed innebär en inskränkning av väljarmakten. Detta vore enligt partistyrelsen inte rätt väg att gå.

Det finns i stället bättre sätt att förebygga att personer biter sig fast alltför länge på sina uppdrag, till exempel aktiv utbildning och talangrekrytering så att fler personer känner sig redo att kandidera på ledande uppdrag. Även Folkpartiets krav på slopade spärrar i personvalssystemet skulle kraftfullt öka konkurrensen och därmed underlätta maktväxling. Partistyrelsen föreslår därför att **motionerna K20 och K21 avslås**.

Reglerna för nominering till Europaval tas upp i **motion K22**, som yrkar att det i stadgarna införs en bestämmelse om att beslut om kandidatlista inför val till Europavalet ska fattas minst sex månader före valdagen. Motionärerna anser att det försvårar för Folkpartiets kandidater att valsedeln kan fastställas i februari 2014 när valet äger rum i maj samma år.

Partistyrelsen har viss förståelse för motionärernas resonemang, men anser dock att det inte är lämpligt att stadgereglera tidpunkten för fastställande av kandidatlistor. Det bör i sammanhanget nämnas att det inte heller står någonting i stadgarna om när listorna till kommunfullmäktige, landstingsfullmäktige och riksdagen ska fastställas. Det kan också uppstå oförutsedda händelser eller störningar i nomineringsarbetet som gör att processen tar längre tid än vad som ursprungligen planerats. Att då stadgereglera ett sista tillåtna datum för att fastställa listan skulle kunna leda till en otillräckligt förankrad nomineringsprocess eller i allra värsta fall att ingen lista anmäls.

Inför valet 2014 har även hänsyn behövt tas till att de flesta länsförbund under hösten 2013 är mitt inne i sina nomineringsprocesser inför riksdagsvalet och att landsmötet är helt koncentrerat på det nya partiprogrammet. Att då kasta in nomineringarna till Europavalet i ett tidsskede där uppmärksamheten är riktad mot andra frågor vore att göra Europavalskandidaterna en otjänst. Partistyrelsen anser att **motion K22 bör avslås**.

I **motion K23** yrkas att stadgarna ändras så att motionsförfattare ges rätt till samma talartid på landsmötet som ges till landsmötesombud. Motionärerna är kritiska till att talartiden på senaste landsmötet var kortare för de personer som inte var ombud, och menar att motionsförfattare måste få kunna lägga fram och argumentera för sin motion. Partistyrelsen anser att det är olämpligt att stadgereglera talartiderna på landsmötet, utan bedömer att detta också fortsättningsvis måste beslutas i den förhandlingsordning som varje landsmöte fastställer. Med detta yrkas att **motion K23 avslås**.

I **motion K24** yrkas att Folkpartiet liberalerna byter namn till enbart Liberalerna, för att utnyttja den goodwill som liberalismen har. I **motion K25** yrkas tvärtom att det inte ska vara tillåtet att väcka frågan om namnbyte vid två ordinarie landsmöten i följd eller vid två tillfällen inom fem års tid, något som skulle kräva stadgeändring.

Folkpartiet har ingått i det liberala partiets namn i över 75 år. Namnet är väletablerat och igenkänt bland medborgarna. Genom kompletteringen av partinamnet år 1990 tydliggjordes också partiets liberala ideologi. Partistyrelsen anser att partinamnet därmed redan nu är ett starkt varumärke med en tydlig varudeklaration av vår ideologiska hemvist.

Även om ett namnbyte till exempelvis Liberalerna skulle innebära en ännu klarare beskrivning av partiets ideologi, så måste detta vägas mot risken för uttunning av varumärket och förvirring i kommunikationen med väljarna.

Partibeteckningen Folkpartiet liberalerna anges i stadgarna, och stadgarna ska kunna behandlas vid varje landsmöte. Därför bör det inte heller införas nya regler som försvårar en ändring av just partinamnet. Mot bakgrund av ovanstående föreslår partistyrelsen att **motionerna K24 och K25 avslås**.

Flera motioner tar upp Folkpartiets relation till samverkande organisationer och nätverk. I **motion K26** framhålls att det regionala ekonomiska stödet till Liberala Ungdomsförbundet varierar stort över landet, och motionärerna yrkar att landsmötet rekommenderar länsförbunden att reservera 7 procent av det offentliga partistödet på regional nivå till LUF. I **motionerna K27 och K28** yrkas, med delvis exakt likalydande argumentation, att partistyrelsen ska få i uppdrag att se över ställningen för nätverken Liberala företagare respektive Liberala seniorer på riksnivå och länsnivå. Motionärerna pekar på företagares respektive seniorers betydelse för Folkpartiets väljarstöd och politikutveckling. I brödtexten till

båda motionerna förespråkas även att respektive nätverk ges stadgeenliga möjligheter att påverka partiets politik och få en representation i de politiska församlingarna. I **motion K29** yrkas att Liberala kvinnors status som samverkande organisation avskaffas, eftersom det enligt motionären är diskriminerande att Liberala kvinnor i sina interna stadgar föreskriver att minst 80 procent av medlemmarna ska vara kvinnor.

Partistyrelsen kommenterar inledningsvis frågan om det regionala ekonomiska stödet till LUF. Som motionären nämner varierar nivån på det ekonomiska stödet till LUF-distrikten. Detta har dock sin bakgrund i att det offentliga partistödet på landstings-, region- och kommunnivå också varierar. I vissa landsting, regioner och kommuner öronmärks en del av det offentliga partistödet till ungdomsförbundens verksamhet, medan det på andra håll överlåts åt partierna att själva fördela medlen. Partistyrelsen vill kraftfullt understryka vikten av att länsförbunden har täta och goda kontakter med LUF-distrikten och ger LUF goda förutsättningar att bedriva en regional verksamhet, men det att fastställa en tvingande fördelningsnyckel förefaller mindre lämpligt. **Motion K26 bör med detta anses besvarad**.

Vad gäller den organisatoriska ställningen för Liberala kvinnor, Liberala seniorer och Liberala företagare vill partistyrelsen anföra följande. Folkpartiets relation till samverkande organisationer samt övriga liberala föreningar och nätverk behandlades utförligt vid landsmötet 2011, och partistyrelsen uttalade i det sammanhanget ett antal principer.

Sedan Folkpartiet bildades 1934 har ungdomsförbundet och kvinnoförbundet haft status som samverkande organisationer. Konkret innebär statusen som samverkande organisation att Liberala Ungdomsförbundet (som inom sig organiserar nätverket Liberala studenter) och Liberala kvinnor har rätt till adjungerad plats i partistyrelsen och länsförbundens styrelser, och att LUF och LK också ombudsplatser på landsmöte, partiråd och förbundsmöte.

Vid landsmötet 2011 uttalade partistyrelsen att rollen som samverkande organisation bör förbehållas de organisationer som har ett tillräckligt högt medlemsantal och även på distriktsnivå har tillräcklig stabilitet och nationell täckning över hela Sverige. Partistyrelsen framhöll också vikten av att de samverkande organisationerna har en tydlig intern struktur, bland annat en löpande registerhållning över medlemmar och en demokratisk ordning för att utse förtroendevalda och representanter i externa sammanhang. De två organisationer som uppfyller dessa kriterier är Liberala Ungdomsförbundet och Liberala kvinnor. Det är därför rimligt att rollen som samverkande organisationer förbehålls dem.

Partistyrelsen instämmer i vad som framförs i motionerna om seniorfrågornas respektive företagarfrågornas betydelse för liberal politik. Både Liberala seniorer och Liberala företagare fyller även en viktig funktion vad gäller att samla liberaler med särskilt intresse för dessa frågor.

Liberala seniorer är uppbyggt som ett nätverk utan traditionell föreningsstruktur. Om Liberala seniorer skulle ges rätt att utse ombud och representanter till partiets församlingar är det ett grundkrav att dessa i så fall väljs av demokratiska former. Det betyder att Liberala seniorer skulle behöva upprätta röstlängder och kontrollera medlemskap samt införa stadgar med regler för nomineringar och val. Utan en sådan struktur skulle det vara omöjligt att veta ifall en person som åberopar rätt att vara ombud för Liberala seniorer verkligen legitim företrädare. Liberala företagare har en struktur med en riksstyrelse samt lokala kontaktpersoner, lokalföreningar eller nätverk (termerna varierar). Lokala kontaktuppgifter finns endast inom fyra län. Partistyrelsens slutsats utifrån detta kan inte bli någon annan än att Liberala seniorer eller Liberala företagare varken vad gäller storlek, geografisk täckning eller organisatorisk stadga kan jämföra med de samverkande organisationerna.

Givetvis bör partiet på alla nivåer odla kontakterna med de fristående liberala föreningarna och nätverken. Dessa fyller också ofta en värdefull funktion i medlemsrekryteringen och för att stimulera debatten i olika frågor. Exakt hur formerna för kontakterna bör se ut bör dock avgöras av varje länsförbund utifrån de regionala förutsättningarna, och partistyrelsen anser därför att det inte är påkallat med någon mer genomgripande översyn på riksnivå. Med detta föreslås att **motionerna K27 och K28 anses besvarade**.

Vad slutligen gäller Liberala kvinnor vill partistyrelsen understryka att Liberala kvinnor inte är en allmän förening för liberaler som är intresserade av t.ex. jämställdhetspolitik eller kvinnors situation, utan en sammanslutning för just liberala kvinnor. Att det i förbundets stadgar finns regler om en viss minimirepresentation av kvinnor är alltså inte mer uppseendeväckande än att det i ungdomsförbundets stadgar finns bestämmelser om att endast medlemmar under en viss ålder har rösträtt. **Motion K29 bör avslås**.

Avslutningsvis vill partistyrelsen på eget initiativ väcka frågan om en justering i de partistadgar som gäller sedan 2007. Ändringen gäller vilka procedurer som ska gälla för uteslutning av medlemmar.

Enligt partistadgarna § 2, tredje stycket, kan medlem uteslutas ur partiet när särskilda skäl föreligger. Denna möjlighet har i praxis tillämpats mycket sparsamt. Sedan lång tid gäller att beslut om uteslutning kan fattas av såväl styrelse för lokal förening och styrelse för länsförbund som partistyrelsen.

Före beslut om uteslutning skall den som berörs underrättas om skälen för förslaget och beredas möjlighet att yttra sig. Om beslut fattats av lokal förening eller länsförbund skall den uteslutne och partistyrelsen omedelbart underrättas. Den som vägrats inträde eller uteslutits av lokal förening eller länsförbund kan inom sex veckor från beslutsdagen begära omprövning av beslutet hos partistyrelsen, som har det slutliga avgörandet.

Partistyrelsen anser att det finns skäl att ompröva möjligheten för en lokal föreningsstyrelse att fatta beslut om uteslutning. Det är mycket viktigt att ett så kraftfullt instrument som uteslutning används restriktivt. Möjligheten för en lokal förening att besluta om uteslutning medför risken att detta någon gång kommer att missbrukas vid interna personmotsättningar, där en tillfällig majoritet på ett styrelsemöte utnyttjar tillfället till att utesluta sina motståndare. Även om dessa i så fall kan överklaga till partistyrelsen, som då kan upphäva beslutet, skapar uteslutningsförfarandet i sig ett sådant obehag för de berörda att det kan fördjupa konflikter. Partistyrelsen anser därför det vara lämpligare att frågor om uteslutning enbart ska kunna prövas i ett länsförbunds styrelse och i partistyrelsen.

Partistyrelsen föreslår således att partistadgarna § 2 tredje stycket ändras till: ”När särskilda skäl föreligger kan medlem uteslutas ur partiet. Beslut om uteslutning fattas av styrelse för länsförbund eller partistyrelsen. Inför beslut om uteslutning skall den som berörs underrättas

K

om skälen för förslaget och beredas möjlighet att yttra sig. Om beslut fattats av länsförbund skall den uteslutne och partistyrelsen omedelbart underrättas. Den som vägrats inträde i partiet, eller uteslutits av länsförbund, kan inom sex veckor från beslutsdagen begära omprövning av beslutet hos partistyrelsen, som har det slutliga avgörandet."

Partistyrelsens förslag till beslut

Partistyrelsen yrkar:

1. att motion K1 anses besvarad

2. att motionerna K2–K5 anses besvarade

3. att motionerna K6 och K7 anses besvarade

4. att motion K8 anses besvarad

5. att motion K9 avslås

6. att motionerna K10 och K11 anses besvarade

7. att motion K12 yrkande 1 anses bifallet med vad partistyrelsen anfört

8. att motion K12 yrkande 2–6 anses besvarade

9. att motion K13 anses besvarad

10. att motion K14 avslås

11. att motion K30 yrkande 1 och 13 anses besvarade

12. att motion K30 yrkande 2–12 avslås

13. att motion K15 avslås

14. att motion K16 avslås

15. att motion K17 avslås

16. att motion K18 anses besvarad

17. att motion K19 anses besvarad

18. att motionerna K20 och K21 avslås

19. att motion K22 avslås

20. att motion K23 avslås

21. att motionerna K24 och K25 avslås

22. att motion K26 anses besvarad

23. att motionerna K27 och K28 anses besvarade

24. att motion K29 avslås

25. att partistadgarna § 2 tredje stycket ändras till: "När särskilda skäl föreligger kan medlem uteslutas ur partiet. Beslut om uteslutning fattas av styrelse för länsförbund eller partistyrelsen. Inför beslut om uteslutning skall den som berörs underrättas om skälen för förslaget och beredas möjlighet att yttra sig. Om beslut fattats av länsförbund skall den uteslutne och partistyrelsen omedelbart underrättas. Den som vägrats inträde i partiet, eller uteslutits av länsförbund, kan inom sex veckor från beslutsdagen begära omprövning av beslutet hos partistyrelsen, som har det slutliga avgörandet."

Reservation 21

Jonas Andersson, Lotta Edholm och Ulrika Landergren reserverar sig till förmån för bifall till motion K26.

Frihet i globaliseringens tid Landsmöte 2013

2

INNEHÅLL DEL 2:

Motioner
Bilaga: Programkommitténs ursprungliga förslag till partiprogram

Landsmöte 2013

Folkpartiet liberalernas landsmöte
14–17 november 2013
Aros Congress Center, Västerås

Del 2

Motioner
Bilaga: Programkommitténs ursprungliga förslag till nytt partiprogram

2

Innehåll

Register 1
A: Liberal ideologi och allmänpolitik 11
B: Utbildning och kultur 19
C: Jämställdhet och likabehandling 67
D: Rättsfrågor och demokrati 79
E: Ekonomi 111
F: Migration och integration 145
G: Social välfärd 161
H: Ett hållbart samhälle 205
J: EU-politik och internationella frågor 251
K: Folkpartiet liberalernas organisation och stadgar ... 271

Programkommitténs ursprungliga förslag
till partiprogram:
Frihet i globaliseringens tid 281

För de motioner som undertecknats av ett större antal personer återges här av utrymmesskäl högst nio namn. Den som önskar ta del av den kompletta listan undertecknare till en viss motion kan vända sig till Folkpartiets riksorganisation.

Register

A: Liberal ideologi och allmänpolitik....11

Programförslaget avsnitt 1–1.1 och 6–6.1 samt allmänpolitiska motioner

Avsnitt 1
Inledning....11
A1. Beköna partiprogrammet....11
A2. Jämställdhetsintegrera partiprogrammet....11
A3. Tydligare om jämställdhet i partiprogrammets inledning....12

Avsnitt 1.1
Liberalismen....12
A4. Liberalism och egoism....12
A5. Grundlagarna och den offentliga makten....13
A6. Enskild frihet genom kollektiva beslut....13
A7. Jämställdhet är inte en fråga om feminism....13
A8. Att verka för jämställdhet och mot könsdiskriminering....13
A9. Programförslagsändringar om feminism....14
A10. Språkliga synpunkter....14
A11. Språkliga synpunkter....15

Avsnitt 6
Liberalismen – en frihetsrörelse samt allmänpolitiska motioner....15
A12. Liberala kvinnors bidrag till frihetsrörelsen....15
A13. Viktiga jämställdhetspolitiska bidrag....15
A14. Glöm inte att vi är liberaler!....16
A15. Låt barnen få en egen minister – en barnminister..16
A16. Dags för en stadsminister....16
A17. Inför en turistminister....16
A18. Samhällsutvecklingen....16
A19. Språkliga synpunkter....17

B: Utbildning och kultur....19

Programförslaget avsnitt 2–2.3 samt anslutande ämnen

Avsnitt 2
Människor i utveckling och
Avsnitt 2.1
Social rörlighet....19
B1. Jämställt ska väl vara jämlikt?....19
B2. Slagfärdig formulering om vikten av bildning....19
B3. Äldre – årsrika människor – en viktig samhällsresurs 19

Avsnitt 2.2
Kunskap är makt....19
B4. Inga negativa skrivningar om skolan....19
B5. Stöd till behövande och studiemotiverade elever....19
B6. Lärare som förebilder för jämställdhet....20

Avsnitt 2.2.1
Lärande lek i förskolan....20
B7. Alla barns rätt till trygghet....20
B8. Språk bygger på ord....20
B9. Pedagogisk omsorg betydelsefullt alternativ....20
B10. Genuspedagogisk kompetens på förskolorna....20
B11. Fler män i förskolan....21
B12. Jämställdhet en frihetsfråga för både kvinnor och män....21
B13. Lagstadgad öppen förskola....21
B14. OB-omsorg är en arbetsmarknadsfråga....22
B15. Dags för översyn av maxtaxorna inom förskola och skolbarnomsorg....22

Avsnitt 2.2.2
En skola för kunskap....22
B16. Mer än kunskap i en modern skola....22
B17. Tal som baskunskap i grundskolan....22
B18. Skolan ska ge både manliga och kvinnliga förebilder....22
B19. Riktade satsningar till eleverna i Sveriges mest utsatta områden....23
B20. Föräldraansvaret....23
B21. Föräldrarnas ansvar gentemot skolan....23
B22. Föräldrars skyldighet att engagera sig i skolan....23
B23. Föräldraansvaret för barnens skolgång....24
B24. Föräldrars ansvar för att barn är redo att börja skolan....24
B25. Liberal genuspolitik respekterar olikheter....24
B26. Lär eleverna att ta ställning i viktiga frågor....24
B27. Samma möjligheter för framtiden....25
B28. Betyg från årskurs ett....25
B29. Skolans uppdrag....25
B30. Statligt ansvar för skolans likvärdighet....25
B31. Fortsatt decentraliserat ansvar över skolan....26
B32. En skola för kunskap....26
B33. Fristående skolor....26
B34. Meddelarfrihet i skolan....26
B35. Miljön i skola och förskola....26
B36. Utveckla valmöjligheten i skolvalet....27
B37. Skolan ska vara icke-konfessionell....27
B38. Lovskolor är smartare än sommarskolor....27
B39. Förtydliga punkt 9....27
B40. Åldersvarierad skolstart....27
B41. Läxhjälp ska ges av lärare....28
B42. Läxhjälp till alla elever med läxor....28
B43. Studieresultat i våra svenska skolor....28
B44. Skilj på särbegåvade och högpresterande....28
B45. Inrätta skolor och klasser särskilt för särbegåvade elever....28
B46. Satsa på högpresterande elever....29
B47. Tvåårigа gymnasieprogram....29
B48. Framhåll det positiva i partiprogrammet....29
B49. Inrätta fler skoldaghem....29
B50. Öka möjligheten att anpassa studiegång vid sjukdom....30
B51. Modersmål....30
B52. Introduktionsgrupper i svensskspråkiga skolor....30

B53. Nyanlända barn ska kunna läsa in eventuella kunskapsluckor....30
B54. Modersmålsundervisning....30
B55. Hemspråk, ej modersmål....31
B56. Stärk modersmålsundervisningen....31
B57. Undervisning och prov på andra språk....31
B58. Ett världsspråks utbredning är viktigare än geografisk närhet....32
B59. Språkkunskaper blir allt viktigare i en öppen värld 32
B60. Ett andra främmande språk i grundskolan....32
B61. Språkvalet svenska/engelska....33
B62. Fler främmande språk i skolan....33
B63. Utvecklad språkundervisning....33
B64. Internationalisering av den svenska gymnasieskolan....34
B65. Kurser på praktiska gymnasieutbildningar....34
B66. Låt elever på bygg- och anläggningsprogrammet få ta B-körkort....35
B67. Begreppet yrkeskunskap....35
B68. Inför objektiv rättning....35
B69. Resultatuppföljningen i gymnasieskolan....35
B70. Nationellt prov i matematik 1A....36
B71. Trakasserier mot lärare....36
B72. Jämställd studie- och yrkesvägledning....37
B73. Flickor, naturvetenskap och teknik....37
B74. Privatekonomi i skolan....37
B75. Moderna undervisningsmetoder....38
B76. Teckenspråk en del av den obligatoriska svenskundervisningen....38
B77. Nationellt institut för skolforskning....38
B78. Systematisk och kvalitetssäker uppföljning av skolan....39
B79. Tillsyn av skolan....39
B80. Grundskoleutbildning i entreprenörskap....39
B81. Elevnämnder och elevombud i skolorna....40
B82. Journalhantering i friskolor....40
B83. Simundervisning i årskurs 1....40

Avsnitt 2.2.3
Stärk lärarrollen....41
B84. Stärk lärares kunskaper om elever i behov av särskilt stöd....41
B85. Lärarutbildning i dyslexi....41
B86. Kompetensutveckling för lärare....41
B87. Lärarfortbildningen måste stärkas....42
B88. Befattningsutbildning för rektorer....42
B89. Skolpengen och lärarlönerna....42
B90. Verksamhetsförlagd utbildning för lärare....43
B91. Reformerad lärarutbildning och återinförande av adjunkter....43
B92. Kvaliteten på sexualundervisningen i skolan....43
B93. Eleven i fokus....43
B94. Äldre lärares kompetens....44
B95. Öka intresset för lärarstudier....44
B96. Genom ämnesråd får lärarna inflytande över sin profession....44
B97. Lärarassistenter för minskad byråkrati....44

Avsnitt 2.2.4
Det livslånga lärandet....45
B98. Det livslånga lärandet och digitaliseringens möjligheter....45
B99. Mer yrkeshögskola – en plusaffär....45
B100. Fler lärlingsjobb och utbildningar i vakansyrken..45

Avsnitt 2.2.5
Högre utbildning och forskning....46
B101. Kunskap som den femte friheten i EU....46
B102. Främja jämställdheten också inom högskolan....46
B103. CSN ska hjälpa, inte stjälpa....46
B104. Studiemedel till 60 år och avskaffat fribelopp....47
B105. Avskaffa fribeloppet i studiestödssystemet....47
B106. Det är aldrig fel med arbetsmarknadsanknytning47
B107. Studievillkoren för vuxna studenter....47
B108. Avskaffa eller höj åldersgränsen för studiemedel.47
B109. Rätt till CSN-stöd för alla....48
B110. Sökes: akademisk hemvist....48
B111. Doktorander behöver också trygghet....48
B112. Doktorander ska vara anställda....48
B113. Inrätta tjänster för disputerade....48
B114. Jämställdhetsfrämjande karriärvägar inom universitetsvärlden....49
B115. Fria terminer för universitetslärare....49
B116. Låt universitetslärare vara universitetslärare....49
B117. Individuell akademisk frihet....50
B118. Forskning i Europa....51
B119. Ge universitet möjligheter att kommersialisera patent....51
B120. Slopa de obligatoriska antagningskvoterna....51
B121. Högskoleprovet....52
B122. En svensk läkarutbildning för framtiden....52
B123. Fler platser till läkarutbildningen vid Umeå universitet....52
B124. Utbilda fler läkare och tandläkare....52
B125. Kompetensen i framtidens hälso- och sjukvård....53
B126. Specialistutbildning av sjuksköterskor i allmänmedicin....53
B127. Ökad satsning på äldreforskning....54
B128. Miljöforskning ett viktigt framtidsmål....54
B129. Studera Hamlet och bota cancer....54
B130. Forskning om äldre invandrares behov....54
B131. Ge lärosätena full rådighet över sina lokaler....55
B132. Gör Mälardalens högskola till universitet....55
B133. Språkbonus för doktorander....56
B134. Rättssäkerhet vid universitetsstudier....56
B135. Språkliga synpunkter....56
B136. Språkliga synpunkter....57

Avsnitt 2.3
Kultur och medier....58
B137. Kulturens instrumentella nytta....58
B138. Kulturmomsen....58
B139. Privat finansiering av kultur....59
B140. Fri entré till museer....59
B141. Bibliotek och kulturarv....59
B142. Sverige behöver en liberal museipolitik....59
B143. Funktionshindrades liv skildrat i museiverksamheten....60
B144. Musik- och kulturskola....60
B145. Att väcka läslusten hos alla barn och elever....60
B146. Litterär kanon....60
B147. Amatörkulturens betydelse....61
B148. Kulturen måste bli jämställd....61
B149. Fristäder för förföljda kulturskapare....61
B150. Den svenska tryck- och yttrandefriheten ska spridas....62
B151. Låt fler använda public service-medlen....62
B152. Låt Skatteverket sköta uppbörden av tv-avgiften.63
B153. Var tydlig om tv-licensen....63
B154. Public service-avgiften....63

B155. Avskaffa licensavgiften för tv och radio 63
B156. Vassare public service, för alla 63
B157. Kultursamverkansmodellen och civilsamhället 64
B158. Kultursamverkan för kulturupprustning 64
B159. Kulturpeng 64
B160. Avskaffa 51-procentsregeln 65
B161. Förbjud boxningen helt i Sverige 65
B162. Fördelningen av ATG:s spelintäkter 65
B163. Ett nöjespolitiskt program 65
B164. Språkliga synpunkter 66

C: Jämställdhet och likabehandling 67

Programförslaget avsnitt 2.4–2.4.2 samt anslutande ämnen

Avsnitt 2.4.1
Jämställdhet 67
C1. Uttrycket feminism 67
C2. Ändring om patriarkala strukturer 67
C3. Ändra ”patriarkala” till ”genusgrundade” 67
C4. Inga, varken kvinnor eller män, ska vara sexobjekt i idrotten 67
C5. Ökat hbt-perspektiv i förskolan 67
C6. Genuspedagoger i förskola och skola 68
C7. Jämställdhet på alla områden 68
C8. Jämställdhetsdeklarering av kommuner och landsting 68
C9. Skärp jämställdhetsintegreringen 69
C10. Jämställdhet för frånskilda föräldrar 70
C11. Bättre arbetsvillkor i upphandlad verksamhet 70
C12. Jämställdhet i näringslivet 70
C13. Jämställdhet i statliga och kommunala bolag 70
C14. Jämställdhet på alla nivåer 70
C15. Jämställdhetsintegrering 70
C16. Jämställdhetsdeklarering av företag 71
C17. Mer jämställd föräldraförsäkring 71
C18. Stimulera ett mer jämlikt uttag av föräldraförsäkringen 71
C19. En föräldraförsäkring i tiden 72
C20. Jämställd föräldraförsäkring 72
C21. Tredelad föräldraförsäkring 72
C22. Jämställd föräldraförsäkring för jämställd arbetsmarknad 73
C23. Föräldraskap och arbete 73
C24. Moderna familjer behöver modern föräldraförsäkring 74
C25. Liberalisera föräldraförsäkringen 74
C26. Föräldraförsäkring 75
C27. Relativisering av brott 75
C28. Byt ut ordet heder till skam i sammansättning med våld och mord 75
C29. Språkliga synpunkter 76

Avsnitt 2.4.2
Likabehandling 76
C30. Liberalare hbt-politik 76
C31. Fritt val av juridiskt kön 77
C32. Revitalisera nationella minoritetsspråk 77
C33. Utredning om nationella minoriteter 77
C34. Ratificera ILO:s konvention nr 169 77
C35. ILO-konventionen om ursprungsfolkens rättigheter 78
C36. FN:s barnkonvention som lag 78
C37. Diskriminering i offentlig miljö och transporter 78

D: Rättsfrågor och demokrati 79

Programförslaget avsnitt 5–5.3 samt anslutande ämnen

Avsnitt 5.1
Det civila samhället 79
D1. Europafrågorna i ingressen till avsnitt 5 79
D2. Det civila samhället 79
D3. Scoutkår heter det, inte scoutklubb 79
D4. Ökat samarbete med den ideella sektorn 79
D5. Använd konsekventa benämningar 80
D6. Idrott i partiprogrammet 80
D7. Låt trossamfund dra in sina medlemsavgifter själva 80
D8. Inga statliga bidrag till trossamfund 80
D9. Lagstiftning mot destruktiva sekter 80
D10. Modernisera begravningsverksamheten 81
D11. Begravningsavgiften 81
D12. Stärk stödet till sekulära samlingslokaler 82
D13. Ny inriktning för ideella gåvor 82

Avsnitt 5.2.1
Rättstrygghet 82
D14. En liberal rättspolitik för ett tryggare samhälle 82
D15. Gemensam brottsbekämpning kräver gemensamma lagar 83
D16. Effektiv brottsbekämpning förutsätter effektiva poliser 83
D17. Polisen ska vara allmänt finansierad via skattsedeln 84
D18. Inrätta fristående myndighet för granskning av polisen 84
D19. Befolkningsskydd vid kriser 85
D20. Skyddet runt våra kärnkraftverk 85
D21. Polisens bilar 85
D22. En nationell trafikbrottsenhet 85
D23. Nolltolerans mot vad? 86
D24. Drogpåverkan vid grova brott 86
D25. Barn som upplevt våld är våldsoffer 86
D26. Obligatorisk utbildning om samtal med barn vid rättsprocesser 86
D27. Inrätta rättsvårdcentraler 86
D28. Komplettera med tjej- och killjourer 86
D29. Kvinnofriden måste säkras 87
D30. Vardagen för personer med skyddad identitet 87
D31. Ingen ska utsättas för hatbrott i ett rättssäkert samhälle 87
D32. Ändrad bevisbörda för sexualbrott 87
D33. Inför oaktsamhetsbrott i sexualbrottslagstiftningen 88
D34. Samtyckesbaserad sexualbrottslagstiftning 88
D35. Omvänd kommunarrest för gärningsmännen 89
D36. Avkriminalisera sexköp 89
D37. Avkriminalisera prostitution 89
D38. Straffa inte redan socialt utsatta individer 90
D39. Sexköpslagen 2.0 – förbjud sexköp utomlands 90
D40. Skydda offren för trafficking 90
D41. Skadestånd via staten 90
D42. Nämndemän ska inte utses av politiska partier 90
D43. Nämndemän ska representera alla medborgare 91
D44. Nämndemännens villkor 91
D45. Skärpta straff 91
D46. Slopa straffrabatter 91
D47. Åtalseftergift 91
D48. Mera bojor och mindre fängelse 92
D49. Inför ett nationellt huliganregister 92
D50. Intagna med missbruksproblem 92
D51. Kriminellas användning av illegala vapen 92

D52. Avskaffa möjligheten att förlänga fideikommiss 93
D53. Avskaffa danstillståndet....93
D54. Civiläktenskap 93
D55. Ta bort vigselförrättares rätt att diskriminera 93
D56. Liberal syn på skuldsatta 94
D57. Rätten till umgänge....94
D58. Erbjud gratis faderskapstest vid födseln 94
D59. Stärk regelverket kring jäv 95
D60. Översyn av överförmyndarorganisationen 95
D61. Gode män och förvaltare....95
D62. Språkliga synpunkter....95

Avsnitt 5.2.2
Rättssäkerhet och integritet 96
D63. Lagrådets ställning....96
D64. Utvärdera prövningstillstånden....96
D65. Utvärdera integritetspåverkande lagar 97
D66. Kameraövervakning....97
D67. Kameraövervakning....97

Avsnitt 5.3
Det levande folkstyret....97
D68. Avskaffa medborgarförslag i fullmäktige 97
D69. Närdemokrati 98
D70. Ingen demokrati utan jämställdhet....98
D71. Stärk medborgardialogen....99
D72. Ungas och unga vuxnas medinflytande 99
D73. Hot mot förtroendevalda....99
D74. Behåll procentspärrar i personvalet 99
D75. Avskaffa det kommunala sambandet....99
D76. Stärk demokratin 100
D77. Minska inte antalet riksdagsledamöter och bevara monarkin 100
D78. Avskaffa EU-nämnden 100
D79. Utlandskretsar för utlandssvenskar.... 101
D80. Rösträtt i riksdagsval för EU-medborgare 101
D81. Ekonomisk integration utan förlust av demokratiska rättigheter.... 101
D82. Dags att välkomna in samerna in i det svenska samhället 102
D83. Riksdagen bör vara lika öppen som Europaparlamentet.... 102
D84. Inrätta ett landsbygdsråd.... 102
D85. Utfrågning i riksdagen av nya statsråd 103
D86. Partifinanseringsredovisning.... 103
D87. Regionerna måste bli mer likvärdiga 103
D88. Påskynda regionbildningen.... 104
D89. Kommunreform 104
D90. Sverige behöver fler kommuner 104
D91. Återinför frikommuner.... 104
D92. Inför kommunal parlamentarism 105
D93. Kommunala folkomröstningar.... 105
D94. Den politiska makten ska utövas genom folkstyre105
D95. Bättre förutsättningar för medborgares tillit till myndigheter 106
D96. Ny giv för offentlighetsprincipen.... 106
D97. Förundersökningsprotokoll 107
D98. Medborgarmakt över grundlagar och grundlagsändringar.... 107
D99. Byråkratins omfattning i Sverige.... 107
D100. Lön till sparkade myndighetschefer.... 107
D101. Allmänna valdagar ska också vara allmänna flaggdagar 108
D102. Använd Sveriges flagga vid officiella regeringsframträdanden.... 108
D103. Inför republik 108
D104. Ta ställning för republik 108
D105. Republik 109
D106. Religionsfrihet för Sveriges statschef 109
D107. Ge kungen rätt att välja livsåskådning.... 109
D108. Successionsordningen § 4 109
D109. Religionsfrihet för alla 109
D110. Redovisning av kungahusets ekonomi 110
D111. Demokratifrågor 110

E: Ekonomi 111

Programförslaget avsnitt 3–3.1.4 samt anslutande ämnen

Avsnitt 3
Välstånd 111
E1. Lyft fram folkhälsan.... 111
E2. Jämställd arbetsmarknad förutsättning för välstånd 111

Avsnitt 3.1
Den fria ekonomin 111
E3. Hållbar tillväxt 111
E4. Samhället måste stävja oseriösa företagare.... 111
E5. Marknadsekonomi, information och konsumentmakt 112
E6. Harmoniserad konsumentlagstiftning 112
E7. Konsumentabonnemangslag 112
E8. Internalisera externa kostnader 112

Avsnitt 3.1.1
Svensk ekonomi i globaliseringen 113
E9. Ett tydligt nej till EU-skatt.... 113
E10. Fler kvinnor måste jobba i EU 113
E11. Digital inre marknad i Europa.... 113
E12. Eurons införande.... 114
E13. Euro-regelverket får inte vara tandlöst.... 114
E14. Nej till euron.... 114
E15. Ny folkomröstning om euron 114
E16. Köp inte eurogrisen i säcken 115
E17. Sverige bör gå med i bankunionen 115
E18. Ett nytt samhällskontrakt för kunskapssamhället. 115
E19. Växande turist- och besöksnäring i en globaliserad värld.... 115
E20. Skrota skatteutjämningssystemet.... 116
E21. Ersätt skatteutjämningssystemet.... 116
E22. Ett skatteutjämningssystem för hela landet 116
E23. Dags för liberalt uppvaknande i landsbygdsfrågan.... 116
E24. Folkpartiet ett attraktivt alternativ för landsbygd och glesbygd 117
E25. Utveckling av mindre städer i naturkänsliga områden i Sverige 117
E26. Infrastruktur i form av postservice och tjänster i hela landet.... 117
E27. Levande landsbygd bygger på livskraftiga företag och basnäringar.... 118
E28. Lag om offentlig avyttring.... 118
E29. Ta bort alla bonussystem hos banker och andra finansinstitut.... 118
E30. Dela statsbudgeten i en driftsbudget och en kapitalbudget.... 119
E31. Blocköverskridande överenskommelse för ett sammanhållet Sverige.... 119
E32. En liberal skatteväxling.... 119
E33. Språkliga synpunkter 120
E34. Språkliga synpunkter.... 120
E35. Allmänna synpunkter på avsnittet 122

Avsnitt 3.1.2
Ett skattesystem för tillväxt ... 122
E36. En skattereform för århundradet som kom sen ... 122
E37. Ett skattesystem för framtiden ... 122
E38. Det nya millenniets skattereform ... 123
E39. En ansvarsfull skattepolitik för en resurskrävande framtid ... 123
E40. Värnskattens avskaffande ... 124
E41. Hälften kvar ... 124
E42. Bidrag eller skatt – inte både och ... 124
E43. Skatteväxling för tillväxt och miljö ... 124
E44. Avskaffa ränteavdraget ... 125
E45. Det ska löna sig att spara ... 125
E46. Sparandets nytta ... 125
E47. Uppmuntra sparande, inte lånande ... 126
E48. Skattesänkningar utan budgetunderskott ... 126
E49. Lika skatt för pensionärer ... 126
E50. Ritt-avdrag ... 126
E51. Bot-avdraget – en investering i bättre folkhälsa ... 127
E52. Rut och rot en svensk affär ... 127
E53. Mer rut till mormor ... 127
E54. Friskvårdsbidrag även för golf och ridning ... 127
E55. Förenkla skattesystemet ... 128
E56. Ny strategi för sänkta marginalskatter ... 128
E57. Utred kommunal fastighetsskatt ... 128
E58. Ökad rörlighet på bostadsmarknaden ... 128
E59. Reavinst vid försäljning av villa ... 129
E60. Minska överbelåningen och bostadsspekulationen ... 129
E61. Folkbokföring på mer än en ort under samma år. 129

Avsnitt 3.1.3
Företagandet ... 130
E62. Tjänstledighet ... 130
E63. Frihetsarbete i kommunerna ... 130
E64. Små och medelstora företag på den inre marknaden ... 130
E65. Gör det attraktivt att satsa pengar i nystartade företag ... 131
E66. Inför start- och tillväxtkonto för nyföretagandet.. 131
E67. Anpassa LOU till alla företag ... 131
E68. Värna mindre företag vid upphandling ... 132
E69. Krav på socialt ansvar vid upphandling ... 132
E70. All offentlig verksamhet ska bedrivas i myndighetsform ... 132
E71. Meddelarfrihet i offentlig affärsverksamhet ... 133
E72. Insyn i kommunala bolag ... 133
E73. Omfördela statens stöd till nyföretagandet ... 133
E74. Se den sociala ekonomin som tillväxtfaktor ... 134
E75. Stärk kvinnors företagande ... 134
E76. Sänk arbetsgivaravgiften med den del som inte är öronmärkt ... 134
E77. Lägre arbetsgivaravgifter ger fler jobb ... 134
E78. Slopad arbetsgivaravgift för arbetslösa ... 135
E79. Punkter för ett bättre småföretagarklimat i Sverige ... 135
E80. Även Ikea har varit litet ... 135
E81. Eget företagande som alternativ till arbetslöshet 135
E82. Varje arbetad timme ska löna sig ... 136
E83. Turismens betydelse behöver uppmärksammas... 136
E84. Satsa mer på fisketurism ... 136
E85. Lokal vidareförädling av råvaror ... 136
E86. Skapa en gruvfond och höj gruvavgiften ... 137
E87. Kapitaluttag från verksamheter som bekostas av offentliga medel ... 137
E88. Vinster på välfärdsområdet ska beskattas i Sverige ... 137
E89. Lagregler om avtal ... 137

Avsnitt 3.1.4
Arbetsmarknaden ... 138
E90. Sverige behöver en jämställd arbetsmarknad ... 138
E91. Lyft fram interkulturell kompetens som en framgångsfaktor ... 138
E92. Ja till allmän och obligatorisk a-kassa – nej till statlig ... 138
E93. Inför flexicurity-modellen i Sverige ... 139
E94. Inför flexibla röda dagar ... 139
E95. Särskilda jobb med enklare arbetsuppgifter ... 139
E96. Arbetslösas ersättning ska komma från staten ... 139
E97. Inför studentmedarbetarsystem ... 140
E98. Inför studentmedarbetarmodellen över hela landet ... 140
E99. Synlig konkurrens i stället för informella jobbtillsättningar ... 140
E100. Specialisera Arbetsförmedlingen ... 141
E101. Offentliga arbetsgivare som föredöme ... 141
E102. Sociala företag ... 141
E103. A-kassa ska ta högst en månad från ansökan till utbetalning ... 142
E104. Återupprätta de skyddade verkstäderna ... 142
E105. Äldres möjlighet att fortsätta förvärvsarbeta ... 143

F: Migration och integration ... 145

Programförslaget avsnitt 3.2–3.2.2 samt anslutande ämnen

Avsnitt 3.2
Rörlighet för en öppen värld ... 145
F1. Fri rörlighet är inte det samma som rörlighet på grund av flykt ... 145
F2. Rörlighet för en öppen värld ... 145
F3. Avskaffa systemet med arbetstillstånd ... 145
F4. Papperslös men inte chanslös ... 146
F5. Vita jobb för papperslösa ... 146
F6. En öppen arbetsmarknad ställer också krav på den enskilde ... 146
F7. Öresundsintegration – riv gränser ... 146
F8. Ge alla individer rätt till vård efter behov ... 146
F9. Slopad tvåårsregel ... 147
F10. Slopa mannens prövorätt på kvinnan ... 147
F11. LVU måste bli överordnad utlänningslagen ... 147

Avsnitt 3.2.1
Försvara asylrätten ... 148
F12. Asylansökan via ambassader ... 148
F13. Anständighet i visumpolitiken ... 148
F14. Statens ersättning till kommunerna för flyktingmottagande ... 148
F15. Återupprätta förtroendet för migrationsmyndigheterna ... 148
F16. Sexuell identitet och trosuppfattning som asylskäl ... 149
F17. Öka rättssäkerheten i migrationsprocessen ... 149
F18. Human europeisk flyktingmottagning ... 150
F19. Reformera Dublinförordningen ... 150
F20. Ge asylsökande en rimlig ersättningsnivå ... 150

Avsnitt 3.2.2
Integration i ett öppet samhälle ... 151
F21. Ändring i språket ... 151
F22. Arbetsgrupp om transfereringar och integrationspolitiken ... 151
F23. Underlätta för invandrare att jobba inom sitt kompetensområde ... 151
F24. Varje kommun ska skriva avtal med Migrationsverket ... 151
F25. Solidariskt flyktingmottagande ... 151
F26. Kompensera kommunerna bättre för flyktingomhändertagande ... 151
F27. Svenskans särställning är ett konstaterande, inte ett mål ... 152
F28. Landets spelregler ... 152
F29. Obligatoriska medborgarskapskurser ... 152
F30. Samhällsutbildning för medborgarskap ... 152
F31. Grundläggande samhällskunskaper krav för medborgarskap ... 152
F32. Samhällskunskapskrav för medborgarskap ... 153
F33. En liberal värld kräver regleringar ... 153
F34. Integrationsfrågor ... 153
F35. Språkligt förtydligande ... 153
F36. Individens ansvar för att lära sig svenska ... 153
F37. Svenskt medborgarskap ger rättigheter men innebär också krav ... 154
F38. Medborgarskap ... 154
F39. Inga språkkrav för medborgarskap ... 154
F40. Ett öppet och inkluderande medborgarskap ... 154
F41. Språkkrav för medborgarskap ... 155
F42. No taxation without representation ... 155
F43. Utvisning och uteblivet svenskt medborgarskap på grund av brott ... 155
F44. Medborgarskap för barn som föds i Sverige ... 156
F45. Inför territorialprincipen ... 156
F46. Nytt perspektiv i synen på invandrare ... 156
F47. Första generationens svenskar ... 156
F48. Integrationsintegrering ... 157
F49. Ett nytt institut för vetenskaplig kunskap om integration ... 157
F50. Lika rätt till introduktionsersättning och etableringsersättning ... 157
F51. Utan personnummer är man inte rättskapabel i Sverige ... 157
F52. Lärarnas kunskaper inom sfi ... 158
F53. Ökade möjligheter till individanpassad och flexibel sfi ... 158
F54. Språkliga synpunkter ... 158

G: Social välfärd ... 161

Programförslaget avsnitt 3.3–3.3.7 samt anslutande ämnen

Avsnitt 3.3.1
Ekonomisk trygghet ... 161
G1. Individualiserad handläggning ... 161
G2. Även studenter kan bli sjuka ... 161
G3. Studenter är inte supermänniskor ... 161
G4. Universitetsstuderande måste också ha trygghet vid sjukdom ... 162
G5. Försäkringskassans regler för post doc-studier ... 162
G6. Ge unga föräldrar större ekonomisk trygghet ... 162
G7. Höj pensionsåldern ... 163
G8. Babyboom ... 163
G9. Förbättra situationen för ensamstående föräldrar 163
G10. Uppräkna och uppvärdera underhållsstödet ... 163
G11. Underhåll utifrån faktiska kostnader ... 164
G12. Överför kostnaderna för försörjningsstöd till staten ... 164
G13. Slå ihop Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen ... 164
G14. Socialförsäkringssystemet ... 164
G15. Möjligheterna till social rehabilitering behöver säkerställas ... 164
G16. Vårt sociala skyddsnät måste fånga upp egenföretagare ... 165
G17. Sjukförsäkring för egenföretagare och övriga småföretagare ... 165
G18. Barnbidraget ska delas lika mellan föräldrarna – på sikt ... 165
G19. Större flexibilitet för sjukskrivna ... 165
G20. Omskolning vid sjukdom eller funktionsnedsättning ... 166
G21. Karriärväxlingar får inte innebära sämre pensionsvillkor ... 166
G22. Åldersoberoende pensionssystem ... 166
G23. Arbetslinjen ... 166
G24. Höjt tak för bostadstillägg för ålderspensionärer 166
G25. Höjt tak för bostadstillägg till pensionärer ... 166
G26. Individuell och lika garantipension ... 167
G27. Dold sambeskattning av gifta pensionärer ... 167
G28. Återbetalning av pensionsmedel ... 167

Avsnitt 3.3.2
Folkhälsa ... 168
G29. Folkhälsa ... 168
G30. Folkhälsa och dopning ... 168
G31. Folkhälsa och förebyggande hälsovård ... 168
G32. Antibiotikaresistens får inte omtolkas godtyckligt ... 169
G33. Ökad forskning för att motverka antibiotikaresistens ... 169
G34. Antibiotikaresistens ... 169
G35. Avskräckande bilder på cigarettpaket ... 170
G36. Nollvision för ett rökfritt Sverige år 2040 ... 170
G37. Utfasning av tobaksbruket ... 170
G38. Exportera folkhälsa – inte snus ... 171
G39. Avskaffa alkoholmonopolet ... 171
G40. Avskaffa Systembolagets monopol ... 171
G41. Sänkt åldersgräns för köp av alkohol ... 171
G42. Tillåt gårdsförsäljning i Sverige ... 171
G43. Gårdsförsäljning av öl och vin ... 172
G44. Gårdsförsäljning av vin ... 172
G45. Frihet från alkoholreklam ... 172
G46. Avkriminalisera droganvändning ... 173
G47. En narkotikapolitik grundad på forskning ... 173
G48. Bekämpa okända farliga droger ... 173
G49. Minska dödligheten bland missbrukare ... 174
G50. Samverka mer med kriminalvården ... 174
G51. Icke-kemiskt beroende också ett missbruk ... 174
G52. Likställ spelmissbruk med drogmissbruk ... 174
G53. Diagnosneutral rätt till missbruks- och beroendevård ... 175
G54. Missbruksvården ... 175
G55. Bostad först – drogfri sedan ... 175
G56. Hemlöshet är inget alternativ ... 175
G57. Förebygg mammors höga sjukskrivning ... 176
G58. Förebyggande hälsovård ... 176
G59. Folkhälsa ... 176
G60. Ökningen av övervikt, fetma och diabetes typ 2.. 176

G61. Livsmedelsverkets kostråd till allmänheten 176
G62. Vitamin D3-berika Sveriges invånare 176
G63. Skatt på socker 177
G64. Överför skolhälsovården till landstingen/regionerna 177

Avsnitt 3.3.3
Hälso- och sjukvård 177
G65. Patientens rätt att välja vård mellan landsting 177
G66. Vårdval 178
G67. Bibehåll och utöka den nationella taxan i sjukvården 178
G68. Boka tid hos doktorn via nätet 178
G69. Minska dataintrången i vården 178
G70. Hälso- och sjukvård 179
G71. Säkrare vård kräver en ändrad patientdatalag 179
G72. Tillgång till egen journal 180
G73. Akutsjukvården måste ha tillgång till patientens sjukvårdshistoria 180
G74. Så stärker vi patientens ställning 180
G75. Europeiskt samarbete kring organdonation och sällsynta sjukdomar 181
G76. Angående en jämlik sjukvård oavsett bostadsort 181
G77. Nationellt faktaunderlag för kataraktoperationer 182
G78. Förstatliga sjukhusen för en effektiv vård på lika villkor 182
G79. Sjukvården ska vara likvärdig 182
G80. Ökat statligt ansvar för högspecialiserad vård 183
G81. Förstatliga vården 184
G82. Statlig finansiering av högspecialiserad vård 184
G83. Förändring av sjukvårdens finansiering och organisation 184
G84. Avskaffa landstingen för rättvis och jämlik vård 184
G85. Förändra sjukvårdens struktur 185
G86. Utvidgade vårdcentraler 185
G87. Apotekare och läkemedelsförskrivning 185
G88. Inför ett SRHR-kapitel i partiprogrammet 186
G89. Dags att likställa munnen med övriga kroppen 187
G90. Tandvård måste ingå i högkostnadsskyddet 187
G91. Tydlig information om tandvård inklusive specialistvård 187
G92. Öka förståelsen för psykisk ohälsa 187
G93. Låt vårdpersonal ägna sig åt sina patienter 188
G94. Avskaffa informationsplikten 188
G95. Översyn av smittskyddslagen beträffande hiv 189
G96. Rätt till insemination på svenska sjukhus 189
G97. Utred varför alltför få läkare vill bli specialister i allmänmedicin 189
G98. Kunskap är makt, även när det gäller den egna hälsan 189
G99. Samordning av klinisk forskning på departementsnivå 190
G100. Främja kliniska prövningar 190
G101. Mammografi för äldre kvinnor 190
G102. Nationellt centrum för glesbygdsmedicin 191
G103. Centrum för samisk hälsa 191
G104. Skydda patienter från avstängda läkare 191
G105. Utveckla de legitimerade yrkena 192
G106. Förbjud omskärelse av pojkar 192
G107. Felaktig medicinering efter inköp av ny medicin 193
G108. Läkemedelsgenomgång inför förskrivning av nytt läkemedel 193
G109. Symbolmärk beroendeframkallande läkemedel 193
G110. Insatser för förtidigt födda barn 194
G111. Lågkolhydratkost före viktoperation 194
G112. Värna barn med sjukvårds- och tandvårdsrädsla 194
G113. Hälsofrämjande och förebyggande insatser på gymnasieskolorna 194
G114. Komplementärmedicin 195
G115. Språkkorrigering 195
G116. Jämställd vård i praktiken 195

Avsnitt 3.3.4
Äldreomsorg 195
G117. Äldreomsorgsfonder 195
G118. Friare äldreomsorg 195
G119. Livskvalitet och fri rörlighet för äldre i behov av hemtjänst 196
G120. Äldrepeng 196
G121. Äldreomsorg och nationella minoriteter 196
G122. Sluta bruka brukare 197
G123. Inför omsorgsplikt för unga 197
G124. Bättre beredskap för åldrandet 197
G125. Rätten att åldras med respekt 197
G126. Levnadsvillkor för par vars ena hälft drabbas av sjukdom 198
G127. Anhörigstöd 198
G128. Låt föräldrar vabba och barn vaffa 198
G129. Att få bo ihop i äldreomsorgen med nära vän eller släkting 198
G130. Stoppa även antalet självmord bland äldre 199

Avsnitt 3.3.5 Valfrihet i vård och omsorg 199
G131. Verklig valfrihet i omsorgen 199
G132. Underlätta för icke vinstdrivande, privata välfärdsorganisationer 199
G133. Lag om valfrihetssystem (LOV) i Sveriges samtliga kommuner 200

Avsnitt 3.3.6
Funktionsnedsättning 200
G134. När kraften inte räcker till 200
G135. Färgbaserade samhällssystem 200

Avsnitt 3.3.7
En bättre start för utsatta barn 201
G136. Hemmaplanslösningar är lösningen 201
G137. Kontakt med och hjälp av sociala myndigheter. 201
G138. Placerade barns rätt att bli hörda 201
G139. Placerade och omhändertagna barns skolgång 202
G140. Adoptioner 202
G141. Ersättning för lidande 202
G142. Uppmärksamma funktionsnedsatta barns utsatta situation 202
G143. Språkliga synpunkter 203

H: Ett hållbart samhälle 205

Programförslaget avsnitt 4–4.6 samt anslutande ämnen

Avsnitt 4
Inledning 205
H1. Hur begreppet ”ett hållbart samhälle” används i programförslaget 205
H2. Ett hållbart samhälle 205

Avsnitt 4.1
Miljö och klimat 205
H3. Betala ut additionellt klimatbistånd 205
H4. Sverige ska kunna gå före 206
H5. Bevara jordbruksmarken 206
H6. Energieffektivitet 206
H7. Livsstilsförändringar för klimatet 206

H8. Deklaration av enskilda avlopp ... 206
H9. Säkra rent dricksvatten och vattnets kretslopp ... 206
H10. Stoppa farliga kemikalier ... 207
H11. Återbruk ... 207
H12. Andra metoder för att bedöma välfärd och tillväxt ... 207
H13. Vi måste både mota och möta klimatförändringen ... 208
H14. Rötslam som farligt avfall ... 208
H15. Slut fosforns naturliga kretslopp, rädda Östersjön ... 209
H16. Koldioxidskatt i stället för utsläppshandel ... 209
H17. Återvinning av metaller vid kremering ... 209

Avsnitt 4.2
Energi ... 210
H18. Beroendet av importerad energi ska minska ... 210
H19. Energiomställning ... 210
H20. Grön skatteväxling ... 210
H21. Genomför skatteväxling på allvar ... 210
H22. Energisystemets klimatpåverkan ... 210
H23. Potentialen för förnybar energi ... 211
H24. Energi utan allmänt pladder ... 211
H25. Bioenergi ... 211
H26. Geotermisk energi ... 211
H27. Lagring och distribution av förnybar energi ... 211
H28. Stärk närboendes möjligheter att slippa vindkraft ... 211
H29. Vindkraft och värdefulla naturområden ... 212
H30. Värna de närboende ... 212
H31. Riktlinjerna för vindkraftsbuller måste skärpas ... 212
H32. Vindkraftsatsningen måste granskas ... 213
H33. Sänk vindkraftsmålet från 30 TWh till 10 TWh ... 213
H34. Fallrättigheter i vattendrag ... 213
H35. Förbättra existerande vattenkraft ... 214
H36. Åtgärder för biologisk mångfald i våra sjöar och vattendrag ... 214
H37. Ja till ny kärnkraft i Sverige ... 214
H38. Kärnkraft ... 214
H39. Kärnkraftsforskning ... 215
H40. Ny generation kärnkraft kan ta hand om atomsopor ... 215
H41. Ny kärnkraft för att återanvända ”utbränt” kärnbränsle ... 215
H42. Ansvar vid radiologiska olyckor ... 216
H43. Energi och kärnkraft ... 216
H44. Svensk elexport för minskade europeiska koldioxidutsläpp ... 216
H45. Starkare samarbete mellan de nordiska nationerna ... 216
H46. El-, telekom- och IT-infrastrukturen ... 217
H47. Bioenergi ... 217
H48. Nettodebitering för mikroproduktion av el ... 217
H49. Energimätning för energisparande i smarta elnät218
H50. Elgenererande solceller ... 218
H51. Teknikneutrala energilösningar ... 218
H52. Kärnkraft, vindkraft, kolkraft ... 219
H53. Stoppa effektskatten ... 219
H54. Sveriges tillgångar på uran bör utvinnas ... 220
H55. Europeiskt samarbete om kärnavfallshantering ... 220
H56. Strålning ... 220
H57. Fjärrvärmemonopolen ska släppa in tredje part ... 221

Avsnitt 4.3
Naturvård ... 221
H58. Bevara ängs- och hagmarker samt eklandskapet. 221
H59. Naturvård ett fortsatt prioriterat område ... 221
H60. Naturnära ... 221
H61. Ersättning för rovdjursangrepp ... 221
H62. Stärk bevarandeperspektivet i rovdjursförvaltningen ... 222
H63. Tydligare vargförvaltning ... 222
H64. En större del av vårt lands natur behöver skyddas222
H65. Marina reservat i Arktis ... 222
H66. Skapa kommunala register över natursköna platser ... 223

Avsnitt 4.4
Jordbruk, skogsbruk och fiske ... 223
H67. Livsmedel av hög kvalitet på bordet ... 223
H68. Miljöfrågor i samband med jord-, skogs- och vattenbruk ... 223
H69. Matkonsumtionen måste bära sina kostnader ... 224
H70. Stöd och marknadsregleringar för vatten-, jord- och skogsbruk ... 224
H71. Fördelningen av EU:s jordbruksstöd ... 224
H72. Rädda kvar odlingslandskapet och landets mjölkbönder ... 225
H73. Jordbruket ska ersättas för sina kollektiva nyttigheter ... 225
H74. Starkare skydd för gammelskogarna ... 225
H75. Skogsbruk ... 226
H76. Skydd av gammelskog ... 226
H77. Statens roll i skogsbruket ... 226
H78. Skogen är mer än turism och friluftsliv ... 226
H79. Lokalt skogsägande ... 226
H80. Ett långsiktigt hållbart fiske ... 227
H81. Bevarandet av jordbruksmark i samhällsbyggnadsplaneringen ... 227
H82. Talerätt i ärenden om jakt ... 227
H83. EU-rätten och jakt ... 227
H84. Viltvård och jakt ... 227
H85. Regler för företagare inom jord-, skogs- och vattenbruk ... 227
H86. Stadsnära odling och gröna städer ... 228
H87. Rädda ålfisket och ålens fortlevnad ... 228
H88. Att värna djurens rättigheter ... 228
H89. Lappmarkslagen − fri- och rättigheter i Norrbotten ... 229

Avsnitt 4.5
Transporter och infrastruktur ... 229
H90. Finansiering av vägar och järnvägar ... 229
H91. Strategi kring utbyggt vägnät ... 229
H92. Trafiksäkerhet även på E20 ... 230
H93. Järnväg i hela landet ... 230
H94. Ja till Norrbotniabanan för Europas skull ... 230
H95. Bygg höghastighetsjärnväg nu ... 230
H96. Nordiskt välstånd kräver moderna kommunikationer ... 231
H97. Bredbandsutbyggnad på landsbygden behöver statligt stöd ... 231
H98. Sveriges position som ledande IT-nation ... 232
H99. Bredbandsutbyggnad ... 232
H100. Avgiftsfritt wifi i offentliga miljöer ... 232
H101. Ett samordnat mobilnät ... 233
H102. Beredskap för IT-samhället ... 233
H103. Ett hållbart transportsystem ... 233
H104. Offentliga sektorns ansvar för framväxten av fossilfria energislag ... 234
H105. Cykel på kollektivtrafiken ... 234
H106. Cykel på allmänna kommunikationer ... 235

H107. Cykling – ett eget trafikslag ... 235
H108. Cyklismen ska bli en del av transportpolitiken ... 235
H109. Gemensamt kollektivtrafikkort i Sverige ... 235
H110. Underlätta för persontransporter på järnväg ... 236
H111. Statens ansvar för hållbar kollektivtrafik ... 236
H112. Förändrat reseavdrag till och från arbetet ... 236
H113. Höj reseavdragen för resor till och från arbete ... 236
H114. Fordonsskattens utformning ... 236
H115. Samhällsplaneringens roll i klimatarbetet ... 237
H116. Sjötransporter är viktiga för klimat och miljö ... 237
H117. Moderna trådbussar ... 237
H118. Gotlandstrafiken ... 237
H119. Goda kommunikationer ... 238
H120. Ostlänken ... 238
H121. Mer infrastruktur för pengarna ... 239
H122. Paradigmskifte inom tågbranschen ... 239
H123. Gör Räta linjen till Europaväg ... 240
H124. Infrastruktur för skoterleder ... 240
H125. Testverksamhet för järnvägsfordon ... 241
H126. Inför lag på att fyrhjulingar ska utrustas med störtbåge ... 241
H127. Minska risken för olyckor vid olycksdrabbade korsningar ... 241
H128. Motverka hänsynslösheten i trafiken ... 241
H129. Tillägg till trafikförordningen ... 241

Avsnitt 4.6
Bostäder ... 242
H130. Bostadssituationen i Sveriges storstäder ... 242
H131. Kommuners bestämmanderätt över stadsplanering och byggande ... 242
H132. Lokala byggkrav behövs ... 242
H133. Byggnormer och hyressättning ... 242
H134. Förbjud kommunala särkrav i byggreglerna ... 243
H135. Behåll energikraven ... 243
H136. Bygg Sverige tillgängligt ... 243
H137. En liberalare bygglagstiftning ... 243
H138. Planprocessen ... 244
H139. Sänkt moms på byggande ... 244
H140. Från buller till god ljudmiljö ... 244
H141. Finansiering av ny kollektivtrafik ... 245
H142. Ökad rörlighet och bättre utnyttjande av bostadsbeståndet ... 245
H143. De kommunala bostadsbolagen ... 246
H144. Inlåsningseffekter och stelhet ... 246
H145. Utelås inte ungdomar från bostadsmarknaden i landets storstäder ... 246
H146. Förbättrad rörlighet på bostadsmarknaden ... 246
H147. Underlätta byggande i mindre städer och på landsbygden ... 247
H148. Hyressättning ... 247
H149. Inför marknadshyror ... 247
H150. Unga ska inte bara ha jobb – de ska ha någonstans att bo också ... 247
H151. Jämställdhet i stadsplaneringen ... 247
H152. Bygg trähus högre än två våningar ... 248
H153. Avskaffa fastighetsskatten på obebyggda tomter ... 248
H154. Avskaffa tomträttsinstitutet för småhus ... 248
H155. Boende som stör ... 248
H156. Byggsanktionsavgifter ... 248
H157. Statlig mark till kommuner för bostäder eller naturvård ... 249
H158. Tillgänglighetsmärk alla lägenheter ... 249
H159. Bostadsmarknaden för äldre personer med för stort boende ... 249
H160. Slopa de kommunala byggloven ... 250
H161. Heltäckande bostadspolitik ... 250

J: EU-politik och internationella frågor ... 251

Programförslaget avsnitt 5.3.1–5.4.3 samt anslutande ämnen

Avsnitt 5.3.1
Ett starkt Europasamarbete ... 251
J1. Samarbetet i Norden och Europa gör Sverige rikare ... 251
J2. Liberalism – en ideologi för alla! ... 251
J3. Förenkla för europeiska medborgarinitiativ ... 251
J4. Underlätta europeiska valrörelser ... 251
J5. Alla demokratiska stater bör vara välkomna ... 252
J6. EU-assistans till kandidatländer och potentiella kandidatländer ... 252
J7. En europeisk konstitution ... 252
J8. Ett enklare och vassare EU ... 253
J9. Stark mekanism mot EU-centralism ... 253
J10. Folkvald ordförande för EU-kommissionen ... 253
J11. Stärkt demokratisk legitimitet för EU-kommissionen ... 253
J12. Förstärk EU:s subsidiaritetsprincip ... 254
J13. Nationella parlament i EU:s arbete ... 254
J14. Ett Europaparlament ... 255
J15. Nominera både män och kvinnor till EU-kommissionär ... 255
J16. Reformera EU:s budgetprocess ... 255
J17. Återförande av kompetenser till medlemsstaterna 255
J18. Lägg ned Regionkommittén och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén ... 255
J19. Överförande av kompetenser till EU ... 256
J20. Utveckla och förstärk EU-domstolen ... 256
J21. Transparens inom EU ... 256
J22. En europeisk unionsrevision ... 256
J23. Europaparlamentarikerna är oskyldiga ... 257

Avsnitt 5.4.1
Global utveckling ... 257
J24. Rättvis handel och etisk konsumtion ... 257
J25. Prioritera familjeplanering i biståndsarbetet ... 257
J26. Riktat bistånd för världens kvinnor ... 258
J27. Utrikespolitisk policy ... 258

Avsnitt 5.4.2
Säkerhets- och försvarspolitik ... 259
J28. Nato, EU-försvar och försvaret av friheten ... 259
J29. Kanada som Natoland ... 259
J30. Kanada är inte en amerikansk delstat ... 260
J31. Fler svenska poliser i internationella uppdrag ... 260
J32. Gemensam europeisk försvarsmakt ... 260
J33. En aktiv fredspolitik ... 261
J34. Nordens betydelse för säkerhets- och försvarspolitiken ... 261
J35. Återinför lokal allmän värnplikt ... 261
J36. Återinföra värnplikten med en könsneutral tillämpning ... 261
J37. Återinför allmän värnplikt ... 262
J38. Nej till värnplikt ... 262
J39. Dags att överge Jas 39 Gripen ... 262
J40. Värnplikt är varken liberalt eller ekonomiskt ... 263
J41. Grunden måste vara den egna förmågan ... 263

J42. Modernisera försvaret ... 263
J43. Behöver hela Sverige försvaras? ... 263
J44. Ett modernt försvar ... 264
J45. Gotland – viktigaste länken i Sveriges försvar ... 264
J46. Säkerhetspolitiskt råd ... 264
J47. Nedrustning ... 265
J48. Säkerhets- och försvarspolitik som en egen ämneskategori ... 265
J49. Materielanskaffningen inom försvaret ... 265
J50. Låt Försvarsmakten göra mer i egen regi ... 265
J51. Försvarsmedel till försvaret – inte till industripolitik ... 265
J52. Inför karriärväxlingsprogram i Försvarsmakten ... 266
J53. Luftförsvar av Island i stället för avsiktsförklaringar till Baltikum ... 266
J54. Samarbetet mellan polisen, räddningstjänsten och försvaret ... 266
J55. Överför Fas 3-medel till Försvarsmakten ... 267

Avsnitt 5.4.3
Stärk världens demokratikrafter ... 267
J56. Stärk både kvinnors och barns rättigheter ... 267
J57. Stå upp för frihandel fullt ut ... 267
J58. EU-sanktioner mot tredje land ... 267
J59. Dubbelt veto, mer kontroll ... 267
J60. Inför ett Demokratiernas förbund ... 267
J61. Avskaffa könsstympning av flickor och kvinnor ... 268
J62. Erkänn Palestina som egen stat ... 268
J63. Erkänn Västsahara som självständig stat ... 268
J64. Återskapa Tibet som självständig stat ... 268
J65. Språkliga synpunkter ... 269

K: Folkpartiet liberalernas organisation och stadgar ... 271

K1. Inför en rikslista i riksdagsvalet! ... 271
K2. Arbetet i koalitioner ... 271
K3. Folkpartiet behöver en plan för organisationen ... 271
K4. Var byggs valframgångar? ... 272
K5. Folkpartiets servicebank ... 272
K6. Jämställdhet inom Folkpartiet ... 272
K7. Länsförbundens uppföljning av könsfördelning i bolag ... 273
K8. Gör kvinnodagen och Europadagen till kampanjdagar ... 273
K9. Partibunden e-post till alla folkpartister ... 273
K10. Plats för landsmöten och riksmöten ... 274
K11. Schlagerliberaler, förenen eder! ... 274
K12. Tillgänglighet ... 274
K13. Tidsplanering på landsmötet ... 274
K14. Folkpartiet ska köpa svenska livsmedel ... 275
K15. Enhetlig medlemsavgift i Folkpartiet ... 275
K16. Mindre men vassare partistyrelse ... 275
K17. Färre heltidspolitiker i partistyrelsen ... 275
K18. Bredare kompetens i partistyrelsen ... 275
K19. Medlemsomröstning vid partiledarval ... 276
K20 Tidsbegränsning av politiska uppdrag ... 276
K21. Utred tidsbegränsning av politiska uppdrag ... 276
K22. Tidpunkt för antagandet av Europalista ... 276
K23. Motionsförfattares talartid på landsmötet ... 277
K24. Namnbyte ... 277
K25. Partinamnet ... 277
K26. Bättre stöd till Liberala ungdomsförbundet ... 277
K27. Liberala företagares ställning i Folkpartiet ... 278
K28. Liberala seniorers ställning i Folkpartiet ... 278
K29. Liberala kvinnors ställning som samverkande organisation ... 279
K30. Organisationsfrågor ... 279

Frihet i globaliseringens tid ... 281

Programkommitténs ursprungliga förslag till nytt partiprogram (mars 2013)

A: Liberal ideologi och allmänpolitik

Programförslaget avsnitt 1–1.1 och 6–6.1 samt allmänpolitiska motioner

Avsnitt 1 Inledning

A1. Beköna partiprogrammet

Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro, Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Helena Berggren, Västerås, Niklas Frykman, Eskilstuna, Charlotte Klötz, Ilsbo, Eva Kullenberg, Ängelholm, Lena Mahrle, Kallinge m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 1 punkt 2 ges lydelsen: ”Under århundraden har liberaler identifierat, bekämpat och rivit hinder för mäns och kvinnors frihet. Dessa insatser har lagt grunden till mycket av dagens samhälle, och arbetet fortsätter.”

2. att avsnitt 2 punkt 2 ges lydelsen: ”Sverige ska vara ett jämställt land där varje kvinna och man har chans att förbättra sin situation och den sociala rörligheten är hög. En människas bakgrund ska betyda mindre, och hennes förmåga, ambition och livsdrömmar ska betyda mer.”[1]

3. att avsnitt 2.1 punkt 3 ges lydelsen: ”En dynamisk ekonomi, trygga uppväxtvillkor, en skola med höga kunskapsmål, en välfungerande arbetsmarknad och starka sociala trygghetssystem är några områden som är viktiga för att varje man och kvinna kunna utveckla sin potential. Att motverka fördomar, grupptryck och intolerans är centralt för att öka jämlikheten. Att öka friheten för de människor som just nu lever i ’det glömda Sverige’ är en oskiljaktig del av dt socialliberala uppdraget.”[2]

4. att avsnitt 2.2.1 punkt 1 ges lydelsen: ”Förskolan ska ta tillvara barns naturliga lust att lära. Genom en blandning av lek och pedagogik utvecklas barn och lär sig om världen. En ambition ska vara att de flesta flickor och pojkar kan läsandets grunder när de lämnar förskolan.”[3]

5. att avsnitt 3.1 punkt 2 ges lydelsen: ”Marknaden fungerar bäst i samhällen som präglas av tillit, hederlighet och ansvarstagande, men också i sådana samhällen måste marknaden regleras genom politiska beslut. Lagar och regler ska slå vakt om äganderätt, konkurrens på lika villkor, rättssäkerhet och att enskilda män och kvinnor har likvärdiga och goda möjligheter att nå sina livsmål.”[4]

6. att avsnitt 3.1 punkt 3 ges lydelsen: ”Den enskilda människans skapande och arbete utgör grunden för vårt gemensamma välstånd och samhällets utveckling. Fri företagsamhet och fler kvinnor och män som tar steget att bli företagare är avgörande för hög sysselsättning och långsiktig konkurrenskraft i den svenska ekonomin.”[5]

7. att avsnitt 4.5 punkt 1 ges lydelsen: ”Människors frihet och välstånd gynnas av goda kommunikationer. Rörligheten för män och kvinnor, idéer, kapital, varor och tjänster ska underlättas, såväl i städer som på landsbygden. Så skapas nya möten, nya idéer och ökad dynamik i samhället och i ekonomin.”[6]

8. att avsnitt 5.1 punkt 5 ges lydelsen: ”Politiken ska bidra till att det civila samhället ges goda förutsättningar för både flickor och pojkar. Det ska vara enkelt och uppskattat att engagera sig i en idrottsklubb, scoutklubb, folkbildningsorganisation, social hjälporganisation, intresseorganisation eller någon annan del av det civila samhället.”[7]

I arbetet med jämställdhetsintegrering och gender budgeting arbetar man bland annat med att beköna styrdokumenten. Detta görs för att tydliggöra att kvinnor och män har olika villkor i samhället. Genom att beköna styrdokumenten ger man ett uppdrag att också följa upp, inte bara hur det ser ut för enskilda individer, utan också för gruppen kvinnor och gruppen män.

Liberala kvinnor har identifierat ett antal punkter i förslaget till partiprogram som vi skulle vilja beköna. Ett exempel är läsning, där vi anser att det är viktigt att beakta pojkars och flickors läsförmåga utvärderas särskilda från varandra. Rent statistiskt skulle läsförmågan kunna öka hos eleverna i skolan, trots att läsförmågan hos en grupp försämras relativt sett. Vi vet utifrån modern skolforskning att pojkars läsförmåga försämras relativt flickors.

A2. Jämställdhetsintegrera partiprogrammet

Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro, Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Jessica Bagge, Hägersten, Helena Berggren, Västerås, Charlotte Klötz, Ilsbo, Eva Kullenberg, Ängelholm, Lena Mahrle, Kallinge m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 1 kompletteras med en ny punkt med lydelsen: ”För att alla kvinnor och män ska kunna ha jämställda rättigheter, skyldigheter och villkor behövs liberala feministiska reformer, där män och kvinnor arbetar med att se bortom könsrollernas begränsningar och jobbar för att skapa förutsättningar för ett mer jämställt samhälle.”

2. att avsnitt 2.2.2 punkt 4 ges lydelsen: ”Utbildningssystemet ska inte vara värderingsfritt. Skolan ska aktivt verka

1. Yrkandet hänvisat till område B, Utbildning och kultur.
2. Yrkandet hänvisat till område B, Utbildning och kultur.
3. Yrkandet hänvisat till område B, Utbildning och kultur.
4. Yrkandet hänvisat till område E, Ekonomi.
5. Yrkandet hänvisat till område E, Ekonomi.
6. Yrkandet hänvisat till område H, Ett hållbart samhälle.
7. Yrkandet hänvisat till område D, Rättsfrågor och demokrati.

för demokrati, jämställdhet och mänskliga rättigheter. Genom hela utbildningssystemet behövs aktivt genusarbete för att flickor och pojkar ska möta likvärdiga förväntningar och få likvärdiga chanser."[1]

3. att avsnitt 2.3 punkt 5 ges lydelsen: "Det offentliga ska på alla nivåer gynna mångfalden och jämställdheten i kulturlivet, öka kulturens tillgänglighet för hela befolkningen och skapa ekonomiska förutsättningar även för sådan kultur som är av hög kvalitet utan att vara kommersiellt lönsam."[2]

4. att avsnitt 2.4.1 punkt 1 ges lydelsen: "Det liberala jämställdhetsuppdraget tar sikte på kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt. Det handlar om att frigöra individen genom att bekämpa den bristande jämställdheten, frigörande från de rådande könsstrukturerna och de värderingar som ligger bakom."[3]

5. att avsnitt 2.4.1 punkt 12 ges lydelsen: "Mäns våld och förtryck mot kvinnor är den mest extrema uttrycket för kvinnors utsatthet och har sin grund i synen på kön, makt och sexualitet. Alla former av våld i relationer och könsrelaterat våld ska förebyggas. Sexualbrottslagstiftningen måste utgå från brottsoffrets rätt till sexuell integritet. Insatserna för att förebygga och förhindra könsrelaterat våld måste fokusera på förövarna. Dömda ska genomgå behandling."[4]

6. att avsnitt 3.2.2 punkt 11 ges lydelsen: "Utbildning om hur det svenska samhället fungerar ska vara obligatoriskt för alla som flyttar till Sverige."[5]

7. att avsnitt 3.3.1 punkt 9 ges lydelsen: "Den viktigaste faktorn för att ge barn en ekonomiskt trygg uppväxt är goda förutsättningar för föräldrar att kunna försörja sig och sin familj. Goda möjligheter att kombinera arbete och föräldraskap, bland annat genom tillgång till barnomsorg även på obekväm arbetstid, är en central del av en liberal familjepolitik."[6]

8. att avsnitt 3.3.3 punkt 6 ges lydelsen: "Den som behöver vård på sjukhus ska ha rätt att ligga i eget rum. Detta är viktigt för både privatlivets och patientsäkerhetens skull. Skulle det förekomma rum med flera sängar, ska män och kvinnor ha rätt att inte behöva dela rum med någon av det motsatta könet."[7]

9. att avsnitt 5.3.1 punkt 1 ges lydelsen: "Samarbetet i Europa gör Sverige rikare, gör vår omvärld tryggare och ger oss möjlighet att lösa gränsöverskridande problem. Fred, demokrati, jämställdhet och mänskliga rättigheter, brottsbekämpning, ekonomi, handel och hållbar utveckling är några av de frågor som Europas länder behöver hantera gemensamt och där Sverige ska vara med och göra en insats. Som liberaler vill vi att Sverige ska delta fullt ut i Europasamarbetet."[8]

1. Yrkandet hänvisat till område B, Utbildning och kultur.
2. Yrkandet hänvisat till område B, Utbildning och kultur.
3. Yrkandet hänvisat till område C, Jämställdhet och likabehandling.
4. Yrkandet hänvisat till område D, Rättsfrågor och demokrati.
5. Yrkandet hänvisat till område F, Migration och integration.
6. Yrkandet hänvisat till område G, Social välfärd.
7. Yrkandet hänvisat till område G, Social välfärd.
8. Yrkandet hänvisat till område J, EU-politik och internationella frågor.

Om man ska kalla sig ett liberalt feministiskt parti är det viktigt att man har på sig "genusglasögonen" hela tiden. Jämställdhet är ett paraply som spänner över alla partiprogrammets områden. Liberala Kvinnor har hittat en rad förbättringsområden i förslaget till nytt partiprogram. I denna motion presenteras de lite enklare, där det kan handla om att lägga till ett ord, eller att förändra texten en aning.

A3. Tydligare om jämställdhet i partiprogrammets inledning

Ann Sofi Löfstedt, Skellefteå, Maj-Britt Elmvik, Trollhättan, Ida Lindh, Skellefteå, Andreas Westerberg, Skellefteå, Lars Åhman, Skellefteå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 1 punkt 6 får följande lydelse: "För att alla människor ska känna trygghet när förändringarna går allt snabbare behövs en socialliberal politik för stabila välfärdssystem som ger stöd och ger individen nya livschanser. Skillnaden i ekonomisk makt mellan kvinnor och män ska utjämnas."

Arbetet för jämställdhet är historiskt sett en folkpartistisk paradgren. Glädjande nog är det också en fråga som lyfts fram tydligare i rikspolitiken. Därför vore det utmärkt att också i partiprogrammets inledning – det avsnitt som flest potentiella väljare läser – tydligare peka på det jämställda samhälle Folkpartiet vill ha.

Av det skälet föreslår vi att inledningens sjätte punkt får en tilläggsmening, en mening som vi "lånat" från avsnitt 2.4.1 punkt 8. Frågan om jämn ekonomisk makt mellan könen känns som den allra mest centrala frågan och därför passar den utmärkt också i programmets inledning.

Avsnitt 1.1 Liberalismen

A4. Liberalism och egoism

Mikael Ståldal, Stockholm, Andreas Froby, Tullinge, Niklas Frykman, Eskilstuna, Dietmar Gleich, Falun, Edwin Hovemyr, Falköping, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Rudi Mölling, Jönköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att tredje meningen i punkt 3 i avsnitt 1.1 stryks

I stort sett alla människor drivs i grund och botten av ett visst mått av egoism. Att hävda att liberal individualism är oförenlig med egoism blir därför att hävda att liberalismen är oförenlig med människans natur.

Däremot är liberalism oförenlig med ohämmad egoism utan respekt för andra människor.

Liberalism handlar om att tillåta människor ge utlopp för sin inneboende egoism inom vissa givna ramar, som förenklat handlar om att man alltid måste respektera andra människors rättigheter.

Socialism är en ideologi som strävar efter att helt och hållet undertrycka människors inneboende egoism, och det fungerar som bekant tämligen dåligt.

A5. Grundlagarna och den offentliga makten

Ingemund Hägg, Uppsala, Lars Hallén, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 1.1 punkt 8 ges följande lydelse: ”Det liberala samhället förutsätter politisk frihet. Den offentliga makten ska vara begränsad och utövas genom folkstyre som skyddas och regleras genom av medborgarna beslutade grundlagar. Liberalismen förutsätter att all offentlig makt får en tydlig gräns genom att den grundas på rättsstatens principer om rättssäkerhet. Det är medborgarna som ska besluta om vilka uppgifter som ska behandlas inom ramen för den offentliga makten.”

Avsnitt 1.1 i förslaget till nytt partiprogram handlar om liberalismen. I punkt 8 behandlas den offentliga makten och indirekt om rättsstaten. Grundlagarnas fundamentala betydelse bör komma till uttryck i denna punkt. Uttrycket ”den gemensamma sfären” är olycklig och kan leda till tolkningen att det är något som är givet och som på något sätt existerar oberoende av politiska beslut. I en framställning som grundar sig på liberalismen bör man i stället tala om uppgifter som medborgarna valt att hantera gemensamt genom offentlig makt. Den sista meningen i punkt 8 kan utgå eftersom den är en truism och eftersom den talar om vad liberalism inte är, vilket i detta sammanhang är onödigt och försvagar punkten.

A6. Enskild frihet genom kollektiva beslut

Folkpartiet liberalerna Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i punkt 8 i avsnitt 1.1 infoga följande text före sista meningen: ”Ökad individuell frihet förutsätter dock ofta kollektiva beslut.”

Förslagen till skrivning i partiprogrammets ideologiska avsnitt är genomgående välformulerade.

Vi finner dock att i det ideologiska spänningsfältet mellan envars frihet och enskilt ansvar – det som benämns social liberalism – saknas motivet för varför kollektiva beslut ofta behövs för att leda till ökad individuell frihet.

Det är särskilt uppenbart när förbrukning av jordens resurser – eller mer konkret t.ex. behovet av kollektivtrafik eller saker som social trygghet och omsorg, bostäder för många eller elförsörjning – kommer på tal, att ökad individuell frihet förutsätter kollektiva beslut och gemensam finansiering.

A7. Jämställdhet är inte en fråga om feminism

Tomas Ekermo Karlsson, Nyköping, Maj-Britt Elmvik, Trollhättan, Annica Pettersson, Katrineholm, Ulf Sjöberg, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att första meningen i avsnitt 1.1 punkt 11 ändras till: ”Liberalism rör kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt.”

Jämställdhet och lika rätt frihet, ansvar och makt torde vara en självklar ståndpunkt för en liberal. Det är ju just detta som är själva grundtanken i den liberala ideologin.

Men genom att betona att det är feminismen och inte liberalismen i sin helhet som har till uppgift att behandla frågor som rör jämställdhet skjuter man därmed också över ansvaret för dessa frågor från att gälla alla liberaler till att hamna hos en specifik gruppering, de liberala feministerna. Det innebär samtidigt att alla de som inte kallar sig feminister skulle kunna avsäga sig sitt ansvar för arbetet för jämställdhet mellan könen, vilket så klart är felaktigt. Jämställdhet berör alla, såväl feminister som maskulinister som övriga. Och ansvaret för ett jämställt och rättvist Sverige ligger hos var och en av oss.

Genom att, som i nuvarande ordalydelse, fokusera på ordet feminism pekar man ut jämställdhet som en avvikande norm övriga liberaler inte fullt ut kan ställa sig bakom. Det skapar en ”vi och dom”-känsla, med ”vanliga” liberaler på ena sidan och liberala feminister på andra sidan, precis den typ av genus- och könsnormsuppdelning som är en grundsten i patriarkala och matriarkala strukturers uppbyggnad, reproduktion och fortlevnad.

Att vara liberal är i grunden att vara för jämställdhet oavsett din nästas kön, etnicitet, religion etc. men också oavsett vem du själv är eller vad du väljer att kalla dig. Därför behövs en markering att jämställdhetsarbete är alla liberalers uppgift.

A8. Att verka för jämställdhet och mot könsdiskriminering

Lars Hallén, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 11 i avsnitt 1.1 omformuleras till: ”Liberal feminism handlar om att se strukturer som lägger hinder i vägen för kvinnor kopplat med en vilja att åtgärda detta med lösningar som utgår från den enskilda individen. Jämställdhet mellan könen är ett vidare begrepp som gäller lika rättigheter och skyldigheter för kvinnor och män avseende bland annat frihet, ansvar och makt. Det liberala uppdraget går ut på att se till att staten säkerställer dessa likvärdiga förutsättningar genom könsneutral lagstiftning och annan verksamhet som bidrar till att frigöra individerna från begränsningar baserade på sociala attityder och föreställningar.”

2. att punkt 2 i avsnitt 2.4.1 omformuleras till: ”Sverige är ett av världens mest jämställda länder. Juridiska regler och kulturella attityder begränsar dock alltjämt i vissa sammanhang individens frihet och möjlighet att delta fullt ut i samhället. Könsneutral lagstiftning måste införas inom alla områden och kulturellt betingade könsdiskriminerande normer måste bekämpas. Det undantag i regeringsformens förbud mot diskriminering (regeringsformen 2 kap. 13 §) som medger könsdiskriminering av individer för att uppnå kollektiva effekter måste avskaffas.”[1]

3. att punkt 4 i avsnitt 2.2.1 omformuleras till: ”Förskolan ska ge en trygg och säker omsorg. Verksamheten ska ledas av legitimerade förskollärare och bedrivas med respekt för pojkars och flickors förutsättningar och intressen.”[2]

I 2009 års partiprogram finns en väl balanserad formulering om liberal feminism enligt följande: ”Liberal feminism handlar om att se strukturer som lägger hinder i vägen för kvinnor kopplat med en vilja att åtgärda detta med lösningar som utgår från den enskilda individen”. I det nya partiprogrammet har denna formulering ersatts med ett flertal punkter som innebär missvisande verklighetsbeskrivning och

1. Yrkandet hänvisat till område C, Jämställdhet och likabehandling.

2. Yrkandet hänvisat till område B, Utbildning och kultur.

A

löslig, strukturalistisk analys. Det står i kontrast till de principer om liberalismens innehåll som åberopas i programmets inledning. Det är främst tre punkter som måste ändras, nämligen punkt 11 i avsnitt 1.1, punkt 2 i avsnitt 2.4.1 samt punkt 4 i avsnitt 2.2.1, och dessutom behöver en punkt läggas till som täpper till luckan i grundlagen som tillåter könsdiskriminering (regeringsformen 2 kap. 13 §: ”Lag eller annan föreskrift får inte innebära att någon missgynnas på grund av sitt kön, om inte föreskriften utgör ett led i strävanden att åstadkomma jämställdhet mellan män och kvinnor”). Den punkten läggs in i punkt 2 i avsnitt 2.4.1 enligt yrkande 2.

Yrkande 1 som innebär en omformulering av punkt 11 i avsnitt 1.1 motiveras av att jämställdhet baserad på individers rättigheter utan kollektiv särbehandling är en liberal grundprincip. Feminism bör inte användas som en beteckning för alla jämställdhetssträvanden.

Yrkande 2 som innebär en omformulering av punkt 2 i avsnitt 2.4.1 motiveras av att kvinnors rättigheter har varit eftersatta men att kvinnosaksrörelsen har varit framgångsrik och att Sverige nu är ett av världens mest jämställda länder. Att förneka det kränker många kvinnors långvariga och uthålliga kamp. Kulturellt betingad diskriminering, främst av kvinnor men även av män, är dock ett tilltagande problem. Det finns också åtskilliga lagar som inte är könsneutrala och som diskriminerar män. Den fortsatta kampen mot könsdiskriminering bör därför betecknas som strävan efter jämställdhet och inte hänföras till feminism, särskilt inte när det gäller pojkars och mäns rättigheter. Att i sammanhanget åberopa den kontroversiella postmodernistiska tesen om patriarkala strukturer visar brist på kunskap. Tesen om de osynliga patriarkala strukturerna är empiriskt obelagd och analytiskt kontroversiell och måste därför strykas. Den liberala feminismens insatser erkänns genom att formuleringen från 2009 års partiprogram läggs in som första mening i punkten, och punkten avslutas med att möjligheten till könsdiskriminering tas bort ur grundlagen.

Yrkande 3 som innebär en omformulering av punkt 4 i avsnitt 2.2.1 motiveras av att ”aktivt genusarbete” är ett kontroversiellt begrepp mot bakgrund av att det lätt slår över i konformistisk och tvingande genuspedagogik som också kan komma i konflikt med andra pedagogiker till nackdel för barns rättigheter.

A9. Programförslagsändringar om feminism

Berthold Lindersten, Uppsala, Lars Hallén, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 1.1 punkt 11 orden ”liberal feminism” ersätts med ordet ”liberalismen”

I inledningen under avsnitt 1.1 står följande i punkt 11:

> *”Liberal feminism handlar om kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt. Det liberala uppdraget går ut på att frigöra individen från de begränsningar som bristande jämställdhet innebär, och bekämpa de attityder och föreställningar som ligger bakom.”*

Folkpartiet har under hela sin existens verkat för jämställdhet mellan män och kvinnor. I själva verket är detta en självklar del i själva begreppet liberalism. Vi har nått långt i denna strävan men en del återstår. På senare tid har begreppet feminism börjat användas mera frekvent. Den exakta innebörden är dock inte tydlig. Begreppet bör ju betyda att man vill verka för åtgärder som stödjer kvinnor. Vilka ska då dessa åtgärder vara? Vi vet att partiet Feministiskt initiativ snart efter sitt bildande delades upp i tre fraktioner som tolkade begreppet helt olika. Nu kommer Folkpartiet i sitt programförslag med ytterligare en tolkning.

Liberal feminism sägs handla om kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt. Men detta mål har vi ju alltid haft i Folkpartiet utan att kalla det feminism. Vi har kallat det strävan efter jämställdhet. Vad är det för fel på det begreppet? Eftersom ordet feminism används i så många betydelser, med olika värderingar bakom och med olika förslag på åtgärder så är begreppet så mångtydigt att man inte vet vad som avses. Vi kan ju knappast som liberaler varje gång vi använder begreppet citera programtexten om vad just liberal feminism betyder.

Vidare är det ju så att om det är män som ska frigöras från sina begränsningar, t.ex. genom att man vill genomföra åtgärder i skolan för att pojkar ska arbeta lika flitigt som flickorna nu gör, så känns det minst sagt konstigt att kalla sådana åtgärder för feministiska. Samma sak gäller t.ex. för åtgärder för att få fler män till förskolan och till olika vårdyrken.

A10. Språkliga synpunkter

Johan Strandberg, Saltsjö-Boo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 1 punkt 2 ordet ”till” blir ”för” i den andra meningen

2. att i avsnitt 1 punkt 4 ordet ”socialliberala” tas bort

3. att i avsnitt 1 punkt 5 ordet ”socialliberala” tas bort

4. att i avsnitt 1 punkt 5 de 15 sista orden ersätts av till exempel ”förbättringar för sjuka och handikappade”

5. att i avsnitt 1 punkt 5 kommatecknet i den andra meningen tas bort

6. att i avsnitt 1 punkt 6 ordet ”socialliberal” tas bort

7. att i avsnitt 1 punkt 7 ordet ”socialliberal” tas bort

8. att i avsnitt 1.1 punkt 7 den andra meningen är för lång och på något sätt borde förändras

9. att i avsnitt 1.1 punkt 9 det åttonde ordet i den sista meningen ersätts av ”demokratiska länder”

10. att i avsnitt 1.1 punkt 16 de sex sista orden ersätts av ”så att en sund konkurrens upprätthålls”

11. att i avsnitt 1.1 punkt 7 ordet ”samt” placeras efter ”föreningsfrihet”

Förvirrande är att det står om till exempel ”liberal feminism” men om ”socialliberal miljöpolitik”. I partiprogrammet som jag fick hemskickat 2004 står det om ”liberal miljöpolitik”. Ordet ”socialliberal” trodde jag användes som kännetecken för inte ett enskilt förslag eller förslagen på ett politikområde utan bara för en politik i dess helhet. I 2003 års partiprogram används heller inte ordet ”socialliberal” många gånger. Syftet med att många gånger använda ordet ”socialliberal” är väl att försöka framstå som anhängare av förbättringar för sjuka och handikappade. Ståndpunkten att de som har det svårast framför allt behöver kunskap och bildning tyder på att inte mycket has till övers för sociala reformer. Språkrådet anser för övrigt att kommatecknet i den andra meningen under punkt 1.5 inte behövs och ger följande motivering: ”Satsen som följer på ordet ’och’ är inte en huvudsats. En huvudsats måste ha både

ett predikat och ett subjekt. Den här delen av meningen, med andra ord slutet av meningen, delar subjekt med början av meningen. Frasen 'en skola' fungerar som gemensamt subjekt för hela meningen." Sketch från riksdagsgruppen: Partiledaren: – Vi behöver ompröva vår hållning i fråga om mandatperiodernas längd. De borde bli kortare. Riksdagsgruppen: – Ja. Väljarna måste väl få säga sitt. Under fyra år hinner mycket hända. Lars Leijonborgs initiativ var kanske inte så lyckat. Partiledaren: – Nej. Jag bara skojade. Det är klart de ska vara fyraåriga. Riksdagsgruppen: – Jaså, ska de vara fyraåriga? Okej. Vi kör fyraåriga, då.

A11. Språkliga synpunkter

Johan Strandberg, Saltsjö-Boo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 1.1 punkt 8 ordet ”ingen” ersätts av till exempel ”liten”

2. att i avsnitt 1.1 punkt 9 ”stor” placeras före ”individuell”

3. att i avsnitt 1.1 punkt 1 ordet ”hennes” ersätts av ”människans”

4. att i avsnitt 1.1 punkt 14 ”hon” ersätts av exempelvis ”den enskilde”

Under avsnitt 1.1 punkt 8 står det att frihet saknas i ett samhälle där den politiska makten tar över människors privatliv men viss frihet har alla människor. Därför borde också till exempel ordet ”stor” placeras före orden ”individuell frihet” i avsnitt 1.1 punkt 9.

Under avsnitt 1.1 punkt 1 borde ordet ”hennes” i den andra meningen ersättas av ”människans”. Enligt Språkrådet är det gångbart med ”hennes” eftersom ”människa” förr var ett feminint substantiv i svenskan”. ”Att man brukar tala om människor som ”hon” är alltså en rest från ett äldre system”, menar Språkrådet och fyller på med följande meningar: ”Men även om det är tradition att tala om människor som något feminint kan det vara bra att välja ett könsneutralt alternativ. Då riskerar man inte att exkludera andra kön från uttalandet. Att upprepa substantivet ”människa” är både neutralt och tydligt.” Språkrådet avråder för övrigt på sin internetsida ”från att använda ”hon” som könsneutralt pronomen”.

Avsnitt 6
Liberalismen – en frihetsrörelse samt allmänpolitiska motioner

A12. Liberala kvinnors bidrag till frihetsrörelsen

Jessica Bagge, Hägersten, Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Helena Berggren, Västerås, Cecilia Elving, Stockholm, Jonas Wedin Forsberg, Piteå, Hanna Gerdes, Stockholm, Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 6 punkt 5 ges lydelsen: ”Den svenska liberalismen har alltid varit en bred rörelse som samlat människor från stad och land, från kulturradikaler till frisinnade med förankring i folkrörelserna. I den viktiga rösträttfrågan spelade liberaler huvudroller för att allmän och lika rösträtt för kvinnor och män blev verklighet när Nils Edéns ministär drev igenom detta 1918. Stridbara kvinnor som Anna Whitlock och Selma Lagerlöf reste land och rike runt och pläderade för kvinnors rättigheter vilket banade väg för att en av grundpelarna i demokratin slogs fast. Selma Lagerlöf var också en av initiativtagarna till Folkpartiets bildande [...]”

Liberala kvinnor spelade en avgörande roll i den kamp som 1918 ledde fram till att liberalen Nils Edéns ministär kunde införa allmän och lika rösträtt för män och kvinnor. Några framträdande exempel är bland andra Anna Bugge Wicksell och Anna Whitlock som var mycket aktiva i rösträttsrörelsen LKPR. Bugge Wicksell var också med och utformade den första motion som Karl Staaffs ministär lade i ärendet 1912, och Selma Lagerlöf skrev den petition som låg bakom den stora namninsamlingen för kvinnlig rösträtt. Utan dessa och många andra liberala kvinnor som gjorde skillnad hade vi kanske fått vänta ännu längre.

Detta stolta liberala arv från dem som såg till att en av hörnpelarna i en liberal demokrati genomfördes – med Selmas ord: ”alla de som lyda ett land lagar också böra få vara med och stifta dem” – borde understrykas tydligare.

A13. Viktiga jämställdhetspolitiska bidrag

Jessica Bagge, Hägersten, Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Helena Berggren, Västerås, Cecilia Elving, Stockholm, Hanna Gerdes, Stockholm, Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro, Jan Jönsson, Skärholmen m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 6.1 punkt 7, första meningen, avslutas med orden: ”[...] och det var liberaler som krävde en lag mot könsdiskriminering och som införde barnomsorgsgaranti och den första pappamånaden.”

Nämnas bör också de landvinningar som Folkpartiet genom Bengt Westerberg gjort för jämställdheten, framför allt pappamånaden och barnomsorgsgarantin. Dessa mycket viktiga reformer har avsevärt underlättat kvinnors möjligheter att kombinera familj och förvärvsarbete samt understryker männens roll som pappor.

A14. Glöm inte att vi är liberaler!

Bo Lindström, Malmö, Herman Berger, Malmö, Rose-Marie Fihn, Nol, Agneta Isacsson, Stockholm, Catharina Keller, Malmö, Jörgen Larsen, Malmö, Mathias Lindow, Österskär, Carl-Olov Rindstål, Bunkeflostrand

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att vi bör använda ordet liberal oftare

Förslaget innebär att vi bör använda honnörsordet liberal så ofta som möjligt, internt och externt. I valrörelsen: Rösta liberalt, rösta på Folkpartiet. Vi är det liberala partiet. We are the liberal party och så vidare!

Vårt partinamn är Folkpartiet liberalerna. Tyvärr faller ordet liberal ofta bort när vi talar och skriver om oss – och när andra gör det. I mycket av vårt propagandamaterial, affischer, knappar etc. står det bara Folkpartiet, liksom i medier och i kommunala handlingar.

Nu håller Centerpartiet på att försöka sno det fina ordet liberal från oss. Ska vi låta dem göra det utan att reagera?

A15. Låt barnen få en egen minister – en barnminister

Ann-Cathrin Larsson, Örbyhus, Rose-Marie Fihn, Nol

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska verka för att barnen får en egen minister

I dag får barnen dela minister med våra gamla. En del frågor som rör barn landar ibland på socialministerns bord.

Under alliansens regeringstid har det hänt en hel del positivt i frågor som direkt rör barn och snart hoppas vi att barnkonventionen kommer att bli svensk lag. Mycket arbete ligger dock framför oss innan vi på allvar kan hävda att Sverige är helt barnvänligt.

En viktig del i att få fokus på barnen och deras rättigheter är att skilja på ministerns ansvarsområde och låta barnen få en egen minister. En barnminister

A16. Dags för en stadsminister

Mathias Lindow, Österskär

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska verka för att det införs en stadsminister

Sverige har den snabbaste urbaniseringen i Europa och Stockholm och Malmö är två av de städer i Europa som växer snabbast. Den attraktiva staden som samlar människor från alla håll skapar också stora utmaningar när det gäller bostäder, infrastruktur, kollektivtrafik men även inom vård skola och omsorg. Ska städerna runt om i Sverige kunna växa på ett hållbart och klimatsmart sätt så måste vi få en sammanhållande stadspolitik. Och kan vi ha en landsbygdsminister så bör vi även kunna ha en stadsminister.

A17. Inför en turistminister

Michelle Winkel, Göta, Sinikka Andersson, Västerås, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Maria Lundqvist-Brömster, Håknäs, Lars-Åke Davidsson, Hässelby, Anne-Marie Ekström, Borås, Maj-Britt Elmvik, Trollhättan, Rose-Marie Fihn, Nol, Agneta Isacsson, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för attt regeringen tillsätter en utredning så att en minister med ett tydligare uppdrag ska driva turismfrågorna i Sverige – en turistminister med andra ord

Bejaka och utveckla turismsektorn. Turismen är en framtidsbransch med stor utvecklingspotential. Den växer kontinuerligt och räknas numera som en av Sveriges största basnäringar. Turismen har stor betydelse för tillväxt och arbetstillfällen i både stad och landsbygd.

Utan turismen skulle servicen vara begränsad på många orter. Restaurangerna färre, butiksutbud och evenemang mer begränsat, varför turismen utöver arbetstillfällen och intäkter också ökar utbudet för många bofasta. Matlandet Sverige har givit småskalig livsmedelsförädling en skjuts framåt.

Inkomster för enskilda och företag samt skatte- och momsintäkter till statskassan är betydande.

Sverige lockar besökare från hela världen, där inte minst vår unika natur är en stor tillgång. Intresse för ekoturism ökar stort. Den lokala och regionala utvecklingen är beroende av en livskraftig turismnäring, som till skillnad från många andra näringar är lokal, kan inte flyttas som många andra näringar, den konsumeras på plats. Det är viktigt att turismen får förutsättningar för att verka på årsbasis.

Besöksnäringen växer kraftigt i hela Sverige och utländska besökare beräknas öka mycket kraftigt de kommande åren. Enligt flera presenterade undersökningar finns förutsättningar för turistnäringen att fördubbla sin omsättning under den kommande tioårsperioden, från 250 miljarder kronor till 500 miljarder kronor per år, vilket innebär en betydande tillväxt på årsbasis. För att möta detta behov och klara av att hantera denna kraftiga tillväxt krävs en samordning mellan berörda myndigheter, men också en insikt att se turismens betydelse och därmed en politisk vilja att underlätta för turismföretag att starta och utvecklas.

Likvärdiga konkurrensvillkor med företag i andra länder måste eftersträvas.

A18. Samhällsutvecklingen

Folkpartiet liberalerna Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att fler ser partipolitik som ett sätt att påverka och medverka i samhällsutvecklingen

Ett bekymmer 2013 och sedan länge är att det ofta betraktas som mer trovärdigt att vara partipolitiskt ”oberoende” eller rent av ”opolitisk”.

Att som vald beslutsfattare tvingas ta ansvar för svåra avvägningsbeslut, uppskattas sällan av den som står utanför partipolitikens spänningsfält.

Genom att den partipolitiskt aktive i motsats till ej partiaktiva underställs väljarnas prövning i val, både vederbörandes åsikter, argument och personlig lämplighet, sker en granskning som den ej partiaktive undkommer. Denna vik-

tiga skillnad hamnar ofta i skymundan. Politikerföraktet är åtminstone verbalt spritt.

Antalet medlemmar i de flesta partier faller. Orsakerna är i huvudsak tre:

Trots att det finns fler politiskt kunniga medborgare än någonsin, är en utbredd uppfattning att medlemskap kräver att man omfattar alla eller nästan alla ståndpunkter ett parti förfäktar. Aktiva partimedlemmar vet att verkligheten är annorlunda. Få är intresserade av alla frågor. Medlemskap handlar främst om att verka inom en politisk sfär där den ideologiska övertygelsen är det som förenar. Så blir medlemskapet idémässigt utmanande, givande och förnyande.

Politikens mötesformer är, från riksdagsutskott till den lokala partiföreningen, ofta styrda av en agenda som gör arbetet dagordningsstyrt. Särskilt för alla som hellre vill diskutera och pröva idéer och argumentens bärkraft än att fatta beslut i paragrafens form känns partipolitiken därmed snäv. Att hitta nya debattformer som går att förena med det också nödvändiga stadge- och dagordningsbundna är därför en utmaning för varje rörelse som har ambitionen att vara något utöver en intresse- eller enfrågerörelse.

Det politiska arbetet tar mycket tid. Mången vill begränsa den egna insatsen till det som särskilt berör eller uppfattas som intressant. Konkurrensen om människors tid är hård.

Medlemsutvecklingen i Folkpartiet vid utgången varje år från 1960 ser ut sålunda:

1960	89 528	
1961	88 845	(– 683)
1962	85 136	(– 3 709)
1963	89 813	(+ 4 677)
1964	88 542	(– 1 271)
1965	87 368	(– 1 174)
1966	86 232	(– 1 136)
1967	85 087	(– 1 145)
1968	85 356	(+ 449)
1969	80 564	(– 4 792)
1970	77 132	(– 3 432)
1971	75 673	(– 1 459)
1972	70 439	(– 5 234)
1973	69 241	(– 1 198)
1974	62 795	(– 6 446)
1975	59 405	(– 3 390)
1976	59 474	(+ 69)
1977	57 174	(– 2 300)
1978	55 717	(– 1 457)
1979	54 320	(– 1 397)
1980	50 553	(– 3 767)
1981	47 556	(– 2 997)
1982	45 293	(– 2 263)
1983	43 665	(– 1 628)
1984	42 446	(– 1 219)
1985	45 225	(+ 2 779)
1986	44 613	(– 612)
1987	45 776	(+ 1 163)
1988	46 490	(+ 714)
1989	43 185	(– 3 305)
1990	40 416	(– 2 769)
1991	37 869	(– 2 547)
1992	34 404	(– 3 465)
1993	31 113	(– 3 291)
1994	28 854	(– 2 259)
1995	26 201	(– 2 653)
1996	24 387	(– 1 814)
1997	23 785	(– 602)
1998	22 932	(– 853)
1999	21 781	(– 1 151)
2000	20 665	(– 1 116)
2002	20 928	(– 262)
2003	20 382	(– 584)
2004	20 495	(– 113)
2005	21 238	(+ 743)
2006	20 686	(– 552)
2007	18 678	(– 2 008)
2008	17 799	(– 879)
2009	17 875	(+ 76)
2010	18 100	(+ 225)
2011	16 910	(– 1 190)
2012	16 411	(– 499)

Av Folkpartiets väljare (2010: 420 524) är alltså omkring 4 procent partimedlemmar, 96 procent partioberoende. För övriga partier är situationen likartad.

Det betyder inte, vilket stundom görs gällande, att partierna riskerar att gå under. Det sammanhållandet momentet, den politiska ideologin, är långt starkare än så. Likväl är utvecklingen bekymmersam. På tjugotalet år har antalet medlemmar i Folkpartiet halverats, i andra partier är det än värre. Problemen är gemensamma.

Medlemskap har flera dimensioner. Aktivt medlemskap – via avgiftsbetalning – för att få information och inflytande om politik, program, organisation och val av företrädare, är inte obsolet. Men det måste kompletteras, med sympatisörskap.

Beredskap att stödja idéer mer än organisationer finns hos många: idé- och programarbete, diskussioner, personliga möten, nätdiskussioner. Ofta anses medlemskap i parti svårförenligt med andra åtaganden. Man kan vilja delta i debatter, i primär- eller provval, kanske att ekonomiskt stödja en idériktning – men inte vara medlem. Det liberala partiet behöver därför komplettera sin bas utöver vad partistadgar medger med möjlighet till idé- och samhörighetssamverkan. Att rättigheterna begränsas följer av detta. Ett sådant samhörighetsstöd behöver närmare utredas.

A19. Språkliga synpunkter

Johan Strandberg, Saltsjö-Boo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 6 punkt 2 den första meningen tas bort

2. att i avsnitt 6 punkt 2 orden ”den tidiga” i den andra meningen tas bort och ordet ”gjordes” ersätts av ”kom”

3. att i avsnitt 6 punkt 2 ordet ”där” ersätts av ”då” och ”de första stegen” av ”steg”

4. att i avsnitt 6 punkt 3 ordet ”de” tas bort och ”principerna” ersätts av ”principer”

5. att i avsnitt 6 punkt 3 orden ”det dittills radikalaste genombrottet” ersätts av ”ett radikalt genombrott”

6. att i avsnitt 6 punkt 4 den andra meningen ersätts av exempelvis ”Inom den liberala idéströmningen kom principer om jämställdhet och politisk demokrati till uttryck.”

7. att i avsnitt 6 punkt 6 alla meningarna, eller i alla fall den första, tas bort

8. att i avsnitt 6.1 punkt 2 den första meningen förändras

9. att i avsnitt 6.1 punkt 3 de tolv sista orden ersätts av exempelvis ”satsningar på skola och forskning”

10. att i avsnitt 6.1 punkterna 4–7 de fyra första orden ersätts av ”Liberaler”

11. att i avsnitt 6.1 punkt 4 orden 3–14 i den andra meningen ersätts av ”driver liberaler”

12. att i avsnitt 6.1 punkt 6 orden 1–10 ersätts av ”Liberaler förde tidigt fram”

13. att i avsnitt 6.1 punkt 7 orden ”var de första att kräva” ersätts av ”föreslog tidigt”

14. att i avsnitt 6.1 punkt 7 ordet ”mot” i den sista meningen ändras till ”emot”

15. att i avsnitt 6.1 punkterna 9 och 10 tas bort

16. att i avsnitt 6 punkt 4 orden ”de socialliberala idéerna” ersätts av ”idéer”

17. att i avsnitt 6 punkt 5 orden 38–47 i den andra meningen tas bort

Rimligen fanns liberala idéer långt före den humanistiska renässansen.

Knappast var det bara liberaler som drev på för sociala skyddsnät och miljöförbättringar.

Att ett litet land som Sverige under en längre blir världsledande inom både skola och forskning lär inte realiseras inom en överblickbar framtid.

Föga troligt är att övergången till allmän rösträtt åstadkoms av bara en person. Dessutom är frågan huruvida en liberal var statsminister då rösträtten trädde i kraft.

I ett partiprogram behövs inte information om vilken ideologi de som för ögonblicket har en human flyktingpolitik står närmast. Att de fyra Folkpartiministrarna för närvarande inte verkar göra mycket för att förbättra flyktingpolitiken står väl i alla fall klart?

Selma Lagerlöf är inget centralt namn.

B: Utbildning och kultur

Programförslaget avsnitt 2–2.3 samt anslutande ämnen

Avsnitt 2
Människor i utveckling och
Avsnitt 2.1
Social rörlighet

B1. Jämställt ska väl vara jämlikt?

Olov Lindquist, Stockholm, Rose-Marie Fihn, Nol

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ordet ”jämställt” i avsnitt 2 punkt 2 byts ut mot ”jämlikt”

Jämställdhet handlar om relationen mellan kvinnor och män. I alla andra motsvarande sammanhang talar vi om jämlikhet. Eftersom den aktuella meningen inte enbart behandlar relationen mellan kvinnor och män, torde därför det rätta begreppet vara jämlikt och inte jämställt.

B2. Slagfärdig formulering om vikten av bildning

Lars Åhman, Skellefteå, Ida Lindh, Skellefteå, Andreas Westerberg, Skellefteå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 2 får en ny punkt 4 med följande lydelse: ”I en starkt föränderlig värld ökar behovet av bildning, eftersom bildning ökar individens förmåga att orientera sig, att fatta egna beslut samt att möta det nya med nyfikenhet i stället för med fördomar. Bildningstraditionen ska hållas levande och kulturens frihet värnas.”

2. att sista meningen i avsnitt 2 punkt 3 stryks (för att flyttas till den nya punkten ovan)

I Folkpartiets kulturpolitiska program från år 2010 (”Bildning, nyskapande, kvalitet”) finns mycket användbart. En extra slagkraftig formulering återfinns i tredje stycket på sidan 6:

”I en starkt föränderlig värld ökar behovet av bildning, eftersom bildning ökar individens förmåga att orientera sig. Det är så man skapar sig förmåga att fatta egna självständiga beslut och möta det nya med rak rygg och nyfikenhet i stället för med fördomar.”

Det är en snygg formulering som säger mycket om liberal utbildnings- och kulturpolitik. Därför bör den, i något förkortad version, finnas med också i partiprogrammet.

Förslaget blir därför att det läggs in bland de inledande punkterna i avsnittet ”Människor i utveckling” som en ny punkt 4. Till den punkten bör också den sista meningen från punkt 3 i förslaget förflyttas.

B3. Äldre – årsrika människor – en viktig samhällsresurs

Barbro Westerholm, Stockholm, Rose-Marie Fihn, Nol, Kristoffer Filipsson, Umeå, Einar Fjellman, Ängelholm, Gösta Frödin, Gunnarskog, Juhan Janusson, Hässelby, Anne Kotavuopio Jatko, Jukkasjärvi, Ragnhild Källberg, Västerås, Bo Lindström, Malmö m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i partiprogrammet läggs till att Folkpartiet ser äldre – årsrika människor – som en viktig samhällsresurs

År 2012 presenterades Folkpartiets program ”Varje äldre är unik. Liberala förslag på äldrepolitikens område”. Här lyfts fram att äldre människor ofta möter det som brukar kallas ålderism, det vill säga en negativ syn på åldrandet och uppfattningen att äldre människor är en tärande del av samhället. Den uppfattningen förstärks av den fokusering som finns på äldres sjuklighet och behov av vård och omsorg under den allra sista delen av livsresan. Däremot beskriver man sällan vilken resurs äldre utgör genom sina insatser främst inom den civila sektorn men också i yrkeslivet.

Avsnitt 2.2
Kunskap är makt

B4. Inga negativa skrivningar om skolan

Ulf Wetterlund, Lilla Edet, Erik Nordman, Solna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.2 punkt 2 ta bort meningen som börjar: ”Efter att kunskap under lång tid …”

I punkt 2 finns en skrivning som inte känns bra. Det är olämpligt att vi fortfarande beskriver skolan negativt. Vi har ju faktiskt haft makten i många år.

B5. Stöd till behövande och studiemotiverade elever

Yvonne Sölvinger, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 2.2 punkt 4 får lydelsen: ”En likvärdig skola är en förutsättning för att alla elever ska få samma möjligheter. Alla ska kunna utvecklas utifrån sina förutsättningar.” Sista meningen stryks därmed

Utjämning är sossigt. Lika chanser är liberalt. Slå vakt om olikheter.

B6. Lärare som förebilder för jämställdhet

Kristina Westerdahl, Järfälla, Shirley Gerhardsson, Älta

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.2 punkt 6 lägga till följande efter sista meningen: ”Lärarutbildningen ska främja jämställdhet så att kvinnor och män söker utbildning till de läraryrken inom områden där jämställdhet ännu inte uppnåtts för att vara förebilder för sina framtida elever.”

Varför har Frankrike så många kvinnliga forskare? Det brukar förklaras med att flickor i Frankrike haft Marie Curie som förebild. Hon är en av få kvinnor som tilldelats Nobelpriset och en av endast fyra personer att få det två gånger. Kvinnliga lärare i naturvetenskapliga och tekniska ämnen kan också vara förebilder som inspirerar flickor att i större utsträckning söka sig till dessa ämnen.
Även pojkar behöver förebilder och det är önskvärt att fler män utbildar sig till lärare i förskola, låg- och mellanstadium samt fritidspedagoger. Alltså bör det läggas till att lärarutbildningen ska främja jämställdhet så att kvinnor och män söker utbildning till de läraryrken inom områden där jämställdhet ännu inte uppnåtts för att vara förebilder för sina framtida elever.

Avsnitt 2.2.1 Lärande lek i förskolan

B7. Alla barns rätt till trygghet

Pär Johnson, Lidköping, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Rose-Marie Fihn, Nol

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i punkt 1 under avsnitt 2.2.1 läggs till en mening med lydelsen: ”Barngrupperna ska inte vara större än att alla barn kan ses och känna sig trygga i vuxen närvaro.”

2. att den nuvarande texten i punkt 1 under avsnitt 2.2.1 ändras till: ”Förskolan ska ta tillvara barns naturliga lust att lära. Tyngdpunkten ska ligga på barns rätt till lek. Genom en blandning av lek och pedagogik utvecklas barn och lär sig om världen. En ambition ska vara att de flesta barnen kan läsandets grunder när de lämnar förskolan.”

Barn behöver få leka medan man är barn. Därför är det viktigt att tonvikten i förskolans arbete ligger på leken som går att koppla till pedagogisk utveckling. Men det får inte vara den pedagogiska utvecklingen som för överhand i yngre år.

B8. Språk bygger på ord

Karin Lindsten, Ljungbyholm, Rose-Marie Fihn, Nol, Christer Nyström, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 2.2.1 punkt 1 läggs till en sista mening: ”De ska också ha ett grundläggande ordförråd.”

Ett bra ordförråd stimulerar barnets förmåga att uttrycka sig och är en förutsättning för god språkutveckling. Folkpartiet ska sätta ribban högt för att göra Sverige till en kunskapsnation i världsklass.

B9. Pedagogisk omsorg betydelsefullt alternativ

Alexandra Grönvall, Västerlanda, Jan Fallsvik, Motala, Rose-Marie Fihn, Nol, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Monica Brohede Tellström, Nacka, Ulf Wetterlund, Lilla Edet

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det under avsnitt 2.2.1 läggs till en punkt med lydelsen: ”Pedagogisk omsorg är ett betydelsefullt alternativ till förskolan, inte minst i glesbygd och för barn med särskilda behov. Enskilda som bedriver sådan omsorg bör erbjudas relevant utbildning och kompetensutveckling.”

Pedagogisk omsorg (tidigare kallat familjedaghem) är en omsorgsform som av ideologiska och ekonomiska skäl ofta behandlas styvmoderligt av kommunala huvudmän. Efterfrågan på pedagogisk omsorg kan på många platser inte tillfredsställas.

Framförallt i glesbygd men också i storstadsregionernas ytterkanter med omfattande arbetspendling är pedagogisk omsorg ett välkommet alternativ. För vissa barn med särskilda fysiska och psykosociala behov kan pedagogisk omsorg vara en nödvändighet.

Denna omsorgsform bör få en starkare ställning, därför bör man undersöka möjligheterna att genom det offentligas försorg erbjuda relevant utbildning (t.ex. genom Yrkeshögskolan) för den som önskar bedriva pedagogisk omsorg.

B10. Genuspedagogisk kompetens på förskolorna

Jessica Bagge, Hägersten, Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Helena Berggren, Västerås, Cecilia Elving, Stockholm, Lisbet Enbjerde, Munka Ljungby, Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro, Charlotte Klötz, Ilsbo m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 2.2.1 punkt 4 ges lydelsen: ”Förskolan ska ge en trygg och säker barnomsorg av hög pedagogisk kvalitet. Verksamheten ska ledas av legitimerade förskollärare. För att ge alla barn möjlighet att utvecklas som fria och unika individer och slippa begränsas av könsrollernas snäva förväntningar, ska genuspedagogisk kompetens och jämställdhetsplaner tydligt kopplade till det pedagogiska arbetet, finnas på alla förskolor.”

Förskolan har stor betydelse för barns och ungas möjligheter senare i livet. En av världens mest ansedda välfärdsforskare, Gösta Esping-Andersen, visade i nyligen presenterad forskning att förskolan av det nordiska snittet med en god barnomsorg av hög pedagogisk kvalitet är en av de bästa murbräckorna för att bryta det sociala arvet. Därför är det viktigt att säkerställa att det finns genuspedagogisk kompetens i förskolorna för att motverka stereotypa könsroller så att barnen slipper de begränsningarna som de utgör. Genuspedagogiken uppmärksammar och synliggör de mönster som påverkar våra uppfattningar om hur pojkar och flickor ska vara och visar hur vi kan bryta mönstren. Det handlar om att bli medveten om hur våra förväntningar begränsar pojkar och flickor på olika sätt; t.ex. om att prata lika mycket och varierat till pojkar så att de inte tidigt begränsas i sin språkliga utveckling; det handlar om att uppmuntra flickor när de vill vara äventyrliga och på sätt öva den viktiga grovmotoriken. Det handlar om att ge 100 möjligheter i stället för två.

B11. Fler män i förskolan

Morgan Hjalmarsson, Borås, Anne-Marie Ekström, Borås, Karin Lindsten, Ljungbyholm, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.2.1 införa en ny punkt med lydelsen: ”Barn i förskolan bör få möta kompetent personal och ha vuxna förebilder som är både kvinnor och män.”

Statistik visar att den manliga personalen i våra förskolor uppgår till cirka 3 procent.

Det är viktigt att redan i förskolan synliggöra för flickor och pojkar att kön inte ska vara avgörande i val av yrke. Barn i förskolan bör få möta kompetent personal och ha vuxna förebilder som är både kvinnor och män. Barn som i sitt vardagliga liv möter få män har dessutom extra behov av att möta män i förskolan. En blandad personalgrupp präglad av mångfald främjar en mer dynamisk verksamhet. Det som barnen tar med sig från skola och förskola bestämmer hur jämställt samhälle vi får när de blir äldre.

B12. Jämställdhet en frihetsfråga för både kvinnor och män

Cecilia Elving, Stockholm, Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Elisabet Abelson, Bandhagen, Lovisa Aldrin, Halmstad, Per Altenberg, Sollentuna, Bonnie Bernström, Stockholm, Jan Bressler, Älvsjö, Malin Danielsson, Skogås m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.4.1 lägga till en ny punkt som lyder: ”Mäns våld är ett avgörande samhällsproblem som drabbar både kvinnor och män. Ett jämställt samhälle är ett samhälle fritt från mäns våld.”[1]

2. att på lämpligt ställe i partiprogrammet lägga till meningen: ”Pojkars vikande skolresultat är en central jämställdhetsutmaning.”

3. att i avsnitt 2.2.1 på lämpligt ställe lägga till en mening med den ungefärliga lydelsen: ”Det är viktigt med både kvinnliga och manliga förebilder i förskolan.”

Jämställdhet ses ofta som en kvinnofråga. Ingenting kunde vara mer fel. Jämställdhet är en frihetsfråga för både flickor och pojkar, kvinnor och män. Det är flickor och kvinnor som är de största förlorarna i vårt ojämställda samhälle men i Sverige år 2013 är de könsbundna kraven och förväntningarna på pojkar på många sätt ännu mer begränsande än de könsbundna kraven och förväntningarna på flickorna. Det ses som positivt att vara en pojkflicka men vem vill vara en flickpojke?

Folkpartiet liberalerna måste med kraft verka mot den destruktiva bild av manlighet som formar många pojkars liv där våld glorifieras och det gäller att inte visa svaghet. Mäns våld är ett gigantiskt samhällsproblem som kostar det svenska samhället enorma summor varje år. 80 procent av alla brott begås av män. Av dem som är dömda för våldsbrott är 94 procent män och 6 procent kvinnor. Rädslan för mäns våld begränsar flickors och kvinnors hela liv men det är faktiskt fler pojkar och män som utsätts för mäns våld.

Folkpartiet liberalerna måste också med kraft motverka den antipluggnorm som sprider sig bland pojkar i flera samhällsklasser. Pojkar har nu lägre betyg än flickor i alla ämnen utom idrott och så många som en fjärdedel av alla pojkar kan inte läsa och förstå krävande texter. Pojkars vikande skolresultat är en av vår tids största jämställdhetsutmaningar.

B13. Lagstadgad öppen förskola

Ann-Cathrin Larsson, Örbyhus, Rose-Marie Fihn, Nol, Lina Nordquist, Uppsala, Bengt Olsson, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska verka för att öppen förskola, organiserad inom ramen för en familjecentral, blir en lagstadgad verksamhet som ska erbjudas alla barn i åldrarna 0–5 år

Regeringen gav våren 2009 Statens folkhälsoinstitut ett uppdrag att utveckla kommunala strategier för föräldrastöd.

Denna satsning på att utveckla kommunala strategier för föräldrastöd har bidragit med viktig kunskap om hur ett framgångsrikt föräldrastöd kan bedrivas för att uppnå målen i regeringens föräldrastödsstrategi. Projekten har främst bidragit med kunskaper om att utveckla former för samverkan kring föräldrastöd samt utveckla arenor och mötesplatser.

Mötesplatser bryter den isolering som många föräldrar kan uppleva i sitt föräldraskap. Utsatta grupper, som är de som främst har nytta av familjecentralens stödjande uppgift, kan nås på detta sätt. I dagsläget tar inte dessa grupper alltid tillräcklig del av MVC:s och BVC:s hälsofrämjande insatser.

Familjecentraler är en sedan länge etablerad arena för föräldrar och deras barn och som har lyfts fram i regeringens föräldrastödsstrategi. Flera projekt har fokuserat på att utveckla föräldrastöd med familjecentralen som en viktig arena. Enligt Föreningen för familjecentralers främjande (FFFF), bedriver en familjecentral verksamhet som riktar sig till föräldrar och barn och som är hälsofrämjande, generell, tidigt förebyggande och stödjande. För att få kallas familjecentral bör en sådan minst innehålla mödrahälsovård, barnhälsovård, öppen förskola och socialtjänst med inriktning mot förebyggande arbete. Kännetecknande för verksamheten är att huvudmännen, till exempel kommun och landsting, samordnar sina resurser för att möjliggöra en tvärfacklig samverkan. Besparingar, som innebär att någon del av verksamheten plockas bort, riskerar att slå undan familjecentralens bas som hälsofrämjande arena, konstateras i SOU 2008:131 Föräldrastöd – en vinst för alla.

Många kommuner ser inte vilken viktig funktion som en öppen förskola fyller som arena för ett gott föräldrastöd. Tack vare att öppna förskolan ligger i nära anslutning till mödra- och barnhälsovården blir verksamheten snabbt känd och lättillgänglig för alla blivande och nyblivna föräldrar.

Om öppen förskola blir en lagstadgad verksamhet öppnas helt andra möjligheter för samtliga landets kommuner att sedan gå vidare och starta en familjecentral.

Att strukturera det generella stödet till blivande och nyblivna föräldrar i form av familjecentraler bidrar till att bygga grunden till ett bättre och tryggare välfärdssamhälle.

1. Yrkandet hänvisat till område C, Jämställdhet och likabehandling.

B14. OB-omsorg är en arbetsmarknadsfråga

Yvonne Sölvinger, Kalmar, Björn Brändewall, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 6 i avsnitt 2.2.1 flyttas till avsnitt 3.1.4

Barnomsorg på obekväm tid, ”OB-omsorg”, är inte förskola. Däremot finns OB-omsorgen för att människor ska kunna kombinera föräldraskapet med arbete som ibland sker på obekväma tider. Det är således en fråga som berör arbetslinjen, eller möjligen jämställdheten då det ofta är kvinnor som är ensamstående föräldrar.

B15. Dags för översyn av maxtaxorna inom förskola och skolbarnomsorg

Folkpartiet liberalerna Skåne, Camilla Amft, Uppsala, Mårten Bäck, Älvsjö, Malin Danielsson, Skogås, Lennart Fogelklou, Bromma, Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att en utredning kommer till stånd, med uppdraget att föreslå en indexerad årlig uppräkning av avgifterna inom förskola och skolbarnomsorg

I januari 2002 infördes maxtaxan inom förskola och skolbarnsomsorg. Reformen aviserades av Göran Persson i slutet av valrörelsen 1998 och blev populär. Avgifterna hade dessförinnan skiftat starkt mellan olika kommuner och kunde därmed bli en tung utgiftspost i hushållsekonomin. Visionen den gången var en på sikt helt avgiftsfri förskola och skolbarnomsorg, och i dag har också det pedagogiska innehållet i de här verksamheterna kraftigt förstärkts. De är alltså numera skolförberedande på ett sätt som bör komma i princip alla barn till del. Men vad finansieringen beträffar, är tendensen snarare att inslaget av egenavgifter måste öka.

Kommunernas ekonomi är ofta ansträngd, och många angelägna behov konkurrerar om resurserna. Att i det läget ha maxtaxor som inte ens indexuppräknats, eller tar hänsyn till att inkomstläget i dag ser annorlunda ut än för 10 år sedan, känns definitivt inte ansvarsfullt. Vi tror den uppfattning delas av många föräldrar som skulle ”drabbas” av förändringar i den riktningen. Med ett reformerat avgiftssystem ökar ju möjligheterna att satsa på högre kvalitet vad gäller t.ex. personaltäthet.

Avsnitt 2.2.2 En skola för kunskap

B16. Mer än kunskap i en modern skola

Linda Folke, Stockholm, Mats Engström, Stockholm, Rasmus Jonlund, Stockholm, Magnus Liljegren, Stockholm, Björn Ljung, Stockholm, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Charlotta Schenholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det som en ny andra mening läggs till följande i avsnitt 2.2.2 punkt 1: ”Skolan ska också bidra till individens utveckling och kritiska tänkande.”

Partiprogrammet beskriver att kunskap är skolans huvuduppdrag. Ordet kunskap har en bred betydelse och kan associeras till främst faktakunskaper. Dagens samhälle kräver även andra kunskaper än fakta. Inte minst förmåga att argumentera för en åsikt och att kommunicera och diskutera. Detta beskrivs under stycket om högre utbildning och forskning: ”Högre utbildning och forskning bidrar till individens utveckling och kritiska tänkande.”. Denna formulering om individens utveckling och kritiskt tänkande passar väl in för vad även mer grundläggande studier ska leda till. Även de som läser en mer yrkesinriktad utbildning och inte går vidare till högskolestudier, behöver öva sitt kritiska tänkande. Formuleringar och ordval har betydelse för vad som blir viktigt. I detta fall i undervisningen. Begreppet kunskap räcker inte för att beskriva den utveckling vi vill se i en modern skola.

B17. Tal som baskunskap i grundskolan

Folkpartiet liberalerna Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 2.2.2 punkt 1 kompletteras med meningen: ”Alla elever ska kunna läsa, skriva, räkna och tala inför andra när de lämnar grundskolan.”

Skolans baskunskaper definieras som att kunna läsa, räkna och skriva. Till dessa kunskaper bör också fogas att kunna tala inför andra.

Vi lever i ett kommunikationssamhälle där språket spelar en allt viktigare roll. Behovet av att kunna klä sina tankar i ord, att kunna formulera sig och uttrycka sig har ökat. Men många människor känner att de inte vet hur de ska hantera sådana situationer; de kan till och med lida av talskräck. Förmågan att kunna tala underlättar också möjligheterna att lösa konflikter; att göra det med ord i stället för med nävar.

Ämnet retorik med rötter i antiken kan med sina regler erbjuda god hjälp. Inom ramen för detta ämne kan eleverna också lära sig inte bara att tala utan också mer om all den påverkan de utsätts för via sociala och andra medier. Eftersom retorik inte bara handlar om talregler utan också om psykologi ger retoriken redskap för att analysera och därmed stå emot påtryckningar av olika slag.

B18. Skolan ska ge både manliga och kvinnliga förebilder

Thomas Lindsten, Ljungbyholm, Rose-Marie Fihn, Nol, Anne Kotavuopio Jatko, Jukkasjärvi, Karin Lindsten, Ljungbyholm, Annica Pettersson, Katrineholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att stycke 2.2.2 kompletteras med en ny punkt: ”Pojkar presterar ofta sämre än flickor i skolan. En orsak är bristen på manliga förebilder. Skolan ska därför arbeta för en jämnare fördelning av manliga och kvinnliga lärare.”

I dagens skola är det stor obalans mellan antalet kvinnliga och manliga lärare. Manliga lärare är i minoritet. Eleverna behöver både kvinnliga och manliga förebilder. Inte minst viktigt är det för barn som lever i familjer med bara en förälder.

B19. Riktade satsningar till eleverna i Sveriges mest utsatta områden

Folkpartiet liberalerna Skärholmen (Stockholm), Jan Jönsson, Skärholmen, Richard Bengtsson, Stockholm, Cecilia Carpelan, Skärholmen, Cem Delen, Segeltorp, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Cecilia Elving, Stockholm, Rose-Marie Fihn, Nol, Lennart Fogelklou, Bromma m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för en riktad satsning på specialpedagogiskt stöd till elever i skolor i socialt och ekonomiskt utsatta områden som når låga resultat

I de över hundra grundskolor i Sverige som når lägst resultat, går mer än var fjärde elev ut skolan utan att vara behörig att söka till gymnasiet, ibland fler än hälften av eleverna. Riksnittet för kommunala skolor ligger på omkring var tionde elev som obehörig.

Varje elev som inte tar sig igenom grundskolan eller gymnasiet går en mycket osäker framtid tillmötes. De unga människor som långvarigt fastnar i arbetslöshet har nästan samtliga det gemensamt att de inte ens har en färdig grundskoleutbildning. För individen är att misslyckas med skolan en katastrof som kraftigt begränsar friheten.

Regeringen har på Folkpartiets initiativ gjort en satsning på de tio skolor i Sverige som når absolut lägst resultat i landet. Satsningen är dock uteslutande riktad mot personalfortbildning. Självklart behöver undervisningskvaliteten höjas på många håll. Samtidigt är det en process som kommer att ta oerhört lång tid. Eleverna som går i skolan nu, gör det dock just nu. De går inte kvar om tio år. Personalomsättningen på skolorna gör dessutom att fortbildningsinsatserna ”försvinner iväg” till andra skolor.

Finlands mycket goda skolresultat, inte minst i läsningens grunder, bygger mycket på ett utbyggt specialpedagogiskt stöd. Nästan hälften av de finska eleverna är någon gång under sin skoltid föremål för specialpedagogiska insatser. De specialpedagogiska insatserna i svenska skolor begränsar sig dock till ett tiotal procent av eleverna och dessutom sällan tillräckligt lång tid för att ge varaktig effekt.

En genomgång av Skolverket visar att skolor med mycket stora kunskapsutmaningar och låga resultat trots det inte har mer tillgång till specialpedagogiska specialister än skolor med höga resultat. Snarare tycks skolor i välbärgade kommuner ha möjlighet att ge mer och snabbare stödinsatser till sina elever. Detta gäller även i kommuner som tillämpar socioekonomisk omfördelning av resurser. Ett skäl till detta är att flera av skolorna som får extra medelstilldelning samtidigt har stora kostnader för elever som måste externplaceras i dyra specialskolelösningar på grund av mycket komplex problematik.

För att lyfta skolorna i socialt och ekonomiskt utsatta områden, krävs riktade insatser från både stat och kommuner. Det är dock viktigt att resurserna kommer eleverna direkt till del, inte att de försvinner till indirekta projekt som eleverna först på lång sikt eventuellt märker av. Folkpartiet bör därför verka för en riktad specialpedagogisk satsning mot elever i skolor i socioekonomiskt utsatta områden med låga resultat.

B20. Föräldraansvaret

Folkpartiet liberalerna Huddinge, Cem Delen, Segeltorp

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 2.2.2 punkt 3 ges lydelsen: ”Varje förälder har ett ansvar att utifrån sina förutsättningar stödja sitt barn eller se till att stöd på annat sätt kommer barnet tillgodo. Varje elev har också ett eget ansvar för sina studier.”

B21. Föräldrarnas ansvar gentemot skolan

Folkpartiet liberalerna Nacka, Joakim Olofsson, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 2.2.2 punkt 3 ges lydelsen: ”Varje förälder har ett ansvar att utifrån sina förutsättningar stödja sitt barn. Varje elev har också ett eget ansvar för sina studier. Varje förälder har också ett ansvar att hjälpa läraren skapa en pedagogisk miljö i klassrummet genom att diskutera med och stödja sitt barn vid behov, utifrån egna förutsättningar.”

Förslaget går ut på att förstärka vårdnadshavarnas roll och ansvar för att det blir en bra miljö i klassrummet och hjälpa till att stärka lärarens ställning när så behövs. Vi saknar en tydligare skrivelse i partiprogrammet som visar att skolan och vårdnadshavarna delar ansvaret för att det blir en bra miljö för pedagogiskt arbete i klassrummen.

B22. Föräldrars skyldighet att engagera sig i skolan

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 2.2.2 förs in en text med lydelsen: ”Skolan ska kunna kräva att föräldrar/vårdnadshavare är med i skolan om eleven har problem som skolan tror kan bemästras om föräldrarna/vårdnadshavarna är närvarande. Om skolan underlåter att samarbeta med skolan, engagera sig och ta sitt ansvar ska föräldrarna kunna ställas till ansvar och någon form av sanktion måste kunna utdömas.”

Många gånger har skolan svårt att få föräldrar att engagera sig, ta ansvar och vara delaktiga när barnen/ungdomarna på något vis har svårigheter i skolan. Inte sällan är det så att de föräldrar som har barn som har någon form av svårigheter just är de föräldrar som inte är intresserade av att engagera sig och av att ta ansvar för sina barn. Många gånger har skolan svårt att överhuvudtaget få en kontakt med dessa föräldrar. Riktlinjer och regler måste göra klart vad som åligger föräldrarna i dessa sammanhang och ge skolan verktyg och möjlighet att kräva att föräldrarna engagerar sig för sina barn och tar sitt föräldraansvar och samarbetar med skolan. Skolan måste få redskap så att de kan ställa krav på föräldrarna att vara delaktiga och engagerade i sina barns skolgång och att föräldrarna samarbetar med skolan. De föräldrar som inte gör det måste kunna ställas till ansvar och någon form av sanktion måste kunna utdömas.

B23. Föräldraansvaret för barnens skolgång

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att det ska vara ett krav att föräldrar eller annan vårdnadshavare tar sitt ansvar för att barn kommer till skolan, deltar i undervisningen, uppför sig, och gör sina läxor och andra uppgifter. Föräldrarnas ansvar måste öka. Det samtidigt som lärarnas ansvar för detta ska minska

2. att Folkpartiet tar ställning för att lärare ska undervisa och inte uppfostra barnen och ta ett föräldraansvar. Skolan måste få tydligare riktlinjer för vad som ingår i deras uppgifter respektive inte ingår. Likaså måste politiker ge skolan redskap för att kunna dra gränser och avsäga sig ansvar och uppgifter som ligger utanför lärarnas och skolans roll

3. att Folkpartiet tar ställning för att föräldrarna/vårdnadshavarna ska kunna tilldömas böter m.m. om de inte tar detta ansvar. Det ska finnas påföljder om man inte tar ansvar för sina barn, precis som det blir påföljder om vi inte sköter våra bilar och besiktigar dem och håller dem i körduglig skick

4. att Folkpartiet tar ställning för att föräldrar som på grund av fysisk eller psykisk sjukdom eller andra omständigheter inte kan klara av att ta sitt föräldraansvar för barnen ska få hjälp av socialen, och det ska ske omgående

Lärarna ska undervisa och inte uppfostra barnen/ungdomarna och ta ett föräldraansvar. Samtidigt är det föräldrarnas absoluta ansvar att samarbeta med skolan för barnets/ungdomens bästa. Det ska inte gå att, som i dag, underlåta att samarbeta med skolan när skolan anser det nödvändigt.

Lärare och skolledning tvingas ta ansvar för saker som ligger utanför lärarrollen. Samtidigt är det allt fler föräldrar som inte tar sitt föräldraansvar utan lämpar över det på skolledning och lärare. Om skolan tvingas ta ett föräldraansvar och ett allt större socialt ansvar tar det tid från lärarens huvudsakliga och egentliga uppgifter, nämligen att undervisa. Att skolan ska undervisa och ansvara för utbildning och föräldrarna för uppfostran av och ansvarstagande för barnen kan tyckas vara en självklarhet. Men, då verkligheten inte ser ut så i dagens skolor i Sverige är det av yttersta vikt att det är tydligt vilken rollfördelning som gäller, att politiker ger skolan redskap för att kunna sätta gränser för vad skolan respektive föräldrarna ska göra, och också för att det ska vara klart vilka krav och vilket ansvar som förväntas och kan utkrävas av föräldrar. Om föräldrar inte tar sitt föräldraansvar, om föräldrar inte samarbetar med skolan för elevens bästa m.m. måste det få lagliga konsekvenser med någon form av sanktion som påföljd.

B24. Föräldrars ansvar för att barn är redo att börja skolan

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 2.2.2. förs in en text med lydelsen: ”Det är föräldrarnas ansvar att barnen redan vid skolstart är redo för att tillgodogöra sig undervisningen.”

Det är föräldrarna/vårdnadshavarna som är ansvariga för barnen och som ska uppfostra dem. När barnen kommer till skolan ska föräldrar/vårdnadshavare ha sett till att barnen är förberedda och redo att klara skolsituationen och de krav som där ställs, de ska vara redo för att klara av skolan.

B25. Liberal genuspolitik respekterar olikheter

Karin Lindsten, Ljungbyholm, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att sista meningen i avsnitt 2.2.2 punkt 4 avslutas med ”och respektera varandras olikheter”

Med liberal jämställdhet försöker vi inte utradera skillnaderna mellan manligt och kvinnligt, utan bejakar de olika synsätt dessa kan tillföra. Det är upp till var och en om man vill definiera sig som manlig eller kvinnlig i olika sammanhang. Vi ska understryka att vi respekterar dessa olikheter.

B26. Lär eleverna att ta ställning i viktiga frågor

Anna Ekström, Rödeby, Georg Lagerberg, Stockholm, Ulf Larsson, Västerås, Håkan Lindh, Ursviken, Magnus Olofsgård, Vetlanda, Mattias Reinholdson, Lidingö, Cecilia Wikström, Uppsala, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny mening läggs till i avsnitt 2.2.2 punkt 4 mellan mening 2 och 3 med lydelsen: ”Skolan ska också låta eleverna möta representanter för olika politiska ideologier och religioner så att de självständigt kan skaffa sig värderingar att bära med sig i livet.”

Förslaget till nytt partiprogram är mycket bra och tydligt skrivet. Vi uppskattar särskilt med vilken noggrannhet arbetsgruppen samlat partiets åsikter om paradfrågan skolpolitiken.

Det finns många åsikter, som liberaler uppskattar: alla människors lika värde och frihet, internationell solidaritet, Europatanken, religionsfrihet, miljöarbete över nationsgränser, rätten att resa fritt, tolerans mot minoriteter. Men i skolkapitlet vågar vi bara nämna två åsikter som är så viktiga att de ska vara obligatoriska inslag i skolan: demokrati och mänskliga rättigheter samt jämställdhet.

Vi kristna liberaler tror att dagens skola kan förbereda morgondagens medborgare bättre inför morgondagens liberala färgstarka värld, men inte vågar göra det av beröringsrädsla. Många lärare och rektorer är så måna om att vara neutrala att eleverna inte får kunskap om det breda utbud av ideologier och åsikter som finns utanför skolgården. De får inte träffa representanter för till exempel olika religioner och partier. De får sällan ”fundera högt” och bryta sina åsikter bland sina klasskamrater.

Eftersom landets ledande politiker och myndigheter inte kan få fram entydiga regler om skolavslutningar i kyrkan har resultatet också blivit att massmedierna inför varje terminsavslutning med rätta drar ett löjets skimmer över hela den svenska skolan. Från Kristna liberaler anser vi att skolan måste rusta morgondagens vuxna bättre. Bästa sättet är att låta skoleleverna upptäcka den mångfald som finns inom politik och religion genom att möta mänskliga representanter.

Vi tycker att alla skolelever ska lära sig varför de flesta invånarna i Sverige firar jul och också få fira advent eller jul i kyrkan.

Vi tror att rädslan för våra olika religioner botas bäst när unga människor får åka till närmaste moské, kyrka, synagoga eller annan lämplig lokal och se hur en gudstjänst går till. Vi

tror att bästa sättet att bota antisemitism är att träffa judar och bästa sätt att bota islamofobi är att träffa muslimer.

Vi tror att den rektor som förbjuder politiska ungdomsförbund att besöka skolor, gör eleverna en otjänst. Hur ska de själva en dag självständigt kunna bestämma sig för hur de ska rösta när de bara sett politiker på tv och på internet? Rasismen kan inte bekämpas på nätet, den måste diskuteras också i klassrummet.

Vi kristna liberaler vill öppna skolorna, så att eleverna tränas i att diskutera politiska uppfattningar och får möta fler religioner än i dag.

B27. Samma möjligheter för framtiden

Karin Lindsten, Ljungbyholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.2.2 punkt 4 lägga till efter sista meningen: ”Hedersrelaterat förtryck får inte användas som skäl för att neka barn fullt deltagande i skolgången.”

Alla barn i svensk skola ska följa samma spelregler. Om man undantas från viss obligatorisk skolgång kan det innebära men för framtida möjligheter. Om man inte har fått lära sig simma kan det innebära att man trots höga betyg utesluts från möjligheten att bli polis. Traditioner får inte inskränka barnens rättigheter. Skolan måste ansvara för tydlig information till familjer om lagar och skolplikt.

B28. Betyg från årskurs ett

Linda Nordlund, Stockholm, Erik Scheller, Stockholm, Emma Söderberg Majanen, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 5 under avsnitt 2.2.2 får följande lydelse: ”Utvärdering behövs för att mäta kunskap och garantera stöd och hjälp i tid. Betyg från årskurs ett och kontinuerliga kunskapsmätningar hjälper eleven själv, läraren och föräldrarna att få överblick över hur eleven utvecklas i sina studier. ”

Folkpartiet har gjort mycket för att bryta med den inställning som tidigare var förhärskande inom den svenska skolan, där kunskaper ansågs gammalmodigt och utvärdering i debatten likställdes med utslagning. När läroplanerna var luddiga, målen diffusa och betygen bannlysta svek skolan de elever som behöver den bäst. De stora skolreformerna som Folkpartiet drivit igenom i Alliansregeringen är därför ur Liberala ungdomsförbundets synvinkel de viktigaste reformer som genomförts under det senaste decenniet. Vi kan dock inte luta oss tillbaka förrän den svenska skolan åter ligger i topp i internationella mätningar. Det är dags för nästa steg.

Betygen är ett kvitto på vad eleven kan, och kan därför dels tydliggöra sambandet mellan ansträngning och resultat, och dels visa på elevens styrkor respektive svagheter. Det är av dessa skäl särskilt viktigt för elever i behov av stödinsatser att kunskaperna utvärderas tidigt så att hjälpen kan sättas in i tid. Avskaffandet av betygen i grundskolans låg- och mellanstadium under sjuttiotalet fick, enligt en studie från IFAU, långsiktiga konsekvenser för barn till lågutbildade föräldrar. Bland arbetarklassens barn ledde betygsfriheten i lågstadiet till att färre klarade gymnasiet.

Genom att införa betyg från första årskursen blir det viktigt för läraren att redan från skolstarten diskutera hur eleven ligger till i relation till betygskriterierna och läroplanen, vilket uppmuntrar till att ge mer och tydligare feedback. I länder där eleverna får betyg från första klass blir detta en naturlig del av skolgången, och både eleven och föräldrarna vet hela tiden vilka kunskaper som eleven tillgodogjort sig.

En likvärdig skola för alla barn – oavsett bakgrund och bostadsort – förutsätter kontinuerliga kunskapsmätningar. Tidigare betyg gynnar mest de barn som behöver skolan bäst.

B29. Skolans uppdrag

Christina Fossum, Haverdal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att stat och kommun ger skolan uppdraget att eleven ska klara uppsatta mål för varje läsår, i motsats till i dag då eleven bara går vidare utan kunskapskontroll

B30. Statligt ansvar för skolans likvärdighet

Shirley Gerhardsson, Älta, Rose-Marie Fihn, Nol, Ann-Charlotte Lindner, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i partiprogrammet förtydligas statens ansvar för grundskolor och gymnasieskolor

2. att det i partiprogrammet införs en text om ekonomisk detaljstyrning av skolans verksamhet, till exempel att alla skolor är skyldiga att utreda elevers svårigheter och placera dem i rätt lärmiljö och att klassrummen ska uppfylla en viss fysisk standardutrustning som är likvärdig i hela landet

3. att det i partiprogrammet införs en text som tydligt uppmärksammar lärarnas arbetsvillkor

Kommunaliseringen och privatiseringen av skolan har inneburit en splittring i skolvärlden. Rektorer i varje skola planerar verksamheten efter en ekonomisk plan, i stället för att ha en pedagogisk idé som bas. Schemat läggs efter ekonomiska beräkningar. Elevärenden hanteras med tanke på att eleven genererar elevpeng.

Diskursen kring lärarrollen i Sverige är ett svårt och splittrat ämne. Den konventionella lärardiskursen byggd på den traditionella lärarrollen är ganska tydlig men klassrummet har ändrat karaktär några gånger de senaste fyra decennierna. Dessutom har skolpolitiken blivit mer komplex och fokus har flyttats från att se det pedagogiska uppdraget som en investering till att betrakta det som en ekonomisk börda. Läraryrket har blivit ett mål för den mediala arenan vilket har begränsat lärarnas möjligheter att i lugn och ro konstruera en läraridentitet.

Det offentliga narrativet har påverkat allmänhetens syn på skolan i negativ riktning. Från att ha varit ett högstatusjobb förr har läraryrket blivit diffust och svårdefinierat. Ordet ”flummigt” dyker ofta upp i skoldebatter, det missgynnar läraryrkets status och här har den enskilde lärarens syn på sin pedagogiska gärning inte mycket inflytande på konstruktionen av lärarnas yrkesidentitet.

Sättet samhället talar om lärarna cementerar en diskurs som är svår att bemästra oavsett den enskilda lärarens skicklighet. Ofta talas det om kriser i skolan, mobbning, oförmåga att utföra läraruppdraget, bristfällig lärarutbildning, bristande rättssäkerhet i betygssättningen – listan är lång. Att det offentliga samtalet har fastnat i problembeskrivningar av

skolan har inte undgått någon. Om vi vill ha en positiv skolutveckling som gynnar ett förtydligande av lärarnas yrkesidentitet måste samhällets narrativ fokusera på framgångsfaktorerna i skolvärlden. Dessutom måste samtalet handla om ett konstruktivt klargörande av barnens framtida kunskapsbehov både när det gäller innehållet och formen, sättet att lära.

Förutsättningarna att hjälpa elever att uppfylla kunskapskraven präglas av tidsbrist på grund av för stora klasser. Dessutom är den fysiska utrustningen i skolorna inte jämlik nationellt sett. Rika kommuner har bättre utrustade klassrum och trivsammare miljöer. Privata skolor satsar olika beroende på hur mycket de vill ha kvar av elevpengen som vinst i det så kallade företaget. Lärarnas undervisningsskyldighet varierar, likaså lönen. Tjänsterna tillsätts efter hemliga kriterier, likaså löneökningarna.

Ja, listan kan göras hur lång som helst. Vill vi ha det så? Nej. 65 procent av svenska folket kräver en återgång till en statligt styrd skola. En skola som utmärks av jämlikhet och jämställdhet.

B31. Fortsatt decentraliserat ansvar över skolan

Matts Wallin, Haninge, Göran Hellmalm, Svartsjö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 2.2.2 punkt 6 ges ordalydelsen: ”Varje elev har rätt till likvärdiga förutsättningar, oavsett var eleven bor. Detta sker främst med lokal kompetens och lokalt ansvarstagande. Huvudmannaskapet för den offentliga grund- och gymnasieskolan ska därför alltjämt vara kommunal. För att utveckla och säkra likvärdighet ska Skolverket och Skolinspektionen förstärkas.”

Det finns i dag ett stort antal mycket framgångsrika företag, föreningar och andra verksamheter som grundar sig på en decentraliserad organisation med kännetecken som lokalt ansvar, lokalt beslutsfattande och lokalt resultatansvar. Drivkraften i dessa organisationer är närhet till kunder, medlemmar, brukare och/eller patienter.

Exempel är Länsförsäkringar, Handelsbanken, NTO, Friluftsfrämjandet och Praktikertjänst.

Centraliserade lösningar fjärmar ansvariga från brukare/kunder/medlemmar och minskar möjligheten till inflytande från exempelvis medborgare. Det minskar kompetensen och kunskapen om de lokala förutsättningarna som demografi, geografi och ekonomi. Det minskar kreativiteten att ta fram lokala lösningar på lokala problem.

Vid ett decentraliserat ansvar finns behov av samordning vilket har lösts i de ovanstående exemplen med centrala samordnande och serviceinriktade organisationer. I dessa har de lokala organisationerna ett avgörande inflytande.

Därför anser vi att ansvaret för skolan även framgent ska ligga på kommunerna. Behovet av samordning och likriktning kan tillfredsställas genom lagstiftning men framförallt genom Skolverket och Skolinspektionens arbete. Gärna med ett utbyggt ansvar som serviceorganisation. Varför ska varje kommun upphandla och använda olika system för resultatrapportering?

B32. En skola för kunskap

Folkpartiet liberalerna Huddinge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 2.2.2 punkt 7 ges lydelsen: ”Kvaliteten och valfriheten ska värnas. Full etableringsfrihet ska råda för fristående skolor som drivs av huvudmän som uppfyller kvalitetskraven.”

Ordet ”seriösa” bör alltså utgå.

B33. Fristående skolor

Folkpartiet liberalerna Ulricehamn, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 2.2.2 punkt 7 förses med följande tillägg: ”Fristående skolor och förskolor ska lämna ekonomiska garantier som ger förutsättningar för att eleverna ska kunna fullfölja sin skolgång vid den aktuella skolan.”

Elever ska inte utsättas för att tvingas byta skola och i värsta fall program på grund av ekonomiska brister hos det företag som driver skolan.

B34. Meddelarfrihet i skolan

Per Carlsson, Eldsberga, Daniel Andersson, Linköping, Jacob Bang, Halmstad, Linus Björk, Eskilstuna, Ola Borre, Tormestorp, Jenny Boström, Västerås, Magnus Esko, Björkvik, Lennart Ledin, Östersund, Julius Augustus Merino, Kristianstad m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i punkt 7 under avsnitt 2.2.2 läggs till en mening med lydelsen: ”Anställda i utbildningsföretag ska genom lag garanteras meddelarfrihet.”

Meddelarfriheten är oerhört viktig för att medborgarna ska ha en rimlig möjlighet att ha insyn i offentliga verksamheter. Meddelarfrihet är ett starkt verktyg för medierna att få kännedom om och belysa missförhållanden som rör våra offentliga medel. För oss är det naturligt att all verksamhet som drivs med offentliga medel också ger medarbetarna möjlighet att avslöja missförhållanden utan risk för repressalier och efterforskning.

B35. Miljön i skola och förskola

Urban Wästljung, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.2.2 läggs följande mening till i punkt 7: ”Miljön inomhus och utomhus är en viktig del av kvalitetskraven, skolgårdar och förskolegårdar ska ge utrymme för lek och pedagogiska aktiviteter.”

Det är självklart att etableringsfrihet och lika villkor ska gälla för alla skolor och förskolor som drivs av seriösa ägare som uppfyller kvalitetskraven. Kvalitetskrav som dock ofta tenderar att glömmas bort handlar om utomhus- och inomhusmiljön. I Folkpartiets skola och förskola är luften ren och bullernivåerna stör inte. Toaletterna är rena och skolgården inbjuder till lek och andra aktiviteter. Förskolegårdar har stor betydelse för barnens utveckling och utomhusvistelse förbättrar hälsan.

B36. Utveckla valmöjligheten i skolvalet

Daniel Andersson, Linköping, Pernilla Bergqvist, Märsta, Carina Boberg, Linköping, Jenny Boström, Västerås, Eva Bremer, Boxholm, Linnéa Darell, Vikingstad, Tobias Josefsson, Mjölby, Marie Melsom, Sundsvall, Thomas Olofsson, Luleå m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i slutet av avsnitt 2.2.2 punkt 7 lägga till följande text: ”Tydlig information om skolors kvalitet ska underlätta för elever och föräldrar att välja de skolor där undervisningens kvalitet är som högst.”

Det fria skolvalet har skapat grogrund för nya pedagogiska lösningar, klassresor och ökad makt för den enskilde. Att stå upp för elevers och föräldrars rätt att välja skola är viktig liberal uppgift. Men samtidigt som vi står upp för valfrihet måste vi motverka skolmarknadens avarter och stänga dörren för systemfel.

Många medborgare förknippar tyvärr vinstdrivande privata aktörer med kvalitetsbrister. Det är en syn som behöver ändras. Först när valfriheten associeras med kvalitet kommer stödet för mångfald, oavsett driftsform, få en bred folklig förankring. Endast genom att åtgärda systembristerna kan rätten till valfrihet säkras för framtiden.

Ett viktigt utvecklingsområde för att skapa förtroende för skolvalet rör den valinformation som elever och föräldrar får inför valet av skola. Vi uppmanar föräldrar och elever att välja, men den valinformation som kommunerna tillhandahåller är ofta bristfällig avseende kvalitetsindikatorer. Vad har föräldrar och elever för reella alternativ att välja mellan? Ofta presenteras skolorna med presentationstexter och dylikt. Alltför sällan presenteras kvalitetssäkrade uppgifter över elevernas trivsel på varje skola, deras kunskapsutveckling under tiden på skolan, lärarnas utbildnings- och lönenivå och eventuella anmärkningar.

För att kvalitetssäkra skolvalet och skapa förtroende för mångfalden måste den typen av information finnas mer lättillgänglig och kvalitetssäkrad än vad som i dag är fallet i de flesta kommuner.

B37. Skolan ska vara icke-konfessionell

Magnus Esko, Björkvik, Håkan Borg, Nyköping, Niklas Frykman, Eskilstuna, Lennart Ledin, Östersund, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Erik Nordman, Solna, Helena von Schantz, Valdemarsvik, Niki Westerberg, Saltsjö-Boo, Daniel Westlén, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 8 i avsnitt 2.2.2 ges lydelsen: ”Skolan ska vara icke-konfessionell. Undervisningen och andra aktiviteter under skoltid ska vara öppen för alla elever och fri från förkunnande. Skolor ska ej kunna drivas av huvudman med religiös inriktning.”

Det går inte att garantera att en skola driven av en huvudman med religiös inriktning är och förblir icke-konfessionell. Religiösa inslag kommer alltid att finnas i sådana skolor. Kravet på hög och jämn kvalitet samt att skolan aktivt verkar för demokrati och mänskliga rättigheter kan inte garanteras.

B38. Lovskolor är smartare än sommarskolor

Björn Brändewall, Kalmar, Eva Bremer, Boxholm, Sebastian Hallén, Kalmar, Jan Jönsson, Skärholmen, Karin Lindsten, Ljungbyholm, Thomas Lindsten, Ljungbyholm, Inger Lundberg, Älvsbyn, Lene Polteg, Kalmar, Pontus Ydström, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ordet ”sommarskolor” i avsnitt 2.2.2 punkt 9 ändras till ”lovskolor”

2. att orden ”ska ordnas” i stycke 2.2.2 punkt 9 ändras till ”ska erbjudas”

Det är bra att Folkpartiet vill ta tillvara möjligheten att låta studiemotiverade elever studera under lovdagar. Det är dock onödigt att begränsa detta till just sommarlovet. Höstlov, påsklov och sportlov är också utmärkta tillfällen att plugga, som inte behöver konkurrera med det sällsynta sommarvädret om elevens uppmärksamhet. Särskilt i årskurs nio är det mycket bättre om eleven kan läsa in sin gymnasiebehörighet redan innan terminsavslutningen, då detta underlättar sökandet till gymnasieskolan till hösten.

Det bör även understrykas att lovskolor ska vara frivilliga. Om en elev är omotiverad och inte har nått målen på ett helt läsår så kommer inte ytterligare några veckors tvångsskola att göra någon skillnad.

B39. Förtydliga punkt 9

Ulf Wetterlund, Lilla Edet

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 2.2.2 punkt 9 delas upp i flera nya punkter

Punkt 9 i avsnitt 2.2.2, ”En skola för kunskap” innehåller fyra delvis olika delar: skolstart vid sex års ålder, tio år i tre stadier, ökat antal lektioner och sommarskola. Punkten kan med fördel delas upp för att göra texten tydligare och även visa på att alla förslagen är viktiga.

B40. Åldersvarierad skolstart

Marie Melsom, Sundsvall, Jonas Bylund, Sundsvall, Henrik Edlund, Kramfors, Sarah Karlsson, Härnösand, Johan Landström, Sundsvall, Örjan Lindwe, Timrå, Eva Olstedt-Lundgren, Härnösand, Leif Palmberg, Långsele, Megan Sandberg, Timrå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i stycke 2.2.2 punkt 9 ta bort första meningen och i stället skriva: ”För att ta tillvara barns lust att lära ska skolstarten ske så tidigt som möjligt. Åldern för skolstarten bestäms av förskolepedagogerna utifrån varje enskild individs utvecklingsnivå. Skolstarten bör ske mellan fem och sju års ålder.”

Alla barn utvecklas i olika takt och når sin mognad för skolstart vid olika tidpunkter. Precis som allt annat i skolans värld så borde även skolstarten vara individuell utifrån hur långt barnet kommit i sin mognad. Varför ska vi sätta samman individer i en grupp utifrån deras ålder? Detta sker sällan någon annanstans än just i skolan. Detta kan resultera i att vi högre upp i åldrarna finner elever som tappat intresset för skolan på grund av understimulans eller helt enkelt på grund av att de inte alls hänger med då de inte kunnat tillgodogöra sig undervisningen under de första åren. Som liberaler så

borde vi därför förespråka en åldersvarierad skolstart där förskolepedagogerna gör en professionell bedömning huruvida barnet är redo för skola eller inte. Skolstarten skulle kunna vara inom intervallet 5–7 år.

B41. Läxhjälp ska ges av lärare

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 2.2.2 punkt 10 ges lydelsen: ”Läxhjälpen ska utföras av utbildade lärare. Personalen på fritidshemmen har inte rätt kompetens för att bedriva denna läxhjälp.”

I avsnitt 2.2.2, ”En skola för kunskap”, står följande: ”Skolan ska ge möjlighet till läxhjälp för elever. Fritidshem ska i ökad utsträckning stödja skolarbetet, t.ex. genom läxhjälp.”

Då vi anser att det är av yttersta vikt att all undervisning som ges görs av personal med rätt kompetens, anser vi inte att personal på fritidshem har rätt kompetens för att erbjuda läxhjälp.

B42. Läxhjälp till alla elever med läxor

Kristina Westerdahl, Järfälla, Rose-Marie Fihn, Nol, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att första meningen i avsnitt 2.2.2 punkt 10 ändras till: ”Alla skolor som ger läxor ska också ge möjlighet till läxhjälp för eleverna.”

I dag finns läxhjälp främst på högstadiet och gymnasiet. Läxhjälp för elever i låg- och mellanstadiet är lite bortglömt, men den som kommer efter redan då har svårt att ta igen det senare – även med läxhjälp.

B43. Studieresultat i våra svenska skolor

Shirley Gerhardsson, Älta, Rose-Marie Fihn, Nol

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för ett synligare samband mellan hur grundskolans olika stadier samverkar så att lärarna jobbar med relevanta arbetsområden i de olika ämnena för att eleverna ska bli godkända i årskurs sex och årskurs nio. Ett tätare samarbete mellan skolorna och de ansvariga för våra nationella prov skulle också förbättra arbetet i skolorna, ibland blir eleverna mycket duktiga på ett arbetsområde som inte alls kommer på nationella proven. Folkpartiet ska även arbeta för ett forum där gymnasieskolorna och grundskolorna samarbetar för att grundskolans elever ska komma rustade med rätt sorts kunskaper för att klara kunskapskraven på gymnasiet

Vi glömmer ofta att Sverige har genomfört en demokratisering av pedagogiken i skolan. Inget annat land har kommit så långt. Ändå jämförs vi med länder som bevarat medeltida värderingar i skolundervisningen. Vi tänker inte gå in på detaljer, men vi i Sverige har gjort en jätteresa för att komma ifrån de vedertagna och nedärvda relationsmönstren i skolan. Vi är inte framme än men alla andra länder ligger långt efter.

Dessutom är det få länder som har inkluderat så många nya medborgare som det senaste decenniet omfattat många elever med en mycket annorlunda skolbakgrund än den vi har i Sverige. Ändå jämförs vi i globala undersökningar. En statistik värd namnet tar hänsyn till alla påverkansfaktorer och detta är tyvärr mycket bristfälligt i den allmänna diskussionen om skolan.

En åtgärd som skulle kunna föra oss till att höja framgångsfaktorernas värde i våra skolor är ett tätare samarbete mellan stadierna och mellan skolorna och författarna till alla våra nationella prov. En samstämmighet skulle höja skolresultaten, det är vi helt övertygade om.

B44. Skilj på särbegåvade och högpresterande

Folkpartiet liberalerna Södermanlands län, Niklas Frykman, Eskilstuna, Pernilla Bergqvist, Märsta, Linus Björk, Eskilstuna, Ewa Callhammar, Katrineholm, Jesper Enavall, Eskilstuna, Per-Åke Fredriksson, Gävle, Haralampos Karatzas, Norrköping, Peter Kjällkvist, Solna m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 2.2.2 punkt 11 första meningen får lydelsen: ”Skolan ska erbjuda stimulans och utvecklingsmöjligheter också för elever som är särbegåvade eller högpresterande i något ämne.”

Partiprogrammet uppmärksammar elever som är högpresterande, vilket är bra, men inte elever som har särbegåvning. Särbegåvade barn kan vara högpresterande men behöver inte vara det. För andra misstolkas uttrycket av deras understimulans i skolan som stökighet och koncentrationssvårigheter. En liberal skola ska även kunna identifiera och stötta särbegåvade barn så att de kan utveckla sin fulla potential.

B45. Inrätta skolor och klasser särskilt för särbegåvade elever

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att Sverige får skolor eller klasser som riktar sig enbart till särbegåvade elever

2. att Folkpartiet tar ställning för att det anslås pengar till forskning om och hur skolan bäst möter särbegåvade elever

3. att Folkpartiet tar ställning för att det skrivs in i skollagen att särbegåvade elever har rätt till en undervisning och ett bemötande som överensstämmer med deras nivå och att de har rätt till en stimulerande och utvecklande undervisning, precis som normalbegåvade elever i den traditionella skolan och undervisningen.

Under senare tid har det uppmärksammats att många elever som är s.k. särbegåvade har stora svårigheter i den vanliga skolan och den undervisning som där erbjuds. Särbegåvade elever får sällan om någonsin den stimulans, uppmuntran, förståelse och – framför allt – undervisning som de har behov av. Dessa elever får sällan en undervisning och uppgifter m.m. som motsvarar deras nivå. Följden blir att särbegåvade elever tappar intresset för skolan och undervisning. Inte sällan får de ett störande beteende på lektionerna då de är understimulerade och känner sig missförstådda och då blir betraktade som ”stökiga” elever. Under många år har fokus legat på att finna sätt för att hjälpa och anpassa undervisning och bemötande för de elever med någon form av inlärnings svårighet, vilket har varit och är av största vikt. Samtidigt har skolan varit dålig på att finna sätt att möta, anpassa och förstå s.k. särbegåvade elever. I bland annat Danmark har man uppmärksammat de problem särbegåvade elever möter

i den traditionella skolan och undervisningen och de konsekvenser det får för dessa elever. I Danmark har man funnit att ett sätt som hittills visat sig lyckosamt och också mycket uppskattat av elever och föräldrar är att ha särskilda skolor och/eller klasser för särbegåvade elever. Det är ytterst viktigt att särbegåvade elever får den undervisning, stimulans och förståelse som de har rätt till, att de bemöts utifrån sina behov och kunskaper och får en undervisning som stimulerar och uppmuntrar deras lärande. Därför måste också Sverige få särskilda klasser och/eller skolor för särbegåvade elever. Det är viktigt att det utvecklas metoder för att på bästa sätt möta dessa elever.

B46. Satsa på högpresterande elever

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att det ska vara en skyldighet för skolor att ge högpresterande elever uppgifter och undervisning som motsvarar deras nivå. Det ska eleverna och föräldrarna vara garanterade, och inte som i dag, behöva förlita sig till lärarnas och skolans godtycke i denna fråga för att få undervisning på rätt nivå

Under många år har politiker och skolan satsat på att finna sätt för att möta, stödja och individanpassa undervisningen för elever med inlärnings svårigheter. Det är och har varit mycket viktigt och har varit ett måste och något som politiker och skolan måste fortsätta med. Men, minst lika viktigt är att de elever som är högpresterande får samma hjälp, förståelse och individanpassade undervisning, förståelse, stöd, uppmuntran och stimulans. Likaså måste också politiker och skolan satsa resurser för att utveckla undervisning och metoder för att möta högpresterande elever. Det ska vara en skyldighet för skolan att erbjuda högpresterande elever en undervisning och ett bemötande som motsvarar deras nivå.

B47. Tvåårigа gymnasieprogram

Peter Olevik Dunder, Handen, Tobias Hammarberg, Vega, Andreas Ribbefjord, Handen

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att fler elever över riket ges möjlighet att gå före i undervisning, t.ex. genom tvåårigа gymnasieprogram

Gymnasieskolan är uppbyggd kring nationella gymnasieprogram där ett batteri av kurser lagts samman.

I skollagen (2010:800, 16 kap. 15 §) står: ”De nationella programmen är avsedda att genomgås på tre läsår. Huvudmannen får besluta att utbildningen får fördelas på längre tid än tre läsår. Om huvudmannen har fått tillstånd till det av Statens skolverk, får denne besluta att en utbildning får fördelas på kortare tid än tre läsår.”

Detta är en förbättring jämfört med tidigare skollag där regeringens tillstånd krävdes, nu endast Statens skolverks. I förslaget till partiprogram 2.2.2 punkt 11 fångas inriktningen: Skolan ska erbjuda stimulans och utvecklingsmöjligheter också för elever som är högpresterande i något ämne. Möjlighet ska finnas för elever att gå före i undervisningen eller att läsa i elitklasser.

Historiskt har gymnasieskolan haft även två- och fyraåriga linjer med innehållsmässiga skillnader. Dagens gymnasieskola har tillförts elitklasser på ett fåtal platser men över riket är det nationella programmet samma oavsett om utbildningen förläggs på två, tre eller fyra år. Vanligast är treåriga program. Till och med International Baccalaureate, som utomlands är tvåårigt, läses i Sverige på tre år.

Vid svenska högskolor ges teknisk-naturvetenskapliga basår där gymnasiets naturvetenskapsprogram läses på 40 veckor. Studenter som inte läst naturvetenskapsprogrammet på gymnasiet får genom basåret en andra chans. Basår ger behörighet till, samt förbereder studenten för, naturvetenskapliga studier på högskolenivå. Basår kräver dock grundläggande högskolebehörighet. Studenten har således läst tre år på gymnasiet för att sedan läsa ytterligare ett år innan de egentliga högskolestudierna kan inledas.

Motiverade basårsstudenter läser med ett års studier in gymnasiets naturvetenskapsprogram. Motiverade gymnasister har att välja på flera utmanande treåriga program, varav naturvetenskapsprogrammet är ett. Det är dags att i praktiskt handling i än större utsträckning tillåta en högre studietakt även för gymnasieelever. Lagstadgade undervisningstimmar på två år i stället för tre år är både en samhällsekonomisk vinst och en vinst för individen. Färre gymnasieår skulle även kunna tillämpas vid yrkesprogram. Ge gymnasieeleverna mer frihet!

Uppdra till partistyrelsen att verka för att fler elever över riket ges möjlighet att gå före i undervisning, t.ex. genom tvåårigа gymnasieprogram.

B48. Framhåll det positiva i partiprogrammet

Anne-Marie Ekström, Borås, Tage Carlsson, Borås, Morgan Hjalmarsson, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.2.2 punkt 12 stryka orden ”och motverka bostadssegregationens effekter”

2. att i avsnitt 2.2.2 punkt 19 ändra första meningen till: ”Alla gymnasielever ska gå färdigt sin utbildning.”

Under avsnitt 2.2.2 punkt 12 nämns att bostadssegregationens effekter ska motverkas genom rätten till skolskjutsar utanför det egna området. Det hela blir otydligt. Vilka effekter? Det är angeläget att elever från olika miljöer möts i skolan men det känns onödigt att påpeka att vi har en bostadssegregation. Det är bättre att se det positiva. Det räcker med att skälet är att öka elevens valfrihet.

Dessutom ska partiprogrammet vara långsiktigt. Vårt mål måste vara att få bort bostadssegregationen i sin helhet.

B49. Inrätta fler skoldaghem

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 2.2.2 förs in en text med lydelsen: ”Det är ett måste att det inrättas fler skoldaghem.”

Ett stort problem i dag på många skolor är arbetsmiljön i skolan. Stökiga lektioner, brist på lydnad av elever, avsaknad av ordning och reda på lektionerna, gör att läraren får stora svårigheter att klara undervisningen vilket får till följd att eleverna drabbas genom en sämre undervisning eller helt förstörda lektioner. En del elever har ett uppförande som gör att de helt kan förstöra lektionerna samtidigt som de själva inte klarar att tillgodogöra sig lektionerna. Dessa elever bör både för sin egen skull och för övriga elevers skull skiljas från

klassen och tas ur klassrummet och fåundervisning på annat ställe. De elever som har dessa svårigheter med uppförande och ordningsproblem har behov av en annan hjälp än den som en lärare för en klass i en ordinarieskola kan erbjuda. Likaså måste det markeras vad som är acceptabelt och inte acceptabelt uppförande i ett klassrum och skolan måste ha möjlighet att snabbare än i dag och så fort behov finns, kunna ta ut dessa elever från ordinarie undervisning och placera dem på skoldaghem.

B50. Öka möjligheten att anpassa studiegång vid sjukdom

Anita Brodén, Sollebrunn, Richard Brodd, Göteborg, Maria Lundqvist-Brömster, Håknäs, Rose-Marie Fihn, Nol, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Madeleine Olofsson, Älvängen

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för ökade möjligheter att anpassa studiegång vid sjukdom samt ökad kunskap i skolan kring hur sjukdom och psykisk ohälsa kan påverka elevers studieprestation

Andelen skolbarn som uttrycker att de har symtom på psykisk ohälsa, som nedstämdhet, huvudvärk och sömnsvårigheter, ökade från mitten av 1980-talet till slutet av 1990-talet. Därefter har ökningen fortsatt hos tonårsflickor. Med barn och unga avses i det här fallet personer upp till 18 år. Man räknar med att 10–15 procent någon gång har kontakt med BUP, barn- och ungdomspsykiatrin. Åtta procent av barn i skolåldern har migrän där kronisk migrän enligt den senaste definitionen är migrän som uppfyller diagnoskriterier mer än 15 dagar per månad och under tre månader. 10–25 procent av barn och ungdomar har spänningshuvudvärk.

Detta är ett par exempel på fysisk och psykisk ohälsa som på ett påtagligt sätt inverkar menligt på studier och som kräver ökad kunskap, förståelse och anpassning.

B51. Modersmål

Nina Lundström, Sundbyberg, Karin Lindsten, Ljungbyholm, Anna Steele, Tyresö, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 2.2.2 punkt 17 delas upp i två punkter: ”Nyanlända barn ska tidigt få hjälp och tid att lära sig svenska.” samt ”Elever med annat modersmål än svenska ska kunna utveckla och fördjupa sina kunskaper i modersmålet.”

Man behöver inte vara nyanländ för att ha ett annat modersmål. Man kan dessutom behärska svenska på utmärkt sätt trots annat modersmål. Punkterna behöver separeras så att även de som kan svenska och inte är nyanlända får tillgång till att läsa modersmål. Det gäller inte minst Sveriges fem nationella minoriteter.

B52. Introduktionsgrupper i svenskspråkiga skolor

Folkpartiet liberalerna Södermanlands län, Niklas Frykman, Eskilstuna, Linus Björk, Eskilstuna, Ewa Callhammar, Katrineholm, Haralampos Karatzas, Norrköping, Peter Kjällkvist, Solna, Helena von Schantz, Valdemarsvik

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.2.2 punkt 16 den andra meningen stryks

2. att i avsnitt 2.2.2 punkt 17 en ny mening läggs till med lydelsen: ”Introduktionsgrupper för nyanlända ska i första hand förläggas till huvudsakligen svenskspråkiga skolor.”

Punkterna.16 och 17 behandlar introduktionen av nyanlända i skolan och deras rätt och möjlighet att snabbt lära sig svenska. I punkt 16 hävdas att inrättandet av introduktionsgrupper ska styras av efterfrågan. Då det inte är ovanligt att skolor i dag kan ha över hälften och ibland så mycket som 90 procent elever som inte har svenska som modersmål kommer detta att inkräkta på elevernas rättighet att lära sig svenska språket på ett naturligt sätt, genom svenskspråkiga skolkamrater. Introduktionsgrupperna bör därför i huvudsak inrättas på skolor där eleverna i huvudsak har svenska som modersmål.

B53. Nyanlända barn ska kunna läsa in eventuella kunskapsluckor

Pär Johnson, Lidköping, Rose-Marie Fihn, Nol

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.2 lägga till en punkt med lydelsen: ”Varje elev har rätt till individuell studieplan vilket även skapar möjligheter för nyanlända barn att via utökad studietid för att nå sina mål och behörighet till gymnasiestudier. Den utökade studietiden kan vara under termin samt även sommarstudier.”

Skolan ska vara en brygga för att ge alla möjligheter till en jämställd framtid oavsett uppväxt och föräldrar. Undersökningar visar på att utan fullgjort gymnasium är risken för utslagning stor. Barn som växt upp en del av sitt liv i annat land har gått i skola med andra kunskapskrav än den skola de nu ska fortsätta sina studier i. Det behöver inte vara så att de gått i skola med sämre kunskapskrav än den skola de hamnat i men troligen inte samma. För att kunna anpassa och få rättvisa betyg när man lämnar grundskolan fordras individuell studieplan. Det är stor skillnad på om man t.ex. startar sin svenska skolgång i åk 1 och åk 7 vilken studieplan som behövs för att klara målen till åk 9. Skolan ska därför ge möjligheter att på ett strukturerat sätt kombinera sin inläsning av kunskapsluckor samtidigt som man följer sin nya klass.

B54. Modersmålsundervisning

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 2.2.2 punkt 17 ges lydelsen: ”Det ska inte vara skolans uppgift att erbjuda elever möjligheter att utveckla och fördjupa sina kunskaper i modersmålet. Det ansvaret vilar på föräldrarna, olika invandrarföreningar m.m. Skattepengar ska ej finansiera hemspråksundervisning. Om något, så ska pengar satsas på svenskundervisning.”

Det absolut viktigaste för nyanlända barn och för deras möjlighet att kunna integreras i samhället och få möjlighet till ett gott liv och en hög livskvalitet i Sverige är att de så fort som möjligt ges möjlighet att lära sig svenska. Inget är viktigare än att nyanlända barn lär sig det svenska språket – svenska språket är vad som ska prioriteras av politiker och skolan.

B55. Hemspråk, ej modersmål

Dietmar Gleich, Falun, Stefan Edelbroek, Antwerpen, Rose-Marie Fihn, Nol

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.2.2 punkt 17 ordet ”modersmål” ersätts med ordet ”hemspråk”

2. att ordet ”hemspråk” används i pluralis

Barn kan lära sig språk både från modern, fadern eller andra personer. I svenska familjer skiljer sig ibland moderns första språk från svenskan, ibland faderns och ibland bådas. Det finns familjer där en förälder har ett ickesvensk språk som första språk och den andra förälder ett annat ickesvensk språk som första språk. Begreppet ”modersmål” är i samband grovt könsdiskriminerande då enbart moderns huvudspråk räknas. Könsdiskriminering ska inte förekomma i Folkpartiet liberalernas partiprogram!

B56. Stärk modersmålsundervisningen

Folkpartiet liberalerna Östergötland, Linnéa Darell, Vikingstad, Rebecka Gabrielsson, Linköping, Sylva Bjurhamn-Hedell, Norrköping, Alexander Höglund, Norrköping, Bawar Ismail, Nybro, Haralampos Karatzas, Norrköping, Patrik Karlson, Norrköping, Peter Kjällkvist, Solna m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att alla barn oavsett ålder ska tillförsäkras rätten att lära in, behålla och utveckla föräldrarnas modersmål

2. att Folkpartiet ska verka för att särskild uppmärksamhet ska ägnas utvecklingen av modersmålet hos barn som är placerade i svenska familjehem

3. att Folkpartiet ska verka för att ansvaret för placerade barns modersmålsundervisning klarläggs, om det är vistelsekommunens eller den placerande kommunens ansvar

Vi anser oss ha ett mångkulturellt samhälle, men mångkulturen gör halt vid omsorgen om barnfamiljer från främmande kulturer. Det brister i kunskap hos annars väl utbildad personal.

Mångkulturen finns knappast alls inom personalen. Det finns inget aktivt sökande efterstödpersoner, jour- eller familjehem inom språk- och kulturgrupper som synes vara överrepresenterade i socialtjänstens ärenden med placering av barn. Det räcker inte med annonser i svensk dagspress för att nå och utbilda lämpliga invandrade personer, som har hunnit bli mer integrerade i Sverige än de senare anlända, som är i behov av stöd från landsmän. Stödåtgärder för att förhindra placeringar, såväl frivilliga som enligt tvångslag, fungerar dåligt, då familjerna har svårt att ta emot stöd från helsvensk personal. Om barn frånandra kulturer och språkområden blir placerade hamnar de i allmänhet i svenska familjehem, som saknar särskild kulturkunskap. Barnen blir utan stöd för att behålla och utveckla sitt modersmål. Umgängeskontakterna med biologiska föräldrar räcker inte alls. Rätten tillundervisning i modersmålet utgår från skolbarn och förskolebarn som bor i sitt hem, där ena eller båda föräldrarna talar annat språk än svenska. Det ska dessutom finnas ett visst antal barn från samma språkgrupp för att boendekommunen ska vara skyldig att tillhandahålla modersmålsundervisning. Barn som placeras, då de är inne i sin tidiga språkutveckling, har ingen chans att lära sig föräldrarnas kulturbärande språk parallellt med svenska. Äldreplacerade barn tappar för mycket av sitt modersmål. Placeringskommunen känner inget ansvar, och den placerande kommunen gör det inte heller. Därigenom försvåras eller omöjliggörs barnens återflytt till hemmet.

Som ovan beskrivits finns mycket att önska av utveckling av kunskap och metoder vad gäller invandrade barnfamiljers behov. Vi koncentrerar oss här på den brist som finns i placerade barns möjlighet att utveckla och behålla det kulturbärande modersmålet.

Alla barn, vilkas föräldrar har annat modersmål än svenska, måste enligt vår uppfattning tillförsäkras rätten till modersmålet oavsett vid vilken ålder som barnen placeras. För det krävs antingen tillägg eller ändring av reglerna för kommuners skyldighet att anordna modersmålsundervisning eller att Socialstyrelsens föreskrifter rörande vård av placerade barnutökas till att omfatta språkinlärningen. I annat fall motverkas det som lagen föreskriver, att placeringar enligt lagen om vård av unga (LVU) ska upphöra så snart förhållandena i hemmet så medger. Även vid frivilliga placeringar försvåras återgång till hemmet, om barnen under placeringstiden inte tränas i modersmålet. Föräldrar uttalar oro för att inte kunna kommunicera med sina barn. De märker redan under placeringstiden, att umgänget med barnen försvåras av språkliga skäl. Denna berättigade oro ignoreras. Med rådande ointresse för språkutvecklingen hos placerade barn till utländska föräldrar kan vi inte tala om att vi har ett mångkulturellt samhälle.

B57. Undervisning och prov på andra språk

Johan Enfeldt, Björklinge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att under avsnitt 2.2 lägga till punkten: ”Undervisning och prov i grundskola och gymnasium ska kunna ske på andra språk än svenska på orter där elevunderlaget är tillräckligt stort. Särskild vikt måste här läggas vid att lärare som undervisar på ett annat språk uppnår samma kvalifikationer som lärare i övrigt. Svensk läroplan ska följas.”

För elever med annat modersmål är det viktigt att lära sig svenska. Där görs det redan stora insatser. Däremot finns det skäl att låta undervisning i andra icke språkberoende ämnen som exempelvis matematik ske på andra språk där elevunderlaget är tillräckligt stort och där det går att rekrytera lärare med rätt kompetens. Även om matematiken i sig är densamma så är det naturligt att det är lättare att hänga med om undervisningen sker på ett språk som man kan. Om ämneskunskaperna är prioriterade är det därför rimligt att både undervisning och prov i vissa ämnen ska kunna ske på andra språk än svenska. Alla ämnen lämpar sig inte för detta, exempelvis svenska (!), samhällskunskap och idrott, men med ämnesundervisning på modersmålet skulle vi ge fler elever chansen att uppnå sin potential. Svensk läroplan ska följas.

B58. Ett världsspråks utbredning är viktigare än geografisk närhet

Erik Nordman, Solna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 2.2.2 punkt 18 kompletteras med följande text: ”Språk som har många användare i världen ska prioriteras.”

I globaliseringens tid avgörs nyttan av att kunna ett främmande språk av språkets globala utbredning, inte av språkutövarnas geografiska närhet till Sverige.

B59. Språkkunskaper blir allt viktigare i en öppen värld

Helena von Schantz, Valdemarsvik, Halina Gustavsson, Tidaholm, Amie Kronblad, Gustavsberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i punkt 18 i avsnitt 2.2.2 lägga till två meningar med lydelsen: ”Det andra främmande språket bör bli obligatoriskt i grundskolan och möjligheten för den språkintresserade att lära sig fler än två främmande språk bör säkerställas både i grundskolan och på gymnasiet. Elevernas möjlighet till språkresor och utbyte bör förbättras genom statliga stipendier.”

2. att i punkt 18 i avsnitt 2.2.2 meningen ”Gymnasieelevers möjlighet att studera utomlands ska öka genom att skolpengen följer med vid utlandsstudier i upp till ett år.” stryks

Det är sant att språkkunskaper blir allt viktigare i en öppen värld. Med tanke på detta, och på det bedrövliga språkläget i landet, är de liggande förslagen försiktiga på gränsen till tandlösa. Med den första nya meningen blir det en ordentlig utveckling av vår språkpolitik, en utveckling i linje med våra nationella behov och intressen och med våra internationella åtaganden och föresatser.

Det är viktigt att vi satsar mer på våra ungdomars internationella kontakter och möten. Språkresor och utbyten är sådant som gagnar alla elever, även de som inte är resvana eller har föräldrar med internationella kontakter och erfarenheter. Med det förslaget får fler elever en vidgad värld, dessutom fler elever som inte i övrigt har möjlighet att resa och uppleva andra kulturer och miljöer. Förslaget att man ska kunna förlägga gymnasiestudier utomlands gynnar snarare en liten redan resvan och självständig grupp elever.

B60. Ett andra främmande språk i grundskolan

Helena von Schantz, Valdemarsvik, Rose-Marie Fihn, Nol, Ola J. Hedin, Stockholm, Christer Romson Lande, Stockholm, Inger Lundberg, Älvsbyn, Clas Örjan Spång, Solna, Ingvar Svensson, Landskrona, Gertie Hammarberg Tersmeden, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ställer sig bakom att det andra främmande språket blir ett obligatoriskt och behörighetsgivande ämne i grundskolan

Internationellt lyfts flerspråkighet som en allt viktigare kompetens i vår tid av globalisering. En funktionell kompetens i två främmande språk är också en av EU:s åtta nyckelkompetenser. Men i Sverige är resultatet av språkstudierna skrala och motivationen för att läsa språk utöver engelska lägre än i övriga Europa.

En orsak till ointresset är nittiotalets språkreform som gjorde språkstudierna frivilliga. Särställningen som det enda frivilliga ämnet i grundskolan har medfört en annan särställning – det enda skolämne vars nytta och värde diskuteras vid svenska köksbord. En behandling få – om något – skolämne skulle klara.

En annan orsak till språkens särställning är att språkkunskaper av hävd har uppfattats som något som bara är av intresse för en intellektuell elit. I dagens krympande och kulturellt sammanvävda värld är den synen på språkstudier och språkkunskaper både otidsenlig och kostsam.

Den kostnad som uppmärksammats mest är att näringslivets behov av språkkunskaper inte tillgodoses av dagens skolsystem. Våra bristande språkkunskaper innebär en minskad export och en nackdel på den internationella marknaden.

Men språkkunskaper ger också tillgång till en internationell arbetsmarknad. Det här ökar konkurrenskraften och förutsättningarna för god försörjning både för individen och för samhället.

Språkkunskaper påverkar även våra attityder. I vårt mångkulturella land ger flerspråkighet bättre förutsättningar för integration och tolerans inom landets gränser. Den interkulturella kunskap och förståelse flerspråkighet ger ökar samtidigt våra förutsättningar att dra fördel av globaliseringen.

När det gäller projektet EU är den språkliga och kulturella variationen både ett hot och en potentiell styrka. För ett lyckat samarbete krävs språkkunskaper – inte bara hos en mindre skara utan hos EU-medborgarna allmänt. Lär vi oss att kommunicera, lär vi oss om och av varandra kan det lyfta hela Europa. Inte bara ekonomiskt, utan även kulturellt, intellektuellt och socialt.

En aspekt av flerspråkighet som ofta lyfts internationellt är att forskning visar att flerspråkighet är bra för hjärnan. Det handlar både om en gynnsam effekt på de tidigare språken, om förmågan att lära sig nya språk och om effekten på kognition och hjärnans flexibilitet. Högre IQ hos flerspråkiga, lägre förekomst av Alzheimers, förbättring av arbetsminnet.

Ser vi på fjolårets Pearson rankning av utbildningssystem förefaller flerspråkighet vara en framgångsfaktor. Av de tio länder som placerar sig på topp är majoriteten länder där man satsar på språk. Finland, Hong Kong, Singapore, Canada och Schweiz är alla flerspråkiga länder. I Korea lär sig barnen tre språk i skolan och holländarna är antagligen den mest språkkunniga befolkningen i Europa.

Nyttan av att lära sig språk sträcker sig från näringslivets behov och skolans kunskapsresultat till individens frihet, försörjningsmöjligheter och kommunikativa och kognitiva utveckling. Den nyttan bör komma alla elever till del: Gör det andra främmande språket till ett behörighetsgivande och obligatoriskt ämne i grundskolan.

B61. Språkvalet svenska/engelska

Helena von Schantz, Valdemarsvik, Jan Fallsvik, Motala, Rose-Marie Fihn, Nol, Christer Romson Lande, Stockholm, Inger Lundberg, Älvsbyn, Clas Örjan Spång, Solna, Ingvar Svensson, Landskrona, Gertie Hammarberg Tersmeden, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att språkvalet svenska/engelska tas bort.

SV/EN-valet, det alternativ som väntar den elev som väljer bort sitt andra främmande språk i grundskolan, är i det närmaste oreglerat. Det finns varken kursplan eller uppföljning. Hur man använder tiden och vem som undervisar elevgruppen varierar väsentligt från skola till skola. Inte ens skolinspektionen vet hur man ska hantera språkvalet och gör olika bedömningar från skola till skola. Detta enligt en kartläggning gjord av Jörgen Tholin och Anna-Karin Lindqvist som beställdes av Skolverket.

Resultatmässigt är nödutgången en förödande förlustaffär. Språklärarna tvingas sänka kraven för att inte tappa alla sina elever och SV/EN-lektionerna är ineffektiva. En orsak är att grupperna är både stora och heterogena och dessutom förändras under terminerna. En annan orsak är att verksamheten saknar både piska och morot och alltför ofta handlar om läxläsning eller rastverksamhet. Den allmänna temposänkning som SV/EN-valet innebär gör dessutom eleverna passiva och får därigenom en negativ effekt både på elevernas språkinlärning och på hela deras skolsituation. Detta samtidigt som språkinlärningens effekt på kognition och allmän språklig förmåga går förlorad.

Men framför allt är valsituationen olämplig. Här ställer man inte likvärdiga alternativ mot varandra, utan man ställer ett regelrätt ämne med läxor och lektionsinnehåll mot fyra kravlösa lektionspass i veckan, pass där man många gånger kan göra läxor i andra ämnen, eller bara prata bort tiden. Det slappa alternativet ställs mot studier och läxor i ett nytt språk. Det märkliga är inte att så många som en tredjedel av eleverna väljer nödutgången – snarare att så många inte gör det. Det är orimligt att ställa tonåringar inför ett sådant val – ett val mellan arbetslinje och glidarlinje. Möjligheten att välja SV/EN minskar dessutom likvärdigheten. Det är elever som saknar drivande, engagerade och pålästa föräldrar som väljer bort språket och som därmed radikalt minskar sina egna valmöjligheter i framtiden.

Ingen tonåring ska placeras i en sådan situation. Placera språkvalet svenska/engelska på den sophög där det hör hemma.

B62. Fler främmande språk i skolan

Helena von Schantz, Valdemarsvik, Karin Granbom Ellison, Linköping, Jan Fallsvik, Motala, Rose-Marie Fihn, Nol, Ola J. Hedin, Stockholm, Bawar Ismail, Nybro, Gun Jareblad, Motala, Haralampos Karatzas, Norrköping, Christer Romson Lande, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att elevernas möjlighet att läsa fler än två främmande språk säkerställs inom såväl det obligatoriska skolväsendet som det frivilliga

2. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att elevernas möjlighet att fördjupa kunskaperna i det andra främmande språket säkerställs inom samtliga gymnasieprogram, samt inom vuxenutbildningen

I början av 1990-talet kunde svenska högstadieelever välja tre främmande språk redan i högstadiet. För den språkintresserade fanns möjligheten att både fortsätta med de tre föregående och att läsa ytterligare ett språk på gymnasiet eller på Komvux. I dag är studietakten i språk låg och möjligheten att läsa fler språk sällsynt till obefintlig på högstadiet. På gymnasiet är möjligheten att välja ett tredje främmande språk begränsad till humanistiskt program och skolor med internationell inriktning. Många gymnasieelever saknar redan möjligheten att fördjupa kunskaperna i det andra främmande språket, det trots att de då går miste om både om meritpoäng och den konkurrensfördel språkkunskaper ger på arbetsmarknaden. Inom vuxenutbildningen erbjuds numera endast undantagsvis språk utöver engelska. I stället är det universiteten som i dag erbjuder nybörjarundervisning i språk – en märklig användning av disputerade forskare.

Breda språkstudier som erbjuder funktionell kompetens i två främmande språk är bra för skolans kunskapsresultat, för demokratin, för turismen, för integrationen och för rörligheten. Men vi behöver också återfå den språkkunniga spetskompetens vi har förlorat. Vi behöver tolkar, översättare, forskare, författare, ekonomer, ingenjörer och jurister som behärskar flera språk på en högre nivå. Elevernas rätt att fördjupa sig i det tredje språket, och deras rätt lära sig fler språk än tre behöver därför stärkas både i grundskolan, på gymnasiet och inom vuxenutbildningen. Nybörjarspråk bör dessutom företrädesvis undervisas i skolan, inte på universiteten. Säkerställ därför elevernas möjlighet att fördjupa kunskaperna i det andra främmande språket och att välja ett tredje – och gärna ett fjärde – främmande språk.

B63. Utvecklad språkundervisning

Helena von Schantz, Valdemarsvik, Eva Bremer, Boxholm, Inger Lundberg, Älvsbyn, Gustav Olsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att motverka en ogynnsam snedfördelning i språkvalet

2. att Folkpartiet tar ställning för att ett bredare utbud av världsspråk erbjuds som elevens val

3. att Folkpartiet tar ställning för att möjligheter till distansstudier i språk vidareutvecklas, samt att distansstudier i språk görs tillgängliga såväl inom det frivilliga som inom det obligatoriska skolväsendet

4. att Folkpartiet tar ställning för att studier i prioriterade språk ska kunna kombineras med offentligt finansierade språkresor till målspråkslandet

I den bästa av världar skulle alla elever ha möjlighet att studera alla språk de vill. Men varje nytt språk är ett nytt ämne som kräver behöriga lärare och ytterligare en undervisningsgrupp. I Sverige har vi valt att öka valfriheten när det gäller det andra språket i den obligatoriska skolan. Vi står inför planer på att öka den valfriheten ytterligare med kinesiska. Men den ökade valfriheten har minskat elevernas valfrihet på en rad andra plan och dessutom medfört en sänkning av undervisningskvaliteten.

Införandet av det tredje språket spanska ledde till att tyska och franska nästan taget slogs ut. Men det har inte lett till någon kraftfull höjning av kompetens i spanska. I det språket är nämligen motivationen och studietakten som lägst och avhoppen flest. Nationellt har den ökade valfriheten bidragit till att vi har brist på kompetens i alla de valbara språken, men särskilt i tyska och franska. Samtidigt försvann möjligheten att läsa ett tredje språk nästan helt i den obligatoriska skolan, samtidigt som den inskränktes kraftigt i gymnasieskolan.

Valfriheten har drabbat språklärarna hårt. I och med att spanskan infördes blev många fransk- och tysklärare utan undervisningsgrupper. Detta samtidigt som en stor del av dem som undervisade i spanska var obehöriga. Eftersom det är dyrt med många små språkgrupper förekommer det även avarter som att språklärare tvingas undervisa fler språk eller fler årskurser samtidigt.

Ju fler språk som introduceras i grundskolan desto sämre anställningstrygghet och arbetsvillkor för språklärarna. Denna problematiska situation förvärras av att språken som enda grundskoleämne kan väljas bort av varje enskild elev när som helst under studietiden. Med så osäkra och dåliga arbetsvillkor för språklärare hotas rekryteringen. Och utan skickliga, behöriga språklärare har vi ingen fungerande undervisning i något främmande språk.

Det som krävs är en kraftigare styrning av språkvalet med en jämnare fördelning mellan de språk som erbjuds som mål. Balansen mellan språken och möjligheten att erbjuda kvalitativ undervisning ska kunna vägas in när språkgrupper formas. Den minskade valfrihet det här innebär bör kompenseras med skärpta krav på att skolor erbjuda språk som elevens val. Incitamenten för huvudmän att erbjuda ett brett urval genom samarbete skolor och huvudmän emellan behöver förbättras. Med en förbättring och ökad tillgång till distansundervisning finns möjlighet att erbjuda ett brett språkurval även i mindre kommuner och i vuxenutbildningen.

När det gäller eftersatta eller prioriterade språk kan eleverna lockas med språkkurser och resor i målspråkslandet. Intensivkurser i kinesiska som elevens val med inslag av distansstudier och regelbundna kursinslag i Kina skulle fylla näringslivets behov av kompetens i språket utan att försämra våra kunskaper i de stora europeiska språken och utan att försämra språklärares anställningstrygghet.

B64. Internationalisering av den svenska gymnasieskolan

Robert Hannah, Bromma, Jasmin Jaziri Stenberg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att svenska ungdomar ska kunna tillgodogöra sig gymnasiepoäng för gymnasiestudier utomlands, särskilt inom språk

2. att Folkpartiet ska verka för att stipendier ska erbjudas till behövande svenska gymnasiestudenter som vill tillgodogöra sig gymnasiestudier utomlands i upp till ett år

3. att Folkpartiet ska verka för att svenska gymnasieskolor som tar emot en utbytesstudent ska erhålla skolpeng för utbytesstudenters utbildning

4. att Folkpartiet ska verka för att det civila samhällets organisationer ska få i uppdrag att genomföra de gymnasieutbyten som myndigheten Universitets- och högskolerådet (UH) i dag har i uppdrag att genomföra

5. att Folkpartiet ska verka för att införa ett licenskrav för civila samhällets organisationer och företag som erbjuder gymnasieutbytesstudier

Ungefär 1 000 svenska gymnasieungdomar åker varje år på gymnasieutbyte i ett år runtom i världen, främst till USA dit statistiken visar att mellan 600–700 studenter åker årligen. Men unga som önskar att åka på utbyte under gymnasietiden möts i Sverige av murar i stället för en hjälpande hand. Det är i realiteten ett fåtal förunnat att kunna åka.

På grund av bristande information har elever och skolor låg kunskap om internationellt gymnasieutbyte. De finns i dag inga formella möjligheter för en återvändande student att få tillgodogöra sig poäng för studier utomlands utan man behöver gå om ett helt år. Folkpartiet borde verka för att erkänna den utbildning som tillgodogjorts utomlands, särskilt gymnasiepoäng för språkstudier. Vidare har många studenter som vill åka på utbyten inte möjlighet att åka på utbyten pga. deras ekonomiska förutsättningar. Folkpartiet borde verka för att ett stipendieprogram instiftas för behövande och särskilt begåvade studenter att erhålla medel för att kunna åka på utbyten.

Sverige är också en attraktiv och eftertraktad destination för unga från andra länder, men även här varierar förutsättningarna, särskilt vad gäller skolpeng. Folkpartiet borde därför verka för att svenska skolor får rätt till skolpeng för utbytesstudenter som man tar emot.

UH utför gymnasieutbyten för den svenska staten med Tyskland, Frankrike, Spanien och Österrike. Programmet marknadsförs som ”gratis” men studenten får ändå stå för skolmat, inkvartering, försäkring, resor och fickpengar. UH:s program konkurrerar bland annat direkt med ideella föreningar som Youth For Understanding och AFS Interkulturella Ungdomsutbyten. I stället för att staten ska bedriva gymnasieutbyten i konkurrens med marknadens parter borde stipendier ges direkt till behövande och duktiga studenter.

Ett licenskrav, likt de som finns i Danmark och Norge, behöver införas för att skydda minderåriga svenskar från att luras av oseriösa aktörer. Elever och deras föräldrar är beroende av utbytesorganisationernas marknadsföring, enskildas studenters upplevelser samt privata nätverk för att få kunskap. Det är svårt att hitta information om vilka regelverk som styr organisationernas verksamhet. Det är problematiskt eftersom ett internationellt gymnasieutbyte omfattar ett helt år av en ung persons utbildning, eleven är under 18 år, är på egen hand långt ifrån sina föräldrar och utom svenska myndigheters skydd. I Danmark har t.ex. STS tidvis förlorat sin licens.

B65. Kurser på praktiska gymnasieutbildningar

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 2.2.2 förs in en punkt med lydelsen: ”Alla elever är inte studiemotiverade och/eller har inte för avsikt att läsa vidare på universitet. Därför ska de pratiska utbildningarna på gymnasiet inte innehålla samma omfattande kurser i t.ex. matte, engelska m.m. som på de teoretiska utbildningarna. De praktiska utbildningarna ska vara just praktiska med mindre omfattande och mindre tunga teoretiska kurser som tar sin utgångspunkt i den

aktuella utbildningen och den tilltänkta arbetsuppgiften och arbetsmarknaden. Att tvinga alla gymnasieelever att läsa tunga teoretiska kurser på gymnasiet även om eleven går en teoretisk utbildning gör att elever väljer bort eller hoppar av gymnasiet."

2. att det i avsnitt 2.2.2 förs in en punkt med lydelsen: "Det ska finnas möjlighet för de elever som läst de mindre omfattande teoretiska kurserna i t.ex. kärnämnena på gymnasiet att – om eleven så önskar och har behov av det – läsa in de tunga kurserna som erbjuds på de tung teoretiska utbildningarna."

Under socialdemokraternas styre kom skolan att likriktas allt mer – alla elever ansågs lika, i stället för likvärdiga. Det visade sig bland annat i att det socialdemokratiska styret ansåg att alla elever skulle gå en treårig gymnasieutbildning. En treårig gymnasieutbildning där alla skulle läsa samma matte-svenska-engelskkurser, oavsett om det gällde studerande på praktiska gymnasieutbildningar eller tunga teoretiska gymnasieutbildningar. Konsekvensen var att de elever som inte var studiemotiverade eller valde praktiska gymnasieutbildningar tappade intresset och hoppade av. Elever är olika men likvärdiga vilket innebär bland annat att alla elever inte behöver, har behov av eller ska läsa samma kurser. För den elev som väljer att läsa en praktisk gymnasieutbildning är behoven av kurser i t.ex. matte, svenska och engelska inte de samma som för en elev på en tung teoretisk studieförberedande utbildning, och vice versa. Det är viktigt att kurserna anpassas efter de behov som eleverna kommer att möta i arbetslivet. Därför är det ett måste att elever på praktiska gymnasieutbildningar erbjuds kurser som är anpassade just för deras behov och de krav deras arbete har, endast då erbjuder skolan en adekvat utbildning som är anpassad för arbetsmarknaden för dessa elever. Endast då kan vi stoppa avhopp av elever från de praktiska gymnasieutbildningarna.

B66. Låt elever på bygg- och anläggningsprogrammet få ta B-körkort

Folkpartiet liberalerna Linköping, Carina Boberg, Linköping, Monika Broman, Linköping, Magnus Esko, Björkvik, Lene Polteg, Kalmar, Monica Brohede Tellström, Nacka, Pierre Östlund, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att återinföra möjligheten att kunna ta B-körkort på inriktningen Anläggningsfordon på bygg- och anläggningsprogrammet

Transportstyrelsen ger i dag endast fordons- och transportprogrammet tillåtelse till att utfärda B-körkort. När GY11 infördes flyttades maskinförarutbildningen från fordons- och transportprogrammet (FT) till bygg- och anläggningsprogrammet (BA). Inriktningen Anläggningsfordon ligger nu under BA eftersom man där får lära sig att köra de fordon som används vid byggen och anläggningsarbete.

Detta medförde att de elever som förut kunnat ta B-körkort inom bygg inte längre får ta detta. För att kunna framföra tyngre maskinfordon på byggen och anläggningsarbete krävs B-körkort. I programbeskrivningen står det också att man ska kunna köra grävmaskiner.

Maskinförarorganisationen och arbetsgivarna har uppvaktat både utbildningsdepartementet och arbetsmarknadsdepartementet i frågan, men enligt dem själva så har de inte fått gehör för sina önskemål.

Skolverket har inga synpunkter på var utbildningen sker, utan det är Transportstyrelsen som nekar dessa elever möjlighet till en arbetsmarknad som kräver B-körkort. Det är endast fordons- och transportprogrammet som nu får utfärda B-körkortet trots att även bygg- och anläggningsprogrammet har i uppdrag att lära ut att köra de fordon som används.

Vi har inte råd att tappa våra duktiga yrkeselever i en bransch som kan erbjuda arbete och som kommer att få stora pensionsavgångar. Det finns skolor i Sverige som i dag har båda programmen, med både lärare och kunskap på plats.

B67. Begreppet yrkeskunskap

Magnus Esko, Björkvik

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att sista meningen i punkt 20 under avsnitt 2.2.2 stryks

Om man går enstaka yrkeskurs på gymnasieskola betyder inte det att man har förvärvat yrkeskunskap. Därför kan inte yrkeskunskapsbevis utfärdas efter genomgången kurs. Att få yrkeskunskap fordrar erfarenhet. Att utfärda yrkeskunskapsbevis efter en genomgången kurs kommer att underminera yrkets status. Kalla det något annat.

B

B68. Inför objektiv rättning

Folkpartiet liberalerna Malmö, Eva Bremer, Boxholm, Björn Jansson, Motala, Marianna Nasr, Malmö, Jens Sundström, Luleå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.2 lägga till en punkt med lydelsen: "Inför ett rättningssamarbete mellan kommunala skolor när det gäller rättning av nationella prov i grund- och gymnasieskolan."

Kostnaden för rättningen av nationella prov i Sverige är den lägsta i norden. Vi är även ensamma om att fullständigt förlita oss på den egna läraren på respektive skolas bedömning. Genom att införa ett samarbete mellan skolor i kommunen får vi en mer jämlik och objektiv rättning i landet. Genom GY11 läggs större vikt vid nationella prov vilket kräver en större objektivitet och rättssäkerhet för eleverna.

Vårt förslag är att två skolor i en kommun inleder ett samarbete där lärare byter nationella prov för att säkerställa objektivitet och rättsäkerhet.

B69. Resultatuppföljningen i gymnasieskolan

Helena von Schantz, Valdemarsvik, Ewa Bergman, Stocksund, Eva Bremer, Boxholm, Gun Jareblad, Motala, Haralampos Karatzas, Norrköping, Erica Närlinge, Uppsala, Clas Örjan Spång, Solna, Ingvar Svensson, Landskrona, Gertie Hammarberg Tersmeden, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för ett centralrättat examensprov med preliminärbedömning och möjlighet att begära överprövning av den centrala bedömningen för den undervisande läraren

2. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att studentexamen utformas som ett komplement till slutbetyget

3. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att eleverna har möjlighet att göra om examensprovet

4. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att examensprovet ersätter samtliga nationella prov i gymnasieskolan

5. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att de nuvarande kursbetygen ersätts med slutbetyg samt att eleverna medges möjlighet att få prövning för ett högre betyg.

En studentexamen fyller många viktiga funktioner. Ett examensprov möjliggör en systematisk uppföljning av kunskapsresultaten i skolan, en kontroll av enskilda lärares, skolors, huvudmäns måluppfyllelse och bedömning, samtidigt som den ger en kompletterande, oberoende och rättssäker bedömning av elevens färdigheter och kunskaper. En förutsättning för att examensprovet fungerar som ett uppföljningsinstrument är emellertid att det rättas centralt. Med preliminärbedömning når man både en kontroll av och en utveckling av bedömningsskickligheten hos den undervisande läraren, samtidigt som den undervisande läraren har möjlighet att se och anmärka mot en tveksam, eller tveksamt motiverad central bedömning. Därmed förbättras både internkontrollen i systemet och rättssäkerheten i bedömningen av varje enskild elev.

I ett examensprov kan man pröva de centrala färdigheterna, men man kan inte pröva alla kunskapskrav i ett enskilt ämne, därför bör ett examensbetyg utformas som ett komplement till ämnesbetygen. Examensbetyget ska varken vara styrande för ämnesbetygen eller ha som ambition att vara heltäckande.

En elevs framtid får inte hänga på enskilda provtillfällen. Ämnesbetygen bör även av det skälet vara separata från studentexamensbetygen.

Av samma skäl bör det finnas möjlighet att tentera underkända resultat och att förbättra ett studentexamensbetyg. Förslagsvis ett begränsat antal gånger och till viss kostnad.

I dagens gymnasieskola har vi en betygshets och en uppsjö nationella prov och slutbetyg. Med en avslutande studentexamen försvinner behovet av nationella prov i gymnasieskolan. Övriga nationella prov på gymnasienivå bör därför dras tillbaka.

I samband med en examensreform bör den nuvarande kursutformningen slopas. Kursutformningen bidrar till snuttifiering och stress för såväl elever som lärare. I färdighetsämnen får kursutformningen dessutom den absurda konsekvensen att en elev kan gå ut med ett lägre betyg i steg ett än i de följande kurserna i ett ämne, trots att den högsta måluppfyllelsen på steg ett är given i och med den högsta måluppfyllelsen på ett högre steg. Kursutformningen innebär vidare att elever som mognar och väljer att satsa på skolan under den senare halvan av gymnasietiden går ut med sämre betyg än en kamrat med en jämnare prestation, trots att de kan gå ut med bättre kunskaper. Slutbetyg med möjlighet att begära prövning för ett högre betyg ger eleverna bättre incitament att anstränga sig och mer rättvisa möjligheter att lyckas i sin skolgång.

B70. Nationellt prov i matematik 1A

Carina Boberg, Linköping, Rose-Marie Fihn, Nol, Carl Petter Norrthon, Täby, Helena von Schantz, Valdemarsvik

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att skrota nationellt prov i Matematik 1a

Femtio procent av alla elever i Ma 1a fick F på det första nationella provet. Med GY 11 har vi olika kurser mellan studie- och yrkesförberedande program. Denna kloka delning av den gamla kursen MaA infördes då matematikämnet är så varierande för de olika programmen. I GY11 läser yrkeseleverna Ma 1a som ska knytas nära respektive yrkesprogram, för att tydliggöra yrkeslivets krav på matematiskt kunnande. Detta ska vara vägledande i undervisning och bedömning men denna koppling finns inte alls i det nationella provet.

I det nationella provet möter eleverna en mer abstrakt matematik som inte relateras till respektive yrkesval. Anledningen är att det är för dyrt att göra helt separata prov för varje yrkeskategori eller kurs. En övervägande del av Ma 1a-proven är identiska med Ma 1c-proven. Den nödvändiga splittringen av MaA till tre olika kurser syns således inte i de nationella proven.

Konsekvenserna blir uppenbarligen att eleverna inte klarar provet och detta leder till att lärarna förskjuter sin undervisning från praktiskt anpassad, programutformad matematik till en mer teoretisk matematik. Lärarna flyttar fokus från att uppfylla kursplanens mål och intentioner till att klara ett nationellt prov. Ett nationellt prov som har många likheter med de studieförberedande programmens matematik, med andra ord inga likheter med yrkesprogrammens tillämpningar.

Att centralt utforma ämnesprov kopplade till respektive karaktärsämne förefaller vara en praktisk omöjlighet, varför vi ställer oss frågan: ”Varför ska vi ha nationella prov?”

Utan nationellt prov kan lärarna och eleverna arbeta med kursen på ett sådant sätt som också är tänkt. Elever som arbetar med en matematik som för dem är relevant kan förväntas prestera bättre.

Vi bedömer att fördelarna med att skrota nationella prov i Ma 1a är att:

Lärare kan koncentrera sig på matematikämnets koppling till karaktärsämnet

Elever ges en för dem bättre undervisning, väl i linje med kursplanens intentioner

Kostnader för det nationella provet minskar. I stället bör dock material för att underlätta likvärdig bedömning tas fram

Proven i Ma 1c och Ma 1b kan bli bättre då provkonstruktörerna då inte behöver beakta kursen Ma 1a

B71. Trakasserier mot lärare

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 2.2.3 förs in en punkt med lydelsen: ”Trakasserier mot lärare måste hanteras på samma vis som den som trakasserats inom andra områden i samhället, med straffrättsliga påföljder för den elev som fyllt 15 år och med åtgärder från sociala myndigheter för den elev som ännu ej är straffmyndig. Lagen måste här bli mycket tydligare än i dag och det måste bli nolltolerans mot att elever utsätter lärare för mobbing, trakasserier m.m. Den elev som mobbar eller trakasserar en lärare ska omedelbart anmälas och kunna flyttas från klassen eller skolan, och åtgärder vidtas.”

Många lärare vittnar om en vardag med trakasserier, mobbing m.m. av elever. Det är inte acceptabelt att lärare ska utså trakasserier m.m. från elever. Inte på någon annan arbetsplats skulle det få fortgå utan att åtgärder vidtas mot utövarna. Den

som inte kan uppföra sig ska efter varningar kunna flyttas från klassen/skolan. Trakasserier mot lärare måste hanteras på samma vis som den som trakasserats inom andra områden i samhället, med straffrättsliga påföljder för den elev som fyllt 15 år och med åtgärder från sociala myndigheter för den elev som ännu ej är straffmyndig. Lagen måste här bli mycket tydligare än i dag och det måste bli nolltolerans mot att elever utsätter lärare för mobbing, trakasserier m.m. Den elev som mobbar, trakasserar en lärare ska omedelbart anmälas och kunna flyttas från klassen eller skolan, och åtgärder vidtas. I dag ska mycket till innan en elev som betett sig på detta vis får en rättslig påföljd eller innan de sociala myndigheterna ingriper. Det är oacceptabelt! Åtgärder ska kunna vidtas omedelbart och eleven ska också genast komma i kontakt med polis eller sociala myndigheter.

B72. Jämställd studie- och yrkesvägledning

Anna Mårtensson, Jönköping, Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Jessica Bagge, Hägersten, Helena Berggren, Västerås, Cecilia Elving, Stockholm, Ingemar Mundebo, Lidingö, Gabriel Romanus, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska verka för att de medel som regeringen avsatt för fortbildning av studie- och yrkesvägledare inkluderar fortbildning i genuskunskap

2. att en extra punkt läggs till under avsnitt 2.2.2 med innebörden att grundskolan ska förbereda flickor och pojkar för att göra val som inte begränsas av stereotypa könsroller

3. att avsnitt 2.2.3 punkt 3 kompletteras med meningen: ”I utbildningen av lärare samt studie- och yrkesvägledare ska genuskunskap ingå.”

4. att avsnitt 2.4.1 punkt 4 avslutas med orden ”samt i studie- och yrkesvägledningen”[1]

1973 gav makarna Lillemor och Ingemar Mundebo ut boken ”Hon, han, ungarna, jobbet”. De skrev bland annat att flickor och pojkar valde olika utbildningsvägar och att undersökningar visade att könsfaktorn var den mest styrande vid val av studieverksamhet – mer styrande än sociala, ekonomiska och geografiska faktorer. På en del utbildningslinjer fanns nästan bara eller huvudsakligen kvinnor, på andra nästan bara eller huvudsakligen män. Det fanns ett klart samband mellan kvinnoandel i utbildning, utbildningens status, arbetsmarknaden och lönenivåerna. De utbildningar där männen dominerade ledde i regel till högavlönade statusjobb. Det kön man tillhörde avgjorde i stor utsträckning också vilken linje man valde i gymnasieskolan. Tonåringarna följde i sitt val det traditionella könsrollsmönstret. Det hade enligt Mundebos inte skett några större förändringar under de senaste 20 åren och de skrev därför att mer måste göras för att synen på könsrollerna i skolan skulle omsättas i studie- och yrkesorientering.

Mundebos var bekymrade över att så lite hade hänt med pojkars och flickors utbildningsval under tiden 1953–1973. I dag, exakt 40 år efter det att deras bok gavs ut, har dessvärre inte mycket mer hänt. Arbetsmarknaden i Sverige är världens näst mest segregerade. Av de högskoleförberedande programmen på gymnasiet var det 2010/11 bara det naturvetenskapliga programmet som hade en jämställd fördelning (enligt SCB:s ”På tal om kvinnor och män”, 2012).

Regeringen har 2012 beslutat att avsätta 10 miljoner kronor under 2013 till fortbildning av studie- och yrkesvägledare samt för samma ändamål 11 miljoner kronor för 2014, 10 miljoner kronor för 2015 och 5 miljoner kronor för 2016. Satsningen baserade sig på utbildningsutskottets betänkande om gymnasieskolan (bet. 2011/12:UbU15), där ett mindre kapitel ägnats åt studie- och yrkesvägledarna. Dessvärre nämndes här ingenting om betydelsen av genuskompetens.

Enligt Skolverket finns det i dag 1 757 studie- och yrkesvägledare. Det är vår bestämda uppfattning att krafttag krävs för att utveckla studie- och yrkesvägledningen så att elevernas utbildningsval blir mer jämställt och så att arbetsmarknaden blir mindre könssegregerad.

Detta är också en av de frågor som Liberala kvinnor för närvarande prioriterar högst i sin politiska plattform.

B

B73. Flickor, naturvetenskap och teknik

Ulla-Britt Hagström, Skövde, Ann-Marie Hedlund, Bankeryd, Helena Sjöberg, Sandviken

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt läggs till under avsnitt 2.2.2 med lydelsen: ”Flickor ska stimuleras att specialisera sig inom naturvetenskaps- och teknikområdet.”

För få nya lärare utbildar sig inom naturvetenskap och teknik. Här krävs en särskild satsning för att elever ska välja naturvetenskaps- och teknikområden. Med få behöriga lärare finns en risk att elever tappar motivationen. Här ska särskilt uppmärksammas de behov som finns för att inspirera fler flickor att välja dessa ämnesområden och att specialisera sig inom naturvetenskaps- och teknikområdet.

Verklig jämställdhet i arbetslivet uppnås först när utbildningen sker på jämställda villkor.

Flickor ska stimuleras att specialisera sig inom naturvetenskaps- och teknikområdet.

B74. Privatekonomi i skolan

Peter Olevik Dunder, Handen, Tobias Hammarberg, Vega, Haralampos Karatzas, Norrköping, Gustav Klockhoff, Vendelsö, Pia Lublin, Handen, Seved Monke, Stockholm, Tobias Tholf, Kumla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för undervisning i privatekonomi i grundskolans högstadium och gymnasiets samtliga program

2. att en ny mening införs under avsnitt 2.2.2 med lydelsen: ”Obligatorisk undervisning i privatekonomi förbereder elever för vuxenlivets val och möjligheter.”

Unga i dagens samhälle blir allt mer skuldsatta. Denna oroväckande utveckling kan bland annat tillskrivas de lättillgängliga snabblånen. Det räcker med att titta på kronofogdens sammanställning av ärenden gällande betalningsföreläggande för snabblån under 2012 för att inse att detta är ett växande problem som måste hanteras. Under 2012 ökade antalet ärenden gällande snabblån med inte mindre än 62 procent från föregående år till totalt 53 703 ärenden, där ungdomar står för hela 21 procent.

1. Yrkandet hänvisat till område C, Jämställdhet och likabehandling.

Dessa ungdomar får sämsta möjliga start på sitt vuxna liv och här har samhället ett ansvar. Det är inte tillräckligt med den skuldrådgivning man kan få efter att man fått problem, eller krav på noggrannare bedömningar innan lånen ges. Ungdomarna måste även få kunskap om hur dessa lån, och andra för den delen, fungerar och vad de kostar.

Skolan är den självklara arenan för detta. Enligt grundskolans och gymnasiets läroplaner är dess uppdrag att förbereda eleverna på att leva, arbeta och verka i samhället och att kunna orientera sig i en komplex verklighet. Självklart borde därför privatekonomi vara en naturlig del av den moderna skolundervisningen, både i högstadiet och på gymnasienivå.

Det handlar inte bara om att lära unga om farorna med snabblån, utan om en bred praktisk kunskap som man behöver då man blir myndig och ställs inför en myriad av möjligheter med bland annat abonnemang och avbetalningserbjudanden. Det ska ses som livsverktyg som alla ska ha tillgång till oavsett bakgrund och är därmed även en jämlikhetsfråga som bör vara självklar för oss liberaler.

B75. Moderna undervisningsmetoder

Björn Jakobson, Tumba, Gunnel Orselius-Dahl, Vallentuna, Britt Lindmark, Värmdö, Tomas Ohlin, Bromma, Jörgen Renck, Karlstad, Lillemor Sillén, Stockholm, Ulf Uebel, Danderyd, Leila Ulvemo, Oskarshamn

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande punkt läggs till i avsnitt 2.2.2: ”Skolan och universiteten ska använda moderna hjälpmedel, såväl för kontaktskapande som för de pedagogiska läromomenten och för det administrativa arbetet. Nätet, samt datorer, läsplattor och mobiler är viktiga redskap som i undervisningen kan underlätta och effektivisera för alla elever, samtidigt som undervisningen bättre än förr kan ta hänsyn till olika elevers olika förutsättningar. Lärarutbildningen behöver ta tydlig hänsyn till dessa möjligheter.”

Pedagogiska metoder för skola och universitet har på senare tid genomgått en stark utveckling. På liknande sätt som när bläckpennan ersattes av kulspetspennan, eller suddgummit ersattes av bakåt-tangenten, har ständigt nya redskap kommit att stödja de pedagogiska processernas utveckling.

I många skolor har varje elev numera tillgång till en egen dator. Den bärbara datorn har blivit ett personligt redskap som är nödvändigt för att kunna genomföra skolarbetet. Läsplattor har visat sig kunna underlätta många läromoment, inte minst för den egna kreativa processen.

I många situationer kan lärarnas arbete underlättas av ny teknik. Administration av undervisningen kan effektiviseras. De nya pedagogiska processerna, som är under ständig utveckling, innebär för lärarna en utmaning som kräver tid och ansträngning, men som kan spara tid och andra resurser, och ge pedagogiskt viktiga resultat.

I projektarbeten och välavgränsade kursavsnitt registreras i datasystemen ofta direkt hur eleven utför en viss uppgift. Därmed är behovet av betyg betydligt mindre, i och med att elevens arbetsinsatser kan dokumentera sig själva. Undervisningen kan då enklare anpassas efter elevernas olika förmågor, och läraren kan bedöma var särskilda insatser behövs. En i ökande grad direkt feedback kommer till stånd.

Det är som kommunikationsmedel som ny teknik kommit att få en fundamental roll i skolan. Grupparbeten underlättas av sociala medier som Facebook och Twitter m.m. Kontakter mellan elever kan ske på ett särdeles naturligt sätt. För många elever blir gränsen mellan aktiviteter som berör skolan och det som är privat inte lika skarp som förr.

Även för lärarna är kontakter med eleverna via sociala medier till nytta. Elever som kan vara blyga och försiktiga i klassrummet kan komma i naturlig kontakt med lärarna via nätet.

Undervisningsmoment kan göras tillgängliga på distans, vilket medger större flexibilitet för eleven i skolans och universitetens olika projektuppgifter.

Det är viktigt att uppmärksamma såväl elevernas som lärarnas integritet på nätet, när pedagogiska resultat och personliga kontakter samlas.

Med denna utveckling i åtanke kan man tala om att en digital pedagogisk revolution nu är en realitet. Det är viktigt att detta avspeglas i det nya partiprogrammet.

B76. Teckenspråk en del av den obligatoriska svenskundervisningen

Andreas Froby, Tullinge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.3.6 lägga till en punkt med följande lydelse: ”Grundläggande teckenspråk bör ingå i den obligatoriska svenska undervisningen i grundskolan. För att garantera att människor som behöver teckenspråk ska likvärdiga förutsättningar som alla andra att delta i det demokratiska samtalet.”

En liberal utbildningspolitiks syfte är att se till att utjämna de olika förutsättningar som människor föds med så alla kan göra det de vill med sina liv utan att medfödda hinder eller social bakgrund ska påverka. Därför är det bra att barn som har behov av teckenspråk i undervisningen ska fritt tillgång till detta. Dock skapar det problem om andra människor inte kan teckenspråk, går det inte vara en interaktiv del av det demokratiska samtalet utan blir en passiv person som endast kan observera detta samtal.

Därför bör grundläggande teckenspråk vara ett inslag i svenskundervisningen i grundskolan.

B77. Nationellt institut för skolforskning

Ulla-Britt Hagström, Skövde, Annika Carp, Falköping, Louise Clausen, Skövde, IngMarie Larsson, Falköping, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Pär Löfstrand, Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att ett nationellt institut för skolforskning med uppgift att ta fram och sammanställa skolforskning för pedagogik och metoder i klassrummet inrättas

Sverige deltar i ett flertal utvärderingssystem för jämförelser av kunskaper mellan olika länder. Svårigheten är att alltid veta om man mäter samma sak på samma sätt och om man lyckas mäta det mest relevanta. Detta ska sedan jämföras över tid. Den undersökning som på senare tid fångat den svenska skoldebatten är PISA och de trender som visas i läsning, matematik och naturvetenskap.

Flera undersökningar borde redovisas i lika hög grad. Då skulle vi se att Sverige ligger bra till i OECD-sammanhang. Medborgarkompetens och demokratisk kompetens ligger över internationellt snitt. Engelska språket ligger i topp. Procentandelen eftergymnasial utbildning ligger bra till.

De nya läroplaner som trädde i kraft den 1 juli 2012 innehåller redskap för att återerövra undervisningen. Det som saknas är den vardagsnära forskningen. Sjukvården har stöd av 20 gånger mer omfattande forskning än undervisningen. För att komma ikapp vården skulle det krävas en ökning av ekonomiska resurser från en miljard kronor till tio miljarder. Skolan har präglats av ett antal pedagogiska metoder, alltifrån den rena katederundervisningen till förväntningar om den på egen hand forskande eleven. Den skolnära forskningen för att kunna utgå från vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet är knapphändig. Eleverna blir ofta ”försökskaniner” medan lärarna matas med ordet effektivitet för att höja elevers meritvärden. Det grundläggande pedagogiska hantverket hamnar i bakgrunden.

B78. Systematisk och kvalitetssäker uppföljning av skolan

Helena von Schantz, Valdemarsvik, Jessica Bagge, Hägersten, Ewa Bergman, Stocksund, Björn Jansson, Motala, Anne Kotavuopio Jatko, Jukkasjärvi, Inger Lundberg, Älvsbyn, Marianne Franck-Nilsson, Gryt, Clas Örjan Spång, Solna, Ingvar Svensson, Landskrona m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att Skolinspektionen får ansvar för en systematisk uppföljning av den svenska skolan. Uppföljningen ska bestå av centralrättade nationella prov, en centralrättad studentexamen och årsvisa centrala enkäter i utvalda årskurser

2. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att Skolverket och Skolinspektionen i samverkan följer upp den systematiska resultatkontrollen ett prioriterat kvalitetsområde i taget, samt att arbetet både består av att goda exempel lyfts och av att krav på åtgärder ställs

En likvärdig skola är ett av de viktigaste fundamenten i ett demokratiskt och liberalt samhälle. Varje barns rätt till de verktyg som krävs för ett fritt och produktivt liv. I Sverige har vi halkat långt från det målet. Variationen i våra skolor är hög såväl när det gäller kunskapsresultat som trygghet, trivsel, delaktighet och arbetsro. Det räcker inte med stickprov när det gäller något så viktigt som våra barns välmåga och framtid. Här måste uppföljningen ske elev för elev, år för år.

En sådan uppföljning behövs i alla skolsystem, men blir av särskild betydelse i ett konkurrensutsatt system som vårt. Konkurrensen mellan skolor har som konsekvens att det ligger i såväl huvudmännens som de anställdas intresse att dölja brister i verksamheten. Ett negativt tillsynsbeslut, en negativ enkät och dåliga kunskapsresultat kan ju skada skolans konkurrenskraft och därmed äventyra den egna verksamheten/vinsten/anställningen. Det fria skolvalet förutsätter därför en systematisk, oberoende granskning av varje skola, varje år.

Kunskapsresultaten bör följas upp genom centralrättade nationella prov i det obligatoriska skolväsendet och genom ett centralrättat slutprov i gymnasieskolan. Elevernas trygghet, trivsel, delaktighet och arbetsro bör följas upp genom årsvisa, statliga enkäter.

Enkäterna och kunskapsuppföljningen tjänar som underlag för skolutveckling, resursfördelning och för utvärdering av utförda insatser både nationellt och lokalt. Den systematiska uppföljningen tjänar dessutom som ett likvärdigt och objektivt underlag för det fria skolvalet.

Fokus för vår Skolinspektion är att identifiera och lyfta lagbrott. Men ska en verksamhet förbättras är det minst lika viktigt att förtjänsterna lyfts som att bristerna uppmärksammas. För skolsystemet som helhet är goda exempel en betydligt större framgångsfaktor än uppmärksammade tillkortakommanden.

Som ett medel för att nå en generell kvalitetshöjning inom den svenska skolan bör Skolinspektionen och Skolverket därför ges i uppdrag att i samverkan utveckla skolan område för område. Kunskapsresultaten och enkäterna tjänar som underlag för vilka utvecklingsområden som ska prioriteras.

B79. Tillsyn av skolan

Helena von Schantz, Valdemarsvik, Gun Jareblad, Motala, Anne Kotavuopio Jatko, Jukkasjärvi, Inger Lundberg, Älvsbyn, Marianne Franck-Nilsson, Gryt, Ingvar Svensson, Landskrona, Gertie Hammarberg Tersmeden, Stockholm, Clas Örjan Spång, Solna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att den regelbundna tillsynen fasas ut och att Skolinspektionen i stället idkar tillsyn av enskilda skolor i form av slumpvisa stickprov, som åtgärd efter anmälan, samt i samband med underprestation som uppdagats vid den systematiska resultatuppföljningen

2. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för en kontinuerlig utvärdering av Skolinspektionens arbete och effekt

Med en systematisk uppföljning av kunskapsresultat och elevernas trygghet, trivsel, delaktighet och arbetsro behövs inte regelbunden tillsyn i dess nuvarande form. I stället kan tillsynen begränsas till stickprov, uppföljning av misstänkta missförhållanden eller bristande resultat. På så vis kan den systematiska resultatkontrollen finansieras, samtidigt som inspektionen blir mer ändamålsenlig.

Skolinspektionen har givits stora resurser och omfattande befogenheter. Men med makt måste alltid följa uppföljning och kontroll. Den som varit föremål för tillsyn eller övriga åtgärder bör systematiskt inbjudas att utvärdera kontakten med Skolinspektionen och effekten av tillsynen. Skolmyndigheten bör även systematiskt utvärdera effekten av Skolinspektionens insatser för att utreda om arbetet är rättssäkert, systematiskt, kostnadseffektivt, och om det har önskad effekt.

B80. Grundskoleutbildning i entreprenörskap

Ulf Wetterlund, Lilla Edet, Ulla Lennersand, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partiprogrammet kompletteras med en ny punkt med lydelsen: ”Utbildning i entreprenörskap ska ingå som obligatorium eller erbjudas som tillval i grundskolans högstadium samt gymnasieskolans program och alla elever ska ges möjlighet att prova på företagande.”

Genom att tidigt erbjuda ungdomar möjlighet att utveckla ett entreprenöriellt tänkande, skapar vi också framtidens företagare och entreprenörer.

EU-projekt i entreprenörskapsutbildning (Leader Göta Älv) har visat att även högstadieelever kan ta ansvar och lyckas att som företagare skapa egna feriejobb.

I de anvisningar som finns från Skatteverket och Arbetsmiljöverket finns inga hinder att ungdomar från 13 års ålder kan jobba som egna företagare.

Med vårt yrkande vill vi visa på att det är viktigt att väcka intresse för entreprenörskap och företagande så tidigt som möjligt. Högstadieelever bör erbjudas denna möjlighet.

B81. Elevnämnder och elevombud i skolorna

Folkpartiet liberalerna Kiruna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att utreda hur elevnämnd/ombud kan organiseras i skolorna och vem som kan vara huvudmannen för en sådan verksamhet

2. att partistyrelsen ges i uppdrag att påskynda införandet av en så kallad Lex Sarah för skolan

Folkpartiet gör mycket för skolan och har många bra initiativ. En ny skollag och andra intressanta förändringar som gjorts i skolanger ett bra betyg. Trots det, finns det brister. Ett bekymmer som kvarstår är att när skolan inte fungerar som det är tänkt för barn som går i skolan, finns det lite utrymme för att förändra det som inte fungerar och allra minst då när skolan inte är kapabel att leverera det de enligt lagen är skyldiga till. Kunskap är en sak, trygghet en annan. Under tiden barn vistas i skolorna finns det en organisation och organisering som fungerar utifrån att problemet inte är relaterat till skolans vuxna, ledning eller den lagstadgade verksamheten. Alla möjliga vägar för rättelse när fel eller brister uppstår, förutom BEO, Barn- och elevombudsmannen och Skolinspektionen, är att inte anses som neutrala gentemot barn och dess företrädare föräldrar.

Det finns få möjligheter att agera som barn eller dess föräldrar för att få den lagstadgade möjligheten till skolan. De möjligheter som finns tar lång tid och de flesta vågar inte ens använda de på grund av risk för ytterligare repressalier från skolans sida.

Det kan tänkas att fallen är få men statistik från BEO visar att fallen blir fler och fler. Det som kommer fram i dag är nog fortfarande att anse som toppen av ett isberg. Det är att anta att många elever/barn inte får stöd för att gå vidare med anmälan.

B82. Journalhantering i friskolor

Rebecca Krus, Lidingö, Sandro Banovac, Södertälje, Jessica Ericsson, Huddinge, Thomas Lindsten, Ljungbyholm, Helena von Schantz, Valdemarsvik, Patrik Silverudd, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska verka för att göra regelverket som styr journalhanteringen i friskolor rättssäkert och tryggt för eleverna

Det finns en allvarlig risk att elevers hälsa kan komma i fara eller att konfidentiell information ur deras journaler kommer på avvägar. Detta för att det i dag är svårt att kontrollera journalhanteringen på friskolor. Anledningen är att organisationen kan ha en oklar ansvarsfördelning men även att rättsläget är otydligt.

I kommunala skolor är den aktuella nämnden vårdgivare och här ställs krav på en medicinskt ledningsansvarig som har formell kompetens att bedöma frågor kring patientsäkerhet, vaccinationer, hygien samt dokumentation, det vill säga journalhantering.

I friskolor är det däremot huvudmannen, alltså skolans ägare eller dennes ombud, som är vårdgivare. Huvudmannen är dock bara vårdgivare så länge man själv anställer läkare och sjuksköterska till sin skola. Om avtal tecknats med ett vårdföretag för att bedriva skolhälsovård så är det i stället företaget som man köper sjukvårdstjänsten från som är vårdgivare. Om friskolan säljs, går ihop med en annan skola, går i konkurs eller hamnar i tvist med sin entreprenör så uppstår en rad svårlösta problem kring vårdgivaransvaret. Då finns risken alltså för att elevernas journaler hanteras på ett rättsosäkert sätt.

När vårdgivaransvaret flyttas runt, ibland flera gånger, så blir kontrollen över journalföring och journalarkivering svag. Till skillnad mot kommunala skolor äger dessutom varje friskola sina journaler så insynen är begränsad.

Det nuvarande läget innebär alltså en allvarlig risk för att oerhört viktig och sekretessbelagd information kan komma bort eller hamna i obehöriga händer. Det innebär också en risk för att elevers rätt till deltagande i vaccinationsprogram kan falla mellan stolarna eller att exempelvis ryggkontroller uteblir så att man inte upptäcker skolios. Regelverket kring dessa frågor måste förbättras snarast.

B83. Simundervisning i årskurs 1

Folkpartiet liberalerna Södermanlands län, Marianne Nordblom, Nyköping, Sandro Banovac, Södertälje, Jan-Olof Blomster, Björkvik, Emilia Domurat, Göteborg, Rebecka Gabrielsson, Lidköping, Shirley Gerhardsson, Älta, Pär Johnson, Lidköping, Ulf Larsson, Västerås m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för obligatorisk simundervisning i årskurs 1

I Skolverkets rapport uppges att simkunnig ska elev vara vid slutet av årskurs 5 (12 år). Simkunnig är då den som kan simma mer än 200 meter, varav 50 meter i ryggläge, och kan hantera nödsituation vid vatten.

MSB (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap) visar en dyster statistik på barn i drunkningsolyckor. För barn mellan 1 och 6 år är drunkning den vanligaste dödsorsaken och allra flesta drunkningar (drygt var tredje) sker vid badplats, där övervakning av små barn brustit.

Det är fler barn i åldrarna 7–9 år som drunknar än i åldrarna 10–12 år. Pojkar är överrepresenterade bland drunkningsolyckor.

Skolbarn tycks överskatta sin simförmåga och klarar heller inte av att rädda drunknande kamrater.

Det är fler barn från utomeuropiska länder än förväntat som drunknar. De har sämre simförmåga medan kamraterna tar för givet att de är simkunniga, varför olyckor händer vid lek på lite djupare vatten.

Simskola erbjuds i många kommuner, men till en hög kostnad, varför det inte kan prioriteras i alla familjer. Vi vet att många barn lever i en ekonomisk utsatt situation. En ensamstående förälder har inte bara sämre ekonomi, de har även sämre förutsättning att ha aktiv tillsyn över sina barn.

Barn under sju år bör beredas vattenvana i form av lek redan i förskolan och kan lämpligen belönas med små priser som stimulans till utveckling i vattenvana.

Att kunna simma är en baskunskap i säkerhet som varje barn i Sverige har rätt att få lära sig.

För att förhindra barns drunkningar måste simundervisning komma in tidigare i barnens liv. 10 barn dör varje år av drunkning och det är många barn vi skulle kunna rädda med enkla medel.

Folkpartiet bör ge alla barn samma förutsättning att överleva. Det får inte vara en klassfråga att vara simkunnig före 12 års ålder, då alla liv har lika värde.

Folkpartiet bör därför verka för att det införs obligatorisk simundervisning i årskurs 1.

Avsnitt 2.2.3 Stärk lärarrollen

B84. Stärk lärares kunskaper om elever i behov av särskilt stöd

Malin Danielsson, Skogås, Emanuel Alvarez, Södertälje, Ewa Bergman, Stocksund, Pernilla Bergqvist, Märsta, Lars-Åke Davidsson, Hässelby, Cem Delen, Segeltorp, Sophie Enerskog, Solna, Jessica Ericsson, Huddinge, Rose-Marie Fihn, Nol m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det under avsnitt 2.2.3 läggs till en mening med lydelsen: ”Kunskap om elever i behov av särskilt stöd och med olika typer av funktionsnedsättningar ska vara en obligatorisk del av lärarutbildningen.”

2. att det under avsnitt 2.2.3 läggs till en mening med lydelsen: ”Inrätta ett nytt lärarlyft med inriktning på barn i behov av särskilt stöd.”

Allt fler elever har någon form av funktionsnedsättning eller diagnostiseras med inlärningssvårigheter. Forskning visar att inkludering i ordinarie skola och ordinarie klass är att eftersträva för de flesta elever. För att inkludering ska fungera krävs att lärarna har den kunskap som behövs för att möta elever med olika behov. Lärarna behöver även kunskap om hur nya tekniska verktyg och metoder som t.ex. det flippade klassrummet kan vara till stor hjälp för dessa elever. Därför bör kunskap om elever i behov av särskilt stöd och med olika typer av funktionsnedsättningar ska vara en obligatorisk del av lärarutbildningen samt ett nytt lärarlyft med inriktning på barn i behov av särskilt stöd inrättas.

B85. Lärarutbildning i dyslexi

Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att lägga till följande i avsnitt 2.2.3 i slutet av punkt 3: ”Lärarna ska utbildas att känna igen de vanligaste psykiska och fysiska hindren för inlärning hos eleverna, t.ex. dyslexi, för att eleven ska få snabbare utredning och hjälp.”

I dag vet vi att många elever i skolan har problem som har en psykisk eller fysisk (medicinsk) bakgrund, t.ex. ADHD och dyslexi. Även närsynthet och hörselnedsättning kan bli hinder i skolan. Dessutom handlar det om barn som inte har den vuxnes erfarenhet och referensramar – eleverna förstår inte alltid själva att deras inlärningsproblem beror på faktorer de själva inte rår över.

Uppmuntrande tillrop – ”du kan bättre! Läs läxan en gång till så ska du se att det blir bra!” – hjälper föga. Det blir inte bra och det är viktigt för både elev och skola att förstå orsakerna till inlärningsproblem. Trots att vi lever i det tjugoförsta århundradet och kan sätta människor på månen så kan lärare i svensk skola inte känna igen en dyslektisk elev. Och hur många har ens hört ordet dyskalkyli?

Jag är dyslektiker och har gått lärarutbildningen och min djupt kända önskan är att lärarna kan känna igen tecknen på de vanligaste hindren för inlärning med psykisk eller fysisk bakgrund så att eleverna snabbare kan få remiss till relevant expertis för utredning.

B86. Kompetensutveckling för lärare

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 2.2.3 läggs till en text om att lärare är skyldiga att kontinuerligt förkovra sig i sina ämnen. Om en lärare inte deltagit i en viss kurs, vidareutbildning, fördjupning etc. vid ett angivet tillfälle, får läraren inte praktisera sitt yrke förrän den inhämtat denna kurs, utbildning el.dyl. Likaså måste en lärare ha undervisat ett visst antal timmar under en angiven tidsperiod för att få fortsätta praktisera sitt yrke

Att lärarutbildningen reformeras mot ökade ämnes- och kunskapskrav samt med en kvalitativ pedagogisk utbildning som är anpassad för att möte verkligheten och vardagen i skolan, så att lärarutbildningen återigen blir en högkvalitativ utbildning som gör att vi får högkvalificerade lärare är ett måste och mycket positivt. Ett stort problem är att den lärarutbildning som utbildat lärare under de senare åren, en lärarutbildning där man bland annat kunnat välja mellan att bli antingen fritidspedagog, förskollärare eller lärare på de lägre stadierna, eller en kombination av två av dessa utbildningar eller en inriktning med alla tre utbildningarna under samma utbildningstid, har gjort att vi har examinerade lärare som nu undervisar på skolorna med en, minst sagt, ringa utbildning. En ny lärarutbildning kommer inte åt de lärare som gått denna mindre kvalitativa utbildning och nu finns ute på skolorna. Ett sätt att komma åt dessa lärare och se till att de höjer sin kunskapsnivå är genom att inför obligatoriska moment i likhet med vad man har för personer som t.ex. jobbar inom sjukvården i England. Där måste sjukvårdspersonalen ha genom gått olika kurser, någon praktik m.m. vid olika tillfällen och med jämna mellanrum. Likaså måste de ha jobbat ett visst antal timmar inom en viss period för att få fortsätta praktisera yrket. För en lärare skulle det bland annat innebära att de är skyldiga att kontinuerligt förkovra sig i sina ämnen. Om en lärare inte deltagit i en viss kurs, vidareutbildning, fördjupning, etc. vid ett angivet tillfälle, får läraren inte praktisera sitt yrke förrän den inhämtat denna kurs, utbildning m.m. Likaså måste en lärare ha undervisat ett visst antal timmar under en angiven tidsperiod för att få fortsätta praktisera sitt yrke. Genom krav om undervisningstimmar, så försäkras att läraren har en viss erfarenhet och också följt utvecklingen i ämnet m.m. Detta ska naturligtvis gälla alla lärare och inte bara de som utbildats på lärarhögskolan under ovan angiven tid. Så försäkrar vi att lärare fortlöpande vidareutbildar/utvecklar sig inom sina ämnen/stadier, att läraren

ständigt har anknytning till ny forskning, nya undervisnings- och pedagogiska rön m.m. Detta är också ett sätt att få bort de lärare från skolan som inte svarar upp till aktuella kunskapskrav och förmåga att undervisa.

B87. Lärarfortbildningen måste stärkas

Helena von Schantz, Valdemarsvik, Linus Björk, Eskilstuna, Gun Jareblad, Motala, Ann-Charlotte Lindner, Kristianstad, Bengt Lindner, Kristianstad, Inger Lundberg, Älvsbyn, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Marianne Franck-Nilsson, Gryt, Erica Närlinge, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för en skärpning av lärarnas rätt till fortbildning

2. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för ett statligt individuellt fortbildningsanslag för ämneslärare

3. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att summan kan ackumuleras

4. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att lärare får ett stärkt inflytande över val av fortbildning

5. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att språklärare får statligt bidrag för utbildning i målspråkslandet eller för resa till målspråkslandet

I skollagen garanteras lärarna fortbildning och i läroplanen anges att den ska anpassas till lärarens och skolans behov. Men tillgången till fortbildning är ojämnt fördelad och myndigheternas intentioner har urholkats i både avtal och utförande. Enligt avtalet kan fortbildning innehålla reflektion och diskussion om undervisningen eller om elevernas inlärning, pedagogisk utvärdering, pedagogisk planering, med mera. I praktiken innebär det här att begreppet är så urvattnat att lagen kan kringgås helt. Samtidigt har det blivit allt vanligare med obligatoriska fortbildningsdagar av allmän karaktär som möjliggör att huvudmännen fullgör sin skyldighet till lägsta tänkbara kostnad.

Men det är en dyrköpt besparing. Den lärare som själv identifierar och åtgärdar brister i den egna kompetensen blir en skicklig och medveten utövare av sin profession. Kompetensutveckling knuten till resultatutvärdering kan till och med vara ett mer effektivt instrument för en generell höjning av lärarkompetensen än ökade krav i grundutbildningen eftersom det här handlar om inlärning som är intimt knuten till yrkespraktiken och till aktuella och individuella behov.

Den verklighet lärare möter ute på skolorna skiftar dessutom i allra högsta grad. Det är sålunda inte möjligt att i grundutbildningen rusta lärarstudenterna för alla situationer och behov. Till det får läggas att lärarutbildningarna har skiftande kvalitet och karaktär och att det finns lärarstudenter med bristfälliga förkunskaper och som därför inte fullt ut kan tillgodogöra sig grundutbildningen.

Genom fortbildningsinsatser kan varje lärare få just de redskap som krävs, när och där de krävs. Efterfrågad utbildning som fyller ett upplevt behov får även en mer genomgripande effekt på kvaliteten och praktiken i skolan än allmänna uppifrån påbjudna utbildningsinsatser.

Dessutom förutsätter individuell lönesättning en individuell makt över den egna kompetensutvecklingen. Den lärare som får ett lägre lönepåslag på grund av bristande kompetens eller yrkesutövning måste inom ramen för sin tjänst ges möjlighet att åtgärda brister, att höja sin kompetens.

Språklärare behöver beredas tillfälle att besöka målspråkslandet i kompetenshöjande syfte. Sådana besök ger fördjupade språkkunskaper och samtidigt viktig anknytning och uppdatering beträffande samhälle, kultur och aktuella händelser i målspråkslandet. Både den typen av utbyte och elevresor till målspråkslandet var tidigare ett regelbundet inslag i en språklärares yrkesverksamhet. I den kommunala skolan har sådana inslag praktiskt taget försvunnit.

Stärk därför lärarnas rätt till fortbildning, deras inflytande över den egna kompetensutvecklingen och språklärares kontakt med målspråkslandet och återför ansvaret för finansiering och villkor för ämneslärarnas kompetensutveckling till staten.

B88. Befattningsutbildning för rektorer

Gertie Hammarberg Tersmeden, Stockholm, Ewa Bergman, Stocksund, Björn Jansson, Motala, Bengt Lindner, Kristianstad, Inger Lundberg, Älvsbyn, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Helena von Schantz, Valdemarsvik, Clas Örjan Spång, Solna, Ingvar Svensson, Landskrona

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska driva frågan om en skärpning av kravet på rektorers behörighet, så att rektorer utöver adekvat rektorsutbildning själva måste vara behöriga till undervisning i ett eller flera ämnen på den nivå som motsvarar utbildningsnivån på den skola som tjänsten avser

Enligt skollagen 2 kap. 11 § får bara den anställas som rektor som genom utbildning och erfarenhet förvärvat pedagogisk insikt. Enligt 2 kap. 12 § om befattningsutbildning för rektorer finns krav på att huvudmän ska ordna med en särskild befattningsutbildning inom fyra år. Vad pedagogisk insikt innebär och vad befattningsutbildningen ska innehålla är dock inte närmare specificerat. Kraven är därför töjbara med alltför stort utrymme för fri tolkning.

Det är inte ovanligt att chefer från näringslivet rekryteras som rektorer enbart för sina organisatoriska ledaregenskaper och utan någon för skolan adekvat pedagogisk utbildning eller tidigare erfarenhet av arbete i skolan. Likaså arbetar i dag rektorer på gymnasiet som har en lärarutbildning för de lägre stadierna i skolan och förskolan. Detta anser vi är orimligt då rektor är pedagogisk chef med stora befogenheter att styra lärares arbete, fortbildning och löneutveckling.

Gedigna ämneskunskaper och ämnesdidaktisk skicklighet har länge underprioriterats i förhållande till pedagogisk förmåga och allmändidaktisk kompetens. Ett ensidigt fokus på organisatorisk ledarskapskompetens hos rektorer ser vi därför som ett tecken på denna trend. Liberala Lärare vill vända denna utveckling. Enbart en mycket ämneskunnig lärare har förmåga att på allvar problematisera sitt ämnesområde och bidra till att kunskapsmål nås som väl kan konkurrera i ett kunskapsintensivt globalt samhälle.

B89. Skolpengen och lärarlönerna

Lennart Fogelklou, Bromma, Rose-Marie Fihn, Nol, Inger Fogelklou, Bromma, Lars Johannesson, Bromma, Inger Lundberg, Älvsbyn, Helena von Schantz, Valdemarsvik, Clas Örjan Spång, Solna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 2.2.3 läggs till en ny punkt 6 med lydelsen: ”Så länge grundskola och gymnasium förblir en

kommunal angelägenhet så gäller följande. Skolpengen ska revideras i paritet med lärarnas löneökningar minus eventuellt höjda statsbidrag. Annars tvingas skolan sänka lärartätheten och rektorn i ökad utsträckning tvingas bort från fokusering på det pedagogiska ledarskapet."

Skolpengen i det kommunaliserade skolväsendet i exempelvis Stockholm har under en följd av år höjts mindre än lärarnas löner ökat. Till en början var det motiverat, eftersom det funnits effektiviseringsmöjligheter inom skolväsendet. Nu för tiden är denna rationaliseringspotential till fullo utnyttjad. Så fortsatt underfinansiering av skolans verksamheter går ut över lärarnas arbetsbörda eller går ut över undervisningen genom att medel saknas för att ta in vikarielärare.

B90. Verksamhetsförlagd utbildning för lärare

Karolina Wallström, Glanshammar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att utarbeta ett förslag till att kunna öka bidragen för verksamhetsförlagd utbildning

2. att det i partiprogrammet införs en text som uppmärksammar vikten av bra verksamhetsförlagd utbildning

Den verksamhetsförlagda utbildningen för lärare har en avgörande betydelse för att kunna nå målet med välutbildade lärare som är färdiga för sin uppgift. Det är av de erfarna och duktigaste lärarna i skolan som lärarstudenterna ska lära av. Bara i klassrummet kan man inte lära sig hantverket, metodiken och få riktig praktisk erfarenhet.

Rektorerna måste kunna få tillräckliga resurser för att avsätta de bästa lärarna och få loss timmar i deras scheman. För att lärarstudenterna att ska hinna få ordentlig återkoppling och utvärdering. Så skapar vi de bästa förutsättningarna för mer "färdiga" utexaminerade lärare. Flera skolledare vittnar om alltför knappa resurser för att på bästa sätt ta emot, utbilda och följa upp varje verksamhetsförlagd praktik för lärarstudenterna.

I dag får skolorna eller kommunerna ersättning från universiteten/högskolorna för de veckor de tar emot lärarstudenter. Denna ersättning är för låg och det påverkar direkt den möjligheten som skolorna har att ge en bra verksamhetsförlagd utbildning. Dessutom visar utredning också att verksamhetsförlagd utbildning skapar både kontakter en ingång till skolorna som möjliga arbetsplatser.

Folkpartiet är Sveriges skolparti, och menar vi allvar med att lärarutbildningen måste bli den bästa så måste den verksamhetsförlagda utbildningen stärkas för att skapa den så viktiga verksamhetserfarenheten.

B91. Reformerad lärarutbildning och återinförande av adjunkter

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 2.2.3 läggs till en punkt om att uppdelningen av högstadie- och gymnasielärare avskaffas, liksom den skilda utbildningen till högstadie- respektive gymnasielärare

2. att det i avsnitt 2.2.3 läggs till en punkt om att adjunkter ska återinföras på högstadiet och gymnasiet, det vill säga en ämneslärarutbildning och en ett- till tvåårig provtjänstgöring

Under lång tid har diskussioner förts om och hur statusen på läraryrket ska öka och hur nivån och kompetensen på lärarutbildningen ska höjas. Bland annat har det diskuterats hur man ska få fler att söka till lärarutbildningen inriktat mot högstadielärare. Den utbildning som finns i dag för högstadielärare lockar inte elever, utan i stället väljer elever att fördjupa sig i två ämnen och läser till gymnasielärare. Både på högstadiet och på gymnasiet är det ett måste att lärarna har en mycket hög kompetens och ämneskunskap. Det finns ingen anledning att lärare på högstadiet ska ha en lägre ämneskunskap än lärare på gymnasiet, då nivån på både högstadiet och gymnasiet varierar. Samtidigt är det oerhört viktigt att elever så tidigt som möjligt möter lärare med en hög kompetens som stimulerar och uppmuntrar till lärande, det är viktigt redan på högstadiet. För att uppnå detta måste dagens uppdelning av högstadie- och gymnasielärare upphöra liksom dagens utbildning till respektive högstadie- och gymnasielärare. I stället måste adjunkter återinföras på högstadiet och gymnasiet, det vill säga en ämneslärarutbildning och en ett- till tvåårig provtjänstgöring. Det borgar för djupa ämneskunskaper och en hög kompetens och nivå på de lärare som undervisar på högstadiet och gymnasiet, samt till att höja statusen på läraryrket.

B92. Kvaliteten på sexualundervisningen i skolan

Markus Forslund, Stockholm, Daniel Andersson, Göteborg, Cecilia Elving, Stockholm, Christoffer Jönsson, Solna, Erica Närlinge, Uppsala, Emil Eriksson Risve, Örebro, Monica Brohede Tellström, Nacka, Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verkar för att de som ska undervisa i sexualkunskap i skolan måste ha genomgått utbildning i sexualundervisning

Sedan 1960-talet har det varit obligatoriskt för lärare att kunna undervisa i sexualundervisning. Men det är inte obligatoriskt för lärare att gå utbildning i ämnet för att kunna undervisa i det. Det leder till undermålig kvalitet i den sexualundervisning som bedrivs på skolor. Så precis som i andra ämnen som är viktiga, som detta är, så bör vi även här se till att den som ska undervisa i ett ämne faktiskt har relevant kunskap inom det.

B93. Eleven i fokus

Folkpartiet liberalerna Kiruna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att utreda vilka professioner bör ingå runt en elev i skolan

På samma sätt som Folkpartiet resonerar kring patienter, äldre eller företagare bör vi kunna lägga fokus i eleven i skolan. Det räcker inte med en lärare som håller i lektioner utan det ska till ett tänk kring den enskilde eleven. Alla elever är individer med olika förutsättningar, intressen och förmågor. Det är detta som ska styra hur eleven slussas och slussar sig igenom skolan från första början fram till avslutningsdagen i gymnasiet.

För att kunna bibehålla fokus i den enskilda eleven behövs det fler professioner i skolan. Det är vanligt exempelvis

i Kanada, USA och Finland att arbetsterapeuterna finns i skolorna. Det finns pilotprojekt gällande arbetsterapeuter i Umeå och i Luleå.

B94. Äldre lärares kompetens

Folkpartiet liberalerna Kalmar kommun, Ann-Marie Hedlund, Bankeryd, Michaela Borg, Nyköping, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Magnus Olofsgård, Vetlanda, Esse Petersson, Värnamo, Helena von Schantz, Valdemarsvik, Gertie Hammarberg Tersmeden, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att ge äldre lärare möjlighet att arbeta stödjande och utbildande för yngre personal

Använd och ta till vara den kompetens som finns inom svenska skolan. Låt lärare som fyllt 60 år välja om man vill gå vidare i ett stödjande och utvecklande arbete för yngre personal. Detta ska den enskilde läraren välja, inte rektor, arbetsledning eller förvaltning. En möjlighet som ska ges till den enskilde läraren. Dess genomförande underlättas i en förstatligad skola.

Inom skolan i Storbritannien och den statliga skolan i södra Tyskland erbjuder man äldre lärare, i regel efter 60 år, att arbeta i en typ av mentorskap. Undervisningen i klass minskas, i stället lägger man tid på att stödja och utbilda yngre lärare. I vissa fall de helt nyanställda. Upplägget i GB är tre dagar i tidigare tjänst och två dagar i coachande verksamhet. I Tyskland får man en till två timmars nedsättning per vecka av tjänsten, en åldersförmån. Sedan ett antal timmar, en del av tjänsten t.ex. en arbetsdag till mentorskap för nyanställd på skolan. Lönen förändras inte utan följer med.

B95. Öka intresset för lärarstudier

Eva Bremer, Boxholm, Linus Björk, Eskilstuna, Helena von Schantz, Valdemarsvik, Per Wimmerman, Lyckeby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att det skapas ökat intresse för lärarstudier

2. att partistyrelsen ges i uppdrag att utreda frågan om hur man kan öka intresset för läraryrket

Studenter som vill bli lärare ska ges möjligheten att få sina studieskulder avskrivna medan de arbetar som lärare. Exempelvis de första 5 åren då skulden ska amorteras.

Den nyutbildade läraren som lämnar sin lärarutbildning har oftast stora studieskulder, kommer till ett yrke med avtagande attraktion samt låga löner. Därför har vi brist på lärare.

Om staten under den tid de arbetar som lärare övertar amorteringarna på studielånet inklusive räntor, kan detta vara ett sätt att locka fler att bli och förbli lärare.

Om personen slutar som lärare återgår studielånet till den normala praxisen.

B96. Genom ämnesråd får lärarna inflytande över sin profession

Helena von Schantz, Valdemarsvik, Ewa Bergman, Stocksund, Inger Fogelklou, Bromma, Björn Jansson, Motala, Amie Kronblad, Gustavsberg, Thomas Lindsten, Ljungbyholm, Inger Lundberg, Älvsbyn, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Erica Närlinge, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att Skolverket inrättar ämnesråd där ämneslärare, fackförbund, representanter för högskola, myndighet, partier och departement möts för samverkan, ämnesutveckling och dialog

2. att Folkpartiet tar ställning för att ämnesråd för kärnämnen ska inrättas ämnesvis

3. att Folkpartiet tar ställning för att ämnesråd för övriga ämnen ska inrättas så att det finns ett ämnesråd för praktisk-estetiska ämnen, ett för hemspråk och moderna språk, ett för naturvetenskapliga ämnen, ett för samhällsämnen och ett råd för yrkesutbildning och entreprenörskap

Ett motiv för kommunaliseringen var att göra skolan mindre toppstyrd, att ge mer makt till lärare, rektorer, elever och föräldrar. Resultatet har närmast blivit det motsatta. Den professionella frihet och makt lärare tidigare åtnjöt är borta. Lärarnas ämnessamverkan har raserats till förmån för de kommunalt påbjudna arbetslagen. Sjunkande lärarinflytande, sjunkande ämnessamverkan och ämnesutveckling, minskat ämnesutbyte med högskola och myndigheter har lett till både sjunkande intresse för ämneslärarutbildningarna och sjunkande resultat i skolan. Samtidigt har den statliga styrningen blivit alltmer hårdhänt, med ökade krav på dokumentation, detaljerade kursplaner och kunskapskrav, med mer kontroll och mindre dialog. Lärarna har blivit marginaliserade inom det område där de är de verkliga experterna – deras egen profession.

I arbetet med att återge ämneslärarna inflytande, att utveckla ämnesundervisningen och förbättra kunskapsresultaten kan ämnesråd fylla en viktig funktion. Ämnesråden blir fora där forskning möter beprövad erfarenhet, där kursplaner, timplaner, didaktik, reformer, nationella prov, lärarutbildning och fortbildning diskuteras och utvecklas, där beslut bereds, där villkor, utmaningar och behov för enskilda ämnen och för lärarna i enskilda ämnen diskuteras och hanteras.

Den viktigaste framgångsfaktorn i skolan är ansvarstagande, skickliga, professionella lärare. Lärarnas professionella status, inflytande och ansvarstagande för den egna professionen måste öka om Sverige ska få en bra och likvärdig skola. Inrätta ämnesråd för en kontinuerlig dialog mellan lärare, forskare, tjänstemän och politiker.

B97. Lärarassistenter för minskad byråkrati

Stefan Haupt, Luleå, Alexander Höglund, Norrköping, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Christer Palmgren, Boden

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska arbeta för att det ska inrättas lärarassistenter i varje skola för att underlätta för lärarna att vara just lärare

Enligt en undersökning gjord av Lärarförbundet så tar utvecklingssamtal, skriftliga omdömen och rapporter om elevers frånvaro allt mer tid från lärarnas undervisningstid.

För att öka elevers resultat i skolan bör det primära för en lärare vara att undervisa i stället för att lägga ner flera timmar i veckan på administrativt arbete. Även om det på senare tid kommit förslag från regeringen om att minska byråkratin, så tror vi inte det kommer räcka.

En lösning på lärarnas problem kan vara att införa lärarassistenter. En lärarassistents uppgift kan exempelvis vara att agera som en länk mellan lärare och rektor på en skola. Lärarstudenter kan förslagsvis via verksamhetsförlagd utbildning bistå som denna hjälp.

Avsnitt 2.2.4 Det livslånga lärandet

B98. Det livslånga lärandet och digitaliseringens möjligheter

Inger Gran, Sundbyberg, Esse Petersson, Värnamo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 2.2.4 punkt 1 läggs till: ”Genom att använda digitaliseringens möjligheter skapas förutsättningar för kompetensutveckling oavsett tid och rum.”

Dagens samhälle är mer komplext för oss alla, än någonsin tidigare. Det ställer krav på ett livslångt lärande. Vi har i dag tillgång till en teknik som undanröjer en mängd hinder, för att var och en får ett livslångt lärande. Studier kan bedrivas oavsett tid och rum, tillsammans med människor från världens alla hörn. Detta är något vi måste använda oss av för att fortsättningsvis kunna mäta oss med andra länder i den globala konkurrensen. E-learning i kombination med olika pedagogiker blir en ny del i Sveriges utbildningsväsen.

B99. Mer yrkeshögskola – en plusaffär

Hans Molander, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska ta initiativet för att fortsätta utvecklingen av Yrkeshögskolan genom 400 ytterligare utbildningar

YH, Yrkeshögskolan, är en okänd men mycket effektiv utbildningsform. Ofta får de studerande erbjudande om anställning innan de hunnit sluta sin utbildning.

Utbildningarna är skräddarsydda i nära samarbete med arbetslivet och studenterna utbildas för en konkret yrkesroll. Teori blandad med praktik, så kallad LIA (Lärande i arbete). Utbildningarna är eftergymnasiala och oftast mellan ett och tre år. Alla utbildningar berättigar till studiemedel från CSN och är avgiftsfria.

År 2011 examinerades 11 976 studerande från utbildningar inom Yrkeshögskolan. 74 procent av dessa hade hittat ett jobb efter en månad. Efter sex månader var siffran uppe i 90 procent.

Samtidigt finns det en stor outnyttjad potential. Myndigheten för yrkeshögskolan avslår 7 av 10 utbildningsansökningar, trots att över 50 procent av dessa bedöms möta ett efterfrågat behov på arbetsmarknaden.

Av cirka 1 000 ansökningar till myndigheten för utbildningar med start under 2013, avslogs cirka 700 utbildningar. 400 av dessa avslogs på grund av brist på medel, inte på grund av för låg bedömd utbildningskvalitet eller förväntat utfall på arbetsmarknaden.

Vad skulle hända om man kunnat starta ytterligare 400 utbildningar inom Yrkeshögskolan? Här följer ett grovt räkneexempel:

Varje utbildning examinerar cirka 20 studerande. Det betyder totalt cirka 8 000 studerande. Om 8 av 10 skulle få arbete betyder det 6 400 personer som får ett nytt arbete.

Årskostnaden för en studerande i YH-yrkeshögskolan är cirka 100 000 kronor, inklusive bidragsdelen från CSN. Årskostnaden för en arbetslös är över 300 000 kronor, samtidigt som de sociala kostnaderna är enorma.

Ovanstående kalkyl är inte perfekt i alla delar, men den bevisar en sak. En satsad krona på yrkeshögskolan har potential att sänka de offentliga utgifterna netto med två kronor. Dessutom skulle flaskhalsar på arbetsmarknaden försvinna och fler kunna gå till ett riktigt arbete.

B100. Fler lärlingsjobb och utbildningar i vakansyrken

Hans Hannlöv, Luleå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för en inventering av vakansyrken och arbetar för att få fler lärningsjobb och utbildningar till dessa yrken

Om man inventerar de yrken som har stora vakanser (eller kommer att få inom t.ex. vindkraften) så kan man kanske skräddarsy kortare utbildningar alt låta människor gå som lärlingar inom dessa yrken för att minska vakanssituationerna samtidigt som arbetslösheten minskar.

Avsnitt 2.2.5
Högre utbildning och forskning

B101. Kunskap som den femte friheten i EU

Cecilia Wikström, Uppsala, Eva Bremer, Boxholm, Tove Henriksson, Uppsala, Edwin Hovemyr, Falköping, Suzanne Liljegren, Lidingö, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Emil Eriksson Risve, Örebro, Daniel Sjöberg, Uppsala, Rickard Ydrenäs, Tranås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande text läggs till som en ny punkt 4 under avsnitt 2.2: ”För att Sverige ska kunna vara en aktiv aktör i den globaliserade ekonomin måste utbildningens internationalisering stärkas. Studenters möjligheter till internationella perspektiv i utbildningen måste förstärkas, inte minst genom utbytesprogram med andra europeiska och utomeuropeiska länder. Svenska universitet och högskolor bör också uppmuntras att delta i olika typer av samarbeten med lärosäten i Europa och resten av världen. Fri rörlighet för kunskap bör räknas som Europas femte grundläggande frihet.”

Europas fyra friheter, den fria rörligheten för människor, varor, tjänster och kapital bör kompletteras med en femte frihet – fri rörlighet för kunskap. I en globaliserad ekonomi uppstår ett ökat behov hos medborgare att känna till andra länder. Detta behov möts bäst genom egna erfarenheter. Genom ökad internationalisering av utbildningen stärker vi möjligheten för våra medborgare att knyta dessa band och tillägna sig dessa kunskaper. Stärkt mobilitet för studerande kan också bidra till att sänka trösklarna för en framtida stärkt mobilitet och anställningsbarhet på arbetsmarknaden i Europa. Sverige ska vara pådrivande för ett gränslöst Europa som präglas av nyfikenhet på det okända och samarbete över gränserna. Genom olika typer av samarbetsprojekt mellan lärosäten i olika länder kan vi bidra till framväxten av starka forskarmiljöer och en höjd kvalitet i grundutbildningen.

B102. Främja jämställdheten också inom högskolan

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Lovisa Aldrin, Halmstad, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Cecilia Elving, Stockholm, Kristoffer Filipsson, Umeå, Elisabeth Gehrke, Lund, Agnes Grönberg, Umeå, Ulf Larsson, Västerås m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande skrivs in på lämpligt ställe i partiprogrammet i avsnitt 2.2.5: ”Den svenska högskolan är fortfarande i många viktiga avseenden en ojämställd och starkt könsuppdelad arena. En årlig utvärdering av jämställdheten inom forskning och högre utbildning ska genomföras och någon form av ekonomiska incitament för en mer jämställd akademi införas.”

Den svenska högskolan är i många viktiga avseenden en ojämställd och starkt könsuppdelad arena. Liberala studenter föreslår därför årliga utvärdering av jämställdhetsperspektivet på forskningsanslagen och att Folkpartiet verkar för ekonomiska incitament för en mer jämställd akademi.

Av Högskoleverkets rapport ”Kvinnor och män i högskolan” (rapport 2008:20 R) framgår att närmare två tredjedelar av studenterna inom högskolans grundutbildning är kvinnor. Samtidigt finns det i toppen av den akademiska karriären, bland professorerna, endast 18 procent kvinnor och 82 procent är män. Vad som är orsaken är inte lätt att veta, men Högskoleverket pekar på att en del av problemet ligger i sega kultur- och maktstrukturer som vi alla medvetet eller omedvetet bidrar till att upprätthålla. Det går inte att förlita sig på att tiden kommer att lösa problemen.

Jämställdhet i högskolan är i grunden en fråga om rättvisa för individen. Det är också en avgörande fråga för akademins legitimitet som samhällsbärande institution och, i förlängningen, för det svenska samhällets utveckling och konkurrenskraft. Regeringens uppföljning och återkoppling till lärosätena avseende jämställdhet är dock bristfällig. Sanktioner, såväl positiva som negativa, är i princip frånvarande trots att ekonomiska incitament är ett verksamt komplement till reguljär styrning och uppföljning.

Ojämställdheten bland professurer och andra toppbefattningar inom akademien beror också till en del på en ojämställda förutsättningar för forskning på landets lärosäten. T.ex. har kvinnor endast utgjort 12,7 procent av dem som tilldelats excellenscentra eller strategiska satsningar, medan 87,3 procent har gått till män. Vid excellenssatsningarna har i flera fall kvinnor helt sållats bort, trots att de varit toppkvalificerade. Man kan inte undgå misstanken att fördomar spelat in vid bedömningen, som ofta har gjorts av övervägande manliga internationella experter. En årlig utvärdering av jämställdhetsperspektivet inom forskning och högre utbildning bör därför genomföras.

B103. CSN ska hjälpa, inte stjälpa

Nikoletta Jozsa, Järfälla, Anders Bengtsson, Järfälla, Lars Bergstig, Järfälla, Pär Brumark, Malmö, Jessica Ericsson, Huddinge, Rose-Marie Fihn, Nol, Peter Kjällkvist, Solna, Ulf Larsson, Västerås, Ida Lindh, Skellefteå m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i slutet av punkt 6 i avsnitt 2.2.5 läggs till meningen: ”Antalet tillåtna veckor med studiemedel ska öka.”

För att underlätta för människor att under livet byta yrke och omskola sig så bör antalet veckor med studiemedel utökas från de nuvarande 240 veckorna (motsvarande 6 år). Dagens utbildningar är mellan 3,5 år (t.ex. socionom) upp till 5,5 år (t.ex. läkarutbildning). I detta är inga vidareutbildningar inräknade såsom specialiseringar, magisterutbildning m.m.

Under rådande villkor är det nästintill omöjligt att omskola sig om man redan gått en universitets- eller högskoleutbildning. Studietiden med studiemedel räcker inte till. Därför bör Folkpartiet verka för att utöka tiden med studiemedel så att en rimlig omskolning kan genomföras inom ramen för studielånet.

B104. Studiemedel till 60 år och avskaffat fribelopp

Nina Lundström, Sundbyberg, Nicklas Bengtsson, Jönköping, Richard Brodd, Göteborg, Malin Danielsson, Skogås, Elisabeth Gehrke, Lund, Maria P. Halkiewicz, Drottningholm, Ulla Lennersand, Västerås, Mathias Lindow, Österskär, Niklas Odelberg, Enskede m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att sista meningen i punkt 6 i avsnitt 2.2.5 ändras till: ”Åldersgränserna i studiemedelssystemet ska höjas till 60 år. Fribeloppet ska avskaffas. ”

Det viktiga för det livslånga lärandet är att dagens stupstock för studielån vid 54 år ändras. 60 år är mer rimligt för att även hinna återbetala lån. Därutöver behöver ändring av fribeloppet prioriteras. Det måste vara tillåtet att ha högre inkomst vid sidan av studier om man klarar sina studier. (Poängkraven har skärpts.) På så sätt skapas köpkraft även för dem som studerar. Det ska löna sig även för studerande att arbeta.

B105. Avskaffa fribeloppet i studiestödssystemet

Adam Alfredsson, Vara

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande mening läggs till under avsnitt 2.2.5 punkt 6: ”Fribeloppet i studiestödssystemet är kontraproduktivt och bör på sikt avskaffas.”

De studenter som är entreprenöriella, driftiga eller arbetsamma och tar ett arbete under sin studietid straffas i dag i och med hur det svenska studiestödssystemet är utformat. Inkomsttaket i studiestödet leder till att arbetsföra unga antingen avstår att arbeta på grund av att de inte ser några ekonomiska incitament, eller tar steget att arbeta i den svarta sektorn.

Detta kontraproduktiva inkomsttak skapades för att studenter bör ägna sin tid åt heltidsstudier. Intentionen må vara klok, men verkligheten har kommit ikapp fribeloppets andemening. Studiestödssystemet kräver i dag en stor grad av godkända resultat för att erhålla studiemedel överhuvudtaget. Är studenten då ambitiös och klarar både sina studier och ett extrajobb, bör denna inte straffas mot den som avstår extrajobbet till förmån för soffan. Det ska löna sig att arbeta. Denna principiella hållning bör Folkpartiet även hålla gällande det svenska studiestödssystemet och avskaffa fribeloppet.

B106. Det är aldrig fel med arbetsmarknadsanknytning

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Daniel Andersson, Göteborg, Erik Bröddén, Umeå, Kristoffer Filipsson, Umeå, Nikoletta Jozsa, Järfälla, Ulf Larsson, Västerås, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Erica Närlinge, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande förs in under avsnitt 3.3.1: ”Fribeloppet, det vill säga den summa en student får tjäna innan studiemedlen begränsas, ska avskaffas.”

Regeringen har höjt fribeloppet, det vill säga summan pengar en student får tjäna innan det påverkar dennes studiemedel, rejält sedan maktskiftet 2006. Det är dock inte tillräckligt. Syftet med fribeloppet är fortfarande orimligt och Liberala studenter föreslår därför att det avskaffas helt. Det kan aldrig bli ett problem att studenter har för mycket arbetsmarknadsanknytning.

Argumentet mot att avskaffa fribeloppet är att studenter som arbetar mycket inte egentligen har ett behov av studiemedel. Detta kan möjligtvis vara sant men är ändå ett inkonsekvent argument eftersom studiemedlen aldrig har varit behovsprövade. Studenter med en miljon på banken får inte sänkt studiestöd.

Fribeloppet rimmar dessutom illa med arbetslinjen. Regeln innebär konkret att en student får svaga incitament att arbeta extra, förkovra sig och skaffa en relevant arbetsmarknadsanknytning. Vilket är olyckligt med tanke på att den största bristen bland unga arbetssökande enligt arbetsgivare ofta är brist på erfarenhet, inte brist på utbildning. Fribeloppet bör därför avskaffas.

B107. Studievillkoren för vuxna studenter

Annica Bergendal, Vänersborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för förbättrade studievillkoren för vuxna studenter i enlighet med vad som nämns i motionen

Med tanke på att folk i framtiden kanske måste skola om sig så bör det kunna göras möjligt för fler ska kunna göra detta. Vad jag menar är att alla ska ha möjlighet att skola om sig även på äldre dagar. Som reglerna är i dag så finns det ju spärr vid en viss ålder. Ska vi jobba längre upp i åren så ska det ju göras möjlighet till detta. Var ribban ska läggas är svårt att säga. Till exempel det är ju dåligt med studentbostäder. Man ska ju kunna ”leva” även under den tiden och med tanke på att det finns ju inte hur mycket jobb som helst, så måste det kunna lösas på något sätt.

Ett par andra frågor som berör detta är möjlighet till bättre pendling beroende på var i landet man bor. Eventuellt skulle man kunna lägga vissa utbildningar på orter som inte är överbefolkade.

B108. Avskaffa eller höj åldersgränsen för studiemedel

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 2.2.4 läggs till texten: ”Åldersgränsen för att kunna söka studiemedel via CSN ska höjas eller avskaffas.”

I tider då arbetsmarknaden och dess krav ständigt och snabbt förändras är det av yttersta vikt att också arbetskraften får en möjlighet att anpassa sig och möta de skiftande kraven som ställs på kompetens. Det är ett måste dels för att klara arbetslösheten. Dels för att Sverige ska ha en arbetskraft som håller en hög nivå och är kompetent nog att göra Sverige konkurrens kraftigt med omvärlden. Därför måste individer ha möjlighet att under hela livet kunna studera och skaffa sig en högre utbildning, vilket redan i dag är möjligt. Men, för många är det inte en reell möjlighet då de inte har ekonomiska medel att finansiera sin studietid med. Därför är det av största vikt att gränsen för att söka studiemedel via CSN höjs eller avskaffas helt.

B109. Rätt till CSN-stöd för alla

Folkpartiet liberalerna Malmö, Roko Kursar, Malmö, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ställer sig bakom en utredning om rätt till studiestöd för alla med uppehållstillstånd i Sverige

Människor är den största tillgången ett land har. Vi måste bli bättre på att sporra nyanlända att komma in i samhället. Ett ypperligt sätt att lära känna och bidra till samhället man lever i är genom utbildning och individuell utveckling. Människor med tillfälligt uppehållstillstånd borde ges samma möjligheter och rättigheter att studera i Sverige med CSN-stöd.

B110. Sökes: akademisk hemvist

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Johanna And, Solna, Kristoffer Filipsson, Umeå, Edwin Hovemyr, Falköping, Jonatan Macznik, Lund, Lina Nordquist, Uppsala, Niklas Odelberg, Enskede m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande skrivs in under avsnitt 4.6: ”Lärosäten bör ha laglig möjlighet att själva bygga och förvalta bostäder för att underlätta den pressade bostadssituationen som råder för studenter.”

Det byggs för få studentbostäder i Sverige och vid de allra flesta lärosäten är situationen akut i samband med varje terminsstart. Orsakerna till detta är många. Liberala studenter föreslår att lärosätena får laglig möjlighet att själva bygga och förvalta bostäder att hyra ut till studenter.

Hindren för detta i dag kan vara många, men på många håll i världen tar universiteten eget ansvar för att vara attraktiva lärosäten för studenter genom att bygga, förvalta och hyra ut studentbostäder. Sådan möjlighet borde även svenska universitet och högskolor ha.

B111. Doktorander behöver också trygghet

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Mårten Bäck, Älvsjö, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Kristoffer Filipsson, Umeå, Elisabeth Gehrke, Lund, Tomas Ekermo Karlsson, Nyköping, Ulf Larsson, Västerås, Thomas Lindsten, Ljungbyholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande punkt införs under avsnitt 2.2.5: ”Doktorander som utför arbete ska vara anställda, erhålla lön och omfattas av de sociala trygghetssystemen, vilket kräver ytterligare forskningsanslag. Stipendier ska kunna erbjudas i undantagsfall men i sådana fall kombineras med försäkringslösningar.”

Forskarkarriären är kantad både av hårt jobb och otrygga villkor och forskarutbildningen är inte någon dans på rosor. Liberala studenter förslår därför att ytterligare steg måste tas för att doktorander och unga forskare ges skäliga villkor och omfattas av de sociala trygghetssystemen. Det behöver Sverige för att kunna vara en forskarnation i världsklass.

Doktorander utför drygt en tredjedel av forskningen i Sverige och är en av de kategorier av anställda vid lärosätena som har störst andel forskning i sitt arbete. Många doktorander har dock otrygga finansieringar i form av stipendier eller utbildningsbidrag. Det kan tyckas självklart att en person som utför ett arbete ska vara anställd, erhålla lön och omfattas av de sociala trygghetsförmånerna. Men bland doktorandnybörjarna år 2010 fick nästan en tredjedel sin försörjning från utbildningsbidrag eller stipendier.

Doktorander ska precis som alla andra i samhället som utför ett arbete omfattas av de sociala trygghetsförsäkringarna, till exempel vid sjukdom, föräldraledighet och arbetslöshet. Det är även viktigt ur ett jämställdhetsperspektiv, eftersom många doktorander är i en ålder då man normalt bildar familj.

Stipendier bör kunna erbjudas i undantagsfall men i sådana fall kombineras med försäkringslösningar.

B112. Doktorander ska vara anställda

Daniel Westlén, Stockholm, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Cecilia Elving, Stockholm, Ida Lindh, Skellefteå, Andreas Westerberg, Skellefteå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att byta ut den näst sista meningen i avsnitt 2.2.5 punkt 7 mot följande text: ”För det behövs goda villkor för doktorander och forskare. Doktorander ska ha anställning. Det behövs också en ökad samverkan mellan högskola och näringsliv och bättre villkor för näringslivets forsknings- och utvecklingsverksamhet.”

Anställning är nyckeln till samhällets trygghetssystem. Många doktorander saknar i dag anställning och finansieras i stället via stipendier eller så kallade utbildningsbidrag. För att attrahera duktiga studenter till doktorandutbildningen behövs drägliga villkor. Detta uppnås genom att alla doktorander är anställda.

De stipendier som fortfarande finns på en del håll ställer doktoranderna helt utanför trygghetssystemen. Även de doktorander som finansieras av så kallade utbildningsbidrag står utanför stora delar av systemen.

Den tiden är över då doktorandutbildningen var att betrakta som en förströelse för ett fåtal besuttna. I dag är den en viktig del av kunskapssamhället och det är hög tid att börja betrakta doktorander som de arbetande vuxna människor de är. Doktorander ska ha anställning och detta behöver skrivas in i partiprogrammet.

B113. Inrätta tjänster för disputerade

Folkpartiet liberalerna Lindesberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i punkt 7 under avsnitt 2.2.5 läggs till en mening med lydelsen: ” Institutioner för forskning ska i högre grad än i dag tillföras medel för att skapa fasta anställningar för forskning och undervisning.”

Det är ett problem att samhället är dåligt på att ta till vara den kunskaps- och färdighetsbank som den som disputerat byggt upp. Samtidigt hänvisas den som disputerat ofta till en socialt otrygg tillvaro där han/hon ständigt måste söka medel för forskning och sin försörjning.

B114. Jämställdhetsfrämjande karriärvägar inom universitetsvärlden

Folkpartiet liberalerna Uppsala län, Lina Nordquist, Uppsala, Lovisa Aldrin, Halmstad, Helena Berggren, Västerås, Pernilla Bergqvist, Märsta, Harald Bohlin, Uppsala, Tobias Davidsson, Vällingby, Anita Ericsson, Uppsala, Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för tryggare, mer jämställdhetsfrämjande karriärvägar inom universitetsvärlden

2. att det i avsnitt 2.2.5 punkt 7 läggs en skrivning med ovanstående innebörd

Åsa är forskare. Hon har en son och hade gärna velat ha ett andra barn. Så blev det inte. Åsa vågade inte försöka få fler barn, enligt henne själv på grund av den ”monumentala otrygghet” en karriär som forskare innebär. Trots att Åsa var en av Sveriges mest framgångsrika forskare hade hon vid 45 års ålder fortfarande ingen trygg anställning och har i dag lämnat Sverige för att arbeta utomlands.

På pappret är karriärvägen som forskare spikrak: efter disputation genomförs post-doc-studier, anställs man tidsbegränsat som forskarassistent eller biträdande lektor för att slutligen tillsvidareanställas som lektor och pensioneras som professor. Enkelt. Riktigt så enkelt är det tyvärr inte. Det finns nämligen mycket få anställningar och knappt några alls som gäller tillsvidare. Och mellan anställningarna ryms många gånger flera år av osäkerhet.

Bristen på anställningar är inget litet problem för forskare: år 2005 fick 2,6 procent av dem som disputerade en forskarassistenttjänst. En undersökning från Lunds universitet visar att bara 10 procent av de naturvetare som anställs som forskarassistenter tillsvidareanställs inom tio år efter doktorsexamen. Inom medicin uppgår motsvarande siffra till imponerande 0 procent. En anställning som forskarassistent är därmed inte bara det första steget i en forskarkarriär utan för de allra flesta även det sista.

So what? kan man tycka. Det kanske inte behövs fler forskare än så? Må så vara, men systemet ger avsevärda följder för jämställdheten vid universiteten. Kvinnor är nämligen betydligt mindre benägna än män att acceptera så otrygga villkor. Bristen på anställningar för forskare är dokumenterat ett av universitetsvärldens jämställdhetsproblem, och en nyligen genomförd undersökning visar att kvinnor överger forskningen just på grund av bristen på trygga anställningar. Män påverkas inte på samma sätt. De lämnar i stället akademin då de erbjuds högre lön någon annanstans.

En forskarassistent kan tvingas fatta livsavgörande beslut, och det särskilt som kvinna: å ena sidan bör dessa år användas till hårt arbete för att senare ha en chans att få en av de åtråvärda tillsvidareanställningarna. Å andra sidan är de flesta forskarassistenter mellan 35 och 45 år, och eftersom de stipendiefinansierade åren före anställning generellt sett lämnat forskaren utförsäkrad vill många bilda familj nu, innan den biologiska klockan sprungit från dem eller anställningstiden gått ut och nästa otrygga period inleds. Medelåldern för att få ett lektorat med medföljande tillsvidareanställning är nämligen nära 50 år.

Åsa ångrar inte sitt val. Men för Sverige, som förlorat en av sina mest lovande forskare, är det inte lika roligt. Vi måste skapa attraktiva villkor för att rekrytera och behålla människor som Åsa. Och vi bör göra det nu.

B115. Fria terminer för universitetslärare

Pär Löfstrand, Östersund, Peter Kjällkvist, Solna, Lennart Ledin, Östersund, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att det införs fria terminer för universitetslärare vid lärosäten för högre utbildning

2. att universitetslärares friterminer ska riktas mot forskning, internationella utbyten eller utveckling av samverkansprojekt

Universitetslärare vid de svenska lärosätena får allt mindre tid att bedriva forskning och allt mer tid går till olika projektansökningar. Den forskningstid som tidigare ingick i lektorer och docenters tjänster är i dag marginaliserad och vid många lärosäten helt bortplockad. Detta innebär att vi utbildar forskare men gör dem till lärare. För att säkerställa att disputerade lärare ges möjlighet att fortsätta sin forskargärning bör staten ta ansvar för att införa forskningsterminer på ett liknande sätt som existerar vid exempelvis lärosäten i Norge och vid många universitet och college i USA. I likhet med lärarlyften i grundskola och gymnasium måste Sverige även satsa på lektorsforskning och internationella utbyten för att stärka kvaliteten i högre utbildning. Vårt förslag är att forskningsterminen ska godkännas av ansvarig chef eller forskningsråd på det lokala lärosätet efter inlämnad forskningsplan. Vi föreslår även att icke-disputerade lärare vid svenska lärosäten bereds en liknande möjlighet med fri termin för att utveckla sin pedagogiska kompetens, nå forskarbehörighet eller stärka samverkan med näringsliv alternativt internationellt utbyte. Vi föreslår att Folkpartiet ska verka för att det införs ”fria terminer” vart fjärde år för tillsvidare anställda universitetslärare vid de svenska lärosätena. En fri termin för forskning, internationellt utbyte eller förstärkning av samverkan kommer att höja kvaliteten i högre utbildning både avseende forskning, kvalitet på utbildningen, utveckling av samverkan samt stärka Sveriges plats i den internationella konkurrensen.

B116. Låt universitetslärare vara universitetslärare

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Cem Delen, Segeltorp, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Kristoffer Filipsson, Umeå, Elisabeth Gehrke, Lund, Ulf Larsson, Västerås, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Lina Nordquist, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande punkt förs in på lämpligt ställe i partiprogrammet i avsnitt 2.2.5: ”Forskningsanknytningen ger akademisk undervisning dess värde och särprägel samt stärker studenters kritiska tänkande och problemlösningsförmåga. Den högre utbildningens dramatiska expansion har dock urholkat sambandet mellan forskning och utbildning varför andelen lärare med forskarutbildning måste höjas. All undervisande personal på ett lärosäte bör erbjudas någon form av högskolepedagogisk utbildning.”

Själva kärnan i den akademiska utbildningen är kopplingen till den akademiska forskningen. Den vetenskapliga måste

B

därför ständigt vara närvarande i högskolan. För att kopplingen ska ge något för studenterna förutsätts vidare att högskolelärarna har relevant pedagogisk utbildning och erfarenhet. Liberala studenter föreslår därför att en hörnsten i Folkpartiets högskolepolitik är att andelen lärare med forskarutbildning höjs och att all undervisande personal på ett lärosäte bör ha genomgått någon form av högskolepedagogisk utbildning.

Tanken på högskolan som en plats för bildning, akademisk frihet och gemensamt kunskapssökande är ett arv från Wilhelm von Humboldt och tidigt tyskt 1800-tal. Men dessa ideal är minst lika aktuella i dag, när universitet och högskolor har genomgått och fortfarande genomgår dramatiska förändringar.

Flera utvärderingar visar på svårigheter när det gäller att anknyta grundutbildning till forskning, inte minst inom ämnen där miljöerna är små och sårbara. Även mer yrkesinriktade utbildningar som relativt sent kommit att inordnas i högskolan saknar ordentlig forskningsanknytning. Genom att koppla utbildningen till vedertagen eller pågående forskning utvecklas ny kunskap och nya idéer. Det är ett fundament för att studenter ska utveckla ett kritiskt förhållningssätt. Det ska forskas i det som det undervisas i, och tvärtom.

Trots att svensk högskoleutbildning enligt högskolelagen ska vila på vetenskaplig grund har den högre utbildningens dramatiska expansion, nya tjänster avsedda enbart för undervisning samt inrättandet av nya lärosäten med en liten forskningsorganisation urholkat sambandet mellan forskning och utbildning. Allt för många lärare saknar forskarerfarenhet medan de som har det i stället saknar pedagogisk utbildning. Båda är ett problem. Utöver stärkt forskningsanknytning bör därför särskilda satsningar för att tillse att all undervisande personal har genomgått någon form av högskolepedagogisk utbildning genomföras. På så sätt stärks kvaliteten på undervisningen och lärarens förmåga att förmedla forskningsresultat i undervisning underlättas.

B117. Individuell akademisk frihet

Esbjörn Nyström, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska verka för ett förtydligande av högskolelagen 1 kap. 6 § så att det framgår att friheterna tillkommer varje enskild anställd för vilken forskning ingår i arbetsuppgifterna

2. att avsnitt 2.2.5 punkt 8 kompletteras med följande formulering: ”Den enskilda forskarens individuella akademiska frihet ska värnas.”

Individuell akademisk frihet, särskilt forskningsfrihet, främjar nytänkande och kvalitet, men innebär som princip framför allt att universitetsanställda med forskning som arbetsuppgift ses som kompetenta att självständigt bedöma vilka ämnen, frågeställningar och metoder som är relevanta för ny forskning. För ett liberalt parti som betonar individers kraft och självständighet bör detta vara positivt.

Högskolelagen (HL) 1 kap. 6 § ses ofta som ett starkt skydd för forskningens frihet vid de lärosäten som omfattas av lagen: ”För forskningen ska som allmänna principer gälla att 1. forskningsproblem får fritt väljas, 2. forskningsmetoder får fritt utvecklas och 3. forskningsresultat får fritt publiceras.” I en norsk statlig utredning om akademisk frihet 2006 sägs att denna paragraf i HL ”gir rettigheter til den enkelte forsker og vil derfor trolig begrense arbeidsgivers styringsrett”(NOU 2006:19, kap. 5.5.1).

Dock kan HL-paragrafens formulering i passiv form skapa oklarhet. Detta illustreras av ett dokument författat 2011 av ledningen för en humanistisk institution vid ett svenskt lärosäte. Där sägs att institutionens forskare tidigare tog stöd i en ”individualistisk tolkning” av paragrafen. Detta ska förändras: ”Från en individuell frihet att välja sina forskningsproblem arbetar vi nu för att fokus ska läggas på forskargruppernas frihet att välja relevanta vetenskapliga frågor och metoder.” (http://www.sprak.gu.se/digitalAssets/1349/1349052_spl_strategier_red10.pdf)

Avståndet till arbetsledningens rätt att välja ”relevant” forskningsinriktning för enskilda är dock inte långt. En sådan styrning omtalas i samma resonemang:”[…] det är viktigt med en styrning så att miljön fokuserar på forskningsfrågor där det finns relevant kompetens och tillräckligt många forskare som kan bilda en kreativ och stimulerande miljö.” Ledningen kallar faktiskt sin egen tolkning av paragrafen för ”kollektivistisk” och använder detta som ett honnörsord i motsats till den ”individualistiska” tolkningen.

Forskning bedrivs som bekant ibland individuellt, ibland i grupp. Fördelningen mellan formerna ser olika ut inom olika vetenskapsområden och discipliner. Att varje anställd åtminstone kan ges förtroendet att välja bort medverkan i ett av andra initierat forskningsprojekt, borde vara ett minimikrav. Detta var också en av många viktiga poänger i den ovannämnda norska statliga utredningen (NOU 2006:19, kap. 2.3.6).

Då stortinget – på grundval av utredningen – i bred politisk enighet förändrade den norska universitetslagen 2007 ansåg man att lagen inte gett tillräckligt skydd för den individuella akademiska friheten, för varje enskild forskares frihet att välja frågeställningar och metoder. Den nya norska lagtexten blev mer explicit än den svenska i detta avseende: ”Den som er ansatt i stilling hvor forskning eller faglig eller kunstnerisk utviklingsarbeid inngår i arbeidsoppgavene, har rett til å velge emne og metode for sin forskning eller sitt utviklingsarbeid innenfor de rammer som følger av ansettelsesforholdet eller særskilt avtale” (Lov om universiteter og høyskoler, kap. 1, § 1–5, p. 5). Den följande punkten reglerar även forskarens rätt att offentliggöra resultaten.

Forskningsfrihetens individuella karaktär syns även i den svenska forskningspropositionen från 2012, exempelvis i följande formulering (prop. 2012/13:30, s. 16): ”Forskningens frihet handlar i hög utsträckning om de enskilda forskarnas frihet och inte minst den frihet som yngre forskare behöver i förhållande till seniora forskare.”

Det finns flera potentiella och verkliga hot mot den individuella forskningsfriheten vid svenska lärosäten. Ett förtydligande av HL 1 kap. 6 § löser inte alla dessa, men Folkpartiet liberalerna bör likväl verka för en formulering där det (liksom i Norge) blir otvetydigt att forskningsfriheten tillkommer den enskilda forskaren, och förhindra en ”kollektivistisk” tolkning. Den individuella akademiska friheten bör vidare utgöra ett så viktigt värde för ett liberalt parti att den bör omnämnas i det nya partiprogrammet.

B118. Forskning i Europa

Cecilia Wikström, Uppsala, Sandro Banovac, Södertälje, Richard Brodd, Göteborg, Lars-Åke Davidsson, Hässelby, Ulf Larsson, Västerås, Suzanne Liljegren, Lidingö, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Kerstin Paborn, Kristianstad, Marit Paulsen, Bryssel m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande text läggs till som en ny punkt 9 i avsnitt 2.2.5: ”Genom samarbeten mellan svenska universitet och högskolor och lärosäten i övriga Europa skapas möjligheter att bygga upp expertis och kraftsamla för att lösa gåtor som inga enskilda länder klarar av på egen hand. Europeiskt forskningssamarbete möjliggör även för investeringar i avancerade forskningsanläggningar i världsklass som inga länder enskilt klarar av att finansiera. Den Europeiska forskningspolitiken bör därför tilldelas mer resurser för att än mer effektivt bidra till att lösa framtidens utmaningar.”

Sveriges enda verkligt EU-vänliga parti ska inte ha ett partiprogram som avstår från att nämna behovet av gemensamma forskningssatsningar på vår kontinent. Genom att se till att de allra bästa forskarna och forskarlagen i Europa får möjligheter att arbeta tillsammans kan vi bidra till att vetenskapliga framsteg och innovationer görs. Vi kan också se till att vetenskapliga anläggningar, som skulle vara alldeles för dyra för enskilda länder, kan byggas och drivas tillsammans. Förutom att möjliggöra projekt som annars vore oöverstigligt kostsamma innebär det också att vi undviker att dubblera investeringar.

I skrivande stund pågår det ett stort arbete med att se över hela EU:s forskningsprogram. Europaparlamentet har tidigare krävt omfattande regelförenklingar i programmen och förhoppningsvis kommer det att bli verklighet när man nu ska sätta sig ned och förhandla med medlemsstaterna i ministerrådet. Hur mycket pengar det kommer att handla om är ännu oklart men det nuvarande sjuåriga programmet som löper ut 2013 har en total budget på 55 miljarder euro. När detta program infördes fick det en tre gånger så mycket pengar som sin föregångare.

Det europeiska forskningsprogrammet motsvarar i dag i storleksordningen drygt dubbelt så mycket som Sveriges regerings forskningsanslag. För att ge ett praktiskt exempel på sådant som möjliggörs med hjälp av europeiska satsningar vill vi gärna lyfta fram forskningen kring supermaterialet grafen. I slutet på januari 2013 blev det klart att Chalmers har fått EU:s förtroende att leda ett gigantiskt forskningsinitiativ kring grafen. Projektet innefattar ett hundratal forskargrupper som ska ägna sig åt att utveckla användningen av det supertunna och superstarka kolmaterialet. Finansieringen på 9 miljarder svenska kronor motsvarar tio års arbete för tusen forskare – för detta enda projekt. Inte ens Europas största länder har möjlighet till denna typ av satsningar på egen hand.

Andra områden för omfattande europeiska forskningsprojekt som kan omnämnas är så kallade strukturella batterier i bilar. Detta innebär stora möjligheter att få bort fossila bränslen ur bilparken. Ett annat projekt rör den mänskliga hjärnans funktion som kan bidra till att lösa gåtor kring sjukdomar som Alzheimers och Parkinson. Vi menar att möjligheterna med den europeiska dimensionen i forskningspolitiken måste stärkas och lyftas fram av Folkpartiet liberalernas partiprogram.

B119. Ge universitet möjligheter att kommersialisera patent

Axel Darvik, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 2.2.5 görs ett tillägg av en ny punkt 9 med lydelsen: ”Universitet och högskolor har ett uppdrag att bidra till nya innovationer och kommersialisering av forskningsresultat. Forskare ska kompenseras för patenterbara uppfinningar inom ramen för sin tjänst men lärarundantaget som fråntar universiteten rätten till patent ska avskaffas.”

Sverige har en unik lagstiftning när det gäller patent som tas fram på högskolor och universitet. Dessa arbetsgivare är undantagna i lagen om rätt till patenterbara innovationer. Tanken är att ett patent i stället ska tillfalla forskarna som står bakom innovationen så att de ska kunna kommersialisera patenten.

I dag finns det få exempel på att forskare lyckas att på egen hand skapa avkastning på sina patenterbara innovationer. Paketering av innovationer genom immaterialrättsliga skydd och att sedan skapa en fungerade affärsmodell är ett konststycke i sig som ofta kräver ett kunnande som ligger långt från forskarens intresse i livet.

Resultatet av den rådande ordningen är att Sverige missar chansen till att kommersialisera innovationer från universitetsvärlden och inte heller får forskarna någon rimlig kompensation.

Hade universiteten varit ägare av patent hade forskarna kunnat få ”bonus” på samma sätt som andra anställda, universiteten nya inkomstkällor och näringslivet användbara patent som leder till nya kommersiella produkter. Utan ett fungerande skydd genom välformulerade patent mister ofta innovationerna sitt värde.

B120. Slopa de obligatoriska antagningskvoterna

Ola Borre, Tormestorp

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt under avsnitt 2.2 införs med lydelsen: ”För att garantera en större fokus på relevant kunskap vid antagning till högskola och universitet, kommer Folkpartiet att verka för att de obligatoriska kvoterna till svenska lärosäten ska avskaffas.”

Att värna lärosätenas självbestämmande är vanligen en självklarhet inom Folkpartiet. Politiker vet inte bättre än doktorander, professorer och rektorer på våra svenska högskolor och universitet om allt i deras verksamhet. En fråga där Folkpartiet emellertid lyser med sin frånvaro – eller snarare med sin närvaro – är antagningskvoterna till vidarestudier. Enligt svensk lagstiftning ska åtminstone en tredjedel av ansökande till svenska lärosäten antas via högskoleprovet, samt en tredjedel via svenska betyg. Resterande andel förfogar lärosätena över själva. Folkpartiet värnar, och ska värna, lärosätenas självbestämmande och då är det viktigt att låta de som förstår denna gallringsprocess bäst också sköta den. Politiker vet inte vilka som kommer att bli framtidens främsta ekonomer, jurister eller läkare. Då är det inte heller rimligt att dagens politisering av antagningskvoterna kvarhålls.

Som motargument till detta förslag går det självklart att hävda betygens betydelse i samhället eller hur högskoleprovet ger en rättvis bedömning då alla utvärderas utifrån

samma kriterier. Men om dessa två antagningsmetoder är så bra som kritikerna kan hävda, kommer rimligtvis lärosätena göra samma bedömning och fortsätta att använda dessa. Om lärosätena å andra sidan väljer att använda varken högskoleprovet eller betygen, indikerar detta snarare att dessa två utvärderingssystem inte är optimala som antagningsmetoder, än att det är något fel med lärosätena i sig.

Av flera anledningar syftar denna motion inte till att föreslå nya antagningsmetoder. Dels för att lärosätena förtjänar vår tillit, dels för att det inte finns en metod som fungerar bäst för att olika utbildningar. I flera länder används kombinationer av personliga brev, motsvarigheter till högskoleprovet, meritförteckningar och betyg. I än fler länder används skräddarsydda antagningsprov för varje program. I vissa länder tas alla med fullständiga betyg in och gallras sedan ut allt eftersom de inte klarar proven. Gemensamt för dessa är framför allt två saker: att de inte har särskilt mycket gemensamt och att politiseringen är ytterst begränsad.

B121. Högskoleprovet

Bengt-Gunnar Karlsson, Halmstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.2.5 införa texten: ” Som underlag för intagning till universitet och högskolor ska i första hand resultaten från högskoleprovet räknas.”

Ett av problemen i den nuvarande skolan är att betygen från olika gymnasier ofta inte är satta med samma måttstock – de är egentligen inte jämförbara.

Ofta framförs från kommunala skolor att de privata skolorna har inflation i betygssättningen, som ett sätt att locka till sig elever.

Många studier har visat att det är väsentlig skillnad mellan betygen från nationella proven och slutbetygen i gymnasiet. Inte minst många privata skolor har stora avvikelser.

Det finns ett sätt att lösa detta problem. Det är att låta högskoleprovet vara allena utslagsgivande vid antagning till högskolorna och universiteten.

Eventuellt kan det åligga varje lärosäte att själv komplettera med ett inträdesprov, som kan vara mera utformat för den aktuella utbildningen.

Någon kanske vill invända att en mätning vid ett enda tillfälle är osäkert därför att eleven kanske blir extra nervös, eleven kanske är sjuk eller får förhinder. Men – högskoleprovet kan faktiskt göras om, t o m hur många gånger som helst. Och – mätningen är objektiv!

B122. En svensk läkarutbildning för framtiden

Folkpartiet liberalerna Kronobergs län, Bengt Eliasson, Åsa, Alexander Höglund, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att den svenska läkarutbildningen dimensioneras så att den på sikt svarar mot landets eget behov

Av dem som i dag får svensk läkarlegitimation har cirka hälften utländsk examen. Även om antalet utbildningsplatser ökat väsentligt de senaste åren så bygger prognosen för den framtida svenska läkarförsörjningen på att många med utländsk examen söker sig till Sverige.

Ett land som Sverige har förutsättningar att klara att utbilda så många läkare som landet på sikt behöver och det finns många sökande till utbildningen. Ur etisk synpunkt är det ytterst tveksamt att underdimensionera den svenska läkarutbildningen och lösa behovet genom att rekrytera läkare från länder som i många fall har betydligt sämre utgångsläge.

Målet bör vara att Sverige utbildar lika många läkare som vi behöver anställa. Detta hindrar inte en rörlighet mellan olika länder.

B123. Fler platser till läkarutbildningen vid Umeå universitet

Jenny Engman, Håknäs, Maria Lundqvist-Brömster, Håknäs

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för en utredning av möjligheten att tilldela läkarutbildningen vid Umeå universitet fler platser

Inom de närmaste åren är behovet stort av specialistläkare i norra regionen på grund av bland annat stora pensionsavgångar, behovet är ungefär 200 specialistläkare. Detta kommer att medföra allvarliga konsekvenser för hela regionens sjukvård. Läkarbristen är särskilt svårt för Norrlands universitetssjukhus som ska utföra den högspecialiserade läkarintensiva vården för norra regionen. Dessutom lever Norrlands universitetssjukhus i konkurrens med andra universitetssjukhus. Tack vare regeringens tillskott av nya platser på läkarutbildningen vid Umeå universitet, är behovet av ytterligare ökning inte lika stort, men ändå nödvändigt. Läkarutbildningen vid Umeå universitet utbildar läkare för hela landet, men utbildningen är givetvis av särskild vikt för norra regionen. Västerbottens läns landsting rekryterar en mindre del av läkarkåren utifrån. De flesta av specialistläkarna är utbildade vid Umeå universitet.

Vid en överblick åren 2009–2010 av hur många som stannat kvar i norra regionen efter läkarexamen var siffran cirka 50 procent av de färdiga läkarna. Cirka hälften av dessa fanns kvar i Västerbotten. I och med ökningen av platser på läkarutbildningen har Umeå universitet regionaliserat utbildningen till Sundsvall, Sunderbyn och Östersund med stor framgång. Vi är övertygade om att regionaliseringen kommer att innebära att regionen får behålla fler färdiga läkare i norra regionen.

Läkarutbildningen har en enormt stor betydelse för att trygga läkarförsörjningen i norra regionen och därigenom kunna erbjuda sjukvård och högspecialiserad vård till befolkningen i norra regionen.

B124. Utbilda fler läkare och tandläkare

Gunnar Lantell, Köping, Björn Jansson, Motala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet tar ställning för utbildning av fler läkare och tandläkare

När vi besöker en vårdcentral möter vi ofta utländska läkare, inget ont i det, de är minst lika duktiga som de svenska. Men massmedier har rapporterat att de utländska läkarna respektive tandläkarna utgör mellan en fjärdedel och en tredjedel av det totala antalet.

Vi finner det fruktansvärt att vi utnyttjar andra länders knappa utbildningssystem på detta sätt. Det är helt enkelt fruktansvärt att vi ett rikt land gör på detta sätt. Vi borde ha en utbildningskapacitet på över 100 procent så att våra läkare och tandläkare tvingas söka sig utomlands för att få praktik.

B125. Kompetensen i framtidens hälso- och sjukvård

Folkpartiet liberalerna Stockholms län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partiprogrammet kompletteras med en punkt om kompetensförsörjningen i hälso- och sjukvården: ”Nyckeln till att Sverige ska kunna erbjuda hälso- och sjukvård i världsklass är att kompetensförsörjningen säkerställs. Därför måste utbildningarna till vårdens yrken, särskilt sjuksköterskor, utvecklas. Möjligheterna till specialisering och utvecklingen inom sitt yrke och en god löneutveckling är några komponenter i den nödvändig strategi för framtidens framtidens hälso- och sjukvård.”

2. att Folkpartiet ska verka för att säkerställa kompetensförsörjningen i hälso- och sjukvården i framtiden i enlighet med motionen

Sveriges förmåga att leva upp till ambitionerna om en hälso- och sjukvård i världsklass avgörs i hög grad av hur väl vi lyckas med kompetensförsörjningen. Under de senaste mandatperioderna har en kraftfull utbyggnad av läkarutbildningen. Än sjuksköterskeprogrammen har utökats. Men det räcker inte.

Det behövs en strategisk satsning på framtidens medarbetare i hälso- och sjukvården, framförallt på sjuksköterskor. En sådan strategi bör innehålla flera centrala åtgärder som delvis är statliga åtaganden, delvis är frågor som liberaler behöver driva i landsting och regioner.

Hälso- och sjukvård liksom omsorg är framtidsbranscher. Det finns redan i dag ett stort rekryteringsbehov och i framtiden blir behoven skriande. Tillgången på kompetents måste säkras genom att utbildningsvolymen matchar den framtida efterfrågan. Det betyder bland annat att sjuksköterskeutbildningarna behöver utökas kraftigt och att platserna fördelas till studieorter i regioner där bristen på sjuksköterskor är störst, det vill säga i storstadsområdena och inte minst Stockholm. Här är det dessutom ett stort söktryck till de eftertraktade utbildningarna.

I hälso- och sjukvården behöver kompetensen ständigt utvecklas. Den specialiserade vården behöver specialiserade medarbetare. I dag är det inte tillräckligt attraktivt att vidareutbilda sig till specialistsjuksköterska. Det är ett allvarligt problem för oss som vill inte bara upprätthålla utan också utveckla kvaliteten i hälso- och sjukvården. Specialistutbildning bör bli ett självklart led i ett aktivt och utvecklade yrkesliv för sjuksköterskor. Därför bör staten som ansvarar för utbildningen och landstingen/regionerna i samverkan utveckla en modell där specialiseringen sker inom ramen för anställningen, på ett sätt som liknar läkarnas ST-tjänster.

Varje medarbetare bör ha möjlighet att utnyttja sin fulla kompetens i yrket. Därför behöver sjuksköterskornas roll i vården uppgraderas, och andra yrkesgrupper kommer att behövas i vården för att avlasta sjuksköterskor och komplettera med andra kompetenser.

Det finns redan goda exempel där sjuksköterskors roll utvecklats. Sjuksköterskor kan få förskrivningsrätt för en lång rad läkemedel. De kan utföra undersökningar som vissa ultraljud. Akutsjuksköterskor kan på delegation ordinera enklare röntgenundersökningar, av till exempel ett misstänkt handledsbrott. I ett prisbelönat utvecklingsprojekt på Danderyds sjukhus har biomedicinska analytiker med vidareutbildning fått kompetens att läsa långtids-EKG och skriva svar på undersökningar. Det är också intressant att följa hur barnmorskor vill utföra mer, till exempel medicinska aborter.

Men andra yrkesgrupper kan och bör samtidigt avlasta sjuksköterskorna vissa arbetsuppgifter. Det är inte hållbart att i vården fortsätta konvertera tjänster från ett yrke där det finns en kompetent arbetskraft – undersköterskor – till ett mer specialiserat bristyrke – sjuksköterskor. Duktiga undersköterskor har utbildning för och rätt kompetens för omvårdnad och annat patientarbete. Undersköterskeutbildningen behöver också utvecklats, exempelvis genom den redan aviserade nya undersköterskeexamen. Helt andra yrkesgrupper kan också bli värdefulla komplement till sjuksköterskor i vården, exempelvis tekniker.

Lönefrågan blir förstås högintressant i sammanhanget. Många fokuserar i dag på ingångslönerna, men det allvarligaste problemet på längre sikt är den svaga löneutveckling i många kvinnodominerade vårdyrken. Däri ligger den riktigt stora utmaningen. Möjligheterna till en god löneutveckling ökar om man som medarbetare utvecklar sin kompetens och använder hela sin kapacitet. Här måste Folkpartiet vara en pådrivande kraft för att skapa betydligt bättre löneutveckling för sjuksköterskor och andra kvinnodominerade yrkesgrupper i hälso- och sjukvården.

B126. Specialistutbildning av sjuksköterskor i allmänmedicin

Lennart Ledin, Östersund, Gunilla Borg, Nyköping, Margareta Widell, Frösön

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att staten stimulerar och stödjer en intensifierad specialistutbildning av sjuksköterskor i allmänmedicin samt att förutsättningarna för att dessa sköterskor ges användning för sin utbildning ökar

I slutet av 1990-talet fick distriktssköterskor som tjänstgör inom landstingens eller kommunernas primärvård eller äldrevård rätten att förskriva vissa läkemedel. Rätten har sedermera utvidgats till andra sjuksköterskor som tjänstgör vid särskilda boenden eller i hemsjukvård om de först har genomfört en kompletterande utbildning i farmakologi och sjukdomslära (10 poäng).

Förskrivningsrätten har knappast blivit en succé. De sist nämnda andra sjuksköterskorna än distriktssköterskor utgjorde vid en uppföljning 2009 endast 75 av 12 000 sköterskor i den kommunala hemsjukvården.

Vi anser att statliga åtgärder måste vidtas för att underlätta att sjuksköterskorna ges den specialistutbildning som krävs för att erhålla förskrivningsrätten. Andra stimulandsåtgärder bör vidtas för att sköterskorna faktiskt ska ges möjlighet att använda förskrivningsrätten. Vidare bör det utredas om antalet läkemedel som sköterskorna får förskriva kan utökas och vad som i så fall krävs i from av utbildning m.m..

Specialistutbildning av sjuksköterskor inom allmänmedicin och att de kan ges förskrivningsrätt för läkemedel och andra hjälpmedel är och kan mer än i dag vara det viktigaste verktyget att ersätta ett allt ökande stafettläkarproblem i landstingens och kommunernas sjukvårdsverksamhet.

B127. Ökad satsning på äldreforskning

Barbro Westerholm, Stockholm, Richard Brodd, Göteborg, Maria Lundqvist-Brömster, Håknäs, Rose-Marie Fihn, Nol, Ann Catrine Fogelgren, Göteborg, Einar Fjellman, Ängelholm, Sylva Bjurhamn-Hedell, Norrköping, Gun Jareblad, Motala, Bo Lindström, Malmö m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i partiprogrammet framgår att Folkpartiet verkar för ökade satsningar på äldreforskning

Andelen äldre i samhället ökar. I dag är andelen 65 år och äldre 17 procent. År 2050 kommer den att utgöra 24 procent. Samtidigt saknar vi mycken kunskap om åldrandets betydelse för hälsa och välbefinnande och möjligheterna att förebygga, bevara och återställa hälsa. Vi saknar också forskning kring äldre som resurs i samhället, både i yrkesliv och som delaktiga i det civila samhället.

Socialstyrelsens vetenskapliga råd har lyft fram att kliniknära forskning och vetenskaplig utveckling inom geriatriken, som är en relativt ny specialitet, är en förutsättning för såväl rekrytering av personal som kunskapsutveckling. Detta gäller såväl medicinsk forskning, rehabiliteringsforskning, omvårdnadsforskning, beteendevetenskaplig forskning och samhällsvetenskaplig forskning om äldre människor. En stor brist är att det saknas forskning där nytta och risk med olika behandlingsåtgärder och deras hälsoekonomiska effekter. Med en ökande andel äldre i samhället är det viktigt att de metoder som används är det mest effektiva både utifrån mänskliga och ekonomiska utgångspunkter. Möjlighet till kliniknära forskning inom geriatrik bedöms underlätta rekryteringen av såväl läkare som andre yrkesgrupper till äldreområdet.

Samtidigt är det svårt att få medel till forskning för frågeställningar inom äldreområdet. Vetenskapsrådet har inga öronmärkta medel för forskning om äldre och har också svårt att ta fram uppgifter om hur stor del av rådets anslag som går till äldreforskning. Forskningsstiftelser med öronmärkta medel for forskning inom geriatrik och omvårdnad vittnar om svårigheter med sin finansiering.

När man föreslår specialdestinerade anslag för forskning blir svaret att forskningen ska vara fri. Men mycket av forskningen i Sverige är skattefinansierad och när samhället efterlyser forskningsresultat för att få underlag för olika insatser anser vi att man kan göra undantag från den principen. Det skulle kunna ske genom att befintliga verksamheter som t.ex. Aging Research Center och Vårdalsstiftelsen, fick vidgat ansvar och ökade resurser för satsning inom området äldreforskning.

Vi anser således att Folkpartiet bör arbeta för ökade resurser för forskning inom äldreområdet och att det ska framgå av partiprogrammet.

B128. Miljöforskning ett viktigt framtidsmål

Gustav Olsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 4.1 skapas ett underavsnitt 4.1.1 som endast fokuserar på forskning kring miljö och klimat[1]

2. att det i det nya avsnitt 4.1.1 om forskning kring miljön läggs till följande text: ”Framtidens fordon ska inte skada miljön och ej drivas av miljöfarliga bränslen. Detta ska genomföras genom satsningar på forskning samt satsningar på förnybara energikällor och andra drivmedel som kan bryta vårt oljeberoende.”[2]

3. att Folkpartiet ska verka för mer undervisning kring miljön i skolan och ett större anslag till klimatforskningsbudgeten, vilket kommer att göra forskning kring miljön samt forskning i allmänhet mer attraktivt för ungdomar samt arbetare

Det är viktigt att vi även fokuserar på framtiden för att förbereda oss samt ge större möjligheter till framtidens nya människor att leva i bättre villkor.

B129. Studera Hamlet och bota cancer

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet tar ställning för att öka stödet till Hamlet-forskningen för att bota cancer

Att vara eller att inte vara – det är frågan. Genom att studera Hamlet, det vill säga ”Human Alpha-lactalbumin Made LEthal to Tumor cells”, som upptäcktes på mitten av 1990-talet i letandet efter naturliga antibiotika i modersmjölk, skulle omkring 40 olika cancertyper kunna behandlas med avsevärt större framgång än i dag.

Vid försöken dog celler från cancertumörer. Till skillnad från behandling med strålning och cellgift dödades tumörcellerna selektivt, utan att omkringliggande frisk vävnad skadades. Klinisk forskning inleddes inte förrän i början av 2000-talet. Haken är att det nu är 2013. Varför tar det sådan tid?

Skjut till mer resurser och öka tempot!

Referenser:
Bröstmjölk dödar cancerceller, 2006-12-04, Sveriges Radio P4 (http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=96&artikel=1072505)
Ämnen i bröstmjölk dödar cancerceller, 2010-03-12, Sveriges Radio (http://sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=3503055)
HAMLET (protein complex), 2012-06-18, Wikipedia (http://en.wikipedia.org/wiki/HAMLET_%28protein_complex%29)
Det cancerdödande proteinet HAMLET, 2012-12-26, Lunds universitet (http://www.med.lu.se/english/labmedlund/mig/research_groups/the_svanborg_group/swedish_summary)
Alpha-lactalbumin, 2013-03-01, Wikipedia (http://en.wikipedia.org/wiki/Alpha-lactalbumin)

B130. Forskning om äldre invandrares behov

Barbro Westerholm, Stockholm, Johanna And, Solna, Rose-Marie Fihn, Nol, Anne Kotavuopio Jatko, Jukkasjärvi

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för forskning om äldre invandrares behov

Andelen personer 65 år och äldre som är födda utomlands ökar successivt i Sverige. År 2000 var andelen 9,3 procent, år 2011 hade den stigit till 11,7 procent. Cirka 47 procent är födda i Norden, omkring 40 procent i ett europeiskt land och cirka 13 procent i övriga världen.

Äldre människor är individer som under livets gång blivit alltmer olika varandra med olika önskemål och behov. Det gäller oavsett var man är född men för människor som kom-

1. Yrkandet hänvisat till område H, Ett hållbart samhälle.

2. Yrkandet hänvisat till område H, Ett hållbart samhälle.

mer från andra länder och inte sällan med traumatiska upplevelser bakom sig kan skillnaderna vara ännu större.

Svensk forskning har visat att invandrare skattar sin mentala hälsa sämre än sina landsmän som bor kvar i hemlandet. De som bor här rapporterar att de är deprimerade, sover sämre, detta i jämförelse med svenskar eller med sina landsmän i ursprungslandet. Däremot gäller det motsatta när det handlar om den fysiska hälsan. Vad det här beror på vet vi inte men kan ha sin grund i orsakerna varför man måst lämna sitt hemland.

Demens kan utvecklas på många olika sätt. Särskilt svårt kan det vara för den som i vuxen ålder eller äldre dagar kommit till ett nytt land, med annat språk och annan kultur. Det som händer vid insjuknandet i demens är att tappar både sitt nya språk och kunskapen om det samhälle som han eller hon lever i.

En del av dem som kommit till Sverige har före ankomsten upplevt svåra trauman, hur många vet vi inte. Trauman vet vi är en riskfaktor för Alzheimers sjukdom. Och hur hanterar vi då en situation där en person med demenssjukdom blir panikslagen av att gå in i hissen som hon eller han uppfattar som en gaskammare? Eller den som i tandläkarstolen hör hur vattendroppar faller och återupplever en tortyrsituation då hett vatten droppades över kroppen.

De flesta inom hälso- och sjukvården och omsorgerna har mycket liten kunskap för att klara av tvärkulturella behovsbedömningsmöten. Mötena är tidskrävande och krävande, framför allt gäller de möten innefattande äldre personer som invandrat sent i livet, inte talar svenska, har flyktingerfarenheter och kommer från kulturer betraktade som annorlunda. Sådana möten kan ofta kopplas samman med fördomar.

Den forskning som finns om äldre invandrares behov och vad man ska tänka på i mötena mellan hälso- och sjukvården och omsorgerna är bristfällig. Folkpartiet bör gå i täten för att stimulera sådan forskning för utan kunskap kan vi inte tillgodose de behov de människor det här gäller, människor som sökt sig till Sverige för ett bättre liv också under den sista delen av livsresan. Det är något som ett välfärdsland som Sverige ska kunna ställa upp på.

B131. Ge lärosätena full rådighet över sina lokaler

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Daniel Andersson, Göteborg, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Kristoffer Filipsson, Umeå, Elisabeth Gehrke, Lund, Göran Hellmalm, Svartsjö, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Lina Nordquist, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt förs in under avsnitt 2.2.5 med följande lydelse: ”En oproportionerligt stor andel av anslagen till högre utbildning och forskning går till vinster i det statliga fastighetsbolaget Akademiska hus. I syfte att värna svensk forskning och högre utbildning ska lärosätena ha det avgörande inflytandet över Akademiska hus fastighetsinnehav.”

Högre utbildning och forskning i världsklass förutsätter resurser. I dag går dock en oproportionerligt stor andel av anslagen till högre utbildning och forskning till den statliga fastighetsjätten Akademiska hus. Liberala studenter föreslår därför att Folkpartiet verkar för att överföra Akademiska hus fastighetsinnehav till lärosätena.

Akademiska hus, som äger och förvaltar många av Sveriges lokaler för högre utbildning och forskning, är landets näst största fastighetsbolag. Bolaget har en marknadsandel på 63 procent (ännu högre på de större orterna med äldre och mer konkurrenskraftiga lärosäten) och omsätter cirka 5,5 miljarder kronor. Akademiska hus gjorde förra året ett resultat på 2,7 miljarder kronor. En stor del av anslagen till högre utbildning och forskning, ungefär hälften av vad lärosätena betalar i hyra, gick med andra till annat än lokalförvaltning.

Några entydiga bevis på att Akademiska Hus genom sin ägarstruktur eller starka ställning skulle innebära en mer rationell fastighetsförvaltning eller ger lägre hyreskostnader för kunderna förefaller därmed inte finnas.

Hyrorna för lärosätena fastställsgenom att Akademiska hus gör en intern fastighetsvärdering med syfte att försöka etablera det marknadsmässiga priset för lokalerna de hyr ut. Eftersom de större och mer konkurrenskraftiga lärosätena emellertid har små möjligheter att flytta sina verksamheter till nya lokaler sätts dock marknadskrafterna ur spel. Resultatet har blivit att hyrorna ligger över det marknadsmässiga priset. Även om det fanns möjligheter att byta lokaler, kan det ifrågasättas om statens fastighetspolitik ska syfta till att låta universitet byta lokaler med jämna mellanrum.

Problemet är i grunden inte Akademiska hus som bolag. I bolagets uppdrag ingår av naturliga skäl att bedriva affärsmässig verksamhet vilket inkluderar att maximera sin vinst. Problemet är snarare systemets väggar – att lärosätena inte har rådighet över sina lokaler. En rimlig lösning vore därför att återföra lokalerna till lärosätena som därmed i stället kan använda dagens övervinster till att förbättra utbildningskvalitet och forskning, antingen genom förvärv av nya och bättre lokaler eller genom att rekrytera bra forskare och lärare.

En sådan överföring skulle i praktiken kunna gå till på olika sätt. Ett alternativ är autonomiutredningens förslag (SOU 2008:104)att överföra Akademiska hus till ett holdingbolag som lärosätena har inflytande över. På så sätt skulle lärosätena själva kunna förfoga över den stora miljardavkastningen i bolaget. Om detta inte skulle fungera med dagens lärosäten i myndighetsform skulle ett annat alternativ kunna vara att överföra Akademiska hus till en stiftelse som lärosätena har rådighet över.

Dagens artificiella marknad med höga hyror inom universitetsvärlden slår hårt mot svenska lärosäten. Folkpartiet, som är ett kunskapsparti och som värnar svensk forskning och högre utbildning, borde därför verka för att avveckla Akademiska hus och låta lärosätena själva ha rådighet över sina lokaler.

B132. Gör Mälardalens högskola till universitet

Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att Mälardalens högskola ska ges universitetsstatus

2. att Folkpartiet tar ställning för att Sveriges ingenjörstätaste stad borde ha universitet

3. att Folkpartiet tar ställning för att utländska besökares första kontakt med Sverige borde vara med en dynamisk stad med universitet

4. att Folkpartiet tar ställning för att en världsledande industri bör ha kompetenta samarbetspartner

5. att Folkpartiet tar ställning för att utveckla Mälardalens högskola

I programförslaget avsnitt 2.2.2 står: ”Sverige ska vara en ledande kunskapsnation. En kunskapsnation byggs från grunden av många kunniga individer med höga ambitioner. Efter att kunskap under lång tid nedvärderats i svensk skola behövs stora och långsiktiga förändringar. Sverige ska ha ett utbildningsväsende i världsklass.”

Det är en skam att Västerås, som är landets ingenjörstätaste stad, varken har universitet eller universitetssjukhus.

Sveriges sjätte stad borde definitivt ha båda delarna. Gör Mälardalens högskola till universitet likväl som Västerås sjukhus blir universitetssjukhus. Vi har världsledande industri som representant för näringslivet i regionen. Industrin inom Västerås stad har stort anställningsbehov av ingenjörer, civilingenjörer samt tekniska doktorer.

Elindustrin har genom årens lopp snabbt anpassat sig och tillämpat ny teknik och måste ligga i den tekniska framkanten för att överleva. Måste satsa mycket på forskning och utveckling där man ofta trampar ny mark. Gör en kraftsamling genom att fortsatt utveckla tekniska kluster som industrin och utbildningssystem i dag utgör.

Västerås har mycket internationella kontakter där Västerås många gånger är den första stad i Sverige som internationella besökare får kontakt med. Det är då ett svaghetstecken för såväl Västerås som Sverige att inga universitet finns här.

B133. Språkbonus för doktorander

Markus Forslund, Stockholm, Pär Löfstrand, Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för en språkbonus för doktorander

Folkpartiet bör verka för att de doktorander som inte har svenska som modersmål kan få en språkbonus om de fullbordar och får godkänt på en utbildning i svenska innan de kan ta ut sin doktorstitel. Detta för att öka antalet doktorander som har möjlighet att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden efter avslutade studier. Det är alldeles för många som doktorerar eller arbetar som forskare i Sverige som i stället för att fortsätta arbeta i Sverige söker sig till andra länder när de inte längre får forskningsanslag. Om fler av dessa kunde svenska så skulle fler ha en större chans att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden, och vi skulle alla gynnas av det. Det är viktigt att vi därför ställer krav på att även doktorander lär sig svenska under sina doktorsstudier.

B134. Rättssäkerhet vid universitetsstudier

Shirley Gerhardsson, Älta, Rose-Marie Fihn, Nol, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att studenters rättigheter skyddas genom att Högskoleverket ges vidgad befogenhet att inspektera en examinators bedömning av en vetenskaplig uppsats

Vi har en högskolelag och den måste vara styrande vid universitetsstudier. I dag har handledare och examinatorer oinskränkt makt över den enskilde studentens forskningsarbete. Det är helt omöjligt för en enskild student att hävda sina rättigheter och skydda sin forskning. Inte ens Högskoleverket kan värna lagtexten, vilket är helt oacceptabelt!

I högskolelagen 1 kap. 6 § står:
”För forskningen ska som allmänna principer gälla att forskningsproblem får fritt väljas,
forskningsmetoder får fritt utvecklas och
forskningsresultat får fritt publiceras.”

B135. Språkliga synpunkter

Johan Strandberg, Saltsjö-Boo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.1 punkt 3 ordet ”områden” ersätts av till exempel ”saker”

2. att i avsnitt 2.2 punkt 1 i alla fall ordet ”viktigaste” tas bort och ersätts av ett annat

3. att i avsnitt 2.2 punkt 2 ordet ”utbildningsväsende” ersätts av ”utbildningsväsen”

4. att i avsnitt 2.2 punkt 5 den första meningen tas bort

5. att i avsnitt 2.2.2 punkt 1 meningarna på något sätt förändras så att man inte säger emot sig själv

6. att i avsnitt 2.2.2 punkt 1 orden ”en förutsättning” ersätts av ”förutsättningar”

7. att i avsnitt 2.2.2 punkt 7 orden ”seriösa och långsiktiga ägare” ersätts av ”aktörer”

8. att i avsnitt 2.2.2 punkt 7 den tredje meningen ersätts av: ”Offentliga och icke-offentliga skolor ska ha samma villkor.”

9. att i avsnitt 2.2.2 punkt 8 de tio sista orden placeras efter den andra meningens ”ska”, att ordet ”öppen” ersätts av ”öppna” och att ordet ”förkunnande” ersätts av ett annat ord

10. att avsnitt 2.2.2 punkt 9 tas bort

11. att i avsnitt 2.2.2 punkt 10 den andra meningen tas bort

12. att i avsnitt 2.2.2 punkt 14 den sista meningen görs mer begriplig och enbart innehåller rättstavade ord

13. att i avsnitt 2.2.2 punkt 16 i den första meningen orden 11–13 tas bort och de två sista orden ersätts av ”förkunskaperna”

14. att i avsnitt 2.2.3 punkt 1 ”ägna sig åt” ersätts av ”koncentrera sig på”

15. att i avsnitt 2.2.3 punkt 2 ordet ”för” tas bort

16. att i avsnitt 2.2.3 punkt 5 andra meningen ändras till: ”Rektorn ska fokusera på det pedagogiska ledarskapet i skolan.”

17. att i avsnitt 2.2.4 punkt 1 mellanrummet mellan ”allt” och ”mer” tas bort

18. att i avsnitt 2.2.5 punkt 1 ordet ”om” placeras före ”sin” i sista meningen

19. att i avsnitt 2.2.5 punkt 1 orden ”samtidigt som den bidrar” ersätts av ”och också”

20. att i avsnitt 2.2.5 punkt 3 orden ”hela landet” ersätts av till exempel ”varje län” eller ”varje kommun”

21. att i avsnitt 2.2.5 punkt 5 den sista meningen eller i alla fall ordet ”för” tas bort

22. att i avsnitt 2.2.5 punkt 7 ordet ”för” tas bort i den andra meningen

23. att i avsnitt 2.2.5 punkt 8 orden ”om att” placeras före ordet ”ifrågasätta”

24. att i avsnitt 2.2.4 punkt 6 den första meningen ändras till: ”Folkbildningen bidrar till höjd kunskapsnivå i samhället.”

25. att i avsnitt 2.2.2 punkt 6 den sista meningen ersätts av en mening om att det ekonomiska stödet till elever med särskilda behov bör komma från staten och inte från kommunerna

26. att det i avsnitt 2.2.2 punkt 11 läggs till att ungdomar i grundskole- och gymnasieåldern via antagningsprov får komma in på högskolan

Till de viktigaste redskapen för att växa hör knappast kunskap utan snarare dem som används för intag av mat och dryck.

Eftersom eleverna oftast försörjs av sina föräldrar borde de inte jämställas med fängelseinterner eller personer som uppbär arbetslöshetsunderstöd utan ha ett minimum av samhälleliga krav på sig. Den första meningen under punkt 2.2.5 kunde därför tas bort.

Enligt programkommittén har varje människa en naturlig lust att lära sig men ändå föreslås tydliga kunskapskrav, tidiga insatser så att ingen kommer efter, trygga klassrum och studiero. Meningarna i avsnitt 2.2.2 punkt 1 borde på något sätt förändras så att man inte säger emot sig själv.

Hur det ser ut när det gäller huvudmannaskapet har sannolikt marginell betydelse. Behövs gör i stället en minskning av antalet påtvingade ämnen så att det blir mer av utveckling och uppfräschning.

I och med att en stor del av kunskaperna som kan förvärvas i grundskolan inte efterfrågas i arbetslivet behövs inte en skolstart vid sex års ålder, en tioårig grundskola eller fler påtvingade lektioner per läsår. Ökat tvång leder sannolikt mest till att eleverna mår sämre. Att de finska lärarna har mindre av undervisningstid än svenska tyder på att ökat tvång inte behöver leda till förbättring. Ska fritidshemmen bedriva undervisning och eleverna gå i skolan även på sommaren har det rimligen gått för långt. Att det står om elever som fördjupar sig beror väl på att programkommittén inte vill vara öppen med de hårda tag som avses för dem som inte klarar kunskapsmålen.

Eftersom få vill ta del av en oseriös verksamhet kunde ordet ”oseriösa” tas bort. Att Jan Björklund vill ha bort riskkapitalisterna handlar väl mest om att han inte på sin domän vill få in aktörer som inte tänker i hans banor. Bengt Westerberg hävdar i sin senaste kortbok att kvaliteten måste vara hög om en skola efter ett par år ska kunna säljas till ett högt pris. I kortboken refereras också till en avhandling enligt vilken riskkapitalister drivit äldreboenden på ett bra sätt.

En annan möjlighet än att gå i elitklass vore att det blev lättare att komma in på högskolan. Att det inte blivit möjligt att ha grund- eller gymnasieskola på dagtid och en högskolekurs på till exempel distans på halvfart på kvällstid verkar mest syfta till att hålla unga borta från arbetslivet.

Att varje student erbjöds treterminssystem eller intensivkurser vore för kostsamt. Bättre vore sannolikt någon typ av särskild prövning.

Att göra nyanlända som inte haft ordentlig skolgång stressade är antagligen syftet med att möta dem med stora förväntningar.

På Språkrådets internetsida står det att orden ”allt” och ”mer” brukar skrivas ihop.

B136. Språkliga synpunkter

Johan Strandberg, Saltsjö-Boo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.2.2 punkt 21 ersätts av en mening om att antalet påtvingade ämnen borde minska

Hur examensproven kommer att se utverkar oklart men programkommitténs jasägare litar väl blint på att allt som Jan Björklund gör är bra för Folkpartiet. Uppenbart är att Björklund förrän han avgår inte kommer att kritiseras ty sin partiledare bör man tyvärr inte kritisera. Frågan är hur många folkpartister som efter att han avsatts kommer att förespråka höjda lärarlöner och mer av krav. Förmodligen ingen. Möjligen behöver Folkpartiet för att inse behovet av ökad valfrihet bottennappet som ett examensprov skulle innebära men å andra sidan har skolan så svag koppling till BNP-tillväxten att politikerna kan göra vad de vill. Och är alternativen att ungdomarna mår bra och att Folkpartiet går bra väljer vi naturligtvis det senare. Bättre än examensprov vore att, vilket någon föreslog vid ett Folkpartiseminarium, betyg ersattes av intagningsprov inför intag till högskolan. I tidningen Nu hävdade också en debattör att användandet av snittbetyg vid antagning till högskolan leder till onödig betygshets. I Nina Larssons artikel i Nu var det för övrigt ingen hejd på hur mycket skolan betyder. Först hävdades att inget kan ge som utbildning makt över den egna situationen. Viktigare borde dock vara en förmåga att försörja sig. Larsson hävdade också att inget påverkar skolan så mycket som bra lärare. Viktigare är dock hur stor valfrihet eleverna har. En ämnespeng kunde till exempel revolutionera skolan och leda till mer av arbetslivsorienterad verksamhet. Larsson fyllde sedan på med att knappt något politikområde inte kunde kopplas till skolans betydelse. Mer sant är sannolikt att skolans syfte mest är att hålla unga borta från arbetslivet. Ulf Kristersson påpekade också i sin bok att om syftet varit att skydda barnen skulle förbudet mot barnarbete ha införts i familjerätten snarare än i arbetsrätten. Företrädare för andra partier framhäver sällan skolans enorma betydelse utan verkar sansade. Innan Jan Björklund dök upp var inte heller Folkpartiet ett skolparti och i tidningen Nu stod det till exempel 1985 inte mycket om skolan. Förmodligen vet Folkpartipolitikerna att tycker de inte som Björklund kan de glömma sin politiska karriär. Trots att ökad valfrihet behövs verkar det här partiprogrammet bli sämre än 2003 års i vilket det stod om ökat inflytande för elever och föräldrar och även om en möjlighet för gymnasieelever att komponera individuella program. Syftet med skolpolitiken verkar mest vara att få barn och ungdomar att må sämre och enligt tidningen Nu ser Björklund numera förskolan som en egen skolform och vill förstärka förskolans pedagogiska och skolförberedande uppdrag. Får folkpartisterna inte stopp på Björklund blir det sannolikt ledande moderater som får lägga ned tid och energi även på den uppgiften. En successiv höjning av kraven skulle kanske fungera i en diktatur men i en demokrati blir det till slut för mycket protester. Otrevligt är att Björklund inte redogjort för allt han vill åstadkomma utan verkar sikta på att successivt göra skolan hårdare. Att Björklund enligt tidningen Nu ser uppbyggnaden av en kunskapsskola som den allra viktigaste frågan för Sverige får väl tolkas som att Folkpartiledaren inte bryr sig om den ekonomiska utvecklingen utan är fullt upptagen av att förändra skolan i liberal riktning. Eftersom examensprov inte föreslås i högskolan som har en starkare koppling

till arbetslivet än gymnasiet verkar förslaget mest syfta till att få tonåringar att må sämre. En nackdel med att partitoppen fastnat i skolträsket är också att folkpartistiska kommunpolitikerprioriterar skola och utbildning i stället för äldre- och handikappomsorg.

Avsnitt 2.3 Kultur och medier

B137. Kulturens instrumentella nytta

Leiph Berggren, Hässelby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 2.3 punkt 3 ändras till: ”Kulturens instrumentella, ekonomiska och samhälleliga betydelse ska erkännas, men kulturpolitiken ska också värna kulturens eget värde gentemot rena nyttoändamål.’

2. att en ny text infogas på lämpligt ställe i partiprogrammet med följande innehåll: ”Kulturpolitiken ska bidra till att synliggöra och erkänna kulturens direkt instrumentella nytta i olika sammanhang, till exempel musik och ljudkonst inom rehabilitering, eller dramapedagogik för att utbilda lågstadiebarn i kreativitet.”

I förslaget till partiprogram, under avsnitt 2.3 punkt 3, kan man läsa: ”Kulturens ekonomiska och samhälleliga betydelse ska erkännas, men kulturpolitiken ska värna kulturens eget värde gentemot rena nyttoändamål.”

Detta är en klassisk formulering i dessa sammanhang. Kulturprogrammen framhåller alltid att kulturens eget värde, är värde nog. Och oftast så stänger man därmed debatten för kulturens tillkommande nytta. Så också i vårt liggande förslag till partiprogram.

Detta är till skada, både för kulturen i sig men också för själva kulturdebatten. Om kulturpolitiken låses in till att bara hantera frågor som engagerar de närmast berörda, så utarmas åtminstone den kulturpolitiska debatten.

Folkpartiet bör i partiprogrammet erkänna kulturens direkt instrumentella nytta i olika sammanhang, till exempel musik och ljudkonst inom rehabilitering, eller dramapedagogik för att utbilda lågstadiebarn i kreativitet.

Detta är i Folkpartisammanhang inget okänt landskap. Följande text är ett direkt citat från Anna Starbrinks blogg. Anna Starbrink är landstingsråd i Stockholms läns landsting, och blogginlägget ”Musik som medicin i Almedalen” var en puff för ett av de seminarier Anna deltog i under Almedalen 2012.

”Det är ett väl bevisat faktum att konstnärliga upplevelser bidrar till patienter tillfrisknar fortare.

Det är ett väl bevisat faktum att patienter mår bättre (eller rättare sagt mindre dåligt) under tillfrisknandeprocessen om de får tillgång till konstnärliga upplevelser.

Musik och andra ljudupplevelser har fördelen att – rent fysiologiskt – gå direkt in i hjärnans känslocentrum, utan att ta omvägen via hjärnbarken.

Musik och ljudkonst kan därför påverka allmäntillståndet positivt hos mottagaren, oavsett dennes tidigare kunskaper, och oavsett funktionshindrande omständigheter.

Musik och ljudkonst är dessutom billigt och effektivt att distribuera praktiskt.

Sverige och Europa har vi nu sedan sextiotalet bedrivit experimentverksamhet med konstnärliga upplevelser kopplat till sjuk- och hälsovård, till en överväldigande majoritet med positivt utfall, vad gäller såväl patienter som medverkande personal. Nu är det dags att experimenten blir verksamhet. När vi kan använda kultur för att öka människors välbefinnande och minska sjukvårdskostnaderna är mycket vunnet. Och vi behöver mer forskning för att utveckla fältet. Det är dags för forskare, konstnärer och politiker att ta tag i frågan gemensamt.”

Kulturpolitiken måste naturligtvis värna kulturens eget värde, bidra till att såddkapital för kulturellt nyskapande och experimenterade finns. Men kulturpolitiken bör också bidra till att tydliggöra kulturens instrumentella nytta i olika sammanhang:

Den klassiska musikens betydelse för den nutida musiken. Hade inte elektronmusikskaparna på 1940- och 50-talen experimenterat med överblivet krigsmaterial så hade (nog) inte vare sig elgitarrer eller syntar utvecklats så snabbt. Kulturpengar bör kunna betraktas med samma ögon som forskningsbidrag eller sådd- eller riskkapital för nyutveckling.

Den kulturella upplevelsen som medicin. Den modernaste forskningen har visat att kulturella upplevelser har direkt medicinsk nytta, till exempel mindre smärtlindring efter operation eller för att motverka förtida åldrande.

Träning eller ren utbildning i kreativitet. Under förskole- och lågstadieåldrarna så skapar hjärnan de funktioner och verktyg som sedan ska nyttjas resten av livet. Kreativitet är ett sådant verktyg, och den mest effektiva metoden för att utveckla den kreativa funktionaliteten är att öva kulturell gestaltning.

Partiprogrammet bör därför kompletteras med avseende på kulturens instrumentella nytta.

B138. Kulturmomsen

Daniel Andersson, Göteborg, Perallan Orrbeck, Ulricehamn

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det sist i punkt 6 under avsnitt 2.3 läggs till en mening med lydelsen: ”Kulturmomsen ska avskaffas.”

Under avsnittet som behandlar kultur och medier pläderar programförslaget i punkt 6 för att fler kulturinstitutioner ska göras självständiga för staten och ett antal bra förslag för att stimulera privat filantropi räknas upp. Vad som i sammanhanget saknas är ställningstagande kring kulturmomsen. Förutom att underlätta självständighet från staten genom större filantropisk finansiering så torde en slopad kulturmoms öka den del av kulturen som finansieras av direkta intäkter från dem som konsumerar kulturen. Detta gäller inte bara kulturinstitutionerna utan även de övriga kulturformer som är belagda med moms i dag. Det troliga är inte att priset för kulturkonsumenten går ner så mycket som att verksamhetsfinansieringen från försäljningsintäkter ökar. Det skulle ligga i linje med att skapa förutsättning för ett kulturliv som klarar av självständighet från staten.

B139. Privat finansiering av kultur

Magnus Esko, Björkvik

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i punkt 6 under avsnitt 2.3 stryka meningen: ” Privat finansiering ska stimuleras genom ökad avdragsrätt för gåvor och gynnsammare skattevillkor för kultursponsring.”

Det blir för lätt att gömma gåvor till annat än kultur och undkomma beskattning. Dessutom principiellt fel att en privatperson ska kunna besluta om vad som ger skattereduktion.

B140. Fri entré till museer

Magnus Esko, Björkvik, Jacob Bang, Halmstad, Lars-Åke Davidsson, Hässelby, Lennart Adell Kind, Nacka, Christer Romson Lande, Stockholm, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att meningen ”Statliga museer ska ha fri entré.” i punkt 7 under avsnitt 2.3 ändras till: ”Alla offentligt drivna museer ska ha fri entré.”

För att göra museer tillgängliga för alla ska kravet på fri entré även gälla kommunalt och landstingsdrivna museer. Även museer som drivs av kommun- eller landstingsförbund eller offentligt hel- eller delägda bolag ska ha fri entré.

B141. Bibliotek och kulturarv

Daniel Andersson, Göteborg, Perallan Orrbeck, Ulricehamn, Fredrik Sneibjerg, Gustavsberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 7 under avsnitt 2.3 får följande lydelse: ”Biblioteken har en central roll för att alla ska ha kostnadsfri tillgång till litteratur och annan kultur. För att underlätta för låntagare ska det gå att använda samma bibliotekskort på alla bibliotek i Sverige.”

2. att det sist i punkt 8 under avsnitt 2.3 läggs till följande meningar: ”Museer, nationalscener och andra kulturinstitutioner ska digitalisera den del av världens kulturarv som Sverige förvaltar. Statliga museer ska ha fri entré.”

Under avsnittet som behandlar ”kultur och medier” argumenterar programförslaget i punkt 7 för både fri entré och att biblioteken fortsatt ska vara kostnadsfria. Det känns som att biblioteken på detta sätt hamnar som bisats till museernas fria entré. I punkt 8 hålls ett resonemang om kulturarvet som är aningen allmänt och inte är konkret om vad vi vill med kulturarvet.

I partiets kulturpolitiska program ”Bildning, nyskapande, kvalitet” från 2010 finns på sidan 11 några förslag som troligen stärker och konkretiserar programmet både när det kommer till biblioteken och när det kommer till kulturarvet. Punkt 7 bör helt vigas åt biblioteken och Folkpartiets förslag om ett nationellt bibliotekskort som medel för ökad tillgänglighet skulle stärka detta stycke.

Punkt 8 kan börja som den gör nu men stärkas med förslaget ur det kulturpolitiska programmet om digitalisering av kulturarvet för att där efter följas av åsikten om den fria entrén på statens museer.

Det gemensamma för dessa ändringar när det kommer till bibliotek och museer är att styckena då kommer handla om ett ökat tillgängliggörande, och de fria entréerna blir då en del av en politik för tillgängliggörandet av kulturarvet.

B142. Sverige behöver en liberal museipolitik

Ulf Schyldt, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att efter punkt 7 i avsnitt 2.3 en ny punkt läggs till med följande lydelse: ”Museernas roll som bildningsinstitutioner måste stärkas. Resurserna för att bredda och bevara museernas föremålssamlingar behöver öka. Museernas forskningsanknytning ska förstärkas genom att ansvaret för huvuddelen av de statliga museerna överförs till utbildningsområdet. Statliga museer ska ha fri entré.”

2. att första meningen i avsnitt 2.3 punkt 7 stryks som en konsekvens av ovanstående

Hur mår de svenska museerna? Så där. För ett bildningsparti som Folkpartiet borde detta vara alarmerande. Men tyvärr har museiverksamheten i Sverige under lång tid befunnit sig i strykklass, så nästan ingen orkar längre reagera på hur illa det är ställt.

En starkt bidragande orsak är dessvärre att museerna, när de sorterar under kulturbudgeten, bara utvärderas efter målet att nå ett visst antal besökare. Det är ett av tre viktiga mål med museerna. De två andra är i stort sett bortglömda. Grunduppdraget att samla, sortera, katalogisera och bevara föremål som är viktiga för vår kunskap och vårt kulturarv har kommit i skymundan. Många museer har allvarlig resursbrist och förmår inte ta hand om sina samlingar. Värdefulla kulturskatter riskerar att förstöras. Eller glömmas bort i överfulla lagerlokaler, utan att någon vet vad som döljer sig i dess anonyma lådor.

Även uppgiften att bidra till forskning och kunskapsutveckling har fått stå tillbaka under många års vanskötsel. Under förrförre överintendenten för Historiska museet, Kristian Bergs kontroversiella ledning, tvingades samtliga anställda med arkeologisk utbildning sluta. Innan det stora art-projektet drog igång häromåret, övervägde Lunds universitet att skänka bort (!) sina biologiska samlingar, för att man saknade resurser att ta hand om dem. Nu ska detta storligen framgångsrika artinventeringsprojekt krympas, oklart varför, efter tio framgångsrika år. Vilket förmodligen betyder att en stor del av arbetet inte kommer att komma vare sig forskare eller allmänhet till del, förrän efter flera års förseningar.

När de fåtaliga satsningar som görs inom kulturområdet, kommer museerna till del, är det oftast antingen i form av kortsiktiga projekt som avslutas efter ett par år eller med en huvudsakligt arbetsmarknadspolitisk inriktning. Eller både och, samtidigt.

Det är självklart att detta får följder för kvalitet och inriktning på museernas verksamhet. Det är absolut inte fel att sträva efter ökad publiktillströmning. Men resurserna kan inte styras till ett av tre mål – missköts de två första målen, finns snart ingenting att locka publiken till.

Folkpartiet bör därför ta initiativ till att lyfta museernas roll som bildningsinstitution.

Forskningsanknytningen bör förstärkas genom att ansvaret överförs till utbildningssidan. En organisatorisk förändring ger bättre förutsättningar för att knyta ihop de nätverk som finns på utbildningssidan. Detta fungerar i dag bra för ett fåtal museer som av tradition har god forskningsanknytning,

men sämre för de museer som är nybildade eller saknar en klar motpart i forskningsvärlden.

Resurserna för att bevara samlingarna måste på sikt öka. De olika projekt som pågår för att inventera och katalogisera samlingarna digitalt, bör kopplas till en nationell inventering av de mest kritiska konserveringsbehoven.

Även lagerlokaler bör ses över. Vissa museer saknar egna, ändamålsenliga lagerlokaler (med kontrollerad atmosfär etc.) Rationella lagringsmöjligheter kan med fördel projekteras för fler museer ihop och med tanke på kommande behov.

Fler nationella uppdrag till regionala eller lokala museer bör vara möjliga, där det finns inslag av nationella bevarande intressen i den huvudsakligt lokala eller regional verksamheten. Sådana uppdrag bör förena både ökade krav på tillgänglighet med mera, med ett statligt resurstillskott.

B143. Funktionshindrades liv skildrat i museiverksamheten

Barbro Westerholm, Stockholm, Maria Lundqvist-Brömster, Håknäs, Christer Sörliden, Allerum

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att funktionshindrades liv skildras i museiverksamheten

Inom ramen för projektet Handikapphistoria i kulturarvet, HAIKU, har en kartläggning av museernas medvetenhet om funktionshinderperspektiv kartlagts (D. Chaflik och C.G. Olsson: ”Funktionshinderperspektiv på museernas arbete”, 2012). Av resultaten framgår att fasta utställningar med innehåll som relaterar till funktionshindrades liv och erfarenheter saknas förutom vid specialmuseer som Synskadades museum och några medicinhistoriska museer.

Tillfälliga utställningar med funktionshindertema varierar till antal och omfattning och få museer har dokumenterat levnadsförhållanden och erfarenheter bland personer med funktionsnedsättning.

En tredjedel av de svarande museerna har utbildning i funktionshinderfrågor och drygt en tredjedel av de svarande museerna samarbetar med funktionshinderorganisationer för inventering av lokaler och vid vissa utställningar och programverksamhet. Andra samarbetar med ideella organisationer, konsulenter och myndigheter på området. Speciellt i äldre byggnader utgör fysiska problem hinder och det är givet att man måste fortsätta att förbättra tillgängligheten här.

Medan man på museerna arbetar för att förbättra den fysiska tillgängligheten så lyser funktionshinderfrågor med sin frånvaro i själva museiverksamheten. Det arbete som HAIKU inlett inom det här området med stöd bland annat från Allmänna arvsfonden bör få fortsätta sitt arbete med målsättningen att museerna bättre synliggör levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning. Dessutom behöver dokumentationen på området förbättras. Det behöver bland annat skapas bättre sökbarhet i samlingarna. Mycket kan vinnas om personer med funktionsnedsättningar får med vid utformningen av innehållet i utställningar. Detta bör Folkpartiet arbeta för.

B144. Musik- och kulturskola

Folkpartiet liberalerna Ulricehamn, Richard Brodd, Göteborg, Rose-Marie Fihn, Nol, Mathias Lindow, Österskär, Inger Lundberg, Älvsbyn, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.3 punkt 10 göra följande tillägg: ”Det ska vara obligatoriskt för varje kommun att ha en musik- och kulturskola.”

Att få utveckla ett intresse för musik eller annan kultur har stor betydelse både för en ung människas personliga utveckling och för det samhälle han/hon lever i.

B145. Att väcka läslusten hos alla barn och elever

Monica Brohede Tellström, Nacka, Sinikka Andersson, Västerås, Rose-Marie Fihn, Nol, Agneta Isacsson, Stockholm, Britt Lindmark, Värmdö, Marianne Nordblom, Nyköping, Christer Nyström, Norrköping, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 11 under avsnitt 2.3 kompletteras med meningen: ”Lärarens och skolbibliotekariens främsta uppgift för att främja läsande är att på olika kreativa sätt försöka väcka läslusten hos alla elever.”

Många barn går miste om lyckan och friheten att få fly in i en värld av fantasi och fiktion, eller att berika sitt liv med kunskap och erfarenheter från litteraturens värld. Ännu fler pojkar än flickor har svårt att läsa en bok när de gått ut grundskolan, och för många känns det som en befrielse att ”slippa” bli tvingade att läsa böcker när skoltiden är slut. Detta är inte bara ett misslyckande för skolan utan även en förlust för många individer och för samhället.

Att läsa svenska och internationella skönlitterära klassiker är naturligtvis ett viktigt inslag i lästräningen och en del av bildningen, men det räcker inte för att väcka läslust hos alla. Barn – och vuxna – måste ofta lockas till att läsa, och då kan särskilda intressen, en inbjudande miljö och det egna valet vara vägar till att hitta den mest läsvärda litteraturen. Har man väl ”tagit sig igenom” den första boken med väckt nyfikenhet på vidare läsäventyr, så är det sannolikt att man vill uppleva dessa känslor igen. För vissa barn infinner sig denna läslust redan vid mycket tidig ålder och för andra betydligt senare och efter många försök. Lärarens och skolbibliotekariens roll ska vara att på många kreativa sätt försöka väcka läslusten hos alla barn, utifrån deras unika behov och intresse. Vilka böcker som väljs är av underordnad betydelse så länge syftet är att väcka ett sug att läsa. All litteratur kan vara bra litteratur om den lockar till läsning.

B146. Litterär kanon

Haralampos Karatzas, Norrköping, Yoav Bartal, Stockholm, Pernilla Bergqvist, Märsta, Håkan Borg, Nyköping, Per-Åke Fredriksson, Gävle, Niklas Frykman, Eskilstuna, Maria Hagman, Lyrestad, Pär Hommerberg, Älvsjö, Cecilia Wikström, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska verka för att stärka bildningsperspektivet

En levande demokrati bygger på att varje människa kan läsa, analysera, tolka och värdera budskap samt på att kunna bygga upp och lägga fram egna. Regeringens litteraturutred-

ning som presenterades 2012 ger dock anledning till oro. Utredningen konstaterade att det finns tydliga belägg för att ungas läsfärdighet har försämrats påtagligt. Särskilt oroväckande är utvecklingen under de senaste tio åren. Problemen är störst bland pojkar. Denna utveckling är problematisk om man drar dess linjer in i framtiden.

Förmågan att läsa och reflektera är nödvändig för att göra sin röst hörd och delta i det demokratiska samtalet. Läsförmågan är således en grundbult i det demokratiska bygget. Läsförmågan kan även betraktas ur ett liberalt perspektiv. Den kan ses som den frihet som ger förutsättning åt andra: utan en utvecklad läsförmåga beskärs de val man kan göra i livet.

En litterär kanon är inte nödvändigtvis hela lösningen till den sjunkande läsförmågan och de förändrade förutsättningarna för ett demokratiskt deltagande. Den kan dock bli till en väsentlig del av den. En kanon kan ses som en samling texter som har påverkat ett samhälle och som format det till det vi ser i dag. I en kanon återfinns idéer, tankar, normer och värderingar som lämnat avtryck.

Att kunna vara medveten om och kunna förhålla sig till en kanon kan ses som ett sätt att kunna delta i det demokratiska samtalet. Förmågan att läsa och föra samtal kring en text och sätta in det i ett sammanhang skapar förutsättningar för att förändra ett samhälle till något annat imorgon.

Därmed finns det anledning till att väcka nytt liv i diskussionen om en litterär kanon i skolan: den saknas nämligen i det förslag till partiprogram som presenterats våren 2013. Det närmaste man kommer är en formulering om att ”alla ska i skolan få läsa svenska och internationella skönlitterära klassiker”.

Det är på sin plats att nämna att läsning av skönlitterära verk ingår som en del av läroplanen. Förutsättningarna för att ta till sig läsningen skiljer sig dock åt. Elevernas olika läsvana påverkar dock i hög grad deras förmåga att analysera texter och att ta till sig nya. Litteraturutredningens slutsatser pekar dessutom på en bekymrande utveckling som behöver uppmärksammas.

Att synliggöra och tydliggöra en litterär kanon inom ramen för skolans uppgift kan med andra ord göra lärarnas utmaning mer hanterlig. Samtidigt behövs en diskussion föras om hur ambitionen om en litterär kanon kan förverkligas inom ramen för skolans uppgifter, lärarnas undervisning och elevernas inlärning. Motionen är ett första steg, av många.

Genom att ge bifall till denna motion manifesterar Folkpartiet vikten av läsning och litteratur. Förmågan att läsa, reflektera, analysera och argumentera kring en text är helt enkelt den frihet som skapar förutsättningar för att andra friheter ska främjas.

B147. Amatörkulturens betydelse

Charly Wassberg Borbos, Täby, Richard Brodd, Göteborg, Christoffer Jönsson, Solna, Gunnar Pihl, Svartsjö, Göran Stanton, Tyresö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 12 under avsnitt 2.3 får lydelsen: ”Amatörkulturen ger möjligheter för enskild utveckling, stärker det civila samhället och har en stor betydelse för kulturlivets mångfald, vitalitet och spridning. Det offentliga stödet för en levande amatörkultur kan med fördel fördelas via amatörkulturorganisationerna egna nationella eller regionala strukturer men också via folkbildningens strukturer.”

Det är mycket glädjande att Folkpartiet blir första allianspartiet att uttryckligen nämna amatörkulturen i sitt partiprogram. Att ställa amatörkulturen i relation till den yrkesutövande (professionella) kulturen i detta stycke är dock onödigt och förtar amatörkulturens egenvärde. Den professionella kulturens betydelse förtydligas redan på ett mycket bra vis i flera andra stycken. Amatörkulturorganisationerna har dock ett oinskränkt värde även om de inte producerar (blir en brygga till) yrkesutövare inom kulturområdet.

Precis som för exempelvis idrotten är studieförbunden för amatörkulturen otroligt viktiga. Men att tro att stödet till amatörkulturen med fördel kan ges genom folkbildningens strukturer är lika knasigt som att föreslå att annan välorganiserad föreningsverksamhet skulle få sitt huvudsakliga stöd via densamma. Amatörkulturorganisationerna har länge (bland annat via den egna samorganisationen Ax, amatörkulturens samrådsgrupp www.amatorkultur.nu och via Amatörkulturakademin, den tankesmedja som flertalet av studieförbunden bildat tillsammans med Ax, www.amatorkulturakademin.se) påtalat vikten av att stöd till amatörkulturen inte i första hand behöver gå via folkbildningens strukturer, utan det kan snarare ses som ett komplement. Att förbise dessa analyser av Ax och Amatörkulturakademin vore olyckligt.

B148. Kulturen måste bli jämställd

Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Jessica Bagge, Hägersten, Helena Berggren, Västerås, Lola Björkquist, Linköping, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Charly Wassberg Borbos, Täby, Rose-Marie Fihn, Nol m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt 17 om jämställdhet läggs till under avsnitt 2.3

Kulturen är långt ifrån jämställd. Män dominerar som upphovsmän till operans uppsättningar. På de fasta teaterinstitutionerna där mest resurser finns är det övervägande män som är dramatiker, regissörer och scenografer. Teater och dans för vuxna skrivs och koreograferas till högre grad av män. Musikområdet har också övervägande män. Ett folkparti som alltid värnar kulturen måste arbeta för att vända den skeva verklighet som råder för kvinnors möjlighet till kulturutövande.

B149. Fristäder för förföljda kulturskapare

Pernilla Bergqvist, Märsta, Mats Arbring, Lindås, Annika Carp, Falköping, Pierre Edström, Kalmar, Haralampos Karatzas, Norrköping, Mattias Lönnqvist, Sundbyberg, Anna Mårtensson, Jönköping, Lina Nordquist, Uppsala, Dan Rosenholm, Märsta m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för en bättre samordning av fristadsarbetet i Sverige

I programkommitténs förslag till nytt partiprogram står det att Sverige ska verka internationellt för den konstnärliga friheten, och erbjuda fristäder för förföljda kulturskapare. Det är mycket bra men det behövs även en bättre samordning av fristadsarbetet i Sverige och vi vill därför att Folkpartiet också ska arbeta för den målsättningen.

Sedan början av 1990-talet har städer i Europa och i andra delar av världen beslutat att bli fristäder för förföljda författare. Upprinnelsen till fristadssystemet var den fatwa som 1989 riktades mot Salman Rushdie. Det finns i dag omkring 40 fristäder globalt varav sex i Sverige: Stockholm, Uppsala, Göteborg, Malmö, Växjö och Sigtuna. Flera andra kommuner är på gång att starta upp.

Nätverket som arbetar med fristäder heter Icorn – International Cities of Refuge Network. De har även ett nära samarbete med Internationella Pen och Pens Writers in Prison Committee som har en bra överblick över vilka författare som är förföljda och som behöver hjälp.

Syftet är inte enbart att bidra till ökade möjligheter till bostad och försörjning utan också att skapa förutsättningar till litterär och konstnärlig gemenskap och dialog med svenska kolleger och publik.

För närvarande pågår en rörelse i Sverige för fler fristäder samt att bredda fristadsrörelsen till att omfatta även andra konstnärliga yrkesgrupper såsom musiker, bildkonstnärer, filmare etc., som också drabbas av censur och förtryck.

Regeringen har gett ett tydligt uppdrag till Statens kulturråd att arbeta för att få fler svenska städer, kommuner, regioner och län att bli fristäder och har bland annat till uppgift att arbeta för att ett nätverk av svenska fristäder bildas. Koordinatorerna i de svenska fristäderna, tjänstemän på Kulturrådet och medlemmar i Svenska PEN m.fl. har flera års erfarenhet av arbete med fristadsprogrammet i Sverige men det saknas fortfarande en samordnande funktion för fristadsarbetet och koordinatorerna i Sverige.

B150. Den svenska tryck- och yttrandefriheten ska spridas

Cecilia Wikström, Uppsala, Björn Jansson, Motala, Haralampos Karatzas, Norrköping, Ulf Larsson, Västerås, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Marit Paulsen, Bryssel, Emil Eriksson Risve, Örebro, Daniel Sjöberg, Uppsala, Anne Stenlund, Arnemark m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 14 i avsnitt 2.3 får följande lydelse: ”Mediernas oberoende måste värnas. Tryck- och yttrandefrihetslagstiftningen har en unik och stark reglering i Sverige och denna måste fortsatt värnas inom ramen för det Europeiska samarbetet. I värnandet om den svenska tryck- och yttrandefriheten bör även så kallad förtalsturism bekämpas genom initiativ på Europeisk nivå. Sverige ska även vara en glasklar röst för stärkt yttrande-, tryck- och pressfrihet i världen och särskilt inom EU.”

Vi tycker att programkommittén här har valt en onödigt hård formulering i sitt förslag till partiprogram. Vi delar helt synen på att den svenska tryck- och yttrandefrihetslagstiftningen måste värnas i den europeiska kontexten. Förslaget från programkommittén ger dock intrycket av att det skulle finnas en medveten kampanj från andra europeiska länder för att urholka våra konstitutionella ramverk vilket faktiskt inte är fallet. I de fall där förslag till lagstiftning på EU-nivå riskerar att hamna i strid med våra regleringar för tryck- och yttrandefrihet finns generellt en god förståelse för svenska synpunkter även om det naturligtvis kräver att svenska företrädare inom EU:s institutioner är noggranna med att påtala när konflikter riskerar att uppstå.

Vi anser även att frågan om förtalsturism bör nämnas i detta sammanhang eftersom det medför ett mer reellt hot mot svenska mediers möjlighet att verka fritt inom våra konstitutionella ramar. Kortfattat handlar förtalsturism om att en person som känner sig förtalad av svenska medier har en möjlighet att stämma medieföretaget i ett annat europeiskt land där det är mer troligt att man får en för den påstått förtalade personen gynnsam utgång av rättsfallet. I den internationaliserade värld som vi lever i med spridning av nyheter över internet och även genom mindre upplagor av exempelvis svenska tidningar och magasin i utlandet blir dessa möjligheter större. Exempelvis erbjuder det brittiska rättssystemet mycket högre skadestånd än det svenska och det franska rättsväsendet har betydligt strängare regler för att skydda privatlivets helgd vilket lättare leder till en fällande dom för förtal.

En process utomlands, eller bara ett hot om en process utomlands, är problematiskt ur flera synvinklar för medier som drabbas framför allt eftersom de har en mycket sämre kännedom om det andra landets lagstiftning i förtalsfrågor. Man kan även fråga sig om det är rimligt att medier i Europa ska behöva känna till alla EU-länders lagstiftning vad gäller förtal innan de fattar beslut om vad de ska publicera. Den nuvarande situationen riskerar att antingen hämma spridningen av medier över nationsgränser i Europa eller medföra en ökad självcensur hos våra medier. Ur liberal synvinkel torde inget av detta vara önskvärt. Vi anser därför att förtalsturismen bör stoppas inom EU genom att den europeiska lagstiftningen klargör att det i förtalsmål som involverar medier alltid ska vara det land där redaktionen har sitt säte vars lagar och regler ska tillämpas.

B151. Låt fler använda public service-medlen

Ola J. Hedin, Stockholm, Magnus Liljegren, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att under avsnitt 2.3 punkt 16 lägga till en ny mening med följande lydelse: ”För att bredda utbud och utförande ska flera aktörer kunna ta del av medlen.”

Ny lagstiftning gör tv-licensen teknikneutral. Det är rimligt att avgiftsplikten är den samma, oavsett vilken teknisk utrustning den enskilde använder för att tillgodogöra sig public service-mediernas utbud. Men det omvända förhållandet bör också gälla! Oavsett teknik eller utförare bör verksamheten kunna klassas som public service.

Public service-kommittén skriver i sitt betänkande Nya villkor för public service (SOU 2012:59) om egenvärdet för en demokrati av att ha medieaktörer som är fria från statliga och politiska intressen, att ha en garant för medial mångfald där tydliga skiljelinjer mellan stat och medieproducent skapar integritet och självständighet hos medierna. Det är en utmärkt beskrivning, men med dagens konstruktion är den omöjlig. Staten äger, staten beslutar om finansieringen och styrelserna, staten ger programuppdraget, staten producerar, staten och enbart staten finansierar verksamheten.

Genom att bredda utförandet till både enskilda journalister, ideella organisationer och affärsdrivande mediekoncerner kan de statliga bolagens verksamhet kompletteras med en mångfald av utförare, perspektiv och idéer. I merparten europeiska länder är det dessutom möjligt för programbolag att kombinera statlig finansiering med andra, kommersiella intäkter. Med en sådan lösning skapas möjlighet att profilera

sig antingen som ”reklamfri”, ”oberoende från staten” eller blandformer däremellan.

Det är dags att bredda public service och inkludera fler utförare!

B152. Låt Skatteverket sköta uppbörden av tv-avgiften

Ola J. Hedin, Stockholm, Bo Anderssen, Göteborg, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Peter Olevik Dunder, Handen, Magnus Esko, Björkvik, Inger Fogelklou, Bromma, Lennart Fogelklou, Bromma, Hanna Gerdes, Stockholm, Shirley Gerhardsson, Älta m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att under avsnitt 2.3 punkt 16 ersätta sista meningen med följande lydelse: ”Finansiering sker genom en särskild public service-skatt, utformad så att medierna skyddas från kortsiktiga politiska beslut.”

I september 2012 lämnade public service-kommittén ett betänkande (Nya villkor för public service, SOU 2012:59) med förslag att införa en individuell skatt som ersätter dagens tv-licens avgift. Skatten är alltså teknikneutral och det blir Skatteverket som får i uppdrag att sköta uppbörden.

Utredningen anför att dagens licenssystem är kostsamt. Under 2011 gick hela 2,2 procent av intäkterna åt för att finansiera den särskilda uppbördsmannen, Radiotjänst i Kiruna AB. Därtill kommer Kronofogdemyndighetens kostnader för indrivning (cirka 21 miljoner årligen) och förvaltningsrättens i Luleå hantering av 174 mål, varav 37 avgjordes med nämnd.

Kommittén konstateras också att den nuvarande modellen kränker den personliga integriteten genom att uppbördsmannen tar kontakt med och besöker den som inte betalar licens. I vissa fall sker detta med krav på att redogöra för personliga levnadsförhållanden. Därtill tvingas cirka 600 tv-handlare att lämna rapporter om vem som gjort vissa inköp eller ingått vissa typer av avtal. Under 2011 lämnades mer än en miljon sådana rapporter.

Lösningen är utredd, beprövad i flera länder i Europa och enligt utredningen skulle intrånget i den enskildes privatliv och handelns administrativa börda minska utan att public services frihet eller oberoende påverkas negativt. Det är dags att göra licensavgiften till en generell och allmän skatt!

B153. Var tydlig om tv-licensen

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Daniel Andersson, Göteborg, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Kristoffer Filipsson, Umeå, Emma Gröndahl, Mellbystrand, Stefan Haupt, Luleå, Morgan Hjalmarsson, Borås, Madeleine Sjöstedt, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att sista meningen i punkt 16 under avsnitt 2.3 ändras till följande: ”I ljuset av den tekniska utvecklingen är nuvarande finansieringsform förlegad. Tv-licensen bör avskaffas och public service finansieras via ett fondsystem med minsta möjliga politiska inflytande.”

Public service-kommitténs betänkande förra året föreslog ett avskaffande av tv-licensen. Nu finns dock tecken på att tv-licensen ändå kommer vara kvar. Public service-bolagen är starka motståndare och finansministern uttalade innan sommaren (Sveriges Radio 22 maj 2013) att tv-licensen borde vara kvar. Liberala studenter föreslår därför att det skrivs in i Folkpartiets partiprogram att tv-licensen ska avskaffas.

Betalning av tv-licens har under ett antal decennier varit en naturlig del av hushållsekonomin. Kopplingen mellan kostnaden och vad man fått för pengarna har varit tydlig. Den tekniska utvecklingen har dock gjort att man nu kan ta del av public service på andra sätt än via sin tv-apparat eller radio. Många plockar i dag upp tv- eller radioprogram i sin dator eller telefon och ser det som ett naturligt utbud kopplat till just den tekniken. Detta leder till minskad betalningsvilja framför allt hos dem som ska börja betala licensavgift. Finansieringen av public service behöver därför reformeras. I syfte att värna public service oberoende bör finansieringsformen vara ett skattefinansierat fondsystem med minsta möjliga politiska inflytande.

B154. Public service-avgiften

Magnus Esko, Björkvik, Eva Bremer, Boxholm, Gunnar Brådvik, Lund, Martin Larsson, Tierp, Ulf Larsson, Västerås, Johan Liljeqvist, Västerås, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Pierre Östlund, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i punkt 16 under avsnitt 2.3 lägga till meningen: ”Finansiering ska ske genom procentuell avgift baserad på inkomst i självdeklarationen.”

För att få en solidarisk finansiering av public service ska finansiering ske genom procentuellavgift baserad på inkomst i självdeklarationen.

B155. Avskaffa licensavgiften för tv och radio

Hans Hannlöv, Luleå, Emilia Domurat, Göteborg, Stefan Haupt, Luleå, Alexander Höglund, Norrköping, Jörgen Johansson, Boden, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Erik Nordman, Solna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att licensavgiften för tv och radio avskaffas.

Alla svenska medborgare tar del av medier i olika former oavsett om de strömmas eller laddas ned via internet, tas emot via marksändare, satellit eller kabel.

Tv-avgiften är förlegad eftersom inte alla betalar och att man har en kostsam administration för detta vilket gör att det blir en ganska stor kostnad för dem som betalar medan andra inte har någon kostnad alls. Det skulle bli billigare för dem som betalar och ett rättvist system om man lade avgiften på skatten i stället.

B156. Vassare public service, för alla

Björn Brändewall, Kalmar, Daniel Andersson, Linköping, Andreas Froby, Tullinge, Sebastian Hallén, Kalmar, Thomas Lindsten, Ljungbyholm, Pontus Ydström, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.3 punkt 16 ändra ”public service-medierna” till ”public service-mediernas uppdrag”

2. att i avsnitt 2.3 punkt 16 ändra ”Public service ska fortsatt ha brett uppdrag” till: ”Public service ska fokusera på samhällsinriktade produktioner som inte redan erbjuds kommersiellt.”

3. att i avsnitt 2.3 punkt 16 ändra ”teknikoberoende” till ”skattebaserad”

4. att i avsnitt 2.3 punkt 16 lägga till mellan tredje och fjärde meningen: ”Regionala och lokala nyhetsredaktioner har en fortsatt viktig roll att spela och ska därför värnas.”

I ett medielandskap med allt fler kommersiella aktörer blir det allt viktigare med oberoende kvalitetsjournalistik. Public service-medierna i sig blir däremot allt mindre relevanta när större och större del av det samhälleliga samtalet kan föras på internet utan enorma resurser som radio- och tv-stationer.

Public service ska inte lägga med tvång indrivna licenspengar på dyra och glättiga underhållningsprogram som redan erbjuds på de kommersiella kanalerna. Uppdraget bör snarare smalnas av och fokusera på samhällsinformation och samhällsnytta.

I konsekvens med detta ska det inte heller finansieras med licensavgifter. Public service som utför ett samhällsuppdrag ska finansieras solidariskt av alla och komma alla till del. ”Teknikoberoende licensavgift” kan tolkas som ett godkännande av SVT:s förlegade och maktfullkomliga strategi att försöka kräva licenspengar av alla som kan surfa på Internet eftersom de rent teoretiskt skulle kunna gå in på svt.se och se program.

SVT:s, UR:s och SR:s programarkiv ska förstås fortsatt vara tillgängliga för allmänheten.

Med dessa ändringar kommer punkt 16 att lyda så här i sin helhet:

”Public service-mediernas uppdrag blir allt viktigare för det gemensamma samtalet i samhälleliga och kulturella frågor. Public service ska fokusera på samhällsinriktade produktioner som inte redan erbjuds kommersiellt. Bevakningen av vår omvärld, framför allt Europa, ska utvecklas. Regionala och lokala nyhetsredaktioner har en fortsatt viktig roll att spela och ska därför värnas. Finansieringen ska vara skattebaserad och ge public service-medierna ett skydd från kortsiktiga politiska beslut.”

B157. Kultursamverkansmodellen och civilsamhället

Charly Wassberg Borbos, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att lägga till en punkt 17 under avsnitt 2.3 med lydelsen: ”Kultursamverkansmodellen är ur demokrati- och decentraliseringssynpunkt en viktig reform. Fördelningen av de statliga medlen i modellen kan underbyggas ytterligare genom att begreppet Civilsamhället definieras i de regionala kulturplanerna och att det framgår till vilka regionen/länet vänder sig till under en sådan rubrik.”

Landstingen/regionerna ska i kultursamverkansmodellen ta fram treåriga regionala kulturplaner i samverkan med länets kommuner och efter samråd med det professionella kulturlivet i länet och det civila samhället. Civilsamhället är ett nytt begrepp inom kulturområdet, definitionen av begreppet är för många både vagt och inte alltid accepterat som beskrivning. Därför är det extra viktigt att det är tydligt framgår vilka som regionen lägger in under begreppet civilsamhället.

Kulturplanerna utgår från sju konstområden, där samtliga har egna rubriker med kortare beskrivning av verksamheten. Det behövs motsvarande beskrivning av vilka verksamheter det ideella kulturlivet bedriver, då även dessa verksamheter ska ingå i de regionala kulturplanerna.

B158. Kultursamverkan för kulturupprustning

Lars Åhman, Skellefteå, Erik Johansson, Örebro, Andreas Westerberg, Skellefteå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att det statliga åtagandet i kultursamverkansmodellen årligen räknas upp med åtminstone konsumentprisindex (KPI)

2. att Folkpartiet ska verka för att regionerna kompenseras för den ökade administration som modellen medför i form av en omfördelning av administrativa resurser från statlig nivå till regionerna

Genom kultursamverkansmodellen får landets regioner ett större ansvar för den offentligt finansierade kulturen. En kulturplan ska upprättas kring regionens prioriteringar och samtal ska hållas med regionens kommuner, kulturinstitutioner, kulturskapare och civilsamhälle. Planen ska uppdateras årligen.

Till det positiva med samverkansmodellen hör att kultur diskuteras betydligt mer i samhället.

Tyvärr börjar de negativa delarna att överväga. Dit hör främst att det alltmer verkar som om samverkansmodellen handlar om att flytta över kostnader från staten till regionerna. Det handlar om arbetet med att ta fram och uppdatera kulturplanen liksom om uppföljning och utvärdering av densamma. Det handlar också om att regionerna mött upp de framtagna kulturplanerna med utökade ekonomiska ramar medan staten via Kulturrådet inte fått någon ekonomisk ram att svara upp mot de regionala satsningarna. Statens ramökning täcker inte ens konsumentprisindex (KPI). För 2013 stannade uppräkningen på låga 0,61 procent.

Ska Sverige lyckas i en alltmer globaliserad värld behövs kultur och det inte bara för sin egen skull. Pier Luigi Sacco är en ledande forskare på kulturområdet. Han poängterar att vi lever i en kunskapsekonomi där uppfinningar och innovationer spelar en central roll för utvecklingen. Kultur och kreativitet genomsyrar hela ekonomin och ger möjlighet till tillväxt. En konstant dialog behövs för att få fram nya tankar, utveckla kompetens, samarbete, risktagande och en vilja till social inkludering.

I stället för att stärka kulturen i Sverige tycks kultursamverkansmodellen leda till en utarmning, där regionerna för framtiden knappast orkar kompensera för statens minskande bidrag. Det är mycket olyckligt att en av alliansregeringens stora reformer på kulturområdet får en sådan negativ stämpel. Det gynnar inte kulturen. Det gynnar heller inte Sveriges ställning som kunskapsnation.

B159. Kulturpeng

Ingrid Gustafsson, Linköping, Mats Arbring, Lindås, Rasmus Orsén, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för en kulturpeng som ska fungera på samma sätt som vårdpengen, där en summa pengar följer varje medborgare till den typ av kultur som denne person så önskar

I dagens Sverige så får viss kulturverksamhet stöd i form av pengar från samhället. Men om vi vill stödja kultur och människors engagemang på riktigt och låta dem själva bestämma över vart deras pengar ska gå. Läs skattepengar. Så är det mest effektiva att det finns en kulturpeng på samma sätt som

det finns en vårdpeng. Alltså en peng som följer medborgaren dit den väljer själv att gå. Vill en enskild medborgare se opera så ska dennes pengar gå till opera, vill en annan medborgare se rondellhundar eller sagostunder för förskolebarn, så ska dennes skattepengar gå till detta. Detta är en praktisk lösning på det sättet att medborgarna får själva vara med och bestämma vilken kultur som ska finnas och inte politiker. Samtidigt som kulturen blir tillgänglig för alla.

B160. Avskaffa 51-procentsregeln

Gustav Olsson, Stockholm, Mathias Lindow, Österskär

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i partiprogrammet lägga till texten: ”51-procentsregeln, som säger att en idrottsförening inte får ägas till mer än 49 procent av externa aktörer, ska avskaffas.”

Vi måste liberalisera idrottsrörelsen och avskaffa denna onödiga lag i dag!

B161. Förbjud boxningen helt i Sverige

Håkan Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för ett förbud mot boxning i Sverige

2. att Folkpartiet ska verka för ett förbud mot boxning internationellt

Sverige har varit ett föregångsland genom att förbjuda proffsboxning. Om en person genom våld mot huvudet blir medvetslös förs hen som regel till akutsjukvård för observation och eventuell operativ åtgärd.

Det är märkligt att en idrott vars syfte är att slå motståndaren medvetslös fortfarande tillåts i Sverige. Reglerna har skärpts med användande av skyddshjälm, men alltjämt händer det att motståndare slås medvetslösa också i Sverige.

Internationellt är boxning fortfarande tillåten under råa former. Årligen inträffar dödsfall inom denna idrott. Dessutom tillkommer skador med nedsatt intellekt och kroppsligt förfall. Den legendariske boxaren Muhammad Ali är ett sorgligt exempel.

Det är förvånande att Sverige inte reagerat. Boxning är inte förenlig med ett civiliserat samhälle.

B162. Fördelningen av ATG:s spelintäkter

Folkpartiet liberalerna Kronobergs län, Börje Helgesson, Virserum, Lennart Adell Kind, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för en mer rättvis fördelning av ATG:s spelintäkter, i enlighet med vad som framförs i motionen och i enlighet med gällande regeringsdirektiv, samt att hästnäringen ges ett större inflytande i fördelningsprocessen

I Sverige i dag finns omkring 360 000 hästar. Räknat per capita gör detta Sverige till det hästtätaste landet i Europa. Svensk hästnäring omsätter tiotals miljarder kronor varje år. Hästnäringen innebär att nya produkter och tjänster utvecklas. Efterfrågan på produkter och tjänster är stor.

Särskilt betydelsefull är hästnäringen på stadsnära landsbygd. Där skapar den tusentals arbetstillfällen. Den skapar utbildningsplatser och praktikplatser för hästintresserade ungdomar.

En stor del av hästnäringens intäkter härstammar från travtävlingar. Alltför ofta äger dessa tävlingar rum på de tre storstadsbanorna. Spelintäkterna hamnar inte hos de mindre banorna, samtidigt som det är där de stora möjligheterna att utveckla svensk hästnäring finns.

Lyckade försök att under sommarhalvåret flytta ut sådant som V 65 och V 75 till landsortsbanorna har skapat en ökad publiktillströmning över hela landet. Vaggerydsbanan har noterat en publik på 5 000 personer, vilket kan jämföras med storbanornas snitt på 1 300 personer.

I dag fördelas spelintäkterna från ATG i huvudsak till de tre storbanorna efter förhandling med finansdepartementet. Samtidigt innehåller regeringens direktiv en uppmaning att ”särskild hänsyn ska tas till de små banornas behov och utveckling”.

En förändrad fördelning av ATG:s spelintäkter, där de mindre banorna inte längre missgynnades, skulle inte enbart vara till godo för de mindre banorna. Det skulle också både direkt och indirekt innebära en utveckling för svensk hästnäring, där den har förutsättning att utvecklas och en möjlighet till landsbygdsutveckling med fler arbetstillfällen, fler besökare och en fortsatt levande landsbygd.

B163. Ett nöjespolitiskt program

Håkan Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet på alla politiska nivåer ska verka för ett nyktert och aktivt nöjesliv

2. att Folkpartiet ska utarbetar ett nöjespolitiskt program

Under ett långt och aktivt liv med arbete och besök på ett stort antal orter i Norden och England har jag gjort iakttagelser om olika orters karaktär. Redan efter ett par timmar märks om orten lever eller är en avkrok. Avkrokar utmärker sig genom att ha några gatukök, en och annan pub och kanske diskotek.

De levande orterna har riktig danslokal. Orten behöver inte vara stor. I Mellansverige finns danslokaler i Norrköping (Borgen), Örebro (Brunnsparken), Linköping (Cupolen), Södertälje (Hallunda) och Nyköping (Träffen). Ännu fler finns det sommartid.

Det utmärkande för samtliga nämnda är den påtagliga närvaron av helt nykter publik. Brunnsparken i Örebro är extrem eftersom ingen alkohol säljs överhuvudtaget. Brunnsparken är dessutom den danslokal som har flest besökare av de ovan nämnda. De övriga har en blygsam alkoholförsäljning. Vattenserveringarna som är gratis, är de mest välbesökta platserna i lokalerna och köerna till vatten utgör en viktig social kontaktyta. I köerna samtalar publiken.

All debatt till trots stiger alkoholkonsumtionen i landet och statistiken är dessutom otillfredsställande. Svart försäljning av alkohol speciellt till unga är ett stigande problem och debatteras livligt nu under början av detta år.

Diskoteken har den nackdelen att samtal omöjliggörs på grund av hög ljudnivå. Det isolerar människor och utgör en god grund för missbruk, som är konstgjord glädje i stället för äkta. Marknadsföringen av narkotika är också effektiv.

Folkpartiet måste ta initiativ till att skapa ett nyktert, städat och fysiskt aktivt nöjesliv.

För den oinvigde vill jag informera om att det numera är demokratisk dans. Den som vill dansa måste ta eget initiativ. Det är demokrati på individnivå. Individens frihet är Folkpartiets grundpelare.

B164. Språkliga synpunkter

Johan Strandberg, Saltsjö-Boo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att under avsnitt 2.3 punkt 1 ordet ”för” placeras före ”individens”

2. att under avsnitt 2.3 punkt 2 ordet ”även” tas bort

3. att under avsnitt 2.3 punkt 4 det preciseras vad som menas med ”professionen”

4. att under avsnitt 2.3 punkt 5 orden ”på alla nivåer” och ”även” tas bort

5. att under avsnitt 2.3 punkt 7 den första meningen tas bort och ”kostnadsfri” ersätts av ”avgiftsfri”

6. att under avsnitt 2.3 punkt 11 ordet ”sitt” samt tredje och fjärde meningarna tas bort

7. att under avsnitt 2.3 punkt 16 mening tre tas bort

Hur det ser ut med bevakningen av Europa i public service behövs inte i ett partiprogram.

En risk med fri entré är att museerna blir ett tillhåll för till exempel olika typer av kriminell verksamhet. Exempelvis sade sig P1 Dokumentär-”Nora” ha blivit indragen och våldtagen på en museitoalett.

Ska bibliotekarier ansvara för vartenda skolbibliotek lär det bli antingen färre skolbibliotek eller onödigt höga personalkostnader i kommuner som knappast behöver ytterligare skattehöjningar. I ett partiprogram behöver det inte stå vad som ska läsas och positivt är att folkpartisterna i regeringen inte bryr sig om att försöka få igenom en litteraturkanon.

Scen från riksdagsgruppen:

Partiledaren: – En stor del av problemen beror på att elevernas valfrihet är för beskuren. Tänk om alla i stället fick göra det de ville; lära sig ett nytt språk, sparka boll eller bara sitta och softa. Då skulle det bli mycket lugnare. Titta på förskolan. Där får barnen göra lite vad de vill och därifrån kommer inga larmrapporter. Det är alltså hög tid för en individualisering av skolan.

Riksdagsledamöterna: – Ja, det är klart. Utbildning är ju något väldigt individuellt. Det blir svårt att övertyga om det här men också en spännande framtidsutmaning.

Partiledaren: – Nej, jag bara skojade. Det är klart vi inte ska individualisera skolan. Nu tar vi en bensträckare för nu har vi suttit här så länge.

C: Jämställdhet och likabehandling

Programförslaget avsnitt 2.4–2.4.2 samt anslutande ämnen

Avsnitt 2.4.1 Jämställdhet

C1. Uttrycket feminism

Folkpartiet liberalerna Lindesberg, Gunnar Brådvik, Lund, Maj-Britt Elmvik, Trollhättan, Lennart Ledin, Östersund, Marcus Nilsen, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i punkt 2 under avsnitt 2.4.1 stryka följande mening: ”Insikten att denna ofrihet särskilt drabbar kvinnor och att dessa maktstrukturer måste brytas gör Folkpartiet liberalerna till ett feministiskt parti.”

Definitionen av feminism har varierat genom tiderna. Ibland har ordet haft en negativ klang. Även i dag finns flera definitioner och varianter. Allt det som vi tolkar som positivt i begreppet står redan i vårt liberala program. Ordet feminism tillför inget. Ordet har fått en populistisk prägel. Debatter kring feminism urartar ofta i gräl vilket inte stöder dess syfte.

C2. Ändring om patriarkala strukturer

Berthold Lindersten, Uppsala, Lars Hallén, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 2 i avsnitt 2.4.1 utgår.

I avsnitt 2.4.1 punkt 2 står: ”Sverige är inte ett jämställt land. Patriarkala maktstrukturer begränsar individens frihet och möjlighet att delta fullt ut i samhället. Insikten att denna ofrihet särskilt drabbar kvinnor och att dessa maktstrukturer måste brytas gör Folkpartiet liberalerna till ett feministiskt parti.”

Varför tala om patriarkala strukturer? Vi behöver väl inte göra en marxistisk samhällsanalys i vårt arbete för jämställdhet?

C3. Ändra ”patriarkala” till ”genusgrundade”

Kristina Westerdahl, Järfälla, Kristoffer Filipsson, Umeå, Jens Sundström, Luleå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i andra meningen i avsnitt 2.4.1 punkt 2 ordet ”patriarkala” ändras till ”genusgrundade”

I avsnittet 2.4.1 bör ”patriarkala” i meningen ”Patriarkala maktstrukturer begränsar individens frihet och möjlighet att delta fullt ut i samhället.” ändras till ”genusgrundade”.
Alla maktstrukturer som utgår från genus, vare sig patriarkala eller matriarkala, är oacceptabla för oss liberaler. Det är viktigt att vårt partiprogram inte ansluter sig till förutfattade meningar om män och kvinnor. Det liberala samhälle vi eftersträvar är öppet för mer än traditionell etikettering av människor i endast två genus. Det är ytterligare ett argument för ändring i formuleringen.

C4. Inga, varken kvinnor eller män, ska vara sexobjekt i idrotten

Eva Bremer, Boxholm, Carina Boberg, Linköping, Jenny Boström, Västerås, Rose-Marie Fihn, Nol, Rebecka Gabrielsson, Linköping, Gun Jareblad, Motala, Tobias Josefsson, Mjölby, Helena von Schantz, Valdemarsvik

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i punkt 2, under avsnitt 2.4.1 ”Jämlikhet” läggs till ytterligare en punkt: ”Ingen, oavsett kön, ska användas som sexobjekt inom idrotten.”

Under avsnitt 2.4.1 borde detta vara en självklar underavdelning.

- Flickor och kvinnor används som sexobjekt inom idrotten. Detta ska vi som liberaler motarbeta i jämlikhetens namn.
- Exempel:
- Rondflickor inom boxningen
- ”Paraplyflickor” på speedwaymatcher: flickor i högklackat på geggig bana
- På avslutningen av ishockey-VM användes flickor i klänning vid reklambilar på isen. (Kvinnliga ishockeyspelare i landslagsdräkt kunde möjligen accepterats.)
- Halvnakna kvinnliga friidrottare. De väljer givetvis själva vad de har på sig, men vi tvivlar på att de själva skulle valt att springa i trosor och behå, utan att det i stället är tillverkarna som vill öka exponeringen. Särskilt om man betänker hur det svenska sommarvädret med regn och 15 grader inte är helt ovanligt.

Detta är de exempel vi kommer på i skrivande stund.

C5. Ökat hbt-perspektiv i förskolan

Christoffer Jönsson, Solna, Mats Nordström, Täby, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Charly Wassberg Borbos, Täby, Richard Brodd, Göteborg, Rebecca Bakszt Dovega, Sundbyberg, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Jonas Wedin Forsberg, Piteå, Marianne Damström Gereben, Solna m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i sista meningen i avsnitt 2.4.1 punkt 4 lägga till ”normkritik samt med ett hbt-perspektiv” efter ”jämställdhets- och genusfrågor” så att meningen lyder: ”Därför ska förskolan och skolan arbeta aktivt med jämställdhets- och genusfrågor, normkritik samt med ett hbt-perspektiv såväl i undervisningen som i skolmiljön.”

2. att en ny punkt läggs till i avsnitt 2.2.1 med följande lydelse: ”I förskolan ska alla barn vara och känna sig trygga. Detta innebär att förskolan måste aktivt arbeta

förebyggande, aktivt och konsekvent mot mobbing oavsett vilket uttryck det tar sig."[1]

3. att en ny punkt läggs till i avsnitt 2.4.1 med följande lydelse: "All förskolepersonal ska ha grundläggande kunskap i mångfalds- och hbt-frågor för att kunna möta och inkludera vuxna och barn som är hbt-personer."

Under skolåren formas en stor del av individens identitet. I skolan värld utgör inte sällan grupptryck och normer en stark motkraft till hbt-värderingar och alla människors lika värde. Kraven på att uppfylla heteronormen kan bli mycket långtgående och trycket på den enskilde kan upplevas som omänskligt. Dessutom är elever under den största tiden av skolåren omyndiga och står då i ett starkt beroendeförhållande till de lärare och andra vuxna som finns i skolmiljön.

Det är helt avgörande att skolpersonal har både god kunskap om hbt-frågor samt har en uttryckligen öppen och tillåtande attityd mot alla sexuella läggningar och könsuttryck. Det handlar inte bara om tankesätt och vidsynthet, utan också om praktiska och helt konkreta åtgärder kring exempelvis idrott där frågan om kön är aktuell både fysiskt i omklädningsrummen men också i lagindelningar och uppdelning av klassen i grupper.

C6. Genuspedagoger i förskola och skola

Bengt Olsson, Linköping, Claes Almén, Linköping, Carina Boberg, Linköping, Monika Broman, Linköping, Louise Clausen, Skövde, Linnéa Darell, Vikingstad, Tove Henriksson, Uppsala, Christer Romson Lande, Stockholm, Ann-Cathrin Larsson, Örbyhus m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i punkt 4 i avsnitt 2.4.1 lägga till meningen: "Som en viktig inspirationskälla och resurs i detta arbete ska utbildning av genuspedagoger återinföras och dessa ges förutsättningar att verka inom förskolan och skolan."

Arbetet med att med att uppnå ökad jämställdhet mellan kvinnor och män är en ständigt pågående process. Bristen på jämställdhet mellan könen grundar sig på strukturer, som har etablerats under lång tid i vårt samhälle. Pojkar och flickor har uppfostrats med olika förväntningar på vad de ska bli. Det är egentligen först under det senaste halvseklet som saker och ting har börjat ändras på allvar. Mycket av framstegen har främjats av politiska beslut. Hur skulle vårt samhälle ha sett ut i jämställdhetshänseende utan till exempel införandet av särbeskattningen och föräldraförsäkringen samt den kraftiga utbyggnaden av barnomsorgen, reformer som genomfördes för fyrtio år sedan och med Folkpartiet som pådrivare. Politik gör skillnad!

Arbetet för ökad jämställdhet måste börja tidigt, i förskolan och i skolan. All personal måste vara engagerad i arbetet och för framgång krävs ökad kunskap i genusfrågor hos personalen och som inspiratörer särskilt utbildade genuspedagoger. För cirka tio år sedan genomfördes under några år en lyckad satsning på utbildning av genuspedagoger. En statlig utredning, Jämställd förskola, lade 2006 fram flera intressanta förslag med utgångspunkten att det som behövs är mer kunskap i genusfrågor och föreslog bland annat en satsning på genuspedagoger. Tyvärr föll detta förslag i glömska och någon utbildning av genuspedagoger äger inte längre rum.

Nu är det vår förhoppning att Folkpartiet, som vill profilera sig som ett progressivt jämställdhetsparti och även har stolta traditioner inom detta område, arbetar för ett återinförande av utbildningen av genuspedagoger och möjliggör för dessa att verka inom förskolan och skolan. Det är där arbetet för ökad jämställdhet måste börja och behovet av kunskap hos personal och föräldrar, ja, även hos politiker, ska inte underskattas. Det är inte frågan om att pojkar ska bli flickor och tvärtom, utan att pojkar och flickor ska få utvecklas som de individer de är, utan den begränsning, som omgivningens förväntningar och för all del också fördomar, kan innebära för deras utveckling. Pojkar ska kunna få utveckla sina mjuka sidor, lika väl som flickor sina tuffa.

Därför bör punkt 4 i avsnitt 2.4.1 kompletteras med en avslutande mening om genuspedagoger.

C7. Jämställdhet på alla områden

Helena von Schantz, Valdemarsvik, Jessica Bagge, Hägersten, Gun Jareblad, Motala, Anita Jernberger, Norrköping, Per-Niklas Lowén, Stockholm, Inger Lundberg, Älvsbyn, Erica Närlinge, Uppsala, Anne Stenlund, Arnemark, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i punkt 5 under avsnitt 2.4.1 läggs till " och att påverka och forma samhället", samt att orden "arbeta och" i samma mening stryks

2. att den avslutande meningen i punkt 5 under avsnitt 2.4.1 stryks och ersätts av följande: "Det förutsätter jämställda villkor inom alla områden, såväl politiska, kulturella, sociala som ekonomiska."

Den politiska, sociala och kulturella jämställdheten har stor betydelse både för samtida och framtida jämställdhet och bör nämnas i en text som behandlar jämställdheten i hela samhället. Den politiska underrepresentationen är dessutom de politiska partiernas särskilda ansvarsområde – ett område partierna hanterar med skiftande intresse och framgång.

Folkpartiets jämställdhetspolitik bör inte lägga ribban lägre än den är lagd i den CEMR-deklaration vi som land har undertecknat.

Citat ur CEMR-deklarationen: "Jämställdhet mellan kvinnor och män är en grundläggande rättighet för alla och ett omistligt värde i en demokrati. För att denna rättighet ska förverkligas är det nödvändigt, inte endast att den erkänns i lag, utan också att den tillämpas effektivt på alla områden såväl politiska, ekonomiska och sociala som kulturella."

C8. Jämställdhetsdeklarering av kommuner och landsting

Helena von Schantz, Valdemarsvik, Rebecka Gabrielsson, Linköping, Anita Jernberger, Norrköping, Erica Närlinge, Uppsala, Helena Sjöberg, Sandviken

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att kommuner och landsting kartlägger och offentliggör fördelningen av samtliga politiska uppdrag och arvoden

2. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för en jämställdhetsrankning av landets kommuner och landsting

3. att Folkpartiet tar ställning för en behovsstyrd jämställdhetsintegrering med syfte att lyfta landets minst jämställda kommuner och landsting

1. Yrkandet hänvisat till område B, Utbildning och kultur.

I dag har de flesta partier varvade listor och en jämn könsfördelning av ledamöter. Men när det gäller uppdrag blir fördelningen ofta en annan. Fler män som gruppledare, ordförande och i välarvoderade styrelser, fler kvinnor som ersättare, kaffekokare och sekreterare. Det här är både ett demokratiproblem och ett jämställdhetsproblem. Om inte väljarnas röster får genomslag i politiken fungerar inte den representativa demokratin. Om inte män och kvinnor återfinns i ledande positioner och om det inte finns en rimlig representation av båda könen i politikens olika forum och maktcentra har vi ingen politisk jämställdhet.

Det finns stora skillnader i villkor för verksamma politiker. Vissa poster är välarvoderade, andra sköts helt ideellt. På vissa poster har man reell makt, på andra poster utför man snarare en servicefunktion. Arvoden och inflytande är – vid sidan av tillfredställelsen att ha uträttat något positivt för samhället – den politiska världens belöningar. De måste fördelas jämställt för att incitamenten att ägna sig åt politik ska vara jämställda. När belöningarna fördelas ojämställt blir avhoppen fler, förebilderna färre och den politiska genomslagskraften mindre för den förfördelade gruppen.

Den politiska underrepresentation som beror på att partierna förvaltar väljarnas röster ojämställt och odemokratiskt måste åtgärdas. Ett jämställdhetsperspektiv bör finnas med i fördelningen av arvoden och inflytande.

Kartläggning är ett viktigt första steg i arbetet för jämställdhet. Det är först när man känner till vilka orättvisor som finns som man kan åtgärda dem. Med den kunskapen och med en inbördes jämställdhetsrankning av kommuner och landsting skapas både underlag och incitament för att komma till rätta med den politiska ojämställdheten. Dessutom behöver väljarna veta vilka poster och arvoden olika förtroendevalda innehar för att kunna värdera insatserna.

Motivtext yrkande 3: Vi har haft två framgångsrika satsningar på jämställdhetsintegrering. Men eftersom de har baserats på intresse kan man anta att det framför allt är kommuner och landsting där kunskapen om genus redan finns som har sökt och fått medel. Den klyfta som finns mellan de mest jämställda och de minst jämställda kommunerna och landstingen måste minskas. För att det målet ska nås krävs en kompletterande jämställdhetsintegreringsinsats som riktar sig till de kommuner och landsting där jämställdhetsarbetet är som mest eftersatt. Därigenom kan förhoppningsvis även det jämställdhetsgap som finns mellan glesbygd och tätort minskas.

C9. Skärp jämställdhetsintegreringen

Ylva Särnmark, Ronneby, Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Bonnie Bernström, Stockholm, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Cecilia Elving, Stockholm, Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro, Suzanne Hallberg, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för en skärpning av arbetet med jämställdhetsintegrering. Detta ska innefatta; tydligare krav och uppdrag, skarpare uppföljning av återrapporteringen med påföljder för de myndigheter som inte genomför uppdragen. Olika stimulansmedel bör komplettera dessa åtgärder

Jämställdhetsintegrering är regeringens huvudsakliga strategi för att genomföra jämställdhetspolitiken sedan propositionen Delad makt – delat ansvar (prop. 1993/94:147). Jämställdhetsintegrering är den huvudsakliga strategi som antagits av både EU och FN.

Jämställdhetsintegrering innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska införlivas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen, av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet. Förhoppningen är att de normer som bär upp ojämställdheten ska förändras genom ökad kunskap och ett medvetet förändringsarbete. På så sätt är jämställdhetsintegrering ett viktigt medel att uppnå de av riksdagen fastställda jämställdhetspolitiska målen.

Regeringen har under föregående och denna mandatperiod på olika sätt stimulerat arbetet med jämställdhetsintegrering, dels inom själva regeringskansliet dels i statliga myndigheter och landets kommuner. Regeringen har sedan 2008 finansierat flera olika satsningar för att stödja arbetet med jämställdhetsintegrering på central, regional och lokal nivå.

Avsikten med satsningarna har varit att arbetet med jämställdhetsintegrering skulle få ett stort genomslag inom den offentliga verksamheten.

Intresset och kunskaperna om jämställdhetsintegrering har visserligen ökat men resultatet kunde ha varit bättre med tydligare uppdrag och styrsystem med återrapporteringskrav. Olika sanktioner, t.ex. minskade anslag, skulle också vara effektiva för att nå ett lyckat resultat. Utvärderingar har visat på ett antal viktiga lärdomar för att nå ett hållbart resultat av utvecklingsarbetet, bland annat ökad styrning, kravställande och ägaransvar. Olika stimulansmedel är också en förutsättning för att myndigheter ska orka påbörja ett planlagt utvecklingsarbete.

Generellt sett går arbetet relativt trögt ute i verksamheterna. Tillsammans med de övriga horisontella uppgifter som åläggs myndigheter upplevs jämställdhetsarbetet många gånger som något som antingen ”går att skjuta på” eller i värsta fall en uppgift som egentligen inte behövs. En tydlig styrning samt ledningens intresse och stöd är de viktigaste förutsättningarna för ett lyckat arbete med jämställdhetsintegrering. Steget är långt från läpparnas bekännelse, det vill säga att de flesta håller med om att jämställdhetsintegrering är viktigt, till ett planlagt utvecklingsarbete, och många undanflykter finns. En tydligare styrning måste till för att jämställdhetspolitiken ska få genomslag och för att bland annat myndighetschefer ska komma till skott och komma igång med den kvalitetsutveckling av sina verksamheter som de är skyldiga att genomföra.

Ett tydligt styrsystem med återrapporteringskrav i kombination med olika stimulansmedel skulle ge arbetet med jämställdhetsintegrering den dignitet som krävs för att arbetet ska prioriteras inom statliga myndigheter och bland kommuner och landstingskommuner. Det bör också utredas huruvida en förordning om jämställdhetsintegrering skulle kunna medverka till att de jämställdhetspolitiska målen uppnås. I en sådan förordning bör också ingå krav på könsuppdelad statistik över verksamheten i myndigheter, kommuner och landsting.

C10. Jämställdhet för frånskilda föräldrar

Kristina Westerdahl, Järfälla, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.4.1 punkt 7 efter första meningen lägga till: ”Jämställdheten gäller också skilda/separerade föräldrar.”

Det lilla som är familjepolitiskt i förslaget till partiprogram förefaller bara handla om heteronormativa kärnfamiljer. År 2010 levde 28 procent av mammorna och 15 procent av papporna i Sverige som ensamstående föräldrar eller i ombildade familjer (http://www.scb.se/statistik/_publikationer/LE0001_2010K02_TI_03_A05TI1002.pdf). Ett exempel på ojämställdhet är dagens regler för underhållsbidrag som utgår ifrån en genusstereotyp syn på män och kvinnor, långt ifrån det jämställda samhälle vi strävar efter. Det är viktigt att även de som inte lever i traditionella parbildningar känner igen sig i vår politik.

C11. Bättre arbetsvillkor i upphandlad verksamhet

Daniel Andersson, Linköping, Gunnar Broman, Linköping, Monika Broman, Linköping, Per Carlsson, Eldsberga, Cecilia Elving, Stockholm, Magnus Esko, Björkvik, Tobias Josefsson, Mjölby, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Helena von Schantz, Valdemarsvik

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.4.1 efter punkt 8 lägga till en ny mening med följande text: ”Krav på goda arbetsvillkor i kvinnodominerade yrken ska även ställas på privata utförare av offentlig verksamhet.”

Allt mer offentlig omsorg upphandlas och faller därför utanför det offentliga arbetsgivaransvaret. Kraven på anständiga villkor inom kvinnodominerade yrken behöver därför även omfatta privata utförare av kommunal omsorg. Kommuner måste ha möjlighet att ställa sådana krav och Folkpartiet bör i verka för att det görs i varje kommuns upphandlingar.

Upphandling av välfärdstjänster och inrättande av valfrihetsmodeller får inte medföra att kvinnodominerade yrken får sämre arbetsvillkor än vad som annars hade varit fallet.

C12. Jämställdhet i näringslivet

Rickard Ydrenäs, Tranås, Pernilla Bergqvist, Märsta

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande text läggs till som en ny punkt 11 i avsnitt 2.4.1: ”Folkpartiet verkar för att förbättra jämställdheten inom näringslivet genom att tillsätta en statlig utredning. Utredningen ska särskilt studera den nya danska lagen som introducerar en ’följ eller förklara’-modell, varigenom alla företag över en viss gräns åläggs att fastställa mål för den andel av deras verkställande och icke verkställande styrelseledamöter samt tjänstemän på ledande befattningar som ska utgöras av det underrepresenterade könet. Varje företag bör därtill utarbeta en strategi för att skapa en jämnare könsfördelning, och bör i sina årsberättelser rapportera om könsfördelningen i företagets styrelse och ledningsgrupper. Om det enskilda företagets mål inte nås bör företaget åläggas att i årsberättelsen förklara orsakerna till detta och att ange vilka åtgärder företaget som planerar att vidta för att åtgärda detta.”

Jämställdheten på ledande positioner i näringslivets behöver förbättras. Den i dansk lagstiftning nyligen introducerade ”följ eller förklara”-modellen är speciellt intressant, och den bör studeras närmare i en statlig utredning.

C13. Jämställdhet i statliga och kommunala bolag

Rickard Ydrenäs, Tranås, Hanna Gerdes, Stockholm, Lena Mahrle, Kallinge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande text läggs till som en ny punkt 10 i avsnitt 2.4.1: ”Folkpartiet ska verka för jämställdheten i kommunala (landsting och kommuner) och statligt ägda bolag förbättras. Till varje post i styrelsen ska därför både en man och en kvinna nomineras. Valberedningen ska därefter i sitt arbete se till att styrelsen har en jämställd representation”.

Jämställdheten inom offentligt ägda bolag måste förbättras. Ett sätt är att sätta fokus på nomineringsprocessen så att valberedningarna har fokus på jämställdhet i sitt arbete.

C14. Jämställdhet på alla nivåer

Folkpartiet liberalerna Nacka, Joakim Olofsson, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 2.4.1 punkt 5 ges lydelsen: ”Möjligheterna till likvärdig yrkesutveckling begränsas ofta redan på ett tidigt stadium. Invanda värderingar och beslutskriterier bland chefer och beslutsfattare som inte bara grundas på kompetens, kan leda till diskriminering som sedan hämmar yrkesutvecklingen under resten av arbetslivet. Likabehandling och karriärmöjligheter måste genomsyra verksamheten på alla nivåer i både offentlig förvaltning och privat verksamhet. Därför är det viktigt att belysa könsfördelningen på alla nivåer och verka för ökad jämställdhet även på lägre beslutsnivåer för att ge alla lika utvecklingsmöjligheter från början.”

Debatten kring könskvotering till styrelser är felriktad. Styrelserna består av ett litet antal personer utan direkt personalansvar och som främst påverkar huvudriktningen i verksamheten, inte detaljerade rekryteringsbeslut. Problemet med patriarkala maktstrukturer ligger längre ner i offentlig verksamhet och i privata företag. Det är där riktade insatser behöver göras för att öka jämlikheten.

.

C15. Jämställdhetsintegrering

Ylva Särnmark, Ronneby, Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro, Charlotte Klötz, Ilsbo, Eva Kullenberg, Ängelholm, Anna Mårtensson, Jönköping, Maria Nilsson, Göteborg m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 2.4.1 läggs till en ny punkt 6 med lydelsen: ”Jämställdhetsintegrering är den strategi som ska användas för att nå de jämställdhetspolitiska målen och ett jämställt samhälle. Jämställdhetsintegrering kräver ett planlagt utvecklingsarbete som ger ett långsiktigt och hållbart resultat.”

C16. Jämställdhetsdeklarering av företag

Helena von Schantz, Valdemarsvik, Jessica Bagge, Hägersten, Rebecka Gabrielsson, Linköping, Anita Jernberger, Norrköping, Ulla Lennersand, Västerås, Per-Niklas Lowén, Stockholm, Erica Närlinge, Uppsala, Helena Sjöberg, Sandviken, Ylva Särnmark, Ronneby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att medelstora och stora företag åläggs att göra en årlig jämställdhetsdeklarering som görs tillgänglig för konsumenterna

I Sverige har vi kommit långt med jämställdheten inom många områden, men när det gäller kvinnor i ledande positioner och bolagsstyrelser ser det sämre ut i Sverige än i flera jämförbara länder. Kvotering är en lösning som diskuterats och hittills avfärdats inom Folkpartiet. Det med all rätt. Statlig detaljstyrning i privata företag kan få alla möjliga oönskade konsekvenser och bör i det längsta undvikas. Det är också viktigt att vi värnar vårt liberala arv inom Folkpartiet. Staten ska inte vara en mästrande förmyndare utan ingripa enbart när det uppenbart krävs för det allmänna bästa.

Konsumenterna har däremot både rätt och möjlighet att påverka jämställdheten i privata företag. Men för att vi ska kunna använda oss av vår rätt behöver vi lättillgänglig information. Det har vi inte i dag. Tvärtom har sådan information blivit mer och mer svårtillgänglig. Vi kan läsa i tidningen att 10 procent av svenska företag har en styrelse utan kvinnlig representation, men vi vet inte vilka företagen är. Än mindre vet vi hur det ser ut i chefsstrukturen på våra företag. Det är vår rätt som konsumenter att ha access till den informationen så att vi kan rösta med fötterna.

Med en deklarering av andelen män och kvinnor i styrelser och i ledande positioner inom företagen kan vi konsumenter välja att belöna de mest framgångsrika och att bestraffa de företag som innehar jumboplatserna. Samtidigt medför en årlig jämställdhetsdeklarering att medvetenheten ökar hos företagen – även det en framgångsfaktor.

Det finns forskning som tyder på att jämställdhet är bra för lönsamheten. Låt oss hjälpas åt att göra jämställdheten ännu mer lönsam: Inför obligatorisk jämställdhetsdeklarering av företag.

C17. Mer jämställd föräldraförsäkring

Lina Nordquist, Uppsala, Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Elisabet Abelson, Bandhagen, Lovisa Aldrin, Halmstad, Per Altenberg, Sollentuna, Daniel Andersson, Linköping, Elin Andersson, Bromma, Susannah Andersson, Bromma m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.4.1 punkt 11 lägga till texten: ”Ännu en månad i försäkringen ska öronmärkas åt vardera föräldern.”

2. att nödvändiga följdändringar görs i nämnda punkt

I världens kanske mest jämställda land är förväntningarna fortfarande olika på kvinnor och män. Män förväntas välja bort föräldraledighet. Kvinnor tar ut en betydligt större del av föräldraförsäkringen, med högre grad av deltidsarbete och VAB som följd. Detta gör att kvinnor ses som mer osäkra av svenska arbetsgivare, att de i lägre grad startar egna företag, att deras löner blir lägre och pensionerna otillräckliga. Mäns inkomster drar ifrån kvinnors när första barnet föds. Under ett arbetsliv blir den genomsnittliga skillnaden 3,6 miljoner kronor. Hälften av alla kvinnliga pensionärer får i dag garantipension och tvingas leva på 5 000–8 000 kronor per månad.

I jämförelse med till exempel USA har det jämställda Sverige färre kvinnliga chefer och experter, och Blau och Kahn vid Cornell University har visat att detta är kopplat till svenska kvinnors utdragna föräldraledighet: arbetsgivare ser helt enkelt kvinnliga anställda som en risk. Svenska forskare har också pekat på detta problem: år 2009 visade Henrekson och Stenkula att kvinnors utdragna föräldraledighet hindrar dem från att nå chefspositioner. Arbetsgivarnas förväntningar gör att även kvinnor som väljer att inte skaffa barn drabbas genom det som i forskningen kallar för statistisk diskriminering.

Liberaler är för frihet och valfrihet, men ser också det nödvändiga i skatter, trafikförsäkring och allmän skolplikt. Denna motion föreslår en minimal frihetsbegränsning, samtidigt som följderna för halva befolkningens livsinkomst och karriär är enorma. Vi har världens mest generösa föräldraförsäkring och i särklass längsta föräldraledighet. Så kommer det att förbli även då ytterligare tid öronmärks i föräldraförsäkringen.

Detta förslag löser med ett alexanderhugg vad krångliga jämställdhetsbonusar och påverkansarbete inte förmått åstadkomma vad gäller arbetsgivares förväntningar på kvinnor och män. God politik kan inte skapas utifrån opinionsundersökningar. God politik är modig och går före.

Om vi menar allvar med att uppnå jämställda löner måste vi föra en trovärdig politik som ger resultat. Ett bifall till denna motion innebär inte bara en mer jämställd föräldraledighet. Med en röst för fler öronmärkta månader i föräldraförsäkringen ger vi också vårt bifall till fler kvinnor på chefspositioner, en större andel kvinnliga företagare, jämställda löner och värdiga pensioner.

Källor: Henrekson and Stenkula. IFN Working Paper No. 786, 2009; Blau and Kahn, NBER Working Paper No. 18702, 2013

C18. Stimulera ett mer jämlikt uttag av föräldraförsäkringen

Thomas af Bjur, Mariefred, Christer Romson Lande, Stockholm, Lina Nordquist, Uppsala, Ulrica Westerlund, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 11 i avsnitt 2.4.1 ges lydelsen: ” I ett jämställt samhälle måste det vara möjligt att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete eller företagande. Föräldraförsäkringen ska tydligare stimulera vårdnadshavare att dela på föräldraledigheten, bland annat genom en förstärkt jämställdhetsbonus. För att stimulera utvecklingen mot ett mer jämställt uttag ska ytterligare en månad i föräldraförsäkringen öronmärkas åt vardera föräldern. Vårdnadsbidraget ska avskaffas.”

Under 2011 tog kvinnor i vårt land ut närmare tre fjärdedelar av föräldradagarna. En skev fördelning som medför negativa konsekvenser för kvinnor när det gäller möjligheten till ekonomisk självständighet. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) har visat att varje ytterligare månads föräldraledighet för kvinnan sänker hennes framtida årsinkomst med nära 7 procent. Något som i sin tur innebär att kvinnor endast får 70 procent av männens livslön i form av pension. Kvinnor i vårt land betalar således varje dag ett högt ekonomiskt pris för bristen på jämställdhet.

Det är inte rimligt att kvinnor ska tvingas ta merparten av ansvaret för barn och hem under förespeglingen att det handlar om att värna den enskilda individens frihet. Inom den liberala idétraditionen finns ett talesätt som säger: ”Min frihet får aldrig göra någon annan ofri.” Trots detta blir argumentet mot en mer individualiserad föräldraförsäkring allt som oftast att det skulle kringskära den enskilda familjen handlingsutrymme. Tesen som framförs är att det är vid familjens eget köksbord som beslut om föräldradagarna ska fattas. Det är ett sympatiskt förhållningssätt men fakta talar sitt tydliga språk. Utvecklingen mot ett mer jämställt samhälle går för långsamt. Att värna mannens frihet inom föräldraförsäkringen innebär i realiteten att kvinnans frihet begränsas. Det är inte acceptabelt.

Pappor i vårt land vill och kan ta ett större föräldraansvar. Det kräver emellertid politiska beslutsfattare som har modet att genomföra reformer som stödjer ett mer jämställt uttag av föräldradagar. När Folkpartiet utmanade gamla maktstrukturer och drev igenom den första pappamånaden 1995 ledde det till en omedelbar positiv effekt på uttaget av föräldradagar bland landets pappor. Före den första pappamånadens införande uppgick mäns uttag av föräldradagarna till 6 procent. 2011 hade pappornas uttag nära nog fyrdubblats till 24 procent. Liberal politik gör således skillnad i barnens och föräldrarnas vardag.

Det är nu hög tid att ta nästa steg för att stärka jämställdheten i vårt land. Folkpartiet ska därför verka för att ytterligare en månad inom föräldraförsäkringen snarast öronmärks åt vardera föräldern. Det är en viktig reform som måste prioriteras. Inte i morgon utan redan i dag. Ytterst handlar det om allas rätt att förverkliga sina livsdrömmar i ett jämställt Sverige.

C19. En föräldraförsäkring i tiden

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Daniel Andersson, Göteborg, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Kristoffer Filipsson, Umeå, Andreas Froby, Tullinge, Agnes Grönberg, Umeå, Tove Henriksson, Uppsala, William Jelvin, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 11 i avsnitt 2.4.1 ges lydelsen: ”I ett jämställt samhälle måste det vara möjligt att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete eller företagande. Föräldraförsäkringen ska dock inte användas för att med skattepengar finansiera strukturer som leder till att kvinnor väljs bort på arbetsmarknaden. Föräldraförsäkringen är en förmån, inte ett tvång, och bör individualiseras. Vårdnadsbidraget ska avskaffas.”

Sambeskattningen avskaffades 1971 och tiden har länge varit mogen för att avskaffa den sista resten av statligt finansierad kvinnlig ofrihet – rätten att överlåta föräldraförsäkringen. Liberala studenter föreslår därför att föräldraförsäkringen ska individualiseras.

Föräldrapenning delas redan i dag ut till föräldrarna i varsin pott. Vill man kan man överlåta större delen av sina dagar till den andra föräldern. I praktiken innebär det att kvinnor i mycket större utsträckning än män är hemma med barnen. Resultatet är att mannens lön och karriär ökar i samma takt som kvinnans minskar. Mannens relation till sina barn blir dessutom sämre och kvinnor i fertil ålder sorteras bort på arbetsplatserna för att arbetsgivarna räknar med att de kommer vara borta något år på mammaledighet.

Föräldraförsäkringen är en inkomsttrygghetsförsäkring. Den finansieras av obligatoriska arbetsgivaravgifterna och är en rättighet för alla arbetstagare. Den liknar på så sätt sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen, det vill säga den som är sjuk från jobbet får sjukpenning eller sjukersättning. Den som är arbetslös och utan jobb får arbetslöshetsersättning (åtminstone grundersättning). Den som blir förälder och är borta från jobbet får föräldrapenning. Skillnaden är bara vilka som är mottagarna, för medan sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen är mer försäkringsmässig och utbetalas till den enskilde arbetstagaren så är adressaten i praktiken familjen i föräldraförsäkringen. Detta rimmar illa med principen inom sjuk- och arbetslöshetsförsäkringen. Inkomsttryggheten borde vara individuell.

Detta förslag har ibland beskrivits som en iver att hindra människor och föräldrar att göra egna val. Detta är dock inte sant. Föräldrar är och ska vara fria att hantera vården av sina barn precis hur de vill så länge ingen lider skada. Dock borde vi inte vara intresserade av att med skattepengar finansiera strukturer som tvingar kvar kvinnor i en underordnad roll som även drabbar de kvinnor och män som delar föräldraledigheten eller inte skaffar barn alls. Vill man inte ta ut sin del av föräldraledigheten slipper man – den är en förmån, inte ett tvång. Rätten att överlåta den bör däremot avskaffas.

C20. Jämställd föräldraförsäkring

Roko Kursar, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i partiprogrammet ska föreslås att föräldraledigheten tidsmässigt ska delas lika mellan båda föräldrarna och att summan av föräldrapenningen, som ska utgå för båda, räknas utifrån den högsta lönen som någon av föräldrarna har. Detta för att säkerställa att familjens ekonomi inte lider av den jämställda föräldraledigheten

Föräldraförsäkringen är till för barnen, och barn som har två föräldrar borde få vara med sina båda föräldrar lika mycket. Dessutom har vi i Sverige haft negativa konsekvenser för jämställdheten när det gäller kvinnors löner. Därför är det viktigt att stå upp för en delad föräldraförsäkring à la 50–50. Jämställdhet är något man ska kämpa för och känna sig exalterad över. Därför är det viktigt att jämställdhet inte påverkar familjers ekonomi negativt. Många familjer känner i dag en stor ekonomisk press att låta den som tjänar minst vara mest med barnen vilket ofta är mamman. Följaktligen är det därför väsentligt att, i de fall föräldrarna bor tillsammans och har gemensam ekonomi, utdela lika stor föräldrapenning till båda föräldrarna baserat på den högsta lönen som någon av föräldrarna har.

C21. Tredelad föräldraförsäkring

Bengt Olsson, Linköping, Louise Clausen, Skövde, Mark Klamberg, Stockholm, Christer Romson Lande, Stockholm, Ann-Cathrin Larsson, Örbyhus

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att andra och tredje meningen i punkt 11 i avsnitt 2.4.1 ges lydelsen: ”Föräldraförsäkringen ska tydligare stimulera vårdnadshavare att dela på föräldraledigheten, bland annat genom en tredelning av uttaget av dagar ur

föräldraförsäkringen och genom en förstärkt jämställdhetsbonus."

Folkpartiet har genom sina ställningstaganden visat på en insikt om att politiska beslut kan göra skillnad för att uppnå de mål vi har för ett bättre samhälle.

Politiska reformer som införandet av särbeskattningen, den nya föräldraförsäkringen och utbyggnaden av barnomsorgen bidrog till ökad jämställdhet mellan kvinnor och män och hade Folkpartiet som pådrivare.

Ökad jämställdhet är positivt för både kvinnor och män. Ytterst gäller det att alla människor ska få leva sina liv som de individer de är, utan de begränsningar som kulturella traditioner och förväntningar från omgivningen ställer.

Jämställdheten i en relation sätts på prov, när det första barnet kommer. Det blir i allmänhet kvinnan som får ta det större ansvaret för barnets omsorg under det första året och som därmed fjärmar sig från arbetslivet. Den första pappamånaden under Bengt Westerbergs tid som socialminister 1994 och den andra som kom 2002 har bidragit till öka pappornas andel i uttag av timmar ur föräldraförsäkringen till 24,4 procent 2012 enligt Försäkringskassans statistik. Men det går långsamt och Försäkringskassan tror att det med den ökningstakten förmodligen kommer att dröja till år 2037 innan fördelningen kommer att vara 50-50.

Det är viktigt att små barn får en stark anknytning till båda sina föräldrar. Pappamånaderna inom föräldraförsäkringen har varit en stimulans för att skapa förutsättningar för detta. Den av Folkpartiet lanserade jämställdhetsbonusen är en god tanke, men den har hittills inte bidragit så mycket till en jämnare fördelning av uttaget av dagar ur föräldraförsäkringen, även om en viss förbättring har skett efter en genomförd regeländring. Om vi i Folkpartiet nu tycker att ett jämställdare ansvarstagande i familje-, arbets- och samhällsliv är angeläget så bör vi väl inte avstå från den mest verkningsfulla åtgärden för att åstadkomma detta, utan i likhet med andra socialförsäkringar även individualisera föräldraförsäkringen.

Ett steg på vägen för att uppnå detta är att tredela föräldraförsäkringen genom att en tredjedel, 4 månader, endast kan disponeras av mamman, en tredjedel, 4 månader, endast av pappan, och att resterande del av föräldraförsäkringen som är relaterad till föräldrarna inkomst, 5 månader, får disponeras fritt av föräldrarna.

Därför föreslår vi att skrivningen av punkt 11 under avsnittet 2.4.1 Jämställdhet ändras så att det framgår att Folkpartiet vill införa en tredelning av föräldraförsäkringen enligt:

I ett jämställt samhälle måste det vara möjligt att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete eller företagande. Föräldraförsäkringen ska tydligare stimulera vårdnadshavare att dela på föräldraledigheten, bland annat genom en tredelning av uttaget av dagar ur föräldraförsäkringen och genom en förstärkt jämställdhetsbonus. Vårdnadsbidraget ska avskaffas.

C22. Jämställd föräldraförsäkring för jämställd arbetsmarknad

Christoffer Fagerberg, Älvsjö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att föräldraförsäkringen ska vara individualiserad, det vill säga delad lika mellan vårdnadshavarna. Dagarna ska inte kunna överlåtas till annan vårdnadshavare. Så länge könsnormer råder kommer föräldraförsäkringen att bidra till cementering av dessa. Därför ska antalet dagar i föräldraförsäkringen minskas

Vi behöver en jämställd föräldraförsäkring för att få en jämställd arbetsmarknad. Det är dags att Folkpartiet tar tydlig ställning till det projekt vi en gång startade. Därför behöver ta ställning för en individualiserad föräldraförsäkring.

Kvinnors samlade livsinkomst är i Sverige 80 procent av männens. Ett av de största hindren för kvinnors inkomstutveckling kan politiken röja undan. Att föräldraförsäkringen förvisso är individualiserad, men att dagarna ändå kan överlåtas till annan vårdnadshavare, bidrar till att könsnormer och ojämställdhet på arbetsmarknaden befästs. Kvinnor i trettioårsåldern förväntas skaffa barn, och dessutom vara hemma med dem, och diskrimineras därför systematiskt exempelvis vid tillsättning av tjänster. Män diskrimineras åt andra hållet, och pressas från arbetsgivarens sida att inte ta ut fler än de två öronmärkta "pappamånaderna". När föräldraförsäkringen utformades gjorde den det för att förenkla kvinnors uttåg på arbetsmarknaden. Nu är kvinnor en naturlig del av densamma och det är dags för en uppdatering. Föräldraförsäkringen sätter normer och är, precis som andra statliga bidrag, inte en rättighet. Ingen annan försäkring är kollektiv, och det liberala är att samhällets minsta enhet är individen, inte familjen. Så länge presumtionen är att kvinnor i gemen förväntas att vara hemma längre än män i gemen med sina barn kommer det att vara så. Kortas föräldraförsäkringen ner kommer det inte finnas lika många dagar för vardera parten att för offentliga medel vara hemma med sina barn. Därför ska antalet dagar i föräldraförsäkringen minskas. Staten ska inte stå för notan i uppenbart ojämställda system.

C23. Föräldraskap och arbete

Carl Nettelblad, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 11 i avsnitt 2.4.1 ges lydelsen: "I ett jämställt samhälle måste det vara möjligt att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete eller företagande. Genom möjligheten att skydda sin föräldrapennings-SGI över lång tid om man får barn i tät följd gynnar försäkringen i dag att en och samma förälder är hemma lång tid med flera barn, vilket bryter kontakten med arbetsmarknaden på ett sätt som ofta blir ofrivilligt och negativt mot individen. Föräldraförsäkringen stöder också en norm där endast de offentligt erkända vårdnadshavarna skulle vara kapabla att ta hand om och stödja ett barn. Föräldrapenningsdagarna bör vara överlåtbara till alla personer som vårdnadshavarna finner lämpliga. Dessutom bör reglerna för att skydda specifik föräldrapennings-SGI slopas och ersättningen vid långa uttag av föräldrapenning trappas ned, för att undvika situationer där en och samma person är hemma under lång tid. Särregler ska finnas för barn som bara har en vårdnadshavare."

Folkpartiet har under lång tid sett kvinnors ensidiga uttag av föräldrapenning som ett jämställdhetsproblem. Det bidrar till en ojämställd fördelning av obetalt hemarbete. Det bidrar till att många barn får en könsstereotyp av föräldraskap. Men framför allt skapas en situation där enskilda kvinnor blir borta länge från arbetsmarknaden och hindras i sin karriär.

Barnafödande kan sägas vara naturligt koncentrerat till ett fåtal år i livet, men de specifika reglerna i den svenska för-

C

äldraförsäkringen gör det rationellt att välja att lägga de åren när karriären just börjat komma igång. Då har man en rejäl lön att ha som grund för sin föräldrapenning. Samtidigt kan man skydda den ersättningsnivån om man skaffar flera syskon tätt. Slutresultatet blir att många kvinnor inte bara tar majoriteten av föräldraledigheten för ett barn, utan under en period av flera år är hemma med föräldrapenning en stor del av tiden, med kortare perioder av arbete däremellan.

Reserverade oöverlåtbara månader (”pappamånader”) har delvis minskat problemet, men i stort kvarstår det. Att kunna skydda sin föräldrapenningsnivå på den lön man hade innan man fick barn kan förstås låta som ett bra skydd för individen, men i stället skapar det en fälla. Ett skydd för inkomstbortfall är en bra socialliberal grundsten, men det kan inte vara ett permanent skydd till en tidigare nivå, särskilt inte när orsaken ändå i de flesta fall är självvald, som är fallet med barn. Därför borde ersättningen från föräldraförsäkringen trappas ned efter en tid, om den inte på ett reellt sätt varvas med arbete.

En annan aspekt av den generösa svenska föräldraförsäkringen är att den definierar en norm för vem som kan ta hand om ett barn. Ett barns sociala kontext definieras som enbart dess vårdnadshavare, tills det är redo att börja förskolan. Det är olämpligt av flera skäl. Dels späder det på en mytologisering av föräldraskap, som i slutänden ofta handlar om att kvinnor ska inta mammarollen framför alla andra roller. Dels finns det många barn och familjer med en situation som inte följer den norm som försäkringen antar. Det kan handla om olika typer av ”stjärnfamiljer”, där barnet lever nära flera vuxna utöver vårdnadshavarna, eller bara att man har tät kontakt med far- eller morföräldrar. Slutligen bidrar denna norm till svagare nätverk runt små barn, vilket innebär färre personer som kan se och stötta barn som på något sätt far illa.

Ett rimligt steg vore därför att göra föräldrapenningsdagarna närmast fritt överlåtbara på den vårdnadshavaren anser vore bra på att ta hand om barnet. Hälften av dagarna ska fortsatt vara reserverade på vardera vårdnadshavaren (så länge båda har vårdnad). Genom att sänka ersättningen vid ett ensidigt fördelat uttag undviker man effektivare dagens jämställdhetsfällor än man kan göra med jämställdhetsbonusen, samtidigt som den fria överlåtbarheten ökar, inte minskar, föräldrars möjlighet att sörja för sina barn på det sätt de finner bäst.

C24. Moderna familjer behöver modern föräldraförsäkring

Nina Lundström, Sundbyberg, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Richard Brodd, Göteborg, Jonas Wedin Forsberg, Piteå, Halina Gustavsson, Tidaholm, Tobias Hammarberg, Vega, Christoffer Jönsson, Solna, Anne Stenlund, Arnemark, Liselotte Åkerfelt, Alingsås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i punkt 11 i avsnitt 2.4.1 stryka följande: ” Om det visar sig att utvecklingen mot jämställt uttag behöver stimuleras ytterligare kan ännu en månad i försäkringen öronmärkas åt vardera föräldern.”

Formuleringen i förslaget till punkt 11 tyder på att synen på familjebildning är traditionell i förslaget till programpunkt. Trots att dagens familjebildningar innebär att barn växer upp med familjer som kan se mycket olika ut. Med ensamståendeinsemination och surrogatmödraskap har vi ytterligare nya familjebildningar att ta hänsyn till. Barn växer upp med ensamstående föräldrar. Barn växer upp i samkönade familjer med två ”mammor” i en familj och två ”pappor” i en annan. Definitionen av ”förälder” kommer att behöva vidgas. Genom så kallade pappamånader inskränks möjligheten för moderna familjer att dela ansvaret för barnet eller barnen. Konstruktioner riktar sig till traditionella familjebildningar med en mamma, en pappa och barn. Vi måste se individerna och deras rätt och möjlighet att vara ”föräldrar”, det vill säga ta hand om barnet, eller barnen, i en modern familj även när lagen har sin definition av begreppet ”förälder”. Även om kvotering av föräldradagar fungerar för en relation som består av mamma, pappa och barn så bör vi se de hinder som vi därmed bygger för andra familjebildningar med vuxna som i högsta grad är föräldrar som älskar sina barn och vill ge dem tid och kärlek. Även om inte alla vuxna i en modern familj i lagens mening betraktas som ”föräldrar”. Att kunna överlåta föräldradagar och vab-dagar behöver i stället en modern lösning för moderna familjebildningar. Därför bör meningen strykas.

C25. Liberalisera föräldraförsäkringen

Ragnar Arvidsson, Helsingborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att de så kallade pappamånaderna avskaffas

Folkpartiet har hamnat fel i en fråga som berör många människor. Det gäller att partiet ska verka för att staten ska styra föräldrars fördelning av föräldraledigheten genom införandet av de så kallade pappamånaderna. En sådan politik kan inte kombineras med en liberal ideologi.

Denna ideologi utrycks i programförslaget. I portalparagrafen står det ”Vårt uppdrag är att utifrån liberala idéer ta strid för varje människas frihet att forma sitt eget liv.” Pappamånaderna är en inskränkning i denna frihet.

Under avsnitt Liberalism står det: ”Den politiska makten ska vara begränsad [...]” Hur kan man vilja begränsa den politiska makten och samtidigt vilja utöka den till att även styra över föräldrars angelägenheter?

Partiets hittillsvarande inställning till pappamånader har skapat oklarhet om vår ideologiska linje. Är vi ett liberalt parti eller ett överhetsparti? Vi driver medborgarnas rättighet att styra sina liv när det gäller skola och omsorg och mycket annat men här är det motsatt politik.

Pappamånaderna motiveras med hur bra det är för alla parter med delad föräldraförsäkring – det vill säga folk förstår inte sitt eget bästa. Folk vill egentligen dela ledigheten men förmår inte – det vill säga folk klarar inte av frihet, bäst att staten träder in. Delad ledighet ger ett mer jämställt samhällsklimat – det vill säga individen ska vara ett verktyg för att omvandla samhället och eftersom staten betalar så ska staten bestämma – det vill säga staten äger våra skattepengar och kan göra vad den lyster och vi ska vara tacksamma undersåtar.

Alltmer använder man uttrycket att man ska individualisera föräldraförsäkringen. Liksom sjukförsäkringen och a-kassan är individuella och inte kan överlåtas ska föräldraförsäkringen vara det. Jag hittar ingen ideologi bakom argumentet, bara nöjdhet över att ha hittat ett ord –individualisera – som låter liberalt. Sjukdom är individuell och kan inte överlåtas, arbetslöshet likaså. Föräldraskap däremot är

gemensam och det finns inga andra hinder att fördela dess plikter som föräldrarna önskar utöver de hinder politiker skapar. Och Folkpartiet har ju till uppgift att riva hinder, inte att skapa hinder.

Pappamånaderna är en belastning för vår trovärdighet som liberalt parti, men fram för allt är det en belastning för dem som utsätts för denna politik och upplever att just deras sätt att inrätta sina liv underkänns. Ju förr vi gör oss av med denna belastning desto bättre.

C26. Föräldraförsäkring

Staffan Werme, Örebro, Maj-Britt Elmvik, Trollhättan

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att andra och tredje meningen i avsnitt 2.4.1 punkt 11 ges lydelsen: ”Föräldraskapsersättningen ska på sikt utformas så att den ekonomiska ersättningen till familjen blir oberoende av vilken av föräldrarna som uppbär föräldraskapsersättningen. Vårdnadsbidraget ska avskaffas.”

Den huvudsakliga frågan för Folkpartiet har varit frågan hur den nuvarande föräldraförsäkringen ska vara knuten till den vuxna individen.

Detta får flera konsekvenser. Dels att politiken ses utifrån ett vuxenperspektiv: Föräldraskap handlar inte om barnet och barnets rättigheter utan om den vuxne och den vuxnes rättigheter. Dels ett styrperspektiv: Föräldraskap kan och ska användas för att nå andra mål, i detta fall jämställdhetsmål.

Båda har ett tydligt liberalt perspektiv, utifrån sina respektive utgångspunkter. Men i vårt resonemang försöker vi hantera två andra liberala hörnstenar. Dels barnperspektivet. Dels individernas rätt att själva välja sina liv.

För det första: barnperspektivet. Barn kan inte användas som redskap för att nå andra mål. Inte på något annat område använder vi en människa utan talerätt för att nå andra människors mål. De kan vara hur behjärtansvärda som helst. Men individen har en ovillkorlig rätt att inte behandlas som ett statligt redskap för genomförande av statlig politik.

För det andra: individens – och vad gäller föräldraskap: familjens – rätt att välja själv.

Liberalism handlar om individens rätt att forma sitt liv. Men föräldraskap är aldrig individuellt. Oavsett hur ett barn kommer till, eller hur familjen ser ut, är ett barn en följd av en tvåsamhet. Därefter kan familjen komma att se annorlunda ut, av fria val eller av ovalda följder.

Lagstiftningen måste alltid beskriva det allmänna, men kunna hantera det särskilda. Lagstiftning kring föräldraskap måste, ur ett barnperspektiv, generellt agera som om föräldraskap är en tvåsamhetsfråga, men hantera den ensamstående förälderns behov och krav.

Statens införande av föräldraförsäkring bygger på en syn på att hemmavarande föräldrar är positivt under småbarnsåren. Objektivt sett borde barnet själv få bestämma hur denna tid ska användas. I barnet ställe kan föräldrarna göra det. Men att staten skulle ta över föräldraskapets roll innebär en förändring av det liberala uppdraget.

I dag hamnar kvinnor ofta efter i karriär och löneutveckling, till del på grund av föräldraskapet. Är detta en följd av ett tvång är det oacceptabelt. Men om en individ, medveten om konsekvenserna, ändå väljer en sådan livsväg, är det då en liberal uppgift att förändra den?

I hela förslaget till partiprogram lyfter vi individernas rätt till sin egen utveckling. Det handlar om att de själva ska få göra de livsresor de vill. Det är du som ska bestämma ditt liv.

Detta bör också gälla föräldraskapet. De individer som förenas i sitt föräldraskap ska själva få välja sin nutid och sin framtid. Oavsett om den går mot chefsstolar och högre löner, eller tvärsom. Det liberala uppdraget borde vara att låta människor välja utifrån vad man önskar, inte utifrån vad man är tvungen att göra.

För oss handlar det liberala uppdraget när det gäller föräldraskap om att skapa likvärdiga förutsättningar för familjen, oavsett vem som är hemma. Det ska inte spela någon roll ekonomiskt vem som är hemma med barnet. Därigenom skapas en reell valfrihet för båda föräldrarna. Och barnet får möjlighet att få den rätt till en hemmavarande förälder under den tid staten bestämt vara rimlig.

C27. Relativisering av brott

Folkpartiet liberalerna Enköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 2.4.1 punkt 13 ändras till: ”Brott ska aldrig relativiseras.”

Brott ska aldrig relativiseras oavsett orsak eller motiv. Det finns ingen alls anledning att i partiprogrammet nämna sådant som religiösa, kulturella eller patriarkala traditioner m.m. Sådana hänvisningar bör helt strykas ur partiprogrammet liksom ordet ”heder”. Det behövs över huvud taget inte och gör mer skada än nytta. Möjligen skulle det kunna bytas mot ”skam”, men även detta är överflödigt.

C28. Byt ut ordet heder till skam i sammansättning med våld och mord

Folkpartiet liberalerna Dorotea, Linus Björk, Eskilstuna, Marianne Fältskog, Katrineholm, Maria Hagman, Lyrestad, Carl-Olov Rindstål, Bunkeflostrand, Patrik Silverudd, Stockholm, Lilian Tegnander, Dorotea

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att benämningarna hedersvåld och hedersmord byts ut till skamvåld och skammord

Ett av svenska språkets mest värdeladdade ord är ordet ”heder”.

Det är så positivt laddat att när det används i sammansättning ”våld” eller t.o.m. ”mord”, ”hedersvåld, ”hedersmord” blir våldet och t.o.m. mordet på något sätt ursäktat, rentav respektabelt och hederligt.

Byt ut ordet ”heder” till ordet ”skam”! För det är skam det handlar om!

Familjefadern skäms inför sina släktingar och vänner om han inte kan förmå sina barn att leva precis så som han tycker att de ska leva, då sätter de en fläck på hans så kallade heder. Då anser han sig ha rätt att hota, bestraffa, misshandla och mörda i hederns namn.

Detta beteende är om något en skam i ett civiliserat samhälle, förutom att det är lagstridigt, och absolut oacceptabelt.

Språket styr väldigt ofta våra värderingar.

Låt språket klargöra vad det handlar om: Skamförtryck, skamvåld, skammisshandel, skammord!

Det är en skam att sådant kan förekomma i vårt land år 2013 – men det bör åtminstone betecknas med rätt ordval! Och ordet är skam, hederns motsats!

C29. Språkliga synpunkter

Johan Strandberg, Saltsjö-Boo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att under avsnitt 2.4.1 punkt 3 orden ”pojkar och” tas bort

2. att under avsnitt 2.4.1 punkt 4 de sex sista orden tas bort

3. att under avsnitt 2.4.1 punkt 7 den första meningen tas bort

4. att under avsnitt 2.4.1 punkt 8 den sista meningens 15 första ord tas bort och den sista meningen blir exempelvis: ”Möjligheterna till lönekarriär för till exempel lärare och sjuksköterskor bör förbättras.”

5. att under avsnitt 2.4.1 punkt 9 ordet ”i” ändras till ”på” och den sista meningen ändras på något sätt

6. att det under avsnitt 2.4.1 punkt 10 bör stå till exempel: ”En mångfald inom välfärdssektorn är viktig ur jämställdhetssynpunkt och förbättrar möjligheterna att byta arbetsgivare, göra karriär och starta eget.”

7. att under avsnitt 2.4.1 punkt 11 den sista meningen ändras till exempelvis ”Vårdnadsbidrag bör däremot avskaffas.” eller innehåller något argument

8. att under avsnitt 2.4.1 punkt 12 ordet ”Dömda” ersätts av exempelvis ”De som fällts”[1]

9. att under avsnitt 2.4.1 punkt 13 ordet ”relativiseras” ersätts på något sätt så att det blir begripligt

10. att under avsnitt 2.4.1 punkt 15 ”att gå vidare” tas bort[2]

11. att under avsnitt 2.4.2 punkt 1 ”älskar” ersätts av till exempel ”lever tillsammans med”

12. att under avsnitt 2.4.2 punkt 1 den andra meningen förändras på något sätt

13. att under avsnitt 2.4.2 punkt 4 den andra meningen tas bort

14. att under avsnitt 2.4.2 punkt 6 den första meningens 14 sista ord tas bort

15. att under avsnitt 2.4.2 punkt 7 ordet ”i” ändras till ”på”

16. att under avsnitt 2.4.1 punkt 12 den andra meningen ändras till exempelvis: ”Könsrelaterat våld och våld i nära relationer bör förebyggas.”

17. att under avsnitt 2.4.1 punkt 11 det klargörs vad som menas med den tredje meningen eller att i alla fall de 11 första orden ersätts av ”Fortsätter inte ökningen av mäns uttag av föräldradagar” och de 11 sista av ”kan ytterligare en månad bli oöverlåtbar”

18. att under avsnitt 2.4.2 punkt 2 den första meningen blir: ”Ingen bör förutsättas vara heterosexuell eller känna sig tvungen att dölja kärlek eller könsidentitet.”

19. att under avsnitt 2.4.1 punkt 12 orden 7–15 tas bort och ”ofta” placeras efter ”har” eller i alla fall ”den” blir ”det”

20. att under avsnitt 2.4.1 punkt 5 ”jämställda” i den andra meningen ersätts av ”samma”

1. Yrkandet hänvisat till område D, Rättsfrågor och demokrati.
2. Yrkandet hänvisat till område D, Rättsfrågor och demokrati.

Vad som menas med den tredje meningen kunde klargöras. Det Sverige behöver för att klara till exempel äldre- och handikappomsorgen är mer av arbete snarare än mer av ledighet och därför behövs i alla fall inte en till föräldramånad. Det borde också motiveras varför vårdnadsbidrag inte är önskvärda.

I och med att eleverna rimligen får ut mer av det de valt själva än av verksamhet de påtvingats borde undervisningen om nationella minoriteter bli frivillig.

Språkrådet anser att ”samma” passar bättre än ”jämställda” i andra meningen i avsnitt 2.4.1 punkt 5, och ger följande motivering: ”’Jämställd’ betyder enligt Svensk ordbok ’som har samma rättigheter och skyldigheter’. Det är alltså knappast förutsättningarna som är jämställda, utan det är resultatet som blir jämställdhet.”

Avsnitt 2.4.2 Likabehandling

C30. Liberalare hbt-politik

Mats Nordström, Täby, Christoffer Jönsson, Solna, Nicklas Bengtsson, Jönköping, Charly Wassberg Borbos, Täby, Richard Brodd, Göteborg, Tage Carlsson, Borås, Rebecca Bakszt Dovega, Sundbyberg, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Niklas Englund, Fotö m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 2.4.2 byter rubrik från ”Likabehandling” till ”Likvärdig behandling”

2. att avsnitt 2.4.2 punkt 1 ges lydelsen: ”Alla ska ha rätt att forma sina liv och bilda familj oavsett könsidentitet, könsuttryck och/eller sexuell läggning och all lagstiftning ska vara könsneutral.”

3. att avsnitt 2.4.2 punkt 2 ges lydelsen: ”Liberaler ska verka för ett samhällsklimat där alla kan vara öppna med sin kärlek. I all skattefinansierad verksamhet ska alla bemötas likvärdigt oavsett könsidentitet, könsuttryck och/eller sexuell läggning.”

4. att avsnitt 2.4.2 punkt 3 i slutet får ett tillägg med lydelsen: ”[...] fullt ut – i alla medlemsländer – samt bli ett krav för kandidatländer.”

5. att avsnitt 2.4.2 punkterna 4 och 5 lyfts ut och bildar ett eget avsnitt med rubriken ”Minoriteter”

6. att avsnitt 2.4.2 punkterna 6 och 7 lyfts ut och flyttas till de områden de tillhör

Under avsnittet Likabehandling har ett antal punkter som tillsammans inte bildar en tydlig enhet hamnat. Här beskrivs hbt-frågor, minoritetsfrågor, barnfrågor och äldrefrågor. Vi vill dels ändra rubrik till avsnittet, dels lyfta bort några punkter samt ändra i några.

Rubriken i avsnittet är missvisande då själva poängen för hbt-personer är att inte omfattas av likabehandling utan likvärdig behandling. Likabehandling är ett kollektivt begrepp som inte passar i en liberal retorik.

Punkt 1 anser vi vara en alltför klinisk beskrivning av begreppet kärlek (”könet på den man älskar”). Dessutom så anser vi att lagstiftning ska vara könsneutral fullt ut och inte

endast i förhållande till sexuell läggning och könsidentitet. Det finns ingen anledning att begränsa detta.

Punkt 2 är alltför invecklad i sin formulering och missar målet att ”all kärlek är bra kärlek”. Dessutom ska det vara självklart att ingen ska behöva vare sig dölja eller skylta med sin kärlek. Naturligtvis så ska all skattefinansierad verksamhet ge alla likvärdigt bemötande.

Punkt 3 är bra skriven men ett tillägg att detta ska gälla i alla medlemsländer och kandidatländer.

Punkterna 4 och 5 är värda att hamna under egen rubrik.

Punkterna 6 och 7 hör inte till denna rubrik. Vi föreslår att partistyrelsen föreslår lämpliga rubriker att placera dessa punkter under.

C31. Fritt val av juridiskt kön

Dietmar Gleich, Falun, Christer Romson Lande, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska verka för en utredning av hur ett system för ett fritt val av det juridiska könet skulle kunna utformas

Könet har inte bara fysisk och biologiskt betydelse men även mental och social. Inte alltid går alla aspekter ihop i traditionell bemärkelse. Därför skulle det vara en viktig frihetsreform om staten skulle sluta att pressa människor i ett könssystem. Människor ska kunna välja fritt sitt juridiska kön, där även en möjlighet att helt avstå från en juridisk könstillhörighet ska finnas med. Argentina har redan ett system med fritt val av kön, men systemet i Sverige behöver inte nödvändigtvis se likadant ut.

C32. Revitalisera nationella minoritetsspråk

Nina Lundström, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 6 i avsnitt 2.4.2 kompletteras med en ny mening ” Modersmålsundervisning ska underlättas för att revitalisera nationella minoritetsspråk.”

Nationella minoritetsspråk riskerar att försvinna genom att tillgången på modersmålsundervisning inte är tillgänglig i önskad utsträckning. Reglerna om ”grundläggande kunskaper” gör att vissa nekas undervisning. Vi har åtagit oss förpliktelser genom ratificeringen av Europarådets konventioner där språkfrågor ingår. De hinder som finns behöver motverkas, och förutsättningar skapas, som leder till att språk inte dör ut.

C33. Utredning om nationella minoriteter

Roko Kursar, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i partiprogrammet ska framgå att Folkpartiet önskar att en utredning tillsätts för att få svar på om fler minoriteter med historisk förankring i Sverige ska få officiell nationell minoritetsstatus i framtiden, i enlighet med Europarådets ramkonvention för skydd av nationella minoriteter

Det är snart två decennier sedan den svenska minoritetsspråkskommittén på 1990talet påbörjade sitt arbete för att, i enlighet med Europarådets ramkonvention för skydd av nationella minoriteter, fastställa vilka de svenska nationella minoriteterna är. Fem minoriteter fick följaktligen status som nationella minoriteter. Den främsta anledningen till varför bara fem folkgrupper fick officiell status som nationella minoriteter var att de folkgrupper som kom efter andra världskriget uteslöts eftersom minoritetsspråkskommittén ansåg att dessa inte har ”historiska eller långvariga band med Sverige”. I dag har de cirka 1 miljon människor som invandrade till Sverige mellan 1946 och 1976 från Chile, Italien, det tidigare Jugoslavien, Grekland, Turkiet osv. och byggde upp det svenska folkhemmet tjugo år längre historisk förankring i Sverige jämfört med vad de hade på 1990-talet. Med undantag av finländarna har dessa invandrare och deras efterkommande ingen minoritetsstatus trots att vissa familjer har bott i Sverige i fem generationer utan att ge upp sitt kulturarv.

Det väsentliga är självklart att etnicitet bygger på självidentifikation. Oavsett om vi räknar oss till en minoritet eller till ”majoriteten” har vi alla rätt att vara individer som alla är varandra olika. Vissa vill bevara sitt kulturarv medan andra inte alls vill tillhöra någon grupp som de kanske inte känner någon samhörighet med. Problemet med till exempel finlandssvenskarna har påpekats i riksdagen då de inte erkänns som en nationell minoritet trots att de är från Finland. Anledning till detta är att de inte har finländska som modersmål. Kontroverserna kring Sveriges minoritetspolitik är många och det krävs därför att vi nu tjugo år senare tillsätter en ny utredning för att utreda minoritetspolitiken i Sverige samt komma upp på den nivån som de flesta andra EU-medlemmarna är på.

C34. Ratificera ILO:s konvention nr 169

Peter Sedlacek, Umeå , Gösta Frödin, Gunnarskog, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Cecilia Festin Stenlund, Malå, Andreas Westerberg, Skellefteå, Peder Westerberg, Umeå, Ulrica Westerlund, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska verka för att Sverige snarast ansluter sig till konventionen ILO 169

Konventionen om ursprungsfolk och stamfolk (ILO:s konvention 169, Indigenous and Tribal Peoples Convention) är en konvention som antogs av Internationella Arbetsorganisationen ILO den 27 juni 1989. Den bygger bland annat på att principerna från FN:s övriga rättighetsdeklarationer ska tillämpas även på ursprungsbefolkningar. Konventionen trädde i kraft den 5 september 1991.

Konventionen vill säkerställa ursprungsfolks rätt att själva välja i vilken grad de vill behålla sin kulturella och politiska identitet. I likhet med FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna, Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter och FN:s konvention om civila och politiska rättigheter syftar konvention 169 till att hindra diskriminering. Konventionen berör rätten till tvåspråkig utbildning, sedvanerätt, landrättigheter, egendomsrätt samt rätt att bli rådfrågade och att delta i beslutsprocesser.

Samerna är Sveriges ursprungsfolk. Samerna själva identifierar sig som ursprungsfolk och en samisk befolkning levde i det som nu är norra Sverige innan landet fick sina statsgränser. Riksdagen har också bekräftat samernas ställning som ursprungsfolk.

1997 fick Sven Heurgren i uppdrag att ta ställning till om Sverige kan ratificera ILO:s konvention 169 och vilka åtgärder som i så fall krävs för att Sverige ska kunna efter-

leva bestämmelserna i konventionen (kommittédirektiv 1997:103).

Heurgren kommer fram till att ”Sverige redan i dag [det vill säga 1999 då hans utredning lades fram, SOU 1999:25] uppfyller konventionens krav i de allra flesta avseenden”. Han konstaterar dock att den stora stötestenen är samernas rättigheter till mark och i förlängningen också inflytande över naturtillgångarna.

Heurgren anser att efter dels ha beaktat norska erfarenheter av att praktiskt tillämpa konventionen och dels ha vägt samman synpunkter från samer markägare och andra berörda att en svensk anslutning bör vara möjlig på fem års sikt, det vill säga år 2004. Ett antal åtgärder som rör samernas rätt till mark måste dock bli genomförda före ratificeringen (se sammanfattningen i SOU 1999:25 s. 19–20). De flesta punkterna rör renskötselrätten. Avslutningsvis pläderar Heurgren också för en nationell informationskampanj om samerna som ursprungsfolk och om den samiska kulturen.

I dag, 2013, kan man konstatera att mycket har hänt, inte minst beslut om minoritetslagstiftningen som betyder mycket för framförallt språk- och kulturrättigheter.

Ändå lyser Sveriges ratificering av konventionen med sin frånvaro.

År 2010 kallades Sverige till förhör hos FN:s råd för mänskliga rättigheter i Genève. Förhöret ledde till 150 rekommendationer, varav en del handlade om samiska frågor. Sverige underkände 44 av dessa, bland annat om en omedelbar anslutning till ILO 169. I sin halvtidsrapport till FN om hur man arbetar med resterande 106 rekommendationer omnämns inte ILO överhuvudtaget!

Den svenska regeringen prioriterar tydligen just nu en nordisk samekonvention. När det gäller ILO 169 är det däremot helt tyst!

I fjol (26 september 2012) uppmanade Svenska FN-förbundet den svenska regeringen att äntligen ratificera konventionen.

C35. ILO-konventionen om ursprungsfolkens rättigheter

Anita Brodén, Sollebrunn, Nina Lundström, Sundbyberg, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Katarina Sjölander, Stockholm, Lars Tysklind, Strömstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska driva frågan att ILO-konvention 169 ratificeras i Sverige, vilket innebär stärkta rättigheter för samerna

Enligt FN:s deklaration om ursprungsfolkens rättigheter, som FN:s generalförsamling antog 2007, har ursprungsbefolkningar rätt att vara med och bestämma över hur den mark de använder ska utnyttjas. Ursprungsbefolkningar har rätt att bli informerade om, och ska ge sitt samtycke till, utnyttjande av naturresurser på mark som de använder. Staten ska erbjuda rättvis ersättning om marken utnyttjas. Staten ska också förhindra negativ påverkan på miljön eller ekonomin.

Norge och Danmark har ratificerat konventionen. Finlands regering har i ett regeringsprogram för 2011–15 uttalat som målsättning att ratificera ILO-konvention 169. I Sverige hänvisas till att samernas rätt till mark och vatten, liksom jakt- och fiskerättigheter utreds vidare.

Då Folkpartiet beslutat ställa sig bakom en svensk ratificering av ILO-konvention 169 är det angeläget att Folkpartiet driver frågan på högsta politiska nivå för att påskynda en ratificering av denna konvention.

C36. FN:s barnkonvention som lag

Fredrik Sneibjerg, Gustavsberg, Anders Bergman, Ingarö, Pernilla Bergqvist, Märsta, Eva Bremer, Boxholm, Kristina Grapenholm, Alingsås, Göran Hellmalm, Svartsjö, Rebecca Krus, Lidingö, Ninos Maraha, Södertälje, Julius Augustus Merino, Kristianstad m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta aktivt för att FN:s barnkonvention ska antas som svensk lag

Lagar är det som skyddar de som inte kan skyddas. I dag är barnkonventionen inte tvingade lag i Sverige utan endast en rekommendation.

Det är inte acceptabelt att vi inte kan använda oss av detta utmärkta instrument för att skydda våra unga. Om barnkonventionen gällde som lag skulle fler svenska lagar och bestämmelser som rör barn tas på större allvar och gälla alla barn i Sverige

C37. Diskriminering i offentlig miljö och transporter

Nina Lundström, Sundbyberg, Britt Lindmark, Värmdö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 3 i avsnitt 3.3.6 ges ett tillägg i sista meningen: ”Bristande tillgänglighet i offentliga miljöer och transporter ska ses som diskriminering.”

Med tillägget blir det en tydlighet kring det offentliga samt transporter. Om en person med funktionsnedsättning är inbjuden som gäst hos privatperson och besöker en privatbostad bär det långt att hävda diskriminering om inte värdens bostad är anpassad. Sista meningen bör ersättas med: ”Bristande tillgänglighet i offentliga miljöer och transporter ska ses som diskriminering.”

D: Rättsfrågor och demokrati

Programförslaget avsnitt 5–5.3 samt anslutande ämnen

Avsnitt 5.1
Det civila samhället

D1. Europafrågorna i ingressen till avsnitt 5

Cecilia Wikström, Uppsala, Niklas Englund, Fotö, Edwin Hovemyr, Falköping, Marit Paulsen, Bryssel, Esse Petersson, Värnamo, Daniel Sjöberg, Uppsala, Rickard Ydrenäs, Tranås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande text läggs till som en ny punkt 4 under ingressen till hela avsnitt 5: ”Europa ska vara en kontinent där vi löser konflikter genom samarbete i stället för våld och som med trovärdighet kan leda världen i kampen för demokrati, frihet och respekt för varje människas rätt att själv göra sina livsval. Det kräver ett starkt liberalt engagemang för att alla europeiska medborgares rättigheter respekteras på hemmaplan och för en tydlig och samlad europeisk röst i utrikespolitiken.”

Vi noterar att programgruppen tycks ha glömt bort att ta med en ingress vad gäller vår syn på hur den demokratiska utvecklingen bör formas i Europa. Vi försöker åtgärda detta med detta ändringsförslag som vi tycker summerar kärnan i Folkpartiets värderingsstyrda Europapolitik.

D2. Det civila samhället

Folkpartiet liberalerna Ulricehamn

Förslag till landsmötesbeslut:

1, att punkterna 1 och 2 under avsnitt 5.1 ändras till en inledande och förklarande text om det civila samhället

2. att punkt 7 under avsnitt 5.1 ändras till två punkter, ”För att stärka civilsamhällets finansiering ska avdragsrätten för enskilda gåvor till ideella organisationer utökas kraftigt.” respektive ”Möjligheten att tillfälligt gå ned i arbetstid och lön för att utföra ett förtroendeuppdrag behöver öka.”

D3. Scoutkår heter det, inte scoutklubb

Cecilia Elving, Stockholm, Inger Fogelklou, Bromma, Lennart Fogelklou, Bromma, Christoffer Jönsson, Solna, Christer Romson Lande, Stockholm, Lena Mahrle, Kallinge, Marcus Nilsen, Borås, Monica Brohede Tellström, Nacka, Olof Hermansson Wallentin, Vällingby m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ordet ”scoutklubb” i punkt 5 under avsnitt 5.1 ändras till det korrekta ordet scoutkår

Scoutrörelsen är en av Sveriges äldsta folkrörelser och har över 70 000 medlemmar i hela landet. Det är glädjande och välförtjänt att Scouterna nämns i uppräkningen av aktörer när det civila samhället beskrivs i punkt 5 under avsnitt 5.1. Det heter dock inte scoutklubb utan scoutkår och vi yrkar på att det ska stå rätt i vårt fantastiska nya partiprogram.
Denna motion har låga odds för att vinna priset som den minst viktiga av alla landsmötesmotioner, men det finns ingen anledning att använda fel begrepp i onödan.

D4. Ökat samarbete med den ideella sektorn

Britt Lindmark, Värmdö, Anders Bergman, Ingarö, Anne-Marie Ekström, Borås, Anders Gullander, Djurhamn, Göran Hellmalm, Svartsjö, Margaretha Herthelius, Stockholm, Gunnar Pihl, Svartsjö, Stig Sandahl, Vendelsö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska påskynda samarbetet med den ideella sektorn för att teckna lokala och regionala överenskommelser

Drygt hälften av svenskarna arbetar ideellt i idrottsrörelser, i kultursektorn, bostadsrättsföreningar och i socialt arbete i hjälporganisationer, kyrkor, invandrar- kvinno- och nykterhetsorganisationer. Var femte svensk är engagerade i idrottsrörelsen och lika många i socialt inriktat arbete. Män dominerar i idrottsföreningar, frilufts- och jaktföreningar och kvinnor dominerar inom den sociala sektorn. Det ideella arbetet i Sverige motsvarar cirka 400 000 helårsarbeten, ungefär lika många som i Sveriges tio största företag.

För att öka vår välfärd och skapa hållbar tillväxt måste Sverige förbättra villkoren för det civila samhället. Både lokalt och regionalt behövs därför ett ökat ekonomiskt stöd för att den ideella sektorn ska kunna utvecklas till den välfärdspart vårt land så väl behöver. I Europa har man kommit mycket längre

Den ideella sektorn (benämns också som den sociala ekonomin, den tredje sektorn med mera) består av människor inom de idéburna organisationerna. Med begreppet social ekonomi avses organiserade verksamheter som primärt har samhälleliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organiserade fristående från den offentliga sektorn. Verksamheter inom den sociala ekonomin har allmännytta och medlemsnytta, inte vinstintresse, som sin främsta drivkraft. Inom sektorn finns också s.k. sociala företag vars övergripande ändamål är att integrera människor som har stora svårigheter att få eller behålla ett arbete. De skapar delaktighet för medarbetarna och återinvesterar vinsterna i sina företag.

I Sverige finns en överenskommelse mellan regeringen, idéburna organisationer och SKL både inom det sociala området och inom integrationsområdet på central nivå. Arbetet med att utveckla detta samarbete går väldigt långsamt på vissa håll i landet. Kommuner och landsting behöver både kunskap om och utbildning kring hur själva upphandlings-

D

processen med den ideella sektorn kan och bör gå till då den i skiljer sig åt i både förfrågningsunderlag och uppföljning.

Samverkan med den ideella sektorn minskar utanförskap, berikar fritiden, skapar god hälsa, ökar antalet småföretag och alternativa välfärdstjänster med hög tillgänglighet och god kvalitet. Att synliggöra och skapa förutsättningar för att stärka den idéburna sektorns roll samt utveckla möjligheterna för sektorn att vara en viktig aktör ökar möjligheterna att nå ett ekonomiskt, socialt och ekologiskt samhälle.

D5. Använd konsekventa benämningar

Anne-Marie Ekström, Borås, Tage Carlsson, Borås, Rose-Marie Fihn, Nol, Kim Nurmi, Stockholm, Michelle Winkel, Göta

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att benämningar ses över så att de blir konsekventa i partiprogrammet, exempelvis kring civilsamhället

Hur viktigt civilsamhället är berörs under en rubrik i partiprogrammet. Civilsamhället nämns också under andra punkter men får då ibland heta idéburen sektor, civila sektorn, idéburna organisationer mm. Dessutom finns benämningen sociala ekonomin. Önskvärt vore att benämningarna vore mer konsekventa och definierade.

D6. Idrott i partiprogrammet

Johan Storåkers, Sundbyberg, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Jonas Wedin Forsberg, Piteå, Tobias Hammarberg, Vega, Mathias Lindow, Österskär, Nina Lundström, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det tillförs en ny punkt i avsnitt 5.1 med följande lydelse: ”Idrotten är Sveriges största folkrörelse och bidrar till folkhälsa, gemenskap, fysisk och social utveckling för människor. Olika verksamheter som spontan utövning, träning och tävling samt bredd och elit är viktiga. Arrangerande av idrottsevenemang och samarbete med skolan ska uppmuntras.”

Vi anser att Sveriges största folkrörelse ska få några rader i vårt partiprogram. Det är viktigt både ur ett sakligt perspektiv, men även strategiskt då många väljare med flera är aktiva inom idrotten.

D7. Låt trossamfund dra in sina medlemsavgifter själva

Andreas Froby, Tullinge, Emanuel Alvarez, Södertälje, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Kristoffer Filipsson, Umeå, Tomas Ekermo Karlsson, Nyköping, Ulf Larsson, Västerås, Lennart Ledin, Östersund, Magnus Liljegren, Stockholm, Julius Augustus Merino, Kristianstad m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna under nästa mandatperiod ska driva frågan om att trossamfund som alla andra ideella föreningar ska ha ansvaret att driva in sina medlemsavgifter utan hjälp av staten

Statskyrkan avvecklades 2000, bättre sent än aldrig. Staten ska vara helt neutral i livsåskådningsfrågor. Dessvärre är den fortfarande inte det 13 år senare. Det är bra att vi vill avskaffa den särskilda lagen om Svenska kyrkan, enligt partiprogramsförslaget. Dessvärre finns det mer. Fortfarande hjälper Skatteverket till att samla in kyrkans medlemsavgifter, och sedan en tid har andra trossamfund samma möjlighet. Men var dras gränsen för trossamfund? Varför ska dessa få hjälp med att få in sina medlemsavgifter men inte andra ideella föreningar?

Kyrkoskatten har gjort att Svenska kyrkan kan göra det mycket svårare för människor som vill lämna kyrkan. När bidragsansökan till ungdomsorganisationer ska skickas in behövs det en årlig bekräftelse eller betald medlemsavgift för att det ska räknas som förnyat medlemskap. I kyrkans fall räcker det med att du inte meddelat i ett skriftligt dokument inskickat via snigelpost att du vill lämna kyrkan för att kyrkoskatten ska dras på deklarationen. På vilket sätt går detta att försvara med liberala eller rationella pragmatiska argument?

D8. Inga statliga bidrag till trossamfund

Rudi Mölling, Jönköping, Pär Brumark, Malmö, Björn Brändewall, Kalmar, Tobias Davidsson, Vällingby, Rebecca Bakszt Dovega, Sundbyberg, Magnus Esko, Björkvik, Edwin Hovemyr, Falköping, Christoffer Jönsson, Solna, Janne Karlsson, Linköping m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att staten slutar driva in medlemsavgiften till Svenska kyrkan och andra trossamfund

2. att statliga bidrag till trossamfund avskaffas

Trots att separationen mellan kyrka och stat formellt genomfördes 2000, finns det fortfarande starka band mellan trossamfunden och det offentliga samhället som bör brytas.

I förslaget till partiprogram (avsnitt 5.1 punkt 6) tas ett viktigt steg när man föreslår att den särskilda lagen om Svenska kyrkan ska avskaffas.

Vi menar dock att särskiljandet av stat och kyrka ska ske på ytterligare två punkter.

Varken Svenska kyrkan eller något annat trossamfund bör erhålla statlig hjälp att driva in sina medlemsavgifter. Den hjälp som trossamfunden får i dag innebär inte bara ett ekonomiskt stöd, utan underminerar även principen om att medlemskap ska baseras på återkommande bekräftande handlingar. Barn bör inte inkluderas i samfundens medlemsstatistik.

Villkoret för statligt stöd till trossamfund är enligt lagen att dessa bidrar till att upprätthålla och stärka samhällets gemensamt antagna värdegrund. I själva verket har samfunden i många fall en lära som står i konflikt med denna värdegrund, inte minst vad gäller synen på könsroller och homosexualitet. Samhällets stöd riskerar därmed att fungera kontraproduktivt i förhållande till de ideal man säger sig vilja främja. Därför bör sådant statligt stöd till trossamfund avskaffas, som motverkar gemensamma intressen.

D9. Lagstiftning mot destruktiva sekter

Jonas Olsson, Göteborg, Rose-Marie Fihn, Nol

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i partiprogrammet införs att destruktiva sekter ska förbjudas enligt lag

Vi tycker att Folkpartiet ska vara för en lagstiftning mot destruktiva sekter och grupperingar, till exempel nazistpartier. Ofta drar en sektledare för dessa grupper, med hjälp av manipulation och otillbörlig påverkan, in ofta unga männ-

iskor i sin organisation. Nuförtiden sker en stor nyrekrytering på internet. Destruktiva sekter är destruktiva i längden för alla inblandade, även för samhället, med ofta våldsbrott, hot och trakasserier som följd.

I till exempel Frankrike är det nu bara tillåtet att missionera och dela ut exempelvis flygblad som religiös organisation om man tillhör den katolska kyrkan. Sverige bör införa en i mycket liknande lagstiftning, fast inte då att bara katolska kyrkan är godkänd, men med bara tillåtelse att missionera som godkänd kyrka eller organisation.

Otaliga är de historier om de sektmedlemmar, anhöriga, familjer och vänner som lidit oerhört mycket och fått sina liv förstörda, med ibland självmord som följd, på grund av destruktiva sekter. Vi tycker att det är fel att vända de här väldigt utsatta människorna ryggen. Även den erkända föreningen FRI (Föreningen Rädda individen) som finns i Stockholm och som hjälper sektavhoppare och anhöriga menar att destruktiva sekter är emot de grundlagskyddade rättigheterna yttrandefrihet, tankefrihet och religionsfrihet.

Vi vill därför att Folkpartiet lägger till i sitt partiprogram att Folkpartiet vill införa lagstiftning mot destruktiva sekter och förbjuda dessa att till exempel sprida flygblad och att föra ut sin propaganda, bland annat via internet.

D10. Modernisera begravningsverksamheten

Mats Nordström, Täby, Andreas Froby, Tullinge, Rudi Mölling, Jönköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska verka för att utreda om begravningsverksamheten ska få utföras av fler aktörer på marknaden eller kommunaliseras

2. att Folkpartiet liberalerna ska verka för att finansieringen av begravningar sker via erläggande av kommunalskatt och ett eventuellt pengsystem till den som utför begravningen

3. att Folkpartiet liberalerna ska verka för att information om begravningar är sekulär och att det skapas en officiell hemsida för detta

Begravning innebär bland annat att varaktigt ta hand om en avliden samt de riter som kan tillhöra en begravningsceremoni. Det innebär oftast även gravsättning.

Begravningsverksamheten i Sverige har Svenska kyrkans församlingar som huvudmän, utom i Stockholm och Tranås där kommunen är huvudman.

Vid skiljandet av Svenska kyrkan från staten år 2000 så fick kyrkan behålla huvudmannaskapet för begravningar. Det är inte en god ordning att Svenska kyrkan som religiös aktör har i det närmaste en monopolställning.

Finansieringen för begravningar sker genom att Svenska kyrkan genom Skatteverkets försorg och genom tillgång till allas inkomst erhåller begravningsavgift. Det är alltså en avgift som är olika för individen beroende på inkomst. Många kommer under sin livstid att betala en stor avgift och andra inte alls. Det är alltså en konstruktion som liknar beskattning av inkomst, där alla solidariskt erlägger olika stor skatt för att betala våra gemensamma kostnader.

Den genomsnittliga begravningsavgiften är 0,22 procent för inkomståret 2013. I Stockholm är avgiften 0,065 procent. I Övre Älvdal i Torsby kommun är avgiften 0,76 procent. För en person med en inkomst på 25 000 kronor per månad innebär det att avgiften under 40 år blir 7 800 kronor för en stockholmare och 91 200 kronor för en Torsbybo. Att avgiften skiljer så mycket mellan olika församlingar och kommuner är mycket märkligt. Rimligen borde ju kostnaden för samma tjänst inte kunna skilja så mycket som fallet är i dag.

Att Svenska kyrkan har indirekt tillgång till varje svensks inkomst för begravningsavgift är inte rätt. Det bör vara så att begravningsavgiften i stället tas in via kommunalskatten. När någon bosatt i kommunen avlider ska en fastställd peng utgå till den som ska genomföra begravningen. Det kan vara Svenska kyrkan, kommunen eller någon annan. Viktigt är naturligtvis att den som ska utföra begravningar gör detta på ett värdigt och kvalitetssäkert sätt.

Det finns även andra problem med Svenska kyrkans monopolliknande ställning. På dess hemsida under rubriken ”Planera begravningen” står följande att läsa: ”Så snart prästen vet om att det ska bli en begravning …” På flera ställen talar man om möte med prästen och att prästen kan hjälpa till. Under den allmänna rubriken ”Begravning” kan läsas följande: ”Gudstjänstens djupaste ärende är överlämnandet av den som är död i Guds händer.”

Detta är alltså upplysningar vi möts av på den hemsida som har karaktären av officiell hemsida för en stor del av det svenska huvudmannaskapet för begravningar. Det vore lämpligare att skapa en officiell hemsida för begravningar utan religiösa inslag.

D

D11. Begravningsavgiften

Malin Danielsson, Skogås, Lars-Erik Aili, Nykvarn, Peter Olevik Dunder, Handen, Anders Ekegren, Solna, Jessica Ericsson, Huddinge, Mats Siljebrand, Södertälje

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att uppdra åt partistyrelsen att driva frågan om att återigen se över vilket skatteunderlag som ska ligga till grund för begravningsavgiften

Förslaget om att folkbokföring inte längre kommer att ske i församling utan i en kommun får en för kommunerna oväntad konsekvens: begravningsavgifterna blir enhetliga i hela Sverige. I stället för att, som tidigare, beräkna avgiften genom att den totala nettokostnaden för en huvudmans begravningskostnader delas med det totala skatteunderlaget för personerna bosatta inom församlingen så kommer en enhetlig begravningsavgift fastställas av Kammarkollegiet.

I dagsläget skiljer sig de begravningsavgifterna mycket åt mellan de olika länen. Den högsta ligger på ett snitt på 35 öre medan det länet som har lägst snitt ligger på 11 öre. Prognosen för den enhetliga avgiften är att den kommer att ligga runt 25 öre. En enhetlig avgift innebär i praktiken en skatteutjämning om än via en avgift. Förslaget har i skrivande stund passerat skatteutskottet och har lagts fram till riksdagen och ser ut att bli verklighet. Kommunerna har inte haft förslaget på remiss, utan bara SKL som valde att inte svara på remissen, även om det i vissa fall innebär en avgiftshöjning för kommunens invånare på 14 öre. Det finns inte heller några incitament för att hålla begravningskostnaderna nere i det nya systemet.

Ett alternativ till en enhetlig rikstäckande begravningsavgift är att man använder kommunerna som skatteunderlagsgrund i stället.

D12. Stärk stödet till sekulära samlingslokaler

Magnus Liljegren, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Boverket ges i uppdrag stödja utbyggnad av vackra sekulära samlingslokaler

2. att stödet till allmänna samlingslokaler anpassas för att möta ett ökat behov av sekulära samlingslokaler

Boverket administrerar ett stöd till allmänna samlingslokaler, vilket uppgår till 29 miljoner kronor årligen.

Allt fler människor lämnar kyrkan och lever helt sekulärt. Med detta ökar behovet av samlingslokaler som inte är präglade av religion och religiösa uttryck. Bröllop, högtids- och examensfester och inte minst begravningar är exempel på tillfällen då människor som inte är troende är i behov av samlingslokal och behovet är dessutom kraftigt ökande.

Många av de sekulära lokaler som finns i dag är i bästa fall funktionella men inte sällan torftiga till sitt uttryck. Även icke troende uppskattar skönhet och vacker arkitektur, inte minst på en högtidsdag.

Då kyrkan inte är ett alternativ behöver andra organisationer bidra i denna utveckling. Här kan Bygdegårdarnas riksförbund och andra ideella aktörer spela en viktig framtida roll. I första hand kan det handla om att utnyttja och rusta upp befintliga lokaler inom bygdegårdsverksamheten men i takt med att allt fler människor lämnar kyrkan bör även möjligheten att använda avkristnade kyrkor till sekulära möteslokaler övervägas.

D13. Ny inriktning för ideella gåvor

Gunnar Andrén, Stocksund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 3.1.2 införs att avdragsrätten för gåvor ska utgå och reformeras

Ibland uppstår principkonflikter, inte ovanligt inom skattesystemet. Viljan – visad genom riksdagsbeslutet att medge avdrag för gåva, i ett komplicerat givarsystem med maximalt 2 000 kronor per år – att stimulera enskilda bidrag till angelägen civil och ideell verksamhet resulterar en sådan. Önskar står enligt min mening i en konflikt med den grundläggande principen i beskattningen att endast avdrag för intäkternas förvärvande är avdragsgilla.

Enligt programförslaget 2013 bör avdragsrätten utvidgas. Jag är emot, av flera skäl. Folkpartiet bör anvisa en annan metod för att nå samma resultat.

De två motstående principer – och en integritetsinvändning – som måste hanteras:

1. Vid den individuella inkomstbeskattningen ska endast avdrag som är hänförliga till kostnader för intäkternas förvärvande vara avdragsgilla. Det medför att exempelvis avdragsrätt för avgift till facklig organisation inte accepteras – att göra sådan kostnad avdragsgill är att acceptera att medlemskap i facklig organisation är förutsättning för inkomsten. Med all rätt har därför denna avdragsrätt avskaffats.

Med avdragsrätt för försäkringar förhåller det sig annorlunda. Det handlar i grunden bara om förskjutningar i tiden av beskattningen av inkomst – dessutom är försäkringar en mycket liberal princip eftersom dess syfte är att sprida risker mellan olika individer och grupper.

2. Gåvor och bidrag till ideell verksamhet är en mycket angelägen verksamhet. Som liberal är det lätt att stimulera sådan oegennyttig inriktning.

Men problemet är knytningen till själva avdragsrätten vid inkomstbeskattningen. Det är svårt intill omöjlighet att logiskt argumentera för denna om man samtidigt värnar den förstnämnda principen om strikt avdragsrätt knuten till inkomstens förvärvande.

Vad vi ser är alltså två motstående och i praktiken kolliderande principer.

Integritetsinvändningen kommer sig av att bidragsmottagande organisationer, som måste godkännas av Skatteverket (!), måste ha givarnas personnummer för att dessa ska kunna göra avdrag – om de vill. Jag anser att detta strider inte bara mot integriteten att behöva lämna ut personnummer utan än mer andan i själva givandet: det ska vara glädjefyllt och besjälat av tron att man gör gott för andra, inte en del i en skattehantering.

Vad bör vi göra?

Jag skulle vilja att Folkpartiets partistyrelse inom ramen för ett reformerat skattesystem prövar några av dessa tankar, fler finns säkert.

A. Låt varje skattebetalare i sin självdeklaration styra ett belopp i den statliga och kommunala beskattningen till något givet och godkänt ideellt ändamål.

B. Låt den skattebetalare som vill betala in 500 kronor eller mer, maximerat till 2 000 kronor, till något specificerat ideellt ändamål och stimulera detta genom att knyta en sådan personlig gåva till att staten eller kommunen, landstinget eller regionen bidrar med samma belopp inom ramen för sin biståndsverksamhet.

Om vi ska ha låga skattesatser och breda skattebaser står utvidgad avdragsrätt, det må vara för räntor, konst, ideell verksamhet eller vad det vara må i motsatsställning till det övergripande målet för liberal skattepolitik.

Och av integritetsskäl bör inget givande förknippas med personnummerhantering.

Avsnitt 5.2.1 Rättstrygghet

D14. En liberal rättspolitik för ett tryggare samhälle

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Lovisa Aldrin, Halmstad, Daniel Andersson, Göteborg, Jonas Bylund, Sundsvall, Kristoffer Filipsson, Umeå, Andreas Froby, Tullinge, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Erica Närlinge, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt införs under avsnitt 5.2.1 med följande lydelse: ”Det mest effektiva sättet att förebygga brott är att öka uppklarandegraden av brottsanmälningar. Hårdare straff påverkar inte kriminalitetsnivån i samhället. Rättspolitikens fokus ska vara förebyggande arbete samt rehabilitering och återanpassning av dömda förbrytare.”

När det kommer till brott och straff tror sig politiker för det mesta veta hur man når resultat. Med det sunda förnuftet som

källa, för att citera straffrättsprofessorn Nils Jareborg, menar man att det finns ett samband mellan strängare straff och minskad brottslighet. Det sunda förnuftet är dock i det här fallet varken sunt eller förnuftigt. Därför föreslår Liberala studenter att Folkpartiets partiprogram kompletteras med en skrivning om straffens funktion och längd som bygger på humanism och vetenskap.

Straffens funktion är att avskräcka från brottslighet och därigenom förebygga detsamma. En oroväckande tendens i den allmänna debatten är dock att straffen bör höjas, inte minst för återfallsförbrytare. När man bryter ner argumenten visar det sig dock att hårdare straff saknar rationella argument. Forskningen visar att till och med en halvering av straffens stränghet inte kulle ha någon nämnvärd betydelse för kriminalitetsnivån, än mindre att hårdare straff skulle ha det. Bakgrunden är att en potentiell brottsling snarare kalkylerar med upptäcktsrisken än bestraffningsrisken. Detta visar såväl akademisk forskning (bl.a. Zimring & Hawkins 1973 samt Nagin 2013) som statens egna utredningar (SOU 2008:85).

Vad gäller återfallsrisken är det dessutom visat att ju längre tid en dömd person tillbringar i fängelse, desto större är risken att hen återfaller i brottslighet. Det politiska fokuset på hårdare straff riskerar därmed att skymma en viktig politisk diskussion om hur rehabilitering och brottsuppklaring skulle kunna fungera mer effektivt.

Lägg därtill att längre och hårdare straff tar skattemedel i anspråk som hade kunnat läggas på ett mer effektivt och mer brottsuppklarande polis- och rättsväsende. Enligt Kriminalvården kostar en intagen på anstalt med normal säkerhetsklass nästan 3 000 kronor per dygn eller drygt en miljon kronor per år. Kostnaden för regeringens föreslagna straffskärpningsreformer beräknas bli drygt en halv miljard kronor. Tänk vad dessa pengar hade kunnat användas till i stället. För att minska kriminaliteten i samhället är det därför rimligare att arbeta förebyggande och när någon väl begått brott låta fokus ligga på rehabilitering och återanpassning.

Det enda argumentet som återstår för hårdare och längre straff är hämnd. Hämnd som argument är dock en återvändsgränd eftersom straffens längd aldrig kommer upplevas som rimliga för ett våldtäktsoffer eller för föräldrarna som sett sitt barn mördat. Med hämnd som utgångspunkt kommer straffen att skärpas i oändlighet. Politiska beslutsfattare borde därför låta andra utgångspunkter styra i debatten kring straffens hårdhet.

För många brott är uppklarandegraden så låg att den anges i promille i stället för i procent. Detta borde vara Folkpartiets fokus i debatten om straffens längd och hårdhet snarare än längre fängelsestraff. Bara för att något verkar rimligt med sunt förnuft ska det inte vara det naturliga svaret för ett liberalt och kunskapsbaserat parti. Folkpartiets partiprogram borde därför ha en tydlig skrivning om straffens roll i rättsväsendet.

D15. Gemensam brottsbekämpning kräver gemensamma lagar

Andreas Froby, Tullinge, Mats Engström, Stockholm, Björn Jansson, Motala, Christer Romson Lande, Stockholm, Kim Nurmi, Stockholm, Olof Hermansson Wallentin, Vällingby, Victor Zetterman, Lund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 5.2.1 punkt 3 ändras till: ”I ett samhälle med öppna gränser krävs också starkare internationell samverkan mot brott. Det europeiska polissamarbetet Europol ska utvecklas till en europeisk polismyndighet med befogenhet att utreda gränsöverskridande brott i enlighet med en europeisk brottsbalk för gränsöverskridande brott, och åklagarsamarbetet Eurojust bli en europeisk åklagarmyndighet med rätt att bedriva förundersökningar. Gemensamma brottsregister och gemensamma polis- och insatsstyrkor bör upprättas. Innan dessa institutioner kommer på plats behövs ett gemensamt regelverk som motsvarar det som finns på nationell nivå, som brottsbalk och regler kring hur olika register behandlas och förundersökningar startas.”

Folkpartiet har länge drivit på för ett ökat polissamarbete inom EU under sloganen ”Europeiskt FBI”. Vi står helt bakom denna målsättning och tycker det är bra att partiprogramskommittén lägger fram ett förslag där denna punkt finns med. Punkten är dock otydlig vad gäller ett väldigt viktigt avseende, nämligen vilka regler och lagar dessa nya institutioner ska lyda under. Vilken brottsbalk är det som gäller då Europol utreder ”gränsöverskridande brott”? Om det inte är en gemensam lagstiftning utan nationell, i så fall vilken eller vilka? Själva betydelsen av ”gränsöverskridande brott” är ju att det berör mer än ett land. Det är även oklart hur hanteringen av brottsregister ska ske.

Därför anser vi att det med europeiska brottsbekämpande myndigheter behövs ett europeiskt regelverk och en brottsbalk som reglerar vad som är brott samt vilka straff som kan utdömas nära dessa brott begås. Vi ser att det väcker frågor kring ett behov av domstolsväsende på europeisk nivå för att också döma utifrån de gemensamma reglerna. Ett politiskt program som ska vara visionärt kan dock inte gå in i alla frågor i detalj. Det är dock viktigt att poängtera att vi anser att brottskämpande myndigheter måste följa ett enhetligt regelverk där det är utom allt tvivel vad det är som gäller för att säkra rättssäkerhet.

D16. Effektiv brottsbekämpning förutsätter effektiva poliser

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Kristoffer Filipsson, Umeå, Ulf Larsson, Västerås, Erica Närlinge, Uppsala, Kristian Persson, Växjö, Jasmin Jaziri Stenberg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 4 avsnitt 5.2.1 kompletteras med följande mening: ”En utvecklad polisutbildning ska kompletteras med forskningssatsningar på vilket polisarbete som ger resultat och förebygger brottsligheten.”

Att polisen måste bli mer synlig på gator och torg är ett vanligt krav från både vänster- och högerpolitiker. Men ingen vet hur stor effekt de synliga poliserna egentligen har på brottsbekämpning. Liberala studenter föreslår därför en särskild

D

forskningssatsning på vilken typ av polisinsatser som ger resultat i brottsbekämpningen.

Folkpartiet och Alliansen har sedan valvinsten 2006 gjort betydande satsningar på polisen. Den sammantagna bilden när Riksrevisionen (RiR 2010:23) granskade polisen för något år sedan var dock att det finns en mycket stor förbättringspotential i polisens brottsförebyggande arbete. Granskningen visade att polisen har genomfört en betydligt mindre del av det planlagda brottsförebyggande arbetet än avsett, och för det som har utförts är effekten oklar. Polisen lever enligt Riksrevisionen inte heller upp till kraven på ett problemorienterat och kunskapsbaserat arbetssätt.

En viktig förklaring till bristerna i det brottsförebyggande arbetet är att det finns relativt lite kunskap om vilka arbetsmetoder som är effektiva.

Polisens verksamhet på gator och torg utgör den ojämförligt största delen av polisens arbete. Därför borde man kunna kräva att den verksamheten bygger på vetenskap. Verkligheten är dock att polisens arbete nästan uteslutande baseras på egna erfarenheter och gamla sedvänjor. Det förekommer dessutom rapporter om att bra problemanalyser många gånger saknas i underrättelserapporter och planlagda insatser. Polisen vittnar också om att det inom polisen ofta saknas grundläggande information om hur det brottsförebyggande arbetet genomförs, hur mycket tid och kostnader som läggs ned på det och vilket resultat arbetet får.

Det är viktigt att det brottsförebyggande arbetet i så stor utsträckning som möjligt bygger på vetenskap och beprövad erfarenhet. Några resurser för sådan forskning saknas dock i relativt stor utsträckning varför sådan forskning bör främjas.

D17. Polisen ska vara allmänt finansierad via skattsedeln

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Erik Bröddén, Umeå, Kristoffer Filipsson, Umeå, Sebastian Hallén, Kalmar, Tobias Josefsson, Mjölby, Ulf Larsson, Västerås, Lennart Ledin, Östersund, Julius Augustus Merino, Kristianstad m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande skrivs in på lämpligt ställe under avsnitt 5.2: ”Polismakten är ett uttryck för det statliga våldsmonopol som är statsmaktens unika egenskap jämfört med andra sammanslutningar. Polisen ska därför vara allmänt finansierad via skattsedeln. Avgifter för polisinsatser ska inte få förekomma. Arrangörer av stora evenemang som inte följer på förhand uppställda ordningskrav ska kunna åläggas ett kraftigt vite.”

Det har blivit allt vanligare att polisen tar ut en avgift för att upprätthålla allmän ordning i samband med stora evenemang inom kultur och idrott.

Polisavgifterna aktualiserar dock en central frågeställning: Vem och hur ska vi finansiera vårt statliga våldsmonopol? Liberala studenter föreslår att utgångspunkten alltid ska vara att våldsmonopolet ska finansieras gemensamt via skattsedeln och att våldsmonopolet kommer alla likvärdigt till del.

Polismakten är ett uttryck för det statliga våldsmonopol som är statsmaktens unika egenskap jämfört med andra sammanslutningar. Polisen är auktoriserat att använda våld och tvång mot enskilda medborgare i syfte att säkerställa allmän ordning och tillförsäkra allmänheten skydd och annan hjälp. Det allmänna syftet med polisen fördunklas dock med avgifter för polisinsatser. Polisinsatsen ges intryck av att vara en tjänst som kan konsumeras och förtroendet för polismyndigheten riskerar att undermineras om polisen kan uppfattas som köpt. Polisinsatser ska därför inte betalas med avgifter.

Polisavgifterna, med den nuvarande utformningen, snedvrider dessutom evenemangsmarknaden eftersom ideella föreningar inte behöver bära poliskostnader medan exempelvis idrottsaktiebolag behöver det. Avgiftssystemet kan i praktiken innebära en subvention av ideella föreningar.

Ordningshållning vid stora evenemang är en mycket viktig uppgift och det är viktigt att arrangörerna tar sitt ansvar. I stället för att låta polisen skicka en räkning borde dock polisen eller lämplig myndighet, till exempel Länsstyrelsen, besluta om ordningshållning och lägsta miniminivå på antalet ordningsvakter m.m. Om bolaget eller den ideella föreningen inte följer detta bör bolaget eller föreningen få betala ett kraftigt vite. Skillnaden mot dagens system är att polisinsatsen inte är en tjänst man kan betala för och att bolag och ideella föreningar, med vitessanktioner som skulle överstiga polisavgifterna ges starka ekonomiska incitament att själva upprätthålla allmän ordning i samband med stora evenemang.

Avgifter för polisinsatsersätter viktiga principer ur spel och ger intryck av att polisinsatser är en tjänst att konsumera. Detta är både onödigt och orimligt.

D18. Inrätta fristående myndighet för granskning av polisen

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Daniel Andersson, Göteborg, Daniel Andersson, Linköping, Björn Brändewall, Kalmar, Kristoffer Filipsson, Umeå, Malin Hasselblad, Bandhagen, William Jelvin, Uppsala, Ulf Larsson, Västerås m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande meningar läggs till i slutet av punkt 4 under avsnitt 5.2.1: ”Tillsynen av polisen är viktig ur ett rättssäkerhetsperspektiv. Polisen kan inte förvänta ha förmåga att kritiskt granska sig själv. Därför ska en fristående myndighet inrättas med uppgiften att löpande granska polisens arbete.”

Förtroendet för rättsväsendets oberoende och opartiskhet är centralt i en rättsstat. Därför föreslår Liberala studenter att Folkpartiet fortsätter att verka för att en fristående myndighet ska inrättas med uppgift att löpande granska polisens arbete.

I flera omgångar har förslaget om en fristående myndighet med syfte att granska polisens arbete väckts. Så sent som för ett par år sedan presenterade Internutredningsutredningen (SOU 2007:5) sitt förslag till hur en sådan myndighet skulle kunna se ut. Folkpartiet har också flera gånger tagit ställning för en fristående granskningsmyndighet.

Internutredningsutredningens förslag verkar dock ha hamnat i justitieministerns papperskorg och granskningen av polisen ska enligt regeringen ligga kvar i den nationella polisen.

Att polisen ska granska sig själv är ett märkligt förfarande. Jämför man med många andra viktiga verksamheter där mycket skattepengar går åt så har man i sådana ofta en självständig tillsyn. På samma sätt som Skolinspektionen granskar skolor borde en fristående myndighet granska hur polisen uppfyller lagar och regler.

En fristående myndighet för att granska polismakten är inte heller något kontroversiellt. Flera svenska myndigheter

har tidigare förordat en sådan myndighet, bland annat Justitieombudsmannen och utanför Sveriges gränser finns flera exempel, exempelvis brittiska IPCC (The Independent Police Complaints Commission).

Även om regeringen tillfälligt har tagit ställning mot en fristående polisgranskningsmyndighet borde det vara en självklarhet för Folkpartiet att fortfarande förespråka en ordning där en myndighet inte utreder sina egna eventuella misstag och missförhållanden. Folkpartiets partiprogram bör därför kompletteras med en skrivning om behovet av en fristående myndighet med uppgift att granska polisens arbete.

D19. Befolkningsskydd vid kriser

Folkpartiet liberalerna Hallands län, Mikael Juul Sörensen, Kävlinge, Hans Pedersen Dambo, Malmö, Carina Ingelsson, Kävlinge, Camilla Mårtensen, Löddeköpinge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att det snarast behöver byggas upp en beredskapspolisorganisation

2. att Folkpartiet tar ställning för att denna organisation ska finnas i hela landet

3. att partistyrelsen ges i uppdrag att utreda frågan om införandet av beredskapspoliser

Den 2 februari 2011 startade man en av de största krishanteringsövningarna, SAMÖ-KKÖ 11.

Syftet med övningen var att öva både kort- och långsiktiga konsekvenser av en kärnteknisk olycka i form av ett radioaktivt utsläpp från ett kärnkraftverk. Övningen rörde en olycka vid kärnkraftsverket vid Oskarshamn.

Polismyndigheterna i de aktuella områdena utsattes för hårda och svåra prövningar. I många fall klarade man inte av sina åtagande på grund av resursbrist. Vid flertal tillfällen framfördes till Rikskriminalpolisen och Rikspolisstyrelsen begäran att få kalla in beredskapspolisen, vilket dock avslogs. Man lovade att bistå med personal från den så kallade nationella förstärkningsresursen Denna förstärknings är en resurs på 1 200 poliser med utbildning i ”särskild polistaktik” som används i huvudsak vid demonstrationer och insatser som innefattar stora folksamlingar då risken för allvarliga ordningsstörningar är särskilt hög.

Rikspolisstyrelsen har valt att hemligstämpla sin insats kring SAMÖ-KKÖ 11.

Rikspolisstyrelsen har för övrigt även utelämnat vad nationella förstärkningsresursen ska användas till vid allvarliga kriser i samhället, och som inte nödvändigtvis inte handlar om allvarliga störningar ur ordningssynpunkt, utan vilka uppgifter de ska bistå med för stöd till andra myndigheter, Jordbruksverket, Socialstyrelsen etc.

Med bakgrund av de realistiska scenarier där polisen och resten av samhället ställdes för hårda utmaningar föreslår vi att det snarast införs en beredskapspolisorganisation.

D20. Skyddet runt våra kärnkraftverk

Folkpartiet liberalerna Kalmar län, Mikael Juul Sörensen, Kävlinge, Hans Pedersen Dambo, Malmö, Carina Ingelsson, Kävlinge, Camilla Mårtensen, Löddeköpinge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska arbeta för att en nationell beredskapspolisorganisation snarast byggs upp

2. att partistyrelsen ges i uppdrag att närmare utreda denna fråga

Under hösten 2012 lyckades Greenpeace att ta sig in på Ringhals samt Forsmarks kärnkraftverk.

Polisen hade svårigheter med att hitta alla aktivister och på Forsmark var det aktivisterna som själva gav sig till känna efter drygt två dygn. Greenpeace visade med tydlighet att det behövs ett bättre skydd mot intrång på våra kärnkraftverk.

Detta påvisades även i den rapport Strålsäkerhetsmyndigheten överlämnade till regeringen den 18 januari 2012 (Översyn av tillståndshavarnas och samhällets förmåga att skydda kärntekniska anläggningar och transporter av kärnämnen mot antagonistiska hot).

Det har uppstått, menar vi, ett allvarligt vakuum i detta då regeringen på inrådan av Rikspolisstyrelsen samt Svenska Polisförbundet avvecklade beredskapspolisen. I varje kärnkraftverkslän med angränsande län fanns det minst 50 beredskapspoliser. Det planerades utbildningar för beredskapspolisen för bland annat just ovannämnda händelser. En av beredskapspolisens primära uppgifter var antisabotage uppdrag i skymningslägen och att kunna användas som en beredskapsstyrka.

Det gäller inte enbart skydden vid våra kärnkraftverk utan även ett mycket stort antal skyddsobjekt runt om i landet som vid en hotbild måste bevakas: hamnar, flygplatser etc.

D21. Polisens bilar

Gunnar Lantell, Köping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att polisens bilar bör vara utrustade på samma sätt som tävlingsbilar

Det är rent ut sagt otroligt att polisens bilar är rena standardbilar vad gäller säkerhet. Bilarna bör utrustas med stålramar likt de som krävs för att tävlingsköra. Det händer allt för ofta att poliser tvingas att jaga smitare i höga hastigheter. Risken är då stor att även poliserna kör av vägen eller krockar med allvarliga skador som följd.

D22. En nationell trafikbrottsenhet

Kristian Persson, Växjö, Lars Tysklind, Strömstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att få till stånd en utredning som undersöker möjligheten till inrättande av en nationell trafikbrottsenhet inom Rikspolisstyrelsen, RPS

Illegal yrkestrafik har under de senaste åren ökat kraftigt. Exempel på överträdelser är utebliven betalning av avgifter och skatter, brist på yrkestrafiktillstånd samt överträdelser mot cabotageförordningen. Andra brott är bland annat människohandel, smuggling och stölder. Med en ökad och mer organiserad brottslig verksamhet inom yrkestrafiken behövs ökad specialistkompetens och samordning inom området.

Folkpartiet bör därför verka för att få till stånd en utredning som undersöker möjligheten att under den nya samlade Polismyndigheten som träder i kraft den 1 januari 2015, inrätta en nationell trafikbrottsenhet, där exempelvis specialutbildade poliser arbetar för att effektivare förebygga trafikbrottslighet med fokus mot yrkestrafiken.

Trafikbrottsenheten bör exempelvis vara en integrerad enhet inom RPS som kartlägger och analyserar trafikbrott inom yrkestrafiken i Sverige. Trafikbrottsenheten blir då en

specialistenhet inom den samlade Polismyndigheten med inriktning mot yrkestrafikbrott och en samlad kraft inom Polisen för trafikbrottsbekämpning i Sverige.

D23. Nolltolerans mot vad?

Dietmar Gleich, Falun, Christer Romson Lande, Stockholm, Willhelm Sundman, Örebro

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 5.2.1 punkt 5 ersätta ordet ”nolltolerans” med ”kraftigt agerande”

Ordet ”nolltolerans” är inte särskild lämpat för politiska styrdokument. Det är oklart vad som menas. Vad betyder det när man förespråkar nolltolerans mot narkotika och samtidigt inte i samma dokument förespråkar nolltolerans mot mord, rån, inbrott och så vidare? Menar man bokstavligen att narkotikabekämpning otvivelaktigt alltid ska prioriteras framför att förhindra eller klara upp mord? Säkert inte. Vad man menar är att narkotikabekämpning ska ges hög prioritet men alltid vägas mot annan angelägen brottsbekämpning. Varför ska man då inte skriva vad man egentligen menar, och i stället dras med tomma floskler som dessutom ger dåliga associationer? Eller ska vi även skriva om nolltolerans mot mord i partiprogrammet? Nej – då blir det bara ännu löjligare.

D24. Drogpåverkan vid grova brott

Tommy Lundkvist, Halmstad, Anders Blomqvist, Halmstad, Dietmar Gleich, Falun, Christer Romson Lande, Stockholm, Fredrik Sneibjerg, Gustavsberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att drogpåverkan inte ska vara en förmildrande omständighet vid grova brott

Högsta domstolen har nyligen i två fall sänkt straffet från mordförsök till synnerligen grov misshandel. Motiveringen var att den dömde var berusad och att uppsåtet att döda därmed inte var klarlagt. Vi tycker inte att drogpåverkan ska vara en förmildrande omständighet när domstolen dömer ut straff.

D25. Barn som upplevt våld är våldsoffer

Maria Lundqvist-Brömster, Håknäs, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Eva Bremer, Boxholm, Linnéa Darell, Vikingstad, Rose-Marie Fihn, Nol, Marianne Fältskog, Katrineholm, Rebecka Gabrielsson, Linköping, Anne Kotavuopio Jatko, Jukkasjärvi, Nikoletta Jozsa, Järfälla m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ordet ”bevittnar” i avsnitt 5.2.1 punkt 7 ändras till ”upplever”

Begreppet ”uppleva våld” är vidare än begreppet ”bevittna våld”. Dels är det en bättre beskrivning av vad som faktiskt händer. I en familj där det förekommer våld är barnet aldrig en passiv åskådare, utan ytterligare ett offer. Vissa forskare menar att det kan vara psykiskt mer skadligt för ett barn att uppleva våld i familjen än att själv utsättas för det. Dels omfattar begreppet ”uppleva våld” också situationer där barnet inte direkt bevittnat våldet, utan på andra sätt förstått att det ägt rum.
Begreppet uppleva våld är också det språkbruk som förordas av bland andra Barnombudsmannen, Nationellt centrum för kvinnofrid och Brottsofferjourernas riksförbund.

D26. Obligatorisk utbildning om samtal med barn vid rättsprocesser

Christina Örnebjär, Kumla, Magnus Ivarsson, Kumla, Nikoletta Jozsa, Järfälla, Christian Lahesalu, Kumla, Ann-Cathrin Larsson, Örbyhus, Ulf Larsson, Västerås, Inger Lundberg, Älvsbyn, Madeleine Olofsson, Älvängen, Emil Eriksson Risve, Örebro m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 5.2.1 lägga till att samtliga som medverkar i förhör av eller med barn ska ha särskild utbildning för ändamålet

Enligt bland annat Barnombudsmannen och Stiftelsen Allmänna barnhuset riktas ofta kritik mot dem som samtalar med utsatta barn i sin profession (rättsväsende, socialtjänst etc.). Intervjuarna har inte med nödvändighet utbildning i att samtala med barn vilket gör att barnets berättelse påverkas. Detta är särskilt allvarligt när det gäller barn i en rättsprocess. Det finns forskning som pekar på att det finns könsskillnader när ombud talar för barns räkning vid en vårdnadstvist – gäller det flickor trycks det hårdare på vårdnadshavaren medan pojkars ställföreträdare riktar mer in sig på vikten av kompisar och skola. Den här skillnaden mellan könen finns inte alls när barnen själva för sin talan.
Utredningar visar också att de allra yngsta barnen (0–6 år) ofta inte blir hörda alls.

D27. Inrätta rättsvårdcentraler

Anita Jernberger, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att det inrättas rättsvårdcentraler i varje län

Inrätta rättsvårdcentraler, typ barnahus, för att stödja brottsoffer för att lindra och läka trauman som uppkommit it samband med brott.

D28. Komplettera med tjej- och killjourer

Ragnhild Källberg, Västerås, Sinikka Andersson, Västerås, Jenny Boström, Västerås, Ulf Larsson, Västerås, Johan Liljeqvist, Västerås, Helena von Schantz, Valdemarsvik

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att sista meningen i avsnitt 5.2.1 punkt 7 omformuleras till följande lydelse: ”Brottsofferjourer, kvinnojourer och tjej- och killjourer är ovärderliga komplement till samhällets stöd.”

Civilsamhällets betydelse för utsatta människor är stort. Inte minst gäller det brottsoffer. Kvinnojourerna har funnits under en längre tid och är olika fast etablerade. Vid sidan om dem har det vuxit fram tjejjourer som, precis som namnet säger, vänder sig till unga kvinnor som känner sig utsatta i någon form.

Men även killar kan känna sig utlämnade och utsatta. I Västerås startar inom kort en killjour dit unga män kan vända sig. Förhoppningsvis får denna killjour efterföljare runt om i landet.

Såväl kvinnojourer som tjej- och killjourer är ovärderliga komplement till det stöd som samhället kan erbjuda.

D29. Kvinnofriden måste säkras

Anita Lilja-Stenholm, Ängelsberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska säkerställa att Sveriges tjej- och kvinnojourer får de resurser som krävs för att genomföra en ur alla skyddsaspekter kvalitativt bra verksamhet

En av våra viktigaste liberala jämställdhets- och mänskorättsfrågor är att säkra kvinnofriden i vårt land. Strategidokument och kraftsamlingar avlöser varandra. Faktum kvarstår och är djupt oroväckande.

Ännu 2013 fortsätter övergreppen mot kvinnor! Kvinnor misshandlas fysiskt och psykiskt, våldtas, mördas och styckas. Samhällskostnaderna för detta mänskliga lidande är oerhört stora och svåra att överblicka. Det preventiva arbetet undergrävs på grund av bristande resurser och det mest förödande är att alltfler tjej- och kvinnojourer får sina verksamhetsanslag indragna eller starkt nedskurna. Förutsättningarna för att de beviljas medel till det förebyggande arbetet omvandlas till att gälla drivandet av projekt.

Att rädda liv och skydda våldsutsatta kvinnor och deras barn är inga projekt. Till detta arbete krävs personella och pålitliga finansiella resurser över tid.

D30. Vardagen för personer med skyddad identitet

Ulf Larsson, Västerås, Sinikka Andersson, Västerås, Rose-Marie Fihn, Nol, Ulrika Jansson, Västerås, Maria Jern, Falköping, Nikoletta Jozsa, Järfälla, Johan Liljeqvist, Västerås, Christina Örnebjär, Kumla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 5.2.2. läggs till en ny punkt 7 med lydelsen: ”Vardagen måste underlättas för personer med skyddad identitet. Spärrmarkering i folkbokföringsregistret innebär ökade svårigheter att för personer som lever under hot och förföljelse. Kommuner, landsting och myndigheter måste förenkla snarare än försvåra livet för brottsoffer som tvingas leva i flykt.”

Vi måste underlätta vardagen för personer med skyddad identitet. I dag innebär en spärrmarkering i folkbokföringsregistret ökade svårigheter som till exempel att få ett recept inringt av läkare, teckna abonnemang eller avtal där kreditupplysning tas på en gång, kontakter med CSN och liknande, val av husläkare eller dagisplats och skola. Det är inte rimligt att livet för de som lever på flykt ska behöva hantera sådana praktiska problem också. Samhället måste öka förståelsen och underlätta för brottsoffer vid en sådan situation.

D31. Ingen ska utsättas för hatbrott i ett rättssäkert samhälle

Christoffer Jönsson, Solna, Mats Nordström, Täby, Charly Wassberg Borbos, Täby, Richard Brodd, Göteborg, Emilia Domurat, Göteborg, Rebecca Bakszt Dovega, Sundbyberg, Anne-Marie Ekström, Borås, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Rose-Marie Fihn, Nol m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en mening med följande lydelse läggs till efter första meningen i avsnitt 5.2.2 punkt 1: ”Ingen ska utsättas för brott på grund av etnicitet, religion, sexuell läggning eller könsidentitet.”

2. att en ny punkt med följande lydelse läggs till i avsnitt 5.2.2: ”Brott mot de mänskliga rättigheterna ska aldrig accepteras. Rättsväsendet ska ha god kunskap om straffrättsregeln i brottsbalken 29 kap. 2 § punkt 7. Det ska råda nolltolerans mot hatbrott.”

Förslaget om att ”rättssäkerheten och skyddet för de medborgerliga fri- och rättigheterna behöver förstärkas” tycker vi är bra. Men vi tycker att det behöver förtydligas och anser därför att det vore positivt om Folkpartiet i partiprogrammet uttryckligen tar ställning för att ingen människa ska utsättas för brott på grund av etnicitet, religion, sexuell läggning eller könsidentitet. Men också att brott mot de mänskliga rättigheterna aldrig ska accepteras.

I brottsbalken 29 kap. 2 § punkt 7 står: ”Som försvårande omständigheter vid bedömningen av straffvärdet ska, vid sidan av vad som gäller för varje särskild brottstyp, särskilt beaktas [...]om ett motiv för brottet varit att kränka en person, en folkgrupp eller en annan sådan grupp av personer på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse, sexuell läggning eller annan liknande omständighet [...].”

D32. Ändrad bevisbörda för sexualbrott

Anna Mårtensson, Jönköping, Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Nicklas Bengtsson, Jönköping, Helena Berggren, Västerås, Eva Bremer, Boxholm, Cecilia Elving, Stockholm, Lisbet Enbjerde, Munka-Ljungby, Jessica Ericsson, Huddinge m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 2.4.1 kompletteras med att Folkpartiet liberalerna ska verka för att komplettera bevisregeln i 6 kap. 13 § i brottsbalken så att den också omfattar bristande samtycke

Det väcks i dag alldeles för få åtal för våldtäkt och alldeles för få åtal leder till fällande domar. Även om lagstiftningen är på väg att skärpas återstår problemet med en orimlig bevisbörda för åklagaren. En bevisbörda som går ut över brottsoffren.

Inte nog med att åklagaren ska visa att samtycke saknats, dessutom ska åklagaren visa att den misstänkte förstått det. Många åtal ogillas, trots att det faktiskt gått att bevisa att offret inte samtyckt, för att det inte ansetts bevisat att den misstänkte förstått att samtycke saknats.

Vi har ett förslag på en lagändring som skulle förändra rättsläget. Debatten har under lång tid handlat om ifall det ska räcka med bristande samtycke för att någon ska kunna dömas för våldtäkt. Förslag har förts fram om förändringar av de första paragraferna i kapitel 6 i brottsbalken.

Men det finns en mer framkomlig väg som inte verkar ha uppmärksammats alls, nämligen i 6:e kapitlets 13 § som reglerar bevisbördan. Av den paragrafen framgår att lagstiftaren har valt att underlätta åklagarens bevisbörda när det gäller brottsoffers ålder. Rätten kan nämligen döma den som inte insåg men hade skälig anledning att anta att den andra personen inte uppnått tillräckligt hög ålder.

Om viljan finns borde det gå alldeles utmärkt att lagstifta om en motsvarande lättad bevisbörda också avseende samtycke. Det skulle innebära att man kunde döma även den som inte insåg men hade skälig anledning att anta att den andra personen inte samtyckt till den sexuella handlingen. Med

D

andra ord skulle rätten kunna döma den som borde förstått att samtycke saknats.

Det är hög tid att ta ett nytt grepp om bevisbördan för sexualbrott och öka rättstryggheten. Vårt förslag till förändring ligger dessutom helt i linje med befintligt förslag till partiprogram där det framgår att sexualbrottslagstiftningen måste utgå från brottsoffrets rätt till sexuell integritet.

D33. Inför oaktsamhetsbrott i sexualbrottslagstiftningen

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Cecilia Elving, Stockholm, Kristoffer Filipsson, Umeå, Andreas Froby, Tullinge, Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro, Lina Nordquist, Uppsala, Erica Närlinge, Uppsala, Niklas Odelberg, Enskede m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny fjärde mening med följande lydelse införs i punkt 12 i avsnitt 2.4.1: ”En straffbestämmelse med oaktsamhetsrekvisit ska införas för att komplettera uppsåtsbrotten i sexualbrottslagstiftningen.”

Det flesta grova brott i brottsbalken har i dagsläget en oaktsamhetsreglering som fångar upp de klandervärda handlingar som, på grund av bristande uppsåt, faller utanför de centrala straffbestämmelserna. Sexualbrottskatalogen i brottsbalken saknar dock fortfarande en sådan bestämmelse, bortsett från sexuella handlingar mot barn. Bristande uppsåt, vid en handling som objektivt sett utgör våldtäkt mot vuxna, medför således inget straffansvar. Liberala studenter föreslår därför att ett oaktsamhetsbrott inför i sexualbrottslagstiftningen.

I rättspraxis har det ofta varit tydligt att många domstolars utgångspunkt vid uppsåtsbedömningen är att män är inkompetenta varelser med bristande insiktsförmåga. Detta utgör ett skolexempel på hur mannens tänkande görs till norm. Gärningsmannens perspektiv blir rättens och allt fokus läggs därmed på offrets agerande och livsstil.

Att uppställa ett oaktsamhetsrekvisit är att använda sig av en annan metod för att fastställa straffansvar jämfört med ett uppsåtsrekvisit. I stället för att gärningsmannen ska ha uppsåt och insikt i sitt handlande, räcker det med att hen borde ha insett att hen sexuellt utnyttjade en person som inte samtyckte till sex. Straffansvarsområdet för sexualbrott skulle därmed utvidgas och brottsoffrens ställning delvis stärkas. Eftersom oaktsamhetsbrottet bör anses vara lindrigare än ett uppsåtsbrott skulle en ny sådan straffbestämmelse föreskriva lägre straffsatser än de redan existerande uppsåtsbrotten.

I Norge har grov oaktsam våldtäkt funnits sedan år 2000 och det infördes efter stor debatt. Kritikerna befarade en minskad rättssäkerhet vilket dock nu i efterhand inte har kunnat konstateras.

Sänkt krav på personlig insikt och avsikt inte är inte heller detsamma som sänkta beviskrav och utgör inte en omvänd bevisbörda. I kombination med en samtyckesbaserad våldtäktslagstiftning skulle införandet av ett oaktsamhetsbrott i sexualbrottslagstiftningen vara ett stort steg framåt.

D34. Samtyckesbaserad sexualbrottslagstiftning

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Linda Nordlund, Stockholm, Erik Scheller, Stockholm, Emma Söderberg Majanen, Stockholm, Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Elisabet Abelson, Bandhagen, Lovisa Aldrin, Halmstad m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att tredje meningen i punkt 12 i avsnitt 2.4.1 ändras till följande två meningar: ”Varje människa har rätt till sexuell integritet och självbestämmande. Straffbestämmelsen om våldtäkt i sexualbrottslagstiftningen ska konstrueras med rekvisit om bristande samtycke.”

Vem får göra vad med vem?

Utgångspunkten för sexualbrottslagstiftningen borde vara varje individs rätt till personlig och sexuell integritet och sexuellt självbestämmande. I dag finns dock brister i lagstiftningen. Svensk sexualbrottslagstiftning är utformad så att varje människa anses vara sexuellt tillgänglig så länge hen inte tvingas till sex eller befinner sig i ett hjälplöst tillstånd. Detta leder till att kvinnor fortfarande uppmanas att begränsa sin frihet för att undvika att utsättas för övergrepp. Både i samhället och i domstolarna lever tanken kvar att en kvinnas kropp är lovlig för andra att ta på fram tills den punkt då hon skriker. Det är dags att sätta fokus på förövarna i stället för offren, och därför kräver Liberala kvinnor, Liberala ungdomsförbundet och Liberala studenter att ett samtyckeskrav införs i våldtäktslagstiftningen.

I likhet med Storbritannien, Irland, Kanada, Israel, Australien, Nya Zeeland, Sydafrika, Belgien samt vissa amerikanska delstater borde svensk lag utgå ifrån att det utgör en brottslig kränkning att ha sex med en person som inte vill ha sex. Detta är något som även Brottsoffermyndigheten, Barnombudsmannen, Nationellt centrum för kvinnofrid vid Uppsala universitet, Amnesty, Ecpat, Bris och Unicef Sverige med flera har förordat.

Samtyckesbaserad våldtäktslagstiftning träffar särskilt problematiken med att de flesta våldtäkter sker i hemmet. Det finns en föreställning om att ofrivilligt sex inte förekommer i parrelationer. Samtycket tas allt för ofta för givet. Studier visar dock att många våldtäktsoffer reagerar på övergreppet med så kallad ”frozen fright” – offret paralyseras och hoppas att övergreppet ska gå över. Med samtyckesbaserad våldtäktslagstiftning kan även dessa övergrepp kriminaliseras.

Varje dag ingår vi i vardagen i avtal. Allt ifrån ett godkännande av priset i matbutiken till ett handslag på mötet innebär i juridisk mening ett avtal. Borde det inte vara självklart att en så intim och emotionellt laddad handling som sex även den i praktiken ska innebära ett avtal som båda parter godkänt? Ett införande av en samtyckeslagstiftning ses dock av många som kontroversiellt. Trots att muntliga avtal i andra sammanhang är bindande tycks många ta för givet att en samtyckeslagstiftning skulle innebära skriftliga kontrakt, eller att beviskraven sänks. Det är naturligtvis inte sant. Åklagaren måste även i fortsättningen visa att gärningsmannen hade uppsåt och insikt i att ett samtycke inte fanns. Men lagstiftningen vore en tydlig signal om att sex som inte alla parter är med på är oacceptabelt. Det är dags att bryta med det urmodiga synsätt som säger att en människas kropp är tillgänglig så länge hen inte gör motstånd, och sätta fokus där det hör hemma: på förövarna. I kampen för varje människas rätt till sin egen kropp är detta ett mycket viktigt steg.

D35. Omvänd kommunarrest för gärningsmännen

Cecilia Elving, Stockholm, Elisabet Abelson, Bandhagen, Lovisa Aldrin, Halmstad, Daniel Andersson, Linköping, Magnus Hulthe Andersson, Malmö, Bonnie Bernström, Stockholm, Ewa Bertz, Malmö, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Anne-Lie Elfvén, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.4.1 punkt 12 efter fjärde meningen lägga till en ny mening med den ungefärliga lydelsen: ” I de fall av våld i nära relationer där en stark hotbild föreligger ska omvänd kommunarrest eller i grova fall omvänd länsarrest gälla för förövaren.”

2. att Folkpartiet liberalerna ska verka för att män som gör sig skyldiga till grovt våld mot kvinnor i nära relationer och som upprepat bryter mot besöksförbud obligatoriskt ska förses med elektronisk fotboja

Jämställdhetsavsnittet i ”Frihet i globaliseringens tid” är i huvudsak bra och progressivt och är ett stort steg framåt jämfört med föregående partiprogram. Men på en punkt har en viktig skrivning från tidigare partiprogram försvunnit. Det handlar om en avgörande fråga som kan rädda många kvinnors liv. Texten lyder (s. 16): ”Omvänd kommunarrest ska kunna dömas ut i grova fall av kvinnofridskränkning”.

Enligt brottsstatistik från Brottsförebyggande rådet dödas i genomsnitt 20 kvinnor varje år av en närstående i Sverige. Det utgör en femtedel av alla fall av mord, dråp eller misshandel med dödlig utgång som förekommer i landet. 17 av dessa kvinnor dödas av en man som de har eller har haft en nära relation till. Det dödliga våldet är ofta kulmen på en lång period av våld och hot riktade mot kvinnan. Samhället klarar inte av att skydda de mest utsatta kvinnorna.

År 2007 ställde sig Folkpartiet liberalernas partistyrelse bakom ett förslag från Birgitta Ohlsson om att införa omvänd kommunarrest vid grov kvinnofridskränkning. Sedan dess har ungefär 100 kvinnor i Sverige mördats av en för dem närstående man.

Nu är tiden mogen för att göra allvar av Birgitta Ohlssons utmärkta förslag från 2007. Kvinnans rätt till liv och trygghet ska gå före förövarens frihet. Vår jämställdhetsminister, Maria Arnholm, har också ställt sig bakom förslaget och vill införa fotboja och omvänd kommunarrest på försök i Göteborg, Malmö och Sollentuna. Folkpartiet i Malmö län har låtit genomföra en undersökning där Malmöbor och skåningar tillfrågats om deras syn på omvänd kommunarrest. 71 procent av de tillfrågade ansåg att det var rimligt att införa omvänd kommunarrest som en sista utväg då inga andra insatser har skyddat kvinnan från våld i en nära relation.

Så nu är det dags att Folkpartiet liberalerna på allvar driver frågan. Därför är det olyckligt att skrivningen om omvänd kommunarrest från tidigare partiprogram inte finns med förslaget ”Frihet i globaliseringens tid”.

D36. Avkriminalisera sexköp

Mikael Ståldal, Stockholm, Torbjörn S. Brandhill, Färjestaden, Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 15 under avsnitt 2.4.1 ersätts med: ”Det generella förbudet mot sexköp ska ersättas med förbud att köpa sex av den som är utsatt för tvång. Prostitution är i dag ofta en del av den gränslösa organiserade människohandeln. Prostituerade ska få skydd och stöd att gå vidare.”

Dagens generella förbud mot sexköp (BrB 6 kap. 11 §) är inte lyckat eftersom det buntar ihop de som frivilligt prostituerar sig med dem som utsätts för tvång (trafficking). Vissa hävdar att ingen prostitution är frivillig eftersom alla prostituerade är narkomaner eller har psykiska problem på grund av sexuella övergrepp i barndomen, och tycker sig därmed kunna bunta ihop alla former av prostitution. Det är ett orimligt synsätt. Dels omyndigförklarar man då de som frivilligt prostituerat sig. Dels förminskar man den kränkning som de tvångsprostituerade utsätts för genom tvånget. Det är inte rimligt att likställa regelrätt tvång i form våld eller olaga hot med narkotikaberoende och psykiska problem. Dessutom är det inte rimligt att anta att alla frivilligt prostituerade är narkomaner eller har psykiska problem, även om många av dem kanske är det.

Maxstraffet på ett års fängelse är enligt vår mening för lågt när det handlar om sexköp av någon som är utsatt för tvång.

Kampen mot trafficking bör fokusera på det tvång som offren utsätts för, snarare än på att det rör sig om prostitution.

Därför bör det generella förbudet av sexköp ersättas med ett specifikt förbud mot att köpa sex av den som är utsatt för tvång, med strängare straffskala. Här kan vi lära av Finland som har en sådan lagstiftning (förutom att straffskalan är för lindrig):

”8 § Utnyttjande av person som är föremål för sexhandel

Den som genom att utlova eller ge en ersättning som representerar ett direkt ekonomiskt värde får någon som är föremål för ett brott som avses i 9 eller 9 a § eller i 25 kap. 3 eller 3 a § att ha samlag eller företa en därmed jämförlig sexuell handling ska, om gärningen inte utgör brott enligt 8 a §, för utnyttjande av person som är föremål för sexhandel dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

För utnyttjande av person som är föremål för sexhandel döms också den som drar fördel av en ersättning enligt 1 mom. som utlovats eller getts av en tredje part genom att ha samlag eller företa en därmed jämförlig sexuell handling med en person som är föremål för ett brott som avses i nämnda moment.

Försök är straffbart.”

D37. Avkriminalisera prostitution

Gustav Olsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet driver en bred kampanj om att avkriminalisera prostitution och köp av sex

2. att det i partiprogrammet skrivs in att vi stödjer lagförslag om prostitution, då kvinnan har rätt att bestämma över sin kropp men att prostitution ska klassas som ett vanligt arbete där arbetarna betalar skatt

Eftersom att det ger individen större frihet och handlingsutrymme samtidigt som det minskar arbetslösheten är detta en bra förändring för samhället. Vi kan även se att dagens förbud inte har förbättrat tillvaron hos de som arbetade som prostituerade och det är faktiskt dags att ge kvinnan mer makt över sin kropp! Vi lever i år 2013 och det är dags att vi börjar förstå detta!

D38. Straffa inte redan socialt utsatta individer

Victor Zetterman, Lund, Rose-Marie Fihn, Nol, Andreas Froby, Tullinge, Emil Eriksson Risve, Örebro

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande text förs in i avsnitt 2.4.1 punkt 15 ”Kopplerilagstiftningen cementerar en otrygghet för många människor och måste därför reformeras.”

Den svenska sexköpslagen samt kopplerilagen har som avsikt att stävja människohandel samt göra tillvaron tryggare för de personer som är utsatta för våld.

När sexköpslagen straffar köparen och stipulerar att själva aktiviteten att sälja sexuella tjänster är laglig och fullt legitim, så slår kopplerilagen undan benen för dem som sexköpslagen är menad att skydda.

Sveriges sexarbetare är fråntagna rättigheten att arbeta i lag, de kan bli vräkta från sin bostad i och med sin yrkesutövning samt inte få registrera företag för att betala skatt till den stat som anser sig skydda dem.

Denna lag medför alltså att sexarbetare fråntas rätten till de sociala skyddsnät så som pension och sjukförsäkring. Det är inte heller lagligt att dela sina inkomster med en annan person, vilket medför att många sexarbetare inte berättar för sina nära vad de arbetar med, och därigenom löper än större risker.

Den ofrånkomliga slutsatsen av denna dubbelmoral som lagstiftningen utgör är att det som egentligen är fullt legat straffas genom att göra tillvaron osäker, göra människor hemlösa samt förhindrar dem från att ta del av den allmänna välfärden.

Det är dags att Folkpartiet liberalerna moderniserar kopplerilagen och ser till att den faktiskt riktas mot dem som ska straffas, människohandlare som inte bryr sig om mänskliga rättigheter eller värden.

D39. Sexköpslagen 2.0 – förbjud sexköp utomlands

Fatima Svanå, Halmstad, Sinikka Andersson, Västerås, Rose-Marie Fihn, Nol, Jenny Sonesson, Stockholm, Anna Steele, Tyresö, Ylva Särnmark, Ronneby, Liselotte Åkerfelt, Alingsås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det under avsnitt 5.2.2 införs en ny punkt: ”Det ska vara förbjudet att köpa sex för svenskar, även utomlands.”

Åttio procent av svenskarnas sexköp sker utomlands. Tretton år efter sexköpslagens införande är det dags att gå vidare. Vi uppmanar regeringen att följa Norges exempel och förbjuda sexköp utomlands.

Riksdagen har slagit fast att sexköp är ett brott mot mänskliga rättigheter och ett hinder för att uppnå jämställdhet. Svenskar ska inte kränka mänskliga rättigheter i Sverige, men inte heller i andra delar av världen. Det är nu hög tid att införa sexköpslagen 2.0 och ta bort kravet på dubbel straffbarhet vid sexköp utomlands. Kränkningar av mänskliga rättigheter är lika allvarliga oavsett var de sker. Svenskar ska respektera mänskliga rättigheter, oavsett var de befinner sig i världen. Den moraliska kompassen upphör inte vid Sveriges gränser.

D40. Skydda offren för trafficking

Lennart Adell Kind, Nacka, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Monika Broman, Linköping, Anita Jernberger, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 2.4.1 punkt 15 lägga till texten: ”Personer som utsatts för trafficking ska ges möjlighet att få stanna i Sverige i stället för att skickas tillbaka till sitt hemland.”

Handeln med kvinnor och unga flickor inom sexindustrin är den allra vidrigaste bieffekten av globaliseringen. Ett sätt att ge offren för sexhandeln en framtid är att se till att de inte skickas tillbaka till den miljö och de människor som utsatte dem för övergreppet från början. Att få offren att vittna, genom att ge dem skydd, är också det effektivaste sättet att krossa den organiserade brottslighet som står bakom handeln.

D41. Skadestånd via staten

Mikael Ståldal, Stockholm, Gunnar Lantell, Köping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att första meningen i punkt 8 under avsnitt 5.2.1 ändras till: ”Skadestånd som döms ut i samband med brott enligt brottsbalken ska utbetalas i förskott av staten, som sedan återkräver beloppet av den dömde.”

I avsnitt 5.2.1 punkt 8 föreslås det att skadestånd som döms ut i domstol ska utbetalas i förskott av staten.

Det är en alldeles utmärkt idé när det gäller till exempel misshandel och våldtäkt.

Vi tror dock inte att det är någon bra idé när skadestånd döms ut i civilrättsliga tvister. Och inte heller när det gäller immaterialrättsintrång (som ibland är straffrättsligt).

Det hade väl inte varit särskilt lyckat om svenska staten betalat ut flera miljoner kronor i skadeståndsförskott till diverse stora film- och skivbolag efter Pirate Bay-rättegången?

Därför bör punkten förtydligas.

D42. Nämndemän ska inte utses av politiska partier

Folkpartiet liberalerna Södermanlands län, Niklas Frykman, Eskilstuna, Sinikka Andersson, Västerås, Pernilla Bergqvist, Märsta, Linus Björk, Eskilstuna, Gunilla Borg, Nyköping, Eva Bremer, Boxholm, Ewa Callhammar, Katrineholm, Adam Cwejman, Göteborg m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 5.2.1 punkt 9 ges lydelsen: ”Nämndemannasystemet ska reformeras och rekryteringen breddas genom bättre villkor och utbildning. Den dömande makten ska vara skild från den politiska makten, och nämndemännen ska därför inte rekryteras via de politiska partierna. Nämndemän ska finnas i första instans.”

Nämndemännen fyller en viktig funktion som representanter för det allmänna rättsmedvetandet. Att låta de politiska partierna stå för tillsättandet begränsar dock möjligheten att rekrytera. Partiernas medlemskår är inte representativ för befolkningen. I Norge har man ett nämndemannasystem som inte tillsätts genom de politiska partierna. Genom att skilja nämndemännen från de politiska partierna öppnas möjligheten för intresserade att delta i rättssystemet, befolkningen

speglas bättre och alla misstankar om politisering av domstolar försvinner.

D43. Nämndemän ska representera alla medborgare

Folkpartiet liberalerna Nacka, Birgitta Berggren Hedin, Saltsjö-Boo, Erik Nordman, Solna, Lina Nordquist, Uppsala, Lene Polteg, Kalmar, Monica Brohede Tellström, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 5.2.1 punkt 9 ges lydelsen: ”Nämndemannasystemet ska reformeras och rekryteringen breddas genom bättre villkor och utbildning. Den dömande makten ska vara skild från den politiska makten, och nämndemännen ska därför inte rekryteras via de politiska partierna. Nämndemän ska finnas i första instans.”

Det är viktigt att behålla medborgarrepresentation i form av nämndemän i domstolarnas första instans. Men om detta system fortsatt ska kunna fylla sin funktion behöver de politiska partiernas nomineringsrätt avskaffas. I ett modernt Sverige bör avståndet mellan politik och rättsväsende vara tydligt. Det nuvarande nära förhållandet har starkt bidragit till att hela nämndemannafunktionen misstänkliggörs och därmed riskerar att förlora sin funktion av representativ och opartisk medborgarmedverkan i rättsväsendet.

D44. Nämndemännens villkor

Annica Bergendal, Vänersborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för en översyn av nämndemännens villkor, i enlighet med motionen

Jag har suttit vid tingsrätten i Vänersborg denna mandatperiod och inte fått någon höjning av arvodet. Är det rimligt att ha samma arvode hela mandatperioden?

Är det varje partis ansvar att nämndemän från respektive parti sköter sitt uppdrag? Om en nämndeman inte kan sköta sitt uppdrag, måste ju någon annan från detta parti överta uppdraget.

Bör det finnas några regler hur många uppdrag en nämndeman får ta på sig? Jag menar så att det inte blir en skev fördelning.

Ska det inte finnas någon fortlöpande utbildning av nämndemän som bekostas av staten. Vi är ju i statlig tjänst, då ska väl staten bekosta fortlöpande utbildning? Det kostar ju pengar till exempel om vi ska göra studiebesök någonstans och vi skulle behöva sova över på något ställe. Vi kanske också behöver bjuda in någon som informerar om något.

Jag tycker att det vore bra om alla nämndemannaföreningar hade så mycket pengar att man kunde göra detta. Också att vi som är nämndemän har möjlighet att göra detta under veckan. Ett praktiskt exempel om vi skulle vilja göra ett studiebesök på en tingsrätt låt oss säga Norge, så måste det göras möjligt under veckan. Om någon har ett annat arbetssätt så måste vi ju se det i praktiken.

D45. Skärpta straff

Folkpartiet liberalerna Södermanlands län, Niklas Frykman, Eskilstuna, Ewa Callhammar, Katrineholm, Rose-Marie Fihn, Nol, Sebastian Hallén, Kalmar, Gunnar Lantell, Köping, Mattias Lönnqvist, Sundbyberg, Mathias Sundin, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 5.2.1 punkt 10 lägga till en ny mening: ”Straffrabatten och den automatiska tvåtredjedelsfrigivningen ska avskaffas.”

Brott ska inte löna sig. Den som kränker en annan människas liv, frihet eller egendom ska veta att det leder till konsekvenser.

Det finns också kvantitativa studier som sammanställts av Alexander Tabarrok vid George Mason University som bekräftar vad sunt förnuft, intuition och logik säger: att längre straff leder till lägre brottslighet. Dels innebär skärpta straff ett större negativt incitament för den enskilde, dels innebär det att det tar längre tid innan en dömd brottsling kan återfalla i brott.

Under strafftiden ska den enskilde självklart få all hjälp att återgå till ett laglydigt produktivt liv. Även här kan en längre strafftid bidra till att rehabiliteringen får effekt.

Ett bra första steg vore att ta bort de nedsättningar av straffsatserna som finns i form av straffrabatter och automatisk frigivning vid två tredjedelar av strafftiden.

D

D46. Slopa straffrabatter

Rasmus Orsén, Linköping, Magnus Esko, Björkvik, Rose-Marie Fihn, Nol, Rickard Malmberg, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för en striktare straffpolitik och motverka straffrabatter för alla individer, oavsett ålder

I dag kan individer som begår grova brott erhålla så kallade straffrabatter, det vill säga att de till exempel på grund av sin höga eller låga ålder får ett kortare fängelsestraff (eller kanske inget straff alls) för det brott som de begått.

Att man ska bli oskyldigförklarad till ett brott på grund av att man innehaver en viss ålder är absurt. Vi har lagstiftat om en straffmyndighet vid 15 års ålder i Sverige och det är från och med straffmyndighetsålderns första dager som alla som begår brott bör behandlas på lika villkor i brottsbalken. Oavsett dessas ålder.

Med denna motion åsyftas att slopa alla påtänkta och redan existerande straffrabatter för att skapa ett jämlikt och mer rättvist rättssystem.

D47. Åtalseftergift

Gunnar Lantell, Köping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att åtalseftergift för återfallsförbrytare ska tas bort

Det är på tok att notoriska kriminella kan få åtalseftergift för så kallade mindre förseelser. I stället bör samtliga åtalspunkter summeras så att straffen blir längre. Det ska inte löna sig att begå brott. En fängslad person begår inga brott.

D48. Mera bojor och mindre fängelse

Markus Forslund, Stockholm, Pär Brumark, Malmö, Erica Närlinge, Uppsala, Lene Polteg, Kalmar, Magnus Simonsson, Enskede gård

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för större användning av fotbojor och husarrest kombinerat med utbildning och arbete för brottslingar i början av sin karriär

Våra fängelser är en oas för kunskapsutbyte och nätverkande mellan kriminella.

Det bästa vi kan göra för en person som är på väg in i en kriminell bana är att placera denna person med andra som har ett bra och utvecklat nätverk i den branschen. Med andra ord i fängelse.

Vi har som mål att minska antalet brottslingar och brott. Därför bör vi arbeta mer med metoder där de kriminella inte får möjlighet att lära av varandra. Där de inte har möjlighet att nätverka och skapa sig bättre kunskaper om hur man gör brott.

Speciellt gäller detta brottslingar som aldrig suttit i fängelse och som inte är direkt farliga för samhället.

För att hindra dessa personer från att nätverka bör vi arbeta mycket mer med fotbojor och husarrest, kombinerat med utbildning, arbete och när så krävs terapi.

D49. Inför ett nationellt huliganregister

Magnus Liljegren, Stockholm, Inger Fogelklou, Bromma, Lennart Ledin, Östersund, Björn Ljung, Stockholm, Thomas Olofsson, Luleå, Stefan Sköld, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ett nationellt huliganregister ska inrättas

De stora folksporterna fotboll och ishockey engagerar en stor del av landets befolkning. Många är också intresserade av lagen i allsvenskan och av svenska fotbollslandslaget. Men det är inte bara fotbollssupportrar som lockas utan även en svans av våldsverkare och huliganer med våld och kriminalitet som primärt intresse.

Det arbete som klubbarna gjort för att själva stävja problem med våld och kriminalitet kopplat till framför allt fotboll har visat sig tandlöst och otillräckligt. Till stor del beroende på att klubbarna helt enkelt inte vet vilka huliganerna är, trots att polisen redan i dag har kännedom om detta.

Att huliganer får härja fritt på och i anslutning till landets fotbollsarenor är oacceptabelt. Våld och hot mot ledare, spelare och andra supportrar är ett hot mot demokratin i sig. Detta motiverar också extra ordinära insatser. Därför behövs ett nationellt huliganregister med syfte att överföra information från polisen till berörda klubbar.

D50. Intagna med missbruksproblem

Nikoletta Jozsa, Järfälla, Anders Bengtsson, Järfälla, Richard Brodd, Göteborg, Rose-Marie Fihn, Nol, Ragnhild Källberg, Västerås, Peter Kjällkvist, Solna, Ulf Larsson, Västerås, Mattias Lönnqvist, Sundbyberg, Andreas Norstedt, Järfälla m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ska besluta om att lägga till ”och intagna med missbruksproblematik” i avsnitt 5.2.1 punkt 11 så att den lyder: ”Kriminalvården ska präglas av tydlighet och humanitet. Förhållandena för de psykiskt störda intagna och intagna med missbruksproblematik måste förbättras. Alla fängelsedömda som behöver det ska erbjudas behandling för att bryta ett destruktivt beteende, och ska också få möjlighet att lära sig ett yrke.”

Tillägget ovan skulle bidra till att de som är dömda och har ett missbruk kan få nödvändig vård och stöd när de döms till fängelsestraff. Detta skulle dels bidra till ett värdigare liv för missbrukaren men också till att missbruket upphör och risken för återfall till brottslighet minskar när personen har avtjänat sitt straff.

D51. Kriminellas användning av illegala vapen

Mathias Sundin, Norrköping, Pär Löfstrand, Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska för att åtgärderna mot vapenbrottslighet bör inriktas på kriminellas användning av illegala vapen snarare än mot laglydiga personers innehav av legala vapen

Sverige har en av den demokratiska världens mest restriktiva vapenlagstiftningar. Genom hårda krav på den som beviljas licens och hårda förvaringskrav för att förhindra att vapen genom stöd kommer i orätta händer ska kriminell vapenanvändning förhindras. Det är en rimlig ordning. Det är bra.

Jakt och skytte är utbredda och populära fritidssysselsättningar som samlar hundratusentals utövare. Samtidigt som det är viktigt att lagstiftningen är effektiv när det gäller att bekämpa brott är det också viktigt att den inte i onödan innebär restriktioner för skötsamma människor.

Vapenlagstiftningen har skärpts vid sju tillfällen under den senaste 25-årsperioden. Åtgärderna har, med några få undantag, enbart inriktat sig mot laglydiga jägare och skyttars innehav av legala skjutvapen. Dessa åtgärder har inneburit tydliga begränsningar, byråkrati och kostnader för de skötsamma personer som innehar eller önskar inneha skjutvapen. Skärpningarna har motiverats av risken att legala vapen används vid brottslighet. Det är dock tveksamt om åtgärderna varit ändamålsenliga.

Forskningen visar entydigt att legala eller tidigare legala (det vill säga stulna) vapen väldigt sällan kommer till brottslig användning. Dr Björn Hagelin (fd Sipri) har exempelvis undersökt ursprunget av de vapen som faktiskt användes vid kriminell verksamhet och fann att mindre än två vapen av legalt ursprung (läs: stulna) årligen används vid grov brottslighet (eller försök eller förberedelser till sådan). Detta ska ställas i relation till att det i Sverige finns cirka 1,8 miljoner legala skjutvapen.

I en nyligen presenterad utredning (”Skärpningar i vapenlagstiftningen”) föreslogs trots detta ytterligare långtgående restriktioner för legalt vapeninnehav. Bland annat föreslogs de facto, genom förbud mot de vapentyper som används, förbud mot tre skyttegrenar, k-pistskytte och de två gevärsgrenarna inom det dynamiska skyttet. Ser man till den statistik och forskning som finns tillgänglig (Hagelin 2012) finner man samtidigt att något vapen med legalt civilt ursprung av de typer som föreslås förbjudas aldrig någonsin använts vid något fall av grov brottslighet. Åtgärderna kan därför inte väntas ha någon effekt på brottsligheten men innebär att de cirka 3 000–4 000 idrottsmän och kvinnor som utövar grenarna tvingas lägga ner sin idrott. Det är inte rimligt.

Forskningen visar i stället att de vapen som används av kriminella i stället nästan uteslutande består av vapen som smugglats in från Östeuropa (Se exempelvis Brå 2012: Brottslighet och trygghet i Malmö, Stockholm och Göteborg). Åtgärder mot smuggling, liksom kännbara påföljder mot den som begår brott med skjutvapnen, kan därför antas ha stor inverkan på brottsligheten samtidigt som de inte innebär några olägenheter för landets 620 000 jägare och skyttar.

D52. Avskaffa möjligheten att förlänga fideikommiss

Stefan Saläng, Älta, Lennart Adell Kind, Nacka, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att lagen om avskaffande av fideikommiss ska ändras så att möjligheten till ytterligare förlängningar av existerande fideikommiss upphör

Björn af Kleens bok ”Jorden de ärvde” visar tydligt att den nuvarande möjligheten att undantagsvis få giltigheten av ett fideikommiss förlängt saknar all förankring i nutiden. Enligt 6 § i lagen om avskaffande av fideikommiss kan regeringen med hänvisning till kulturhistoriskt intresse och andra särskilda skäl medge förlängning. Folkpartiet bör verka för att denna paragraf snarast avskaffas.

D53. Avskaffa danstillståndet

Mathias Sundin, Norrköping, Lovisa Aldrin, Halmstad, Per Altenberg, Sollentuna, Emanuel Alvarez, Södertälje, Sandro Banovac, Södertälje, Henrik Bergquist, Stockholm, Carina Boberg, Linköping, Eva Bremer, Boxholm, Pär Brumark, Malmö m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att kravet på tillstånd för att anordna offentlig danstillställning avskaffas

Mellan 1920- och 1940-talen pågick en debatt i Sverige om dansens påverkan på människorna, det så kallade dansbaneeländet. Dansen ansågs fördärva ungdomarnas moral och leda till våld och kriminalitet. Det var då kravet på ett tillstånd för att arrangera offentliga danstillställningar fördes in i ordningslagen. Där finns det kvar, än i dag.

Det innebär att om gästerna på en bar, utan danstillstånd, börjar dansa så måste dansen avbrytas, annars riskerar ägaren att få böter och indraget alkoholtillstånd.

Danstillståndets försvarare har bland annat anfört att det är välkänt att det vid danstillställningar ofta kan uppkomma bråk som kräver polisingripande och att stora danstillställningar kan leda till trafikproblem. Även om ordvalen vittnar om en annan tidsanda är det naturligtvis riktigt att bråk och polisingripanden är vanliga i krogmiljö. Av bland annat det skälet har vi en restriktiv alkohollagstiftning och en mängd olika tillstånd för dem som vill bedriva till exempel en nattklubb. Att tillståndsbelägga själva dansen känns både märkligt och omodernt.

Det är också begripligt att tillstånd krävs för att genomföra manifestationer och andra offentliga tillställningar på gator och torg. För att anordna sådana aktiviteter, oavsett om de inbegriper dans eller ej, på offentlig plats kräver ordningslagen redan att man har tillstånd. För danstillställningar fordras dock tillstånd även om tillställningen inte äger rum på offentlig plats. Risken att oreglerat dansande kan komma att störa trafiken får i sammanhanget betraktas som minimal.

Att avskaffa danstillståndet skulle även leda till mindre regler och minskad administrativ börda för restauranger och andra näringsidkare.

D54. Civiläktenskap

Perallan Orrbeck, Ulricehamn, Birgit Andersson, Vegby, Daniel Andersson, Göteborg, Jan-Olof Blomster, Björkvik, Peder Danesved, Ulricehamn, Rebecca Bakszt Dovega, Sundbyberg, Roland Eriksson, Timmele, Andreas Froby, Tullinge, Niklas Frykman, Eskilstuna m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att äktenskapet i juridisk mening blir civilrättsligt

När staten i dag delegerar vigselrätt till kyrkor och samfund är det en form av myndighetsutövning. En allmän rättsuppfattning i ett modernt samhälle är att myndighetsutövning endast kan utövas av offentliga organ.

Statlig vigselrätt för vissa kyrkor och samfund innebär en form av diskriminering av de trossamfund som av någon anledning inte får denna vigselrätt, vilket i sin tur gör att staten inte uppträder neutralt mellan olika religiösa uppfattningar.

Att delegera myndighetsutövning till kyrkor och samfund är inte förenligt med kravet att staten inte ska ha någon åsikt i religiösa frågor.

Svenska kyrkans tidigare monopol på att viga människor i Sverige var ett uttryck för kyrkan som statens lydiga tjänare. När sedan andra samfund fick samma rätt var det endast en förlängning av detta synsätt – en numera helt förlegad syn.

För att staten ska uppträda neutralt och inte delegera myndighetsutövning till kyrkor och samfund är det naturligt att juridiskt införa ett civiläktenskap där kyrkors och samfund rätt att på delegation från staten förrätta juridiskt bindande vigselceremonier upphör.

Det är upp till brudparet om den civilrättsliga registreringen är en traditionell vigsel eller en ren formalitet. Vissa brudpar kommer efter registreringen att gå till kyrkan, missionshuset, moskén eller synagogan för att dela sin glädje med släkt och vänner och låta de ömsesidiga löftena välsignas genom kyrkans eller samfundets ceremonier.

D55. Ta bort vigselförrättares rätt att diskriminera

Markus Forslund, Stockholm, Eva Bremer, Boxholm, Rose-Marie Fihn, Nol, Andreas Froby, Tullinge, Inger Gran, Sundbyberg, Tobias Josefsson, Mjölby, Ragnhild Källberg, Västerås, Lennart Ledin, Östersund, Ann-Charlotte Lindner, Kristianstad m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att vigselförrättare som nekar att viga par efter godkänd hindersprövning ska förlora sin vigselrätt

Det är inte och kommer aldrig vara acceptabelt att det i myndighetsutövning tillåts att människor diskrimineras. Alla oavsett livsåskådning ska om de får förtroendet av staten att utföra en myndighetsutövning följa principen om allas lika behandling enligt regeringsformen.

När giftasbalken ändrades för att även människor av samma kön skulle få rätt att vigas infördes ett undantag av denna regel för religiösa vigselförrättare som innebär att de kan neka att genomföra denna myndighetsutövning trots att ett par genomgått hindersprövning.

Det är inte acceptabelt att olika regler gäller för myndighetsutövning beroende på livsåskådning och därför bör detta undantag tas bort så att den vigselförrättare som nekar att genomföra en vigsel efter godkänd hindersprövning förlorar sin vigselrätt.

Ett ytterligare skäl till detta är att denna lagstiftning strider mot diskrimineringslagstiftningen.

D56. Liberal syn på skuldsatta

Per-Åke Fredriksson, Gävle, Hans Backman, Hofors, Pär Brumark, Malmö, Marcus Claesson, Mölndal, Pär Ekström, Göteborg, Jan Ertsborn, Falkenberg, Sebastian Hallén, Kalmar, Jan Jönsson, Skärholmen, Haralampos Karatzas, Norrköping m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i enlighet med landsmötets beslut från 2011 om att liberalisera skuldsaneringslagen skriva in i partiprogrammet Folkpartiet liberalernas uppfattning om vilka möjligheter överskuldsatta ska ha för att kunna bli fria från sina skulder och komma igen, samt att partistyrelsen får i uppdrag att formulera denna text

Vilken syn har Folkpartiet liberalerna på människor som drar på sig skulder som de inte klarar av? I det föreslagna partiprogrammet står det inget ting om överskuldsättning, trots att det är ett växande problem i vårt samhälle. Landsmötet 2011 beslutade att partiet ska verka för en förändring av nuvarande skuldsaneringslag som är bland de strängaste i västvärlden och som snarare bidrar till att stjälpa än hjälpa människor i svårigheter. Beslutet var att Folkpartiet liberalerna ska verka för att nuvarande lagstiftningen ändras så att skuldsanering ska vara aktuell om skulderna inte kan betalas inom ”de närmaste åren”, det vill säga inom fem år, samt att lagstiftningen ändras så att betalningstiden av skulder när man beviljats skuldsanering ska vara tre år.

Hela tanken bakom detta beslut var att det är bättre för samhället att människor kan komma tillbaka än att de blir fastlåsta i utanförskap på grund av skulder som de aldrig kommer kunna betala igen. Att hjälpa överskuldsatta människor tillbaka till ett normalt fungerande liv (då de flesta slås ut på grund av skulderna) ger samhällsekonomiska vinster. Dels genom inbesparade bidrag i socialförsäkringssystemen till personer som kan komma ur sin skuldfälla, dels genom att dessa personer kan bli återigen vanliga löntagare eller företagare som kan tjäna sin egen försörjning och betala skatt. I sammanhanget ska man komma ihåg att de personer som har suttit i den så kallade skuldfällan i många år är i mycket stor utsträckning långtidssjukskrivna, arbetslösa och förtidspensionerade. De tunga skulderna gör att dessa har svårt att komma tillbaka till arbetsmarknaden och därmed blir kvar i utanförskap.

Det lämpar sig kanske inte att i ett partiprogram ha konkreta förslag på revidering av lagtexter. Däremot partiets uppfattning om vilka möjligheter det ska finnas för överskuldsatta att komma igen bör finnas med. I globaliseringens tid när internationella kreditmarknaden snarar främjar överskuldsättning än motverkar den måste det finnas liberala svar för dem som ser hela sin framtid raseras under tyngden av skulder.

D57. Rätten till umgänge

Maria Lundqvist-Brömster, Håknäs, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Rose-Marie Fihn, Nol, Anne Stenlund, Arnemark

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för en översyn av 2006 års lagändring om umgängesrätt för andra än föräldrar

I 6 kap. 2 § föräldrabalken anges att det är barnets bästa som ska vara avgörande för alla beslut om vårdnad, boende och umgänge. barnets egen vilja ska också beaktas med hänsyn till barnets ålder och mognad. Ett barns behov av umgänge tillgodoses inte bara av föräldrarna utan även av andra personer som står barnet nära. I den kretsen ingår mor- och farföräldrar. Tyvärr finns det barn som hindras från denna kontakt. År 2006 förändrades föräldrabalken så att socialnämnden kan föra talan om umgängesrätt även för andra än föräldrar. Trots denna lagändring finns det barn som inte fått rätt till detta umgänge. Det har visat sig att socialnämnderna runt om i landet har varit restriktiva med att föra talan om umgänge med mor- och farföräldrar och det saknas prejudicerande domar. Detta talar för att det är angeläget att göra en översyn av utfallet av denna lagförändring från 2006.

D58. Erbjud gratis faderskapstest vid födseln

Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Rose-Marie Fihn, Nol, Tommy Lundkvist, Halmstad, Anne Stenlund, Arnemark

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det under avsnitt 2.4.2 läggs till en ny punkt: ”Alla ska ha samma rätt att veta om de är biologiska föräldrar. Inför obligatoriskt erbjudande om gratis faderskapstest vid födseln.”

Det finns många argument för att införa faderskapstest direkt på BB.

Vi vet att barn har ett starkt behov av att veta sina biologiska rötter. Det finns åtskilliga exempel på adopterade ungdomar och unga vuxna som gör allt i deras makt för att ta reda på sitt biologiska ursprung. Inte för att föräldrarna inte duger som föräldrar, utan för att just utröna biologiska likheter och olikheter: hitta sina biologiska rötter.

En kvinna behöver på grund av biologin aldrig tvivla på sitt biologiska moderskap. En man kan aldrig veta. I vissa fall kan säkert denna osäkerhet leda till sämre förutsättningar för barn och pappa att knyta an till varandra.

Många män skulle gärna vilja utföra faderskapstest men vågar inte begära det av rädsla för att förstöra relationen och tilliten i parrelationen, speciellt under den ansträngda period som graviditet och förlossning innebär för paret eller familjen.

Ett enkelt faderskapstest borde vara en självklarhet i vårt moderna samhälle där tekniken är tillgänglig och den individuella sexualiteten är fri.

Med ett faderskapstest försvinner all osäkerhet och pappans roll gentemot barnet stärks. Den nyblivna pappan kan var helt säker på sitt faderskap och får lättare att knyta an till sitt barn och lättare att känna ansvar för dess uppväxt och välbefinnande.

D59. Stärk regelverket kring jäv

Markus Forslund, Stockholm, Agneta Isacsson, Stockholm, Thomas Lindsten, Ljungbyholm, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för hårdare krav på att jäv inte får förekomma på myndigheter

Under debatten om upphandling av vaccin mot svininfluensan har vi sett hur mycket en myndighet kan förlora i trovärdighet när misstanke om jäv uppstår.

Det är inte acceptabelt att en myndighet hänvisar till att en kompetens inte finns inom Sveriges gränser och att myndigheten därför låter expertkompetens med starka band till en bransch eller företag utreda om insatser som den branschen eller det företaget kommer att tjäna stora summor på.

Speciellt inte när upphandlingar görs i mångmiljardklassen av skattebetalarnas pengar.

Regelverket kring jäv bör därför skärpas ytterligare så att myndigheter även måste söka efter kompetens utanför Sveriges gränser för att minska risken för jäv.

D60. Översyn av överförmyndarorganisationen

Barbro Westerholm, Stockholm, Richard Brodd, Göteborg, Anne Kotavuopio Jatko, Jukkasjärvi, Lina Nordquist, Uppsala, Niki Westerberg, Saltsjö-Boo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska ta initiativ till en översyn av överförmyndarorganisationen och därmed sammanhängande verksamhet

Under lång tid har brister när det gäller den verksamhet som god man, förvaltare och överförmyndare samt överförmyndarnämnd bedriver. Det är allvarligt eftersom dessa har att tillvara ta intressen för personer med särskilt skyddsbehov. Här några av problemen:

Överförmyndaren har att kontrollera hur godemännen och förvaltarna utövar sin verksamhet. Kontrollen är en statlig verksamhet men överförmyndarna utses av kommunerna. Det förhållandet skapar risk för jäv, till exempel om den gode mannen eller förvaltaren för sin huvudmans räkning har en tvist med kommunen.

Trots att överförmyndaren många gånger har att handlägga komplicerade ärenden krävs ingen särskild kompetens för att bli överförmyndare.

Den kommunale tjänsteman till vilken vissa av överförmyndarens uppgifter kan delegeras, ska däremot ha den kompetens som behövs, men det anges inte vad som menas med detta.

Överförmyndaren har inflytande över utseendet av godemännen och förvaltarna men ska samtidigt också kontrollera dem, vilket innebär dubbla roller för överförmyndaren.

Riksrevisionen påtalade 2009 brister i länsstyrelsernas tillsyn av överförmyndarna. Viss förbättring har skett men fortfarande föreligger problem på sina håll.

Mot bakgrund av detta bör en översyn överförmyndarorganisationen och därmed sammanhängande verksamhet genomföras.

D61. Gode män och förvaltare

Gudrun Wallman, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska ta initiativ till en rikstäckande översyn över gode mäns och förvaltares uppdrag i syfte att förbättra för de ytterst svaga i vårt samhälle

Överförmyndarnämnden ansvarar för gode män och förvaltare. Själva tanken att ideella krafter ställer upp och stöder människor som behöver hjälp och stöd mot en blygsam ersättning på cirka 10 000 kronor per år är både humanitär och nödvändig. Arvodena borde dock höjas, tycker jag.

Tyvärr har vårt samhälle hårdnat, och systemet vacklar. Svårigheter att få tag på dessa ideella krafter har minskat. Det finns de som är ställföreträdare för 50 personer, och då handlar det inte längre om idealism. Dessutom har grupper med svår problematik ökat i antal. Svårt psykiskt sjuka och även gravt drogberoende bor i egna lägenheter och har svårt att klara sin ekonomi, där andra saker än hyra och mat blir prioriterat. Många i behov av förvaltare hotar denne, och det har även förekommit misshandel. Till denna grupp är det ytterst svårt att hitta förvaltare av förklarliga skäl. En hotad förvaltare har inte rätt att lämna sitt uppdrag förrän ny förvaltare utsetts. Detta är naturligtvis både orimligt och ovärdigt. Den här gruppen behöver personal, som är utbildade i bland annat psykiatri. De hamnar mellan stolarna och det händer att de inte får någon hjälp förutom det som Socialtjänsten kan erbjuda. Nämnas kan, att i Finland har man löst detta med utbildade tjänstemän med statlig lön.

D

D62. Språkliga synpunkter

Johan Strandberg, Saltsjö-Boo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att under avsnitt 5.2.1 punkt 2 de fem första orden i den tredje meningen bör ersättas av ”Brottsbekämpningen bör förenas”

2. att under avsnitt 5.2.1 punkt 1 den sista meningen ersätts av: ”Inom polis-, domstols- och fängelseverksamheten behövs icke-offentliga aktörer och mer av ekonomiska incitament så att fler brott klaras upp och handläggningstiderna kortas.”

3. att under avsnitt 5.2.1 punkt 4 de två sista orden i den första meningen ersätts av till exempel ”varje kommun” eller ”varje län”

4. att under avsnitt 5.2.1 punkt 5 ordet ”och” i den första meningen ersätts av ”eller” samt att ordet ”också” tas bort

5. att under avsnitt 5.2.1 punkt 7 ”rättsväsende” ersätts av ”rättsväsen”

6. att avsnitt 5.2.1 punkt 9 tas bort

7. att under avsnitt 5.2.2 punkt 5 den första meningen ersätts av till exempel: ”Kameraövervakning minskar brottsligheten.”

8. att under avsnitt 5.2.2 punkt 5 de två sista orden tas bort

9. att avsnitt 5.2.2 punkt 6 tas bort

Vad som menas under avsnitt 5.2.2 punkt 6 borde klargöras. Ska alla få tillgång till företagens kunddatabaser?

Under avsnitt 5.2.1 punkt 1 fastslås att endast staten ska bekämpa brott. En fördel vore dock ett ökat inslag av icke-

offentliga aktörer. Försvinner inte det statliga monopolet eller bristen på ekonomiska incitament lär handläggningstiderna bli långa och de uppklarade brotten få.

Kameraövervakning minskar brottsligheten och borde förekomma i stor utsträckning. Mycket mer av integritetskränkning blir det knappast med en kamera än med till exempel tittande poliser.

Hur nämndemannasystemet ska reformeras kunde förklaras. För övrigt verkar det underligt att tre meningar has om de relativt oviktiga nämndemännen men ingen om poliser, åklagare eller juristdomare.

Under avsnitt 5.1. punkt 5 föreslås att det civila samhället ges goda förutsättningar. En ämnespeng skulle dock behövas för frivillig hobby- och utbildningsverksamhet då det mossiga föreningslivet inte attraherar tonåringar och idrottsklubbar för att hålla utomeuropeiska invandrarbarn borta höjt medlemsavgiften. Genom att i tidningen Nu hävda att föreningslivet ska vara en trygg och utvecklande miljö för alla barn och unga verkar Nyamko Sabuni ha en dålig bild avverkligheten.

Avsnitt 5.2.2 Rättssäkerhet och integritet

D63. Lagrådets ställning

Daniel Sjöberg, Uppsala, Thomas Lindsten, Ljungbyholm, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Erica Närlinge, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 1 i avsnitt 5.2.2 kompletteras med en ny mening efter nuvarande sista meningen enligt följande: ”Lagrådets ställning bör också stärkas så att rådet alltid ska lämna ett yttrande över propositioner från regeringen i de fall där rådet haft anmärkningar avseende förslagets grundlagsenlighet i samband med lagrådsremissen.”

Folkpartiet liberalerna har länge drivit ståndpunkten att Sverige bör införa en författningsdomstol. Vi har även verkat för att det så kallade uppenbarhetsrekvisitet ska tas bort vilket ger våra domstolar en större möjlighet att underkänna lagar som inte är förenliga med våra grundlagar. Det var glädjande att slopandet av uppenbarhetsrekvisitet blev verklighet i och med de grundlagsändringar som trädde i kraft 2010. Den grundläggande principen bakom båda dessa reformkrav är att även riksdagen måste hålla sig till gemensamt överenskomna spelregler och att den riksdagsmajoritet som vill införa en lag som strider mot grundlagarna först måste förändra grundlagarna med de spärrar och garantier som det innebär.

Såväl författningsdomstol som slopat uppenbarhetsrekvisit handlar om att underkänna grundlagsvidriga lagar i efterhand. Det finns dock ytterligare ett verktyg som skulle kunna användas bättre för att se till att riksdagen inte antar grundlagsvidriga lagar till att börja med – lagrådsremissen.

I dagsläget låter regeringen vanligtvis lagrådet granska viktiga förslag till ny lagstiftning. Det är inte obligatoriskt för regeringen att låta lagrådet granska ett lagförslag men då måste regeringen motivera detta beslut för riksdagen. Bland annat granskar lagrådet huruvida den föreslagna lagstiftningen är förenlig med de svenska grundlagarna. Efter att regeringen har mottagit lagrådets yttrande förväntas sedan regeringen införliva eventuella synpunkter i sin proposition till riksdagen men det är inget krav.

Även i fall där lagrådet har haft allvarliga synpunkter har dock regeringen möjlighet att deklarera att lagrådets synpunkter har tagits hänsyn till i den slutliga propositionen till riksdagen – utan att lagrådet ges en möjlighet att yttra sig igen för att klargöra huruvida även lagrådet anser att så är fallet. Det innebär att varken riksdagen eller medborgarna får vetskap om lagrådets syn på det slutliga lagförslaget från regeringen som riksdagen har att ta ställning till.

Med tanke på den svenska traditionen med ett starkt parlamentariskt stöd för regeringens propositioner vore det önskvärt att lagrådet yttrade sigöver regeringens proposition till riksdagen i de fall där lagrådet har haft invändningar om ett lagförslags förenlighet med grundlagarna i samband med lagrådsremissen. Det skulle fortfarande inte förhindra vare sig regeringen att föreslå eller riksdagen att anta lagar som lagrådet anser strider mot grundlagarna (folkvalda kan inte gärna bindas av tjänstemän) men det skulle troligen minska risken.

Frågan är vilken riksdagsmajoritet som skulle vilja anta lagstiftning som vårt lands främsta jurister uttalat anser strider mot grundlagarna. Ett stärkt lagråd skulle sålunda kunna innebära ett viktigt ytterligare skydd för de medborgerliga rättigheter som skyddas av våra grundlagar.

D64. Utvärdera prövningstillstånden

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Erik Bröddén, Umeå, Kristoffer Filipsson, Umeå, Ulf Larsson, Västerås, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Erica Närlinge, Uppsala, Jasmin Jaziri Stenberg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att en uppföljning av den stora prövningstillståndsreformen genomförs

2. att följande punkt förs in på lämpligt ställe under avsnitt 5.2: ”Möjligheten till överprövning av domstolars och myndigheters beslut är ett viktigt inslag i rättssäkerheten. Begränsning av möjligheterna till överprövning och införandet av krav på prövningstillstånd i allt fler typer av mål i domstolarna kan hota rättssäkerheten. Innan fler krav på prövningstillstånd införs ska en omfattande utredning av dagens system genomföras ur ett rättssäkerhetsperspektiv.”

Möjligheten till överprövning av domstolars och myndigheters beslut är ett viktigt inslag i rättssäkerheten. De senaste decennierna har möjligheterna till överprövning i andra instans (Hovrätt och Kammarrätt) dock begränsats genom införandet av allt fler krav på prövningstillstånd. Liberala studenter föreslår att införandet av kraven på prövningstillstånd bör utvärderas innan fler krav på prövningstillstånd införs.

Införandet av ett krav på prövningstillstånd väcker ett stort antal frågor, bland annat ur rättssäkerhetssynpunkt. En farhåga är att ett krav på prövningstillstånd innebär att färre mål tas upp till prövning, vilket i sin tur kan medföra att ett större antal ”felaktiga” domar förblir oförändrade.

Bakgrunden till kravet på prövningstillstånd i allt fler typer av mål var att tyngdpunkten allt tydligare skulle ligga i första instans (tingsrätt och förvaltningsrätt). Detta är bra. Samti-

digt har tings- och förvaltningsrätterna sett en ökad måltillströmning de senaste åren och på flera håll har det visat sig att de första instanserna har svårt att hinna med målen på ett bra sätt inom rimlig tid. Tingsrätterna och förvaltningsrätterna tycks allt mer vara intresserade av att bli av med målen så snabbt som möjligt snarare än att det ska bli rätt.

Detta ställer stora krav på att rättssystemet systematiskt är uppbyggt på ett bra sätt. Kombinationen av allt fler mål, färre domstolar och förre möjligheter att få en riktig prövning i andra instans kan visa sig vara ett ordentligt rättssäkerhetsproblem. Som liberaler måste vi försvara rätten till opartisk, smidig och allsidig domstolsprövning i två instanser. Folkpartiet borde därför ta ställning mot fler krav på prövningstillstånd i rättsväsendet innan en ordentlig utvärdering av systemet har gjorts.

D65. Utvärdera integritetspåverkande lagar

Mathias Sundin, Norrköping, Daniel Andersson, Göteborg, Daniel Andersson, Linköping, Mikael Andersson, Alingsås, Henrik Bergquist, Stockholm, Pernilla Bergqvist, Märsta, Eva Bremer, Boxholm, Jonas Brynhildsen, Stockholm, Björn Brändewall, Kalmar m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny mening införs i slutet av punkt 4 i 5.2.2: ”Redan införda lagar med stark påverkan på den personliga integriteten ska regelbundet utvärderas ur en integritetsaspekt.”

Den tyska politikern Malte Spitz har via information som samlats in av hans mobiltelefonoperatör lagt ut sitt liv på nätet. Där kan vi trycka på play och se hans liv spelas upp. Vi kan se vart han åker bil eller buss, vart han promenerar, vilka han ringer och sms:ar med, var han sover någonstans, vilka han träffar, vilka byggnader hans besöker och till och med var någonstans i byggnaderna han befinner sig. Utan att läsa hans mejl och sms och utan att avlyssna hans telefonsamtal så kan vi skaffa oss en mycket bra bild av Malte Spitz liv.

Denna information finns nu tillgänglig för svenskt rättsväsende genom EU:s datalagringsdirektiv, som infördes i Sverige 1 maj 2012. All information för att kartlägga svenskars liv på samma sätt som för Malte Spitz finns nu lagrad.

Sedan tidigare har vi den så kallade FRA-lagen, som utökades så sent som hösten 2012.

Både dessa lagar, tillsammans med den ökade övervakningen och registreringen från privata företag både i kunddatabaser och framförallt online, har kraftigt ökat intrången i människors privatliv.

Det räcker inte att vara noga i analysen av nya lagar som införs, vi måste också noga övervaka och utvärdera redan införda lagar. Analysen bör gälla behovet av lagstiftningen och framförallt rimligheten av den i relation till hur lagstiftningen i övrigt har utvecklats. Att så görs borde Folkpartiet skriva in i partiprogrammet och verka för i praktiskt politik.

D66. Kameraövervakning

Morgan Hjalmarsson, Borås, Andreas Froby, Tullinge, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 5.2.2 punkt 5 omformuleras till: ”Stor restriktivitet ska råda när det gäller kameraövervakning på offentliga platser. Alla ska enkelt och tydligt kunna få information om på vilka platser kameraövervakning förekommer.”

Kameraövervakning är en av de kraftigaste intrången i den personliga integriteten. Därför bör kameraövervakning endast ske med stor restriktivitet. Begreppet gator och torg bör bytas ut mot offentliga platser. Informationen om kameraövervakning bör inte bara vara enkel utan också tydlig. Sen ska sista orden ”och inte” tas bort. Det vore ganska märkligt att man ska informera om var det inte finns kameraövervakning.

D67. Kameraövervakning

Folkpartiet liberalerna Ulricehamn, Jörgen Johansson, Boden

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 5 i avsnitt 5.2.2 stryks

Punkterna 3 och 4 är tillräckliga när det gäller att värna skyddet av den enskildes integritet. Punkt 5 kan strykas.

Avsnitt 5.3 Det levande folkstyret

D68. Avskaffa medborgarförslag i fullmäktige

Adam Alfredsson, Vara

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt läggs till under avsnitt 5.3 med lydelsen: ”Medborgarförslag i fullmäktige bör avskaffas. Initiativrätten bör ligga på de förtroendevalda.”

Den 1 juli 2002 förändrades kommunallagen och gav möjlighet för kommuner att införa medborgarförslag. Förändringen gav kommuninvånarna en medborgerlig initiativrätt till fullmäktige. Man lyfte fram två farhågor i förarbetena innan lagförändringen. Det ena gällde synen på den representativa demokratin där fullmäktigeledamotens monopolisering på initiativrätten skulle försvinna och det andra gällde förslagens karaktär och förvaltningarnas eventuella arbetsbörda. De båda farhågorna går med facit i hand att besvara, och därmed kan Folkpartiet ta ställning till medborgarförslaget.

Det första är en syn på demokrati. För att förenkla det hela handlar det om man ser den förtroendevalde som en initiativtagare och beslutsfattare, eller som enbart beslutsfattare. Min uppfattning är att en förtroendevald bör ha ensamrätt på bådadera. Att skapa alternativa system för primärpåverkan av politik kan leda till att folk inte engagerar sig politiskt eller att man inte kontaktar sina förtroendevalda för åtgärder och förbättringar man önskar i sitt närområde.

Det andra gör sig gällande vilken typ av frågor som behandlar, samt förvaltningarnas arbete med dessa. Statsvetaren Stig Montin gjorde åt justitiedepartementet en genomgång på förslaget, och en övervägande majoritet av medborgarförslagen som inkommit nådde inte ens en behandling av förvaltningarna då de sträckte sig utanför den kommunala kompetensen. Man kan även se att förslagsrätten missbrukats i vissa kommuner där samma personer sänder in tiotals egna förslag. Lägg därtill den skeva fördelning i kön och ålder som finns bland förslagsförfattarna.

Medborgarförslag har funnit i ett decennium och är fel sätt att skapa en mer pluralistisk deltagardemokrati. Förtroendevaldas misslyckande till dialog med medborgare kan inte åtgärdas via medborgerlig initiativrätt. För att långsiktigt bygga förtroende för politiken krävs andra lösningar.

D69. Närdemokrati

Björn Jakobson, Tumba, Gunnel Orselius-Dahl, Vallentuna, Britt Lindmark, Värmdö, Tomas Ohlin, Bromma, Jörgen Renck, Karlstad, Lillemor Sillén, Stockholm, Ulf Uebel, Enebyberg, Leila Ulvemo, Oskarshamn

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt punkt 2 görs följande tillägg direkt efter andra meningen: ”Den globala demokratin behöver kompletteras av en lokal demokrati, som gör det möjligt för medborgarna att komma i mer direkt kontakt med beslutsfattandet, en närdemokrati.”

De flesta av oss använder nätet dagligen här i landet. Men i ett avseende har vi i Sverige varit långsamma. I många länder har man tagit nätet i bruk för demokratiska kontakter och tjänster. Vi har varit tröga. Sveriges Kommuner och Landsting har visserligen utvecklat ett antal tjänster för medborgardialog, men därutöver har det tagit tid. På många håll, som till exempel i Estland och Norge, har man provat nya former för omröstningar och valprocesser. Men i Sverige har vi inte riktigt vågat, prov som gjorts är få.

Efter en viktig parlamentarisk utredningsinsats finns dock nu förslag om prov med val som använder nätet. Här finns en rad motiv och ambitionsnivåer. Man kan använda nätet mer eller mindre lokalt. Att använda nätet kan leda till ett ökat valdeltagande, inte minst hos unga. Personlig identifiering kan underlättas. Naturligtvis finns nätburna informationstjänster som berättar om hur val ska gå till. Därtill valsedlar som inte är på papper, och ”urnor” som ligger på nätet. Sammanräkning av rösterna kan därefter äga rum väldigt snabbt.

Det finns viktiga fördelar med denna typ av röstande. Personer som har svårt att ta sig till vallokal, till exempel rörelsehindrade, kan här mycket lättare delta i val. Och personer som befinner sig utomlands kan snabbt sända sina röster.

Visst finns det nackdelar. Identifieringen av de röstande måste vara säker. Själva röstandet är naturligtvis känsligt, valhemligheten ska skyddas. Själva röstningsproceduren måste omgärdas med praktiska och elektroniska skydd. Här finns ett antal tekniska och organisatoriska utmaningar. Men krypteringsteknik och säkerhetsrutiner har provats på många håll. Och vi kan minnas att våra nuvarande val knappast är 100 procent säkra. Minns att vi fick göra om en del senaste valet.

På liknande sätt som inom många andra samhällsområden är fördelarna med ny teknik så stora att rådgivande prov på allvar är motiverade.

Elektroniskt röstande är verkligen inte den enda formen där nätet kan medverka till att nå bättre demokrati. Tvärtom är det nog så att själva röstandet i val antagligen blir en endast måttligt frekvent demokratisk företeelse. Så många val har vi dock inte. Men vad vi har, och kan ha i ökande grad, är rådslag och samråd för vidgat lokalt medborgarinflytande. Många kommuner använder redan tjänster som Sveriges Kommuner och Landsting samlat in och vidareutvecklat. Det rör e-petitioner, e-dialoger, e-paneler, e-budgetar och mycket annat. Med sådana tjänster kan medborgarinflytandet vidgas markant. Demokratin mår väl av att medborgarna får möjlighet att frekvent komma närmare besluten, och ge sina prioriteringar. Ofta är det mycket lokala dialoger och samråd som då blir aktuella. För många medborgare är det meningsfullt och harmoniskapande att delta i beslut. Det finns utvecklingslinjer som pekar åt att vi kan bryta medborgerlig isolation och alienation genom aktivare medborgarkontakter och samråd.

Tjänster för vidgad närdemokrati kan bli en av de viktigaste användningarna av nätet. Folkpartiet liberalerna har en stark historia rörande närdemokrati, och partiets företrädare var ledande krafter inte minst vid tillskapande av närradion.

D70. Ingen demokrati utan jämställdhet

Jenny Sonesson, Stockholm, Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Sinikka Andersson, Västerås, Jessica Bagge, Hägersten, Helena Berggren, Västerås, Maria Lundqvist-Brömster, Håknäs, Cecilia Elving, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 5.3 läggs till en punkt med lydelsen: ”Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och påverka beslutsfattandet. En jämn könsfördelning bland de folkvalda ska gälla.”

Svenska kvinnor nekades rösträtt fram till 1921. Sverige var sist i Skandinavien med denna självklara reform. I en representativ demokrati är det avgörande med en jämn könsfördelning bland de folkvalda, även på de yttersta maktpositionerna. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.

Stora framsteg har gjorts sedan 1921 men kvinnor har än i dag mindre politiskt inflytande än män i vårt land. I Sveriges riksdag är visserligen drygt hälften av ledamöterna kvinnor och ungefär 40 procent av ledamöterna i kommunfullmäktige är kvinnor. Men kvinnor är fortfarande underrepresenterade på tyngre positioner. Sverige har aldrig haft en kvinnlig statsminister, få kvinnor är eller har varit partiledare och endast omkring en tredjedel av hel- eller deltidsarvoderade kommunalråd är kvinnor.

I EU är utmaningen än större. EU-kommissionen består av 18 män och nio kvinnor. Endast drygt 30 procent av europaparlamentarikerna är kvinnor. Ett stort antal medlemsländer har under 20 procent kvinnor i de nationella parlamenten. Bottenrekordet innehavs av öriket Malta som har knappt 10 procent kvinnor i sitt parlament. Ytterst få kvinnor leder eller har lett regeringar i EU. Sverige och EU behövs som globala förebilder i en värld där kvinnors politiska inflytande är starkt underrepresenterat. Fortfarande är mer än 80 procent av världens parlamentsledamöter män. I ett antal av världens länder finns fortfarande inte en enda kvinnlig parlamentariker.

Glastaket över kvinnors politiska kompetens måste monteras ner, i Sverige och globalt. Här ska Folkpartiet vara en pådrivande kraft. Liberala Kvinnor kräver att jämställdhetens fundamentala betydelse för ett levande folkstyre ska betonas i partiprogrammet.

D71. Stärk medborgardialogen

Anne-Marie Ekström, Borås, Tage Carlsson, Borås, Rose-Marie Fihn, Nol, Juhan Janusson, Hässelby, Mathias Lindow, Österskär, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Esse Petersson, Värnamo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt läggs till under avsnitt 5.3 med lydelsen: ”En systematisk och väl strukturerad medborgardialog bidrar till att medborgarnas kunskaper och intresse tas tillvara även mellan valen. Likaså kan den leda till bättre underbyggda beslut och större förståelse hos medborgarna för den demokratiska processen.”

I dag när allt färre ansluter sig till politiska partier är det viktigt att medborgarnas engagemang i samhällsfrågor tas tillvara på annat sätt. För de flesta är engagerade i samhällsfrågor även om man inte vill gå med i något parti.

Det räcker inte att man vart fjärde år får gå och rösta i allmänna val. Intresset och kunskapen som finns hos medborgarna måste tas tillvara även mellan valen.

En hel del forskning har också gjorts kring medborgares engagemang i samhällsfrågor.

Genom att ha regelbunden dialog med medborgarna när större förändringar ska ske kan många krismöten säkert undvikas. Dialogen ska göras medan beslut ännu kan påverkas. Det gäller att också se till att inte bara de medborgare som hörs mest får komma till tals. En Medborgardialog som genomförs systematiskt och strukturerat kan bidra till bättre och mer underbyggda beslut liksom att skapa större förståelse och kunskap hos medborgarna om den demokratiska processen.

D72. Ungas och unga vuxnas medinflytande

Fredrik Sneibjerg, Gustavsberg, Anders Bergman, Ingarö, Anders Gullander, Djurhamn, Göran Hellmalm, Svartsjö, Haralampos Karatzas, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 5.3 införs en ny punkt10 med lydelsen: ”Folkpartiet ska verka för att alla kommuner har en äkta och verkliga möjligheter för unga och unga vuxna att komma till tals i frågor som rör dem.”

Vår framtid är våra unga och unga vuxna. Folkpartiet liberalerna har i alla tider varit ett parti som lyssnar på dom som inte har egna röster. Våra unga och unga vuxna har i dag inte stora möjligheter att bli hörda på ett äkta sätt. Det leder till frustration och irritation, vi har kunnat se resultaten av detta inte bara i Malmö och Göteborg utan nu senast också i Stockholm. Folkpartiet liberalerna måste ta tillvara denna energi som vår unga och unga vuxna är villiga att ge. I ett öppet och väl fungerande samhälle har alla oavsett ålder möjlighet att komma tilltals. Varje ung och ung vuxen har rätt att komma till tals i frågor som rör denne och med hänsyn tagen till personens mognad.

D73. Hot mot förtroendevalda

Nina Lundström, Sundbyberg, Rose-Marie Fihn, Nol, Maria Jern, Falköping, Kristian Persson, Växjö, Anna Steele, Tyresö, Thomas Sundblad, Johanneshov

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 5.3 kompletteras med en ny punkt 2: ”Demokratin förutsätter att medborgare engagerar sig och vill och vågar driva politiska ståndpunkter. Viljan att bli förtroendevald måste värnas. Därför är det av extra stor vikt att hot och trakasserier gentemot politiskt aktiva och förtroendevald beivras med största allvar. Det är vårt gemensamma ansvar att värna den grundläggande rättigheten att kunna engagera sig politiskt.”

Hot, och ibland även våld, mot politiskt aktiva och förtroendevalda är en fråga som bör engagera hela samhället. Vårt demokratiska system bygger på medborgarengagemang, föreningsfrihet samt yttrandefrihet. Vid allmänna val väljer medborgarna partier och representanter till beslutande församlingar. De flesta är fritidspolitiker. Vi kan aldrig tolerera inslagen med hot, och ibland våld, mot demokratins förkämpar. Detta måste även tydliggöras i partiprogrammet genom ett tillägg.

D74. Behåll procentspärrar i personvalet

Folkpartiet liberalerna Ulricehamn

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att förslaget i punkt 3 i avsnitt 5.3 om slopande av procentspärrar i personvalet stryks

Att helt slopa procentspärren för personkryssen är ett missriktat försök att stärka väljarens inflytande över vem som blir invald i den beslutande församlingen. Helt utan spärrar öppnas för ”kupper” där motiven för att välja en viss kandidat kan vara tvivelaktiga. De politiska partiernas ansvar för att sätta samman en väl representativ fullmäktigegrupp eller riksdagsgrupp kan helt komma att åsidosättas om spärren helt slopas.

D75. Avskaffa det kommunala sambandet

Hadar Cars, Stockholm, Christer Hallerby, Skillinge, Nils Hallerby, Stockholm, Birger Möller, Göteborg, Tomas Ohlin, Bromma, Gabriel Romanus, Stockholm, Sten Westerberg, Stockholm, Barbro Westerholm, Stockholm, Olle Wästberg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det av partiprogrammet ska framgå att Folkpartiet liberalerna anser att det ska vara skilda valdagar för riksdagsval respektive landstings- och kommunalval. Mandatperioden ska vara fyra år i båda fallen vilket innebär att landstings- och kommunalval hålls två år efter ordinarie riksdagsval

Genom den grundlagsreform som fastställdes efter valet 1968 avskaffades första kammaren. Därtill blev alla partier som i val erhöll minst fyra procent av avgivna och godkända röster proportionellt representerade i den nya enkammaren.

Reformen innebar att svenska väljare för första gången någonsin fick möjlighet att på valdagen tillsätta och avsätta regering. Efter 1945 hade de två gånger – utan framgång – röstat för detta. Reformen gjorde det möjligt för väljarna att i valet 1976 rösta bort regeringen Palme och skapa förutsätt-

ningar för en ny regering. Den mångåriga socialdemokratiska dominansen i svensk politik var äntligen bruten.

Den nya grundlagen var främst en seger för Bertil Ohlin och Per Ahlmark. Skickligt och outtröttligt hade dessa drivit frågan i flera valrörelser och fått den socialdemokratiska ledningen att framstå som försvarare av egna privilegier. Det var det som gjorde reformen politiskt möjlig.

I förhandlingarnas slutskede föreslog Socialdemokraterna en gemensam valdag och att val skulle hållas vart tredje år och avse såväl riksdagen, landstingen som kommunerna. Tidigare hade val förrättats vartannat år. Andra kammaren hade valts för sig och valet två år senare hade avsett landstingen (som i sin tur utsåg ledamöterna av Första kammaren) och kommunerna.

Ett skäl till förslaget om gemensam valdag var att Tage Erlander och andra inom hans parti fruktade att valdeltagandet i rena kommunalval – kanske särskilt bland socialdemokratiskt sinnade väljare – kunde bli alltför lågt. Folkpartiet däremot tyckte det var bra om kommunala frågor fick dominera de val där fullmäktige i landsting och kommuner skulle väljas. Därtill ansåg Folkpartiet att val vartannat år stärkte det politiska intresset och engagemanget hos medborgarna.

När Socialdemokraterna gjorde förslaget om ”gemensam valdag” till en förutsättning för att gå med på en författningsreform accepterades det av Folkpartiet som en nödvändig kompromiss.

Det är väsentligt att alla partier som medverkar till ändringar av våra grundlagar tar fortsatt ansvar för de kompromisser de accepterat samt att ändringar i grundlagen endast genomförs när bakom ändringsförslaget står en bred riksdagsmajoritet. Men detta utgör inget hinder för partier att verka för sådana förändringar som det finner skäl för.

Efter den nämnda reformen har mandatperioden förlängts till fyra år. Medborgarnas kunskap om och intresse för politik verkar inte ha försvagats – snarare tvärt om. Samtidigt har ett antal frågor som tidigare avgjordes nationellt kommit att ingå i EU-rätten och är nu föremål för gemensamt beslutfattande. Parallellt härmed har såväl landsting som kommuner har fått mer att bestämma om inom allt flera områden. Denna utveckling står i samklang med EU:s subsidiaritetsprincip, det vill säga att politiska beslut i all den utsträckning som är möjlig ska fattas på den nivå som är närmast den enskilda medborgaren.

Erfarenheter av det kommunala sambandet är att de kommunala frågorna sällan eller aldrig ges den plats i valrörelserna som dessa frågor förtjänar särskilt med hänsyn till den förskjutning som ägt rum i den politiska ansvarsfördelningen mellan EU, staten, landstingen och kommunerna. Folkpartiet liberalerna har därför flera goda skäl att driva sin uppfattning att ordinarie val av riksdagen och val av landstings- och kommunfullmäktige ska ske vid skilda tillfällen med två års mellanrum och oförändrat gälla för perioder om fyra år.

D76. Stärk demokratin

Magnus Esko, Björkvik

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 5.3 punkt 4 ska ändras till: ”Antalet riksdagsledamöter ska ökas för att skapa en bredare demokrati så att även mindre partier kan ha representation från hela landet och i alla utskott.”

D77. Minska inte antalet riksdagsledamöter och bevara monarkin

Olov Lindquist, Stockholm, Rose-Marie Fihn, Nol, Marcus Nilsen, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 5.3 punkt 4 stryks

2. att det i avsnitt 5.3 införs en ny punkt 10 med lydelsen: ”Folkpartiet stödjer den så kallade Torekov-kompromissen, som utgör grunden för vår nuvarande grundlag. Den innebär att Sverige förblir en monarki, men att monarken endast har representativa uppgifter.”

Att minska antalet riksdagsledamöter innebär, hur man än räknar, att varje riksdagsledamot representerar ett större flertal invånare än vad som är fallet i dag. Detta blir ju också en följd även om valkretsarna blir större. En minskning av valkretsarna är inte heller något bra argument för att mindre partier ändå skulle kunna ha en bra representation i hela landet. Ett bevis för detta är ju att om hela Sverige skulle vara en enda valkrets, så skulle givetvis representationen i landet för samtliga partier som kommer in i riksdagen ur formell synvinkel vara god, men samtidigt ändå urusel, beroende på att varje riksdagsledamot skulle få representera många fler invånare. Vi anser därför att det är viktigt att varje riksdagsledamot inte representerar alltför många invånare och därför bör nuvarande antal mandat behållas.

Vi anser också att Folkpartiet måste ha en åsikt om vilket statsskick Sverige ska ha. Detta finns inte med i det förslaget till nytt partiprogram. Vi anser att Folkpartiet fortfarande ska stå bakom den så kallade Torekov-kompromissen, som utgör grunden för vår nuvarande grundlag.

D78. Avskaffa EU-nämnden

Olof Hermansson Wallentin, Vällingby, Mats Engström, Stockholm, Cecilia Wikström, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ny punkt införs under avsnitt 5.3 med följande lydelse: ”EU-nämnden ska avskaffas; ministers samråd med riksdagen inför rådsmöten ska ske med aktuellt fackutskott.”

EU-nämnden ger intryck av att lagstiftandet inom EU är en särskild typ av beslut som inte riktigt rör svensk rätt. Men förordningar, direktiv och beslut fattade i ministerrådet är direkt styrande för svensk lagstiftning. Behandling av lagstiftningsärenden inom unionen i aktuellt fackutskott skulle ”normalisera” processen. EU-nämnden inrättades bland annat för att arbetsbelastningen i utskotten skulle bli för stor – men utskotten måste ju slutligen ändå behandla de frågor som beslutas i EU, och är det då inte bättre att ha behandlat ärendet i förhand och så få möjlighet att ha inverkan på besluten?

Det har konstaterats att ledamöter utanför EU-nämnden känner sig ”offside” beträffande ställningstagande i EU-frågor. Det argument för EU-nämnden som låter gälla att riksdagens överblick över EU-politiken skulle bli lidande om frågorna behandlas utskottsvis tycks vara helt felaktigt. Samråd i utskotten skulle innebära att fler riksdagsledamöter är dagligen involverade i utformningen av de nationella ståndpunkter som regeringen ska företräda i EU. Så skapas inte bara en större kunskap om EU-frågorna inom det egna området, utan detta torde medföra en ökad känsla av delaktighet.

D79. Utlandskretsar för utlandssvenskar

Jasmin Jaziri Stenberg, Stockholm, Andreas Froby, Tullinge, Benny Lindholm, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 5.3 införs en ny punkt med lydelsen: ”Representativitet och legitimitet är ledord i ett demokratiskt samhälle. Det nuvarande valsystemet missgynnar utländska svenskar som en självklar del av det svenska samhället. Deras röster faller bort och därmed är deras valdeltagande alltför låg. Sverige måste införa nya valkretsar för utlandssvenskar.”

Det svenska utländska samhället ökar kraftigt med den globala utvecklingen. Fler och fler svenskar bosätter sig utomlands. Många ut av dem förflyttar sig snabbare än de hinner folkbokföra sig i varje nytt land. Vilket har lett till stora skillnader i statistiken och gör det i dag mycket svårare att veta den exakta siffran på utlandssvenskar. Den officiella uppskattningen är att det finns 400 000 svenskar bosatta i utlandet, de skulle kunna avgöra ett helt riksdagsval. Det har också varit svårt att förstå hur de utländska medborgarna röstar och vilka partier som är mest representativa för dem.

I dag skickas de utländska rösterna vid ett val till den valkretsen den utlandssvensken bodde i senast. Det medför en mängd möjligheter för att tappa bort rösterna, till exempel att rösterna inte kommer fram i tid till exempel. Men också att tyngden att utlandssvenskar skulle kunna avgöra ett riksdagsval inte alls präglas då deras röster ofta faller bort med det nuvarande systemet. Det är ett demokratiskt problem när en röst inte väger dess riktiga värde.

Sverige skryter ofta stolt över sitt höga valdeltagande, över 80 procent av svenskarna röstar i varje val. Denna siffra förbiser utlandssvenskar, där är valdeltagandet mycket lägre. 30 procent av de röstberättigade svenskarna bosatta i tredje land röstar i riksdagsval enligt SOM:s senaste undersökning. Denna siffra visar att riksdagen i dag inte är legitim för utlandssvenskar. I en välfungerande demokrati måste alla delar av samhället höras och representeras. Utlandskretsar för svenska medborgare i utlandet bör därför införas för att öka riksdagens demokratiska legitimitet och representativitet.

D80. Rösträtt i riksdagsval för EU-medborgare

Cecilia Wikström, Uppsala, Andreas Froby, Tullinge, Tove Henriksson, Uppsala, Erik Johansson, Örebro, Ulf Larsson, Västerås, Lennart Ledin, Östersund, Magnus Liljegren, Stockholm, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Marcus Nilsen, Borås m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande text läggs till som en ny punkt 13 i partiprogrammet under avsnitt 3.2.2: ”EU-medlemskapet har möjliggjort för svenskar och andra européer att studera, arbeta och leva i andra länder än sitt ursprungsland. EU-medborgare som lever i ett annat EU-land än det egna ursprungslandet har i dag rätt att rösta i lokala och regionala val i det land där de bor. Tiden är nu mogen att ta steget fullt ut och ge alla EU-medborgare som är folkbokförda i Sverige rösträtt även till riksdagen. Utländska medborgare som varit folkbokförda i Sverige mer än tre år i följd bör också få rösträtt i riksdagsval. Sverige bör även verka för att få till stånd ett övergripande regelverk som ger alla EU-medborgare som är folkbokförda i ett annat EU-land rösträtt i nationella val.”

Historiskt har rösträtten i demokratiska varit kopplad till medborgarskapet, men under de senaste årtiondena har det skett en justering där rösträtt i kommun och landstingsval utsträckts till utländska medborgare som varit folkbokförda i Sverige under tre års tid. EU medborgare har rösträtt i kommun och landstingsval så länge de är folkbokförda i Sverige. Andra EU-länder erkänner i sin tur samma rätt för svenska medborgare bosatta i dessa länder att rösta i lokala och regionala val. Anledningen till att rösträtten utsträckts till att även gälla personer som är permanent boende i Sverige och inte bara medborgare är för att ge dessa personer en möjlighet att vara med och demokratiskt påverka de politiska beslut som påverkar deras vardag.

Möjligheten att vara delaktig i det politiska livet i Sverige förbättrar naturligtvis även möjligheten att integrera dessa personer i samhället. Som EU-medborgare i en globaliserad värld har vi möjlighet att röra oss mellan medlemsstater i Europa för att studera, arbeta och leva våra liv. Många av våra medborgare kommer att vara leva delar av sina liv i andra länder än det land i vilket de är medborgare. På samma sätt kommer många människor från övriga Europa att leva betydande delar av sina liv i vårt land. Eftersom vi alla är europeiska medborgare borde steget inte längre vara långt till att erkänna alla EU-medborgare rösträtt i samtliga val, inklusive nationella val, i de land där de för tillfället är folkbokförda.

Sverige bör inom EU-samarbetet arbeta för en överenskommelse mellan EU:s medlemsstater som möjliggör detta. Det finns dock ingen anledning att invänta en sådan överenskommelse för att utsträcka denna rättighet till icke-svenska EU-medborgare som är folkbokförda i Sverige. Sverige bör införa en generös linje där alla personer som varit löpande folkbokförda i Sverige under tre års tid tillerkänns rösträtt även till riksdagen.

D81. Ekonomisk integration utan förlust av demokratiska rättigheter

Dietmar Gleich, Falun, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Kerstin Paborn, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna utreder ett regelverk som möjliggör för alla i Sverige permanent bosatta medborgare i Europeiska unionen att rösta i alla val, även till riksdagen

2. att Folkpartiet liberalerna verkar för att alla medborgare i Europeiska unionen får rätt att delta i det politiska livet fullt ut i de länder de är bosatta[1]

Europas ekonomiska utveckling och välstånd är till stora delar beroende av en väl fungerande inre marknad. En mycket viktig del av den inre marknaden är rätten till fri rörlighet av arbetskraft inom Europeiska unionen. På så sätt kan arbetslösheten minskas i delar av Europa som tillfälligt befinner sig i ekonomisk nedgång samtidig som industrin kan få kvalificerad arbetskraft i regioner som befinner sig i högkonjunktur. Men med dagens regler förlorar arbetskraft som rör sig över statsgränser rätten att bestämma över

1. Yrkandet hänvisat till område J, EU-politik och internationella frågor.

D

hur sina skattemedel används. Däremot har arbetsmigranter rätt att bestämma över skattemedel någon annanstans där de inte berörs direkt, i länderna var de är medborgare i. Det är otidsenligt att behandla migranter olika, beroende om de till exempel flyttar från Malmö till Kiruna eller från Malmö till Köpenhamn – eller tvärt om. Det tar nog tid att få en gemensam regel i hela EU, byggd på samma principer som rösträtten vid valet till Europaparlamentet: Alla medborgare i Europeiska unionen kan fritt välja var de vill rösta, i landet var de är bosatta eller i ett av länderna var de är medborgare i. Men det finns inget hinder att Sverige går steget före och ger alla medborgare i Europeiska unionen som är permanent bosatta i Sverige rätten att rösta i alla val, även till riksdagen.

D82. Dags att välkomna in samerna in i det svenska samhället

Emilia Domurat, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en riksdagsplats ska reserveras för Sveriges ursprungsbefolkning, samerna

Samerna är Sveriges ursprungsbefolkning och har genom det ett särskilt förhållande till den svenska staten till skillnad från de andra nationella minoriteterna. Det är dags att Sveriges ursprungsbefolkning får en egen reserverad riksdagsplats i Sveriges riksdag, det är dags att välkomna samerna in i det svenska samhället, ett samhälle som inte alltid har behandlat samerna väl, ett samhälle där man har diskriminerad dem, bedrivit tvångssteriliserings mot dem etc. En reserverad riksdagsplats för ursprungsbefolkningar är inget nytt man har det i många länder, för att skapa en bro mellan samhället och ursprungsbefolkningen.

Det är dags att Sverige gör upp med sin historia.

D83. Riksdagen bör vara lika öppen som Europaparlamentet

Cecilia Wikström, Uppsala, Eva Bremer, Boxholm, Rose-Marie Fihn, Nol, Andreas Froby, Tullinge, Rebecka Gabrielsson, Linköping, Tove Henriksson, Uppsala, Magnus Liljegren, Stockholm, Mathias Lindow, Österskär, Julius Augustus Merino, Kristianstad m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en mening läggs till i slutet av punkt 4 i avsnitt 5.3 enligt följande: ”Riksdagens utskott ska inte längre bedriva sin verksamhet bakom stängda dörrar utan i full öppenhet för allmänheten. Om särskilda skäl föreligger ska möten undantagsvis kunna hållas bakom stängda dörrar.”

I dag sker nästan alla riksdagens utskottssammanträden bakom lyckta dörrar, med undantag för vissa offentliga utfrågningar och EU-nämndens möten. Skälet för att ha förhandlingarna i utskotten bakom stängda dörrar anges ofta till att det underlättar för ärliga och öppna diskussioner över blockgränserna och att dessa skulle flytta till andra stängda rum om utskottsmötena öppnades för allmänhetens insyn.

Detta är i tydlig kontrast till hur europaparlamentet bedriver sin verksamhet i full öppenhet och där alla utskottsmöten direktsänds via webb-TV och sparas tillgängliga under lång tid för den som skulle vara intresserad av att följa utskottets arbete i en viss fråga.

För oss liberaler torde det inte finnas många bärande argument för att fortsätta hemlighetsmakeriet i riksdagens utskott. I stället borde vi öppna upp riksdagsutskotten så att de kan bli verkliga arenor för en dynamisk politisk debatt.

D84. Inrätta ett landsbygdsråd

Folkpartiet liberalerna Dalarna, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Annika Carp, Falköping, Jan Fallsvik, Motala, Ann-Marie Hedlund, Bankeryd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska verka för att införs ett ”landsbygdsråd” som granskar alla beslut utifrån glesbygdens, landsortens och de mindre tätorternas perspektiv

I Stockholm betalas miljonbelopp för en enrumslägenhet, i Dalarna får man en femrumsvilla för 350 000. Efter valet 2010 är dessutom fler ledamöter i riksdagen från storstadsregionerna än från övriga landet, och det märks mer och mer i politiken.

Den ökade klyftan mellan utvecklingen på glesbygd, landsort och mindre tätorter och i storstadsområdena leder bland annat till svåra bostadsproblem i storstad och kapitalförstöring i glesbygd, landsort och mindre tätorter. En del av förklaringen är den ekonomiska utvecklingen, vissa medvetna politiska beslut men som även kan hänföras till bestämmelser i lagar och förordningar som mer eller mindre oavsiktligt drabbar glesbygd, landsort och mindre tätorter.

Orsaken till dessa beslut som missgynnar glesbygd, landsort och mindre tätorter är att tjänstemän vid departement och ämbetsverk helt naturligt har ett storstadsperspektiv när man utformar bestämmelser som gäller hela landet.

Några exempel:

För att minska miljöbelastningen från bilismen infördes en bestämmelse om att bensinstationer var skyldiga att tillhandahålla ett miljövänligt bränslealternativ. Detta innebar att stationer på glesbygden, landsorten och i mindre tätorter med litet kundunderlag tvingades lägga ner och kunderna tvingades göra långa resor med ökade kostnader och ökad miljöbelastning som följd.

För att ta hänsyn till de olika förhållandena i landet vid ansökan om bygglov i närheten av sjöar och vattendrag beslöt riksdagen att hänsyn skulle tas till de skilda förutsättningar som föreligger i storstads- och landsbygdsområden. Resultatet har blivit det rakt motsatta till vad som avsågs och det har blivit ännu svårare att få bygglov i sjönära glesbygdsområden, landsortsområden och i mindre tätortsområden.

Dessutom har vi en landsbygdsminister som inte tycker det är konstigt att statliga verksamheter flyttar till storstadsregionerna när en stor del av folket gör det.

Ett sätt att minska problemet med beslut som drabbar glesbygden, landsorten och mindre tätorter vore att inrätta en instans som granskar förslag till lagar och förordningar ur glesbygdens, landsortens och de mindre tätorternas perspektiv innan de genomförs. Ett lagråd för glesbygd, landsort och mindre tätorter helt enkelt.

Den tilltagande obalansen mellan storstad och glesbygd, landsort och mindre tätorter är ett allvarligt samhällsproblem som förvärras av beslut som inte passar små kommuner i glesbygd, landsort och mindre tätorter.

D85. Utfrågning i riksdagen av nya statsråd

Cecilia Wikström, Uppsala, Eva Bremer, Boxholm, Andreas Froby, Tullinge, Tove Henriksson, Uppsala, Edwin Hovemyr, Falköping, Björn Jansson, Motala, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Marit Paulsen, Bryssel, Yacob Rajes, Göteborg m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande mening läggs till i punkt 5 under avsnitt 5.3 efter första meningen: ”Statsråd ska innan de tillträder sitt ämbete delta i en offentlig utfrågning i ansvarigt utskott i riksdagen.”

Den svenska parlamentariska kulturen borde ibland låta sig inspireras av andra parlaments erfarenheter. En sådan möjlig inspirationskälla vore att införa offentliga utfrågningar av nya statsråd i ansvariga riksdagsutskott.

Europaparlamentet har befogenheten att fråga ut nya kommissionärer i sina utskott innan de tillträder. Europaparlamentet har även möjligheten att lämna negativa rekommendationer i de fall en tilltänkt kommissionär inte klarar utfrågningen på ett tillfredsställande sätt. Det sistnämnda med rekommendationer från riksdagen torde vara svårt att införliva i den svenska politiska traditionen men däremot borde det vara fullt möjligt, även utan några större konstitutionella ändringar om det finns politisk vilja, att organisera offentliga utfrågningar i ansvariga utskott av nya statsråd.

En sådan utfrågning skulle ge det nya statsrådet en möjlighet att i detalj lägga ut texten om sina planer för ämbetsperioden och ge riksdagen, och särskilt oppositionen, en möjlighet att ställa frågor för att säkerställa att statsrådet är fullt insatt i de frågor som hen ansvarar för. Det ger också allmänheten nyttig information om regeringens och de individuella statsrådens planer.

D86. Partifinanseringsredovisning

Folkpartiet liberalerna Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i förslaget till nytt partiprogram ge punkt 6 i avsnitt 5.3 denna lydelse: ”Partierna ska redovisa sina intäkter för väljarna, dock att detta av integritetsskäl och partiernas obundenhet ska ske genom överenskommelse mellan partierna och ej genom lagstiftning; om något parti ej vill medverka till detta – eller följa vad som överenskommits – ska detta tillkännages väljarna.”

Medlemsbaserade och medlemsstyrda partier är hörnstenen i varje demokrati.

Dessa ideella föreningar av människor – med basen gemensam ideologi – ska inte vara lagreglerade i annan mening än vad den grundlagsfästa föreningsfriheten medger.

Det är ingen tillfällighet att de politiska partierna inte lagregleras, och i själva verket inte ens nämns, i 1974 års regeringsform.

Det som skiljer fria partier i demokratier från s.k. partier i stater där staten föreskriver hur partierna ska vara organiserade för att kunna ”godkännas”, är sättet att bjuda in den enskilde till att medverka i och påverka den demokratiska processen.

Partimedlemskap får aldrig utgöra grund för värdering av skicklighet, erfarenhet och lämplighet för offentliga ämbeten eller förtroendeuppdrag.

Intrycket att partier är en del av statsapparaten är ofta förekommande, nästan som myndigheter. Det är icke desto mindre fel.

Att skilja partierna och andra politiska föreningar från statsmakten och offentligt reglerade verksamheter är viktigt.

Krav på lagstiftning som rör fria partier är oroande.

Det gäller även partiernas ekonomier.

Kravet att dessa ska vara lagreglerade är begripligt mot bakgrund av att statsmakten i Sverige i decennier växte samman med det ledande politiska partiet och närstående intresseorganisationer. Vi vill likväl varna för lagstiftningslösningen: Hur politiska föreningar ska vara organiserade och finansieras bestämmer uteslutande partiernas medlemmar.

Fria partier har dock ett ansvar inför medborgarna – trots bristen på lagreglering, inte bara vad gäller offentlig redovisning av sina ekonomier; här bör överenskommelser träffas mellan partierna om vad som ska vara offentligt redovisas, om något parti inte vill vara med eller följa gemensamma regler ska det vara känt för allmänheten.

Mot den bakgrunden – och för att värna integriteten hos de politiska partiernas medlemmar – föreslår vi att punkten sex i avsnittet 5.3 formuleras enligt ovan.

D87. Regionerna måste bli mer likvärdiga

Gösta Frödin, Gunnarskog, Helena Holmberg, Olofstorp, Inger Larén, Torsby, Esse Petersson, Värnamo, Marianne Åhman, Sunne

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande text tillförs i punkt 8 i avsnitt 5.3: ”På regional nivå ska Sverige vara indelat i direktvalda regioner med ansvar för bland annat sjukvård, kollektivtrafik, näringslivsutveckling och regionplanering. En mer symmetrisk struktur än dagens ska eftersträvas. Staten ska

D

underlätta för de kommuner som vill gå samman för att höja kvaliteten på servicen och minska sårbarheten."

Diskussionerna om större regioner i ansvarskommitténs anda verkar för tillfället ha avstannat. Två större regioner med över en miljon invånare har bildats, Skåne och Västra Götaland. Övriga län är storleksmässigt oförändrade och diskussioner pågår på många håll om att bilda en egen region inom nuvarande länsgränser. I dag finns alltså tre resursstarka regioner, då Stockholm självklart också hör hit, och resterande län/regioner med vanligen kring 300 000 invånare och väsentligt mindre resurser och därmed också svagare utvecklingskraft.

En så osymmetrisk regionindelning är inte rimligt att ha under längre tid, och staten måste ta ett ansvar för att en mer symmetrisk regionindelning kommer till stånd, eftersom den underifrån kommande kraften tydligen inte räcker till för att skapa större regioner, mer jämbördiga med Skåne, Västra Götaland och Stockholm. Folkpartiet bör ta ett ansvar för att driva på utvecklingen i denna riktning.

D88. Påskynda regionbildningen

Lennart Ledin, Östersund, Rickard Malmberg, Västerås, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Margareta Widell, Frösön

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet inom regering och riksdag ska verka för att beslut snarast tas om att bevilja ansökningarna från de landsting som ansökt om regionstatus. så att landstingen kan inrätta organisation och val till landstinget såsom region från och med mandatperioden 2015–2018

Sedan landstingen Västra Götaland, Skåne, Halland och Gotland erhållit regionstatus har när detta skrivs landstingen i Jönköping, Gävleborg, Östergötland, Örebro, Kronoberg, Jämtland, Norrbotten, Västernorrland och Västmanland beslutat ansöka om regionstatus och därmed ta över det regionala utvecklingsansvaret från och med år 2015.

Folkpartiet bör kraftfullt bejaka dessa initiativ till att vilja förstärka den lokala demokratin och att lokalt vilja ta det politiska ansvaret för den regionala utvecklingen.

D89. Kommunreform

Lars Johansson, Tumba, Richard Bengtsson, Stockholm, Peter Olevik Dunder, Handen

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny sista mening i punkt 8 under avsnitt 5.3 läggs till med följande lydelse: "Detta kan i förlängningen också innebära att det behövs en kommunreform i Sverige som skapar färre kommuner men som i gengäld garanterar en service av hög kvalitet för medborgarna."

I förslaget till partiprogram står det i punkt 8 under avsnitt 5.3 att staten ska underlätta för de kommuner som vill gå samman för att höja kvaliteten på servicen och minska sårbarheten.

Det är jättebra att Folkpartiet vågar ta i denna fråga. Hittills har debatten i dessa frågor främst handlat om kommundelningar. Lokala ofta populistiska partier bildas och går till val på kommundelningsfrågan. Oftast är motivet att den nya mindre kommunen ska få högre kvalitet på sin verksamhet, lägre skatt och bättre demokrati. Samtidigt ser vi på många håll runt om i Sverige att dagens kommuner har svårt att klara av att ge sina medborgare bra service för att de är för små.

Just små kommuner i skogslänen är ofta de första kommuner som man tänker på som lämpliga att slå samman. Men också kommuner i storstadsområden borde diskutera om de borde gå samman.

Ett bra exempel är Botkyrka, en kommun med 87 500 invånare. Även i sådana fall är samarbete med andra kommuner ofta nödvändigt för att klara av servicen mot allmänheten. Eftersom det är politiskt självmord att prata om färre och större kommuner blir då lösningen i stället att verksamheter läggs i kommunalförbund. En organisationsform som ofta lever sitt eget liv och begränsar insynen för den enskilde medborgaren.

Botkyrka kommun är i dag med i kommunalförbund när det gäller brandförsvaret och överförmyndarverksamheten. Några andra kommuner på Södertörn har ett kommunalförbund som hanterar miljötillsynen och med jämna mellanrum diskuteras det om ett kommunalförbund för upphandlingsfrågorna.

Dessa exempel pekar klart på att Sverige är i behov av en ny kommunreform som siktar mot färre och större kommuner. Finland och Danmark har redan genomfört detta och det borde vara dags för Sverige också. Ska vi leva upp till devisen "Bo där du vill" så måste vi kunna trygga en grundservice för alla runt om i Sverige.

Vi tror att staten måste gå före och peka med hela handen för att något ska hända.

D90. Sverige behöver fler kommuner

Nicke Grahn, Dorotea

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för en mer decentraliserad kommunstruktur i Sverige med ett mål att Sverige bör ha 500 kommuner

Det svenska samhällssystemet bygger på en övertro på storskaliga, centraliserade system. Ett liberalt samhälle är svårt att åstadkomma med allt större system som ligger långt borta från medborgarnas vardag.

Det är en myt att små kommuner i sig har större problem att klara sina åtaganden än större. Det finns små kommuner som fungerar utmärkt och det finns de som fungerar sämre. På motsvarande sätt finns det stora kommuner med enorma sociala problem liksom det finns stora kommuner som fungerar acceptabelt även för dem som inte har god ekonomi.

Framtidens samhälle kommer att ställa krav på en väl fungerande lokal nivå med engagerade medborgare. Det är betydligt lättare att bygga engagemang lokalt i strukturer som är överblickbara i stället för anonyma storkomplex. En lösning för ett bättre fungerande lokalsamhälle är att en del kommunsammanslagningar rivs upp. Detta är inte ändamålsenligt överallt, men många områden som i dag ligger långt utanför kommunens centrala delar, skulle definitivt klara sig bättre som egna kommuner. Ett exempel är Höga kustenområdet, men fler finns.

D91. Återinför frikommuner

Peter Olevik Dunder, Handen

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt tillförs avsnitt 5.3 med följande lydelse: "Den kommunala självstyrelsen ska stärkas genom minskad statlig detaljstyrning."

2. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för ett återinförande av frikommuner i modern tappning

Det är dags att åter på allvar ifrågasätta de regelverk staten ålägger kommuner. Oavsett bostadsort har individer rätt att få likvärdiga välfärdstjänster. Det lokala folkstyret, kommunerna, bör samtidigt ges möjlighet att pröva nytt och driva utvecklingen framåt.

Haninge är en av de kommuner som har varit så kallad frikommun och min uppfattning är det hög tid att ånyo pröva den vägen. Frikommuner är ett arbete som går ut på att kommunen tillåts frångå regelverk för att prova nya modeller.

Idén har som sagt provats i Sverige tidigare, då under en socialdemokratisk regering. I Danmark som hade detta redan på 1980-talet togs initiativ av ministern Britta Schall Holberg från ett av Folkpartiets danska liberala systerpartier Venstre. Så det torde vara möjligt både för Allians och opposition på riksplanet att diskutera.

Frikommunförsöket gjordes i Danmark en bit in på 1990-talet och ministern Bertel Haarder, också han från Venstre, startade på 2010-talet ett nytt försök.

Detta pågår nu i Danmark från den 1 januari 2012 och fyra år framåt. Också i vårt östra grannland Finland diskuteras om frikommuner. Den finska motsvarigheten till svenska Saco, AKAVA, föreslog i höstas att frikommuner skulle användas som verktyg och uppmuntran (som morot) i pågående finska kommunreform.

Sverige borde också ha frikommuner på agendan. Stora utmaningar som välfärdens långsiktiga finansiering finns framför oss. Kommuner har en stor roll både som välfärdsproducent och i samhällsplaneringen. Frikommuner där några går före skulle kunna vara ett sätt att vässa Sverige.

Låt några kommuner gå före och reformera!

D92. Inför kommunal parlamentarism

Olov Lindquist, Stockholm, Richard Bengtsson, Stockholm, Lennart Ledin, Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 5.3 läggs in en ny punkt med lydelsen: ”Folkpartiet liberalerna vill genomföra en ändring av kommunallagen, innebärande att kommun-, landstings- och regionstyrelserna enbart består av de partier som bildar majoritet. Detta genomförs i första hand som en försöksverksamhet i vissa kommuner.”

I riksdagen finns en tydlig regeringsmakt. Regeringen är utsedd av en majoritet av riksdagspartierna och alla partier sitter inte i regeringen. I kommuner, landsting och regioner är det tvärtom. I de ”regeringsorgan” som finns i dessa församlingar, alltså kommunstyrelser, landstingsstyrelser och regionstyrelser, finns företrädare för både majoritet och opposition och när ärenden sedan når det högsta beslutande organet, fullmäktigeförsamlingen, så sker en inte alla gånger så upplyftande debatt, där utgången dessutom är given från början.

Om det däremot skulle vara så att ”regeringsorganet” endast bestod av majoritetspartierna och oppositionen inte hade tillgång till detta, utan i stället blev tvungna att lägga sina förslag direkt i fullmäktigeförsamlingarna, så skulle dessa bli ett mer levande organ, vilket troligtvis skulle ge en mer spännande debatt. Vi anser att det finns ett värde i att tydliggöra regeringsrollen på den kommunala nivån och att på alla sätt försöka få till stånd bättre fullmäktigedebatter. Vi föreslår därför en försöksverksamhet i enlighet med motionens intentioner.

D93. Kommunala folkomröstningar

Lars Johansson, Tumba

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbetar för en reformering av bestämmelserna kring kommunala folkomröstningar i enligt med vad i motionen anförs

Sedan 2011 finns det i kommunallagen införda bestämmelser om att kommunala folkomröstningar kan hållas om tio procent av de röstberättigade i en kommun tar initiativ till det. För att omröstningen ska bli av krävs sedan att endast en tredjedel av kommunfullmäktige ställer sig bakom folkinitiativet.

Vid en första anblick kan denna förändring av kommunallagen tyckas vara ett bra sätt att öka den direkta demokratin. Men enligt mitt sett att se det så är risken stor att folkomröstningsinstrumentet devalveras om en minoritet i kommunfullmäktige kan släppa fram ett folkinitiativ om än det ena och än det andra.

Under de år som de nya lagbestämmelserna har funnits visar att så kan ske. I Tyresö har det folkomröstats om redan införda avgifter i äldreomsorgen. I Göteborg är det den redan införda trängselskatten som är föremål för folkomröstning. I min egen kommun Botkyrka har tillräckligt med namn samlats inför att stoppa en eventuell försäljning av delar av allmännyttan. En försäljning som om den inte genomförs allvarligt skulle sätta den kommunala ekonomin i ett minst sagt skakigt läge. Mörka krafter i Botkyrka försökte också att ta upp frågan om böneutrop från moskén som ett folkinitiativ. Dessbättre så lyckades man inte i denna fråga.

Jag tycker att kommunala folkomröstningar i största utsträckning endast ska användas i frågor som är kommunövergripande och stora. Indelningsfrågor är ett bra exempel. Med nuvarande bestämmelser finns det en risk att vi får en bristande långsiktighet i kommunalpolitiken. Det finns en risk att kommunpolitiker inte fattar beslut i viktiga frågor för att frågan kan bli föremål för en folkomröstning som trummats igenom av en minoritet i kommunfullmäktige. Ska till exempel ett folkinitiativ och en fullmäktigeminoritet ordna folkomröstning om budget, skattesats, taxor m.m.?

Konsekvenserna kan också bli att kommuner kan ”runda lagen” genom att föra över verksamheter i kommunala bolag eller genom att tillsammans med andra kommuner bilda kommunalförbund. Något som leder till sämre insyn för den enskilde medborgaren och därmed sämre demokratiskt inflytande.

Jag anser därför att Folkpartiet bör arbeta för att på något sätt ändra bestämmelserna runt de kommunala folkomröstningarna.

D94. Den politiska makten ska utövas genom folkstyre

Inger Gran, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för en utredning av nytt ersättningssystem för förtroendevalda

D

2. att Folkpartiet ska verka för att det skapas skapa tydliga rutiner och processer för att underlätta för noviser att ta plats i den demokratiska församlingen

Det är självklart i en demokrati att den politiska makten ska utövas genom folkstyre. Men problemet är att vi inte har förmågan att intressera fler medborgare att ”gå mellan” politik och arbetsliv, arbetsliv och politik. För att råda bot mot detta bör vi utreda hur ersättningen för förtroendeuppdrag kan ändras så att det inte utgör ett hinder för individen.

Det tar många år att förstå hur den politiska organisationen och samspelet ser ut därför behöver vi underlätta för noviser att ta plats i den demokratiska församlingen genom att skapa tydliga rutiner och processer som ska vara enkla att förstå och att anpassa sig till. Dessa får inte utgöra ett hinder för engagemang.

D95. Bättre förutsättningar för medborgares tillit till myndigheter

Juhan Janusson, Hässelby, Anne-Marie Morhed, Knivsta

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande punkt läggs till i avsnitt 5.3: ”En grundsten i den svenska demokratin är förtroendet mellan medborgare och myndighet, vare sig det är stat, kommun eller landsting. Detta djupa förtroende är unikt för Sverige men det finns risk att det håller på att urholkas. Det finns skäl till detta minskande förtroende, speciellt i kommuner, på grund av tendenser till korruption och att kommunen i ökad utsträckning ser sig som en affärsdrivande inrättning. Detta är djupt oroande. Folkpartiet ska arbeta för att bevara förtroendet, till exempel genom ökad transparens, skydd för whistleblowers och mindre hemlighetsmakeri i kommunala bolag.”

En grundsten i den svenska demokratin är det grundläggande förtroendet mellan medborgare och myndighet, vare sig det är stat, kommun eller landsting. Detta djupa förtroende är unikt för Sverige. Oftast ses förhållandet mellan de styrande och de styrda i andra länder som präglat av motsättningar, även i våra närmaste grannländer.

Det finns starka tendenser till att detta djupa förtroende håller på att urholkas. Detta gäller framförallt förhållandet mellan kommuner och medborgare. Mätningar visar att medborgare litar i mindre utsträckning på kommuner än på staten, och att förtroendet minskar över tid. Detta är djupt oroande för den svenska demokratiska modellen.

Det finns skäl till detta minskande förtroende. Tendenser till korruption, försök att tysta medarbetare och att kommunen i ökad utsträckning ofta ser sig som en affärsdrivande inrättning bidrar till detta.

Som en av demokratins främsta försvarare bör Folkpartiet aktivt arbeta för att bevara och stärka förtroendet mellan medborgare och de styrande. Det kan ske genom en rad åtgärder:

- Ökad transparens
- Bättre skydd för whistle-blowers
- Mindre hemlighetsmakeri i kommunala bolag
- Införandet av regler om offentlig avyttring i stil med de regler som finns för offentlig upphandling
- Översyn av regelverk för kommunala pensioner
- Regler när förtroendemän blir anställda som tjänstemän i samma kommuner där de varit förtroendemän, och där duglighet ska vara främsta kriteriet för anställning

D96. Ny giv för offentlighetsprincipen

Henrik Bergquist, Stockholm, Pär Ekström, Göteborg, Björn Jansson, Motala, Mathias Sundin, Norrköping, Maria Weimer, Uppsala, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att till avsnitt 5.3 lägga en ny punkt 10 med följande lydelse: ”Offentlighetsprincipen har en grundläggande betydelse för att förankra och fördjupa folkstyret. Kommuner Folkpartiet är med om att styra ska verka för att bli Sveriges öppnaste i tillämpningen av offentlighetsprincipen. Informationsteknologins möjligheter bör utnyttjas, bland annat genom aktivt offentliggörande av offentliga handlingar.”

Offentlighetsprincipen är djupt rotad i Sverige. Vem som helst kan vända sig till en svensk myndighet och få så gott som alla myndighetens handlingar utlämnade. Det är rentav så, att offentlighetsprincipen uppfanns i Sverige (som då även omfattade Finland) – på så vis att 1766 års tryckfrihetsförordning var den första lagen i sitt slag i världen.

Som liberalt parti värnar Folkpartiet av hävd offentlighetsprincipen. Detta ska vi vara stolta över. Vi bör nu ta tillfället att utveckla den vidare med hjälp av informationsteknologins möjligheter.

Med dagens informationsteknologi har vi skapat nya möjligheter till tillämpning av offentlighetsprincipen. Många kommuner och statliga myndigheter är utmärkta exempel. På hemsidorna kan den som vill få tillgång till en ibland närmst svåröverblickad mängd handlingar om kommunernas och myndigheternas verksamhet i all dess bredd. Vi tror att denna ökade tillgänglighet har bidragit till alla invånares i vårt land gemensamma uppgift att befästa och fördjupa folkstyret.

Utvecklingen på annat håll de senaste åren visar att ännu mer kan göras. Exempelvis har ett antal delstater i USA i växlande utsträckning börjat lägga ut alla offentliga handlingar som avser hantering av offentliga medel. Företeelsen ”öppen data” har börjar få spridning inom statsförvaltningar i flera länder.

Myndigheterna i offentlighetsprincipens hemland har delvis fallit efter. Ett framgångsrikt exempel är alliansregeringens satsning ”Öppna biståndet”, där regeringen lägger ut en väsentligt ökad mängd handlingar om det internationella utvecklingssamarbetet. Exemplet är dock ovanligt. I samma anda bör myndigheters och kommuners hemsidor innehålla inte bara budgetar och andra mer övergripande dokument, utan alla offentliga handlingar som avser hantering av offentliga medel. Reseräkningar, löpande redovisningar av förvaltningen av parker och förskolor, förteckningar över materialanskaffning och liknande bör ingå. Dessa handlingar är offentliga och därmed redan tillgängliga för att allmänheten. Precis som vi har beslutat att lägga ut andra handlingar på nätet bör vi lägga ut även dessa. På så vis kan den offentliga makten även förekomma frågor från allmänheten och medier, och underlätta för de sistnämndas granskning.

För att inte överbelasta hemsidor kan handlingar av kortsiktigt värde tas bort efter ett halvår eller annan avgränsad tid. Förfarandet bör också ske på ett sätt som inte annat än marginellt och inledningsvis ökar de administrativa kostnaderna för myndigheter och kommuner.

Ett sådant förfarande skulle bidra till förtroendet för myndigheter och kommuner och därmed fördjupandet av folksty-

ret, genom att göra handlingar som än mer omedelbart berör medborgarnas vardag mer tillgängliga.

D97. Förundersökningsprotokoll

Gunnar Lantell, Köping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att polisens förundersökningsprotokoll inte borde vara offentlig handling

Efter att ha läst boken ”Två soldater” kom jag underfund om att de åtalade har rätt att se förundersökningsprotokollen och därigenom kan identifiera eventuella vittnen. Kompisar till de åtalade kan därefter lätt hota och straffa vittnena.

D98. Medborgarmakt över grundlagar och grundlagsändringar

Lars Hallén, Uppsala, Ingemund Hägg, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen får i uppdrag att verka för att berörda myndigheter åläggs att delge medborgarna information om vilande grundlagsförändringar i tydlig och lättfattlig form i samband med övrig officiell personligt adresserad valinformation inför valet 2014

2. att partistyrelsen får i uppdrag att verka för att en statlig kommitté tillsätts med uppdrag att särskilt utreda hur beslutande folkomröstningar för grundlagsändringar bör utformas och hur de kan införas med sikte på första beslut efter valet 2014 och andra beslut efter valet 2018

I Sverige tenderar grundlagarna att betraktas som en arbetsordning för staten. Politikerna verkar betrakta grundlagsfrågor som en för dem intern fråga utan särskild relevans för medborgarna. Att grundlagarna blivit en fråga för staten och inte för medborgarna visar sig dels i grundlagarnas utformning med ett otal detaljregleringar som ofta bättre hör hemma i vanlig lag, dels i hur processen för att skapa legitimitet för grundlagarna sköts – eller rättare sagt missköts. Riksdagsvalet 2010, som bekräftade de mest omfattande grundlagsändringarna sedan 1974 års författning infördes, är ett tydligt exempel på det. Få väljare insåg att det rikdsagsvalet även var en indirekt folkomröstning om bland annat förändringar i skyddet för yttrandefriheten, domstolarnas lagprövningsrätt, relationen till Europeiska unionen och andra grundläggande förhållanden som påverkar relationerna mellan medborgarna och staten. Förändringarna var ett resultat av långvarigt utredande och kompromissande – men i stort sett enbart inom politikerkåren. I valkampanjen var frågorna fullständigt frånvarande. Att medborgarinflytandet på det sättet smusslades undan vittnar inte bara om respektlöshet mot väljarna utan är även ett oroande tecken för demokratins framtid i Sverige.

Vad Sverige behöver är en normativ, styrande konstitution som ägs av folket (demos). Det kan inte åstadkommas i en handvändning. Men det går att ta steg på vägen mot att ge förändringar i grundlagen en helt annan dignitet än i dag. För en reform med beslutande folkomröstningar för grundlagsförändringar finns en utförlig och stark argumentering i den rapport som SNS demokratiråd under ledning av professor Olof Petersson kom med 2004. Där argumenteras också kraftfullt och övertygande för andra reformer som skulle ge Sverige en konstitution ägd av medborgarna.

Inför valet 2014 kan ett första steg tas för att stärka grundlagarnas legitimitet genom ändringar i vanliga lagar eller förordningar. Det bör göras omöjligt att genomföra grundlagsförändringar utan att information om detta på ett effektivt sätt gått ut till väljarna. Regler för detta skulle kunna införas i exempelvis vallagen eller i annan lämplig form. Exempelvis kan riksdagen inför valet 2014 besluta att information om de vilande grundlagsförändringar som då kommer att vara aktuella ska gå ut till väljarna tillsammans med den officiella valinformationen och röstkorten.

Ett sådant förfaringssätt skulle leda till att väljare kan ställa frågor till riksdagskandidaterna om deras inställning till de vilande grundlagsförändringarna. Det skulle också kunna förmå partierna och riksdagskandidaterna att i förväg deklarera hur de avser att rösta om ändringsförslagen. Även om alla partier enats om de vilande ändringsförslagen finns det då likväl möjlighet för enskilda kandidater att gå till val på avvikande ställningstagande, och genom personvalssystemet kan en folkvilja mot vissa ändringsförslag då få det genomslag som är den demokratiska tanken bakom systemet med två riksdagsbeslut med mellanliggande val för bekräftande av grundlagsändringar.

D99. Byråkratins omfattning i Sverige

Shirley Gerhardsson, Älta, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i Folkpartiets partiprogram förtydligas politikens ansvar att begränsa byråkratin i samhällsaktiviteterna, så att skattebetalarnas pengar används till rätt i vår gemensamt finansierade välfärd

Vad gör vi med årligen inbetalda 1 600 miljarder kronor i skatter och avgifter? Vart tar allt vägen? Har vi koll på budgetarna inom kommuner, landsting och stat?

Ska vi ha kvar alla 224 statliga myndigheter i nuvarande omfattning? Genererar de statliga myndigheternas inspekterande uppdrag den rättssäkerhet som styrdokumentens text föreskriver?

Ska vi ha kvar alla enorma transaktioner, kan inte inkomsten regleras innan vi drar skatten?

Måste vi ha så många byråkrater inom vår offentliga förvaltning?

Ska vi ha kvar elevpeng och patientpeng. Har vi utvärderat detta ekonomiskt?

Vill vi följa den socialliberala ideologin där staten ska skydda individens rättssäkerhet, bland annat den ekonomiska rättssäkerheten, alltså att skattebetalarens inbetalda skatter och avgifter går till vår gemensamma välfärd?

D100. Lön till sparkade myndighetschefer

Tommy Lundkvist, Halmstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att sparkade myndighetschefer inte ska behålla sin lön hela förordnandetiden

En myndighetschef som har ett förordnande på till exempel sex år men som får sparken i förtid får ändå behålla oförändrad lön hela förordnandetiden. Jag tycker inte det är rimligt. När man får andra arbetsuppgifter ska lönen sättas i proportion till de nya arbetsuppgifterna.

D101. Allmänna valdagar ska också vara allmänna flaggdagar

Folkpartiet liberalerna Malmö, Catharina Keller, Malmö, Bo Lindström, Malmö, Marcus Nilsen, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att allmänna valdagar även ska bli allmänna flaggdagar

Föreslås att Folkpartiet liberalerna ska verka för att allmänna valdagar också ska vara allmänna flaggdagar.
Vi firar utvecklingen av den svenska författningen på nationaldagen den 6 juni till minne av att:

- Gustav Vasa valdes till kung den 6 juni 1523
- 1809 års regeringsform undertecknades den 6 juni 1809
- 1974 års regeringsform beslöts den 6 juni 1974

Svenska flaggans dag, numera även nationaldag, firas bland annat genom allmän flaggning. Flaggdagar regleras genom förordning 1982:20 om allmänna flaggdagar. Nationella flaggdagar är nyårsdagen, arbetarrörelsens dag, nationaldagen, midsommardagen, FN-dagen, Gustav Adolfdagen, Nobeldagen samt kristna och kungliga bemärkelsedagar. Vi flaggar alltså bland annat för demokratins framväxt i Sverige. Mot den bakgrunden framstår det som märkligt att vi inte också flaggar allmänt på demokratins verkliga bemärkelsedagar – de allmänna valdagarna

D102. Använd Sveriges flagga vid officiella regeringsframträdanden

Mattias Lönnqvist, Sundbyberg, Anders Bengtsson, Järfälla, Rose-Marie Fihn, Nol, Marcus Nilsen, Borås, Isac Svanberg, Kumla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att Folkpartiet i regeringsställning ska verka för att pressträffar och andra officiella regeringsframträdanden i media har Svenska flaggan i bakgrunden

När våra ledande politiker syns i media, som representanter för Folkpartiet, är dessa ofta duktiga på att framhålla just Folkpartiet genom att ha Folkpartiets namn eller symbol i bakgrunden.

Däremot är vår regering – och tyvärr även de ministrar som kommer från Folkpartiet – sämre på att lyfta landets symboler när de framträder som representanter för den ledning som valts demokratiskt.

Givetvis går det inte att alltid ha flaggan i bakgrunden; regeringens ledamöter bestämmer inte alltid själva när, var och hur de blir intervjuade och tv-sända. Men i de fall då ministern kontrollerar omgivningen – exempelvis i form av en presskonferens som man kallat till – borde praxis vara att alltid ha den svenska fanan i bakgrunden.

Den behöver givetvis inte täcka hela bakgrunden, särskilt inte med tanke på att en vit fond ofta ger en bättre kontrast – och därmed ett bättre intryck – i tv, men det förhindrar inte att flaggan skulle kunna finnas någonstans i bakgrunden.

Förutom att det ser trevligt ut när officiella framträdanden ackompanjeras av den svenska fanan så minskar det risken att främlingsfientliga element lägger beslag på denna symbol; en symbol som i dagsläget står för demokrati, öppenhet, tolerans och frihet.

Därmed vore det önskvärt om landsmötet uttrycker att Folkpartiet – särskilt när vi sitter i regeringsställning – ska försöka få hela regeringen att använda den svenska flaggan i bakgunden när regeringsledamöter uttalar sig officiellt.

D103. Inför republik

Berthold Lindersten, Uppsala, André Frisk, Falun, Andreas Froby, Tullinge, Tove Henriksson, Uppsala, Roko Kursar, Malmö, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Yacob Rajes, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att under avsnitt 5.3 ange att Sverige bör införa republik

Vi har i vårt land som bekant sedan mycket lång tid, i vart fall i drygt tusen år, sedan Erik Segersälls dagar, kung 970–995, haft monarki. Fram till 1544 hade vi inte ärftlig monarki utan varje kung valdes. Gustav Vasa bestämde att vi skulle ha ärftlig monarki i Sverige, vilket vi haft sedan dess. Sedan 1980 kan såväl kvinnor som män ärva tronen. De ska enligt en ändring i successionsordningen 1979 vara ättlingar till vår nuvarande kung Carl XVI Gustaf. I tur att ärva tronen är i ordning kronprinsessan Victoria, prinsessan Estelle, prins Carl Philip och prinsessan Madeleine.

Regenten har numera enbart ceremoniella uppgifter. Det kan då tyckas att vi bör behålla vår monarki som vi haft så länge och som sagts vara ett system som tjänat oss väl. Ingen oro finns väl heller för att de som står i tur till tronen inte skulle sköta sina uppgifter på ett utmärkt sätt. Likväl finns principiella skäl mot detta system. Har vi en parlamentarisk demokrati så bör vi även markera detta när det gäller statschefsposten. Det är då naturligt att vi har republik. Denna kan utformas på olika sätt och om man har en president, vilket vanligen är fallet, bör denne väljas på högst fem år. Man kan tänka sig att antingen riksdagen eller svenska folket väljer president. Mycket talar för det förstnämnda alternativet.

D104. Ta ställning för republik

Emil Eriksson Risve, Örebro, Lovisa Aldrin, Halmstad, Emanuel Alvarez, Södertälje, Johanna And, Solna, Daniel Andersson, Linköping, Sinikka Andersson, Västerås, Sofie Andersson, Stockholm, Sandro Banovac, Södertälje, Henrik Bengtsson, Ängelholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 5.3 läggs till en punkt med lydelsen: ”Inga offentliga ämbeten ska gå i arv. Därför ska monarkin avskaffas och ersättas av republik.”

Vi är stolta över att vara medlemmar i ett parti som värderar frihet och demokrati över allt annat. Folkpartiet liberalerna har kämpat för jämlikhet och bidragit till ett samhälle där framgång bygger på individens egna meriter snarare än privilegier och släktskap.

Det är därför vi, liksom många andra liberaler, inte kan stödja ett statsskick där det högsta offentliga ämbetet, det som statschef, går i arv inom en utvald familj. Monarkin är en rest från en fördemokratisk tid och strider till sin natur mot liberala grundvärderingar.

Vårt parti ska vara det naturliga valet för människor som vill se liberala förändringar i samhället. Vi har historiskt kämpat för ett slut på oförtjänt makt och privilegier. Vi bör inte skygga från att stå upp för våra ideal även när det gäller toppen av samhällskroppen.

D105. Republik

Magnus Simonsson, Enskede gård, Elin Andersson, Bromma, Sinikka Andersson, Västerås, Bonnie Bernström, Stockholm, Cecilia Carpelan, Skärholmen, Peder Danesved, Ulricehamn, Magnus Esko, Björkvik, Niklas Frykman, Eskilstuna, Dietmar Gleich, Falun m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna tar ställning för att Sverige ska vara en republik

Republik är liberalt.

D106. Religionsfrihet för Sveriges statschef

Roko Kursar, Malmö, Perallan Orrbeck, Ulricehamn

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i Folkpartiet liberalernas partiprogram ska finnas ett förslag om att successionsordningen ändras så att religionsfrihet även gäller vår statschef och de människor som ingår i den svenska tronföljden

Religionsfrihet är en universell och okränkbar mänsklig rättighet och genom grundlagen ska den gälla för alla i Sverige, i alla fall borde det vara så. I dag måste statschefen och andra i kungafamiljen som ingår i den svenska tronföljden bekänna sig till den ”rena” evangeliska, protestantiskaläran och bekänna sig den augsburgska bekännelsen enligt successionsordningen. I den augsburgska bekännelsen står det bokstavligen att man ska aktivt fördöma kättare som till exempel ”muhammedaner” (muslimer). Det är oacceptabelt att Sveriges grundlag ej är sekulariserad och ej följer de mänskliga rättigheterna fullt ut och ej tillåter religionsfrihet för statschefen och för de som ingår Sveriges tronföljd. Därtill är det än mer beklämmande och oerhört kränkande för många svenskar att det i Sveriges grundlag står att Sveriges statschef ska aktivt fördöma och motarbeta ”kättare” så som muslimer.

D107. Ge kungen rätt att välja livsåskådning

Berthold Lindersten, Uppsala, Sandro Banovac, Södertälje, Tove Henriksson, Uppsala, Marcus Nilsen, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att under avsnitt 5.3 i programmet ange att även medlemmar av kungahuset ska kunna välja livsåskådning och fortfarande vara berättigade till kronan

I avsnitt 1.1 i programförslaget med rubriken Liberalismen står det under punkt 7: ”Det liberala samhället förutsätter tankefrihet. Varje människa har rätt att fritt och öppet uttrycka sin åsikt, bilda opinion för den och försöka övertyga andra, uttrycka sig konstnärligt och söka ny kunskap. Varje människa har rätt att uttrycka sin religiösa tro och utöva sin religion i gemenskap, liksom frihet att inte tillhöra någon religion. Tryck- och yttrandefrihet, föreningsfrihet, mötes- och demonstrationsfrihet är nödvändiga delar av tankefriheten.”

Detta gäller dock inte alla svenskar. Enligt successionsordningen kan vår regent inte välja sin livsåskådning om han eller hon vill vara kvar på tronen. Det stadgas att en medlem av kungahuset måste vara anhängare av en evangelisk-luthersk tro enligt den oförändrade augsburgiska bekännelsen av år 1593.

Denna bestämmelse är en kvarleva sedan den tid då kungens eller drottningens val av livsåskådning skulle påverka den tro som alla i landet skulle ha. Denna tid är sedan länge förbi. Vi har numera även avskaffat statskyrkan. Därför är det hög tid att vi inte pressar på vårt kungahus en viss trosinriktning.

Vår nuvarande kung har starkt motsatt sig en ändring av denna punkt i successionsordningen. Det är dock orimligt att kungen eller någon annan i kungahuset skulle kunna ha ett veto mot principen om att alla, även regenter, ska kunna ha vilken livsåskådning de vill.

Denna bestämmelse bör därför utgå ur successionsordningen.

D108. Successionsordningen § 4

Tomas Ekermo Karlsson, Nyköping, André Frisk, Falun, Annica Pettersson, Katrineholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för att § 4 i successionsordningen tas bort och statschefen därmed fritt får välja trosuppfattning

Av de sex grundlagsskyddade opinionsfriheter som regleras i regeringsformen är religionsfriheten den enda som inte är relativ. Det innebär att den aldrig någonsin får inskränkas, inte ens vid till exempel misstanke om brott (vilket kan vara legitimt skäl att begränsa övriga fem friheter för en individ).

Religionsfriheten, rätten att själv bekänna sig till en viss eller ingen trosuppfattning, får alltså aldrig någonsin kränkas.

Därför är det inte bara helt oacceptabelt ur liberal synvinkel, det är också en konflikt mellan två grundlagar, när det samtidigt står skrivet i successionsordningen att statschefen måste vara av ”den rena evangeliska läran”.

Att statschefens tvingas underkasta sig en särskild religiös lära för att få inneha sitt ämbete och således inte omfattas av den mest okränkbara individuella opinionsrättigheten vi har i Sverige går helt emot liberalismen som ideologi.

D109. Religionsfrihet för alla

Dietmar Gleich, Falun, Christer Romson Lande, Stockholm, Lennart Ledin, Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska verka för att upphäva 4 § successionsordningen som lyder: ”Såsom 2 § i 1809 års regeringsform uttryckligen stadgar, att Konung alltid ska vara av den rena evangeliska läran, sådan som den, uti den oförändrade Augsburgiska bekännelsen, samt Uppsala mötes beslut av år 1593, antagen och förklarad är, sålunda skola ock prinsar och prinsessor av det kungl. huset uppfödas i samma lära och inom riket. Den av kungl. familjen som ej sig till samma lära bekänner, vare från all successionsrätt utesluten.”

I Sverige råder numera religionsfrihet i och med statskyrkans avskaffande – förutom för statsöverhuvuden och hens familj. Att just stadsöverhuvudet inte åtnjuter religionsfrihet kastar även en skugga över statens religionsneutralitet. I en liberal stat är religioner och staten åtskilda.

D110. Redovisning av kungahusets ekonomi

Rolf Andersson, Ljungby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att kungahuset snarast redovisar sina utgifter på samma sätt som övrig skattefinansierad verksamhet

De senaste åren har kungahuset begärt ökade anslag från statskassan. Sedan år 2001 har kungahusets årsbudget ökat med 26 miljoner kronor efter justering för inflation.

År 2012 fick kungahuset 122 miljoner kronor i anslag från skattebetalarna. Av anslaget gick 62 miljoner kronor till hovstaterna, för att täcka kungens kostnader för representation, resor, personal och eget leverne.

Kungen har ingen skyldighet att redovisa sina utgifter, till skillnad från alla andra skattefinansierade verksamheter. Varje år lämnar hovet in ett underlag om ökade kostnader.

Enligt ett riksdagsbeslut i december 2011 ska regeringen få till stånd en överenskommelse med hovet om ökad öppenhet.

D111. Demokratifrågor

Johan Strandberg, Saltsjö-Boo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 5.3 punkt 4 tas bort

2. att under avsnitt 5.3 punkt 7 den andra meningen tas bort

3. att under avsnitt 5.3 punkt 8 orden ”delas eller” i den andra meningen placeras efter ”vill”

4. att under avsnitt 5.3.1 punkt 7 den första meningen tas bort och att under avsnitt 5.3.1 punkt 4 de 21 sista orden i första meningen tas bort[1]

5. att under avsnitt 5.3.1 punkt 9 de tio sista orden tas bort[2]

6. att under avsnitt 5.3.1 punkt 3 ”öppet” ersätts av ”öppen”, ”som” placeras före ”har”, ”alla europeiska” tas bort och den sista meningen tas bort[3]

Att Sverige har för många riksdagsledamöter stämmer inte. Enligt tidningen Riksdag och departement har så många som tio av de 22 europeiska länder som har enkammarparlament färre röstberättigade per parlamentsledamot än Sverige. Minskar antalet riksdagsledamöter ökar belastningen på dem som blir kvar och avspeglarsämre än nu ledamöterna väljarna. Redan i dag saknar Folkpartiet i riksdagen en representant från flera län och otroligt är att de kan skriva att minskar antalet riksdagsledamöter får mindre partier representation från hela landet. Folkmängden blir också allt större och beräknas snart uppgå till 10 miljoner.

Positivt är också att Folkpartiet verkar ha övergivit förslaget om skilda valdagar.

Med ståndpunkten att de ekonomiska villkoren för kommuner och regioner behöver utjämnas för att vissa faktorer inte går att påverka verkar man tro att vissa kommuner för alltid kommer att ha en trängd ekonomi.

Att kommundelningar kan vara en väg till ökad delaktighet kunde det stå i partiprogrammet även framöver. I och med att 1970-talets kommunsammanläggningar mest gav byråkrati och ökade kostnader vore det för att hålla nere ökningen av skatter och skulder sannolikt bättre att kommunernas beskattningsrätt togs bort än att landsting slogs ihop.

Under avsnitt 5.3.1 punkt 7 föreslås att flera politikområden återförs till medlemsländerna. En förbättring vore dock sannolikt att skola, sjukvård samt barn- och äldreomsorg kunde fås var som helst på EU:s bekostnad. Nationella hinder gör att övergången från ett byråkraternas till ett medborgarnas Europa försvåras.

En risk är att suspenderad rösträtt ökar motsättningarna. Bättre är sannolikt ekonomiska incitament.

Det behöver inte stå att landet ska ligga i Europa.

---

1. Yrkandet hänvisat till område J, EU-politik och internationella frågor.

2. Yrkandet hänvisat till område J, EU-politik och internationella frågor.

3. Yrkandet hänvisat till område J, EU-politik och internationella frågor.

E: Ekonomi

Programförslaget avsnitt 3–3.1.4 samt anslutande ämnen

Avsnitt 3
Välstånd

E1. Lyft fram folkhälsan

Monika Broman, Linköping, Lola Björkquist, Linköping, Gunnar Broman, Linköping, Anita Jernberger, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i inledningen till avsnitt 3 läggs till en ny punkt efter punkt 4 med lydelsen: ”Varje människa har rätt att få kunskap om hur goda levnadsvanor påverkar människokroppen positivt, både fysiskt, psykiskt, socialt och själsligt. Kunskapen om hur de egna levnadsvanorna påverkar hälsan så som mat, fysisk aktivitet inklusive tobak, alkohol och droger är nödvändigt för att individen ska kunna ta kloka beslut. Denna kunskap ska förmedlas från skolans början och uppåt.”

Flera olika faktorer påverkar risken att bli sjuk och dö en förtidig död. Trafik, miljö, ekonomi och levnadsstandard är delar som spelar en stor roll.

De individuella faktorerna som arv och levnadsvanor spelar också en en viktig roll.

Den största betydelsen när det gäller att hålla sig frisk och nå optimal livslängd är framför allt levnadsvanorna. Dessa kan vara både positiva och negativa för hälsan.

Goda levnadsvanor påverkar folkhälsan positivt både på kort och lång sikt.

E2. Jämställd arbetsmarknad förutsättning för välstånd

Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Helena Berggren, Västerås, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Jessica Bagge, Hägersten, Lars-Åke Davidsson, Hässelby, Rose-Marie Fihn, Nol, Jonas Wedin Forsberg, Piteå m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i inledningen till avsnitt 3 en ny punkt 5 läggs till med följande lydelse: ”Ett jämställt samhälle där kvinnor och män behandlas lika är en välståndsbärande faktor. Att kvinnors kompetenser som samhällsresurser värderade på samma sätt som männens är givet. Män som är mer med sina barn under småbarnstiden blir mindre riskbenägna, mindre benägna att inta alkohol och mindre benägna att begå våld mot kvinnor visar studier från Island. Deltidsarbetande kvinnor i den grad som är vanligt nu är ett resursslöseri när färre arbetsföra ska klara att bära den offentliga sektorn. En barnomsorg som är tillförlitlig och flexibel är en förutsättning för vårt välståndssamhälle.”

Avsnitt 3.1
Den fria ekonomin

E3. Hållbar tillväxt

Nina Lundström, Sundbyberg, Anne-Marie Ekström, Borås, Christoffer Jönsson, Solna, Rebecca Krus, Lidingö, Mathias Lindow, Österskär, Inger Lundberg, Älvsbyn, Patrik Silverudd, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.1 punkt 1 kompletteras med en ny mening: ”Tillväxt bör grundas på ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet. ”

Definitionen på tillväxt saknar tydlighet i balansen mellan det ekonomiska, ekologiska och sociala perspektivet. Tillväxt kan innebära både miljöförstöring och social utsatthet genom dåliga villkor för dem som arbetar, lika väl som goda villkor. Tillväxt kan bestå av export av miljöproblem, lika väl som det kan vara export av miljöteknik. Tillväxt behöver inte kopplas samman med ett konsumtionssamhälle med massor av onödiga prylar som hamnar på soptipp eller värmeverk. Det kan också vara ett samhälle som byggs på kunskap, smarta tjänster, miljövänliga produkter, innovationer och återvinning av material. Beroende på hur vi beskriver ”tillväxt” tolkas även vår syn på samhällsutveckling.

E4. Samhället måste stävja oseriösa företagare

Kjell Fransson, Motala, Emilia Domurat, Göteborg, Jan Fallsvik, Motala, Shirley Gerhardsson, Älta, Anita Jernberger, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande mening infogas i avsnitt 3.1 punkt 2 efter första meningen: ”För att skydda konsumenterna mot oseriösa företagare bör auktorisation införas i utsatta branscher.”

Folkpartiet värnar om fri företagsamhet. Det måste bygga på tillit, hederlighet och ansvarstagande, som det står i avsnitt 3.1 punkt 2 första mening. Men tyvärr är det alltför många företagare som missbrukar detta och medvetet lurar konsumenterna. Detta måste stävjas på olika sätt i högre utsträckning än vad som sker i dag.

Det finns många exempel på hur konsumenter drabbas av oseriösa företagare. De blir lurade, ruinerade och personliga relationer utsätts för påfrestningar och kanske bryts. De mest spektakulära fallen uppmärksammas i media, men mörkertalet är förmodligen stort. Vissa branscher är mer utsatta än andra, till exempel bygg-, transport- och restaurangbranscherna. Samhället bör tillsammans med respektive bransch ytterligare öka informationen och även införa auktorisation

för att så långt som möjligt stävja oseriösa företagare och därmed stödja seriösa företagare.

De oseriösa företagarna utgör ett hot mot samhället. Konkurrensen snedvrids till de seriösa företagarnas nackdel, samhället förlorar skatteintäkter och som ovan nämnts kan enskilda människor drabbas med raserade ekonomier och relationer.

Det ligger slutligen även i ett liberalt partis intresse att stävja oseriösa företagare. Deras framfart spiller över negativt på vårt parti, som värnar om fri företagsamhet.

E5. Marknadsekonomi, information och konsumentmakt

Nina Lundström, Sundbyberg, Ulf Larsson, Västerås, Erica Närlinge, Uppsala, Esse Petersson, Värnamo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.1 punkt 2 får en ny sista mening som lyder: ”Lagar och regler ska slå vakt om äganderätt, transparent information, konsumentens rättigheter, konkurrens på lika villkor, rättssäkerhet och att enskilda människor har likvärdiga och goda möjligheter att nå sina livsmål.”

Stycket saknar två väsentliga delar i marknadsekonomin: tillgång till korrekt information samt rättigheter för konsumenter.

E6. Harmoniserad konsumentlagstiftning

Mats Engström, Stockholm, Andreas Froby, Tullinge, Lennart Ledin, Östersund, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att sista meningen i avsnitt 3.1 punkt 7, ändras till följande lydelse: ”Målet ska vara en effektiv konsumentlagstiftning som är harmoniserad över hela EU.”

Nuvarande lydelse kan inte förstås på grund av felsyftning och otydligheter. Kan harmonisering ske på olika nivåer? Kan harmonisering ske annat än i hela EU?

Vi önskar se en harmoniserad konsumentlagstiftning värd namnet och därmed också en tydligare målbeskrivning. Därför föreslår vi att punkten i sin helhet får denna lydelse:

”I en fungerande marknadsekonomi har konsumenten kunskap och makt att fatta beslut. Därför behövs en stark konkurrenslagstiftning och konsumentlagar som ger rätt till korrekt produktinformation. Konsumenter ska ha tillgång till budget- och skuldrådgivning och opartisk konsumentvägledning i hela landet. Målet ska vara en effektiv konsumentlagstiftning som är harmoniserad över hela EU.”

E7. Konsumentabonnemangslag

Folkpartiet liberalerna Göteborg, Per Altenberg, Sollentuna, Per Carlsson, Eldsberga, Marcus Claesson, Mölndal, Anders Eriksson, Sävedalen, Björn Jansson, Motala, Bo Lindström, Malmö, Anna Mårtensson, Jönköping, Tommy Rydfeldt, Kungsbacka m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att till avsnitt 3.1 lägga till texten: ”Den enskildes inflytande över de avtal som ingås i vardagen behöver stärkas genom att förbättra befintliga konsumentlagar och upprätta ny lagstiftning avseende konsumentabonnemang. ”

Varje hushåll ingår ett stort antal avtal på områden som el, telefon, försäkringar, bredband, larm, tv och tidningsprenumerationer. Till dessa kan läggas de avtal om tjänster på internet som ger tillgång till epost, backup, datalagring, musik och film. Sammantaget möter individen ett stort antal avtal som löper över längre tider och som förnyas med viss regelbundenhet. Vi kallar dessa avtal konsumentabonnemang.

Som konsument på dessa områden finns det ett flertal återkommande problem. Det är svårt att byta tjänsteleverantör, antingen för att avtalen innehåller omotiverad bindningstider och uppsägningstider eller för att avtalen inkluderar utrustning som inte går att friköpa till ett rimligt pris. Vid byte är det svårt att få kontinuitet i leveransen och det är vanligt med omotiverade glapp som uppgår till flera veckor.

Tjänsteleverantörer kan utan närmare angivelse höja priset för tjänsten, vilket leder till att varje gång ett avtal ska förnyas krävs att detta kontrolleras mot konkurrenter, eller så måste föregående års faktura grävas fram.

Tjänsteleverantörer på internet ställer konsumenter inför nya utmaningar. För närvarande saknas regler för hur data ska hanteras vid uppsägning av abonnemang, långvarig inaktivitet eller vid dödsfall. Denna typ av avtal har ofta egenskapen att konsumenten lagrar information i tjänseleverantörens system,. I de flesta fall saknas möjlighet för konsumenten att få ut sin information ur systemet, vilket skapar inlåsningseffekter och omöjliggör för konsumenten att utnyttja nya och bättre produkter. Till exempel att använda en annan epostleverantör.

Sammantaget kräver detta att ny lagstiftning införs som förstärker konsumentens rättighet och det är därmed lämpligt att vårt partiprogram innefattar denna avsikt.

E8. Internalisera externa kostnader

Dietmar Gleich, Falun, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 3.1 förs in en ny punkt som lyder: ”En marknadsekonomi kan bara fungera på lång sikt om alla kostnader, även externa, bärs av marknadsaktörerna. Externa kostnader är nackdelar för tredje part som är konsekvens av marknadsaktörernas handlande. Tredje part inkluderar alla människor på jorden och kommande generationer. Ett typiskt exempel är klimatförändringar och annan miljöpåverkan. Det kan krävas lager och förordningar för att internalisera externa kostnader.”

Den fria ekonomin kan bara fungera i längden om miljön hålls inom ett tillstånd som möjliggör mänskligt liv. Den ekonomiska aktiviteten har vuxit sedan 1950 i en omfattning att många geologer talar om en ny geologisk tidsålder. Vi har gått från holozen till antropozen – människans tidsålder. Människan har i många avseende blivit den bestämmande geologiska kraften med större påverkan än naturliga processer. Det är i dag inte längre möjlig att beskriva ekonomin utan att ta hänsyn till jordens fysiska begränsningar. Miljön kan inte längre förvisas till ett eget kapitel, miljön påverkar i dag hela samhället.

Avsnitt 3.1.1
Svensk ekonomi i globaliseringen

E9. Ett tydligt nej till EU-skatt

Linda Nordlund, Stockholm, Erik Scheller, Stockholm, Emma Söderberg Majanen, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny mening med följande lydelse läggs till i slutet av punkt 3 under avsnitt 3.1.1: ”EU ska inte tillföras beskattningsrätt.”

Det finns en berättigad diskussion om hur EU finansieras. Ett söndertrasat avgiftssystem har blivit effekten när förhandlingsstyrka och förhandlingsskicklighet snarare än en rationell fördelning av kostnaderna över medlemsstaterna fått råda. Än mer kritiserat än EU:s intäktsstruktur är dock, och ska vara, utgiftsstrukturen. Resurser läggs där resurser inte ska läggas, resurser kommer inte till där resurser borde finnas. Samtidigt riktas årligen skarp kritik från Europeiska revisionsrätten kring hur unionens ekonomiska förvaltning och rapportering fungerar. Kritik luftas från parlamentet och så sent som 2012 röstade en trio av länder – däribland Sverige – för att inte ge kommissionen ansvarsfrihet för räkenskapsåret 2010.

Det är mot denna bakgrund vi ska se frågan om införandet av en EU-skatt och en utvidgning om de egna medlen. Både kommission och EU-parlamentet är i förhandlingarna om nästa fleråriga budgetram pådrivande i riktning mot en europeisk skatt – exempelvis i form av en gemensam moms eller skatt på finansiella transaktioner.

Folkpartiet bör vara tydliga med att vi inte vill se ytterligare en beskattningsnivå på svenska jobb och jobbskapare. En beskattningsrätt för EU kommer ofrånkomligen med tiden utvidgas till allt fler skattebaser och allt större skatteintäkter. Medlemsstaternas inflytande över både EU:s intäkts- och utgiftssida minskar i samma takt som deras skattebaser beläggs med andra skatter. Folkpartiet ska vara en konstruktiv röst i reformeringen av avgiftssystem, men en utvidgning av unionens medel under överskådlig framtid är mot denna bakgrund inte en acceptabel lösning. Att det är och förblir vår ståndpunkt bör vi tydliggöra.

E10. Fler kvinnor måste jobba i EU

Jenny Sonesson, Stockholm, Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Jessica Bagge, Hägersten, Helena Berggren, Västerås, Emilia Domurat, Göteborg, Hanna Gerdes, Stockholm, Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i punkt 3 i avsnitt 3.1.1 läggs till en mening med lydelsen: ”Kvinnor ska förvärvsarbeta i lika hög grad som män i EU.”

Jämställdhet mellan könen är en gemensam grundläggande värdering i EU. Det är också en nödvändig förutsättning för att uppnå EU:s mål om tillväxt, sysselsättning och social sammanhållning.

Att unionens kvinnor i lägre grad än män deltar på arbetsmarknaden hänger samman med att vi fortfarande har ett könsuppdelat Europa, där kvinnor tvingas ta ansvaret för barn, hushållsarbete och äldre släktingar. Män tjänar nära 20 procent mer än kvinnor i EU och fyra gånger så många kvinnor som män jobbar deltid. Sambeskattning, som hämmar kvinnligt förvärvsarbete, finns kvar i åtskilliga länder. Offentlig barn- och äldreomsorg är dåligt utbyggd i allt för många medlemsstater. Allt detta påverkar kvinnors framtida pensioner och begränsar kvinnors ekonomiska självständighet. Men det har också ett ekonomiskt pris för unionen.

Fler regeringar i EU måste inse att brist på jämställdhet skadar tillväxten för det egna landet och för unionen. Högre sammantagen sysselsättningsgrad är en nyckel till att hantera den åldrande befolkningen i EU, med allt färre som ska försörja allt fler. Unionens BNP skulle kunna öka med hela 27 procent om kvinnor jobbade i lika stor utsträckning som män i EU, visar en forskningsrapport från Umeå universitet.

Europas kvinnor är välutbildade, fler kvinnor än män studerar. Närmare 60 procent av alla universitetsexamina i EU tas ut av kvinnor. Men endast 60 procent av unionens kvinnor i förvärvsarbetande ålder har ett jobb och i vissa länder är siffran lägre än 50 procent. Alliansregeringen kräver att mäns och kvinnors sysselsättning ska vara minst 75 procent i EU och det är ett gemensamt mål i unionens tillväxtstrategi EU2020. Detta ställer krav på medlemsländerna att vidta nödvändiga reformer.

Liberala Kvinnor anser att det är en angelägen utmaning för EU:s konkurrenskraft och jämställdhet att fler kvinnor i EU kommer i arbete och att det bör betonas i partiprogrammet.

E11. Digital inre marknad i Europa

Cecilia Wikström, Uppsala, Nicklas Bengtsson, Jönköping, Lennart Fogelklou, Bromma, Andreas Froby, Tullinge, Erik Johansson, Örebro, Tobias Josefsson, Mjölby, Suzanne Liljegren, Lidingö, Daniel Sjöberg, Uppsala, Thomas Strand, Borås m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande text läggs till som en ny punkt 4 i partiprogrammet under avsnitt 3.1.1: ”Trots att många handelshinder har rivits för fysiska varors rörlighet inom EU hämmas fortfarande utvecklingen av digitala tjänster i Europa av gammalmodiga nationella regelverk och brist på gemensamma europeiska system. Sverige ska vara pådrivande för att skapa en gemensam digital inre marknad där digitala tjänster och e-handel kan tillhandahållas över nationsgränserna.”

Genom åren har EU:s inre marknad underlättat varors fria rörlighet över medlemsstaternas gränser. Detta har inneburit möjligheter för innovativa och konkurrenskraftiga företag och bättre villkor för konsumenter. Tjänstemarknaden, och särskilt marknaden för digitala tjänster, har däremot inte följt med i denna utveckling. Där återstår ännu mycket att göra för att underlätta den fria rörligheten i Europa.

Bristen på harmoniserad upphovsrättslagstiftning kombinerad med olika typer av nationella regleringar förhindrar eller försvårar ofta möjligheterna att tillhandahålla digitala tjänster över hela Europa. Även brister i harmonisering av konsument- och kontraktsrätt har en stor betydelse för bristen på gränsöverskridande digitala tjänster.

Många näthandlare tillhandahåller exempelvis bara sina produkter till ett eller ett mycket begränsat antal länder på grund av olika rättsliga och administrativa problem. Det är viktigt att komma till rätta med detta för att kunna dra full

nytta av den digitala ekonomins möjligheter både för våra företag och för konsumenterna.

E12. Eurons införande

Olof Hermansson Wallentin, Vällingby, Sandro Banovac, Södertälje, Annika Carp, Falköping, Mats Engström, Stockholm, Andreas Froby, Tullinge, Christer Romson Lande, Stockholm, Lennart Ledin, Östersund, Bengt Lindner, Kristianstad, Mathias Lindow, Österskär m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att de sista två meningarna i punkt 4 under avsnitt 3.1.1 ändras så att punkten ges följande lydelse: ”Den europeiska valutan, euron, är både ett politiskt och ett ekonomiskt projekt. Genom en gemensam valuta fördjupas den integration som ytterst syftar till att omöjliggöra konflikter mellan Europas länder. Den skapar också förutsättningar för ökad rörlighet och fördjupning av den inre marknaden. Sverige ska införa euron som valuta. Som medlem i valutasamarbetet ska Sverige verka för en stabilisering genom gemensamma regelverk och fördjupat ekonomiskt samarbete.”

Sverige, svenska företag och svenska medborgare är beroende av Eurons utveckling. Svenska företags största marknad är EU, 57 procent av svensk ”export” går i dagsläget till EU. Det vore en stor fördel för svensk handel om denna kunde planeras med mer stabila förutsättningar än vad som följer av en rörlig växelkursrelation. Den senaste tidens starka krona har på kort sikt varit till fördel för import och svensk turism i utlandet och på motsvarande sätt en nackdel för den del av exporten som sker i euro. Men detta förhållande kommer att ändras och ändras igen. En gemensam valuta tar bort en stor osäkerhet och skulle därför verka positivt på långsiktig investeringsvilja, både i Sverige och svenska investeringar i utlandet.

Den av programkommittén förslagna skrivningen är för försiktig – tror vi på en gemensam valuta, måste Sverige ta sitt ansvar inom samarbetet. Sverige kan inte vänta på att eurosamarbetet ska ”stabiliseras”, såsom antyds i ursprungstexten, då EU alltjämt är och kommer att så förbli under många år, en ung union under ständig utveckling kantad av s.k. kriser. Det kommer därtill flyta mycket vatten under bron innan Sverige har uppfyllt konvergenskraven (vilket tar åtminstone två år efter anslutning till ERM).

Sverige som stat vill påverka förutsättningarna för handel och villkoren för svenska företags agerande i EU-marknaden. I dagsläget förlorar Sverige inflytande för varje dag som går. Att då välja att fortsatt stå utanför utan ens en klar och konstruktiv vilja att gå över till euron, kan bli mycket kostsamt för det svenska samhället – utöver att det varken är klädsamt eller praktiskt rent politiskt att inte delta i problemlösningen. Är det inte konstigt att välja stå utanför utvecklingen av ”gemensamma regelverk och ekonomiskt samarbete” i ett samarbete som man sedan avser delta i?

E13. Euro-regelverket får inte vara tandlöst

Björn Brändewall, Kalmar, Björn Jansson, Motala, Karin Lindsten, Ljungbyholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.1.1 punkt 4 lägga till ”och efterlevs” efter ”När detta är uppfyllt”

Den nuvarande euro-krisen har utbrutit trots ett gemensamt regelverk – regelverket har nämligen inte följts! Därför kan vi inte nöja oss med samma sak en gång till. Ett rejält regelverk måste komma på plats, men vi måste se att det har efterlevts under längre tid, eller att det finns och verkställs sanktioner mot de länder som bryter mot reglerna, innan vi kan ge oss in på euro-spåret igen.

Med detta yrkande får punktens två sista meningar lydelsen: ”Det ligger i Sveriges intresse att den monetära unionen stabiliseras genom gemensamma regelverk och fördjupat ekonomiskt samarbete. När detta är uppfyllt och efterlevs ska Sverige införa euron som valuta.”

Eventuellt kan det även behöva förtydligas i punkten att ett införande av euron ska föregås av en ny folkomröstning.

E14. Nej till euron

Mikael Ståldal, Stockholm, Mårten Bäck, Älvsjö, Kjell Fransson, Motala, Ann-Marie Hedlund, Bankeryd, Marcus Nilsen, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 4 under avsnitt 3.1.1 ändras till: ”Den europeiska valutan, euron, bör ses som ett ekonomiskt projekt i första hand. Euron har inte klarat av de prövningar den utsatts för genom de senaste årens skuldkris. Därför ska Sverige behålla sin nationella valuta med flytande växelkurs.”

2. att andra meningen i punkt 3 under avsnitt 3.1.1 ändras till: ”Det är avgörande för vårt välstånd att EU-samarbetet fungerar väl.”

Euron bör ses som ett ekonomiskt projekt i första hand, och inte försvaras av politiska skäl ifall den fungerar dåligt ekonomiskt. EU är ett politiskt projekt som ytterst syftar till att omöjliggöra konflikter mellan Europas länder, och detta fungerar bra utan gemensam valuta.

En gemensam valuta kräver en hög grad av ekonomisk samordning och strikta gemensamma regler för nationell budgetdisciplin. Vi kan nu konstatera att detta inte alls har fungerat.

Euron skapade inte skuldkrisen, men den bidrar nu till att förvärra och fördjupa den. Ifall länder som Grekland och Cypern haft egna valutor med flytande växelkurs hade de, likt Island, enklare kunnat ta sig ur krisen.

Dessutom skapar euron i kombination med skuldkrisen nu folkligt missnöje (manifesterat med ett växande nazistparti i Grekland) och slitningar mellan EU:s länder. Det ligger knappast i linje med ambitionen att omöjliggöra konflikter.

Sverige har egen valuta och har haft flytande växelkurs de senaste 20 åren, det har tjänat oss väl. Sverige bör inte gå med i euron, och inte heller införa fast växelkurs genom ERM.

Vi tror att det vore bäst för både EU och euroländerna ifall euron avskaffades och man återgick till de tidigare nationella valutorna. Även ERM bör avskaffas och valutorna ha flytande växelkurs gentemot varandra.

E15. Ny folkomröstning om euron

Rickard Ydrenäs, Tranås, Mathias Lindow, Österskär

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny mening införs i slutet av punkt 4 i avsnitt 3.1.1, med följande lydelse: ”För att förbereda Sverige

för byte av valuta till euron bör en ny folkomröstning äga rum under nästa mandatperiod."

Förslaget till skrivning om euron saknar en tydlig tidplan för införande av euron. Det är viktigt att inte skjuta frågan för långt fram in i framtiden. Vi föreslår därför att en folkomröstning ska äga rum nästa mandatperiod.

E16. Köp inte eurogrisen i säcken

Erik Nordman, Solna, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att den sista meningen i avsnitt 3.1.1 punkt 4 ändras till: "När detta är uppfyllt kan Sverige överväga att införa euron som valuta."

Eurosamarbetet genomgår just nu stora förändringar, till följd av den rådande krisen i euroområdet. Eurosamarbetet ser inte likadant ut i dag som det gjorde för några år sedan, och står sannolikt inför ytterligare omvälvningar under de närmaste åren. Eftersom vi inte vet hur ett framtida eurosamarbete kommer att se ut förefaller det oklokt att förbehållslöst (eller näst intill) uttala en intention om att Sverige bör införa euro som valuta.

E17. Sverige bör gå med i bankunionen

Rickard Ydrenäs, Tranås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt 4 införs i avsnitt 3.1.1, med följande lydelse: "Sverige bör ansluta sig till EU:s bankunion efter att en fördragsändring genomförts så att icke-euroländer får samma rösträtt som euroländer i ECB:s högsta beslutande organ."

Sverige har valt att ställa sig utanför bankunionen. Sverige borde gå med.

Försiktigheten som präglat svenska regeringens agerande måste bytas mot ett tydligt och framåtblickande ledarskap. Den ljumma EU-opinionen får inte vara vägledande för svenska regeringens agerande. Politik handlar inte om enbart följa opinionen utan vi måste påverka opinionen. Det handlar också om att våga och vilja bilda opinion för svenskt medlemskap i bankunionen och i euron.

För att få stöd för bankunionen krävs en fördragsändring som ger länderna utanför euron samma inflytande som euroländerna. Alla länder som deltar i bankunionen ska ha samma rättigheter och skyldigheter. Det innebär samma rösträtt vid förhandlingsbordet i ledningen för tillsynsmyndigheten.

E18. Ett nytt samhällskontrakt för kunskapssamhället

Suzanne Liljegren, Lidingö, Annika Carp, Falköping, Madelaine Pavlidis, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet beslutar att partiprogrammets skrivning om regionala utmaningar och möjligheter (avsnitt 3.1.1 punkt 6) kompletteras med en text om behovet av ett nytt samhällskontrakt där nuvarande rollfördelning mellan offentlig och privat sektor ersätts med samarbete för ett starkt, globalt konkurrenskraftigt och överlevnadsbart Sverige

I förslaget till nytt partiprogram står individens frihet i en globaliserad tid i centrum. Men i det globaliserade kunskapssamhället behöver det nuvarande, industrisamhällsbaserade samhällskontraktet skrivas om.

Dagens samhällskontrakt bygger på att offentlig och privat sektor har olika ansvar och olika rättigheter. I korthet ska det privata – utöver produkter och tjänster – leverera arbetstillfällen och skatteintäkter. I gengäld förser den offentliga sektorn företagen med rätt utbildad arbetskraft, infrastruktur, forskningsresurser och ett gemensamt finansierat välfärdssystem.

Men när de globala spelreglerna förändras, ändras också grunden för det nuvarande samhällskontraktet. De multinationella företagens skatteflykt är ett exempel. Ett annat är flytt av verksamheter till andra länder, trots lokala, offentligt finansierade satsningar, till exempel skräddarsydda utbildningar och infrastruktur. Den globala konkurrensen tvingar företagen att överge det gamla samhällskontraktet.

Partiprogrammet föreslår (avsnitt 3.1.1 punkt 6) att förutsättningarna för företagandet, innovationer och tillväxt måste stärkas i hela landet för att möte de regionala utmaningar som globaliseringen skapat. Generella åtgärder för att stärka företagsklimatet, infrastrukturen och den sociala servicen anförs som viktigast. Det är utmärkt att satsa på generella åtgärder men de ska snarast ses som "hygienfaktorer" som måste vara uppfyllda för att Sverige ska kunna möta de utmaningar som globaliseringen skapar.

Utöver det som anförs i partiprogrammet behöver Sverige utforma ett nytt samhällskontrakt. I det kontraktet måste samhällets alla aktörer spela nya, viktiga roller där alla hjälps åt att göra Sverige stark, globalt konkurrenskraftigt och överlevnadsbart.

Mycket inspiration kan hämtas i länder med svagare välfärdssystem men med starkare privat samhällsengagemang, till exempel USA. I det amerikanska samhällskontraktet förväntas den privata sektorn ta ett ansvar för den lokala plats där man verkar. Ofta sker det inom ramen för begrepp som Corporate Social Responsibility, CSR.

I ett nytt svenskt samhällskontrakt kan den tydliga rollfördelning som hittills funnits mellan den offentliga och den privata sektorn ersättas med ett större samarbete. I ett nytt kontrakt kan den privata sektorn ta ett aktivt ansvar för det lokala samhällets överlevnadsbarhet. I ett nytt samhällskontrakt är företagens CSR-arbete inte begränsat till verksamheter i andra delar av världen utan också i högsta grad till verksamheter i Sverige.

E19. Växande turist- och besöksnäring i en globaliserad värld

Anne-Marie Ekström, Borås, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Anita Brodén, Sollebrunn, Morgan Hjalmarsson, Borås, Kim Nurmi, Stockholm, Gunnar Pihl, Svartsjö, Thomas Strand, Borås, Michelle Winkel, Göta

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.1.1 punkt 6 ändras till: "Globaliseringen skapar inte bara utmaningar utan också möjligheter. Genom företagande och innovationer i hela landet står vi oss inte bara i konkurrensen i omvärlden utan också kan locka hit besökare från omvärlden som turister och affärsresenärer."

Sverige har en stor potential att utvecklas som besöksland. En möjlighet i en globaliserad värld. Här finns alla förutsättningar: unika platser för upplevelser året runt, rika natur- och

kulturvärden, pulserande storstäder och en attraktiv livsstil. Det finns också bra förutsättningar för möten och evenemang. Det finns kunskap om målgrupper och marknader, ett växande miljökunnande och en enorm energi hos företagare och anställda både på landet och i staden. Det gäller att ta till vara den energin och vidareutveckla besöksnäringen.

Samverkan är viktig men också att det finns ett bra företagsklimat så de företag inom olika branscher som finns inom besöksnäringen också kan växa och utvecklas. En fungerande infrastruktur är också viktig.

E20. Skrota skatteutjämningssystemet

Dietmar Gleich, Falun, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska verka för att förstatliga vård- och utbildningssystemet för barn och sedan avskaffa skatteutjämningssystemet

Det är ohållbart att en del av landet subventionerar en annan del av landet permanent. Det finns olika villkor för levnadsgestaltning på olika platser i världen och på olika platser i Sverige, alla med specifika för- och nackdelar. Vuxna människor är fria att flytta till de områden i Sverige som de trivs bäst på när de väger allt samman. En liberal vision är att det blir så i hela världen. Däremot kan barn inte välja. Därför måste staten se till att förutsättningar för barnens utbildning och hälsan är likvärdiga i hela riket. Staten bör ta över ansvaret för barnens utbildning, det vill säga för skolan, och för barnens hälsovård. Annars finns det ett visst egenvärde att olika politiska val får olika konsekvenser runt om i landet. Dessa val skapar en mångfald av olika lösningar i Sverige och de kommuner eller regioner som har ett bättre styre blir mer attraktiva. Det är kontraproduktivt att dränera mer välskötta områden på resurser och tillföra dem mindre lämpade förvaltningar. Skatteutjämningssystemet bör avskaffas.

E21. Ersätt skatteutjämningssystemet

Lennart Ledin, Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att skatteutjämningssystemet ersätts av ett nytt statskommunalt finansieringssystem som utgår från en modifierad markvärdesprincip med en arealbaserad grundersättning kompletterad med en kommunal fastighets- eller förädlingsbeskattning

Skatteutjämningssystemet är och har varit en ständig källa till missnöje och frustration bland kommuner och landsting. Inte sällan har debatten haft en diskussion om tärande och närande kommuner, om felaktiga kriterier för beräkning av de bidrag som systemet genererar och varje översyn av systemet har självklart skapat vinnare och förlorare.

Skatteutjämningssystemet är med andra ord ett bidragssystem som tycks ha överlevt sig självt. Det är alltså dags att finna något radikalt nytt – att komma bort från begreppet bidrag.

För Folkpartiets del borde det vara tilltalande med ett nytt system som har sin grund i markvärdesprincipen om än i modifierad form. Ett tänkbart system skull då kunna vara att de 85 miljarder kronor som staten i dag anslår till skatteutjämningen skulle helt eller delvis finansiera en omvänd markvärdesavgift, det vill säga samtliga kommuner och landsting skulle via staten få en arealbaserad grundersättning per kvadratkilometer yta som respektive kommun och landsting omfattar. Denna skulle för kommunerna kompletteras med att en fastighetsbeskattning ungefär som i dag när marken förädlas, det vill säga marken brukas, förses med byggnader av olika slag, gator och vägar och så vidare. Dagens kommunala fastighetsavgift men också den statliga fastighetsskatten skulle således tillfalla kommunerna men där fastighetsbeskattningen utvecklas ytterligare.

Med ett sådant system skulle olika landsdelar – kommuner och landsting – få ersättning för den samhällsutveckling som man helt själv alstrar. Bidragsberoendet kan skrotas och man lever på egna meriter. Talet om närande och tärande kan förvisas till historien. Det skulle också kunna vara ett svar på de krav som upprepat kommer i första hand från Norrlandskommunerna om återbäring på vattenkrafts- och vindkraftsproduktionen.

E22. Ett skatteutjämningssystem för hela landet

Lars Åhman, Skellefteå, Shirley Gerhardsson, Älta, Björn Jansson, Motala, Ann Sofi Löfstedt, Skellefteå, Andreas Westerberg, Skellefteå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 5.3 punkt 7 får följande lydelse: ”Oavsett bostadsort har individer rätt att få likvärdig kvalitet på vården, omsorgen, socialtjänsten och andra välfärdstjänster. De ekonomiska villkoren för kommuner och regioner behöver därför utjämnas med avseende på faktorer som till exempel åldersstruktur och geografiska avstånd. Utjämningssystemet ska innehålla drivkrafter för att långsiktigt främja tillväxt i hela landet.”

Skatteutjämningssystemet i landet består av två delar: inkomstutjämning och kostnadsutjämning. Kring den senare delen diskuteras en hel del. Det visar sig att till skillnad från mytbildningen som råder på sina håll att storstäder och förortskommuner är ekonomiskt överkompenserade medan gles- och landsbygdskommuner är kraftigt underkompenserade.

Punkten behöver därför klargöras. Dels handlar det om kring vilka faktorer som ska vara skäl för utjämning. Där menar vi att originalskrivningen om faktorer som ”inte går att påverka” är alltför luddig och behöver konkretiseras.

Dels handlar det om att utjämningssystemet inte ska vara tillväxtdämpande, vilket har en annan innebörd är originalskrivningen och tydligare visar att Folkpartiet menar att det ska vara möjligt att bo i hela landet. Därmed knyter vår formulering bättre ihop punkten med de inledande orden om rätt till likvärdig välfärd oavsett bostadsort.

E23. Dags för liberalt uppvaknande i landsbygdsfrågan

Folkpartiet liberalerna Kronobergs län, Folkpartiet liberalerna Kalmar län, Folkpartiet liberalerna Jämtlands län, Sune Askaner, Sigtuna, Pernilla Bergqvist, Märsta, Maria Lundqvist-Brömster, Håknäs, Annika Carp, Falköping, Jan Fallsvik, Motala, Björn Jansson, Motala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en permanent arbetsgrupp för landsbygdsfrågor med en talesperson för politikområdet tillsätts

2. att en bred politisk konsekvensutredning för kunskapsspridning och ökad medvetenhet i frågan initieras

3. att fortsatt arbete med regionfrågorna ska bedrivas för att belysa de möjligheter som därigenom kan skapas

4. att förslag utarbetas till en satsning på smarta servicelösningar, såväl i kommuner som regioner – för goda förebilder

5. att Folkpartiet ska verka för en balanserad tillväxt i storstadscentra – för en mera hållbar utveckling både i centrum och periferi

Det är både glädjande och angeläget att Folkpartiet nu visar intresse för landsbygdens framtid genom att tillsätta en arbetsgrupp och anordna ett seminarium i frågan. Det är hög tid att så sker. Kanske vågar man hoppas att intresset även avspeglas i förslaget till nytt partiprogram, där det ännu lyser med sin frånvaro, vilket kan synas märkligt.

Märkligt är också att regeringens Framtidskommission, som nyss presenterat sin rapport, inte räknat den snabba urbaniseringen och dess konsekvenser som en utmaning för framtiden. Det visar en viss blindhet inför problemets vidd och betydelse.

Det finns dock tecken i tiden som tyder på en ökad medvetenhet, i varje fall i media, där man kunnat ta del av ett massivt material som belyser utvecklingen mot snabbt växande storstäder och relativ försvagning av landsbygden (som dock ingalunda är ett enhetligt begrepp).

Mest anmärkningsvärd är den snabba tillväxten i storstadsregionerna, särskilt Stockholm, där en folkökning från 200 000 upp till 500 000 nu finns med i framtidsvisionerna. Ett av flera exempel på enorma tillväxtprogram, Nacka med planer på 40 000 nya invånare.

Det känns nästan överflödigt att närmare gå in på de problem och negativa konsekvenser som följer med denna utveckling: En ständig växtvärk i storstäderna, enorma investeringsbehov som intecknar resurser för lång tid framåt, miljökonsekvenserna, inte minst socialt (social oro), svagare regioner utanför storstäderna, svårare att etablera företag i periferin, stora påfrestningar för välfärden, minskande underlag för infrastruktur och utbildning. Med mera! Alltså en klassisk konflikt mellan ohämmad tillväxt och långsiktig, välplanerad och mera hållbar utveckling.

Mot den bakgrunden föreslås härmed att förslaget till nytt partiprogram för Folkpartiet kompletteras med ovanstående målformuleringar.

E24. Folkpartiet ett attraktivt alternativ för landsbygd och glesbygd

Folkpartiet liberalerna Dorotea

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet landsbygdssäkrar sin politik och blir det parti som går från ord till handling när det gäller devisen ”hela Sverige ska leva”

2. att Folkpartiet verkar för en decentralisering av statliga myndigheter utanför storstadsområdena

3. att Folkpartiet verkar för att grundläggande samhällsservice och infrastruktur i glest befolkade områden upprätthålls

I dagens Sverige upplever många medborgare att villkoren för att leva och vara verksamma i glesbygd eller landsbygd ständigt försämras trots att kombinationen glesbygd och företagande kan fungera alldeles utmärkt med hjälp av dagens teknik.

Sveriges befolkning växer samtidigt som befolkningen i glesbygd minskar, men att allt färre bor i glesbygd och landsbygd är inte detsamma som att människor inte vill bo i glesbygd.

Liberalismen handlar mycket om att ge människor verktygen för att ta makten över sina liv, men när många års politik oavsett styre talar sitt tydliga språk med nedläggning av skolor, sjukvård och annan grundläggande samhällsservice utanför storstäderna känner många att makten och valen över sitt liv glider dem ur händerna.

Delat med denna frustration bland glesbygdsbefolkningen finns också en drivkraft att vilja bo kvar och kreativiteten bland befolkningen kan ofta lösa många av de problem som kan uppstå i glest befolkade områden.

Åldersstrukturen skiljer sig åt mellan olika typer av kommuner och enligt prognoser kommer glesbygden ha ännu större andel äldre i framtiden än i dag. Lösningen på detta kan omöjligt vara att centralisera ännu mera, lösningen måste vara att ge förutsättningar för att hela Sverige ska leva.

Många medborgare upplever att alla de etablerade partierna sätter fokus på storstadsväljaren. Det finns en stor efterfrågan på ett parti som på allvar lyfter glesbygdsfrågan upp på den politiska agendan.

Det är viktigt att Folkpartiet landsbygdssäkrar sin politik eftersom stad och landsbygd är beroende av varandra och det är viktigt att politiska beslut tar hänsyn till att landsbygd och stad kan utvecklas sida vid sida.

E25. Utveckling av mindre städer i naturkänsliga områden i Sverige

Folkpartiet liberalerna Blekinge, Per Wimmerman, Lyckeby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet utvecklar sin politik för människor i en levande landsbygd

Utvecklingen av mindre städer i naturkänsliga områden i Sverige är oftast beroende av fungerande småorter runt centralorten. För att stärka dessa småorter och öka utvecklingen i centralorten vill vi att man ser över möjligheterna till ett investeringsstöd för avloppshanteringen. Det bör finnas möjlighet till lån med lång amorteringstid samt låg ränta.

Dessa investeringar kommer att öka, med högre krav på mindre utsläpp. De utgör dessutom en betydande kostnad då äldre hus som byter ägare eller där myndigheter dömer ut befintliga anläggningar.

För att få en levande landsbygd behöver vi underlätta för människor att flytta dit.

E26. Infrastruktur i form av postservice och tjänster i hela landet

Rune Hultkvist, Huskvarna, Nicklas Bengtsson, Jönköping, Annika Carp, Falköping, Jan Fallsvik, Motala, Bo Lindström, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att det på alla platser i Sverige där verksamheter eller permanentboende är tillåtet även ska finnas tillgång till fysiska post-

tjänster, tillgång till kassaservice, tillgång till varuleveranser samt tillgång till dagligvaruhandel

Några av basförutsättningarna för att kunna bedriva verksamhet respektive leva ett bra liv i dag i Sverige är tillgång till fysiska posttjänster, varudistribution samt dagligvaruhandel. Tjänster som inte förutsätter egen bil för att kunna utnyttjas. Det är ett samhällsansvar att dessa tjänster erbjuds. Det hjälper ju föga om jag kan köpa min mat, min medicin på internet om jag inte sedan kan få den levererad hem.
Vår infrastruktur byggdes upp under Sveriges gyllene århundrade och var en av de avgörande faktorerna för Sveriges enorma utveckling under denna period.

I glesbygden, på förra århundradet, så var mycket av den lokala servicen koncentrerad till handelsboden som även fungerade som lokalt postkontor samt utlämningsställe för såväl apoteket, systemet som allmän varuutlämning. När bilen blev vanlig utökades servicen med att man även kunde få varorna hemkörda.

Det går att utveckla koncept för att tillgodose de fysiska infrastrukturtjänsterna baserat på dagens förutsättningar för att möjliggöra hållbara verksamheter och boenden i hela Sverige. Kassaservicen är viktig för det lokala näringslivet och speciellt för besöksnäringarna.

E27. Levande landsbygd bygger på livskraftiga företag och basnäringar

Anita Brodén, Sollebrunn, Maria Lundqvist-Brömster, Håknäs, Agneta Isacsson, Stockholm, Anne Kotavuopio Jatko, Jukkasjärvi, Lennart Ledin, Östersund, Karin Lindsten, Ljungbyholm, Nina Lundström, Sundbyberg, Magnus Olofsgård, Vetlanda, Gunnar Pihl, Svartsjö m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 4.4 läggs till följande text: ”Navet och förutsättningen för levande landsbygder är livskraftiga företag och basnäringar, vilka genererar såväl sysselsättning, råvaror, miljö- och naturtjänster och för många en värdefull boendemiljö.”

Det är viktigt att vi i vårt partiprogram lyfter fram betydelsen av en levande landsbygd, då stad och land är så beroende av varandra. Det är också viktigt att vi inser betydelsen av basnäringarna, och företagens, betydelse för landsbygdens överlevnad.

E28. Lag om offentlig avyttring

Juhan Janusson, Hässelby, Håkan Borg, Nyköping, Tobias Davidsson, Vällingby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för en utredning av lagstiftning om offentlig avyttring

Som förtroendeman eller tjänsteman i offentlig tjänst är man underkastad en lag om offentlig upphandling. Detta anses numera som något självklart, och är en omistlig del av en demokratisk förvaltning. Man kan inte handskas med våra gemensamma pengar som man vill. Man är satt att förvalta andras, dvs. medborgarnas, pengar.

Men i motsatt fall, där offentliga myndigheter ska avyttra (sälja) offentlig egendom, är lagstiftningen betydligt suddigare. Den otydliga lagstiftning som finns har dessutom aldrig blivit ordentligt testad i rättsväsendet.

Detta har medgett en rad märkliga affärer som är mycket tveksamma ur etisk synpunkt. Exempelvis i Stockholms kommun kan nämnas när staden sålde centrumanläggningar till Boultbee, vilket resulterade i att centrumanläggningarna förfallit och att affärsidkare inte kunnat bedriva verksamhet. Ett annat exempel är avknoppningarna av kommunala tjänster till personalen inom till exempelvis fritids- och barnomsorgsområdet. Det innebar att värden för miljoner skänktes bort till denna personal och att staden riskerar miljonbelopp i skattepålägg. Ett tredje exempel är försäljningen av delar av allmännyttan till olika fastighetsbolag, till exempel Ikano och Willhem AB. Denna försäljning skedde i största hemlighet. Den slog ner som en bomb och avbröt pågående ombildningsprocesser där hyresgästerna avsåg att själva köpa sina fastigheter. Listan kan göras längre.

En avyttring av vår gemensamma förmögenhet måste ske med ansvar och med ett regelverk som ger en säkerhet att avyttringar sker på ett ansvarsfullt sätt. En offentlig myndighet är ingen affärsverksamhet. Det måste till transparens och tydliga villkor. Annars skapas rykten och snick-snack om vad som hänt i de slutna rummen, och i förlängningen kan det leda till ökat politikerförakt.

E29. Ta bort alla bonussystem hos banker och andra finansinstitut

Olov Lindquist, Stockholm, Inger Fogelklou, Bromma, Shirley Gerhardsson, Älta

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ställer sig positivt till en lagstiftning mot bonussystem i banker och den övriga finanssektorn

Kapitalet till våra banker kommer i huvudsak genom inlåning från företag och privatpersoner. Privatpersonernas insättningar garanteras av en bankgaranti, som innebär att om banken kommer på obestånd så kommer ändå staten att garantera de insatta pengarna. Det tycker vi är helt ok.

Det som däremot inte är ok är att bankerna har rätt att förhandla fram bonussystem som triggar enskilda anställda att ta alltför stora risker på ett sådant sätt att det kan innebära att staten riskerar att få gå in och rädda banken från konkurs. Även regeringen har framfört kritik mot bankers bonussystem, men verkar fortfarande inte vilja fullfölja den kritiken i form av lagstiftning.

För några år sedan trädde nya regler i kraft som innebar att anställda vid finansiella företag nu ska omfattas av en ersättningspolicy som ska främja långsiktighet och inte uppmuntra till överdrivet risktagande.

Detta verkar dock inte ha hjälpt. Naturligtvis ska anställda inom banker och andra finansinstitut ha en rimlig lön, men att koppla detta till bonussystem, samtidigt som vi skattebetalare garanterar deras existens är i längden inte försvarbart.

Vi anser nu att lagstiftning är det enda sättet att få bort den här typen av absurda system. Vi kan omöjligt ha ett system som innebär att vi som bankkunder får betala de anställdas generösa bonusar, samtidigt som vi som skattebetalare garanterar deras arbetsgivares existens – och därmed i förlängningen deras jobb.

E30. Dela statsbudgeten i en driftsbudget och en kapitalbudget

Christer Hallerby, Skillinge, Magnus Grill, Råå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att den svenska statsbudgeten uppdelas i en driftbudget och en investeringsbudget

För att samhället ska fungera krävs ett jämnt flöde av investeringar också stora och långsiktiga sådana i infrastruktur. Dessa investeringar är nödvändiga för att näringslivet ska kunna utvecklas och för att möjliggöra tillväxt i ekonomin. Inte minst ryckigheten i järnvägsinvesteringar och annan transportinfrastruktur har varit hämmande för näringslivets utveckling i Sverige.

Från flera bedömare har också framfört att den svenska investeringsnivån i infrastruktur och fastigheter är för låg i förhållande till en optimal samhällsutveckling.

Finanspolitiska Rådet (2009) kritiserar regeringen för att inte ha analyserat om de offentliga investeringarna ligger på en optimal nivå. Rådet menar att regeringens och riksdagens beslutsunderlag är bristfälligt, och det är svårt att försöka analysera om den totala investeringsnivån är för låg eller för hög.

Studieförbundet Näringsliv och Samhälle (SNS) skriver i 2012 års Konjunkturrådsrapport bland annat att deras granskning visar sammanfattningsvis att de svenska investeringarna ligger på en låg nivå i en historisk och internationell jämförelse. SNS Konjunkturråd skriver att de låga investeringarna i infrastruktur förmodligen har en närmare koppling till finanspolitiken.

En ofta framförd kritik mot det svenska överskottsmålet är att det rör den offentliga sektorns finansiella snarare än totala sparande och därför begränsar de offentliga utgifterna i stället för de offentliga kostnaderna. När det finansiella sparandet beräknas inkluderas hela utgiften det år investeringen görs, medan en kostnadsberäkning tar hänsyn till att en investering inte förbrukas omedelbart.

Flera bedömare har menat att överskottsmålet bör överges just för att vi ska kunna tillåta större investeringar finansierade via den offentliga budgeten. Men överskottsmålet behöver inte överges däremot behöver hanteringen av investeringar i den svenska statsbudgeten ändras. Tidigare fanns en uppdelning av statsbudgeten i en driftbudget för löpande kostnader och transfereringar samt en kapitalbudget för investeringar. I kapitalbudgeten redovisades statens investeringar och dessas beräknade avskrivningstider. Den årliga avskrivningen belastade då driftsbudgeten. Synsättet på statliga investeringar skulle då ansluta till synsättet inom företagssektorn.

Vi menar att med ett annat redovisningsmässigt synsätt på investeringar i statsbudgeten skulle långsiktiga investeringar i infrastruktur underlättas utan att det finanspolitiska överskottsmålet behöver förändras.

E31. Blocköverskridande överenskommelse för ett sammanhållet Sverige

Nicke Grahn, Dorotea

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för en blocköverskridande överenskommelse för en långsiktig politik för att minska utanförskapet i Sveriges storstadsområden

Den största delen av Sveriges befolkning har fått det materiellt mycket bättre de senaste åren. Men det finns områden, framför allt i storstäderna, där klyftorna mellan olika delar av samhället ökat på ett sätt som gör att Sverige håller på att glida isär. Folkpartiet har under många år på ett föredömligt sätt diskuterat olika åtgärder för att hjälpa så kallade utanförskapsområden på fötter, framför allt genom insatser inom skolan.

I Sverige har vi ibland lyckats åstadkomma blocköverskridande överenskommelser i viktiga frågor, pensionsöverenskommelsen och den senaste om friskolor är två goda exempel. Jag anser att det skulle behövas en bred överenskommelse också när det gäller de områden i storstäderna som halkat efter på ett oroväckande sätt. Det är inte acceptabelt att det mellan olika stadsdelar kan skilja fem år i förväntad medellivslängd för barnen. Därför måste vi samla alla goda krafter för en gemensam politik över blockgränserna för att ge alla barn likvärdiga förutsättningar.

E32. En liberal skatteväxling

Jens Sundström, Luleå, Richard Bengtsson, Stockholm, Rose-Marie Fihn, Nol, Anne Stenlund, Arnemark

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att skatt på arbete ska växlas ned genom att höja skatterna på andra, mindre tillväxtskadliga, skattebaser

2. att ingen ska betala skatt på sina första inkomster. Jobbskatteavdraget ska omvandlas till ett generellt grundavdrag som gäller alla

3. att kommuners och landstings möjlighet att höja skatten på arbete måste kunna begränsas genom statliga beslut om skattetak eller skatteväxlingar där staten tar ett större lokalt ansvar

4. att antalet aktörer som har rätt att ta ut skatt på arbete bör på sikt minskas för att öka möjligheten att hålla ihop skattesystemet både vad gäller skattenivåer och marginalskatt

Folkpartiet har länge arbetat för ett rättvisare skattesystem där det ska löna sig bättre att arbeta och utbilda sig. Grundbultarna i detta arbeta har varit rätten till att få behålla hälften av en extra intjänad hundralapp vid en löneökning eller för en extra ansträngning vid övertidsarbete eller eget företagande.

Utvecklingen går dock åt helt annat håll. Det är långt kvar till ”hälften kvar”. Med tre olika nivåer (stat, kommun och landsting) som har rätt att ta ut skatt på arbete saknas det någon som helst central styrning eller samordning. Ena året höjer landstinget skatten och nästa år kan det vara kommunen. Detta har bidragit till att vi i dag närmar oss de mycket skadliga skattenivåer som gällde före nittiotalets skattereform där den direkta marginalskatten på högre inkomster nu är ganska exakt 60 procent i våra högskattekommuner men ser man även på indirekta löneskatter så är marginaleffekterna betydligt högre.

Men även skattenivåerna i sig själva och skattespridningen kan ifrågasättas. Är det medborgaren i Hofors med Sveriges högsta beskattning av arbete eller Vellinge med den lägsta vi talar om när vi säger hälften kvar? Med en skatt som närmar sig trettiofem kronor per intjänad hundralapp i Hofors kan vi vara säkra på att man skattar bort arbetstillfällen och utvecklingskraft. Att skatten på arbete där är 19,55 procent högre än om han väljer att bosätta sig i Vellinge visar att vi

tappat greppet och att vi måste hitta modeller för att begränsa det samlade skatteuttaget på arbete. För att klara detta och samtidigt värna vårt gemensamma välfärdsåtagande måste vi genomföra en liberal skatteväxling med sänkt skatt på arbete och samtidigt vara beredda på att höja skatter på andra, mindre tillväxtskadliga, skattebaser.

Jobbskatteavdraget har bidragit till en bra skattefördelning in för de som arbetar men lämnat pensionärer och arbetslösa kvar med en alltför hög skatt på låga inkomster. Principen bör vara att alla på sikt får behålla den inkomst man behöver för de mest basala behoven innan man börjar betala skatt och bidra till det gemensamma.

E33. Språkliga synpunkter

Johan Strandberg, Saltsjö-Boo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att under avsnitt 3 stycke 2 kommatecknet i den andra meningen ersätts av ordet ”och”

2. att under avsnitt 3 stycke 2 orden ”tar ansvar” i den sista meningen tas bort

3. att under avsnitt 3 stycke 4 de två sista orden i den andra meningen ersätts av ”finansierade välfärdssystem”

4. att under avsnitt 3 stycke 4 den tredje meningen blir exempelvis ”Jämlikhet bör inte innebära att alla har det likadant, utan snarare att alla kan förbättra sina livschanser”

5. att under avsnitt 3 stycke 4 ordet ”högsta” i den sista meningen ersätts av ”hög”

6. att under avsnitt 3 stycke 4 ”den sociala välfärden” ersätts av ”vård och omsorg”

I programförslaget ses globaliseringen i för hög grad som en utmaning. En ökning av handeln och investeringarna leder förmodligen till över världen spridning av rika länders välstånd och utjämning av levnadsstandarden och en dålig ekonomisk politik borde således få mindre av konsekvenser än förr. Christer Nylander hävdar också i tidningen Nu att globaliseringen ”inneburit en enorm höjning av levnadsstandarden i u-länderna”. ”Globalisering och fattigdomsbekämpning går ju hand i hand och det är något som alltid legat liberaler varmt om hjärtat”, poängterar han också. Förmodligen gillar folkpartisterna globaliseringen men vill samtidigt inte stöta bort väljare som är rädda att förlora jobbet. Kanske har de i bakhuvudet TCO:s opinionsmätning som Lars Leijonborg tar upp i sin bok och enligt vilken 58 procent av svenskarna anser att globaliseringen hotar jobben. Synd att Leijonborg i stället för att få sparken inte fick över alla de väljarna. I riksdagsdebatten om vårbudgeten nämndes inte heller, så vitt jag kunde höra, något av orden ”Kina”, ”Indien” eller ”globalisering”. Enligt tidningen Nu ser Nylander det som oliberalt att Kina köper våra verkstäder. Inget säger dock att utländska ägare på produktutveckling måste vara sämre än svenska. Ofta hävdas att globaliseringen tvingar de svenska politikerna till nytänkande men sedan Lars Leijonborg i sin bok hävdade att globaliseringen är här verkar det inte ha blivit någon större förändring av den ekonomiska politiken.

I avsnitt 3.1.2 punkt 3 föreslås att värnskatten tas bort. Fredrik Reinfeldt verkar till exempel tro att avskaffas värnskatten avsätts han som statsminister och Moderatledare men var mandatperioderna ettåriga skulle han troligen avsättas som statsminister men inte som Moderatledare och ha goda möjligheter att återkomma som statsminister. Att folkpartisterna avvisar ettåriga mandatperioder tyder på att förslaget om borttagen värnskatt inte är seriöst menat. Gösta Bohman skrev också att ”även om folkpartisterna alltid talat om behovet av sänkta marginalskatter var de i regeringsställning utomordentligt återhållsamma då det gällde att gå från ord till gärning. Hösten 1980 hade jag gjort flera försök att få ut Ullsten på planen men misslyckats.”

I avsnitt 3.1.2 punkt 3 föreslås också sänkt skatt på arbete. Ett första steg vore att ta bort kommunernas beskattningsrätt och därmed få ett stopp på skattehöjningarna.

Maria Arnholms ståndpunkter i tidningen Nu om så mycket av skatteintäkter som möjligt och om i välfärdssektorn heltidsanställningar och så höga löner som möjligt skulle knappast generera många nya jobb. Genom välfärdsjobb kunde långtidsarbetslösa hamna i en dålig arbetsmiljö, utrymmet för satsningar på sjuka och handikappade minska och det icke-offentliga näringslivets tillgång till arbetskraft försämras. Att läsa i tidningen Nu att två folkpartister vid riksmötet uppmanade de församlade kommunpolitikerna att anställa ungdomar gav känslan att vara med i samma parti som SSU:are. Förslaget om välfärdsjobb bidrar till att det inte blir en röd tråd och anställer Borås kommun 20 personer på halvtid gör utanförskapsstödet sannolikt mer skada än nytta.

E34. Språkliga synpunkter

Johan Strandberg, Saltsjö-Boo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att under avsnitt 3.1 punkt 3 ”skapande och arbete” ersätts av ”arbete och skapande”

2. att under avsnitt 3.1 punkt 3 ordet ”för” placeras före ”samhällets”

3. att under avsnitt 3.1 punkt 3 ”fler människor som” ersätts av ”att fler människor”

4. att under avsnitt 3.1 punkt 3 de sju sista orden tas bort eller att i alla fall ”i” i den sista meningen ersätts av ”för”

5. att under avsnitt 3.1 punkt 4 de 14 sista orden ersätts av ”såsom ökad arbetslöshet, ökade sociala orättvisor och minskade livschanser”

6. att under avsnitt 3.1 punkt 5 ”Den socialliberala” tas bort

7. att under avsnitt 3.1 punkt 6 de fem första orden bör ersättas av ”Den ekonomiska politiken bör syfta”

8. att under avsnitt 3.1 punkt 6 den sista meningen inte ser bra ut och borde förbättras på något sätt

9. att under avsnitt 3.1 punkt 7 ”hela landet” ersätts av till exempel ”varje län” eller ”varje kommun”

10. att under avsnitt 3.1 punkt 7 den sista meningen blir till exempel ”Målet ska vara att konsumentlagstiftningen är harmoniserad inom EU”

11. att under avsnitt 3.1.1 punkt 1 den sista meningen tas bort eller att i alla fall mellanrummet mellan ”allt” och ”mer” försvinner

12. att under avsnitt 3.1.1 punkt 3 den sista meningens sex sista ord ersätts av ”när det gäller näringslivets konkurrenskraft vara hög”

13. att under avsnitt 3.1.1 punkt 4 den sista meningen förändras på något sätt

14. att under avsnitt 3.1.1 punkt 5 den sista meningen verkar flummig och saknar en bra preposition

15. att under avsnitt 3.1.1 punkt 6 den första meningen tas bort

16. att under avsnitt 3.1.1 punkt 6 i den sista meningen ”Viktigast är” ersätts av ”Det behövs”, att ord 8 och 10 får obestämd form samt att ”samt” ersätts av ”och även”

17. att under avsnitt 3.1.2 punkt 2 ord 7–14 i den sista meningen tas bort

18. att under avsnitt 3.1.3 punkt 2 ordet ”ett” placeras i den första meningen efter ”ur”

19. att under avsnitt 3.1.3 punkt 4 den första meningen blir till exempel ”Investeringsklimatet behöver förbättras och en vital marknad för privat riskkapital möjliggöras”

20. att under avsnitt 3.1.3 punkt 5 en punkt sätts in efter det fjärde ordet

21. att ett par språkexperter anlitas för att gå igenom alltihop

22. att under avsnitt 3.1.4 punkt 1 de tre första orden i den tredje meningen ersätts av ”Arbetsmarknaden bör”

23. att under avsnitt 3.1.4 punkt 1 ”i kombination” ersätts av ”och kombineras”

24. att under avsnitt 3.1.4 punkt 1 ”starka trygghetssystem” ersätts av ”ekonomiska incitament”

25. att under avsnitt 3.1.4 punkt 1 de tio sista orden ersätts av ”arbetslösa kommer tillbaka i arbete”

26. att under avsnitt 3.1.4 punkt 2 den sista meningen tas bort eftersom folkpartisterna tycker att det är okej att den som uppbär ersättning från a-kassan och samtidigt utför låglönejobb förlorar på att arbeta

27. att landsmötet uttalar att den som uppbär ersättning från a-kassan och samtidigt utför låglönejobb får ett jobbtillägg

28. att under avsnitt 3.1.4 punkt 5 den sista meningen tas bort

29. att under avsnitt 3.1.4 punkt 7 de två sista meningarna tas bort

30. att under avsnitt 3.1.4 punkt 7 de åtta sista orden i den första meningen ersätts av ”nedtrappning av aktivitetsstödet och försörjningsstödet”

31. att under avsnitt 3.1.4 punkt 8 de två första meningarna tas bort

32. att under avsnitt 3.1.4 punkt 9 de tio sista orden tas bort

33. att det under avsnitt 3.1.4 punkt 10 klargörs vad som avses

34. att under avsnitt 3.1.2 punkt 3 den sista meningen ersätts av en mening om att kommunernas beskattningsrätt tas bort

35. att i den första meningen under avsnitt 3.1.3 punkt 6 ”att driva på” och ”öka” tas bort samt att ordet ”för” placeras efter ”därmed”

36. att under avsnitt 3.1.2 punkt 3 en mening om att om mandatperioderna blir ettåriga kan värnskatten försvinna läggs till

37. att under avsnitt 3.1.2 punkt 3 de tolv sista orden i den tredje meningen ersätts av ”bör inte vara klart högre än i våra viktigaste konkurrentländer”

I en intervju i tidningen Nu hävdade Christer Nylander att programförslaget skulle stärka de välståndsbildande krafterna. Även om alla förslagen gick igenom skulle det dock knappast bli en större förbättring av sysselsättningsläget och eftersom, enligt Riksdag och Departement, Anders Borg gjorde tummen ned för slopad värnskatt, obligatorisk a-kassa och förändringar i Las, borde Folkpartiet tänka om. Att Nylander i artikeln inte såg Borgs klargöranden som ett problem tyder på att förslagen inte tas på allvar ens av folkpartisterna utan mest används för att inför Folkpartimedlemmarna försöka framstå som liberal. Att Jan Björklund avslutar sina nyhetsbrev med ”Liberala hälsningar” är komiskt då han om han levt på 1850-talet, enligt Gustav Andersson, skulle ha tillhört de konservativa brukspatronerna i borgarståndet. Förändringar inom arbetsrätten kunde folkpartisterna sannolikt lätt få igenom i regeringen. Att Anders Borg i Studio ett avfärdade Carl B. Hamiltons attack på arbetsrätten och försäkrade att allianspartierna skulle komma överens tyder dock på att förändring av arbetsrätten inte är det som folkpartisterna egentligen vill ha. Liberala företagares förhoppning att det nya partiprogrammet leder till fler jobb lär alltså inte infrias. Överraskande är att Christer Nylander enligt tidningen Nu, eftersom i programförslaget inget står om det för långtidsarbetslösa generösa arbetslöshetsunderstödet som lagt hämsko på arbete och företagande, haft de stora utmaningarna som samhället kommer att ställas inför som övergripande ledstjärna. I och med att de senaste decenniernas skattesänkningar, regelförenkling och uppluckring av arbetsrätten inte givit någon större förbättring av sysselsättningsläget borde, så att det blev mer lönsamt att gå från långvarig arbetslöshet till låglönejobb eller levebrödsföretagande, aktivitetsstödet och försörjningsstödet trappas ned. Trappas inte arbetslöshetsunderstödet ned ytterligare är det mer troligt att Sverige återigen blir ett av Europas fattigaste länder än att Madeleine Sjöstedts kiosker och uteserveringar blir fler. Ett föredöme är Tyskland som har miljontals låglönearbetare och en ordentlig nedtrappning av arbetslöshetsunderstödet. Hade mandatperioderna varit ettåriga skulle sannolikt 2005 års alliansförslag om ordentlig nedtrappning inte ha behövt dras tillbaka. Negativt med ungdomsersättningen är inslaget av mer eller mindre meningslösa arbetsmarknadsåtgärder. Å andra sidan skulle ett statligt övertagande av försörjningen av unga arbetslösa få Lennart Gabrielssons resursjobb att framstå som onödiga. Vad som menas under avsnitt 3.1.4 punkt 10 borde klargöras. På Folkpartiets internetsida tros det i alla fall inte på ”ytterligare konkurrensutsättning av matchnings- och förmedlingsuppdraget”. Förslaget att åldern arbetstagare har rätt att jobba kvar till bör bestämmas av medellivslängdens utveckling verkar inte utgå från individen och kunde därför tas bort. Trygghetsreformer är nödvändiga framför allt för dem som inte genom egna initiativ kan bli självförsörjande och därför behövs ingen allmän arbetslöshetsförsäkring. Bra är i alla fall att Folkpartiet inte i regeringen försöker få igenom en allmän arbetslöshetsförsäkring utan använder en sådan bara för att attrahera väljare. Man kan ju inte bara skriva om kompetensutveckling utan att förklara vad det innebär.

E35. Allmänna synpunkter på avsnittet

Bengt Eliasson, Åsa

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.1.1 punkt 3 ta bort ordet ”särskilt” bort eftersom världen är vår marknad

2. att i avsnitt 3.1.3 punkt 2 förtydliga innebörden i ordet minska

3. att i avsnitt 3.1.3 punkt 5 ändra texten ”Företagens sjuklöneansvar bör slopas” till ”Företagens sjuklöneansvar ska slopas”

4. att i avsnitt 3.1.3 punkt 7 lägga till orden ”till exempel” före ”flygbolag”

5. att i avsnitt 3.1.4 punkt 6 ändra ”inflytande” till ”inflytande i dialog med arbetsgivaren”

6. att i avsnitt 3.1.4 punkt 7 ändra ordet ”Framväxten” till ”Tillväxten”

7. att i avsnitt 3.3.1 punkt 8 lägga till texten: ”Den enskildes rätt att förbättra sin kommande pension ska ske i dialog med arbetsgivaren.”[1]

8. att i avsnitt 3.3.2 punkt 5 ändra tredje meningen till: ”Systembolagets monopol ska avskaffas.”[2]

9. att i avsnitt 3.3.3 punkt 10 ändra ”genusperspektiv” till ”genus- och åldersperspektiv”[3]

10. att avsnitt 3.3.3 punkt 12 kompletteras med följande tredje och fjärde mening: ”Tandvården ska likställas med sjukvården. Därför ska en ny tandvårdsförsäkring införas där patienten betalar samma avgift för både tand- och sjukvård.”[4]

11. att i avsnitt 3.3.3 lägga till en text om att det är viktigt att samverkan mellan omsorgerna och sjukvården förbättras vid hälso- och sjukvård för äldre[5]

12. att i avsnitt 3.3.7 punkt 3 lägga till texten: ”Barnens rätt ska stärkas genom rätt till eget ombud i alla situationer.”[6]

I samband med Folkpartiet i Hallands årsmöte arbetade alla närvarande i grupper med förslaget till nytt partiprogram. Detta ledde till många goda samtal och diskussioner, men också till en rad förslag om förbättringar av texten i smått och stort.

Min arbetsgrupp behandlade avsnittet Välstånd, och utifrån detta yrkar jag att ovanstående förändringar införs i avsnittet.

1. Yrkandet hänvisat till område G, Social välfärd.
2. Yrkandet hänvisat till område G, Social välfärd.
3. Yrkandet hänvisat till område G, Social välfärd.
4. Yrkandet hänvisat till område G, Social välfärd.
5. Yrkandet hänvisat till område G, Social välfärd.
6. Yrkandet hänvisat till område G, Social välfärd.

Avsnitt 3.1.2 Ett skattesystem för tillväxt

E36. En skattereform för århundradet som kom sen

Linda Nordlund, Stockholm, Erik Scheller, Stockholm, Emma Söderberg Majanen, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt införs under avsnitt 3.1.2 med följande lydelse: ”På sikt behövs en skattereform där skatter på arbete, kapital och sparande sänks, medan skatter och avgifter på konsumtion, fasta skattebaser och miljöfarlig verksamhet höjs.”

Den senaste reformeringen av skattesystemet genomfördes för snart 25 år sedan. Vårt parti tog tillsammans med Socialdemokraterna ansvar för att skapa ett skattesystem med neutralitet och likformighet som bärande principer.

Den reformen kom i en tid då den internationella konkurrensen om arbetskraft, kapital och företagslokaliseringar snabbt intensifierades. Den formulerades som ett svar på årtionden av ad hoc-lösningar inom svensk skattepolitik. I mycket befinner sig Sverige på nytt i samma läge. Konkurrensen tilltar samtidigt som allt fler avsteg gjorts från reformens principer. Där likformighet och transparens skulle råda ser vi i dag ett lapptäcke av särlösningar. Samtidigt har skatten sänkts eller helt avskaffats på just de skattebaser som skulle garantera stabilitet över tid.

Liberala ungdomsförbundet förespråkar därför att Folkpartiet tar ett principbeslut om att vara pådrivande för en ny genomgripande skattereform. I en sådan bör beskattningen på jobb och jobbskapare sänkas och skattetrycket flyttas över från lättrörliga till trögare skattebaser. Samtidigt bör principerna som var bärande i skattereformen 1990-1991 återupprättas. Neutraliteten bör åter träda in och likformighet förespråkas före särlösningar och subventioner. Skattekonsekvenser av beslut – som att börja arbeta eller arbeta mer – ska bli tydligare. Bara så kan de skattesänkningar vårt parti förespråkar få full utväxling.

Mot ovan yrkar Liberala ungdomsförbundet genom motionärerna att en ny punkt införs under avsnitt 3.1.2 ”Ett skattesystem för tillväxt” med följande lydelse:

”På sikt behövs en skattereform där skatter på arbete, kapital och sparande sänks, medan skatter och avgifter på konsumtion, fasta skattebaser och miljöfarlig verksamhet höjs.”

E37. Ett skattesystem för framtiden

Gunnar Andrén, Stocksund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.1.2. punkt 1 kompletteras med följande text i slutet: ”Sverige ska ha breda skattebaseer, låga skattesatser, få undantag. En större del av skatteuttaget bör inriktas på konsumtionsbeskattning och produktionsbeskattning i form av miljöskatter. Mervärdeskatten bör endast ha en skattesats.” och att förslaget i punkt 4 om grundavdravdrag för sparandet bortfaller

Folkpartiet behöver i ett partiprogram staka ut riktlinjer för en framtida skattepolitik som skiljer sig från dagens.

Att överteckнad vill ha sänkt skatt på arbete och sparande, en enda skattenivå för mervärdeskatten, en företagsbeskatt-

ning som gynnar kapitalbildning och företag samt breda skattebaser och låga skattesatser är ju ingen överraskning.

Det är den linje som jag följt som företrädare för Folkpartiet i riksdagens skatteutskott under nu snart tolv år. Ibland är vägen krokig, men målet entydigt.

Jag vill till exempel ha samma skattesats för mervärdesskatten och därmed göra mången skatteplanerare arbetslös.

Men jag vill också – goda steg togs vid den ”underbara natten” 1981 och S–FP-skatteuppgörelsen 1989 – avskaffa avdragsrätten för ränteutgifter. Det är det enskilda mest snedvridande inslaget i dagens beskattning av arbete.

Många kan kortsiktigt tänkas vara emot detta, inte minst bankerna som självfallet gynnas av denna asymmetri i skattesystemet. Varför ska man få dra av 30 procent av just ränteutgifter upp till 100 000 kronor när man inte får dra av till exempel utgifter för inköp av nödvändiga drivmedel, barnmat, tandvård eller ytterligare en rekreationsresa till Mallorca?

Vi bör planera för att minska avdragsrätten för räntor. Men viktigt är här att det måste ske över en så lång tidsperiod att vanliga människor hinner anpassa sin ekonomiska planering.

På motsvarande sätt ska kapitalbeskattningen ändras, från dagens 30 procents skatt på räntor och andra utdelningar till noll procent. Det ska löna sig att arbete och spara, man ska leva på lön, inte på lån.

Mitt förslag är därför, för att göra det konjunkturoberoende, att minska avdragsrätten med 1 procentenhet per år. Då tar det 30 år innan denna oformlighet i skattelagstiftningen är borta – samtidigt som inkomsträntor och utdelningar på samma sätt görs skattefria på motsvarande sätt.

Då får vi en större skattebas och ett mer ekonomiskt robust skattesystem – som dessutom kommer att innebära att sparande blir mer lönsamt och att leva på lån dyrare, en god liberal ekonomisk politik i Bertil Ohlins anda: Det ska löna sig att arbeta.

E38. Det nya millenniets skattereform

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Per Altenberg, Sollentuna, Erik Bröddén, Umeå, Kristoffer Filipsson, Umeå, William Jelvin, Uppsala, Ulf Larsson, Västerås, Marcus Liniver, Karlstad, Kim Nurmi, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt förs in i partiprogrammet med följande lydelse: ”Sveriges skattesystem måste bli mer transparent, neutralt och lättförståeligt. Om det krävs alltför hög kunskap för att förstå systemet leder det till ett demokratiskt problem för befolkningen och kostsam skatteplanering för företagen. Därför behövs en ny stor skattereform som minskar antalet avdrag och differentierade momssatser till fördel för lägre, plattare och mer enhetliga skatteskalor som gynnar välståndsbildande krafter såsom arbete och företagande. Undantag ska göras när särlagstiftning kan göra svarta branscher vita. Sverige ska också lagstifta om att arbetsgivaravgifterna måste synas i lönekuvertet.”

Sverige har haft två stora blocköverskridande skatteuppgörelser sedan 80-talet: den underbara natten och århundrades skattereform. I båda var Folkpartiet delaktigt och reformerna var nyttiga och bra för Sverige. Liberala studenter föreslår att Folkpartiet återigen verkar för en ny skattereform, som är anpassad för det nya millenniet.

Tanken i de båda historiska skattereformerna var att göra Sveriges skattesystem mer transparent, enklare, införa lägre marginalskatter och finansiera detta genom färre avdrag och speciallösningar.

I dag behövs en ny uppgörelse. Sveriges skattesystem har enligt många tunga nationalekonomer återigen blivit ett svårbegripligt lapptäcke av olika avdrag, höga marginalskatter (värnskatten)och olika momssatser. Det är en demokratisk fråga där insatta medborgare inte ska kunna dra alltför stora fördelar genom skatteplanering. En stor del av den skatt arbetstagaren betalar osynliggörs också för löntagaren genom arbetsgivaravgiften.

Vi behöver ett skattesystem med lägre skatt på förvärvsarbete. En riktlinje skulle kunna vara att arbete inte ska beskattas mer än kapital. För att balansera den utgiftsökningen för staten bör det göras inom en större reform, där avdrag och särlagstiftningar kapas. Folkpartiet borde verka för och vara en central del i en sådan skattereform.

E39. En ansvarsfull skattepolitik för en resurskrävande framtid

Folkpartiet liberalerna Skärholmen (Stockholm), Jan Jönsson, Skärholmen, Cecilia Carpelan, Skärholmen, Lars-Åke Davidsson, Hässelby, Cecilia Elving, Stockholm, Erica Närlinge, Uppsala, Charlotta Schenholm, Stockholm, Carl-Åke Utterström, Västerås, Ann-Katrin Åslund, Spånga

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.1.2 punkt 3 ges lydelsen: ”Det ska löna sig bättre att arbeta, utbilda sig och ta ansvar. I ett första steg ska värnskatten avskaffas, så att principen ’hälften kvar uppnås’, och färre ska betala statlig skatt. Marginalskatterna ska på sikt inte skilja sig väsentligt från läget i jämförbara konkurrentländer. Skatten på arbete ska sänkas.”

2. att avsnitt 3.1.2 punkt 5 ges lydelsen: ”Utrymmet för skattesänkningar skapas av en växande ekonomi och ett mer effektivt utnyttjande av resurser. Samtidigt höjs ständigt människors förväntningar på välfärdsutbudets kvalitet. Skattesänkningar ska därför inte finansieras genom sänkta ambitioner för välfärdspolitiken.”

Det finns inget egenvärde i hög skatt på arbete och utbildning. Därför ska strävan alltid vara mot att sänka skatten när det är möjligt.

Sverige har den högsta marginalskatten för höginkomsttagare i världen, som mest cirka 57 procent. Även nordiska grannar med utbyggd välfärd som Danmark och Finland har hög marginalskatt. Jämförbara konkurrentländer, som OECD-länderna, ligger på i genomsnitt 40 procent. Den så kallade värnskatten står för cirka fem procentenheter av den svenska marginalskatten.

Långtidsutredningen från 2011 slår fast utifrån granskning av flertalet studier att ett avskaffande av värnskatten inte skulle kosta samhället något i form av minskade skatteintäkter, snarare skulle skatteintäkterna öka. Det finns därför goda och realistiska möjligheter att återgå till principen om ”hälften kvar”, som var den vägledande principen för 90-talets skattereform som Folkpartiet stod bakom.

Samtidigt är Sverige ett land med en utbyggd välfärd och stor offentlig sektor. Det finns ett mycket brett stöd för denna välfärd liksom att den ska vara finansierad via skatten. Förväntningarna på välfärdsutbudets kvalitet höjs ständigt och

acceptansen för att inte vidta åtgärder för att komma tillrätta med olika allvarliga samhällsproblem minskar. Vi står dessutom inför att allt färre som arbetar ska finansiera allt fler barn samt äldre som behöver resurskrävande samhällsservice.

Folkpartiet har en stolt historia av att ha genomdrivit viktiga sociala reformer i Sverige. Vi har ett starkt patos i sociala frågor. Vi har också ett stort engagemang för fattiga och utsatta runt om i världen. Våra väljare är bland de första att protestera när neddragningar sker i välfärden. För att tas på allvar i våra ambitioner, krävs att vi står för ett skattesystem som uppfattas vara realistiskt. Folkpartiet kan därför aldrig vara och ska inte heller bli skattesänkarpartiet nummer ett i Sverige.

Att ta bort värnskatten och uppnå principen om hälften kvar är genomförbart inom en relativt snar framtid. Att däremot sänka skatterna till motsvarande 40 procent marginalskatt kan endast vara ett riktmärke på mycket, mycket lång sikt, för det handlar om många miljarder kronor.

Landsmötet ställde sig förra gången med bred marginal bakom principen om hälften kvar i skattesystemet, mot partistyrelsen. Motionens yrkande stämmer väl överens med den kompromiss som landsmötet sedan slutligen antog.

E40. Värnskattens avskaffande

Elisabeth Gunnars, Åkersberga, Thomas Sundblad, Johanneshov

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att meningen ”Skatteskalan ska göras plattare genom att värnskatten avskaffas och färre betalar statlig skatt.” stryks i punkt 3 avsnitt 3.1.2

Skattesystemet ska premiera tillväxt, och de välståndbildande krafterna, men även bidra till sparande och minskad skuldsättning. Den som är satt i skuld är inte fri. Alla skattesänkningar ska finansieras och avvägningar måste göras mellan olika intressen. Det kostar pengar att sänka skatter. Att då i partiprogrammet låsa fast att värnskatten ska avskaffas är mindre klokt. Det andra skälet till varför meningen bör utgå är att om skatten skulle avskaffas kommer programmet att vara inaktuellt väldigt snabbt.

E41. Hälften kvar

Jonas Andersson, Partille

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att tredje meningen i punkt 3 i avsnitt 3.1.2 får följande lydelse: ”Den statliga inkomstskatten ska successivt sänkas så att den högsta marginalskatten blir 50 procent.”

Under lång tid har Folkpartiet arbetat för att det ska löna sig att arbeta. Denna politiska inriktning har symboliserats med begreppet ”Hälften kvar” – att man för egen del ska behålla minst hälften av en inkomstökning efter skatt.

I förslaget till partiprogram anges en viktig inriktning om att värnskatten ska avskaffas och att brytpunkten ska höjas så att färre än i dag ska betala statlig skatt, men förslaget går ett steg för långt när det dessutom föreslås att den högsta marginalskatten inte väsentligt ska skilja sig från jämförbara konkurrentländer.

Det är för det första inte andra länder som ska sätta nivån på de svenska marginalskatterna. För det andra skulle det riskera att bli en väldigt kostsam reform. Den eventuella nyttan står inte i paritet med den uteblivna intäkten. För det tredje är det rimligt att de med allra högst inkomst i samhället betalar hälften i skatt på inkomster över brytpunkten. För det fjärde är det att vårda arvet från tidigare liberaler om att enkelt och pedagogiskt förklara var Folkpartiet står i frågan om de högsta inkomstskatterna.

E42. Bidrag eller skatt – inte både och

Dietmar Gleich, Falun, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna vid förändringar av skattesystemet prioriterar att höja det skattefria grundbeloppet över normen för försörjningsstöd. På sikt ska gälla att den som är berättigad till bidrag inte ska behöva betala inkomstskatt och den som betalar inkomstskatt inte är berättigad till att ta emot bidrag

Fortfarande händer det att människor som har en inkomst under normen för försörjningsstöd måste betala skatt. Det finns alltså människor som betalar skatt och är samtidig berättigad till att få olika slags bidrag. Människor som annars kanske skulle klara sig på egen hand förnedras att begära bidrag. Ett rättvist skattesystem pressar inte fattiga människor på pengar. Därför måste grundfribeloppet för skattepliktiga inkomster höjas till minst normen för försörjningsstöd, helst lite över. På sikt ska gälla att den som är berättigad till bidrag inte ska behöva betala inkomstskatt och den som betalar inkomstskatt inte är berättigat till att ta emot bidrag. Målet måste vara att så många människor som möjlig ska kunna försörja sig själva och bestämma själv över sina utgifter utan av vara redovisningsskyldig gentemot olika myndigheter. Höjda grundfribelopp är en av de viktigaste frihetsreformer för Sverige.

E43. Skatteväxling för tillväxt och miljö

Lennart Adell Kind, Nacka, Tove af Geijerstam, Vargön

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.1.2 punkt 3 det efter andra meningen infogas följande: ”Den statliga inkomstskatten ska stegvis sänkas för att på sikt avskaffas.” Vidare gör ett tillägg till sista meningen: ”[...] och i ökande omfattning ersättas av skatter på utsläpp och miljöpåverkande verksamhet.”

Sverige ska vara ett land där vi använder våra hjärnor, våra kunskaper och vår fantasi, vår kreativitet och organisationsförmåga för att skapa välstånd. Då måste vi ha ett skattesystem som gynnar utbildning, vilja att satsa och utvecklas, att ta risker för att skapa en bättre framtid för sig själv och andra. På samma sätt ska skattesystemet motverka miljöförstörning och slöseri med ändliga naturresurser.

I dag har Sverige Europas högsta skatter på utbildning, kreativitet och företagsamhet, medan våra miljöskatter ligger under genomsnittet. Det är inte en väg som leder in i en bättre framtid.

E44. Avskaffa ränteavdraget

Mårten Bäck, Älvsjö, Daniel Andersson, Göteborg, Pär Brumark, Malmö, Lennart Fogelklou, Bromma, Dietmar Gleich, Falun, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Andreas Ribbefjord, Handen, Tobias Tholf, Kumla, Olof Hermansson Wallentin, Vällingby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att ränteavdraget avskaffas

2. att det i avsnitt 3.1.2 punkt 4 läggs till texten: ”Ränteavdraget bidrar till ökad belåning och minskat incitament att spara. Detta skadar ekonomin. Därför ska ränteavdraget börja fasas ut för att på sikt avskaffas helt.”

Sverige har en av världens högsta privata skuldsättning, högre än flera sydeuropeiska länder. Samtidigt som många äldre har låg skuldsättning är det många i storstäderna som har skuldsättning på 6-8 gånger årsinkomsten. Under de senaste årtiondet är det även många som belånat villor och bostadsrätter och lyxrenoverat, köpt bilar, båtar eller resor. Detta har så klart bidragit till tillväxten det senaste decenniet men situationen är ohållbar. Det är den svenska staten som har bra ekonomi medan svenskarna sitter i en väldigt känslig situation, framför allt när tillgångspriserna börjar falla. Situationen var likvärdig i Spanien och Irland innan deras bubblor sprack, med kraftigt underskott i statens finanser som följd. Riksbanken mfl börjar uppmärksamma och är oroade för den höga privata skuldsättningen medan politikerna och även Folkpartiet är tysta. Vi kan inte sluta blunda för denna situation utan måste öka incitamenten för att spara i stället för att uppmuntra nya lån och konsumtion på saker som inte långsiktigt bidrar till tillväxt, som sparande i stället gör.

Ränteavdraget (vilket snarare kan ses som ett bidrag) betalar 30 procent av folks ränteutgifter och bidrar till att folk skuldsätter sig för mycket. Dessutom göder det våra banker och skapar orättvisa där man premierar hög belåning men straffar folk med låg belåning och folk med likvida medel som i stället betalar 30 procent vinstskatt. Systemet är djupt kontraproduktivt.

Folkpartiet har nu chansen att som första parti arbeta för att ränteavdraget börjar fasas ut för att avskaffas helt efter en övergångsperiod. Ett förslag är att grundavdraget höjs alternativt att vinstskatten på kapital sänks så folk börjar spara mer.

E45. Det ska löna sig att spara

Nina Lundström, Sundbyberg, Johan Liljeqvist, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.1.2 punkt 4 stryka meningen ”Därför ska ett grundavdrag på kapitalinkomster införas.”

Sparandet ska inte uteslutande vara en fråga om grundavdrag på kapitalinkomster. Sparandet kan handla om att äga sitt boende samt att minska sin skuldsättning både vad gäller boendet och andra lån.

Därför bör denna punkt revideras.

E46. Sparandets nytta

Gunnar Andrén, Stocksund, Mårten Bäck, Älvsjö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.1.2 kompletteras med en text om att Folkpartiet vill skapa förutsättningar för att vanligt hushållssparande ska ske skattefritt. så att alla kan skaffa en sparbuffert att ha vid oförutsedda utgiftstillfällen

De senaste åren har utmärkts av bland annat dessa ting:

Den höga, men på sistone dessbättre avtagande, ökningen av låneskulden hos svenska hushåll

Det höga sparandet hos svenska hushåll, illustrerat med att under första kvartalet 2013 ökade det finansiella sparandet med 36 miljarder kronor (att skilja från värdeökningen som var 209 miljarder kronor) – andra kvartalet 2012 sattes det in 71 miljarder kronor på hushållsanknutna sparkonton.

Utvecklingen på ett antal års sikt – sedan skattereformen 1990 – går i två diametralt olika riktningar.

Tesen att det är bra att ha sparpengar på banken för oförutsedda utgifter, gärna motsvarande en årslön möttes i början av sarkasmer gränsande till åtlöje men är i dag ett accepterat, men oftast ouppnått, mål.

Samtidigt diskuteras 2013 i skenet av den finanskris som plågat så många länder sedan 2008 allt från låneräntor, sparräntor, amorteringskrav, avdragsbegränsningar till offentliga sparstimulanser. Olika aktörer – politiker, samhällsdebattörer, bankföreträdare, fackligt engagerade och andra – har dock inte bara skilda meningar om nuläget utan också om riktningen vad gäller bland annat de nämnda parametrarna.

Sparbankerna hade förr i tiden en tidning vid namn Spara och Slösa, högst moralisk i sin från liberala utgångspunkter omfattade framställning om värdet av sparande. Tidningens budskap kom att prägla generationer av svenskars beteende. Spara var fint, slösa fult.

Utvecklingen genom avregleringen av olika marknader de senaste trettio åren har emellertid i många avseenden gått den motsatta vägen där enskilda finansföretag agerat företagsmässigt rationellt och tagit tillvara de nya möjligheter som öppnat sig och det behov av att konsumera framför sparande som funnits eller uppfunnits. Dessa finansföretags agerande har i många fall mer präglats av tanken på egna vinster än frihet under ansvar. Att leva på lån, inte på lön (eller företagande), har därigenom blivit allt mer accepterat och ganska generationsskiljande – uppmuntrat i strid med Spara och Slösas budskap.

Samtidigt har vi fått ett stort antal medborgare – inte minst ungdomar och de som har haft svårt att etablera sig på arbetsmarknaden – som tycker att månaderna har för många dagar och är för långa innan nästa avlöning kommer. Även 2013 – tjugotvå år efter att 1990 års skattereform trädde i kraft – har alltför många hushåll ingen sparbuffert alls.

Det finns att mer övergripande uppmärksamma förutsättningarna för att värdera sparandets nytta. Exakt hur detta ska ske är en frågan för Folkpartiets riksdagsgrupp och ytterst en fråga för regeringen. Vad Folkpartiet kan göra är att uttala ambitionen att uppvärdera sparandets nytta, också i det konsumtionsinriktade samhälle som kom att bli 2000-talets ledstjärna.

E47. Uppmuntra sparande, inte lånande

Mattias Lönnqvist, Sundbyberg, Andreas Froby, Tullinge, Annica Pettersson, Katrineholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att att en ny punkt läggs till mellan punkt 3 och 4 under avsnitt 3.1.2: ”För att öka sparandet införs en sparform för obeskattade inkomster som beskattas först när uttag görs.”

2. att en ny punkt läggs till mellan punkt 3 och 4 under avsnitt 3.1.2: ”Ett skattesystem för tillväxt”: Skattesubventionen för lån avskaffas på sikt genom att avdraget för räntekostnader minskas med en procentenhet per år till dess att avdraget är helt avskaffat.”

Förslaget till nytt partiprogram innehåller många bra skrivningar om en öppen och dynamisk ekonomi där det ska löna sig att arbeta och starta företag. Dock adresserar det inte problemen med lågt sparande och hög belåning framförallt för boende. Denna motion adresserar just dessa två aspekter.

Senast vi hade en finansminister som var folkpartist – någonting som vi förhoppningsvis får se snart igen – fick vi en del uppmärksamhet för uttalandet om att alla borde ha en årslön på banken. Tyvärr uppmärksammades detta på fel sätt i media, men grundtanken är fortfarande helt rätt; det borde vara möjligt för alla som arbetar att genom sparande kunna skapa sig en ekonomisk buffert som motsvarar en årslön.

Ett sätt att möjliggöra för fler att skapa den bufferten – och snabbare – vore genom att införa ett helt skattebefriat sparande. Detta sparande skulle då kunna ske genom ett bruttolöneavdrag, dvs man kan som löntagare välja att avsätta en del av lönen innan skatter dras, och dessa skulle då gå in på ett sparkonto helt utan beskattning.

Beskattning sker i stället när man gör uttag från detta sparande. Detta skulle kunna beskattas som en finansiell inkomst, men för att undvika risken att sparandet missbrukas är det sundare att beskatta det som en arbetsinkomst vid uttag.

Förutom att detta skulle öka sparkvoten skulle det dessutom öka möjligheten för medborgarna att byta karriär; att ta risker som egen företagare; att skaffa en ny utbildning mitt i livet.

Räntenivåerna är i dagsläget låga och det är billigt att låna pengar. Lånandet blir dessutom ännu billigare genom ränteavdraget, där staten står för 30 procent av räntekostnaden på ett lån. Det gör att vi har ett skattesystem som uppmuntrar lån som finansiering av bland annat bostadsköp.

Eftersom ränteavdraget är en viktig komponent i den kalkyl individen gör innan man tar ett lån – där man räknar ut hur stort lån som ens ekonomi tillåter – är det dock tveksamt att avskaffa ränteavdraget rakt av; effekten på mångas privatekonomi skulle kunna bli förödande.

Det skulle dock vara möjligt att sänka avdraget stegvis. En modell vore att sänka med en procentenhet per år. Med den modellen skulle avdraget kunna avskaffas helt på 30 år, och om man efter 5–10 år ser att den här modellen för avskaffande fungerar bra kan man till och med öka takten på sänkningen då.

E48. Skattesänkningar utan budgetunderskott

Mikael Ståldal, Stockholm, Dietmar Gleich, Falun, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att andra meningen i punkt 5 under avsnitt 3.1.2 ändras till: ”Skattesänkningar ska inte finansieras genom sänkta ambitioner i välfärdspolitiken, eller genom budgetunderskott.”

Skuldkrisen har visat på hur illa det kan gå om man inte slår vakt om stabila offentliga finanser. Därför bör inskärpa att skattesänkningar inte får genomföras på ett sätt som äventyrar detta.

E49. Lika skatt för pensionärer

Bo Lindström, Malmö, Herman Berger, Malmö, Eva Bremer, Boxholm, Jan Fallsvik, Motala, Rose-Marie Fihn, Nol, Björn Jansson, Motala, Christer Romson Lande, Stockholm, Jörgen Larsen, Malmö, Inger Lundberg, Älvsbyn m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att ta fram en plan med målet att inkomst av pension beskattas enligt samma skatteskala som inkomst av tjänst

Förslaget innebär att Folkpartiet liberalerna ska verka för att inkomst av pension ska beskattas enligt samma skatteskala som inkomst av tjänst.

I avsnitt 3.3.4 berörs äldreomsorg. Det är anmärkningsvärt att i programgruppens förslag – bortsett från avsnitt 3.3.1 punkt 8, som handlar om bostadsbidrag – orden pension eller pensionär över huvud taget inte är nämnda. Ska vi ha ett partiprogram där 1,8 miljoner pensionärer inte nämns?

I punkten om plattare skatt står att skatten på arbete ska sänkas. Vi håller med, eftersom pensionen är just ”inkomst av arbete”, som utbetalas i efterhand.

E50. Ritt-avdrag

Hans Åberg, Bromma, Kim Nurmi, Stockholm, Gunnar Pihl, Svartsjö, Anna Steele, Tyresö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att ett ritt-avdrag införs i ridsporten

Hästnäringen är en växande näringsgren. Det finns i dag fler hästar än det gjorde då hästen fortfarande var ett arbetsredskap. Hästintresset växer, inte minst bland tjejer, men tyvärr är de ekonomiska förutsättningarna för branschen dåliga. Hästsport är dyrt och hästnäringen kännetecknas av svarta tjänster och bytesekonomi. Många ridklubbar och ryttarföreningar är helt beroende av statsstöd och kommunala subventioner.

Folkpartiet bör verka för att ett ritt-avdrag liknande rut-avdraget införs i ridsporten. Det skulle göra det billigare för hundratusentals ridsportintresserade att utöva sin hobby. Det skulle också utveckla branschen och göra förutsättningarna bättre för näringsidkarna på samma sätt som städbranschen utvecklades i och med att rut-avdraget infördes.

E51. Bot-avdraget – en investering i bättre folkhälsa

Gunnar Pihl, Svartsjö, Agneta Isacsson, Stockholm, Anne Stenlund, Arnemark, Leila Ulvemo, Oskarshamn, Marcus Wejderot, Stockholm, Michelle Winkel, Göta, Hans Åberg, Bromma

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att se över bot-avdragets fördelar för att ge människor råd att förebygga ohälsa på sina egna villkor, så att kort- och långsjukskrivning kan minska, och samtidigt skapa ökade skatteintäkter genom en serie dynamiska effekter på samma sätt som för rot- och rut-avdrag i dag

Av Sveriges 7,6 miljoner skattskyldiga beräknas cirka en tredjedel ha specifikt intresse och resurser i form av tid och pengar samt engagemang för sin hälsa.
Bot-avdragets fördelar skulle bland annat vara:

- Människor får råd att förebygga ohälsa på sina egna villkor
- Kort- och långtidssjukskrivningen minskar
- Företag blir effektivare och sparar pengar (mindre sjukskrivning)
- Minskat tryck på sjukvården
- Ökade skatteintäkter bland annat genom dynamiska effekter av arbetskraftens förbättrade hälsa och en växande tjänstesektor
- Ökad sysselsättning – bland annat genom validering av utbildning bland invandrare
- Delvis svart marknad blir vit!
- Fler skattskyldiga får råd att köpa tjänster för en bättre egen hälsa

E52. Rut och rot en svensk affär

Folkpartiet liberalerna Norrbottens län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska arbeta för att rut- och rot-avdragen endast ska gälla i Sverige. Du ska inte som svensk kunna använda rut- och rot-avdragen i annat EU land

Om du betalar skatt i Sverige kan du i dag använda rot-avdrag för att utföra arbete på en bostad i annat EU-land. Utföraren ska dra bort halva arbetskostnaden på fakturan. När du betalat kan utföraren ansöka om den andra halvan hos Skatteverket. Utföraren ska fylla i blankett SKV 4529 och bifoga följande:

- ett intyg som visar att han eller hon inte har några skatteskulder i landet som renovering och tillbyggnad avser utföras med hjälp av rot
- en kopia på fakturan
- något som styrker att du äger fastigheten där arbetet utförts

Beloppet ska i ansökan om utbetalning anges i svenska kronor (detta framgår av 5 § HUSFL). Det datum som utföraren fått betalt från kunden är den dag då utföraren ska räkna om till svenska kronor. Detta betalningsdatum ska också anges på ansökan. Det ska av intyget framgå att det är skattemyndigheten i landet där arbetet utförts som har utfärdat intyget. Intyget ska visa att den utländska näringsidkaren i fråga om skatter och avgifter i sitt hemland genomgår motsvarande kontroll som en innehavare av F-skattsedel. De ska i princip ha ett intyg om att de inte har några skatteskulder. Med detta kan köparen ansöka om reduktion på vanligt sätt.

Detta är principiellt fel eftersom rut- och rot-avdragen är till för att göra svarta jobb i Sverige vita.

E53. Mer rut till mormor

Folkpartiet liberalerna Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att arbeta för att rut-avdraget blir 75 procent för personer som under taxeringsåret fyller minst 75 år

För några år sedan införde Alliansregeringen det så kallade rut-avdraget. Det har skapat många nya jobb inom den hushållsnära sektorn och tusentals personer, som förr arbetade svart, får nu vita inkomster. Vi är glada för den här reformen och vill nu göra den bredare.

Den enda nackdelen med rut-avdraget är att många inte har råd att köpa några tjänster – hur gärna de än vill – eftersom de inte har råd att betala halva kostnaden själv. Särskilt gäller det pensionärerna och inte minst de tiotusentals kvinnliga pensionärer som bara har den så kallade garantipensionen. Samtidigt har de – liksom alla andra – också behov av storstädning någon gång om året och att få fönstren putsade när vårsolen tittar in.

Löntagarna har de senaste åren fått både löneökningar och flera jobbskatteavdrag, medan pensionärernas inkomster inte stigit lika mycket. 2014 kommer att bli det tredje året sedan 2010 då den så kallade bromsen i det allmänna pensionssystemet slår till och gör att de allmänna pensionerna inte kompenserar för prisstegringarna.

Vi tycker därför att landets pensionärer kan få förmånen att köpa vita städtjänster och andra hushållsnära tjänster lite billigare än yrkesverksamma med hjälp av ett lite större rut-avdrag. Vi föreslår 75 år och 75 procents avdrag, och ser givetvis alla steg i denna riktning som framsteg.

E54. Friskvårdsbidrag även för golf och ridning

Mathias Lindow, Österskär

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska verka för att även golf och ridning inkluderas i friskvårdsbidraget

En arbetsgivare kan erbjuda anställda friskvårdsbidrag. Det finns möjlighet att få ett skattefritt bidrag för den anställde, vilket är avdragsgillt för arbetsgivaren. Detta gäller en mängd aktiviteter, så som gymkort, badminton, innebandy, massage, rosenterapi, dvs det mesta du kan tänka dig inom friskvård. Dock finns det fyra uttalade undantag och det gäller golf, ridning, alpin skidåkning samt segling. När det gäller golf och segling så är det några av våra två största kvinnoidrotter och att likställa dem med övrig friskvård skulle få många stressade yrkesverksamma att kunna få chans till motion och avkoppling.

E55. Förenkla skattesystemet

Dietmar Gleich, Falun, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna utreder hur ett radikalt förenklat skattesystem skulle kunna se ut som i övrigt följer socialliberala grundsatser

Sverige behöver en grundläggande skattereform. Under årens gång har skattesystemet blivit allt mer komplicerad med en allt större flora av olika avdragsrätter för olika skatter. Var för sig kan de flesta av undantagsregler i skattesystemet anses som meningsfull. Men samlat leder ett allt mera komplicerad skattesystem att fler och fler samhällsresurser slösas bort att hitta så många sätt som möjlig att minska skatten. Mycket kreativitet slösas bort att hitta kryphål i skattesystemet. Med ökande komplexitet av skattesystemet blir sannolikheten även större att kryphål uppstår.

Primära målet av en grundläggande skattereform måste vara transparens och enkelhet. Var och en med grundskoleutbildning ska enkelt kunna räka ut sin skatt, utan att behöva läsa en massa lagtexter eller tabeller. Skatterådgivare ska inte längre behövas.

E56. Ny strategi för sänkta marginalskatter

Stefan Saläng, Älta

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att enskilda löntagare ges samma möjlighet som för företag att utjämna beskattningen över tiden

Sverige har världens högsta marginalskatter. Att arbete och utbildning ska löna sig är ett av Folkpartiets viktigaste mål för skattepolitiken framöver.

De låsningar som alliansregeringen drabbats i marginalskattefrågan, borde leda till att pröva andra vägar att sänka marginalskatterna.

En sådan modell är följande:

Löntagare ska kunna fondera tjänsteinkomster i obeskattat skick för uttag och beskattning under kommande år i analogi med vad som nu är möjligt för ägare av enskilda firmor och handelsbolag. Detta skulle ge individen möjlighet att utjämna beskattningen över år med olikheter i inkomst. Det är även ett sätt att spara till andra faser i livet, t.ex. till pension eller till företagande. Fonderade obeskattade medel ska kunna överföras som startkapital i bokföringsskyldig näringsverksamhet vilket underlättar start av nya företag.

E57. Utred kommunal fastighetsskatt

Dietmar Gleich, Falun, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna utreder möjligheten att introducera en kommunal fastighetsskatt där kommunerna får stor frihet att gestalta detaljerna

Kommunernas ekonomi pressas allt hårdare. Samtidigt vilar kommunernas inkomster på en enda skattebas: Inkomstskatten. Det är dags att kommunerna får ett annat stabilt ben att stå på. Ett sådant skulle kunna vara en fastighetsskatt som tas ut av kommunerna och som utformas av kommunerna. Sverige är mycket mångfacetterad. Olika lösningar kan vara lämpliga på olika håll i riket. Kommuninvånarna är bäst lämpad att bestämma om skattesatser på fastigheter och eventuella undantagsregler. Skatten kan förväntas god acceptans om den stannar inom kommunen. Vidare är fastigheter den mest stabila skattebasen och fastighetsskatten är en av de minst skadliga skatteformerna för ekonomin. Globalt sett är det inte ovanlig med kommunala fastighetsskatter på olika sätt.

E58. Ökad rörlighet på bostadsmarknaden

Britt Lindmark, Värmdö, Anders Bergman, Ingarö, Nina Dawidowicz, Stockholm, Anders Gullander, Djurhamn, Margaretha Herthelius, Stockholm, Stig Sandahl, Vendelsö, Fredrik Sneibjerg, Gustavsberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet överlämnar frågan om slopad alternativt kraftigt begränsad reavinstskatt för att öka rörligheten på bostadsmarknaden till partistyrelsen för vidare handläggning.

Öka rörligheten på bostadsmarknaden! Bostadsmarknaden fungerar i dag ganska dåligt i stora delar av Sverige. Detta märks framför allt i storstadsområden och andra attraktiva områden där människor vill bo, studera, arbeta eller etablera sig för att komma nära anhöriga och vänner. Vi har problem att tillgodose ungdomars behov av bostad under sin studietid, företagens behov av arbetskraft i sin närmiljö samt invandrarnas och de asylsökandes behov av tak över huvudet då de kommer till Sverige. Många äldre och personer med olika rörelsehinder önskar ofta flytta till mindre och mer funktionella lägenheter.

Vi behöver således ökad tillgång till bostäder för att få den valfrihet och den rörlighet på bostadsmarknaden som krävs för att öka tillväxt, välfärd och social mångfald. Vi behöver också en ökad rörlighet på bostadsmarknaden. I dag upplever många att de inte har råd att flytta. Den s.k. flyttskatten, reavinstskatten, ses som ett hinder för de som i dag kan tänka sig att flytta till en annan lägenhet. Det finns många bostäder som skulle kunna användas av barnfamiljer, personer som vill leva i kollektiv eller av invandrare som ofta och initialt har försörjningsbörda för ett större antal familjemedlemmar. Många äldre känner att de inte längre orkar bo kvar i sina villor emedan unga människor önskar flytta till radhus eller villor då de bildar familj. Äldre människor har under årens lopp ofta betalat av sina banklån för att, då de närmar sig pensionen, kunna leva i en mindre bostad utan att för den skull åter skuldsätta sig.

Stockholms handelskammare menar att cirka 10 procent har avstått från att sälja sin fastighet på grund av höga skatter och var tredje bostadsägare skulle flytta om reavinstskatten försvann helt. Företrädare för bygg- och bostadsbranschen har kritiserat de skatter som tas ut vid försäljning, t.ex. reavinstskatten på 22 procent, årlig ränta på uppskjuten vinst, begränsning av vinstuppskov till 1,45 miljoner kronor samt stämpelskatten på 1,5 procent av prisvärdet vid fastighetsköp. Till dessa kostnader ska också läggas kostnaderna för lagfart och mäklararvode.

Det är nästan bara Sverige som har evig kapitalvinstbeskattning på det permanenta boendet. I Finland och Norge utgår ingen kapitalvinstskatt om man bott i bostaden i mer än två år. I Danmark är gränsen för att slippa vinstskatt på boendet tre år och i Tyskland tio år. Beräkningar från Stockholms

Handelskammare visar att den som bott i en normalstor villa i Stockholm får betala uppemot en miljon i skatt när huset säljs. Om den nya bostaden är i samma prisklass blir det ofta billigare att bo kvar. Allra dyrast blir det för invånare i Stockholmsområdet, vilket hänger ihop med den kraftiga prisstegringen på länets bostäder.

För att öka rörligheten, mångfalden och valfriheten i Sverige vill vi att Folkpartiet snarast lägger ett förslag på att slopa alternativt kraftigt begränsa de skatter som är kopplade till byte av bostad. För ungdomarnas skull och deras möjligheter att bo där de studerar, för barnfamiljer som letar bostad, för äldre som vill flytta till mindre bostäder och för våra nya svenskar som vill skaffa sig ett bra liv i vårt samhälle.

En mera rimlig reavinstskatt kan t.ex. uppnås genom att införa avdrag för inflationen mellan förvärvsdatum och försäljningsdatum. Därmed beskattas bara den rena vinsten. Ett exempel: Inflationen mellan 1978 och 2012 var cirka 350 procent. En villa som förvärvades för 500 000 kronor 1978 och såldes för 2 000 000 kronor 2012 bör således beskattas på vinsten som, efter avdrag för inflation, är 250 000 kronor. 22 procent reavinstskatt på 250 000 kronor blir 55 000 kronor som ska betalas till skatteverket.

Vårt förslag ligger i linje med ”Frihet i globaliseringens tid” där förslag på plattare skatt samt grundavdrag på kapitalvinster framförs. Sammantaget ökar detta rörligheten på bostadsmarknaden!

E59. Reavinst vid försäljning av villa

Folkpartiet liberalerna Karlskrona

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att det blir möjligt att uppskjuta reavinst vid försäljning av villa

Det behövs en förändring av skattesystemet för att underlätta för senior- och trygghetsboende. Reavinsten vid försäljning av en villa borde kunna skjutas upp om den används som en insats i ett senior- eller trygghetsboende.

E60. Minska överbelåningen och bostadsspekulationen

Rickard Ydrenäs, Tranås, Mårten Bäck, Älvsjö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att en statlig utredning tillsätts för att undersöka möjligheten att reformera skatter för köp av bostad. Till exempel bör utredningen undersöka möjligheten att kraftigt sänka ränteavdragen, införa amorteringstvång och införande av en köpskatt på köp av bostadsrätter och småhus. Utredningen bör särskilt studera det belgiska systemet där bostadsspekulation hållits framgångsrikt tillbaka

Den svenska överhettade bostadsmarknaden bör förändras och överbelåningen minska, exempelvis genom införande av köpskatt av bostadsrätter och småhus, jämför med det belgiska systemet. En statlig utredning bör tillsättas för att se över skatter och avdragsmöjligheter med mera.

E61. Folkbokföring på mer än en ort under samma år

Per Altenberg, Sollentuna, Björn Brändewall, Kalmar, Nicke Grahn, Dorotea, Haralampos Karatzas, Norrköping, Lars Tysklind, Strömstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verkar för en reform som gör det möjligt att folkbokföra sig på mer än en ort under samma år så att kommunalskatten delas upp mellan kommunerna i proportion till hur länge man bor i respektive kommun under året

Allt fler svenskar utnyttjar möjligheten att bo på mer än ort under samma år. Framför allt gäller det många äldre som väljer att bo i sommarstugan under sommarhalvåret, ofta ända upp till sex månader, men även egenföretagare, journalister, kulturarbetare och andra grupper i samhället utnyttjar den möjligheten.

I dag medger dock Skatteverket endast folkbokföring på en ort under samma år. För personer som under delar av året väljer att bo på en annan ort än den där de är folkbokförda innebär det att de utnyttjar kommunal service och infrastruktur utan att betala skatt där. Detta problem är av förklarliga skäl främst föremål för diskussion i kommuner som har en stor befolkningstillväxt på sommarhalvåret.

Ett sätt att lösa problemet vore att tillåta svenskar att folkbokföra sig på mer än en ort under samma år så att kommunalskatten delas upp mellan kommunerna i proportion till hur länge man bor i respektive kommun under året. Ett pensionärspar på Västkusten skulle då t.ex. kunna välja att folkbokföra sig på Orust i fem månader och i Göteborg under sju månader.

Historiskt beror till bristen på flexibilitet när det gäller folkbokföringsort sannolikt på statens behov av att kontrollera medborgarna och på de praktiska svårigheter som fanns före IT-revolutionen med att beräkna och fördela kommunalskatt mellan olika kommuner. I dag finns dock de tekniska förutsättningarna för en sådan reform och för oss liberaler är knappast statligt kontrollbehov ett giltigt motargument.

Förslaget har tre betydande fördelar. För det första är det en normmässig frihetsreform i meningen att staten uppmuntrar medborgarna att inte känna sig bundna till en bostadsort. För det första ger det kommuner, vars folkmängd varierar kraftigt under året möjlighet till större skatteintäkter som bättre motsvarar det faktiska befolkningsunderlaget under året. I förlängningen kan det också leda till fler arbetstillfällen i glesbygd och till ett ökat utbud av lediga lägenheter i storstadsområdena.

En tänkbar invändning mot förslaget är att förändringen inte kommer att bli så stor eftersom många fortsatt kommer att välja tätorten som folkbokföringsort därför att kommunalskatten generellt sett är lägre där. Å andra sidan känner sannolikt många en stark solidaritet med den ort där de väljer att bo en stor del av året så det är inte alls säkert att så blir fallet. En annan invändning är att det skulle bli krångligare för Skatteverket. Det skulle dock bli en kostnad av övergångskaraktär. När väl nya IT-lösningar för är införda och inkörda innebär det knappast någon stor belastning.

Den fortsatta urbaniseringen och den växande klyftan mellan stad och land är ett viktigt politiskt spänningsfält. När Folkpartiet nu förnyar sin landsbygdspolitik är det viktigt att vi kommer med nya attraktiva förslag bortom traditionell

Robin Hood-politik. Genom att möjliggöra för svenskarna att vara folkbokförda på mer än ett ställe under samma taxeringsår bidrar vi till att knyta samman stad och land samtidigt som vi öppnar en extra källa till skatteintäkter för kommuner i glesbygd. Det är en modern frihetsreform.

Avsnitt 3.1.3 Företagandet

E62. Tjänstledighet

Mikael Ståldal, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att tredje meningen i punkt 2 under avsnitt 3.1.3 stryks

Det låter bra att ge större rätt till tjänstledighet till dem som vill starta nya företag. Men det har en baksida, nämligen att deras nuvarande arbetsgivare tvingas ge dem tjänstledighet. Ju större rätt till tjänstledighet en anställd har, desto större risk blir det att anställa någon, i synnerhet för småföretagare. Detta förslag kanske kan göra att det startas några fler nya företag, men riskerar samtidigt försvåra för småföretag (både befintliga och de nya som startas tack vare denna regel) att växa genom att anställa fler. Det känns inte som en bra avvägning.

E63. Frihetsarbete i kommunerna

Henrik Bergquist, Stockholm, Peter Olevik Dunder, Handen, Tove Henriksson, Uppsala, Mathias Sundin, Norrköping, Maria Weimer, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det efter nuvarande punkt 2 i avnitt 3.1.3 läggs till en ny punkt med följande lydelse: ”Hinder mot företags och människors frihet och utveckling kommer av beslut på alla nivåer i den offentliga maktutövningen. Förenklingar av beslutsprocesser, avskaffande av regleringar och annat praktiskt frihetsarbete ska genomföras i kommuner såväl som på statlig nivå.”

Om all politik är lokal är arbetet för ökad frihet också lokalt.

Med de förväntningar vi över årtionden har byggt upp i Sverige har den offentliga maktens reflex ofta kommit att bli att tillföra politisk reglering när en ny fråga uppstår i samhället. Alltför sällan frågar vi dock oss det motsatta: vilka regleringar kan vi ta bort?

På riksnivån har Folkpartiet de gångna fyra åren bidragit till ett stärkt liberalt inslag i hur den offentliga makten utövas i Sverige. Utkastet till nytt partiprogram innehåller en rad förslag till förenklingar på viktiga områden som näringslivspolitik, kulturskapande och asylpolitiken. I samma anda bör partiprogrammet tillfogas en avsiktsförklaring om att Folkpartiet ska verka för förenklingar som förverkligas genom beslut på kommunal nivå.

Vilka regleringar förbiser kommuninvånarnas förmåga att lösa frågor utan politiska beslut? Vilka frågor kunde lämnas därhän så att den offentliga maktens begränsade resurser kunde ägnas åt angelägenheter som mer tydligt bara kan skötas genom politiken?

I flera kommuner har Folkpartiet de senaste åren verkat för praktiska frihetsreformer. Ett exempel på en kommunal frihetsfråga som finns redan i utkastet till partiprogram är valfrihet i äldreomsorgen. Många fler finns, inom stort och smått.

Ärenden som rör byggnation kan vara invecklade. Ibland är de tvärtom enkla. Hur ofta frågar vi oss om det rimliga i att på många håll starkt begränsa rätten att bygga för enskilt bruk på egen mark?

Inom näringslivspolitiken vill Folkpartiet förenkla för företagande, inte minst för småföretag. Avsnitt 3.1.3 i utkastet till partiprogram anger en klar färdriktning. Alla förenklingar sker dock inte på riksnivå. Många tillsyns- och avgiftsregler beslutas i kommunerna.

Avsnitt 5.1 i utkastet till partiprogram värnar tydligt om det civila samhället: ”Utrymmet för ideella insatser i vård och omsorg, utbildning och kultur, bistånd och totalförsvar ska öka.” Inte heller här sker all reglering på riksnivå. Kommuner har exempelvis rätt enligt ordningslagen att besluta om förhandstillstånd för offentlig insamling av pengar – att skramla med bössan på torget efter krig och naturkatastrofer. Många kommuner utnyttjar den rätten. Behöver de verkligen det?

På ett omedelbart plan i vår vardag märker vi när våren kommer vilket trevligt inslag uteserveringar utgör i en trevlig och levande stadsmiljö. Varför måste inrättade av uteserveringar föregås av särskilda tillståndsprövningar i kommunerna? Förhindrande av framkomlighet och överskridande av bullernormer är redan förbjudna handlingar enligt annan lagstiftning. Varför kan det inte räcka med att de närmaste berörda – fastighetsägare och näringsidkare – kommer överens?

E64. Små och medelstora företag på den inre marknaden

Cecilia Wikström, Uppsala, Nicklas Bengtsson, Jönköping, Annika Carp, Falköping, Lars-Åke Davidsson, Hässelby, Magnus Esko, Björkvik, Björn Jansson, Motala, Suzanne Liljegren, Lidingö, Marit Paulsen, Bryssel, Daniel Sjöberg, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att att följande text läggs till som en ny punkt 3 i partiprogrammet under avsnitt 3.1.3: ”Det finns fortfarande för många hinder för små och medelstora företags deltagande på EU:s inre marknad. Det begränsar konsumenters tillgång till innovativa tjänster och produkter samtidigt som företag inte ges möjligheten att växa. Små och medelstora företags möjligheter att dra full nytta av den inre marknaden ska vara ett särskilt prioriterat mål för Sverige.”

Trots att många små- och medelstora företag har en verksamhet som naturligt riktar sig till en lokal marknad så finns det många företagare som skulle ha möjligheter att göra stora vinster genom bättre möjligheter att nå ut på en väl fungerande europeisk marknad.

Det finns fortfarande många administrativa och regelrelaterade hinder, vilka ofta beror på bristande harmonisering av nationella regler, som skapar hinder på den inre marknaden. Bristande harmonisering vad gäller konsument-, kontrakts- och bolagsrättens område är bara några exempel som medför en osäkerhet som avskräcker många företag från att erbjuda

sina tjänster eller varor till den europeiska marknaden. Bristande hänsyn till små- och medelstora företags villkor i EU-lagstiftning är ett annat problem.

Stora företag har lättare att hantera dessa problem eftersom de har resurser i form av juridisk expertis och närvaro i flera länder, vilket små och medelstora företag oftast saknar.

Det finns en lång rad åtgärder som bör genomföras för att underlätta små och medelstora företags möjligheter att nå ut på EU:s inre marknad och vi anser att Folkpartiet borde vara tydliga med att detta arbete ska vara prioriterat. Genom tillgång till en inhemsk marknad med 500 miljoner potentiella kunder i stället för 9 miljoner skulle många innovativa och konkurrenskraftiga små och medelstora företag kunna ges möjligheten att växa för att bli morgondagens stora företag.

E65. Gör det attraktivt att satsa pengar i nystartade företag

Folkpartiet liberalerna Lidingö, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Suzanne Liljegren, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 3.1.3 punkt 3 eller 4 görs tillägget att allmänheten och enskilda individer ska gynnas skattemässigt av att satsa eget kapital i levebröds-, nya och mindre företag

2. att Folkpartiet ska verka för skattestimulerade finansieringsformer där enskilda individer stimuleras att satsa eget kapital i nya och mindre företag

I partiprogrammet (avsnitt 3.1.3 punkterna 3 och 4) beskrivs värdet av att människor försörjer sig själva genom eget företagande samt att skattesystemet behöver förändras för att förbättra investeringsklimatet och möjliggöra en vital marknad för privat riskkapital. Just det privata riskkapitalet är en av de nycklar som länge saknats i svensk näringspolitik.

Företagspolitiken i Sverige har under många år gynnat etablerade företag och framför allt storföretag. Småföretagande och så kallat levebrödsföretagande har fått anpassa sig till regler och lagar som i första hand skapats för de stora företagens verklighet.

Ett område där nystartade och mindre företag länge haft svårigheter är finansieringen. Traditionella finansieringsmöjligheter, som till exempel lån i banken, har omgärdats av mycket stora krav på säkerheter från bankens sida. Krav på betryggande säkerheter i företagarens privata bostad och hårda amorteringsvillkor är legio. Inte nog med att företagaren saknar det mesta av de trygghetssystem som den anställde åtnjuter, han eller hon måste dessutom ofta riskera familjens hemför att starta sitt företag.

För de företag som hoppas på så kallat riskkapital, till exempel från en affärsängel eller en riskkapitalfond, vill långivaren ha en stor del, ofta majoriteten, av ägandet i företaget. Dessutom kräver långivaren inflytande via företagets styrelse.

Ett ytterligare problem är svårigheten för småföretagaren att tillsammans med en kund i den offentliga sektorn, utveckla produkter och tjänster som sedan kan ge företaget tillräckligt med intäkter och kundreferenser för att växa vidare. Lagen om offentlig upphandling där den offentliga sektorn ställer höga specialkrav och samtidigt pressar priserna, gynnar de stora företagen på de smås bekostnad.

Under de senaste åren har nya former av finansiering utvecklats, till exempel så kallad crowd funding, som lagreglerats i bland annat USA (JOBS Act) för att gynna finansiering av småföretag i tidiga skeden. Sedan tidigare finns i vissa länder möjlighet att dra av på inkomstskatten för satsat riskkapital i småföretag. I båda fallen är det enskilda personer som avgör vilka företag som man vill investera sitt kapital i – inte tjänstemän i banker eller myndigheter.

Som liberaler tror vi på marknadsekonomin, på fri företagsamhet och på att den enskilda människans skapande och arbete utgör grunden för vårt gemensamma välstånd och samhällets utveckling. I den andan behöver vi även tro på marknadskrafterna när det gäller finansieringen av nya och små företag. I Sverige behövs, som i USA och i andra länder, en lagreglerad finansieringsform som bygger på att enskilda individer stimuleras att satsa eget kapital i de företag som de själva tror på.

Folkpartiet bör därför verka för att införa skattestimulerade finansieringsformer av företag baserade på enskilda individers satsning av eget kapital. Detta skulle till exempel kunna vara avdrag på inkomstskatten för satsat riskkapital i nystartade och mindre företag. Crowd funding och andra gemensamma finansieringslösningar bör också ingå.

E66. Inför start- och tillväxtkonto för nyföretagandet

Lars-Åke Davidsson, Hässelby, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Annika Carp, Falköping, Tobias Davidsson, Vällingby, Anne-Marie Ekström, Borås, Rebecka Gabrielsson, Linköping, Agneta Isacsson, Stockholm, Kim Nurmi, Stockholm, Magnus Olofsgård, Vetlanda m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 3.1.2 läggs till en ny punkt 6 med lydelsen: ”Det ska vara lättare att starta och driva ett nytt företag. Inför ett start- och tillväxtkonto liknande skogskontot.”

Sverige har sedan länge ett mycket lågt entreprenörskap. GEM-studien (Global Report 2010) visar att Sverige finns på plats 14 av 22. 50 procent av svenska folket uppger att de kan tänka sig att starta företag, men endast 0,6 procent gör det.

2012 registrerades 61 000 nya företag, vilket är en lägre nivå än 1994. För att nå europeisk toppnivå så behöver vi få en fördubbling.

En mycket stor svårighet för nya företagare är bristen på eget kapital både för att kunna starta och driva ett nystartat företag för att nå en bra överlevnad och kunna växa. I dagens Sverige är det svårt att bygga upp ett start- och tillväxtkapital med skattade medel. Men, det finns modeller som kan hjälpa. Skogskonto används som en balans för att kunna ha tillgång till eget kapital under varierande förhållanden. Vi föreslår att ett liknande system införs för att stödja starten av och tillväxten av ett nytt företag.

E67. Anpassa LOU till alla företag

Folkpartiet liberalerna Södermanlands län, Folkpartiet liberalerna Katrineholm, Magnus Esko, Björkvik, Nicklas Bengtsson, Jönköping, Agneta Isacsson, Stockholm, Stefan Käll, Stockholm, Christer Romson Lande, Stockholm, Britt Lindmark, Värmdö, Mathias Lindow, Österskär m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i punkt 8 under avsnitt 3.1.3 göra följande tillägg: ”Folkpartiet tar ställning för en ändring av lagen

om offentlig upphandling så att den på ett bättre sätt anpassas efter småföretagarnas villkor på marknaden och skattebetalarnas önskemål om effektivt använda skattemedel."

Offentlig upphandling medför ofta att mindre företag missgynnas, till exempel på grund av att stora volymer efterfrågas eller att upphandlingen avser stora geografiska områden. På många områden finns ett begränsat antal företag som svarar för en stor eller dominerande del av marknaden. Därför är det viktigt att offentliga beställare vid upphandling, och inte minst vid utformning av förfrågningsunderlag, tar hänsyn till marknadens konkurrensförhållanden.

Genom att öka förutsättningarna för fler företag att delta i upphandlingar minskar risken för att någon leverantör sätter konkurrensen ur spel, till exempel genom samverkan eller kartellbildning i strid med konkurrensreglerna. Dessutom bidrar det till att pressa priserna.

Det finns en rad åtgärder som upphandlande myndigheter kan vidta för att öka mindre företags möjligheter att delta i upphandlingar. Ett sätt att förbättra möjligheterna för mindre företag att delta i offentliga upphandlingar är i planeringsfasen och vid utformningen av förfrågningsunderlaget. God marknadskunskap inom de områden som upphandlingar genomförs inom och att vara öppen för dialog med tänkbara leverantörer ingår i det arbetet

Alltför ofta utformas förfrågningsunderlag så att de inte passar mindre företag. Det borde vara en självklarhet att större upphandlingar, delas upp i mindre projekt – och därmed blir öppna för både mindre och större företag. När fler kan vara med och buda, och de större företagen inte längre kan dölja vinster i stora block skulle det dessutom pressa priserna för kommunerna och landstingen.

En annan önskvärd åtgärd vore om alla kommuner införde LOV, lagen om valfrihetssystem. Lagen kom till för att ge medborgarna möjlighet att välja utförare exempelvis inom vården. Till skillnad från stora upphandlingar om vem som ska utföra vården på stora sjukhus och liknande, så möjliggör den också för små företag att starta upp och bedriva offentligfinansierad verksamhet.

Alla dessa åtgärder skulle ge fler utförare, bättre konkurrens och i slutänden lägre priser för den upphandlande myndigheten, men för att något ska ske behövs en attitydförändring hos upphandlande myndigheter. I annat fall kommer vi att behöva en ändring i lagen om offentlig upphandling så att den på ett bättre sätt anpassas efter småföretagarnas villkor på marknaden och skattebetalarnas önskemål om effektivt använda skattemedel.

E68. Värna mindre företag vid upphandling

Anne-Marie Ekström, Borås, Richard Brodd, Göteborg, Anita Brodén, Sollebrunn, Tage Carlsson, Borås, Annika Carp, Falköping, Lars-Åke Davidsson, Hässelby, Maj-Britt Elmvik, Trollhättan, Rose-Marie Fihn, Nol, Rebecka Gabrielsson, Linköping m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.1.3 punkt 6 sista meningen byts ut mot: "Offentlig upphandling ska ske på så sätt att även mindre företag kan delta liksom att hänsyn kan tas till sociala, etiska och miljökriterier. Upphandlingen ska säkra likabehandling under givna förutsättningar och stimulera konkurrens."

Mindre företag har ofta svårt att delta i offentliga upphandlingar. Oftast skylls på LOU, lagen om offentlig upphandling. Men genom att som upphandlare tänka småföretagarvänligt kan fler företag delta i en upphandling och således bidra till ökad konkurrens. Bland annat har Kammarkollegiet gett ut en handledning med tips hur man kan underlätta för småföretagare att vara med i upphandlingar.

Bland småföretagare inryms också arbetsintegrerade sociala företag och företag inom den så kallade sociala ekonomin.

EU-kommissionen förespråkade tidigt att man ska ta hänsyn till sociala aspekter vid upphandling. I skriften "Socialt ansvarsfull upphandling – En handledning till sociala hänsyn i offentlig upphandling" utgiven av EU-kommissionen finns beskrivet hur man kan ta hänsyn till sociala kriterier vid upphandling. Bland annat kan stödjandet av "social integration" och att främja den sociala ekonomins organisationer vara relevant för upphandling. Liksom att främja "små och medelstora företag" i den mån de kan kopplas till sociala hänsyn.

Likaså finns möjligheter i enlighet med lagstiftning att ställa etiska och miljömässiga krav vid upphandling. Detta ger också små företag som vill bidra till en ekologisk, ekonomisk och socialt hållbar tillväxt möjlighet att delta i offentliga upphandlingar.

Även om möjligheter finns redan i dag att ta hänsyn till mindre företag och ta sociala, etiska och miljöhänsyn är det ändå viktigt att detta påtalas och bevakas.

E69. Krav på socialt ansvar vid upphandling

Ulf Larsson, Västerås, Rose-Marie Fihn, Nol, Nicke Grahn, Dorotea, Ulrika Jansson, Västerås, Urban Wästljung, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.1.3 lägga till en ny punkt 8 med lydelsen: "Större fokus bör läggas på etiskt producerade varor. Arbetsförhållanden och löner till anställda på fabriker, odlingar och plantage runt om i världen strider i de flesta fall mot mänskliga rättigheter och alla människors lika värde. Kommuner, landsting och myndigheter bör därför ställa etiska krav på tillverkare och producenter vid upphandlingar."

Vi har de senaste månaderna blivit uppmärksammade på flera fall där arbetsmiljön hos underleverantörer till svenska företag har brustit. Sömmerskor vid H & M:s fabriker har brunnit inne när dörrarna varit låsta. Om inte företagen själva kan genom branschstandarder kan öka kontrollen av sina underleverantörer krävs att kommuner, landsting och myndigheter börjar bli tuffare. Genom att ställa krav vid upphandling på kontroll av underleverantörer minskar risken för slaveri, förtryck och löjligt låga löner.

E70. All offentlig verksamhet ska bedrivas i myndighetsform

Andreas Froby, Tullinge, Emanuel Alvarez, Södertälje, Maj-Britt Elmvik, Trollhättan, Anne Kotavuopio Jatko, Jukkasjärvi

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ge avsnitt 3.1.3 punkt 7 följande lydelse: "All offentlig verksamhet ska bedrivas i myndighetsform på sikt. Det offentliga ska inte bedriva verksamheter som tränger

fungerade privata alternativ eller försvårar nyföretagande. Alla offentliga verksamheter som verkar på konkurrensutsatta marknader ska på sikt avvecklas."

I dag finns det en flora av olika typer av sätt att bedriva offentliga verksamheter, exempelvis i myndighetsform, stiftelseform, företagsform. För att få en mer transparens offentlig sektor bör offentliga verksamheter på sikt ställas upp att endast drivas i myndighetsform. Det är betydligt svårare hålla koll på offentliga verksamheter när det finns så många olika former den bedrivs på. Det är i dag svårt att bara hålla koll antalet myndigheter i dagsläget, med olika former att bedriva offentlig verksamhet gör det inte lättare att hålla koll detta.

Därför bör Folkpartiet liberalerna på sikt vara driva för att vi ska få en mer enkel och transparens offentlig sektor.

E71. Meddelarfrihet i offentlig affärsverksamhet

Per Carlsson, Eldsberga, Magnus Esko, Björkvik, Philip Ideström, Göteborg, Christer Romson Lande, Stockholm, Lennart Ledin, Östersund, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i punkt 7 i avsnitt 3.1.3 läggs till en mening med lydelsen: "I de fall då offentligt driven affärsverksamhet är motiverad ska dess medarbetare omfattas av meddelarfrihet."

Meddelarfriheten är ett av de starkaste verktygen för medborgare att få insyn i hur offentligfinansierad verksamhet fungerar. I framförallt kommunala bolag är det inte alltid självklart att meddelarfrihet råder för de anställda. För att medborgarna ska beredas en rimlig möjlighet att få kännedom om missförhållanden i dessa verksamheter är det viktigt att lagen tydligt ger medarbetarna rätt att, utan risk för repressalier eller efterforskning, lämna uppgifter till media i enlighet med vad meddelarfriheten föreskriver för offentliga tjänstemän.

E72. Insyn i kommunala bolag

Folkpartiet liberalerna Danderyd

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att lägga till en ny punkt 8 i avsnittet 3.1.3 med innebörden att riksdags-, region-, landstings- och kommunfullmäktigeledamöter ska äga närvaro-, yttrande- och förslagsrätt vid bolagsstämmor där de som valda företrädare äger ansvar gentemot väljarna

Den insyn och kontroll som riksdagens ledamöter numera regelbundet bjuds genom möjligheten att deltaga i av staten ägda bolags bolagsstämmor bör enligt vår mening utsträckas att gälla även regionala och kommunala bolag eller kommunförbundsbolag. Där skattepengar placerats, ska också insyn och kontroll finnas.

Staten, regioner och landsting samt kommuner bör inte äga aktiebolag i verksamheter som enskilda företag kan driva lika bra eller bättre. Grunden för detta är att lagstiftnings- och kontrollmakt inte ska blandas samman med utförarrollen.

Likväl finns naturliga eller politiskt motiverade verksamheter som drivs i bolagsform genom regeringen, regioner och landsting samt kommuner. Det gäller allt från naturliga monopol till verksamheter som behöver offentlig ledning och samverkan över administrativa gränser. Typexempel utgörs av Systembolaget, där privata vinstintressen inte hör hemma, till regionala eller lokala trafikbolag eller sjukvårdsinstitutioner.

Den exakta utformningen för insyn och kontroll bör för varje bolagsbildning anges i bolagsordningen. Det grundläggande är att varje region-, landstings- eller kommunfullmäktigeledamot ska äga rätt att närvara och komma med förslag vid av respektive fullmäktige styrda bolag – via kommunstyrelser eller på annat sätt – för att kunna svara inför sig väljare hur verksamheten sköts.

Denna demokratiska insyn är inget hot mot affärsverksamheten utan en styrka, samtidigt som ökad insyn kan ge upphov till publik debatt om de offentligägda bolagens uppgifter och konkurrensförhållanden.

Vi föreslår därför att efter punkt 7 sju i avsnitt 3.1.3 läggs en ny punkt till i partiprogrammet med en demokratidimension enligt ovan. Den exakta utformningen av ställningstagandet bör överlåtas till partistyrelsen.

E73. Omfördela statens stöd till nyföretagandet

Lars-Åke Davidsson, Hässelby, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Tobias Davidsson, Vällingby, Anne-Marie Ekström, Borås, Rebecka Gabrielsson, Linköping, Agneta Isacsson, Stockholm, Kim Nurmi, Stockholm, Magnus Olofsgård, Vetlanda, Gunnar Pihl, Svartsjö m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.1.3 tillägga en ny punkt 8 med lydelsen: "Sverige behöver fler och livskraftiga företag. Statens stöd till rådgivning för nystart och utveckling av företag ska utvärderas kontinuerligt och vid behov ska medel omfördelas till de verksamheter som visar bäst resultat."

Sverige har sedan länge ett mycket lågt entreprenörskap. GEM Studien (Global Report 2010) visar att Sverige finns på plats 14 av 22. 50 procent av svenska folket uppger att de kan tänka sig att starta företag, men endast 0,6 procent gör det.

2010 registrerades 65 072 nya företag, vilket är samma nivå som 1994. För att nå europeisk toppnivå så behöver vi få en fördubbling.

50 procent av dem som startar företag tar i dag ingen rådgivning före start. För dem ligger konkursnivån på över 17 procent vilket skapar stora kostnader för det offentliga och hos andra företag.

50 procent av dem som väljer ta rådgivning före start väljer Nyföretagarcentrum. Rådgivningen ger flera effekter: en tredjedel får en bra plan och startar omedelbart, en tredjedel arbetar om sin plan och startar senare, en tredjedel har en plan som inte håller och startar inte alls. Detta har visat sig reducera konkursnivån till under 1 procent.

Januari 2009 presenterades en rapport om statligt finansierad företagsrådgivning. Rapporten, som finns hos, blev senare en proposition (2009/10:148). I rapporten visas att Sverige satsar cirka 500 miljoner kronor per år till olika rådgivningsaktörer. Almi får mest med cirka 145 miljoner och stöttar cirka 400 företagsstarter.

Nyföretagarcentrum får minst med 2 miljoner och stöttar 14 000 företagsstarter. Propositionen resulterade inte i så mycket konkret och ledde inte till mer pengar eller omfördelning av pengar till rådgivningen.

Alla resultat visar att det dels är viktigt att rådgivning finns och breddas, dels att fler ser sina möjligheter och startar när de får rätt rådgivning.

E74. Se den sociala ekonomin som tillväxtfaktor

Anne-Marie Ekström, Borås, Sinikka Andersson, Västerås, Carina Boberg, Linköping, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Linnéa Darell, Vikingstad, Agneta Isacsson, Stockholm, Anne Kotavuopio Jatko, Jukkasjärvi, Ulf Larsson, Västerås, Britt Lindmark, Värmdö m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt om social ekonomi läggs till under avsnitt 3.1.3

Vi behöver fler arbetstillfällen i Sverige. Fler arbetstillfällen ger tillväxt. En i mycket outnyttjad arena för att skapa fler arbetstillfällen är den sociala ekonomin. Vad är då social ekonomi?

”Med social ekonomi avses organiserade verksamheter som primärt har samhälleliga ändamål, bygger på demokratiska värderingar och är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn. Dessa sociala och ekonomiska verksamheter bedrivs huvudsakligen i föreningar, kooperativ, stiftelser och liknande sammanslutningar. Verksamheter inom den sociala ekonomin har allmännytta eller medlemsnytta, inte vinstintresse, som främsta drivkraft.” (”Social ekonomi – en tredje sektor för välfärd, demokrati och tillväxt?” Kulturdepartementet 1999.)

Social ekonomi kallas ibland tredje sektorn, civilsamhället, idéburen sektor m.m. Begreppet social ekonomi har använts en längre tid inom EU, men är relativt nytt och mindre välkänt i Sverige, som började använda begreppet i och med medlemskapet i EU.

Den sociala ekonomin ska möjliggöra föreningsutveckling och till att nya företag, metoder och tjänster mm utvecklas. Därigenom skapas hållbar tillväxt och nya arbetstillfällen.

Betydelsen av den sociala ekonomin måste synliggöras och förstärkas.

E75. Stärk kvinnors företagande

Anne-Marie Ekström, Borås, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Anita Brodén, Sollebrunn, Tage Carlsson, Borås, Annika Carp, Falköping, Linnéa Darell, Vikingstad, Lars-Åke Davidsson, Hässelby, Rose-Marie Fihn, Nol, Rebecka Gabrielsson, Linköping m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt läggs till i avsnitt 3.1.3: ”Kvinnors företagande behöver synliggöras och stimuleras för att få fler kvinnor att starta och utveckla företag. Dessutom måste möjligheter att starta företag inom kvinnodominerande områden värnas.”

Sverige behöver fler företagare. Det finns en stor outnyttjad potential i kvinnorna.

Av de företag som har mellan 0 och 49 anställda drivs inte ens en fjärdedel av kvinnor. 2011 drevs 23 procent av företagen av kvinnor. Även om andelen kvinnor av dem som startar företag i dag ökar, cirka en tredjedel, så behövs ytterligare insatser för att få fler kvinnor att starta företag. Självklart är generella insatser för att stimulera startande av företag viktiga. Där finns ingen skillnad mellan män och kvinnor. Men det behövs extra insatser för att synliggöra kvinnors företagande och det behövs förebilder. Det behövs också fler möjligheter att starta företag inom kvinnodominerade områden. Redan i dag drivs majoriteten av företag inom vård- och omsorgsområdet i storleken 0-49 anställda av kvinnor (52 procent). Men det är viktigt att fler kan starta. Därför måste möjligheten att starta företag inom vård och omsorg och andra kvinnodominerande yrken finnas kvar och öka.

Fler kvinnor som företagare bidrar till mer ekonomisk makt till kvinnor och kan också bidra till fler kvinnor i styrelser.

E76. Sänk arbetsgivaravgiften med den del som inte är öronmärkt

Agneta Isacsson, Stockholm, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Annika Carp, Falköping, Lars-Åke Davidsson, Hässelby, Anne-Marie Ekström, Borås, Magnus Esko, Björkvik, Rose-Marie Fihn, Nol, Kristoffer Filipsson, Umeå, André Frisk, Falun m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att Folkpartiet aktivt verkar för en sänkning av arbetsgivaravgifterna så att viljan till nyanställning ökar i Sverige och konkurrenssituationen förbättras

Det svenska företagets skattetryck hamnar på plats 21 med en total skattenivå på totalt 54,6 procent. EU-snittet ligger på 44,2 procent (enligt PWC 2010). Man undrar: Vill vi ha det så? Vill vi inte att våra företag ska vara konkurrenskraftiga?

För att förbättra de svenska företagens kostnadsnivå måste arbetsgivaravgiften sänkas. Lämpligen bör det ske genom slopande av den så kallade löneskatten (eller den allmänna löneavgiften som det numera heter). Denna uppgår till nästan en tredjedel av arbetsgivaravgiften!

Om denna löneskatt tas bort, kommer den totala arbetsgivaravgiften att hamna på en mera rimlig nivå – många företag kommer också att kunna anställa fler.

Arbetsgivaravgifternas sammansättning (år 2013):

- Ålderspensionsavgift 10,21 procent
- Efterlevandepensionsavgift 1,17 procent
- Sjukförsäkringsavgift 4,35 procent
- Föräldraförsäkringsavgift 2,60 procent
- Arbetsskadeavgift 0,30 procent
- Arbetsmarknadsavgift 2,91 procent
- Allmän löneavgift 9,88 procent
- Totalt 31,42 procent

E77. Lägre arbetsgivaravgifter ger fler jobb

Annika Carp, Falköping, Eva Bremer, Boxholm, Maj-Britt Elmvik, Trollhättan, Magnus Esko, Björkvik, Rose-Marie Fihn, Nol, Maria Hagman, Lyrestad, Ulla-Britt Hagström, Skövde, Agneta Isacsson, Stockholm, Suzanne Liljegren, Lidingö m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska arbeta för att sänka arbetsgivaravgifterna

Sverige behöver fler som arbetar och fler företag. Kreativa idéer kan genom drivkraft och engagemang bli en affärsidé och en konkret aktivitet. Ett företag kan bildas. Ett företag börjar ofta med en eller flera personer som har ett gemensamt intresse för sin idé.

När marknadens behov och intresse av ett företags tjänster eller produkter ökar, ökar ofta behovet av fler anställda. Det blir ofta svårare och tuffare när ett företag har behov av att anställa en eller flera. Arbetsgivaravgifterna är fortfarande för höga och måste sänkas ytterligare.

Alla företag som har anställda och som behöver anställa tjänar på lägre arbetsgivaravgifter. Då kan flerföretag våga anställa fler. Lägre arbetsgivaravgifter ger fler jobb.

E78. Slopad arbetsgivaravgift för arbetslösa

Markus Forslund, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att införa en arbetsgivaravgiftsrabatt under lika lång tidsperiod som en person varit arbetslös

Vi har strukturella problem i Sverige där de som är arbetslös länge har det mycket svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. Vi behöver starka riktade åtgärder för att personer som är arbetslösa ska ha en bättre möjlighet att börja arbeta.

Enkla och generella system som är lätta förstå för både arbetsgivare och anställd fungerar bäst. Att slopa eller starkt rabattera arbetsgivaravgiften lika länge som en person varit arbetslös skulle snabbt stärka konkurrenskraften för långtidsarbetslösa på arbetsmarknaden och göra dem mer attraktiva att anställa.

Det skulle genast ge en grupp som i dag är mycket svag på arbetsmarknaden en mycket starkare ställning. Vi skulle därmed ytterligare stärka arbetslinjen.

E79. Punkter för ett bättre småföretagarklimat i Sverige

Gunnar Pihl, Svartsjö, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Lars-Åke Davidsson, Hässelby, Rose-Marie Fihn, Nol, Tobias Hammarberg, Vega, Agneta Isacsson, Stockholm, Anna Steele, Tyresö, Marcus Wejderot, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för ett bättre småföretagarklimat i Sverige och för att det skapas jobb när våra småföretag kan växa

Alla företag blir inte stora men alla företag har en gång varit små. Jobben och välfärden i Sverige hänger på hur vi kan få våra småföretag och småföretagare att må bättre. För varje person som ska anställas så måste det finnas någon som vill anställa. Om jobben ska växa till, så måste våra småföretag och småföretagare också växa.

Här är några exempel ur Liberala Företagares handlingsprogram för ett bättre småföretagarklimat:

- Sänk eller ta bort löneavgiften (en ”anställningsskatt” som slår mot småföretagare som vill växa).
- Ta bort sjuklöne- och rehabansvaret för småföretagare. (Risken och kostnaden oftast dubbel med en ersättare, det drabbar småföretagaren.)
- Reformera arbetsrätten. (Nystartade företag och småföretag som växer behöver lättnader i las-reglerna.)
- Differentiera regelsystemet för företag. (Mikroföretag ska inte lyda under samma regelverk som storföretag.)
- Samma trygghetssystem för ensamföretagaren som för en anställd (speciellt vid ett nystartat företag).
- En ny skattereform. (Utjämna obalansen mellan arbete och kapital. Tjänster är skattemässigt missgynnade i dag – det drabbar tjänsteföretag.)
- Sänk kapitalskatten. (Stryper finansieringsmöjligheter för uppfinnare och entreprenörer i dag.)
- Se över momsen. (Anpassa till generell nivå och sänk tjänster till hushållen. Rut och rot visar vilken efterfrågepotential det finns om prisnivån lägre.)
- Skjut upp reavinstskatten vid återinvestering i onoterade företag.
- Rikta om statligt och regionalt företagsstöd mot småföretag. (Underlätta språngvis utveckling i småföretagens etablerings- och tillväxtperioder.)
- Avveckla alla onödiga offentliga bolag.(Offentligt ägda bolag ska bara verka på områden, där kommersiella aktörer inte förmår upprätthålla en rimlig service.)
- Förenkla LOU och upphandlingsprocesser. (Småföretag måste få möjlighet att delta och konkurrera.)
- Förenkla 3:12-reglerna för löne- och vinstuttag i fåmansföretag. (Inför en normallönemodell och beskatta resten som kapital.)

E80. Även Ikea har varit litet

Agneta Isacsson, Stockholm, Alexander Höglund, Norrköping, Gunnar Pihl, Svartsjö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att ställa samman ett kort och koncist småföretagarprogram på nationell nivå, att användas i valrörelsen 2014

Även Ikea har varit en liten firma!

Om Sverige ska kunna behålla sin välfärd och kunna utvecklas i tuff global konkurrens krävs att vi värnar om de små företagen så de kan växa tillstora företag.

E81. Eget företagande som alternativ till arbetslöshet

Jessica Ericsson, Huddinge, Jan Bressler, Älvsjö, Rose-Marie Fihn, Nol, Hanna Gerdes, Stockholm, Ulla Lennersand, Västerås, Patrik Silverudd, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att ta fram konkreta förslag som kan bidra till ökade incitament och förutsättningar för människor med funktionsnedsättning att starta och driva egna företag som alternativ till arbetslöshet

En av de grupper som Arbetsförmedlingen har absolut svårast att hjälpa vidare mot arbete är personer med funktionshinder vilket inte sällan förklaras med att arbetsgivarna diskriminerar och att arbetsmarknaden är för smal och ställer för höga krav. Sannolikt skulle förutsättningarna för att fler människor med funktionsnedsättningar ska kunna komma ut i arbete öka utifall vi blir bättre på att se och ta tillvara också dessa människors resurser och talanger i stället för att lägga fokus vid det som inte fungerar.

De individer som av Arbetsförmedlingen kodas som funktionshindrade har precis som vi alla, olika behov och förutsättningar, talanger och drömmar. Samtidigt, när vi pratar om deras möjligheter att komma i arbete är perspektivet begränsat till att förutsätta att de alla vill och mår bäst av att få en anställning.

Med hänsyn till att det ofta finns andra förutsättningar att anpassa en egen verksamhet till de egna förutsättningarna så skulle sannolikt fler komma i arbete, få nyttja sina talanger och tjäna egna pengar om nya vägar för att starta eget företag öppnades upp.

Redan i dag finns möjlighet att beviljas Starta eget stöd under sex månader och ett engångsbelopp om 60000 kronor. Vissa möjligheter finns också för stöd i att utveckla en affärsplan och då framförallt via Nyföretagarcentrum under en kortare period.

Kanske skulle tidsperspektiven kunna luckras upp för stöd, kanske skulle ett mentorskapsprogram alternativt en SIUS (särskilt introduktions- och uppföljningsstöd) i form av en affärskonsult kunna bidra till att starten av företaget går smidigare, kanske skulle en person som har svårt med sociala kontakter ha god hjälp av någon som hjälper till med nätverkande, kanske skulle en servicelots som samordnar de uppgifter som inte individen själv kan klara med andra näringsidkare, kanske skulle lönebidrag kunna betalas ut för arbete i egen verksamhet under en period? Sannolikt är det möjligt att finna ett flertal kreativa och effektiva förslag för att öka incitamenten och förutsättningarna för att starta eget och på så sätt bidra till att fler människor får möjlighet att ta till vara på sina resurser.

E82. Varje arbetad timme ska löna sig

Folkpartiet liberalerna Norrbottens län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska arbeta för att ta fram nya regler för arbetslösa som arbetar enstaka timmar eller enstaka dagar och samtidigt vill kunna komplettera upp sin inkomst med a-kassa. Varje arbetad time ska löna sig!

Nya begränsningar i möjligheten att deltidsstämpla har sedan några år tillbaka införts av Alliansen. Skälen till att reformera a-kassereglerna för deltidsarbetslösa var många. De två tyngsta var ändå att systemet utnyttjades av arbetsgivare som i stället för att organisera sitt arbete mot fler heltider uppmanande sina anställda att komplettera upp deltidsarbete med ersättning från det offentliga. Det andra tunga skälet var att detta var fullt möjligt att göra under många år. A-kassan som är tänkt som en omställningsförsäkring användes som en långsiktig delfinansieringsförsäkring.

Men den tekniska utformningen av det nya systemet har visat sig ha brister. Att räkna deltidsarbete veckovis har gjort att många har svårt att tacka ja till arbete som bara handlar om något enstaka dag i veckan eller strötimmar. Problemen gäller också för fritidspolitiker som vill kunna delta i ett politiskt förtroendeuppdrag. När vi vet hur viktigt tillfälliga arbeten är för att få, eller återfå, ett fotfäste på arbetsmarknaden är det inte rimligt att de som får ett halvdagsvikariat ska förlora på det jämfört med att de som tackar nej och väljer att gå på a-kassa. Här måste vi hitta ett system så att det lönar sig att arbeta.

E83. Turismens betydelse behöver uppmärksammas

Anita Brodén, Sollebrunn, Maria Lundqvist-Brömster, Håknäs, Rose-Marie Fihn, Nol, Lennart Ledin, Östersund, Karin Lindsten, Ljungbyholm, Nina Lundström, Sundbyberg, Gunnar Pihl, Svartsjö, Anna Steele, Tyresö, Lars Tysklind, Strömstad m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet i samband med det fortsatta arbetet för att lyfta företagandet uppmärksammar besöksnäringens (turismens) potential och behov för att utvecklas och växa ytterligare.

För Folkpartiet är det viktigt att turistpolitiken är utformad på ett sådant sätt så att den underlättar för såväl företagarna inom branschen som för turisten. Det handlar om företagarnas möjligheter att få sitt företag att växa och utvecklas, resenärernas möjligheter att forma sin resa samt att undanröja hinder för en positiv upplevelse. Det är viktigt att vi kan stödja och underlätta en innovativ turism med högt kunskapsinnehåll och förädlingsvärde. För att detta ska vara möjligt krävs bra kommunikationer, kunniga människor och en företagspolitik som gör att det är värt att våga satsa på idéer. Med andra ord mer av liberal politik.

Utbildade turistguider på högskolenivå för att erhålla EU-godkänd guidecertifiering är ett exempel på hur en hög kvalitet kan säkerställas, turistsektorn stärkas och fler arbetstillfällen kan tillskapas.

E84. Satsa mer på fisketurism

Håkan Borg, Nyköping, Lennart Ledin, Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska lyfta fram fisketurism som turistnäring

Fisketurism har länge varit ett bra tillskott till Sveriges finanser. Laxfisket i Emån och Mörrumsån är bra exempel.

I Norrlands inland finns ett stort antal fiskekamper som aktivt bidrar till behövliga arbetstillfällen. I andra delar är fisketurismen inte utnyttjad. Landets vattenmiljöer måste användas effektivare. För trångbodda syd- och mellaneuropéer är vår natur lockande. Fisketurismen kan därför locka till sig ytterligare turister. Den sliter också mindre på naturen än äventyrsturism. Tystnad är en bristvara, som borde tilltala en bred publik.

E85. Lokal vidareförädling av råvaror

Hans Hannlöv, Luleå, Lilian Tegnander, Dorotea

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska ta fram ett program för hur den lokala vidareförädlingen av råvaror kan underlättas och öka

På många ställen i Sverige, framförallt inom glesbygdsområdena, har man problem med utflyttning både när det gäller människor, kunskaper och företag. Man underlättar för att så enkelt som möjligt transportera råvarorna till andra delar av Sverige eller till och med utomlands vilket gör det ändå svårare för glesbygderna.

Om man skulle vidareförädla råvarorna lokalt skulle det finnas fler företag som skulle ge fler arbetstillfällen. Folk och ”know how” skulle flytta till dessa områden vilka skulle skapa mer utbildning och forskning inom dessa områden samt ett ökat utbud av stödfunktioner. Kommunerna skulle få mer inkomster eftersom folk skulle bosätta sig där i stället för att veckopendla och kommunerna skulle återigen blomstra.

E86. Skapa en gruvfond och höj gruvavgiften

Rickard Malmberg, Västerås, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Örjan Rosell, Västerås, Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för skapandet av en gruvfond

2. att Folkpartiet tar ställning för en höjning av gruvavgiften

Den dagen när en gruva läggs ner, vem ska då betala för den sanering som kan behövas efter avslutade gruvprojekt? Till exempel i form av läckande slagghögar? Problemet finns även när ett gruvföretag går i konkurs, för då finns det ingen som tar det ekonomiska ansvaret för saneringen utan den smällen hamnar hos kommunen och skattebetalarna. För att lösa dessa problem skulle en gruvskatt kunna göra nytta, genom att intäkterna från skatten fonderades och användes till saneringar som det inte går att få någon annan att betala för. En liknande fond finns redan för kärnkraften, där en avgift tas ut från kärnkraftsföretagen och läggs i en speciell fond som ska användas för omhändertagandet av kärnavfallet samt rivning av våra uttjänta kärnanläggningar. Även i Norge finns redan Norges oljefond där oljebolagen avsätter 3 500 miljarder kronor till utvecklings- och miljömedel. En sådan gruvfond skulle lämpligen förvaltas av staten, på samma som kärnavfallsfonden.

Sverige har i dag en väldigt låg mineralavgift, endast en halv promille, vilket innebär att gruvbolagen praktiskt taget får mineraler nästan gratis. Gruvavgiften gav förra året cirka 350.000 kronor till staten, vilket är i princip ingenting. Nu ser vi en gruvexpansion i landet, inte minst av utländska företag. Då är det faktiskt rimligt att de bidrar lite mer till de samhällen de verkar i. Gruvetableringarna leder på många ställen till nya välkomna arbetstillfällen. Samtidigt ställer det krav på de områden där gruvorna finns. Det behöver byggas nya bostäder, en god samhällsservice behövs, och det måste finnas personal som har rätt utbildning. De kommuner det rör sig om klarar sällan av det här ekonomiskt på egen hand. I Kiruna t.ex. saknas mycket bostäder, vilket gör att många potentiella arbetstagare inte flyttar dit utan enbart arbetspendlar. Gruvkommunerna får ingen del av vinsterna om gruvarbetarna pendlar in och skattar i andra kommuner. För gruvkommuner skulle en höjd gruvavgift som de sen kan få ta del av vara ett viktigt komplement.

Folkpartiet är ett ”marknadsliberalt parti med stora socialliberala inslag”. Därför tycker vi att det är en bra avvägning att verka för en ökad gruvbrytning och samtidigt öka gruvbolagens miljömässiga och sociala ansvar genom att skapa en gruvfond och verka för en höjd gruvavgift.

E87. Kapitaluttag från verksamheter som bekostas av offentliga medel

Lennart Ledin, Östersund, Rickard Malmberg, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att en komplettering av lagstiftningen så att kapitaluttag från företag som bedriver verksamhet som bekostas av offentliga medel på lämpligt sätt begränsas till rimlig avkastning på insatt kapital i sådana företag

Allmänheten har många gånger med rätta förfärats av ägares mer eller mindre otillbörliga kapitaluttag från företag som bedriver verksamhet som bekostas av kommunala eller statliga medel. Det är självklart stötande när skattemedel och offentliga avgifter inte används på det sätt som åsyftas utan förmerar förmögenhet hos ett fåtal. Genom ändringar i inkomstskattelagen har möjligheten till räntesnurror för att undkomma skatt nyligen begränsats. Fortfarande behöver enligt vår mening lagstiftningen ytterligare kompletteras, så att kapitaluttag genom utdelning eller ränteersättningar utöver rimlig avkastning på insatt kapital begränsas.

E88. Vinster på välfärdsområdet ska beskattas i Sverige

Bengt Pettersson, Motala, Inger Fogelklou, Bromma, Kjell Fransson, Motala, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Carl-Olov Rindstål, Bunkeflostrand

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att privata utförare inom välfärdsområdet, dess verksamhetsvinst, ska beskattas i Sverige.

Det finns tydliga exempel på hur vissa privata utförare till exempel inom välfärdsområdet har uppvisat ansenliga företagsvinster, som sedan genom skattetekniska konstruktioner beskattats utomlands. De medel som avsätts för att driva den offentliga sektorn, kommer till stor del från våra skatter. I enlighet med bör det stiftas en lag som föreskriver att den offentliga verksamheten inte tillåts att teckna avtal med en privat utförare vars verksamhetsvinst beskattas utomlands, utan att vinsten ska beskattas i Sverige.

Därigenom kommer pengarna gå runt i det ekonomiska kretsloppet i vårt land till nytta och välgång för alla och envar.

E

E89. Lagregler om avtal

Lennart Ledin, Östersund, Marcus Claesson, Mölndal, Magnus Esko, Björkvik

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att regering och riksdag snarast ser över lagreglerna för avtal och med dessa sammanhängande lagar i syfte att öka skyddet för småföretagare och konsumenter

Vi förfäras i stort sett dagligen av hur både småföretagare och konsumenter luras till köp av varor eller tjänster över i första hand telefon och e-post eller utsätts för sådana försök. Inte sällan rör det sig om rena bedrägeriförsök där målet endast är att komma åt pengar från företagaren eller konsumenten. Metoderna varierar alltifrån bluffakturor, påstådda prenumerationer som sägs förlängda till manipulation av inspelningar av telefonsamtal. Det här har uppenbart blivit en av den organiserade brottslighetens viktigaste inkomstkällor.

För småföretagare är de nyss beskrivna bedrägeriförsöken ett gissel där särskilt sådana telefonsamtal och e-post dagligen tar mycket uppmärksamhet och tid från företagarens egentliga verksamhet.

Trots de lagskydd som redan finns känner sig den enskilde konsumenten ofta rättslös då utebliven betalning till bedragarna kontras med hot om inkasso eller till och med kränkande publicering av namn på hemsidor och så vidare.

Det är tydligt att lagstiftningen behöver kompletteras och moderniseras för att skapa ett bättre lagskydd för både små-

företagare och konsumenter. Reglerna kring muntliga avtal och accept är till synes det som behöver ses över i avtalslagen så att den fungerar bättre i kombination med köplagen, konsumentköplagen, konsumenttjänstlagen, distans- och hemförsäljningslagen samt lagen om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. Metoder för att snabbt eller personligen kunna bekräfta avtal och andra handlingar utvecklas snabbt där köparen såsom företagare eller konsument aktivt kan göra bekräftelsen med knapptryckning på telefon, med bank-ID eller andra arrangemang med personlig kod etc. Det kan vara skäl att överväga om inte en sådan aktiv bekräftelse ska ersätta det muntliga avtalet i här beskrivna sammanhang.

Mot bakgrund av antalet lagar i sammanhanget så finns det måhända också skäl till en samordnande totalöversyn av lagstiftningen på området.

Avsnitt 3.1.4 Arbetsmarknaden

E90. Sverige behöver en jämställd arbetsmarknad

Jenny Sonesson, Stockholm, Lovisa Aldrin, Halmstad, Jessica Bagge, Hägersten, Helena Berggren, Västerås, Annika Carp, Falköping, Cecilia Elving, Stockholm, Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro, Gulnar Kozhabekova, Göteborg, Julius Augustus Merino, Kristianstad m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det under avsnitt 3.1.4 läggs till en punkt med lydelsen: ”Sveriges könssegregerade arbetsmarknad måste bli jämställd. Individens begåvning och kompetens ska avgöra yrkesval.”

2. att det i punkt 2 under avsnitt 3.1.4 läggs till en mening med lydelsen: ”Barnomsorg, även på obekväm arbetstid, främjar arbetslinjen.”

Sverige har hög andel kvinnor i förvärvsarbete (80 procent) men vi har inte en jämställd arbetsmarknad. Enligt en rapport från Arbetsmiljöverket i år har Sverige Västeuropas näst mest könssegregerade arbetsmarknad efter Finland. Inom kommun och landsting var under år 2008 andelen anställda kvinnor hela 79 procent. Motsvarande siffra för privat sektor var endast 38 procent kvinnor. Trots kvinnors generellt sett högre utbildningsnivå finns stora skillnader även när det gällde ledarskap och kön. År 2010 var endast en tredjedel av Sveriges chefer kvinnor.

Sedan 1700-talet har makten över den egna plånboken varit en grundbult i den liberala feminismen. Kvinnor i Sverige arbetar oftare än män arbetar på arbetsplatser och i befattningar som är lågbetalda. Den starkt könssegregerade arbetsmarknaden påverkar kvinnors löner, framtida pensioner och begränsar därmed kvinnors ekonomiska självständighet. En jämförelse av kvinnors och mäns genomsnittliga löner för hela arbetsmarknaden visar att kvinnor hade 85,9 procent av mäns lön 2011, skillnaden var alltså 14,1 procent. Men det har också ett ekonomiskt pris för Sverige när kön i stället för begåvning avgör yrkesval. Unga människors val av utbildning styrs enligt Skolverket i större utsträckning av traditionella förväntningar än av fallenhet. Allt detta strider mot liberalismens principer.

Att komma till rätta med dessa strukturer kan vara svårt för den enskilda individen eller arbetsplatsen. Det behövs politisk medvetenhet, ledarskap och reformer för att en jämställd arbetsmarknad blir verklighet. Liberala Kvinnor anser därför att det är angeläget att denna utmaningbetonas i partiprogrammet.

E91. Lyft fram interkulturell kompetens som en framgångsfaktor

Jonas Fasth, Kristianstad, Ann-Charlotte Lindner, Kristianstad, Karin Lindsten, Ljungbyholm, Kristian Persson, Växjö, Lisa Thorsson, Kristianstad, Ellena Dellios Vukic, Kristianstad, Magnus Åkesson, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att lägga till ”och användningen av vår interkulturella kompetens” under avsnitt 3.1.1 punkt 6. Den nya lydelsen blir då: ”Globaliseringen skapar regionala möjligheter och utmaningar inom Sverige. Förutsättningarna för företagande, innovationer och tillväxt ska stärkas i hela landet. Viktigast är generella åtgärder för att förbättra företagsklimatet, infrastrukturen och användningen av vår interkulturella kompetens, samt en fungerande offentlig service.”

Många diskussioner kring invandring och integration bygger på en syn där vi ska hjälpa personer med utländsk härkomst in i vårt samhälle och våra tankemönster. Men i praktiken är det vi som behöver hjälp med fler människor, nya perspektiv och mer interkulturell kompetens för att klara framtidens utmaningar inom såväl näringsliv som offentlig sektor. Vi behöver därför utveckla en mer offensiv inställning kring integration där vi utgår från vårt behov av hjälp, mer än att vi ska hjälpa. Det innebär också att den interkulturella kompetensen bör lyftas fram inom olika områden som en tillgång. Ett exempel är inom företagande:

Till skillnad från vad många tror ligger de mest innovativa inslagen hos tillväxtföretag ofta i paketering av erbjudandet, inte själva produkten. Men för att kunna paketera sina erbjudanden på ett framgångsrikt sätt krävs en god kännedom om aktuella marknaders kultur. Sverige sitter i dag på en stor outnyttjad tillgång i form av interkulturell kompetens hos många av våra medborgare med utländsk härkomst. En tillgång som rätt använd kan lyfta våra företag på internationella marknader. Men för att lyckas med det måste vi inta en mer offensiv inställning och lyfta fram den interkulturella kompetensen som en tillgång som kan utveckla våra företag.

E92. Ja till allmän och obligatorisk a-kassa – nej till statlig

Folkpartiet liberalerna Södermanlands län, Niklas Frykman, Eskilstuna, Linus Björk, Eskilstuna, Gunilla Borg, Nyköping, Jesper Enavall, Eskilstuna, Magnus Esko, Björkvik, Per-Åke Fredriksson, Gävle, Peter Kjällkvist, Solna, Christer Romson Lande, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.1.4 punkt 5 ordet ”statlig” i den fjärde meningen ändras till ”allmän och obligatorisk”

2. att i avsnitt 3.3.1 punkt 5 ordet ”statlig” i den första meningen ändras till ”allmän”[1]

1. Yrkandet hänvisat till område G, Social välfärd.

En allmän och obligatorisk a-kassa är en viktig del av en liberal arbetsmarknadspolitik. Det finns dock ingen anledning att som i partiprogrammet begränsa försäkringen till en huvudman – staten. Den som vill ha sin arbetslöshetsförsäkring hos ett fackförbund eller ett försäkringsbolag hellre än hos staten bör ha möjlighet att göra detta. Folkpartiet bör därför inte låsa fast sig vid att arbetslöshetsförsäkringen ska skötas av enbart staten.

E93. Inför flexicurity-modellen i Sverige

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 3.1.4 införs en text om att flexicurity-modellen ska införas i Sverige

Inför flexicurity-modellen i Sverige. Kombinera en flexibilitet på arbetsmarknaden, inom fackliga organisationer, vad gäller arbetsrelationer å ena sidan med anställnings- och inkomstsäkerhet för svagare grupper inne och utanför arbetsmarknaden å andra sidan. Det vill säga relativt svag lagstiftning rörande anställningsskydd, ett genröst socialt säkerhetsnät för de arbetslösa och en intensiv satsning på vidareutbildning, omskolning, rehabilitering m.m. för de arbetslösa. Flexicurity-modellen finns i olika varianter i olika länder. I bland annat Danmark har denna modell haft mycket goda konsekvenser.

E94. Inför flexibla röda dagar

Tobias Josefsson, Mjölby, Andreas Froby, Tullinge, Johan Liljeqvist, Västerås, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Rudi Mölling, Jönköping, Marcus Nilsson, Huddinge, Emil Eriksson Risve, Örebro, Mathias Sundin, Norrköping, Victor Zetterman, Lund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.1.4 lägga till en punkt om flexibla röda dagar för arbetstagare, förslagsvis lydande: ”Systemet med röda dagar ska ersättas med ett modernare och flexiblare system som tillvaratar individens behov utifrån religion, kultur, sedvanor och intressen.”

I det sekulariserade samhälle som Sverige är i dag har systemet med röda dagar på exempelvis kyrkliga högtider blivit föråldrat. Religion, kultur, sedvanor och intressen skiljer sig åt mellan olika individer och kan inte passas in enligt ett visst mönster. Vissa vill tåga på första maj, andra vill högtidlighålla Europadagen.

Utifrån ett liberalt synsätt bör Folkpartiet därför arbeta för att de klassiska röda dagarna i almanackan ersätts av ett mer flexibelt och individanpassat system. Ordinarie söndagar ingår inte i motionens definition av ”röda dagar”.

Utgångspunkten kan vara att arbetstagaren har ett antal röda dagar i en pott, där antalet utgår från ett historiskt genomsnitt per kalenderår. Väljer hen att vara passiv hamnar de röda dagarna enligt ett förbestämt mönster på ett liknande sätt som i dag, men dagarna ska vara flyttbara utifrån individens preferenser.

Extra hänsyn kring framförhållning och planering måste tas på arbetsplatser där särskild samordning krävs, exempelvis inom skolväsendet.

Även i övrigt måste regler kring framförhållning och villkor kring beordrat arbete på en aktivt vald dag tas fram.

E95. Särskilda jobb med enklare arbetsuppgifter

Folkpartiet liberalerna Ulricehamn, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att sista meningen i avsnitt 3.1.4 punkt 7 ändras till: ”Särskilda jobb med enklare arbetsuppgifter ska införas på hela arbetsmarknaden för att underlätta för dessa personer att bli mer anställningsbara.”

Uttrycket ”välfärdsjobb” kan leda till misstolkningen att de enklare jobben endast kan finnas inom vård och omsorg i den offentliga sektorn. Hela arbetsmarknaden och alla företag måste ta sitt ansvar.

E96. Arbetslösas ersättning ska komma från staten

Daniel Andersson, Linköping, Eva Bremer, Boxholm, Gunnar Broman, Linköping, Per Carlsson, Eldsberga, Magnus Esko, Björkvik, Rose-Marie Fihn, Nol, Kjell Fransson, Motala, Niklas Frykman, Eskilstuna, Rebecka Gabrielsson, Linköping m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.1.4 efter punkt 8 lägga till en ny punkt med följande text: ”Staten ska bära huvudansvaret för arbetsmarknadspolitiken. Den som är arbetslös ska ha sin ersättning från staten, inte från socialtjänsten.”

Av Sveriges arbetslösa mellan 20 och 64 år får fyra av tio varken arbetslöshetsersättning eller aktivitetsstöd. I stället är dessa hänvisade till försörjningsstöd från socialtjänsten. Arbetslöshet är i dag den klart vanligaste orsaken till att ett hushåll behöver ekonomiskt bistånd från socialtjänsten.

För att hantera situationen har många kommuner byggt upp arbetsmarknadsenheter som i bästa fall är ett viktigt komplement till Arbetsförmedlingen, men i värsta fall gör mer skada än nytta när insatserna spretar och sätts in vid fel tillfälle. Ett allt vanligare fenomen är att särskilda insatser konstrueras för att föra över kostnader från socialtjänsten tillbaka till Arbetsförmedlingen. De otydliga rollerna och parallella organisationerna är ett ineffektivt resursutnyttjande.

Om Folkpartiets förslag om en allmän arbetslöshetsförsäkring blir verklighet kommer detta problem att minska. Socialtjänsten kommer dock behöva fortsätta försörja en andel av de arbetslösa så länge kvalificeringsvillkor och bortre parenteser finns kvar.

Det saknas en koppling mellan ansvar och befogenheter. Kommunerna får bära kostnaden när arbetsmarknadspolitiken brister, medan staten har resurserna och lagstödet för att sätta in de arbetslöshetsminskande åtgärderna.

Det är ovärdigt och orimligt att personer ska behöva vända sig till socialtjänsten och ansöka om försörjningsstöd enbart på grund av arbetslöshet. Massförsörjning av arbetslöshet är heller inte socialtjänstens syfte. En allmän arbetslöshetsförsäkring är ett viktigt steg, men statens ansvar behöver utvidgas ytterligare. Arbetssökande personer vars huvudsakliga försörjningshinder är arbetslöshet bör ha sin försörjning från staten, inte från socialtjänsten.

E97. Inför studentmedarbetarsystem

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det avsnitt 3.1.4 införs följande text: ”Det ska i införas ett studentmedarbetarsystem efter dansk modell, för att ge studerande på teoretiska universitetsutbildningar möjlighet till arbetslivserfarenhet och erfarenhet av för utbildningen relevanta arbetsuppgifter, för att så underlätta möjligheterna för studenter att efter avslutade studier ta sig in på arbetsmarknaden och få ett jobb.”

Inför ett studentmedarbetarsystem i Sverige efter den danska modellen. Studerande på tunga teoretiska universitetsutbildningar i Sverige i dag har sällan någon praktik eller erfarenhet av att jobba med uppgifter som är relevanta för deras utbildning. Det gör att många akademiker har svårt att ta sig in på arbetsmarknaden. I Danmark har man sedan många år ett väl utbyggt studentmedarbetarsystem. Det innebär att universitetsstuderande kan söka vanliga jobb, men som är öronmärkta för universitetsstuderande. Det är billigare för arbetsgivaren att anställa en student som studentmedarbetare än annars. Studentmedarbetarjobbet innebär att studenten får en särskild studentmedarbetarlön som är den samma för alla studentmedarbetare. Studenten jobbar max 20 timmar per vecka, men timmarna kan under dessa 20 timmar variera. Studenten ska ha stor frihet att kunna anpassa arbetstider så att föreläsningar och studier kan följas, och innan tentamensperioder ska studenten kunna jobba lite mindre. I Danmark har studentmedarbetarsystemet varit mycket positivt då studenter som haft studentmedarbetarjobb haft mycket lättare att komma in på arbetsmarknaden efter avslutade studier. Studenten ska jobba med för denne relevanta arbetsuppgifter för sin utbildning. Det vill säga det ska inte handla om att ”kopiera och koka kaffe”, arbetsuppgifter som förvisso också kan förekomma efter som de gör det på en vanlig arbetsplats och anställning. För arbetsgivaren innebär det också att de får en kontakt in till universitet och så får möjlighet att lära av studenten som kommer med en ny kunskap, erfarenhet och kontakt med forskning m.m.

E98. Inför studentmedarbetarmodellen över hela landet

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Magnus Hulthe Andersson, Malmö, Erik Bröddén, Umeå, Kristoffer Filipsson, Umeå, Agnes Grönberg, Umeå, Emma Gröndahl, Mellbystrand, Malin Hasselblad, Bandhagen, Ulf Larsson, Västerås m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt förs in i partiprogrammet med följande lydelse: ”Trösklarna mellan högre utbildning och arbetsliv måste sänkas. Därför bör den danska studentmedarbetarmodellen bli norm på arbetsmarknaden, där studenter får jobba med relevanta arbetsuppgifter under studietiden inom offentlig som privat sektor.”

Enligt Högskoleverket är var femte universitets- och högskolestudent inte etablerad på Arbetsmarknaden 1-1,5 år efter examen. Enligt Företagarna uppger deras medlemmar att största orsaken till att inte anställa är bristande arbetslivserfarenheter, inte bristande utbildning hos de arbetssökande. Många nyexaminerade har rätt kompetens men saknar relevant arbetslivserfarenhet. Liberala studenter föreslår därför att studentmedarbetaresystem ska införas på fler högskoleorter runt om i Sverige.

I Danmark har studentmedarbetarmodellen funnits sedan mitten av 1900-talet. Modellen är allmänt accepterad av såväl studenter, fack som arbetsgivare. Modellen utgår från anställningar speciellt avsatta för studenter, med kollektivavtal och riktig lön. Oftast ligger lönen på något under ingångslönen. Studenterna får jobba 5–15 timmar i veckan inom den yrkesinriktning de har. En jurist kan till exempel hjälpa en kommun med enklare handläggningar, medan en statsvetare t.ex. bistår en intresseorganisation med utredningar som myndigheten annars inte skulle hinna med.

I Danmark har modellen varit en framgång. Där är hälften av personerna inom högre utbildning någon gång studentmedarbetare. Det har visat sig att de som har haft ett relevant studentjobb har kortare genomströmningstid vid universiteten, mindre risk att bli arbetslös och högre lön efter examen. Antagligen beror det på att man får någonting att visa i sin meritlista och att nya kontakter knyts. Samtidigt bidrar denna modell till att ge arbetsgivare en chans att ta del av färsk kunskap och kompetens från akademin.

I dag finns det ingenting som hindrar arbetsgivare från att anställa studentmedarbetare. Men för att systemet ska bli etablerat som i Danmark så måste kommuner, landsting och regioner gå före och visa hur ett fungerande system fungerar. Detta har Folkpartiet i Region Skåne redan gjort med framgång, nu är det dags att sprida den vidare i landet.

E99. Synlig konkurrens i stället för informella jobbtillsättningar

Peter Kjällkvist, Solna, Nikoletta Jozsa, Järfälla, Rebecca Krus, Lidingö, Ida Lindh, Köping, Jasmin Jaziri Stenberg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny mening införs i slutet av avsnitt 3.1.4 punkt 10: ”För att motverka diskriminering ska tjänster med varaktighet om 6 månader eller längre utlysas så alla med rätt meriter bereds möjlighet att söka dem.”

Bara en liten del av alla tjänster utlyses via arbetsförmedlingen eller rekryteringsföretag.

I och med att de flesta tjänster tillsätts på mer eller mindre informella sätt blir mörkertalen så stora att det blir omöjligt att avgöra hur vanligt förekommande diskrimineringen faktiskt är.

Däremot kan man med stor säkerhet säga att ”rekryteringskulturen” missgynnar alla dem som inte har ett bra nätverk. Är man nyanländ eller nyexaminerad så är man sannolikt en av dem som hamnar utanför, en av dem som saknar kontakter.

På fikonspråk heter det indirekt diskriminering. Något som på ytan verkar gälla lika för alla, men i praktiken drabbar specifika grupper.

Tyvärr är det svårt för myndigheter att ersätta de så viktiga informella nätverken just eftersom de är informella. Folkpartiet liberalernas budskap till arbetsgivare är därför: Utlys tjänsten via Arbetsförmedlingen, ett bemannings- eller rekryteringsföretag.

E100. Specialisera Arbetsförmedlingen

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Kristoffer Filipsson, Umeå, Agnes Grönberg, Umeå, Edwin Hovemyr, Falköping, Niklas Odelberg, Enskede, Jasmin Jaziri Stenberg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i slutet av punkt 10 avsnitt 3.1.4 införs en ny text med följande lydelse: ”Arbetsförmedlingen bör reformeras för att bli mer branschspecifik. Myndigheten ska arbeta mer studievägledande för de arbetslösa mot de branscher där det beräknas råda arbetskraftsbrist i framtiden.”

Arbetsförmedlingen har ett av samhällets viktigaste och svåraste uppdrag – att matcha ihop rätt kompetens med rätt behov. Även om det finns många engagerade och kunniga arbetsförmedlare runtom i landet så fungerar inte verksamheten i önskvärd utsträckning. Liberala studenter föreslår därför att Folkpartiet ska verka för att arbetsförmedlingen blir mer specialiserad.

Många företag upplever, trots att det råder hög arbetslöshet, att de har svårt att hitta arbetstagare med rätt kompetens. Enligt Företagarna uppger en femtedel av småföretagarna att arbetskraftsbrist är det största hindret för expansion. Många arbetsgivare ser Arbetsförmedlingen som ineffektiv och otillräcklig, främst när det gäller att hitta personal med specialkompetens. En viktig förklaring är att arbetsförmedlarna förväntas kunna lite om alla branscher, vilket gör det svårt veta vilka specifika krav som krävs av arbetssökande till olika tjänster.

Därför behöver Arbetsförmedlingen bli mer branschspecifik. På det viset kan arbetsförmedlarnas kompetens om specifika branscher öka och förmedlingsprocessen gå smidigare till.

Arbetsförmedlingen borde även inriktas mer mot att guida människor mot utbildningar där det råder arbetskraftsbrist. Detta måste göras både via bättre information och genom ekonomiska styrmedel i trygghetssystemet för arbetslösa. I dag råder det brist på vårdpersonal, förskolelärare och busschaufförer i många storstadsområden. Även civilingenjörer med särskilda inriktningar saknas. Samtidigt hänvisas arbetslösa utan utbildning att söka arbete inom sektorer med hård konkurrens om jobben, såsom handel och lagerarbete.

En mer specialiserad Arbetsförmedling som bättre motsvarar arbetsgivarnas behov kommer på sikt att minska Sveriges friktionsarbetslöshet.

E101. Offentliga arbetsgivare som föredöme

Daniel Andersson, Linköping, Gunnar Broman, Linköping, Monika Broman, Linköping, Linnéa Darell, Vikingstad, Rose-Marie Fihn, Nol, Rebecka Gabrielsson, Linköping, Ann-Marie Hedlund, Bankeryd, Tobias Josefsson, Mjölby, Christer Romson Lande, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i punkt 13 i avsnitt 3.1.4 läggs till följande mening: ”Offentliga arbetsgivare ska vara förebilder i att anställa personer med funktionsnedsättning.”

De som i dag är mest positiva till att anställa personer med funktionsnedsättning är små och medelstora företag. Det är betydligt värre ställt med offentlig sektor. Trots att det borde ligga i politikens intresse att vara en progressiv kraft för att bereda arbetstillfällen åt personer med funktionshinder sker väldigt lite.

Särskilt illa ställt är det i statliga myndigheter och landsting. Ett exempel på det är nyttjandet av anställningsstöd för målgruppen. Av sammanlagt 12 935 unga vuxna mellan 20 och 30 år i vissa program för personer med funktionsnedsättningar återfanns i maj 2012 endast 155 personer hos de statliga myndigheterna eller landstingen. Det signalerar ett bristande intresse för frågorna som är mycket bekymrande.

För offentliga arbetsgivare finns många åtgärder att vidta. Lokalernas fysiska tillgänglighet kan förbättras, funktionshinderkompetens kan värderas högre vid rekryteringar och en specialiserad rekryterare kan finnas vid varje offentlig personalavdelning. Det avgörande steget är att ansvariga politiker får organisationerna att se möjligheterna och lämna de invanda rutinerna. Politiker bör som arbetsgivare kunna bättre.

E102. Sociala företag

Anne-Marie Ekström, Borås, Sinikka Andersson, Västerås, Carina Boberg, Linköping, Anita Brodén, Sollebrunn, Tage Carlsson, Borås, Linnéa Darell, Vikingstad, Rose-Marie Fihn, Nol, Helena Holmberg, Olofstorp, Ragnhild Källberg, Västerås m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.1.4 lägga till ny punkt med lydelsen: ”Arbetsintegrerande sociala företag är ett alternativ för att slussa in långtidsarbetslösa och funktionsnedsatta på arbetsmarknaden.”

I dag är det många som talar om arbetsintegrerande sociala företag som ett alternativ för långtidsarbetslösa och funktionsnedsatta.

Definition på ett arbetsintegrerat socialt företag är (källa www.sofisam.se):

Arbetsintegrerande sociala företag är företag som driver näringsverksamhet (producerar och säljer varor eller tjänster):

- med övergripande ändamål att integrera människor som har stora svårigheter att få eller behålla ett arbete, i arbetsliv och samhälle
- som skapar delaktighet för medarbetarna genom ägande, avtal eller på annat väl dokumenterat sätt
- som i huvudsak återinvesterar sina vinster i den egna eller liknade verksamheter
- som är organisatoriskt fristående från offentlig verksamhet

Arbetsintegrerande socialt företagande bidrar till att de arbetslösa i stället för olika typer av åtgärder där de har svårt att påverka, blir delaktiga i sin egen arbetssituation. Därigenom stärks också självkänslan hos den arbetslöse och han eller hon får som individ större chanser att klara sig på egen hand. Att stärka individens självkänsla är viktigt för en liberal.

Det är viktigt att påpeka att det är företag det handlar om. Företagsformen är oftast ekonomisk förening där tanken är att de arbetslösa själva ska vara medlemmar. De arbetsintegrerande sociala företagen ska på sikt vara självförsörjande men i början kan olika stöd behövas, både från myndigheter och från kommuner. I dag är regelverket inte anpassat till arbetsintegrerande socialt företagande och dess särskilda förutsättningar.

Exempelvis kan kommuner inte stötta enskilda företag enligt kommunallagen. Även om Lagen om offentlig upphandling ger möjlighet till mindre upphandlingar utan budgivning så tolkas lagen olika.

Även Arbetsförmedlingen på olika orter hanterar regler olika. Vilken typ av åtgärd som man befinner sig i är avgörande om man kan vara med i företaget som medlem. Regler som hindrar att människor hindras från att komma in på arbetsmarknaden måste undanröjas. Liksom alla möjligheter att stärka individers självkänsla måste ökas.

E103. A-kassa ska ta högst en månad från ansökan till utbetalning

Nikoletta Jozsa, Järfälla, Anders Bengtsson, Järfälla, Lars Bergstig, Järfälla, Eva Bremer, Boxholm, Magnus Esko, Björkvik, Rose-Marie Fihn, Nol, Rebecka Gabrielsson, Linköping, Björn Jansson, Motala, Ulf Larsson, Västerås m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska verka för att de människor som ansöker om a-kassa ska få en första bedömning på högst 5 arbetsdagar

2. att Folkpartiet liberalerna ska verka för att en första utbetalning baserad på en minimilön ska göras inom en månad om den som ansöker uppfyller grundkraven

”Mamma, kan jag få en sådan jacka som Ida och Pelle har?” femåriga Sarah tittade upp på sin mamma med stora, förväntansfulla ögon. Amanda såg på sin dotter med ledsna ögon. Vad skulle hon svara? Hur skulle hon kunna säga nej? Amanda hade arbetat hela sitt liv, fram till för två månader sedan. Företaget hon arbetat på skulle flytta utomlands och hon kunde inte följa med. Först trodde hon inte att det var något problem, hon skulle lätt få ett nytt arbete. Fram tills dess hade hon ju arbetslöshetsförsäkringen, hon uppfyllde kraven med att ha varit medlem i minst 12 månader och anställd minst lika länge. Nu stod hon här, två månader senare, och hade använt alla sparpengarna. Dessutom hade hon skuldsatt sig till sina föräldrar som varit tvungna att låna henne pengar för hyran och mat. A-kassan hade meddelat att hon visst uppfyller kraven till a-kassa men att de måste ha alla intyg och papper först. Hon hade under dessa två månader skickat in 25 olika intyg och ändå fortsatte breven från a-kassan dimpa ner med krav om kompletterande uppgifter. När hon frågade handläggarna på a-kassan om detta sade de att de har tre månader på sig att handlägga ärendet och hänvisade henne till socialtjänsten så länge.

Amanda såg ner på sin dotter och log: ”Vännen, vi kan inte köpa jackan just nu. Mamma har inte så mycket pengar. Kanske till jul.”

I dag har de flesta a-kassor i Sverige en handläggning på högst fyra veckor, ofta upplyser a-kassorna om att deras handläggningstider är så korta som 12 dagar. Tyvärr ser verkligheten annorlunda ut för många arbetslösa som ansöker om arbetslöshetsersättning. Väldigt ofta är ansökan inte komplett enligt a-kassan utan ytterligare intyg och handlingar begärs in. Vad det är för nödvändiga handlingar som behöver kompletteras får den som ansöker inte veta förrän efter de första handlingarna inkommit. När handlingarna kompletterats av den arbetslösa dyker det ofta upp ytterligare handlingar som måste kompletteras. Utbetalning kan inte göras förrän samtliga kompletterande handlingar inkommit, detta leder ofta till en handläggningstid på orimliga tre månader före den första utbetalningen kommer.

Den inledande historien kan verka som en socialrealistisk roman, men tyvärr är detta verklighet för många arbetslösa människor. Dessa människor uppfyller grundkraven för arbetslöshetsförsäkring, men får inga utbetalningar de första månaderna på grund av att de insända handlingarna måste kompletteras. En sådan lång handläggningstid bidrar till att dessa människor är tvungna att använda sina sparpengar och i slutändan skuldsätta sig för att kunna betala hyra och mat. När utbetalningarna väl kommer har skulden vuxit så stor att de retroaktiva utbetalade pengarna inte täcker upp de skulder som finns.

Nuvarande byråkratiska system som a-kassorna i Sverige förhåller sig till är orimlig och oacceptabel! Handläggningen bör förkortas markant och en grundersättning under handläggningstiden bör utbetalas så att arbetslösa människor har en möjlighet att betala sina hyror, mat och annat nödvändigt för att upprätthålla en skälig tillvaro.

E104. Återupprätta de skyddade verkstäderna

Håkan Borg, Nyköping, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att de skyddade verkstäderna återupprättas i sin ursprungliga form

2. att verkstäderna under perioder med hög arbetslöshet även ska rikta sig till friska arbetslösa

Under slutet av 1900-talet fyllde de skyddade verkstäderna en viktig funktion som arbetsplatser för personer med minskad arbetsförmåga.

Med dagens arbetslöshet är det önskvärt att också friska personer kunde inkluderas som deltagare i de skyddade verkstädernas sysselsättning, också om detta ursprungligen inte var tanken.

Det blir på så sätt en form av instegsjobb i stället för arbetslöshet. Även ett 10 procents arbete jämfört med ett ordinarie arbete inom andra näringar är bättre än inget arbete alls.

Fackföreningarnas argument att de skyddade verkstäderna konkurrerar med ordinarie arbetsmarknad förefaller ihåligt. Det saknas konstruktiva alternativ. Politiker skapar inga arbetstillfällen endast förutsättningarna.

Överbuden från Socialdemokraterna saknar grund. Arbetslinjen bör vara vägledande.

Förändringar i de skyddade verkstädernas organisation infördes med vinstkrav (Exellan) och avtalsmässiga löner. Detta var oförenligt med de skyddade verkstädernas ursprungliga idé och slog ut personer med liten arbetsförmåga, samtidigt som de fråntogs sina sociala kontakter.

Läkare kan vittna om hur svårt det är att placera personer även med små funktionshinder på arbetsmarknaden. Det är ett stort socialmedicinskt problem.

E105. Äldres möjlighet att fortsätta förvärvsarbeta

Margaretha Herthelius, Stockholm, Agneta Isacsson, Stockholm, Britt Lindmark, Värmdö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet som arbetsgivare i stat, kommun och landsting verkar för att människor efter fyllda 65 år, om de så önskar, ska kunna fortsätta förvärvsarbeta i enlighet med motionens förslag och intentioner

”Arbete befrämjar hälsa och välstånd” är ett gammalt talesätt. Genom att det ges möjlighet att fortsätta arbeta efter 65 år kan vi på så sätt ofta lägga fler friska år till vår livslängd. Detta i sig är en samhällsekonomisk vinst. Många som passerat de 65 skulle om det fanns möjlighet att eventuellt gå ner i arbetstid vilja fortsätta att förvärvsarbeta. (26 procent i ålderspannet 65–74 år uppger enligt Arbetsförmedlingen att de skulle vilja fortsätta förvärvsarbeta, om man kunde gå ner i arbetstid.) Även om intellektet är intakt kan den fysiska styrkan för många ibland tryta.

Staten och Sveriges kommuner och landsting, som stora arbetsgivare, borde gå i bräschen för att göra det möjligt för människor över 65 att få fortsätta förvärvsarbeta, genom att i stället för t.ex. löneförhöjningar ge möjlighet att gå ner i arbetstid. Det kan innebära kortare arbetsdagar, det kan handla om kortare arbetsvecka. Det kan handla om delade tjänster. Det kan handla om tjänst varannan vecka, varannan månad, var tredje månad osv. Listan kan göras lång. Det kan även handla om mentors- och handledartjänster gentemot yngre arbetskamrater, ”nischarbete” inom olika yrkeskategorier, men också om vikariepooler med äldre arbetstagare. Mycket av detta finns redan i dag i mindre skala, men borde gå att utveckla mer systematiskt för att på så sätt tillvarata äldres erfarenhet, kunskap och kompetens. Naturligtvis måste arbetstagare och arbetsgivare i god tid före att en arbetstagare fyller 65 år samråda om hur arbetet och arbetsuppgifterna framöver ska se ut.

Det finns i dag ingen ordentlig forskning, då det gäller äldre på arbetsmarknaden. Man har tittat på vissa yrkeskategorier som t.ex. sjuksköterskor och ordningsvakter. I detta sammanhang har man kanske framför allt tittat på den fysiska förmågan och styrkan. I dag finns många yrken, inom inte minst tjänstesektorn, där den fysiska förmågan är underordnad.

Äldre personer måste också bli mer attraktiva på arbetsmarknaden. Vi menar i detta fall t.ex. personer som passerat 55 år. Som det ser ut i dag tar arbetsgivaren ofta på sig stora kostnader, när det gäller att anställa äldre personer. Detta är inte bara avhängigt högre löner utan på detta tillkommer också höga PO-avgifter. Man bör se över detta, om man nu höjer pensionsåldern och gör det möjligt att man med lagligt stöd kan få arbeta till man är 69 år eller längre, och när man i övrigt ser över pensionssystemen. När en person väl gått i pension blir vederbörande ”billigare” för arbetsgivaren att anställa, då arbetsgivaren inte längre måste avsätt medel för den anställdes pension.

När det gäller de yngre generationerna byter man inte sällan yrkeskarriär under livet. Detta i sig kan i många fall minska risken för förslitningsskador. Man får dessutom en större erfarenhetsbredd, kunskap och sannolikt större förståelse för olika yrkesområden, vilket i sig bör ge samhällsekonomiska vinster. Detta får därför inte innebära sämre pensionsvillkor.

E

F: Migration och integration

Programförslaget avsnitt 3.2–3.2.2 samt anslutande ämnen

Avsnitt 3.2
Rörlighet för en öppen värld

F1. Fri rörlighet är inte det samma som rörlighet på grund av flykt

Karin Lindsten, Ljungbyholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.2 punkt 1 texten ”söka skydd” stryks

2. att i avsnitt 3.2 punkt 1 sista meningen stryks och i stället görs till första mening i avsnitt 3.2.1 punkt 1

3. att i avsnitt 3.2.1 punkt 1 första meningen ändras till: ”Ett liv i frihet ska vara en grundläggande mänsklig rättighet. Rätten att söka asyl ska vara en självklar rättighet för alla som flytt från länder där de förföljs.”

4. att i avsnitt 3.2 punkt 2 andra meningen ersätts med: ”Öppna gränser berikar. De betyder många möjligheter – utbyte av erfarenheter, utveckling och mångfald.”

Fri rörlighet i allmänhet är en sak. Men rörlighet som flykt från ofrihet och förföljelse är en helt annan. Det är i dessa fall som rätten till asyl måste garanteras av varje mottagarland i EU.

F2. Rörlighet för en öppen värld

Lennart Fogelklou, Bromma, Inger Fogelklou, Bromma, Lars Johannesson, Bromma

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.2 punkt 5 ges lydelsen: ”Invandring av kvalificerad arbetskraft och företagarinvandringen bidrar till Sveriges tillväxt, och student- och forskarinvandringen stärker Sverige som kunskapsnation. Både tillfällig kvalificerad arbetskraft och nya invånare ska välkomnas.”

2. att avsnitt 3.2 punkt 6 ges lydelsen: ”Det ska bli enklare för den kvalificerade arbetskraften att få tillstånd att komma hit för att söka arbete eller starta företag för den som kan försörja sig under tiden i Sverige. Så länge lågkonjunkturen består måste man tyvärr vara extra restriktiv med arbetstillstånd för okvalificerad arbetskraft. Invandring av okvalificerad arbetskraft i lågkonjunktur bidrar inte till vår tillväxt men förvärrar i stället problemen på arbetsmarknaden.”

Jobb för okvalificerad arbetskraft är under lågkonjunktur en bristvara som i första hand ska reserveras för flyktinginvandrare och EU-medborgare. Dessutom förekommer bedrägeri med arbetstillstånd m.m. för okvalificerad arbetskraft, som skapar sociala problem, och som kräver resurser för myndighetsövervakning samt från rättsväsendet

F3. Avskaffa systemet med arbetstillstånd

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Per Altenberg, Sollentuna, Daniel Andersson, Göteborg, Kristoffer Filipsson, Umeå, Hanna Gerdes, Stockholm, Edwin Hovemyr, Falköping, Ulf Larsson, Västerås, Erica Närlinge, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.2 punkt 6 kompletteras med följande två meningar: ”Alla som har uppehållstillstånd eller medborgarskap ska ha rätt att ta anställning för att försörja sig själv. Systemet med separata arbetstillstånd ska avskaffas.”

Europeiska unionen bygger på en bärande princip om fri rörlighet. Genom att låta personer röra sig fritt över gränserna för att arbeta och studera frigörs inte enbart människor, genom fri rörlighet skapas även förutsättningar för friare arbetsmarknad och starkare ekonomier. Tyvärr har denna insikt ännu inte nått utlänningslagstiftningen och den kontroll Sverige utövar över personer som inte är EES-medborgare, så kallade tredjelandsmedborgare. För dessa personer gäller att man har separata tillstånd för att uppehålla sig i landet (uppehållstillstånd) och för att få arbeta (arbetstillstånd). Liberala studenter föreslår därför att systemet med arbetstillstånd avskaffas.

Folkpartiet och alliansregeringen har tagit viktiga steg för att göra det lättare för personer att få uppehållstillstånd för arbete. Systemet med två separata tillstånd för att få uppehålla sig i landet och för att få arbeta i landet kvarstår dock alltjämt. Även om de allra flesta som erhåller uppehållstillstånd även får tillstånd att arbeta, finns det grupper som inte får det. Ett exempel på en sådan grupp är utländska studenter. Dessa befinner sig huvudsakligen i Sverige för att studera och ska enligt gällande regler redan ha medel för att försörja sig. Men en del av dessa studenter utnyttjas ändå som svart arbetskraft eller till mycket låga löner på landets studentkårer och studentnationer. Detta är en konkret effekt av att utländska studenter inte beviljas arbetstillstånd.

Systemet med arbetstillstånd bygger på en tanke om att den svenska arbetsmarknaden måste skyddas från utländsk arbetskraft. Detta är inte bara hämmande för de enskilda människor som befinner sig lagligt i Sverige, det begränsar också den ekonomiska potential Sverige har.

Ett enkelt och överskådligt system skulle vara att helt avskaffa systemet med separata tillstånd för att uppehålla sig i landet och för att arbeta i här. Har man tillstånd att uppehålla sig i Sverige ska man även ha tillstånd att arbeta. Något annat är inte bara en inskränkning i varje människas rätt att försörja sig själv utan även en begränsning av Sveriges potential i en allt mer globaliserad värld. Folkpartiet borde därför verka för att avskaffa systemet med arbetstillstånd.

F4. Papperslös men inte chanslös

Linda Nordlund, Stockholm, Johanna And, Solna, Björn Brändewall, Kalmar, Rose-Marie Fihn, Nol, Tove af Geijerstam, Vargön, Anosheh Jabalamel, Stockholm, Lennart Adell Kind, Nacka, Axel Nordberg, Lund, Emil Eriksson Risve, Örebro m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 7 under avsnitt 3.2 ges lydelsen: ”Reglerna för förlängning av uppehållstillstånd för den som vistas här lagligt ska förenklas. Asylsökande som får jobb under pågående asylprocess ska enklare kunna växla spår och få uppehållstillstånd som arbetskraftsinvandrare. Papperslösa som har ett lagligt arbete ska, likt arbetskraftsinvandrare, få uppehållstillstånd.”

Folkpartiet anser att migranter som kan försörja sig själva ska tillåtas göra det i vårt land utan att mötas av politiska hinder. Nu föreslås dessutom att asylsökande ska ha större möjligheter att byta spår och få uppehållstillstånd som arbetskraftsinvandrare samt att det ska vara enkelt för den som är här att förlänga sitt uppehållstillstånd. Resonemanget kommer bland annat utifrån insikten att dagens system, där arbetstagaren måste lämna Sverige för att söka från utlandet, är ett system som är dyrt och tidskrävande för den enskilde och för arbetsgivaren – ett system utan fördelar eller vinnare. Samma resonemang är giltigt för papperslösa som har arbete och lever här.

F5. Vita jobb för papperslösa

Michael Helmersson, Filipstad, Rose-Marie Fihn, Nol, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Gunnar Pihl, Svartsjö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att papperslösa migranter som olovligen stannar i Sverige ska kunna beviljas uppehållstillstånd som arbetskraftsinvandrare i de fall de förmår visa att de skaffat ett lagligt arbete

I förslaget till partiprogram avsnitt 3.2 punkt 7 föreslås att migranter som kan bevisa att de kan försörja sig i Sverige ska kunna växla behov för uppehållstillstånd från asylsökande till arbetskraftsinvandring. Hela programpunkten andas en vilja att underlätta för den enskilde. Ett individperspektiv som är utmärkt. Dock verkar man glömma de papperslösa som vistas här illegalt. Varför ska inte de omfattas av samma möjlighet, om de kan få ett lagligt jobb?

De finns bland oss. Vi vet inte hur många annat de är. Troligen kan de flesta inte nyttja möjligheten att ta ett jobb. Men ska detta få hindra det fåtal som kan? Trots allt är det bättre att människor kommer ur sin tillvaro på samhällets verkliga skuggsida än att de blir kvar där.

F6. En öppen arbetsmarknad ställer också krav på den enskilde

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att svensk arbetsmarknad ska vara öppen för utländska medborgare som lever upp till en rad krav om utbildning och självförsörjande

Att arbetskraft inom EU ska kunna röra sig fritt, och att arbetskraft också från övriga länder ska kunna komma till Sverige är en självklarhet. En ledstjärna för vårt svenska samhälle är ödmjukhet, öppenhet, tolerans och respekt. Men, att komma till Sverige och jobba ställer också krav på arbetstagaren och också förväntningar; krav och förväntningar om att denna person ska leva upp till en rad krav om utbildning och självförsörjande. För den som inte accepterar eller respekterar dessa krav, ska inte heller svensk arbetsmarknad vara öppen.

F7. Öresundsintegration – riv gränser

Folkpartiet liberalerna Skåne, Dietmar Gleich, Falun, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Kerstin Paborn, Kristianstad, Carl-Olov Rindstål, Bunkeflostrand

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt läggs till under avsnitt 3.2 med lydelsen: ”Borttagande av byråkratiska regler som är vardagshinder för människor som bor i gränsområden ska prioriteras. En särskild gränshindersutredare ska utses för att intensifiera integrationsprocessen mellan länderna i Öresundsregionen och södra Östersjöområdet.”

I april 2010 gjordes dagligen 40 000 resor med bil och 30 000 resor med tåg över Öresundsbron. Ytterligare knappt 30 000 resor gjordes dagligen mellan Helsingborg och Helsingör. Ungefär 100 000 resor görs alltså varje dag över sundet för att människor ska studera, arbeta eller uppleva kultur och sportarrangemang. Närheten till Kastrups flygplats gör att Europa och världen kommer närmare för många skåningar. Globaliseringen märks tydligt i Öresundsregionen. Gränser blir allt suddigare, kulturer möts, blandas och omformas. En större och mer utvecklande grogrund skapas för utbyte av kunskaper, innovationer och idéer när fler människor knyts närmare varandra. Det som händer i dagens Skåne ger en föraning om vad som kommer att ske i resten av landet, i takt med att globaliseringen fortsätter att fördjupas.

Trots detta finns det byråkratiska hinder som fria individer varje dag stöter på. Hinder som försvårar tanken om att vi ska knyta EU:s länder närmre varandra. I Skåne ser vi i vardagen vad rivna gränser innebär för människors förutsättningar att växa och utvecklas. Gränshinder mellan exempelvis Sverige och Danmark borde försvinna till förmån för fria individer.

F8. Ge alla individer rätt till vård efter behov

Thomas af Bjur, Mariefred, Jan-Olof Blomster, Björkvik, Lars-Åke Davidsson, Hässelby, Rose-Marie Fihn, Nol, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Lina Nordquist, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.2 punkt 11 ersätts med följande text: ”Även om invandringen är reglerad lever många människor utan tillstånd i Sverige, så kallade papperslösa. Att de vistas här utan tillstånd gör inte att de saknar de grundläggande mänskliga rättigheter som tillkommer alla. Så länge de befinner sig här ska de skyddas mot exploatering och ha tillgång till skolgång, sjukvård, tandvård, habilitering och hjälpmedel på samma villkor som personer som är folkbokförda i Sverige eller har uppehållstillstånd. Att vara papperslös är inte att vara rättslös.”

En grundläggande liberalutgångspunkt är att ingen människa kan vara illegal. Alla människor är födda fria, har lika värde och lika rättigheter. Alla människor har sin unika rätt att vistas på detta jordklot. Förenta Nationerna har uttalat att rätten

till vård gäller alla personer som vistas inom en stats territorium, oavsett om de är medborgare i staten eller inte ej och oavsett om de har tillstånd att vistas där eller ej. Rätten till hälso- och sjukvård är universell.

I dag lever uppskattningsvis 35 000 papperslösa flyktingar i Sverige. Individer som står utanför våra gemensamma sociala skyddsnät. Individer som utsätts för svåra lidanden och umbäranden. Individer som inte har tillgång till adekvat hälso- och sjukvård, tandvård, habilitering och hjälpmedel. Den nuvarande svenska lagstiftningen lever inte upp till de internationella åtaganden kring rätten till bästa möjliga hälsa som vårt land ställt sig bakom. Detta är inte acceptabelt.

Från och med den 1 januari 2012 har papperslösa som uppehåller sig i Södermanland rätt till sjukvård, tandvård samt habilitering och hjälpmedel på samma villkor som personer med medborgarskap eller uppehållstillstånd. Ett viktigt beslut vars syfte är att skapa bästa möjliga hälsa även för individer som befinner sig i det glömda Sverige. Det räcker emellertid inte att enskilda landsting och regioner står upp för FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Den svenska regeringen och riksdagen måste ta sitt ansvar. Lagstiftningen måste ändras. Det är hög tid att Folkpartiet fastslår att alla individer i Sverige ges rätt till vård efter behov.

F9. Slopad tvåårsregel

Maria Nilsson, Göteborg, Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Daniel Andersson, Göteborg, Jessica Bagge, Hägersten, Helena Berggren, Västerås, Annika Carp, Falköping, Emilia Domurat, Göteborg m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att den så kallade tvåårsregeln slopas och att detta förs in i partiprogrammet som en ytterligare punkt under avsnitt 3.2

Kvinnor, och majoriteten av dem som berörs av regeln är kvinnor, som kommer till Sverige från andra länder för att gifta sig eller leva sambo med en man med svenskt uppehållstillstånd måste stanna i relationen i minst två år för att få ett eget permanent uppehållstillstånd. Om kvinnan lämnar mannen innan dessa två år är till ända tvingas hon lämna landet. Utredningen ”Kvinnor och barn i rättens gränsland” lämnades över i juni 2012 till dåvarande jämställdhetsministern Nyamko Sabuni. Utredaren Eva Eriksson lyfter fram den utsatthet som dessa kvinnor lever under och framhåller också att regeln på sikt bör tas bort. I praktiken är det också som Eva Eriksson framhåller en treårsregel eftersom en ansökan till Migrationsverket för uppehållstillstånd och behandlingen av den samma ofta innebär ytterligare ett år. I vissa av dessa relationer är våld, övergrepp och terror en del av det dagliga livet men där kvinnan alltså tvingas stanna kvar i förhållandet för att det inte finns några möjligheter att återvända till hemlandet.

Det är svårt att fastställa hur många kvinnor och barn som är utsatta för våld i den här typen av relation, I organisationen Roks (Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige) första rapport om fruimport från 2009 framgår att 500 kvinnor om året som lever under dessa förhållande söks sig till en av Roks kvinnojourer.

De uppluckringsförsök av lagen som har gjorts att inte gjort tillräckligt. Det är i grunden en fråga om makt och en fråga om rättigheter. En relation där våld råder blir tvåårsregeln enbart ett ytterligare instrument som förstärker mannens dominans och kvinnans tvingande underordning. Det är icke desto mindre en fundamental rättighetsfråga, alla kvinnor måste ha samma rättigheter att lämna en våldsam partner oavsett så kallad legal status i Sverige.

F10. Slopa mannens prövorätt på kvinnan

Ulla-Britt Hagström, Skövde, Eva Bremer, Boxholm, Annika Carp, Falköping, Louise Clausen, Skövde, Elin Elfverson, Skövde, Rose-Marie Fihn, Nol, Eva Wikström Hallonstén, Karlstad, Christer Romson Lande, Stockholm, IngMarie Larsson, Falköping m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en punkt 13 under avsnitt 5.2.1 införs med lydelsen: ”Tvåårsregeln, som innebär att kvinnor riskerar avvisning om relationen med mannen bryts inom två år, måste ändras.”

Tvåårsregeln som kom till för att förhindra skenäktenskap blir en prövotid där mannen kan ta sig rätten att pröva kvinnan och hota henne med att anmäla till Migrationsverket så att hon skickas hem från Sverige. För en tredjedel av de kvinnor som kommer till Sverige handlar det om giftermål med en svensk man, som sedan blir kontrollerande och våldsam mot henne och barnen. Det finns män som sätter detta i system och hämtar en ny kvinna efter ett och ett halvt år.

Utredningen ”Kvinnor och barn i rättens gränsland” (SOU 2012:69) leddes av f.d. landshövding Eva Eriksson och landade i förslag om att tvåårsregeln måste ändras. Om kvinnan flyr från mannen, men inte kan språket och inte har någon annan att vända sig till, går hon ofta tillbaka till mannen och prövotiden börjar om från noll. Dessa olycksdrabbade kvinnor måste få samma rättigheter som alla andra. Uppsökande verksamhet och samhällsinformation ska också ges dessa kvinnor. Det är fruktansvärt att ha en lagstiftning som innebär att svenska män kan slå utländska kvinnor.

F

F11. LVU måste bli överordnad utlänningslagen

Maria Jern, Falköping, Annika Carp, Falköping, Rose-Marie Fihn, Nol, Andreas Froby, Tullinge, Nikoletta Jozsa, Järfälla, Tony Larsson-Malmberg, Kumla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska verka för att LVU, lagen om vård av unga, blir överordnad utlänningslagen

I Sverige finns i dag ett antal barn och unga som har fångats upp av det sociala nätverket och placerats i hem på grund av att de har föräldrar som av olika skäl inte fungerar i sin föräldraroll och där föräldrarna inte får stanna i Sverige och ska utvisas. Där och då har vi vid ett flertal tillfällen fått höra att, de av myndigheterna omhändertagna barnen/ungdomarna ska utvisas med sina föräldrar. Detta kan ske då utlänningslagen är överordnad LVU.

Detta är ett svek mot de barnen och ungdomarna.

Avsnitt 3.2.1 Försvara asylrätten

F12. Asylansökan via ambassader

Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Jessica Bagge, Hägersten, Gunilla Borg, Nyköping, Anne-Marie Ekström, Borås, Rose-Marie Fihn, Nol, Dietmar Gleich, Falun, Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro, Charlotte Klötz, Ilsbo m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det under avsnitt 3.2.1 införs en ny punkt med lydelsen: ”Folkpartiet ska verka för att det ska vara möjligt att söka asyl i Sverige på svenska ambassader.”

Många människor i nöd vill söka asyl i ett demokratiskt land och Sverige ska ta sitt ansvar och ta emot de människor som förföljs i sina hemländer. Att bekosta en resa med människosmugglare är en dyr och farlig historia för många familjer. Därför skickas nästan alltid uteslutande en av männen i familjen först för att söka asyl. För att kvinnor i utsatta situationer ska kunna söka asyl i Sverige krävs att svenska ambassader kan fungera som asylinstans. Redan på ambassaden kan den förföljda fullgöra sin ansökan och uppge sina asylskäl. Handläggningen kan ske på plats och mycket lidande kan undvikas. Att människosmugglarna får mindre att göra är en bonus.

F13. Anständighet i visumpolitiken

Leiph Berggren, Hässelby, Andreas Ribbefjord, Handen

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att Sverige alltid bör bevilja inresevisum till de personer som genom sitt arbete för svensk militär utomlands utsätts för fara när den svenska militären åker hem, och som då önskar söka asyl i Sverige

2. att partiprogrammet kompletteras med en text som sakligt motsvarar innehållet i yrkande 1

Folkpartiet har i sitt förslag till nytt partiprogram slagit fast att alla flyktingar ska ha rätt att resa till EU för att söka asyl. Det är bra, för så är det inte i dag.

Sverige bör dessutom alltid bevilja inresevisum till de personer som genom sitt arbete för svensk militär utomlands utsätts för fara när den svenska militären åker hem, och som önskar söka asyl i Sverige.

F14. Statens ersättning till kommunerna för flyktingmottagande

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att staten ska ta fullt ekonomiskt ansvar för de kostnader som uppkommer i samband med mottagande av ensam kommande flyktingbarn/ungdomar. Det är inte den enskilde kommunen som ska axla de kostnaderna

2. att kommuner inte ska kunna tvingas att ta emot ensamkommande flyktingbarn eller ungdomar

3. att kommuner inte ska tvingas ta emot flyktingar om inte staten fullt ut ersätter kommunerna för alla kostnader – både på kort och lång sikt – för flyktingen och flyktingmottagandet. Det är staten Sverige som tar emot flyktingar och fattar beslut därom, och därför också den instans som ska ansvara för kostnaderna, inte kommunerna

4. att staten ska ersätta kommuner fullt ut för ökade kostnader i samband med flyktingmottagande

5. att Sverige i högre grad måste trycka på för att fler länder i EU och utanför ska ta ett större ansvar för flyktingmottagandet

6. att Sverige ska satsa mer på att hjälpa flyktingar i närområdena

Sveriges kommuner har under många år tagit ett stort ansvar för asylsökande, flyktingar och ensam kommande flyktingbarn. Att Sveriges kommuner ska ta emot asylsökande, flyktingar och ensam kommande flyktingbarn är något som beslutas av riksdag och regering, beslut som sedan kommunerna tvingas ta ansvar för. För vissa kommuner, som till exempel för Malmö, har det inneburit stora kostnader både direkt och indirekt. Direkt genom kostnader för flyktingmottagandet, boende m.m., indirekt genom kostnader för skola, sjukvård, äldreomsorg, hemspråk m.m. Sverige har också jämförelsevis med många andra länder tagit ett stort ansvar för flyktingmottagandet, ett ansvar som kostat och kostar mer än vad Sverige kan klara. En annan konsekvens är problem med segregation, utanförskap, arbetslöshet, brist på bostäder m.m.

Vi anser att Sverige måste agera för att övriga Europa ska ta sitt ansvar för flyktingmottagandet. Sverige kan inte bära ett så stort ansvar som hittills. Likaså måste kommuner bli kompenserade fullt ut av staten för kostnader för asylsökande, flyktingar och ensam kommande flyktingbarn. Det är staten Sverige som tar emot asylsökande, flyktingar och ensam kommande flyktingbarn och fattar beslut därom och därför också den instans som ska stå för kostnaderna, inte kommunerna.

Dagens sneda ansvarsfördelning mellan kommuner och staten vad gäller kostnaderna för detta mottagande leder till att kommunen får ta från andra välfärdsområden för att finansiera mottagandet, på både kort och lång sikt. Det är oacceptabelt!

F15. Återupprätta förtroendet för migrationsmyndigheterna

Ola J. Hedin, Stockholm, Eva Bremer, Boxholm, Margaretha Herthelius, Stockholm, Amelie Tarschys Ingre, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.2.1 punkt 5 lägga till en ny mening med lydelsen: ”Migrationsverket och polisen ska arbeta för att återvinna förtroendet för Sverige som en rättsstat inom asyl- och migrationsområdet.”

I samband med avvisning arbetar polisen regelbundet med desinformation för att ”lura” närstående och aktivister som demonstrerar mot eller blockerar avvisningar. Den som avvisas separeras från sitt kontaktnät, inklusive juridiskt ombud. Mobiltelefoner beslagtas, i värsta fall ljuger polisen för den enskilde och de anhöriga om hur detta stora ingrepp i friheten ska gå till. Lögnen som metod kan naturligtvis inte vara förenlig med god rättspraxis.

Nyligen uppmärksammades polisens satsning på inre utlänningskontroll baserat på ”utländsk utseende”. Även här brister omdömet och migrationsmyndigheternas förtroende skadas.

Rättskedjan är i många fall den första (och ibland sista) bilden av Sverige som den asylsökande får. Det finns all anledning att möta människor på ett korrekt sätt och utifrån de demokratiska normer vi förväntar oss att de ska följa som nya invånare i vårt land. Folkpartiet bör vara drivande i att de myndigheter som företräder Sverige i mötet med de asylsökande återvinner sitt förtroende, genom kvalitetsgranskning och metodutveckling baserat på ett etiskt förhållningssätt.

F16. Sexuell identitet och trosuppfattning som asylskäl

Ola J. Hedin, Stockholm, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Charly Wassberg Borbos, Täby, Eva Bremer, Boxholm, Richard Brodd, Göteborg, Anna Ekström, Rödeby, Cecilia Elving, Stockholm, André Frisk, Falun, Margaretha Herthelius, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.2.1 punkt 5 lägga till en ny mening med lydelsen: ”En rättssäker praxis för prövning av sexuell identitet och trosuppfattning som asylskäl ska utvecklas, anställda vid myndigheter och domstolar ska genomgå fortbildning inom området.”

Migrationsverket och migrationsdomstolarna visar på okunskap och bristande förståelse för flyktingars situation vad gäller sexuell identitet och trosuppfattning som asylskäl. Asylsökande har uppmanats att inte leva så öppet homosexuellt i det gamla hemlandet för att på så sätt undvika kropps- och dödsstraff. Kristna konvertiters tro prövas på ett sätt som liknar 1800-talets husförhör och får präster och pastorer från Svenska kyrkan och frikyrkorna att kräva omprövning och nya regelverk.

Rättskedjan är i många fall den första (och ibland sista) bilden av Sverige som den asylsökande får. Det finns all anledning att möta människor på ett korrekt sätt och utifrån de demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter vi tar för givet. Folkpartiet bör vara drivande i att kräva en rättssäker praxis för prövning av vissa asylskäl och driva på för en fördjupad utbildning av de tjänstemän och domare som företräder Sverige i mötet med de asylsökande.

F17. Öka rättssäkerheten i migrationsprocessen

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Daniel Andersson, Göteborg, Oskar Areskog, Hjärnarp, Emilia Domurat, Göteborg, Anne-Marie Ekström, Borås, Rose-Marie Fihn, Nol, Kristoffer Filipsson, Umeå, André Frisk, Falun m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att en ordentlig utvärdering av den nya instansordningen i utlänningsmål

2. att Folkpartiet verkar för att utnämnandet av offentliga biträden flyttas från Migrationsverket till någon annan myndighet

3. att Folkpartiet verkar för att domare och anställda på migrationsdomstolarna utbildas mer och får större möjligheter att själva ta fram material som kan utreda situationen i den asylsökandes hemland

4. att Folkpartiet verkar för att ändringsdispens införs som grund för prövningstillstånd i migrationsmålen

5. att följande stycke förs in på lämpligt ställe under avsnitt 3.2 i partiprogrammet: ”Migrationsdomstolarna har inneburit ökad rättssäkerhet. Systemet måste dock utvärderas. Migrationsverket ska inte behöva utse sina egna ”motståndare” i asylprocessen, anställda i migrationsdomstolarna måste få större utredningsmöjligheter och samma möjligheter att få sin rätt prövad i överrätt ska gälla för asylsökande som för alla andra.”

Mycket har blivit bättre med migrationsdomstolarna i Stockholm, Göteborg och Malmö men det finns fortfarande rättssäkerhetsbrister i migrationsprocessen. Liberala studenter föreslår därför en ordentlig utvärdering av reformen med migrationsdomstolar och att ytterligare åtgärder vidtas för att stärka asylsökandes rättssäkerhet.

När den nya instans- och processordningen infördes i utlänningsärendena 2006 var orden storstilade och löftena många. Öppenheten i asylprocessen skulle öka och rättssäkerheten förstärkas.

Reformen har dock inte visat sig vara helt perfekt. För det första har den asylsökande sällan någon kunskap om hur svensk utlänningsrätt fungerar och är därför på många punkter beroende av stöd från sitt juridiska offentliga biträde. Systemet med de offentliga biträdena har dock avgörande brister. När Statskontoret utredde Migrationsverkets förordnanden av biträden kunde man t.ex. konstatera att riktlinjer inte följs, att klagomål inte rapporteras och att Migrationsverket brister i lämplighetsbedömningen av de offentliga biträdena. På andra håll har det rapporterats om att ”besvärliga” biträden hamnar på svarta listan och att duktiga advokater nekas arbete. Utnämnande av offentliga biträden borde därför förändras och flyttas från Migrationsverket till migrationsdomstolarna eller till någon annan myndighet. Migrationsverket ska inte behöva utse sina egna ”motståndare” i asylprocessen.

För det andra har ”tvåpartsprocessen” lett till att utredningsbördan delvis flyttar från Migrationsverket till den enskilde asylsökanden och till domstolarna. Det finns flera exempel på att Migrationsverket inte presenterar sådana fakta som talar emot ett avslag och att myndigheten överlåter åt migrationsdomstolen att själv utreda förhållandena i det land som den asylsökande flyr ifrån. Detta fungerade bättre på utlänningsnämndens tid. Eftersom det inte fanns en tvåpartsprocess byggde nämnden upp egen kunskap om förhållandena i det land som den asylsökande kom ifrån. Detta gör sällan migrationsdomstolarna. Domarna och de anställda på migrationsdomstolarna borde därför utbildas mer och få större möjligheter att själva ta fram material som kan utreda situationen i exempelvis Irak.

För det tredje saknar den asylsökande något som de som redan bor i Sverige har, nämligen ordentlig möjlighet att överklaga en domstolens beslut. Migrationsöverdomstolen saknar nämligen något som andra överrätter har – möjlighet att meddela prövningstillstånd när det har blivit fel i underrätten, i det här fallet migrationsdomstolen.

I vanliga fall när en överrätt prövar ett överklagande kan den meddela prövningstillstånd om domstolen misstänker att det har blivit fel i underrätten. I migrationsmålen finns dock inte denna möjlighet. I praktiken innebär detta att även om Migrationsöverdomstolen misstänker att migrationsdomstolen har dömt fel så får den inte rätta till det. Den enda möjligheten som finns för Migrationsöverdomstolen att ta upp ett mål är om det finns intresse av ett prejudikat, det vill säga

om nya rättsregler ska fastställas. Samma möjligheter att få sin rätt prövad i överrätt borde gälla för asylsökande som för alla andra.

Inrättandet av migrationsdomstolar har inneburit ett stort steg framåt för asylsökande i Sverige. Det finns dock fortfarande brister i systemet som leder till att asylsökande inte alltid får en rättssäker och rättvis bedömning av sina asylskäl. Det är därför dags att genomföra en grundläggande utvärdering av asylprocessen ur ett rättssäkerhetsperspektiv.

F18. Human europeisk flyktingmottagning

Victor Zetterman, Lund, Johanna And, Solna, Robert Andersson, Karlstad, Sandro Banovac, Södertälje, Nicklas Bengtsson, Jönköping, André Frisk, Falun, Andreas Froby, Tullinge, Metin Hawsho, Södertälje, Oskar Hektor, Värmdö m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att införa under avsnitt 3.2 en punkt med lydelsen: ”En gemensam flyktingmottagning bör inrättas inom EU där EU är den som prövar en ansökan om asyl, utan inblandning av medlemsländerna. Om asyl godkännes har personen rätt att fritt röra sig inom EU och slå sig ned där den finner det vara lämpligast. Dublinförordningens princip om förstaland bör avskaffas.”

I och med att Europas inre gränser avskaffas så växer yttre gränser upp som många människor vill passera. I och med att Dublinförordningen stipulerar att du ska söka asyl i det land inom unionen du först landstiger i så innebär detta att vissa länder vid EU:s yttre gränser får ett söktryck som är betydligt högre än andra länder med gränser mot andra EU-länder.

För att skapa en human flyktingpolitik som inte avgörs om du tar dig över Medelhavet i båt, eller flyger in i Österrike så bör en gemensam flyktingmottagning inrättas inom EU, och Dublinförordningens regel om första land avskaffas.

Modellen bör i stället vara den att en nyanländ söker sin asyl hos EU, och får den prövad av EU utan inblandning av medlemsländerna.

Efter att asylansökan har godkänts så ska personen ha rätt att fritt röra sig inom unionen och slå sig ned där den finner det vara lämpligast.

F19. Reformera Dublinförordningen

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Anne-Marie Ekström, Borås, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande införs under avsnitt 5.3.1 i partiprogrammet: ”Dublinförordningen ska reformeras så att en medlemsstat enklare tillåts avbryta överföringar till ett land där en asylsökandes rättigheter inte kan garanteras eller där behandlingen av dem är inhuman.”

Dublinförordningen bygger på att alla länder i EU har ett ungefär likvärdigt system för flyktingmottagande. Tyvärr ser det inte ut så i verkligheten. Larmrapporterna har varit många om det katastrofala flyktingmottagandet, bland annat i Grekland och på Malta. Rapporterna är många om unga människor som flytt över halva jorden men hellre tar sitt liv än överförs till Grekland. Den svenska ståndpunkten bör vara att aldrig utvisa människor till sådana förhållanden, inte ens inom unionen.

F20. Ge asylsökande en rimlig ersättningsnivå

Åsa Nilser, Falun, Rose-Marie Fihn, Nol

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska verka för att höja ersättningen till asylsökande

En asylsökande familj får bara hälften av riksnormen för försörjningsnivå. Många asylsökande tvingas leva på denna låga ersättning under en längre period.

1994 eller för 19 år sedan fastställdes dessa belopp. För familjer som har fler än två barn lämnas hel dagersättning endast för de två äldsta barnen. För vart och ett av de yngre barnen lämnas dagersättning med hälften av det belopp som gäller för barnet enligt tabellen. Detta får ses som en eftergift till dåvarande kampanjer från Ny demokrati, som klart överdrev de dåvarande ersättningsnivåerna till barnrika familjer.

Sverige följer inte FN:s rekommendation. FN:s barnrättskommitté anser att Sverige ska behandla asylsökande barn på samma sätt som barn bofasta i landet till exempel vad gäller tillgång till sjukvård och skolgång. Men vi i Sverige betraktar inte asylsökande flerbarnsfamiljer på samma sätt som barnfamiljer som får barnbidrag. Regeln om flerbarnstillägg saknas helt för asylsökande familjer.

Riksnormen för försörjningsstöd innehåller enligt Socialstyrelsen kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritid och lek, hygien, barn- och ungdomsförsäkring, förbrukningsvaror, dagstidning, telefon och tv-avgift. Riksnormen omfattar inte hyra för bostad. Därför är det rimligt att jämföra ersättningsnivåerna i respektive kategori för en tvåbarnsfamilj med barn som är ett respektive åtta år gamla. Enligt riksnormen skulle en sådan familj få 11 100 kronor i månaden (och då är inte barnbidraget medräknat) medan den asylsökande familjen måste klara sig på 6 006 kr. I och med att numera asylsökande och papperslösa ska erbjudas hälso- och sjukvård inklusive tandvård i det landsting som de vistas räcker inte ersättningen till att betala vårdavgifter och särskilt gäller det avgifter för tandvård.

Avsnitt 3.2.2 Integration i ett öppet samhälle

F21. Ändring i språket

Gustav Olsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.2.2 punkt 1 ges lydelsen: ”Sverige ska vara ett öppet land som välkomnar nya invånare, ett land där vi strävar efter sammanhållning och oavsett ursprung skapar en gemensam framtid för all invånare i landet.”

Ännu en liten förändring och ett förtydligande för att minska problemen i vardagen.

F22. Arbetsgrupp om transfereringar och integrationspolitiken

Roger Haddad, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uppdrar åt partistyrelsen att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att föreslå förändringar så att inte transfereringar riskerar att försvåra integration av nyanlända

Folkpartiet liberalerna har till skillnad från andra partier i Sverige i många år försökt att lyfta de integrationspolitiska utmaningarna, dels genom att bryta utanförskapet dels lägga om politiken så att fler hamnar i arbete eller studier och inte i bidrag. Fortfarande finns det alldeles för många människor som trots olika kurser, praktik eller utbildning hamnar i bidrag, ibland under många år. Utländska kvinnor har särskilt svårt att komma ut på arbetsmarknaden. Utmaningen blir att snabbt erbjuda verksamhet så att man snabbt lär sig svenska och går vidare i arbete eller studier.

Sverige har en generös flyktingpolitik och det är viktigt att fortsätta den vägen. Men det måste bli än tydligare att det är språk och arbete som är de prioriterade områdena i integrationspolitiken.

Folkpartiet borde tillsätta en arbetsgrupp som fortsätter se över alla de transfereringar som i dag riskerar eller redan i dag bidrar till att personer avstår lediga jobb eller fastnar i bidrag eller olika typer av försäkringar. Detta gäller initialt de nyanlända och svensk integrationspolitik – eller förutsättningarna för densamma men även den generella politiken – att det ska löna sig att arbeta, inte leva på bidrag. Arbetsgruppen bör överväga om olika ersättningar ska fasas ut, trappas ner efter vissa perioder eller stöpas om till olika typer av utbildningsinsatser eller vägledningsinsatser som snabbare kan bidra till att den enskilde kommer närmare studier eller ett arbete med en egen lön. Regeringen har delvis börjat titta på detta område, men det är långt ifrån tillräckligt. Fortfarande kan vissa ersättningar genom Arbetsförmedlingen eller kommunen hindra enskilda att ta det lediga jobb som erbjuds eller avsaknaden av incitament att ta studielån och utbilda sig vidare till de lediga jobb som trots allt finnas.

F23. Underlätta för invandrare att jobba inom sitt kompetensområde

Hans Hannlöv, Luleå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för det blir lättare för invandrare att erhålla jobb inom sitt eget kompetensområde

Genom att jämföra vakansyrken med invandrares aktuella yrkeskompetenser så kan man satsa på skräddarsydda kompletteringsutbildningar för att på detta sätt få in fler människor med rätt kompetens där de behövs.

F24. Varje kommun ska skriva avtal med Migrationsverket

Pär Johnson, Lidköping, Anne-Marie Ekström, Borås, Rose-Marie Fihn, Nol

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.2.2 punkt 10, följande mening stryks: ”Kommuner bör inte kunna säga nej till att ta emot nyanlända.”

Det är önskvärt att varje enskild kommun liksom enskilt land gör en kraftansträngning för att bereda plats åt nyanlända. Det är tyvärr inte så att alla kommuner har samma förutsättningar för att göra en bra och rättvis integration. Därför måste varje kommun skriva sitt eget avtal med Migrationsverket. Dock bör Migrationsverket agera proaktivt och förhandla och uppmana kommuner till ökade kvoter när så verkar rimligt.

F25. Solidariskt flyktingmottagande

Folkpartiet liberalerna Kronobergs län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att samtliga landets kommuner ska ha ansvar att ta emot nyanlända

Sverige är ett land som värnar asylrätten mer än något annat land i Europa. Det är ett ansvar för hela landet att skapa ett solidariskt och väl fungerande flyktingmottagande.

I dag visar ett stort antal kommuner denna solidaritet på ett föredömligt sätt. Det ställer samtidigt stora krav på dessa kommuner vad det gäller att skapa en fungerande bostadssituation för nyanlända. Detsamma kan sägas vad det gäller utbildning, kontakt med arbetsmarknaden m.m.

Ett mindre antal kommuner vägrar dock att ta emot nyanlända. Även dessa kommuner måste nu ta sitt ansvar.

F26. Kompensera kommunerna bättre för flyktingomhändertagande

Folkpartiet liberalerna Lindesberg, Lennart Ledin, Östersund, Britt Lindmark, Värmdö, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Fredrik Sneibjerg, Gustavsberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.2 kompletteras med ett stycke som lyder: ”Staten ska under längre tid än vad som nu är fallet ekonomiskt kompensera kommunerna för omhändertagande av flyktingar.”

Den främlingsfientlighet som frodas har i huvudsak tre grunder. Den ena är att många inte förstår alla de begrepp som finns för att ange skälen till att personer från andra länder kommer till Sverige. Den andra är rädslan för det främ-

mande. Det tredje är rädslan för att den egna kommunen ska drabbas av kostnader på bekostnad av andra uppgifter.

F27. Svenskans särställning är ett konstaterande, inte ett mål

Björn Brändewall, Kalmar, Andreas Froby, Tullinge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.2.2 punkt 8 orden ”och ska vara” stryks, så att första meningen får lydelsen: ”Svenskan är det samhällsbärande språket.”

Mycket av Folkpartiet liberalernas integrationspolitik tar avstamp utifrån analysen att det är svårt att bli en del av det svenska samhället i dag om man inte talar svenska. Detta är bra – man måste se problemen för att kunna lösa dem. Däremot ska ett liberalt parti inte aktivt diktera vilket språk som ska vara samhällsbärande för all framtid, särskilt inte i ett partiprogram som tar avstamp i globaliseringens förändrande vindar. Samhällen är inte något statligt påfund, utan summan av dess individer, och dessa är i ständig förändring. Det är snarare så att vi borde se oss om efter ytterligare ett officiellt språk – engelskan, till exempel, talas redan av många invandrare när de kommer hit.

Det svenska samhällets stundom enögda vurm för sitt eget språk kan ske på bekostnad av tolerans mot folk med andra språk, eller rentav brytning. Detta är i grunden en svaghet för Sverige, både vad gäller toleransen och den internationella konkurrenskraften. Detta ska inte påhejas av Folkpartiet liberalernas partiprogram.

F28. Landets spelregler

Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att stryka avsnitt 3.2.2 punkt 6 i sin helhet

Punkt 6 i avsnitt 3.2.2 är mycket luddigt formulerad. Det finns flera möjligheter att interpretera orden ”acceptera landets demokratiska institutioner som legitima”. Kan till exempel en republikan fullt ut tillhöra samhället? Ska monarkin räknas till Sveriges demokratiska institutioner med anledning att parlamentet inte har avskaffat monarkin eller är monarkin en odemokratisk relikt som är det legitimt att motverka? Betyder ”acceptera” att man måste aktivt försvara alla statliga verk, kommuner, landsting och så vidare eller betyder ”acceptera” enbart att man begränsar sig till fredliga medel när man vill förändra statens strukturer?

Det vore enklare att kräva att bekänna sig till en ”frihetlig, demokratisk grundordning”, som begreppet är man använder i Förbundsrepubliken Tyskland, och inte att kräva att acceptera institutioner. Och att punkten finns just under integrationskapitlet lämnar en besk bismak. Skulle utlänningar vara mindre benägna att acceptera demokratiska spelregler än infödingar? Hela punkten bidrar bara till att misstänkliggöra en hel folkgrupp, cirka 99,9 procent av mänskligheten, utan att tillföra något substantiellt.

.

F29. Obligatoriska medborgarskapskurser

Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att andra meningen i avsnitt 3.2.2 punkt 11 stryks

Obligatoriska kurser för att få ansöka om svensk medborgarskap lanseras återigen efter att förslaget har fått avslag vid landsmötet i Örebro år 2011. Det finns flera skäl att avvisa förslaget en gång till.

Liberalismen har en positiv syn på människans förmåga och vilja att utbilda sig. Människor som ska få ansöka om svensk medborgarskap måste även enligt förslaget till det nya partiprogrammet ha levt i Sverige i minst två år. Man kan förvänta sig att människor som klarar att försörja sig själv inte har några svårigheter att få en grundläggande insyn hur det svenska samhället fungerar. För människor som är väl etablerad i det svenska samhället kan det upplevas som förnedrande och ren chikan att behöva genomlida en kurs i grundläggande samhällskunskap. Dessutom är det förknippat med kostnader och kan krocka med arbete eller barnomsorg. Människor som är beroende av försörjningsstöd kan redan nu krävas på motprestationer. Där kan även ingå kurser i samhällskunskap.

Ett framtida problem kan bli, om Folkpartiet öppnar upp för kunskapskrav för svensk medborgarskap, att det blir ganska enkelt att skärpa kraven så mycket, att en godtycklig andel av presumtiva ansökare inte blir godkända. Dessutom är det ett principiellt problem om en del av befolkningen krävs på ett kunskapstest för att delta i den demokratiska processen. Man riskerar att skapa två klasser av medborgare. Dels de som kvalificerar sig genom egen förmågan, dels infödingar som inte behöver prestera någonting tack vare slumpen att ha minst en förälder med svenskt medborgarskap.

F30. Samhällsutbildning för medborgarskap

Folkpartiet liberalerna Ulricehamn

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.2.2 punkt 11 sista meningen ändras till: ”För den som vill ansöka om medborgarskap ska genomgången samhällsutbildning vara obligatorisk.”

F31. Grundläggande samhällskunskaper krav för medborgarskap

Pär Johnson, Lidköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 12 i avsnitt 3.2.2 ändras till: ”Att bli medborgare är för många den slutliga bekräftelsen på samhörighet med det nya hemlandet. Samhället bör bekräfta betydelsen av detta val genom frivilliga ceremonier. Alla ska ha möjlighet att ansöka om medborgarskap efter två års vistelse i Sverige. Grundläggande svensk- och samhällskunskaper ska vara ett villkor för medborgarskap.”

För att bli en del av det svenska samhället med justa villkor fordras grundläggande samhällskunskaper. Dessa är en del i studier på sfi och borde därmed även ligga som grund för medborgarskap.

F32. Samhällskunskapskrav för medborgarskap

Folkpartiet liberalerna Skåne, Gunnar Brådvik, Lund, Niclas Erlandsson, Falkenberg, Pär Johnson, Lidköping, Rickard Malmberg, Västerås, Liselotte Melander, Lund, Sean Nayeri, Västerfärnebo, Bengt Pettersson, Motala, Stephen Utterström, Hägersten

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att sista meningen i punkt 12 under avsnitt 3.2.2 omformuleras till: ”Grundläggande svenskkunskaper och kunskaper om hur det svenska samhället fungerar ska vara ett villkor för medborgarskap.”

Det är glädjande att Folkpartiet vidhåller kravet på språkkrav för medborgarskap. Detta krav bör emellertid utökas med ett krav även på grundläggande kunskaper om det svenska samhället, exempelvis hur den svenska demokratin är uppbyggd. Det är fullt rimligt att ställa krav på att svenska medborgare har grundläggande kunskaper om hur det svenska samhället fungerar. Så fungerar det också i många andra europeiska länder, t.ex. Tyskland.

F33. En liberal värld kräver regleringar

Gustav Olsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.2.1 införa texten: ”Även fast Folkpartiet strävar efter en liberal invandringspolitik och en global demokrati med fri rörlighet är det ett måste att ställa höga krav på de nya människorna som tillkommer till vårt samhälle. Därför kommer dessa berörda personer tvingas att anpassa sig efter svenskt lagsystem och om man inte följer dessa regler och lagar kan detta resultera i en bannlysning från det svenska samhället beroende på allvarligheten av brottet. Detta är ett måste för att minska kriminaliteten i samhället och hjälpa nytillkomna att hålla sig borta från brott som kan leda till socialt utanförskap och arbetslöshet.”

2. att Folkpartiet tar ställning för att ställa högre krav på nytillkomna invandrare att lära sig språket och skaffa sig en bra utbildning ifall att man inte redan har någon. Detta ska vara ett måste för medborgarskap i Sverige för att öka kravet på våra framtida medmänniskor och minska segregationen och andra negativa effekter som språksvårigheter har i en nation

3. att Folkpartiet, eftersom vi ställer högre krav, även måste verka för att samhället erbjuder den hjälp som dessa människor faktiskt behöver. Därför kommer ytterligare satsningar att göras på kortare utbildningar i skolor för invandrare utan tidigare utbildning för att de så snabbt som möjligt kommer in i det svenska samhället och får en möjlighet till ordentlig utbildning för att kunna kliva in på arbetsmarknaden i framtiden

Vi måste våga minska segregationen, arbetslösheten och kriminaliteten i det svenska samhället genom ökade satsningar och reformer inom invandring och integration.

F34. Integrationsfrågor

Shirley Gerhardsson, Älta

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet arbetar för en utveckling av åtgärderna kring flyktingmottagandet. Det behövs förutom språkliga kunskaper även en djupare kännedom om hur samhället fungerar och vilka värderingar som styr livet i Sverige inklusive jämställdhet och respektfullt bemötande. Det är kanske dags att gå ett steg vidare och underteckna ett dokument att som gäst i det nya landet Sverige ge ett bindande löfte om att följa svensk lag, lära sig språket och göra sitt bästa för att bli en produktiv del av det svenska samhället

Sverige hotas av splittring på grund av ett växande missnöje. Många grupper känner sig missgynnade. Våldet mot polisen och räddningstjänsten är helt oacceptabelt och hotar att orsaka samhällsskador som i värsta fall aldrig går att reparera.

Tidigare invandrargenerationer och flyktinggenerationer kom till Sverige och ville bidra med sin arbetskraft och med sin kunskap. De flesta har inte behövt någon som helst samhällelig åtgärd för att bli en produktiv del av det svenska samhället. Med det menas inte att som ny i Sverige inte inneha rätten att på ett konstruktivt sätt kritisera olika samhällsaktiviteter.

De senaste tio åren har flyktingvågen medfört en stor samhällsbörda och människor är missnöjda. Att kasta sten på svensk polis är inte att bidra till ett mångkulturellt samhälle. Ingenting kan ursäkta ett kriminellt beteende.

Folkpartiet är det enda partiet i Sverige med ord och handling visat hur viktigt det är att som nysvensk ta ansvar för sitt nya liv i Sverige undan krig och elände. Folkpartiet kräver att nysvenskar ska lära sig språket för att bland annat förstå hur demokratin fungerar och hur Sverige styrs. Det är Folkpartiets förtjänst att valvinsten 2006 innebar ett slut på Socialdemokraternas passiva flyktingmottagande att som nyanländ kunna sitta hemma i flera decennier utan att lära sig ett enda ord på svenska och därmed inte kunna få ett jobb och därmed bli tvungen att leva på bidrag.

Tydligen räcker inte de åtgärder som Folkpartiet att sett till att införa.

F

F35. Språkligt förtydligande

Gustav Olsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.2.2 punkt 12 meningen ”Grundläggande svenskkunskaper ska vara ett villkor för medborgarskap.” ändras till: ”Kunskaper i svenska ska vara ett villkor för medborgarskap.”

Vi måste förtydliga budskapet för att minska problemen kring detta i vardagen.

F36. Individens ansvar för att lära sig svenska

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 3.2.2 punkt 5 läggs till texten: ”Den som är nyanländ har både ansvar och rättigheter att skaffa sig kunskaper i svenska. Det är av största vikt att svenskundervisningen kombineras med drivkrafter till egen försörjning och når män och kvinnor i samma utsträckning. Om inte individen tar ansvar för att lära sig svenska språket ska inte ett medborgarskap bli aktuellt.”

En förutsättning för att en utländsk person som får möjlighet att bosätta sig i Sverige ska kunna bli en del av samhället, bli delaktig, bli självförsörjande och bidra med utvecklingen av

det svenska samhället är att personen ifråga lär sig svenska språket. Det är den enskilde som har det yttersta ansvaret att denne lär sig svenska så att den kan bli delaktig i samhället och också så att denna kan svara upp mot de skyldigheter som ålägges personen ifråga, samt för att kunna tillvarata de rättigheter som medborgare i Sverige erhåller. Den individ som inte tar sitt ansvar för att lära sig svenska språket och för att bli en del av samhället ska inte heller få ett svenskt medborgarskap.

F37. Svenskt medborgarskap ger rättigheter men innebär också krav

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 3.2.2 förs in en ny punkt med texten: ”Utlänningar som önskar ett svenskt medborgarskap med härtill hörande rättigheter och skyldigheter ska behärska det svenska språket, ha kännedom om det svenska samhället, om svensk kultur och historia, och i gengäld mot ett svenskt medborgarskap bidra till det svenska samhället genom att vara självförsörjande.”

Att få bli en del av Sverige och att få bli svensk medborgare och därmed få tillgång till vårt välfärdssamhälle är en enorm möjlighet och förmån, och långt ifrån en självklarhet. Att få bli en del av Sverige och att bli svensk medborgare ställer också krav på den enskilde individen. Denne måste göra sitt för att försöka assimileras, anpassa sig till rådande normer, traditioner, lagar, regler och kultur. Den enskilde måste också göra sitt för att bli självförsörjande och på annat vis bidra till utvecklingen av vårt Sverige.

.

F38. Medborgarskap

Gunnar Lantell, Köping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att en förutsättning för medborgarskap är att behärska svenska

Jan Björklund förde tidigare fram svenska språkkunskaper som en förutsättning för medborgarskap. Nyamko Sabuni hade också ett bra förslag. Alla invandrare skulle få information om våra svenska värderingar, skyldigheter såväl som förmåner. Tyvärr kan tydligen inte en folkpartist ställa sådana krav då de anses ligga för nära SD. Vi måste våga tänka självständigt och stå för det även om andra partiföreträdare häcklar.

F39. Inga språkkrav för medborgarskap

Leiph Berggren, Hässelby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att texten ”Grundläggande svenskkunskaper ska vara ett villkor för medborgarskap.” stryks ur programmet

I förslaget till nytt partiprogram, under avsnitt 3.2.2 punkt 12 så kan man läsa: ”Grundläggande svenskkunskaper ska vara ett villkor för medborgarskap.”

Detta kravställande är en styggelse och bör tas bort från partiprogrammet.

F40. Ett öppet och inkluderande medborgarskap

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Andreas Froby, Tullinge, Alexandra Grönvall, Västerlanda, Mathias Lindow, Österskär, Emma Söderberg Majanen, Stockholm, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Erica Närlinge, Uppsala, Niklas Odelberg, Enskede m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att sista meningen i avsnitt 3.2.2 punkt 12 om krav på grundläggande svenskkunskaper stryks ur partiprogrammet

Medborgarskapet reglerar förhållandet mellan staten och individen och är viktigt för Sveriges samhällsgemenskap. Krav på språktest kan dock vara kontraproduktivt ur integrationssynpunkt och rimmar illa med en liberal syn på medborgarskapet. Liberala studenter föreslår därför att kravet på språktest stryks ur partiprogrammet.

Frågan om språktest aktualiserar frågan om kraven för medborgarskap och medborgarskapets innebörd och syfte. Samhällsgemenskapen är viktig eftersom det för varje demokrati krävs en demos (folk) för att kratein (styra). En nationalstat måste ha en viss andel medborgare som väljer att aktivt delta i det politiska livet framför medborgare som är passiva. En inkluderande kulturell gemenskap är med andra ord önskvärd för att främja ett aktivt medborgarskap och deltagande i samhällslivet.

Språktest är dock en dålig nyckel till ökad gemenskap och integration. För det första blandas den formella och juridiska sidan av medborgarskapet ihop med samhällsgemenskapen. Samhällsgemenskapen varken kan eller bör beordras fram av majoritetssamhället. Anledningen till att vi som liberaler exempelvis har framhållit behovet av en sekulär stat är att det offentliga samtalet förs framåt med argument som kan förstås och bemötas av alla. Alla ska stå lika inför lagen och staten ska vara neutral i förhållande till olika grupper till förmån för en individuell likhet inför lagen. Medborgarskapet är dessutom den biljett samhällsinvånare har för att påverka makten. Endast med medborgarskap får man t.ex. rösträtt i allmänna val till riksdagen. Språktest är med andra ord principiellt ologiskt ur en demokrati- och likställighetssynpunkt.

För det andra kan ett språktest vara kontraproduktivt. Goda språkkunskaper har en relativt stark positiv inverkan på invandrares möjligheter att få jobb och en god löneutveckling men det finns få studier som visar att språkkrav för medborgarskap leder till ökade språkkunskaper. Ett språkkrav leder däremot till att svenskt medborgarskap blir svårare att erhålla. Detta särskilt för personer med låg utbildning och från utsatt social bakgrund, vilket i sin tur kan ha en negativ inverkan på integrationen. Den som inte erhåller medborgarskap känner sig sannolikt mera utestängd från samhället.

En stark samhällsgemenskap är dock viktigt. Det finns däremot mer effektiva och principiellt bättre vägar att gå för att stärka medborgerliga dygder. Det finns exempelvis forskning som visar att tillit eller socialt kapital kan öka om man stärker civilsamhällets ställning. Andra metoder för att underlätta social tillit och främja språkkunskaper är en god språkutbildning och en god arbetsmarknads- och bostadspolitik.

Att blanda in språktest som krav för att erhålla medborgarskap är ett ställningstagande om vilka som får vara med i det gemensamma och vilka som inte får det. Språktest är problematiskt dels eftersom det riskerar att begränsa demos

på felaktiga grunder, dels därför att det inte fungerar. Därför bör Folkpartiet avvisa krav på godkänt språktest för att kunna erhålla medborgarskap.

F41. Språkkrav för medborgarskap

Dietmar Gleich, Falun, Shirley Gerhardsson, Älta, Christer Romson Lande, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att sista meningen i avsnitt 3.2.2 punkt 12 stryks

Att ställa kunskapskrav för demokratiska rättigheter som att vara medbestämmande i hur ens skattemedel ska användas är principiellt tveksamt. Det borde vara tillräckligt för att få medborgarskap att man uttrycker en önskan att medverka i den demokratiska processen med alla rättigheter och förpliktelser som är förknippade med medborgarskapet.

Språkkrav för medborgarskap är logiskt om man anser nationalitetsprincipen som grundläggande för statsbildningar enligt devisen ”ett folk, ett rike”. Nationalstaten är idealet. Nu försöker vi i Europa sedan mitten av förra seklet att övervinna nationalstatsprincipen genom skapandet av en europeisk federation.

Folkpartiet liberalerna har många gånger bekräftat att en federalistisk utveckling i Europa är önskvärd. Men ännu saknas ett fristående europeiskt medborgarskap. EU-medborgare är de som har medborgarskapet i minst ett av medlemsländerna. För människor som flyttar till Sverige från andra länder utanför unionen är svensk medborgarskap en förutsättning för att ta del av den fria rörligheten fullt ut. Varför ska en flykting som har fått asyl i Sverige men talar utmärkt engelska, franska, tyska eller ett annat EU-språk lära sig just svenska? Med ett unionsmedborgarskap, som svensk medborgarskap innebär, kan personen lätt flytta vidare inom EU. Dessutom kan språkkraven skärpas godtycklig om principen en gång är introducerad. Eventuellt senare mycket stränga språkkrav skulle kunna missbrukas för att hålla gruppen medborgare etniskt ren.

F42. No taxation without representation

Christoffer Fagerberg, Älvsjö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 12 i avsnitt 3.2.2. ändras till: ”Ett liberalt synsätt på staten och individen innebär att det inte kan ställas kunskapskrav för medborgarskap. Nationella gemenskaper och kultur är dynamiska företeelser som inte låter sig styras av politiska mål, utan utvecklas bäst mellan fria individer.”

Synen på medborgarskapet är central för hur vi ser på både nationalstaten och individen. Därför är det viktigt att Folkpartiet liberalerna har en genomtänkt och ideologiskt hållbar ståndpunkt kring medborgarskap. Det har sedan urminnes tider funnits en strid mellan liberaler och kollektivister i synen på både staten och individen. Sprängkraften i denna strid är enorm, och ledde till det amerikanska frihetskriget där parollen var ”No taxation without representation”. Denna slogan förenar alla liberaler.

Grundtanken är att inga beslut (om skatter, eller annan lagstiftning) ska påverka dig, utan att du kan påverka lagen. Denna grundprincip måste hållas helig. När vi ruckar på denna princip så ruckar vi inte bara på en demokratiskt grundläggande princip, vi öppnar också dörren till annat sätt att se på människan. Om vi ruckar på principen om att beslut ska kunna påverkas av dem som är berörda av besluten så accepterar vi att individer kan vara villkorslösa subjekt till staten, beroende på vissa förutsättningar. Detta är ett tydligt konservativt synsätt som uppvärderar vikten av staten, till och med accepterar staten (eller gemenskapen) som ett mål i sig själv. I stället för det liberala synsättet där staten (eller annan gemenskap) endast är värdefull när den tjänar människors syfte.

Det här betyder konkret att alla förslag om att uppvärdera medborgarskapet på olika sätt, till exempel genom krav på språk- och samhällskunskaper, leder till en annan syn på individen och staten än den som liberaler alltid stått upp för. Enligt oss är statens uppgift att så långt det är möjligt upprätthålla de rättigheter som alla människor enligt oss har. Sedan kan vi ha olika syn på vilka rättigheter människor har – men vi som liberaler bör enas om att staten inte är ett mål i sig självt. Ett liberalt förhållningssätt till kultur och kulturell identitet måste också gå hand i hand med hur vi ser på staten och samhället i övrigt. Om vi på allvar tror på att kultur och identitet utvecklas bäst i ett fritt samhälle, så kan vi inte samtidigt hävda att staten har en kulturell roll att fylla. Ingen påtvingad gemenskap kan någonsin ersätta sprängkraften i det fria kulturella utbytet som leder till att olika identiteter skapas och förstörs i det vi kallar vår gemensamma kultur.

Synen på medborgarskap är alltså tydligt kopplad till den ideologiska frågan om hur vi ser på nationalstaten. Jag vill att Folkpartiet liberalerna tar tydlig ställning för den syn på medborgarskap som denna motion har argumenterat för.

F43. Utvisning och uteblivet svenskt medborgarskap på grund av brott

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 3.2.2 införs följande text: ”Utlänningar som begått upprepade eller grova brott ska inte få svenskt medborgarskap och inte heller få stanna i landet.”

Att människor från andra länder har möjlighet att söka sig till Sverige för att leva här och därmed får möjligheten att ta del av vårt välfärdssamhälle är en stor förmån. Men det medför också ansvar och skyldigheter, så som att göra allt för att söka klara sig själv, bli självförsörjande och, inte minst, att följa lag och ordning och anpassa sig efter rådande normer och traditioner i Sverige. Det är inte en självklarhet att få leva i Sverige och få del av vårt samhälle eller att få ett svenskt medborgarskap. Den person som valt att söka sig till Sverige men som begår upprepade brott eller något mycket grovt brott, har missbrukat sin rätt att visats i Sverige. Vi har nog med de brottslingar som utgörs av svenska medborgare. Det är oacceptabelt att icke svenskar ska sitta i svenska fängelser och kosta skattebetalare i Sverige pengar samtidigt som det är oacceptabelt att medborgare i det land som gett den utländske medborgaren rätt att stanna i Sverige ska drabbas av dennes brott. De utlänningar som begår upprepade eller grova brott ska inte få svenskt medborgarskap och inte heller få stanna i Sverige.

F44. Medborgarskap för barn som föds i Sverige

Ulla-Britt Hagström, Skövde, Louise Clausen, Skövde, Elin Elfverson, Skövde, Rose-Marie Fihn, Nol, Christer Romson Lande, Stockholm, IngMarie Larsson, Falköping, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 3.2.2 förs in en ny punkt 13 med lydelsen: ”Regelsystemet ska ändras så att barn som föds i Sverige enklare direkt kan bli svenska medborgare.”

I dag är det föräldrarnas medborgarskap som avgör om ett barn som föds i Sverige blir svensk medborgare. Om barnet föds i Sverige och förväntas växa upp här, gå i skola här osv. skulle samhörigheten underlättas genom svenskt medborgarskap. Det vore därför att föredra om barnet automatiskt blev svensk medborgare vid födelsen med en möjlighet för föräldrar att ansöka om befrielse från detta. Regler kan givetvis sättas upp om att föräldern är folkbokförd i landet sedan ett antal år, har permanent uppehållstillstånd osv.

Som jämförelse kan nämnas att barn som föds i USA automatiskt får amerikanskt medborgarskap. Detta har lett till att utländska mödrar väljer att föda i USA. Ett barn som föds i USA av svenska föräldrar blir vid födelsen medborgare i både USA och Sverige.

I Sverige gäller för medborgarskap att ha fyllt 18 år, ha permanent uppehållstillstånd och ha bott i Sverige minst fem år. För nyfödda gäller att barn till en svensk mor automatiskt får svenskt medborgarskap vid födelsen. Barn till svensk far får också svenskt medborgarskap om barnet föds i Sverige. Är fadern gift med barnets utländska mor, blir barnet svensk medborgare.

F45. Inför territorialprincipen

Folkpartiet liberalerna Uppsala län, Tove Henriksson, Uppsala, Lovisa Aldrin, Halmstad, Adam Alfredsson, Vara, Johanna And, Solna, Daniel Andersson, Göteborg, Daniel Andersson, Linköping, Mikael Andersson, Alingsås, Robert Andersson, Karlstad m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt under avsnitt 3.2.2 ska införas med lydelsen: ”Barn som föds i Sverige ges olika rättigheter beroende på föräldrarnas ursprung och medborgarskap. Ett barns rättigheter och möjligheter ska inte avgöras av föräldrarnas härkomst, vilket är fallet i dag när Sverige enbart använder sig av härstamningsprincipen vid utdelning av medborgarskap till nyfödda barn. Medborgarskap bör ges till alla barn som föds i Sverige. Territorialprincipen bör därför införas jämte härstamningsprincipen.”

I dag ges ett nyfött barn i Sverige ett svenskt medborgarskap endast om föräldrarna är svenska medborgare. Det innebär att barn till invandrade föräldrar som ännu inte har fått sitt medborgarskap eller som är papperslösa inte erhåller samma rättigheter som andra svenska barn. Konsekvenser av detta har varit att barn som trots att de föttts, växt upp och levt hela sitt liv i landet har utvisats. Det är direkt inhumant att rycka upp barn med rötterna ur det liv och den verklighet de känner till. Att dessutom låta barns föräldrars ursprung avgöra deras rättigheter redan vid födseln är inte att föra en politik med utgångspunkt av allas lika möjligheter.

Territorialprincipen innebär att du får medborgarskap i det land du föds i. Att följa territorialprincipen utesluter inte att fortsätta tillämpa härstamningsprincipen också. Vi anser att vi bör tillämpa båda principerna.

F46. Nytt perspektiv i synen på invandrare

Ninos Maraha, Södertälje, Emanuel Alvarez, Södertälje, Daniel Andersson, Göteborg, Sandro Banovac, Södertälje, Gunilla Borg, Nyköping, Jessica Ericsson, Huddinge, Rose-Marie Fihn, Nol, Marianne Damström Gereben, Solna, Thomas Helleday, Täby m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det efter punkt 6 i avsnitt 3.2.2 läggs till ett nytt stycke med lydelsen: ”I ett inkluderande medborgarbegrepp ingår att svenskar med invandrarbakgrund ska uppfattas som svenskar och inte som invandrare. Staten ska föregå med gott exempel och sända rätt signaler genom att sluta använda begrepp som första generationens invandrare och andra generationens invandrare, och i stället anta mer inkluderande definitioner i likhet med de definitioner som används i USA.”

Begreppet invandrare är ett negativt laddat ord. Det förknippas med samhällskostnader och segregation och kan leda till stigma hos människor som befinner sig i utanförskap. Därför är det dags att börja definiera svenskar med invandrarbakgrund som svenskar och inte som invandrare.

Vad som konstituerar svenskhet är inte lätt att fastslå. Det är som det nya partiprogrammet beskriver något som förändras över tid. Men beroende på var man kommer ifrån och vilken utbildning och socioekonomisk bakgrund man har kan det ta olika lång tid att känna sig bekväm i sin svenska identitet. Att ta till sig en helt ny eller delvis ny kultur är svårt, men oavsett vad svenskhet är så är det inte svårt att utgå från att de som invandrar till vårt land gör det för att Sverige är det bästa alternativet för dem.

För att underlätta integrationsprocessen ska staten sända ut rätt signaler i frågan om hur invandrare definieras och registreras samt anta mer inkluderande definitioner som går i linje med ett liberalt förhållningssätt.

F47. Första generationens svenskar

Markus Forslund, Stockholm, Ulf Larsson, Västerås, Erica Närlinge, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att förändra normerande uttryck som ökar känslan av ett vi-och-dom-samhälle

2. att Folkpartiet ska verka för att ändra uttrycket ”andra generationens invandrare” till ”första generationens svenskar”

3. att Folkpartiet ska verka för att ändra uttrycket ”invandrare” till ”svensk” kombinerat med var personen kommer ifrån, till exempel svensk-polack

Hur vi beskriver en person säger mycket om våra egna tankar om personen. Erik Ullenhag pratar ofta om detta problem att vi beskriver människor som kommit hit eller föttts i Sverige som om de inte tillhör svenska samhället. Vi måste ändra vårt språkbruk så att vi påverkar normen kring detta.

Elaine Eksvärds artikel ”När blir man svensk enligt dig, Reinfeldt?” i Aftonbladet beskriver mycket väl hur våra val av ord påverkar hela samhället. När vi beskriver personer som är födda i Sverige som andra generationens invandrare

gör vi dem en björntjänst. I Amerika använder man uttrycket ”first generation American” för att beskriva deras andra generationens invandrare.

Vi bör ändra uttrycket ”andra generationens invandrare” till ”första generationens svenskar” för att bättre beskriva vår uppfattning om dessa personer. De är svenskar, svenskar vars föräldrar invandrat, svenskar som vi tror och vet bygger vår framtid tillsammans med oss.

Ett annat normerande uttryck är att personer som bott i Sverige i hela sitt liv beskrivs som invandrare. Vi bör ändra detta till att prata om svensk-polacker, svensk-somalier, svensk-iranier och så vidare.

Vi bör arbeta för att uttryck som används inom offentligt finansierade institutioner som ökar känslan av ett vi-och-dom-samhälle ändras. Att officiella dokument analyseras ur ett normerande perspektiv så att de uttryck vi ser påverkar samhället negativt ur ett normerande perspektiv kan upptäckas och ändras.

F48. Integrationsintegrering

Anna Mårtensson, Jönköping, Ann-Cathrin Larsson, Örbyhus

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att kapitel 3.2.2 utökas med en punkt om att Folkpartiet ska verka för framtagande av en modell för integrationsintegrering

Integrationsarbete anses av många som något extra att arbeta med. En ytterligare pålaga. När det gäller jämställdhet är man i dag överens om att använda det verktyg som kallas jämställdhetsintegrering, dvs. att i den ordinarie verksamheten beakta jämställdhetsperspektivet. På samma sätt borde det finnas ett verktyg som heter integrationsintegrering.

F49. Ett nytt institut för vetenskaplig kunskap om integration

Mats Engström, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 3.2.2, förslagsvis efter punkt 2, införs en ny punkt med lydelsen: ”Riksdagen ska instifta ett institut som ska samla och bearbeta kunskap och erfarenheter, för- och nackdelar respektive styrkor och svagheter av och från integration, i detalj och i generella sammanhang. Institutets mål är att eliminera främlingsfientlighet, rasism och fördomar primärt hos det svenska folket, sekundärt i riksdagen. Institutet ska arbeta fullständigt oberoende, neutralt i sakfrågorna, proaktivt och effektivt, med målet att snabbt och i rätt sammanhang offentliggöra fakta och sakliga grunder. Institutets arbete ska baseras på vetenskapliga grunder och ska vara fullständigt opolitiskt. Alla resultat ska offentliggöras och det ska ske genom rapporter, artiklar på webb och i annonser i tidningar och massmedia. Riksdagen ska garantera institutets oberoende och finansiering. Finansiering ska också kunna baseras på donationer från andra parter.”

Ansvaret för en lyckad integration ligger inte bara på att den nyanländes vilja och kompetens, utan även på att det svenska folket verkligen vill ta emot, anställa och leva med nyanlända. Denna vilja beror i sin tur på kunskapen om de nyanlända, deras bakgrund och den integration de står inför. Det svenska folkets vilja beror också på förståelsen att det nyanlända behövs för att Sverige ska kunna försvara eller till och med kunna stärka välfärdsstaten fram mot 2040–2050 och där bortom.

Brist på kunskap skapar främlingsfientlighet. Institutets uppgift bör vara att proaktivt publicera absoluta fakta och hela sanningen. Målet är att minska graden av ogrundade, tendentiösa, ”politiskt korrekta” och därmed ofta felaktiga antaganden om faktaförhållanden, vilket dagligen sker både i det vardagliga svenska samhället, i riksdagen och även i regeringen.

F50. Lika rätt till introduktionsersättning och etableringsersättning

Roko Kursar, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i partiprogrammet införs en text om att alla nyanlända individer oberoende av skälet till att de kommit till Sverige ska ha lika rätt till introduktionsersättning och etableringsersättning

Det är fantastiskt när människor från olika länder blir kära och bestämmer sig för att leva tillsammans. Men trots att man är ett par är det ändå alltid individen som ska stå i centrum i ett liberalt samhälle. I dag har vi en situation där många nyanlända är ekonomiskt beroende av sin partner vilket kan förstärka patriarkala strukturer, hämma jämställdheten i det ekonomiska beslutsfattandet men också integrationen i sitt nya hemland. Därför är det viktigt att också de nyanlända med anhörighetsanknytning och tillfälligt uppehållstillstånd får samma chanser till introduktionsersättning och etableringsersättning.

F51. Utan personnummer är man inte rättskapabel i Sverige

Folkpartiet liberalerna Nacka, Håkan Borg, Nyköping, Andreas Froby, Tullinge, Birgitta Berggren Hedin, Saltsjö-Boo, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Monica Brohede Tellström, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att det tas fram ett system som ger ej folkbokförda, regelbundna besökare i Sverige rätten att vara fullgoda konsumenter

EU-medborgare som vill använda den fria rörligheten ska inte komma till Sverige i annat syfte än att flytta hit och bli ordentligt folkbokförda. Utan ett svenskt personnummer och folkbokföringsadress är man nämligen inte ansedd som rättskapabel i Sverige. För kontakten med vissa myndigheter finns en reservutväg. Man tilldelas ett s.k. samordningsnummer. Observera att man tilldelas! Söka för egen räkning går inte och numret fungerar bara i datasystem, som anpassats.

I dagens globaliserade värld rör sig människor på ett sätt som vårt personnummersfixerade samhälle inte godkänner. Vid varje försök att upprätta en mer varaktig affärskontakt möts den, som har sitt ”andra hem” i Sverige, t.ex. en sommarstuga eller en bostadsrätt, av en begäran om personnummer. Men utan folkbokföringsadress ingen affär. Mobilabonnemang, fast telefon, digitalbox, bredband och hemförsäkring är exempel på avtal man nekas. Denna avvisande attityd drabbar såväl utvandrade svenskar på besök som övriga EU-medborgare och den är grovt diskriminerande.

Efter noggrann identitetskontroll borde dessa regelbundna besökare kunna tilldelas ett identitetsnummer, som man sedan behåller och som kan godkänns i alla personnummersystem. I varje fall bör det vara möjligt för alla med en egen fast adress i Sverige. Vi EU-vänner borde verka för ett system som medger att regelbundet återkommande besökare i Sverige kan känna sig välkomna.

F52. Lärarnas kunskaper inom sfi

Carina Boberg, Linköping, Christer Romson Lande, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att sfi-läraren ska ha kurs i läs- och skrivinlärning i sin examen

2. att sfi-lärare ska ha kurs inom vuxenpedagogik i sin examen

För att arbeta som sfi-lärare krävs, förutom att vara behörig lärare, att ha läst svenska som andraspråk. I mötet med vuxna elever och med olika bakgrunder så är förståelsen för olika inlärningsmöjligheter viktig, men också upptäckten av svårigheter. Med komplettering av ytterligare kurser som läs- och skrivinlärning samt vuxenpedagogik ökar läraren sina möjligheter att tillsammans med eleven upptäcka behov av särskilt stöd. Läraren ska dessutom överlämna ansvaret för studierna till eleven. Här kommer vuxenpedagogiken in samt det förhållningssätt läraren måste ha gentemot den vuxna eleven.

Om eleven har läs- och skrivsvårigheter från början så måste läraren som undervisar också ha kunskap i detta. Läs- och skrivsvårigheterna upphör inte efter en kurs utan stödet behöver följa eleven en längre period. Det krävs mindre stöd till eleven på högre nivåer men träning av läshastighet, förståelse för komplexa texter etc. finns oftast kvar.

Beroende på vilken lärarexamen man har så är kravet på antal poäng olika. Till exempel så måste en gymnasielärare, med andra ämnen än svenska, läsa 60 poäng men då ingår inte läs- och skrivinlärning. Detta kan läsas som enstaka kurs men det är då upp till varje lärare. Vi ser ett behov av att alla lärare som ska bli sfi-lärare har gått kursen som handlar om skriv- och läsinlärning.

Många av våra nysvenskar har inte någon läsvana och för att kunna lära ut ett nytt språk och lära individen läsa och skriva, räcker det inte med kursen ”svenska som andraspråk”. Det behöver kompletteras med dels läs- och skrivinlärning, dels vuxenpedagogik.

F53. Ökade möjligheter till individanpassad och flexibel sfi

Carina Boberg, Linköping, Rauf Ax, Göteborg, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Håkan Borg, Nyköping, Linnéa Darell, Vikingstad, Rebecka Gabrielsson, Linköping, Nicklas Bengtsson, Jönköping, Christer Romson Lande, Stockholm, Ulf Larsson, Västerås m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i sfi på A-nivån läggs in en alfabetiseringskurs genom en utökning om cirka 3–6 timmar per vecka

2. att kunna ge särvuxundervisning för de elever inom sfi (oavsett nivå) som har stora problem med att följa den ordinarie undervisningen

3. att mer grundläggande kurser på grundvux ska kunna studeras i kombination med sfi

En av de viktigaste delarna i liberalt förhållningssättningar är att ge människor möjlighet att nå sin frihet. Språklig frihet skapar en enorm resurs för varje individ att nå sina mål, oavsett vilket land som är individens ursprung. Genom att lägga en bred politisk grund för individuella språkliga inlärningsmetoder inom svenska för invandrare, sfi, kommer samhället ett steg närmare på individens villkor.

Det kräver vidgade möjligheter och en stor flexibilitet för att nå individuella lösningar. Språklig frihet skapar en enorm resurs för varje individ att nå sina mål på många områden, men vinsten delar även kommunen, näringsliv och hela den svenska arbetsmarknaden på.

Många kommuner är i dag ansvariga för individer som har kort eller ingen utbildning alls med sig från sina hemland. Och alla kan inte det västerländska alfabetet när de kommer till Sverige, vilket medför att vi har flera perspektiv att förhålla oss till för att individen ska kunna lära sig svenska utifrån sina förutsättningar.

Detta leder till att det behövs en översyn av det praktiska arbetet med att lära ut svenska till våra nyanlända. Framför allt för de som behöver ha en längre tid på sig för att lära sig det nya språket. Det behövs mer tid för hjälp och stöd och det kan behövas andra pedagogiska alternativ.

F54. Språkliga synpunkter

Johan Strandberg, Saltsjö-Boo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att under avsnitt 3.2 punkt 6 de tio sista orden tas bort

2. att under avsnitt 3.2 punkt 9 de tio sista orden ersätts av exempelvis ”behöva försörja sina närmaste familjemedlemmar”

3. att under avsnitt 3.2 punkt 11 de tre sista orden i den första meningen tas bort

4. att under avsnitt 3.2.1 punkt 3 det första kommatecknet ersätts av en punkt

5. att under avsnitt 3.2.2 punkt 1 de tio sista orden tas bort

6. att meningarna under avsnitt 3.2.2 punkt 2 tas bort

7. att under avsnitt 3.2.2 punkt 8 den sista meningen tas bort

8. att under avsnitt 3.2.2 punkt 9 ”att få” ersätts av ”till”

9. att under avsnitt 3.2.2 punkt 11 den första meningen på något sätt ändras

10. att under avsnitt 3.2.2 punkt 12 den sista meningen tas bort

11. att landsmötet uttalar att skolplikt till 18 års ålder inte behövs för invandrare

12. att under avsnitt 3.1.2 punkt 3 orden ”genom att” placeras före ”färre”[1]

Att alla som flyttar hit erbjuds utbildning om det svenska samhället behövs knappast. Inte behöver väl till exempel Sveriges Radios USA-korrespondent en sådan utbildning?

Invandrarungdomar bör inte drabbas för att Folkpartiet behöver likna Socialdemokraterna och förslaget om skolplikt till 18 års ålder är därför onödigt.

1. Yrkandet hänvisat till område E, Ekonomi.

Ingen behöver bli en sämre medborgare på grund av dåliga kunskaper i svenska. Enligt tidningen Nu hävdade dessutom Cecilia Ståhl från Manpower Telge att man inte behöver kunna svenska för att etablera sig på arbetsmarknaden. Invandrare bör inte drabbas för att det ska gå bra för oss i valet och positivt är att folkpartisterna i regering och riksdag inte försöker få igenom ett språkkrav. Eftersom de flesta invandrarna lär sig svenska har sfi-utredaren Christer Hallerby i tidningen Nu fel i att språket är den absolut viktigaste förutsättningen för en bra integration.

Språkrådet anser att orden ”genom att” bör läggas till i den andra meningen under avsnitt 3.1.2 punkt 3 och ger följande motivering: ”Man ska ha samma konstruktion på båda sidor om ett ”och”. Därför måste ”genom” upprepas och konstruktionen efter ”och” blir då ”genom att färre betalar skatt”. ”Saknar väsentliga delar” gör nu, enligt Språkrådet, meningen.

G: Social välfärd

Programförslaget avsnitt 3.3–3.3.7 samt anslutande ämnen

Avsnitt 3.3.1 Ekonomisk trygghet

G1. Individualiserad handläggning

Per Carlsson, Eldsberga, Linnéa Darell, Vikingstad, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i punkt 2 under avsnitt 3.3.1 ”Ekonomisk trygghet” tillförs meningen: ”Vid handläggning av socialförsäkring, särskilt arbetslöshetsförsäkring och sjukförsäkring, är det av stor vikt att hänsyn tas till bakomliggande orsaker till individens situation.”

Allt för ofta händer det att utsatta individer, exempelvis arbetslösa och sjuka, utsätts för svåra prövningar i sina möten med myndigheter och deras företrädare. Det är inte rimligt att den som är sjuk ska riskera att bli sjukare av det bemötande han eller hon får vid handläggning av sjukersättning. Det är heller inte rimligt att den som blivit sjuk av sitt jobb och därför lämnat det, senare i livet ska tvingas söka likadana jobb för att behålla sin arbetslöshetsersättning.

Därför är det viktigt att myndighetsutövare som möter utsatta medborgare i sina bedömningar tar hänsyn till varför individen hamnat i sin situation. Om detta endast är möjligt genom att deras riktlinjer görs mer flexibla så är det angeläget att så sker.

G2. Även studenter kan bli sjuka

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Johanna And, Solna, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Kristoffer Filipsson, Umeå, Elisabeth Gehrke, Lund, Sebastian Hallén, Kalmar, Malin Hasselblad, Bandhagen, Tobias Josefsson, Mjölby m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande införs på lämpligt ställe under avsnitt 3.3.1: ”CSN bör ha möjlighet att betala ut studiemedel även vid deltidssjukskrivning från studierna.”

Att studenter är den enda grupp i landet som inte tillåts vara deltidssjukskrivna kan innebär såväl personlig katastrof som förvärra sjukdomstillstånd. Bara för att man är ung och vid god vigör innebär inte det att man inte kan drabbas av fysisk och psykisk ohälsa. Liberala studenter föreslår därför att möjligheten till deltidssjukskrivning införs för studenter.

Läkare vid studenthälsan har i uppmärksammade fall rått studenter att i strid med gällande regler vara heltidssjukskrivna men fortsätta gå på föreläsningar, eftersom total vila många gånger kan göra en som börjar visa symptom på utbrändhet ännu sjukare.

Heltidskravet gör det dessutom omöjligt för den som går från långtidssjukskrivning att långsamt trappa upp sina studier, och det gör det också omöjligt för de med funktionshinder som gör att de inte klarar heltid att studera. Folkpartiet borde därför verka för att möjliggöra deltidssjukskrivning från studierna med bibehållet CSN.

G3. Studenter är inte supermänniskor

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Johanna And, Solna, Daniel Andersson, Göteborg, Daniel Andersson, Linköping, Erik Bröddén, Umeå, Mårten Bäck, Älvsjö, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Kristoffer Filipsson, Umeå m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande skrivs in under avsnitt 3.3.1: ”Trygghetssystemen ska vara neutrala inför människors livsval. Att en student med fullt studiemedel förlorar 50 procent av sin inkomst när en förvärvsarbetare i normalfallet förlorar 20 procent av sin inkomst är orättvist och leder till att människor av ekonomiska skäl väntar med att skaffa barn. Studielån och studiebidrag ska göras SGI-grundande.”

Studenter har i dag bristfälligt socialförsäkringsskydd. Detta rimmar illa med att trygghetssystemen ska vara neutrala inför människors livsval. Liberala studenter föreslår därför att studenter med studiemedel också ska omfattas av socialförsäkringen och att studiemedlet ska vara SGI-grundande.

När en person med en anställning ska gå på föräldraledighet beräknas föräldrapenningen på dennes SGI (sjukpenninggrundande inkomst). I normalfallet är den månadslönen före skatt multiplicerat med. Maximal SGI i föräldraförsäkringen är 10 prisbasbelopp, vilket utgör ett tak på hur mycket pengar man kan få ut.

När man slutar arbeta upphör SGI, men om man övergår till att studera med studiemedel kan man få behålla den. De studenter som dock inte arbetat innan sin studietid har ingen upparbetad SGI, och skulle de skaffa barn under sin utbildning innebär det att de bara får ut grundnivån i föräldraförsäkringen som är 180 kronor per dag. Det blir cirka 4 000 kronor i månaden, en halvering från studiemedelsbeloppet. För en anställd med SGI innebär bortfallet normalt sett cirka 20 procent, vilket beror på att studielån och studiebidrag inte är SGI-grundande.

Om man gör om systemet så att studielån och studiebidrag blir SGI-grundande kommer det inte spela någon roll för studenter som inte arbetar extra (årsinkomsten blir så låg att man ändå inte kommer upp över grundnivån). Studenten får däremot en möjlighet att kunna påverka sin SGI genom att arbeta extra och därmed höja den. Uträkning från Saco: ”En student som under terminstid och/eller under sommaren tjänat 20 000 kronor utöver studiemedlet, höjer sin föräldrapenning från grundnivåns 180 kronor per dag, till ungefär 220 kronor per dag. En skillnad på 1 200 kronor i månaden, före skatt.”

En sådan ordning skulle stärka incitamenten att arbeta extra under studietiden, och radikalt förbättra valmöjligheterna för de studenter som vill skaffa familj tidigt i livet. Det finns inget egenvärde i att vänta med att skaffa barn, och trygghetssystemen ska vara neutrala inför människors livsval.

G4. Universitetsstuderande måste också ha trygghet vid sjukdom

Eva Svendén, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att universitetsstudier likställs med arbete och ger de universitetsstuderande som blir sjuka och måste bli helt eller delvis sjukskrivna under längre perioder eller hela livet rätt till att ta del av det sociala skyddsnät andra medborgare har rätt till vid sjukdom, och får rätt till ersättning från Försäkringskassan

Universitetsstuderande som i dag blir sjuka står i dag helt utanför det sociala skyddsnätet. Ofta har studenter haft jobb i form av sommarjobb, extrajobb m.m., jobb som inte har varat under en tillräckligt lång och sammanhängande period för att berättiga till någon ersättning från Försäkringskassan. Dessa personer har bara socialbidrag att förlita sig till.
Det är ett måste att den universitetsstuderande som drabbas av sjukdom eller någon skada som gör att denne kanske måste bli helt eller delvis sjukskriven, under lång tid eller för alltid, också ska få rätt till ersättning från Försäkringskassan. Också universitetsstuderande måste få rätt att ta del av det sociala skyddsnätet.

G5. Försäkringskassans regler för post doc-studier

Folkpartiet liberalerna Uppsala län, Lina Nordquist, Uppsala, Lovisa Aldrin, Halmstad, Jessica Bagge, Hägersten, Helena Berggren, Västerås, Pernilla Bergqvist, Märsta, Anders Blomqvist, Halmstad, Mårten Bäck, Älvsjö, Tobias Davidsson, Vällingby m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att post doc-studier av Försäkringskassan räknas som överhoppningsbar tid i upp till tre år

Annika var 36 då hon fick sin första anställning och vågade bilda familj. När hon och hennes sambo försökt bli gravida i tre år separerade de. Annika har fortfarande inga barn. Johannas avhandling blev prisbelönad. Hon grät när hon städade undan på sitt skrivbord och vände ryggen åt forskningsvärlden.
Två tredjedelar av svenska universitetsstudenter är kvinnor, men andelen kvinnliga professorer uppgår till knappt en femtedel. För att förändra detta behöver vi eliminera de hinder som upprätthåller den ordningen. Ett sådant hinder finns i Försäkringskassans regelverk.
Majoriteten doktorander i Sverige i dag anställs under de senare åren av sitt avhandlingsarbete på en tidsbegränsad anställning. Efter disputation upphör denna anställning. Den som fortsätter sitt arbete inom universitetsvärlden söker då ofta forskningsstipendier i konkurrens från privata eller statliga stiftelser för att genomföra postdoktorala (post doc) studier under två till fyra år innan de meriterat sig för anställning som forskarassistent, biträdande lektor eller liknande. Försäkringskassans regler för post doc-studier innebär i dag ett glastak inom akademin.
Den nydisputerade forskaren uppbär nämligen under flera år efter disputation ingen lön, vilket innebär att han eller hon förlorar sin socialförsäkring och därmed fråntas möjligheten till sjukskrivning, föräldrapenning etc. För människor i 30–35-årsåldern är möjlighet till föräldrapenning en mycket vardagsnära fråga, och för många nydisputerade kvinnor innebär denna utförsäkring att de tvingas välja mellan att ta en annan karriärväg och att under en längre tid leva på 180 kronor per dag före skatt. Valet är inte svårt.
Försäkringskassans nuvarande regler medger att post doc i upp till ett år kan räknas som överhoppningsbar tid, det vill säga att forskaren ifråga behåller den SGI han eller hon hade vid sin senaste anställning. För längre tid än så krävs emellertid tjänstledighet från en anställning, något som inte är möjligt i dessa fall, eftersom den tidigare anställningen, den som doktorand, till sin utformning är en tidsbegränsad anställning. Ett års post doc är inte tillräckligt för meritering och forskarbanan kan alltså i nuläget svårligen kombineras med föräldraskap.
Systemet straffar alltså den som vill meritera sig och tillföra Sverige kunskap och kompetens. Dessutom slår detta system värre mot kvinnor än mot män. Genom att räkna vidareutbildning inom yrket som överhoppningsbar tid i upp till tre år skulle unga forskare slippa utförsäkras. För kvinnliga forskare skulle det innebära ökad takhöjd under glastaket och låta dem välja den karriärväg de föredrar, snarare än den som medger familjebildning.
Johanna och Annika är verkliga personer. Och de är inte ensamma.

G6. Ge unga föräldrar större ekonomisk trygghet

Kristina Westerdahl, Järfälla, Anita Jernberger, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.3.1 sist i punkt 7 lägga till: ”För att öka den ekonomiska tryggheten för mycket unga föräldrar (under 25 år) ska föräldrapenningens andel av lönen höjas för denna grupp.”

Unga i dag har en besvärlig arbetsmarknad och ofta låga löner och osäkra anställningsförhållanden, om de alls har arbete. Att då upptäcka att man ska bli förälder kan vara en glädje grumlad av oro för hur man ska försörja både sig själv och ett barn.
Samtidigt blir allt fler förstgångsföräldrar allt äldre. Ekonomin spelar säkert en roll här och det är bra att människor i Sverige har förutsättningar att bygga upp sin ekonomi. Men det gynnar inte samhället att vänta så länge och ta risken att inte kunna få barn. Det kan också innebära ett stort personligt lidande.
Alltså, de som har möjlighet att lyckas få goda inkomster och skjut upp familjebildningen bör avstå lite till de som är unga och ännu inte hunnit få de möjligheterna.
Tio procent extra föräldrapenning på en låg lön är en liten peng för samhället men kan göra stor skillnad för den som får den!

G7. Höj pensionsåldern

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Kristoffer Filipsson, Umeå, Agnes Grönberg, Umeå, Edwin Hovemyr, Falköping, Ulf Larsson, Västerås, Erica Närlinge, Uppsala, Malin Rimmö, Stugun, Emil Eriksson Risve, Örebro m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i punkt 14 i avsnitt 3.1.4 kompletteras med följande meningar i slutet: ”Sveriges pensionsålder bör höjas i takt med befolkningen blir äldre. Det behövs för att finansiera vår välfärd. Samhället ska då hjälpa till och stödja individers yrkesbyte för dem som inte orkar ha ett fysiskt eller psykiskt krävande arbete på äldre dagar.”

Sveriges befolkning blir äldre i takt med att samhället, ekonomin och välfärden utvecklas. Av flickorna som föds i dag beräknas 11 procent av bli 100 år gamla. Samtidigt är äldre i dag friskare och piggare än föregående generation. Det är i grunden någonting positivt. Men det innebär också en stor samhällelig utmaning. Liberala studenter föreslår att pensionsåldern ska höjas i takt med att befolkningen blir äldre.
För att klara välfärden krävs det inte bara att en större andel i den yrkesverksamma åldern förvärvsarbetar. Vi måste också arbeta längre. I dag har etableringsåldern på arbetsmarknaden stigit till 28,5 år. Samtidigt har pensionsåldern länge varit den samma. Vi måste vara tydliga gentemot väljarna med att det inte finns något alternativ till att arbeta längre, om vi vill ha kvar samma välfärd som vi har i dag.
Vi måste därför redan nu forma en politik som underlättar för människor att orka med att jobba längre. Det säger sig självt att alla inte kommer klara påfrestande arbetsuppgifter i slitsamma och tunga jobb efter 65. Därför måste vi även arbeta för att göra det enklare att byta yrkesinriktning för äldre.

G8. Babyboom

Gustav Olsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att lägga till följande text i avsnitt 3.3.1: ”En åldrande befolkning kommer att ge utmaningar till politikerna för att kunna bekosta välfärden. Därför förslöar vi ett ökat barnbidrag för att öka barnbidraget och för att öka arbetskraften i Sverige som kan hjälpa till att bekosta den svenska välfärden.”

Det är dags att ha en större social trygghet när man planerar att skaffa barn. Därför föreslår jag att vi ökar barnbidraget samt andra reformer för att bli bäst i världen inom detta område.

G9. Förbättra situationen för ensamstående föräldrar

Lennart Adell Kind, Nacka, Haralampos Karatzas, Norrköping, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.3.1 punkt 11 lägga till: ”Ensamstående föräldrars situation behöver stärkas, t.ex. genom att föräldrar som har delad vårdnad båda får hela barnbidraget.”

Den grupp som har den i särklass största andelen personer med en mycket låg ekonomisk status, enligt EU:s definition, är ensamstående föräldrar med barn. Detta gäller i synnerhet kvinnor. Som ensamstående ska man klara alla de utgifter som en barnfamilj har på en inkomst, samtidigt som många i denna grupp har låga inkomster. Om föräldrarna har delad vårdnad måste de betala för två bostäder för barnen och ofta dubbla uppsättningar av många saker som barnen behöver.
Ett sätt att stärka denna grupps ställning är att inte dela barnbidraget utan låta bägge vårdnadshavarna få behålla hela barnbidraget.

G10. Uppräkna och uppvärdera underhållsstödet

Daniel Andersson, Linköping, Eva Bremer, Boxholm, Maria Lundqvist-Brömster, Håknäs, Linnéa Darell, Vikingstad, Kajsa Dovstad, Uppsala, Jan Ertsborn, Falkenberg, Ann Catrine Fogelgren, Göteborg, Per-Åke Fredriksson, Gävle, Anita Jernberger, Norrköping m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.3.1 punkt 11 ersätta sista meningen med: ”Det statliga underhållsstödet är viktigt när en förälder saknar möjlighet att ta sin del av underhållet. En höjd nivå behövs för att förbättra villkoren för ekonomiskt utsatta barn och unga.”

Underhållsstödet är en av de mest träffsäkra insatserna för att förbättra situationen för ekonomiskt utsatta barn. Stödet hjälper ensamstående föräldrar där den andre föräldern inte har möjlighet att fullgöra sin underhållsskyldighet, ett stöd som den andre föräldern sedan blir återbetalningsskyldig.
Sedan bidraget infördes 1997 har stödet bara höjts en gång och är i dag 149 kronor lägre varje månad än vad det hade varit om det räknats upp med inflationen. Med hänsyn till underhållsstödets träffsäkerhet mot de mest utsatta hushållen hade det rimliga i stället varit att höja stödet mer än inflationen.
Rädda Barnens rapporter över barnfattigdomen i Sverige har visat att risken för ekonomisk utsatthet är mer än tre gånger så hög bland barn till ensamstående föräldrar som bland barn till samboende föräldrar. Risken är större i de hushåll där den ensamstående föräldern är en kvinna och risken för ekonomisk utsatthet är särskilt stor bland barn till en ensamstående utlandsfödd förälder. Bland de sistnämnda hushållen är den ekonomiska utsattheten, enligt Rädda Barnen, hela 54 procent. En befogad debatt har förts kring olika mätmetoder och definitioner, men faktum kvarstår: barn till ensamstående föräldrar lever ofta i ekonomisk utsatthet. Det gäller framför allt när föräldern är kvinna och/eller utlandsfödd. I dessa familjer har nivån på underhållsstödet stor betydelse för barnens ekonomiska villkor.
En höjning av nivån skulle i hög utsträckning finansieras genom att merparten av höjningen sannolikt skulle återbetalas till Försäkringskassan av den underhållsskyldige föräldern. En positiv effekt skulle också vara att det sannolikt skulle höja nivån på de underhållsbidrag som avtalas mellan föräldrarna utan Försäkringskassans inblandning.
Den föreslagna skrivningen om när staten ska träda in med underhållsstöd är otillräcklig. Att betona underhållsstödets betydelse och värna dess nivå är en fråga om utsatta barns livsvillkor och en fråga om jämställdhet. Partiprogrammet behöver därför slå fast att stödet är av stor betydelse och att nivån behöver höjas.

G11. Underhåll utifrån faktiska kostnader

Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Jessica Bagge, Hägersten, Helena Berggren, Västerås, Cecilia Elving, Stockholm, Jessica Ericsson, Huddinge, Jan Ertsborn, Falkenberg, Rose-Marie Fihn, Nol, Hanna Gerdes, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i punkt 11 under avsnitt 3.3.1 förs in: ”Separerade föräldrar ska betala underhåll utifrån sin betalningsförmåga och barnets faktiska kostnader.”

Ett barns försörjning är båda föräldrars gemensamma ansvar. Vid en separation är det tyvärr alltför vanligt att den ena föräldern kan välja bort sitt ansvar. Underhållsstödet i dag kan vara väldigt lågt för den förälder som saknar betalningsförmåga och då träder Försäkringskassan in för att den ansvarstagande föräldern ska få ut ett minimibelopp om 1 273 kronor.

Tyvärr har denna miniminivå blivit normerande och många föräldrar betalar den nivån, trots högre betalningsförmåga och trots att ett barns faktiska kostnader oftast är minst det tredubbla. Det är bra att programkommittén nu kräver att separerade föräldrar ska betala utifrån sin betalningsförmåga, men det behöver också tydliggöras att det handlar om barns faktiska kostnader.

G12. Överför kostnaderna för försörjningsstöd till staten

Olov Lindquist, Stockholm, Sandro Banovac, Södertälje, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Rose-Marie Fihn, Nol, Kjell Fransson, Motala, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Thomas Strand, Borås, Jens Sundström, Luleå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det under avsnitt 3.3.1 i partiprogrammet läggs in en ny punkt där det framgår att Folkpartiet anser att försörjningsstödet fortsättningsvis ska finansieras av staten

Försörjningsstödet (tidigare kallat socialbidrag), är till för människor med problem som hindrar dem från att själva klara sin försörjning. I vissa avseenden har stödet blivit ett system som kompletterar de generella systemen, upp till den skäliga levnadsnivån.

För många kommuner är kostnaderna för försörjningsstöd höga. Rent ekonomiskt skulle det vara betydligt bättre för dessa kommuner om den som får försörjningsstöd i stället skulle få förtidspension eller sjukbidrag. För staten är det precis tvärtom.

När en allt större andel av kommunernas resurser måste användas till människors grundläggande försörjning, så sker detta obönhörligen på bekostnad av de verksamheter som Folkpartiet vill värna om; skola och omsorg. Så är också fallet i vissa kommuner under vissa tider.

Försörjningsstödet är det enda återstående stora kommunala bidragssystemet. Vi anser därför att resurserna borde samordnas, ansvarsfördelningen tydliggöras och resurser för arbetsmarknadspolitik, social rehabilitering och människors grundläggande försörjning helt och hållet administreras och betalas genom statens försorg.

G13. Slå ihop Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen

Lars-Åke Davidsson, Hässelby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för en utredning av förutsättningarna för att slå ihop de olika statliga försäkringssystemen dels för att ta bort överlappningar, dels stänga luckorna mellan systemen

På kommunal nivå ser vi problemen med att många människor skickas fram och tillbaka mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. Grundorsaken är att de jobbar med olika bedömningar av personens arbetskapacitet och möjligheter i arbetsmarknaden. Detta drivs också av respektive organisations vilja att visa upp resultat. Detta motverkar individens möjligheter att hitta rätt jobb och att överhuvudtaget komma ut i arbetsmarknaden. På toppen av detta kommer kommunernas arbete med Jobbtorg och Ekonomiskt bistånd som ofta har en tredje bedömning.

För att skapa de rätta förutsättningarna för arbetslinjen och de svaga i samhället måste en samsyn skapas för att hitta de rätta åtgärderna. Jag tror dock inte att det är möjligt att slå ihop alla system (inklusive A-kassa), utan vi bör börja med att göra en översyn av de som står närmast människorna i arbetslinjen.

G14. Socialförsäkringssystemet

Folkpartiet liberalerna Karlskrona

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet tar ställning för en bättre samordning mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen

Det är många i dag som av en eller annan orsak kommer i kläm vid hanteringen av personer som är sjuka. Därför behövs en bättre samordning mellan Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen i syfte att förhindra att personer med sjukdomar hamnar mellan stolarna.

G15. Möjligheterna till social rehabilitering behöver säkerställas

Jessica Ericsson, Huddinge, Rose-Marie Fihn, Nol, Patrik Silverudd, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet tar ställning för en översyn av och ett förtydligande av ansvarsfördelningen mellan olika aktörer vid behov av långvarig rehabilitering för att minska risken att individer inte får det stöd som de behöver

Vägen tillbaka till arbetslivet efter långvarig sjukdom kan vara tämligen besvärlig för de individer som på grund av sitt tillstånd är i behov av stöd från flera aktörer och ju fler aktörer som är inblandade desto större är risken att individen inte får det stöd hen behöver. Ansvaret är fördelat på vården som ansvarar för den medicinska rehabiliteringen, arbetsgivaren eller Arbetsförmedlingen för den arbetslivsinriktade och kommunen för den sociala rehabiliteringen. I teorin låter det toppen men i praktiken uppstår allt för ofta situationer där parterna försöker förskjuta det ekonomiska ansvaret till annan aktör inte minst när individen har om långvariga behov av stöd för att komma vidare.

Det råder inte minst oklarheter kring vad som ska ses som sådan social rehabilitering som kommunen ska ansvara för

vilket medför att skillnaderna mellan olika kommuner och individer blir godtycklig. Någon kommun anser att de inte kan anses skyldiga att erbjuda social rehabilitering oavsett behov i de fall där det finns en arbetsgivare i bakgrunden, någon annan kommun anser att de inte har skyldighet att erbjuda social rehabilitering för personer som har potential att på sikt utvecklas mot arbete utan att kommunens ansvar är begränsat till sysselsättning.

Utifrån att tolkningsutrymmet i dag vad gäller parternas ansvar lämnar så stort tolkningsutrymme så riskerar individen bli sittandes med både frustration och Svarte Petter.

G16. Vårt sociala skyddsnät måste fånga upp egenföretagare

Jessica Ericsson, Huddinge, Cem Delen, Segeltorp, Malin Danielsson, Skogås, Rose-Marie Fihn, Nol, Malin Hasselblad, Bandhagen, Nikoletta Jozsa, Järfälla, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Annica Pettersson, Katrineholm, Gunnar Pihl, Svartsjö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet tar ställning för en översyn om att se över hur också egna företagare som drabbas av sjukdom och/eller funktionshinder ska ges möjligheter till a-kassa samt stöd via Arbetsförmedlingen för att komma vidare till annat arbete

Precis som andra människor drabbas egna företagare av förslitningsskador, sjukdomar och olyckor. Om livet drabbar dem så hårt att det inte längre är möjligt att fortsätta att driva det egna företaget så har de däremot klart mer begränsade möjligheter till stöd för att komma vidare än vad vi vidare än vad vi andra har. Innan dess att företaget är avvecklat alternativt har försatts i konkurs, vilket ofta tar tid, är möjligheterna till A-kassa likväl som stöd vidare mot annat arbete är uteslutet då Arbetsförmedlingen har möjlighet att erbjuda egna företagare några aktiva åtgärder oavsett hur behövliga de än månde vara.

Våra företagare är nödvändiga för att vi ska kunna klara välfärden och självklart borde därför också egna företagare ha samma möjligheter till stöd som vi andra har.

G17. Sjukförsäkring för egenföretagare och övriga småföretagare

Folkpartiet liberalerna Kronobergs län, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Rose-Marie Fihn, Nol, Tobias Hammarberg, Vega, Agneta Isacsson, Stockholm, Anne Kotavuopio Jatko, Jukkasjärvi, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Anne Stenlund, Arnemark, Thomas Strand, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet tar ställning för att sjukförsäkringsvillkoren för egenföretagare och företagare bör förbättras

För ett liberalt parti är en av de viktigaste uppgifterna att bidra till att stärka de välståndsskapande krafterna. En sådan kraft är människors vilja att starta och driva företag. Det är ett stort steg att gå från att vara anställd till att starta och driva ett företag. Det handlar inte enbart om att lämna en trygg anställning och satsa stort både vad det gäller eget kapital och eget arbete. En anställning innebär också den trygghet som ett relativt väl fungerande socialförsäkringssystem ger. Detta gäller inte på samma sätt för den egne företagaren.

Ofta skapar ett nystartat företag inte omgående vinst. I många fall kan detta förhållande gälla under flera år.

Även företagare kan drabbas av sjukdom.

Sjukpenningen för egenföretagare och småföretagare är som regel liten. Redan en kortare tids sjukdom som drabbar företagaren kan äventyra existensen för ett litet företag som skulle haft möjlighet att blomstra.

Förbättrade sjukförsäkringsvillkor för egenföretagare och småföretagare skulle bidra till att fler vågar starta företag och ge fler små företag möjlighet att överleva.

G18. Barnbidraget ska delas lika mellan föräldrarna – på sikt

Ulf Keijer, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att barnbidraget på sikt ska betalas ut med hälften vardera till båda föräldrarna. Det ska ske genom att varje framtida höjning av barnbidraget utbetalas till den av föräldrarna som inte får del av barnbidraget (i dag oftast pappan) till dess att föräldrarna erhåller halva barnbidraget var

Barnbidraget har allt sedan det infördes 1947 i sin helhet utbetalats till mamman, även i de fall då mamman och pappan har gemensam vårdnad, något som gäller i det överväldigande antalet fall.

Det fanns goda skäl för beslutet 1947; nu är det sedan länge inte i takt med tiden. Det ger fel signaler till ett jämställt ansvarstagande för barnen i familjen. Det naturliga är att barnbidraget betalas ut med hälften var till båda föräldrarna. Detta bör vara huvudregeln, något som också stämmer också väl med att många föräldrar nu lever i samkönade förhållanden. Det bör vara möjligt att gemensamt ansöka om annan ordning.

Av olika skäl är det olämpligt att staten reducerar barnbidraget för ena föräldern (det kan gälla ganska stora månatliga medel) och i ett enda steg överför hälften av bidraget till den andra föräldern. I stället kan målet om likadelning uppnås genom att varje framtida höjning av barnbidraget utbetalas till den som inte får del av barnbidraget i dag (oftast pappan) till dess båda föräldrarna får lika stora barnbidrag. Det är sannolikt att barnbidragen måste höjas påtagligt framöver. Faller principen väl ut kan likadelning eventuellt införas tidigare, vilket i så fall kommer att innebära att en del av den ena föräldern barnbidrag sänks för att den andras barnbidrag ska komma ifatt.

G19. Större flexibilitet för sjukskrivna

Eva Svendén, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att sjukskrivna med förtids- eller sjukpension ska få möjlighet att vid enstaka tillfällen få möjlighet att prova att jobba, om så är fallet också några få timmar mer än vad en eventuell deltidssjukskrivning ger möjlighet till

För den som är sjukskriven under längre tid med en förtids- eller sjukpension finns få om några möjligheter att prova att jobba, studera, m.m. Ofta kan möjligheter som personen ifråga lyckas skapa i form av möjlighet att prova att jobba m.m. gå förlorade för att det kan vara jobb på några få timmar mer än vad sjukskrivningen tillåter. Det är ett måste att regelsystemet mjukas upp så att det blir en större flexibilitet

så att den sjukskrivne kan prova att jobba, studera, m.m. för att så få erfarenhet av ett jobb, m.m.

G20. Omskolning vid sjukdom eller funktionsnedsättning

Jessica Ericsson, Huddinge, Cecilia Elving, Stockholm, Rose-Marie Fihn, Nol, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Lina Nordquist, Uppsala, Annica Pettersson, Katrineholm, Patrik Silverudd, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.1.4 punkt 11 kompletteras med meningen: ”I de fall där omskolningen föranletts av sjukdom eller funktionshinder ska ett utökat ekonomiskt stöd kunna erbjudas.”

Allt för många människor upplever att de inte har de ekonomiska förutsättningar som krävs för att kunna skola om sig när kroppen eller själen inte längre klarar av tidigare arbetsuppgifter. Många väljer i stället att stanna kvar i tidigare yrke och kompensera den avtagande förmågan med frekventa sjukskrivningsperioder.

För många som kommer fram till att de skulle behöva byta arbete så har det varit en dyr resa där tidigare sjukskrivningsperioder urholkat de ekonomiska ramarna. Inte helt sällan medför sjukdomen funktionsbegränsningar som gör att det inte heller är möjligt att dryga ut studiemedlet med extraarbete vid sidan av studierna.

För att öka människors förutsättningar att skola om när behovet orsakats av sjukdom och/eller funktionsnedsättning så behöver möjligheterna till utökat ekonomiskt stöd under studierna kunna erbjudas.

G21. Karriärväxlingar får inte innebära sämre pensionsvillkor

Margaretha Herthelius, Stockholm, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet i rollen som arbetsgivare i stat, kommun och landsting verkar för att pensionsvillkoren inte försämras om man byter yrkeskarriär

När det gäller de yngre generationerna byter man inte sällan yrkeskarriär under livet. Detta kan i många fall minska risken för t.ex. utmattningsdepressioner och/eller förslitningsskador. Man får dessutom en större erfarenhetsbredd, kunskap och sannolikt också ökad förståelse för olika yrkesområden, vilket i sig bör ge samhällsekonomiska vinster. Detta får därför inte innebära sämre pensionsvillkor för dem som väljer att under livet byta yrkesområden.

G22. Ålderberoende pensionssystem

Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ut eder möjligheten att stegvis gå över från ett pensionssystem baserat på ålder till ett pensionssystem baserat på arbetsförmåga

Dagens pensionssystem är utformat efter antalet levnadsår. Det tar bara lite hänsyn till det viktigaste för nödvändigheten att vara berättigad till pension, nämligen arbetsförmågan. Vissa människor är lyckligt lottade att vara frisk och pigg ändå upp i åttioårsåldern medan andra har oturen att drabbas av allvarliga kroniska sjukdomar i fyrtioårsåldern eller ännu tidigare. En grundläggande socialliberal hållning är att alla ska försörja sig själva så länge de kan medan socialförsäkringar ska hoppa in för alla som är inte kan det och garantera en skälig materiell levnadsstandard. Dessutom är dagens stela pensionssystem åldersdiskriminerande. Därför bör pensionssystemet stegvis ändras i en riktning från ålderspension mot sjukpension. Det kan ske till exempel genom att pensionsåldern successiv höjs samtidig som sjukpensionerna för yngre höjs.

G23. Arbetslinjen

Gunnar Lantell, Köping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att arbetslinjen även bör gälla hemmafruar

Det är på tok att hemmafruar som i hela sitt vuxna liv varit hemma med barnen ska få pension när de blir 65 år. Förvisso endast grundpension. De bör även som pensionärer få försörjas av sina respektive män så länge som dessa lever.

G24. Höjt tak för bostadstillägg för ålderspensionärer

Folkpartiet liberalerna Kalmar län, Rose-Marie Fihn, Nol

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för en höjning av taket för bostadstillägg till ålderspensionärer

Bostadstillägg är ett tillägg till pensionen för att hjälpa till att täcka bostadskostnaden. I dag har cirka 250 000 pensionärer bostadstillägg.

I dag kan man få ersättning för som allra mest 93 procent av bostadskostnaden upp till 5 000 kronor i månaden om du bor ensam.

Taket på 5 000 kronor har legat still många år medan bostadskostnaderna (hyreshöjning) som regel har höjts varje år.

Ett bra boende är av stor betydelse för att ge individen en god livskvalitet. Detta gäller inte minst ålderspensionärer, som dessutom kan ha särskilda bostadsbehov. I dag ligger hyresnivåerna – särskilt i nybyggda områden – långt över det som täcks av bostadstillägget.

Många pensionärer har i dag en bostadskostnad som överstiger 5 000 kronor per månad och åratal av hyreshöjningar har urholkat bostadstilläggets värde, och effekt. Därför är det nu dags att taket höjs.

G25. Höjt tak för bostadstillägg till pensionärer

Folkpartiet liberalerna Kronobergs län, Emilia Domurat, Göteborg, Rose-Marie Fihn, Nol, Shirley Gerhardsson, Älta, Agneta Isacsson, Stockholm, Christer Nyström, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att taket för kommunalt bostadstillägg bör höjas och kontinuerligt justeras för att tillförsäkra rimliga ekonomiska villkor för de pensionärer som har låg pension

Många pensionärer lever på mycket låga pensioner, ibland endast ålderspension. Detta gäller inte minst för kvinnor födda under 1900-talets första årtionden. Ofta är det kvinnor som inte har förvärvsarbetat, eller förvärvsarbetat en kortare tid, oftast med betydligt lägre lön än sina manliga årskamrater.

Det kommunala bostadstillägget spelar för dessa pensionärer en viktig roll när det gäller att skapa en rimlig ekonomisk standard. I dag ges bostadstillägg ut med som högst 93 procent av en hyreskostnad på som mest 5 000 kronor. På hyresbelopp som är högre utgår inget bostadstillägg.

Under de senaste åren har en relativt liten pension tillsammans med hyreshöjningar urholkat de ekonomiska villkoren för dem med lägst pension.

En höjning av taket för bostadstillägg är en av de mest träffsäkra åtgärder som kan vidtas för att skapa en rimlig ekonomisk standard för dem som har låg pension.

G26. Individuell och lika garantipension

Sylva Bjurhamn-Hedell, Norrköping, Åke Bjurhamn, Norrköping, Linnéa Darell, Vikingstad, Kjell Fransson, Motala, Gun Jareblad, Motala, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Christer Nyström, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet tar ställning för att garantipensionen ska vara individuell och lika för alla oavsett privata förhållanden

2. att partistyrelsen ges i uppdrag att utreda frågan om införande av individuell och lika garantipension

När Gunnar och Maj-Britt träffades var de både pensionerade. De hade vuxna barn från tidigare äktenskap och en bukett barnbarn. Efter ett par års samboende gifte de sig. Det blev ett fint bröllop. Lite dyrt var det, men hur dyrt visste de inte förrän en månad senare. Deras pensioner sänktes med tillsammans 800 kronor brutto per månad, det vill säga 9 600 kronor på ett år. Det var parets garantipensioner som sänktes, när de gifte sig. Förlusten kunde ha varit mindre men också ännu högre, eftersom garantipensionen har en koppling till den enskildes inkomst- och premiepension.

Den obehagliga överraskning, som Gunnar och Maj-Britt fick efter bröllopet berorpå regler, som liknar den sambeskattning som försvann för flera årtionden sedan. Garantipensionen, som alltså inte ens är en garanti. kan utgöra del av eller vara hela den pension som utbetalas från Försäkringskassan.

Regeln om lägre garantipension gäller för:

- Sammanboende, som är eller har varit gifta med varandra.
- Ogifta sammanboende, som har eller har haft, gemensamma barn.
- Partnerskap likställs med äktenskap.

Det finns ingen logik i reglerna. De vilar inte på makars juridiska ansvar för varandra, eftersom pensionen blir lägre även om sammanboende makar har skilt sig. Paret kan däremot fortsätta att vara gifta med varandra och ändå få den högre pensionen, om de flyttar isär. Reglerna vilar inte heller på det faktum att ett sambopar lever billigare genom att dela hushållskostnaderna, eftersom ogifta sambopar får den högre garantipensionen. Såvida de inte har eller har haft något gemensamt barn. För i det fallet blir även deras pensioner naggade i kanten. Om ett sambopar fått ett barn som dött i späd ålder, är det inte bara en tragedi – de får också lägre pension! Det handlar bara om att staten ska spara in pensionsutgifter på bekostnad av människor i vissa privata situationer.

G27. Dold sambeskattning av gifta pensionärer

Margaretha Herthelius, Stockholm, Jessica Ericsson, Huddinge, Ann-Marie Hedlund, Bankeryd, Ninos Maraha, Södertälje

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet i budgetarbetet 2015 verkar för att sambeskattningen av garantipensionen upphör

Garantipensionen ger grundtryggheten i det svenska pensionssystemet för den som saknar eller har låg inkomstgrundande pension. Garantipensionen betalas ut med olika belopp för ogifta och gifta. Det samma gäller för personer som likställs som gift.

Dessa regler är inte bara föråldrade, de antogs 1946, utan också djupt orättvisa. Principen om lika belopp för alla gäller numera t.ex. för garantiersättning i form av sjukförsäkring. Detta infördes 2003.

Sambeskattningen, när det gäller förvärvsinkomst, slopades redan år 1971. Numera förekommer många olika samlevnadsformer, särbo, kompisboende, syskonboende, kollektivboende, olika former av generationsboende för att ta några exempel. De nuvarande reglerna framstår därför som inkonsekventa och föråldrade i det moderna samhället. Vi bör alla behandlas lika oberoende av familjeförhållanden.

Garantipensionen för den som är gift ligger i dag på 7 046 kronor per månad och för den som är ensamstående på 7 899 kronor per månad, med andra ord en skillnad på drygt 10 000 kronor om året. Detta är inte rimligt. När det gäller garantipensionen flyttar vi plötsligt 40 år tillbaka i tiden. Låt även gifta och likställda med gifta erhålla samma belopp som ensamstående, det vill säga det högre beloppet.

Vi kräver en förändring till ett rättvisare system, när det gäller våra pensioner.

G28. Återbetalning av pensionsmedel

Bo Lindström, Malmö, Herman Berger, Malmö, Ingemar Engstrand, Lindesberg, Shirley Gerhardsson, Älta, Christer Romson Lande, Stockholm, Jörgen Larsen, Malmö, Carl-Olov Rindstål, Bunkeflostrand

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för en återbetalning av pengar som överförts från pensionsfonderna till statskassan

Förslaget innebär att Folkpartiet liberalerna ska verka för att en plan görs upp för återbetalning av de pengar som överfördes från pensionsfonderna till statskassan under åren runt sekelskiftet. När överföringarna beslöts förklarade Göran Persson att de inte behövdes för pensionerna. Om så senare skulle bli fallet lovade han att de skulle ”återbetalas till pensionärerna, krona för krona”. Det handlade om cirka 250 miljarder kronor.

Detta löfte har Socialdemokraterna inte ens försökt infria. Det skulle väl se bra ut om en borgerlig regering gjorde ett försök?

De pensionärer som råkat ut för bromsen har minsann fått erfara att pengarna har behövts i pensionssystemet!

Avsnitt 3.3.2 Folkhälsa

G29. Folkhälsa

Folkpartiet liberalerna Ulricehamn

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.3.2 punkt 2 ändras till följande: ”Folkhälsoarbetet och de förebyggande hälsoinsatserna ska vila på kunskap och respekt för individens självbestämmande. Informationsinsatser om betydelsen av regelbunden motion och näringsriktig kost i alla åldrar får inte underskattas. Den enskildes motivation ska dock styra alla insatser som erbjuds.”

G30. Folkhälsa och dopning

Nina Lundström, Sundbyberg, Richard Brodd, Göteborg, Elisabeth Gunnars, Åkersberga, Esse Petersson, Värnamo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.3.2 punkt 1 kompletteras med: ”Varje människa har rätt att få kunskap om hur hälsan påverkas av de egna levnadsvanorna, inklusive användande av tobak, alkohol, dopningspreparat och narkotika.”

Dopning (icke tillåtna prestationshöjande medel) ingår numera i strategier för ökad folkhälsa. Dopningsmedel finns i dag även bland unga på gym och utbredningen måste motverkas både i motionsidrotter samt såsom i tävlingsidrotter. Bland unga och äldre utövare.

G31. Folkhälsa och förebyggande hälsovård

Folkpartiet liberalerna Strängnäs

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.3.2 punkt 1 ges lydelsen: ”Varje människa har rätt att få kunskap om hur hälsan påverkas av de egna levnadsvanorna, inklusive brukande av beroendeframkallande medel som till exempel narkotika, tobak, alkohol och spel. Hälsofrämjande och förebyggande insatser är centrala inslag i välfärdspolitiken. Kunskap om hur de egna levnadsvanorna påverkar hälsan ska förmedlas i skolan, genom föräldrautbildning m.m.”

2. att avsnitt 3.3.2 punkt 2 ges lydelsen: ”Folkhälsoarbetet och de förebyggande hälsoinsatserna ska vila på kunskap och respekt för individens självbestämmande och utgå från att missbruk är ett sjukdomstillstånd. Den enskildes motivation ska styra alla insatser som erbjuds inom folkhälsoområdet.”

3. att avsnitt 3.3.2 punkt 3 ges lydelsen: ”Utvecklingen av antibiotikaresistens hotar folkhälsan. Sverige ska arbeta i EU och globalt för en ansvarsfull antibiotikaanvändning, både bland människor och på djur, baserad på medicinska bedömningar.”

4. att avsnitt 3.3.2 punkt 4 ges lydelsen: ”Det tobakspreventiva arbetet ska bedrivas målmedvetet och nyrekryteringen hållas tillbaka genom information, punktskatter och förbud mot tobaksreklam. Passiv rökning ska motverkas. Alla som använder tobak ska ha tillgång till tobaksavvänjning via hälso- och sjukvården och arbetsgivare bör även tillhandahålla sådant stöd.”

5. att det efter avsnitt 3.3.2 punkt 4 införs en ny punkt med lydelsen: ”Arbetet med att minska skadeverkningarna av spel ska bedrivas målmedvetet och nyrekryteringen hållas tillbaka genom information, varningstexter, punktskatter och förbud mot spelreklam. Alla som har spelproblem eller ett spelberoende ska ha tillgång till behandling via hälso- och sjukvården, och samma stöd som gäller vid rökning och alkoholberoende.”

6. att avsnitt 3.3.2 punkt 5 ges lydelsen: ”Sverige ska ha en restriktiv alkoholpolitik. Särskilt viktigt för att minska alkoholens skadeverkningar är att ungdomar skjuter upp sin alkoholdebut, att högkonsumenter i riskzonen nås av vårdinsatser och att den totala alkoholkonsumtionen hålls nere, bland annat genom en hög alkoholskatt.”

7. att avsnitt 3.3.2 punkt 6 ges lydelsen: ”Nolltolerans ska råda mot narkotika i alla led av hanteringen. För att avhålla från narkotikadebut ska användning vara kriminaliserad. De brottsbekämpande insatserna ska koncentreras mot de kriminella som profiterar på missbruket genom tillverkning, smuggling och försäljning.”

8. att avsnitt 3.3.2 punkt 7 ges lydelsen: ”En nära samverkan mellan hälso- och sjukvården, polis och socialtjänst är viktig för att personer som hamnat i missbruk ska erbjudas hjälp. Ideella organisationer står för en viktig del av stödinsatserna till personer med beroendeproblem och ska få stöd av det allmänna för detta.”

9. att avsnitt 3.3.2 punkt 8 ges lydelsen: ”Missbruksvården ska, oavsett vilket ämne/beteende man är beroende av, vara vetenskapligt grundad. Forskningen inom beroendeområdet måste därför förstärkas. Missbruksvården ska ha som mål att minska det mänskliga lidandet genom vetenskapligt validerade insatser som exempelvis läkemedelsbehandling, motiverande samtal, substitutionsbehandling och sprututbytesprogram. Samverkan mellan primärvård, psykiatri och kommunernas socialtjänst är grundläggande för att kunna erbjuda en så bra och för patienten relevant vård som möjligt. Att stärka den enskildes motivation för att själv bryta missbruket är avgörande för framgång. Missbrukaren ska behandlas som patient inom hälso- och sjukvården. Tvångsåtgärder ska förekomma om det krävs för att rädda människoliv.”

10. att det sist i avsnitt 3.3.2 införs en ny punkt med lydelsen: ” Medicinsk och preventiv forskning inom beroendeområdet ska förstärkas kraftigt genom ett ökat bidrag från Systembolaget och Svenska spel. Forskningsstödet bör vara långsiktigt och Systembolaget och Svenska spel bör ha som mål att årligen avsätta 1 procent av sin omsättning till forskning.”

Den svenska politiken uppvisar ett ologiskt angreppssätt rörande beroendefrågor trots att exponering av samtliga beroendeframkallande medel (substanser eller beteenden) med tiden ger upphov till liknande förändringar i hjärnan och har stora sociala och ekonomiska konsekvenser för den enskilda individen och för samhället i stort. Beroende är en hjärnsjukdom som karaktäriseras av försämrad impulskontroll, ett starkt sug efter intag av en specifik drog (eller utförande av ett specifikt beteende som vid till exempel spelberoende) och återfall även efter lång tids drogfrihet. Man kan likna sjukdomen med att det beroendeframkallande medlet kidnappar hjärnan. Detta leder till att drabbade individer försummar arbete, familj och barn för att i stället till exempel dricka, eller planera för att dricka alkohol, trots de stora negativa konsekvenserna som det medför.

Den svenska politikens ologiska angreppssätt rörande beroendefrågor belyses av följande:

Narkotika är kriminaliserat men trots att beroende är klassificerat som en sjukdom anses inte narkotikaberoende personer vara sjuka utan bemöts i stället på ett moraliserande sätt.

Tobak är lagligt, men tobaksreklam är förbjuden. Tobaksprodukter har varningstexter och rökare är utsatta för ett stort socialt tryck att sluta röka.

Alkohol är lagligt, genom statligt monopol. Alkoholreklam (med varningstexter) är tillåten i tidningar men inte i TV och radio (om sändningarna utgår från Sverige). Inga varningstexter finns på alkoholprodukter.

Vad gäller spelmissbruk, som är ett kraftigt växande problem, äger statliga Svenska spel ungefär hälften av marknadsandelarna. Spelreklam är tillåten i alla medier och varningstexter saknas både i reklamen och på spelprodukterna.

Folkpartiets förslag till nytt partiprogram speglar ovanstående ologiska syn på beroendefrågor. Vad som är anmärkningsvärt är att spel och spelberoende inte nämns någonstans i förslaget till nytt partiprogram.

Den totala svenska spelmarknaden omsatte 42 miljarder kronor år 2011. Statliga Svenska spel har ungefär hälften av marknadsandelarna och redovisade 2012 en vinst på drygt fem miljarder kronor. För många är spel (precis som till exempel alkohol) en krydda i tillvaron och något de kan hantera på ett ansvarsfullt sätt. För andra har spelandet övergått till ett missbruk och spelandet påverkar hela den beroendes liv: relationer, ekonomi och arbete. Spelandet och jakten på pengar till spel dominerar tillvaron och den som är spelberoende löper risk att hamna i brottslighet för att skaffa fram pengar till skulder eller för att spela mer. Bland manliga ungdomar och unga vuxna (16–24 år) som spelar har 10 procent spelproblem eller är spelberoende. Sett till hela Sveriges befolkning har drygt två procent (cirka 170 000 personer) spelproblem eller är spelberoende.

Statliga Svenska spel, har en aggressiv marknadsföring för att locka till sig nya spelare. På Svenska spels hemsida kan man läsa följande: ”Vem som helst kan starta ett spelbolag och tjäna pengar. Men Svenska spel är inte vem som helst. Varenda krona vi gör i vinst går via statskassan tillbaka till samhället: bland annat till sjukvård, kommunikationer, forskning, barnomsorg – och sedan många år – till idrotten.” Staten framställer det som att man gör samhället en tjänst om man spelar på Svenska spel.

Dubbelmoralen är tydlig. Det vore otänkbart att staten skulle uppmuntra svenskarna att använda narkotika eller alkohol. På samma sätt bör staten inte heller uppmuntra till spel eftersom konsekvenserna för spelberoende personer och deras anhöriga är ytterst allvarliga. Svenska spels aggressiva marknadsföring antyder att även staten är spelberoende.

Eftersom spelmissbruk och spelberoende medför allvarliga konsekvenser ska spel politiskt behandlas i likhet med övriga beroendeframkallande medel. Spelmissbruk och spelberoende måste således behandlas i Folkpartiets nya partiprogram.

Vi anser dessutom att forskningen inom beroendeområdet generellt bör förstärkas kraftigt för att säkerställa att behandling och prevention av beroendesjukdomar bygger på vetenskapliga grunder. För närvarande ger Systembolaget och Svenska spel årligen vardera tre, respektive fem miljoner kronor till forskning inom beroendeområdet. Dessa summor kan endast betraktas som symboliska pengar. En kraftig höjning av forskningsmedel från dessa statliga bolag är därför nödvändig och kommer i förlängningen bidra till att de enorma socioekonomiska kostnaderna som är kopplade till missbruk och beroende kommer att minska.

G32. Antibiotikaresistens får inte omtolkas godtyckligt

Yvonne Sölvinger, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.3.2 punkt 3 ändra sista ordet från ”bedömningar” till ”forskningsresultat” så att sista meningen får lydelsen: ”Sverige ska arbeta i EU och globalt för en ansvarsfull antibiotikaanvändning, både bland människor och på djur, baserad på medicinska forskningsresultat.”

En ”bedömning” kan göras av en person vid ett tillfälle, och kan således bedömas annorlunda av en annan. Vi ska sträva efter mer övergripande riktlinjer, och då är det forskningsresultat vi ska luta oss mot.

G33. Ökad forskning för att motverka antibiotikaresistens

Lennart Adell Kind, Nacka, Tove af Geijerstam, Vargön, Erik Nordman, Solna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.3.3 punkt 2 lägga till: ”Ökad offentlig finansiering, i första hand på EU-nivå, behövs också för att få fram nya antimikrobia.”

Problemen med den ökade antibiotikaresistensen är ett växande globalt problem. Vi riskerar att snart vara tillbaka i en situation som den var i början av förra århundradet när mängder av människor dog av vanliga bakterieinfektioner.

Samtidigt ser vi knappt någon forskning och utveckling av nya antibiotika med nya mer verksamma mekanismer. Det beror på att lönsamheten är dålig för läkemedelsbolagen som hellre satsar på mediciner mot kroniska sjukdomar.
Därför behöver den offentligt finansierade forskningen inom detta område stärkas kraftigt. Det görs lämpligen genom att förstärka EU:s forskningsfinansiering inom detta område.

G34. Antibiotikaresistens

Urban Wästljung, Uppsala, Daniel Andersson, Linköping, Erik Nordman, Solna, Lina Nordquist, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att till avsnitt 3.3.3 lägga en ny punkt som lyder: ”Bakterier som är resistenta mot antibiotika är ett av de stora hoten mot sjukvård och folkhälsa. Det behövs ett bättre förebyggande arbete mot antibiotikaresistens och ett ökat engagemang i det internationella arbetet mot resistens.”

Antibiotikaresistens är ett problem både nationellt och globalt. Motståndskraftiga bakteriestammar gör att det vi tidigare betraktat som harmlösa infektioner kan utvecklas till svåra hot för allmän folkhälsa och utförande av avancerad sjukvård. Utvecklingen av resistenta bakterier är ett misslyckande för sjukvården och marknaden, men kunskaperna finns hur man kan åtgärda problemen med bättre hygien i vården, ändrade förskrivningsrutiner m.m. Dessutom behövs

ett engagemang från det allmänna i framtagandet av nya antibiotika, eftersom de nya läkemedlen ska användas i begränsad omfattning och därmed inte blir några storsäljare. Statligt engagemang behövs också i det internationella samarbete som är helt nödvändigt för att bidra till hållbara lösningar, relevanta regler och en måttfull användning av antibiotika inom såväl human- som djursjukvården över hela världen.

G35. Avskräckande bilder på cigarettpaket

Magnus Liljegren, Stockholm, Mats Engström, Stockholm, Jessica Ericsson, Huddinge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.3.2 punkt 4 efter första meningen lägga till: ”Varningsbilder på cigarettpaket ska prövas.”

EU beslutade redan 2003 att medlemsländerna frivilligt fick införa varningsbilder på cigarettpaket, fram till april 2013 hade nio länder infört bildvarningar.

Varningar på cigarettpaket och övriga tobaksförpackningar ökar medvetenheten om tobakens hälsorisker. Erfarenhet och forskning visar att de bidrar till att minska tobakskonsumtionen. Ju större varningar, desto mer påverkar de, och allra effektivast är varningar med bilder. De väcker känslor och ger mer bestående intryck.

Det finns nu många forsningsresultat som visar att bildvarningar är effektivare än enbart textvarningar. Stora, tydliga varningsbilder bidrar till att rökare beslutar sig för att sluta röka.

Tobaksrelaterade sjukdomar leder till förtida död hos ett stort antal rökare och belastar hälso- och sjukvården med stora kostnader. Rökning är ojämlikt distribuerat och är vanligare hos människor med sämre socioekonomiska förutsättningar. Oroande är också att rökning ökar bland unga kvinnor.

Tobaksprevention har starkt stöd bland allmänhet och hälso- och sjukvårdspersonal. Det är en dessutom en dokumenterat kostnadseffektiv insats.

Alla insatser som förhindrar lidande hos individer och minskar kostnader för samhället till följd av tobakbruk bör prövas.

G36. Nollvision för ett rökfritt Sverige år 2040

Anna Starbrink, Stockholm, Cecilia Carpelan, Skärholmen, Jessica Ericsson, Huddinge, Lina Nordquist, Uppsala, Jens Sundström, Luleå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.3.2 punkt 4 lägga till följande: ”Rökningen är den enskilt största orsaken till sjukdom och för tidig död. Sverige bör anta en nollvision med det nationella målet att ingen längre röker år 2040.”

Målsättningen är att Sverige ska ha världens friskaste befolkning. Rökningen är den enskilt största orsaken till sjukdom och för tidig död världen över och antalet rökare ökar. I Sverige dör årligen runt 6 000 människor av sin rökning. Sverige har skrivit under WHO:s Tobakskonvention och har därmed förbundit sig att förebygga och minska rökningen. I dag röker runt 13 procent av svenskarna. Mot bakgrund av den höga andelen icke-rökare är det dags att skapa en nollvision. Vi vill sätta upp ett nationellt mål med sikte på att ingen längre röker år 2040. Ett motsvarande nationellt mål har Finland beslutat om. Ett sådant nationellt mål kräver ett målmedvetet tobaksförebyggande arbete i hela samhället. Eftersom de allra flesta rökare börjat röka innan de fyllt 18 år så måste det förebyggande arbetet särskilt inriktas på att förhindra att unga börjar röka. Nya metoder som prövats på andra håll i världen är att inte ens på försäljningsställena exponera tobaksvaror och att neutralt utformade tobakspaket förses med avskräckande bilder på rökningens skadeverkningar. Inom sjukvården ska t.ex. alla som röker ha rätt till rökavvänjning.

G37. Utfasning av tobaksbruket

Barbro Westerholm, Stockholm, Rose-Marie Fihn, Nol, Magnus Liljegren, Stockholm, Marcus Nilsson, Huddinge, Christer Nyström, Norrköping, Madelaine Pavlidis, Linköping, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att mål sätts upp för när Sverige i likhet med Finland och Nya Zeeland ska vara tobaksfritt

2. att Folkpartiet ska verka för större varningstext på tobakspaketen

3. att Folkpartiet ska verka för exponeringsförbud för tobak i butik

I Sverige dör närmare 6 500 personer varje år på grund av tobaksrökning. Kostnaderna för den tobaksrelaterade sjukligheten beräknas till 30 miljarder kronor per år. Av statistiken framgår att personer med eftergymnasial utbildning fem år längre än de som enbart har förgymnasial utbildning. Ser man till rökvanorna följer de ett likartat mönster och det går inte att komma ifrån att rökning påverkar människors möjligheter till ett långt och friskt liv.

I Sverige är det särskilt allvarligt att alltfler kvinnor avlider i lungcancer. Under de senaste tio åren handlar det om en ökning med 36 procent. Det är en följd av de rökvanor som grundades för 50 år sedan då att fler och fler kvinnor började röka.

Våren 2003 antog Världshälsoorganisationen (WHO) en internationell ramkonvention om tobakskontroll. Sverige har ratificerat konventionen och 2009 hade totalt 168 läder antagit den. Det innebär att länderna förbundit sig för att minska efterfrågan, minska tillgången och i det sammanhanget också ha miljöaspekter på tobaksbruket. En viktig åtgärd här är att nå människor med låg utbildning.

Vi vill påstå att inget land når upp till ramkonventionens paragrafer men i många länder är man betydligt mer aggressiv och aktiv än i Sverige. Finland ligger före Sverige och i den tobakslag som gäller i Finland från oktober 2010 finns ett uttalat mål att landet ska bli tobaksfritt fram till 2040. Nya Zeeland har samma mål men slutdatum är tidigare än i Finland, 2025.

Länder som Island, Finland, Norge, Storbritannien och Irland har t.ex. exponeringsförbud i butik. Om alla länder inklusive Sverige också införde varningsbilder på stor del av tobakspaketens yta samt beskattade tobaken på likartat sätt skulle mycket vara vunnet. Dessutom måste naturligtvis alla med kraft arbeta för att unga människor inte ska börja röka samt att hjälpa rökarna att sluta. Då skulle lungcancer bli en sällsynt sjukdom liksom flera andra cancerformer. KOL, den lungförändring som rökning förorsakar och som gör att luftflödet i lungorna minskar skulle också bli sällsynt.

Vi anser att Folkpartiet bör följa Finlands och Nya Zeelands exempel och sätta upp ett mål för när Sverige ska vara tobaksfritt samt införa större varningsbilder på tobakspaketens yta och införa exponeringsförbud i butik.

G38. Exportera folkhälsa – inte snus

Morgan Hjalmarsson, Borås, Marcus Claesson, Mölndal, Esse Petersson, Värnamo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. Att Folkpartiet tar ställning för att Sverige inte ska exportera snus till övriga EU-länder

Alla verkar vara överens om att man ska driva snusexport ut i välden. Även om snusning är mindre farligt än rökning, ska vi inte försöka få folk att börja använda tobak överhuvudtaget. Snus är ju ett sätt att få ofta nya människor att börja använda tobak. Unga personer kan tycka att det är tufft att snusa. Det kan i många fall vara inkörsporten till annat tobaksnyttjande. Det måste ju vara fel att driva på för att få sälja snus i hela EU. Det kan ju inte gynna folkhälsan. Svensk industri är duktig att tillverka och sälja snus. Det måste ändå vara fel att uppmuntra till mer produktion av snus. Mycket bättre att jobba för att Sverige ska bli ledande i folkhälsoarbetet i hela EU.

G39. Avskaffa alkoholmonopolet

Rasmus Orsén, Linköping, Emanuel Alvarez, Södertälje, Jacob Bang, Halmstad, Nicklas Bengtsson, Jönköping, Jonas Bylund, Sundsvall, Maj-Britt Elmvik, Trollhättan, Magnus Esko, Björkvik, André Frisk, Falun, Andreas Froby, Tullinge m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska ta ställning för att bryta upp det svenska alkoholmonopolet

2. att Folkpartiet ska ta ställning för att konkurrensutsätta Systembolaget med privata alternativ

Det finns ingen fakta som säger att statligt såld alkohol på något sätt och vis skulle vara mindre skadlig än privat såld alkohol. I stort sett i alla världens länder förekommer någon form av begränsning av den privata alkoholmarknaden som åldersgränser, licensiering av försäljningsställena och alkoholskatt. Men det är ytterst sällsynt med statliga butiker.

Säkerheten behöver inte vara sämre då även privata butiker (t.ex. Ica) kan kontrollera leg. Skulle privata aktörer få sälja alkohol med licens och man fastställer att man är för slapp med ålderskontroller utfärdar man i alla världens länder höga böter och i värsta fall drar man in licensen. Ingen vettig köpman skulle därmed med avsikt sälja alkohol till barn. Inte ens med dagens system händer särskilt mycket om man skulle sälja mellanöl till en sjuttonåring.

Andelen alkoholister är inte mindre i Sverige än i andra länder och det trots statliga alkoholbutiker.

Vem som helst kan ta bilen till exempelvis Tyskland och fylla bilen med alkoholhaltiga drycker och sparar tusenlappar jämfört med om han skulle köpa samma drycker i den statliga alkoholbutiken. Det är få länder som måste dras med en sådan enormt stor svart alkoholmarknad som Sverige behöver göra.

G40. Avskaffa Systembolagets monopol

Rickard Ydrenäs, Tranås, Andreas Froby, Tullinge, Morgan Hjalmarsson, Borås, Tomas Ekermo Karlsson, Nyköping, Rudi Mölling, Jönköping, Maria Weimer, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att stryka meningen ”Systembolagets detaljhandelsmonopol ska behållas” i punkt 5 under avsnitt 3.3.2 och ersätta den med följande mening: ”Systembolagets detaljhandelsmonopol ska ses över i en statlig utredning. Utredningen ska undersöka alternativ till ett monopol som till exempel införande av licensierade specialbutiker för försäljning av alkohol.”

Det svenska Systembolagets monopol bör på sikt avskaffas av ideologiska skäl. Statliga monopol bör utsättas för konkurrens.

Ett system med licensierade butiker bör i stället introduceras som ett alternativ eller komplement till Systembolaget. Detta bör utredas i en statligt tillsatt utredning.

G41. Sänkt åldersgräns för köp av alkohol

Rasmus Orsén, Linköping, Jonas Bylund, Sundsvall, André Frisk, Falun, Tove Henriksson, Uppsala, Joakim Holmertz, Solna, Bengt Lindner, Kristianstad, Marcus Nilsen, Borås, Yacob Rajes, Göteborg, Stefan Sköld, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska föra en rättvis alkoholpolitik och verka för sänkt åldersgräns för köp av öl, vin och starksprit till myndighetsåldern

I dag är myndighetsåldern i Sverige 18 år, men trots att man får dricka öl, vin och starksprit vid denna ålder så får man inte köpa dessa varor i butik förrän man fyllt 20 år.

Folkpartiet ska stå för en jämlik behandling av alla medborgare oavsett ålder. Den nuvarande lagstiftningen diskriminerar myndiga individer mellan 18 och 19 år.

Folkpartiet bör ta ställning för att alla ges rätten att köpa öl, vin och starksprit vid myndig ålder.

G42. Tillåt gårdsförsäljning i Sverige

Folkpartiet liberalerna Södermanlands län, Folkpartiet liberalerna Skåne, Thomas af Bjur, Mariefred, Nicklas Bengtsson, Jönköping, Jan-Olof Blomster, Björkvik, Ewa Callhammar, Katrineholm, Lars-Åke Davidsson, Hässelby, Maj-Britt Elmvik, Trollhättan, Niclas Erlandsson, Falkenberg m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i punkt 5 under avsnitt 3.3.2 lägga till meningen: ”Det ska vara möjligt att bedriva gårdsförsäljning i Sverige.”

Under de senaste åren har småskaliga lokala livsmedelsföretag växt upp runt om i vårt land. Företag som drivs av kreativa entreprenörer som med stark vilja och stor entusiasm framställer högkvalitativa egenproducerade livsmedelsprodukter. Detta är en viktig del av den svenska turistnäringen och en drivkraft för ökat företagande, inte bara i storstadsnära miljöer, utan även på mindre orter och på landsbygden. En utveckling som vi liberaler bör främja och uppmuntra.

I samband med besök hos dessa initiativrika entreprenörer kan svenska och utländska turister genomföra inköp av produkter som till exempel mjöl, sylt och saft. I dag saknas emellertid möjligheten för den enskilde individen att köpa

med sig en flaska öl, vin eller annan alkoholhaltig dryck i samband med ett besök hos en småskalig alkoholproducent. Orsaken är den nuvarande svenska alkohollagstiftningen. Till saken hör att det är fullt möjligt för svenska alkoholproducenter att bedriva provsmakning och restaurangverksamhet i anslutning till sin produktion. Besökare kan därför dricka av de drycker som produceras men förvägras att köpa med sig en flaska av drycken hem. En ordning som är inkonsekvent och fullständigt orimlig.

En statlig utredning om gårdsförsäljning (SOU 2010:98) har tagit fram förslag till hur gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker kan ske på ett sätt förenligt med EU-rätten liksom detaljhandelsmonopolet. En utredning som även påvisar att gårdsförsäljning kan införas utan att det leder till negativa konsekvenser för folkhälsan.

Det är möjligt att förena en socialt ansvarstagande alkoholpolitik med en öppen och välkomnande syn på de entreprenörer som driver småskalig alkoholproduktion i vårt land. Tydliga krav ska ställas på ålderskontroll. Uppföljningen av de tillstånd som ges ska vara lika skarp som den som sker kring utskänkningstillstånd på pubar och restauranger. Den producent som inte sköter sitt åtagande ska omedelbart förlora rätten att sälja alkohol. Ytterst är det frågan om att främja småskaliga företagare, skapa fler arbetstillfällen och stärka den svenska turistnäringen. Det handlar inte om att luckra upp den svenska restriktiva alkoholpolitiken. Den ska även i framtiden ligga fast.

G43. Gårdsförsäljning av öl och vin

Roland Eriksson, Timmele, Gunnar Pihl, Svartsjö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 3.3.2 punkt 5, efter ”Systembolagets detaljhandelsmonopol ska behållas” läggs till följande: ”Gårdsförsäljning av egentillverkat öl och vin ska dock tillåtas.”

Turism och upplevelseindustri är viktigt för att skapa sysselsättning på landsbygden och på så vis behålla en levande landsbygd. Gårdsbutiker med allehanda sortiment av lokalt producerad mat är en växande marknad. Ett viktigt och naturligt komplement skulle kunna vara att också erbjuda egenproducerat öl och vin.

Några negativa effekter för folkhälsan kan inte förutses med denna liberalisering av alkoholpolitiken. En förväntad hög prisnivå bör motverka detta och i stället höja landsbygdens konkurrenskraft inom upplevelsenäringarna.

G44. Gårdsförsäljning av vin

Bo Lindström, Malmö, Herman Berger, Malmö, Maj-Britt Elmvik, Trollhättan, Kjell Fransson, Motala, Ingrid Gustafsson, Linköping, Pär Johnson, Lidköping, Catharina Keller, Malmö, Gunnar Lantell, Köping, Jörgen Larsen, Malmö m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för ett möjliggörande av gårdsförsäljning av vin

Förslaget innebär att Folkpartiet liberalerna ska verka för att en begränsad försäljning av egenproducerat vin ska kunna ske på svenska vingårdar. Det ska då gälla vin som producerats av svenska druvor som odlats huvudsakligen på den egna gården.

Om vid ett fåtal små svenska gårdar, med egenproducerade råvaror, tillverkas vin som besökare kan avsmaka, och i begränsad mängd köpa, kan väl knappast någon sydeuropeisk vinbonde känna sig utsatt för illojal konkurrens. Svenska löner och svenska skatter gör ju dryckerna mycket dyra. Inte heller kan det ha någon negativ inverkan på den svenska alkoholpolitiken i stort.

Om man tvekar av formell omsorg om Systembolagets monopol, kan problemet lösas genom att vingården blir utlämningsställe för Systembolaget, med sortimentet begränsat till enbart gårdens eget vin. Avsteg från Systembolagets öppettider ska kunna ske.

G45. Frihet från alkoholreklam

Gabriel Romanus, Stockholm, Anita Brodén, Sollebrunn, Rolf Bromme, Upplands Väsby, Anders Castberger, Trollhättan, Linnéa Darell, Vikingstad, Per Johansson, Enskede, Esse Petersson, Värnamo, Björn Rydberg, Stockholm, Barbro Westerholm, Stockholm, David Wirmark, Järfälla m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det till avsnitt 3.3.2 punkt 5 fogas följande mening: ”Regleringen av alkoholreklam ska vara lika restriktiv som den som gäller tobaksreklam.”

2. att Folkpartiet ska verka för att mål gällande alkoholreklam i fortsättningen handläggs av förvaltningsdomstolarna, inte av marknadsdomstolen

3. att Folkpartiet ska verka för att, som ett första steg, det förbud mot alkoholreklam i tidningar och tidskrifter som riktar sig till allmänheten, som gäller alkoholdrycker med en alkoholhalt över 15 procent, ska gälla alla alkoholdrycker

4. att Folkpartiet ska verka för att EU framöver behandlar alkoholreklam lika restriktivt som tobaksreklam

Från 1977 till 2003 var alkoholreklam i Sverige i tidningar och tidskrifter som vänder sig till allmänheten förbjuden. Under denna tid förmärktes inga folkliga krav på att tillåta alkoholreklam. Sådana kom i stort sett endast från dem som hade kommersiella intressen av ökad reklam och ökad alkoholförsäljning. Detta är föga förvånande, eftersom konsumenternas behov av information om alkoholdrycker är väl tillgodosedda genom Systembolagets märkesneutrala och sakliga konsumentupplysning om både nya och gamla produkter. Till detta kommer en omfattande journalistisk bevakning av framför allt vinmarknaden.

Genom den så kallade Gourmetdomen 2003 uttalade marknadsdomstolen, med hänvisning till ett utslag i EU-domstolen, att den svenska lagen inte kunde tillämpas. Det märkliga är att EU-domstolen i sitt utslag hade öppnat för att det svenska reklamförbudet kunde vara proportionellt, och alltså tillåtet, och att det norska domstolsväsendet mot bakgrund av samma domstolsutslag i Eftadomstolen hade upprätthållit det norska reklamförbudet.

Som ett resultat av domen blev det tillåtet att göra reklam i tidningar och tidskrifter för alkoholdrycker med en alkoholhalt under 15 procent, i praktiken för vin och öl. Till detta kommer TV-reklam i svenska kanaler som sänds från andra länder, och reklam på internet och i sociala medier, även om det är oklart hur mycket av detta som är tillåtet.

Det inträffade visar det olämpliga i att frågor om alkoholpolitik avgörs av marknadsdomstolen, som uppenbarligen är

mer intresserad av att främja reklam än av att främja folkhälsa. Beslutsrätten bör överföras till förvaltningsdomstolarna, liksom övrig tillämpning av alkohollagen.

Efter Gourmetdomen har det framgått ännu klarare än tidigare av tillgänglig forskning, att alkoholreklam bidrar till ökade alkoholskador, framför allt att ungdomar börja dricka tidigare och dricker mer om de utsätts för alkoholreklam. Detta framhölls bland annat 2009 av en forskargrupp knuten till EU:s direktorat för folkhälsa, DG Sanco. Det finns därför skäl att åter aktualisera frågan, utan hinder av Gourmetdomen.

Det kan också konstateras att en majoritet av svenska folket i undersökningar anser att alkoholreklam inte bör tillåtas. På alkoholreklam riktade till svenska allmänheten satsades förra året minst 928 miljoner kronor, avsevärt mer än vad upplysning om alkoholens risker förfogade över.

Det bör nu vara tid att behandla alkoholreklamen i Sverige lika restriktivt som vi behandlar tobaksreklam. Det finns inget behov av och ingen anledning att tillåta reklam för varor som åstadkommer så mycket skada, både på människors hälsa och på den sociala tryggheten.

Vår lagstiftning om marknadsföring av alkoholdrycker kan i formell mening sägas begränsa yttrandefriheten, men det kan inte hävdas att den naggar demokratin i kanten. Att man inte får göra reklam för beroendeskapande produkter är inget hot mot nyhetsförmedling, samhälls- och kulturdebatt eller konstnärligt skapande.

G46. Avkriminalisera droganvändning

Dietmar Gleich, Falun, Pär Brumark, Malmö, Alexandra Grönvall, Västerlanda, Christer Romson Lande, Stockholm, William Sparf, Linköping, Mikael Ståldal, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att andra och tredje meningen i avsnitt 3.3.2 punkt 6 stryks

Att kriminalisera handlingar innebär även att stämpla människor som kriminella. Det är möjlig att vissa människor avskräcks från att prova droger genom en kriminalisering. Men hur många människor ”räddas” från att bli tunga missbrukare genom förbudet? Hur sannolikt är det att stränga straffhot men låg upptäcktsrisk leder till en beteendeförändring hos personer med dålig impulskontroll? Det är en uppenbar risk att straffhotet nästan är verkningslös för de människor som löper störst risk att bli missbrukare. Samtidig är risken stor att vissa människor av gruppen som testar droger enstaka gånger hamnar i straffregister. Att hamna där ger ingen bra start i livet. Det blir svårare att få arbete och att försörja sig. Detta i sin tur medför större risk att hamna i riktig kriminalitet. Risken är alltså stor att en kriminalisering av användning av droger gör mycket mer skada än nytta.

G47. En narkotikapolitik grundad på forskning

Kristoffer Filipsson, Umeå, Björn Brändewall, Kalmar, Andreas Froby, Tullinge, Agnes Grönberg, Umeå, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Axel Nordberg, Lund, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att under avsnitt 3.3.2 punkt 6 ersätts av: ”Den som blir beroende av droger i någon form förlorar sin frihet. Ingen människa gör det aktiva valet att bli missbrukare. Domstolar ska kunna döma till vård av missbruk, men ingen som brukar eller missbrukar narkotika ska kunna straffas. De brottsbekämpande insatserna ska koncentreras mot de kriminella som profiterar på missbruket genom tillverkning, smuggling och försäljning.”

I partiprogramsförslaget reserverar sig Adam Cwejman och Linda Nordlund mot att den som brukar eller missbrukar narkotika ska kunna straffas. I stället föreslår man att domstolar endast ska kunna döma till vård av missbruk. Deras reservation borde få gehör!

Sverige har nästan flest narkotikarelaterade dödsfall i Europa sett till sin befolkning. Vår rättspolitik angående narkotika är inte grundad i den internationella forskningen. Portugal avkriminaliserade eget bruk av narkotika 2001. Sedan dess har dödsfallen och smittspridning bland opiatmissbrukare sjunkigt, samtidigt som inte antalet användare ökat.

I stället för en moralkonservativ hållning, borde ett liberalt parti som Folkpartiet ansluta sig till en skademinimeringsprincip i narkotikafrågor där forskning och humanism är ledorden. Tunga namn såsom FN:s förre generalsekreterare Kofi Annan och den liberala nobelprisvinnaren Mario Vargas Llosa anser att kriminalisering endast förvärrar situationen för de utsatta.

Det finns nämligen ingen forskning som visar att kriminalisering av narkotika leder till färre dödsfall eller mindre lidande. Tvärtom blir konsekvenserna ofta ökat socialt stigma som försvårar för individer som vill ta sig ut ur ett missbruk.

Enligt FN använder 250 miljoner människor någon form av narkotika.”We simply cannot treat them all as criminals”, skriver Kofi Annan och Mario Vargas Llosa.

I stället för att se människor som använder narkotika som brottslingar borde vi hjälpa dem som inte har kontroll över sitt missbruk. I stället för batonger och galler behöver de vård, stöd och ett mer tolerant Sverige. Polisinsatserna bör därför riktas in mot de som profiterar på drogförsäljningen, inte de som fastnar missbruket.

G48. Bekämpa okända farliga droger

Ulla-Britt Hagström, Skövde, Mårten Bäck, Älvsjö, Louise Clausen, Skövde, Anne-Marie Ekström, Borås, Elin Elfverson, Skövde, Rose-Marie Fihn, Nol, IngMarie Larsson, Falköping, Inger Lundberg, Älvsbyn

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande tillägg görs i avsnitt 3.3.2 punkt 6: ”Utbudet av nya farliga substanser ska mera kraftfullt motverkas.”

Nya material påhittas allt oftare inom olika substanser som innehåller droger. Dessa droger kan vara extra farliga. Användarna vet inte vad de tar eller vad det ger för effekter. Flera dödsfall inträffar bland ungdomar. Läkarna saknar kännedom. Drogerna är syntetiska och liknar narkotikaklassade föreningar. Ofta handlar det om att kringgå narkotikalagstiftningen. Regeringen har uppgiften att besluta om vilka ämnen som är hälsofarlig vara eller har narkotikaklass.

Lagen om förstörande av vissa hälsofarliga missbrukssubstanser (2011:111) är en tillgång. Men det gäller hela tiden att vara steget före. Det krävs en informationsinsats på nationell nivå. Denna måste riktas till ungdomar, föräldrar, skolan och sociala och polisiära verksamheter.

G49. Minska dödligheten bland missbrukare

Markus Forslund, Stockholm, Richard Brodd, Göteborg, Pär Brumark, Malmö, Dietmar Gleich, Falun, Alexandra Grönvall, Västerlanda, Charlotte Klötz, Ilsbo, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Erica Närlinge, Uppsala, Thomas Strand, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för en minskad dödlighet bland missbrukare

Missbruksvården i Sverige har länge präglats av att missbruk inte bara är en sjukdom, de som missbrukar begår också brott. Därmed har gruppen ständigt misstänkliggjorda och hårda nypor för att få ordning på missbruket. Det har lett till att vi har otroligt hög dödlighet bland missbrukare i Sverige.

Det är inte acceptabelt. Vi är ett rikt land och vi (Folkpartiet) står på den svages sida. Det bör vi göra även denna gång. Vi måste klara av att se att dessa personer både är brottslingar, men också behöver hjälp.

SOU 2011:35 innehåller 70 konkreta förslag på vad som går att göra för att förbättra situationen. Utredningen har brett stöd inom vetenskap, och vård. Det är dags att vi inför de förslag som är möjliga så att vi minskar antalet som dör innan de får hjälp.

Sverige ska inte vara sämst i Europa och framförallt är det inte acceptabelt att personer dör, bara för att vi inte klarar av att se en person både som brottsling och en person med behov av hjälp och stöd.

G50. Samverka mer med kriminalvården

Cecilia Carpelan, Skärholmen, Rose-Marie Fihn, Nol, Rasmus Jonlund, Stockholm, Jan Jönsson, Skärholmen, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Patrik Silverudd, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.3.2 punkt 7 kompletteras och får följande lydelse: ”En nära samverkan mellan, polis, socialtjänst, kriminalvård, psykiatri och missbruksvård är viktig för att personer som har psykiska problem och/eller har hamnat i missbruk ska erbjudas hjälp. Ideella organisationer står för en viktig del av stödinsatserna till personer med beroendeproblem och ska få stöd av det allmänna för detta.”

Två av tre som avtjänat sitt fängelsestraff återfaller i brott, oftast inom ett år. Att förhindra återfall i brott ger såväl stora humanitära som samhällsekonomiska vinster. De flesta av Kriminalvårdens klienter har missbruksproblem, och det är också vanligt med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (t.ex. ADHD) liksom psykisk ohälsa eller sjukdom som kräver behandling.

Samverkan mellan olika samhällsaktörer är oerhört viktig här liksom vid andra sociala och medicinska problem och då människor behöver samhällets stöd. Kommunens och landstingets verksamheter samt även polisen har ett ofta ambitiöst samarbete men med Kriminalvården finns inte samma omfattande samverkan. Kriminalvården och landstinget i Stockholms län har dock börjat bygga upp samverkan för att förhindra återfall i narkotikamissbruk, behandla män som dömts för relationsvåld, diagnostisera och behandla ADHD hos intagna samt behandla rattfyllerister. Det är ett arbetssätt som bör utvecklas inom fler områden och över hela landet.

Det är dags att i den liberala socialpolitiken tydligt betona också Kriminalvårdens roll i en samverkan som ska ge människor nya livschanser.

G51. Icke-kemiskt beroende också ett missbruk

Lars Åhman, Skellefteå, Ida Lindh, Skellefteå, Thomas Strand, Borås, Andreas Westerberg, Skellefteå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.3.2 punkt 7 får följande lydelse: ”En nära samverkan mellan polis, socialtjänst och missbruksvård är viktig för att personer som hamnat i missbruk ska erbjudas hjälp. Det gäller även de som drabbats av spelmissbruk eller annat icke-kemiskt beroende. Ideella organisationer står för en viktig del av stödinsatserna till personer med beroendeproblem och ska få stöd av det allmänna för detta.”

Att arbeta för individens frihet, och därmed mot missbruk av olika slag, ligger i kärnan av liberalismen. Inte minst Folkpartiets framväxt ur bland annat nykterhetsrörelsen är ett viktigt arv att förvalta. Däremot tillkommer under årens lopp fler typer av missbruk. I dag talas det allt mer om olika icke-kemiska beroenden, allra främst om spelmissbruk.

Nationella undersökningar av bland annat Folkhälsorådet visar att just spelmissbruket ökat under 2000-talet, att nio procent av män i åldern 18–24 år har spelproblem, och för tre procent är de allvarliga.

Av det skälet föreslår vi att punkt 7 i avsnitt 3.3.2 kompletteras med en skrivning i form av en ny andramening om att även de som drabbas av icke-kemiskt beroende ska ha rätt till samhällets stöd.

G52. Likställ spelmissbruk med drogmissbruk

Anita Brodén, Sollebrunn, Maria Lundqvist-Brömster, Håknäs, Linnéa Darell, Vikingstad, Anne-Marie Ekström, Borås, Jan Jönsson, Skärholmen, Inger Lundberg, Älvsbyn, Emma Carlsson Löfdahl, Österbymo, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Madeleine Olofsson, Älvängen m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att socialtjänstlagen ändras så att spelmissbruk likställs med missbruk av alkohol och narkotika

Spelmissbruk är att klassa som ett folkhälsoproblem. Att vara spelberoende betyder att man inte längre kan kontrollera sin lust att spela. Spelandet påverkar hela den beroendes liv – familj, socialt umgänge, ekonomi och arbete. Tillvaron domineras helt av spelandet och den som är spelberoende löper stor risk att hamna i brottslighet för att få fram pengar till sitt fortsatta spelande. Det uppskattas finnas cirka 170 000 spelmissbrukare i Sverige. Av dessa bedöms cirka 40 000 personer fått så allvarliga spelproblem att de betecknas som spelberoende. Över en halv miljon hade riskabla spelvanor med mer övergående eller tillfälliga negativa konsekvenser. Siffrorna är i samma storlek som missbruket av alkohol. Unga män 18–24 år är den grupp där det är vanligast med spelproblem. I denna grupp har också spelproblemen ökat markant, från 5 procent 1997/98 till 9 procent i 2009 års undersökning. Bland kvinnor i åldern 45–64 år ser vi en fördubbling av andelen personer med spelproblem. Spelberoende är ett allvarligt beroendetillstånd som har likheter med alkohol- och narkotikaberoende. Men i socialtjänstlagen står

ingenting om spelmissbruk – trots att det ger lika allvarliga konsekvenser som alkohol- och narkotikamissbruk.

G53. Diagnosneutral rätt till missbruks- och beroendevård

Daniel Andersson, Göteborg, Richard Brodd, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.3.2 punkt 8 den första meningen ändras till: ”Missbruks- och beroendevården ska vara vetenskapligt grundad.”

2. att i avsnitt 3.3.2 punkt 8 en ny andra mening införs med lydelsen: ”Rätten till vård för missbruks- och beroendeproblematik ska vara diagnosneutral.”

3 kap. § 7 i socialtjänstlagen talar om socialnämndens uppgift att motverka missbruk av alkohol och andra beroendeframkallande medel. Det är en rimlig och nödvändig uppgift. Tyvärr används denna skrivning allt för ofta för att neka hjälp till vård av andra beroendeformer som inte är alkohol eller narkotiska preparat.

Som exempel kan här användas spelberoende som har funnits som psykisk diagnos sedan 1980 i DSM-III och i ICD 10 listas som en impulskontrollstörning. Regeringen har flyttat över ansvaret för vidareutvecklingen av behandlingsmetoder från Folkhälsoinstitutet till Socialstyrelsen under 2012. Gott så men det är inte vad denna motion handlar om, utan om rätten till vård.

Det är inte rimligt att socialtjänstlagen används som ett hinder mot att ge vård för beroendeformer som tydligt är sjukdomsklassificerade om den med beroendeproblematik söker vård. Socialtjänstlagen bör därför revideras eller kompletteras så att socialnämnd beaktar alla beroendeformer diagnosneutralt gentemot möjligheten att ge en god vård, detta utan att ta bort deras specifika uppgift att motverka missbruket av olika preparat.

G54. Missbruksvården

Monika Broman, Linköping, Gunnar Broman, Linköping, Anita Jernberger, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att inte exemplifiera olika metoder i partiprogrammet och därför stryka den andra meningen i avsnitt 3.3.2 punkt 8

För att undvika inlåsningseffekt i partiprogrammet ska man ta bort den andra meningen i avsnitt 3.3.2 punkt 8, som lyder: ”Missbruksvården ska i största möjliga mån minska det mänskliga lidandet genom exempelvis substitutionsbehandling och sprututbytesprogram som kombineras med rehabilitering.”

G55. Bostad först – drogfri sedan

Ulf Larsson, Västerås, Daniel Andersson, Linköping, Sinikka Andersson, Västerås, Anders Bengtsson, Järfälla, Björn Brändewall, Kalmar, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Bengt Eliasson, Åsa, Rose-Marie Fihn, Nol, Andreas Froby, Tullinge m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 3.3.2 läggs till en ny punkt 9 med lydelsen: ”Hemlöshet medför stora sociala problem även för människor som inte är beroende av alkohol eller droger. Det är svårt för att inte säga omöjligt att ta itu med sitt missbruk om man samtidigt måste leta tak över huvudet. Metoden ’Bostad först’ bör därför användas för att först erbjuda hjälp till boende och därefter arbeta med missbruket.”

Att motverka hemlöshet innebär en kamp mot droger och alkohol. Att förhindra att en individ blir av med sin bostad är det allra bästa och effektivaste motmedlet.

Folkpartiet bör förorda metoden ”bostad först” – ”Housing First” – som innebär man först ordnar en bostad och sedan arbetar med missbruket. I dag är det oftast tvärt om.

Det finns en väl utbyggd kedja av olika typer av boenden, omsorgsboende, träningslägenheter, motivationsboende, lågtröskelboenden och även ett så kallat inslussningsboende från vilket man slussas vidare till den typ av boende som passar individen.

Alla dessa boendeformer ska förstås finnas kvar parallellt med att metoden ”bostad först” utvecklas. Att vara hemlös är ett problem i sig, som ofta är kombinerat med missbruk av något slag. ”Bostad först” innebär att man först löser problemet med hemlösheten, sedan tar itu med missbruket. Det vill säga tvärt om mot vad som sker i dag.

G56. Hemlöshet är inget alternativ

Nikoletta Jozsa, Järfälla, Anders Bengtsson, Järfälla, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Rose-Marie Fihn, Nol, Maria Jern, Falköping, Ragnhild Källberg, Västerås, Ulf Larsson, Västerås, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Anne Stenlund, Arnemark m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att texten ” Ingen människa ska behöva vara hemlös i Sverige.” ska föras in i avsnitt 3.3.2

2. att texten ”I Sverige ska ingen behöva sova utomhus, på offentliga toaletter, i trappuppgångar och liknande. Inför tak-över-huvudet-garanti i hela landet.” ska föras in i avsnitt 3.3.2

På Socialstyrelsens hemsida kan vi läsa att det under en vecka i maj 2011 rapporterades cirka 34 000 personer som hemlösa eller utestängda från den ordinarie bostadsmarknaden.

”För första gången fanns även uppgifter om hemlösheten bland barn och ungdomar (18 år eller yngre) som av olika skäl levde under hemlösa förhållanden utanför familjen. Cirka 400 barn och unga befann sig i en gråzon mellan hemmet och samhällets vård och omsorg under mätveckan. Av dessa var 51 procent flickor och 49 procent pojkar. 35 procent var födda utanför Sverige. Vanligast var att barnen och ungdomarna bodde hos vänner och bekanta. Familjekonflikt var den främsta orsaken till hemlösheten.” (”Hemlöshetens omfattning i Sverige”, Socialstyrelsen (2013), http://www.socialstyrelsen.se/hemloshet/omfattning)

Att vara hemlös innebär att en människa är utsatt. Utsatt för kyla, smuts, regn och sol. Utsatt för brott. Förnedrad. En människa som är hemlös får sin verklighet förvriden och värdigheten får sig en törn. Vi kan aldrig acceptera hemlöshet och måste aktivt ta ställning för att alla människor ska ha tak över huvudet.

I ett välfärdsland som Sverige är detta inte acceptabelt. Vi har ett av de mest utvecklade socialförsäkringssystemen i världen, men vi har fortfarande hemlösa. Folkpartiet liberalerna är ett socialliberalt parti som alltid har stått upp för de mest utsatta i samhället, så bör vi göra även nu.

G57. Förebygg mammors höga sjukskrivning

Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Sinikka Andersson, Västerås, Jessica Bagge, Hägersten, Helena Berggren, Västerås, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro, Eva-Lena Haag, Västra Frölunda, Jimmi Jonsson, Växjö m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det läggs till en ny punkt under avsnitt 3.3.2 med lydelsen: ”Sverige ska vara ett jämställt land att leva i. Att mammor är dubbelt så mycket sjukskrivna som pappor är oacceptabelt och ett stort folkhälsoproblem. Pappor måste krävas att ta ett större omsorgsansvar för sina barn så att kvinnor och män kan få lika förutsättningar på arbetsmarknaden och lika förutsättningar till god hälsa.”

I partiprogrammet ska det förebyggande arbetet få ta stor plats. Vi liberaler värnar goda och jämlika förutsättningar för att människor ska kunna göra sina egna val. Under rubriken ”Folkhälsa och förebyggande hälsovård” saknar vi åtgärder för att komma tillrätta med de ohyggligt ojämställda sjukskrivningstalen mellan män och kvinnor i Sverige. Kvinnor och män sjukskrivs lika mycket i Sverige. Ända tills de blir föräldrar. När barnet är två år har kvinnans sjukskrivning blivit dubbelt så stor som mannens! Det är inte bara stort lidande för henne, utan påverkar hennes faktiska inkomst direkt och hennes framtida inkomst indirekt. Vem som helst vet att en arbetsgivare hellre anställer en pappa än en mamma, just för att en pappa har sina barns mamma hemma som en backup. Hur detta påverkar hennes hälsa och psykiska hälsa kan vi se i sjukskrivningstalen. Statistiken talar sitt tydliga språk. Vi måste arbeta förebyggande för att pappor ska ta större ansvar för barnen. Utan pappors omsorg och ansvarstagande kommer vi ingen vart med de orättvisa och orättfärdiga sjukskrivningstalen för mammor.

G58. Förebyggande hälsovård

Ulf Wetterlund, Lilla Edet

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att utreda hur vi kan göra mer för förebyggande folkhälsa

I programförslaget är det väldigt lite om förebyggande hälsovård i avsnittet om folkhälsa. Mycket är gjort och mycket görs i kommuner och landsting, speciellt var det gäller utredningar och statistik.

Men jag är övertygad att det behöver bli mer verkstad för att förhindra ohälsa. Både bättre för den enskilde och billigare att satsa förebyggande.

Jag tycker att Folkpartiet behöver visa att vi vill göra skillnad genom konkreta förslag.

G59. Folkhälsa

IngMarie Larsson, Falköping, Rose-Marie Fihn, Nol, Halina Gustavsson, Tidaholm, Gun Jareblad, Motala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att långsiktiga modeller för att investera i folkhälsa och social hållbarhet utvecklas, t.ex. sociala fonder

2. att det tas fram tydliga och uppföljningsbara mål med indikatorer eller andra mätetal inom folkhälsoarbetet

Folkhälsoarbete ska vara en investering. Att förbättra folkhälsan är ett långsiktigt arbete och resultatet av de insatser som görs i dag ses oftast på längre sikt. Att i dag prioritera folkhälsoarbetet är en investering i befolkningens hälsa och en premiss för arbetet med en social hållbarhet. Förutsättningar för att arbeta långsiktigt ligger i möjligheten att följa utvecklingen inom området, kunskap om och metoder för att identifiera insatsområden och sätt att beräkna investeringar och vinster.

Folkhälsoarbetet måste därför ha tydliga och uppföljningsbara mål med indikatorer eller andra mätetal kopplade till sig. För att identifiera områden för insatser är det en förutsättning att kunna följa utvecklingen av hälsan i befolkningen samt ha uppdaterad kunskap om orsak och verkan. En god folkhälsa handlar inte bara om att hälsan bör vara så bra som möjligt, den bör också vara så jämlikt fördelad som möjligt.

G60. Ökningen av övervikt, fetma och diabetes typ 2

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet tar ställning för att vetenskapen som sägs stödja kostråden måste gås igenom från grunden för att se om inte förhastade slutsatser har dragits från studierna

Det finns nu fler överviktiga människor än normalviktiga. Alltså är det normala att vara överviktig. Till detta kommer den katastrofala ökningen av diabetes typ 2 (f.d. sockersjuka, f.d. åldersdiabetes) runt om i världen. Bara i Sverige är antalet personer med diabetes eller förstadier till diabetes är nu över 1 miljon! Detta är upprörande! Hur har vi hamnat här?

Brist på motion får jag ofta som svar, men den energi som omsätts under t.ex. en timmes aktivitet motsvarar bara en bråkdel av kroppens basala energibehov. Och den som motionerar äter dessutom mer.

Jag ser ingen annan förklaring än att de kostråd som har förespråkats de senaste decennierna måste vara felaktiga. Maten vi rekommenderas att äta innehåller för mycket energi i förhållande till mättnad.

G61. Livsmedelsverkets kostråd till allmänheten

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Livsmedelsverket omedelbart slutar med kostråd till allmänheten

Läs följande artikel med tillhörande 416 kommentarer i Dagens Medicin, daterad 8 april 2009:
http://www.dagensmedicin.se/debatt/livsmedelsverket-bor-omedelbart-sluta-med-kostrad-till-allmanheten

Kommentar överflödig.

G62. Vitamin D3-berika Sveriges invånare

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet tar ställning för att Sveriges invånare bör vitamin D3-berikas för oanade positiva folkhälsoeffekter

Studie efter studie visar att allt större del av jordens befolkning lider brist på fettlösliga prohormoner Vitamin D. D-vita-

min reglerar balansen mellan kalcium och fosfat i blodet och brist kopplas samman med maligniteter och ökad tumörrisk överlag, cancer (bröst, tjocktarm, ändtarm, livmoder, äggstockar, prostata, lymfom, kolon), insulinresistens, diabetes typ 1 och 2, osteoporos (benskörhet/urkalkning), rakit/osteomalaci, immunsjukdomar, inflammationer, infektioner, neuropsykiatriska tillstånd, depressioner (säsong, utmattning), kardiovaskulära sjukdomar, övervikt, hypertoni, hjärtinfarkt, stroke, metabolt syndrom och ateroskleros (åderförfettning/åderförkalkning), artros, myopati med specifik atrofi, muskelförlust, non-Hodgkin-lymfom, MS (multipel skleros), reumatoid artrit, psoriasis, tuberkulos, influensa, tandlossning, gingivit (tandköttsinflammation), Parkinson, Alzheimer, nedstämdhet, kroniskt trötthetssyndrom, irritabilitet, schizofreni, muskuloskelettala symtom, ADHD, sömnapné, IBS (irriterad tarm syndrom), prostatahyperplasi, kronisk urtikaria samt glaukom.

Bästa källan för vitamin D är solljusets UVB-strålning mitt på dagen under sommarhalvåret mot bar ljus hud. På cirka 30 minuter omvandlas kolesterol, i huvudsak det kroppsegna men också det tillförda via kosten, i huden till vitamin D upp till 10 000 IE. Därefter är kroppens lager fulla och nybildningen upphör. Som jämförelse kan nämnas att ett glas berikad lättmjölk endast ger 28 IE. D-vitaminproduktionen varierar med latitud, årstid, väderlek, livsstil och hudfärg. Dessutom avtar tyvärr kroppens förmåga att bilda vitamin D med stigande ålder.

Allt fler av oss lever inomhus allt större delar av året. Till det kommer att vi bosätter oss på platser där vi inte ens hade överlevt utan teknikens utveckling, t.ex. i arktiska Sverige. Dessutom skyddar vi oss mot solljuset av rädsla för hudcancer. Genom mat, t.ex. fisk och ägg, kan vi tyvärr endast kompensera för delar av den produktion som normalt sker i huden. Därför bör insatser göras för att återställa den naturliga tillgången på vitamin D (cirka 125 nmol/l) genom tiofaldigad berikning i några produkter. Dagens ynkliga berikning enligt krav från Svenska Livsmedelsverket (SLV) i t.ex. lättmjölk och industriellt framställt växtslem så som margarin, är nästan försumbara. Tilläggas bör att kroppens upptag av vitamin D3 är mycket effektivare än upptaget av vitamin D2. Vitamin D är i princip omöjligt att överdosera. Endast vid mycket höga och kontinuerliga doser (10 000 IE/dag under lång tid) har bieffekter uppstått.

Referenser:
Mats Humble, överläkare, akutpsykiatriska kliniken, Universitetssjukhuset MAS, Malmö
Läkartidningen nr 11, 2007-03-14
www.lakartidningen.se/engine.php?articleId=6279
http://www.youtube.com/watch?v=syRaJVIBNnw
Vitamin D Council, www.vitamindcouncil.org
GrassrootsHealth, www.grassrootshealth.net

G63. Skatt på socker

Charlotta Schenholm, Stockholm, Agneta Isacsson, Stockholm, Lennart Ledin, Östersund, Bo Lindström, Malmö, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet tar ställning för att införa en särskild sockerskatt

Under senaste åren har vi kunnat följa den ena larmrapporten efter den andra om att vi människor inte mår bra av socker. Det gäller såväl ökad övervikt på grund av sockerkonsumtion, som ökad andel av befolkningen som får diabetes eller andra sjukdomar relaterade till mat och dryck.

Tidigare var detta inget problem då socker var en lyxprodukt som användes sparsamt i mat och dryck. Socker var dyrt.

I dag är socker förhållandevis billigt och används i en mängd olika produkter, ofta utan att konsumenten är medveten om mängden socker i det man stoppar i sig. Ett billigt och enkelt sätt för producenterna att förbättra smaken på billiga råvaror.

Extra svårt när man som konsument inte själv har lagat maten utan äter mat i skolan, på sjukhuset eller på lunchrestaurangen. Effekten blir att man vänjer människor, kanske främst barn och ungdomar vid att mat och dryck ska smaka sött och tycker att icke sockrade produkter smakar illa. Med tanke på de skadeverkning och problem som följer med socker föreslår vi därför att inför en särskild sockerskatt av liknande modell som alkoholskatten.

G64. Överför skolhälsovården till landstingen/regionerna

Bengt Eliasson, Åsa, Niclas Erlandsson, Falkenberg, Rose-Marie Fihn, Nol, Tommy Rydfeldt, Kungsbacka, Hanna Schölander, Åsa

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet i sitt partiprogram skriver in att skolhälsovården i framtiden borde tas om hand av landstingen/regionerna

Vi anser att skolhälsovården måste garanteras på ett bättre sätt än nu. På flera håll tenderar hälsovårdsinsatserna i skolan enbart handla om mäta, väga och vaccinera. Det finns undersökningar som tyder på att kommuner som inte har en bra skolhälsovård tenderar att ha en större belastning på landstingens psykiatri än kommuner som har en bra skolhälsovård. Att bryta en persons hälsovårdsinsatser med start vid skolstarten för att åter hamna inom landstingets/regionens område efter skolans slut kan inte vara optimalt. Om landstingen eller de framtida regionkommunerna fick ansvaret för skolhälsovården så kunde samordningsvinster göras och ingången till övrig hälso- och sjukvård kunde ske på ett mer smidigt sätt.

G

Avsnitt 3.3.3 Hälso- och sjukvård

G65. Patientens rätt att välja vård mellan landsting

Magnus Liljegren, Stockholm, Samuel Danofsky, Stockholm, Mats Engström, Stockholm, Jessica Ericsson, Huddinge, Rose-Marie Fihn, Nol, Linda Folke, Stockholm, Daniel Forslund, Johanneshov, Suzanne Hallberg, Stockholm, Erik Johansson, Örebro m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ett förtydligande görs till avsnitt 3.3.3 punkt 2 genom ett tillägg av ”mellan landsting och” i sista

meningen, vars lydelse då blir: ”Valfriheten för patienter ska gälla mellan landsting och inom hela EU.”

I förslaget till partiprogram under avsnitt 3.3.3 punkt 2 talas om patientens rätt till valfrihet, det är bra. Valfriheten exemplifieras med att få välja mellan offentliga och privata vårdgivare och att valfriheten ska gälla inom hela EU. Det är bra, men en viktig aspekt saknas, nämligen valfriheten att få välja vård mellan olika landsting.

Att få välja privat eller offentlig vårdgivare blir en chimär i de fall patienten råkar bo i ett landsting där privata vårdgivare saknas, är väldigt få eller endast förekommer inom specifika områden. Valet reduceras då till ett val mellan offentlig vårdgivare A och B och är helt beroende av var patienten råkar vara bosatt. Det är inte jämlik vård och kan ju knappast vara partiprogrammets mening.

Det verkar också absurt att patienter fritt ska få välja vård inom EU men förvägras denna rätt mellan landsting.

Det är väl känt att vårdkvaliteten varierar mellan landstingen. Öppna jämförelser ger en bild av vårdsverige som i vissa fall förskräcker, jämförelserna ger i sig landsting incitament att ensa sig mot genomsnittet, det är bra. Men i de fall detta inte sker, om vården fortfarande är bristfällig eller om förändringar tar lång tid, ska vi förvägra patienter att söka vård i andra landsting med bättre behandlingsresultat?

För ett liberalt parti måste svaret självfallet bli att patienten själv ska få välja vårdgivare i den mån hen så önskar, oavsett om detta gäller ett val mellan offentlig eller privat vårdgivare, vilket landsting som ska vara huvudman eller i vilket europeiskt land vården ska utföras.

G66. Vårdval

Gunnar Lantell, Köping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att vårdval ska innebära att samtliga vårdcentraler omfattas

I dag har vårdtagare inte rätt att få en second opinion på andra vårdcentraler än landstingets egna.

G67. Bibehåll och utöka den nationella taxan i sjukvården

Håkan Borg, Nyköping, Gunilla Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att den nationella taxan bör bibehållas, utökas och omfatta all sjukvårdsproduktion

För fem månader sedan presenterade utredaren Mona Boström sitt förslag till regeringen avseende den nationella taxan. Utredaren föreslår att den avskaffas. Landstingens monopol kommer då att ytterligare stärkas. Det betyder att ingen vård med solidarisk finansiering skulle tillåtas utanför landstingen efter 2018.

Tongångarna känns igen från 1970 då socialminister Sven Aspling (S) införde 7-kronorsreformen med katastrofala resultat.

Hittills har läkare kunnat arbeta antingen med avtal med landstingen eller i ett fåtal fall enligt den nationella taxan.

De tidigare flitiga och engagerade läkarna rättade snabbt in sig i de lågproducerande kollegernas led. Varför skulle de arbeta mer för samma lön? En del undantag fanns dock.

Produktiviteten sjönk till mindre än hälften på en del kliniker och på så sätt uppkom plötsligt ett underskott av läkare som egentligen aldrig har funnits.

Sedan dess har det påståtts att det råder läkarbrist i Sverige, vilket är en av de mest omhuldade myterna inom dagens sjukvård.

En av landets mest framträdande läkare Lars Werkö (död 2009) skrev i Dagens Nyheter den 24 oktober 2006 att ”problemet i vården är inte läkarbrist utan att läkarna jobbar för lite”. Politiker i landsting och regioner har allvarligt vilseletts och fått läkarbristen att framstå som reell.

Vår åsikt är att prestationsbaserad ersättning till en del måste tillbaka. Det betyder att den nationella taxan återinförs och den ska omfatta alla läkare och deras team oberoende av anställningsform. Det bör gälla varje vårdinrättning, även universitetssjukhus.

Landstingens monopol måste avskaffas. Under en utvecklingsperiod var landstingen motiverade. Dagens landsting har i dag för stor överbyggnad och hindrar utvecklingen. Den nationella taxan är neutral och ger konkurrens på lika villkor. Detta är ytterst viktigt. I dag diskrimineras läkare som arbetar utanför landstingen.

För att åstadkomma en så rättvis taxa som möjligt brådskar det. Det finns fortfarande ett antal läkare som har erfarenhet av att arbeta inom olika specialiteter. Deras kunskap bör snarast utnyttjas i jämförande studier om en vårdepisods värde i taxehänseende.

Den nationella taxan bör ha minst 20 steg och den ska även gälla ” centers of excellens” (kompetenscentra) som nämns i vårt sjukvårdspolitiska program maj 2012. Vi ser detta som en nödvändighet för att skapa incitament för flit, engagemang och kvalitet i läkarkåren efter 43 års förfall.

G68. Boka tid hos doktorn via nätet

Yvonne Sölvinger, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.3.3 punkt 4 lägga till ”tidsbokning och” så att sista meningen får lydelsen: ”Tidsbokning och information om olika vårdgivare, vad gäller exempelvis behandlingsresultat, väntetider, ska vara lätt tillgängligt på nätet.”

Man kan boka en resa jorden runt, men man kan inte boka en tid hos sin doktor.

G69. Minska dataintrången i vården

Daniel Andersson, Linköping, Monika Broman, Linköping, Per-Åke Fredriksson, Gävle, Sebastian Hallén, Kalmar, Anita Jernberger, Norrköping, Tobias Josefsson, Mjölby, Patrik Karlson, Norrköping, Christer Romson Lande, Stockholm, Madelaine Pavlidis, Linköping m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.3.3 punkt 4 ändra andra meningen till: ”Grundregeln ska vara att patienten har lättillgänglig åtkomst till sin journallogg och journal, och bestämmer vilka som ska få ta del av den.”

Det är i det vardagliga som medborgares integritet kränks som oftast av det offentliga. Ett sådant exempel är vårdjournaler.

Granskningar av journalloggar visar att kränkningar av den enskildes integritet sker regelbundet. Obehörigas intrång

i journaler är vanliga i medialt uppmärksammade fall, men det förekommer även att partners eller älskares journaler läses. Offentliga personer, bland annat politiker, är särskilt utsatta. De stickprovskontroller som görs fångar upp en del fall, men fortfarande sker alldeles för många oupptäckta integritetskränkningar.

Det finns flera tänkbara sätt att minska dataintrången, exempelvis genom att medborgare alltid får hem brev eller sms när journalen har öppnats eller att patientens medgivande behövs för varje enskild öppning av journalen. Den enklaste åtgärden för att stävja intrången är dock att göra det enkelt för medborgare att själva ta del av sin journallogg och kunna granska vilka som har tagit del av den. En sådan kontrollmöjlighet ökar även medborgarnas känsla av trygghet och kontroll över sina personliga uppgifter.

Det finns en rättighet att ta del av sin journallogg, men det är ofta besvärligt. Det kan exempelvis kräva att signerade papper med begäran om utdrag insänds till landstinget eller liknande, som skickar ut journallogg mot en kostnad. På sikt bör journalloggen finnas läsbar på nätet, men en rimlig lägstanivå på kort sikt är att medborgare med ett enkelt knapptryck efter e-legitimering, eller via ett sms, kan begära att få sin journallogg hemskickad kostnadsfritt. Journalloggen behöver då dessutom vara utformad på ett lättförståeligt sätt.

Den i partiprogrammet föreslagna rätten att ta del av sin journal bör därför utökas till att medborgaren ska ha lättillgänglig åtkomst till såväl journal som journallogg.

G70. Hälso- och sjukvård

Maj-Britt Elmvik, Trollhättan, Britt Lindmark, Värmdö, Dan Möllengård, Trollhättan

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.3.3 punkt 4 sista meningen ändras till: ”Information om olika vårdgivare ska vara lätt tillgänglig på nätet. Exempelvis väntetider, onödig sjukhusinläggning och den allmänna indikatorn på dålig kvalitet, tre eller fler psykofarmaka.”

2. att i avsnitt 3.3.3 punkt 9 första meningen ändras till: ”Primärvårdens kvalitet måste säkerställas med husläkare som säkerställer diagnos och apotekare som tillämpar nu rekommenderad läkemedelsbehandling.”

Onödig sjukhusinläggning som för närvarande redovisas av SKL uppgå till nästan 15 procent bland äldre. Ansvaret faller ansvaret tungt på vårdcentralerna. Vårdcentralerna borde kunna göra ett mycket bättre arbete att ompröva och säkerställa diagnoser. Nyligen fanns en ledare i New York Times som lyfter fram apotekare att självständigt justera patienters medicinering, tolka labbresultat och koordinera uppföljande läkemedelsbehandling. Apotekare behövs för att avlasta läkare.

Låg kvalitet i äldres läkemedelsbehandling kostar samhället många miljarder. Antag 3 till 20 miljarder kronor nationellt (Kaliber P1, 20/11 2011). För en kommun med 50 000 invånare innebär det mellan 10 miljoner och 70 miljoner kronor om man fördelar 70 procent av kostnaden till kommunen, som SKL gör.

Arbetet med apotekare som förskrivare påbörjades i England 1999. År 2009 fanns 592 apotekare registrerade som förskrivare i England. Positivt är att förskrivning förekom inom de flesta farmakologiska områdena, t.ex. hjärta-kärl, centrala nervsystemet, andningsvägarna och mage-tarm.

I Kanada fortgår också arbete med apotekare som förskrivare av läkemedel. Alltså hög tid att vi i Sverige gör som i England, Kanada och USA.

Husläkare ersätts åtminstone i äldrevården med multiprofessionella team med ansvarig läkare i nya föreskrifter från Socialstyrelsen.

G71. Säkrare vård kräver en ändrad patientdatalag

Madelaine Pavlidis, Linköping, Carina Boberg, Linköping, Annika Carp, Falköping, Maj-Britt Elmvik, Trollhättan, Daniel Forslund, Johanneshov, Björn Jansson, Motala, Gun Jareblad, Motala, Anita Jernberger, Norrköping, Nikoletta Jozsa, Järfälla m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.3.3 punkt 4 modifieras så att det framgår att patientjournaler kan användas i syfte att göra vården säker

2. att Folkpartiet tar ställning för att patientdatalagen bör ändras så att läkare och sjuksköterskor får ta del av patientjournaler, även om patientrelationen inte längre anses vara pågående. Syftet med förändringen är att vårdpersonal med tystnadsplikt ska kunna följa upp och utvärdera sitt eget arbete, förbättra samarbetet mellan kollegor, professioner och kliniker samt att organdonationer inte ska förhindras på grund av spärrar i patientjournalerna

I förslaget till partiprogram angående hälso- och sjukvård föreslås (avsnitt 3.3.3 punkt 4) att en patient som grundregel ska ha tillgång till sin journal samt bestämma vilka som ska få ta del av den. Det är en utmärkt grundregel som vi står helhjärtat bakom. Skyddet för patientens integritet behöver vara starkt.

Men för att vården ska vara säker måste detta skydd kunna kombineras med vårdgivarnas behov av uppgifter ur patientjournalen. Dagens lagstiftning är utformad på ett sätt som skapar hinder för en säker vård som inte står i proportion till den ökade patientintegritet som lagen hänvisar till. Det bästa får inte bli det godas fiende.

Syftet med patientdatalagen är att tillgodose patientsäkerhet, god kvalitet samt främja kostnadseffektivitet och att patienters integritet ska respekteras.

Tystnadsplikt är en vardaglig del av läkaren och sjuksköterskans jobb. Överträdelser mot tystnadsplikten, liksom otillbörlig åtkomst av journaluppgifter, är allvarliga förseelser som ska leda till kännbara konsekvenser.

Det finns ett värde i att följa upp en patient efter det steg man själv varit med att fatta beslut om för att få ”kvitto” på om man gjort en riktig bedömning eller inte. En reflektion innan arbetsdagen är slut leder till utveckling och på sikt till säkrare vård. Hur ska man kunna lära sig något, hur ska man kunna bygga upp erfarenhet, om man inte får veta hur det gick?

Patientdatalagen i sin nuvarande utformning, hindrar just denna lärprocess. Låt oss ta ett exempel: Den läkare som bedömer patienter på akutmottagningen kommer aldrig att få lära sig om den initiala bedömningen har varit korrekt. Läkarens vårdrelation slutar med att patienten läggs in på vårdavdelningen.

Ett annat exempel är läkarnas specialistutbildning. Läkare som genomgår specialistutbildning (ST-läkare) måste kunna

följa sina patienters hela vårdförlopp, även om man deltar aktivt endast i beslut rörande delar av förloppet.Patientdatalagen kan, om den tolkas på ett olyckligt sätt, försämra kvaliteten på blivande specialister och i förlängningen även försämra vården och patientsäkerheten.

Lagen skapar också allvarliga problem vid transplantationer. Vid en vävnadsdonation från en nyss avliden patient, måste man inhämta den medicinska bakgrunden för att säkerställa att det inte föreligger några medicinska hinder mot transplantation. Om man inte kan ta del av journalen på grund av spärrar, blir det ingen donation. Utan tillgång till journalen kan transplantationen därför inte genomföras trots att den avlidne sagt ja till donation i Donationsregistret.

G72. Tillgång till egen journal

Pär Ekström, Göteborg, Richard Brodd, Göteborg, Pär Brumark, Malmö, Anders Eriksson, Sävedalen, Rose-Marie Fihn, Nol, Daniel Forslund, Johanneshov, Per-Åke Fredriksson, Gävle, Maria Hagman, Lyrestad, Anders S. Johansson, Västra Frölunda m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att orden ”via nätet” läggs till i avsnitt 3.3.3 punkt 4 så att lydelsen blir: ”Patientens insyn i vård- och behandlingsprocessen behöver stärkas. Grundregeln ska vara att patienten har tillgång till sin journal via nätet och bestämmer vilka som ska få ta del av den. Information om olika vårdgivare, vad gäller exempelvis behandlingsresultat och väntetider, ska vara lätt tillgänglig på nätet.”

I förslaget till partiprogram avsnitt 3.3.3 punkt 4 kan man läsa: ”Patientens insyn i vård- och behandlingsprocessen behöver stärkas. Grundregeln ska vara att patienten har tillgång till sin journal och bestämmer vilka som ska få ta del av den. Information om olika vårdgivare, vad gäller exempelvis behandlingsresultat och väntetider, ska vara lätt tillgänglig på nätet.”

Första delen av andra meningen i denna punkt är redan förankrad i gällande lagstiftning. Dessvärre är det vanligt att vårdhuvudmännen bara lämnar ut journaler på papper och med en omfattande byråkrati, vilket gör att det tar för lång tid att få tillgång till journalen. I Västra Götaland tar det exempelvis 8 veckor. För att patientens insyn ska stärkas behöver denna skrivning skärpas. Genom att vi är tydliga med att patienten ska få tillgång till sin journal on-line löses problemet.

Det finns individer som försöker lyfta fram svårigheter med att ge patienten tillgång till sin journal för att sen använda dessa som ursäkt för att försena eller fördröja införandet. Låt inte sådana särintressen stå i vägen för individens frihet och insyn i sitt eget liv.

Är man intresserad av hur förslaget kan implementeras går det att besöka Uppsala läns landsting där fp redan genomfört detta med mycket gott resultat. Där kallas reformen ”Eget rum på nätet”. Denna slogan skulle kunna användas som vallöfte i nästan alla landstingsval 2014.

Naturligtvis ska tillgång till egen journal formuleras teknikoberoende i partiprogrammet. Avsikten är att man ska ha direkt tillgång till sina egna journaler via dator, app i telefonenoch läsplatta. Formuleringen ”via nätet” omfattar alla dessa metoder.

G73. Akutsjukvården måste ha tillgång till patientens sjukvårdshistoria

Marcus Claesson, Mölndal, Alexander Höglund, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att akutsjukvården måste ha omedelbar tillgång till patientens hela sjukvårdshistoria

Det är nu år 2013 och vi lever tydligen i IT-samhället. Tyvärr hänger inte alla med. Svensk akutsjukvård befinner sig fortfarande till delar i tidsåldern före antiken och papyrusets intåg. Det kan inte vara menat att anhöriga ska tvingas agera detektiver för att tillsammans med förbryllade läkare försöka gissa vad som kan ha hänt en medvetslös patient som håller på att dö.

Vad kan vara enklare att ordna än att säkerställa akutläkares tillgång till patientens totala sjukvårdshistoria och samtliga förskrivna läkemedel genom en slagning på personnummer i en samlad digital och sökbar databas?

Verkställ!

G74. Så stärker vi patientens ställning

Folkpartiet liberalerna Stockholms län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partiprogrammet kompletteras med ett ställningstagande för fortsatt kraftfulla satsningar på husläkarteam

2. att partiprogrammet kompletteras med ett ställningstagande för att vårdmiljöerna ska utvecklas för att säkerställa patienternas integritet och välbefinnande

3. att partiprogrammet kompletteras med ett ställningstagande för att patienter alltid ska kunna välja att vårdas hemma vid långvariga och allvarliga sjukdomstillstånd

4. att landsmötet tar ställning för att arbetslinjen och delaktigheten i samhället stärks genom att utökade insatser riktas till unga personer med psykiska funktionshinder, t.ex. Asperger, svår ADHD eller andra neuropsykiatriska problem[1]

Programförslaget har en utmärkt inriktning i sjukvårdspolitiken. Men vi ser möjligheter att utveckla den liberala sjukvårdsprofilen ytterligare genom att ytterligare stärka patientens ställning.

Genom vårdval och fri etablering har primärvården kunnat byggas ut i delar av landet. Det är en positiv utveckling som lett till en betydligt större tillgänglighet. Husläkarna är stommen i en väl fungerande och lätt tillgänglig hälso- och sjukvård.

Men fokus kan inte ensidigt ligga hos just läkarna. Vid husläkarmottagningarna behöver flera professioner i ett väl sammansatt team som kan möta patienternas behov på ett tidigt stadium och i bästa fall förhindra ett långvarigt behov av sjukvård. Vilka professioner som finns tillgängliga på de olika mottagningarna kan variera utifrån husläkarmottagningens profil och de behov som patienterna har. Psykologer är exempel på en yrkesgrupp som kan bidra mycket till människors hälsa i husläkarteamets arbete. Folkpartiet måste fortsätta driva på för att utveckla primärvården och sträva efter fortsatta kraftfulla satsningar på husläkarteam.

1. Yrkandet hänvisat till område E, Ekonomi.

Vårdmiljöer är alltför ofta torftiga och genom dess utformning riskeras patienternas integritet. Många landsting står inför omfattande renoverings- och utvecklingsbehov i hälso- och sjukvårdens infrastruktur. Då får inte chansen försittas att skapa läkande vårdmiljöer som bidrar till välbefinnande.

Integriteten måste stärkas. Att slå fast inriktningen att eget rum ska vara norm i vården är bra, men mer behöver göras. Vid alla mottagningar måste det vara möjligt att föra enskilda samtal utan att andra patienter hör samtalen. Det ställer krav på att väntrum och receptioner utformas på ett sätt som säkerställer integriteten.

Vårdmiljöernas utformning måste grundas på de kunskaper som finns om miljöns betydelse. Det handlar om arkitektur men också om färgval, konstnärlig gestaltning m.m. Folkpartiet ska vara pådrivande för att skapa läkande vårdmiljöer.

Svårt sjuka människor måste självklart ha tillgång till specialiserad sjukvård. Ofta ges detta på akutsjukhusen. Men i dag finns möjligheten till avancerad sjukvård i hemmet (ASIH). Detta är en möjlighet som självklart måste bygga på frivillighet från patientens och de anhörigas sida. Fördelarna är flera. Dels kan patienten slippa den kliniska och ofta torftiga sjukhusmiljön och får istället vistas i sitt eget hem. Det ändrar också rollfördelningen när den enskilda inte kommer till sjukhuset på vårdens villkor, utan tvärt om sjukvården kommer som en gäst till det egna hemmet, där man själv är den som bestämmer och man har tillgång till alla sina personliga tillhörigheter. För många kan det också vara skönt att få vara tillsammans med sina anhöriga på ett naturligt sätt.

I dag kan också mycket avancerad vård ges i hemmiljön, utan att det påverkar patientsäkerheten negativt. Tyvärr är det alltför få som erbjuds denna möjlighet. Vi föreslår att Folkpartiet verkar för att alla långvarigt sjuka – där det är praktiskt och medicinskt möjligt – ska erbjudas denna möjlighet på sikt.

Personer med en psykiatrisk diagnos förtidspensioneras i snitt tio år tidigare än personer med fysiska sjukdomar. De ökade insatserna att minska förtidspensioneringar har inneburit att många fler får kortare sjukskrivning, rehabiliteras och finns tillbaka på arbetsmarknaden.

För unga personer med funktionsnedsättningar är det ännu svårare att komma in på arbetsmarknaden än för jämnåriga. Den grupp unga som fortfarande i för stor utsträckning döms till utanförskap genom tidig sjukskrivning följt av förtidspension är personer med psykisk ohälsa, särskilt personer med en Aspergerproblematik eller svår ADHD. Många av dessa ungdomar skulle kunna klara att arbeta på hel- eller deltid med särskilt stöd initialt.

Genom en väl utformad arbetsintroduktion skulle fler unga få chans att pröva i vilken omfattning de klarar av att arbeta. De försök som pågår i Försäkringskassan i norra Stockholms län, där man intensivsatsar på en grupp förtidspensionerade unga, visar att det går att bryta isoleringen och utanförskapet. Det är en arbetskrävande metod som dock ger resultat. Men alternativet att utestänga unga med den enkla vägen att förtidspensionera är slöseri med den enskildes förmåga och undergräver dessutom arbetslinjen.

G75. Europeiskt samarbete kring organdonation och sällsynta sjukdomar

Cecilia Wikström, Uppsala, Richard Brodd, Göteborg, Daniel Forslund, Johanneshov, Andreas Froby, Tullinge, Suzanne Liljegren, Lidingö, Christer Nyström, Norrköping, Daniel Sjöberg, Uppsala, Anne Stenlund, Arnemark, Kristina Westerdahl, Järfälla m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande text läggs till som en ny punkt 14 i partiprogrammet under avsnitt 3.3.3: ”Samarbetet kring donationer av organ, vävnader och celler i Europa bör stärkas för att ge medborgare möjlighet att få sin önskan om att vara donator respekterad i alla EU-länder. Sverige bör även verka för att stärka samarbetet i Europa vad gäller sällsynta sjukdomar för att ge möjligheter att kraftsamla resurser och dela på ansvar kring sjukdomar som endast drabbar ett fåtal personer i varje medlemsstat.”

Det finns ett antal frågor på hälso- och sjukvårdens område där utökat europeiskt samarbete skulle vara av godo för våra medborgare. Den fråga som har varit mest uppmärksammad hittills har varit patientens möjlighet att välja en vårdgivare i ett annat EU-land, men det finns andra utmärkta exempel som är värda att lyftas fram i partiprogrammet.

I dag finns endast mycket begränsade samarbeten mellan Europas länder vad avser donation av organ, vävnader och celler. Ett stärkt europeiskt samarbete skulle kunna vara en pusselbit för att underlätta för alla de människor som i dag lever i väntan på ett organ. Likaså bör den som har angivit i ett nationellt register att man är beredd att donera organ vid sin död få den önskan respekterad inte bara i det egna hemlandet, utan även i andra EU-länder.

Ett annat viktigt område med tydligt mervärde för europeiskt samarbete är kring sällsynta sjukdomar. Den europeiska definitionen på en sällsynt sjukdom är en sjukdom som drabbar färre än 5 personer på 10 000. Det finns dock många sjukdomar som endast drabbar en person på 100 000 eller fler. För små och medelstora länder kan det vara svårt att på egen hand upprätthålla en högkvalitativ expertis för dessa ovanliga sjukdomar. Det är inte heller nödvändigtvis det ekonomiskt mest rationella sättet att hantera dessa sjukdomar. Även om det är relativt få personer som drabbas av sällsynta sjukdomar kan lidandet för den enskilde individen ofta vara mycket stort.

Genom att dela på ansvar och samordna resurser för vård och forskning kring dessa sjukdomar har vi i Europa en möjlighet att erbjuda en bättre vård, möjligheter att utveckla nya behandlingsmetoder och samtidigt använda våra gemensamma resurser på ett mer effektivt sätt. Detta borde lyftas fram som ett fokus även i partiprogrammet.

G76. Angående en jämlik sjukvård oavsett bostadsort

Shirley Gerhardsson, Älta, Rose-Marie Fihn, Nol, Christer Nyström, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ett förtydligande görs så att Folkpartiets partiprogram fastställer en detaljerad specificering av vilka sjukvårdsinsatser som ingår i vår gemensamma sjukförsäkring oavsett var i Sverige vi är bosatta, samt att Folkpartiet betonar och framhäver att sjukförsäkringen är en

försäkring som berättigar till en oavkortad tillgänglighet inklusive en hälsokontroll

Många skattebetalare upplever att sjukvården och dess innehåll nedmonteras dag för dag. En hel del felbehandlingar anmäls allt oftare till olika instanser. Vi har i Sverige en gemensam sjukförsäkring som inbetalas via skatten. Dock är sjukvården splittrad, den är inte jämlik. Vissa kliniker inför egna policyer.

Regeringen informerar via hemsidan följande (http://www.regeringen.se/sb/d/14810/a/170721):

> *”Proposition om utökad finansiell samordning (mars 2010). Regeringen har överlämnat propositionen Utökad finansiell samordning, m.m. till riksdagen. I propositionen föreslås möjlighet att bilda samordningsförbund som sträcker sig över länsgränser. Utgångspunkten är att den finansiella samordningen av rehabiliteringsinsatser ska bedrivas utifrån de lokala förutsättningar som finns i ett samverkansområde och för den målgrupp som är bosatt där.”*

G77. Nationellt faktaunderlag för kataraktoperationer

Folkpartiet liberalerna Östergötlands län, Lola Björkquist, Linköping, Ida Lindh, Köping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ställer sig bakom intentionerna i motionen om att ett faktaunderlag gällande kriterier för kataraktoperationer i de olika landstingen ska tas fram

Sveriges kommuner och landsting (SKL) har inga uppgifter över hur kriterierna hos olika landsting ser ut för att operera för ögonsjukdomen grå starr (katarakt).

Det är olika i landstingen hur länge man får vänta på behandling.

Därför vill vi få fakta och klarlagt vilka kriterier man har i olika landsting. Det finns dock ingen sådan information hos SKL. Det finns ett slags register, som förs i Blekinge, men det innehåller t.ex. väntetider för operation och information om olika problem kring dessa m.m.

Nedan här symtom vid grå starr (katarakt):

- Din synskärpa blir sämre. Det blir svårare att se på långt avstånd och lässynen drabbas. Du behöver mer ljus för att se.
- Konturerna och färgerna blir svagare.
- Du kan lätt bli bländad.
- Du får dubbelseende.
- Om du har grå starr på bara ett öga kan skillnaden i synförmåga göra att du får svårt att bedöma avstånd.

Att landsting liksom kommuner ska vara självständiga får inte innebära att detta dras så långt, att skillnaderna emellan landstingen blir orimliga. För att kunna gå vidare och eventuellt ifrågasätta landstingets kriterier så måste man ha fakta.

G78. Förstatliga sjukhusen för en effektiv vård på lika villkor

Magnus Liljegren, Stockholm, Samuel Danofsky, Stockholm, Maj-Britt Elmvik, Trollhättan, Mats Engström, Stockholm, Linda Folke, Stockholm, Daniel Forslund, Johanneshov, Shirley Gerhardsson, Älta, Björn Jansson, Motala, Anne Kotavuopio Jatko, Jukkasjärvi m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. Att till avsnitt 3.3.3 punkt 8 lägga till en ny sista mening med lydelsen: ”Därför ska Folkpartiet undersöka förutsättningarna för statlig finansiering av högspecialiserad vård.”

Sverige har i dag stora regionala skillnader mellan kvalitet, produktion och kostnader i den högspecialiserade vården. Ständiga sparkrav gör sjukhusen ineffektiva vilket leder till ojämlik och dyr vård.

Sjukhus med en stor genomströmning av patienter har bättre behandlingsresultat. sjuksköterskor i allmänmedicin För optimal vårdkvalitet bör därför vården koncentreras i högre utsträckning än vad som är fallet i dag.

Den typen av förändringar har historiskt omöjliggjorts av starka lokala hemmaopinioner, inte sällan uppbackade av lokala sjukvårdspartier.”Rör gärna andra sjukhus, men inte vårt” är den mentalitet som effektivt har förhindrat många försök till förändring inom svensk sjukvård. I brist på strukturella förändringar har bara ett val återstått – generella besparingar – som då drabbat alla existerande verksamheter, ofta enligt osthyvelsprincipen.

En konsekvens av detta återkommande sparande blir en orimlig arbetsmiljö för personalen vilket också lett till att möjligheter att bedriva klinisk forskning kraftigt beskurits då såväl ork som tid och pengar saknas.

En nationell samordning av den högspecialiserade vården i ett mindre antal sjukhus kommer att ge möjligheter till utveckling, expansion och spetskompetens. Övriga sjukhus skulle i varierande grad kunna ställas om till öppen specialistsjukvård.

Statens bristande inflytande gör att skillnaderna mellan landstingen ökar. LOV är i grunden en bra reform men det är svårt att se vad som motiverar regional utveckling av 21 snarlika men olika vårdvalssystem. I praktiken ser vi ökande regionala skillnader i sjukvården där landstinget i Stockholm går före och de övriga landstingen antingen inte orkar eller inte vill följa efter.

Mot denna bakgrund torde det stå klart att i varje fall den högspecialiserade och innovationsdrivna sjukvården bör vara ett statligt ansvar vad gäller huvudmannaskap, finansiering och kunskapsproduktion.

G79. Sjukvården ska vara likvärdig

Folkpartiet liberalerna Norrbottens län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt tillförs till avsnitt 3.3.3 med lydelsen: ”Varje patient har rätt till en likvärdig vård, både vad gäller utbud och kvalitet, oavsett i vilken län individen bor. Huvudmannaskapet för den offentliga sjukhusvården ska därför vara statligt.”

Folkpartiet har länge drivit frågan om ett statligt huvudmannaskap för skolan och nu är det äntligen på gång. Argumenten och vinsterna är tydliga ur ett individperspektiv. Likvär-

digheten ökar och beroendet av godtyckliga beslut och beslut som enbart baserade på kortsiktiga ekonomiska budgetövervägande minskar.

I ett allt mer informationsbaserat samhälle blir medborgarnas kunskap och krav på likvärdighet allt tydligare. Detta återspeglar sig kanske ändå tydligare inom sjukvårdens område där utvecklingen mot ökad likvärdighet genom samverkan mellan sjukvårdshuvudmännen har havererat.

Det finns en konsensus mellan partierna att arbeta för en större likvärdighet mellan sjukvårdshuvudmännen genom uppgörelser inom Sveriges kommuner och landsting, med öppna jämförelser och genom nationella riktlinjer. Trots dessa verktyg kan man konstatera att skillnaderna i vårdutbud, kvalitet och väntetider kvarstår år efter år och på flera områden ökar.

Hjälpmedelssidan och hela området med vårdavgifter är kanske de mest tydliga områdena där variationerna är stora och men där handlar det ändå bara om pengar och utbudsvariationer. Det är naturligtvis allvarligare när patientens tillgång till nya behandlingsmetoder och introduktionen av nya mediciner ska bero på var man bor. Oftast uppmärksammar patienterna de fall där man av ekonomiska skäl nekas att få del av nya metoder men motsatsen kan vara minst lika illa där sjukvårdshuvudmän introducerar nya behandlingar på alltför lös vetenskaplig grund.

Att sjukvårdshuvudmännen än i dag har svårt att leva upp till de lagstiftade tillgänglighetskraven gör tillsammans med ett varierande vårdutbud att den reella valfriheten för en patient att kunna få vård utanför sitt län begränsas. Ska ofrivilligt barnlösa par ha rätt till en eller fem försök med provrörsbefruktning? Vilka operationer utförs bäst med titthålsteknik utanför operationssalen? Ska manlig omskärelse ingå i det offentliga vårdutbudet, ska det vara gratis eller kosta 30 000 kronor? Vilka indikatorer används för behandling av förändringar på gula fläcken? Finns resurser för ballongutvidgning vid hjärtinfarkt eller används i stället propplösande? Får patienter med reumatism tillgång till nya biologiska läkemedel? Ska en patients väntetid till en neuropsykiatrisk utredning kunna variera från noll till två år? En gräns mellan två sjukvårdshuvudmän kan i dag innebära oacceptabla och rent parodiska variationer för en patient. Politiken är kanske inte rätt forum för att svara på alla de ovanstående frågorna men Folkpartiet måste stå upp för individen och likvärdigheten i sjukvården.

G80. Ökat statligt ansvar för högspecialiserad vård

Folkpartiet liberalerna Skåne län, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 8 under avsnitt 3.3.3 ges lydelsen: ”Det behövs en utökad nationell samordning och ett ökat samarbete över nationsgränserna på vårdområdet. Detta stärker likvärdigheten och valfriheten, förbättrar vårdmöjligheterna för sällsynta diagnoser och ökar tillgången till hälso- och sjukvård i landets glest befolkade delar. Staten bör ansvara för finansiering och styrning av högspecialiserad vård och på sikt ta över huvudmannaskapet.”

Människans förmåga att kunna bota komplicerade sjukdomar upphör aldrig att förvåna. Den patient med magsår som tidigare opererades behandlas i dag med läkemedel. Behandlingen av hjärtinfarkt, som för 20 år sedan var en komplicerad medicinskt behandling, är i dag ett rutinartat ingrepp. En förklaring till att vi lever allt längre är att sjukvården i dag kan behandla sjukdomar som tidigare inte gick att bota.

Den sjukvård som är forskningsnära, nyskapande, modern och investeringstung – ofta benämnd högspecialiserad sjukvård – är internationellt sett av hög kvalitet i Sverige. När utvecklingen och tekniken går framåt inom sjukvården, med allt mer avancerad sjukvård och ingrepp, ökar också behovet av högre kompetens och mer resurser. Det är en fantastisk utveckling som ställer högre krav på den svenska sjukvården. En indikation på detta är att kostnadsutvecklingen i den högspecialiserade vården under senare år har varit högre än för annan sjukvård.

Den högspecialiserade vården bygger på ett nära samspel mellan akademin och sjukvården. För universiteten är det viktigt att det finns möjlighet att studera den kliniska tillämpbarheten av nya forskningsrön. På samma sätt är det angeläget för sjukvården att ha tillgång till den senaste forskningen för att kunna utveckla nya behandlingsmetoder. Det är först när det råder en symbios mellan forskning och medicinska behandlingar som Sverige i framtiden kan vara världsledande när det gäller att utveckla och tillämpa nya behandlingsmetoder. Den kliniska forskningen har ett stort samhällsekonomiskt värde och är av strategisk betydelse för Sveriges konkurrenskraft genom att den skapar en grund för företag inom life science. Antalet kliniska studier som genomförs i Sverige minskar, vilket leder till att forskningen och därmed många arbetstillfällen flyttar utomlands.

Redan i dag ser vi hur staten har tagit initiativ till att koncentrera den högspecialiserade vården till ett fåtal platser i landet genom införandet av så kallad rikssjukvård för de behandlingar som omfattar ett fåtal patienter i hela landet. Men i ett långsiktigt perspektiv behöver staten ta ett ännu större ansvar för den högspecialiserade vården. En åldrande befolkning, nya effektiva men kostsamma läkemedel/behandlingar och behovet av stora satsningar på medicinskt teknisk utveckling betyder att det är svårt för regioner och landsting att fullt ut finansiera denna vård utan att behöva öka beskattning på arbete genom höjd region/landstingsskatt. Vi kan se hur kostnaderna för den högspecialiserade vården ökar mer än för annan sjukvård och ingenting tyder på att denna utveckling kommer att stanna av. Ett statligt ansvar innebär också större möjligheter till samordning och kraftsamling kring den högspecialiserade vården jämfört med det delade huvudmannaskapet där stat/universitet ansvarar för forskning/utbildning och region/landsting för sjukvården.

På lite längre sikt behöver staten ta över huvudmannaskapet för den högspecialiserade vården. Detta är inte en okomplicerad förändring och därför bör man som ett första steg i en förändringsprocess inrätta en nationell nämnd som tillför regionerna/landstingen de resurser som krävs men också styr verksamheten så att den bäst kan samverka med akademin och näringslivet.

G81. Förstatliga vården

Gunnar Brådvik, Lund, Robert Andersson, Karlstad, Gunilla Borg, Nyköping, Cem Delen, Segeltorp, Shirley Gerhardsson, Älta, Rickard Malmberg, Västerås, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att direkt efter första meningen under punkt 12 under avsnitt 3.3.3 följande meningar läggs till: ”Därför vill Folkpartiet överföra huvudmannaskapet för sjukvården från landstingen till staten. Ansvaret för vårdcentralerna ska överföras till kommunerna.”

Precis som med skolan skulle sjukvården kunna göras mer jämlik om huvudansvaret överläts över på staten.

G82. Statlig finansiering av högspecialiserad vård

Lina Nordquist, Uppsala, Pernilla Bergqvist, Märsta, Anita Ericsson, Uppsala, Malin Sjöberg Högrell, Uppsala, Agneta Isacsson, Stockholm, Charlotte Klötz, Ilsbo, Eva Kullenberg, Ängelholm, Stojka Lakic, Uppsala, Christer Romson Lande, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska undersöka förutsättningarna för statlig finansiering av högspecialiserad vård

Under en längre tid har sjukvårdens framtida huvudmän diskuterats. Den nuvarande indelningen i självfinansierande landsting kan innebära stora skillnader i vårdkvalitet och köer, beroende på var en patienten råkar vara bosatt. Som exempel visar ”Öppna jämförelser av cancersjukvårdens kvalitet och effektivitet” från 2011 att det gäller att vara bosatt i rätt landsting om man vill överleva lungcancer eller blåscancer, och i ”Öppna jämförelser av hälso- och sjukvårdens kvalitet och effektivitet – jämförelser mellan landsting 2012” går att läsa att patienten har bättre förutsättningar att hålla sig vid liv trots hjärtsvikt eller hjärtinfarkt i vissa län än i andra. Listan kan göras lång. Vården är inte jämlik. För att åstadkomma jämlik vård är det tydligt att det nuvarande systemet behöver ses över, och då särskilt den högspecialiserade vården.

Ett återkommande förslag har varit att landets universitetssjukhus bör förstatligas och övrig vård kommunaliseras. I utredningen Högspecialiserad vård – kartläggning och förslag (Ds 2003:56) konstaterades dock att åtminstone två tredjedelar av universitetssjukhusens vårdverksamhet handlar om länssjukvård och länsdelssjukvård för det nära upptagningsområdet. Ett förstatligande av universitetssjukhusen skulle därmed innebära ett statligt ansvar för en betydande del av sjukhusvården i vissa delar av landet, medan samma vård i andra delar av landet skulle falla under landstingen (eller enligt vissa förslag kommunerna). Ett annat problem med en sådan ordning är att en effektiv vårdkedja med patientperspektiv kräver ett samspel genom hela vårdprocessen, från primärvården till den högspecialiserade vården. Att införa ytterligare organisatoriska gränser skulle säkerligen inte förbättra förutsättningarna.

Förslaget till nytt partiprogram talar om utökad nationell samordning på vårdområdet. Ett sätt att uppnå detta skulle kunna vara genom att införa nationell finansiering av främst högspecialiserad vård, men även andra vårdområden. Danmark har nyligen förändrat sin vårdstruktur och övergått till just statligt finansierad sjukvård, men med fem regioner som huvudmän. Frågan är om förändringarna har lett till förändrad vårdkvalitet, tillgänglighet och/eller effektivitet? Detta bör undersökas.

G83. Förändring av sjukvårdens finansiering och organisation

Gunilla Borg, Nyköping, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet arbetar för att ett beslut om förändrad finansiering och organisation av framtidens sjukvård tas på riksdagsnivå

2. att sjukvården finansieras genom en individuell försäkring

Vi har i dag en sjukvårdsorganisation i Sverige, som inte längre garanterar patienterna en vård på lika villkor och med samma höga kvalitet över hela landet.

Det förefaller som om de borgerliga partierna i riksdagen inte har andra idéer än att följa gamla socialdemokratiska beslut från 1970-talet, då man gjorde läkarna till tjänstemän med enhetliga löner.

Sjukvården är inte likvärdig i landet, då olika beslut fattas inom varje landsting/region. Detta leder till stora risker för patienterna vid behandling av deras sjukdomar eller skador. Det som behandlas i ett landsting, kan vara uteslutet i ett annat. Detta beror på att den lokala budgeten i det senare landstinget inte tillåter en behandling på grund av att den blir för dyr och kan överskrida det aktuella årets budget.

Det leder till att behandlingar av livshotande sjukdomar fördröjs och patienten får en behandling, som inte ger samma goda resultat, som när den sätts in i tid. Så här ska sjukvård inte fungera!

För att få en likvärdig kvalitet i hela landet måste vissa sjukdomar/skador koncentreras till enstaka kliniker i Sverige.

Av den anledningen är det av yttersta vikt att få en förändring av sjukvårdens finansiering och organisation.

Kunskap och erfarenheter kan hämtas inom OECD-länderna.

G84. Avskaffa landstingen för rättvis och jämlik vård

Michaela Borg, Nyköping, Sandro Banovac, Södertälje, Torbjörn Engstrandh, Nyköping, Inger Lundberg, Älvsbyn, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att avskaffa landstingen så att alla får en jämlik och rättvis vård oavsett var i landet de bor

Som ett liberalt parti känns detta som en relevant fråga att verka för.

I dag har vi ett antal landsting som ansvarar för sjukvården inom sin region. Så länge denna föråldrade styrelseform kommer att finnas skapar det barriärer för att skapa en rättvis och jämlik vård för alla våra medborgare, det vill säga respektive individ har inte en chans att få en jämställd och likabehandling så länge denna typ av organisation finns.

Så länge landstingen finns, så kommer dessa styras av olika parlamentariska sammansättningar som kommer att ha

olika typer av prioriteringar av sin budget, som gör att den lilla människan lätt kan hamna i kläm och inte få den vård som är bäst lämpad.

Inför en statlig organisation för specialistvården med olika centrerade kompetenscentrum och för ner primärvården (vårdcentralerna) till kommunal nivå tillsammans med äldrevården.

Gör denna fråga till en Folkpartifråga parallellt med skolfrågan!

G85. Förändra sjukvårdens struktur

Folkpartiet liberalerna Lindesberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det under avsnitt 3.3.3 läggs till ännu en punkt som lyder: ”Primärvården ska i högre grad än i dag ha möjlighet att, till den mer specialiserade vården, snabbt remittera patienter som fordrar avancerade utredningar eller har oklara besvär. Det gäller såväl i akut situationer som ej akuta. Det innebär att länsdelsjukvården behöver tillföras resurser. Samtidigt ska primärvårdens ansvar för att handlägga sjukdomar hos äldre underlättas och öka.”

Grunden för nuvarande organisation av sjukvården har varit oförändrad under 50 år. De förändringar som ägt rum har bara varit små korrigeringar. Samtidigt har åldersfördelningen och sjukdomspanoramat förändrats. Möjligheterna att utreda och behandla åkommor har kraftigt förbättrats i alla åldrar. Behovet av kostsam utrusning och mer specialisering av kunskap har ökat. Möjligheten för personalen att behärska stora områden har minskat.

G86. Utvidgade vårdcentraler

Hans Pedersen Dambo, Malmö, Carina Ingelsson, Kävlinge, Yvonne Jandréus, Skivarp, Camilla Mårtensen, Löddeköpinge, Lena Persson, Staffanstorp, Ingrid Sandelin, Sjöbo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska leda utvecklingen av utvidgade vårdcentraler innehållande äldrevårdcentraler

2. att partistyrelsen ges i uppdrag att utarbeta kriterier som ska gälla för en äldrevårdcentral

3. att partistyrelsen ges i uppdrag att driva frågan om fler utbildningsplatser för geriatriker och äldresjuksköterskor[1]

Våra vårdcentraler är primärvårdens ryggrad. Dit kan man vända sig när man är sjuk, har ont, råkat ut för en olycka eller känner sig orolig och behöver hjälp, råd eller stöd. Om vårdcentralens resurser inte räcker till kan man få en remiss till ett sjukhus för mer specialiserad behandling.

På vårdcentralen finns allmänläkare, sjuksköterskor, ett laboratorium och ofta också distriktssköterska, sjukgymnast, en barnavårdscentral och en mödravårdscentral där man kan få tillgång till barnläkare, gynekolog och barnmorska. På så vis kan man tillgodose både allmänna behov och de speciella behov som de allra yngsta i samhället, våra barn och deras mödrar har.

Men en grupp som också har speciella behov men inte uppmärksammats särskilt mycket i primärvården trots att det är en grupp som ökar alltmer, det är våra äldre. I takt med vår ökande livslängd blir antalet medborgare över 70 år fler och fler för varje år och har naturligtvis också behov av vårdpersonal som är specialiserad på just äldre människors problem. Men i dagens vårdcentraler är t.ex. geriatriker och äldresjuksköterskor sällsynta och det råder stor brist i Sverige redan i dag på dessa specialister. Behovet av dem kommer att öka mer och mer med åren. (Läs gärna: http://www.unt.se/debatt/det-behovs-fler-geriatriker-1041537.aspx)

Därför behöver primärvården kompletteras med utvidgade vårdcentraler som innehåller både barnavård (BVC), mödravård (MVC) och äldrevård (ÄVC) – helst i samma byggnad för att kunna samutnyttja gemensamma resurser.

En ÄVC ska också tillgodose rehabilitering i ett äldreperspektiv enligt hälso- och sjukvårdslagen, med tillgång till arbetsterapeut och sjukgymnast.

En ÄVC bör ha en egen ingång i markplanet med parkeringsplats intill för att göra det lätt att komma in. Ett eget trivsamt väntrum med kaffeautomat för att de äldre inte ska känna sig stressade av jäkt i den allmänna avdelningen.

G87. Apotekare och läkemedelsförskrivning

Maj-Britt Elmvik, Trollhättan, Said Abdu, Trollhättan, Jacob Bang, Halmstad, Rose-Marie Fihn, Nol, Dan Möllengård, Trollhättan, Vladan Nikolic, Trollhättan

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att apotekare självständigt får förskrivningsrätt för läkemedel. Börja med några utvalda för att hitta formerna. Det finns ett problem när läkare trots apotekarförslag fortsätter med föråldrad behandling beroende på gamla kunskaper

Apotekare har förskrivit läkemedel i England sedan 2003. Först infördes ”supplementary prescibing”. Modellen förutsatte diagnos och en signerad klinisk behandlingsplan. Planen togs fram genom ett samarbete med t.ex. patientens primärvårdsläkare, apotekaren och patienten. Med planen som underlag blev det apotekarens ansvar att förskriva läkemedlen. Arbetssättet sågs som en möjlighet att frigöra vårdresurser när experter tog över en del av läkarens ansvar. Förskrivningsrätten omfattade alla läkemedel.

”Supplementary prescribing” kan jämföras med läkemedelsgenomgångar i team, så erfarenhet finns också i Sverige. Det svenska apotekare inte har behövt göra hittills är den tekniska recepthanteringen.

År 2006 fick utvalda apotekarna i England självständig (”independent”) förskrivningsrätt för alla läkemedel. År 2009 fanns 592 apotekare registrerade som förskrivare i England. Antalet recept ökade från 2 700 år 2004 till 31 000 år 2006 (enligt European Journal of Hospital Pharmacy 2012;19:487-488). Positivt är att förskrivning förekom inom de flesta farmakologiska områdena, t.ex. hjärta-kärl, centrala nervsystemet, andningsvägarna och mage-tarm.

Konstigt att vi i Sverige inte använder våra apotekare som är experter på läkemedelsbehandling. Det borde vara ett bra komplement till de dyra stafettläkarna.

Regeringens stimulansmedel för att minska användningen av antipsykotiska läkemedel hos äldre slår helt fel, enligt den ledande geriatrikern Yngve Gustafsson. Äldres läkemedelsanvändning försämras snarare än att förbättras, menar han.

Eva Nilsson Bågenholm, regeringens äldresamordnare, bemöter kritiken så här: ”Om läkare verkligen skriver ut

1. Yrkandet hänvisat till område B, Utbildning och kultur.

G

läkemedel som är ännu sämre så är det inte den här styrningens fel. Ansvaret faller i så fall tillbaka på de förskrivare som inte agerar på ett korrekt sätt. De läkemedel som Yngve Gustafson påstår kan ha ökat har inte den aktuella indikationen."

Apotekare som gör läkemedelsgenomgångar har inga problem med att hitta bra lösningar för att minska användningen av antipsykotiska läkemedel till våra äldre.

Vi väljer inte geriatriker, gör du?

Använd apotekarna – samhällets läkemedelsspecialister – bättre!

G88. Inför ett SRHR-kapitel i partiprogrammet

Emil Eriksson Risve, Örebro, Oskar Areskog, Hjärnarp, Jenny Boström, Västerås, Per Carlsson, Eldsberga, Magnus Ivarsson, Kumla, Jimmi Jonsson, Växjö, Tobias Josefsson, Mjölby, Ulf Larsson, Västerås, Eva Olstedt-Lundgren, Härnösand m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att under avsnitt 3.3, Trygghet och stöd, införa ett nytt delavsnitt med namnet "Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter"

2. att till det nya avsnittet flytta avsnitt 3.3.3 punkt 11: "Kvinnan har rätt att bestämma över sin kropp. Aborträtten ska värnas och Sverige verka internationellt för att rätten till abort erkänns som en del av de mänskliga rättigheterna."

3. att under det nya avsnittet införa följande punkt: "Sexualupplysning ska finnas tillgänglig av utbildad personal genom livets alla skeenden, från grundskola till äldreomsorg. Möjligheten till en fri sexualitet kan endast nås genom kunskap."

4. att under det nya avsnittet införa följande punkt: "Ungdomsmottagningar, sexologiska mottagningar och familjerådgivningen prioriteras i varje landsting och region."

5. att under det nya avsnittet införa följande punkt: " Ensamstående kvinnor och lesbiska ska få möjlighet till assisterad befruktning på lika villkor oavsett var de bor i Sverige"

6. att under det nya avsnittet införa följande punkt: "Rätten för samkönade par att adoptera barn får inte inskränkas. De begränsningar för samkönade par, som inte finns för olikkönade par att i dag adoptera, ska motverkas."

7. att under det nya avsnittet införa följande punkt: "Sverige ska ha ett utbrett preventivt arbete mot hiv och andra sexuellt överförbara sjukdomar, och det ska riktas mot riskgrupper."

8. att under det nya avsnittet införa följande punkt: "Vårdnadshavare till intersexuella barn ska få stöd och information så att barnet inte utsätts för en könskorrigerande behandling innan barnet själv kan vara delaktig i beslutet. Intersexuella personer ska alltid ha tillgång till sexologisk vård och stöd."

9. att under det nya avsnittet införa följande punkt: "Högkostnadsskyddet ska inkludera sexualrådgivning och behandling av sexuell dysfunktion. Alla som drabbas av vestibulit ska ha rätt till vård och stöd"

10. att under det nya avsnittet införa följande punkt: "18-årsgränsen för att genomgå en könskorrigerande behandling tas bort för alla transexuellas rätt till att ha en biologisk kropp och juridiskt kön som passar denne, oavsett ålder."

11. att under det nya avsnittet införa följande punkt: "En omformulering av smittskyddslagen är viktig för att fokusera på hivprevention, eget ansvar och hivpositivas rättigheter."

12. att under det nya avsnittet införa följande punkt: "Den höga mödradödligheten i världen behöver minska. Mödrahälsovård från utbildade barnmorskor och klinisk vård är en bristvara för många havande kvinnor. Det svenska biståndet behöver ha en särskild pott avsedd för att att fokusera på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter."[1]

13. att under det nya avsnittet införa följande punkt: "Personal inom människovårdande yrken ska utbildas inom sexologi och hbt-frågor för att motverka diskriminering och ojämlik behandling."

14. att under det nya avsnittet införa följande punkt: "Unga homo- och bisexuellas, transpersoners och queeras psykiska och fysiska hälsa behöver prioriteras. Ungdomsgårdar för unga hbtq-personer och utbildning om hbtq för skolpersonal och fritidspersonal är några viktiga insatser."[2]

Liberaler har alltid stått upp för en fri sexualitet som inte inskränker på andra personers frihet. Liberaler som Barbro Westerholm har varit i spetsen med införande av p-piller till Sverige och avskaffandet av sjukdomsstämpeln av homosexualitet. Liberaler har varit med och genomfört samkönade äktenskap och avskaffandet av tvångssteriliseringen av transsexuella.

Vissa mål är nådda, men än finns många mål kvar inom sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR)-frågor. Sverige har bland annat en av världens hårdaste hivlagstiftning, i nivå med Kuba. Sverige har haft obligatorisk sexualundervisning i skolor sedan 1955 men fortfarande få lärare som är utbildade i ämnet, en del landsting diskriminerar lesbiska som vill insemineras genom att ta ut en högre kostnad, unga hbtq-personer mår psykiskt mycket sämre än unga heterosexuella cis-personer och kondomanvändandet är lågt bland svenska ungdomar.

Världshälsoorganisationen WHO definierar sexualiteten på följande vis:

"Sexualitet är en integrerad del av varje människas personlighet, och det gäller såväl man och kvinna som barn. Den är ett grundbehov och en aspekt av att vara mänsklig, som inte kan skiljas från andra livsaspekter. Sexualitet är inte synonym med samlag, den handlar inte om huruvida vi kan ha orgasmer eller inte, och är heller inte summan av våra erotiska liv. Dessa kan men behöver inte vara en del av vår sexualitet. Sexualitet är mycket mer: den finns i energin som driver oss att söka kärlek, kontakt, värme och närhet; den uttrycks i vårt sätt att känna och väcka känslor samt att röra vid varandra. Sexualiteten påverkar tankar, känslor, handlingar och gensvar och därigenom vår psykiska och fysiska hälsa."

Sexualitet är genomgående i varje människas liv och kräver särskilda politiska satsningar och prioriteringar. "Sex är politik" är något RFSU ofta påpekar och kräver därför ett

1. Yrkandet hänvisat till område J, EU-politik och internationella frågor.

2. Yrkandet hänvisat till område B, Utbildning och kultur.

direkt politiskt fokus. Det är därför viktigt för Folkpartiet att införa ett kapitel i partiprogrammet som lyfter SRHR-frågor ur ett liberalt perspektiv.

G89. Dags att likställa munnen med övriga kroppen

Tommy Rydfeldt, Kungsbacka, Lovisa Aldrin, Halmstad, Johanna And, Solna, Daniel Andersson, Linköping, Mats Arbring, Lindås, Lars Bergström, Åsa, Carina Boberg, Linköping, Gunilla Borg, Nyköping, Eva Bremer, Boxholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.3.3 punkt 12 kompletteras med följande tredje och fjärde mening: ”Tandvården ska likställas med sjukvården. Därför ska en ny tandvårdsförsäkring införas där patienten betalar samma avgift för både tand- och sjukvård.”

I avsnittet 3.3.3 i förslaget till partiprogram står i punkt 12 att ” ingen ska tvingas avstå från tandvård på grund av låg inkomst”. Men så är det i dag.

Ungefär en femtedel av Sveriges vuxna befolkning har inte varit hos tandläkaren sedan tandvårdsreformen genomfördes 2008. Enligt Tjänstetandläkarna är det de med sämst ekonomi som väljer bort tandvård.

En genomgång i Halland visar att i områden med stor arbetslöshet, låg utbildning och många som går på bistånd är tandstatusen mycket sämre både hos barn och vuxna trots att barnen har gratis tandvård.

Därför har Region Halland fördelat om ersättningen för barntandvården till de med mest behov för att kunna öka insatserna.

Men hur ska vi nå de vuxna som inte har råd att gå till tandläkaren?

Skriver man som i förslaget till partiprogram måste man också tala om hur Sverige ska nå dit.

Det är dags att munnen likställs med övriga kroppen.

Exakt hur ett system ska utformas bör utredas. Lämpligt är att Folkpartiet genom en arbetsgrupp gör ett eget inspel i den debatten.

Utgångspunkten bör vara vårdval som hanteras av landsting och regioner.

Kostnaden är sannolikt ganska stor och det kan därför innebära att man inför en ny tandvårdsförsäkring i olika steg.

Det är dags att sätta mål, precis som Folkpartiet gjorde när det gällde eget rum på äldreboende och sjukhem. Det är dags att Folkpartiet driver en ny socialliberal välfärdsreform.

G90. Tandvård måste ingå i högkostnadsskyddet

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 3.3.3 förs in att det införs ett högkostnadsskydd för tandvård, likt det som finns för övrig sjukvård. Det är inte rimligt att just en kroppsdel inte ska ingå i högkostnadskortet/högkostnadsskyddet

Under senare år har tandhälsan bland medborgarna blivit väldigt differentierad. Åter har ökade kariesangrepp och tandproblem kunnat spåras hos barn och ungdomar, men inte minst hos vuxna. De höga kostnaderna för tandvård har lett till att medborgarnas tandhälsa blivit beroende av om personen ifråga har råd att gå till tandläkaren och har råd att betala får tandvården. En persons tandhälsa har kommit att bero på plånbokens tjocklek och därmed bli en klassfråga. I ett liberalt välfärdssamhälle ska inte den enskildes rätt och möjlighet vara beroende av den enskildes ekonomi och möjlighet att betala för vården. När det gäller sjukvården är det en självklarhet, men hittills inte när det gäller tandvården då tandvården inte omfattas av högkostnadskortet/skyddet. Det finns inga sakliga argument för att just en kroppsdel – tänderna/munhälsan – ska särskiljas från resten av kroppen. Det är oacceptabelt att Sverige på 2000-talet har en tandvård som kommer den enskilde tillgodo beroende av om denne kan betala för vården. I det svenska välfärdssamhället är det den enskildes rätt att få vård när behov finnes, då självklart också tandvård.

G91. Tydlig information om tandvård inklusive specialistvård

Shirley Gerhardsson, Älta, Rose-Marie Fihn, Nol, Christer Nyström, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska medverka till en avbyråkratisering av lagtexten så att vanligt folk förstår vilka tandvårdåtgärder de har rätt till och vad de kostar

2. att Folkpartiet ska medverka till ett intensivt informationsflöde så att folk inte missar rättigheterna till en subventionerad undersökning hos tandläkaren

3. att Folkpartiet medverkar till att käkkirurgiska kliniker inte inför egna bestämmelser angående vilken vård de ska tillhandahålla allmänheten och inte nekar remisser till kliniken

Tandvård- och läkemedelsverket informerar på hemsidan (http://www.tlv.se/tandvard/andringar-i-tandvardsstodet1/):

”De nya delarna i högkostnadsskyddet innebär att främst patienter med stora tandvårdsbehov får ännu bättre skydd mot höga kostnader. Bland annat har särskilda referenspriser för specialisttandvård, fler möjligheter vid protetisk behandling samt nya åtgärder vid undersökning och tomografiröntgen införts.”

Vidare informeras allmänheten om rättigheter inom den allmänna och skattefinansierade tandvårdsförsäkringen (http://www.tlv.se/Upload/Lagar_och_foreskrifter/TLVFS_2012_2_med_andringsmarkeringar.pdf).

Ingen vanlig människa förstår lagtexten. Det hjälper inte att ha skrivit en master i svenska språket, man måste ha byråkratgener för att förstå vilken tandvård man har rätt till.

G92. Öka förståelsen för psykisk ohälsa

Björn Brändewall, Kalmar, Jenny Boström, Västerås, Eva Bremer, Boxholm, Richard Brodd, Göteborg, Linnéa Darell, Vikingstad, Pierre Edström, Kalmar, Bengt Eliasson, Åsa, Rose-Marie Fihn, Nol, Ingrid Gustafsson, Linköping m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.3.3 punkt 13 kompletteras med: ”Psykisk ohälsa behöver avstigmatiseras och allmänhetens kunskaper och förståelse för psykisk ohälsa måste öka.”

Punkt 13 beskriver förtjänstfullt vilken juridisk rätt till vård människor med psykisk ohälsa ska ha och vilken status ohälsan ska få. Men det behöver även ske ett folkbildningsarbete så att människor med psykisk ohälsa kan få ett värdigt bemötande i samhället, även sedan de har lämnat sjukhuset (eller motsvarande).

G93. Låt vårdpersonal ägna sig åt sina patienter

Lina Nordquist, Uppsala, Kajsa Dovstad, Uppsala, Rose-Marie Fihn, Nol, Agneta Isacsson, Stockholm, Charlotte Klötz, Ilsbo, Christer Romson Lande, Stockholm, Inger Lundberg, Älvsbyn, Carl Nettelblad, Uppsala, Johanna Norberg, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att till avsnitt 3.3.3 lägga till texten: ”Vårdpersonal ska kunna ägna sig åt sina patienter. Deras administrationsbörda måste därför minskas.”

”Vi har avvikelserapporterat nog”, konstaterade Sveriges första professor i patientsäkerhet, Richard Cook, när han tillträdde 2012. Som Cook ser det finns ingen vinning med att lägga ytterligare data till de cirka 70 000 avvikelserapporter som då fanns. Rätt använda räcker de gott, och patientsäkerheten skulle öka snarare av att avlasta vårdpersonalen från rapporteringen än av att fortsätta den. Cook är värd vår uppmärksamhet, och hans uttalande är bara ett exempel på hur landstingens administration inte är självklar, utan bör ses över och förmodligen minskas.

En annan sida av samma mynt är1990-talets besparingar, där landstingens sparkrav främst drabbade sekreterare och undersköterskor. Deras arbetsuppgifter försvann dock inte, och effekterna av 90-talet lever fortfarande kvar. Tid ska läggas på journalsystem, intygsskrivande, dokumentation, signeringstvång, vårdplatssök, avvikelserapporter, provbeställningar, tidsbokningar... Listan kan göras lång. Så lång att tidsstudier genomförda i dag visar att bara en tredjedel av en läkares arbetstid kan ägnas åt patienterna. För en sjuksköterska tyder mindre undersökningar på att en dryg femtedel av tiden kan ägnas åt omvårdnad.

Det är mot denna bakgrund inte underligt att sjukvårdens facktidningar fylls av debattinlägg från administrationsträtt vårdpersonal, eller att en undersökning vid Skånes universitetssjukhus i Malmö visar att läkarna där anser att 18 av 25 administrativa sysslor skulle kunna utföras av annan personal. Höga löner går alltså tillett otal uppgifter någon annan bättre skulle kunna utföra, och det görs till ett överpris. Detta måste åtgärdas.

Som tur är finns hopp. En god nyhet i sammanhanget är till exempel att det utdöende släktet läkarsekreterarna numera har en helt annan utbildning och snarare är vårdadministratörer. De kan därmed ingå i medicinska team för att ge andra tid till medicin och omvårdnad.

För mycket administration eller felplanerad sådan. Svensk vårdpersonal behöver oavsett avlastas. Folkpartiet har tidigare konstaterat att lärare måste få ägna sig åt undervisning. Nu är det dags för oss att låta läkare få ägna sig åt sina patienter.

G94. Avskaffa informationsplikten

Mats Nordström, Täby, Christoffer Jönsson, Solna, Charly Wassberg Borbos, Täby, Richard Brodd, Göteborg, Tage Carlsson, Borås, Rebecca Bakszt Dovega, Sundbyberg, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Andreas Froby, Tullinge, Hanna Håkanson, Lund m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska verka för en översyn av smittskyddslagen i sin helhet, och att den så kallade informationsplikten tas ur lagtexten

Det första lagen med inriktning mot smittskydd kom till 1918. Alla lagar som hade någon form av inriktning på smittskydd samlades till en lagstiftning 1968. Ett omfattande arbete gjordes för att lagreglera hur smittskyddsarbetet skulle organiseras. I lagtexten etablerade man sjukdomsdefinitionen ”venerisk sjukdom” som innefattade sexuellt överförbara infektioner – däribland syfilis och klamydia.

Hiv kom till Sverige 1982. Det faktum att flera insjuknade och dog, och den okunskap som fanns om viruset ledde till stora krav på ändringar i lagen. Hiv definieras nu som en venerisk sjukdom och lagen blir därmed tillämplig på hiv. I förarbetena till lagen skriver dock den dåvarande Aidsdelegationen: ”Om något botemedel upptäcks som innebär att den smittade kan bli smittfri, kommer detta självklart att ändra synen på när smittsamhet föreligger. Detsamma blir förhållandet om man skulle finna att infektionen, oavsett om något botemedel finns att tillgå eller ej, inte är smittsam under vissa perioder.” Redan på 1980-talet öppnar man därför upp för att diskutera hivvirusets roll i smittskyddslagen om ny kunskap om smittsamhet tillkommer.

Man borde förvänta sig att kunskapsnivån var högre 2004 än vad den var på 1980-talet, men under utredningen av den nuvarande lagen (2004) bestäms att utvidga lagen med bland annat särskilda förhållningsregler för personer som lever med en av lagens sjukdomar. En av förhållningsreglerna är informationsplikten som främst diskuteras när det gäller personer som lever med hiv. Regeringens argumentation för att inkludera de särskilda förhållningsreglerna i lagtexten, speciellt i fråga om hiv, är att personer som lever med hiv aldrig kommer att vara ”smittfri” då de menar att det alltid ”kvarstår i regel en viss risk för smittöverförning”.

Till skillnad från 2004 visar nyare forskning att om personer som lever med hiv är under medicinsk behandling och har omätbara virusnivåer i blodet så är smittriskerna minimala. Vidare, om en person har omätbara virusmängder och samtidigt använder kondom så är smittrisken obefintlig.

Smittskyddslagens syfte är att förebygga och organisera svenskt preventionsarbete. Vad forskningen visar är att man inom preventionen måste lägga vikt vid vad personer gör, det vill säga vilket beteende personen har. Enligt den forskning som nu finns är det centrala att personen som lever med hiv har regelbunden kontakt med sin läkare och genom detta får regelbunden information om sina virusnivåer. Vidare att samtliga personer i det sexuella mötet tar sitt ansvar och ser till att kondom används. Den nuvarande smittskyddslagen lägger dock fokus på vad som sägs, plikten att informera, och man lägger allt ansvar på personer som lever med hiv, utan att ta hänsyn till det stigma som följer med hiv, samt den låga smittrisken som finns vid omätbara virusnivåer och kondomanvändande.

Aidsdelegationens skrivelse från 1980-talet samt det faktum att kunskapsnivån de senaste åren har ökad mycket leder till slutsatsen att informationsplikten borde ha tagits bort redan i dag. Vi vet även att den så kallade informationsplikten bidrar till stigmatisering av personer som lever med hiv, den är kritiserad av internationella aktörer, så som UNAIDS. Det behövs också en ny smittskyddslag som tydliggör vad prevention är, och ska vara.

G95. Översyn av smittskyddslagen beträffande hiv

Barbro Westerholm, Stockholm, Daniel Andersson, Göteborg, Eva Bremer, Boxholm, Hanna Gerdes, Stockholm, Ragnhild Källberg, Västerås, Sebastian Lundgren, Örebro, Emil Eriksson Risve, Örebro, Monica Brohede Tellström, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet driver frågan om översyn av smittskyddslagen beträffande hiv

Smittskyddslagen från 1988 grundlade förutsättningarna för dagens smittskydd med en smittskyddsläkare i varje landsting som ansvarig för smittskyddet. Det innebär att det inom varje landsting och region finns en operativ enhet för smittskydd. I lagen inbegreps hiv som venerisk sjukdom. 2004 ändrades lagen och man avskaffade begreppet venerisk sjukdom och införde i stället två kategorier: smittsamma sjukdomar och allmänfarliga sjukdomar. Hiv definierades som allmänfarlig sjukdom med informationsplikt och förhållningsregler i syfte att förhindra smittspridning.

I förarbetet till 2004 års lag står att läsa: ”Om något botemedel upptäcks som innebär att den smittade kan bli smittfri, kommer detta självklart att ändra synen på när smittsamhet föreligger. Detsamma blir förhållandet om man skulle finna att infektionen, oavsett om något botemedel finns tillgå eller ej, inte är smittsam under vissa perioder.”

När 2004 års smittskyddslag utarbetades hade man begränsad erfarenhet av bromsmedicinerna. Nu har vi mer än femton års erfarenhet och vi vet att det i dag finns personer som lever med hiv och som har omätbara virusmängder i blodet. Situationen är således en annan i dag än när smittskyddslagen antogs.

Lagen har vid sin tillämpning visat sig inrymma motstridande besked och syften. Det har öppnat för domstolarna att från fall till fall göra egna bedömningar med sämre livskvalitet och rättssäkerhet som följd för den enskilde.

Ovanstående motiverar en översyn av lagen liksom att The Joint United Nations Programme on HIV/AIDS (UNAIDS) i sitt policydokument från 2008 framhållit att:

”Det finns ingen forskning som visar att en bred tillämpning av straffrätten på hivöverföring ger några effekter, vare sig i fråga om rättsskipning eller om förebyggande av hivöverföring. I stället hotar detta att undergräva folkhälsan och de mänskliga rättigheterna. Därför uppmanar UNAIDS regeringarna att begränsa kriminaliseringen till fall med avsiktlig överföring, det vill säga då en person känner till att han eller hon är hiv-positiv, agerar med avsikt att överföra hiv och verkligen överför det.”

G96. Rätt till insemination på svenska sjukhus

Shirley Gerhardsson, Älta, Rose-Marie Fihn, Nol, Jens Sundström, Luleå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i Folkpartiets partiprogram ska framgå lesbiska pars rätt till en enkel, snabb och lättillgänglig inseminationsprocess i Sverige, samt att Folkpartiet jobbar för ökade ekonomiska anslag till inseminationskliniker i hela Sverige och inte enbart koncentrerat till storstäderna. Dessutom ska behandlingen inrymmas i den allmänna sjukförsäkringen och kosta som ett vanligt sjukhusbesök i hela Sverige

Lagtexten ger lesbiska par rätten att skaffa barn genom insemination men i realiteten finns flera faktorer som försvårar för lesbiska par att skaffa barn.

Hela ansökningsprocessen är integritetskränkande och långdragen. Vidare är det flera års väntetid eftersom lesbiska par står i samma kösystem som heterosexuella par. Om inseminationen inte lyckas vid första försöket blir väntan ännu längre. Här tas ingen hänsyn till ålderns faktor ur fertilitetens perspektiv och till ett önskemål att eventuellt skaffa syskon till den förstfödda.

Fortfarande åker många svenska kvinnor till Danmark för insemination vilket medför en jämlikhetsaspekt, har alla lesbiska par som längtar efter att få barn råd att åka till Danmark, ibland flera gånger, för att bli gravida?

En sådan enkel behandling ska inte behöva bli så långdragen, dyr och krånglig.

G97. Utred varför alltför få läkare vill bli specialister i allmänmedicin

Folkpartiet liberalerna Lindesberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det under avsnitt 3.3.3 läggs till ännu en punkt som lyder: ”Folkpartiet ska initiera en utredning som syftar till att se hur läkarnas intresse för specialisering i allmänmedicin kan öka.”

Sedan åtskilliga årtionden har det funnits en brist på specialister i allmänmedicin. Ingen vet varför balans mellan behov och tillgång inte synes kunna uppnås.

G98. Kunskap är makt, även när det gäller den egna hälsan

Jessica Ericsson, Huddinge, Pernilla Bergqvist, Märsta, Richard Brodd, Göteborg, Malin Danielsson, Skogås, Cem Delen, Segeltorp, Cecilia Elving, Stockholm, Rose-Marie Fihn, Nol, Daniel Forslund, Johanneshov, Magnus Liljegren, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet arbetar för upprättandet av en kunskapsdatabas omfattande de ovanliga sjukdomar och skador som inte med nödvändighet medför mer omfattande funktionsnedsättning, så att alla människor som får en ovanlig sjukdom ska kunna söka fram den information som de behöver i sin situation

Det blir allt vanligare att människor som drabbas av olika sjukdomar aktivt söker information på egen hand för att förstå hur de påverkas av sin sjukdom och vad de själva kan göra för att bli friska snabbare eller minska konsekvenserna sjukdomen. För det stora flertalet finns mängder av bra information inte minst via 1177 och Vårdguiden men också genom många andra nätbaserade resurser, handikappförbundens hemsidor inte att förglömma.

Om man däremot drabbas av en ovanlig sjukdom är informationen klart mindre lättillgänglig och det är också näst intill omöjligt att som lekman sålla ut vad som är tillförlitligt eller inte. Socialstyrelsens kunskapsdatabas om ovanliga diagnoser rymmer visserligen en hel del information om sjukdomar och skador som drabbar högst 100 personer per miljon invånare men bara vid de tillstånd som samtidigt leder till en omfattande funktionsnedsättning vilket långt ifrån alla ovanliga diagnoser gör. Tvärtom kan det många gånger vara

möjligt att leva ett bra liv även om man får en ovanlig diagnos som förändrar tillvaron och kunskap underlättar vägen dit.

G99. Samordning av klinisk forskning på departementsnivå

Lina Nordquist, Uppsala, Richard Brodd, Göteborg, Johanna Norberg, Uppsala, Carl Nettelblad, Uppsala, Erica Närlinge, Uppsala, Anne Stenlund, Arnemark

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att en samordningsgrupp bildas på departementsnivå i syfte att främja klinisk forskning

Sedan 2004 har antalet kliniska prövningar i Sverige nästintill halverats. Antalet sjukhuskliniker eller vårdcentraler som var engagerade i kliniska prövningar minskade under perioden 2004–2011 från 1 063 till 544. Även universitetsbaserad klinisk forskning står i en uppförsbacke och kliniska forskare har ofta svårt att kombinera sina anställningar inom högskola och sjukvård på ett meningsfullt sätt. Detta är till nackdel för forskningen, men i ännu högre grad för patienterna, inte minst eftersom läkare som deltar i forskning och prövningar är betydligt bättre på att använda sig av nya behandlingar och läkemedel.

Ett sätt att stävja denna utveckling kulle kunna vara att förenkla den politiska styrningen. I dag riskerar kliniska prövningar och universitetsbaserad klinisk forskning tyvärr att falla mellan stolarna, eftersom forskningen styrs från utbildningsdepartementet, sjukvården från socialdepartementet för sjukvård och de inblandade företagens villkor från näringsdepartementet.

Genom att inrätta en samordningsgrupp med nyckelpersoner från dessa tre departement, gärna tillsammans med representanter från landsting, akademi och näringsliv, skulle arbetet avsevärt kunna underlättas.

G100. Främja kliniska prövningar

Lina Nordquist, Uppsala, Pernilla Bergqvist, Märsta, Angelique Prinz Blix, Uppsala, Richard Brodd, Göteborg, Tobias Davidsson, Vällingby, Anita Ericsson, Uppsala, Rose-Marie Fihn, Nol, Tove Henriksson, Uppsala, Malin Sjöberg Högrell, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att ett nationellt register införs över alla pågående kliniska prövningar

2. att Folkpartiet ska verka för att klinisk forskning ska ingå i SKL:s och Socialstyrelsens öppna jämförelser

3. att Folkpartiet ska verka för att varje landsting utser minst en ansvarig för koordination av patientstudier

År 2004 påbörjades 262 kliniska läkemedelsprövningar. Sju år senare futtiga 135 stycken. Detta är oroande både vad gäller utvecklingen av nya läkemedel och hur snabbt de når patienterna.

Sett ur perspektivet att mycket få läkareremitterar patienter till prövningar är utvecklingen inte så märklig. Huvudskälet uppger läkarna vara att de inte hittar information om vilka studier som pågår. Det finns nämligen ingen sammanställning över vilka kliniska prövningar som pågår för tillfället. Ett sådant register skulle gynna både forskning och patienter.

En ytterligare anledning till den låga remitteringsgraden är bristen på incitament. Läkare och landsting behöver uppmuntras till deltagande i prövningar. Att inkludera kliniska prövningar och annan klinisk forskning i öppna jämförelser skulle kunna utgöra sådan uppmuntran.

Patienterna, slutligen, är avgörande för om en klinisk prövning är genomförbar. Att hitta patienter är i dag ett tidsödande arbete som kräver en genomgång av alla journaler hos varje vårdgivare som ingår i en prövning, innan möjliga patienter var och en tillfrågas. Prövningar tar därför onödig tid eller utförs i andra länder, vilket gör tiden till dess patienter i Sverige får tillgång till nya behandlingar onödigt lång. Om landstingen utsåg ansvariga för att koordinera prövningar skulle detta arbete avsevärt underlättas. Patienter på läkarbesök skulle då kunna få en förfrågan om sitt intresse av att delta i studier. När en studie blev aktuell skulle koordinatorn enkelt kunna söka upp intresserade patienter för att hitta personer med rätt profil.

G101. Mammografi för äldre kvinnor

Folkpartiet liberalerna Södermanlands län, Marianne Nordblom, Nyköping, Jan-Olof Blomster, Björkvik, Michaela Borg, Nyköping, Rose-Marie Fihn, Nol, Anne Kotavuopio Jatko, Jukkasjärvi, Gunnar Lantell, Köping, Christer Nyström, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att den övre åldersgränsen för mammografi tas bort

2. att Folkpartiet ska verka för att fler kvinnor över 65 år ingår i kliniska behandlingsstudier

Bröstcancer är en av de vanligaste dödsorsakerna för kvinnor i Sverige. Var nionde kvinna kommer att drabbas och antalet tenderar att öka. Jämfört med 1970-talet har siffran nästan dubblerats.

Bröstcancerdödligheten har dock minskat för kvinnor upp till 70 år, är oförändrad för kvinnor mellan 70 och 79 år, men har ökat för kvinnor över 80 år.

En orsak till ökad dödlighet bland äldre kvinnor är att de inte får möjlighet till vård i samma utsträckning som yngre kvinnor. De erbjuds inte mammografi och heller inte strålbehandling i samma utsträckning som yngre patienter.

Tidig upptäckt är en förutsättning för gott behandlingsresultat. Äldre kvinnor riskerar att tumören växer sig stor och hinner metastasera innan upptäckt och går då inte att behandla med gott resultat.

Om äldre kvinnor erbjuds samma möjlighet till behandling som de yngre, kommer 30 procent fler att överleva.

Det kliniska studiematerialet är litet på bröstcancerbehandling på kvinnor över 65 år, varför vi bör verka för att utöka forskningen på denna grupp kvinnor.

Bröstkirurgi räknas som lågriskkirurgi och de studier man gjort har visat att risken för komplikationer inte ökar med stigande ålder. Även strålbehandling klarar äldre kvinnor i samma utsträckning som de yngre.

Medellivslängden ökar och vi är aktiva långt upp i hög ålder, vilket gör att kraven ökar på att få ta del av den avancerade vård och behandling som finns i dag, även efter fyllda 75 år.

Folkpartiet bör åtgärda en sådan åldersdiskriminering i vården och värdera alla lika, oavsett ålder.

Låt dem som regelbundet gått på mammografi, fortsätta efter 75 års ålder.

Se till att fler kvinnor över 65 år ingår i kliniska behandlingsstudier.

G102. Nationellt centrum för glesbygdsmedicin

Barbro Westerholm, Stockholm, Richard Brodd, Göteborg, Maria Lundqvist-Brömster, Håknäs, Anne Kotavuopio Jatko, Jukkasjärvi, Inger Lundberg, Älvsbyn, Jens Sundström, Luleå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar initiativ till inrättandet av ett nationellt centrum för glesbygdsmedicin

I vårt avlånga och glesbyggda Sverige har många människor långt till närmaste sjukhus och vårdcentral. I arbetet med att säkra en god och jämlik hälso- och sjukvård i hela landet är detta en stor utmaning. Förutom det uppenbara problemet med geografiska avstånd kan det vara svårt att locka läkare till glesbygd. För många kommuner är kostnaderna för stafettläkare därför stora. Många av glesbygdskommunerna har också en åldrande befolkning, vilket leder till att fler har ett stort vårdbehov. I en del av Västerbottens inlandskommuner är uppemot 30 procent av befolkningen över 65 år. I Dorotea kommun är till exempel 10 procent av befolkningen över 80 år.

Oavsett var i landet man bor ska man kunna känna sig trygg med att hjälp finns när behov uppkommer. Snabbt omhändertagande kan vara en fråga om liv och död eller skillnaden mellan svåra funktionsnedsättningar och ett normalt liv. Det kan handla om svåra olycksfall, för tidigt födda barn som behöver neonatalvård eller vuxna som drabbats av stroke, hjärtinfarkt eller andra allvarliga sjukdomstillstånd. Det finns många situationer där människor behöver ett snabbt och kvalificerat omhändertagande. På många håll i landet är sjuktransporter med ambulanshelikoptrar, bemannade med kvalificerad personal som omedelbart kan sätta in livräddande åtgärder, lösningen.

Med dagens teknik har också helt nya möjligheter skapats. I dag behöver inte längre läkaren befinna sig i samma rum som patienten för att kunna hjälpa. Distansöverbryggande teknik och då framförallt telemedicin började användas redan i mitten på 1990-talet vid sjukstugorna i Västerbottens inland.

Sjukstugorna kan beskrivas som små minisjukhus, med en bred kompetens av allmänläkare, sjuksköterskor, ambulanspersonal, barnmorskor och paramedicinsk personal. Det finns också möjlighet att lägga in akut sjuka patienter. Med välutrustade sjukstugor med röntgen, laboratorieutrustning, ambulans och olika telemedicinska applikationer möjliggörs mottagande av i stort sett alla patientkategorier.

Längst har man kommit i Storuman vid Glesbygdsmedicinskt centrum. Den distansövergripande tekniken med telemedicinska lösningar har utvecklats och forskning sker på en rad områden. Vid Glesbygdsmedicinskt centrum besparas patienterna resor motsvarande cirka 70 mil och man kan erbjuda lokal service på en hög medicinsk nivå trots avstånd.

Ett nationellt centrum för glesbygdsmedicin bör inrättas för att kunna utveckla glesbygdsmedicinen vidare. Ett centrum behövs för utbildningen av fler läkare, sjuksköterskor och andra yrkeskategorier i glesbygdsmedicin samt för forskning om nya metoder. Erfarenheterna av såväl kliniskt arbete som forskningsresultat är mycket intressanta att ta del av även internationellt.

Vård på distans ger stora fördelar för patienter och brukare som får en ökad trygghet och dessutom slipper tidsödande och tröttande resor till sjukhusen. Det har även blivit lättare att rekrytera till vård och omsorg i glesbygd när arbetsuppgifterna utvecklas och därmed blir mer attraktiva. Tekniken är även användbar i storstadsregioner där det geografiska avståndet kanske inte är så stort men där restiderna ändå är långa.

Distansöverbryggande lösningar inom vård och omsorg tillhör framtiden. Fördelarna är många. Det handlar inte främst om ekonomiska vinster, utan om att vi kan öka livskvaliteten för människor i glesbygd i hela landet. Därför bör Folkpartiet ta initiativ till inrättande av ett nationellt centrum för glesbygdsmedicin.

G103. Centrum för samisk hälsa

Maria Lundqvist-Brömster, Håknäs, Richard Brodd, Göteborg, Nina Lundström, Sundbyberg, Barbro Westerholm, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet tar ställning för inrättandet av ett centrum för samisk hälsa

Under senare år har intresset för de svenska samernas hälsa blivit uppmärksammad av olika skäl. I dag finns en omfattande vetenskaplig dokumentation om de svenska samerna och då särskilt de renskötande samernas hälsosituation baserad på forskning som bedrivits vid Södra Lapplands forskningsenhet och enheten för psykiatri vid Umeå universitet. Det finns en förhöjd risk för mag- och ovariecancer hos samiska kvinnor och en överrisk hos samiska män för magsäckscancer. De renskötande samerna exponeras för hög olycksfallsrisk med en betydande överdödlighet i framförallt fordonsolyckor. Man har också funnit en viss överdödlighet vad avser självmord. Även den psykiska ohälsan är högre hos renskötande män och kvinnor jämfört med andra svenskar i samma geografiska område. Förtroendet för primärvård och psykiatrisk vård är också påtagligt lägre bland samerna jämfört med majoritetsbefolkningen, vilket leder till att samerna drar sig för att söka hjälp inom hälso- och sjukvården men också inom socialtjänsten. Ett nationellt centrum för samisk hälsa skulle ha flera uppgifter som till exempel utbildnings- och informationsinsatser riktade mot hälso- och sjukvården inom Lappland, rådgivning gentemot hälso- och sjukvården när det gäller samiska frågor, bistå i forskningsprojekt angående den samiska befolkningens hälsosituation m.m.

G104. Skydda patienter från avstängda läkare

Lina Nordquist, Uppsala, Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Jacob Bang, Halmstad, Pernilla Bergqvist, Märsta, Linus Björk, Eskilstuna, Angelique Prinz Blix, Uppsala, Cecilia Elving, Stockholm, Anita Ericsson, Uppsala, Jessica Ericsson, Huddinge m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att en anmälan inom hälso- och sjukvården som ses som så graverande att den leder till avstängning innebär att den anställde stängs av från yrkesutövande i hela Sverige

Med jämna mellanrum händer det att läkare utreds för så allvarliga missförhållanden att de stängs av från sin tjänst. På grund av brister i sjukvårdens struktur finns dock flera exempel på hur patienter utsatts för risk då dessa personer, trots avstängning, kunnat fortsätta sin verksamhet på annat håll.

I början av förra året anmäldes en gynekolog för sexuellt ofredande av ett flertal patienter och stängdes i samband med detta av från sin tjänst. Under tiden som mannen var avstängd anställdes han som överläkare vid en kvinnoklinik i ett annat landsting.

En annan läkare stängdes av sedan han bland annat ordinerat naturmedel till en kvinna med blod i avföringen som senare visade sig ha tarmcancer. Samme läkare uppmanade föräldrarna till en tvååring med magproblem att ”spela samma skiva om och om igen” och att ”banka barnet på skinkorna”. Läkaren anställdes under sin avstängning i ett närliggande landsting.

En tredje anställd stängdes av från sitt arbete inom psykiatrin efter klagomål från både patienter och andra läkare. Läkaren fick under sin avstängning anställning som överläkare på en psykiatrisk mottagning i ett annat landsting.

Ytterligare en läkare kunde samma år fortsätta arbeta i ett närliggande landsting, trots att han stängts av från sin ordinarie arbetsplats på grund av bland annat falska intyg och omskärelse av pojkar utan bedövning och med så smutsiga instrument att en pojke nästan avled.

Som sista exempel kunde en läkare fortsätta arbeta vid ett annat landsting, trots att han stängts av från sitt arbete efter en dom för att ha misshandlat och förgripit sig sexuellt på sin dotter.

Detta är bara några exempel på hur patienter i onödan utsatts för fara. Hur stort mörkertalet går inte att säga.

Det är inte rimligt att patienter så ineffektivt skyddas från sjukvårdspersonal som utreds för anmälningar av allvarligt slag. Landstingens rutiner vid nyanställning är uppenbarligen inte vattentäta, och att anmälningar till Inspektionen för vård och omsorg (tidigare Socialstyrelsen) finns tillgängliga att läsa vid nyanställning med all tydlighet inte tillräckligt. En anmälan inom hälso- och sjukvården som ses som så graverande att den leder till avstängning borde därför med all logik innebära att den anställde stängs av från yrkesutövande i hela Sverige. Om en sådan ordning innebär att Hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd (HSAN) eller Inspektionen för vård och omsorg ges nya befogenheter, eller att nationella strukturer på annat sätt behöver göras om må det vara hänt. Patienternas säkerhet måste sättas i första rummet.

G105. Utveckla de legitimerade yrkena

Jens Sundström, Luleå, Rose-Marie Fihn, Nol, Björn Jansson, Motala, Inger Lundberg, Älvsbyn, Sebastian Lundgren, Örebro, Anne Stenlund, Arnemark

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att huvudregeln för yrkeslegitimationer, och motsvarande lagstiftade regleringar för yrken och arbetsuppgifter, ska vara att de är tidsbegränsade med förnyelse av legitimationen tydligt kopplad till krav på utbildning och certifieringsprov

2. att Folkpartiet tar initiativ till en genomgång av samtliga lagstiftade yrkesregleringar för att få tillstånd en modernisering och liberalisering där kraven på de legitimerade yrkena utvecklas och onödiga yrkesregleringar ska tas bort[1]

Det finns yrken som är reglerade genom att det i en svensk lag finns definierat vad som krävs för att få arbeta inom yrket, t.ex. en viss examen eller en auktorisation, legitimation eller annat formellt erkännande. Inom den offentliga verksamheten handlar det till största delen om legitimerade yrken.

Som liberaler kan vi tycka att det gått inflation i personcertifieringar, auktorisationer och legitimationer inom såväl privat som offentlig sektor. Onödiga yrkesregleringar som inte fungerar är bara ett steg tillbaka mot det gamla skråväsendet där det var ganska tydlig att huvuduppgiften var att stänga ute konkurrens och hålla uppe priserna.

Att staten fastställer särskilda krav på att få bedriva ett yrke eller utföra vissa arbetsuppgifter är rimligt där det verkligen är befogat men då måste man också våga ifrågasätta de befintliga regleringarna och utrangera de som med tiden blir irrelevanta. Staten bör genom lagstiftning också se till att yrkesregleringar mellan olika myndighetsområden fungerar någorlunda likvärdigt och når upp till vissa grundläggande krav.

Om man ser till yrkesregleringarnas grundläggande syfte med att upprätthålla kvalitet, kompetens och säkerhet så är det inte ändamålsenligt att utfärda legitimationer utan tidbegränsningar och regelbundna omprövningar. Det är heller inte ändamålsenligt att helt lägga ansvaret på kontinuerlig kompetensutveckling på arbetstagaren eftersom synen på, och möjligheten till, utbildning varierar kraftigt mellan olika arbetsgivare. Så länge som vi inte kopplar återkommande utbildningskrav till en förnyelse av en legitimation kommer det alltid finnas en stor variation mellan de arbetsgivare som fuskar bort allt vad kompetensutveckling heter för sina anställda och de arbetsgivare som ser personalens utbildning som en investering i deras verksamhet.

Men även på individnivå finns självklart olika syn på behovet av kompetensutveckling och ny kunskap. Därför bör huvudregeln för legitimerade yrken vara att myndigheten som står för legitimationen också ska fastställa vilka obligatoriska utbildningsdelar som ska utgöra grund för förnyelse av legitimationen och att denna fortutbildning normalt avslutas med ett certifieringsprov som avgör om legitimationen ska förnyas eller ej.

G106. Förbjud omskärelse av pojkar

Tommy Lundkvist, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Anders Blomqvist, Halmstad, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Eva Bremer, Boxholm, Per Carlsson, Eldsberga, Gunnar Lantell, Köping, Lennart Ledin, Östersund, Britt Lindmark, Värmdö m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att omskärelse av omyndiga barn av icke-medicinska skäl ska förbjudas

2. att straffet för den som utför sådan förbjuden omskärelse ska jämställas med misshandel, det vill säga fängelse i 6 till 24 månader

Enligt läkaretiken får en läkare aldrig skada en patient. Omskärelse av pojkar medför en irreversibel skada. Därför vill flera sakkunniga organisationer förbjuda omskärelse

1. Yrkandet hänvisat till område E, Ekonomi.

av pojkar. Vårdförbundet, Svenska barnläkarföreningen, Svenska läkaresällskapet och Svensk barnkirurgisk förening vill samtliga förbjuda omskärelse av pojkar av icke-medicinska skäl. Motiveringen är att det inte finns några medicinska skäl som talar för omskärelse på friska barn. Omskärelsen kan också medföra risk för komplikationer. Omskärelsen kränker barnets integritet och självbestämmande över såväl den egna kroppen som framtida religiös uppfattning. Omskärelsen strider också mot barnkonventionen på flera punkter. T.ex. rätt att skyddas mot fysiskt våld och rätt till religionsfrihet.

Vi anser att omskärelse på icke beslutsföra personer av icke-medicinska skäl är ett så kraftigt övergrepp på försvarslösa barn att påföljden måste jämställas med misshandel.

G107. Felaktig medicinering efter inköp av ny medicin

Margaretha Herthelius, Stockholm, Helena Bargholtz, Lidingö, Rose-Marie Fihn, Nol, Bo Lindström, Malmö, Britt Lindmark, Värmdö, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Anders Steene, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för en kraftfull uppstramning av regelverket, när receptföreskrivna mediciner byts ut mot billigare preparat

Våra mediciner är i dag ofta oerhört potenta, vilket i mångt och mycket är bra, men tas de i för stor dos kan detta leda till allvarliga skador.

Elsa 87 år har 8 olika mediciner. Hon behöver komplettera sitt läkemedelsförråd, eftersom några av hennes mediciner håller på att ta slut. Hon har svårt att helt lära sig namnen på alla sina mediciner, men hon har lärt sig hur medicinförpackningarna brukar se ut och hur de enskilda tabletterna brukar se ut till färg och form. Den s.k. Kloka Listan finns inte längre kvar på hennes apotek.

Elsa klarar sig bra själv och bor kvar i sin gamla bostad utan någon hemtjänst. Elsa har på grund av sin höga ålder något nedsatt hörsel och nedsatt synförmåga. När Elsa kommer hem med sin nyinköpta medicin blir hon lite undrande, när hon ska ta sin medicin. Hon känner inte igen alla förpackningar och tabletter hon fått med sig hem från apoteket. ”Kanske skrev doktorn ut ytterligare någon medicin”, tänker Elsa. För säkerhets skull tar hon därför både sina gamla tabletter och en av de nyinköpta tabletterna, som visar sig vara ett billigare ersättningspreparat av hennes tidigare medicin, vilket hon inte förstått. Elsa reagerar kraftigt på den alltför höga dosen av den aktuella medicinen. Detta leder till, att hon nu snabbt tvingas uppsöka vård.

Särskilda krav måste ställas på samtliga apotek i hela landet, där man försäkrar sig om att patienten/kunden är helt på det klara, att man bytt ut receptutskriven medicin till likvärdigt billigare preparat. Det ska också mycket tydligt framgå på den försålda medicinens förpackning, vilket preparat som ersatts. Det räcker inte att det på etiketten med mycket, mycket små bokstäver står, vilket preparat som ersatts eller vilken substans det nya preparatet innehåller.

G108. Läkemedelsgenomgång inför förskrivning av nytt läkemedel

Marcus Claesson, Mölndal

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det införs obligatorisk läkemedelsgenomgång innan förskrivning av ytterligare ett läkemedel

Varje läkemedel belastar kroppens organ på ett onaturligt sätt och ger biverkningar – stora eller små. De små och smygande biverkningarna kan vara väl så farliga på sikt som de stora som upptäcks omedelbart.

Tyvärr verkar det som att en större del av invånarna i Sverige nästan dagligen tar läkemedel för att behandla symptom och mätvärden, i stället för att rekommenderas förebyggande och livsförlängande beteendeförändringar som dessutom gör att man mår mycket bättre.

Trots ovanstående saknas rutiner för att undvika läkemedelsförgiftning. Allt för ofta upptäcks i efterhand att patienten har fått ett nytt läkemedel förskrivet som står i konflikt med tidigare förskrivna läkemedel. Utöver mänskligt lidande är det dessutom dyrt för samhället. Varje felbehandling följs av minst en korrigerande behandling.

Tänk om, gör om, gör rätt – från början. Inför obligatorisk läkemedelsgenomgång innan förskrivning av ytterligare ett läkemedel.

G109. Symbolmärk beroendeframkallande läkemedel

Marcus Claesson, Mölndal, Marianne Nordblom, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet tar ställning för symbolmärkning av beroendeframkallande läkemedel

Varje läkemedel belastar kroppens organ på ett onaturligt sätt och ger biverkningar – stora eller små. De små och smygande biverkningarna kan vara väl så farliga på sikt som de stora, som upptäcks omedelbart.

Tyvärr verkar det som att en större del av Sveriges invånare nästan dagligen tar läkemedel för att behandla symptom och mätvärden, i stället för att rekommenderas förebyggande och livsförlängande beteendeförändringar som får en att må mycket bättre och till och med kanske bli frisk på sikt – eller i alla fall symptomfri.

Trots ovanstående kan det ibland vara motiverat med läkemedel. Viktigt är då att börja med varianten som troligen kommer ge minst biverkningar i förhållande till förväntad effekt, och därefter pröva sig fram. Utbudet av läkemedel är en snårig djungel som för varje dag blir allt tätare och större.

Tyvärr avskaffades varningstriangelmärkningen 30 juni 2007 med stöd av Läkemedelsverkets märkliga motivering att kännedomen var låg (? – hela 75 procent, det vill säga tre av fyra!) och att varje patient reagerar olika på läkemedel (? – ja såklart, därför grupperas läkemedlets kända biverkningar i flera olika ”vanlighetsgrupper” på bipacksedeln).

Långt ifrån alla läser mikrotexten på bipacksedeln. Därför borde varje beroendeframkallande läkemedel också symbolmärkas. Ofta finns det mindre beroendeframkallande läkemedel att börja behandlingen med.

G110. Insatser för förtidigt födda barn

Barbro Westerholm, Stockholm, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Gunilla Borg, Nyköping, Maria Lundqvist-Brömster, Håknäs, Cecilia Elving, Stockholm, Jan Ertsborn, Falkenberg, Ann-Marie Hedlund, Bankeryd, Ragnhild Källberg, Västerås, Christer Romson Lande, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet arbetar för att säkerställa stöd till för tidigt födda barn i hälso- och sjukvården, förskolan och skolan men också i vuxen ålder

Varje år föds omkring 6 400 barn för tidigt i Sverige. Tack vare Sveriges goda neonatalvård överlever de allra flesta. En del har så låg födelsevikt som 300 gram. Många klarar sig utan men, dock inte alla. För omkring en fjärdedel påverkar den tidiga starten i livet deras uppväxt på olika sätt.

Efter neonatalvården kan följa en tid med fortsatt oro, återbesök i sjukvården, undersökningar och kontroller. Barnen kan vara infektionskänsliga, de kan ha koncentrationssvårigheter eller inlärningsproblem och högt blodtryck.

Samhället är inte rustat att ta emot dessa barn. Det gäller barnavårdscentralerna, det gäller förskolan och skolan men också vuxenvården. Insatserna för barnen är inte samordnade och olika landsting ger olika stöd. Hälso- och sjukvården för dessa barn är inte jämlik.

Problemen fortsätter i skolan. Många lärare och skolhälsovården saknarkunskap om hur de kan hjälpa barnen. Hur det kommer att gå för barnen när de når vuxen ålder har vi ofullständig kunskap om. Leder deras högre blodtryck till framtida risker för hjärt-kärlsjukdomar. Här behövs mer kunskap.

De här familjerna behöver erbjudas en samordnande vårdcoach som koordinerar barnets alla olika besök i vården och som är den som har en helhetsbild av situatione. Skolan måste få resurser för att fortbilda sin personal så att den på ett bättre sätt kan möta dessa barn och anpassa undervisningen till deras behov och bli bättre på att identifiera dem som behöver extra stöd.

Till det kommer att vuxenvården måste förbereda sig på att ta emot de för tidigt födda barnen när de når vuxen ålder.

G111. Lågkolhydratkost före viktoperation

Marcus Claesson, Mölndal, Rose-Marie Fihn, Nol

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet tar ställning för att lågkolhydratkost ordineras före viktoperation

Gastrisk bypass (GB) är det vanligaste operativa ingreppet numer där magsäcken förminskas för att patienten ska gå ner i vikt. Vid gastrisk bypass kopplas magsäcken bort, så maten inte passerar den. I stället kopplas tunntarmen direkt till en liten ficka strax efter matstrupen och tolvfingertarmen kopplas in längre ned på tunntarmen.

Enligt Socialstyrelsens databas genomfördes år 2011 nästan 6 000 operationer och antalet ökar kraftigt för varje år. Överlevnaden direkt efter operation och månader därefter är hög. Däremot följs inte patienterna upp vilket gör att ingen har en samlad bild över hur många som lever eller hur de mår, t.ex. fem år efter ingreppet. De som genomgått en gastrisk bypass måste ändra sina levnadsvanor med mindre matportioner och ofta ta kosttillskott resten av livet. Kända bieffekter är illamående och kräkningar då maten tuggats för dåligt. Dumpning yttrar sig genom yrsel, kallsvettningar och ökad hjärtfrekvens då maten kommit ner i tunntarmen för fort.

Innan patienter lägger sig under kniven och genomgår en omfattande och oåterkallelig operation med risk för livslånga bieffekter, borde mindre ingripande behandlingsmetoder med bevisad effekt prövas först.

I början av 2008 fastslog Socialstyrelsen att lågkolhydratkost är i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet vid behandling av övervikt eller diabetes typ 2, efter hela två års utredande.

Men om det nu finns en metod som kan fungera för många i stället för en irreversibel operation – varför prövar vi inte den då först? Ordinera lågkolhydratkost före viktoperation.

Referenser:
Socialstyrelsens utslag – Ärende avseende kostrådgivning till patienter med diabetes typ 2 och/eller övervikt, 2005-12-06–2008-01-16 (http://www.kostdoktorn.se/wp-content/2008/01/lcarende1.pdf)
Socialstyrelsens databas över operationer i sluten vård, behandling JDF10, JDF11 (http://192.137.163.49/sdb/ope/val.aspx)
Gastric Bypass, 2013-03-13, Wikipedia (http://sv.wikipedia.org/wiki/Gastrisk_bypass)

G112. Värna barn med sjukvårds- och tandvårdsrädsla

Eva Bremer, Boxholm, Rose-Marie Fihn, Nol, Kjell Fransson, Motala, Tobias Josefsson, Mjölby, Christer Nyström, Norrköping, Madelaine Pavlidis, Linköping, Helena von Schantz, Valdemarsvik, Monica Brohede Tellström, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet tar ställning för att barn ska ha rätt till hjälp med smärthantering

Det finns många barn med svår sjukvårds- och tandvårdsrädsla. Dessa barn måste tas på allvar. De blir då trygga vuxna.

Alla som behandlar barn ska ha kunskap i att det finns hjälp att få, och slussa patienterna vidare.

Detta gäller t.ex. möjligheten att behandlas under lustgas hos tandläkaren. Om man inte själv har kunskap om att möjligheten finns, blir man inte erbjuden att prova, och om man vet får man tjata sig till rätten att prova.

Alla barn ingår i vaccinationsprogram. Vissa barn är fruktansvärt stick- och smärträdda. Då ska den som behandlar veta att det finns Barnsmärtenheter där man kan få hjälp, t.ex. med lustgas.

Om man inte får denna hjälp som barn, följer rädslan med i vuxen ålder och risken finns att man då undviker vården. Vid en olycka leder då detta till extremt trauma.

G113. Hälsofrämjande och förebyggande insatser på gymnasieskolorna

Kjell Fransson, Motala, Jan Fallsvik, Motala, Gun Jareblad, Motala, Anita Jernberger, Norrköping, Madelaine Pavlidis, Linköping, Anki Åkerbjörk, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att som en kraftfull åtgärd verka för att gymnasieskolorna får möjlighet att anställa hälsorådgivare/hälsocoacher, gärna i projekt och i samverkan med andra instanser

Varje människa har rätt att få kunskap om hur hälsan påverkas av de egna levnadsvanorna, inklusive användande av

tobak, alkohol och narkotika. Hälsofrämjande och förebyggande insatser är centrala inslag i välfärdspolitiken. Kunskap om hur de egna levnadsvanorna påverkar hälsan ska förmedlas från skolan och uppåt.

Så står det i Folkpartiet liberalernas sjukvårdspolitiska program i maj 2012. I åtta punkter tar man upp hur detta arbete ska bedrivas och som redan görs i dag. Mycket har också hänt inom hälso- och sjukvården både inom sluten vård – t.ex. att vara rökfri innan operation för att underlätta tillfrisknandet – men även inom primärvården via inrättade av s.k. Hälsorum, där man utan tidsbeställning själv kan mäta blodtryck och annat. Vill man ha vidare kontakt och uppföljning lägger man en lapp i en låda, så blir man uppringd eller kallad. Detta är en metod som har tillämpats på vårdcentralerna i Östergötland i flera år och i synnerhet i Motala.

När det gäller skolan förekommer en del åtgärder redan i grundskolan, men som sedan inte alltid följs upp i gymnasieskolan. Diskussionen med de mer mogna eleverna där kan få mycket stor påverkan hur landets folkhälsa utvecklas i framtiden. Medel kan sökas hos länsstyrelsen.

G114. Komplementärmedicin

Monika Broman, Linköping, Gunnar Broman, Linköping, Anita Jernberger, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.3.3 punkt 7 lägga till ordet ”komplementärmedicin”

I avsnitt 3.3.3 punkt 7 lägg till i tredje meningen ordet komplementär/alternativ medicin i följande mening. ”Kunskap i om komplementär/alternativmedicin måste finnas för att kunna bedöma eventuell inverkan på den medicinska behandlingen.”

G115. Språkkorrigering

Gunnar Brådvik, Lund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att rubriken för avsnitt 3.3.3, ”Hälso- och sjukvård”, omformuleras till ”Hälso- och sjukvårdsfrågor”

Här saknas det nog ett ord.

G116. Jämställd vård i praktiken

Ulla-Britt Hagström, Skövde, Louise Clausen, Skövde, Rose-Marie Fihn, Nol, IngMarie Larsson, Falköping, Britt Lindmark, Värmdö, Christer Nyström, Norrköping, Ylva Särnmark, Ronneby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande tillägg görs under avsnitt 3.3.3 punkt 10: ”Kunskaper om skillnader mellan kvinnors och mäns sjukdomsbilder måste förbättras och genomföras så att vården i praktiken blir jämställd.”

Europeiska unionen har upprättat en färdplan för jämställdhet som går ut på att integrera ett jämställdhetsperspektiv inom alla områden av EU:s folkhälsopolitik. I jämställdhetsmålet ingår att förbättra vårdpersonalens förmåga att tillgodose kvinnors vårdbehov och behandla kvinnors sjukdomar.

Kunskapscentrum för jämställd vård i Västra Götalandsregionen konstaterar att kvinnor har tystare hjärtinfarkter och löper större risk än män att inte bli rätt behandlade. Stressen och den psykiska ohälsan ökar bland ungdomar. Allra sämst mår unga kvinnor, antalet självmordsförsök har fördubblats på tio år. Grå starr är en av de vanligaste operationer som görs i dag. Det är övervägande kvinnor över 65 år som opereras och de får vänta längre på operation än män. Nyare och dyrare mediciner skrivs oftare ut till män, medan kvinnor får äldre och billigare preparat. Kvinnor rapporterar oftare biverkningar.

Forskning visar t.ex. att män får dyrare hörapparater än kvinnor, att kvinnor får lägre inläggningstider för stroke och att kvinnor får vänta längre på operation av grå starr än män. En medvetenhet finns att kvinnor och män har olika symtom vid hjärtinfarkter och vården tar hänsyn till detta. Ändå är överlevnaden efter sjukhusvårdad hjärtinfarkt för kvinnor sämre.

Medicinskt omotiverade skillnader har visats vid utredning och behandling av ett flertal sjukdomar. Det gäller exempel som dialys och transplantation, knäleds- och höftledsartroser, vård på särskild strokeenhet osv.

Avsnitt 3.3.4 Äldreomsorg

G117. Äldreomsorgsfonder

Hans Åberg, Bromma, Agneta Isacsson, Stockholm, Gunnar Pihl, Svartsjö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att ett system med äldreomsorgsfonder byggs upp i Sverige

Fonderna ska vara ett personligt sparande – med en obligatorisk del på samma sätt som pensionsparandet – men vara dedicerade för äldreomsorg. Fonderna skulle t.ex. kunna introduceras från det år man fyller 40. Därmed skulle ett sparande i äldrefonden för de flesta bli åtminstone 35 år innan de omsätts aktivt i äldreomsorg.

Genom att bygga upp personliga fonder så kan makten över beslut om äldreomsorg flyttas över till individen från biståndshandläggarna. Även tidpunkten för valet av äldreomsorgsutförare kan tidigareläggas till en tidpunkt då förmågan att välja är större och behovet inte bara är panikartat. Med ett personligt sparande blir även diskussionen om guldkant överflödig.

G118. Friare äldreomsorg

Folkpartiet liberalerna Hisingen (Göteborg), Christopher Solum-Faeste, Hisings Backa, Richard Brodd, Göteborg, Rose-Marie Fihn, Nol, Jens Karlsson, Göteborg, Ulf Larsson, Västerås, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det görs ett tillägg under avsnitt 3.3.4 med meningen: ”Äldre som har blivit beviljade äldreboende ska själva få välja vilken kommun man ska bo i.”

I dag lever vi i ett samhälle där personer flyttar på sig och bor på olika platser under livets gång. Som en konsekvens av detta flyttar man ibland långt ifrån sina föräldrar. När föräldrarna blir gamla och sjuka och behöver bo på äldreboende, har de inget familjenätverk på orten som kan stödja och upp-

muntra med besök. Barnen får leva med dåligt samvete och stress för att kunna besöka sina äldre.

Samtidigt har vi en äldreomsorg som är knuten till kommun och inte till familjerelationer. Vi skulle behöva bryta dessa för att skapa en äldreomsorg som utgår från individens situation, i stället för kommungränser. Vi menar att man inte ska åsidosätta en människas individuella rättigheter bara för att man är i behov av äldreomsorg.

För några år sedan gick alla elever i den egna kommunens gymnasier, var eleverna själva ville gå spelade ingen roll utan det var kommungränsen som satte gränsen. I dag är detta ändrat och elever kan nu välja skola fritt efter sin egna vilja och livssituation.

Det är nu dags att ge de äldre samma möjlighet. Personer som har fått beviljat äldreboende ska ha rätt att välja i vilken kommun boendet ska ligga i utan några svåra hinder och förhandsbedömningar. Detta kommer att innebära stora förändringar i kommuners ekonomi och arbetssätt, vilket kommer att behövas utredas utförligt av sakkunniga för att kunna genomföras på rätt sätt. Men att det kan vara svårgenomfört är inget argument för att inte ge äldre sin frihet och själv bestämmande.

Fördelarna är många när äldre ges möjlighet att komma när sina anhöriga. De äldre får möjlighet till en tätare kontakt med sina anhöriga som är en viktig faktor för att leva ett friskt liv. Anhöriga slipper stress och dåligt samvete för att det inte kan träffa sina äldre så mycket som de skulle önska men framför allt får äldre möjlighet att bestämma över sina egna liv.

G119. Livskvalitet och fri rörlighet för äldre i behov av hemtjänst

Monica Brohede Tellström, Nacka, Rose-Marie Fihn, Nol, Birgitta Berggren Hedin, Saltsjö-Boo, Ragnhild Källberg, Västerås, Ann-Cathrin Larsson, Örbyhus, Ulf Larsson, Västerås, Christer Nyström, Norrköping, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt införs under avsnitt 3.3.4 mellan punkt 4 och 5 med lydelsen: ”Äldre personer i behov av hemtjänst ska inte vara begränsade till att vistas i sin bostad där man är folkbokförd. Biståndsbedömd hemtjänst ska kunna utföras i fritidsbostaden, när man bor hos särbon eller om man av annan anledning vistas en längre eller kortare tid i en alternativ bostad. Folkbokföringskommunen ska stå för kostnaden som regleras genom interkommunala avtal eller via en riksprislista.”

Livskvalitet för äldre är så mycket mer än att ha nära till en vårdcentral, få biståndsbedömd hemtjänst vid behov eller att få bostadsanpassning vid eventuell funktionsnedsättning. Detta är naturligtvis viktiga saker, men livet innehåller så mycket mer.

Många äldre har ett alternativt boende i form av en sommarstuga eller lägenhet på annan ort, och när man slutat förvärvsarbeta behöver vistelsetiden inte begränsas av några korta semesterveckor på sommaren. Det är inte ovanligt med särboförhållanden, och när inte arbetsveckorna styr tiden längre kan man fritt tillbringa dagar och nätter hos varandra efter egna önskemål.

Så länge man är pigg och frisk kan tiden efter pensionsavgången vara en frihetstid där man själv styr över var man vill tillbringa sin tid, men det är inte alls lika självklart om man har behov av hemtjänst. Även om man i dag inte har ett omsorgsbehov är det många äldre som oroar sig för begränsningar i sin fria rörlighet när behovet en gång uppstår. Kommunarresten för omsorgsbehövande måste brytas.

För Folkpartiet bör det vara självklart att försöka undanröja så många hinder som möjligt för att äldre ska kunna vistas i sitt sommarboende och umgås med sin särbo, eller helt enkelt få bo där de trivs som bäst under olika tider på året. En biståndsbedömd hemtjänst ska kunna utföras på annan ort än där omsorgstagaren är folkbokförd, och det bör vara hemkommunen som står för kostnaden som regleras genom interkommunala avtal eller genom en riksprislista. Den alternativa adressen och tidpunkten och omfattningen för insatsen ska anmälas i rimlig tid så att planering och tillgång till personal kan säkerställas.

G120. Äldrepeng

Marit Paulsen, Bryssel, Gunilla Borg, Nyköping, Richard Brodd, Göteborg, Rose-Marie Fihn, Nol, Agneta Isacsson, Stockholm, Anne Kotavuopio Jatko, Jukkasjärvi, Ulf Larsson, Västerås, Bo Lindström, Malmö, Åsa Nilser, Falun m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ett tillägg görs efter sista meningen i punkt 1 under avsnitt 3.3.5 enligt följande: ”exempelvis i form av en äldrepeng”

Precis som det är viktigt att ge skolelever valfrihet att studera vid vilken skola de vill genom skolpengen, ska det vara valfritt var man söker och får vård som äldre. I många landsbygdskommuner bor de äldre kvar när de yngre flyttar, samtidigt som många äldre också återvänder till sin hembygd efter att man gått i pension. Många av dessa äldre personer är i behov av vård, vilket framför allt blivit ett problem i landsbygdskommuner med sviktande skatteunderlag. Här krävs något som liknar skolpengen så att kommunerna kan överleva och de äldre kan ha valfriheten att välja var de vill bosätta sig.

G121. Äldreomsorg och nationella minoriteter

Nina Lundström, Sundbyberg, Emilia Domurat, Göteborg, Rose-Marie Fihn, Nol, Hanna Gerdes, Stockholm, Anne Kotavuopio Jatko, Jukkasjärvi, Britt Lindmark, Värmdö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 4 i avsnitt 3.3.4 kompletteras med en ny sista mening: ” Nationella minoriteters rättigheter ska specifikt beaktas vad gäller äldre personers tillgång till vård och omsorg på eget språk.”

Nationella minoriteter har rättigheter som rör rätten till att nyttja sitt språk Om tillgång finns på omsorgspersonal underlättas möjligheten men det är inte alltid som vårdbehövande äldre och deras anhöriga upplever att ambitionen är att hitta lösningar. Vi har genom nationell minoritetslagstiftning påtalat vikten av de fem nationella minoriteternas rättigheter och detta bör även gälla de äldre. Detta bör tydligt framgå.

G122. Sluta bruka brukare

Morgan Hjalmarsson, Borås, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Sebastian Hallén, Kalmar, Gunnar Lantell, Köping, Thomas Strand, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ordet brukare inte används i avsnitt 3.3.4 punkt 4

2. att ordet brukare inte används i avsnitt 4.1 punkt 3[1]

Ordet brukare som används på två ställen i partiprogrammet (avsnitt 3.3.4 punkt 4, Äldreomsorg, och avsnitt 4.1 punkt 3, Miljö och klimat) bör bytas ut mot andra ord. Att använda ordet brukare är ett led där objektifiering blir en handling som innebär att man reducerar en person eller grupp till ett passivt föremål, i stället för en handlande aktör.

Ordet brukare blir tekniskt och nästan kyligt. Det är formellt och skapar därför ett avstånd. I det avståndet kan misstron växa.

Inom avsnittet om äldreomsorg kan man i stället använda ordet gäst/hyresgäst/boende för dem som bor på ett särskilt boende och kund för dem som önskat hemtjänst.

I avsnittet om miljö och klimat kan ordet brukare utgå då det där inte fyller någon funktion.

G123. Inför omsorgsplikt för unga

Erik Mikkelsen, Kalmar, Lene Polteg, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet tar ställning för införandet av omsorgsplikt . Följande mening bör läggas till i slutet på avsnitt 3.3.4, punkt 7: ”Arbetssökande under 25 år ska förväntas lägga en del av sin tid på omsorg av äldre för att få försörjningsstöd.”

Omsorgsplikt bör införas. Efter att värnplikten lades ned har fler ungdomar svårighet att få arbete. Många fick tidigare göra värnplikt, vilket höll nere ungdomsarbetslösheten. Omsorgsplikt är ett led i att ungdomen får sysselsättning när jobb saknas. Omsorgsplikten bör inte vara lika hård som värnplikten var. Har den eller de personerna som ”inkallas” till omsorgsplikt redan ordnat jobb ska ”frisedel” lämnas.

G124. Bättre beredskap för åldrandet

Monica Påhlsson, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att äldrefrågorna får en prioriterad plats i valen 2014

2. att landsmötet beslutar tillsätta en utredning kring samhällsplikt, att hela Folkpartisverige bereds tillfälle att komma med förslag och yttra sig i frågan och att Folkpartiförslag om samhällsplikt ska vara klara våren 2016

SCB beräknar i den senaste prognosen över befolkningsutvecklingen att 2013–2060 kommer fler än hälften av svenskarna att vara 90 år eller äldre när de dör. Vi blir alltså allt äldre, allt friskare men också allt mer multisjuka i de högsta åldrarna. Gruppen 65 år och uppåt växer fram till år 2060 med drygt en miljon! Vi måste jobba längre upp i åldrarna och förväntas själva ta mer ansvar för gamla föräldrar/närstående. Kompetenta medarbetare i äldreomsorgen minskar på 20–30 års sikt eftersom allt färre yngre väljer utbildningar inom vård och omsorg. ”Det här går inte ihop”, säger professor emerita Eva Jeppsson Grassman.

För några år sedan avskaffades, utan stor debatt i befolkningen, den allmänna värnplikten. Till den togs i många år alla pojkar ut – på senare år också flickor – och skickades utan hänsyn till bakgrund till olika ställen i Sverige för att utbildas till soldater el.dyl. och göras färdiga för att vid eventuellt behov göra en insats för Sverige. Även i våra skolor fram till 90-talet blandades barn med olika bakgrund och lärde då känna andra. Friskolesystemet har ändrat på detta. Och vi väljer skola åt våra barn så att det ska passa inte bara begåvningsinriktning utan även social bakgrund. Samhället segregeras alltmer! Klyftorna mellan människor vidgas. Vi behöver umgås/leva med/utvecklas tillsammans med människor med annan bakgrund, utbildning, geografisk hemvist, inkomst m.m.

I Folkpartiet har genom åren diskuterats samhällsplikt. Med anledning av det ovan sagda måste vi diskutera det igen och komma på hur det skulle kunna genomföras och drivas. Pliktverket är väl troligen också avskaffat. Men skulle kunna återuppstå som Verket för samhällsplikt för alla medborgare 19–25 år. Där skulle unga människor som en uppgift i sin samhällsutbildning arbeta ett halvår i samhällets tjänst. Och få träning inför de vårduppgifter som väntar i det blivande hemmet. Som det ser ut nu blir äldreomsorgen i behov av många friska händer och ryggar. Många människor lider i dag under bördan att vara anhörigvårdare. Faktum är att 70 procent av all äldreomsorg i Sverige görs av anhöriga. Många människor, framför allt kvinnor, bär denna börda och lider av ständigt dåligt samvete för att inte göra tillräckligt, inte orka. När vi blir gamla kommer det inte längre att vara möjligt för äldre att sköta äldre-äldre i hemmen.

Tankar om samhällsplikt har ventilerats av flera debattörer i många år, senast av Göran Rosenberg 2009. Vi behöver återuppväcka solidaritet mellan generationerna och tillsammans värna om de allt fler äldre.

G125. Rätten att åldras med respekt

Megan Sandberg, Timrå, Emilia Domurat, Göteborg, Björn Hellquist, Timrå, Sarah Karlsson, Härnösand, Christer Romson Lande, Stockholm, Lennart Ledin, Östersund, Örjan Lindwe, Timrå, Marie Melsom, Sundsvall

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att gamla ska ges rätt till trygghetsboende

Det är hög tid att vi folkpartister lever upp till vår ideologi när det gäller äldre i samhället.

Det räcker inte med att vi har Barbro Westerholm som ensam kämpar på även om hon gör det över all förträfflighet.

Om jag är pensionär, har passerat 85 år, och känner mig ensam, rädd, och otrygg och kommer till den insikten att nu vill jag inte bo kvar i min bostad längre, då ska samhället ställa upp för min önskan om att flytta till någon form av trygghetsboende. Detta helt i enlighet med Barbro Westerholms utredning om trygghetsboende.

Det ska vara en självklarhet att samhället säger ja till den gamles önskan. Det ska inte utredas av någon socialsekreterare som kommer fram till att det inte finns något själ till att tillgodose önskemålet. Hur ska socialsekreterare kunna förstå hur otryggheten påverkar personen i fråga?

1. Yrkandet hänvisat till område H, Ett hållbart samhälle.

Om vi anser att Folkpartiets ideologi är att låta människan själv göra sina val i livet då kan vi inte i nästa sekund ställa upp på att de som är gamla inte själva får göra sina val.

Om vi tar in detta i vårt program inför valet 2014 kan vi ganska säkert räkna med en mängd nya väljare. Frågan handlar inte bara om pensionärer över 85 år utan även alla anhöriga som i dag tar ett enormt stort ansvara för sina gamla.

Detta är en ”renlighetsfråga” som vi i dag inte vill ta upp på agendan. Varför?

För oss är det självklart att Folkpartiet är de parti som ska driva den här frågan i en given liberal anda.

Folkpartiet i Timrå har lagt detta som en motion till kommunfullmäktige.

G126. Levnadsvillkor för par vars ena hälft drabbas av sjukdom

Folkpartiet liberalerna Nacka, Rose-Marie Fihn, Nol, Shirley Gerhardsson, Älta, Ulf Larsson, Västerås, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Christer Nyström, Norrköping, Gunnar Pihl, Svartsjö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet medverkar till en utförlig och tydlig interpretation av begreppen makeansvar och makaansvar i partiprogrammets text

2. att ett genusperspektiv gällande motionens dilemma ska tydliggöras i partiprogrammets text och för övrigt genomsyra allt partiarbete

Många i vårt land drabbas av sjukdomar. Sammanboende par kan drabbas av att när maken/makan får ett handikapp åläggs en av dem ett maka/makeansvar. Detta medför en hel del problem. Det finns inga klara och tydliga anvisningar om innebörden av ett maka/makeansvar. Ett makeansvar är inte alls lika omfattande som ett makaansvar.

Ett annat problem är när maken respektive makan har rätt till ett serviceboende så får inte maken respektive makan följa med till det nya boendet trots att lagtexten föreskriver det.

Tolkningarna av lagtexten är häpnadsväckande olika och ojämställda.

G127. Anhörigstöd

Margareta Bernås, Träslövsläge, Håkan Borg, Nyköping, Rose-Marie Fihn, Nol

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 7, angående anhörigstöd, i avsnitt 3.3.4, tas bort

Det är endast en god äldrevård, som ger anhöriga stöd.

Anhörigstöd är inte i linje med partiprogrammets avsnitt 2.4 om jämlika villkor. Anhörigstödet har en konserverande effekt och kan vädja i för hög grad till anhörigas ambition att bistå, föräldrar och en sjuk partner. Alla resurser bör användas till en god uppbyggnad av omsorg till sjuka och inte konservera könsroller.

G128. Låt föräldrar vabba och barn vaffa

Hans Pedersen Dambo, Malmö, Rose-Marie Fihn, Nol, Carina Ingelsson, Kävlinge, Yvonne Jandréus, Skivarp, Nikoletta Jozsa, Järfälla, Camilla Mårtensen, Löddeköpinge, Lena Persson, Staffanstorp, Sven Rosengren, Abbekås, Barbro Westerholm, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för en utökad sociallagstiftning som medger tillfällig närståendepenning på samma villkor som tillfällig föräldrapenning

2. att partistyrelsen ges i uppdrag att låta utreda de samhällsekonomiska konsekvenserna av införandet av en tillfällig närståendepenning

Den svenska jämlikhetsdebatten handlar i stort sett bara om jämlikhet mellan könen och då främst ”lika lön för lika arbete”.

Men vi vill uppmärksamma en ojämlikhet mellan generationerna. Sedan en tid kan föräldrar till barn ”vabba”; det vill säga ta ledigt från jobbet och stanna hemma för att vårda sitt sjuka barn och då via Försäkringskassan få ekonomiskt stöd genom tillfällig föräldrapenning. Man kan också sätta in en annan person i sitt ställe.

Detta tycker vi naturligtvis är bra.

Men i andra ändan av generationsaxeln finns äldre människor som bor hemma men också kan bli sjuka och inte klara sig själva utan hjälp under sin sjukdom. Då kan något av de vuxna barnen behöva ta ledigt från sitt jobb för att hjälpa sin gamla mor eller far. Ibland kan det vara andra närstående personer som rycker in.

Ofta ser inte arbetsgivare eller kollegor sådan ledighet som lika självklar som när föräldrar tar hand om sina sjuka barn. Dessa behov gäller naturligtvis vård av både barn, vuxna, funktionsnedsättningsdrabbade och äldre utan någon som helst åldersdiskriminering.

Vi anser att det borde vara lika självklart att kunna ”vaffa” som att ”vabba”; det vill säga via Försäkringskassan kunna få en tillfällig närståendepenning för vård av förälder, annan anhörig eller närstående. Vi är övertygade om att en sådan kan medföra att äldre människor kan bo kvar i sina hem längre utan att behöva utnyttja kostnadskrävande vårdresurser.

G129. Att få bo ihop i äldreomsorgen med nära vän eller släkting

Monika Broman, Linköping, Lola Björkquist, Linköping, Gunnar Broman, Linköping, Anita Jernberger, Norrköping, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att parboendegarantin i äldreomsorgen ska utvidgas till att gälla även en nära vän eller släkting

I dagens parboendegaranti gäller begränsningen till makar. Samhället ser annorlunda ut i dag, därför borde garantin komma att gälla även andra personer som nära vän eller släkting.

G130. Stoppa även antalet självmord bland äldre

Margaretha Herthelius, Stockholm, Helena Bargholtz, Lidingö, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Bengt Eliasson, Åsa, Pär Johnson, Lidköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att frågan om självmordprevention hänskjuts till partistyrelsen för handläggning utifrån motionens intentioner

Självmordsstatistiken från 2011 visar på 1 378 fullbordade säkra suicid i Sverige. I åldern 65 år och uppåt visar statistiken att 207 män och 104 kvinnor medvetet tog sina liv 2011.

Riskfaktorer för suicid, när det gäller framför allt äldre är bl.a. nedsatta funktioner och dödliga sjukdomar. Separationer av olika slag är en riskfaktor. Man kan t.ex. ha förlorat en livskamrat och man kan ha tvingats flytta. Det kan t.o.m. vara så att man skiljts från en kär hemvårdare. Ytterligare en riskfaktor är ensamhet.

913 ”säkra” suicidförsök registrerades 2011 bland äldre som kommit in för vård. Det finns dock anledning att många gånger fråga sig, vad som egentligen varit en olyckshändelse också bland äldre. Lex Maria innebär, att misstag ska anmälas för att man ska hitta systemfel, inte syndabockar, men görs det alltid, framför allt när det gäller äldre? ”Den äldre skulle ju ändå kanske dö snart och hade ju inget bra liv längre!”

Att inte känna sig behövd, att inte känna att man fungerar fullt ut som tidigare i livet, att känna att man är ensam och känna att man inte har någon möjlighet att påverka vare sig sin egen livssituation som livet i övrigt leder lätt till, att man förlorar livslusten. Man blir trött och orkeslös och man får sömnproblem. Man påvisar kort sagt tecken på, att man är på väg in i en depression. Män har i denna situation svårare än kvinnor att söka hjälp.

De ideella organisationerna fyller naturligtvis ett stort behov för många äldre. Här kan man göra sig synlig och behövd. Man är del i ett nätverk. Men när krafterna tryter och man är i behov av t.ex. hemtjänst och andra insatser, då försvinner plötsligt nätverket och det enda som, då finns kvar är kanske stressade anhöriga och just hemtjänsten eller annan vårdpersonal.

Det är viktigt att all vårdpersonal inom såväl sjukvården som inom hemtjänsten lär sig känna igen ovan beskrivna symtom. Precis som all personal på vårdcentraler och all personal inom hemtjänst och äldreboende har en medicinsk ABC-kompetens bör samma sak gälla, när det gäller att känna igen eventuell depression och suicidrisk bland äldre.

Genom att avsätta mer medel till hemtjänsten i kommunerna, ger man också hemtjänstpersonalen större möjligheter, att i tid upptäcka tecken på depression och förhindra självmordsförsök. Genom att skapa större möjlighet för kreativitet och självförverkligande samt bryta ensamheten bland äldre bör man t.ex. anställa fritidspedagoger och arbetsterapeuter med särskild inriktning mot just äldre och på så sätt minska riskerna för depression och minska risken att den äldre tar sitt liv. Ett självmord/självmordsförsök drabbar oftast också de närstående mycket svårt.

Avsnitt 3.3.5 Valfrihet i vård och omsorg

G131. Verklig valfrihet i omsorgen

Daniel Andersson, Linköping, Carina Boberg, Linköping, Gunnar Broman, Linköping, Monika Broman, Linköping, Linnéa Darell, Vikingstad, Maj-Britt Elmvik, Trollhättan, Rose-Marie Fihn, Nol, Sylva Bjurhamn-Hedell, Norrköping, Agneta Isacsson, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.3.5 efter punkt 2 lägga till en ny punkt med följande text: ”Tydlig information till framtida brukare och anhöriga om omsorgens kvalitet och innehåll ska förbättra möjligheten för att välja den omsorg där kvaliteten är som högst och där innehållet bäst överensstämmer med individens önskemål.”

Mångfald i välfärden och vinstdrivande aktörer är fortfarande ett tämligen nytt fenomen inom svensk välfärd. Många är osäkra kring vad vinst i välfärden och privata aktörer innebär för välfärdens kvalitet. Tyvärr förknippas det alltför ofta kvalitetsbrister. Det är en syn som behöver ändras. Först när valfriheten associeras till kvalitet kommer stödet för mångfald, oavsett driftsform, få en bred folklig förankring. Endast genom att åtgärda systembristerna kan rätten till valfrihet säkras för framtiden.

Ett viktigt utvecklingsområde för att skapa förtroende för mångfald inom omsorgen rör den valinformation som framtida brukare och deras anhöriga får inför valet av utförare. Vi uppmanar dem att välja, men den huvudsakliga valinformation som kommunerna presenterar är ofta bristfällig avseende kvalitetsindikatorer. Vad har de för reella alternativ att välja mellan, alternativ som spelar roll för hur de vill leva sina liv? Ofta presenteras utförarna med sina egna presentationstexter. Alltför sällan presenteras kvalitetssäkrade uppgifter över exempelvis brukarnas trivsel, deras garanterade fritidsaktiviteter, hbt-kompetens, förekomst av tillagningskök, personalens utbildningsnivå och eventuella anmärkningar.

För att kvalitetssäkra valfriheten inom omsorgen och skapa förtroende för mångfalden måste den typen av information finnas mer lättillgänglig och kvalitetssäkrad än vad som i dag är fallet i de flesta kommuner.

Vi behöver stå upp för valfriheten, men samtidigt motverka avarter, stänga dörren för systemfel och kvalitetssäkra valfriheten. Endast genom att motverka systemets brister kan valfriheten säkras för framtiden.

G132. Underlätta för icke vinstdrivande, privata välfärdsorganisationer

Lina Nordquist, Uppsala, Jessica Bagge, Hägersten, Pernilla Bergqvist, Märsta, Angelique Prinz Blix, Uppsala, Anita Ericsson, Uppsala, Rose-Marie Fihn, Nol, Charlotte Klötz, Ilsbo, Eva Kullenberg, Ängelholm, Ann-Cathrin Larsson, Örbyhus m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för mer fördelaktiga villkor för icke vinstdrivande, privata välfärdsorganisationer

Den svenska välfärdsstaten utvecklades som ett politiskt projekt med offentligt organiserade institutioner. Den ideella sektorn har historiskt sett fått mycket lite utrymme och Sve-

rige har därför främst vinstdrivande privata välfärdsföretag. På den internationella arenan är privata vård- och omsorgsalternativ ofta icke vinstdrivande: i USA är exempelvis en tredjedel av alla privata äldreboenden icke vinstdrivande och nära två tredjedelar av alla sjukhus. Detta gör det enkelt för amerikanska forskare att jämföra alternativen.

En forskargrupp vid Harvard University rapporterade i januari i år att boende på icke vinstdrivande privata äldreboenden håller sig mer rörliga och i högre grad slipper sjukhusinläggning och smärta än boende på vinstdrivande privata sådana. Flera stora studier, bland annat vid Stanford University, tyder dessutom på att en hög andel icke vinstdrivande organisationer inom ett visst välfärdsområde ökar kvaliteten även hos de vinstdrivande aktörerna. Slutligen är icke vinstdrivande organisationer mer benägna att ta emot mindre lönsamma patienter, något som kan vara till fördel för att täcka vård- och omsorgsbehovet hos små, dyra grupper med särintressen. Liknande studier genomförda i bland annat Kanada, Nederländerna och Israel ger samma resultat.

Det finns flera möjliga anledningar till dessa fördelar. Ledningen för icke vinstdrivande organisationer antas till exempel vara visionsdrivna snarare än vinstdrivna. Allmänhet och patienter hyser också större tillit till icke vinstdrivna organisationer, vilket naturligtvis kan påverka deras upplevelse av kvaliteten. Icke vinstdrivna organisationsformer har i många länder även fördelaktiga ekonomiska villkor.

Som liberaler är vi övertygade om att konkurrens ökar kvaliteten. Vi ser också att valfrihet är bra och ger både nöjdare brukare och självsanering från dålig verksamhet. Liberaler tror på konkurrens och valfrihet, men också på evidens och på ett vetenskapligt förhållningssätt. Samtidigt som vi inte vill förbjuda goda exempel på vinstdrivande välfärd kan vi inte bortse från den forskning som presenteras.Genom att underlätta för icke vinstdrivande organisationer att bedriva verksamhet kan dockvalfrihet och konkurrens värnas, samtidigt som kvalitet och allmänhetens förtroende säkras. Möjliga åtgärder kan vara att ytterligare ekonomiska lättnader införs för icke vinstdrivande organisationer, att deras kapitalförsörjning underlättas och att kommuner i högre grad tillämpar lagen om valfrihetssystem (LOV), snarare än lagen om offentlig upphandling (LOU).

Valda referenser:
Journal of Health Economics 2013 Jan;32(1):12-21
International Journal of Health Care Finance and Economics 2012 Jun;12(2):107-27
Journal of Health Economics 2003 Jan;22(1):1-22
The RAND Journal of Economids 2002 Autumn;33(3):488-506

G133. Lag om valfrihetssystem (LOV) i Sveriges samtliga kommuner

Lina Nordquist, Uppsala, Helena Berggren, Västerås, Håkan Borg, Nyköping, Jonas Bylund, Sundsvall, Maj-Britt Elmvik, Trollhättan, Magnus Esko, Björkvik, Rose-Marie Fihn, Nol, Kjell Fransson, Motala, Tove Henriksson, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.1.3 om företagande följande text införs i punkt 6: ”Lagen om valfrihetssystem (LOV) bör finnas i samtliga landsting, regioner och kommuner.”

I Äldrecentrums rapport ”Valfrihetens LOV” från februari 2013 beskrivs hur de flesta äldre ser positivt på att kunna välja och byta hemtjänst. Valfrihet enligt lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV) tillåter kommuner, landsting och regioner att göra just detta och är i nuläget infört i alla landsting, men inte i mycket mer än hälften av alla kommuner.

LOV tillämpas på bland annat hälso- och sjukvårdstjänster, äldreomsorg och personliga assistenter. Genom att systemet har lägre inträdesströsklar jämfört med upphandlingssystem innebär det inte bara valfrihet för patienten eller brukaren, utan tillåter dessutom mångfald av framför allt mindre företag att verka sida vid sida. Lagen ger även möjlighet att ställa krav på jämställdhet och andra sociala hänsyn.

Mindre än 30 procent av Sveriges företagare är kvinnor, och branschorganisationen Företagarna beräkningar visar att det kommer att ta ytterligare 90 år innan det finns lika många kvinnliga som manliga företagare i Sverige. Inom vård om omsorg ägs eller drivs däremot nära 80 procent av företagen av kvinnor. Detta innebär att LOV främjar i synnerhet kvinnors företagande och skulle kunna inspirera och skynda på utvecklingen mot ett jämställt företagande.

Avsnitt 3.3.6 Funktionsnedsättning

G134. När kraften inte räcker till

Pär Johnson, Lidköping, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i punkt 3 under avsnitt 3.6 läggs till en mening med lydelsen: ”En kommunal samordnare finns för föräldrar till barn med funktionsnedsättning. De slipper därmed leta sig fram till rätt instans för stöd och hjälp gällande sitt barn men även för egen avlastning.”

Föräldrar till barn med diagnoserna ADHD, Aspergers och Tourettes syndrom m.m. hamnar emellanåt i en situation där de fullständigt dräneras på energi. Även om de via sin kärlek till barnen och en järnvilja att aldrig ge upp tar även deras energi slut emellanåt. Tyvärr har de då ofta tömt all energi inklusive reservkapaciteten.

När de då söker hjälp för att finna egen avlastning under en kortare tid alternativ söker något stöd för sitt barn ska de inte behöva leta efter detta stöd. En kommunal samordnare ska hjälpa dem genom att ta på sig att finna rätt instans alternativt avlastning.

G135. Färgbaserade samhällssystem

Inge Jönsson, Skärholmen

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 3.3.6 införs en ny punkt 8: ”Färgbaserade samhällssystem bör utformas så att de inte i onödan försvårar för personer med defekt färgseende.”

8 procent av alla män och 1 procent av alla kvinnor kan endast med svårighet, eller inte alls, se skillnaden mellan rött och grönt. Trots detta utformas många viktiga samhällssystem utan hänsyn till dessa 800 000 färgblinda svenskars problem:

- Trafikljusen är baserade på röda och gröna signaler.

- Inom sjöfarten utmärks farleder och grund med röda och gröna prickar; dessutom i för färgblinda extremt svårskiljbara nyanser. (Tidigare var prickarna vita och svarta.)
- Elektroniska apparater använder röda och gröna lampor för att visa om apparaten är av eller på.
- M.m.

Även om man inte kan göra om alla befintliga system, bör nya system utformas så att man inte onödan försvårar livet för personer med defekt färgseende.

Avsnitt 3.3.7 En bättre start för utsatta barn

G136. Hemmaplanslösningar är lösningen

Nikoletta Jozsa, Järfälla, Anders Bengtsson, Järfälla, Rose-Marie Fihn, Nol, Madelaine Pavlidis, Linköping, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att formuleringen ”kunna” i avsnitt 3.3.7 punkt 3 ersätts med ”i de fall det är förenligt med barnets bästa”

2. att avsnitt 3.3.7 punkt 3 kompletteras med ”och intensiva insatser i hemmet” så att hela lydelsen blir som följer: ”Innan tvångsomhändertagande blir aktuellt ska socialtjänsten, i de fall det är förenligt med barnets bästa, föreskriva obligatoriska åtgärder på hemmaplan, t.ex. obligatorisk föräldramedverkan i samtalsprogram och intensiva insatser i hemmet.”

Att flytta ett barn från sitt hem är ibland nödvändigt och då ska det självklart göras, men det ska inte vara den första och enda lösningen. Vi anser att placeringar av barn ska vara en sista utväg. Omhändertagande av barn är ett av de största ingreppen man kan göra i en familj och detta måste vi respektera och vara ödmjuka inför. Vi har en skyldighet att tänka på barnens bästa och barn som placeras mår ofta inte bra. I mars 2013 publicerade socialstyrelsen en studie på placerade barn ”Vård och omsorg om placerade barn”. Det var skrämmande läsning. Studien visade bland annat på:

- att dödligheten nästan är fem gånger så hög för barn och unga som varit placerade än andra barn och unga
- att självskadebeteendet är tio gånger så hög för HVB-placerade barn och unga jämfört med övriga barn och unga i befolkningen
- att användandet av psykofarmaka hos placerade barn och unga var 15–19 gånger högre jämfört med barn och unga i befolkningen
- att bland de 17-åringar som placerades före 10 års ålder hade endast sex av tio grundläggande behörighet till gymnasiet
- att var tionde ung vuxen med ekonomiskt bistånd hade tidigare varit placerad i barn- och ungdomsvården

(”Vård och omsorg om placerade barn”, Socialstyrelsen (2013), http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18999/2013-3-7.pdf)

Det är inte acceptabelt att de barn och unga som är mest utsatta i vårt samhälle inte får samma förutsättningar som andra barn och unga.

Inom många socialförvaltningar är omhändertagande och placering av barn det främsta verktyget för att hjälpa barn som har det svårt. Forskning visar att det finns andra, ofta mer effektiva metoder att hjälpa barn som far illa, exempelvis kan socialtjänsten använda sig av olika hemmaplanslösningar, intensiv behandling på plats i hemmet är en sådan lösning. Denna metod innebär att socialtjänsten finns i familjen dygnet runt under en period och arbetar intensivt med familjens problem. Detta alternativ ger dels bättre resultat för familjerna, dels en ekonomisk besparing för kommunerna. Väldigt ofta väljs denna metod bort med anledning av att den kortsiktiga ekonomiska konsekvensen. Dock har denna typ av metoder visat sig vara mer ekonomisk långsiktigt jämfört med långvariga placeringar utanför hemmet.

Av dessa skäl bör landsmötet skärpa skrivningen om tvångsomhändertagande av barn och ersätta ordet ”kunna” med ”i de fall det är förenligt med barnets bästa” samt utöka avsnitt 3.3.7 punkt 3 med formuleringen ”och intensiva insatser i hemmet”.

Som socialliberaler är det vår skyldighet att ge de bästa förutsättningarna till alla människor för att de ska kunna få ett värdigt liv. Vi måste värna om familjen, den enskilde och se till att alla andra alternativ prövas innan vi tar till den yttersta myndighetsutövningen av dem alla.

G137. Kontakt med och hjälp av sociala myndigheter

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 2.2.2 förs in: ”Från att skolan slagit larm om att en elev har problem som inte skolan klarar av utan som är frågor för sociala myndigheter ska de sociala myndigheterna vara tvungna att agera omgående, eleven ska omgående få en kontakt inom socialen. Om inte det sker måste de sociala myndigheterna kunna ställas till ansvar och också få en straffpåföljd.”

Elever som har problem som inte skolan kan klara av utan som är frågor för sociala myndigheter ska betydligt snabbare än i dag få en kontakt inom socialen. I dag dröjer detta allt för länge och en elev med problem kan – från att lärare eller skolledning slår larm – gå större delen av tiden i grundskolan innan de får en kontakt med sociala myndigheter. Då har problemen ofta avsevärt försämrats och eleven, och många gånger också omgivningen, har utsatts för större svårigheter än vad som varit nödvändigt.

G138. Placerade barns rätt att bli hörda

Ragnhild Källberg, Västerås, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Jenny Boström, Västerås, Ulrika Jansson, Västerås, Nikoletta Jozsa, Järfälla, Gunnar Lantell, Köping, Ulf Larsson, Västerås, Magnus Liljegren, Stockholm, Johan Liljeqvist, Västerås m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.3.7 punkt 4 kompletteras med följande text: ”Det placerade barnet ska garanteras att man lyssnar på dess version om hur placeringen fungerar och att detta samtal förs enskilt.”

Att ta ett barn från dess föräldrar innebär ett oerhört stort ansvar. Samhället måste säkerställa så långt som det bara är möjligt att barnet har det bra i sin placering. Man måste då

också ta med barnets berättelse om hur det fungerar, inte bara vuxenvärldens. Därför ska alla barn som placeras få ge sin egen berättelse om hur det fungerar och den ska lämnas utan att någon från familjehemmet är närvarande.

G139. Placerade och omhändertagna barns skolgång

Ragnhild Källberg, Västerås, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Jenny Boström, Västerås, Ulrika Jansson, Västerås, Nikoletta Jozsa, Järfälla, Ulf Larsson, Västerås, Johan Liljeqvist, Västerås, Helena von Schantz, Valdemarsvik, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.3.7 punkt 5 kompletteras med följande text: ”Den placerande kommunen har ett ansvar att kontinuerligt följa och säkerställa att barnets skolgång fungerar på bästa sätt utifrån barnets behov och förutsättningar.”

Den placerande kommunen har tagit på sig ett ansvar för barnets vardagsliv. Skolan är en mycket viktig del i våra barns och ungas liv. Därför är det självklart att den placerande kommunen systematiskt ska göra uppföljningar av barnets situation och resultat i skolan.

G140. Adoptioner

Sylva Bjurhamn-Hedell, Norrköping, Åke Bjurhamn, Norrköping, Jan Fallsvik, Motala, Tommy Lundkvist, Halmstad, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Madelaine Pavlidis, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 3.3.7 punkt 6 ersätta ”bör” med ”ska” i båda meningarna samt tillägga ”och stärkas” i sista meningen. Hela texten blir då: ”Fler familjehemsplacerade barn ska få sina familjehemsföräldrar som vårdnadshavare. Möjligheten till adoption av barn som väntas tillbringa hela uppväxten i familjehem ska öka och stärkas.”

2. att partistyrelsen ges i uppdrag att utreda förutsättningarna för lagstiftning om adoptioner även utan biologiska föräldrars medgivande

Familjehemsplaceringar på grund av föräldrars oförmåga av något slag, ger inte barnen den trygghet som avses med placeringen. Vårdnadsöverflytt till familjehemmet ökar tryggheten något, men samhällets ekonomiska ansvar för placeringen kvarstår, liksom kravet på barnets umgänge med biologiska föräldrar även i situationer, där umgängesbegränsning beslutats och personal måste vara närvarande vid varje kontakt.

Inte ens planerade uppväxtplaceringar, som sker direkt efter barnets födelse eller mycket tidigt i barnets liv, ger trygghet, då ett familjehem kan säga upp sig när som helst av vilken orsak som helst. Det kan inte adoptivföräldrar göra. Dessutom placeras barnen normalt i familjehem, som inte är beredda på senare adoption utan har placeringar som del av sin inkomst, ett arbete på hel- eller deltid. Senare adoption försvåras också, då barnet knutit an till sittfamiljehem, kanske varit där sina första två år och helst inte ska behöva flytta till annan familj för adoption. Det största hindret för adoption av uppväxtplacerade barn är svensk lag, som ger biologiska föräldrar mycket stor makt. De måste lämna medgivande till adoption, även i fall då de aldrig kommer att kunna eller ibland ens vilja ta hand om barnet. Det händer också att barn återförs till det biologiska hemmet och tillbaka till familjehem, som då ofta blir ett nytt, inte det tidigare. Tryggheten kan aldrig garanteras vid familjehemsplaceringar, och en omplacering leder ofta till flera, då barnet blir alltmer krävande och hårt testar sin omgivning.

I andra länder, där barnets rätt sätts före föräldrarätten, såsom i England och Norge, kan barn adopteras även utan föräldrars medgivande. Om möjligheten till adoption ska öka och stärkas, krävs lagändringar.

G141. Ersättning för lidande

Nina Lundström, Sundbyberg, Linus Björk, Eskilstuna, Richard Brodd, Göteborg, Rose-Marie Fihn, Nol, Anne Kotavuopio Jatko, Jukkasjärvi, Britt Lindmark, Värmdö, Madelaine Pavlidis, Linköping, Anne Stenlund, Arnemark

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 3.3.7 kompletteras med en ny punkt: ”Barn som blivit tvångsomhändertagna och som i sin nya miljö blivit utsatta för bristande omvårdnad, eller utsatts för vanvård ska erhålla ersättning från staten.”

Om kommunen/staten genom myndighetsbeslut beslutar att omhänderta ett barn är det även av största vikt att detta barn inte utsätts för brister i vård och omsorg eller för vanvård.

Om detta trots allt skulle inträffa måste det tydligt framgå att ett sådant myndighetsbeslut även ska rendera till ersättning för lidande. Oavsett när detta har skett i tid.

Därmed bör avsnitt 3.3.7 En bättre start för utsatta barn kompletteras med ” Barn som blivit tvångsomhändertagna, och som i sin nya miljö blivit utsatta för bristande omvårdnad eller utsattas för vanvård, ska erhålla ersättning från staten”

G142. Uppmärksamma funktionsnedsatta barns utsatta situation

Christina Örnebjär, Kumla, Bengt Eliasson, Åsa, Rose-Marie Fihn, Nol, Tobias Hammarberg, Vega, Maria Jern, Falköping, Nikoletta Jozsa, Järfälla, Christian Lahesalu, Kumla, Ann-Cathrin Larsson, Örbyhus, Ulf Larsson, Västerås m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 3.3.7 läggs till följande text: ”Barn är alltid barn i första hand men barn med funktionsnedsättningar är många gånger extra utsatta för våld, hot och sexuella övergrepp. Som ett socialliberalt parti ser vi att dessa barn har ett särskilt behov av stöd och det offentliga har ett stort ansvar för att förhindra övergrepp genom förebyggande insatser.”

Barn med funktionsnedsättningar löper större risk att bli mobbade än andra. Det sker i skolan men också i familjen. Barnen blir oftare slagna av sina föräldrar, utsätts för hot och kränkningar. Enligt en rapport från socialstyrelsen från 2010 blir barn med funktionsnedsättning eller långvarig sjukdom antagligen slagna dubbelt så ofta som friska barn – undantaget barn med astma och/eller allergier.

Flickor är extra utsatta och enligt en undersökning om mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning uppgav var femte att de tvingats till sex före femton års ålder.

Det första vi behöver göra för att åstadkomma en förändring är att erkänna att problemet existerar.

G143. Språkliga synpunkter

Johan Strandberg, Saltsjö-Boo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att under avsnitt 3.3.1 punkt 2 ordet ”har” i den sista meningen ersätts av ”haft”

2. att under avsnitt 3.3.1 punkt 5 den första meningen tas bort

3. att under avsnitt 3.3.1 punkt 5 de tre sista orden ersätts av ”ha en nedtrappning” och att ”högre” ersätts av till exempel ”hög”

4. att under avsnitt 3.3.1 punkt 8 den andra meningen tas bort

5. att under avsnitt 3.3.1 punkt 11 ”så att” i andra meningen placeras före ordet ”fler”

6. att under avsnitt 3.3.3 punkt 3 ordet ”ort” ersätts av exempelvis ”än hemorten”

7. att under avsnitt 3.3.3 punkt 4 orden 8–10 i den sista meningen ersätts av ”behandlingsresultat, väntetider, prövotid och återkallelse av behörighet”

8. att under avsnitt 3.3.3 punkt 6 de sex sista orden ersätts av exempelvis ”av både integritets- och patientsäkerhetsskäl”

9. att under avsnitt 3.3.3 punkt 12 ”helt kostnadsfri” ersätts av ”avgiftsfri”

10. att under avsnitt 3.3.4 punkt 5 ”önskningar” ersätts av ”önskemål”

11. att under avsnitt 3.3.7 punkt 2 och 3 ”t.ex.” ersätts av ”till exempel”

12. att under avsnitt 3.3.7 punkt 6 båda meningarna tas bort

13. att under avsnitt 3.3.3 punkt 2 meningarna ersätts av till exempel ”De som behöver vård borde omgående få vända sig till utförare av primär- och specialistvård i valfritt landsting.”

14. att under avsnitt 3.3.3 punkt 3 orden 19–22 i den andra meningen ersätts av ”offentliga och icke-offentliga”

15. att under avsnitt 3.3.4 punkt 3 det klargörs vad som menas med den andra meningen

Vad som menas med den andra meningen under avsnitt 3.3.4 punkt 3 borde klargöras. Bör äldreomsorgen i lägre grad än nu vara skattefinansierad?

De som behöver vård borde omgående få vända sig till utförare av primär- och specialistvård inte bara i hela EU utan också i valfritt landsting. Ska den första meningen vara kvar bör det klargöras vad för valfrihet som avses.

H: Ett hållbart samhälle

Programförslaget avsnitt 4–4.6 samt anslutande ämnen

Avsnitt 4
Inledning

H1. Hur begreppet ”ett hållbart samhälle” används i programförslaget

Rebecca Krus, Lidingö, Jessica Bagge, Hägersten, Sandro Banovac, Södertälje, Peter Olevik Dunder, Handen, Torsten Engevik, Lidingö, Jessica Ericsson, Huddinge, Niklas Frykman, Eskilstuna, Metin Hawsho, Södertälje, Göran Hellmalm, Svartsjö m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ”Det hållbara samhället” i det kommande partiprogrammet bör vara en överrubrik över områden som behandlar ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet

2. att avsnitt 4 i stället får en rubrik i stil med ”Miljömässig hållbarhet”

3. att avsnitt 4.1 i stället får rubriken ”Klimat”

I den svenska hållbarhetsdebatten saknas i dag ett parti som står för en tydligt liberal hållbarhetspolitik. Folkpartiet liberalerna bör ta denna roll.

Folkpartiet liberalerna är det parti i Sverige som alltid värnat både människa och natur samt betonat individens roll som ansvarstagande samhällsmedborgare. Det vore naturligt för oss att ha en mycket tydligare hållbarhetsprofil.

Det är därför mycket glädjande att hållbarhetsfrågorna får så stor plats i programkommitténs förslag till nytt partiprogram. Hållbarhetsfrågorna är framtidsfrågor; antingen tar vi dem på allvar nu eller så får det enorma konsekvenser för framtiden, i synnerhet för kommande generationer.

Dessvärre används dock begreppet ”Hållbart samhälle” på ett olyckligt, rent av felaktigt, sätt i förslaget till nytt partiprogram.

Kapitel 4 i förslaget till partiprogram heter ”Ett hållbart samhälle”. I detta kapitel lämnas en rad mycket bra förslag inför framtiden under samtliga underrubriker. Problemet är dock att samtliga avsnitt i stort sett endast behandlar den miljömässiga hållbarheten. Detta är dessvärre en ganska konservativ syn på begreppet hållbarhet.

För byggandet av det hållbara samhället krävs både ekonomisk, miljömässig och social hållbarhet.

Detta kan bland annat illustreras av den internationella standarden för socialt ansvarstagande: ISO 26000. Denna slår fast, liksom den samlade hållbarhetsexpertisen, att miljömässig hållbarhet bara är en del av flera i byggandet av det hållbara samhället.

Dessa områden är, enligt standarden, samtliga förutsättningar för hållbar verksamhet:

- Organisationsstyrning
- Mänskliga rättigheter
- Arbetsvillkor
- Miljö
- Ansvarsfulla affärsmetoder
- Konsumentfrågor
- Lokal samhällsutveckling

ISO-standarden slår fast att varje del av samhället är en del av sin omgivning och måste ta ansvar för hur man påverkar denna. Detta synsätt ligger i linje med vår liberala ideologi. Också det nya förslaget till partiprogram präglas av denna helhetssyn på samhället och innehåller många bra förslag inför framtiden.

Det är Folkpartiet liberalernas unika kombination av frihetstörst och fokus på individen parat med ett starkt socialt ansvar som gör oss särskilt lämpade att driva hållbarhetsfrågorna i dess rätta betydelse. Ett bra partiprogram skulle bli ännu bättre om vi, som Sveriges enda socialliberala parti, kunde ta på oss ledartröjan som kraft i utvecklingen mot det hållbara samhället. Ett samhälle där alla delar, precis som ekosystemets alla delar, måste vara i balans.

H2. Ett hållbart samhälle

Ylva Särnmark, Ronneby, Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Helena Berggren, Västerås, Ulrica Solver-Gustavsson, Örebro, Charlotte Klötz, Ilsbo, Staffan Korsgren, Åsbro, Eva Kullenberg, Ängelholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det under avsnitt 4, Ett hållbart samhälle, läggs till en punkt 5 med lydelsen: ”Hållbarhetsbegreppet utgörs även av den ekonomiska och den sociala dimensionen. Jämställdhet är ett centralt mål i den sociala dimensionen och även en förutsättning för att kunna uppnå ett hållbart samhälle.”

H

Avsnitt 4.1
Miljö och klimat

H3. Betala ut additionellt klimatbistånd

Urban Wästljung, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 4.1 punkt 5 läggs en mening om klimatbistånd, så att punkten får lydelsen: ”Klimatförändringarna är vår generations största miljöhot. Endast genom globala överenskommelser kan de klimatpåverkande utsläppen minskas i tillräcklig omfattning för att hålla ökningen av jordens medeltemperatur under

kontroll. Ambitionerna för det internationella samarbetet i klimatfrågor måste höjas, additionellt klimatbistånd ska utbetalas och Sverige ska tillhöra de pådrivande krafterna."

För att verkligen få till stånd ett brett internationellt samarbete som innefattar även utvecklingsländer behöver de beslut om klimatbistånd som fattats vid FN:s klimatmöten också efterföljas.

H4. Sverige ska kunna gå före

Lennart Adell Kind, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i slutet av avsnitt 4.1 punkt 6 lägga till orden "men Sverige bör också kunna gå före och aldrig ligga under genomsnittet i EU"

Sverige är ett av Europas rikaste och mest avancerade länder. Vi har därför ett särskilt ansvar att inte släpa efter när det gäller att värna miljön och vår gemensamma framtid.

H5. Bevara jordbruksmarken

Dietmar Gleich, Falun, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Bengt Olsson, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 4.1, Miljö och klimat, införa en ny punkt med lydelsen: "Bevarandet av bördig jordbruksmark är viktig för matförsörjningen av den växande världsbefolkningen. Samtidig hotas bördigheten av klimatförändringar, erosion och bebyggelse för bostäder, industri och infrastruktur. Om möjlig ska annan mark användas för byggnationer."

Att försörja den växande befolkningen på jorden med mat trots ändrat klimat och fortlöpande jorderosion är en av de största utmaningar vi möts. Problemet förvärras genom att allt mer mark bebyggs för bostäder, industri och infrastruktur. Ofta är det tidigare bördig jordbruksmark. Problematiken är av en sådan dignitet att den är värt att omnämnas i kapitel 4.1, miljö och klimat.

H6. Energieffektivitet

Nina Lundström, Sundbyberg, Malin Danielsson, Skogås, Britt Lindmark, Värmdö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.1 punkt 8 kompletteras med en mening: "Statliga normer för energieffektivitet ska vara vassa och ligga i framkant."

Det offentliga har ett ansvar för att regler och normer skapar tydliga förutsättningar, målsättningar och därigenom effekter. Offentlig upphandling är bara en del. Därmed bör punkten kompletteras.

Avsnitt 4.1 punkt 8 bör därför lyda: "Principen att förorenaren betalar ska upprätthållas. Vi vill driva en tillväxtpolitik där effektivisering stimuleras. Därför behöver miljöavgifter och miljöskatter höjas samtidigt som andra skatter sänks och andra satsningar genomförs för att stärka näringslivets konkurrenskraft. Vid offentlig upphandling ska tydliga miljö- och klimatkrav ställas och långsiktigt hållbara produkter premieras. Statliga normer för energieffektivitet ska vara vassa och ligga i framkant."

H7. Livsstilsförändringar för klimatet

Alexandra Grönvall, Västerlanda, Raul Eriksson, Trollhättan, Jan Fallsvik, Motala, Ingrid Gustafsson, Linköping, Staffan Korsgren, Åsbro, Erik Nordman, Solna, Madeleine Olofsson, Älvängen, Helena von Schantz, Valdemarsvik, Ulf Wetterlund, Lilla Edet

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det under avsnitt 4.1 Miljö och klimat läggs till ett stycke med lydelsen: "Livsstilsförändringar är en central del av lösningen på dagens klimat- och miljöproblem. Därför behövs politiska beslut på alla nivåer som underlättar för människor som vill göra livsstilsval som är gynnsamma för miljö och klimat."

Medan teknisk utveckling är en central del av lösningen på dagens miljö- och klimatproblem kan teknikutveckling inte ensamt lösa problemen. Erfarenheten så här långt talar sitt tydliga språk: De miljövinster teknikutvecklingen skulle kunna ge har hittills i stor utsträckning omintetgjorts av ökat utnyttjande av resurser. Exempelvis minskade koldioxidutsläppen per mil hos nya personbilar i Sverige med nästan 30 procent mellan 1990 och 2010. Under samma period ökade de totala koldioxidutsläppen från vägtrafik med 14 procent (enligt Trafikverkets PM Vägtrafikens utsläpp, daterad 30 november 2010).

För att nå en långsiktigt hållbar utveckling, såväl ekonomiskt som ur miljö- och klimathänseende, krävs också livsstilsförändringar och omställningar av våra samhällsstrukturer. Många människor som vill förändra sin livsstil på ett sätt som är gynnsamt för miljö och klimat upplever att dagens regelverk inte underlättar sådana val, utan många gånger rentav försvårar.

Politiska beslut krävs för att göra det lättare för människor att göra klimatsmarta och miljövänliga livsstilsval.

H8. Deklaration av enskilda avlopp

Urban Wästljung, Uppsala, Anita Brodén, Sollebrunn, Mathias Lindow, Österskär

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 4.1 punkt 10 lägga till meningarna: "Avloppsvatten ska renas tillräckligt och förhindras förorena dricksvattentäkter. Enskilda avloppsanläggningar ska deklareras vid fastighetsöverlåtelser."

Enskilda avlopp med icke godtagbar reningskapacitet bidrar till övergödning och försämrat skydd av dricksvatten. Det finns ca 400 000 enskilda avlopp i Sverige som behöver åtgärdas av fastighetsägaren för bättre funktion. En obligatorisk deklaration av enskilt avlopp vid köp och försäljning av fastighet skulle snabbt bidra till en förbättrad vattenstatus.

H9. Säkra rent dricksvatten och vattnets kretslopp

Kristina Westerdahl, Järfälla, Vladan Nikolic, Trollhättan

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 4.1 punkt 10 lägga till en avslutande mening: "En myndighet ska ges det övergripande ansvaret för avloppsvattnet och att det renas innan det släpps ut i vattnets kretslopp."

Det är viktigt att vi får rent dricksvatten, precis som förslaget till partiprogram lyfter fram. Det är bra att säkra vattentäk-

terna – men det vatten som fyller på vattentäkterna måste också vara rent!

Undersökningar av avloppsvatten i Sverige har visat att det innehåller t.ex. ämnena i p-piller vilket påverkar fiskar och andra vattenlevande organismer. Dessutom innehåller avloppsvattnet tungmetaller, alla möjliga läkemedelsrester, olika hushållskemikalier och mikroorganismer. Alla minns hur boende i Östersund fick koka vattnet i flera månader. Det var pga. mikroorganismen Cryptosporidium som följt med avloppsvatten som förorenade dricksvattnet.

Alltså – dags för att staten tar ansvar för att det förbrukade dricksvattnet renas innan det går tillbaka till vattnets kretslopp!

H10. Stoppa farliga kemikalier

Lennart Adell Kind, Nacka, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 4.1 punkt 11 läggs till: ”När det är möjligt och det finns bevis på negativa konsekvenser för miljö och hälsa bör Sverige gå före och stoppa användningen av skadliga ämnen.”

EU:s beslutsprocess när det gäller att stoppa användningen av bevisat farliga kemikalier är lång och komplicerad. Ett problem är också det stora inflytande som kemikalieindustrin haft i EU:s beslutsprocess i dessa frågor. Trots att det är vetenskapligt bevisat att en del av dessa ämnen är skadliga för t.ex. reproduktionsförmågan eller cancerframkallande.

Därför har vissa EU-länder, t.ex. Danmark, valt att gå före och förbjuda t.ex. användningen av ftalater i leksaker. Sverige bör på samma sätt stoppa användningen av kemikalier där det finns klara vetenskapliga bevis för att de är farliga för miljö och människors hälsa.

H11. Återbruk

Lennart Adell Kind, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 4.1 punkt 12 läggs till ”och återbruk” i den första meningen och att det i den sista meningen efter ”Avfallspolitiken måste förebygga ...” lägga till ”och förhindra”

Vi måste hushålla bättre med ändliga naturresurser. Effektivt resursutnyttjande bygger på flera olika steg och insatser. Ett viktigt sådant är att bättre försöka låta andra återbruka saker som vi inte själva behöver.

H12. Andra metoder för att bedöma välfärd och tillväxt

Britt Lindmark, Värmdö, Margaretha Herthelius, Stockholm, Stig Sandahl, Vendelsö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar initiativ till att öka samarbetet med dem som i dag använder SROI- metoden, för att bättre kunna bedöma och fatta beslut om vår välfärd, miljö och sociala tillväxt

Under lång tid har ekonomiska resultat i form av tillväxt varit sättet att mäta organisationers och länders utveckling, oavsett om ekonomisk nytta eller samhällsnytta varit den främsta drivkraften. Problemet med en sådan ansats är att utvecklingen då betraktas ur ett för snävt perspektiv. Att primärt fokusera på den ekonomiska dimensionen räcker inte då det ger en mycket begränsad bild av de positiva och negativa värden som skapas.

Runt om i världen samlas information in som gör att BNP (bruttonationalprodukten) kan kompletteras med miljömässiga och sociala mått. Ett av de mest utvecklade koncepten för detta är SROI (Social Return om Investment, sv. Social avkastning på investering) Metoden har grunden i USA men har under de senaste tio åren utvecklats i Storbritannien. I Sverige har SERUS (Social ekonomi och regional utveckling i Skandinavien, www.serus.se) utvecklat metoden som på ett sätt hjälper oss att göra rätt prioriteringar i våra politiska beslut, att vi inte överkonsumerar, att vi agerar för människors välmående, att vi inte spenderar pengar utan att veta hur mycket totalt värde som skapas för dem det berör.

För att kunna uttala sig hur en aktivitet, verksamhet eller land utvecklas över tid måste information samlas in. För många länder i världen används BNP som det viktigaste övergripande måttet på samhällsutveckling, det vill säga hur landet mår. Att enbart använda monetära mått som avgörande kriterier kan bli väldigt fel. Robert Kennedy pekade på problemet redan 1968 med orden: ”BNP mäter allt utom det som är viktigt i livet och gör det värt att leva.”

Varken naturens eller människors välmående inkluderas vanligen i dagens monetära mätmetoder. Långsiktigt välfungerande samhällen och organisationer bygger på social, miljörelaterad och ekonomisk hållbarhet. Övergången från ett primärt monetärt fokus i utvärdering på lokal, regional, nationell och internationell nivå utgör ett nödvändigt paradigmskifte som redan påbörjats ute i Europa och övriga världen.

Europeiska kommissionen publicerade hösten 2009 en rapport med titeln ”Bortom BNP – att mäta framsteg i en föränderlig värld.” i vilken hänsyn tas till bl.a. miljörelaterade och sociala indikatorer och realtidsbaserad information som underlag för beslutsfattande. Liknande initiativ finns inom OECD där man utvecklat indexet ”Better Life Index” för att fånga samhällsutvecklingen i monetära mått. Även på andra håll i världen utvecklas och används just nu olika typer av välfärdsindex.

I Sverige finns förutsättningar för att skapa ett liknande initiativ som världen i övrigt. SCB har en hel del insamlat material för detta ändamål men frågetecken kvarstår hur mer konkret verksamheter och konsekvenserna av dessa ska mätas och utvärderas. Ett positivt steg i detta är bildandet av ett nationellt råd i Sverige som ska se över effektivitet och kvalitet i offentlig verksamhet. Detta råd, liksom landets kommuner och landsting, uppmanas därför att öka samverkan med de forskare som i dag arbetar med metoden SROI utifrån svenska förhållanden.

H13. Vi måste både mota och möta klimatförändringen

Folkpartiet liberalerna Östergötlands län, Folkpartiet liberalerna Jämtlands län, Folkpartiet liberalerna Lidköping, Jan Fallsvik, Motala, Einar Fjellman, Ängelholm, Kjell Fransson, Motala, Alexandra Grönvall, Västerlanda, Björn Jansson, Motala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ekonomiskt stödja landets kommuner i arbetet att utreda nödvändig anpassning av samhället på grund av klimatförändringens påverkan

2. att tilldela väsentligt utökade medel till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) för att stödja genomförande av preventiva åtgärder mot havsytehöjning översvämningar, erosion, jordskred, slamströmmar och föroreningsspridning

Det är först under senare decennier som vi har varseblivit klimatförändringen, men den har säkert pågått i över 100 år. Exempelvis har den norska glaciären Svartisen dragit sig tillbaka kilometervis sedan 1870-talet.

Troligen är det den globala industrialiseringens utveckling, innebärande ökad användning av fossila bränslen, läs kol och olja, som har ökat jordens medeltemperatur. Detta talar för, att även om mänskligheten skulle genomföra en snabbt minskad användning av kol och olja, så kommer ändå den redan pågående uppvärmningen inte att gå att hejda i närtid.

Vi måste således:

mota den pågående klimatförändringen så att den inom några decennier avklingar och kanske på längre sikt därmed kunna återställa jordens medeltemperatur till mera normala värden

möta den redan påbörjade och fortgående klimatförändringen som kommer att orsaka stora problem för mänskligheten om inte preventiva åtgärder mot dessa utförs

Enligt överensstämmelsen i Köpenhamn skulle världen tillsammans se till att höjningen av jordens medeltemperatur begränsas till 2 grader under de kommande 100 åren. Detta skulle innebära att medeltemperaturen skulle höjas med 1 grad i tropikerna medan höjningen skulle bli hela 5–6 grader i polartrakterna.

Tyvärr är det på Grönland och i Antarktis som de absolut största glaciärerna finns och där temperaturhöjningen blir störst. Smältvatten från dessa glaciärer kommer att höja havsnivån med 1 meter fram till år 2100. Havsnivån började stiga snabbare efter 1980 – nu är takten 3 millimeter per år enligt SMHI.

Den ovan angivna höjningen av havsnivån avser dock enbart havets medelvattennivå. Vid extrema vädersituationer kommer havsnivån att bli mycket högre. Sådana nivåer innebär katastrofala följder exempelvis för Maldiverna, Bangladesh, Londonområdet och Danmark samt här i Sverige för exempelvis Göteborg, Falsterbonäset, Kalmar, Norrköping, Nyköping och Stockholm. I exempelvis Blekinge kommer enligt SMHI extrema havsnivåer kunna nå ca 2,7 meter över havets nuvarande medelnivå vid vinduppstuvning och ofördelaktiga lufttrycksförhållanden. Stora områden i södra Sverige i längs kusterna och vattendragens nedre delar kommer att tidvis översvämmas och eroderas av havet om inga preventiva åtgärder vidtas. Först norr om Sundsvall är landhöjningen så stor att havsnivåhöjningen inte blir så märkbar.

I många delar av världen kommer nederbörden att öka, exempelvis i Sverige där nederbörden i många områden kommer att öka med 20 procent enligt SMHI:s scenarier. Detta kommer att leda till översvämmade vattendrag, ökade flöden och ökad frekvens för och omfattning av jordskred och slamströmmar. Städernas i dag driftmässigt eftersatta dag- och spillvattenledningar kommer i många fall inte heller kunna ta emot ökade vattenmassor, och översvämningar kommer att drabba urbana områden. Många kraftverksdammar är dimensionerade för dagens flöden. Det är lika viktigt inriktning att möta klimatförändringens effekter genom att skydda befolkning och bebyggelse genom identifiering av riskområden samt utförande av preventiva metoder.

H14. Rötslam som farligt avfall

Folkpartiet liberalerna Sigtuna, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Dan Rosenholm, Märsta

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att rötslam ska betecknas som farligt avfall

Rötslam kallas det som blir kvar efter rening av vårt avloppsvatten. Målet med vattenrening är att avlägsna så mycket skadliga ämnen som möjligt. Ju effektivare reningsprocessen är desto mer gifter kommer rötslammet att innehålla. Det är ett stort problem för reningsverken att göra sig av med det, en alltför vanlig metod är att sprida det på våra åkrar som gödsel.

Tungmetallen kadmium är det kanske mest kända giftet i rötslam. En av dess huvudeffekter är att starkt bidra till benskörhet. Höga halter i maten kan också leda till njurskador. Riskgrupper är förutom äldre också rökare, diabetiker och personer med järnbrist, speciellt kvinnor och unga. Till det kommer andra tungmetaller. Bly ger skador på nervsystemet och påverkar utvecklingen av hjärnan, särskilt hos foster och små barn och till exempel silver är problematiskt eftersom det påverkar markorganismer starkt negativt.

Ytterligare ett mycket stort antal giftiga ämnen tillkommer. Det är inte alls bara industrier som står för dem. Tvärtom kommer många från vanliga konsumentprodukter som elektronik, mat, kläder, desinficeringsmedel, färger, byggmaterial, den kemiska djungel som våra hygienvaror utgör, etc. Dit hör bromerade flamskyddsmedel, bisfenol A, ftalater, dioxiner, nonylfenol, PCBer, bara för att ta några mer kända beteckningar ur högen.

Läkemedelsrester förekommer också rikligt i avlopp, dit hör könshormonpåverkande progesteron och etnylöstradion, de sinnespåverkande oxacepan, och sertralin. Av antibiotika anses mer än 50 procent passera genom kroppen och kan inte bara orsaka störningar i reningsverk utan bidra till att skapa antibiotikaresistens väl ute i naturen. Allt detta och tiotusentals andra ämnen samlas i miljögiftet rötslam. Gifterna påverkar immunförsvar, nervsystem, hormonbalans, framkallar cancer, kan ge missbildningar och sprids från maten via bröstmjölken till bebisar.

Men var ska göra av en så farlig giftcocktail kanske någon undrar? När man inte deponerar det som avfall i nedlagda gruvområden och liknande sprids det som gödsel på våra åkrar där vissa gifter urlakas och rinner ut i våra vattendrag och vidare ut i Bottenviken, Östersjön, Kattegatt eller Öresund, medan andra som kadmium och bly anrikas. Den säd

som odlas kan först inte användas för barnmat, sedan inte av äldre och riskgrupper och i slutändan inte alls av människor.

För att minska giftigheten hos rötslam har ett certifieringssystem som kallas REVAQ införts som i huvudsak bekräftar redan befintliga myndighetsdirektiv. Det kan möjligen anses lovvärt, men för den som inte förstår hur mycket giftiga ämnen som slammet ändå innehåller låter det vilseledande positivt. I praktiken fungerar certifieringen som kamouflage för en miljöfarlig verksamhet. Sanningen är kategoriskt att det finns inga hållbara argument för att sprida den cocktail av gifter som benämns rötslam på de marker där vi producerar mat, och inte på någon annan mark heller. Det är en åsikt som också till exempel Naturskyddsföreningen och Kvarnföreningen delar. Både Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket anser att rötslam är ett avfall. Och barnmatstillverkarna de letar efter råvaror med lägre kadmiumhalt utomlands.

H15. Slut fosforns naturliga kretslopp, rädda Östersjön

Håkan Borg, Nyköping, Rickard Malmberg, Västerås, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Torbjörn Engstrand, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för urinseparering vid källan, toaletten

2. att Folkpartiet ska verka för att storskalig skörd av vass införs

Åtgärderna om urinseparering och skörd av vass verkar inte hänga ihop, men sluter det biologiska kretsloppet.

Den gemensamma nämnaren är fosfor (P). Huvuddelen av den fosfor som vi utsöndrar från att ha intagit vår föda går ut med urinen och fekalierna. De spädes sedan med en stor volym rent dricksvatten som senare ska renas.

Detta är stort slöseri med dricksvatten och leder till onödigt stor dimensionering av reningsverken. Att rena 300 milliliter urin och 200 gram fekalier ur 6 liter dricksvatten i reningsverken är slöseri med vattnet. Lyckade förslag om urinseparering i hushåll saknas. Förändring tar lång tid och måste därför snarast påbörjas och omfatta även stora byggnader.

Fosforn är en ändlig resurs och dessutom politiskt känslig genom att Västsahara ockuperat av Marocko är en av de stora producenterna. En del av fosforn och kvävet upptas i vassens gröna delar. När den vissnar faller den till botten och förruttnar under bildande av bland annat metangas, som påverkar atmosfären.

En storskalig skörd av vass och upptagande av den på land betyder att den fosfor, som nu ligger på havsbotten i Östersjön, tas upp på land. Vass kan användas i rötkammare och ger energitillskott i form av gas. Vassvolymen är enorm och kan konkurrera med odling av energiskog.

Vassen växer i vattendjup på upp till 2,5 meter. Skörd av vass ger en återcirkulation till det biologiska kretsloppet, renar stränderna, bidrar till energihushållningen genom produktion av naturgas i rötkammare och skapar gröna jobb.

H16. Koldioxidskatt i stället för utsläppshandel

Dietmar Gleich, Falun, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Örjan Rosell, Västerås, Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna utreder möjligheten att introducera ett skattesystem för klimatverksamma gaser, främst för koldioxid

Handel med utsläppsrätter för koldioxid har misslyckats. Priset är i dag försumbart jämförd med kolpriset. Å andra sidan kan inte uteslutas att priset skulle skjuta i höjden om konjunkturen skulle ta fart ordentligt. Då blir trycket starkt på politiken att dämpa prissprånget och därmed att äventyra jordens klimat. Osäkerheten på koldioxidpriser verkar hämmande på investeringsviljan i koldioxidminskning. Ett annat problem med utsläppstak och utsläppsrättshandel är att man i praktiken lägger ett golv för koldioxidemissionen. Personliga val att minska sina koldioxidemissioner har ingen som helst betydelse i det globala perspektivet. Det enda som händer om man minskar sina egna utsläpp är att priset på utsläppsrätter går ner och det blir billigare för andra att emittera koldioxid, vad givetvis utnyttjas. Bättre skulle vara att introducera en koldioxidskatt som läggs på alla fossila bränslen proportionerlig dess kolinnehåll. Beskattningen sker direkt vid gruvorna eller borrhålen respektive när bränslen passerar skatteområdets gräns. För att få en hög acceptans bör skatten oavkortat återföras i lika delar till alla permanent bosatta vuxna invånare i skatteområdet. Barn kan få en mindre andel. Människor med lägre utsläpp än genomsnittet profiterar av systemet medan de som skadar miljön över genomsnittet blir nettobetalare. Lämpliga skatteområden är till att börja till exempel Europeiska unionen. Områden som har lägre utsläpp än genomsnittet skulle profitera att ansluta sig området. För övriga världen skulle man kunna lägga skatten (tullen) på produkter som importeras till koldioxidskatteområdet, baserad på uppskattat koldioxidemission under tillverkning och transport. Skattenivån måste ses över regelbundet så att emissionerna följer en reduktionsväg som med stor sannolikhet undviker farliga klimatförändringar. Skattehöjningskurvan ska anges inom en snäv korridor flera år i förväg.

H17. Återvinning av metaller vid kremering

Eva Bremer, Boxholm, Helena Berggren, Västerås, Linus Björk, Eskilstuna, Richard Brodd, Göteborg, Rose-Marie Fihn, Nol, Lennart Ledin, Östersund, Marcus Nilsen, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att begravningslagen ändras så att det blir möjligt att återvinna metaller vid kremering

I dag får inte metaller som som blir kvar efter en kremering återvinnas, utan ska förstöras eller grävas ner.

Vilket oerhört slöseri med naturtillgångar. Överlåt åt begravningsentreprenören att fråga de efterlevande om de har något emot att metaller från kista eller eventuella titanimplantat återvinns.

Avsnitt 4.2 Energi

H18. Beroendet av importerad energi ska minska

Lennart Adell Kind, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 4.2 punkt 2 lägga till meningen: ”Beroendet av importerad energi ska minska.”

Europa behöver minska sin sårbarhet vad gäller beroendet av importerad energi från bl.a. Ryssland och Mellanöstern.

H19. Energiomställning

Lennart Fogelklou, Bromma, Björn Jansson, Motala, Lars Johannesson, Bromma

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.2 punkt 4 ges ändrad lydelse enligt följande: ”Höjda energipriser till den del de förorsakas av energiomställningsåtgärder föranledda av offentlig styrning, ska kompenseras med skattesänkningar som bibehåller näringslivets konkurrenskraft och enskilda människors köpkraft.”

Det behövs en mer generell formulering som innefattar andra styrmedel för energiomställning än skatter och subventioner.

H20. Grön skatteväxling

Dietmar Gleich, Falun, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.2 punkt 4 ändras till: ”Höjningar av miljöskatter och slopade subventioner ska kompenseras med allmänna skattesänkningar eller direkta överföringar till befolkningen.”

Miljöskatter har uppgiften att styra ekonomin mot mindre negativ miljöpåverkan. Man kan inte garantera att varje enskild människa kan behålla sin köpkraft. De personer som skadade miljön mer än genomsnittet förlorar i köpkraft genom introduktion eller höjning av miljöskatter. Om skattemedlen som fås in via miljöskatten återfördelas så att alla människor behåller sin köpkraft och alla industribranscher behåller sin konkurrenskraft, alltså lönsamhet, så uppnås inte styrningseffekten. Det kan även bli så att hela samhället förlorar på kort sikt i köpkraft genom att till exempel billig kolkraft måste ersättas genom dyrare med koldioxidavskiljning eller helt andra teknologier. För att uppnå önskad effekt utan att höja statskvoten måste skattesänkningar vara allmänna och gynna en så stor del av befolkningen som möjligt.

H21. Genomför skatteväxling på allvar

Lars Wedén, Sigtuna, Lennart Adell Kind, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att rubriken på avsnitt 3.1.2, ”Ett skattesystem för tillväxt”, ändras till ”Ett skattesystem för hållbar utveckling”

2. att i avsnitt 3.1.2 tillföra en punkt 6 med texten: ”För att skapa hållbar utveckling utan arbetslöshet och fortsatt resursnedbrytning ska en omfattande skatteväxling från belastning på mänskligt arbete till ökat uttag på energi, särskilt fossil energi, ändliga råvaror och miljöskadliga produkter

Planetens resurser och naturens motståndskraft håller på att uttömmas. Fortsatt global befolkningstillväxt och berättigade krav på ökad välfärd från miljarder människor accentuerar detta dilemma. Mantrat att ständig tillväxt skapar resurser för välstånd håller inte längre. Fortsatt jakt på oreflekterad materiell tillväxt innebär ökad fart mot sammanbrott i det livsuppehållande naturliga systemet. Detta gäller särskilt den högkonsumerande världens länder – varav Sverige är ett – där varje individ ger upphov till många gånger större resursförbrukning och miljö- och klimatpåverkan än världsgenomsnittet, för att inte tala om jämfört med den nivå som en uthållig värld kan klara av.

En minskad materiell tillväxt leder inte till recession och arbetslöshet. En systematisk och långtgående skatteväxling från arbete till materiell konsumtion verkar i motsatt riktning. Det blir fler jobb och en mer hållbar utveckling med ramar som gynnar arbetsutbud och efterfrågan och håller tillbaka resursslöseri. Som liberaler tror vi på individens fria val inom ramen för tydliga ekonomiska styrmedel. Skatteväxling innebär just det.

Det ”hot” mot internationell konkurrenskraft som ofta framhålls som motargument bygger på antagandet att vi är beroende av billiga råvaror och billig energi. I dagens läge är vi minst lika beroende av rimliga arbetskraftkostnader, god utbildning och konkurrenskraftig tjänsteproduktion. Om man väljer att genomföra en stor el av skatteväxlingen inom momssystemet (från tjänstemoms till energi- eller varumoms) berörs för övrigt inte den internationella konkurrenskraften.

En tankemodell för fortsatt utredning: ”Flytta” ett stort antal miljarder (100, 200) från skatt mm på arbete till skatt mm på materiella resurser. Genomför detta i flera steg med klar angivelse av färdriktning och tidsplan.

För att undvika fusk, ineffektiv bidragsoptimering, byråkrati, politisk ”klåfingrighet” och oklarhet bör maximal tydlighet och enkelhet eftersträvas samt undantag och subventioner undvikas.

Med en genomgripande skatteväxling blir resurskrävande eller skadliga verksamheter dyrare och personalintensiva verksamheter billigare. Med marknadsekonomi och individernas fria val kan detta förväntas leda till:

H22. Energisystemets klimatpåverkan

Daniel Westlén, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.2 tillförs en ny punkt 4 med följande lydelse: ”Den svenska elproduktionen är i det närmaste helt klimatneutral. I Sverige behövs i första hand insatser för att minska transportsektorns klimatpåverkan.”

Den föreslagna skrivningen i partiprogramförslagets punkt i avsnitt 4.2 kan ge intrycket av att det av klimatskäl behövs förändringar i det svenska elproduktionssystemet. Så är inte fallet. Snarare är Sverige ett av få länder där elproduktionen i princip är klimatneutral. (Island och Norge har med sina stora andelar vattenkraft i produktionen också väldigt låga utsläpp av koldioxid per producerad kilowattimme. Schweiz med mycket vatten- och kärnkraft ligger ungefär i nivå med Sveriges låga nivå, Frankrike – också med mycket kärn- och vattenkraft –har något högre. Dessa fem länder är dock i sär-

klass med betydligt lägre utsläpp av fossilt koldioxid från elproduktionen än vad som är fallet i resten av världen.)

Detta bör lyftas fram då vårt system behöver värnas. De insatser vi gör för att begränsa vår klimatpåverkan ska i stället fokuseras där de gör nytta. För Sveriges del innebär detta att åtgärderna i första hand ska göras inom transportsektorn och inomindustrin. Av dessa har transportsektorn den stora potentialen till snara och stora utsläppsminskningar.

H23. Potentialen för förnybar energi

Daniel Westlén, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.2 punkt 5 i partiprogramförslaget förkortas till: ”För alla energislag ska det finnas tydliga miljö- och säkerhetskrav.”

Partiprogramförslaget anger att ”Det finns en stor potential att fortsätta bygga ut förnybara energislag, bland annat vindkraft, solenergi, biogas och vågkraft.” Detta stämmer globalt, men i det svenska energisystemet är det inte korrekt att säga att alla dessa har ”en stor potential”.

Vidare är det inte tydligt i avsnittet varför Folkpartiet önskar en utbyggnad av förnybar elproduktion i Sverige då den svenska elproduktionen är i det närmaste helt klimatneutral. Den andra meningen i punkt 5 bör strykas.

H24. Energi utan allmänt pladder

Michael Helmersson, Filipstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att den avslutande meningen avsnitt 4.2 punkt 5 utgår

I avsnitt 4.2 punkt 5 den sista meningen nämns att potentialen är stor för fortsatt utbyggnad av ett antal uppräknade energikällor. Dock nämner man till exempel inte alls termisk energi. Vidare tar texten inte hänsyn till det behov av balanskraft som de flesta av de uppräknade energikällorna måste kompletteras med för att konsumenten ska ha leveranssäkerhet.

Dessutom, efter den inledande meningen i punkt 5 är texten i punkt 5 på tvärs med punkt 3, strax innan i texten, där programkommittén förfäktar tanken att staten ska vara neutral mellan energislag som uppfyller statens miljö- och säkerhetskrav för energiproduktion. Då blir uppräkningen av energislag i punkt 5 onödig. Ett grundläggande krav bör vara att Folkpartiets politik ska vara rimligt sammanhängande.

Jag yrkar därför att den avslutande meningen i punkt 5 utgår.

H25. Bioenergi

Birgit Andersson, Vegby, Gulli Håkanson, Ulricehamn, Urban Wästljung, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 4.2 punkt 5 ersätta uttrycket ”biogas” med ”bioenergi”

Bioenergi omfattar flera energikällor än biogas.

H26. Geotermisk energi

Niklas Frykman, Eskilstuna, Linus Björk, Eskilstuna, Peter Kjällkvist, Solna, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Ulf Schyldt, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det till listningen av energislag i avsnitt 4.2 punkt 5 fogas ”geotermisk energi”

I listningar av olika miljövänliga energislag missar man i svensk debatt ofta geotermisk energi (berg- och jordvärme). Detta trots att det är både beprövat och redan används i stor utsträckning. Möjligheterna att utveckla geotermisk energi i större skala är goda – framför allt i Mälardalen. Folkpartiet bör ställa sig positiva till geotermisk energi och nämna den vid namn i partiprogrammet.

H27. Lagring och distribution av förnybar energi

Inger Larén, Torsby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att första meningen i avsnitt 4.2 punkt 5 flyttas till avsnitt 4.3 punkt 3 före sista meningen (”Staten ska ...”) och avsnitt 4.2 punkt 5 kompletteras med meningen: ”Elproduktionen från förnybara energikällor är dock ojämn. För att kunna tillgodogöra oss av dessa energislag på ett storskaligt sätt krävs tekniska lösningar för lagring och distribution. Kraftfulla satsningar ska göras på forskning och utveckling inom dessa områden.”

Avsnitt 4.2 punkt 5 om förnybar energi behöver renodlas och stärkas.

1. Miljö- och säkerhetskraven nämns under såväl punkt 3 som 5. Det blir tydligare om de endast finns under en punkt.

2. På lång sikt finns stora möjligheter till ett hållbart energisystem. Det råder ingen brist på innovativa och spännande idéer och nya produktionsmetoder för energiomvandling har framgångsrikt utvecklats.

Sverige ligger dock långt efter Tyskland där det i dag är mer lönsamt att producera sin egen el med hjälp av solceller än att köpa el från nätet. Och det utan investeringsbidrag eller andra bidrag. Solceller står i dag för 4 procent av Tysklands årliga elproduktion. När solcellerna producerat som mest har de kunnat leverera nästan 50 procent av landets elförbrukning. I Sverige utgör solceller endast 0,01 procent av den årliga elproduktionen, men potentialen är långt större.

Även om sol- och vind- och vågkraft skulle kunna bidra till stora delar av Sveriges elbehov sker tillförseln ojämnt. Solstrålningen är störst under sommaren och dagtid och det blåser inte alltid. Därför behövs fortsatt stora tekniska lösningar för lagring och distribution.

H28. Stärk närboendes möjligheter att slippa vindkraft

Einar Fjellman, Ängelholm, Lennart Ledin, Östersund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.2 punkt 6 kompletteras med följande mening: ”Närboendes möjligheter att hävda sitt intresse att slippa vindkraft i sin boendemiljö bör stärkas.”

En vindkraftetablering nära bebyggelse tvingar alltid de boende till uppoffringar vad gäller hälsa, välbefinnande och ekonomi. Etableringsplaner möts regelmässigt av starka protester från närboende, och av de över 2 000 vindkraftverk

som hittills byggts är det få som kommit till med lokalbefolkningens gillande.

Vindkraft är utpekat som ett riksintresse och exploatörerna har givits förmånen att driva igenom utbyggnaden med statens enorma makt och resurser i ryggen. Den enskilda människan har inte fått motsvarande generösa stöd för möjligheten att hävda sitt intresse att slippa vindkraftintrång i sin boendemiljö, staten har tvärtom satsat extra resurser på att motarbeta detta intresse. Energimyndigheten har beviljat flermiljonbelopp till forskning med syftet att ”skapa acceptans för vindkraftetableringar bland lokalbefolkningen” och sedan 2008 arbetar fyra så kallade nationella vindkraftsamordnare på heltid med det uttryckliga uppdraget att hjälpa exploatörer att driva igenom utbyggnadsplaner.

Vindkraftindustrin har sent omsider kommit till insikt om att vindkraftintrång hotar värden som de flesta människor är beredda att ta hård strid för. Industrins branschorganisationer rekommenderar därför sina medlemmar att avstå från att driva projekt där lokalbefolkningen säger nej. Det är en rekommendation som sällan följs, säkerligen just därför att det bara är en rekommendation. Det torde emellertid vara den enda väg som leder till resultat om önskan är att vindkraft ska byggas ut i någorlunda endräkt mellan lokalbefolkning, exploatörer, myndigheter och i sista hand företrädare för den politik som styr utbyggnaden. Det befintliga regelverket är starkt konfliktskapande och gynnar bara den byråkrati som måste administrera protestyttringar och överklaganden.

En förstärkning av närboendes inflytande på ansökningsprocessen kan t.ex. ske genom att den kommunala vetorätten kompletteras med en bestämmelse som ålägger kommunen att vid beslut ta avgörande hänsyn till önskemål från boende inom visst avstånd från närmaste vindkraftverk.

H29. Vindkraft och värdefulla naturområden

Ulf Wetterlund, Lilla Edet

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 4.2 punkt 6 skrivningen ”relativt låga värden” ändras till ”ringa värden”

I punkt 6 används orden ”relativt låga värden”. Det är bättre att skriva ”ringa värden”. Finns det värden för naturvård, kulturmiljöer och friluftsliv så bör dessa skyddas om värdena inte är ringa. Vindkraftverk bör placeras där det redan finns störningar.

H30. Värna de närboende

Morgan Hjalmarsson, Borås, Einar Fjellman, Ängelholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 4.2 punkt 6 tillförs meningen: ”Vid vindkraftsetableringar ska i första hand tas hänsyn till de människor som drabbas.”

Vid etablering av vindkraft talas det alltid om att värna vår naturmiljö. Det är naturligtvis viktigt att ta hänsyn till fåglar, faddermöss och andra rara arter i vår natur. Men det är sällan man hör att etablerare bryr sig om människorna i närmiljön eller de som nyttjar områdena för det rörliga friluftslivet.

Dessutom blir Sverige mer och mer intressant som turistmål. Och då är det främst vår orörda natur som lockar.

Vindkraftverken tenderar att bli allt högre. Man talar om höjder upp till 250 meter. Det är inte längre små vindmöllor utan industribyggnader som placeras ut i vår natur. Därför är det viktigt att hänsyn tas till de människor som drabbas och att etableringen föregås av en demokratisk process.

H31. Riktlinjerna för vindkraftsbuller måste skärpas

Einar Fjellman, Ängelholm, Jan Fallsvik, Motala, Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att genom lagstiftning eller direktiv till hälsovårdande myndigheter verka för att Naturvårdsverkets riktlinjer för vindkraftbuller skärps och att därvid särskilt ska beaktas den forskning som bedrivs vid Aalborgs universitet av professor Henrik Möller m.fl.

De svenska riktlinjerna för vindkraftbuller hör till de mest generösa i världen. Det gällande gränsvärdet för buller är 40 dB(A) vilket i praktiken innebär ett tillåtetminimiavstånd mellan bebyggelse och vindkraftverk på 400–500 meter. Det ger vindkraftexploatörerna en favör vid all miljöprövning som är mycket svår att möta för närboende som är rädda attdrabbas av bullerpåverkan i sin boendemiljö.

Naturvårdsverkets riktlinjer för vindkraftbuller tillkom under en tid då kunskapen om ljudpåverkan från vindkraftverk var liten. Buller från vindkraftverk skiljer sig på avgörande punkter från annat omgivningsbuller vilket ny forskning vid bl.a. Aalborgs universitet visar(professor Henrik Möller m.fl.). Trots att riktlinjerna är grundade på delvis felaktiga premisser har de i allt väsentligt förblivit desamma. 40 dB(A) gränsen kvarstår.

Möller hävdar att den gräns över vilken antalet störda eller mycket störda personer snabbt ökar är ca 35 dB(A). Naturvårdsverket motsäger inte den bedömningen men menar att störningar i stor omfattning (20–30 procent av närboende) måste godtas för att utbyggnaden ska kunna ske i önskad omfattning. Denna inställning omfattasinte av Socialstyrelsen som anser att regelverket måste säkerställa att människors hälsa och välbefinnande inte påverkas negativt av vindkraftbuller.

I en studie som presenterades vid symposiet Buller i blåsväder 2011 i Lund visar professor Erik Skärbäck vid SLU Alnarp att de svenska riktlinjerna i själva verket är en förutsättning för att vindkraftutbyggnad alls ska kunna ske i någon större omfattning i södra Sverige. Ett resultat av skiftesreformerna i början av 1800-talet var att gårdarna flyttades från byar till omgivande landsbygd. Var man än befinner sig är avståndet till närmaste bebyggd fastighet sällan mer än 500 meter. Skärbäck jämför med Tyskland där landsortsbebyggelsen är mycket mer koncentrerad till byar. Där ligger närmaste vindkraftverk normalt 1–1,5 km från bebyggelse.

Det är uppenbart att vindkraftintresset fått dominera vid utformningen av de svenska riktlinjerna för vindkraftbuller, och det är anmärkningsvärt att hälsovårdande myndigheter inte har en samsyn om hälsoeffekterna av sådant buller. Statsmaktens uppdrag till Naturvårdsverket att främja vindkraftutbyggnaden väger tyngre än människors intresse att inte drabbas av vindkraftintrång i sin boendemiljö. En följd är att utbyggnaden sker till priset av försämrad hälsa och välbefinnande hos närboende. Denna konsekvens av beslutet att satsa på storskalig vindkraftutbyggnad får inte tillåtas bli bestående.

H32. Vindkraftsatsningen måste granskas

Einar Fjellman, Ängelholm, Torbjörn Ekelund, Teckomatorp, Percy Eriksson, Broby, Lennart Fogelklou, Bromma, Lennart Ledin, Östersund, Pär Löfstrand, Östersund, Rickard Malmberg, Västerås, Örjan Rosell, Västerås, Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att snarast granska vindkraftsatsningen med tonvikt på dess kostnader i förhållande till den s.k. klimatnyttan, inverkan på elkraftsystemet och på natur och boendemiljö. En rapport bör vara klar i god tid före valet 2014

Storskalig vindkraftutbyggnad är ett mycket påtagligt resultat av energiöverenskommelsen 2009, och vindkraft har bland många människor blivit sinnebilden för alliansens klimat- och energipolitik. Andra inslag i den politiken är okända eller ägnas liten uppmärksamhet.

I takt med att utbyggnaden fortskrider blir vindkraftens nackdelar alltmer uppenbara. Stora ingrepp i naturen, förstörda boendemiljöer för närboende och stark kritik från vetenskap och forskning har gjort vindkraft kontroversiell. Svenska Kraftnät har i nyligen framlagda rapporter redogjort för den osäkerhet i elproduktionen som stora mängder el från vindkraft medför och de omfattande åtgärder för att bevara en trygg elförsörjning som krävs av myndigheten. Kostnaderna beräknas till flera tiotals miljarder kr. Det är pengar som måste betalas av elabonnenterna, på toppen av kostnaderna för elcertifikaten. Svenska Kraftnät klargör också att fortsatt vindkraftutbyggnad kan komma att öka behovet av reglerresurser som i dag inte är tillgängliga.

Inga av de nackdelar som nu ligger i öppen dag blev ordentligt utredda eller belysta inför beslutet om storskalig utbyggnad, allra minst kostnaderna och ingreppen i natur och boendemiljö. En förklaring är måhända att de vindkraftverk som byggdes före 2009 kan beskrivas som dvärgar jämfört med de gigantiska maskiner med en totalhöjd på ca 200 meter som nu byggs. Påverkan på omgivningen har ökat dramatiskt medan lagstiftning och myndighetsutövning fortfarande är anpassade till äldre tiders kraftverk.

Jämsides med vindkraft har mycket biokraft byggts ut, också en förnyelsebar energikälla som emellertid inte uppvisar några av vindkraftens brister. Det borde vara en tankeställare att biokraft uppfyller alla rimliga krav på kontrollerbar och ekonomiskt försvarbar elproduktion samtidigt som den är ett inslag i god klimatpolitik.

Vi anser att vindkraftutbyggnaden måste ifrågasättas, och ett naturligt första steg är att samla den kunskp och de erfarenheter som nu finns och dra slutsatser om fortsatt utbyggnad av detta material. Det som inte utreddes 2009 kan nu med begränsad arbetsinsats beskrivas i en verklighetsrapport. Medborgarna har rätt att få en samlad bild av vindkraftutbyggnadens konsekvenser.

Vi yrkar att partistyrelsen ges i uppdrag att snarast granska vindkraftsatsningen med tonvikt på dess kostnader i förhållande till den s.k. klimatnyttan, inverkan på elkraftsystemet och på natur och boendemiljö. En rapport bör vara klar i god tid före valet 2014.

H33. Sänk vindkraftsmålet från 30 TWh till 10 TWh

Hans Pedersen Dambo, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska ta ställning för en minskning av utbyggnaden av svensk vindkraft från 30 TWh till 10 TWh

Under S-regeringens mandatperiod sattes målen för den svenska vindkraftutbyggnaden till 30 terawattimmar (TWh). Dessa mål har alliansregeringen behållit.

World Energy Council publicerade vid klimatkonferensen i Doha sin rapport om tillståndet i världen vad gäller uthållig energi. Där rankade WEC Sverige som det land som har den mest uthålliga energimixen i världen (http://www.worldenergy.org/documents/2012_energy_sustainability_index_vol_ii.pdf).

Bra kan naturligtvis bli bättre men ytterligare ökningar av svensk vindkraft minskar inte våra koldioxidutsläpp eftersom vindkraften balanseras mot vattenkraften som är reglerkraft i Sverige.

När vinden sinar öppnas dammluckor automatiskt och släpper på mer vattenkraft för att kraftledningsnätet ska kunna behålla sin viktiga frekvens om 50 perioder i sekunden.

För att detta ska fungera krävs naturligtvis att man måste hushålla med vattenkraften så att det ständigt finns vatten i reserv i dammarna. Ju mer vindkraften byggs ut desto mer vatten måste reserveras som vindkraftsreserv.

Vattenkraften är en billig och pålitlig förnybar och utsläppsfri energikälla. Vindkraften är en dyr och opålitlig förnybar och utsläppsfri energikälla. En kraftigt utökad vindkraftsatsning som kräver stora subventioner blir ett dyrbart nollsummespel för den svenska ekonomin som inte ger några märkbara effekter på miljön.

Som politiker kan det vara bra att i sakfrågor luta sig mot tillförlitliga källor.

Kungliga Vetenskapsakademien har också reagerat mot det politiska målet om 30 TWh vindkraft och menar att det inte är praktiskt genomförbart eftersom det kräver en större vattenkraftutbyggnad av reservkraft än vad våra kvarvarande vattenresurser klarar.

Här finns en debattartikel från KVA i Svenska Dagbladet:
http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/meningslos-satsning-pa-vindkraft_7075891.svd

H34. Fallrättigheter i vattendrag

Nina Lundström, Sundbyberg, Erica Närlinge, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.2 Energi kompletteras med en ny punkt: ”Statligt ägda fallrättigheter i utbyggda, eller outbyggda, älvar och vattendrag ska kvarstå i statlig ägo.”

Vattendrag, utbyggda med vattenkraft eller inte utbyggda, ägs till stor del av staten. Fallrättigheter finns dock delvis i bolag som statligt ägda Vattenfall. Fallrättigheter ska inte säljas utan ska kvarstå i statens ägo av många skäl. Det är en naturresurs som inte ska säljas och de miljöbrister i form av minskad biologisk mångfald och lokal miljöpåverkan som vattenkraftens utbyggnad har inneburit, ska inte förvärras av att makten över fallrättigheterna säljs.

H35. Förbättra existerande vattenkraft

Lennart Adell Kind, Nacka, Nina Lundström, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 4.2 punkt 7 lägga till meningen: ”Detta gäller också de existerande kraftverken.”

Många av våra existerande vattenkraftverk bidrar till stora skador i vattendragens ekosystem och behöver byggas om för att minimera skadorna.

H36. Åtgärder för biologisk mångfald i våra sjöar och vattendrag

Folkpartiet liberalerna Östersund, Daniel Andersson, Göteborg, Håkan Borg, Nyköping, Pär Löfstrand, Östersund, Rickard Malmberg, Västerås, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för att regeringen snarast utarbetar och förelägger riksdagen ett program med åtgärder för att årligen undanröja vandringshinder för fisk och andra vattenlevande djur i den utsträckning som behövs för att senast till år 2021 uppfylla EU:s vattendirektiv, samt att det för programmets förverkligande knyts de finansiella medel som behövs för detta

EU:s vattendirektiv innebär att åtgärder ska vidtas för att uppnå god ekologisk och kemisk status i yt- och grundvatten, vilket i princip betyder att våra sjöar och vattendrag ska vara så pass opåverkade av mänskliga aktiviteter att de fungerar som naturliga vatten. Bekymret med våra sjöar och vattendrag är i första hand den ekologiska statusen där det krävs åtgärder inte bara för att förebygga försämring utan i hög grad om att vidta åtgärder för att reparera och förbättra skadade vattenmiljöer och återskapa miljöer för biologisk mångfald. Dessa vattenmiljöer är främst de som utnyttjas för vattenkraftsproduktion.

Om inte åtgärderna är vidtagna senast år 2021 riskerar Sverige att ställas inför EU-domstolen med kraftiga viten som följd.

Vattenmiljöerna är också en av de viktigaste resurserna för turism där fisketurism har en stor utvecklingspotential. Turism är en tillväxtnäring, inte minst i Norrland, och som sådan ett handelsskapande och välståndsbyggande verktyg.

Det finns alltså starka skäl för att vidta för att förbättra och återskapa vattenmiljöer. En av de åtgärder som vi anser skulle bidra mest till att uppfylla målen i EU:s vattendirektiv, gynna utvecklingen av fisketurism och samtidigt under flera år skapa arbetstillfällen inom anläggningsindustrin är att bygga omlöp, fisketrappor och biokanaler vid landets vattenkraftstationer och regleringsdammar och därigenom undanröja de vandringshinder för fisk och andra vattenlevande djur som dessa utgör. Stationerna ligger oftast i för fisketurism och annan turism intressanta vattendrag och naturmiljöer där det före utbyggnaden för vattenkraftsproduktionen fanns unika fiskebestånd som skadats eller gått förlorade. Ytterligare åtgärder är att förse stationerna med intagsgaller och liknande skyddsanordningar för fisk och andra djur som i dag skadas vid vattenkraftproduktionen.

Det krävs dock ekonomiska incitament för att ägarna av vattenkraftstationerna, det vill säga vattenkraftsföretagen, ska vidta de åtgärder som vi här har nämnt. Incitamenten och finansieringen måste liksom vid andra infrastrukturella åtgärder till del eller helt komma från staten eller andra offentliga medel för att åtgärderna ska bli förverkligade. Såsom ägare av det största vattenkraftföretaget kan staten här också visa vägen när det gäller att uppnå vattendirektivets mål till år 2021.

H37. Ja till ny kärnkraft i Sverige

Mikael Ståldal, Stockholm, Pär Brumark, Malmö, Mårten Bäck, Älvsjö, Lennart Fogelklou, Bromma, Niklas Frykman, Eskilstuna, Dietmar Gleich, Falun, Lennart Ledin, Östersund, Bengt Lindner, Kristianstad, Rickard Malmberg, Västerås m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att andra meningen i punkt 8 under avsnitt 4.2 ändras till: ”Nya kärnkraftsreaktorer som klarar högt ställda säkerhetskrav ska kunna byggas i Sverige, utan restriktioner av antal eller placering.”

Folkpartiet har länge varit det parti som tydligast tagit ställning för kärnkraft. Det är bra, och det bör vi fortsätta göra. Det behövs att vi tar tydlig ställning för kärnkraft när inget annat riksdagsparti (förutom Sverigedemokraterna) vågar göra det fullt ut.

Efter långt och idogt arbete lyckades vi få riksdagen att 2010 besluta att häva förbudet mot ny kärnkraft, det var ett viktigt genombrott. Ännu kan vi dock inte vara nöjda, för samtidigt beslutades det om två allvarliga restriktioner, nämligen att högst tio kärnkraftsreaktorer får vara i drift samtidigt och att nya bara får byggas i Ringhals, Forsmark och Oskarshamn.

Dessa restriktionen försvårar för nya kärnkraft i Sverige, och bidrar dessutom till att cementera oligopolet på svensk elmarknad eftersom det hindrar andra aktörer än de som redan driver kärnkraft att bygga nytt.

Dessutom utgör dessa restriktioner en form av planekonomi som borde vara ideologiskt svårsmält för en liberal.

Representanter för Folkpartiet har senare ifrågasatt dessa restriktioner.

Skrivningen om kärnkraft i förslaget till nytt partiproblem är lite väl tam och kan lätt tolkas som att vi är nöjda med gällande lagstiftning inklusive dessa restriktioner.

I stället bör vi tydligt ta ställning för att ta bort dessa restriktioner. Det bör vara tillåtet att bygga nya kärnkraftsreaktorer i Sverige, och det bör inte finnas några på förhand uppsatta restriktioner beträffande antal eller placering. Huruvida placeringen av en ny kärnkraftsreaktor är lämplig eller inte ska avgöras i tillståndsprövningen när det finns ett konkret förslag. Staten bör inte ha några synpunkter på antalet kärnkraftsreaktorer i drift.

H38. Kärnkraft

Lennart Fogelklou, Bromma

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.2 punkt 8 ges ändrad lydelse enligt följande: ”Kärnkraften är viktig för klimatneutral elproduktion. Nya kärnkraftsreaktorer som klarar högt ställda säkerhetskrav får byggas i Sverige, utan restriktioner av antal eller placering. Fortsatt forskning och utveckling behövs för att minimera riskerna vid drift samt hantering av bränsle och avfall.”

Den ändrade lydelsen tydliggör bättre vår neutrala inställning till kärnkraften än den ursprungliga lydelsen, som kanske kan uppfattas som en uppmaning till kärnkraftsanvändning.

Den ändrade lydelsen tydliggör dessutom bättre att Folkpartiets energipolitik skiljer sig från alliansens vad avser tillstånd för kärnkraftsutbyggnad.

H39. Kärnkraftsforskning

Dietmar Gleich, Falun, Rickard Malmberg, Västerås, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Örjan Rosell, Västerås, Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.2 punkt 8, tredje meningen, ändras till följande: ”Fortsatt forskning och utveckling behövs för att minimera riskerna vid drift, hantering av bränsle och avfall, för att begränsa kärnvapenspridningen samt för att kommersialisera reaktorer som utnyttjar bränslet bättre än nuvarande lättvattenreaktorer.”

2. att avsnitt 4.2 punkt 8 förses med en ny fjärde mening som lyder: ”Svenska staten och europeiska unionen har ett ansvar att även fortsättningsvis stödja kärnteknisk forskning för fredliga ändamål.”

Utan förstärkt användning av kärnenergi i världen är det mycket svårt eller omöjligt att nå den snabba och drastiska minskning i utsläpp av koldioxid som krävs för att hålla klimatförändringarna inom hanterbart område. Detta har två huvudkonsekvenser: Brist på tillgång till uran 235 om man fortsätter att huvudsakligen använda konventionella lättvattenreaktorer och ökad spridning av kärntekniskt kunnande i världen som kan bidra till spridning av kärnvapenkapacitet. Båda punkter är viktiga att belysa i forskningen. Svenska staten och europeiska unionen har ett ansvar att även fortsättningsvis stödja kärnteknisk forskning för fredliga ändamål. Ett exempel för lämplig forskning med statligt stöd är fjärde generationens kärnkraftverk.

H40. Ny generation kärnkraft kan ta hand om atomsopor

Örjan Rosell, Västerås, Dietmar Gleich, Falun, Christer Liss, Solna, Rickard Malmberg, Västerås, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Marcus Nilsen, Borås, Mikael Juul Sörensen, Kävlinge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att arbeta för att kärnteknisk forskning med inriktning på den fjärde generationens kärnkraftverk ges ökade personella och finansiella resurser. Speciellt bör en inriktning med smält bly, som moderator, stödjas

Avveckling av kärnkraften löser inte problem med kärnkraftsavfallet fullständigt. Den nya fjärde generationens kärnkraftsteknik kan även användas för att ta hand om befintliga och kommande atomsopor. Många motsätter sig en utbyggnad av kärnkraften på grund av de radioaktiva restprodukterna som uppkommer. Sveriges officiella hållning erbjuder i dag inga andra alternativ än att begrava soporna i 100 000 år i berggrunden.

Men det finns andra alternativ: genom att återanvända avfallet i en ny generations kärnkraftverk kan vi förkorta förvaringen till 500-1 000 år och samtidigt producera el i hundratals år utan att behöva bryta nytt uran ur berggrunden.

Även om vi redan i morgon skulle lägga ned den svenska kärnkraften så förblir kärnavfallet en fråga som måste lösas. Det nuvarande förslaget innebär en förvaringstid på 100 000 år.

Man kan undra vilka lösningar kärnkraftsmotståndarna har i avfallsfrågan, men ännu har inga kommit fram, annat än att avveckla kärnkraften och gräva ned avfallet djupare.

Men avveckling erbjuder inte en lösning på avfallsproblemet. Lösningen finns i utveckling i stället.

De långlivade restämnena, de som sätter tidgränsen för slutförvaret till 100 000 år, är även de klyvbara i den generationen reaktorer varpå dessa ämnen förstörs. Dessutom förstörs fullständigt möjligheten att använda någon del av avfallet till atomvapen.

Länder som Frankrike, Indien, Ryssland och USA har haft och har anläggningar för generation 4 i drift. Vissa frågor kvarstår att utreda, men allt talar för att generation 4 kan lyckas även i större skala. Ur säkerhetssynpunkt framstår linjen med en moderator av smält bly, som mest intressant, då nödkylning med vatten är enklare än vidandra alternativ

Vi vill se fortsatt forskning och utökade anslag till praktiska tester av metoder för användning av dagens kärnavfall som bränsle i morgondagens reaktorer. Forskare på Chalmers, KTH och Uppsala universitet hoppas på att gemensamt få möjlighet att konstruera en Gen IV-pilot med smält bly som moderator. Precis som det i dag anses självklart att återvinna glas, metall, papper med mera, kan kärnkraften bidra till framtidens energiförsörjning genom att vi återvinner vårt uran. Sveriges fortsatt stora behov av ren energi kräver satsningar på alla rena kraftkällor.

Den nya generationen reaktorer säkrar också en långsiktig och geopolitiskt trygg bränsleförsörjning. De 9 000 ton uran vi kommer att äga när det nuvarande kärnkraftsprogrammet upphör, kan med modern kärnkraft hålla Sverige med elektricitet i ett halvt årtusende, utan att någon nybrytning eller import av uran behöver ske. I Tyskland bygger man i stället en gasledning direkt till Rysslands sinande gaskällor för att mätta landets energibehov sedan kärnkraften avvecklats.

Enligt svensk grundlag är det allmänna skyldigt att främja utveckling som inte i onödan utsätter framtida generationer för något som hotar deras behov av ren miljö och goda livsbetingelser. Det sker bäst genom att låta en ny generation kärnkraft lösa avfallsfrågan. Detta gör det möjligt att befria framtida generationer från vårt långsiktiga kärnkraftavfall!

H41. Ny kärnkraft för att återanvända ”utbränt” kärnbränsle

Folkpartiet liberalerna Jönköpings län, Folkpartiet liberalerna Kronobergs län, Ann-Marie Hedlund, Bankeryd, Pär Brumark, Malmö, Lars-Åke Davidsson, Hässelby, Einar Fjellman, Ängelholm, Mathias Karlsson, Oskarshamn, Marcus Nilsen, Borås, Magnus Olofsgård, Vetlanda m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för ökade anslag till forskning inom kärnteknik.

Ge ökade anslag till att bygga och testa prototyper i större skala. Detta ska utmynna i uppbyggnad av nya kärnkraftverk. Ta bort de restriktioner för nybyggnation som finns i dag.

Återanvänd det ”utbrända” kärnavfallet i fjärde generationens kärnkraftverk. Orsaken är att vi inte kan lämna ett avfall som ska lagras i 100 000 år efter oss. I nästa generations kärnkraftverk kan bränslet återanvändas och därmed komma ner till en lagringstid på ca 500 år. Det är möjligt att med ytterligare utveckling korta den ner till decennier. Avveckling av kärnkraften löser inte problem med kärnkraftsavfallet. I dag finns så mycket kärnavfall att det räcker till att starta tio generationer av fjärde generationen.

Dagens reaktorer utnyttjar ungefär en procent av den tillgängliga energin i bränslet. Nästa generations kärnkraftverk ska utnyttja bränslet mycket bättre, kanske till 95–99 procent. Men det kräver en del forskning och utveckling (Mattias Lantz, forskare i experimentell kärnfysik vid Uppsala universitet, i Forskning & Framsteg nr 5/2011).

Kan vi säkra att man i framtiden förstår de instruktioner som följer med avfallet ner i bergrummet. Jämför t.ex. med kilskriften som vi i dag inte kan tolka.

Uranbrytningen i världen kan minskas betydligt genom att återanvända bränslet.

När allt kärnavfall har använts och fått en betydligt reducerad lagringstid ska kärnkraften avvecklas.

Källor: Janne Wallenius, professor i reaktorfysik på Kungliga Tekniska Högskolan (KTH).
Hemsidan för SKB, Svensk Kärnbränslehantering AB
Mattias Lantz, forskare i experimentell kärnfysik vid Uppsala universitet

H42. Ansvar vid radiologiska olyckor

Nina Lundström, Sundbyberg, Lennart Adell Kind, Nacka, Urban Wästljung, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.2 punkt 8 kompletteras med meningen: ”Lagstiftning ska reglera ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor. Innehavare av kärnkraftsreaktorer ska finansiera skadeståndsansvaret.”

Regler om ansvar och ersättning för radiologiska olyckor finns i atomansvarighetslagen. Riksdagen har antagit en ny lag men det träder i kraft först när regeringen så bestämmer. Det är viktigt att slå fast att det råder strikt ansvar. Innehavare av kärnkraftsreaktorer ska finansiera skadeståndsansvaret. Sverige måste hitta en väg för att genomföra detta även om alla berörda stater inte ratificerar Pariskonventionen. Därför behöver avsnitt 4.2 punkt 8 kompletteras.

H43. Energi och kärnkraft

Michael Helmersson, Filipstad, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.2 punkt 8 kompletteras med medningen: ”När de gamla reaktorerna byts ut mot nya moderna kärnkraftsreaktorer bör möjligheten att ta till vara spillvärmen för fjärrvärme utnyttjas.”

I dag utnyttjas inte spillvärmen från kylningen av de svenska kärnkraftsreaktorerna. Det är ett jättelikt slöseri med energi att låta spillvärmen gå rakt ut i havet.

H44. Svensk elexport för minskade europeiska koldioxidutsläpp

Daniel Westlén, Stockholm, Pär Brumark, Malmö, Cecilia Elving, Stockholm, Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.2 kompletteras med en ny punkt 9 med lydelsen: ”Sverige och Norden har genom den goda tillgången på vattenkraft en god potential att hjälpa våra grannländer att minska koldioxidutsläppen från sin elproduktion. Det behövs fler utlandsförbindelser i elnätet för att underlätta handel med el över gränserna.”

Det svenska systemet för elproduktion med ungefär lika delar vattenkraft och kärnkraft, samt mindre delar vindkraft och kraftvärme är i det närmaste utsläppsfritt. Alla prognoser pekar mot ett elproduktionsöverskott i Norden under lång tid framöver.

Vattenkraftens stora möjligheter till snabba variationer av produktionen innebär en möjlighet att utnyttja handel av el mellan Norden och kontinenten samt Storbritannien för att hantera lasttoppar där. På så sätt ersätts behovet av smutsig fossilproduktion med ren vattenkraft.

Samtidigt innebär den stora intermittenta produktionskapacitet (huvudsakligen vind och sol) som byggs upp i framför allt Tyskland en möjlighet för Norden att periodvis importera väldigt billig el.

En utökad elhandel skulle ge positiva klimateffekter genom att ersätta fossil produktion med ren el. Den skulle också gynna den svenska handelsbalansen, både genom möjligheten till nettoexport och genom de prisskillnader som kommer att finnas i handeln. El kan exporteras till höga priser när den behövs i grannländerna och importeras till låga priser när överskott råder på grund av hög produktion av sol- och vindel utomlands.

Fler utlandsförbindelser behövs för att underlätta elhandeln över gränserna. En generell förstärkning behövs också av det europeiska elnätet särskilt i nord-sydlig riktning på kontinenten.

H45. Starkare samarbete mellan de nordiska nationerna

Gustav Olsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i partiprogrammet läggs till följande text: ”Folkpartiet kommer att sträva efter att skapa ett mer gemensamt Norden som hjälper de involverande nationerna och kommer därför att satsa för ett energisjälvförsörjande Norden för att bryta oljebehovet och spara kronor från importer av olja och gas för att i stället satsa dessa pengar på arbetsskapande reformer samt en utökad nationell energiproduktion tillsammans med de övriga nordiska länderna.”

2. att Folkpartiet arbetar för att Sverige ska sträva efter att bryta oljeberoendet och satsa på forskning och produktion av alternativa energikällor i Sverige

Det är dags att bryta oljeberoendet och skapa en stark energiproduktion i Sverige som skapar tusentals arbetsplatser som kan användas för att hjälpa exempelvis socialt utstötta människor att komma in på arbetsmarknaden och ge en möjlighet för människor till att bidra till det gemensamma.

H46. El-, telekom- och IT-infrastrukturen

Rune Hultkvist, Huskvarna, Nicklas Bengtsson, Jönköping, Jan Fallsvik, Motala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att det på alla platser i Sverige där verksamheter eller permanentboende är tillåtet även ska finnas tillgång till el med hög tillgänglighet

2. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att det på alla platser i Sverige där verksamheter eller permanentboende är tillåtet även ska finnas tillgång till basutbudet inom Radio/TV med hög tillgänglighet

3. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att det på alla platser i Sverige där verksamheter eller permanentboende är tillåtet även ska finnas tillgång till internet och telefonitjänster med hög tillgänglighet och prestanda på minst 100 Mb/s

4. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att påskynda säkringen av elnäten (undvik luftledningar) samt höja påföljden vid elavbrott kraftigt

5. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att ”kopparnätet” ersätts med ”fiber” på alla de platser som har eller tidigare har haft rätt till att få fast telefoni samt att det införs regler för tillgänglighet med vite om inte kvalitén levereras

Ett par av basförutsättningarna för att kunna bedriva verksamhet resp. leva ett bra liv i dag i Sverige är tillgång till stabil elleverans och väl fungerande telefoni och internet. Verksamheter eller boende som saknar någon av dessa bastjänster blir allt mer exkluderad i vårt gemensamma samhälle. Alla förutsätts i dag ha tillgång till telefoni och i allt högre grad utföra sina ärenden via självservice på internet (dygnet runt, veckans alla dagar). Om man har dessa bastjänster, av god kvalitet, så spelar det ingen roll om man bor/arbetar mitt i storstaden eller valt att befinna sig långt ut i glesbygden. Man har samma möjligheter. Det är ett samhällsansvar att dessa tjänster finns på de platser där samhället accepterar att personer bor och verkar.

Vår infrastruktur byggdes upp under Sveriges gyllene århundrade och var en av de avgörande faktorerna för Sveriges enorma utveckling under denna period.

Det har visats sig bland annat genom skadorna efter stormarna Gudrun och Per hur sårbart vårt nuvarande samhälle är. Vidare har utvecklingen inom telekom och introduktionen av internet gjort att kraven i dag är annorlunda än när ”kopparnätet” rullades ut. Det är dags att förnya infrastrukturen för att motverka en stagnation. Sverige har inte råd att avstå denna nödvändiga modernisering.

H47. Bioenergi

Dietmar Gleich, Falun, Örjan Rosell, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.2 kompletteras med en ny punkt som lyder: ”Biobränsle kan bidra till energiomställningen mot mindre klimatpåverkan. Men den kan även skada biologisk mångfald och bidra till högre växthusgasemissioner samt konkurrera med matproduktion. Därför bör bioenergi i första linje utvinnas ur avfallsprodukter eller odlas på mark med ringa naturvärden som ej kan användas för matproduktion. Bioenergi som riskerar att konkurrera med matproduktion eller direkt eller indirekt bidrar till uppodling av naturområden ska inte vara berättigad till subventioner eller annat stöd.”

Bioenergi hotar andra intressen som till exempel biologisk mångfald, matproduktion och landskapsbild i än högre utsträckning än vindkraften. Samtidig står bioenergi för en betydande del av Sveriges energiförsörjning. Därför är det angeläget att ha en egen punkt om bioenergi i partiprogrammet på samma sätt som om vindkraft. En ökad användning av bioenergi kan leda till att tidigare biologisk värdefull naturmark odlas upp, antingen direkt, eller indirekt om tidigare mark som används för matproduktion omvandlas till biobränsleodlingar. För den felande matproduktionen måste sedan ny mark tas i anspråk, oftast tidigare naturmark. Följderna på omvandlingen är oftast negativa på flera olika sätt. Viktigast i samband är risk för minskad biologisk mångfald och risk för ökade utsläpp av växthusgaser ur marken som koldioxid, metan och lustgas. Det är ett globalt problem som bara kan påverkas marginellt från svensk håll. Men man kan åtminstone undanta potentiell skadlig biobränsle från subventionssystemet.

H48. Nettodebitering för mikroproduktion av el

Helena Holmberg, Olofstorp, Ingvar Gräns, Göteborg, Mathias Lindow, Österskär, Thomas Lindsten, Ljungbyholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 4:2 Energi tillfogas en ny punkt 8: ”För mikroproduktion av el ska nettodebitering tillämpas, det vill säga att den el som enskilda hushåll eller företag producerar ska kvittas mot annan el som de tar emot från elnätet.”

Med nettodebitering avses ett system där den förnybara el som privatpersoner eller företag med mikroproduktion producerar och överför till elnätet kvittas mot annan el som de tar emot från elnätet. Syftet med ett sådant system är att stärka elkonsumenternas ställning på elmarknaden genom att underlätta för enskilda att leverera sin egenproducerade förnybara el till nätet.

Förändringar av ellagen har under senare år förenklat för småskaliga elproducenter, bland annat genom att reglerna för mätning har förenklats. Många enskilda elbolag underlättar numera också aktivt för att småskaliga elproducenter ska kunna ansluta sina anläggningar till elnätet.

Få småskaliga elproducenter producerar mer än en del av den egna förbrukningen av el. All el som produceras konsumeras dock momentant. För många sammanfaller dock sällan topparna i den egna produktionen med topparna i den egna konsumtionen utan överskottet behöver kunna matas in på elnätet för att konsumeras av någon annan. I dag får mikroproducenten oftast ingen ersättning alls för den el som matas in i systemet. Nettodebitering innebär att den egna elmätaren går ”baklänges” och elräkningen minskar när den egna produktionen överstiger den egna omedelbara förbrukningen. Utan att vara en subvention stärker detta de ekonomiska förutsättningarna för småskalig elproduktion vilket har ett samhällsvärde i sig, men stimulerar också utvecklingen av ny teknologi.

Villkoren för småskalig elproduktion har varit föremål för flera statliga utredningar och i skrivande stund arbetar ytterligare en utredning med frågan om nettodebitering för mik-

roproduktion av el. Oavsett var frågan ligger vid tiden för landsmötet bör Folkpartiet ställa sig bakom en princip som stimulerar mångfald, teknikutveckling och konsumentens rättigheter utan att innebära subventioner.

H49. Energimätning för energisparande i smarta elnät

Örjan Rosell, Västerås, Pär Brumark, Malmö, Rickard Malmberg, Västerås, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för införande av timbaserad elenergimätning och informationsöverföring av priset på elenergi till elkonsument

Elpriset varierar både efter vilken tid på dygnet det är och vilken tid på året. Priset på el avspeglar tillgång och efterfrågan. I dag sätt det ett pris på el för varje timme av elproducenterna. Om en del av elförbrukningen kan styras till de tider då priset är lågt, det vill säga då tillgången på el är störst, så får man en utjämning av elförbrukningen över tiden.

En jämnare elförbrukning minskar både driftskostnader och kapitalkostnader för de elproducerande anläggningarna och för elkraftsnätet. Samtidigt kan koldioxidutsläppen minskas.

För att hushåll och företag ska kunna flytta sin elkonsumtion till tider med lågt elpris och få ekonomisk vinning av det, så behövs två saker:

En elenergimätning med timdebitering. Mätningen ska ske både för konsumerad energi och för producerad ”egenenergi” (från t.ex. solceller), som då kan säljas ut på elkraftsnätet.

Information om pris för innevarande timme och prognoser för de närmaste kommande timmarna. Informationen kan sändas till hushåll och företag med ett IT-system och dels presenteras på en display och dels ges som insignal till automatiska energistyrsystem.

Timbaserad elenergimätning kombinerad med on-line prisinformation ger möjlighet att skapa s.k. ”smarta” elnät, för energisparande elkonsumtion och för lokal energiproduktion. Hushåll får också ett ekonomiskt incitament, genom att de kan styra sin elkonsumtion till tider med lågt pris.

H50. Elgenererande solceller

Dan Rosenholm, Märsta, Rolf Brunnberg, Märsta, Ragnhild Asp Ekström, Sigtuna, Shirley Gerhardsson, Älta, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Lars Wedén, Sigtuna, Magnus Öhlander, Sigtuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det under avsnitt 4.2 Energi införs en punkt 9 med följande lydelse: ”Solenergi. Montering av elgenererande solceller ska stödjas vid ny- och ombyggnad av fastigheter. Med solceller genereras elkraft lokalt, vilket minskar samhällens utsatthet och kraven på kraftnätskapacitet. Solcellsel skapar inga utsläppsproblem och ger inga bullerstörningar. Kraven på service och underhåll är minimala.”

2. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att utbyggnaden av elgenererande solceller underlättas t.ex. genom lagstiftning, bygglovsregler, skatte- och tariffsystem etc.

Energiproduktion med hjälp av elgenererande solceller är ett område där utvecklingen går framåt i häpnadsväckande fart. Dels gäller det tekniken. Nya material och metoder som kräver mindre råvaror och energi vid tillverkningen, högre verkningsgrad – forskning och vidareutveckling pågår i snart sagt varje hörn av världen. Bra för framtiden, men ännu viktigare här och nu är det remarkabla prisfall som skett de senaste fem åren, det gäller såväl på själva solcellerna som systemen runt omkring och för kompletta anläggningar. Från att vara ett energislag beroende av stöd är det på väg att stå på egna ben även i direkt konkurrens med traditionella metoder att generera energi. Medan oljetillgångarna blir allt dyrare att utvinna blir solel billigare och lönsamt, och då har vi inte ens behövt diskutera koldioxid och växthusgaser.

Fördelarna med solcellsel är alltså många. Elkraften genereras lokalt, vilket minskar både samhällens utsatthet och kraven på kraftnätskapacitet. Småskaligheten har i sig massor av fördelar, med distribuerad produktion och många små investeringar i stället för få stora. Inget behov av rörliga delar, mycket låga behov av underhåll och skötsel. Bullerstörningar nix, utsläppsproblem inte heller. Till på köpet har vi redan massor av specialbyggda ställningar redan tillgängliga i våra samhällen, alltså de tak som lutar ungefär mot söder.

Nackdelar då? Så långt norrut som vi bor är det väl helt hopplöst? Inte alls. Om vi jämför med föregångslandet på området – Tyskland, där mer än 5 procent av elen genereras från sol – skiljer sig solinstrålningen mindre än man tror. På årsbasis är skillnaden kring eller under 10 procent. Solceller fungerar förresten i allmänhet bättre i kyla än i värme. Den tyska framgången är en konsekvens av lagstiftning och tariffsystem.

Nej, de riktiga nackdelen med solcellsel är de uppenbara, att produktionen främst sker vid solsken. Motåtgärden består i det som kallas reglerkraft, det vill säga elsystemens förmåga att på andra ställen och med andra metoder producera och indirekt eller direkt lagra energi. Och i just Sverige har vi i en enastående situation, inte minst tack vare vattenkraften och dess dammar. Till skillnad mot Tyskland slipper vi använda fossila bränslen, inte minst miljövärstingen kol. Tilläggas kan också att solceller ger (alldeles självklart) mest el på dagen då energibehovet är som störst och att de vanligtvis gör det på ett sätt som inte samvarierar utan är komplementärt till vindkraft.

Var kommer politikerna in i det här? Det är glasklart. Den största hämskon för utvecklingen av solcellsenergi i Sverige är skatte- och debiteringssystemen. Att åtgärda inte minst timdebiteringen är nödvändigt för att ge solcellselen en framtid. Vad som också är politiskt lättåtkomligt där vilja finns är det stora antal fastigheter som ägda av staten, statliga bolag samt kommuner och kommunala bolag och med tak och infrastruktur som är väl anpassade för solcellsteknologi.

H51. Teknikneutrala energilösningar

Nina Lundström, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.2 Energi kompletteras med ny punkt: ”Energilösningar för bostäder ska vara teknikneutrala.”

I dag kan man styra tekniklösningar i kommunala beslut till fjärrvärmeanslutning, vilket inte är teknikneutralt och motverkar nära-nollenergi-husutveckling.

H52. Kärnkraft, vindkraft, kolkraft

Carl-Åke Utterström, Västerås, Pär Brumark, Malmö, Rickard Malmberg, Västerås, Örjan Rosell, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att elenergi ska genereras så miljövänligt som möjligt

2. att Folkpartiet tar ställning för att de olika elenergikällorna ska vägas så objektivt som möjligt mot varandra

3. att Folkpartiet tar ställning för att antalet dödade ska minimeras

4. att Folkpartiet tar ställning för att naturpåverkan ska minska

> *”Energifrågan är global. Klimatförändringarna forsätter samtidigt som det alltjämt finns stor tillgång till relativt billiga fossila bränslen. Energisystemet behöver ställas om så att alla människor får tillgång till el och annan energi producerad på ett sätt som hotar klimatet eller utarmar värdefull natur.”*

Så står det i partiprogramsförslaget (avsnitt 4.2 punkt 1).

Kärnkraft är en storskalig elenergikälla som genererar en konstant uteffekt av säg 90 procent. Säkerheten har alltmer höjts. Bland annat så kan de svenska verken ej drabbas av vätgasexplosioner, som skedde i Fukushima. Eventuell vätgas vädras ut via filter.

Trots tre olyckor i Harrisburg, Tjernobyl och Fukushima har antalet dödsoffer begränsats till förhållandevis låga nivåer i jämförelse med andra olyckor. Harrisburg noll döda, Tjernobyl 28 akut strålskadade plus tre som avled senare. Därutöver tio avlidna i leukemi. Framförallt beroende på jodbrist, som inte skulle vara aktuellt i Sverige. Övriga kan leva normalt med livslång medicinering. Fukushima likaså noll döda.

Tjernobyl var en anläggning för att tillverka kärnvapen och uppfyllde definitivt inte de säkerhetskrav som kärnreaktorer för civil produktion har. Utsläppen från Fukushima understiger med stor sannolikhet den strålnivå som förekommer naturligt bland annat i Indien.

Tittar vi på antalet döda per år så genererar vindkraft och framförallt kolkraft väsentligt fler dödsfall än vad kärnkraften gjort under årens lopp. Att klättra upp i ett vindkraftverk samtidigt som det bryts sönder verkar inte vara rekommenderbart. Ej heller att angöra ett havsbaserat verk under kraftig sjögång. Vid sönderbrytning (ett par verk i Danmark) bröts vingarna av. Obalansen slet loss växellådshus från tornet och tornet bröts itu. Vid sådana haverier kan det hända att sylvassa glasfiberbitar kastas 500 meter från verket. Vindkraft är en synnerligen osäker elenergikälla med ett medelvärde av 6 procent av installerad effekt.

Att ersätta kärnkraftverk med kolkraft som i fallet Tyskland verkar inte allt för genomtänkt. Tyskland genomför nu en kraftig utbyggnad av kolkraftverk om 25 GW eller 2,5 gånger Sveriges samlade kärnkraft. Kolkraft är ett fossilt bränsle och medverkar till ökad koldioxidhalt i luften och under normal drift genererar ett kolkraftverk cirka 5 gånger så hög radioaktiv strålning som ett kärnkraftverk.

I övrigt är all mänsklig verksamhet radioaktiv liksom du själv. I fallet Tjernobyl evakuerade man folk från landsbygd med liten cancerrisk till storstadsområden med stor cancerrisk. Det verkar vara mycket kontraproduktivt.

Det kärnkraftverk som håller på att byggas i Finland är på 1 600–1 700 MW och kommer att leverera 10–12 TWh baserat på driftserfarenheter från andra verk. Det var ursprungligen kostnadsberäknat till motsvarande 30 miljarder kronor men hamnar nu på cirka 70 miljarder kronor beroende bland annat beroende på mer omfattande byggande i anslutning till reaktorn. Nästa reaktor torde hamna på väsentligt lägre kostnad eller de cirka ursprungliga 30 miljarderna. Ny kärnkraft beräknas till 30 öre per kilowattimme, ny vindkraft 1 krona per kilowattimme.

Markbygdens 1 100 vindkraftverk påstås likaså leverera 10–12 TWh elenergi. Detta är inte baserat på verklig statistik. Dagens 2 100 verk levererade till exempel 7 TWh. Byggkostnaden för vindkraftverken hamnar i samma kostnadsklass, 70 miljarder kronor, men med en livslängd av 20 år i stället för 80 år för kärnkraften. Det vill säga: vindkraften är mångdubbelt dyrare plus att man knappast kommer upp i påstådda 10–12 TWh elenergi.

H53. Stoppa effektskatten

Hans Pedersen Dambo, Malmö, Carina Ingelsson, Kävlinge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att effektskatten på kärnkraft ska slopas och att alla kraftslag ska ha en likvärdig produktionsbeskattning

2. att partistyrelsen ges i uppdrag att driva denna fråga

Kärnkraftsbolagen betalar inte skatt på den el de producerar – de tvingas betala skatt på sin termiska effekt; det vill säga dentotala energi de skulle kunna producera om de körde med full effekt dygnet runt året runt!

Det betyder att de också betalar skatt för det vatten som värms upp men inte används för exempelvis fjärrvärme. Den el som produceras är bara en tredjedel av den termiska effekten. Det uppvärmda vattnet motsvarar två tredjedelar av den totala effekten.

Denna typ av skatt förekommer inte för andra kraftslag och inte heller i andra länder och är djupt omoralisk.

Tänk dig att ett åkeri skulle behöva betala kilometerskatt för sina lastbilar efter hur många mil de skulle kunna köras med chaufförer som avlöste varandra dygnet runt året runt – oavsett om bilarna stod still halva dygnet eller ej. Du kan själv tänka dig vilka fraktkostnader det skulle leda till.

Vad skulle du själv tycka om en elräkning som baserades på att din kyl, frys, spis, ugn, tv, alla andra elektriska apparater och maskiner, värmeelement plus all värme från apparaterna och lamporna stod på för fullt dygnet runt året runt?

Varför inte ta ut inkomstskatt från arbetslösa som om de arbetade året runt på helger och vardagar utan semester med bra lön?

Som exempel kan nämnas att en fjärdedel av Vattenfalls kärnkraftskostnader är effektskatt! Totalt beräknas denna unika kärnkraftskatt i Sverige uppgå till cirka 4 miljarder kronor per år.

Vi tycker att det är på tiden att stoppa effektskatten som infördes av S-regeringen och återgå till en ren produktionsskatt som baseras på den verkliga elproduktionen och behandlar olika kraftslag lika.

H54. Sveriges tillgångar på uran bör utvinnas

Rickard Malmberg, Västerås, Pär Brumark, Malmö, Mårten Bäck, Älvsjö, Erik Johansson, Örebro, Lennart Ledin, Östersund, Örjan Rosell, Västerås, Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att Sveriges tillgångar på uran bör utvinnas

Uran finns i varierade mängder i stora delar av Sveriges berggrund, huvudsakligen i bergarten alunskiffer (t.ex. i Skåne, Västergötland, Östergötland, Närke och Jämtland) och i vissa delar av urberget, t.ex. i Jämtland i delar av norra Norrland. Uran används som kärnbränsle och är alltså en oundviklig del av kärnkraften. Uran utvinns i dag i gruvor runt om i världen, bl.a. i Namibia, Kanada, Australien och Ryssland. Därifrån importeras uranet för att svenska folket ska tillgodoses med elektricitet – detta trots att Sverige har en av de bästa kända uranfyndigheterna i hela Europa! Sen en tid tillbaka finns ett stort intresse hos utländska bolag att börja bryta svenskt uran, en verksamhet som skulle kunna bli en miljardindustri i den norrländska avfolkningsbygden!

Det pågår en livlig debatt om uranbrytning och dess konsekvenser. På samma sätt som vid gruvbrytning uppstår en lokal förändring av landskapet och miljöstörningar, men en urangruva skiljer sig inte nämnvärt från en koppargruva eller andra slags gruvor. Uran har i sig en radioaktiv nivå som är jämförbar med granit. Tack vare det höga energivärdet i uran krävs väsentligt mindre ingrepp per utvunnen energienhet vid en urangruva än t.ex. en kolgruva. 50 kg uranmalm ger lika mycket el som 3 000 kg stenkol!

Framförallt debatteras också att uranbrytning innebär en hälsorisk för gruvarbetare och lokalbefolkning. Det finns gott om studier som visar att gruvarbetare som jobbade under 1940–60-talen har fått stora hälsokonsekvenser av sina arbeten, bl.a. lungcancer. Uran i sig är inte nämnvärt radioaktivt och ses inte som en radiologisk risk, utan det är framförallt sönderfallsprodukten radon som orsakar denna ökade cancerrisk. Nuförtiden vet man detta och man har åtgärdat det till fullo med bl.a. mycket bättre ventilation i gruvorna. Det är oerhört viktigt att förstå att gruvindustrin har tagit lärdom av misstagen som gjordes förr och att miljö- och hälsolagstiftningen i alla demokratiska länder blivit mycket strängare. Förr var all gruvbrytning smutsig och ohälsosam, oavsett om det handlade om järnmalm, koppar, uran eller guld.

Hur står det då till med modern uranbrytning? Utsätta arbetare eller lokalbefolkning för hälsorisker som vida överstiger annan gruvdrift? Australien och Kanada är två utmärkta exempel när det gäller uranbrytning då de båda är demokratiska moderna samhällen som har lika hård miljö- och hälsolagstiftning som i Sverige. Om man kan bedriva uranbrytning i de länderna utan större risk så kan vi givetvis göra detsamma i Sverige. Om risken för joniserande strålning är försumbart liten så finns det ingen faktor som gör uranbrytning värre än någon annan slags gruvbrytning som vi utan tvekan accepterar i Sverige. Sanningen är att urangruvarbetare i Australien och Kanada får en årlig stråldos på grund av gruvbrytning som är mycket mindre än den vi svenskar får från naturliga källor. Doserna är dessutom väldigt låga, mycket lägre än naturlig bakgrundsstrålning. Totalt försumbara stråldoser som inte har några signifikanta hälsorisker överhuvudtaget! Att flytta från en region med låg bakgrundsstrålning till en med hög ger en långt mycket större ökning av stråldosen än att jobba i en urangruva!

Slutligen några ord till: ”Väljer vi att behålla kärnkraften, vilket faktiskt är ett mycket gott val ut flera aspekter, bör vi också i konsekvensens namn vara beredda att godkänna uranbrytning. Allt annat är dubbelmoral!”

H55. Europeiskt samarbete om kärnavfallshantering

Dietmar Gleich, Falun, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna arbetar för gemensamma nordiska och europeiska lösningar för kärnavfallshantering, däribland ett gemensamt slutförvar för högaktivt avfall tillsammans med Finland och eventuellt flera partner

Vi har en gemensam europeisk marknad men på kärnavfallsområdet går alla länder fram helt ensamt. Just inom kärnavfallshanteringen skulle effektiviseringen genom gemensamma lösningar vara mycket stor. Mest naturlig vore att bygga ett gemensamt slutförvar gemensamt med Finland. Men det finns ju ingen anledning att begränsa sig till förvaring av svensk och finsk kärnavfall när man har kommit fram till en säker och kostnadseffektiv lösning. Vi behöver en gemensam europeisk hantering av kärnavfall med ett fåtal slutförvar som håller hög standard. Att peka på de stora vinster för säkerhet, miljö och ekonomin som ett gemensamt europeisk handlande skulle ge borde vara självklar för Sveriges mest kärnenergipositivt och europapositivt parti.

H56. Strålning

Carl-Åke Utterström, Västerås, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Örjan Rosell, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för forskning om strålningens inverkan på människan

2. att Folkpartiet ska verka för utredning av förändrade gränsvärden

3. att Folkpartiet ska verka för utredning beträffande bakgrundsstrålning från 1960-tal och framåt

I avsnitt 4.2 punkt 8 står: ”Kärnkraften är viktig för klimatneutral elproduktion. Nya kärnkraftsreaktorer som klarar högt ställda säkerhetskrav ska kunna byggas i Sverige. Fortsatt forskning och utveckling behövs för att minimera riskerna vid drift samt hantering av bränsle och avfall.”

De gränsvärden man använder i Fukushima ger en årlig stråldos på 20 millisievert. Gränsvärdena är satta till mycket låga nivåer för att vara på den säkra sidan

Detta kan jämföras med att världens högsta naturliga bakgrundsstrålning som är uppmätt på ett område i Indien. Den naturliga bakgrundsstrålningen där ger en årlig stråldos på 200 millisievert detta utan att man evakuerar.

Enligt Maj Wechselmanns film om Fukushima översteg den radioaktiva strålningen gällande gränsvärde 5–6 gånger. Om så är fallet ligger stråldosen fortfarande lägre än Indiens naturliga bakgrundsstrålning.

Enligt fråga till SSI (dåvarande Strålskyddsinspektionen) låg då strålningen från Tjernobyl på fyra gånger så högt värde som ovan nämnda Indiens.

Är det då en farlig strålnivå?

Det verkar inte vara så eftersom man inom en tremilsradie har registrerat färre genetiska skador än utanför. En vaccinationseffekt av lågdosstrålning eller vad? Hittills har man betraktat farligheten som linjärt utgående från noll. Detta motbevisas av den naturliga bakgrundsstrålningen i Indien.

Liknande fenomen har också noterats i Sverige. Högsta bakgrundsstrålningen i Sverige sammanfaller samtidigt med den högsta medellivslängden.

Ett annat noterbart faktum är att djur som skjutits i Gävletrakten före Tjernobyl hade förhöjda strålvärden. Bakgrundsstrålningen i världen var mycket högre på 1960-talet på grund av ovanjordssprängningar av atombomber.

Vi är alla radioaktiva vilket betyder att vi utsätts för förhöjda strålvärden i stora folksamlingar. Man använder ju kol 14-metoden (radioaktivt sönderfall) för att åldersbestämma arkeologiska fynd etc.

Evakueringen i Tjernobyl skedde från landsbygd med låg cancerrisk till storstadsområden med stor cancerrisk. Detta var kanske en kontraproduktiv åtgärd, men man litade inte alls på myndigheternas uttalanden.

H57. Fjärrvärmemonopolen ska släppa in tredje part

Folkpartiet liberalerna Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att skyndsamt ta ett initiativ i regeringskretsen så att vi svenskar snarast kan välja vem som ska vara vår leverantör av värme, på samma sätt som vi redan kan välja leverantör av elektricitet, hemtjänst och skola

Fjärrvärme är ofta en bra värmekälla, eftersom den är effektiv och storskalig. I dag används ofta sopor och skogsavfall i de svenska fjärrvärmenäten. Ett undantag är Fortums anläggning Värtaverket i Stockholm, där fortfarande drygt hälften av värmen kommer från fossila bränslen. Fortum har lovat att sluta elda med fossila bränslen och ökar nu inköpen av biobränslen.

Men det finns en värmekälla mycket nära. Längst ute på Lidingö ligger Käppalaverket, som renar avloppsvattnet från cirka 600 000 invånare i förortskommunerna i norra och nordöstra Storstockholm. Värmen i vattnet, som lämnar verket, kan tas om hand med en stabil effekt på 60–70 MW, som kan tillföras fjärrvärmenätet. Särskilt vintertid har detta tillskott ett betydande värde.

Det skulle räcka till värme och varmvatten till alla fjärrvärmekunder på Lidingö och en stor del av Östermalm i Stockholm. Dessutom skulle miljön bli bättre i Stockholms innerskärgård, då kallare utsläppsvatten minskar risken för övergödning och antalet fartyg med kol eller biobränsle minskar med en femtedel!

Problemet för Käppalaverket och andra processindustrier runt om i landet är att fjärrvärmeverken har monopol. Oavsett om de är kommunala eller privata kan de se kortsiktigt företagsekonomiskt på sin verksamhet och de behöver inte se till de totala miljöföljderna.

I maj 2011 presenterade Peter Nygårds sin utredning, som föreslog att fjärrvärmenäten skulle öppnas så att kunder skulle kunna köpa värme från så kallad tredjepart, till exempel ett reningsverk eller en industri som har överskottsvärme från sina processer. På två år har regeringen inte kommit någon vart i frågan. 14-gradigt renat vatten strömmar ut från Käppalaverket varje dag. Fortum fortsätter elda med kol och gör miljardvinster.

Avsnitt 4.3 Naturvård

H58. Bevara ängs- och hagmarker samt eklandskapet

Lola Björkquist, Linköping, Gunnar Broman, Linköping, Monika Broman, Linköping, Bengt Olsson, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 4.3 punkt 1 görs följande tillägg efter andra meningen: ”Exempelvis måste de unika ängs- och hagmarkerna med inslag av gamla ekar i Östergötland och Småland särskilt bevaras.”

H59. Naturvård ett fortsatt prioriterat område

Folkpartiet liberalerna Ulricehamn

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att första meningen i avsnitt 4.3 punkt 1 ändras till: ”Naturvården måste fortsätta att vara ett prioriterat område.”

H60. Naturnära

Michael Helmersson, Filipstad, Gustav Olsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att den andra meningen i avsnitt 4.3 punkt 2 får följande lydelse: ”Fjäll-, skogs- och kustområden samt sjöar och vattendrag med höga naturvärden ska ha ett starkt skydd.”

Ett syftningsfel verkar ha smugit in i avsnitt 4.3 punkt 2. Andra meningen lyder: ”Värdefulla fjäll-, skogs- och kustområden, kulturlandskap samt sjöar och vattendrag ska ha ett starkt skydd.” Är det programkommitténs tanke att man ska skydda det som är högt värderat i ekonomiska termer eller det som har högt naturvärde? Tankarna kan ledas fel med nuvarande förslag, till en död hand över ekonomin för framför allt ekonomiskt värdefulla fastigheter.

H61. Ersättning för rovdjursangrepp

Folkpartiet liberalerna Ulricehamn

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 4.3 punkt 6 görs följande tillägg: ”De djurägare som drabbas av rovdjursangrepp ska få full ersättning för sina kostnader. Detsamma ska gälla förebyggande åtgärder som rovdjursstängsel m.m.”

H62. Stärk bevarandeperspektivet i rovdjursförvaltningen

Alexandra Grönvall, Västerlanda, Jan Fallsvik, Motala, Agneta Isacsson, Stockholm, Christer Romson Lande, Stockholm, Ulf Wetterlund, Lilla Edet

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i punkt 6 under avsnitt 4.3 Naturvård läggs till en mening med följande lydelse: ”Vad som är en livskraftig stam ska bestämmas av vetenskapen.”

2. att det i punkt 6 under avsnitt 4.3 Naturvård läggs till en mening med följande lydelse: ”God ekonomisk kompensation till djurägare som drabbas av rovdjursangrepp är viktigt för acceptansen för rovdjur.”

3. att det i punkt 6 under avsnitt 4.3 Naturvård läggs till en mening med följande lydelse: ”Forskning och utbildning om metoder för att förebygga rovdjursangrepp på tamdjur ska förstärkas, och bevisat effektiva åtgärder ska i stor utsträckning subventioneras med allmänna medel.”

I dag bestäms vad som är en livskraftig stam genom en politiskt avvägd kompromiss mellan vad vetenskapen säger är minsta livkraftiga stam ur bevarandesynpunkt, och vad andra intressenter såsom jägare och djurägare anser sig kunna acceptera utifrån sitt egenintresse. Detta leder till politiska beslut om rovdjursstammar som inte är långsiktigt hållbara ur bevarandesynpunkt.

Konflikten mellan intressen är svår, men går att lösa. Förutom dialog är en viktig del i en sådan lösning förbättrad ekonomisk kompensation till djurägare vid rovdjursangrepp. En annan del av lösningen är förstärkta resurser till forskning och utbildning om metoder för att förebygga rovdjursangrepp på tamdjur. Åtgärder som kan förebygga rovdjursangrepp bör också i större utsträckning än i dag subventioneras med offentliga medel, så att lantbrukare och djurägare inte tvingas att skjuta upp eller avstå från effektiva åtgärder av ekonomiska skäl.

H63. Tydligare vargförvaltning

Inger Larén, Torsby, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Marianne Åhman, Sunne

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att sista meningen i avsnitt 4.3 punkt 6 (”Dialog med ...”) tas bort och följande text läggs till: ”Förvaltningen av vargstammen ska bli tydligare och mera långsiktig genom att: 1. En nationell förvaltningsplan tas fram med tydliga mål och åtgärdsplaner 2. Vargfria zoner tillskapas. 3. Bidrag ska ges även för underhåll av stängsel. 4. Viltförvaltningsdelegationerna får en klarare och tydligare roll så att dialogen med lokalbefolkningen i berörda områden kan förbättras.”

I avsnitt 4.3 punkt 6 anges att vi ska ha livskraftiga stammar av de fem stora rovdjuren, men inte hur detta ska gå till. För att denna åsikt ska vara trovärdig krävs vissa riktlinjer när det gäller vargförvaltningen.

En nationell förvaltningsplan för varg togs fram 2012 som ett försök att uppfylla EU-krav. Planen saknar dock såväl klara målsättningar som åtgärdsprogram. Till detta kom ett olyckligt beslut om selektiv jakt vintern 2013. Den stoppades via ett överklagande till Förvaltningsrätten och det visade sig senare att överklagan godkändes. Med andra ord råder det förvirring och handlingsförlamning i vargförvaltningen och det föreligger ett stort behov av en nationell förvaltningsplan som kan visa på en trovärdig förvaltning.

Vargstammen finns i dag i mellansverige, som praktiskt taget är täckt av befintliga vargrevir. Inom renbetesområdet är det i princip vargfritt liksom i södra Sverige där de vargar, som vandrat dit, har tagits bort med skyddsjakt. Om vi ska ha en större stam än i dag krävs fler revir dvs man måste tillåta att nya revir uppstår längre söderut. Förutsättningar för att detta ska vara möjligt är att säkra elstängsel sätts upp och det innebär mycket höga kostnader för områden med stora och täta besättningar av tamboskap. Utgående från vilka kostnader man är beredd att satsa på för hundraprocentig uppsättning och underhåll av vargstängsel, borde man kunna fastställa zoner, som vargar får finnas i liksom zoner, som i princip ska vara vargfria med särskild skyddsjakt.

Förutom orimligt höga kostnader för säkra stängsel i vissa områden finns även andra anledningar till vargfria zoner. Detta gäller t.ex. områden med fäboddrift och kustnära områden där instängsling är omöjlig.

År 2010 skapades viltförvaltningsdelegationer på ett antal länsstyrelser De skulle medverka till en regional förvaltning. Dessa delegationer har en mycket oklar roll.

H64. En större del av vårt lands natur behöver skyddas

Lennart Adell Kind, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 4.3 lägga till texten: ”En större del av vårt lands yta behöver skyddas i form av naturreservat och nationalparker. Det gäller alla naturtyper och i alla delar av landet. De statliga anslagen till detta behöver öka, samtidigt som också kommuner har ett ansvar för att skapa fler naturreservat.”

Sverige hör till de länder i Europa som är sämst på att skydda natur om man t.ex. mäter andel av den totala arealen som är skyddad. Vi är långt ifrån att leva upp till bl.a. de FN-konventioner som vi undertecknat. En stor del av vår skyddade naturbestår dessutom av områden i fjällen, medan andra naturtyper är kraftigt underrepresenterade. Detta gäller inte minst den västliga taigaskogen, som är en av världens mest hotade biotoper. Sverige behöver därför ta krafttag när det gäller att skydda natur för att inte i ännu högre grad framstå som en av de mörka krafterna när det gäller skyddet av den biologiska mångfalden.

H65. Marina reservat i Arktis

Anita Brodén, Sollebrunn, Rebecca Krus, Lidingö, Nina Lundström, Sundbyberg, Lars Tysklind, Strömstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för inrättandet av marina reservat för att förhindra exploatering av fossila tillgångar i Arktis mest känsliga havsområden. Initiera ett stärkt regelverk och miljöpolicy vid utvinning av naturresurser inom varje lands territorium, genom bindande avtal mellan de arktiska länderna

I Arktis sammanfaller de globala utmaningarna med de konkreta utmaningar regionen står inför. Ett varmare klimat får ismassorna kring nordpolen att smälta. I takt med att isen försvinner ökar trycket från omkringliggande länder att exploatera olje- och gastillgångar.

Hotade djurarter trängs undan. Utvinning av fossila bränslen i Arktis medför stora risker i känsliga miljöer. Det är nödvändigt att förhindra marin oljeprospektering då vi redan i dag får rapporter om stora oljeutsläpp samtidigt som det kalla ishavet inte kan absorbera oljan. Isen hindrar också möjligheten att sanera, då det saknas metoder för det. Att då inte kräva stopp för oljeutvinning i särskilt känsliga områden är att blunda för de allvarliga konsekvenser det får för Arktis, dess ekologiska balans samt för människorna som bor i en region, där cirka fyra miljoner människor direkt berörs.

I övriga områden, inom varje lands territorium där nationella lagstiftningar gäller är det viktigt att få till stånd bindande avtal med en stark miljöpolicy. En ”code of conduct” för förvaltning och utnyttjande av naturresurser på ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart sätt.

H66. Skapa kommunala register över natursköna platser

Hans Hannlöv, Luleå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att kommuner ges i uppdrag att inventera och skapa ett register över natursköna platser

Det finns natursköna platser runt om i Sverige som kan användas för rekreation eller där folk kan mötas eller helt enkelt bara vara.

Med en nationell inventering och ett nationellt register som kommunerna ansvarar för så kan många fler, både boende i närområdet och turister, ta del av dessa underbara platser samt att registret även ökar möjligheten att dessa platser bevaras och vårdas.

Avsnitt 4.4 Jordbruk, skogsbruk och fiske

H67. Livsmedel av hög kvalitet på bordet

Nicklas Bengtsson, Jönköping, Annika Carp, Falköping, Ann-Marie Hedlund, Bankeryd, Agneta Isacsson, Stockholm, Magnus Olofsgård, Vetlanda, Esse Petersson, Värnamo, Jan Sidenvall, Jönköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.4 punkt 9 omformuleras enligt följande: ”Hur vi hanterar våra djur är ett mått på vår civilisation och en förutsättning för en god folkhälsa. All djurhållning måste garantera djuren ett värdigt liv och ett värdigt avslut. God djurhållning ska ingå som krav i all offentlig livsmedelsupphandling. EU:s medlemsländer bör skyndsamt anpassa sig till Sveriges nivå på djurskyddet.”

2. att avsnitt 4.4 punkt 1 omformuleras enligt följande: ”Den växande befolkningen innebär stora utmaningar när det gäller att trygga en hållbar livsmedelsförsörjning. Att öppna marknaderna för handel stimulerar till bättre livsmedelsproduktion, både ur miljösynpunkt, djuromsorg och produktivitet. Detta kräver att offentliga sektorn ställer samma höga krav på livsmedelsproduktionen vid upphandling som vi i Sverige kräver av lagstiftningen. Med höga krav på spårbarhet, miljömässig produktion och god djurhållning säkrar vi att våra barn, sjuka och äldre får i sig hälsosam mat.”

Sverige har ett av de tuffaste regelverk för livsmedelsproduktion och djuruppfödning i världen. Vi är stolta över vad våra hårt arbetande primärproducenter åstadkommer. Denna stolthet ska självklart återspegla sig i valet av de livsmedel som köps in till den offentliga sektorn.

Nu är det upp till den offentliga sektorn och Folkpartiet liberalerna att visa att det är styrning via marknadskrafterna som gäller. Det förpliktigar att vi köper livsmedel som fyller de krav på kvalitet, miljö och djurvänliga produktionsformer som Sveriges primärproducenter redan har krav på. Med andra ord det vi upphandlar ska inte vara producerade med lägre krav än det vi producerar i Sverige. Vi i Folkpartiet måste tydligt visa att vi inte står för dubbelmoral och visa på hur marknadens krafter fungerar. Efterfrågan ska styra marknaden och regelverk ska vara relevanta eller undvikas. Morot är ett livsmedel, piskan är det inte.

H68. Miljöfrågor i samband med jord-, skogs- och vattenbruk

Nicklas Bengtsson, Jönköping, Annika Carp, Falköping, Ann-Marie Hedlund, Bankeryd, Agneta Isacsson, Stockholm, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Esse Petersson, Värnamo, Jan Sidenvall, Jönköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny text införs i partiprogrammet med lydelse: ”Vi i Folkpartiet gillar energi framförallt den som framställs på ett miljövänligt sätt. Skattelättnader, forskning och regelförenklingar ska göra det mer lönsamt och effektivt att satsa på ny teknik, bioteknik, energieffektivisering och bioenergi.”

2. att avsnitt 4.4 punkt 2 omformuleras enligt följande: ”Ett hållbart jord- och skogsbruk är en del av lösningen på dagens miljöutmaningar som finns i samhället. Lämpliga åtgärder är att ställa om kommunernas energiförsörjning till bioenergi, efterfråga miljöaspekter vid livsmedelsupphandlig i offentlig sektor och införa metanreduceringsstöd. Ny teknik kan också bidra till förbättrad effektivitet och klimat smartare jordbruksproduktion. Det kan vara bioteknik som bidrar till att få fram bättre skördar och näringsinnehåll.”

3. att avsnitt 4.4 punkt 4 omformuleras enligt följande: ”Ett kretslopp där näringen går från jord till bord och sedan tillbaka till jorden är en dröm som kan bli verklighet. Det är viktigt att återvinning av biologiskt avfall introduceras. Detta i takt med att forskning och olika försök garanterar att det kan ske utan att förstöra våra marker med medicinavfall och tungmetaller.”

4. att avsnittet 4.4 punkt 5 stryks eftersom svenskt skogs- och jordbruk är en miljöinsats i sig och bär redan andra sektorers miljöpåverkan. Exempelvis klimatkompenserar vissa flygplatser med att investera i skogsmark. Andemeningen av sista meningen i avsnitt 4.4 punkt 5 finns med i motionens omformulerade avsnitt 4.4 punkt 2.

Företag inom jord- och skogsbruk är i dag långt framme i sitt miljöarbete. Det finns få andra branscher som binder lika mycket kol. Miljö och brukning av jordens resurser går ofta hand i hand trots det läggs skulden på jordbruket för diverse miljöproblem. Vi liberaler ska i stället stå upp och ta vårt

gemensamma ansvar för de problem som uppstår och visa hur vi bäst löser problemen.

Den verkliga boven är du och jag, vi som förbrukar. Vi slänger var tredje matkasse och flyger till Thailand på semester, vårt tvättmedel fyller Östersjön med fosfor och kväve. Det är i förbrukningen och då särskilt förbrukningen av fossila bränslen som vårt miljöarbete bör inrikta sig mot.

Det finns bra exempel på hur jord och skogsbruket kan hjälpa till att minska behovet av fossila bränslen i samhället. Med ett metangasreduceringsstöd kan byggnation av gårdsbaserade biogasverk bli ekonomisk hållbart och dubbel miljöeffekt erhålls, dels genom minskade nivåer av metangas i atmosfären och skapande av bioenergi som kan ersätta viss del av de fossila bränslena.

Från jord till bord och sedan åter till jorden är mycket bra men det kräver också att restavfallet håller god kvalitet. Det får inte vara en risk att betes- eller åkermark förgiftas av medicinavfall, tungmetaller eller andra ämnen som följer med resterna från bordet.

H69. Matkonsumtionen måste bära sina kostnader

Magnus Ivarsson, Kumla, Tony Larsson-Malmberg, Kumla, Emil Eriksson Risve, Örebro, Tobias Tholf, Kumla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 4.4 punkt 3 lägga till följande text: ”Matkonsumtionen måste bära sina kostnader.”

Maten i Sverige är i dag billigare än någonsin för konsumenten. I dag uppges att vi i genomsnitt spenderar ca 12 procent av vår disponibla inkomst på mat jämfört med 20 procent för 18 år sedan. Det är nästan en halvering.

Detta har lett till att kvalitén på våra livsmedel sjunkit till en nivå där billigaste möjliga vara utgör normen för ett varusegment. Det har gradvis lett till en urvattning av den generella kvalitén på våra livsmedel, skapat incitament och marknad för fusk och utarmat svensk livsmedelsproduktion till en nivå där endast de absolut största aktörerna kan vara effektiva nog att producera livsmedel till konkurrenskraftiga priser under press från detaljhandeln. Vi har också sett en kraftig utslagning av mindre aktörer i livsmedelsbranchens alla led, från bonde till dagligvaruhandlare och krögare när dessa behövt konkurrera med storskalig industri på en marknad för detaljhandel med ytterst få stora aktörer.

Folkpartiet behöver därför arbeta för hållbara och likvärdiga villkor för livsmedelsproduktion inom såväl Sverige som EU där prisbilden för konsumenten speglar de kostnader som produktionen faktiskt genererar.

H70. Stöd och marknadsregleringar för vatten-, jord- och skogsbruk

Nicklas Bengtsson, Jönköping, Annika Carp, Falköping, Magnus Olofsgård, Vetlanda, Esse Petersson, Värnamo, Jan Sidenvall, Jönköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.4 punkt 3 i partiprogrammet ändras till: ”Stöd och marknadsregleringar ska fokuseras till marknadens efterfrågan och rationell drift, vinstdrivande företag ska vara i fokus genom slopandet av myndighetshinder exempelvis av rapportering skyldigheter och villkor för drift. Folkpartiet ska jobba för en långsiktig och hållbar strategi för jord-, skogs- och vattenbruket där företagaren fokus kommer fram.”

Jordbruket i Sverige är mångfasetterat. Dels är det vår livsmedelsproduktion, dels vår miljövård som med hjälp av betande mular håller odlingslandskapet öppet. Dessutom håller en god biologisk mångfald. Jordbruket är inte en produktionsbransch som andra. Det är en bransch som även arbetar i statlig tjänst för att vårda kulturminnen och miljön.

Människor och företag i dessa branscher vill vara starka och klara att stå på egna ben. Liberalismen anser att alla ska ha möjlighet att kunna göra sina egna val och att vara självständig. Ingen vill bli styrd av hårda krav, direktiv och överleva med hjälp av stöd vilket tyvärr är verkligheten för en del av dessa branscher. Det finns flera exempel på villkor som ur markägarens perspektiv är orimliga.

Eftersom jordbruksföretagen är uppbundna till långa produktionscykler och stora investeringar ökar behovet av politisk trygghet. Att i förväg veta och kunna dela politikers långsiktiga vision för jordbruket i stället för att följa med när politiska vindar plötsligt vänder vid maktskiften.

H71. Fördelningen av EU:s jordbruksstöd

Lennart Ledin, Östersund, Margareta Widell, Frösön

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att det svenska jordbruksstödet inom ramen för EU-reglerna i så stor del som möjligt kanaliseras till den djurhållande delen av Sveriges jordbruk i syfte att bevara och återställa betesmark och därmed nå målen i de fokusområden som landsbygdsprogrammet 2014–2020 omfattar.

Landsbygdsprogrammet 2014–2020 har bland annat fokusområdena ”Återställa, bevara och främja ekosystem” och ”Främja resurseffektivitet och stödja övergången till en koldioxidsnål och klimattålig ekonomi”.

Inom det första fokusområdet är en viktig del att förbättra markskötseln och återställa och bevara biologisk mångfald. I det sammanhanget är betesmarkernas bevarande och därmed mjölk-, nötkötts- samt får och lammköttsproduktionen synnerligen viktiga komponenter. Arealen betesmark har sedan 2005 minskat med cirka 20 procent varför det behövs särskilda åtgärder och incitament för att både bevara och återställa betesmark. Nämnas bör att åkermarken endast minskat med 3 procent under samma period. Betesmarkerna är således en viktig del av det svenska jordbruket. Det är ett stort samhällsintresse i att våra betesmarker bevaras och underhålls. Lönsamheten för att hålla dem öppna är dock inte tillräcklig.

I särskilt Norrland har mjölkproduktionen det svårt att uppnå ekonomisk bärkraft. Åtgärder måste till för att den för bevarandet och återställandet av betesmarken viktigaste komponenten ska kunna upprätthålla lönsamhet. En åtgärd som gynnar en sådan utveckling och som också stödjer målet om en mer koldioxidsnål och klimattålig ekonomi är att dra ned på odlingen av spannmål och andra växter, dra ned på användningen av spannmål som kraftfoder eller till och med att avstå från detta i djurhållningen. Därför måste jordbruksstödet i väsentligt högre grad kanaliseras till den djurhållande delen av det svenska jordbruket. Sverige har möjlighet att till del disponera stödet från EU till jordbruket på ett sådant sätt. Åtgärden stödjer också uppfyllelse av målen inom övriga fokusområden i landsbygdsprogrammet.

H72. Rädda kvar odlingslandskapet och landets mjölkbönder

Lola Björkquist, Linköping, Gunnar Broman, Linköping, Monika Broman, Linköping, Roland Eriksson, Timmele, Björn Jansson, Motala, Staffan Korsgren, Åsbro, Lennart Ledin, Östersund, Bengt Olsson, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet särskilt värnar de delar av Sverige, däribland Östergötland med kringlän, som alltjämt har kvar ängs-, hag- och ekmarker och inte tillåter att dessa ytterligare drastiskt försvinner

2. att Folkpartiet arbetar för att mjölkbönder inte ska tvingas lägga ned sin gärning, utan att Sveriges självförsörjningsgrad gällande mjölkproduktionen ökas och den nedåtgående spiralen stoppas

Vi som är lite äldre minns vår barndoms ängar och hagar, som nu ersatts med tät granskog. Sedan mitten av 1900-talet har en smygande, men mycket kraftig omvandling av landskapet skett. Mångformigheten har minskat påtagligt och naturmiljöer har utarmats eller förstörts.

För tjugotalet år sedan skrev nuvarande seniorprofessor Lars Emmelin följande tankeväckande ord, som fortfarande borde väcka en och annan: ”Vi river inte kyrkor, trots att allt färre deltar i församlingslivet och trots att kyrkorna ligger på värdefull mark. Men för att bevara små rester av odlingslandskapet, som på ett helt annat sätt än slott, herresäten och kyrkor hör till folkets historia, måste man argumentera i det oändliga.”

Östergötland och Småland har alltjämt en stor areal naturbetesmark. Den är så värdefull att det genom åren har utgått stöd till betesdrift och öppethållande av landskapet.

Av lika stor vikt är eklandskapet, som även det återfinns till stor del i Östergötland. Delar är klassade som riksintresse med speciella ekbiotoper och en mycket stor andel utrotningshotade arter. Dessutom är eken både som enskilt träd och i bestånd ett viktigt element i landskapsbilden. Nu är miljöstödens utformning i stället ett hot mot eken och andra trädbärande betesmarker.

Bidragen till odlingslandskapet har varierat och vi lever inte upp till miljökvalitetsmålen.

I takt med att nedläggning av åker och betesmark sker och djurhållningen minskar, riskerar landskapet att omvandlas från att vara öppet och ljust, till mörk skog- och slybeväxta marker.

Naturvården måste därför ha en stark ställning i samhällsplaneringen.

Mjölk- och köttbönder måste få möjlighet att leva på sin näring, samtidigt som de gör samhället en värdefull tjänst. Detta gäller för hela landet. Djuren är oerhört värdefulla i landskapet. Men också för att Sverige borde vara självförsörjande när det gäller mjölkproduktion och andra jordbruksprodukter.

Det är skrämmande med de ständiga rapporterna om nedlagda jordbruk och den ökande mjölkimporten. Folkpartiet borde höras mer i värnandet av våra landskap med flora och fauna, samt vidtaga åtgärder så att vi kan bli mer självförsörjande när det gäller mjölk och jordbruksprodukter.

H73. Jordbruket ska ersättas för sina kollektiva nyttigheter

Anita Brodén, Sollebrunn, Lennart Ledin, Östersund, Nina Lundström, Sundbyberg, Margareta Rodin, Karlskrona, Lars Tysklind, Strömstad, Marianne Åhman, Sunne

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.4 punkt 5 ändras till: ”Jordbruket ska i likhet med andra sektorer bära sina egna miljö- och klimatkostnader, men också ersättas för kollektiva nyttigheter som naturvård samt bevarande av den biologiska mångfalden. Därigenom förstärks drivkrafterna för effektivisering och klimatsmart teknik.”

Det är viktigt att vi arbetar utefter principen att förorenaren ska betala (PPP). Lika viktigt är det att samhället är beredda att betala för det arbete och de insatser som görs för att erbjuda de tjänster som samhället efterfrågar, och som är nödvändiga för att upprätthålla en god miljö och motverka klimatförändringar. Principen att bönderna ska ersättas för sina kollektiva nyttigheter är en tidigare antagen Folkpartiståndpunkt, som bör inrymmas i denna mening för att skapa en helhetssyn.

H74. Starkare skydd för gammelskogarna

Folkpartiet liberalerna Norrbottens län, Nina Lundström, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att sista meningen i avsnitt 4.4 punkt 7 ändras till: ”De återstående gammelskogarna ska ges ett starkare skydd i de geografiska områden där avverkningen gått som längst. Skogsägarnas kvalitet och långsiktighet i förvaltningen av beståndet samt ingreppet i den enskildas äganderätt ska också beaktas när skyddsvärda gammelskogar väljs ut.”

I Folkpartiets partiprogramförslag 2013 avsnitt 4.4 punkt 7 finns texten: ”Från statens sida ska skogspolitiken inriktas på naturvård, miljöhänsyn och biologisk mångfald men även bättre förutsättningar för turism och friluftsliv. Tillsyn och sanktioner ska präglas av tydlighet och rättssäkerhet. De återstående gammelskogarna ska ges starkare skydd.”

Gammelskog per definition är skog som är äldre än 130–150 år och andelen gammelskog har stadigt minskat under 1900 talet. Denna skog behöver skyddas men inte utan liberala värderingar. Andelen gammelskog i södra Sverige ligger på ca 2 procent medan i norra Sverige ligger andelen gammelskog på ca 10 procent. Det är inte rimligt att den enskilda skogsägaren i norra Sverige inte ska få möjlighet att bruka sin skog som kan ha gått i arv i generationer och där en ansvarsfylld skogshantering och stor hänsyn skett till skogsskiftets förmåga till återväxt nu ska förhindras att bruka sin skog därför att det i södra Sverige har pågått en för stor exploatering av gammelskog. Den enskilde skogsägarens skifte i norra Sverige kan bestå till 100 procent gammelskog och att då inte få bruka den på ett ansvarsfullt sätt som skett i generationer känns inte liberalt utan snarare som toppstyrning och förmynderi som Folkpartiet bör eftersträva att bekämpa.

Bevarandet av gammelskog behövs, men att generellt säga att de ska ges starkare skydd eller rent av ett nationellt förbud mot brukandet av gammelskog bör undvikas genom en statlig lag. Denna lag ska ge varje brukare möjlighet att avverka

sin skog på ett ansvarsfullt sätt så inte den enskilde skogsägaren ska behöva bära upp det en alltför ansvarslös avverkning av andra skogsägare gjort på sina skiften. En statlig lag behövs även för att vi i dag på många områden ser en tydlig skillnad på hur tjänstemän godtyckligt tolkar vagare ”bör” lagar efter sina intressen vare sig det gäller av miljöskäl eller andra särintressen. Lagen ska även ta hänsyn till att inte den enskilde skogsägaren ska få bära vissa skogsägares allt för stora avverkning av gammelskog.

H75. Skogsbruk

Michael Helmersson, Filipstad, Helena von Schantz, Valdemarsvik

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att sista meningen i stycke 7 får följande lydelse: ”De återstående orörda gammelskogarna ska ges starkare skydd.”

Sista meningen i avsnitt 4.4 punkt 7 har i nuvarande förslag en för otydlig formulering, den blir ett definitionsproblem, som riskerar att skapa problem för såväl naturvård som virkesproducenter framgent. Om vi menar allvar med att lagra kol ur atmosfären genom att utnyttja fotosyntesen i skogen så kan skogsbruket i vissa biotoper komma att behöva förlänga de enskilda skogsbeståndens omloppstider från plantering till slutavverkning. Programkommittén öppnar likväl i punkt 6 för en ökad flexibilitet i brukningsmetoder, just av miljöskäl. På vissa marker kan så kallat kontinuitetsskogsbruk bli aktuellt. På andra marker odling av ädla lövträd. Då kan de enskilda skogsbestånden komma att omfatta riktigt gamla träd för virkesproduktion. Om staten avser att ta dessa i anspråk för naturvård när de når hög ålder så kommer förstås skogsbrukaren i hög utsträckning att undvika dessa längre omloppstider, odlingsmetoder eller trädslagsval även när de skulle vara önskvärda ur miljöperspektiv, eftersom man vill skydda sin investering. Hellre förekomma än förekommas så att säga. Resultatet blir färre äldre skogar. Därför behöver vi lägga till ett ord i sista meningen på punkt 7. Ordet är orörda.

H76. Skydd av gammelskog

Lennart Adell Kind, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 4.4 punkt 7 meningen ”De återstående gammelskogarna ska ges starkare skydd” ändras till: ”De återstående gammelskogarna ska fredas helt.”

Den västliga taigan, den skog en gång dominerade den skandinaviska halvön, hör till världens mest hotade biotoper. Utanför fjällvärlden utgör gammelskogarna i dag bara drygt en procent av skogsbeståndet. Resten är olika typer av skogsplantager. Sverige har undertecknat konventioner om att skydda 20 procent av skogsarealen. Det är därför viktigt att åtminstone denna sista ynka procent skyddas helt.

H77. Statens roll i skogsbruket

Folkpartiet liberalerna Ulricehamn

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.4 punkt 7 ändras till: ”Staten ska aktivt bidra till forskning och utveckling av det svenska skogsbruket med inriktning på höjd produktivitet och produktion. En lika viktig uppgift för staten är att bedriva en skogspolitik inriktad på naturvård, miljöhänsyn osv.”

Statens roll inom skogspolitiken kan aldrig begränsas till att endast inrikta sig på naturvård, turism, friluftsliv m.m. Skogen är också en av våra viktigaste råvarutillgångar där hög produktion och höjd produktivitet också måste finnas i fokus. Staten måste ha ett ansvar för att initiera och stödja forskningsprojekt (t.ex. pågående Future Forests) som syftar till att skapa ett långsiktigt uthålligt skogsbruk. Möjligheterna att inom en snar framtid ersätta stora delar av diesel och bomull och plast med råvaror från träd är också viktiga för hela det svenska samhället.

H78. Skogen är mer än turism och friluftsliv

Marit Paulsen, Bryssel, Roland Eriksson, Timmele, Jan Fallsvik, Motala, Rose-Marie Fihn, Nol, Gunnar Pihl, Svartsjö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 7 i avsnitt 4.4 tas bort

Det är oerhört viktigt, precis som programkommittén föreslår, att skogens potential inom förnybara material, kemiska produkter, textilier och energiproduktion tillvaratas. Skogen är en avgörande faktor vad gäller råvaruproduktion. Det är också väldigt viktigt att bevara den biologiska mångfalden. Givetvis ingår även turism och friluftsliv i aktiviteter som man kan utöva i skogen, men detta är inget som staten ska ha en politik för.

H79. Lokalt skogsägande

Andreas Westerberg, Skellefteå, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Roland Eriksson, Timmele, Lars Åhman, Skellefteå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.4 punkt 7 kompletteras med en formulering om att staten ska främja lokalt skogsägande. Den nya formuleringen blir då: ”Från statens sida ska skogspolitiken inriktas på naturvård, miljöhänsyn och biologisk mångfald men även bättre förutsättningar för turism och friluftsliv. Tillsyn och sanktioner ska präglas av tydlighet och rättssäkerhet. De återstående gammelskogarna ska ges starkare skydd. Staten ska verka för ett ökat lokalt ägande av den skog som i dag ägs av staten eller dess bolag.”

Sveriges enskilt största skogsägare är det statliga bolaget Sveaskog. De äger i dag ca 14 procent av landets produktiva skogsareal. Bolagets innehav är spritt över hela landet men de största arealerna ligger i norra Norrlands inland.

Sveaskogs stora verksamhet är på flera sätt främmande för ett liberalt parti. För det första ställer vi oss frågande till att staten ska bedriva affärsverksamhet som lika gärna kan skötas av privata aktörer. För det andra snedvrider det statliga ägandet strukturen i lokala ekonomier runt om i landet. I de kommuner där Sveaskog är den dominerande skogsägaren finner lokalsamhället liten nytta i den näringsverksamhet som sker i bygden. När både vinster, skatt och ersättning till entreprenörer hamnar utanför den egna orten begränsas möjligheterna till lokal ekonomisk utveckling på ett destruktivt sätt.

Skogsnäring och naturvård hänger nära samman. Den svenska skogen har inget att vinna på en fortsatt struktur där lokalbefolkningen inte känner ägaransvar för skogen som de

lever nära. Den svenska skogen har heller inget att vinna på att staten både driver kommersiellt skogsbruk samtidigt som den har ansvar för lagar och tillsyn. Den svenska skogsnäringen har under 1900-talets andra hälft präglats av stordrift och monokultur. Den svenska skogen har mycket att vinna på ett varierat ägande, ett varierat skogsbruk och ett lokalt engagemang.

Sedan 2002 driver Sveaskog ett projekt, initierat av staten, som innebär att bolaget ska sälja 10 procent av den areal som bolaget innehade 2002. Till och med 2010 hade Sveaskog sålt 6,52 procent av utgångsinnehavet. Detta innebär att vi i dag anar slutet på detta decentraliseringsprojekt. Därför är det dags att Folkpartiet vidtar åtgärder för att fortsätta och utöka ansträngningarna för att utveckla det lokala skogsägandet i Sverige.

H80. Ett långsiktigt hållbart fiske

Lars Tysklind, Strömstad, Daniel Andersson, Göteborg, Anita Brodén, Sollebrunn, Niklas Englund, Fotö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i punkt 8 under avsnitt 4.4 stryka andra meningen och ersätta den med: ”Regelverket ska gynna småskaligt och kustnära fiske. Främja utveckling av fiskemetoder och fiskeredskap med stor selektivitet för att förhindra icke önskvärda bifångster och vara skonsamt för de lokala ekosystemen.”

Det är viktigt att Folkpartiet lägger fast att fisket måste bedrivas på ett långsiktigt hållbart sätt. Men det är också viktigt att vi är framåtsyftande och är tydliga med vad vi vill och inte fokuserar på avveckling.

H81. Bevarandet av jordbruksmark i samhällsbyggnadsplaneringen

Dietmar Gleich, Falun, Nicklas Bengtsson, Jönköping, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Bengt Olsson, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.4 kompletteras med ytterligare en punkt: ”Lämplig mark är en avgörande förutsättning för jordbruket. Bevarandet av jordbruksmark ska tillmätas stor betydelse vid infrastrukturplaneringen och annan byggplanering.”

En livskraftig jordbrukssektor som är avgörande för matförsörjningen och därmed mänsklighetens överlevnad är beroende av naturliga förutsättningar, bland annat vattentillgångar och lämplig jord. Vatten är i Sverige med dagens klimat sällan ett problem. Däremot hotas jorden av erosion och bra jordbruksmark bebyggs. Sveriges jordbruk kan bli viktigare för världens matproduktion när klimatförändringar slår ut områden som i dag ger stora skördar. För att vi ska ta tillvara möjliga framtida exportchanser samt bidra till världsbefolkningens matförsörjning måste bra jordbruksmark skyddas mot annan, irreversibel användning.

H82. Talerätt i ärenden om jakt

Nina Lundström, Sundbyberg, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.4 kompletteras med en ny punkt: ”Föreningar som främjar miljöskydd enligt lagar, förordningar och konventioner bör även i vissa fall ges möjlighet till talerätt i frågor som rör viss jakt.”

Viltvård och jakt är nära sammankopplat till naturvård. I svensk rätt bör föreningar som främjar miljöskydd och har talerätt i i miljöfrågor bland annat i mål enligt miljöbalken och artskyddsförordningen även i vissa fall kunna ges talerätt i frågor som rör exempelvis skyddsjakt.

H83. EU-rätten och jakt

Nina Lundström, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande text införs i partiprogrammet: ”En modern lagstiftning är nödvändig för att trygga en långsiktig jakt och viltvård. De EU-rättsliga åtagandena ska påverka utvecklingen av nationell lagstiftning avseende jakt och viltvård. ”

Den svenska lagstiftningen är omodern. Ansvaret för viltvård, liksom hur allt från jakttider till regler för jakt regleras, behöver en modernisering. Dessutom har lagstiftning inte anpassats till EU-rätten och jaktlagen behöver därmed även ur detta perspektiv ses över. När Sverige blev EU-medlem 1995 gjordes ingen översyn av införlivandet av naturvårdsdirektiven. Fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet har genomförts i svensk rätt men genomförandet gjordes främst i jaktförordningen. Viltförvaltningen påverkas av direktiven och direktiven bör i större omfattning genomföras i själva lagen.

H84. Viltvård och jakt

Nina Lundström, Sundbyberg, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Michael Helmersson, Filipstad, Mattias Lönnqvist, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.4 kompletteras med en ny punkt: ”Sveriges viltstammar utgör en nationell tillgång som är av omistligt värde och förtjänar stor omsorg. Viltvård och jakt bidrar till att hålla den svenska viltstammen frisk och livskraftig.”

Det saknas helt skrivningar om viltvård och jakt i avsnittet. Detta är en viktig och väsentlig del och av stort nationellt intresse. Därför bör avsnittet kompletteras med skrivningar om viltvård och jakt.

H85. Regler för företagare inom jord-, skogs- och vattenbruk

Nicklas Bengtsson, Jönköping, Annika Carp, Falköping, Ann-Marie Hedlund, Bankeryd, Agneta Isacsson, Stockholm, Magnus Olofsgård, Vetlanda, Esse Petersson, Värnamo, Jan Sidenvall, Jönköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt under avsnitt 4.4 läggs in med följande lydelse: ”Regler och myndighetskrav som bedöms vara

irrelevanta, ointressanta eller där nyttan är låg i förhållande till arbetsinsatsen för den enskilda företagaren, ska avvecklas. Därutöver ska regler förenklas för att gemene man ska kunna förstå och ta till sig innebörden. Dessutom bör alla regelverk presentera i lättläst form och en inläst variant för att möjliggöra tillgänglighet för alla."

Liberaler gillar företagande. Företagare gillar liberaler. Det kan vara frihetens budskap i liberalismen som är tilltalande för företagarna som vill skapa sig något eget.

Denna motion syftar till att Folkpartiet liberalerna ska ta större plats i lagstiftningen genom att verka för frihet under ansvar i de branscher som är hårt reglerade, branscher såsom jord-, skogs- och vattenbruk. Enligt en undersökning från Jordbruksverket så kan det för vissa företag handla om administration på över 100 timmar om året bara för att få driva ett företag inom jord, skogs och vattenbruk. Att som småföretagare tvingas lägga så mycket tid på myndighetskrav utan att kunna tjäna en krona under tiden kan inte anses vara liberalt eller demokratiskt.

Enligt Jordbruksverket finns det 43 olika krav från myndigheter på mjölkföretag. Frågan är vad det är med mjölkproduktion som måste regleras så hårt? Finns det lika många krav som berör andra branscher exempelvis vapentillverkning och barnomsorg? Här finns med andra ord ett gyllene tillfälle att visa vad liberalism handlar om. Frihet under ansvar!

H86. Stadsnära odling och gröna städer

Nina Lundström, Sundbyberg, Anne-Marie Ekström, Borås, Anna Steele, Tyresö, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.4 kompletteras med en ny punkt: "Stadsnära odlingar, och möjlighet att odla i kolonilotter, bidrar till vackrare stadsbild, rekreation, ökad folkhälsa och en grönare stadsmiljö. Möjligheten till stadsnära odling bör värnas och utvecklas."

De täta städerna har fördelar men också utmaningar. Byggandet leder till mer av mer asfalt och betong vilket påverkar upplevelsen av staden och det lokala klimatet. Gröna värden påverkar hur vi mår. Att odla i städer är också är väl värt att värna. Vackra odlingar ger också det offentliga rummet skönhet till allas glädje.

H87. Rädda ålfisket och ålens fortlevnad

Kerstin Paborn, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för rättvisa regler för ålfisket i Östersjön och i Öresund

2. att Folkpartiet tar ställning för att motverka orättvisan att Danmark tillåter fiske av ål med en längd av minst 38 cm men att längden i Sverige måste vara minst 70 cm

3. att Folkpartiet tar ställning för att släppa yrkesfiskarena med ålfisketillstånd fria, så att dessa kan överlåta tillståndet till exempelvis sina barn eller andra familjemedlemmar

4. att Folkpartiet tar ställning för att släppa ålen fri och aktivt arbeta för att få bort hinder för ålens vandring och fortlevnad

5. att Folkpartiet tar ställning för att släppa den kultur fri som så starkt är förankrad till ålfisket, t.ex. ålabodarna och ålavandringarna, som måste kunna betraktas som ett världsarv med månghundraåriga vanor

6. att Folkpartiet ser positivt på dessa frågor med fortsatta utvecklingsmöjligheter i en allt svårare och mera konkurrensutsatt värld

Ålfisket är förbjudet med undantag för vissa yrkesfiskare i vissa vatten. Antalet yrkesfiskare har sjunkit drastiskt.

Om vi inte värnar om detta fiske kommer dess månghundraåriga historia att ta slut, då det ej kommer att finnas någon återväxt inom området!

Ålfiskarna får inte överlåta sitt fisketillstånd, ej ens till barn eller andra familjemedlemmar, vilket är ytterst tragiskt.

Såväl ekonomiska som kulturella värden riskerar då att försvinna.

Detta har vi inte råd med!

Ålfisketillstånden måste alltså ses över och ändras så, att det blir möjligt att överta ett ålfisketillstånd, vilket borde ha gjorts för länge sedan i vår annars ganska så fri värld

Förutsättningarna för ålfisket i exempelvis Danmark och Sverige skiljer sig åt ,vilket är svårt att förstå.

Att få tillstånd i Danmark till att fiska ål som är 38 cm, men att man i Sverige endast får fiska ål som är 70 cm, kan tyckas horribelt i vårt annars så ganska jämställda Norden!

Enligt en rapport från EIFAAC/ICESWGEL 2011 kalkyleras med 90 procent dödlighet för ålar i åar och i floder med vattenkraft.

Det tidigare Fiskeriverket skulle se över detta, bland annat genom en avsiktsförklaring för de största vattenkraftverken. Hur ser denna ut för det framtida fisket?

Även skarv och säl utgör ett hot mot ålfisket.

Med tanke på den stora betydelse som är förknippad med ålfisket och dess historia, inte minst i Skåne, ser vi förhoppningsfullt på framtiden, då vi har demokratiskt utsedda personer som ska värna våra demokratiska rättigheter, möjligheter och skyldigheter.

H88. Att värna djurens rättigheter

Shirley Gerhardsson, Älta, Rose-Marie Fihn, Nol, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet markerar med skarpa ordalag att det måste bli ett slut på djurplågeriet och i handling visar att Folkpartiet värnar om djurens rättigheter, samt att Folkpartiet verkar för att Polisen får särskilda styrkor som specialiserar sig på att spåra upp och behandla ärenden där grymheter mot djur förekommer

När en människa hotar en annan människa förstår båda vad som sker och den hotade kanske har chans att värja sig.

När en människa hotar och misshandlar ett djur förstår inte djuret vad som händer och har noll chanser att slippa sin plågoande.

Det måste bli ett slut på djurplågeriet. Det är helt enkelt outhärdligt att veta att folk plågar djur och kommer undan med etta monstruösa beteende.

H89. Lappmarkslagen – fri- och rättigheter i Norrbotten

Folkpartiet liberalerna Kiruna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att ta fram en lappmarkslag som bygger på allas lika rätt och allas medverkan för att kunna bo och verka i Norrbotten. Hur de gemensamma fri- och rättigheter förvaltas här uppe i Norrbotten måste klargöras

Reglerna för utnyttjandet av marker i enlighet med urminneshävdbland annatupplåtelse för älgjakt på statens mark ovan odlingsgränsen måste ses över

Folkpartiet i Kiruna föreslår att reglerna för upplåtelse för älgjakt på statens mark ovan odlingsgränsen bör ses över. Dagens regelverk och beslut tar stöd med motivering som följer: ”Grunden för att en upplåtelse får ske, är att det i enlighet med 32 § rennäringslagen (1971:437) inte medför avsevärd olägenhet för renskötseln är förenlig med god jaktvård och kan ske utan besvärande intrång i den rätt till jakt som medlem i sameby har enligt 25 § rennäringslagen (1971:437)”.

Det finns jaktlag i området som tilldelas avgränsade områden där jaktlagen jagar och har jagat i årtionden. Det finns samebymedlemmar som jagar i hela området utan avgränsade områden som jaktlagen utanför samebyn måste hålla sig till.

Det som nu händer i området är att jaktlagen utanför samebyn granskas av samebyn och exempelvis vid ändring av jaktlagets sammansättning avstyrker samebyn ansökningar med motivering att området är viktigt för att bereda samebyns ökande skara unga jägare möjlighet till jakt.

Risken finns att de jaktlagen som finns utanför samebyn kommer att försvinna i och med att de som finns i jaktlagen börjar komma till åren och i och med att nya medlemmar inte accepteras av samebyar med ovannämnda motivering. Folkpartiet i Kiruna anser att det är anmärkningsvärt att boende i området ovan odlingsgränsen har olika rättigheter till jakt och fiske. Dessutom att samebymedlemmar kan med motivering till fördel egna medlemmar avstyrka andra jaktlagets unga medlemmars möjlighet till jakt.

Detta är ett exempel bland många andra som tydligt beskriver att befolkningen hanteras olika beroende på härkomst. Detta leder till onödiga konflikter och segregering i ett glesbefolkat område. Detta är helt onödigt och oacceptabelt.

Folkpartiet i Kiruna anser att partistyrelsen bör få i uppdrag att se över lagstiftningen över jakt och fiskerätter ovan odlingsgränsen, ta initiativ till att lokala samråd bildas gällande jakt och fiskefrågor och ta fram en lappmarkslag som bygger på allas lika rätt och allas medverkan för att kunna bo och verka i Norrbotten. Hur de gemensamma fri- och rättigheterna förvaltas här uppe i Norrbotten måste klargöras.

Avsnitt 4.5 Transporter och infrastruktur

H90. Finansiering av vägar och järnvägar

Mikael Ståldal, Stockholm, Dietmar Gleich, Falun, Lennart Ledin, Östersund, Mathias Lindow, Österskär

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att tredje meningen i punkt 2 under avsnitt 4.5 ändras till: ”För att höja investeringstakten ska fler nya projekt kunna samfinansieras mellan staten och regionen.”

2. första meningen i punkt 8 under avsnitt 5.3 ändras till: ”På regional nivå ska Sverige vara indelat i direktvalda regioner med ansvar för bland annat sjukvård, kollektivtrafik, transportinfrastruktur, näringslivsutveckling och regionplanering.”[1]

Vi tror inte att det är någon bra idé att avgiftsfinansiera nya vägar. Det riskerar leda till underutnyttjande och dålig samhällsekonomisk lönsamhet.

Vägavgifter bör användas för att minska trafiken på vägar där det i dag är så stor trafik att det ställer till problem i form av trängsel, buller eller lokal luftkvalitet. Trängselskatten i Stockholm och Göteborg är exempel på detta. Men om man på förhand vet att en ny väg kommer att ställa till sådana problem från början så bör den inte byggas!

Nya vägar syftar i många fall till att leda bort trafik från ställen där den ställer till problem. Den planerade Förbifart Stockholm kommer förhoppningsvis ha en sådan effekt genom att minska trafiken i innerstaden. Att ha avgifter för att köra på den nya vägen blir då direkt kontraproduktivt.

Ett annat sätt att höja investeringstakten vore att ge de regioner som vi vill ha större ansvar för infrastruktur, och låta stat och region samfinansiera infrastrukturprojekt.

H91. Strategi kring utbyggt vägnät

Ulla-Britt Hagström, Skövde, Annika Carp, Falköping, Louise Clausen, Skövde, Elin Elfverson, Skövde, IngMarie Larsson, Falköping, Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att under avsnitt 4.5 punkt 2 orden ”vissa delar av vägnätet” ändras till ”strategiska delar av vägnätet”

Personbilar och tung trafik trängs på E 20:s sträckor av icke mötesfria vägar med alltför många dödsolyckor som följd.

Kring E20 finns många företag som är beroende av snabba kommunikationer. Europa är Sveriges viktigaste marknad. Skaraborg och Västra Götalandsregionen är bland de mest dynamiska regionerna i Sverige. E20 är en förbindelseled för inhemsk trafik till hamnen i Göteborg, samtidigt som den är transitled för trafik från Finland och Baltikum till Europa via Danmark. E20 hör till de mest olycksdrabbade vägarna i Sverige. Den är samtidigt en arbetsplats för yrkeschaufförer. Runt 90 procent av allt gods transporteras på avstånd under 30 mil, där alternativa transportmedel inte finns tillgängliga.

Folkpartiets partiprogram måste prioritera motorvägsutbyggnad.

1. Yrkandet hänvisat till område D, Rättsfrågor och demokrati.

H92. Trafiksäkerhet även på E20

Pär Johnson, Lidköping, Rose-Marie Fihn, Nol, Ulla-Britt Hagström, Skövde, Edwin Hovemyr, Falköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 4.5 läggs till en mening med texten: ”En fortsatt utbyggnad av E20 till fyrfältsväg ger förutsättningar för trafiksäkerhet och regional utveckling.”

Hårt trafikerade vägavsnitt är i allmänhet mötesseparerade, men det finns undantag. E20 är ett sådan. Vägen har fått namnet ”Dödens väg”, då alltför många redan fått sätta livet till och flera hundra alvarligt skadats.
För att en väg ska får klassas som Europaväg ska den, enligt en internationell överenskommelse från 1975, bland annat vara belagd med asfalt eller betong, vara minst 8,4 meter bred, inte ha för skarpa kurvor, vara huvudled, gå runt tätbebyggda områden, ha tillräcklig kapacitet för att undvika köbildning samt helst vara motorväg eller motortrafikled. Det är dock krav som inte alltid följs.

H93. Järnväg i hela landet

Lars Åhman, Skellefteå, Jan Fallsvik, Motala, Staffan Korsgren, Åsbro, Ida Lindh, Skellefteå, Inger Lundberg, Älvsbyn, Ann Sofi Löfstedt, Skellefteå, Andreas Westerberg, Skellefteå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.5 punkt 2 får följande lydelse: ”Sverige behöver fortsatt stora investeringar i infrastruktur. Järnvägsnätet för gods- och personaltransporter är i starkt behov av upprustning och utbyggnad för att nå alla befolkningscentra i landet. Detsamma gäller vissa delar av vägnätet. För att höja investeringstakten ska fler nya projekt kunna avgiftsfinansieras.”

Järnvägsnätet är mycket ojämnt spritt över landet. Norra Norrlandskusten är t.ex. Sveriges mest tätbefolkade region utan dagtågtrafik över huvud taget och ingen persontrafik till centralorten, där platser som Skellefteå (72 000 invånare) och Piteå (43 000 invånare) ingår. Lika viktigt är att det transporteras stora mängder gods från främst basindustrierna i Norr- och Västerbotten. Industrin behöver ökad kapacitet, lägre kostnad och högre leveranssäkerhet för att kunna trygga jobb och fortsätta stå för en stor del av Sveriges nettoexportvärde.

Det är därför centralt att det i Folkpartiets partiprogram står att infrastrukturen ska nå ut till alla befolkningscentra i landet.

H94. Ja till Norrbotniabanan för Europas skull

Folkpartiet liberalerna Norrbottens län, Folkpartiet liberalerna Västerbottens län, Jonas Wedin Forsberg, Piteå, Stefan Haupt, Luleå, Maja Mella, Pajala, Anne Stenlund, Arnemark, Ulrica Westerlund, Umeå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska uttala sitt stöd för Norrbotniabanan

Norrbotniabanan är för svensk och europeisk industri en viktig infrastrukturell satsning. Något som EU förstått men tyvärr är den svenska regeringen mer svårflörtad.

En god järnvägsinfrastruktur är en grundförutsättning för den tunga industrin (Malm-, metall- och skogsindustrin) i Sverige. Dessa industrier har tunga transporter och höga krav på leveranssäkerhet och kontinuitet. Med Norrbotniabanan kan kostnaden för godstransporter minska med 30 procent, något som givetvis innebär ökade vinster och konkurrensfördelar för den svenska industrin. Dessutom kommer leveranssäkerheten att öka betydligt med dubbla spår.

Norrbottniabanan blir en viktig länk för att minska sårbarheten för industrin i den norra landsändan. Urspårningar som skett på stambanan har inneburit mångmiljonkostnader för företag. Transporterna har tvingats till stora omvägar, omfattande förseningar och omdirigerats till sjötransporter.

Råvaruutvinning och förädling är viktigt för tillväxten. Vidareförädling med anknytning till basindustrierna i norr ger stort ekonomiskt utbyte även i andra delar av landet och i övriga Europa.

Nordens tyngsta godsflöden på tåg fraktas via botniska korridoren. Den binder samman det naturresursrika norra Europa med de mest befolkningstäta marknaderna inom EU. Norrbotniabanan skulle åtgärda en allvarlig flaskhals i botniska korridoren.

Bra järnvägsinfrastruktur ger större arbetsmarknadsregioner. Norrlandskusten har ovanligt bra förutsättningar, med städer och orter på rad. Restiderna kan mer än halveras med Norrbotniabanan. Vägtrafiken kan inte konkurrera med järnvägens restider, säkerhet och miljövänlighet.

Troligtvis kommer transporterna på väg och via fartyg att öka i framtiden (Både genom prisökningar och skatteökningar). Då är det viktigt att även norra Europa och norra Sverige kan vara konkurrenskraftigt och att det kan vara möjligt att bo och bedriva företag i vår Norra region.

Det ekologiskt hållbart samhälle förutsätter ökad andel järnvägstrafik. Tågdriften står för endast 3 procent av den totala energianvändningen i Sveriges transportsektor men för hela 24 procent av godstransportarbetet. En annan orsak till vikten av att skapa goda förutsättningar för elintensiv industrin i Sverige är att alternativet, för till exempel pappersfabriker, ofta är länder med elenergi baserad på fossila bränslen.

Norrbotniabanan kostnadsbedöms till 18-20 miljarder kronor, med en positiv nettonuvärdeskvot på 0,45. Det är den högsta lönsamheten bland samtliga aktuella, stora projekt på järnväg i Sverige.

Godstrafiken står för stor del av lönsamheten. Norrbotniabanan ger även effektivare arbetsmarknader, stärkt kompetensförsörjning och bättre tillgång till universitetsutbildning. Befintliga samhällsinvesteringar kan nyttjas bättre och trafiksäkerheten på vägarna ökar.

Järnväg saknas vid kusten trots att 60 procent av befolkningen bor där. Kuststråket i övre Norrland har befolkningstäthet motsvarande huvudstråken i övriga landet och dessutom högre täthet med stora industrier.

H95. Bygg höghastighetsjärnväg nu

Folkpartiet liberalerna Södra Älvsborg, Folkpartiet liberalerna Jönköping, Rune Hultkvist, Huskvarna, Peder Danesved, Ulricehamn, Jimmi Danielsson, Jönköping, Anne-Marie Ekström, Borås, Ann-Marie Hedlund, Bankeryd, Suzanne Liljegren, Lidingö, Esse Petersson, Värnamo m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för banutbyggnad med höghastighetsstandard (över 300 km/h) beträffande bl.a. kurvradier och gradienter (max 3 procent) på sträckorna

Europabanan Stockholm–Jönköping–Helsingborg/Malmö–Köpenhamn–Hamburg samt Götalandsbanan Stockholm–Jönköping–Göteborg

2. att Folkpartiet tar ställning för att befintligt järnvägsnät rustas upp, och felande länkar byggs så att Sverige åter får ett modernt och hållbart järnvägsnät för såväl människors resande som godstransporter

Handelshögskolan i Jönköping har i en studie påvisat att tillkomsten av höghastighetsbanorna genererar tillväxt utefter hela höghastighetsbanans längd inklusive ett stort omland, en samhällsekonomisk riktig investering i vår tid.
Befintliga spår bör kompletteras och rustas upp för att åter få tillstånd en modern och fungerande spårbunden infrastruktur.

Arbetet med nya och befintliga järnvägssträckningar bör inledas med att reservera tydliga stråk för bansträckningar för att inte förhindra och skapa osäkerhet för fortsatt samhällsutbyggnad i berörda regioner och kommuner. Staten bör snarast fatta ett inriktningsbeslut så att förstudier genomförs för att säkerställa reservat. Därefter ska järnvägsplaner fastställas.

Observera att nuvarande järnvägsspår inte räcker för att åstadkomma en utökning av tågtrafiken, ej heller ett förstärkt underhåll. Det behövs fler spår enligt köteorin för att kunna överföra transporter till järnväg. För att få optimalt utnyttjande av transporter krävs att alla transportrörelser sker med ungefär samma hastighet per spåravsnitt! Höghastighetstågen i Japan klarar även bistra vinterförhållande utan att tappa i hastighet – de håller tiden även vintertid!

H96. Nordiskt välstånd kräver moderna kommunikationer

Ingvar Gräns, Göteborg, Jonas Andersson, Partille, Ewa Bertz, Malmö, Anita Brodén, Sollebrunn, Helena Holmberg, Olofstorp, Piotr Kiszkiel, Göteborg, Maria Winberg Nordström, Helsingborg, Fatima Svanå, Halmstad, Lars Tysklind, Strömstad m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att Sverige inleder ett samarbete med Norge och Danmark om att förbättra järnvägsförbindelserna mellan våra länder

Under 2014 kommer 200-årsdagen av svensk-norska unionen att firas. Även om unionen sedan länge är upplöst är Norge alltjämt vårt närmaste grannland.

Norge har under de senaste decennierna utvecklats till att bli en mycket rik nation. Deras BNP per capita ligger 50 procent över genomsnittet i EU och 20 procent högre än Schweiz som är näst rikast i Europa. Norges BNP per capita är ungefär en tredjedel högre än Sveriges. Tre norrmän tjänar således lika mycket som fyra svenskar (siffror från Eurostat 2011).

Norge är inte bara en rik nation. Det är också Sveriges största handelspartner; ca 10 procent av vår varuexport går till Norge. Det ligger i Sveriges intresse att anpassa vår infrastruktur för att avspegla dessa förhållanden.

Det är tydligt att en föråldrad bild av Norge alltför länge styrt vårt handlande. Till exempel saknas motorväg mellan Göteborg och Oslo fortfarande på vissa sträckor. Detta olyckliga förhållande kommer dock att rättas till inom de närmaste åren. Däremot finns det inga beslut om hur järnvägsförbindelserna mellan Sverige och Norge ska uppdateras till rimlig standard.

Det är 25 mil mellan Oslo och Göteborg. För tågen tar resan 3 timmar och 50 minuter. Förflyttningen sker således med 66 km per timme. Liknande hastigheter uppnådde ångloken i mitten av artonhundratalet.

Att åka tåg mellan Oslo och Malmö tar närmare åtta timmar.

Det är därför angeläget att Folkpartiet arbetar för att stärka våra järnvägsförbindelser med Norge. Samtidigt kan man konstatera att inte bara Sverige utan även Danmark har intresse av bättre kommunikationer med Norge.

Moderniserade järnvägsförbindelser mellan Norge, Sverige och Danmark samt i förlängningen Tyskland är en fråga av strategisk vikt för Norden och Nordeuropa, för hållbar tillväxt, ett livskraftigt näringsliv och ökad rörlighet över nationsgränserna.

Det finns flera projekt som utreder eller har utrett de olika möjligheterna att bygga järnväg längs Sveriges västkust. Alltifrån det kinesiska bolaget China National Machinery Import & Export Corporation som erbjudit sig att finansiera och bygga en höghastighetsjärnväg till The Scandinavian 8 million city (www.8millioncity.com), som verkar för bättre järnvägsförbindelser och höghastighetsjärnvägsförbindelser i regionen.

Att det finns flera goda möjligheter till utbyggnad och många olika intressenter gör att det inte går att redan nu binda sig för vilka tekniska lösningar som bör användas. Det är däremot klart att folkmängden och underlaget motiverar en bättre järnvägsinfrastruktur än dagens.

God infrastruktur är en mycket viktig förutsättning för välstånd och utveckling. Ska vi öka vår förmåga att konkurrera globalt är detta en av de komponenter som måste finnas.

I dessa dagar hyllas den nordiska modellen runt om i världen av flera skäl. Det är lämpligt att under jubileumsåret 2014 inleda initiativ för att fortsätta att utveckla det nordiska samarbetet.

H97. Bredbandsutbyggnad på landsbygden behöver statligt stöd

Gösta Frödin, Gunnarskog, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Maj-Britt Elmvik, Trollhättan, Michael Helmersson, Filipstad, Pär Johnson, Lidköping, Lennart Ledin, Östersund, Thomas Lindsten, Ljungbyholm, Esse Petersson, Värnamo, Marianne Åhman, Sunne m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 3 i avsnitt 4.5 kompletteras med en mening och därmed får följande lydelse: ”Sverige ska vara en föregångare vad gäller IT-infrastruktur. Särskilt viktigt är det att möjliggöra bättre IT-kapacitet utanför städer och i glesbygd. För att kompensera för höga utbyggnadskostnader i dessa områden, ska staten vid behov medfinansiera denna utbyggnad.”

Tillgång till bredband med hög överföringskapacitet är inom en nära framtid en grundförutsättning för boende och företagande. I de flesta fall är nedgrävd fiber det särklassigt bästa och säkraste alternativet. I städer och andra tättbefolkade områden går detta att klara på kommersiella grunder och med en överkomlig privat ekonomisk insats. I glesbefolkade områden blir kostnaden per hushåll hög och därmed saknas

förutsättningarna att på kommersiella grunder göra denna utbyggnad.

Det krävs alltså bidrag till finansieringen, för att kostnaden för kommunen och det enskilda hushållet i glesbygden ska bli rimlig, och därmed möjliggöra en utbyggnad av bredband även här. Förutom kommunen, är region och EU är tänkbara medfinansiärer, men självklart också staten. Tillgång till snabbt bredband är en viktig faktor för att skapa rimligt likvärdiga förutsättningar för utveckling i hela landet.

H98. Sveriges position som ledande IT-nation

Suzanne Liljegren, Lidingö, Pär Brumark, Malmö, Lennart Fogelklou, Bromma, Ola J. Hedin, Stockholm, Björn Jansson, Motala, Tobias Josefsson, Mjölby, Madelaine Pavlidis, Linköping, Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.5 punkt 3 i förslaget till partiprogram kompletteras med ett tydliggörande av att IT-infrastrukturen i Sverige är samhällskritisk samt att samhället måste ta ett ansvar för kraftfull och snabb utbyggnad och underhåll av bredbandsinfrastruktur om Sverige ska återta sin ledande position inom IT-området

I förslaget till partiprogram (avsnitt 4.5 punkt 3) sägs att Sverige ska vara ett föregångsland vad gäller IT-infrastruktur. Hur detta ska ske ger programmet inte besked om.

Sedan länge är Sverige omsprunget när det gäller IT-infrastruktur av t.ex. länder som Sydkorea. Sverige har i dag EU:s långsammast växande bredbandstäckning, trots att vi har en av de starkaste ekonomierna. T.ex. visar ny statistik från Akamai Technologies att länder som Bulgarien, Lettland och Belgien har snabbare internet än Sverige. Många länder inom EU satsar på snabb fiberutbyggnad och blir därmed attraktiva för företagsetableringar och nya tjänster.

Sverige har valt att definiera bredband på ett sätt som invaggar oss i tron att vi är bättre rustade än vad vi i själva verket är. Samtidigt har regeringen satt målet att 90 procent av alla hushåll och företag ska ha tillgång till bredband med minst 100 Mbit/s år 2020. Om Sverige fortsätter på den nu inslagna vägen där regeringen förlitar sig på att marknadskrafterna gör Sverige till en föregångare inom IT-infrastruktur, riskerar detta mål att inte uppnås!

Ska Sverige nå målet att vara en föregångare inom IT-infrastruktur måste IT-infrastruktur jämställas med annan samhällskritisk infrastruktur som t.ex. vatten, elektricitet och järnvägar. Som samhällskritisk infrastruktur måste en målmedveten satsning göras från samhällets sida på snabbare bredbandsutbyggnad. Med fiberutbyggnad går det att nå målet minst 100 Mbit/s år 2020.

Partiprogrammet bör därför definiera IT-infrastrukturen i Sverige som samhällskritisk och som en konsekvens av detta att samhället tar ett ansvar för kraftfull och snabbare utbyggnad och underhåll av IT-infrastrukturen.

H99. Bredbandsutbyggnad

Nicklas Bengtsson, Jönköping, Annika Carp, Falköping, Ann-Marie Hedlund, Bankeryd, Agneta Isacsson, Stockholm, Peter Kjällkvist, Solna, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Magnus Olofsgård, Vetlanda, Esse Petersson, Värnamo, Jan Sidenvall, Jönköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 4.5 punkt 3 lägga till: ”För att lyckas med detta behöver mer pengar tillskjutas bredbandsutbyggnaden så att alla hushåll och företag i Sverige har möjlighet att koppla upp sig.”

2. Att i avsnitt 4.5 lägga till en ny punkt med följande lydelse: ”Möjligheten att göra sig hörd krävs i hela Sverige. Än i dag saknar Sverige faktiskt mobiltäckning på många ställen. Därför ska det genom lag krävas av mobiloperatörer att erbjuda roaming kostnadsfritt för användarna. Så att man oavsett operatör kan välja det mobilnät som har täckning. Täckningskartor ska också hålla vad de lovar. De ska grundas på faktiskt uppmätning i stället för beräkningar. Landsbygden ska leva vilket innebär att infrastruktur-, service- och andra satsningar som sker i städer också ska genomföras på landsbygden Kräv av mobiloperatörerna att mobiltäckningen stegvis ska förbättras med syftet att göra hela Sverige nåbart med mobilkommunikation. Ett minimikrav är att kunna ringa larmnummer så att insatser för personer i nöd kan göras snabbare och billigare i hela Sverige exempelvis då olyckor inträffar i nationalparker eller liknande.”

Vi lever nu i ett digitalt samhälle. Att inte ha en hemsida är inte att finnas. Att kunna maila en fil, deklarera eller skicka in en motion till Folkpartiet på nätet är numera ett naturligt sätt att kommunicera. Det är att göra sin röst hörd, ja att driva opinion och verka i en demokrati. Det ska vara möjligt oavsett var du bor.

Trots att det i dag är Sverige 2013, ett av de mest uppkopplade länderna i världen finns det fläckar i vårt land som saknar möjlighet till att ringa, faxa, skicka email och använda internet. Detta på grund av att infrastrukturen på många ställen släpar efter. Vi i Folkpartiet ska stå upp för alla medborgare. Alla som vill ska ha en möjlighet att kommunicera med sin omvärld även om man inte bor i en tätort.

H100. Avgiftsfritt wifi i offentliga miljöer

Yoav Bartal, Stockholm, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Haralampos Karatzas, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att efter punkt 3 i avsnitt 4.5 lägga till en mening med följande lydelse: ”Alla kommuner bör erbjuda avgiftsfritt wifi i offentliga miljöer.”

Folkpartiet har en stolt historia i kampen för att alla medborgare ska få tillgång till bildning och förkovran. Skola och förskola, studiecirklar, bibliotek och kulturinstitutioner har varit centrala arenor.

I dag spelar internet en central roll i hur vi tar del av information – allt från nyheter till böcker och kontakter med myndigheter. En rad operatörer erbjuder wifi så att personer kan komma ut på internet via telefoner och bärbara datorer. Alla har dock inte möjlighet till ett sådant abonnemang.

För att säkerställa att alla kan få tillgång till det informationsflöde som är så centralt för våra liv bör kommunerna

verka för att det ska införas avgiftsfritt i offentliga miljöer. Dessa miljöer kan vara bibliotek, medborgarkontor, parker och sjukhus. Varje kommun ska självfallet själv utforma och avgränsa avgiftsfriheten för att passa dess invånare.

H101. Ett samordnat mobilnät

Andreas Westerberg, Skellefteå, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Jan Fallsvik, Motala, Björn Jansson, Motala, Ida Lindh, Skellefteå, Thomas Lindsten, Ljungbyholm, Ann Sofi Löfstedt, Skellefteå, Clas Örjan Spång, Solna, Peder Westerberg, Umeå m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det under avsnitt 4.5 Transporter och infrastruktur läggs till en punkt (4.5 punkt 8) med lydelsen: ”Telefoni är en grundläggande samhällservice som ska fungera i hela Sverige. Bolagen inom mobil telefoni ska åläggas ett gemensamt ansvar att upprätthålla god mobiltäckning för alla i hela landet.”

Svenskarna övergår allt mer från att använda fasta telefoner till mobil telefoni; inte alltid frivilligt, då mobil telefoni är vad som erbjuds när det fasta telefonnätet nedmonteras. Detta innebär en stor omställning inom den svenska infrastrukturen. Så länge som det fasta nätet varit grundstommen för telekommunikationen har de mobila nätverken kunnat byggas utifrån att de är ett komplement till andra kommunikationslösningar. Så är det inte längre! I dag beror allt mer inom samhället på att den mobila telefonin fungerar.

Inom elkraft, järnväg och fast telefoni har Sverige byggt upp modeller där olika operatörer verkar inom ett gemensamt nät eller en gemensam nätstruktur. Bolagen konkurrerar med varandra via pris och kvalité, men inte via täckning. Denna ordning borde även gälla inom den mobila telefonin.

Beslutet innebär att mobiloperatörerna måste hitta en gemensam lösning för hur mobiltelefonin, liksom mobilt bredband, ska kunna fungera i hela landet. Detta torde inte leda till några kostnadsökningar för branschen då detta ger bolagen en möjlighet att samordna investeringar i områden som genererar låg lönsamhet i dag.

H102. Beredskap för IT-samhället

Ulf Keijer, Stockholm, Björn Jansson, Motala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att utarbeta ett helt nytt avsnitt, som därefter på lämpligt sätt införlivas i Folkpartiets nya partiprogram, och som behandlar det IT-samhälle som med bedövande kraft slår in på snart när alla politikområden och som innebär risker för medborgarna och det samhälle vi i dag känner. Bristande kunskap och fantasi är de huvudsakliga orsakerna till att svårigheter att formulera ett sådant programavsnitt, men inte motiv nog för att avstå från alls ens försöka

IT-samhället (ibland kallat ICT) har varit aktuellt nu flera årtionden. Särskilt Internet, som kom fram och börja bli var mans egendom under första hälften av 1990-talet, var ett genombrott, kanske till och med Genombrottet. Men förändringarna är ständigt pågående och penetrerar snart när alla samhällsområden. Av detta märks dock föga i förlaget till nytt partiprogram för Folkpartiet, och där något förekommer är det gamla formuleringar, här och var något uppfräschade. Det duger inte för ett framtidsprogram som ska peka fram mot andra hälften av 2020-talet.

Många frågor söker svar, åtminstone finns det frågor värda att ställa: Hur ska sysselsättningen klaras, inte minst för den unga generationen, när IT eliminerar fler jobb än nya som skapas (se t.ex. ”Der Spiegel” 18/2013, s. 62–64)? IT-brott av olika slag ökar kopiöst och i allt större skala, men döljs av banker och myndigheter för att inte skapa oro och tvinga fram verkligt effektiva motåtgärder, hur ska öppenheten öka och ekonomiska IT-brott förhindras? Hur ska polisens kompetens radikalt förbättras inom området? Polisens bristande kompetens hotar rättssäkerheten. Hur ska individens integritet kunna värnas när säkerheten i datasystemen inte hänger med utvecklingsarbetet av nya system? Sjukvården är ett typiskt men inte unikt exempel. Straffen höjs för olaga intrång, i stället att från början bygga systemen så att intrång förhindras så långt det någonsin går. Detta är fel princip i ett demokratiskt rättssamhälle. På andra tekniska områden gäller principen ”fail-safe” alternativt försiktighetsprincipen. Varför inte på IT-området kan man fråga sig? Utnyttjas de potentiella möjligheterna med IT till den grad att det inte längre ligger inom ramen för mänsklig förmåga att överblicka komplexiteten hos systemen och dess konsekvenser i olika avseenden? Då är demokratin som vi vill uppfatta den i fara.

Vidare, var går gränsen för att göra de offentliga databaserna tillgängliga för kommersiella aktörer? På kort sikt möjligen till någon nytta, på längre sikt ytterst tvivelaktigt. Insamling av personliga data utan uppgivet syfte är en annan IT-fråga som nu utreds – ”man vet inte den framtida nyttan, men kan vara bra att ha för forskningen!”. Ska vi nu tillåta s.k. Metropolit-projekt som medborgarna tog starkt avstånd från på 1980-talet?

Hur ser den framtida skolan och universitetsutbildningen ut när den bästa kunskapen finns på nätet, kanske kontrollerad av kommersiella aktörer? Och frågorna är många, många fler.

Vidare, hur ska demokratins styrkebälte, medelklassen, kunna försörja sig på sikt när allt tillgänglig kunskap samlas i ett fåtal jättelika dataservrar? En bok (Jaron Lanier, ”Who Owns the Future”), nyligen utgiven och anmäld i Expressen 6 april och SvD i maj 2013, ger ytterligare perspektiv på IT-samhällets fortsatta utveckling där just medelklassens position i det framtida IT-samhället tenderar att försvagas, enligt Larnier väsentligt försvagas.

Folkpartiet kan inte lämna dessa frågor åt sidan utan ens försöka utveckla frågan om IT-samhället i den liberala kontexten, och inte endast med positiva förtecken. Kompetensen på detta område finns hos många verksamma inom IT-området, men dessa företrädare tenderar överskatta nyttan av IT och underskatta även uppenbara negativa sidoeffekter som kan uppkomma, inte minst på längre sikt. En radikal liberal IT-politik saknas i framtidsprogrammet och bör tillföras det kommande partiprogrammet.

H103. Ett hållbart transportsystem

Urban Wästljung, Uppsala, Mathias Lindow, Österskär, Lina Nordquist, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 4.5 meningen ”Hela transportsektorn ska på sikt införlivas i EU:s utsläppshandelssystem.” stryks och att punkt 5 ändras till lydelsen: ”För att stimulera till

övergång till klimatneutrala transporter, energieffektiva fordon och ökad användning av förnybar energi behövs ekonomiska styrmedel som gynnar transportplanering, snål körning, elektrifiering och hållbart producerade biodrivmedel. Varje transportslag ska successivt bära en allt större del av sina miljökostnader."

Redan med befintlig teknik är det möjligt att halvera vägtransporternas bränsleförbrukning och därmed utsläpp. För det krävs en omfattande vilja hos alla sektorns aktörer: åkerier, transportköpare, konsumenter, privatbilister m.fl. att satsa hårt på effektivisering och snålare körning. Med en sådan utveckling blir det också lättare att få tillgänglig bioenergi att räcka längre. Programförslagets tankar om styrmedel är i det avseendet korrekt.

Tanken på att införliva hela transportsektorn i EU:s utsläppshandelssystem är principiellt intressant. En konsekvens är dock att transporter då skulle bli avsevärt billigare än i dag eftersom det är mycket stora prisskillnader för utsläpp inom olika sektorer. Därmed skulle alltså transportutsläppen öka. Acceptansen för det är sannolikt låg bland allmänheten.

Man kan också förutse ett omfattande motstånd från energiintensiv industri, som är rädd att transportsektorn skulle driva upp priserna på utsläppsrätter, till nivåer som den har svårt att bära. Allt talar för att staterna skulle ha svårt att hantera situationen nöjaktigt, se bara hur svårt det är att minska det allt för stora utbudet av utsläppsrätter i dag.

Därför bör ökad vikt läggas vid både effektivisering och förnybar energi och meningen i punkten 5 om utsläppssystemet utgå.

H104. Offentliga sektorns ansvar för framväxten av fossilfria energislag

Folkpartiet liberalerna Lund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i punkt 5 under rubriken 4.5 efter näst sista meningen läggs till en mening med lydelsen: "Det offentliga har ett ansvar för att skapa goda förutsättningar för att det växer fram en marknad för förnyelsebara energislag genom ett engagemang i skapandet av infrastruktur för fossilfria bränslen."

Globaliseringen och den ekonomiska utvecklingen innebär att världens länder knyts allt närmare varandra. Det medför mycket positivt men det går inte att ignorera de utmaningar som vi står inför. En av de största utmaningarna är den globala ökningen av växthusgaser, som behöver mötas med full kraft. När allt fler länder lyfts ur fattigdom och ökar sitt välstånd är det viktigt att utvecklingen är hållbar och långsiktig. Det är viktigt för miljön och för framtidens generationer.

Sverige är i mångt och mycket ledande i arbetet med att minska koldioxidutsläppen och att ställa om till fossilfria alternativ. Det är viktigt att Sverige är ett föregångsland när det gäller omställning till ett fossilfritt samhälle. Arbetet med att ställa om till förnyelsebara energislag handlar dels om att minska vår klimatpåverkan och dels om att minska det ekonomiska och säkerhetspolitiska beroendet av icke-demokratiska oljeproducerande länder. Införandet av koldioxidskatten i Sverige på 90-talet är ett exempel på en lyckad reform i arbetet med att minska beroendet av olja. Utgångspunkten är att principen om att "förorenaren betalar" ska gälla, vilket innebär att förnyelsebara bränslen gynnas skattemässigt i förhållande till fossilt. Fördelen med är en sådan politik är att staten är neutral mellan energislag för att inte slå undan benen på nya innovationer och framtidens tekniklösningar. Subventioner är inte lösningen på problemet.

Trots reglerna har förnyelsebara bränslen i dag svårt att slå igenom och få ökad användning. Det kan handla om biogas som inte kan distribueras från produktion till användare och det kan handla om att användning av elbilar hålls tillbaka av för få elstolpar. Det finns med andra ord inte en tillräckligt utvecklad infrastruktur för att användningen av fossilfria bränslen ska ta fart i tillräcklig utsträckning.

Det gäller inte minst i Skåne och i Lund. För att den av Lunds Energi planerade biogasanläggning ska bli framgångsrik krävs en infrastruktur så att biogasen kan distribueras till användaren. I dag avvaktar aktörer att investera i produktion av biogas därför att det inte är möjligt att distribuera biogasen till konsumenterna. En liknande problematik finns när det gäller framväxten av en marknad för eldrivna fordon där bristen på infrastruktur för laddning gör att omställningen till fler elbilar bromsas upp. För att stimulera utvecklingen spelar det offentliga en viktig roll. Ett exempel är att det vid köpcentrumet NOVA i Lund byggs nya elstolpar.

Det offentliga har viktig roll för att skapa förutsättningar för att det växer fram en marknad för förnyelsebara alternativ. Det handlar inte enbart om skatteregler som gynnar fossilfria bränslen, utan också genom att staten och kommuner tar ansvar för en infrastruktur för förnyelsebara bränslen. Därmed flyttar det offentliga fram positionen och skapar en grund för framväxten av en marknad för förnyelsebara energislag. På samma sätt som infrastruktur av väg och järnväg i huvudsak är ett offentligt ansvar bör det offentliga ta ett ansvar för infrastrukturen för fossilfria bränslen. Ett annat sätt kan vara att det offentliga går före som tidiga användare av fossilfria alternativ, genom att exempelvis villkora hållbarhet i olika upphandlingar. Det kan det handla om såväl uppvärmning såsom inköp av fordon till kommuner, regioner och statens verksamhet.

H105. Cykel på kollektivtrafiken

Lennart Adell Kind, Nacka, Monika Broman, Linköping, Anita Jernberger, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att till avsnitt 4.5 punkt 6 lägga följande text: "Det ska vara möjligt att ta med cykel på all kollektivtrafik i linjetrafik."

I alla europeiska länder, på nästan alla tåg, bussar, tunnelbanor och övrig kollektivtrafik, är det möjligt att ta med sig cykeln. I tunnelbanan i Berlin och New York kan man ta med sig cykeln när som helst, utan att det orsakar några störningar. Detsamma gäller i Sverige bl.a. Öresundstågen, Krösatågen och, vissa tider, SL:s pendeltåg. Men i större delen av Sverige, liksom på alla fjärrtåg, är det inte möjligt att ta med sig cykeln.

Detta utgör ett stort hinder för alltfler cykelpendlare. Men det förhindrar också att Sverige får ta del av det exploderande intresset för cykelturism. Något som annars skulle kunna bidra till arbetstillfällen och utveckling av den hållbara turismen i många delar av vårt land.

H106. Cykel på allmänna kommunikationer

Anita Jernberger, Norrköping, Mathias Lindow, Österskär

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att cykel ska kunna medföras på allmänna kommunikationsmedel såsom tåg, pendeltåg, buss och spårvagn

Mycket har gjorts på miljöområdet. Mycket återstår ännu att göra. Som folkvalda och som folkpartister ser vi att ett viktigt led i det arbetet är att ge varje människa möjlighet att göra miljövänliga val i sin vardag. Östergötland är ett pendlingslän, SCB:s statistik visar att bara till och från Linköping pendlar 17 000 människor dagligen, och därför är det naturligt att ytterligare utveckla detta utifrån ett miljö- och hälsoperspektiv.

Regeringen anser att det är av speciellt intresse att kombinera cykel och tåg. Därför har man under senare år gett Trafikverket i uppdrag att visa förutsättningarna för hur ett kombinerat resande kan förbättras. Det ena handlar om bättre cykelparkering vid stationerna och det andra om åtgärder för att kunna transportera cykeln på tåg. Detta är ett arbete som vi i Folkpartiet anser måste prioriteras i Östergötland, för att binda samman länet på ett sömlöst sätt och ge alla medborgare möjlighet till ett grönt resande och en rikare fritid.

I dagsläget ingår cykeln som en del i drygt 10 procent av alla resor. 40 procent av landets invånare bor inom två kilometer från en järnvägsstation, dessutom bor större delen av landets befolkning inom fem kilometer från en station. Det finns därför stor potential att öka andelen som cyklar till stationen, men också att öka det totala resandet med tåg. Genom att göra det möjligt att ta med cykeln på tåget gör vi inte bara en enorm miljöinsats, vi gör också människors liv lättare och friskare genom minskat bilåkande, minskat buller och ökad möjlighet till vardagsmotion.

Våren 2008 lät dåvarande Banverket göra en enkät om intresset för att ta med cyklar på Bergslagens tåg och hela 92 procent av de tillfrågade ansåg att detta borde vara möjligt. Kanske är det enorma gensvaret ett tecken på att denna fråga i allmänhetens ögon är en självklarhet, och att det nu är dags för politiken att hinna ikapp.

Om vi ska prioritera miljön, om vi ska be medborgarna att leva ett miljömedvetet liv, ja då måste vi folkvalda också tillhandahålla de politiska verktyg som ska möjliggöra medvetna och ansvarsfulla val.

H107. Cykling – ett eget trafikslag

Nina Lundström, Sundbyberg, Richard Brodd, Göteborg, Cecilia Elving, Stockholm, Britt Lindmark, Värmdö, Mathias Lindow, Österskär

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 6 i avsnitt 4.5 Transporter och infrastruktur delas i två punkter. Den första punkten ska lyda: ”I städer med trängsel- eller miljöproblem bör nyttotrafik och kollektivtrafik ges större utrymme på bekostnad av privatbilism. Detta görs genom god stadsplanering och miljöavgifter, t.ex. trängselavgifter, som ska beslutas på lokal eller regional nivå.” Nästa punkt ska lyda: ”Det behövs sammanhängande separerade stråk för att underlätta gång- och cykeltrafik både inom och mellan samhällen. Cykelinfrastrukturen bör utformas utifrån dess betydelse som eget trafikslag och färdsätt med stor variation på trafikantbeteende och bör ges högre prioritet i stadsplaneringen för utvecklingen av utökad och säker cykelinfrastruktur.”

Transporter tenderar alltid att ta sitt avstamp i de villkor som finns för bilar och kollektivtrafik. Om vi formade samhällen i dag och började med att bygga hus, gång- och cykelvägar så skulle samhällen sannolikt se annorlunda ut. Cyklingen består av trafikanter som har helt olika förutsättningar samt behov. Att cykla 5 km, 20 km eller 30 km per dag påverkar hur infrastrukturen ska utformas. Cykling är den mest klimatvänliga transporten. Men för att skapa bättre förutsättningar måste cykling även klassas som ett eget trafikslag och färdsätt, och ges högre prioritet i stadsplaneringen för utvecklingen av en utökad och säker cykel infrastruktur.

H108. Cyklismen ska bli en del av transportpolitiken

Lennart Adell Kind, Nacka, Monika Broman, Linköping, Anita Jernberger, Norrköping, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.5 punkt 6 sista meningen stryks och ersätts med ett nytt stycke: ”Cyklismen ska bli en lika naturlig del av den statliga transportpolitiken som motorfordonstrafiken. Ett sammanhängande cykelvägnät ska byggas ut över hela landet. Gång- och cykeltrafik bör åtskiljas där så är möjligt. För att underlätta cykelpendling ska snabbcykelvägar, s.k. cyklostrador, byggas ut där behoven finns.”

Att få människor att cykla mer är viktigt för att nå klimatmålen, för att förbättra folkhälsan och för att minska trängseln på våra vägar. Trots det har vi en transport- och infrastrukturpolitik som snarare motarbetar cyklism. Ett exempel, bland många, är att när man bygger om vägar för att öka säkerheten för bilisterna, ofta tar bort möjligheterna att cykla, utan att bygga separata cykelbanor. Det har medfört att många städer och samhällen blivit isolerade öar utan möjlighet att ta sig emellan för pendlare och cykelturister.

H109. Gemensamt kollektivtrafikkort i Sverige

Tommy Rydfeldt, Kungsbacka, Lovisa Aldrin, Halmstad, Nicklas Bengtsson, Jönköping, Lars Bergström, Åsa, Ewa Callhammar, Katrineholm, Bengt Carlefall, Billdal, Bengt Eliasson, Åsa, Maj-Britt Elmvik, Trollhättan, Niclas Erlandsson, Falkenberg m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 4.5 införs en ny punkt lydande: ”Det måste vara enkelt att åka kollektivtrafik. Staten bör därför driva fram ett samordnat biljettsystem så att man kan åka på samma kort i hela landet.”

I Sverige saknas samordning av kollektivtrafikkorten. Det får bland annat att den som bor i Kungsbacka i Halland, där Västtrafik kör, kan med sitt Västtrafikkort (kontoladdning) åka till Strömstad och Mariestad men inte till övriga halländska kommuner. Och Varbergsbon kan åka till Köpenhamn med kontoladdning men ej inom Västtrafiks område.

Så är det på många ställen i Sverige. Man har svårt att på enkelt sätt passera länsgränser.

Den brittiska regeringen, genom den liberala transportministern Norman Baker, arbetar för att man ska kunna åka på samma kollektivtrafikkort i hela landet. Det gör man genom att ställa sig bakom en teknik som ska användas av samtliga transportföretag samt krav på när det ska vara infört.

Den svenska regeringen borde göra samma och driva på i frågan. Sätta ett datum, t.ex. 2017, när samordnade biljettsystem ska vara införda. För att skynda på processen kan statsbidrag vara nödvändigt.

H110. Underlätta för persontransporter på järnväg

Folkpartiet liberalerna Lindesberg, Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i punkt 6 under avsnitt 4.5 ”Transporter och infrastruktur” läggs till följande text: ”Biljettpriserna ska vara förutsebara så att man både långt innan och, i tiden, nära resan kan göra sitt val. Det ska vara lätt att planera resan och köpa biljetter även för den som inte har dator eller behärskar en sådan.”

För den enskilda individen och för miljön är det önskvärt att underlätta övergång från persontransporter med bil till transporter med järnväg. Det är inte bara en fråga om utbyggnad av järnvägsnätet och anskaffande av fler tåg. I allra högsta grad handlar det om att underlätta själva nyttjandet av järnvägarna. Organisationen är i dag erbarmligt dålig.

H111. Statens ansvar för hållbar kollektivtrafik

Mathias Lindow, Österskär

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i stycke 6 under avsnitt 4.5 ”Transporter och infrastruktur” läggs till en mening med lydelsen: ”För att underlätta övergången till hållbar och energieffektiv kollektivtrafik bör staten medfinansiera med upp till 50 procent av kostnaden.”

Kollektivtrafiken är en viktig faktor när klimatmålen ska uppnås. Ett stort hinder för kommuner i dag är de stora kostnaderna som det medför att övergå från dieselbussar till till exempel spårvagnar eller trådbussar. Båda dessa transportslag är betydligt energieffektivare och klimatsmartare än något annat alternativ. Runt om i världen ser vi i dag ordentliga satsningar på både spårvagn och trådbuss. Sedan 1985 har cirka 25 franska städer numera återinfört spårvagn och 2013 år klimatsmartaste stad i världen; Vancouver bygger sin kollektivtrafik på trådbussar. I de flesta länder runt om i världen där man satsar på spårvagnar och trådbussarfinns det en medfinansiering från staten mellan 30 och 50 procent och för att även Sverige ska kunna byta till dessa transportslag bör staten avsätta medel för medfinansiering

H112. Förändrat reseavdrag till och från arbetet

Folkpartiet liberalerna Kalmar län, Magnus Esko, Björkvik, Jan Fallsvik, Motala, Björn Jansson, Motala, Jens Sundström, Luleå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande mening läggs till i slutet på avsnitt 4.5 punkt 7 i partiprogrammet: ”Reseavdraget till och från arbete och bostad, där kollektivtrafik saknas, behöver förbättras.”

I dag medges avdrag för t.ex. kollektivtrafik eller drivmedel, men endast för den del av utgifterna som överstiger 10 000 kronor per år. Detta oavsett om man kan använda kollektivtrafik eller inte.

Vi måste erkänna att bilen är ett nödvändigt transportmedel i stora delar av Sverige. I dag används reseavdraget av hela befolkningen i Sverige, oavsett om man bor i storstad eller på landsbygd.

På landsbygden saknas eller är kollektivtrafiken otillräcklig som transportmedel mellan bostad och arbetsplatsen. Det höga drivmedelspriset slår extra hårt mot län med långa avstånd där människorna är helt beroende av bilen för att klara vardagen.

Förslaget till nytt partiprogram för Folkpartiet liberalerna, avsnitt 4.5 punkt 7, lyder i dag: ”Transportpolitiken måste erkänna bilens roll på landsbygden. De enskilda vägarna är avgörande för en levande landsbygd och glesbygd.” Denna punkt bör utökas med en mening om reseavdraget.

H113. Höj reseavdragen för resor till och från arbete

Folkpartiet liberalerna Södermanlands län, Magnus Esko, Björkvik, Carina Björk-Andersson, Katrineholm, Ewa Callhammar, Katrineholm, Annika Carp, Falköping, Jan Fallsvik, Motala, Ann-Marie Hedlund, Bankeryd, Annica Pettersson, Katrineholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i avsnitt 4.5 punkt 7 görs följande tillägg: ”Folkpartiet ska verka för att reseavdraget för bosatta på landsbygden förbättras, b.la. genom att avståndet för rätt till avdrag förlängs och att avdraget på reskostnaden, i dag 10 000 kronor, tas bort helt, samt att milavdraget höjs så det är anpassat till dagens kostnader att ha bil.”

Att bo på landsbygden betyder lång och dyra pendlingar till jobbet varje dag för de som inte har sitt arbete på landsbygden. För att få en levande landsbygd med bibehållen service, skolor och äldreboenden som gör att människor slipper flytta in till stan måste det bli enklare och billigare att pendla till jobbet.

Dagens 6 km avstånd till arbetet för att ha rätt att göra reseavdrag är alldeles för kort. Det ska förlängas så att de som bor i utkanten av en tätort inte får rätt att göra avdrag. Avdraget ska vara till för de som bor på ren landsbygd. Avståndet bör förlängas.

10000 kr för att resa till och från arbetet är alldeles för mycket. Avdraget på reskostnaden bör tas bort helt och i och med att avståndet förlängs blir det bara de som har lång resväg som får rätt till avdrag.

I dagens storstäder kan man bo i en del av stan, men ändå ha flera mil till jobbet om man jobbar på andra sidan. I tätorter finns även väl utbyggd kollektivtrafik som bör nyttjas.

Detta förslag gynnar de som bor på landsbygden och de som bor i en tätort gynnas av att åka kollektivt.

H114. Fordonsskattens utformning

Mikael Andersson, Alingsås, Bo Anderssen, Göteborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt läggs till med orden: ”Fordonsskatten bör ändras från dess nuvarande form till att läggas direkt på bränslet.”

I dag bestäms fordonsskatten av bland annat vikt, drivmedel och koldioxidutsläpp per kilometer enligt en fastställd körcykel. Detta betyder alltså att om man har en stor och tung bil, med stark motor som drar mycket bränsle betalar man väldigt

hög skatt. Alltså oberoende om man bara kör den ytterst lite och därmed nyttjar vägar och miljöresurser mindre än den som kör en lätt och bränslesnål bil men som använder bilen var dag till att t.ex. pendla med eller kör på ett icke miljövänligt sätt. Dessutom ger denna typ av fordonsskatt inget som helst incitament till att köra på ett resurssparande sätt, s.k. eco-driving.

Detta anser vi vara fel då man bör skatta för hur mycket man faktiskt kör och inte för hur mycket ens fordon potentiellt belastar miljön. I stället bör man lägga skatten direkt på bränslet och därmed löser man även problemet med oskattade fordon och även utländska fordon kommer att bli skattade i Sverige. Dessutom slipper man en hel del administration och dylikt.

H115. Samhällsplaneringens roll i klimatarbetet

Daniel Westlén, Stockholm, Cecilia Elving, Stockholm, Alexandra Grönvall, Västerlanda, Staffan Korsgren, Åsbro, Mathias Lindow, Österskär

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 4.5 lägga till en ny punkt 8 med följande lydelse: ”Den lokala och regionala planeringen har en avgörande betydelse i klimatarbetet. Planeringen ska ha som utgångspunkt att minimera behovet av transporter, till exempel genom lokalisering av dagligvaruhandel i eller nära bostadsområden.”

Lokal och regional planering har en avgörande betydelse för vilka transportbehov som uppstår i samhället. De stora investeringar det handlar om gör att planeringen behöver anta ett långsiktigt perspektiv. En grundsten i planeringen ska vara att minska behovet av biltransporter så långt det är möjligt.

Målet måste vara att människor som bor i tätorter ska kunna klara sig utan bil. Dagligvaruhandel behöver då finnas inom gångavstånd från människors bostäder. Ett stort ansvar vilar här på våra lokalpolitiker. Klimatfrågan är starkt kopplad till den fysiska samhällsplaneringen och måste hela tiden finnas närvarande där.

H116. Sjötransporter är viktiga för klimat och miljö

Gösta Frödin, Gunnarskog, Alexandra Grönvall, Västerlanda, Helena Holmberg, Olofstorp, Ragnhild Källberg, Västerås, Thomas Lindsten, Ljungbyholm, Rickard Malmberg, Västerås, Thomas Olofsson, Luleå, Örjan Rosell, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt tillförs till avsnitt 4.5 ”Transporter och infrastruktur”, förslagsvis efter punkt 2, och att denna får följande lydelse: ”Goda möjligheter till sjötransporter är ett viktigt inslag i infrastrukturen. Stora godsvolymer kan transporteras med låga klimatutsläpp per tonkilometer, samtidigt som vägar och järnvägar avlastas.”

Transportsektorn är den enda sektor där klimatutsläppen i dag ökar i Sverige. Det är nödvändigt att på olika sätt sträva efter att minska dessa, även inom denna sektor. Här kan ökade sjötransporter vara ett viktigt bidrag. Moderna fartyg som drivs med förnybara bränslen kan bidra till att minska utsläppen av koldioxid. Sverige har långa kuster och Vänern, Europas tredje största insjö, där sjötransporter kan bidra till att stora godsmängder transporteras med mycket låga klimatutsläpp per tonkilometer. Dessutom kan sjötransporter avlasta vägar och järnvägar för bättre framkomlighet.

H117. Moderna trådbussar

Örjan Rosell, Västerås, Dietmar Gleich, Falun, Mathias Lindow, Österskär, Rickard Malmberg, Västerås, Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för en utredning om hur system med moderna trådbussar (”med batterireserv”) bör utformas

2. att Folkpartiet ska verka för att information om lågkostnadsalternativet trådbussar sprids bland kommuner och allmänhet

Hotet från en alltför hög koldioxidhalt i atmosfären och en förödande växthuseffekt leder till att koldioxidhalten måste minska. Även koldioxidutsläppen från kollektivtrafiken bör minska.

Biogasbussar och spårvagnar förekommer i den allmänna debatten. Ett alternativ som ofta glöms bort är moderna trådbussar. I jämförelse med spårvagnar, så är moderna trådbussar ett lågkostnadsalternativ, då det är dyrt att lägga ut räls för spårvagnar. Kontaktledningen för elförsörjning av trådbussar är relativt enkel att installera i en befintlig stadsmiljö och går också att flytta utan större störningar.

En modern trådbuss kan också vara utrustad med ett batteri, som gör det möjligt för bussen att ta mindre körturer utanför gatan med kontaktledning.

H118. Gotlandstrafiken

Folkpartiet liberalerna Gotland

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att Gotlandstrafiken inte ska försämras i fråga om överfartstider, standard och säkerhet samt att prisbilden ska motsvara en nivå som benämns vägpriser, vilket betyder att priset inte ska vara högre än att köra samma sträcka på väg

Vägar och järnvägar är infrastruktur som är av vital betydelse för en fungerande arbetsmarknad, godsförsörjning och internationell konkurrenskraft.

För Gotland som är en ö en bit ut i Östersjön handlar infrastruktur i huvudsak i stället om färjeförbindelse mellan Gotland och fastlandet, men målet att ha fungerande transporter och kommunikationer är samma som för övriga regioner.

Under 2012 och 2013 har frågan om framtida kommunikationer dominerat politik, föreningar, organisationer, företag och enskilda. Anledningen till det är att förutsättningarna för ny upphandling av färjetrafiken riskerar kraftiga försämringar av kommunikationer i form av längre obekvämare överfartstider och allt högre kostnader. Detta riskerar kraftigt Gotlands framtida utvecklingsmöjligheter och riskerar att rasera helt visioner om en levande konkurrenskraftig egen region. Vi bedömer att en av orsakerna till att frågan inte når politisk beslutsnivå är att frågan sorteras under Trafikverkets konto ”olönsam kollektivtrafik”. Upprördheten är stor på hela ön.

Dagens överfartstider om drygt tre timmar tillsammans med god och säker standard på färjorna är positiva förbättringar senaste decenniet. En allt högre prisbild hotar resandet och kan exemplifieras med att ett bilsällskap om fyra vuxna

kan få betala orimliga 5 926 kronor för en tur- och returbiljett.

Gotlands attraktionskraft är stor men orimliga ”vägtullar” riskerar vår framtid!

H119. Goda kommunikationer

Carl-Åke Utterström, Västerås, Pär Brumark, Malmö, Tobias Davidsson, Vällingby, Rickard Malmberg, Västerås, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Örjan Rosell, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för magnettåg

2. att Folkpartiet tar ställning för att höja kapaciteten på Mälarbanan

3. att Folkpartiet tar ställning för att öka tillförlitligheten

4. att Folkpartiet tar ställning för mer järnväg för pengarna

5. att Folkpartiet tar ställning för att lyfta över privatbilismen till kollektivtrafik

6. att Folkpartiet tar ställning för att man ska kunna parkera i Västerås och ta tåget till Stockholm

> *”Människors frihet och välstånd gynnas av goda kommunikationer. Rörligheten för människor, idéer, kapital, varor och tjänster ska underlättas, såväl i städer som på landsbygden. Så skapas nya möten, nya idéer och ökad dynamik i samhället och i ekonomin.”*

Ovanstående text är saxat ur förslaget till partiprogram.

Dagens infrastruktur på Mälarbanan uppfyller inte kraven på god kommunikation. Pendlarens problem är enorma med ständiga förseningar och inställda tåg. Rörligheten uppmuntras icke utan man väljer att flytta.

För att drastiskt förbättra dagens kommunikationer föreslås byggandet av ett robust tågsystem okänsligt de störningar dagens tåg dras med. Ett tågsystem med extremt väderoberoende prestanda.

Ett tågsystem som är i tid, tillgängligt, tillförlitligt, resurssnålt med betydligt lägre miljöpåverkan än dagens tåg. Som drastiskt förbättrar dagens infrastruktur genom att gå i tid och som man kan lita på.

Det är inte något science fiction-tåg utan har varit i daglig drift i nära tio år.

Under dessa år.

1. En batteribrand där leverantör åtog sig att byta ut tågsättet vilket avböjdes av operatör. Handhavandefel.

2. En reklamballong flög upp och kortslöt högspänningsnätet med trolig strömspik som skadade strömriktare. Parallellbanans tåg upprätthöll trafiken någorlunda.

Framdrivningen av magnettåget är känd teknik. Dock är det robustare uppbyggt då många komplexa system utgår. Kritiska komponenter och system är placerade i ställverk vid sidan av banan. Tågets statiska linjärmotorer är skyddat monterade för snö och is på banans undersida.

Inom industrin går man mot ökad automatiseringsgrad. Det förarlösa automatiska ”svävande” magnettåget är motsvarande steg på tågsidan. Varje enskilt tågs rörelse övervakas från operatörsstation med hög noggrannhet. Kan stanna exakt framför glasdörrar.

Vi kan bygga en dubbelspårig upphöjd magnetbana samlokaliserad med E4/E18 och utgå ovanpå Stockholms Central. Banan går via Norra station och Essingeleden för att fortsätta till Västerås. Banan kan byggas på fyra år genom dess uppbyggnad av prefabricerade bansektioner.

KTH-folk påstod att tåget skakade vid besök i Shanghai. För att ett av tre tågsätt är dåligt igångkört kan man inte döma ut ett helt tågsystem. IVA:s VD noterade inga skakningar, då han och Sveriges konung var på besök i Shanghai och åkte magnettåget för några år sedan.

Vi var en svensk delegation, tre stycken från Magnettåg i Mälardalen och tre stycken från Magnettåg i Götaland, som vid vår studieresa till testbanan i Elmsland Tyskland ej kunde notera några skakningar vid topphastigheten 333 km/h. Tåget gick däremot extremt tyst, mjukt och rofyllt.

Anläggningskostnad är likvärdig för TGV, Ostlänken och magnettåg men totalkostnaderna inklusive energi, löner och slitage ligger endast på under 60 procent. Vi får mest järnväg för pengarna. Maglev är mest kostnadseffektivt och därtill driftsäkrast.

Konventionell höghastighetsjärnväg har kommit till vägs end. Optimal hastighet är 300 km/h. Med ökande slitage på hjul och räls måste hastigheten reduceras till 250 km/h. Uppnått redan för 26 år sedan.

H120. Ostlänken

Carl-Åke Utterström, Västerås, Rickard Malmberg, Västerås, Örjan Rosell, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att bygga Ostlänken Linköping–Stockholm

2. att Folkpartiet tar ställning för att motverka problemen från Stockholm och söderut

3. att Folkpartiet tar ställning för att upprätthålla ställda restidskrav

4. att Folkpartiet tar ställning för att minska järnvägens barriäreffekt

5. att Folkpartiet tar ställning för att minimera risken att Stockholms central slår i kapacitetstaket

6. att Folkpartiet tar ställning för ett tillgängligare tågsystem

> *4.5 punkt 2 Sverige behöver fortsatt stora investeringar i infrastruktur. Järnvägsnätet för gods- och persontransporter är i starkt behov av upprustning och utbyggnad. För att höja investeringstakten ska fler projekt kunna avgiftsfinansieras.*

Ovanstående text är saxat ur partiprogrammet.

Nuvarande planer att bygga Ostlänken med konventionella hjul på rälshöghastighetståg mellan Linköping och Järna till en kostnad av 2 miljarder per mil bör omprövas.

Att bygga Ostlänken Linköping–Järna verkar vara ett dåligt beslut.

Om tio år går Stockholms Central i kapacitetstaket och järnvägen söderut måste repareras. Reparationsarbete pågår i många år. Under den tiden måste enligt trafikexperter fjärrtågen vända i Flemingsberg. Det vill säga problemen Flemingsberg och in till Stockholms Central kvarstår. Dessutom riskerar fjärrtågen att hamna bakom pendeltågen. Blandad bana mellan långsamgående tåg och snabbtåg är definitivt ej optimalt.

Föreslår i stället nybyggnad av magnetbana samlokaliserad i huvudsak med motorväg E4 hela vägen från Linköping och in till Stockholms Central. I och med att banan byggs på pelare var 25 meter och klarar halva kurvradien gentemot SJ vid samma hastighet och stigningar på 12.5 procent kan den byggas med bibehållen topografi. Nära Stockholm följer den Essingeleden för att sedan gå in via Norra Stationsområdet för att slutligen landa ovanpå Stockholms Central. Banan kan byggas snabbt cirka fem-sex år enligt företaget Max Boegl tillverkare av de prefabricerade bansektionerna. Det vill säga att en dubbelspårig Maglevbana kan byggas och vara i kommersiell drift före de aktuella reparationsarbetena från Stockholms Central och söderut. Byggkostnad 2 miljarder per mil är likvärdig med den planerade Ostlänken. Övriga kostnader lägre som energi, löner och slitage.

Med magnettåget klarar vi att hålla de restider på Ostlänken som Anders Borg talat om. Dessa innehålls definitivt ej av någon annan hjul på rälslösning.

På detta vis bygger vi bort järnvägens normala barriärverkan. Kan omtala att 8 million city planerar att bygga höghastighetsbana Oslo–Köpenhamn på pelare för att minska markbehovet. Magnetbanans markbehov är 2.1 m2 per löpmeter bana och med betydligt lättare bansektioner 165 ton för 25 meters längd medan järnvägens banförläggning på pelare väger cirka 900 ton dock 30 meter långa.

Kompatibilitet. Såväl höghastighetståg som Maglev kräver egna banor i hela sin sträckning. Att köra TGV på konventionell bana ökar punktlaster och slitage på grund av olika banprofil.

Magnettåget med sina korta accelerations- och retardationssträckor och höga toppfart uppnår högre medelhastigheter än vad vilket annat hjul på räls höghastighetståg kan göra. Exempelvis med Franska höghastighetståget TGV tar resan Stockholm–Göteborg direkt på 2 timmar, medan den med Maglev tar 54 minuter. Tio stopp ökar tiden till 94 minuter, vilket fortfarande är nära en halv timme fortare.

Magnettåget är lämpligt för såväl lokaltrafik (sju banor i Peking planerat) som regional och interregional trafik på korta och långa avstånd.

Sverige låg en gång först i världen i att elektrifiera järnvägen. Låt oss återta den rollen.

H121. Mer infrastruktur för pengarna

Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att satsa på 2100-talets teknik

2. att Folkpartiet tar ställning för att bygga bort dagens problem

3. att Folkpartiet tar ställning för snabbt åtgärdande och byggande

4. att Folkpartiet tar ställning för vad som är totalekonomiskt billigast

5. att Folkpartiet tar ställning för Sverige i framkant

6. att Folkpartiet tar ställning för en kraftig regionutvidgning

Om vi nu står i startgroparna för exempelvis Ostlänken, Europabanan etc. bör vi bygga med 2100-talets järnvägsteknik och inte med föråldrad hjul på rälsteknik.

Magnettågstekniken är betydligt mer robustare än vilket annat hjul-på-räls-system som helst.

Hjul på räls har en optimal hastighet av 300–320 km/h, vilken hastighet måste reduceras som funktion av ökande slitage på hjul och räls till 250 km/h.

Hjul på räls är känsligt för löv på räls, nedriven kontaktledning, anliggande bromsar axelskador etc. Inget av detta drabbar det helt beröringsfria, förarlösa magnettåget.

Magnettåget går på en upphöjd bana på pelare var tjugofemte meter. Varje prefabricerad bansektion väger 165 ton och kan förhållandevis enkelt skjutas på plats längs den redan byggda magnetbanan. Banan klarar halva kurvradien vid samma hastighet som SJ och stigningar på 12.5 procent kan därför i huvudsak samlokaliseras med motorvägs- och riksvägskorridorerna. Sträckan Västerås–Stockholm, 115 kilometer, kan byggas på fyra år.

Byggkostnaden är 2 miljarder kronor per mil, detsamma som den planerade Ostlänken. Den kan förhållandevis enkelt byggas hela vägen längs E4 in till Stockholms centralstation och landa ovanpå denna. Det löser därmed Stockholms centralstations kapacitetsproblem samt skapar en fri förbipassage vid reparationer på järnvägen söderut. Såväl kapacitetsproblemen och reparation av järnvägen räknas med att tillstöta inom cirka tio år.

Magnettåget med sina korta accelerations- och retardationssträckor. är enda sättet att innehålla de restider Stockholm–Linköping Anders Borg talar om. Sexvagnars tågsätt med 677 passagerare accelererar till 300 km/h på en sträcka på 4,2 kilometer. TGV kräver 2–3 mil.

TGV Stockholm–Göteborg direkt skulle gå på 2 timmar, Maglev på 54 minuter, Maglev med tio stopp drygt en och en halv timma.

Påstådda skakningar gäller ett tågsätt, men man kan inte döma ut ett helt tågsystem för detta. Det finns dålig igångkörning av enstaka tågsätt.

Totalkostnad för Maglev är 60 procent av TGV. Vi sparar nära 70 procent av underhållskostnaden trots att hastigheten är dubbelt så hög, 250 km/h för tyska ICE respektive 500 km/h för tyska Maglev Transrapid.

Bygg höghastighetståg, men bygg med Maglev. Maglev drivs på samma sätt som normala tåg. Enda skillnaden är att man vecklat ut de normalt cirkulära motorerna till linjära. Motorerna sitter på banans undersida (stationärt) och har en livslängd på åttio år.

Under de nära tio åren i Shanghai har en batteribrand inträffat (handhavandefel av operatör) respektive en kortslutning av högspänningsnätet (reklamballong flög upp och kortslöt nätet). En strömspik slog förmodligen sönder en strömriktare. Utbyte tog en timma. Tåget på parallellbanan uppehöll trafiken under tiden.

H122. Paradigmskifte inom tågbranschen

Carl-Åke Utterström, Västerås, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Örjan Rosell, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att utred magnettåg i Sverige

2. att Folkpartiet tar ställning för att slå vakt om europeisk industri

3. att Folkpartiet tar ställning för Bombardier på spåret

Vi bedömer att det är av yttersta vikt att vi utreder magnettåg i Sverige, Norden och Skandinavien. Dels att slå vakt om Europeisk tågindustri för att möta konkurrensen från Japan och Kina. Slår vi inte vakt om detta kommer Japan och Kina att bli världsledande och övertaga initiativet för framtida infrastrukturutveckling.

Hur ser läget ut?

Magnettåget utvecklades av Transrapid i Tyskland. Den generation som leveraders till Kina var generation 8 eller typbeteckning TR08. Med konstruktionsstart i mars 2001 togs den aktuella 3 mil långa banan i Shanghai mellan Pudong Airport och Long Yang Road i kommersiell drift 31 december 2003 och varit i kontinuerlig drift sedan dess. I dag ligger tillgängligheten på 99,98 procent och den totala dagllga avvikelsen gentemot tidtabell ligger på sekundnivå. Den tre mil långa banan avverkas på 7 minuter 23 sekunder med en topphastighet av 431 km/h. Även testkört i 500 km/h.

Transrapid i Tyskland har nu utvecklat generation 9 eller typbeteckning TR09, en förarlös version med lägre ljudnivå och vibrationsdämpat dubbelgolv. Vi lobbygrupperna för Magnettåg i Mälardalen och Magnettåg i Götaland (3 plus 3 man) åkte detta i 333 km/h vid studiebesök på testbanan i Elmsland Lathen sommaren 2011. I dag är testbanan lagd i malpåse i avvaktan på order. Ingen annan Svensk delegation har alltså varit och åkt TR09 och kan ej heller göra det. Banan är intakt men tåget är delvis demonterat.

Kina har valt att ligga lågt officiellt beträffande magnettåget beroende på konflikt med Siemens. Man vill alltså inte officiellt stötta magnettågstekniken men har utvecklat ett eget låghastighets-Maglev byggd på TR08. Förmodligen är också ett höghastighets-Maglev à 500 km/h under framtagning. Dessutom utvecklar man ett ultrahöghastighets-Maglev för 1 000 upp till 3 500 km/h att färdas i vakuumrör.

Just nu pågår byggandet av den så kallade S1-banan i Peking en 2 mil lång urban magnetbana mellan tredje ring och city. Detta är första banan av planerade sju.

Japan bygger ut sin testbana från 18 kilometer till 42 kilometer som ska ingå i linjen Tokyo–Nagoya med kommersiell start 2027. Förlängningen till Osaka finansieras av intäkterna från etapp 1. Svarta siffror från start. Tåget kallas Chou-Shinkansen. 55 mil på 67 minuter.

Hjul på räls-höghastighetståg har en optimal hastighet på 300–320 km/h, vilken hastighet måste reduceras i takt med ökande slitage på hjul och räl till 250 km/h. Att man kommit upp 576 km/h med utbyte av räls efter provet och åtta mils start- och bromssträcka bortser vi

ifrån. Detta har ingen praktisk betydelse.

De beröringsfria magnettåget har å sin sida en topphastighet på 500 km/h med kort accelerations- och retardationssträcka och väderoberoende drift. Framdrivningstekniken är likvärdig med traditionell tågindustri enda skillnaden är att det magnetiskt lyfts upp mot banan (Transrapid) eller trycks upp från banan (Chou-Shinkansen).

Exempel TGV klarar Stockholm–Göteborg direkt på 2 timmar medan Maglev klarar det på 54 minuter. Tio stopp ökar tiden till drygt 1.5 timma (94 minuter).

Byggkostnad likvärdig med TGV och Ostlänk men totalkostnad cirka 60 procent av TGV (energi, löner och slitage). Transrapid omfamnar rälsen och utrustning normalt ombord på tåget i ställverk vid sidan av banan. Banan byggs på pelare (à 165 ton) med markbehov 2.1m2 per löpmeter bana. Kan samlokaliseras med motorvägskorridor.

Ett av tågsätten i Shanghai har brister i igångkörning (skakar) dock kan man inte utesluta ett tågsystem beroende på ett tågsätt. Kan byggas bort vilket TR09 bevisar.

H123. Gör Räta linjen till Europaväg

Carl-Åke Utterström, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att bygga en alternativ färdväg från södra till norra Sverige

2. att Folkpartiet tar ställning för att minska trängseln i Stockholm

3. att Folkpartiet tar ställning för jämnare trafikrytm

4. att Folkpartiet tar ställning för minskad olycksrisk

5. att Folkpartiet tar ställning för tids- och bränslevinster samt effektivare transporter

6. att Folkpartiet tar ställning för bättre miljö

I förslaget till partiprogram avsnitt 4.5 punkt 2 står: ”Sverige behöver fortsatt stora investeringar i infrastruktur. Järnvägsnätet för gods och persontransporter är i starkt behov av upprustning och utbyggnad, liksom vissa delar av vägnätet. För att höja investeringstakten ska flera nya projekt avgiftsfinansieras.”

Beträffande utbyggnad av vissa delar av vägnätet föreslås att riksväg mellan Norrköping–Eskilstuna–Västerås–Gävle upphöjes till Europaväg lämpligen en förlängning på E22.

För lastbilstrafik från södra Sverige till områden ovanför exempelvis Sundsvall verkar det onödigt att denna trafik ska passera Stockholm på motorväg E4. Stockholms folkmängd ökar kraftigt med cirka 40 000 invånare per år. Stor-Stockholm väntas öka med 600 000–800 000 personer fram till 2030. Man tenderar följaktligen att gå alltmer mot en trafikinfarkt vilket gör att trafikbelastningen borde må bra av en avlastning av en genare väg norrut i Sverige. Förbifart Stockholm torde lätta lite grann på trycket men riskerar i viss mån att generera ytterligare trafik. Essingeleden trafikeras redan i dag med cirka dubbla trafikmängden gentemot vad den är dimensionerad efter.

I dag är inte riksvägen ”Räta linjen” av godtagbar standard för att lyftas upp till Europaväg. Borde snarast byggas ut till full motorvägsstandard alternativt mötesfri väg.

Långtradare från södra Sverige och norrut sparar många mil med de föreslagna åtgärderna. Framförallt torde minskad kökörning i Stockholmsområdet och i högre grad ökade olycksrisker i och med tätare trafik och högre trafikbelastning landa i ett bättre läge. Den ökade kökörningen resulterar i ökade utsläpp vid gasning och bromsning och ökade restider. En avlastning är av nöden tvunget.

Redan i dag går förhållandevis mycket lastbilstrafik på Räta linjen men definitivt kan mer trafik lyftas över på denna utan påverkan på dagens trafikrytm. Det skulle resultera i en bättre fördelning av norrgående trafik.

H124. Infrastruktur för skoterleder

Folkpartiet liberalerna Kiruna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att utreda hur infrastrukturen kring skoterleder kan organiseras och vem som ska vara huvudmannen för denna infrastruktur

Skoter och skoteråkning för Kirunabon och andra länsbon och andra svenskar uppfyller olika behov. För en del är åkningen ett genuint fritidsintresse kopplad till frihet, naturupplevelser och ledighet. För andra är skoter ett medel för att kunna driva sitt företag. Det gäller då företag som sysslar med rennäring, tillverkningsindustri eller turism.

Skoterleder kan på likartat sätt ses som en infrastrukturåtgärd, åtgärd som är kopplad till kommunikationer, hälsa, attraktiv livsmiljö eller åtgärd som är inriktad mot ökad konkurrenskraft för besöksnäringen i kommunen eller länet.

Skoterleder och dess underhåll tangerar utmaningarna i regionalt utvecklingsprogram för hållbar framtid i Norrbotten (RUP) och definitivt sammanfaller med syftet i det regionala tillväxtprogrammet för länet (RTP).

Så är det definitivt i många andra län i landet.

Det som saknas är huvudman, ekonomi och också plan för hur infrastrukturen harmoniseras i det egna landet och med de grannländer som kommit längre i sitt arbete med skoterleder.

H125. Testverksamhet för järnvägsfordon

Nicke Grahn, Dorotea

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för etablering av relevant vintertestning av järnvägsfordon avsedda att trafikera områden med nordiskt klimat

Flygplan och bilar genomgår sedan länge omfattande vintertestning innan de sätts i trafik. För järnvägsfordon är testningen i många fall helt undermålig, vilket gör att framför allt persontrafikfordon inte klarar normalt vinterväder i Sverige. Det är en fråga för beställaren och leverantören att lösa problemen som uppkommer, resenärerna och samhällsekonomin får betala priset i form av ett undermåligt transportsystem.

Jag föreslår att Folkpartiet ska verka för att ett system för relevant vintertestning ska införas i Sverige. Det behöver inte alls vara i offentlig regi utan kan lika gärna vara en branschöverenskommelse om vilka tester som ska genomföras och hur resultaten ska redovisas. Det är nödvändigt att det finns gemensamma normer för vilka tester som ska göras. De senaste årens erfarenheter pekar på att tester visst görs och resultat redovisas, men när fordonen sedan tas i trafik har de sådana brister att de i princip är oanvändbara under flera vintermånader. Detta kostar mycket stora pengar. En uppstramning av rutinerna kring testning skulle också skicka välbehövliga signaler till fordonstillverkarna att dagens brister i fordonen är oacceptabla.

H126. Inför lag på att fyrhjulingar ska utrustas med störtbåge

Lilian Tegnander, Dorotea

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att en utredning tillsätts för att undersöka möjligheten om att lagstadga så att fyrhjulingar ska utrustas med störtbåge, och att Folkpartiet verkar för att en utredning tillsätts för att undersöka möjligheten om att lagstadga om att hjälm ska användas vid färd med fyrhjuling

Fyrhjulingen (ATV, Quad m.fl.) är ett fordon som blivit mycket populärt. Det används som arbetsfordon och som nöjesfordon. Tyvärr så inträffar många olycksfall med svåra skador och dödsfall varje år på grund av att fordonet välter eller stegrar sig.

Om vi i Sverige får en lag på störtbåge så skulle det innebära att många svåra skador och dödsfall minimeras. Det bör även lagstadgas om att hjälm ska användas vid färd. Det var en liknande situation för 50 år sedan då infördes lag om störtbåge på traktorer.

En lag om störtbåge och hjälm skulle innebära färre olycksfall.

H127. Minska risken för olyckor vid olycksdrabbade korsningar

Markus Forslund, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att införandet av trafikkameror vid särskilt olycksdrabbade korsningar och övergångsställen

Antalet olyckor vid korsningar och övergångsställen är alldeles för många. Det är dåligt för individen och samhället. Förutom personligt lidande leder det leder till kostnader för sjukvård, sjukförsäkring och förlorad arbetsinkomst.

Folkpartiet bör därför verka för att trafikkameror sätts upp vid övergångsställen och trafikkorsningar som är särskilt olycksdrabbade. För att få ned antalet personer som skadas i trafiken och nå närmare nollvisionen.

H128. Motverka hänsynslösheten i trafiken

Eva Bremer, Boxholm, Rose-Marie Fihn, Nol

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att böterna för trafikbrott höjs kraftigt

2. att det görs straffbart att hålla för små avstånd

I dag råder en oerhörd hänsynslöshet i trafiken.

Bilar ligger väldigt nära även i höga hastigheter och en olycka skulle ofta vara oundviklig vid en kraftig inbromsning.

Vi föreslår därför att det utdöms höga böter för att inte hålla tillräckligt stort avstånd i förhållande till hastigheten, samt stränga straff för den som orsakat en olycka genom att inte hålla tillräckligt avstånd i förhållande till hastigheten.

Filosofin verkar vara att hålla minst 10 km/h över gällande hastighet.

Vi föreslår därför fördubblade böter vid fortkörning.

H129. Tillägg till trafikförordningen

Annica Bergendal, Vänersborg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för införandet av ett register över personer behöriga att utfärda intyg enligt trafikförordningen

I egenskap av nämndeman var jag med vid en förhandling där trafikförordningen stod i fokus. En yrkeschaufför blev stoppad av polisen och chauffören hänvisade till ett intyg, troligen underskrivet av en av anställd på ett företag som tillverkar containrar.

Vad jag menar är att det vore bra om det fanns ett register som tingsrätten har tillgång till och de som undertecknar olika typer av intyg som tillhör trafikförordningen. Vem

som helst ska ju inte kunna underteckna ett sådant intyg utan underlag från lagar och regler.

Jag anser att det klart och tydligt ska framgå vilka som får skriva på dessa intyg. Det är väl bra om tingsrätten och alla övriga instanser vet vem det är som skrivit under och som är kvalificerade för detta.

Avsnitt 4.6 Bostäder

H130. Bostadssituationen i Sveriges storstäder

Andreas Froby, Tullinge

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.6 punkt 2 utgår ur förslaget till partiprogram

Bostadssituationen i Sveriges storstäder är katastrofal och blir tyvärr inte bättre med att tiden går, det är nyheter vi får läsa varje dag. Det behövs kraftfulla och modiga politiska beslut. I avsnitt 4.6 punkt 2 i förslaget till nytt partiprogram beskrivs just denna aktualitet, men den säger inte så mycket mer än det byggs för få bostäder och det är som sagt välkänt. I ett visionärt partiprogram behövs mer det där kraftfulla och modiga förslagen på hur detta ska lösas.

Därför bör denna punkt utgå från partiprogramsförslaget.

H131. Kommuners bestämmanderätt över stadsplanering och byggande

Björn Brändewall, Kalmar, Sandro Banovac, Södertälje, Sebastian Hallén, Kalmar, Mathias Lindow, Österskär, Thomas Lindsten, Ljungbyholm, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Pontus Ydström, Kalmar

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 4.6 punkt 3, stryka: ”För att öka byggandet i Sverige bör konkurrensen öka och kommunernas rätt att ställa lokala byggkrav begränsas.”

2. att i avsnitt 4.6 punkt 5, stryka: ”I större städer är förtätning av miljöskäl att föredra framför utglesad kringbebyggelse.”

Partiprogrammet ska inte upphäva det kommunala självbestämmandet. Det är upp till varje kommun att ansvara för att den är attraktiv att bygga i. Mer enhetliga byggstandarder bör beslutas om på frivillig basis mellan kommuner, inte påtvingas av staten.

Olika kommuner har olika förutsättningar och kan ha olika anledningar till att förtäta eller inte förtäta. Partiprogrammet bör inte bakbinda kommunerna på detta sätt.

H132. Lokala byggkrav behövs

Thomas Olson, Åmål, Rose-Marie Fihn, Nol, Mathias Lindow, Österskär, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att orden ”och kommunernas rätt att ställa lokala byggkrav begränsas” stryks i punkt 3

Inledningsvis vill vi hänvisa till den kommunala självstyrelsen som är ganska välutvecklad i Sverige. Denna grundar sej bland annat på att det är den lokala nivån som är bäst lämpad att bedöma lokala villkor. I detta fall borde vi anse att kommunen själv har bäst kunskap om förhållanden på bostadsmarknaden i kommunen. Att hävda, vilket måste vara motargumentet, att kommunen själv bär ansvar för och dessutom har ett intresse av att upprätthålla bostadsbrist är befängt. Att det dessutom är balans eller överskott på bostadsmarknaden i en majoritet av Sveriges kommuner gör förslaget än mer långsökt.

I följande stycken skrivs att ”Plan- och byggregler ska stimulera energieffektivitet” samt att ”det kommunala planmonopolet användas i högre grad”. De byggregler som gäller i dag är mycket långt ifrån vad som är tekniskt genomförbart med samma eller marginellt högre byggkostnad och det finns inget som visar på någon påtaglig förbättring. Då vi i det senare stycket plötsligt litar på att kommunerna ska använda planmonopolet på önskvärt sätt blir vi mycket inkonsekventa.

Det är en fin tanke att ha ambitiösa nationella byggkrav men så är tyvärr inte fallet. Om så vore fallet skulle inte enskilda kommuner och byggherrar behöva ta ansvaret för att energieffektiva hus byggs även i Sverige. Med dagens styrning från riksdagen kommer vi inte i närheten av att nå målen om minskad energianvändning i bostäder. Energimyndighetens långtidsprognos spår en minskning på 1 procent till 2030, riksdagens mål är 20 procent till 2020 och 50 procent till 2050. Att bostäderna står för en tredjedel av landets energianvändning understryker också vikten av åtgärder på området. Att med dessa förutsättningar förbjuda dem som vill gå före vore förödande, särskilt då det inte finns något som tyder på att den nationella styrningen kommer att förbättras på området. Enda möjlighet skulle vara om man på europeisk nivå beslutar om bindande regler på detta område där Sverige ligger långt efter övriga länder.

Ämnet vi hanterar är byggandet i Sverige. En anledning till att vi missar våra energianvändningsmål så kapitalt är att renoveringstakten är alltför låg, inte minst i våra miljonprogramsområden. Att då motverka användandet av energieffektiv teknik vid nybyggnation av hus som kommer att stå kvar i åtskilliga decennier är mycket kortsiktigt.

H133. Byggnormer och hyressättning

Christoffer Fagerberg, Älvsjö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 3 under avsnittet 4.6 ges lydelsen: ”För att öka byggandet i Sverige bör konkurrensen öka och kommunernas rätt att ställa lokala byggkrav avskaffas. Byggnormerna bör ses över för att ge möjlighet till mindre bostäder med mycket enklare standard. Lösningar som sänker kostnaden för att bygga tillgängligt bör eftersträvas. För att förkorta planeringstiderna för byggprojekt ska överklagandeprocessen förenklas.”

2. att punkt 7 under avsnitt 4:6 ges lydelsen: ”För att det ska vara attraktivt att bygga och äga hyresfastigheter behöver hyressättningen i större utsträckning avspegla efterfrågan. Den sociala uppgiften på bostadsmarknaden ska ske genom kommunalt upphandlade lägenheter som kan fungera som social housing.”

Om vi inte reformerar vårt hyressystem så kommer hyreshusen som fenomen vara ett minne blott i Sverige inom en eller två generationer. Det är en oroande utveckling för oss som tror att en mångfald av upplåtelseformer är vägen framåt

för bostadspolitiken. Just mångfalden av upplåtelseformer är otroligt viktigt både för att minska likriktningen i bostadsområden och bidra till mer levande och livskraftiga områden.

Därför behöver bruksvärdessystemet reformeras, det är enda sättet att göra det attraktivt att bygga hyresrätter igen. Om vi inte låter efterfrågan påverka mer kring prissättningen så kommer vi snart inte ha några hyresrätter kvar. Det handlar inte bara om nybyggnation, utan om att det ska vara attraktivt att förvalta hyresrätter.

Men det räcker inte bara med att reformera bruksvärdessystemet. Vi måste också förenkla byggnormerna för att kunna erbjuda billigare boende. Som exempel kan nämnas att NCC bygger för ca 30 procent lägre kostnader i Tyskland. Detta beror bland annat att Tyskland inte har lokala särkrav som omöjliggör för byggherrar att bygga liknande hus i olika delar av landet, som är fallet i Sverige. Vi behöver förenkla de nationella byggnormerna tillsammans med en reform om att avskaffa de kommunala särkraven.

H134. Förbjud kommunala särkrav i byggreglerna

Jens Sundström, Luleå, Jörgen Johansson, Boden, Inger Lundberg, Älvsbyn, Maja Mella, Pajala, Rudi Mölling, Jönköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.6 punkt 3 ges lydelsen: ”För att öka byggandet i Sverige bör konkurrensen öka och kommunernas rätt att ställa lokala byggkrav tas bort. Byggnormerna bör ses över för att ge möjlighet till mindre bostäder med något enklare standard. Lösningar som sänker kostnaden för att bygga tillgängligt bör eftersträvas. För att förkorta planeringstiderna för byggprojekt ska överklagandeprocessen förenklas.”

Bygglagstiftningen är en nationell lagstiftning och kommunernas olika tolkningar av lagen tillsammans med kommunala särkrav som är tuffare än vad lagen föreskriver fördyrar i dag bostadsproduktionen runt om i landet. Därför bör kommunernas rätt till att ställa särkrav inte bara begränsas, som partiprogramsförslaget lyder, utan tas bort.

H135. Behåll energikraven

Urban Wästljung, Uppsala, Lina Nordquist, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 4.6 Bostäder ändra punkt 5 till: ”För att öka byggandet i Sverige bör konkurrensen öka. Byggnormerna bör ses över för att ge möjlighet till mindre bostäder för särskilda ändamål med något enklare standard utan att göra avkall på miljö- och hälsoskyddsrelaterade regler. Lösningar som sänker kostnaden för att bygga tillgängligt bör eftersträvas. För att förkorta planeringstiderna för byggprojekt ska överklagandeprocessen förenklas.”

Hur man ska öka byggandet är omdebatterat. Helt klart kan planprocesser göras smidigare och överklagandeprocedurer lösas snabbare. Svag konkurrens i byggindustrin är ett annat problem. Påståendet att kommunernas rätt att ställa energikrav verkar begränsande är dock inte belagt. Med tanke på behovet av energieffektivisering i dag och i framtiden, att byggnader finns kvar under ett stort antal år och att det även finns driftskostnader under hela deras livstid bör den punkten utgå.

Även i övrigt är det viktigt att definiera vari den enklare standarden består. Det är t.ex. fullt godtagbart med gemensamt kök i studentkorridorer, men inte att göra avkall på bullernormer eller ljusinstrålning. Vad förenklingarna handlar om behöver definieras bättre och punkten 5 skrivas om.

H136. Bygg Sverige tillgängligt

Daniel Andersson, Linköping, Pernilla Bergqvist, Märsta, Maria Lundqvist-Brömster, Håknäs, Linnéa Darell, Vikingstad, Anne Kotavuopio Jatko, Jukkasjärvi, Anita Jernberger, Norrköping, Stefan Käll, Stockholm, Mathias Sundin, Norrköping, Barbro Westerholm, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 4.6 punkt 3 efter tredje meningen lägga till en ny mening med följande text: ”Översynen av byggnormerna ska göras utan att kraven på tillgänglighet minskar.”

I Sverige ställs höga krav på tillgänglighet vid bostadsbyggande. Tyvärr har en oroväckande debatt uppstått kring behovet av att luckra upp de kraven.

Tillgänglighet vid nybyggnation är i grunden en fråga om mänskliga rättigheter. I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning slås fast att resurser måste användas på ett sådant sätt att varje individ får lika möjligheter att delta i samhället.

Om alla ska ha möjlighet att delta i samhället på lika villkor måste också miljöerna man vistas i vara tillgängliga. Funktionshindret uppstår i mötet med miljön. Då kan vi inte tolerera att nya miljöer skapas där tillgängligheten brister och individer utestängs. Höga krav ska ställas på offentliga miljöer, men även bostäder är gemensamma ytor. Personer hälsar på varandra, har middagsbjudningar, gemensamma studiestunder och fester. Ingen ska tvingas tacka nej till att besöka en vän eller avstå från en aktivitet på grund av sin funktionsnedsättning.

Tillgänglighet vid nybyggnation fyller även en viktig funktion för den allt större gruppen äldre. Genom att från början bygga rätt underlättas kvarboende när hälsan sviker.

Det finns ett behov av att stimulera och underlätta bostadsbyggnation, men det finns andra åtgärder som kan åstadkomma det utan att centrala principer om människors lika värde och rättigheter hotas. Parametrar som planprocess, momssystem, parkeringsnorm, hyressättningssystem, bolåneregler och dylikt kan ändras för att stimulera nybyggnation utan att samhället behöver sänka ambitionerna om ett tillgängligt samhälle.

Försämrad tillgänglighet får inte ses som en lågt hängande frukt att plocka för ökad bostadsbyggnation. Rättigheter för personer med funktionsnedsättning är inte någonting som samhället äger rätten att offra.

H137. En liberalare bygglagstiftning

Jens Sundström, Luleå, Jörgen Johansson, Boden, Gunnar Pihl, Svartsjö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt tillförs till programmet: ” En liberalare bygglagstiftning måste eftersträvas. Onödiga regleringar måste tas bort för att på ett bättre sätt balansera det allmännas intresse mot inskränkningar i den enskilde mark- och fastighetsägarens äganderätt.”

2. att ett tillägg görs till sista meningen i avsnitt 4.6 punkt 3: ”Den maximala handläggningstiden för planframtagande och för överklagandeprocessen ska vara lagreglerade. Enskilda byggherrar ska ha möjlighet till att få ersättning från det offentliga då handläggningstiderna inte efterlevs.”

Som liberalt parti brukar Folkpartiet ta sin utgångspunkt i den fria marknaden och värnandet av äganderätten och sedan vara restriktiv med lagar och regleringar som begränsar människors frihet.

Ett område som i dag kraftigt avviker från dessa principer är byggsektorn där både staten via lagstiftning och kommuner via sitt planmonopol och kommunala särkrav begränsar möjligheten förmark och fastighetsägare att förverkliga sina byggprojekt. Partiprogramsförslagetpå detbostadspolitiska området saknar denna principiella inriktning där vi måste stärka äganderätten. Vi måste helt enkelt ha en liberalare bygglagstiftning där man som individ eller företag ska få större frihet att utveckla den tomt eller byggnad man äger. Individens rättsäkerhet är också ifrågasatt både i plan- och bygglovsskedet så länge vi inte kan hitta en modell där vi garanterar en handläggningstid för hela plan- och byggprocessen.

I dag kan en kommun helt neka en fastighetsägare att bygga bara genom att påstå att man ”planerar att upprätta en detaljplan” utan att behöva precisera sig tidsmässigt, men oftast handlar det om år, om det överhuvudtaget någonsin blir av. I dag kan en kommun slira på den 10-veckorsgräns som införts för bygglov utan att det ger några sanktioner eller någon kompensation till ägaren av fastigheten. Samtidigt bötfäller kommuner sina egna innevånare och byggherrar med stora belopp för minsta fel i deras administrativa byggprocess?! De statliga myndigheterna i överklagandeprocesserna tar inte heller något ansvar för de kostnader oskäliga handläggningstider kan innebära för ägaren som vill bygga.

H138. Planprocessen

Christoffer Fagerberg, Älvsjö, Lennart Adell Kind, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt förs in under avsnitt 4.6 med lydelsen: ”De långa överklagandeprocesserna som drabbar dagens bostadsprojekt bidrar till dyrare bostäder och sämre konkurrens, då endast de största byggherrarna har möjlighet att gå igenom dessa långa processer. Antalet instanser där det är möjligt att överklaga plan- och bygglovsärenden ska därför kraftigt begränsas och endast kunna göras i mark- och miljödomstolen.”

2. att en ny punkt förs in under avsnitt 4.6 med lydelsen: ”Bostadspolitiken behöver regionaliseras. Därför ska regionerna ta över delar av planprocessen. Detta för att kunna få en samhällsplanering som är mer anpassad till dagens arbetsmarknadsregioner och för att kunna effektivisera planeringen av bostäder och infrastruktur.”

För att få fart bostadsbyggandet krävs ett flertal reformer på olika områden. Denna motion riktar in sig på två mycket angelägna reformer för svensk bostadspolitik.

Sverige är ganska i unikt i att ha olika nivåer för planering av infrastruktur och planering av bostäder. Det vanliga är att planeringen av ny infrastruktur går hand i hand med planeringen av nya bostäder. Att vi inte har den ordningen i Sverige är en delförklaring till vår bostadsbrist, samt att våra kommuner ofta inte är effektivt planerade efter hur arbetspendlandet ser ut mellan kommuner. Både Paris och Hong Kong är exempel på städer som effektivt lyckas med bostäder och infrastruktur tack vare att beslutsnivån för dessa beslut är en och samma. Vi ser i dag många exempel på kommuner som planerar utifrån att deras egna kommuncentra är jordens medelpunkt, trots att det kanske finns långt mer utvecklingspotential i andra områden som ligger i kommunens utkant men har enorm potential tack vare sin närhet till en annan regional knutpunkt. Vi behöver reformera det sätt vi planerar våra samhällen på, och att regionalisera bostadspolitiken är en av de nödvändiga reformerna.

Dessutom behöver vi minska möjligheterna att överklaga byggprojekt. Överklagandeprocessen bör kraftigt minskas, så att det precis som i Tyskland endast går att överklaga i en instansordning. Denna instansordning bör vara mark- och miljödomstolarna. I dag leder överklagandeprocesserna till att bostadsbyggen kan ta åratal, vilket ger dyrare byggen och sämre konkurrens eftersom endast de allra största byggherrarna har råd att binda kapital under så lång tid.

H139. Sänkt moms på byggande

Tobias Hammarberg, Vega, Jörgen Johansson, Boden

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för sänkt moms på tjänster och varor inom byggsektorn

2. att en ny punkt tillförs under avsnitt 4.6 med texten: ”För att stimulera till ett ökat byggande vill Folkpartiet sänka momsen på tjänster och varor inom byggsektorn till 12 procent.”

I dag har vi 12 procent moms på livsmedel, restaurang och cateringtjänster, rumsuthyrning i hotellrörelse, campingverksamhet samt vid försäljning av egna konstverk. Vi har 6 procent moms på bl.a. böcker, tidningar, transporter, idrotts-, biblioteks- och museiverksamhet.

Ovanstående områden har bedömts som extra viktiga att hålla ner kostnader inom av olika anledningar. I framför allt storstadsregionerna skenar bostadskostnaderna med alla de konsekvenser det får för samhället. Därför är det viktigt att även byggandet av bostäder underlättas.

En sänkt moms på tjänster och varor inom byggsektorn skulle stimulera till ett ökat byggande och underlätta en förflyttning mot en bostadsmarknad mer i balans.

En sänkt moms inom byggsektorn skulle dessutom troligen leda till en minskad arbetslöshet.

Övriga effekter av en sänkt byggmoms skulle bl.a. kunna vara fler och billigare idrottsanläggningar för en ökad folkhälsa, ny infrastruktur samt minskade lokalkostnader för företag.

H140. Från buller till god ljudmiljö

Anita Jernberger, Norrköping, Jan Fallsvik, Motala, Kjell Fransson, Motala, Björn Jansson, Motala, Britt Lindmark, Värmdö, Olle Markstedt, Värmdö, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Helena von Schantz, Valdemarsvik

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet profilerar sig i bullerfrågan och verkar för att utreda möjligheten att bullerskyddsdeklarera bostäder, bostadsområden, infrastruktur eller hela städer

2. att Folkpartiet verkar för att i ökad grad introducera befintliga metoder för effektivare reducering av buller för såväl ny som befintlig bebyggelse och infrastruktur

3. att Folkpartiet verkar för att i högre grad införa bullerreducerande åtgärder för bullerkällor genom att införa effektivitetskrav för dessa

4. att Folkpartiet verkar för att införa effektivitetskrav på byggnaders bullerisolering, bullervallar och andra bullerhämmande åtgärder vid nybyggnation. Effektivitetskraven ska följas vid nybyggnation av såväl byggnader som infrastruktur

5. att Folkpartiet verkar för att utveckla nya metoder för effektivare reducering av buller för befintlig bebyggelse och infrastruktur

6. att Folkpartiet verkar för att i ökad uträckning beakta bullers spridning vid olika vädersituation, terräng, bebyggelse, vegetation etc.

7. att se över reglerna för vilka fastigheter i omgivningen kring planerade nya bulleralstrande anläggningar som ska anses bli bullerstörda – inte enbart avståndet från bullerkällan ska vara avgörande

Störningar av buller har länge betraktats som något vi får tåla, speciellt om vi bor i tätorter eller nära av infrastruktur, men nu kommer mer och mer alarmerande rapporter om bullers hälsoeffekter. Buller måste ses som ett ökande hot mot folkhälsan.

Hörselsinnet är alltid öppet för intryck, även när vi sover. Det fungerar som ett sorts varningssystem som vid starkt buller utlöser en stressreaktion med bland annat ökade nivåer av stresshormon i blodet, kärlsammandragningar, ökad hjärtfrekvens, ökat blodtryck och immunologiska förändringar. Forskning visar att långvarig exponering för trafikbuller i hemmet ökar risken för hjärt-kärlsjukdomar. Andra följder är produktionsbortfall (på grund av störd sömn), störd fritid och förlust av välbefinnande i form av oro och lidande.

Trots detta är bullerfrågan lågt prioriterad i samhället i jämförelse med andra hälso- och miljöfrågor.

För de mest utsatta har skyddsåtgärder genomförts, särskilt i samband med statliga och kommunala infrastruktursatsningar. Men det sker ingen minskning av bullret vid källorna. Detta har inneburit att den totala bullerbelastningen i samhället inte minskat, och att buller är ett av de delmål inom miljökvalitetsmålen där utvecklingen inte går åt rätt håll, till skillnad från trender inom de flesta andra miljömål där en successiv förbättring sker.

Buller sprids olika beroende på vädersituation på grund av luftlagrens olika skiktning, vilket inte i tillräcklig grad beaktas. Även terrängens topografi, vegetation och bebyggelsefördelning påverkar bullerutbredningen.

De samhällsekonomiska kostnadernaför bullerexponering i boendemiljön beräknades år 2006 till cirka 2,25 miljarder kronor.

Buller är som sagt ett stort problem och en komplex fråga – men buller går att åtgärda, och en god början är att skapa en grundläggande samsyn i frågan.

Att se bullerfrågorna som en del i ett hållbart samhällsbyggande borde vara självklart. Nästa steg bör vara att införa ljudcertifiering som en del av samhällsplaneringen.

H141. Finansiering av ny kollektivtrafik

Lennart Adell Kind, Nacka, Mathias Lindow, Österskär

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 4.6 punkt 5 lägga till: ”Finansiering av ny kollektivtrafik ska kunna ske m.h.a. exploateringsavgifter.”

Förutsättningen för att bygga bostäder är att det samtidigt byggs fungerande kollektivtrafik. Detta gäller givetvis med avseende på miljö och en fungerande trafiksituation, men det gäller också de ekonomiska aspekterna av en exploatering. Väl fungerande kollektivtrafik, i synnerhet spårburen sådan, höjer värdet på de bostäder som byggs så pass mycket att värdestegringen ensamt ofta skulle kunna betala investeringen i kollektivtrafik.

Tyvärr ser verkligen inte ut så i dag. Bostäder och kollektivtrafik byggs inte, trots att behoven finns av båda och helst samtidigt. Det beror på att det är olika huvudmän som star för det ena och det andra, och vi har ingen mekanism för att se till att exploateringar finansierar den kollektivtrafik som den är beroende av.

På samma sätt som vi tar ut VA-anslutningsavgifter, borde vi kunna ta ut en kollektivtrafikanslutningsavgift för att finansiera ny kollektivtrafikinfrastruktur.

H142. Ökad rörlighet och bättre utnyttjande av bostadsbeståndet

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att en attraktiv innerstad förutsätter en mix av upplåtelseformer. För att uppnå det krävs minskade incitament att omvandla hyresrätter till bostadsrätter. Medlet för det är i första hand att marknadsprissätta hyresrätterna. Det skapar också en större rörlighet på bostadsmarknaden och minskad svarthandel med hyreskontrakt

2. att Folkpartiet tar ställning för att fri hyressättning vid uthyrning av bostadsrätter, ägarlägenheter och villafastigheter tillsammans med skattefrihet för uthyrningsinkomsterna skulle öka incitamenten att hyra ut

3. att Folkpartiet tar ställning för att rörligheten på bostadsmarknaden är en förutsättning för en väl fungerande arbetsmarknad. En höjd fastighetsskatt för både villor och bostadsrätter kombinerat med en slopad skatt på realisationsvinst minskar inlåsningseffekterna och ökar rörligheten på bostadsmarknaden

4. att Folkpartiet tar ställning för att bostadsbyggandet är en regional angelägenhet som kräver övergripande beslut om infrastruktur och byggvolymer. De enskilda kommunernas planmonopol får inte stå i vägen för regionens utveckling

Svensk bostadsmarknad – inte minst i storstäderna – är både riskfylld och komplicerad och kan liknas vid en tryckkokare. För att lösa denna situation och dess problem är det ett måste att bostadsbeståndet utnyttjas bättre, vilket endast kan möjliggöras genom att tuffa politiska beslut fattas. Ovanstående fyra förslag utgör vad som kallas för det institutionella regelverket, något som politiker rår över. Nuvarande regelsystem gör att det inte går att skapa balans på bostadsmarknaden enbart genom att bygga nya bostäder.

H143. De kommunala bostadsbolagen

Folkpartiet liberalerna Lidingö, Suzanne Liljegren, Lidingö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partiprogrammets avsnitt 4.6 punkt 6 förtydligar de kommunala bostadsföretagens viktiga roll i bostadsbristens Sverige

Det byggs för få bostäder i Sverige. I storstäderna är situationen allt värre för varje år som går. Inflyttning i kombination med lågt bostadsbyggande tvingar ungdomar att bo kvar hemma, jaga tillfälliga bostäder i andra och tredje hand, ”soffsurfa” hos kompisar eller helt enkelt ge upp yrkesdrömmar och utbildningsplaner.

Partiprogrammets förslag är bra och angriper problemet från många håll. En avreglering av hyresmarknaden i ordnade former blir en harmonisering med övriga bostadsmarknader i EU samtidigt som vi bör värna den svenska modellen med hyresbidrag före den europeiska med ”social housing”.

I förslaget till partiprogram konstateras att ”bostadsmarknaden på expansiva orter präglas av inlåsningseffekter och stelhet. Detta drabbar särskilt dem som vill få fotfäste och komma in på bostadsmarknaden: ungdomar, invandrare och nyinflyttade.”

I det korta perspektivet måste kommunerna ta ett större bostadsförsörjningsansvar än vad som sker i dag. Det är oacceptabelt att stora grupper medborgare inte kan erbjudas en egen bostad utan att köpa sig in på en marknad som blir allt mer ekonomiskt otillgänglig för just ungdomar, invandrare och nyinflyttade.

De flesta kommuner har ett kommunalt bostadsbolag. Sedan två år tillbaka ska dessa bolag verka utifrån affärsmässiga principer och generera ett marknadsmässigt överskott. De kommunala bolagen är heller inte hyresnormerande utan hyresnivåerna sätts av samtliga parter i förhandlingar. Denna lag hindrar dock inte de kommunala bostadsbolagen att tillhandahålla hyresbostäder som speciellt riktar sig till de medborgare som särskilt drabbats av bostadsbristen.

De kommunala bostadsbolagen har resurser i form av befintliga fastigheter som kan om-, till och nybyggas och därmed bidra till att bristen på bostäder lindras. Denna möjlighet måste tas tillvara. Genom tredimensionell fastighetsbildning och övriga förslag i partiprogrammet kan bostäder till rimliga hyresnivåer erbjudas t.ex. unga, invandrare och nyinflyttade.

H144. Inlåsningseffekter och stelhet

Morgan Hjalmarsson, Borås, Thomas Strand, Borås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 4.6 punkt 6 utgår

Avsnitt 4.6 punkt 6 är enbart ett konstaterande över rådande situation och innehåller inget förslag hur problemet med inlåsningseffekter och stelhet ska lösas. Därför bör avsnittet utgå. Ett partiprogam måste vara mer offensivt.

H145. Utelås inte ungdomar från bostadsmarknaden i landets storstäder

Alexander Höglund, Norrköping, Patrik Karlson, Norrköping, David Mellqvist, Norrköping, William Sparf, Linköping, Ademir Zilic, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i stycke 6, under rubriken 4.6 ”Bostäder”, läggs till en mening med lydelsen: ”Bostadssituationen för ungdomar i landets storstäder är särskilt akut och utgör ett hinder för ungdomar att tillvarata jobb- och utbildningsmöjligheter. Därför bör en utökning ske av upplåtelseformerna ungdomslägenheter och studentlägenheter inom allmännyttans bostäder.”

Ibland räcker det inte endast med att bygga mer. Oavsett antalet lägenheter som byggs i våra städer så stängs ungdomar till hög grad ute på grund av de förmedlingsregler som är gällande hos många av allmännyttans bostadsförmedlare.

I många av landets storstäder råder kötider på flera år för att kunna få en lägenhet överhuvudtaget, och ibland kötider på upp till 20 år för att få en lägenhet i ett attraktivare område (exempelvis innerstaden i Stockholm).

Att man då i dag hos många förmedlingsaktörer kan börja tillgodoräkna sig ködagar från och med sin artonårsdag bidrar till en situation där ungdomars horisont för att få en lägenhet inom de närmaste åren begränsas starkt. Detta medför inte bara en utelåsning av ungdomar från allmännyttans bostadsmarknad, utan bidrar även i förlängningen till att skapa en låsning från att som ungdom kunna tillvarata de jobb- och utbildningsmöjligheter som erbjuds.

Det är oacceptabelt att ungdomar ska behöva neka antagning till utbildning eller tacka nej till att avancera inom karriären på grund av att systemet bidrar till att utestänga dem från allmännyttans bostäder. Därför bör en utökning ske av upplåtelseformerna ungdomslägenheter och studentlägenheter inom allmännyttans bostäder, för att på så sätt reservera lägenheter för även yngre medborgare och skapa en bostadsmarknad där alla har en möjlighet att komma in.

H146. Förbättrad rörlighet på bostadsmarknaden

Lennart Adell Kind, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 4.6 punkt 6 lägga till: ”Därför bör möjligheterna till uppskov med reavinstbeskattning vid försäljning av privatbostad stärkas och uppskovsräntan avskaffas.”

Sveriges bostadsmarknad fungerar dåligt. En av många orsaker är de höga kostanderna när man behöver byta bostad. Det kan handla om människor som vill sälja villan och köpa en lägenhet, vilket också skulle ge en barnfamilj möjlighet att flytta till en villa. Eller barnfamilj som vill sälja en central belägen bostadsrätt och i stället köpa en villa utanför stan. I dag motverkar skattesystemet sådana förändringar av bostadssituationen genom den höga beskattningen av reavinster vid bostadsförsäljning.

Om möjligheterna att få uppskov med reavinsten och räntan avskaffades så skulle det leda till en förbättrad bostadssituation för människor i alla åldrar och i alla delar av samhället.

H147. Underlätta byggande i mindre städer och på landsbygden

Gösta Frödin, Gunnarskog, Sune Karlsson, Arvika, Staffan Korsgren, Åsbro, Mathias Lindow, Österskär, Inger Lundberg, Älvsbyn, Esse Petersson, Värnamo, Anne Stenlund, Arnemark, Marianne Åhman, Sunne

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt tillförs i avsnitt 4.6, förslagsvis efter punkt 6: ”Ett särskilt problem är byggande utanför storstäderna. Låg hyresnivå och ofta svag värdestegring gör att man sällan kan räkna fram en kortsiktigt positiv ekonomisk kalkyl på ett enskilt byggobjekt. Dagens regelverk försvårar därmed byggande i dessa områden, trots att behovet kan vara stort. Det regelverk som Sverige kan styra ska anpassas till att underlätta byggande även utanför storstäderna.”

Bostadsbyggande utanför storstäderna brottas i dag med en särskild problematik, som ofta omöjliggör nybyggnation av bostäder, trots att efterfrågan kan vara stor. EU:s regelverk, som antagits även i Sverige, kräver att man ska kunna påvisa en positiv ekonomisk kalkyl för varje enskilt byggobjekt. Med en låg hyresnivå och en ofta svag förväntad värdestegring, blir detta ofta omöjligt i områdena utanför storstadsområdena, varför ingen nybyggnation kan komma till stånd. Detta blir ett allvarligt hinder för tillväxt och utveckling i dessa områden, och ytterligare en allvarlig belastning för områdena utanför storstäderna.

Det är angeläget att finna lösningar, som kan öka möjligheterna att bygga nytt i dessa områden, som omfattar stora delar av Sverige. Det regelverk som Sverige kan påverka måste därför ses över med målsättningen att öka möjligheterna till nybyggnation i dessa områden.

H148. Hyressättning

Johan Strandberg, Saltsjö-Boo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det under avsnitt 4.6 punkt 7 klargörs vad som menas med den första meningen

Vad som menas med den första meningen under 4.6 punkt 7 borde klargöras. Vill Folkpartiet ha till exempel marknadshyror eller fri hyressättning i nyproduktionen?

H149. Inför marknadshyror

Rickard Ydrenäs, Tranås, Mårten Bäck, Älvsjö, Andreas Froby, Tullinge, Niklas Frykman, Eskilstuna, Agneta Isacsson, Stockholm, Tommy Lundkvist, Halmstad, Rudi Mölling, Jönköping, Emil Eriksson Risve, Örebro, William Sparf, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny mening införs sist i punkt 7: ”Bruksvärdessystemet bör på sikt avskaffas och marknadshyror införas.”

Den svenska överhettade bostadsmarknaden bör förändras. Tillgången till hyresrätter är låg och svartkontrakt vanligt förekommande. Hyresnivåerna i storstädernas innerstäder motsvarar inte marknadsvärdet. Hyrorna är för låga i förhållande till efterfrågan. På sikt bör marknadshyror införas efter en övergångsperiod då hyresnivåerna successivt anpassas.

H150. Unga ska inte bara ha jobb – de ska ha någonstans att bo också

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Johanna And, Solna, Oskar Areskog, Hjärnarp, Peter Olevik Dunder, Handen, Rose-Marie Fihn, Nol, Kristoffer Filipsson, Umeå, André Frisk, Falun, Tove Henriksson, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt förs in i avsnitt 4.6, mellan punkt 2 och punkt 3, med följande lydelse: ”Nuvarande reglering av pris på hyresrätter slår undan benen för dem som vill bygga nya hyreslägenheter. Prissättningen på nybyggda hyresrätter bör frigöras helt.”

Grundproblemet på svensk bostadsmarknad, trots regeringens reformer, står fortfarande olöst och boendekrisen är på många håll i Sverige i dag akut. Bristen på bostäder har bl.a. lett till att många unga inte har någon annan möjlighet än att flytta in i osäkra svartkontraktsboenden och desperata studenter gör plats för en femte vän i trerummaren. Storstadsregionerna hämmas ekonomiskt och på mindre orter bromsas den naturliga utvecklingen. Liberala studenter föreslår därför att prissättningen på nybyggda hyresrätter ska frigöras helt.

Sverige behöver en god tillgång till hyresrätter. Ekonomiskt svagare grupper har inte alltid råd att köpa en bostadsrätt och hyresrätten är ett attraktivt val för alla som vill kunna hyra en bostad i stället för att bygga eller äga den själv. Hyresrätten är enkel, trygg och flexibel, men i dag allt för få förunnad på grund av den låga nybyggnationstakten.

Bristen på hyresrätter beror på bruksvärdesprincipen. Hyresregleringen snedvrider marknaden mot att bygga bostadsrätter i första hand eftersom regleringen har jagat bort privat kapital från marknaden för hyresfastigheter. Hyresregleringen har gjort avkastningen av nyproducerade hyresfastigheter låg och dessutom osäker på grund av ovissheten om den framtida hyresregleringen. Sedan ett antal år klarar många kommuner inte ens att underhålla sina tidigare byggda hyresfastigheter, än mindre att producera stora mängder nya hyreslägenheter på grund av den låga avkastningen.

Lägre byggnormer och enklare byggregler i all ära men det måste vara möjligt att långsiktigt få ekonomi i att bygga hyresrätter. Regeringens reformer hittills kommer leda till en viss prisskillnad mellan populära och mindre populära områden, men problematiken med kollektivt förhandlade hyror kvarstår. Vi vill se en fortsatt reformering för att möjliggöra större flexibilitet och ökat byggande av hyresrätter. Avskaffa hyresregleringen.

H151. Jämställdhet i stadsplaneringen

Maria Nilsson, Göteborg, Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Jessica Bagge, Hägersten, Helena Berggren, Västerås, Emilia Domurat, Göteborg, Cecilia Elving, Stockholm, Hanna Gerdes, Stockholm m.fl..

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att föra in en ytterligare punkt under avsnitt 4.6 med lydelsen: ”Det är främst kvinnor som talar om otrygghet i det offentliga rummet. Att vara rädd påverkar ditt beteende och begränsar ditt livsutrymme Trygghet är frihet och stadsplanering är en jämställdhetsfråga. Jämställdhetsperspektiv bör därför finnas med i alla led.”

Skräcken för att bli utsatt för våld av okänd gärningsman överskuggar många gånger det kända faktum att majoriteten av våldsbrott mot kvinnor begås i hemmet. Det hindrar inte att känsla av otrygghet ibland är större på offentliga platser där utsattheten bedöms som större.. Det kan hända att du tänker en extra gång innan du går ut på kvällen eller till och med undviker att gå ut. I stället för att ta den närmaste vägen hem går du en extra omväg för att undvika ett buskage, en gångtunnel eller ett oupplyst stråk. Det är omöjligt att planera och bygga en stad som uppfattas som säker dygnet runt och på alla platser, däremot uppmanar vi att ta kvinnors rädsla på allvar. Ingen ska behöva känna sig så rädd att det begränsar livsutrymmet. Trygghet är frihet.

H152. Bygg trähus högre än två våningar

Ann-Marie Hedlund, Bankeryd, Nicklas Bengtsson, Jönköping, Rune Hultkvist, Huskvarna, Esse Petersson, Värnamo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för målet att 80 procent av alla flervåningshus år 2025 ska byggas i trä

Nybyggnationen i de svenska kommunerna ska öka andelen trähus med mer än tvåvåningar. Målet 2025 ska vara 80 procent.

Sätt upp mål för byggande av flerfamiljshus i trä i de svenska kommunerna. Målet ska vara att 2025 byggs 80 procent av alla flervåningshus i trä. Vilket ger en positiv effekt på en av Sveriges basnäringar. Genom att förädla skogen ökar antalet arbetstillfällen, både genom produktion och forskning.

Varje minut producerar svenska skogen två femvåningshus (källa Skogsindustrin). Trä är förnybart, energisnålt och motverkar växthuseffekten och har en låg miljöbelastning. Dessutom blir det snabbare och billigare genom att färdiga moduler och rum byggs klara i skyddad miljö på fabrik. Genom detta kan 2/3 av byggtiden kapas. Ett femvåningshus i trä kan resas på 10 veckor. I Sverige byggs fler trähus på mer än två våningar. År 2000 byggdes 1 procent nu byggs 15 procent. Detta ska jämföras med att i Nordamerika är 80 procent av alla flervåningshus byggda av trä (Helena Tuvendal, Södra Innovation).

Byggandet av trähus ger en förädling av den svenska skogen. Vilket skapar fler arbetstillfällen inom flera områden. Förutom inom trä- och byggindustrin så pågår flera forskningsprogram och fler kommer det att bli. Arkitekter, byggherrar, stadsplanerare behöver utvecklas och bli nytänkande.

Dessutom kan vi i Sverige genom kunskap och export av trähus minska hela världens ekologiska avtryck. Detta gäller framförallt i de asiatiska länder, främst Kina, som visat ett stort intresse. Kina planerar att bygga 120 ekostäder med vardera en miljon invånare (källa Magnus Silverheim professor i arkitektur).

H153. Avskaffa fastighetsskatten på obebyggda tomter

Stefan Saläng, Älta

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att fastighetsskatten på obebyggda tomter avskaffas

Regringsskiftet 2006 medförde att den allmänna fastighetsskatten omvandlades till en fastighetsavgift med ett övre tak för uttaget. Så långt gott och väl.

Regeringen har dock fortfarande – trots omfattande och ihållande kritik – inte löst frågan om beskattningen av obebyggda fastigheter, för vilka fastighetsskatten består och uttas med betydande belopp och utan någon begräsningsregel som finns för fastighetsavgiften.

H154. Avskaffa tomträttsinstitutet för småhus

Stefan Saläng, Älta

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att tomträttsinstitutet för småhus ska avskaffas och tomträttshavare erhåller rätt att friköpa tomträttsmarken

Tomträttsinstitutet infördes i Sverige för mer än ett sekel sedan. Det ursprungliga syftet – att möjliggöra för särskilt barnfamiljer att skaffa sig ett eget hem till en rimlig kostnad – är sedan länge överspelat genom andra former för bostadsfinansiering. Tomträttssystemet har i stället det senaste årtiondet utvecklats till en betydande kommunal inkomstkälla. Nuvarande tomträttslagstiftning innebär ett mycket svagt konsumentskydd, de tvingas som regel acceptera vad kommunerna begär och saknar rättsliga möjligheter att framtvinga friköpa.

H155. Boende som stör

Eva Svendén, Malmö, Tore Robertsson, Malmö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i kapitel 4. Ett hållbart samhälle, avsnitt 4.6 Bostäder införs att om en bostadsrättsinnehavare missköter sig och inte upphör med det trots upprepade varningar, ska denne kunna vräkas. Dessförinnan ska någon form av skadestånd kunna utkrävas

En person som bor i en bostadsrätt kan i stort missköta sig hur mycket som helst så länge denne betalar hyran. Bostadsrättsföreningen har i stort inget att sätta emot en boende som stör ordningen så länge denne betalar hyran. Här måste till en ändring. Om en bostadsrättsinnehavare missköter sig och inte upphör med det trots upprepade varningar, ska denne kunna vräkas. Dessförinnan ska någon form av skadestånd kunna utkrävas.

H156. Byggsanktionsavgifter

Folkpartiet liberalerna Nacka, Birgitta Berggren Hedin, Saltsjö-Boo, Anne-Lie Elfvén, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en kommunal möjlighet till diskretionär bedömning av byggsanktionsavgiften bör återinföras

I gamla plan- och bygglagen fanns det en bestämmelse om att den byggavgift, som ska betalas vid överträdelser, kunde sättas ned eller bortfalla när överträdelsen var ringa. I nu gällande PBL har man dels fastställt en enhetlig ganska betydande byggsanktionsavgift för varje sorts överträdelse, dels tagit bort möjligenheten till nedsättning eller bortfall vid ringa förseelse. Redan har vi i Nacka haft rent stötande exempel på hur utfallet av denna stela bedömning blir. Möjligheten till en kommunal diskretionär bedömning vid synnerliga skäl bör återinföras.

H157. Statlig mark till kommuner för bostäder eller naturvård

Folkpartiet liberalerna Stockholms län

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för att statlig mark erbjuds till kommuner för bostadsbyggande samt naturvård

Tillgången till byggbar mark är en central faktor för bostadsbyggandet. Tillgången till obebyggda stränder och friluftsområden är också samtidigt viktigt. Inte minst i delar av skärgården där exploateringstrycket varit högt.

En möjlighet att skapa förutsättningar för bostadsbyggande är att ställa mark till förfogande genom att erbjuda tillgång till statens markinnehav. Det statliga markinnehavet är betydande, och det återfinns även i storstadsregionerna. Staten har inte i sig ett bostadsförsörjningsansvar – utan ansvaret åvilar kommuner.

Samtidigt finns det områden i tätexploaterade områden såsom skärgårdskommuner i storstadsregioner där oexploaterade stränder och öar kunde komma naturvård och friluftsliv till del.

En del av statens mark skulle därmed kunna användas för bostadsbyggande eller för att värna naturvård samt friluftsliv. Statlig mark är både råmark, samt mark som använts till bland annat försvarsändamål.

De berörda statliga bolagen och verken bör få i uppdrag att aktivt erbjuda mark till kommuner för att göra ytterligare statlig mark tillgänglig. Men ytterst gäller planmonopolet och markanvändningen har därmed sin grund i vad kommunen anser. Även om staten är markägare ska inte staten träda in i kommunens ställe när det gäller ansvaret för bostadsförsörjningen.

Ägardirektiven till bolagen, eller regleringsbrev till ansvariga verk, kan innehålla ett uppdrag som innebär att mark ska kunna ställas till förfogande för visst bostadsbyggande, t.ex. studentbostäder. Eller naturvård utan att högsta möjliga avkastning ska vara riktmärket.

En utgångspunkt för försäljningen av statlig mark för bostadsbyggande bör dock vara att konkurrensförhållandena ska beaktas och att försäljningen inte får snedvrida konkurrensen vad gäller bostadsbyggande i generell mening.

Men vad gäller användning av försvarets mark för naturvård/friluftsliv bör ersättningen vara låg eller närmast symbolisk. I de fallen finns ju inte en marknad som handlar om exploatering i någon form, utan det handlar om att värna marken som obebyggd mark. Därmed är det monetära värdet av marken mycket litet, om alls något, trots att det kulturella och naturvårdssmässiga värdet är mycket högt.

H158. Tillgänglighetsmärk alla lägenheter

Folkpartiet liberalerna Jönköping, Folkpartiet liberalerna Sunne, Ann-Marie Hedlund, Bankeryd, Rose-Marie Fihn, Nol, Rune Hultkvist, Huskvarna, Magnus Olofsgård, Vetlanda, Esse Petersson, Värnamo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för T-märkning (tillgänglighetsmärkning) av lägenheter i Sveriges kommuner

Inför T-märkning av lägenheter, för att göra det lättare för äldre och funktionshindrade att hitta tillgängliga lägenheter i det vanliga bostadsbeståndet i sin hemkommun.

Denna märkning av tillgängligheten i lägenheten, ska de kommunala och privata bostadsbolagen göra av sina lägenheter. Detta bör göras i Sveriges samtliga kommuner. Det som innefattas i T-märkningen är:

- Lägenhet i markplan, högst ett steg till bostaden alternativt en rymlig hiss.
- Ha låga eller inga trösklar. Gäller inte badrum eller balkong.
- Ett rymligt badrum, som möjliggör användande av gåhjälpmedel.

Syftet är att en person med behov av bostad med viss anpassning enklare ska kunna byta bostad, samt att vid om- eller inflyttning till kommun underlätta för personer att få en bostad med tillräcklig anpassning.

Dessa lägenheter ska vara tydligt markerade på respektive portaler eller på gemensam bostadsportal, vilket gör dem lätta att hitta.

H159. Bostadsmarknaden för äldre personer med för stort boende

Folkpartiet liberalerna Blekinge, Per Wimmerman, Lyckeby, Eva Bremer, Boxholm, Rose-Marie Fihn, Nol, Marie Klang, Karlskrona, Agneta Möller, Lyckeby, Anne Stenlund, Arnemark

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att vitalisera bostadsmarknaden

Vi behöver en högre omsättning på boendet anpassat till människors behov.

En villa för 4–6 personer som bebos av 1–2 personer blockerar minst två lägenheter. Personer som har för avsikt att flytta samman har oftast ett eget boende. Vid sammanflytten frigörs dessa och blir tillgänglig för personer utanför hyresmarknaden. Detta skapar en vitalisering av bostadsmarknaden

Då människor som har blivit äldre med utflugna barn eller blivit ensamstående, inte tycker sig kunna sälja sitt boende på grund av att skatten är betungande samt att man ofta flyttar till ett dyrare boende, så vill vi lämna denna motion. Anledningen till motionen är att många människor menar att det är billigare att bo kvar fast boendet är för stort.

Förslaget är att en person som uppnått pensionsålder och om personen vill, ska kunna flytta till ett seniorboende med den service som man efterfrågar i detta skede av livet.

Boendet ska drivas i någon form av kollektiv, förknippat med en kapitalinsats. Samt ha ett högt attraktionsvärde.

Försäljningen av boendet för den äldre avflyttande personen innebär ofta en hög skatt (då personen bott länge i sin fastighet samt har låga lån). Denna skatt överflyttas till seniorboendet som en insatts. Detta ger ett kapitaltillskott som minskar upplåningen.

Lägre upplåning ger lägre hyra, vilket gör det mer attraktivt att byta boende för personer med för stort boende. Vid avflyttning (dödsfall, långvård etc.) från äldreboendet ställs boendet till förfogande för en annan hyresgästs räkning. Försäljningspriset beskattas då som vid en vanlig försäljning samt att den uppskjutna skatten inbetalas samt att denna försäljning inte ger grund för ytterligare uppskov. Överskjutande belopp utbetalas till den som är berättigad.

Fördelarna med detta agerande är att vårdresurser kan koncentreras, vilket spar pengar, samt att dessa resurser kan öka kvaliteten till lägre kostnad (flera brukare per aktivitet).

Samhället fungerar ganska bra i livets uppgång och mellanfas men sämre i nedgångsfasen (vilken kan beskrivas som kostnadsfasen). Denna fas ska göras så kostnadseffektiv som möjligt men med mycket hög servicegrad. Denna fas ska upplevas som en semester!

Aktiviteter knutna till dessa boende, t.ex. utflykter och resor, kan lättare arrangeras på grund av tätheten av brukare. Det som här beskrivs är för att mentalt förstå att boendet inte är att betrakta som vård utan ska betraktas som service. Det handlar inte om att ta hand om någon, utan om att ställa frågan: ”Vad kan vi stå till tjänst med?”

Husen ska betraktas som ett hotell med reception, samt ska ha vad man efterfrågar i detta skede av livet (t.ex. fotvård, hårvård, hudvård). Tjänsterna sköts av fristående företag med ramavtal från boendet, men där alla får bli kunder och betala ordinarie pris.

Boendet ska också ha tillgång till en bilpool för de boende samt kommunala kommunikationer i dess närhet.

H160. Slopa de kommunala byggloven

Robert Andersson, Karlstad, Jacob Bang, Halmstad, André Frisk, Falun, Andreas Froby, Tullinge, Joakim Holmertz, Solna, Marcus Nilsson, Huddinge, Emil Eriksson Risve, Örebro, Stefan Sköld, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna tar ställning för att de kommunala byggloven avskaffas för den enskilde individen och ersätts med en invändningsrätt

Att köpa en egen tomt är för många individer ett riktigt stort beslut och för de flesta den största investeringen som görs under ens livstid. I dag är det svårare att få lån hos bankerna än det tidigare varit och drömmen om hus förblir för en del individer endast en dröm. Men för de som köper sig sin egen tomt, för de som får chansen att bygga sina drömmars hus finns det käppar i hjulen.

Trots det att individen köpt sin tomt och således nu äger den så måste det ansökas om bygglov när en tillbyggnad på huset eller ändring på tomten ska genomföras. Vi liberaler värnar varje individs rätt att äga, och ska man inte även ha rätt att till fullo få nyttja det man äger?

Att ansöka om bygglov, så att kommunen ska kunna godkänna det som upprättas eller inte på den enskildes tomt är bökigt, tidskrävande och ibland kostsamt, men framför allt är det ett tydligt sätt att se hur det socialistiska synsättet på att kommunen/staten vet bättre än individen lever kvar, och det passar inte in i ett liberalt samhälle.

Goda grannar vågar vi nästan svära på att de flesta av oss har, personer vi hejar på, kanske ber vattna blommorna när vi åker på semester eller till och med lånar en liter mjölk av när affären har stängt. Det anordnas kvartersfester, gemensamma kräftskivor och på en del ställen kan det hända att man firar midsommar tillsammans. Om grannarna kommer bra överens och kan tala med varandra innan den ene eller andra bestämmer sig för att genomförande något som kan vara skymmande för den andre, varför ska man då behöva få ett godkännande från staten?

Som liberaler är vi starka förespråkare av frihet, men frihet under ansvar. Precis som den enskilde individen borde ha full rätt att fritt nyttja sin egendom så ska andra individer även ha full rätt att värna sin egen om denne anser att friheten blivit inskränkt. Vi föreslår därför att i stället för bygglov så ska det införas en ”invändningsfrist” där en granne som av någon anledning motsätter sig ett byggande på en granntomt ska kunna få göra sin åsikt hörd och prövad om så behövs.

Det vi yrkar är således att Folkpartiet liberalerna tar ställning för att de kommunala byggloven avskaffas och i stället ersätts med en rätt att invända mot en individs bygge. På så sätt stärks äganderätten och den enskildes frihet över både sin egendom och liv.

H161. Heltäckande bostadspolitik

Folkpartiet liberalerna Bohuslän, Anita Brodén, Sollebrunn, Malin Danielsson, Skogås, Elisabeth Gunnars, Åkersberga, Nina Lundström, Sundbyberg, Lars Tysklind, Strömstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att förslagen som presenteras av Folkpartiets bostadsarbetsgrupp ska beaktas när programkommitténs förslag under avsnitt 4.6 behandlas

Under våren 2013 har Folkpartiets bostadsarbetsgrupp ingående diskuterat och format förslag som syftar till en fungerande bygg- och bostadsmarknad i balans.

Fokus ligger till stor del på den enskilda bostadskonsumenten.

Utan tvekan kan förslagen ytterligare vässa och tydliggöra Folkpartiets bostadspolitik varför dessa måste beaktas vid den slutliga utformningen av avsnittet ”Bostäder” i det nya partiprogrammet.

J: EU-politik och internationella frågor

Programförslaget avsnitt 5.3.1–5.4.3 samt anslutande ämnen

Avsnitt 5.3.1 Ett starkt Europasamarbete

J1. Samarbetet i Norden och Europa gör Sverige rikare

Peter Olevik Dunder, Handen, Lennart Adell Kind, Nacka, Gustav Olsson, Stockholm, Esse Petersson, Värnamo, Per Wimmerman, Lyckeby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att inledningen på avsnitt 5.3.1 punkt 1 ändras från: ”Samarbetet i Europa gör Sverige rikare ...” till: ”Samarbetet i Norden och Europa gör Sverige rikare ...”

2. att partistyrelsen ges i uppdrag att verka för att EU-direktiv implementeras i Sverige på ett sådant sätt att inte nya gränshinder till våra nordiska grannländer skapas

Sverige har i år ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet och regeringen där Folkpartiet bland annat har vice statsministerposten har ”övertygelsen att det nordiska samarbetet kan användas för att gemensamt möta de framtidsutmaningar som våra länder står inför.”

Norden har gått före i Europa med bland annat passunion redan på 1950-talet. I dag deltar de nordiska länderna i olika grad i Europasamarbetet, där Finland gått längst. Alla Nordens länder implementerar EU-direktiv. Tyvärr sker det inte med tillräcklig hänsyn till grannländernas implementering varför nya gränshinder skapas eller riskerar att skapas.

Handeln, arbetsmarknaden och befolkningen inom Norden gynnas av samspelta nordiska regelverk. Gränshinderforum, Hallo Norden och liknande initiativ är vällovligt men litet i jämförelse med samtliga regeringars departement av statliga tjänstemän. Mer samordning av våra länders implementering av EU-direktiv är ett sätt att göra Sverige, Norden och Europa rikare.

J2. Liberalism – en ideologi för alla!

Gustav Olsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande text stryks ur avsnitt 5.3.1: ”Nationalism, protektionism och stängda gränser ska höra till historien.”

Vi ska inte skapa fiender utan i stället vinna över människor till liberalismen, därför måste denna text strykas för att inte stämpla människor som tror på detta som annorlunda och gammaldags.

J3. Förenkla för europeiska medborgarinitiativ

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny mening införs i punkt 2 under avsnitt 5.3.1 med följande lydelse: ”I syfte att göra det enklare att skapa europeiska medborgarinitiativ ska initiativen kunna beröra EU:s beslutsfattande och institutioner, kravet på antalet underskrifter sänkas till 200 000 och åldersgränsen sänkas till 15 år.”

Dagens europeiska medborgarinitiativ får endast beröra beslutsområden som EU har beslutskompetens i. Medborgarinitiativet kan därmed inte handla om beslutsfattandet i sig eller hur EU:s institutioner arbetar. Liberala studenter anser att medborgarinitiativen behöver få ett bredare tillämpningsområde.

Det måste bli lättare för unga personer att engagera sig i EU och unionens angelägenheter. Det behöver därför bli enklare att skapa europeiska ”medborgarinitiativ” och få till stånd dialog med de europeiska förtroendevalda. Ett ämne som till exempel inte går att lyfta är frågor för ökad demokratisering eller frågor gällande EU-stadgan.

Åldersgränsen samt kravet på antalet underskrifter skulle dessutom må bra av att sänkas. I dag krävs det att man har uppnått 18 års ålder och att man lyckas samla ihop en miljon underskrifter. Vid femton års ålder anses man vara mogen att ta ansvar för sina handlingar i ett straffrättsligt perspektiv. Åldersgränsen borde sänkas till 15 års ålder och kravet på antalet underskrifter sänkas till 200 000.

J4. Underlätta europeiska valrörelser

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Björn Brändewall, Kalmar, Ulf Larsson, Västerås, Mathias Lindow, Österskär, Niklas Odelberg, Enskede, Emil Eriksson Risve, Örebro

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att den andra punkten under avsnitt 5.3.1 kompletteras med följande meningar: ”På sikt bör parlamentsgrupperna i Europaparlamentet ombildas till riktiga partier. Nationella kandidater ska vara valbara i hela unionen. Valkretsarna i Europaparlamentsvalen bör ritas om och bli gränsöverskridande.”

En varaktig och demokratiskt vital europeisk union förutsätter ett brett engagemang bland Europas invånare. Europa är i behov av att fler medborgare engageras i Europapolitiken på EU-nivå och att en ökad andel människor engageras i Europatanken och i de europeiska valen. Liberala studenter föreslår därför att Folkpartiet verkar för europeiska partier och att nationella kandidater är valbara i hela unionen.

Genom att medborgare får ökat inflytande att välja sina politiker på högsta nivå skapas en ökad legitimitet och demo-

kratisering. Valrörelserna till den direktvalda kammaren och till kommissionens ordförande borde därför vara gemensam för hela unionen.

I en gemensam valrörelse kommer EU:s medborgare att kunna rösta på kandidater från andra EU-länder. Genom att skapa starkare koalitioner i EU kommer olika politiska ideologier att få en ökad roll inom hela den europeiska politiken. Att ge politiska ideologier en ökad betydelse är av stor prioritet då detta kommer att få genomslag även på realpolitiken. På lång sikt kommer detta innebära att fler politiker vågar peka ut visioner och det kommer leda till ett ökad förtroende för alla EU:s politiker.

Detta görs inte i en handvändning. I syfte att skynda på processen ska nationsöverskridande partier uppmuntras. Att enskilda nationalstaterna har olika partier som kandiderar för sig själva och sedan ändå ingår i en gemensam grupp i Europaparlamentet innebär att onödigt mycket kompromissande flyttas bort från medborgarnas granskning. Parlamentsgrupperna borde därför ombildas till riktiga partier. Nationella kandidater ska också vara valbara i hela unionen.

För att främja en mer relevant politiskt debatt bör valkretsarna dessutom ritas om och bli gränsöverskridande. Exempelvis skulle Sverige kunna vara en del av två olika valkretsar – en nordlig som delas med norra Finland och en sydlig som delas med delar av Danmark.

Menar vi allvar med att uppmuntra en europeisk valrörelse är det orimligt att utesluta möjligheten för en fransk medborgare att personrösta på en dansk kandidat om hen anser att denne företräder hens åsikter bäst. Av regionala skäl bör dock olika regionala listor finnas i olika delar av unionen.

J5. Alla demokratiska stater bör vara välkomna

Andreas Froby, Tullinge, Robert Andersson, Karlstad, Mats Engström, Stockholm, Joar Forssell, Stockholm, André Frisk, Falun, Oskar Hektor, Värmdö, Christer Romson Lande, Stockholm, Ulf Larsson, Västerås, Rickard Malmberg, Västerås m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att orden ”europeiska” och ”helt eller delvis i Europa” stryks ur avsnitt 5.3.1 punkt 3

I förslaget till nytt partiprogramförslag poängteras det mycket bra att alla som vill bli medlemmar i Europeiska unionen ska respektera demokratin och mänskliga rättigheter och ha en fungerade marknadsekonomi. Dock skrivs att EU är öppet för alla europeiska länder, vilket innebär att vi säger nej till en israelisk ansökan. Varför ska vi begränsa detta fredsprojekt till Europa? Det må ha startat som ett projekt för att säkra den europeiska freden, men om det nu blir möjligt att sprida ut det till länder i EU:s närhet är väl detta inget vi som liberaler ska vara motsträviga emot.

Partiprogramsförslaget tar globaliseringen med öppna armar, men just i denna fråga vill vi begränsa den öppenhet som programmet generellt genomsyras av. Dessutom kommer det alltid vara en definition i fråga om vad Europa är. Även om vi beslutar oss för den bredaste definition som anammas av andra tunga aktörer, så kommer det alltid vara en diskussion vad som är rätt definition. Därför är det bättre att hålla öppet för alla stater som är intresserade av medlemskap i EU, så länge de uppfyller de strikta kraven.

J6. EU-assistans till kandidatländer och potentiella kandidatländer

Ademir Zilic, Linköping, Björn Jansson, Motala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en mening läggs till sist under avsnitt 5.3.1 punkt 3 med lydelsen: ”EU ska även effektivt och aktivt hjälpa de europeiska stater som ännu inte är medlemmar, men som är i en omvandlingsprocess och som söker sig till medlemskap för att eventuellt nå sitt mål.”

Det räcker inte med att endast förespråka ett öppet EU. De flesta europeiska stater som i dag står utanför EU önskar ansluta sig, men är inte kapabla till att själva uppfylla Köpenhamnskriterierna. Dessutom stödjer oftast en klar majoritet EU-medlemskap i dessa länder. Allt det här innebär att EU har en ”demokratisk skyldighet” att effektivt och aktivt hjälpa kandidatländer och potentiella kandidatländer att uppnå Köpenhamnskriterierna så att de så snabbt som möjligt ska kunna ansluta sig till unionen.

Det bör ligga i vårt bästa intresse att ha ett demokratiskt, politiskt och stabilt närområde som är fullt integrerat i Europeiska unionen. Den enklaste vägen till det här målet är att EU fullt ut, aktivt och effektivt stödjer de kandidatländer och potentiella kandidatländer på deras svåra väg mot medlemskap. På lång sikt innebär det starkare demokrati, bättre ekonomi och mindre organiserad brottslighet (framförallt korruption) i dessa länder, vilket minskar sannolikheten att dessa problem sprider sig vidare in i unionen. Först och främst gäller det här staterna på Västra Balkan, som alla är i olika stadier i anslutningsprocessen och där den här processen just går långsamt i vissa fall. Där kan EU då spela stor roll och vara en stark drivkraft framåt för ekonomiska och demokratiska reformer. Alternativet vore att dessa stater slängdes tillbaka till 1990-talet och det vi liberaler kämpar så hårt mot – nämligen protektionism, nationalism och ständiga grannkonflikter. Och det är inte alls önskvärt Därför vore det i vårt (EU:s) största intresse att assistera och hjälpa ansökarländer på deras väg mot medlemskap på ett ständigt aktivt och effektivt sätt. Ett rop efter positiv förändring bör aldrig undvikas.

J7. En europeisk konstitution

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Niklas Odelberg, Enskede, Alexander Staver, Halmstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att tredje meningen i punkt 4 i avsnitt 5.3.1 omformuleras till följande: ”Ett sådant system innebär en i en konstitution tydligt reglerad makt- och ansvarsfördelning där EU ägnar sig åt frågor där de lokala, regionala och nationella nivåerna inte räcker till.”

2. en ny sista mening införs i punkt 4 i avsnitt 5.3.1 med följande lydelse: ”En framtida EU-konstitution ska tydligt reglera det europeiska samhällskontraktet mellan EU och EU-medborgaren.”

Att EU numera har en rättsligt bindande stadga om de grundläggande mänskliga rättigheterna är positivt. Stadgan reglerar dock framför allt EU:s institutioner och medlemsstater. En tydligt rättsligt dokument som reglerar förhållandet mellan EU-medborgaren och EU saknas alltjämt. Liberala studenter anser därför att Folkpartiet ska arbeta för att EU antar en konstitution.

En konstitution är ett rättsligt dokument som återger de grundläggande rättsregler som styr ett områdes offentliga verksamhet. En EU-konstitution skulle därmed reglera relationen mellan medlemsländerna, EU:s institutioner och framför allt Europas medborgare. Till skillnad från i dag, där fördragen framför allt är rättsakter mellan suveräna nationalstater, ska en europeisk konstitution främst reglera det europeiska samhällskontraktet mellan EU och EU-medborgaren.

Denna europeiska konstitution ska tydligt definiera unionens maktorgan och fungera som en europeisk grundlag. I konstitutionen ska det bl.a. tydligt formuleras hur politiker som styr EU:s ska väljas.

Folkpartiet, som ofta framhåller att man är Europas mest EU-positiva parti, borde arbeta för ett tydligt rättsligt dokument som inte enbart går att förstå av jurister och statsvetare. Det borde därför skrivas in i Folkpartiets partiprogram att partiet ser positivt på en konstitution för Europa.

J8. Ett enklare och vassare EU

Lennart Adell Kind, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 5.3.1 punkt 4 lägga till: ”För att uppnå detta krävs en för medborgarna enkel och tydlig beslutsprocess. Enskilda staters vetorätt bör avskaffas.”

EU måste vara medborgarnas EU. Ett organ med stor demokratisk legitimitet. För att uppnå detta måste beslutsprocessen förenklas och bli mer transparent. Enskilda medlemsländer, kanske styrda av extrema politiska krafter, ska inte kunna hindra övriga ett genomdriva nödvändiga förändringar inom områden där medlemsstaterna har ansett att unionen har störst möjlighet att genomföra en politik för allas bästa. Detta gäller inte minst inom miljöområdet.

J9. Stark mekanism mot EU-centralism

Andreas Froby, Tullinge, Christer Romson Lande, Stockholm, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Marcus Nilsson, Huddinge, William Sparf, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en mening läggs till sist i punkt 5.3.1 punkt 4 med lydelsen: ”Medlemsstaterna ska ha vetorätt vad gäller utgiftstak, medlemsavgifter och utvidgning av unionens makt.”

Det är bra att Folkpartiet tar fortsatt tydligen ställning för ett demokratiskt, enat och federalt Europa. Där vi tydligen tar ställning för en tydlig maktdelning mellan medlemsstaterna och unionen, som bör regleras i en grundlag. Där EU håller sina fingrar borta från kakbruken, låter medlemsstaterna sköta de flesta politiska sakområden, förutom de få gränsöverskridande utmaningar som inte kan hanteras av på lokal, regional eller nationell nivå.

Det som dock saknas i denna vision är hur det ska undvikas att EU drabbas av en långsam centraliseringen, som snarare varit regel än undantag i det flesta federationer. En idé är att låta ministerrådet, där som i dag medlemsstaternas regeringar samlas finns kvar. Detta enda formella befogenheter ministerrådet då bör besitta är att ha vetorätt i fråga om utgiftstaket för unionens budget, dess egna medlemsavgifter till unionen, utvidgning av unionens makt. Utöver rådet har vi då ett tvåkammarparlamentet där medlemsstaterna finns i representerade i senat och en andra kammare som är valt av det europeiska folket i sin helhet.

På detta sätt kommer ministerrådet ha ett egenintresse att hålla tillbaka unionens makt och pengabegär om de inte finner det absolut nödvändigt att ge efter för att de inte själva klarar av att hantera en samhällsutmaning på nationell nivå.

J10. Folkvald ordförande för EU-kommissionen

Per Altenberg, Sollentuna, Benny Lindholm, Uppsala, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Gustav Olsson, Stockholm, Gunnar Pihl, Svartsjö, Helena von Schantz, Valdemarsvik

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande text läggs till i partiprogrammets avsnitt om ett starkt Europasamarbete: ”Inför allmänna val i Europa till posten som ordförande i EU-kommissionen.”

Inför allmänna val i Europa till posten som ordförande i EU-kommissionen. Därmed stärks kommissionens demokratiska legitimitet.

Denna motion delar i huvudsak de motiv och argument som anförs i motsvarande motion från Cecilia Wikström med flera, med den skillnaden att EU-kommissionens ordförande av maktdelningsskäl inte samtidigt bör vara ordförande för Europeiska rådet. Rådet utgör, tillsammans med Europaparlamentet, den lagstiftande makten inom EU medan EU-kommissionen representerar den verkställande makten. Dessa bör även fortsättningsvis hållas åtskilda.

J11. Stärkt demokratisk legitimitet för EU-kommissionen

Cecilia Wikström, Uppsala, Tove Henriksson, Uppsala, Lennart Ledin, Östersund, Suzanne Liljegren, Lidingö, Magnus Simonsson, Enskede gård, Daniel Sjöberg, Uppsala, Anne Stenlund, Arnemark, Thomas Strand, Borås, Rickard Ydrenäs, Tranås m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande text läggs till som en ny punkt 6 i partiprogrammets avsnitt 5.3.1: ”EU-kommissionens demokratiska legitimitet behöver stärkas. För att uppnå detta ändamål bör dess ordförande utses genom direkta val i samtliga medlemsländer samtidigt som valet till Europaparlamentet äger rum. Den direktvalde ordföranden för EU-kommissionen ska även vara ordförande för Europeiska rådet. Europeiska rådets och Ministerrådets sammanträden måste öppnas upp för allmänhetens insyn för att möjliggöra ett demokratiskt ansvarsutkrävande.”

Folkpartiet liberalerna borde i sitt partiprogram ha tydliga visioner för den konstitutionella utvecklingen av den europeiska unionens centrala institutioner. Vi försöker här åtgärda bristen på detta i partiprogrammet med några centrala förslag för att reformera EU-kommissionen, Europeiska rådet och Ministerrådet.

EU-kommissionen kan i dag närmast jämföras med en nationell regering. Kommissionen har en blandning av administrativa och politiska uppgifter. Bland de mest politiska uppgifterna ligger ansvaret för att föreslå ny lagstiftning på EU-nivå och att säkerställa att medlemsstaterna lever upp till sina åtaganden. Kommissionens demokratiska legitimitet kommer i dag av att den utses gemensamt av medlemsstaterna och det direktvalda Europaparlamentet, som även har mandat att avsätta kommissionen.

För att ytterligare stärka kommissionens demokratiska legitimitet bör dess ordförande framöver inte utses av medlemsländerna och Europaparlamentet utan direkt av Europas medborgare i allmänna val. Ett sådant val skulle lämpligen kunna hållas samtidigt som valet till Europaparlamentet. En kampanj för posten som kommissionens ordförande skulle definitionsmässigt höja sig över den nationella politiken och fokusera på vilka utmaningar kandidaterna ser och vad de konkret vill göra för Europas framtid. Förhoppningsvis skulle detta gynna debatten även i de nationella valrörelserna till Europaparlamentet.

Erfarenheterna från USA visar också att de år som det är parallella val till presidentämbetet och kongressen är valdeltagandet i kongressvalen mycket högre än de år då det bara är kongressval. Troligen skulle direkta val till posten som kommissionens ordförande på samma sätt innebära ett ökat valdeltagande i valen till Europaparlamentet. En direktvald ordförande för kommissionen bör rimligen vara svaret på Henry Kissingers bevingade fråga: Vem ringer jag när jag vill tala med Europa? För att öka tydligheten i ledarskap och ansvarsutkrävande bör denna person också automatiskt vara ordförande för Europeiska rådet, det vill säga stats- och regeringschefernas toppmöten. Ordförandeskapet i ministerrådet bör inte påverkas av detta.

Vidare är det rimligt att kräva att Ministerrådets och Europeiska rådets sammanträden i mycket större grad än vad som nu är fallet öppnas upp för allmänhetens insyn. Det är inte rimligt att den ena halvan av EU:s lagstiftande kammare sammanträder huvudsakligen utan insyn för de medborgare som de företräder.

J12. Förstärk EU:s subsidiaritetsprincip

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 5 i avsnitt 5.3.1 kompletteras med följande meningar: ”Nationella parlament ska självständigt kunna kräva prövning av pågående eller avslutade lagstiftningsärenden och om en försvarlig mängd av unionens samlade parlamentsledamöter begär det ska lagstiftning kunna stoppas helt. Om ett nationellt parlament begär det ska en EU-kommissionär vara tvungen att besöka parlamentet och svara på frågor.”

Förstärkt demokrati på EU-nivå och starka nationella parlament är inte en motsättning. Subsidiaritetsprincipen behöver däremot fyllas med ett innehåll. Att ge nationella parlament makt över EU:s beslutsfattande innebär en effektivitetsbrist men i syfte att stärka den demokratiska legitimiteten måste folkvalda representanter nationellt ha större makt att påverka EU-besluten. Liberala studenter föreslår därför att subsidiaritetsprincipen i EU konkretiseras.

Nationella parlament behöver ha möjligheter att påverka EU-besluten och kunna stoppa lagstiftningsärenden som bedöms stå i konflikt med EU:s grundläggande rättsakter. I dag krävs i princip att en medlemsstats regering stämmer någon av EU:s institutioner inför EU-domstolen för att ha överskridit sin kompetens. Nationella parlaments egen makt att begära att EU-domstolen granskar ett pågående eller avslutat lagstiftningsärende behöver förstärkas.

Något form av nationell veto behövs dessutom. Med dagens teknik borde det inte vara omöjligt att snabbt kunna få till stånd en transeuropeisk omröstning bland de nationella parlamenten om ett pågående lagstiftningsärende. En tanke skulle kunna vara att om exempelvis mer än tre fjärdedelar av de samlade ledamöterna i alla nationella parlamenten begär det, ska ett pågående lagstiftningsärende kunna stoppas helt.

I syfte att närma EU:s beslutsprocesser och för att ge nationella parlament en reell möjlighet att använda sig av subsidiaritetsprincipen bör dessutom EU-kommissionärer vara tvungna att besöka parlamentet för att svara på frågor om en majoritet i parlamentet kräver det.

J13. Nationella parlament i EU:s arbete

Cecilia Wikström, Uppsala, Björn Jansson, Motala, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Marit Paulsen, Bryssel, Daniel Sjöberg, Uppsala, Thomas Strand, Borås, Olof Hermansson Wallentin, Vällingby, Rickard Ydrenäs, Tranås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 5 i avsnitt 5.3.1 ges följande lydelse: ”Europaparlamentet och rådet bör betraktas som två delar i ett tvåkammarparlament. De nationella parlamentens inflytande över medlemsstaternas ställningstaganden i EU-frågor bör stärkas. De nationella parlamentens roll som arena för diskussion av EU-frågor bör stärkas, bland annat genom att ge svenska ledamöter av Europaparlamentet närvaro- och yttranderätt i riksdagen vid de tillfällen då EU-relaterade frågor diskuteras.”

Vi delar programkommitténs slutsats att nationella parlaments inflytande över EU-politiken bör stärkas men vill understryka att det noggrant behöver specificeras hur detta ska ske då det i debatten förekommit en del förslag i en riktning som skulle vara mycket skadlig för både EU:s funktion och demokratiska legitimitet.

För det första bör det klargöras att nationella parlaments inflytande inte ska stärkas på det direktvalda Europaparlamentets bekostnad. Alla förslag om särskilda utskott i Europaparlamentet bestående av nationella parlamentariker och liknande bör avvisas eftersom de enbart skulle skapa förvirring för medborgarna och försvåra ansvarsutkrävandet.

Däremot bör de nationella parlamenten få bättre möjligheter att påverka sina regeringars ställningstaganden i EU-relaterade frågor. De nationella parlamenten måste också bli en viktig del i att utkräva demokratiskt ansvar för regeringarnas ageranden i ministerrådet. Ett sätt att uppnå detta vore att stärka de nationella parlamenten som centrala debattforum för den europeiska politiken.

En metod för detta, som används med framgång i bl.a. Belgien, är att tillåta det egna landets Europaparlamentariker att delta i debatter i det nationella parlamentet när dessa berör EU-frågor. Självklart ska Europaparlamentarikerna inte delta i omröstningar och beslutsfattande, men ett deltagande av Europaparlamentariker i debatterna i riksdagen skulle kunna tillföra många intressanta infallsvinklar i debatterna som saknas i dagsläget. Det skulle också ge Europaparlamentarikerna en naturlig plattform för politisk diskussion på hemmaplan.

J14. Ett Europaparlament

Cecilia Wikström, Uppsala, Lars-Åke Davidsson, Hässelby, Niklas Englund, Fotö, Andreas Froby, Tullinge, Ulf Larsson, Västerås, Lennart Ledin, Östersund, Magnus Simonsson, Enskede gård, Daniel Sjöberg, Uppsala, Rickard Ydrenäs, Tranås m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det efter den andra meningen i punkt 6 under avsnitt 5.3.1 införs en ny text med följande lydelse: ”Europaparlamentet ska alltid fatta beslut med fullt deltagande från ledamöter från samtliga medlemsländer. Inga ledamöter får diskrimineras på grundval av om det egna landet har ett undantag för deltagande i en del av samarbetet eller inte deltar i ett visst fördjupat samarbete.”

Det förekommer numera ganska många förslag om att Europaparlamentet ska införa exempelvis särskilda utskott för eurofrågor där bara ledamöter från euroländer skulle få delta. Det är lätt att föreställa sig att liknande förslag skulle kunna uppstå för andra områden där endast vissa länder deltar i samarbetet såsom Schengen, civilrättsliga samarbetet, patent osv. Det är viktigt att värna parlamentets ställning och klargöra att alla ledamöter av Europaparlamentet är fullvärdiga medlemmar av parlamentet oaktat vilka delar av samarbetet som deras medlemsländer deltar i.

J15. Nominera både män och kvinnor till EU-kommissionär

Rickard Ydrenäs, Tranås, Pernilla Bergqvist, Märsta, Cecilia Elving, Stockholm, Niklas Englund, Fotö, Gulnar Kozhabekova, Göteborg, Ulf Larsson, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande text läggs till som en ny punkt 6 i partiprogrammets avsnitt 5.3.1: ”EU-kommissionen, som är EU:s verkställande organ, måste ha en jämnare könsfördelning för att i högre grad representera unionsmedborgarna. Medlemsstaterna uppmanas därför att till varje post som kommissionär nominera såväl manliga som kvinnliga kandidater, så att kommissionskollegiet kan uppnå en jämn könsfördelning.”

EU-institutionerna och EU-organen bör föregå med gott exempel i samhället genom att skapa en jämnare könsfördelning. Inom samtliga EU-institutioner måste effektivare jämställdhetsstrategier utarbetas för rekrytering och fortbildning. Institutionerna bör i detta syfte se till att en jämn könsfördelning uppnås i samband med rekryteringen av högre tjänstemän, inbegripet generaldirektörer, direktörer och enhetschefer. EU-kommissionen bör visa vägen genom att ledningen, kollegiet, är jämställt. Därför bör varje land nominera en man och en kvinna som EU-kommissionär.

J16. Reformera EU:s budgetprocess

Victor Zetterman, Lund, Johanna And, Solna, Sandro Banovac, Södertälje, Cem Delen, Segeltorp, Oskar Hektor, Värmdö, Marcus Nilsson, Huddinge, Rasmus Orsén, Linköping, Yacob Rajes, Göteborg m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att införa en punkt under avsnitt 5.3.1 med lydelsen: ”Europeiska unionen bör få rätt att ta ut skatt på områden som är gränsöverskridande. Medlemsländernas medlemsavgifter ska avskaffas.”

Alla minns vi förhandlingarna när EU:s långtidsbudget skulle fastställas i Europeiska rådet, förhandlingarna var utdragna och kunde inte lösas på ens ett toppmöte.

Alla medlemsländernas nationella intressen stod emot varandra och kommissionens förslag sköts i sank, det var för viktigt för vissa medlemsländer att vissa budgetposter innehöll en viss summa pengar, och för vissa av länderna, så som Sverige, var deras rabatt och storleken på medlemsavgiften något som skulle försvaras till varje pris.

Om EU får en rätt att ta ut skatt på till exempel koldioxid eller en bolagsskatt för att göra det lika attraktivit att driva företag inom hela unionen, då kan EU bygga upp ett eget kapital som är oberoende av de olika nationella viljor och intressen som finns ute i Europa.

Detta system ger EU-kommissionen och Europaparlamentet makten att själva bestämma storleken på de olika utgiftsområdena, och eliminerar således de spänningar som finns mellan medlemsländerna när de förhandlar om budgeten.

J17. Återförande av kompetenser till medlemsstaterna

Cecilia Wikström, Uppsala, Inger Fogelklou, Bromma, Andreas Froby, Tullinge, Tove Henriksson, Uppsala, Björn Jansson, Motala, Ulf Larsson, Västerås, Daniel Sjöberg, Uppsala, Rickard Ydrenäs, Tranås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att första meningen i punkt 7 i avsnitt 5.3.1 ges en lydelse enligt följande: ”Kultur-, idrotts-, och turismpolitiken ska till största delen återföras till nationell nivå.”

Programkommittén har till största delen gjort ett utmärkt arbete men här delar vi inte dess bedömning. Vi anser inte att social-, arbetsmarknads-, och mediepolitiken ska återföras till nationell nivå. Arbetsmarknadspolitiken och den mycket begränsade sociala politik som finns på EU-nivå syftar i princip uteslutande till att säkerställa den fria rörligheten på EU:s inre marknad. Att åternationalisera dessa aspekter av EU-politiken skulle få förödande konsekvenser för den inre marknaden och därmed skapa nya handelshinder. Det är alltså i direkt konflikt med det uttalade målet att fördjupa samarbetet på den inre marknaden som kommittén har föreslagit i programförslagets avsnitt 3.1.1.

Den del av mediepolitiken som finns på EU-nivån syftar primärt till att trygga gränsöverskridande förmedling av kultur, TV-sändningar och liknande. Vi ser inte mervärdet av att försvåra för detta.

Det innebär självklart inte att det inte finns områden som bör åternationaliseras till stor del. Vi delar kommitténs målsättning avseende kultur- och turismpolitiken och har även lagt till idrottspolitiken.

J18. Lägg ned Regionkommittén och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén

Rickard Ydrenäs, Tranås, Adam Cwejman, Göteborg, Agneta Isacsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande nya punkt läggs till efter punkt 7 i avsnitt 5.3.1: ”I tider av åtstramning och lågkonjunktur bör även

EU-institutionernas arbete effektiviseras. Demokratisk kontroll och inflytande utövas i medlemsstaternas beslutsorgan, Rådet, och genom det direkt folkvalda Europaparlamentet. Därför verkar Folkpartiet för att Regionkommittén (ReK) och Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) läggs ned. Folkpartiet verkar för att det genomförs en utredning inför nästa fördragsändring av behovet av samtliga EU-institutioner och att det tas fram ett förslag kring vilka EU-institutioner som bör läggas ned eller slås samman."

J19. Överförande av kompetenser till EU

Cecilia Wikström, Uppsala, Ulf Larsson, Västerås, Suzanne Liljegren, Lidingö, Marcus Nilsson, Huddinge, Daniel Sjöberg, Uppsala, Thomas Strand, Borås, Olof Hermansson Wallentin, Vällingby, Rickard Ydrenäs, Tranås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande text läggs till som en ny punkt 8 i avsnitt 5.3.1: "Ytterligare kompetenser bör överföras till EU inom utrikes-, försvars-, säkerhets- och rättspolitiken. Det är bara genom en enad röst som Europa kommer att kunna göra sin stämma hörd i en globaliserad värld. Det kräver ytterligare samordning av utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiken och överföring av kompetenser till EU-nivån. Samarbetet i straffrättsliga frågor för att motverka den grova organiserade brottsligheten kräver också att EU ges nya kompetenser på brottsbekämpningens område. "

Vi noterar att programkommittén har föreslagit en paragraf med förslag på områden som bör åternationaliseras. I konsekvensens namn bör även en paragraf komplettera med de områden där samarbetet i stället bör stärkas ytterligare.

Vi anser att det vore rimligt att understryka att EU bör få nya kompetenser särskilt vad gäller utrikes-, försvars- säkerhets- och rättspolitiken.

J20. Utveckla och förstärk EU-domstolen

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny mening förs in i punkt 8 i avsnitt 5.3.1 med följande lydelse: "I syfte att underlätta för EU-medborgare att utkräva ansvar av EU:s institutioner eller nationella myndigheter ska en EU-domstolen ha förstainstansfilialer i varje medlemsland."

Enskilda EU-medborgare ska inte enbart ha makt att påverka på valdagen. Liberala studenter föreslår därför att EU-medborgare ska kunna föra talan i EU-domstolen och att EU-domstolen upprättar förstainstansrätter i varje medlemsland.

I ett demokratiskt samhälle kan medborgaren påverka sin egen och andras rättsställning genom sitt val på valdagen och genom att vända sig till myndigheter och domstolar. EU-medborgaren har dock i dag små möjligheter att vända sig till EU:s institutioner för att utverka sina rättigheter.

Varje EU-medborgare borde därför kunna utkräva ansvar direkt av EU:s institutioner eller av nationella myndigheter som inte följer EU-reglerna genom att vända sig till EU-domstolen.

I syfte att närma EU-domstolen varje medborgare och i syfte att kunna hantera den ökade måltillströmningen till domstolen ska domstolen ha en förstainstansfilial i varje medlemsstat. Filialen ska kunna döma ut skadestånd av medlemsstaten om staten har brutit mot EU-regler men ska inte kunna ändra beslut som staten har fattat.

J21. Transparens inom EU

Cecilia Wikström, Uppsala, Jonas Brynhildsen, Stockholm, Andreas Froby, Tullinge, Björn Jansson, Motala, Marit Paulsen, Bryssel, Daniel Sjöberg, Uppsala, Jens Sundström, Luleå, Rickard Ydrenäs, Tranås, Victor Zetterman, Lund m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att första meningen i punkt 8 i förslaget till nytt partiprogram under avsnitt 5.3.1 ersätts av följande: "EU ska anta en förvaltningslag som gäller EU:s samtliga institutioner och myndigheter. Denna förvaltningslag ska bland annat garantera en fullgod tillgång till allmänna handlingar för EU-medborgare och meddelarfrihet för unionens tjänstemän."

Vi delar programkommitténs ansats vad gäller behovet av att stärka öppenheten inom EU:s institutioner men föreslår en formulering som är något mera precis och som inte ger intrycket av att Sverige är det enda landet i världen som ger tillgång till allmänna handlingar och skyddar meddelarfrihet. En bärande del i detta arbete kommer att vara att se till att EU antar en förvaltningslag med enhetliga regler på detta område. Detta möjliggjordes tack vare en ny rättslig grund i Lissabonfördraget, inte minst tack vare svenskt inflytande under förhandlingarna. Europaparlamentet har också uttalat ett starkt stöd för att införa en sådan gemensam europeisk förvaltningslag.

J22. En europeisk unionsrevision

Benny Lindholm, Uppsala, Hanna Håkanson, Lund, Ulf Larsson, Västerås, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Niklas Odelberg, Enskede

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 8 i avsnitt 5.3.1 kompletteras med följande mening: "En europeisk unionsrevision ska inrättas som ett granskningsorgan för att granska ekonomiska, politiska och demokratiska sakfrågor, likt vår riksrevision i Sverige."

Genom en oberoende myndighet som granskar hur offentliga medel används, skriver rapporter om eventuella brister samt ger rekommendationer på lösningar för förbättrad effekt kan offentlig förvaltning åtnjuta högt förtroende och bidra till samhällsekonomisk effektivitet. Högre förtroende och effektivitet är något som Europeiska unionen delvis är i stort behov av. Liberala studenter föreslår därför att EU:s revisionsrätt utvecklas till en ordentlig, oberoende unionsrevision.

EU har i dag en revisionsrätt. Revisionsrättens uppgift är att överse att EU:s länder följer de gemensamma ekonomiska bestämmelserna. Ur ett effektivitets- och förtroendeperspektiv är detta otillräckligt. Revisionsrätten borde även granska politiska och demokratiska sakfrågor, likt vår riksrevision här hemma i Sverige.

För att skapa en mer uthållig struktur för unionen krävs tydliga och konkreta åtgärder för en ökad demokratisering. Genom att upprätta ett granskningsorgan, en europeisk unionsrevision, skulle möjligheterna till en ökad demokratisering uppstå. I Sverige har vi en riksrevision som ser över att

lagar och förordningar respekteras. När dessa grundläggande fundament bryts kommer riksrevisionen med förslag på hur en förbättring kan ske. Detta behövs även på EU-nivå.

J23. Europaparlamentarikerna är oskyldiga

Victor Zetterman, Lund, Johanna And, Solna, Sandro Banovac, Södertälje, Andreas Froby, Tullinge, Oskar Hektor, Värmdö, Yacob Rajes, Göteborg, Emil Eriksson Risve, Örebro, Cecilia Wikström, Uppsala, Ademir Zilic, Linköping m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att orden ”och parlamentet” stryks ur avsnitt 5.3.1 punkt 9

Sanktioner mot medlemsländer i Europeiska unionen som bryter mot fördragen är en viktig funktion som måste få finnas för att kunna upprätthålla Köpenhamnskriterierna även efter att ett medlemsland trätt in i Unionen.

Dock är det inte motiverat ur en demokratisk synvinkel att suspendera rösträtten för ett medlemslands Europaparlamentariker om det medlemsland de kommer ifrån bryter mot fördragen. Detta av två skäl, det första är för att de helt enkelt inte har någonting med den lagstiftning att göra som ligger till grund för beslutet. Och det andra för att även om några av dem stödjer hemlandet genom att de tillhör samma parti, så är andra definitivt oskyldiga då det tillhör landets opposition.

I och med att du inte kan sitta i ett nationellt parlament eller regering samtidigt som Europaparlamentet så bär dessa personer inget ansvar för de handlingar som politikerna i medlemslandet utför, vilket faktiskt representanterna i Europeiska unionens råd och Europeiska rådet faktiskt gör.

Denna handling att ta i från Europaparlamentarikerna rösträtten lär bara leda till ökat EU-förakt i och med att de är valda att företräda hela Europa och inte nationella intressen.

Avsnitt 5.4.1 Global utveckling

J24. Rättvis handel och etisk konsumtion

Ulf Larsson, Västerås, Ulrika Jansson, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 5.4.1 en ny punkt 5 läggs till med lydelsen: ”Genom konsumtion av etiskt producerade varor och rättvis handel kan alla bidra till att välståndet i världen ökar. Etiskt märkta produkter gynnar de fattigaste och fattigdomen minskar. Arbetsförhållanden och löner till anställda på fabriker, odlingar och plantage runt om i världen strider i de flesta fall mot mänskliga rättigheter och alla människors lika värde. Vid upphandlingar bör därför ställas etiska krav på tillverkare och producenter.”

Rättvis handel är ett effektivt motmedel mot fattigdom och social utslagning. Genom att öka efterfrågan av etiskt producerade varor gynnas de fattigaste producenterna. Och rättvis handel är inte bistånd. Sverige bör i större utsträckning ta ansvar för att förbättra arbetsförhållanden och öka respekten för mänskliga rättigheter i de länder vi handlar med. Detta kan göras både med upphandling som kommuner, landsting och myndigheter gör. Men det kan också ske genom att vi vanliga konsumenter får upp ögonen för rättvisa varor och etiska produkter.

J25. Prioritera familjeplanering i biståndsarbetet

Lars Wedén, Sigtuna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 5.4.1 tillägga en punkt 5 med lydelsen: ”I biståndet ska familjeplanering åter få en hög prioritet och inriktas på de många länder som alltjämt har en så kraftig befolkningstillväxt att välfärdsutvecklingen äventyras.”

Världen står inför extrema utmaningar när det gäller klimatutveckling, livsmedelstillgång, allmän resursbrist och en accelererande negativ påverkan på det livsuppehållande naturliga systemet.”Hålet” efter fossila energikällor – i dag cirka 80 procent av världens energiförbrukning – som sinande olje- och gastillgångar och den av klimatskäl nödvändiga utfasningen av kolkraft innebär, kommer att sätta press på försörjningssystemen på alla plan.

Även med stor tilltro till teknologisk utveckling i form av förnyelsebara energikällor eller kärnkraft är det svårt att se hur ”livsutrymmet” ska räcka till för fortsatt materiell tillväxt i i-världen och starkt befogade krav på välfärdsökning i u-världen. Ekvationen blir ännu svårare i ljuset av en fortsatt ökning av världens befolkning. Tillväxten är i dag cirka 80 miljoner nya världsmedborgare per år. De barn som föds i dag kommer att behöva dela jordens resurser med 9–10 miljarder andra (jämfört med dagens 7 miljarder).

Förhoppning att växande välfärd i sig leder till lägre födelsetal kommer på skam om den ökade välfärden inte inträffar. Vatten, åkermark, skog, fosfor, kväve, energi och inte minst livsmedel blir bristfaktorer som kommer att motverka utveckling av välfärd. En minskad befolkningsökning – eller till och med en minskad världsbefolkning – ökar sannolikheten för att ekvationen ska gå ihop. Det är kvinnor och barn i de mest utsatta områdena som drabbas först och mest när bristerna materialiseras. Insatser för familjeplanering är ett kostnadseffektivt och i högsta grad humanistiskt sätt att minska lidande och skapa förutsättningar för välfärdsutveckling.

Sverige bör åter prioritera familjeplanering i sitt biståndsarbete. Det handlar om att ge kvinnor utbildning, rättighet och möjlighet att själva bestämma över sitt barnafödande. Mer än en miljard kvinnor saknar tillgång till fungerande preventivteknik. I dag utgör området ”reproductive and sexual health” cirka 4 procent av det samlade biståndet från Sida och UD. I den ”skärven” inkluderas insatser för AIDS-bekämpning och minskad mödra- och barnadödlighet. En mycket liten andel ägnas således åt direkta, målinriktade insatser för att minska befolkningstillväxten. Sverige har goda förutsättningar att göra skillnad i detta avseende. I Sverige finns en stolt tradition inom området eftersom vi inte lider av de religiösa och kulturella blockeringar som ofta hindrat effektiva insatser från FN och dess organ.

J26. Riktat bistånd för världens kvinnor

Lina Nordquist, Uppsala, Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Elin Andersson, Bromma, Jessica Bagge, Hägersten, Helena Berggren, Västerås, Pernilla Bergqvist, Märsta, Angelique Prinz Blix, Uppsala m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det till avsnitt 5.4.1 läggs en skrivning med denna innebörd: ”Ett jämställt land ska fördela jämställt bistånd. Majoriteten av världens behövande är kvinnor. Det ska därför säkerställas att minst hälften av svenskt bistånd når dem.”

Gul Meena i Afghanistan är sjutton år gammal, hemlös och vanställd för livet. ”My family married me off when I was 12 years old”, säger hon till CNN den 4 april i år. ”My husband was 60. Every day he would beat me. I would cry and beg him stop. But he just kept on beating me.”

När Gul Meena efter fem års misshandel rymde försökte hennes bror hedersmörda henne genom femton yxhugg, många av dem i hennes ansikte och huvud. Gul Meena tillbringade två månader på sjukhus och hade det inte varit för den kvinnojour som sedan matade och tvättade henne hade hon dött. Också i dag skulle hon ha små chanser att överleva om hon lämnade kvinnojouren. Alla Afghanistans fjorton kvinnojourer finansieras med internationellt stöd, men när de internationella styrkorna dragit sig tillbaka i slutet av 2014 vet ingen om en enda krona av internationellt bistånd kommer att nå kvinnor som Gul Meena.

Liknande historier förekommer överallt: När hundratals kvinnor i byn Ninja i Demokratiska Republiken Kongo våldtogs så många gånger att många inte längre kunde stå nådde biståndet aldrig fram. Kvinnorna, vissa med brösten avskurna, gick hungriga och utan vård, trots att FN-basen i Bakavu låg bara fem mil bort. Varje dag tvingas kvinnor och flickor över hela världen föda barn efter att soldater våldtagit dem i väpnade konflikter, eftersom nästintill inget bistånd används till abort. I Kenya är antalet kvinnor med HIV nära fem gånger högre än antalet män, trots att vi vet att till och med obetydlig utbildning skulle räcka för att halvera spridningen bland flickor. Tre fjärdedelar av alla döda i krig är kvinnor och barn, och The Centre for Reproductive Rights har konstaterat att kvinnor är extra utsatta för tortyr, bestraffning och kränkningar, men trots detta får mindre hjälp. Kvinnor världen över drabbas också i högre grad av män av fattigdomsrelaterad sjukdom. Listan skulle kunna göras oändlig.

Våld, utsatthet och fattigdom. Kvinnor arbetar två tredjedelar av världens arbetstimmar, men tjänar en tiondel av all inkomst och äger bara en hundradel. Trots att 70 procent av världens fattiga är kvinnor vet ingen hur mycket av vårt svenska bistånd som når dem. Detta missgynnar oss alla. ”Gender discrimination is the source of endemic poverty, of inequitable and low economic growth, of high HIV prevalence, and of inadequate governance”, konstaterar FN. Vi behöver säkerställa att minst hälften av svenskt bistånd når de kvinnor som behöver oss.

Det borde vara självklart för världens kanske mest jämställda land att ha världens mest jämställda bistånd.

Intervjun med Gul Meena finns att läsa på: http://edition.cnn.com/2013/04/04/world/asia/afghanistan-honor-killing-survivor

J27. Utrikespolitisk policy

Leiph Berggren, Hässelby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska ha en kommunicerad utrikespolitisk policy

2. att landsmötet uttalar att relevanta landsmötesuttalanden ska ligga till grund för Folkpartiets utrikespolitiska policy

3. att landsmötet uttalar att det övergripande målet för Folkpartiets utrikespolitiska policy bör vara att exportera liberal demokrati

4. att landsmötet uttalar att en ödmjukhet bör visas inför att bistånd och utveckling tar tid

5. att landsmötet uttalar att bistånd som landar hos ”de behövande” eller bidrar till en långsiktig utveckling, som vi tror på, ska fortgå även om regimen i mottagarlandet är osympatisk

6. att landsmötet uttalar att biståndsforskning ska hyllas och anammas

7. att landsmötet uttalar att biståndseffektivitet ska mätas även i fattigdomsminskning och inte bara i ekonomisk tillväxt för landet som helhet

8. att landsmötet uttalar att en uppföljning av att 50 procent av biståndet verkligen hamnar hos kvinnor måste göras

9. att landsmötet uttalar att bistånd som sker genom etablerande av lokala kooperativ ska prioriteras

10. att landsmötet uttalar att bistånd som stärker markrättigheter genom bl.a. formalisering av traditionella nyttjanderättigheter ska prioriteras

11. att landsmötet uttalar att svenska myndigheter eller andra offentliga organisationer vid sina kontakter med myndigheter och myndighetsliknande institutioner ska begära samma verkshöjd på arbetet som vi förväntar oss av motsvarande svenska organisationer. Om motparten inte är kapabel att göra detta ska motsvarande svenska organisation bistå med hjälp

12. att landsmötet uttalar att UD lokalt bör efterfråga bilaterala handelskammare[1]

13. att landsmötet uttalar att den kultur- och språkkompetens som finns hos dem som har invandrat bör efterfrågas aktivt och organiserat inom utrikeshandelspolitiken[2]

14. att landsmötet uttalar att det statligt finansierade Exportrådets verksamhet är storbolagsorienterad och att Folkpartiet verkar för att även småföretagens intresse tillvaratas[3]

Denna motion är dels ett bidrag i det ständigt pågående arbetet med att formulera en aktuell utrikespolitisk policy, dels ett försök att lyfta den utrikespolitiska debatten och då speciellt de frågor som borde vara särskiljande för Folkpartiet liberalerna.

Det övergripande målet för Folkpartiets utrikespolitiska policy bör vara att exportera liberal demokrati.

Ett demokratiskt samhälle byggs underifrån. Institutioner som tjänar alla individer och håller ledare ansvariga är av

1. Yrkandet hänvisat till område E, Ekonomi.
2. Yrkandet hänvisat till område E, Ekonomi.
3. Yrkandet hänvisat till område E, Ekonomi.

yttersta vikt. Dessa institutioner måste i första hand byggas utefter respektive samhälles behov men Sverige kan bidra med kunskap, ekonomiskt stöd och med att påtala individens rätt.

Vi är inte kulturrelativister, alla kulturer är inte lika bra för dem som berörs av den. Vår uppfattning är att mycket i det svenska samhället är tillräckligt bra för att kunna stå som modell för dem som ska bygga upp liknande funktioner.

En utrikespolicy bör kunna besvara några grundläggande frågor. Hur kan vi bidra till att:

- Alla får god utbildning?
- Alla har samma rättsliga ställning?
- Alla har tillgång till god hälsovård?
- Alla omfattas av fungerande socialförsäkringar?
- Yttrande- och föreningsfriheten respekteras?
- Markrättigheter inklusive traditionella nyttjanderätter alltid respekteras?
- Jordbrukare skyddas mot baggböleri och expropriering?
- Småföretagare skyddas mot korruption och trakasserier?
- Människor, natur och andra resurser inte utsätts för rovdrift?
- Stärka lokala kooperativ och sekulära föreningar?
- Företag inte drabbas av handelshinder?
- Välta tron på en stark ledare, till förmån för en tro på styrka genom samarbete?

Vi gör i yrkandena ett försök att konkretisera särskilt kring några – ofta förbisedda – delar av handels- och biståndspolitiken.

Motionen är framtagen som rapport inom Liberal Mångfald i Stockholm. Liberal Mångfald är en organisation närstående Folkpartiet. Liberal Mångfald samlar liberaler med internationella erfarenheter, och fokuserar på utrikespolitik, migration, likabehandling, ekonomiskt utanförskap och socialt utanförskap.

Avsnitt 5.4.2 Säkerhets- och försvarspolitik

J28. Nato, EU-försvar och försvaret av friheten

Olof Hermansson Wallentin, Vällingby, Emanuel Alvarez, Södertälje, Henrik Bengtsson, Ängelholm, Mats Engström, Stockholm, Jan Fallsvik, Motala, Andreas Froby, Tullinge, Oskar Hektor, Värmdö, Christer Romson Lande, Stockholm, Kim Nurmi, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt punkt 5.4.2 punkt 1 ska ha lydelsen: ”Grunden för Sveriges säkerhetspolitik ska vara samarbete med andra demokratier. Nato är den absolut viktigaste samarbetsorganisationen för säkerhet och ömsesidigt försvar. Om en säkerhetspolitisk kris uppstår i vårt närområde, är för oss självklart att bistå våra demokratiska unionsfränder, och vi förväntar oss att de stödjer oss. För att kunna realisera sådant stöd krävs mer än politiska utfästelser. Sverige ska så snart som möjligt bli medlem i Nato, och när EU är en federation ska även denna bli medlem.”

2. att avsnitt 5.4.2 punkt 2 ska ha lydelsen: ”Europeiska unionen är det främsta forumet för svensk utrikes- och säkerhetspolitik. EU:s insatser i ett stort antal civila och militära fredsoperationer har bidragit till konfliktförebyggande och stabilitet världen över. I kongruens med visionen om ett federalt Europa ska EU ha ett gemensamt försvar.”

3. att avsnitt 5.4.2 punkt 3 ska ha lydelsen: ”Den svenska medborgarens frihet och oberoende måste kunna försvaras. Mot bakgrund av utvecklingen i vårt närområde behöver det svenska försvaret stärkas. ”

Förenta nationerna vänder sig numera mer eller mindre uteslutande till regionala organisationer då större FN-mandaterade förbandsoperationer behöver genomföras. Detta främst då dessa organisationer har förberedda strukturer för sådana operationer. Svenska styrkor ställs regelbundet under Natos befäl vid FN-mandaterade operationer, men Sverige har ingen representation i de politiska eller högre militära beslutsfattande organen i Nato.

Genom Lissabonfördraget och solidaritetsdeklarationen har vi förbundit oss att bistå våra europeiska vänner därest en säkerhetspolitisk kris uppstår i vårt närområde. Vi förväntar oss därtill assistans om vi hamnar i ett läge där detta behövs. Detta är en mycket liberal inställning – det är klart att medmänniskor ska hjälpa varandra försvara sin frihet och sitt oberoende. Om sådana utfästelser någonsin ska kunna realiseras, måste strukturer som medger det ömsesidiga biståndet finnas. Sådana strukturer finns i dag inte, och intill dess att EU skapat sig egna försvarsstyrkor, är Nato den enda organisation med relevans för oss, inom vars ram detta är möjligt.

Nuvarande skrivning är en verklighetsbeskrivning som i och för sig kan vara relevant att tillkännage för presumtiva medlemmar eller väljare. Dock är en naturlig (och sannolikt nödvändig) följd av visionen om ett federalt EU även ett införande av ett gemensamt försvar.

En liberal hållning till säkerhet måste rimligen utgå från individens säkerhet, och inte kollektivets. Således är det den svenska medborgarens (eller egentligen alla människors i Sverige, eller alla människors – men det är kanske en orimlig ambition) frihet och oberoende som ska försvaras, och inte Statens. Detta är mer än semantik – genom att ange medborgaren som ”kund” är det tydligt vad som är syftet med försvaret.

Lagen om totalförsvarsplikt gäller än, i den finns värnplikten reglerad. Den nyttjas för närvarande inte, men kan återaktiveras av regeringen. Värnplikten är (sedan SFS 2010:44) könsneutral.

Är värnplikt egentligen särskilt liberalt?

J29. Kanada som Natoland

Dietmar Gleich, Falun, Tobias Davidsson, Vällingby, Christer Romson Lande, Stockholm, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att omformulera andra meningen i avsnitt 5.4.2 punkt 1 på något följande sätt: ”... hörnstenen i det transatlantiska samarbetet.”, ”... hörnstenen i det transatlantiska samarbetet mellan Europa och Nordamerika.”, ”... hörnstenen i det transatlantiska samarbetet mellan Europa, USA och Kanada.” eller ”... hörnstenen i det nordatlantiska samarbetet.”

Just vi Natovänner bör inte ringakta organisationens medlemsländer och speciellt inte ett så viktigt Natoland som Kanada. Kanada med sitt geografiska läge nära och inom det arktiska området är av speciell betydelse just för Sverige (och Finland). Punkten kan formuleras bättre, utan att förolämpa Kanada, antingen genom att inte nämna några enstaka länder överhuvudtaget eller att ta med Kanada i uppräkningen av länderna på västra sidan om norra Atlanten.

J30. Kanada är inte en amerikansk delstat

Christoffer Karlsson, Lund, Hanna Linnea Karlsson, Göteborg, Ademir Zilic, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 1 under avsnitt 5.4.2 ändras till: ”Grunden för Sveriges säkerhetspolitik ska vara samarbete med andra demokratier. Nato är den absolut viktigaste samarbetsorganisationen för säkerhet och ömsesidigt försvar i Europa, och är hörnstenen i det transatlantiska samarbetet mellan Europa och Nordamerika. Sverige ska söka medlemskap i Nato.”

Kanada är världens trettonde största militärmakt sett till försvarsutgifter. Det gör att de inte är en kraft att förglömma. Tyvärr så görs just detta i avsnitt 5.4.2 punkt 1 i partiprogramsförslaget Denna punkt behandlar Natos betydelse för säkerhetspolitiken. Kanada bör inte räkas som en del av USA, utan vi föreslår i stället att vi talar om Nordamerika.

J31. Fler svenska poliser i internationella uppdrag

Mikael Juul Sörensen, Kävlinge, Jacob Bang, Halmstad, Hans Pedersen Dambo, Malmö, Carina Ingelsson, Kävlinge, Christoffer Karlsson, Lund, Hanna Linnea Karlsson, Göteborg, Christer Romson Lande, Stockholm, Camilla Mårtensen, Löddeköpinge, Maria Weimer, Uppsala

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Sverige ska bidra med ett större antal poliser än de drygt 100 som för närvarande tjänstgör i internationella uppdrag.

I programförslaget står:

> *”5.4.2 Säkerhets- och försvarspolitik*
> *2. Europeiska unionen är det främsta forumet för svensk utrikes- och säkerhetspolitik. EU:s insatser i ett stort antal civila och militära fredsoperationer har bidragit till konfliktförebyggande och stabilitet världen över.*
> *4. Det finns ett stort behov av internationella kris- och konflikthanteringsförmågor. Fler civila och militära fredsinsatser behövs. Fler svenskar bör ställas till förfogande för internationella insatser i FN:s, EU:s eller Natos regi.”*

Ett viktigt inslag i återuppbyggnadsarbetet är att etablera en fungerande rättsstat byggd på demokratiska principer och som kännetecknas av lag och ordning.

De poliser som tjänstgör i Polisens utlandsstyrka har ofta rådgivande och övervakande funktioner gentemot den lokala polisen, antingen på strategisk eller operativ nivå. Många av poliserna jobbar också med att utbilda den lokala poliskåren.

I sällsynta fall har de en exekutiv roll och arbetar då som ersättare för eller komplement till värdlandets egen poliskår. De arbetar då med traditionella polisiära uppgifter som trafikövervakning, ingripanden och utredningar.

I Polisens utlandsstyrka tjänstgör samtidigt cirka 100 poliser i olika freds- och säkerhetsfrämjande internationella insatser, missioner. Insatser pågår i bland annat Centralasien (såsom Afghanistan), Afrika, Mellanöstern, Sydamerika och på Balkan.

Dagens fredsinsatser inriktas, vid sidan av traditionella, fredsbevarande uppgifter, alltmer mot att bygga upp demokratiska samhällsstrukturer i tidigare konfliktdrabbade områden (enligt information från Rikspolisstyrelsens hemsida).

Det finns ett mycket stort behov av just ”law and order”-uppdrag internationellt. Haiti är ett av många exempel där det finns behov av ett större antal poliser. De största bidragsländerna på Haiti är länder där respekten för de mänskliga rättigheterna inte står högt på agendan. Jordanien, Pakistan, Indien, Kina, Nepal är länder som bidrar med flest poliser. Då gäller principen kvantitet i stället för kvalitet.

Förenta nationerna har kravet på att poliser som söker till FN ska bland annat ha minst fem års erfarenhet som polis för att bli antagen. Detta krav är med största sannolikhet ett initiativ från Rikspolisstyrelsen samt Svenska Polisförbundet. Detta krav må gälla för de poliser som arbetar med rådgivande och övervakande funktioner men inte för att upprätthålla lag och ordning. Till dessa uppgifter finns det ”Special Police Forces” samt ”Police Units”.

Vi yrkar att punkt 5.4.2 punkt 4 i förslaget till nytt partiprogram konkretiseras med att

Sverige ska bidra med ett större antal poliser än de drygt 100 som för närvarande tjänstgör i internationella uppdrag.

Sverige ska bygga upp en organisation bestående av beredskapspoliser för att kunna användas som Special Police Forces och Police Units.

J32. Gemensam europeisk försvarsmakt

Victor Zetterman, Lund, Emanuel Alvarez, Södertälje, Johanna And, Solna, Robert Andersson, Karlstad, Jacob Bang, Halmstad, Sandro Banovac, Södertälje, Henrik Bengtsson, Ängelholm, Andreas Froby, Tullinge m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avnitt 5.4.2 punkt 2 ersätts med: ”Europeiska unionen är det främsta forumet för svensk utrikes- och säkerhetspolitik. EU:s insatser i ett stort antal civila och militära fredsoperationer har bidragit till konfliktförebyggande och stabilitet världen över. Detta är dock inte en hållbar lösning för framtiden, därför bör EU på sikt skaffa sig en gemensam försvarsmakt. De starka transatlantiska banden på det militära området ska dock behållas intakta och förstärkas.”

Att skapa en gemensam europeisk försvarsmakt är ett stort och viktigt steg i det fredsprojekt som Europeiska unionen är. Möjligheten för konflikt mellan medlemsländerna elimineras helt, samtidigt som EU i och med en egen försvarsstyrka skapar ett oberoende i världen och får en faktisk möjlighet att ingripa vid humanitära katastrofer. Det faktum att EU i dag saknar en fungerande försvarsplan för sitt eget territorium är en säkerhetsrisk, särskilt eftersom endast 21 av 28 medlemsländer är medlemmar i Nato, som i dag står för försvaret av EU:s territorium.

Den transatlantiska länken är viktig för Folkpartiet och Europa, men att kunna stå på egna ben i händelse av konflikt är av yttersta vikt för att garantera demokrati och mänskliga rättigheter på den europeiska kontinenten, men i och med USA:s omlokalisering av sina trupper från Europa till Asien, samtidigt som de genomför nedskärningar i sin försvarsbudget så bör Europas ledare tänka om gällande sitt egna försvar och vara redo att försvara sig själva från yttre hot. Samtidigt som man behåller kompetensen att genomföra humanitära insatser världen över.

Folkpartiet bör därför ta ställning för skapandet av en europeisk försvarsmakt underställd EU:s institutioner.

J33. En aktiv fredspolitik

Ingegerd Danielson, Svartsjö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 5.1 punkt 4 ordet ”totalförsvar” byts ut mot ” en aktiv fredspolitik”

2. att i avsnitt 5.4.2 punkt 4 tillägga meningen: ”Att starkt ökade resurser ställs till förfogande för aktivt fredsskapande insatser, och att de stora möjligheter som finns hos det civila samhällets organisationer tas till vara.”

Världen har blivit fredligare och det akuta hotet om krig mellan stormaktsblocken är avvärjt. Men hoten om väpnad konflikt är fortfarande stort, och därför måste aktiva politiska insatser göras för fred, välstånd och mänsklig säkerhet (avsnitt 5.4.2). Folkpartiet har under efterkrigstiden varit aktivt pådrivande för globalt ansvar: för ökat bistånd, avskaffande av apartheid och stöd till rörelser som verkar för demokrati och mänskliga rättigheter (5.4.3). Detta förpliktar. Vi inser att militära insatser i konfliktområden ibland kan vara nödvändiga. Men mycket större vikt bör läggas vid aktivt förebyggande och fredsbyggande aktiviteter. Folkpartiet erkänner den avgörande betydelse som det civila samhällets organisationer har (avsnitt 5.1). Deras potential bör också tas till vara som en del av en aktiv fredspolitik, i synnerhet som flera av dem har internationella förankringar som är avgörande för en hållbar fred i konfliktområden. Det behöver tillskjutas nya resurser och vi föreslår en tydlig tyngdpunktsförskjutning inom säkerhets- och försvarspolitik till förmån för förebyggande av väpnade konflikter, nedrustning och fred.

J34. Nordens betydelse för säkerhets- och försvarspolitiken

Anita Brodén, Sollebrunn, Rose-Marie Fihn, Nol

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att första meningen i avsnitt 5.4.2 punkt 2 byts ut mot: ”Norden och Europeiska unionen är de främsta forumen för svensk utrikes- och säkerhetspolitik. Det nordiska samarbetet bygger på samförstånd och fredliga lösningar.”

Med tanke på ett mångårigt nordiskt samarbete, inom ramen för nordiska föreningar, Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet, där gemensamma åtaganden också inom säkerhets- och försvarspolitiken inryms, är det på sin plats att också skriva in en mening kring betydelsen av det nordiska samarbetet. Vad gäller fredslösningar har Norden åtskilliga gånger bistått världssamfundet i samband med fredssamtal i konfliktsituationer.

J35. Återinför lokal allmän värnplikt

Hans Hannlöv, Luleå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för att återinföra lokal allmän värnplikt (antal efter behov)

Sedan värnplikten lades i malpåse har stora vakansproblem uppstått och det har blivit mycket svårt att rekrytera nya medarbetare och framförallt behålla dem.

Några fördelar med lokal värnplikt:

- Soldaterna får jobba tillsammans med redan anställd personal, varvid rekryteringen underlättas genom att kompanierna kan utvärdera soldaterna som i sin tur lära känna en eventuell framtida arbetsplats med dess anställda.
- Efter att soldaterna under sin utbildningstid fått se en stor del av förbandet kan de sedan själva välja väg beroende på intresse och kompetens, det vill säga att fortsätta som soldat eller utbilda sig till specialistofficer eller taktisk officer inom någon av de olika yrkeskategorier som finns.
- Värnplikten skulle vara ett övergångssteg mellan skola och arbete, varvid en del ungdomar säkert skulle få bättre möjligheter att få ordning på sitt liv än utan denna utbildning. Detta skulle också skapa mindre problem för samhället i form av utanförskap och omoral.
- Personalkostnaderna skulle bli mindre genom möjligheten att använda oreglerad arbetstid vid särskilda behov.
- Soldaterna skulle också kunna erbjudas att fortsätta praktisera efter värnpliktsutbildningen innan annan eventuell utbildning eller tills de får ett jobb, det vill säga en vinn-vinn-situation för både soldaterna och Försvarsmakten.
- Genom att styra inryckningsperioderna kan man se till att man alltid har soldater att sätta in som stöd till samhället när det kommer att behövas.

J36. Återinför värnplikten med en könsneutral tillämpning

Bengt Pettersson, Motala, Pär Brumark, Malmö, Lars-Åke Davidsson, Hässelby, Kjell Fransson, Motala, Christoffer Karlsson, Lund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en könsneutral värnplikt ska återinföras

Det krävs för landets försvar att värnplikten återinförs med en könsneutral tillämpning. Denna process bör påbörjas snarast möjligt.

Under kalla kriget fanns en hotbild mot Sverige, som kom från Sovjetunionen. Men efter dess upplösning åren 1991–1992 försvann hotbilden. Därmed beslutade dåvarande riksdag och regering, att en ny försvarsreform skulle genomföras (har följts av flera försvarsbeslut). Större delen av armén, marinen, flyget samt hela kustförsvaret m.m., som kostat skattebetalarna hundratals miljarder, lades ned, skrotades. Det kostade ytterligare miljarder för att genomföra det. I stället skulle vi till största delen satsa på internationella insatser för att bevara världsfreden (vilket inte var något nytt) samt ha ett insatsförsvar baserat på ett yrkesförsvar. Det har förvisso en god kvalitet och är tekniskt avancerat men har en liten numerär. Det ska kunna hantera en flexibel omvärldssituation men är fullt utbyggt först omkring år 2020! Det finns även en del problem med rekrytering och avhopp från utbildningen. Det ska nämnas att vi har ett väl utbyggt hemvärn

med modern utbildning och bättre vapen men deras huvudsakliga uppgift är lokalförsvaret.

Den säkerhetspolitiska bilden i vårt närområde blir alltmera osäker på grund av den negativa utvecklingen i Ryssland av de demokratiska fri- och rättigheterna. Utifrån det måste vi bedöma vad det kan komma att innebära för Sverige och vad som bör göras.

En grundläggande del för att kunna hävda vårt lands territoriella suveränitet är exempelvis att vi måste ha en god förmåga att ingripa, möta hot från fientlig sinnad nation eller att de överskrider våra gränser. I dagsläget kan vi bara försvara ett begränsat område och inte längre tid än en vecka, enligt ÖB. Vårt land är till ytan en av de större länderna i Europa med långa kuster och det begränsade insatsförsvaret (med hemvärnet) räcker inte till. Det har för liten numerär och vapenvolym i alla vapenslagen.

Det bör självfallet vara en vara en grundläggande inställning att hela vårt land ska kunna försvaras, oavsett tid på dygnet och för längre tid än en vecka! Men för att kunna uppfylla det måste värnplikten återinföras och i sådan form att en könsneutral värnplikt tillämpas! Därmed kommer det att finnas god tillgång på soldater och sjömän.

Den försvarsreform som pågår bör således kompletteras med ett värnpliktsbaserat system. Ett sådant system ger även goda sidoeffekter: skapar arbetstillfällen, ger medborgerlig jämställdhet, dessutom förbättrar integrationen, samt tusentals värnpliktiga ungdomar får en bättre fysisk status. I en sådan reform bör även hemvärnets integreras med ytterligare uppgifter, ändamålsenlig utbildning och utrustning samt att en viss del av de värnpliktiga placeras och utbildas direkt i hemvärnet.

Avslutningsvis rekommenderas försvarsutskottet en resa till Finland, för att studera och ta lärdom av ett land som behållit en allmän värnplikt med god förmåga att försvara hela sitt land, samt till en betydligt lägre kostnad än Sverige!

J37. Återinför allmän värnplikt

Johan Munthe, Nyköping, Michaela Borg, Nyköping, Magnus Esko, Björkvik, Shirley Gerhardsson, Älta, Marianne Nordblom, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att i Sverige återinföra den allmänna värnplikten i fredstid

Den 16 juni 2009 fattade Sveriges Riksdag med röstsiffrorna 153–150 ett beslut om att från och med den 1 juli 2010 avskaffa den allmänna värnplikten i fredstid och i stället ersätta denna med en frivillig militär grundutbildning. Några konkreta konsekvenser av detta beslut, som fattades med en mycket knapp majoritet, är följande:

Då det har varit mycket svårare än beräknat att rekrytera och anställa soldater och sjömän har vi i dag en försämrad försvarsorganisation med stor personalbrist vilket bl.a. medfört att ÖB i början av 2013 gick ut med informationen om att vi i dag kan försvara enbart en begränsat del av Sverige och då i maximalt en vecka.

Vi kommer i framtiden gå miste om de unika möjligheter till integration som en allmän värnplikt erbjuder genom att sammanföra personer ifrån samhällets alla skikt med olik etnisk och social bakgrund vilket medför och skapar ökad respekt och förståelse för skilda kulturer och personliga egenarter.

Vi riskerar att minska försvarets politiska legitimitet och demokratiska förankring genom att bryta de centrala sociala band som under perioden från det att värnplikten infördes 1901 och fram till 2010 har funnits mellan medborgare och försvaret.

Folkpartiet bör verka för att vi i Sverige i enlighet med rådande behov återinför den allmänna värnplikten i fredstid så att vi får ett försvar med båda en geografisk bredd och en folklig förankring.

J38. Nej till värnplikt

Mikael Ståldal, Stockholm, Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att tredje meningen i punkt 3 under avsnitt 5.4.2 stryks

Sverige bör inte återinföra värnplikt, inte ens en könsneutral sådan.

Värnplikt var möjligtvis ett effektivt sätt att bygga upp ett försvar förr i tiden när tyngdpunkten låg på en stor armé och man behövde mycket folk utan höga kompetenskrav.

Men i dag är det annorlunda. Ett modernt försvar bygger på avancerade högteknologiska vapensystem, som till exempel Jas Gripen. Då krävs det inte lika mycket folk, men i stället högre kompetens.

Värnplikt är inte ett effektivt sätt att försörja försvaret med motiverade och kompetenta medarbetare.

Vi tror på marknadsekonomi och att folk både trivs bäst och blir mer effektiva om de får välja yrke och sysselsättning själva. Detta bör gälla även försvaret.

J39. Dags att överge Jas 39 Gripen

Victor Zetterman, Lund, Sandro Banovac, Södertälje, Jonas Wedin Forsberg, Piteå, André Frisk, Falun, Andreas Froby, Tullinge, Edwin Hovemyr, Falköping, Kristina Westerdahl, Järfälla

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet verkar för att Sverige övergår från Jas-projektet till att gå med i de projekt på europeisk nivå vars mål är att utveckla nya vapensystem. Detta för att uppnå en större europeisk samordning samt kostnadseffektivisering

Jas-projektet har kostat Sverige många miljarder, och motiveringen att ha en egen försvarsindustri medan landet är neutralt har sina goda skäl. Dock, i och med att vi stigit in i EU och 2000-talet kan Sverige inte längre räknas som ett neutralt land, därför känns motiveringen att investera ytterligare 90 miljarder kronor i en ny Jas obefintlig.

Sverige borde i stället ansluta sig till Eurofighter-systemet, samt liknande system när behov finns.

Mycket talar för att bygga stridsflyg och övrig materiel på europeisk nivå, vi är redan i en försvarsallians i och med Lissabonfördragets artikel 42.7 och därför bör Sverige agera inom EU för att större materiel enighet uppnås, detta är både kostnadseffektivt och ett utmärkt exempel på hur man kan sprida riskerna med att bygga dyra vapensystem mellan medlemsländerna.

Ett annat starkt argument är att genom att lita på system som är byggda i grunden för Nato så kan Sverige mycket lättare agera tillsammans med Nato vid internationella insatser, övergången till ett medlemskap i Nato blir också mer smärtfri.

J40. Värnplikt är varken liberalt eller ekonomiskt

Erik Nordman, Solna

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att att sista meningen i avsnitt 5.4.2 punkt 3 stryks

Avskaffandet av den allmänna värnplikten var i högsta grad en liberal reform. Det ingrepp i den personliga friheten det innebär att bli ianspråkstagen av statsmakten i ett år eller längre har få motsvarigheter i Sverige utanför straffväsendet. Ett återförande av värnplikten skulle vara ett stort bakslag för liberalismen.

I sammanhanget bör också nämnas att de ekonomiska argumenten för värnplikt till stor del är en illusion. Statsfinansiellt innebär det naturligtvis en besparing att kunna kalla in ett stort antal personer och ge dem en låg ersättning. Samhällsekonomiskt kan nettoeffekten dock mycket väl vara negativ. Kostnaden för att minska en generations totala yrkesliv med ett år är rimligen enorm. Genom att ha ett yrkesförsvar där vi betalar för den bemanning vi anser oss behöva blir försvarets kostnader explicita, vilket möjliggör samhällsövergripande prioriteringar.

I ljuset av ovanstående argumentation föreslås att sista meningen i avsnitt 5.4.2 punkt 3 stryks.

J41. Grunden måste vara den egna förmågan

Tomas Ekermo Karlsson, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att förändra texten i punkt 1 under avsnitt 5.4.2 från ”Grunden för Sveriges säkerhetspolitik ska vara samarbete med andra demokratier” till: ”Grunden för Sveriges säkerhetspolitik ska alltid utgå från den egna försvarsförmågan.”

Sverige är ett litet land på den internationella säkerhetspolitiska arenan. Vi är omgivna av grannar vars försvarsbudget vida överstiger vår egen. Att samarbeta med andra nationer är därför av central vikt för oss. Vår strävan bör därför vara att upprätthålla goda relationer, diplomatiska förbindelser och försvarsmässigt utbyte med andra demokratier. Detta kan ske inom ramen för såväl alliansbildning såsom åtaganden inom drabbade nationers gränser i syfte att bekämpa instabilitet och konflikter innan dessa får en möjlighet att sprida sig.

Trots detta är det alltid och i alla lägen varje nations skyldighet att kunna försvara sitt folks självständighet och frihet mot yttre hot. Denna skyldighet existerar oberoende av vidden av internationellt samarbete. Grunden till vår säkerhetspolitik ska därför inte bestå i ett beroende av samarbete med andra nationer. Att vara beroende är inte att vara fri. Grunden måste i stället vara att vi alltid på egen hand är tillräckligt starka och dugliga att kunna avvärja eller avskräcka ett yttre hot mot oss, även den dag då våra allierade inte längre förmår hjälpa oss.

Detta behöver definitivt inte utesluta ett utökat internationellt säkerhetspolitiskt samarbete, snarare tvärtom. Men kravet måste alltid och i alla lägen vara att vi kan stå på egna ben när vi möter en motståndare oavsett om denne angriper oss i form av rena krigshandlingar, terrorism, digitalt sabotage, propaganda, spioneri, ekonomisk krigföring eller på något annat sätt hotar vår självständighet och frihet.

J42. Modernisera försvaret

Gustav Olsson, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att vi höjer vår försvarsförmåga och höjer beredskapen för att stärka den nationella gemenskapen och ge möjlighet till människor att bidra till samhället. Detta stärker den nationella suveräniteten samt freden och friheten inom och utom vår nation

2. att försvaret ska ha som sin primära uppgift att försvara Sverige mot inre och yttre hot och har internationella operationer i andra hand

3. att Sverige utreder en uppstart av ett gendarmeri som kan motverka anarkistiska upplopp i antidemokratiska demonstrationer och samhällen. Polisarmén ska ledas direkt under Justitiedepartementet och inneha en rad befogenheter som att utlysa utegångsförbud och undantagstillstånd. Denna polisgrupp ska bestå av specialutbildade militärpoliser som arbetar för demokratin i nationen

4. att tillåta försvarsindustrin att blomstra genom ytterligare satsningar inom försvaret och dess produktion

Kommer ni ihåg ÖB:s uttalande tidigare i år om att Sverige har ett försvar som kan slås ut på kortare tid än en vecka ifall ett anfall från Ryssland blir ett faktum? Eller kommer ni kanske ihåg att den ryska björnen övade anfall mot Sverige medan det svenska försvaret firade påsk? Inget av ovanstående är saker som vi vill minnas, men enligt mig så dör intresset för försvaret väldigt snabbt då det slutgiltiga svaret alltid blir att det kommer att diskuteras först 2015. Därför finns det enligt mig stora poäng för LUF och Folkpartiet att samla in genom att ta större ansvar för svensk försvarspolitik och aktivt arbeta för att förbättra den svenska försvarsförmågan.

Jag anser att det finns en rad reformer som behövs inom det svenska försvaret för att det ska fungera bättre och mer effektivt än det gör i dag. En viktig bit är att modernisera och rusta upp hela det svenska försvaret rent generellt men en än viktigare del är att prioritera Sverige högre än utlandsuppdrag då försvarets främsta uppgift är och borde fortfarande vara att försvara Sverige mot yttre hot. Det är rent utsagt genant att svenska försvaret firar påsk medan Ryssland övar anfall mot svenskt territorium. Vi måste ha en högre beredskap samt ha en större krisgrupp tillgänglig ifall exempelvis Ryssland går ett steg längre i framtiden och attackerar en nation så att Sverige blir direkt inblandat.

Vi måste även tillåta den svenska försvarsindustrin att blomstra för ett förbättrat försvarssystem men det finns självklart mycket fler saker som behöver göras! Vad anser ni om detta? Hur ser ni på försvaret?

J43. Behöver hela Sverige försvaras?

Hans Hannlöv, Luleå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för att minska de internationella insatserna till förmån för det nationella försvaret

Det nationella försvaret har nästan helt kommit i skymundan för de internationella insatserna vilka dessutom tagit en mycket stor del av försvarsmaktens resurser såsom ekonomi och personal.

Försvarsmakten har till exempel nästan inga ”krigsplaner” kvar längre och har sedan länge slutat öva de flesta ”krigsför-

banden". Dessutom har Försvarsmakten knappa resurser när det gäller till exempel incidentberedskap.

J44. Ett modernt försvar

Dietmar Gleich, Falun

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ge punkt 3 i avsnitt 5.4.2 följande lydelse: "Sverige måste alltid ha en egen försvarsförmåga. Mot bakgrund av teknikutvecklingen som leder till nya hot behöver det svenska försvaret förändras och stärkas. En utslagning av den informationstekniska infrastrukturen skulle få mycket allvarliga konsekvenser för samhället, jämförbar med ett väpnat anfall, och hotet är globalt."

2. att komplettera punkt 3 i avsnitt 5.4.2, alternativt tillföra en ny punkt i avsnittet, med en text med följande lydelse: "Allvarliga hot mot Sveriges infrastruktur kan komma från andra stater, organisationer, enskilda personer eller naturen. Sverige måste förstärka robustheten av infrastrukturen för att kunna möta yttre eller inre hot eller naturkatastrofer. Vid sidan av tekniska förändringar behövs det stora personella resurser, jämt fördelad över landet som kan kallas in med kort varsel. En obeväpnad civilförsvarsstyrka ska byggas upp. Om så behövs ska en könsneutral tjänstgöringsplikt för alla permanent bosatta i Sverige införas."

Oftast görs felet i försvarsplaneringen att rusta sig för förra konflikten. Jag anser att invasionshotet för Sverige alltjämt är mycket litet. Vilket land skulle vara intresserat av att landsätta en stor armé vid Sveriges stränder eller via luften och ockupera landet? Jag ser inte heller nyttan av en svensk armé med ett stort antal relativ dålig utbildade soldater med varsin automatkarbin i handen för att bekämpa den imaginära invasionsarmén. Det som snarare behövs är ett ökat antal högutbildade specialister som kan hantera och underhålla avancerad teknisk utrustning. En värnpliktsarmé gör ingen större nytta längre, i alla fall inte mot yttre väpnade hot. Jag ser snarare vikten av en organisation som kan agera inrikes mot naturkatastrofer eller andra nödlägen. Då kan ett pliktsystem vara angeläget men den organisationen behöver ej vara väpnad. Yttre hot ser jag från två håll. För det första mindre, obemannade flygfarkoster utan identifikation som kan spana eller slå till mot enstaka mål, vilket gör att tröskeln till en väpnad konflikt blir allt mer svårbedömd. För det andra hot eller sabotage mot landets informationstekniska infrastruktur. Hotet kan komma från vilken plats som helst på jorden. De potentiella skadeverkningarna är så stora att det inte är osannolikt att de kommer att användas i utpressningssyfte. Ett utslaget elsystem skulle lamslå hela samhället med först stora ekonomiska konsekvenser och till och med äventyrad matförsörjning för befolkningen med hot om svält. Ett sabotage mot den informationstekniska infrastrukturen kan förorsaka skada i samma storleksordning som ett väpnat anfall. Vad som behövs är alltså ett mycket bra luftförsvar, specialister i IT-säkerhet och en mycket robustare infrastruktur i landet, med en organisation som kan upprätthålla en nödförsörjning av befolkningen.

J45. Gotland – viktigaste länken i Sveriges försvar

Christoffer Karlsson, Lund, Hanna Linnea Karlsson, Göteborg, Ademir Zilic, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 3 under avsnitt 5.4.2 får en avslutande mening som lyder: "Sverige bör även ha en ständig militär närvaro på Gotland."

De senaste decenniernas långt gångna nedrustning och omstrukturering av försvarsmakten fick på slutet ödesdigra konsekvenser. Gotland avmilitariserades. Gotland är Sveriges klart viktigaste strategiska område. Den som kontrollerar Gotland kontrollerar även Östersjön och Sverige, det bör stå klart för var och en. Därför vill vi att Folkpartiet tar ställning för att åter ha militär närvaro på Gotland.

J46. Säkerhetspolitiskt råd

Yoav Bartal, Stockholm, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Haralampos Karatzas, Norrköping, Mathias Sundin, Norrköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att i avsnitt 5.4.2 punkt 3 lägga till en mening med följande lydelse: "Sverige bör inrätta ett säkerhetspolitiskt råd som ska bistå regeringen samt bidra med kunskapsspridning i samhället."

USA har sedan länge och Storbritannien nyligen inrättat ett säkerhetspolitiskt råd. Medlemmarna utses av respektive regering och hämtas från bl.a. forskningsinstitutioner, försvarsledning och underrättelsetjänster. De bistår regeringen med beslutsunderlag såväl kontinuerligt, som i akuta lägen och utmaningar på längre sikt. Dessutom bidrar de till de allmänna debatten genom att offentliggöra det säkerhetspolitiska läget.

Inom finanspolitiken har vi i Sverige ett liknande organ, det finanspolitiska rådet, medan inom försvar- och säkerhetspolitiken i stället nyttjar Försvarsberedningen, som består av representanter från riksdagspartierna.

Under 1990-talet diskuterades det i försvarspropositioner och betänkanden fördelarna med att samla den säkerhetspolitiska kompetensen i ett särskilt råd knutet till regeringen. Folkpartiet konstaterade i en riksdagsmotion 1996 att den säkerhetspolitiska kompetensen inte var tillräckligt utvecklad i Sverige, vilket torde ha att göra med neutralitetspolitiken, samt att frågan om ett säkerhetspolitiskt råd är värt att överväga.

Sverige gynnas av öppen diskussion om de säkerhetspolitiska vägvalen vi står inför. Det kan handla om möjligheterna med samarbete inom EU och Nato och hoten från till exempel terrorism eller Rysslands upprustning. Med ett säkerhetspolitiskt råd knutet till regeringen skulle det tydliggöras vilka säkerhetspolitiska hot, risker och utmaningar det svenska samhället står inför, samt fördelarna med olika vägval.

Inbördeskrig, flyktingströmmar, ekonomiska kriser och naturkatastrofer på andra sidan jordklotet kan numera snabbt påverka det svenska samhället. Behovet är större än någonsin för att samla den nationella säkerhetspolitiska kompetensen – från såväl forskning, som försvars och underrättelsemyndigheter – för att bistå regeringen med underlag och stimulera en offentlig debatt som bygger på fakta och underbyggd analys. Därför bör Folkpartiet vara pådrivande för att inrätta ett säkerhetspolitiskt råd, vilket bör tilläggas partiprogrammet.

J47. Nedrustning

Jan Wahlin, Värnamo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska ta ställning för att Sverige stoppar miljardslöseriet på utvecklandet av nytt Jas-plan samt upphör med all vapenexport

Alla vill ha fred, men få vill rusta ned.

J48. Säkerhets- och försvarspolitik som en egen ämneskategori

Hans Hannlöv, Luleå, Jonas Wedin Forsberg, Piteå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att säkerhets- och försvarspolitiken får en egen ämnesrubrik i partiprogrammet

Försvarspolitiken har kommit dagen, bland annat efter vårens händelser och de organisationsförändringar som försvaret tvingats att genomföra. Vi tror att försvarspolitiken kommer att vara en fråga som många väljare kommer att engagera sig i inför detta val. Eftersom Folkpartiet sticker ut när det gäller dessa frågor är det viktigt att vi tydligt visar detta för att förhoppningsvis få fler väljare även genom denna fråga.

J49. Materielanskaffningen inom försvaret

Jonas Wedin Forsberg, Piteå, Andreas Ribbefjord, Handen, Anne Stenlund, Arnemark

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att följande tillägg görs under avsnitt 5.4.2: ”Sverige ska inte på egen hand ge sig in i stora kostsamma försvarsindustriprojekt. Anskaffning av förmågor och materiel bör ske i nära samarbete med andra demokratiska länder för att dela på kostnader och öka kompatibiliteten i försvarssamarbetet. Vid specialiseringar och ombyggnationer ska stor hänsyn tas till pris och leveranstid.”

Sverige kan inte som ett enskilt litet land med nio miljoner invånare ge sig in i egna kostsamma försvarsindustriprojekt. Det är i nuläget helt oförsvarbart att nya projekt såsom Jas 39 Gripen, Helikopter 14, korvett typ Visby startas. Projekt som kostar långt över vad som beräknats från första början måste i god tid avbrytas. Sverige ska i hög utsträckning anskaffa materiel och förmågor i nära samarbete med andra demokratiska länder för att dela kostnader och öka kompatibiliteten länder emellan. Vid specialiseringar och ombyggnationer måste stor hänsyn tas till pris och leveranstid.

Ett dåligt exempel är Helikopter 14 som efter en takhöjning blev betydligt dyrare och leveransen försenad till tidigast 2018, samtidigt som flygvapnet har ett brinnande behov av en ny helikopter. För att stilla detta behov har ännu en helikopter anskaffats av typen Blackhawk.

Försvarsmaktens materielanskaffning måste bygga på kostnadseffektiva, långsiktiga lösningar där försvarssamarbete ingår.

Framtiden stavas samarbete.

J50. Låt Försvarsmakten göra mer i egen regi

Hans Hannlöv, Luleå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbeta för att minska ”outsourcingen” och att mer ska utföras i egen regi inom Försvarsmakten m.m.

Sedan Försvarsmakten med flera börjat med ”outsourcing” upplever personalen att tillgängligheten på varor och tjänster minskat radikalt samtidigt som det mesta blivit dyrare och i många fall sämre kvalitet på dessa varor och tjänster.

Ett exempel är alla stora bussar som försvarsmakten köpt in och lämnat till FMLOG som sedan tar rejäl betalt av förbanden när de vill hyra bussar för transporter vilket gör att förbanden många gånger väljer att köpa in tjänsterna utanför försvarsmakten vilket blir billigare för förbandet men dyrare för försvarsmakten som redan har fordonen och personalen stående samt att pengarna försvinner utanför FM.

Ytterligare exempel kan nämnas telefonabonnemang, telefoner och datorer som förbanden hyr dyrt.

Som ett sista exempel kan vi ta ett kartlyse till ett Gripenplan som kostar säg 15 000 kronor men efter hårda förhandlingar kan fås till ”reapriset” 5 000 kronor, vilket verkar vara riktigt mycket för en liten led-lampa i plast. Dessutom försöker de flesta inte ens pruta på reservdelspriserna eftersom de inte ens vet att det går och att det är någon annan högre upp i organisationen som borde ha koll på detta.

Varför har det blivit så dyrt med reservdelar och svårt att få tag i dem? Jo, ett ypperligt exempel på outsourcing när det är som sämst. FM (FMV) köper in reservdelar (skruvar och muttrar) samt UE (apparater) samt bygger stora lagerlokaler och låter sedan industrin (Saab) sköta i stort sett all hantering av dessa, det vill säga central lagerhållning, transporter och lokal lagerhållning. Detta tillsammans med vinstmarginaler och dåliga avtal gör att det blir dyra produkter.

Till detta hör dåliga underhållsavtal mm som minskar tillgänglighet och ger ökade kostnader.

Slutligen kan nämnas all materiel som skrotas eller byts ut. I stället för att sälja prima materiel så skrotas eller skänks materiel bort, till exempel kontorsutrustning. Ett annat exempel är en del apparater till flygplan som Försvarsmakten skrotar (lämnar tillbaka till industrin) som sedan industrin säljer tillbaka. Det gör att Försvarsmakten (enligt min uppfattning) ibland betalat två till fyra gånger för samma apparatindivid, till exempel en hydraulpump till ett Gripenplan som återanvänts från 39 A/B till C/D till edition 19/20 och kanske till 39E.

J

J51. Försvarsmedel till försvaret – inte till industripolitik

Dietmar Gleich, Falun, Lennart Fogelklou, Bromma

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna ska verka för att stegvis minska andelen industripolitik i Sveriges försvarsbudget och satsa mer på samutveckling med andra medlemsländer i Europeiska unionen eller ren inköp av vapen från företag inom företrädesvis EU

Sverige har av historiska skäl en mycket stor krigsmaterielindustri i förhållande till landets storlek. Mest extrem är den militära flygindustrin. I Europa väster om Ryssland är det

bara Frankrike och Sverige som satsar på till stora delar egenutvecklade och egentillverkade militärflygplan. Frankrike är omkring sex gånger så stort som Sverige. Den överproportionerliga satsningen på flygplansutvecklingen är huvudanledningen att Sverige har ett relativt svagt försvar i förhållande till kostnaden. Det brådskar att koncentrera sig till väsentligheten: Maximal försvarsförmågan för begränsade skattemedel. Därför bör man undvika att satsa ännu mer pengar på en ren svensk militärflygutveckling. Krigsmaterielutveckling och tillverkning är mycket speciell och kan inte överlåtas den fria marknaden. Snarare bör man söka samarbete med partnerländer inom Europeiska unionen för mer avancerade vapensystem medan enklare vapen kan förvärvas av företag i tillförlitliga länder, helst inom Europeiska unionen.

J52. Inför karriärväxlingsprogram i Försvarsmakten

Ulf Schyldt, Täby

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska verka för införandet av ett karriärväxlingsprogram i Försvarsmakten

I försvarsdebatten möts det nya personalförsörjningssystemet med frivillig rekrytering, återinförande av tvåbefälsystem och en större andel stående förband av en hel del kritik. Systemet är ännu inte infört fullt ut och de långsiktiga effekterna är svåra att sluta sig till.

Dock kommer försvaret inom några år, när det nya systemet börjar fungera fullt ut, att stå inför ett något annorlunda dilemma. Om det som oroar mest i dag är rekrytering, kommer ett framtida problem kunna vara det motsatta – att få personalen att sluta i tid.

Dagens system bygger på att kategorin ”gruppchefer, soldater och sjömän” ska sluta efter några års tjänstgöring. De rekryteras i förhållandevis tidig ålder och deras anställning bör ses som ett genomgångsyrke, inte en livslång karriär. Men även en stor del av officers- och specialistofficerskåren avses sluta i fortfarande yrkesverksam ålder.

Arbetsmarknaden i Sverige har ofta historiskt varit god för före detta officerare, som varit efterfrågade. Men det gäller i hög grad dem som nått en högre nivå och kan visa meriter som passar bättre för den civila arbetsmarknaden, än enbart truppföring. Vi vet ännu inte hur villkoren är för tidigare anställda soldater.

Det är i alla händelser en omställning. Den kommer att behöva ske, oavsett om konjunkturen är god eller dålig eller hur arbetsmarknaden ser ut. För soldater som har en några år gammal gymnasieexamen i bagaget är det kanske inte så lockande. Inte heller en officer med 20 års karriär bakom sig, med familj, barn i skolåldern, lån på villan et.c. är kanske benägen att ge sig ut på okänt vatten.

Ett sätt som att möta dessa problem finns i flera länder med liknande personalförsörjning, att ordna ett karriärväxlingsprogram. Rätt genomfört, kan detta till och med vara ett argument i rekryteringssammanhang.

En modell är att man efter några års tjänstgöring helt enkelt får studera på motsvarande halvtid, med reducerad tjänstgöring, mot bibehållande av full lön under en viss tid. Denna tid kan vara proportionerlig mot tjänstgöringstid eller räknas upp i fasta steg. Till exempel: efter minst två års tjänstgöring får soldaten eller officeren rätt till sex månader studier på halvfart. Efter fyra år ett års studier på halvfart. Efter mer än åtta år kanske ett år på heltid.

Den reducerade tjänstgöringen bör, vid det laget, inte vara alltför svår att ordna, även för soldater i förband. Det rör en person som inom en förutsägbar framtid ska sluta och alltså inte behöver påbörja något nytt specialistprogram, utan mest behöver finnas med på övningar, vissa moment där andra (till exempel efterträdare) ska utbildas samt i händelse av beredskapstjänstgöring eller liknande. Det borde inte vara oöverkomligt att ordna en modell för reducerad tjänstgöring som låter sig förenas med studier.

Exakt hur systemet ska utformas behöver naturligtvis inte detaljstyras här. Huvudsaken med detta förslag, är att Folkpartiet aktivt ska verka för införandet av ett sådant system och därigenom bidra till att Försvarsmakten ska bli en bättre arbetsgivare och att det nya personalförsörjningsystemet ska fungera uthålligt.

J53. Luftförsvar av Island i stället för avsiktsförklaringar till Baltikum

Hans Hannlöv, Luleå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska arbetta för ett nordiskt gemensamt luftförsvar av Island och för att avsiktsförklaringen till Baltikum tas bort

Island som ligger i ett militärpolitiskt hett område saknar eget luftförsvar, vilket gör att bland andra Norge och Danmark hjälper till med detta.

Sverige har i sin tur avgett en avsiktsförklaring till de baltiska länderna, vilken jag har svårt att se att vi skulle kunna uppfylla om det skulle bli ett skarpt läge.

Genom ett utökat luftförsvarssamarbete mellan de nordiska länderna och ett gemensamt ansvarstagande för Islands luftförsvar så skulle även Sveriges territorium få bättre övervakning och större resurser utan att kostnaderna, enligt min bedömning, skulle bli för stora. Mycket pang för pengarna.

J54. Samarbetet mellan polisen, räddningstjänsten och försvaret

Hans Hannlöv, Luleå, Nicke Grahn, Dorotea

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet tar ställning för att utöka samarbetet mellan Försvarsmakten och viktiga funktioner i samhället genom utbildning och övningar

Det har många gånger visat sig vid skarpa insatser när Försvarsmakten samarbetar med det civila samhället att det brister i en del avseenden. Ett exempel är att en stor del av Försvarsmakten saknar kommunikationssystemet Rakel, vilket gör att de olika organisationerna inte på ett skyddat och säkert sätt kan kommunicera med varandra. Ett annat problem är att det många gånger inte finns ”uppborrade” kanaler eller rutiner, det vill säga att man inte tagit kontakt innan något händer för att skapa gemensamma rutiner som kan användas vid ett ”skarpt läge” oavsett om det handlar om eftersök eller något annat stöd till samhället.

J55. Överför Fas 3-medel till Försvarsmakten

Hans Hannlöv, Luleå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en del Fas 3 medel överförs till Försvarsmakten

Försvarsmakten har stora vakansproblem och skulle kunna erbjuda många människor någon form av utbildning och praktik. Det skulle vara en vinn-vinn-vinn-situation för den enskilde, Förvarsmakten samt Sverige.

Några fördelar:

- Den enskilde får en meningsfull sysselsättning med regler, mål och krav samt möjligheter till personlig utveckling och förhoppningsvis jobb i förlängningen.
- Försvarsmakten får tillgång till fler potentiella rekryter samtidigt som försvarsmakten får fler resurser som kan lösa vissa uppgifter. (ex förrådsarbete, städning, underhållsarbete, bevakning, sjukvård, tekniska uppgifter, idrottsledare eller kontorsarbete ja allt från den enklaste uppgiften till en mer kvalificerad beroende på kompetens)
- Svenska staten och skattebetalarna vet vad de får för pengarna och problem med utanförskap, omoral och destruktiva handlingar på grund av att människor inte har något att göra minskar, vilket leder till att samhällskostnaderna minskar drastiskt.

Avsnitt 5.4.3 Stärk världens demokratikrafter

J56. Stärk både kvinnors och barns rättigheter

Kristina Westerdahl, Järfälla, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Nikoletta Jozsa, Järfälla, Ragnhild Källberg, Västerås

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att lägga till ”och barn” i avsnitt 5.4.3 punkt 4 så att första meningen lyder: ” ... respekt för kvinnors och barns rättigheter ska ställas.”

När det gäller mänskliga rättigheter är det viktigt att det inte uppstår kryphål. När kvinnors rättigheter respekteras kan de till exempel inte bli bortgifta mot sitt samtycke. Men om det inte finns krav på respekt för barns rättigheter skulle en omyndig flicka kunna giftas bort – och vad är då kvinnors rättigheter värda när hon redan är gift då hon blir myndig?

J57. Stå upp för frihandel fullt ut

Mikael Ståldal, Stockholm, Dietmar Gleich, Falun, Christoffer Karlsson, Lund, Hanna Linnea Karlsson, Göteborg, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att andra meningen i punkt 4 under avsnitt 5.4.3 stryks

I avsnitt 3.1.1 punkt 2 vill vi att EU helt ska avskaffa tullar och andra handelshinder mot omvärlden. Det är mycket bra.

Men i avsnitt 5.4.3 punkt 4 vill vi att ”handelsförmåner ska villkoras med politiska reformer”.

Detta går inte ihop. Om man helt avskaffar tullar och andra handelshinder så blir dessa handelsförmåner irrelevanta. För handelsförmåner är inget annat än lättnader av tullar eller andra handelshinder.

Vi tror inte att det är någon bra idé att behålla handelshinder för att kunna använda dem som påtryckningsmedel för att uppnå politiska reformer. Vi tror att frihandel i sig bidrar till demokratisering och politisk frihet.

J58. EU-sanktioner mot tredje land

Folkpartiet liberalerna Nacka, Joakim Olofsson, Nacka

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att avsnitt 5.3.1 får följande tillägg: ”EU behöver också visa beslutsamhet och handlingskraft när länder utanför EU uppvisar anti-demokratiskt beteende och kränker mänskliga rättigheter. EU behöver skapa beslutsvägar för att snabbt införa ekonomiska sanktioner mot sådana länder som en tydlig markering. Det ska också vara möjligt att upphäva sådana sanktioner med kort varsel när tydliga förbättringar uppnåtts. EU måste vara en bastion för frihet och respekt för individens rättigheter.”

I partiprogrammet saknas en starkare formulering om hur Folkpartiet vill att EU ska agera gentemot länder utanför EU som visar tecken på anti-demokratiska strömningar och kränkande av mänskliga rättigheter.

J59. Dubbelt veto, mer kontroll

Christoffer Karlsson, Lund, Hanna Linnea Karlsson, Göteborg, Ademir Zilic, Linköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att punkt 3 under avsnitt 5.4.3 får en avslutande mening som lyder: ”Ett förslag på hur detta kan genomföras är ett krav på att dubbla veton införs i FN:s säkerhetsråd.”

De permanenta medlemmarna i FN:s säkerhetsråd har i dag alldeles för mycket makt i frågor som rör alla nationer i världssamfundet. Detta då de med sin vetorätt kan rösta emot förslag som skadar deras egna politiska och ekonomiska intressen. Ett dubbelt veto i säkerhetsrådet skulle innebära att det krävs att två länder med vetorätt bägge lägger in sitt veto, för att kunna avslå ett majoritetsbeslut i säkerhetsrådet.

J60. Inför ett Demokratiernas förbund

Mathias Sundin, Norrköping, Henrik Bergquist, Stockholm, Björn Brändewall, Kalmar, Adam Cwejman, Göteborg, Per-Åke Fredriksson, Gävle, Mark Klamberg, Stockholm, Jenny Sonesson, Stockholm, Jens Sundström, Luleå, Olle Wästberg, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt förs in under avsnitt 5.4.3 med lydelsen: ”Folkpartiet ska verka för att ett Demokratiernas förbund skapas, där grundkriteriet för att vara med är att landet är en fullvärdig demokrati. Förbundet ska arbeta för ökat välstånd och säkra och utveckla demokrati i de egna länderna och sprida demokrati till länder som ännu inte har det. Förbundet är ingen ersättning, utan ett komplement, till FN.”

Folkpartiet bör, som första politiska parti i världen, förespråka bildandet av ett Demokratiernas förbund (DF).

Världens demokratier, olika som de är, vilar på en och samma värdegrund: Att säkra medborgarnas rätt till liv, fri-

het och sökande efter lycka. De är världens mest ekonomiskt utvecklade länder, har störst militär förmåga och mest politisk tyngd. Ett nära samarbete mellan dessa länder är det bästa sättet att säkra demokratin där den har fått fäste och sprida den till platser dit den ännu inte har nått. Nätverkssamarbetet inom det nuvarande Community of Democracies som Sverige är med i tillsammans med över hundra andra stater har lagt en grund för utbyte mellan demokratier. Tyvärr tillåts även icke-demokratier att medverka i det samarbetet. DF kan nå längre med ett mer långtgående samarbete.

Demokrati är det samhällsskick som leder till minst våld (både mot egna medborgare och andra nationer), mest välstånd och bäst skydd av mänskliga rättigheter. Aldrig någonsin har två demokratier krigat mot varandra. Världens demokratier är inte perfekta, utan behöver ständigt utvecklas. Inte heller är demokratier säkrade mot att glida tillbaka mot ett mer auktoritärt styre. En sådan roll skulle DF ha mot de egna länderna.

Inom DF ska frihandel råda, vilket kommer stärka de egna medlemmarna och vara en stark anledning för länder att gå med i samarbetet. DF ska vara öppet och beslutsfattandet reglerat och inte en otydlig maktklubb likt G8.

Medlemskapet ska baseras på att ett land är en fullvärdig demokrati. I grunden handlar det om fria och regelbundna val, att mänskliga rättigheter garanteras i både lag och i praktiken och ett fungerande, fritt rättsväsende. I dagsläget skulle ett 60-tal länder kvalificera sig. Målsättningen är att världens alla länder ska klara kraven för medlemskap.

Demokratiernas förbund kommer att ha tre huvudsakliga uppgifter:

- Stärka välståndsutvecklingen.
- Hantera gemensamma säkerhetspolitiska och diplomatiska utmaningar.
- Säkra och utveckla demokrati i de egna länderna och sprida demokrati till länder som ännu inte har det.

Folkpartiet tror på internationellt samarbete och försvarar det även när det inte är populärt. Vi har nu chansen att bli det första politiska parti i världen som förespråkar den organisation som i framtiden kommer bli den dominerande kraften på vårt jordklot. Vi har chans att forma framtiden.

J61. Avskaffa könsstympning av flickor och kvinnor

Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Sinikka Andersson, Västerås, Jessica Bagge, Hägersten, Helena Berggren, Västerås, Håkan Borg, Nyköping, Cecilia Elving, Stockholm, Lisbet Enbjerde, Munka Ljungby, Rose-Marie Fihn, Nol m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en ny punkt förs in under avsnitt 5.4.3 med lydelsen: ”Sverige ska verka för att könsstympning på flickor och kvinnor avskaffas i världen.”

J62. Erkänn Palestina som egen stat

Folkpartiet liberalerna Halmstad, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Fredrik Sneibjerg, Gustavsberg, Lars-Erik Wåhlström, Ingarö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna verkar för att Sverige erkänner Palestina som egen stat

Ingen fråga är viktigare för världsfreden än ett fredsavtal mellan Israel och Palestina. Under Arafats ledning var palestinierna bromskloss. Under Netanyahus ledning är israelerna bromskloss. Vi tror att om tillräckligt många länder erkänner Palestina som egen stat kommer israelerna till slut ta sitt förnuft till fånga och via ett fredsavtal ge palestinierna ett eget land och en egen stat. När fredsavtalet väl finns på plats kommer Hamas med tiden att tvingas acceptera faktum och erkänna Israels rätt att existera.

Enligt Ove Bring, professor i internationell rätt, är ett erkännande av Palestina i enlighet med folkrätten. Sverige kan därför inte använda formella och juridiska skäl för att motsätta sig en palestinsk stat.

J63. Erkänn Västsahara som självständig stat

Håkan Borg, Nyköping, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet i alla internationella instanser ger stöd åt Västsaharas krav på att få bilda en egen självständig stat

1976 annekterade Marocko norra delen av Västsahara och 1979 den resterande delen sedan Mauretanien avstått från anspråk. Västsahara har förgäves försökt bilda en egen stat. FN har föreslagit folkomröstning i frågan men blockerats av Marocko och Arabförbundet.

Sverige har agerat föredömligt i ärendet, dock inte fullt ut.

De politiska ungdomsförbunden och våra partimedlemmar Cecilia Wikström och Birgitta Olsson har varit pådrivande. Likaså anslöt sig inte Sverige till avtal om fiskekvoter mellan EU och Marocko. Inkomsterna från det rika fisket i Atlanten utanför Västsahara kommer i mycken liten del Västsaharas befolkning till del. Marocko tar inkomsterna.

2012 beslöt riksdagens majoritet att uppmana regeringen att erkänna Västsahara som självständig stat.

I vårt partiprogram bör framgå att Folkpartiet följer Sveriges politiskt fattade beslut avseende Västsaharas självständighet.

J64. Återskapa Tibet som självständig stat

Håkan Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet via Utrikesdepartementet och FN verkar för att Tibet återskapas som självständig stat

2011 bildades en ny stat, Sydsudan. Tafatta försök att erkänna Västsahara har tagits.

Beträffande Tibet har Sveriges och FN:s insats varit tandlös. Varken FN eller Sverige reagerade när Tibet erövrades 1951.

Tibets försvar var försumbart. Befolkningen har brutalt misshandlats, på gränsen till folkmord. Tibets andliga ledare flydde 1959 under förödmjukande förhållanden och hot.

En exilregering finns, men den får föga internationellt stöd. Var finns Sveriges historiskt starka engagemang för förtryckta folk? Kina ska ut ur Tibet! Vad gör internationella domstolen? Detta är krigsbrott.

J65. Språkliga synpunkter

Johan Strandberg, Saltsjö-Boo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att under avsnitt 5.4.1 punkt 1 den sista meningen tas bort

2. att under avsnitt 5.4.1 punkt 3 de två första meningarna ersätts av till exempel: ”Biståndet bör i högre grad gå till livsuppehållande saker som livsmedel och mediciner.”

3. att avsnitt 5.4.2 punkt 5 avslås

4. att under avsnitt 5.4.3 punkt 1 mening två och fem tas bort samt ”har rätt att” i den tredje meningen ändras till ”bör”

5. att under avsnitt 5.4.3 punkt 2 de fyra sista orden ersätts av ”att Kina demokratiserades”

6. att under avsnitt 5.4.3 punkt 4 meningarna ersätts av de fyra första meningarna under programrubriken ”Globalt samarbete”

7. att avsnitt 5.4.2 punkt 3 ges lydelsen: ”Det svenska försvaret måste fortsätta sin långsiktiga modernisering med inriktning på slagkraft och rörlighet. Värnpliktens avskaffande är ett led i moderniseringen.”

I ett partiprogram behövs knappast information om vad som för ögonblicket händer i Ryssland och ståndpunkten att försvaret behöver stärkas syftar kanske mest till att fånga upp missnöjda moderater. Genom förslag om värnplikt och nationell försvarsförmåga stärks bilden av Folkpartiet som ett krigsälskande parti. En successiv upprustning av försvaret, vilken enligt tidningen Nu Allan Widman förespråkar, behövs knappast och borde ske bara om Nato kräver en sådan. Bättre än satsningar på ett militärt försvar vore sannolikt att förebygga terrorattentat. Att svenska stridsflygplan visar sig kunna försvara och behärska luftrummet, vilket i tidningen Nu Allan Widman förespråkat, skulle framför allt öka spänningen med Ryssland.

Biståndet till livsuppehållande saker bör öka. Den som snart dör av svält eller sjukdom har ingen glädje av demokrati, rättsstat eller jämställdhet.

En risk med att stödja demokratikrafter är utbrott av inbördeskrig. Bättre är sannolikt att leva i en diktatur än att dö i en demokrati. Att sända vapen till Syriens rebeller skulle sannolikt mest leda till ökat våld. Diktaturer bör falla inte som följd av inbördeskrig utan genom en uthållig ekonomisk tillväxt som ökat friheten. Demokratifanatiker liknar kommunister som tar till våld för att byta statsledning. Jan Björklund ville 2002 sända stridande enheter till Irak och framstår därför då han apropå upplopp i Husby alltid ser våld som oacceptabelt som föga trovärdig.

En risk med att handelsförmåner villkoras med politiska reformer är att ekonomisk tillväxt uteblir. Något om villkor stod inte i till exempel 2001 års partiprogram och behövs inte nu heller. I stället kunde de fyra första meningarna under Global gemenskap i det nuvarande partiprogrammet vara kvar. Viktigare än en omedelbar övergång till demokrati är rimligen en uthållig ekonomisk tillväxt. Genom att i tidningen Nu motsätta sig ett ishockey-VM i Minsk verkade dock en Folkpartipolitiker hellre förhindra en politisk prestigevinst än förbättra för vitryssarna. Knappt trodde man sina ögon då det senare stod i tidningen Nu att för att stödja det vitryska folket borde ishockey-VM:et bojkottas. Det skulle bli en bojkott inte av bara diktatorn Lukasjenko utan även av övriga vitryssar. Möjligen vill demokratifanatiker vända ryggen åt vitryssarna för att dessa inte gjort uppror. Tjänar på ett VM gör rimligen den vitryska befolkningen i och med att arbetstillfällen skapas. Övergången från diktatur till demokrati är ofta en känslig process som knappast underlättas av ekonomiska sanktioner eller andra hinder. Sveriges övergång till demokrati blev smidig genom den uthålliga ekonomiska tillväxten. Att säkerheten ökar av att fria stater slutar att köpa olja och gas av diktaturer är inte säkert.

K: Folkpartiet liberalernas organisation och stadgar

K1. Inför en rikslista i riksdagsvalet!

Thomas Olofsson, Luleå

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet ska ha en rikslista som komplement till länens listor

Folkpartiet liberalerna har i dag många populära och färgstarka politiker; Jan Björklund, Birgitta Ohlsson, Maria Arnholm, Erik Ullenhag och Allan Widman för att nämna några.

Ett sätt för Folkpartiet att få ytterliga några viktiga röster är att inför valet 2014 sätta upp en rikslista. På så sätt kan de som inte tillhör Jan Björklunds valdistrikt ändå kryssa honom eller någon annan populär Folkpartipolitiker. På rikslistan bör alla länstoppnamnen, ministrar och andra ”kända” riksdagsledamöter stå. Detta ska ses som ett komplement till länens listor.

K2. Arbetet i koalitioner

Nina Lundström, Sundbyberg, Rose-Marie Fihn, Nol, Elisabeth Gunnars, Åkersberga

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uppdrar till partistyrelsen att ta fram en strategi för hur kunskap och erfarenheter av koalitionsarbete kan spridas samt skapa stödstrukturer med utbildning och interna bollplank

Folkpartiets strävan att få regera i kommuner, landsting och regering är ett viktigt mål och har burit frukt. Genom att Folkpartiet får reell makt skapas också möjligheter att i realiteten få igenom förslag som gör samhället mer liberalt där både hjärta och hjärna finns med. Vi kan därigenom öka utrymmet för frihet samtidigt som vi värnar ett socialt ansvar. Där Folkpartiet liberalerna har suttit vid makten har också politiken formats av dessa ledstjärnor. Besluten har helt enkelt blivit bättre. Det gör skillnad att Folkpartiet är med och styr!

Ledarskapet i politiska församlingar påverkar dock våra möjligheter att utveckla politiken. De partier som i egenskap av att vara störst i koalitionen tar oftast positionen som Kommunstyrelsen ordförande genom partiets storlek. Tyvärr saknas möjligheten till folkvalda ”borgmästare” i Sverige. Kommunstyrelsen ordförande har genom denna roll ett extra ansvar för att en koalition ska fungera. På sina håll fungerar det väl. På andra håll inte alls. Dåligt fungerande koalitioner riskerar att påverka den politiska agendan.

Det behövs interna strategier och överföring av erfarenheter och kunskap kring hur koalitioner kan ges förutsättningar att fungera på ett bra sätt. Även om vi inte kan påverka personfrågor i en koalition. Hur hanteras illa fungerande ledarskap?

Men vi bör vara medvetna om att vår möjlighet att få inflytande hänger ihop med vårt partis storlek, och vår betydelse för att en koalition ska kunna bildas. Koalitioner är kompromisser vilket innebär att man kan få igenom mycket av sina hjärtefrågor, men inte allt. För fritidsengagerade idealister med egna hjärtefrågor kan kompromisserna ibland kännas jobbiga. Det tar mycket kraft från personer som gör insatser på sin fritid och dessutom måste man acceptera kompromisser som man inte gillar. Det finns ett pris för att sitta i en koalition men samtidigt att det lätt att glömma allt man har fått igenom som gör samhället bättre.

Vi avsätter mycket tid för att forma politik, nominera, besluta om listor och bedriva valkampanj. Men sen då? Vad händer när vi tar chansen att sitta med och bestämma? Samarbete i koalitioner är inget som uppstår av sig självt. Vi har ett eget ansvar för att hantera situationer som uppkommer. Samt att väga in och ta konsekvenser av de beslut vi fattar. Vilka krav har vi ställt utöver det politiska innehållet och poster? Vilka krav har vi på hur beredning av politiska beslut i en koalition ska ske? Har vi krav på kommunens organisation? Hur ska information spridas? Vem gör vad? Vem får göra vad?

Vårt parti kan bidra med att stötta våra företrädare i koalitionsarbetet om behov och önskemål finns. Samt sprida goda verktyg så att inte alla behöver uppfinna hjulet på nytt. Så att Folkpartiet liberalernas företrädare ges de bästa förutsättningarna för att få genomslag för våra politiska mål och idéer om ett liberalare Sverige!

K3. Folkpartiet behöver en plan för organisationen

Nicke Grahn, Dorotea

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet utarbetar en organisationsplan omfattande hela landet

På senare år har Folkpartiets organisation blivit försvagad. Det beror inte bara på brist på resurser, utan också att kontakten mellan riksnivån i partiet och de lokala och regionala nivåerna blivit mindre. Det kommer mängder av information från riksorganisationen till den lokala nivån, men omvänt är kontakterna för få. Kommuner med heltidsengagerade politiker klarar sig hyfsat, men normalkommunen i Folkpartisammanhang har inte heltidspolitiker utan en organisation som helt drivs ideellt. En hel del län saknar dessutom ombudsman, vilket gör att den regionala nivån också saknar mycket av den stadga som fanns förr.

Vi måste bygga verksamheten utifrån det faktum att länen är långt svagare administrativt än tidigare. Jag har ingen patentlösning, men ett steg på vägen är i alla fall att vi utarbetar en organisationsplan för Folkpartiet utifrån hur strukturerna faktiskt ser ut för att kunna använda våra resurser fullt ut. Annars är det bara en tidsfråga innan Folkpartiet är ett lokalparti för Mälardalen.

På grund av den stundande valrörelsen bör dock utarbetandet av en sådan plan vänta till efter valet 2014.

K4. Var byggs valframgångar?

Carina Sándor, Skinnskatteberg, Gunnar Andrén, Stocksund, Ulf Larsson, Västerås, Kristian Persson, Växjö, Thomas Sundblad, Johanneshov, Staffan Werme, Örebro, Niki Westerberg, Saltsjö-Boo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet prioriterar den lokala och regionala organisationen och politiken

2. att en biträdande partisekreterare arvoderas för att leda och organisera det lokala och regionala arbetet

Det är självklart att den nationella nivån spelar roll. Ett lyckat nationellt val innebär större möjligheter för goda resultat regionalt och lokalt. När Folkpartiet presterar väl i regering och riksdag och när partiet syns i positiva sammanhang i riksmedia spelar det roll.

Men det är inte allt. Den lokala och den regionala nivån har också en betydelse för hur Folkpartiet presterar på det nationella planet. Låt oss peka på tre faktorer som spelar roll:

Folkpartiets lokala valresultat varierar från nära noll, exempelvis i Haparanda och Hällefors, till runt 30 procent i Skinskatteberg och Landskrona. De regionala valresultaten varierar betydligt mindre, från drygt fyra till drygt nio procent. Goda valresultat lokalt skapar resurser för hela Folkpartiet, fler väljare ger fler förtroendevalda, fler medlemmar och ökade personella och ekonomiska resurser.

Folkpartiet är det tredje största lokala partiet i Sveriges Kommuner och Landsting. Ändå har vi betydligt färre kommunstyrelseordföranden än exempelvis Centerpartiet. Det innebär att den lokala politiken inte blir lika liberal som den kunde bli. Det blir mindre liberalism i förskola och skola, i äldreomsorg och miljöpolitik, i social omsorg och företagspolitik.

Med framgångsrika lokala och regionala partiorganisationer skapas grunden för allt kampanjarbete. Det är medlemmarna som är händerna och fötterna i kampanjarbetet. I en kommun med starka Folkpartiföreträdare är möjligheten till ett bättre regionalt och nationellt resultat större än i en kommun utan företrädare. Genom lokala framgångar skapas resurser som kan användas för gemensamt kampanjarbete.

Allt pekar på att Folkpartiet borde fokusera på hur vi blir framgångsrikare på det lokala planet. Det handlar om att samordna politik och kampanjer. Det handlar om att lära av de goda exemplen. Det handlar om att rekrytera och lära upp framtidens politiker. Men här släpar partiet efter.

Det självklara vore att partiet avdelade resurser för lokalt arbete på den nationella nivån. Men det sker inte i någon större utsträckning. Det finns en kommunpolitisk sekreterare, men sedan inget.

Det lokala och det regionala arbetet måste prioriteras mer. Vi menar att det måste synas i hela organisationen. Ett första steg vore att utse en biträdande partisekreterare med huvudfokus i partiets lokala arbete, funktion och resultat. Dagens lösning, med bara en partisekreterare som ska ha hand om central politik, partiet nationellt, och dessutom hantera den lokala nivån, skapar en ohållbar situation. Ingen kan fungera väl för alla dessa stora och viktiga områden.

Hur detta ska ske, och i vilken omfattning en biträdande partisekreterare ska arvoderas, är en fråga för partistyrelsen. En lösning är att ordföranden för partiets kommunalpolitiska råd, KPR, deltidsarvoderas med ett tydligt uppdrag. Ett annat är att en heltidsarvoderad tjänst, som biträder en oarvoderad ordförande och som stöttas upp av ett mindre kansli, blir stöd till partisekreteraren inom dessa områden.

Man brukar säga att all politik är lokal. Vi menar att det stämmer. Därför borde Folkpartiet förstärka sin organisation för framgångsrika lokala partiorganisationer och framgångsrika lokala, regionala och nationella val.

K5. Folkpartiets servicebank

Inger Lundberg, Älvsbyn, Rose-Marie Fihn, Nol, Ulf Larsson, Västerås, Helena von Schantz, Valdemarsvik, Anne Stenlund, Arnemark

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet tar ställning för att inrätta en servicebank

En servicebank skulle avsevärt underlätta det politiska arbetet avseende att skriva motioner, interpellationer, valprogram mm. En motionsbank har tidigare funnits och enligt uppgift så har den varit av stort värde för nya kommunpolitiker och särskilt för oss i små lokalföreningar. Intentionen är att Folkpartiets medlemmar ska kunna logga in på servicebanken och lämna sina bidrag, medlemmar hjälper medlemmar. Lärare har stor nytta av att kunna knycka idéer från lektion.se.

K6. Jämställdhet inom Folkpartiet

Ylva Särnmark, Ronneby, Anna Steele, Tyresö, Fatima Svanå, Halmstad, Lovisa Aldrin, Halmstad, Jessica Bagge, Hägersten, Helena Berggren, Västerås, Bonnie Bernström, Stockholm, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg, Maria Lundqvist-Brömster, Håknäs m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet utarbetar en strategi, med tidsbestämda delmål, för hur arbetet med jämställdhetsintegrering av såväl organisationen som politiken ska genomföras

Folkpartiet är ett liberalt feministiskt parti och arbetar för jämställdhet på två nivåer: internt i partiet med mål om en jämn fördelning av kvinnor och män på olika positioner och en jämn fördelning av politisk makt, externt riktat mot samhället med det övergripande målet att kvinnor och män ska samma makt att forma samhället och sina egna liv.

Folkpartiet ligger bakom den svenska jämställdhetspolitiken och strategin för att genomföra denna. Då bör det också vara självklart att vi inom partiet arbetar på samma sätt för att få fullt genomslag för vår jämställdhetspolitik! Jämställdhet är i grunden en kunskapsfråga.Alla Folkpartipolitiker bör därför se till att skaffa/tillägna sig den kunskap som behövs, det vill säga kunskaper om de jämställdhetspolitiska målen, genusteori och hur man strategiskt kan arbeta, det vill säga jämställdhetsintegrering!

K7. Länsförbundens uppföljning av könsfördelning i bolag

Charlotta Schenholm, Stockholm, Lovisa Aldrin, Halmstad, Bonnie Bernström, Stockholm, Cecilia Elving, Stockholm, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Mats Engström, Stockholm, Hanna Gerdes, Stockholm, Inger Gran, Sundbyberg, Ann-Marie Hedlund, Bankeryd m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att respektive kansli/styrelse för de olika länen ges i uppgift att ta fram siffror för sitt län och rapportera dessa årligen på länsförbundens årsmöte samt att länsförbundens styrelse även rapporterar vilka åtgärder som genomförts för att öka balansen mellan könen

2. att länsförbundens styrelse ges i uppgift att bevaka frågan för länen som helhet och ställa frågan till varje kommun om hur de arbetar med att få fram kvinnor till de kommunala bolagen, både i presidieposter och som styrelseledamöter

3. att länsförbundens styrelse ser till att det tas tar fram styrelseutbildningar som riktar sig till kvinnor om vad det innebär att sitta i styrelsen för ett kommunalt bolag. Syftet med utbildningen är att dels peppa kvinnor att tacka ja till styrelseuppdrag och därmed skapa en bredare rekryteringsbas, dels att skapa nätverk bland kvinnor över kommungränserna

4. att det för länet som helhet ska vara minst 40 procent av det underrepresenterade könet i såväl bolagspresidium som i bolagsstyrelse

Under många år har diskussionen pågått om den existerande obalansen mellan män och kvinnor när det gäller olika typer av maktpositioner. Under lång tid var det självklart att det var män som skulle ha både välbetalda arbeten och politiska poster och andra framträdande samhällspositioner där man kunde påverka samhället och hur det skulle utvecklas. Tiderna förändras som tur är och i dag är det väl ytterst få som driver den linjen att kvinnor inte ska kunna delta i samhällslivet på samma villkor som män och också ges samma förutsättningar och chanser.

Inom Folkpartiet har vi historiskt sett haft en progressiv jämställdhetspolitik och på många sätt varit i framkant med olika förslag. Vi har också i olika sammanhang använt oss av varannan damernas för att säkerställa att kvinnor också finns med där makten finns. Döm därför om vår förvåning när vi ser följande siffror (2011) för folkpartister i kommunala bolag gällande hela Sverige:

Bolagspresidier: 23 procent kvinnor, 77 procent män

Bolagsstyrelser som ledamöter: 50 kvinnor (21 procent), 190 män (79 procent)

När vi i olika sammanhang ställer krav på att privata bolag ska ha jämn könsfördelning (minst 40 procent av varje kön) är det märkligt att vi inte kan sopa först framför egen dörr och vara förebilder i verksamheter som vi själva styr över. Viktigt är också att mäta på rätt nivå, inte för övergripande så att ingen känner ansvar för att målen blir verklighet och inte på för låg nivå så det blir ett för litet antal. Därför tycker vi att länsnivå är lagom nivå att sätta mål och följa upp på.

K8. Gör kvinnodagen och Europadagen till kampanjdagar

Mattias Lönnqvist, Sundbyberg, IngMarie Bohmelin, Sundbyberg

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att internationella kvinnodagen (8 mars) och Europadagen (9 maj) är kampanjdagar för Folkpartiet liberalerna

2. att partiinterna aktiviteter, såsom riksmöte och landsmöte, aldrig förläggs på kampanjdagar

Som politiskt parti måste vi ständigt kunna motivera vår existens, återerövra våra väljare och föra ut våra budskap. För att göra detta behöver vi fokusera på våra styrkor, och använda oss av dessa i utåtriktad verksamhet.

Två områden där Folkpartiet ständigt legat i framkant -- där vi har hög trovärdighet och god renommé; där vi skulle kunna övertyga allmänborgerliga väljare om att Folkpartiet är det bästa alternativet -- är inom jämställdhetsfrågor och europafrågor.

Där har vi fördelen att dessa två frågor fått varsin egen dag där de förväntas uppmärksammas och där man skulle kunna komma igenom mediabruset. Jämställdhetsfrågor får extra uppmärksamhet på internationella kvinnodagen (8 mars) och Europafrågan får extra uppmärksamhet på Europadagen (9 maj).

Vår trovärdighet och dessa två dagar bör vi kombinera genom att göra dessa dagar till kampanjdagar då hela Folkpartiet är ute och kampanjar: för jämställdheten den 8 mars och för Europatanken den 9 maj.

Behövs det då särskilda kampanjdagar? Det korta svaret är ja; även om kommunföreningarna givetvis helt suveränt beslutar om vilka kampanjer som de vill driva – och när – får vi en starkare effekt ju fler kommunföreningar och andra sammanslutningar inom Folkpartiet som är ute samtidigt. Det märker vi om inte annat under valrörelserna när alla är ute samtidigt.

Dessutom är respekten för dessa datum dålig internt i Folkpartiet där interna möten läggs så att de krockar med dessa viktiga datum. Därmed sluter vi oss inåt i stället för att vara ute och kampanja på dessa dagar. Vilket är synd när vi får så mycket gratis av datumet i sig.

Därför behöver landsmötet dels ta ställning för att dessa två dagar utses till kampanjdagar, men också att landsmötet uttrycker att interna möten – exempelvis riksmötet – inte ska förläggas så att de krockar med dessa två datum.

K9. Partibunden e-post till alla folkpartister

Rasmus Orsén, Linköping, Robert Andersson, Karlstad, Eva Bremer, Boxholm, Jonas Bylund, Sundsvall, Jesper Enavall, Eskilstuna, Rose-Marie Fihn, Nol, Agneta Isacsson, Stockholm, Janne Karlsson, Linköping, Lennart Ledin, Östersund m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att samtliga medlemmar som önskar, ska tilldelas ett e-postkonto efter modellen fornamn.efternamn@folkpartiet.se samt att detta inkluderas i alla nytecknade medlemskap

2. att den nuvarande avgiften för e-postadresser med folkpartiet.se avskaffas

Folkpartiet ser i dag inte alla de förmåner som är möjliga att använda för partiets kommunikation med omvärlden. Det vore bra om partiet låter samtliga medlemmar, inte bara förtroendevalda, inneha en partibunden e-postadress formulerad som fornamn.efternamn@folkpartiet.se för att synliggöra partiet utåt.

I dag kostar en e-postadress 500 kronor för förtroendevalda och medlemmar har inte ens möjlighet att erhålla en sådan förmån. Om denna tjänst ingick som premie i medlemskapet, samt var tillgänglig för samtliga medlemmar i partiet så skulle partiet synas utåt med @folkpartiet.se betydligt mer via medlemmarnas skickade e-post.

Företag och andra organisationer, opolitiska såväl som konkurrerande politiska har redan använt sig av denna metod och funnit det som en kostnadseffektiv och kommunikativ metod, som ökar vetskapen om organisationen.

Medlemmarna kommer att se detta som en positiv aktion från partiet. En e-postadress ses som ett mervärde i medlemskapet för de medlemmar som väljer att bruka den.

K10. Plats för landsmöten och riksmöten

Lennart Ledin, Östersund, Rose-Marie Fihn, Nol, Inger Lundberg, Älvsbyn

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmöten och riksmöten över tid ska förläggas till olika orter i landet

Landsmöten och riksmöten bör användas för att över tid på olika orter över landet visa upp och synliggöra Folkpartiet och därmed ge stöd åt det lokala partiarbetet på orterna. Mötena bör därvid fördelas över hela landet. Landsmötet föreslås därför fatta beslut om att mötena ska förläggas på nyss nämnda sätt och att partikansliet ges uppdrag att verkställa detta från och med de möten som ännu inte bestämts till ort och ställe.

K11. Schlagerliberaler, förenen eder!

Christoffer Jönsson, Solna, Lovisa Aldrin, Halmstad, Charly Wassberg Borbos, Täby, Richard Brodd, Göteborg, Björn Brändewall, Kalmar, Jonas Bylund, Sundsvall, Anne-Marie Ekström, Borås, Anne-Lie Elfvén, Stockholm, Per-Åke Fredriksson, Gävle m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiets nationella evenemang inte får krocka med vare sig finalen av Melodifestivalen eller Eurovision Song Contest

Vi är många som uppriktigt är både frustrerade och besvikna över att Folkpartiets nationella evenemang, så som riksmöte och andra stora konferenser, många gånger krockar med Melodifestivalen och ibland Eurovision Song Contest.

Att under riksmötesmiddagar år efter år vara osocial med sina bordsgrannar genom att stirra ned i sin smartphone, eller än värre att faktiskt välja bort middagen, är inte rättvist mot vare sig Folkpartiet eller schlagerfestivalen.

Vi kräver ett slut på detta nu. Schlagerliberaler, förenen eder!

K12. Tillgänglighet

Rose-Marie Fihn, Nol, Eva Bremer, Boxholm, Linnéa Darell, Vikingstad, Emilia Domurat, Göteborg, Maj-Britt Elmvik, Trollhättan, Shirley Gerhardsson, Älta, Kristina Grapenholm, Alingsås, Ann-Cathrin Larsson, Örbyhus, Thomas Lindsten, Ljungbyholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmöten endast ska förläggas i lokaler som är verkligt funktionshinderanpassade

2. att det alltid ska finnas ramper med ledstänger upp till podiet

3. att landsmöteslokalerna ska ha bord för handlingar

4. att länsförbund som har en/flera funktionshindrade ombud ska placeras längst fram

5. att det alltid ska finnas tillgång till lösa mikrofoner

6. att de aktuella beslutssatserna ska visas på storbild

Vi har många gånger upplevt – ur funktionshinderperspektiv – dåliga landsmöteslokaler.

Senast var förra landsmötet i den nybyggda CCC i Karlstad. Där hade man en ranglig trappa upp till podiet.

Att ha tillgång till bord för alla landsmöteshandlingar anser vi vara ett minimikrav.

Tillgång till lösa mikrofoner innebär inte att funktionshindrade ombud inte vill tala från talarstolen ibland.

Om de aktuella beslutssatserna visas på storbild kan ombuden lättare hänga med. Folk hemma vid TV-apparaterna förstår också vad det handlar om.

K13. Tidsplanering på landsmötet

Håkan Borg, Nyköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att rätt frågor behandlas på landsmötet

Jag erinrar mig med förtvivlan den långa debatt som fördes om manlig omskärelse vid landsmötet i Växjö. Den vittnade om avgrunder av okunskap och det är den sämsta debatt jag någonsin hört.

Tidsslöseriet på landsmötet måste stoppas. I år måste mötet förlängas till en vecka om vi ska hinna med partiprogrammet. Inga nattliga möten, den mänskliga hjärnan fungerar ej när den är trött.

Miljöpartiet skördar stora framgångar. Hur kan det komma sig? Som Jan Björklund sade i Karlstad är det partiet emot allt. Rungande applåder men vi har dåligt stöd i väljarkåren och Miljöpartiet har 10 procent!

Vid landsmötet föreslår jag följande viktiga områden:

- Sjukvårdens ineffektivitet. Den har varit katastrofalt låg sedan 1970-talet. Inget parti tar upp frågan.
- Den dåliga integrationen med arbetslöshet hos invandrarna som följd. Beakta helheten på arbetsmarknaden. Folkpartiet har agerat fel.
- Miljön där vi helt tappar greppet och inte syns trots goda föresatser.
- Frågan om valallians. Om moderaterna ej vill medverka bör vi ta initiativ till en mittenallians. Centerpartiet, Folkpariet och Kristdemokraterna bör kunna samla 10 procent och därmed matcha Miljöpartiet och Sverigedemokraterna och därmed finnas med som politisk kraft och undvika att något av mittenpartierna ramlar ur riksdagen. Se till den gemensamma nämnaren för Cen-

terpartiet, Folkpariet och Kristdemokraterna och klargör vad som ej ryms i en sådan allians. Undvik de värsta stolligheterna
- Större lönespridning för att få in ungdomen i arbetslivet. Lönespridningen är alltför komprimerad. LO lär reagera. Varje gång jag hör meningen satsning på låglönegrupper ser jag hur en stor kader ungdomar aldrig kommer in på arbetsmarknaden. De meningslösa kravaller med materiell förstörelse på flera orter i Sverige de senaste veckorna tolkar jag som frustration och hopplöshet över bristen på ett vettigt arbete. Denna fråga har varit arbetsmarknadens parters, men nu räcker inte deras ansvar. Arbete skapas i vinstrika företag.
- Ta inte upp skolfrågan. Väljarna har fått nog. Att tjata i den frågan är kontraproduktivt och numera utagerad. Väljarna blir irriterade och väljer annat parti. Jag hör det dagligen. Folkpartiet kan vila på lagrarna och se resultatet som kommer. Väljarna kommer ihåg vad vi och Jan Björklund gjort.

K14. Folkpartiet ska köpa svenska livsmedel

Nicklas Bengtsson, Jönköping, Annika Carp, Falköping, Agneta Isacsson, Stockholm, Magnus Olofsgård, Vetlanda, Jan Sidenvall, Jönköping

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet i första hand ska köpa in svenska livsmedel

Folkpartiet ska föregå med gott exempel och i första hand köpa in svenska livsmedel vid exempelvis möten, luncher och konferenser.

Partiprogrammet är tydligt. Vi vill ha en hög djurhållning samtidigt som vi tror på att marknaden styr. Eftersom Sverige på mycket är föregångare kring god djurhållning, god spårbarhet (i producentleden) och har jämfört med många andra länder en mycket god miljömässighet på vår livsmedelsproduktion så bör Folkpartiet välja bra produkter och genom marknadsefterfrågan gynna de varor på marknaden som är bäst ur djurhälsoskäl samt ur miljöperspektiv. Folkpartiet ska därför välja svenska livsmedel på sina möten, luncher och konferenser.

K15. Enhetlig medlemsavgift i Folkpartiet

Madeleine Sundqvist, Stora Mellösa, Sven Astevall, Växjö, Jan-Olof Blomster, Björkvik, Nikoletta Jozsa, Järfälla, Ulf Larsson, Västerås, Johan Liljeqvist, Västerås, Mathias Lindow, Österskär, Liselotte Melander, Lund, Rudi Mölling, Jönköping m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att ge partistyrelsen i uppdrag att förändra partistadgarna och normalstadgarna så att medlemsavgiften blir en och samma över hela landet oavsett vilken lokalavdelning medlemmen tillhör, samt att avgiften fastställs av landsmöte för perioden fram till nästkommande landsmöte

Det ska vara självklart hur mycket det kostar att vara medlem i Folkpartiet liberalerna. Därför bör landsmötet fastställa den medlemsavgift som ska gälla för alla medlemmar oavsett vilken lokalavdelning medlemmen tillhör.

I dagsläget har Folkpartiet som organisation olika hög medlemsavgift beroende på vilken förening du är medlem i. Detta medför självklart att det finns en stor mängd olika avgifter i landet. Att du plötsligt får en annan avgift när du flyttar över en kommungräns kommer ofta som en total överraskning. Frågan varför det blivit billigare eller dyrare är inte ovanlig. Detta är ett märkligt system eftersom vi alla är medlemmar i Folkpartiet liberalerna, oavsett var i landet vi bor.

Den föreslagna förändringen ska ske utan att systemet med medlemsavgifter ändras i övrigt. Avgiften, bör som i dag i första hand tillfalla lokalavdelningen. Vi föreslår att förändringen av stadgar görs vid nästa landsmöte 2015 och kan därmed träda i kraft 2016.

K16. Mindre men vassare partistyrelse

Jonas Andersson, Partille

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistadgarna § 6 mom. G punkt 16c ändras till: ”högst 16 övriga ledamöter till partistyrelsen”

2. att antalet övriga ledamöter i partistadagarna § 8 konsekvensändras

Folkpartiet har en mycket stor partistyrelse på 25 personer inklusive partisekreteraren. De nuvarande stadgarna ger heller inte utrymme för att välja en mindre partistyrelse.

K17. Färre heltidspolitiker i partistyrelsen

Jenny Sonesson, Stockholm, Emilia Domurat, Göteborg, Rose-Marie Fihn, Nol, Göran Hellmalm, Svartsjö, Agneta Isacsson, Stockholm, Peter Kjällkvist, Solna, Mathias Lindow, Österskär, Lina Nordquist, Uppsala, Gustav Olsson, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att det i Folkpartiet liberalernas stadgar § 6 mom. I andra stycket införs meningen: ”I valberedningens förslag till ledamöter av partistyrelsen ska det finnas personer som inte har sin huvudsakliga inkomst från politiska uppdrag.”

Ett liberalt, framtidsorienterat och opinionsdrivande parti behöver en styrelse som har gedigen förankring i många delar av samhället för att lättare förstå en omvärld i snabb förändring. Det är därför viktigt att partistyrelsen har en andel ledamöter som inte är heltidspolitiker.

För att få inflytande inom partipolitiken krävs ofta att du har varit med i partiet länge och arbetat dig uppåt. Det bidrar till att vissa heltidspolitiker inte har så mycket annan arbetslivserfarenhet än av just partipolitik och att deras kontaktnät består av främst andra politiker och opinionsbildare.

Det finns också ett demokratiskt värde i att ge plats i partiets ledning till partimedlemmar som inte är ekonomiskt och karriärmässigt beroende av politiska uppdrag. Det ökar förutsättningarna för att även åsikter som uppfattas som kontroversiella i partiet framförs. Att ha högt i tak stärker ett liberalt parti.

K18. Bredare kompetens i partistyrelsen

Mattias Reinholdson, Lidingö, Mathias Lindow, Österskär, Julius Augustus Merino, Kristianstad

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ger valberedningen i uppdrag att i sitt nästa förslag till partistyrelse bredda kompetensen

genom att också föreslå pensionärer samt fler människor än i dag med annan bakgrund än etnisk svensk och försörjning utanför politiken

I dag har Folkpartiets partistyrelse 23 ledamöter. Av dem är alla utom fyra heltidspolitiker. Ingen är pensionär, trots att en fjärdedel av väljarkåren är 65+. Det finns fyra landstings- eller regionråd men ingen yrkesverksam sköterska, läkare eller vårdbiträde. Skolan är Folkpartiets paradfråga men det i gamla folkskollärarpartiets styrelse finns bara en person som arbetar som lärare i dag. Bara en partistyrelseledamot är född utanför Sverige.

Vi tror att varje partistyrelseledamot i sig är kompetent att sitta där. Vi ser däremot problemet att de flesta av dem har samma typ av kompetens: politisk erfarenhet. De känner samma inflytelserika personer, de åker på samma konferenser, träffar varandra etc. Det ger vårt parti samma svaghet som ett börsbolag där alla i ledningsgruppen har gått på Handelshögskolan i Stockholm. De har alla hög kompetens men de kompletterar inte varandra.

Nu är det för sent att nominera personer till partistyrelsen, men vi anser att valberedningen måste ges ett uppdrag att bredda kompetensen i vår styrelse rejält efter nästa landsmöte.

Givetvis ska ombuden på nästa landsmöte rösta om vilka som ska sitta i partistyrelsen, men vi tror att nästnästa partistyrelse blir betydligt mer allsidig om valberedningen lämnar fram ett förslag där bristerna i kompetensen i dagens partistyrelse har arbetats bort.

K19. Medlemsomröstning vid partiledarval

Tommy Lundkvist, Halmstad, Mathias Lindow, Österskär

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en rådgivande medlemsomröstning ska hållas innan nästkommande partiledare ska utses

Vi tycker att medlemsinflytandet på rikspolitiken ska öka. Ett sätt att göra det är att låta medlemmarna påverka partiledarvalet. Vi föreslår därför att innan nästkommande partiledare ska utses ska det först hållas en rådgivande medlemsomröstning. Förhoppningsvis dröjer det många år innan det blir aktuellt att utse ny partiledare men det avgörs i första hand av valresultatet.

K20 Tidsbegränsning av politiska uppdrag

Emilia Domurat, Göteborg, Bo Anderssen, Göteborg, Margareta Forsell, Huddinge, Agneta Isacsson, Stockholm, Maria Nilsson, Göteborg, Jenny Sonesson, Stockholm, Lina Nordquist, Uppsala, Fatima Svanå, Halmstad, Olle Wästberg, Stockholm m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att en regel införs om att tidsbegränsa innehavet av samma politiska förtroendeuppdrag till tre mandatperioder

Man säger att inom Folkpartiet så vill man ha in nytt blod, men tyvärr så finns det hinder för det. Åren kan gå och folk får ingen chans att vissa vad de går för. Vi är bland de sämsta att ta tillvara bland annat de yngre förmågorna, och därför brukar folk lämna Folkpartiet. För att förändra så behövs det regler för tyvärr så kan man inte se att något har förändrats och vackra ord är värdelösa utan aktion. Man kan inte göra samma sak om och om igen och förvänta sig olika resultat. För att stärka partiet, för att utvecklas, för att ta tillvara kompetens, mångfalden, för att attrahera nya medlemmar, för att alla ska känna sig som en del av gemenskapen så måsta man göra förändringar, bland annat för att skapa legitimitet inom partiet. Frågan är: vill vi vara ett litet parti eller ett stort parti där alla känner sig välkomna? Man ska inte kunna inneha ett politiskt uppdrag för evigt som riksdagsledamot, kommunalråd etc.

K21. Utred tidsbegränsning av politiska uppdrag

Emil Eriksson Risve, Örebro, Eva Olstedt-Lundgren, Härnösand, Tony Larsson-Malmberg, Kumla, Linda Nordlund, Stockholm, Erica Närlinge, Uppsala, Jasmin Jaziri Stenberg, Stockholm, Olle Wästberg, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att utreda möjligheten för att tidsbegränsa politiska uppdrag till tre mandatperioder

2. att partistyrelsen ges i uppdrag att utreda hur en så kallad rotationsprincip kan utformas

För att Folkpartiet ska få en fungerande återväxt, hitta olika kompetenser och få en mer pluralistisk organisation bör Folkpartiet införa tidsbegränsade uppdrag. Det handlar således lika mycket om att få in de unga folkpartisterna i politiken som att låta redan etablerade folkpartister få pröva olika politiska uppdrag och utvecklas som politiker.

Samtidigt finns det risk för att små lokalföreningar inte kan bära sig och att det blir svårt för personer som går från ledamot till gruppledare att hinna det under en begränsning på tre mandatperioder, då vem som blir gruppledare utses efter valet.

Det är därför viktigt att utreda möjligheten för att forma ett system där politiska uppdrag är tidsbegränsade till tre mandatperioder och hur en rotationsprincip kan utformas för att öka pluralismen i Folkpartiet.

K22. Tidpunkt för antagandet av Europalista

Sebastian Hallén, Kalmar, Magnus Hulthe Andersson, Malmö, Torbjörn S. Brandhill, Färjestaden, Björn Brändewall, Kalmar, Magnus Esko, Björkvik, Andreas Froby, Tullinge, Ulf Larsson, Västerås, Pär Löfstrand, Östersund, William Sparf, Linköping m.fl.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att sista meningen i första stycket i partistadgarna § 10 får lydelsen: ”Beslut om kandidatlista inför val till Europaparlamentet ska fattas vid landsmöte eller partiråd senast sex månader innan valdagen.”

År 2014 är det val till Europaparlamentet. Valet som ursprungligen skulle ha hållits den 8 juni tycks nu flyttas till den 25 maj. I skrivande stund – maj 2013 – är flera partier, bland annat Moderaterna och Kristdemokraterna, i full gång med sina provval och nomineringar.

Folkpartiets nomineringsprocess startar emellertid inte förrän i november 2013, med provval i januari 2014 och fastställande av kandidatlista i februari 2014. Den som blir nominerad i november kan inte heller känna sig säker på att verkligen komma med på listan. Folkpartiets kandidater kommer i praktiken inte vara säkra på sin valbarhet förrän 3 månader innan valdagen. Vi ger därmed andra partier och

deras kandidater ett försprång i att kampanja och göra sig kända hos allmänheten.

Det mest Europapositiva partiet bör givetvis också ge sina kandidater i valet till Europaparlamentet de bästa förutsättningarna för att nå ut. I dessa val är Sverige en enda valkrets och det finns många duktiga folkpartister, välkända lokalt, som behöver tid för att etablera sitt namn i den nationella debatten.

Personvalskampanjer tar tid och kraft i anspråk. Kandidaterna bör givetvis tidigt få klart för sig om de kommer att få vara med på valsedeln, och vilken plats de kommer att ha, för att kunna planera sina kampanjer. Tre månader är alldeles för kort tid. Därför bör stadgarna ändras, så att kandidatlistan ska fastställas senast sex månader innan valdagen.

K23. Motionsförfattares talartid på landsmötet

Maria Jern, Falköping, Annika Carp, Falköping, Rose-Marie Fihn, Nol, Mathias Lindow, Österskär, Julius Augustus Merino, Kristianstad, Helena von Schantz, Valdemarsvik

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna i sina stadgar inskriver motionsförfattares rätt till samma talartid som ombud har

Folkpartiet liberalerna har en stolt tradition av interndemokrati. Det senaste landsmötet kortades ner till tre dygn.

Motionsförfattare som ej var ombud jämställdes med övriga medlemmar och gäster och hade där och då max 1minuts talartid. Partistyrelsen och landsmötesombud kunde så att säga gå före i kön hur många gånger som helst innan motionsförfattaren fick komma till tals sist av alla. Oavsett hur många motioner som motionsförfattaren hade under ett avsnitt var det en minut som gällde.

För att motionsförfattaren, ej medförfattare, ska kunna få lägga fram och argumentera för sin motion bör denne/denna få lika mycket tid som landsmötesombud.

K24. Namnbyte

Folkpartiet liberalerna Solna, Göran Hellmalm, Svartsjö, Lennart Adell Kind, Nacka, Mathias Lindow, Österskär

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att Folkpartiet liberalerna byter namn till Liberalerna

Folkpartiet bytte namn för några år sedan genom tillägget ”Liberalerna”. Skälet var antagligen att tillförsäkra sig ensamrätt till ordet Liberalerna som partibeteckning.

Liberal har för de flesta i Sverige en positiv laddning. Allt fler etablerade partier försöker kalla sig liberala, t.ex. Miljöpartiet och Centerpartiet. Internationellt är det liberaler som försöker frigöra sina länder från politiskt och/eller religiöst förtryck, t.ex. i Ryssland, Iran och Egypten. Vi borde utnyttja denna goodwill och fokusera på det i namnet!

K25. Partinamnet

Gunnar Andrén, Stocksund

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att frågan om ändring av partinamnet inte ska kunna bli föremål för beslut vid nästkommande ordinarie landsmöte utan först efter två ordinarie landsmöten eller efter fem år

Även vid landsmötet 2011 förekom förslag att ändra partinamnet. Och 2009 avvisades t.ex. förslaget att byta Folkpartiet till namnet Frihet och Ansvar samt ett antal ytterligare kreativa förslag. Beslutet träffades omedelbart före landsmötesmiddagen som, om namnet ändrats just då, kunde blivit hågkommen för annat än underhållningen.

Efter ett upprop den 14 juli 1934 om bildande av Nya Folkpartiet, bildades den 5 augusti ett nytt parti av de två tidigare splittrade, med namnet Folkpartiet. Detta parti behöll sitt namn – trots nya partiprogram 1944, 1962, 1972 och 1982.

Vid 1990 års landsmöte, efter en motion från David Nyström i Gävle, bytte partiet dock namn till Folkpartiet liberalerna. Motivet var i första hand att markera den liberala tillhörigheten i en ideologiskt turbulent tid då både moderaterna och andra sökte ikläda sig den vackra liberala dräkten, utan att i grunden acceptera den liberala ideologin som bärare av både socialt ansvar och frihet under samma ansvar.

Nu har Folkpartiet liberalerna vid sju landsmöten efter varandra sedan senaste partiprogrammet antogs i Göteborg 1997, nämligen 1999 i Lund, 2001 i Stockholm, 2003 i Västerås, 2005 i Göteborg, 2007 i Västerås, 2009 i Växjö och 2011 i Karlstad, haft motioner, diskussioner och voteringar om partinamnet.

Vid samtliga dessa tillfällen har majoritet förelegat för att bibehålla partinamnet Folkpartiet liberalerna.

Likväl förekommer det debatt att byta partinamn. Det är enligt min mening inte rimligt att debattera denna fråga vid varje landsmöte.

Det är mot den bakgrunden jag ovan har skrivit, i kortfattad form, hela den nu mer än hundraåriga liberala historien vad gäller partinamn.

Om vi fortsätter att ha möjlighet att vid varje enskilt landsmöte byta namn på partiet, ligger det i farans riktning att vid något tillfälle blir det namnbyte, till något som en tillfällig majoritet vill ha.

Jag menar att efter de sju omröstningar som förevarit måste det nu till restriktioner vad gäller möjligheterna att vart och vartannat år byta partinamn – när det är politikens innehåll som är det väsentliga.

Därför vill jag att landsmötet ska ge partistyrelsen i uppdrag att se till att i stadgarna skrivs in att det inte ska finnas möjlighet att ta upp frågan om partiets namn förrän minst fem år – eller helst tio – förflutit sedan senaste ordinarie landsmöte behandlat frågan och genom omröstning bland ombuden fastställt partiets namn.

Det innebär också att jag vill avvisa varje försök – och oavsett argument – att i närtid ändra partinamnet.

Med den stadgeändring jag föreslår ska träda i kraft 2013 skulle första möjliga tidpunkt för ändring av partinamnet bli vid det ordinarie landsmötet 2017. Det är bra också av ett annat skäl: Då kan vi socialliberaler koncentrera oss på att göra ett bra och liberalare Sverige ännu bättre med ett ännu större socialliberalt inflytande i regeringen 2014–18.

K26. Bättre stöd till Liberala ungdomsförbundet

Jonas Andersson, Partille, Adam Alfredsson, Vara

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet rekommenderar länsförbunden att till Liberala ungdomsförbundet tilldela 7 procent av det regionala partistöd som länsförbunden mottar per verksamhetsår.

Folkpartiet har flertalet stora utmaningar framför sig. Inte bara politiskt, utan även organisatoriskt. Vi är ett parti vars medlemsantal sedan 1992 minskat med 52 procent och ett parti som har fler medlemmar över 70 år, än under 50 år. Av naturliga skäl leder detta till följder och konsekvenser. Till syvende og sidst kommer vi mötas av svårigheter att fylla våra förtroendeuppdrag med folk som anses respektabla och liberala.

Med dagens numerära antal av förtroendeuppdrag och om vi dessutom har ambitionen att växa så krävs det att vi ökar vårt medlemsantal. Det finns flertalet olika sätt för att nå denna målsättning, men det mest framgångsrika är ett gott samarbete med ungdomsförbundet. Folkpartiet i Västsverige har sedan länge givit både ekonomiskt och fysiskt stöd åt ungdomsförbundet, och stödens effekter har nu börjat visa sig. Under föregående verksamhetsår ökade medlemsantalet med 20 procent bland personer under 26 år, samt att Västsverige innehar både gruppledare, kommunstyrelseledamöter och kommunföreningsordföranden under ovan nämnda ålder.

Dock är vi medvetna om att resterande delar av landet inte har samma inställning vad gäller stöd till ungdomsförbundet. Folkpartiet i Västsveriges stödsystem har givit positiva effekter och det är dags att systemet implementeras på nationell basis. Vår medlemskris kommer inte att inträffa framöver i den obestämda framtiden. Folkpartiets medlemskris är i dag existerande. Med denna vetskap och kunskap är det på tiden att landsmötet uttalar en rekommendation för länsförbundets ekonomiska stöd till ungdomsförbundet.

Det finns uppgifter om att Folkpartiets landsmöte på 1970-talet uttalade en rekommendation om att 7 procent av länsförbundens partistöd från landstingen skulle tillfalla Folkpartiets Ungdomsförbund. Vi är osäkra på om detta beslut verkligen har fattats eller om det är en skröna, men vi är övertygade om att det är rätt väg att gå för ett starkare Folkparti framöver.

K27. Liberala företagares ställning i Folkpartiet

Gunnar Pihl, Svartsjö, Lars-Åke Davidsson, Hässelby, Tobias Hammarberg, Vega, Kim Nurmi, Stockholm, Anne Stenlund, Arnemark, Marcus Wejderot, Stockholm

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att partistyrelsen ges i uppdrag att se över ställningen för nätverket Liberala företagare i partiorganisationen, både nationellt och på länsnivå

Liberala ungdomsförbundet, Liberala studenter och Liberala kvinnor har en tydlig ställning i Folkpartiet genom att de ingår i partirådet. I partistyrelsen ska ingå representanter för Liberala ungdomsförbundet och Liberala studenter. Representanter för Liberala kvinnor ska adjungeras. Liberal mångfald har varit adjungerat.

I Folkpartiet finns en rad nätverk som driver olika frågor. Liberala företagare är ett av dem. Att arbeta i nätverk har den fördelen att den är administrativt enkelt. Man kommunicerar via e-post och hemsidor, ordnar seminarier, skriver debattartiklar, skriver motioner till landsmöten, har bildat också lokala Liberala Företagarföreningar på både kommunal och regionnivå. Men vilken formell roll nätverken har finns inte tydligt utsagt. Det finns således inget i stadgarna om hur nätverk kan bildas och vilken ställning de har centralt och lokalt.

Liberala företagare har funnits nationellt i begränsad omfattning under fyra år men har i fler och fler områden fått en tydlig ställning och jobbat med en egen liten budget och mycket aktivt drivit frågor lokalt för inte minst för att skapa ett bättre småföretagarklimat lokalt och för Sverige.

På våra riksmöten och landsmöten har vi fått ett klart utökat positivt intresse för Folkpartiets medlemmar att driva dessa frågor utifrån denna syn:

Alla företag blir inte stora, men alla företag har en gång varit små. Jobben och välfärden i Sverige hänger på hur vi kan få våra småföretag och småföretagare att må bättre. För varje person som ska anställas så måste det finnas någon som vill anställa. Om jobben ska växa till, så måste våra småföretag och småföretagare också växa. I Sverige har vi i dag cirka 1 miljon småföretagare, fler och fler kvinnor och en växande grupp med invandrarbakgrund, av båda könen som ser sin enda arbetsinkomstmöjlighet genom att etablera sig som företagare. Det skulle säkert också lösa delar av våra integrationsproblem och minska arbetslösheten genom utbildning och samverkan kring företagsamhetens villkor och utveckling där Liberala företagare kan bidra till att förbättra och förändra samhället med liberala förtecken.

Företagarna är både talföra och beslutsvana, men har inte fått en plattform, där de kan bidra till att förändra samhället och kräver inflytande på politiken. Företagarna är en viktig resurs i samhället och bör också tas på större allvar både nationellt, regionalt och lokalt.

Vi anser att Liberala företagare måste få stadgeenliga möjligheter att påverka partiets politik och få en representation i de politiska församlingarna.

Frågan om Liberala företagares ställning i Folkpartiet är därför en fråga som vi anser behöver utredas av partistyrelsen.

K28. Liberala seniorers ställning i Folkpartiet

Barbro Westerholm, Stockholm, Einar Fjellman, Ängelholm, Gunnar Pihl, Svartsjö

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet ger förbundsstyrelsen i uppdrag att se över ställningen för nätverket Liberala seniorer i partiorganisationen, både nationellt och på länsnivå

Liberala ungdomsförbundet, Liberala studenter och Liberala kvinnor har en tydlig ställning i Folkpartiet genom att de ingår i partirådet. I partistyrelsen ska ingå representanter för Liberala ungdomsförbundet och Liberala studenter. Representant för Liberala kvinnor ska adjungeras.

I Folkpartiet finns en rad nätverk som driver olika frågor. Nätverket Liberala seniorer är ett av dem. Att arbeta i nätverk har den fördelen att det är administrativt enkelt. Man kommunicerar via e-post och hemsidor, ordnar seminarier, skriver debattartiklar, skriver motioner till landsmöten mm. Men vilken formell roll nätverken har finns inte tydligt utsagt. Det finns således inget i stadgarna om hur nätverk kan bildas och vilken ställning de har centralt och lokalt. Nätverket Liberala seniorer har i några län en tydlig ställning med egen budget. I andra betraktas man som ”vänner” utan politiskt inflytande.

Nu ökar antalet seniorer i samhället kraftigt och är i dag närmare ett par miljoner. Vid valet 2014 kommer över 500 000 nyblivna pensionärer kanske att avgöra valet. Det är fyrtiotalisterna, talföra och beslutsvana, som varit med att förändra samhället och nu kräver inflytande på politiken. Seniorerna måste tas med större allvar, och det gäller både nationellt och lokalt.

Vi anser att Liberala seniorer måste få stadgemässiga möjligheter att påverka partiets politik och få en representation i de politiska församlingarna.

Frågan om Liberala seniorers ställning i Folkpartiet är därför en fråga som vi anser behöver utredas av partistyrelsen.

K29. Liberala kvinnors ställning som samverkande organisation

Tina Höstlycke, Lindome

Förslag till landsmötesbeslut:

1, att Folkpartiet liberalernas stadgar ändras på så vis att referenserna till Liberala kvinnor stryks i partistadgarna § 6 mom. A, 7 och 8

Om förgreningen Liberala kvinnor finns att läsa att kvinnor och män är välkomna i kampen om jämställdhet.

Men i Liberala kvinnors stadgar står: ”Dock ska minst åttio procent vara kvinnor. Om risk finns att vid ansökan om medlemskap tjugo procent andel män överstigs nekas medlemskap.”

I ”kampen” om jämställdhet anser jag det mycket ojämställt att hindra män från att föra Liberala kvinnors kamp när det gäller jämställdhet. Liberaler borde 2013 och inför framtiden föregå med gott exempel och inte utesluta människor på grund av kön.

Enligt facit är jämställdhet en oerhört viktig fråga oberoende av vilket kön man innehar. Att det bara skulle vara kvinnor som ”för kamp” för ett jämställt samhälle finns ingen vetenskap för.

Liberaler ska stå för jämlikhet och inte könsdiskriminering. Därför menar jag att Folkpartiet inte bör ge Liberala kvinnor som organisation, rösträtt vid landsmöte och representation i partistyrelsen med mera.

K30. Organisationsfrågor

Johan Strandberg, Saltsjö-Boo

Förslag till landsmötesbeslut:

1. att landsmötet uttalar att de som hjälper till ska får alkoholfri dryck på bekostnad av Folkpartiet centralt

2. att Karl Staaff-medaljen skrotas

3. att en del av pengarna i valfonden sätts in på Flyktingfondens konto

4. att den som författat en debattartikel bör stå med som undertecknare

5. att landsmötet uttalar att det borde stå på internetsidan vad som beslutades vid de senaste partistyrelse- och partiledningsmötena

6. att landsmötet uttalar att partistyrelse- och partiledningsmöten borde sändas via internet

7. att landsmötet uttalar att partiledningen och partisekreteraren bör utses av landsmötena

8. att landsmötet uttalar att Folkpartiministrarna bör utses av partistyrelsen eller riksdagsgruppen

9. att landsmötesyrkandena som bifallits får en kontaktperson

10. att landsmötet fastställer en lista på de viktigaste sakpolitiska målen

11. att landsmötet tar ställning till vilka fyra ministerposter som bör prioriteras

12. att landsmötet uttalar att protokoll från partistyrelse- och partiledningsmöten borde bli tillgängliga för Folkpartimedlemmarna, i alla fall några år efteråt

13. att en representant från ett danskt parti bjuds in till landsmötet

Enligt tidningen Nu tror Maria Arnholm att Folkpartiet kan göra jämställdheten till en profilfråga. En lösning vore en prioriteringsdebatt som föregåtts av att partistyrelsen presenterat vilka sakpolitiska förslag som borde prioriteras. Tar ett landsmöte inte ställning till partitoppens prioriteringar framstår landsmötesdebatterna som mer eller mindre meningslösa.

Bättre vore väl att medlemmar fick alkoholfri dryck efter ett pass i valstugan än en Karl Staaff-medalj som mest ligger och skräpar? Negativt är också att genom Karl Staaff-medaljer i olika valörer medlemmar delas in i olika divisioner. Negativt är dessutom att Per Ahlmark fick Karl Staaff-medaljen först 33 år efter att ha avgått som partiledare och att vid landsmötet Eva Eriksson men inte Bengt Westerberg, som också var på plats, belönades. I och med att partitoppen bestämmer fritt får Bengt Westerberg titta på när personer som inte når upp till hans fotknölar hyllas.

I tidningen Nu hävdade Eva Bertz att ute i kommunerna de interna förberedelserna inför valet pågått för fullt en tid då vi tagit fram valstrategier, politiska handlingsprogram, kartlagt våra starka väljarområden och vässat våra argument och våra liberala svar. I min hemkommun verkar dock detta arbete inte ha kommit i gång. Medlemmar som arbetar hårt har vi enligt Bertz också i våra kommuner men så vitt jag vet inte i min hemkommun. Slutligen vill Bertz att de som hjälper till får den extra energikick som behövs i en valrörelse genom en kort pratstund med eller i alla fall ett hej från våra ministrar. En annan möjlighet vore att energikicken kom från alkoholfri dryck som Folkpartiet centralt bekostade. Även om gräsrötternas insatser inte påverkar huruvida Jan Björklund får fortsätta som skolminister borde Folkpartiet centralt för att vara hygglig öppna plånboken. Lokala Folkpartiledare vill ofta inte premiera dem som ställer upp då dessa inte anses tillföra mycket.

Partistyrelsen eller partiledningen borde utse för vart och ett av landsmötesyrkandena som fått bifall en kontaktperson som försökte få igenom yrkandet. Carl B. Hamilton kunde exempelvis efter förra landsmötet ha blivit ansvarig för genus- och barnperspektiv i flyktingärenden, Jan Björklund för en utredning om trygghet för barn som fötts genom surrogatmoderskap och Birgitta Ohlsson för ett riskkapitalavdrag för privatpersoner. I tidningen Nu har både Kjell Aleklett och Bonnie Bernström hävdat att partitoppen inte brytt sig om landsmötesyrkanden som bifallits. Dåligt är att partistyrelsen inte efter landsmötena går igenom de beslut som fattats.

Efter att de ryska bombplanen varit ute på övning togs Cecilia Wikströms utspel om Natomedlemskap upp i olika massmedia. Det verkade dock som att utspelet initierats av Folkpartiet centralt och därför undrar man huruvida Wikström själv initierade utspelen om till exempel en litteraturkanon och om omänsklig kontroll av papperslösa. För att inte få Folkpartirepresentanter att framstå som mer kompetenta än de är borde de inte så ofta som nu få äran av någon annans förslag. Författarna av debattartiklar borde därför också stå med som undertecknare. I slutet av 2000-talet var i Länstidningen i Södertälje initierade debattartiklar inom olika ämnesområden undertecknade av folkpartistiska kommun-

politiker men efter ett par år insåg jag att artiklarna kom från Folkpartiet centralt.

I alla fall en del av pengarna i valfonden borde, då de inte lär påverka valresultatet, gå till Flyktingfonden.

Bilaga: Programkommitténs ursprungliga förslag till nytt partiprogram (mars 2013)

Frihet i globaliseringens tid

1 Inledning

1. Folkpartiet liberalerna är Sveriges liberala parti. Vårt uppdrag är att utifrån liberala idéer ta strid för varje människas frihet att forma sitt eget liv.

2. Under århundraden har liberaler identifierat, bekämpat och rivit hinder för människans frihet. Dessa insatser har lagt grunden till mycket av dagens samhälle, och arbetet fortsätter.

3. I globaliseringens tid, när människor knyts samman och nationsgränser blir mindre viktiga, skapas nya möjligheter men också nya utmaningar.

4. För att Sverige ska kunna ha fortsatt höga ambitioner för välfärden behövs socialliberala reformer för en mer dynamisk ekonomi, en mer dynamisk arbetsmarknad och ett mer gynnsamt klimat för entreprenörer och företagare.

5. För att alla ska ha jämlika förutsättningar att förbättra sin tillvaro behövs socialliberala reformer som skapar nya möjligheter för dem som har det svårast. Allra viktigast är en skola som genomsyras av kunskap och bildning, och som har höga ambitioner för alla.

6. För att alla människor ska känna trygghet när förändringarna går allt snabbare behövs en socialliberal politik för stabila välfärdssystem som ger stöd och ger individen nya livschanser.

7. För att övervinna miljöproblemen och hejda klimatförändringarna behövs en socialliberal miljöpolitik byggd på globalt samarbete, kunskap, ekonomiska styrmedel, nya idéer och ny teknik.

8. För att friheten inte ska bli ett privilegium för vissa behövs internationell solidaritet och stöd till demokratikrafterna i ofria länder. De demokratiska värdena måste försvaras också på hemmaplan, och varje tendens till rasism, ojämställdhet, inskränkthet och intolerans bekämpas.

1.1 Liberalismen

9. Den enskilda människan är liberalismens utgångspunkt. Målet är hennes frihet och livschanser.

10. Varje människa är unik och har förnuft, känsla, samvete och ansvar. Oavsett bakgrund, begåvning eller styrka måste alla människor få många möjligheter att utvecklas.

11. Vi har alla rätt till liv, frihet och sökande efter lycka. Samtidigt har vi ansvar för att dessa rättigheter tillkommer var och en. Liberal individualism är därför oförenlig med egoism. Respekten för att alla individer är jämlika i värde och värdighet innebär att varje människa har rätt till självbestämmande.

12. Liberalismen betraktar alla människor som jämlikar, men inte som lika. Alla ska ha jämlika möjligheter att göra sina egna livsval och utvecklas som självständiga individer. Skillnader som följer av människors fria val ska inte utjämnas av politiker. Liberal rättvisa handlar om lika förutsättningar, inte om lika resultat.

13. Det liberala samhället förblir oavslutat och i ständig förändring, eftersom varje människa måste få chansen att svara på frågan om vad som är viktigast.

14. Det socialliberala uppdraget är att förbättra varje individs livschanser genom att utjämna de förutsättningar som befinner sig bortom den enskildes kontroll. Friheten

får inte bli ett privilegium för de resursstarka. Politiken ska prioritera att öka friheten för dem som har minst frihet.

15. Det liberala samhället förutsätter tankefrihet. Varje människa har rätt att fritt och öppet uttrycka sin åsikt, bilda opinion för den och försöka övertyga andra, uttrycka sig konstnärligt och söka ny kunskap. Varje människa har rätt att uttrycka sin religiösa tro och utöva sin religion i gemenskap, liksom frihet att inte tillhöra någon religion. Tryck- och yttrandefrihet, föreningsfrihet, mötes- och demonstrationsfrihet är nödvändiga delar av tankefriheten.

16. Det liberala samhället förutsätter politisk frihet. Den politiska makten ska vara begränsad och utövas genom folkstyre. Liberalismen sätter en tydlig gräns för den offentliga makten. De frågor som ska bli föremål för politiska beslut är de som hör till den gemensamma sfären i samhället. I ett samhälle där den politiska makten med oinskränkt beslutsrätt tar över människors privatliv finns ingen frihet.

17. Det liberala samhället förutsätter ekonomisk frihet. Äganderätten, rätten att köpa, sälja och ge bort egendom, rätten att starta företag och rätten att söka sig till ett visst yrke är nödvändiga för att den enskilda människan ska kunna forma sin tillvaro. Den fria marknadsekonomin är det mest framgångsrika ekonomiska system som finns för att skapa välstånd, men också det enda kända system som går att förena med individuell frihet. Alla marknadsekonomier är inte demokratier, men alla demokratier är marknadsekonomier.

18. Varje individ har rätt till kunskap och grundläggande ekonomisk och social trygghet. I en dynamisk ekonomi skapas den utveckling och välfärd som ökar människans möjligheter. I det liberala samhället får individen nya chanser, hela livet.

19. Liberal feminism handlar om kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt. Det liberala uppdraget går ut på att frigöra individen från de begränsningar som bristande jämställdhet innebär, och bekämpa de attityder och föreställningar som ligger bakom.

20. I det liberala samhället råder respekt och tolerans för olika sätt att leva. Olika slags påtvingad konformism ska inte sätta tvångströja på individen.

21. I det liberala samhället är statens roll avgränsad till de gemensamma uppgifterna. Vaksamhet på hur den offentliga makten utövas, och en sund skepsis mot ökade offentliga maktanspråk, är självklart för liberaler.

22. Den enskildes värdighet och integritet får inte kränkas. Staten ska behandla alla människor med hänsyn och respekt och skydda den enskildes rätt så länge hon inte kränker andra människors rättigheter.

23. Alla har rätt att leva i ett samhälle präglat av rättstrygghet. Få saker drabbar den enskilda individen så hårt och bidrar så mycket till ojämlikhet som att rättsstaten inte fungerar.

24. Även den privata makten kan missbrukas. Marknadsekonomin kräver spelregler för att upprätthålla en sund konkurrens.

25. Det liberala samhället bärs upp av individer i gemenskap. Det måste alltid vara den enskilda människan som avgör vilka gemenskaper man vill tillhöra och känna delaktighet med. Tradition och kulturell bakgrund kan vara viktiga identitetsskapare men får aldrig bli en förevändning för att förneka en människa valmöjligheter eller begränsa hennes livschanser.

26. De liberala värderingarna är internationella och universella. Friheten känner inga nationsgränser och har varken kön, hudfärg eller religion. Friheten är fullt förverkligad först när den gäller alla människor på jorden och den sista diktatorn har fallit.

2 Människor i utveckling

27. *Vi lever i en värld där människans möjligheter aldrig varit större. En värld som förändras snabbt och där förändringar ställer nya krav.*

28. *Sverige ska vara ett jämställt land där varje människa har chans att förbättra sin situation och den sociala rörligheten är hög. En människas bakgrund ska betyda mindre, och hennes förmåga, ambition och livsdrömmar ska betyda mer.*

29. *Kunskap är den viktigaste faktorn för att stärka varje människas livschanser. Utbildningssystemet ska ha höga förväntningar och prioritera kunskap, kreativitet och kritiskt tänkande. Bildningstraditionen ska hållas levande och kulturens frihet värnas.*

2.1 Social rörlighet

30. Ingen människa ska vara fången i de villkor han eller hon föddes in i. En socialliberal huvuduppgift är att sträva efter jämlikhet i livschanser. Den sociala rörligheten ska underlättas.

31. Även i dagens Sverige lever människor i maktlöshet, men orsakerna varierar. Otillräcklig skolgång eller bristande integration är förklaringen för en del. För andra växer maktlösheten när det egna jobbet försvinner. Bristande tillgänglighet skapar ofrihet för den som lever med en funktionsnedsättning. Fördomar och könsrelaterat förtryck håller människor kvar i maktlöshet. Med uttrycket ”det glömda Sverige” vill socialliberaler rikta ljuset på de människor som själva har svårt att göra sina röster hörda.

32. En dynamisk ekonomi, trygga uppväxtvillkor, en skola med höga kunskapsmål, en välfungerande arbetsmarknad och starka sociala trygghetssystem är några områden som är avgörande för att varje människa ska kunna utveckla sin potential. Att motverka fördomar, grupptryck och intolerans är centralt för att öka jämlikheten. Att öka friheten för de människor som just nu lever i ”det glömda Sverige” är en oskiljaktig del av det socialliberala uppdraget.

2.2 Kunskap är makt

33. Kunskap är en enskild människas viktigaste redskap för att växa. Utbildning bryter barriärer och öppnar nya vägar.

34. Sverige ska vara en ledande kunskapsnation. En kunskapsnation byggs från grunden av många kunniga individer med höga ambitioner. Efter att kunskap under lång tid nedvärderats i svensk skola behövs stora och långsiktiga förändringar. Sverige ska ha ett utbildningsväsende i världsklass.

35. Sverige har en stark bildningstradition som måste hållas levande. Bildning och kunskap stärker den enskildes egenmakt och förmåga att orientera sig och fatta egna självständiga beslut. Därför värnar liberaler bildningstanken, främjar bildningsresor och stödjer den fria folkbildningen.

36. En likvärdig skola är en förutsättning för att alla elever ska få samma möjligheter. Det svenska skolsystemet ska bidra till att utjämna skillnader mellan elever genom att de som har störst behov ska få mest stöd.

37. Varje elev ska varje dag mötas av höga ambitioner och ges hjälp att nå högt uppsatta mål utifrån sina egna förutsättningar. Lusten att lära ska uppmuntras. Kunskap, kreativitet och kritiskt tänkande ska genomsyra skolan.

38. En framgångsrik skola förutsätter att läraryrket har hög status och ett tydligt pedagogiskt ledarskap. De mest lämpade ska attraheras av läraryrket och få goda förutsättningar för sitt arbete.

2.2.1 Lärande lek i förskolan

39. Förskolan ska ta tillvara barns naturliga lust att lära. Genom en blandning av lek och pedagogik utvecklas barn och lär sig om världen. En ambition ska vara att de flesta barnen kan läsandets grunder när de lämnar förskolan.

40. Förskolan har en avgörande roll för att lägga grunden för ett barns utveckling. Därför ska alla barn erbjudas plats i förskolan från ett års ålder. Om kommunen inte klarar

detta åtagande ska familjen få ersättning för att kunna ordna barnomsorgen på egen hand. Den allmänna förskolan ska successivt byggas ut.

41. Förskolan är till för barnen. Alla barn, även barn till arbetslösa och föräldralediga, ska därför ha möjlighet att delta i förskolans heldagsverksamhet. Barn till utrikesfödda stimuleras i sin språkutveckling och klarar i större utsträckning grundskolan genom att delta i förskolan.

42. Förskolan ska ge en trygg och säker omsorg. Verksamheten ska ledas av legitimerade förskollärare. För att ge alla barn lika förutsättningar ska förskolan arbeta aktivt med genusfrågor.

43. Den öppna förskolan har en viktig roll för de barn som inte går i förskola. De barn som deltar i öppen förskola ska mötas av pedagogiskt utbildad personal.

44. Barnomsorg ska erbjudas på obekväm arbetstid till de familjer som behöver det på grund av sitt arbete och sin familjesituation.

2.2.2 En skola för kunskap

45. Kunskap är skolans huvuduppdrag. Varje människa har en naturlig lust att lära sig. Skolans uppgift är att stimulera och utveckla denna egenskap. Tydliga kunskapskrav, tidiga insatser så att ingen kommer efter, trygga klassrum och studiero är en förutsättning för lärande.

46. Skolans likvärdighet behöver förbättras. En skola med jämn och hög kvalitet är den absolut viktigaste faktorn för att skapa jämlika livschanser och öka den sociala rörligheten. Detta är särskilt betydelsefullt för elever som fått en svår start i livet eller kommer från hem utan studietradition.

47. Varje förälder har ett ansvar att utifrån sina förutsättningar stödja sitt barn. Varje elev har också ett eget ansvar för sina studier.

48. Utbildningssystemet ska inte vara värderingsfritt. Skolan ska aktivt verka för demokrati och mänskliga rättigheter. Genom hela utbildningssystemet behövs aktivt genusarbete för att flickor och pojkar ska möta likvärdiga förväntningar och få likvärdiga chanser.

49. Utvärdering behövs för att mäta kunskap och garantera stöd och hjälp i tid. Tidiga betyg och kontinuerliga kunskapsmätningar hjälper eleven själv, läraren och föräldrarna att få överblick över hur eleven utvecklas i sina studier.

50. Varje elev har rätt till likvärdiga förutsättningar, oavsett var eleven bor. Huvudmannaskapet för den offentliga grund- och gymnasieskolan ska därför vara statligt.

51. Kvaliteten och valfriheten ska värnas. Full etableringsfrihet ska råda för fristående skolor och förskolor som drivs av seriösa och långsiktiga ägare som uppfyller kvalitetskraven. Villkoren mellan offentliga och fristående skolor ska vara lika. Skolor som inte klarar kvalitetskraven ska stängas.

52. Skolan ska vara icke-konfessionell. Undervisningen och andra för eleverna gemensamma aktiviteter ska vara öppen för alla och fri från förkunnande, också i friskolor som drivs av huvudmän med religiös inriktning.

53. För att tillvarata barns lust att lära ska skolstarten ske vid sex års ålder. Den obligatoriska grundskolan ska vara tio år och indelad i tre stadier. Elevernas rätt till lärarledd undervisning ska stärkas genom ökat antal lektioner per läsår. Sommarskolor ska ordnas för elever som inte ännu nått kunskapsmålen eller är intresserade av fördjupning.

54. Skolan ska ge möjlighet till läxhjälp för elever. Fritidshemmen ska i ökad utsträckning stödja skolarbetet, till exempel genom läxhjälp.

55. Skolan ska erbjuda stimulans och utvecklingsmöjligheter också för elever som är högpresterande i något ämne. Möjlighet ska finnas för elever att gå före i undervisningen eller att läsa i elitklasser.

56. För att öka elevens valfrihet och motverka bostadssegregationens effekter ska rätten till skolskjuts eller annan transport till skolor utanför det egna bostadsområdet förstärkas.

57. Alla elever har rätt till stöd och utmaningar oavsett individuella förutsättningar. Specialpedagogiskt stöd och tillgång till speciallärare är av största betydelse. Mer insatser ska inriktas på de tidiga skolåren.

58. Skolan ska vara tillgänglig för barn och ungdomar med funktionsnedsättning, både fysiskt och metodmässigt. Skolgång i anpassad skolform ska vara en valmöjlighet för

elever som använder teckenspråk eller behöver hörselanpassad studiemiljö. I särskolan ska barn och ungdomar med utvecklingstörning försäkras en trygg studiegång, byggd på specialistkunskap och utbildning utifrån egna förutsättningar.

59. I skolor i områden som präglas av låga skolresultat, låg utbildningsnivå och hög arbetslöshet är utmaningarna stora. Det behöver därför bli mer attraktivt för lärare att söka sig till sådana skolor, till exempel genom bättre löne- eller anställningsvillkor.

60. Den elev som är nyanländ till Sverige ska mötas av höga förväntningar och en undervisning som är anpassad till elevens förkunskaper. Alla skolor ska erbjuda introduktionsgrupper för nyanlända när tillräckligt många elever söker sig dit. Nyanlända som inte aktivt väljer skola ska erbjudas plats i den introduktionsgrupp som har de bästa resultaten.

61. Nyanlända barn ska tidigt få hjälp och tid att lära sig svenska. Elever med annat modersmål än svenska ska kunna utveckla och fördjupa sina kunskaper i modersmålet.

62. Språkkunskaper blir allt viktigare i en öppen värld. Redan från grundskolans årskurs ett bör eleverna börja läsa engelska. Antalet världsspråk som kan studeras i skolan behöver ökas. Gymnasieelevers möjlighet att studera utomlands ska öka genom att skolpengen följer med vid utlandsstudier i upp till ett år.

63. Avhoppen från gymnasieskolan måste minska. Ungdomar har olika mål, ambitioner och förhoppningar. Gymnasieskolan ska erbjuda högkvalitativ utbildning inom både teoretiska och yrkesinriktade områden, och alla ska oavsett studieval kunna läsa in högskolebehörighet. Yrkesutbildningarna ska ha nära anknytning till arbetsmarknaden och stärka elevens kontakter med arbetslivet. Lärlingsutbildningar ska vara ett naturligt alternativ för unga som vill lära sig ett yrke.

64. Elever som saknar gymnasiebehörighet ska ha möjlighet att läsa in enstaka och yrkesinriktade gymnasiekurser. Studietiden ska vara flexibel och anpassad till arbetsmarknaden. Efter avslutad kurs ska yrkeskunskapsbevis utdelas.

65. Gymnasieskolan ska avslutas med en yrkes- eller studentexamen. Utbildningar som leder till högskolebehörighet ska avslutas med examensprov.

2.2.3 Stärk lärarrollen

66. Lärarens roll är central för elevers framgång i skolan. Det som händer i klassrummet är avgörande för hur mycket en elev lär sig. Läraryrkets status ska höjas och lärarna avlastas administration så att de kan ägna sig åt undervisningen.

67. Det ska löna sig att vara en skicklig pedagog. För det behövs ökad lönespridning och bättre karriärmöjligheter så att duktiga lärare vill stanna och utvecklas i yrket. Lektorstjänster och andra särskilt kvalificerade tjänster ska finnas.

68. Läraryrkets ställning och kvalitet upprätthålls med hjälp av en lärarlegitimation. Lärarutbildningarna och lärarnas fortbildningsmöjligheter ska fortsatt stärkas. Fokus ska vara på ämneskunskaper och pedagogisk förmåga.

69. Det ska finnas flera vägar till lärarlegitimation. Personer med dokumenterad ämnes- eller yrkeskunskap ska kunna läsa in kompletterande pedagogisk utbildning. Personer med forskarutbildning ska kunna tillgodoräkna sig såväl ämneskompetens som undervisningserfarenhet.

70. I en välfungerande skola finns en tydlig ledare. Rektorsrollen ska fokusera på det pedagogiska ledarskapet på skolan.

2.2.4 Det livslånga lärandet

71. På en allt mer rörlig och krävande arbetsmarknad ställs krav på vidareutbildning och omskolning i en allt högre takt. Därför ska individen ha goda möjligheter att förnya sin kompetens under hela arbetslivet.

72. Den som saknar fullständig grundskole- eller gymnasieutbildning ska ha rätt att när som helst komplettera sina kunskaper genom vuxenutbildning. Särskilt viktigt är det att arbetslösa ges goda förutsättningar att höja sin kompetens.

73. Individen måste ges större möjlighet att senare i livet välja ny inriktning, förnya sina kunskaper och likaså förbättra resultat på tidigare utbildningar även om man erhållit godkända betyg från dem. Detta åstadkoms genom en väl fungerande och flexibel vuxenutbildning samt en yrkeshögskola med hög kvalitet.

74. Anställda ska kunna gå ner i lön och arbetstid för att kompetensutveckla sig på deltid. Arbetsmarknadens parter ska genom skattelättnader uppmuntras att bygga upp öronmärkta medel för individens kompetensutveckling. Dessa medel ska kunna kombineras med studiemedel.

75. Individens avdragsgilla pensionssparande ska breddas till ett pensions- och kompetenssparande och gränsen för det avdragsgilla beloppet höjas. Ett särskilt avdrag för egeninitierad fortbildning ska införas.

76. Folkbildningen är en viktig aktör i arbetet med att höja kunskapsnivån i samhället. För att möta olika människors behov ska utbildningsmöjligheter som skapas av offentliga och privata aktörer kompletteras med goda villkor för den fria folkbildningen.

2.2.5 Högre utbildning och forskning

77. Högre utbildning och forskning bidrar till individens utveckling och kritiska tänkande, samtidigt som den bidrar till samhällelig och ekonomisk utveckling. Ytterst är både utbildning och forskning uttryck för människans kunskapssökande och längtan efter att förstå mer om sig själv och sin omvärld.

78. De akademiska lärosätenas oberoende ska värnas. Fler statliga högskolor och universitet bör överföras i stiftelseform. Utländska toppuniversitet ska uppmuntras att etablera filialer i Sverige.

79. Individen ska alltid ha goda möjligheter till utbildning. Högre utbildning av god kvalitet ska finnas tillgänglig i hela landet. Studentinflytandet ska värnas.

80. All högre utbildning ska vara forskningsanknuten. Statens roll är att finansiera utbildningen, att fastställa mål för den och att utvärdera dess kvalitet. Varje högskola bestämmer själv, utifrån kvalitetskraven, vilka utbildningar som erbjuds och hur utbildningen bedrivs.

81. Hög akademisk kvalitet och stor efterfrågan på utbildningen ska leda till ökade resurser för högskolan. Låg kvalitet på en utbildning ska kunna leda till att utbildningen stoppas. Treterminssystem och intensivkurser ska kunna erbjudas för den som vill fullfölja utbildningen snabbare.

82. Studiemedelssystemet ska skapa förutsättningar för alla oavsett ekonomisk bakgrund att studera på akademisk nivå. En examensbonus ska finnas för studenter som fullföljer sin utbildning på utsatt tid. Åldersgränserna i studiemedelssystemet ska slopas och ersättas av principen att den som inte gått i pension ska kunna få studiemedel.

83. För att Sverige ska vara en kunskapsnation i en internationaliserad värld behövs konkurrenskraftiga och långsiktiga villkor för forskning och utveckling, både i akademin och i näringslivet. För det behövs goda villkor för doktorander och forskare, ökad samverkan mellan högskola och näringsliv och bättre villkor för näringslivets forsknings- och utvecklingsverksamhet. Avdragsrätt ska finnas för privatpersoners gåvor till forskning.

84. Fortsatt höga statliga forskningsanslag är nödvändigt. Forskningsanslagen ska fördelas utifrån kvalitet. Kvalitet handlar inte bara om kortsiktiga resultat, utan även om att ta risker och ifrågasätta invanda frågeställningar.

2.3 Kultur och medier

85. Tankens och ordets frihet är grunden i liberal kulturpolitik. Den liberala kulturpolitikens uppgift är inte att styra kulturen, utan att förbättra förutsättningarna för det konstnärliga skapandet och individens bildning.

86. Ett öppet samhälle behöver även litteratur, konst och andra kulturella uttryck som provocerar och utmanar. Den konstnärliga friheten ska värnas.

87. Utgångspunkten för kulturpolitiken är kulturens betydelse för att vidga rummet för tanken, reflektionen och fantasin. Kulturens ekonomiska och samhälleliga betydelse ska erkännas, men kulturpolitiken ska värna kulturens eget värde gentemot rena nyttoändamål.

88. Kulturpolitiken ska sträva efter kvalitet. Vad som är kvalitet definieras av professionen. Konstnärligt skapande av hög kvalitet ska ha goda villkor. Sverige ska erbjuda attraktiva förutsättningar för etablering och upprätthållande av konstnärliga miljöer på hög internationell nivå.

89. Det offentliga ska på alla nivåer gynna mångfalden i kulturlivet, öka kulturens tillgänglighet för hela befolkningen och skapa ekonomiska förutsättningar även för sådan kultur som är av hög kvalitet utan att vara kommersiellt lönsam.

90. Mångfalden i kulturlivet ska öka genom att fler kulturinstitutioner görs självständiga från staten. Fler stiftelser för kulturfinansiering ska skapas. Privat finansiering ska stimuleras genom ökad avdragsrätt för gåvor och gynnsamma skattevillkor för kultursponsring. Offentlig finansiering ska ske i former som garanterar kulturlivets oberoende gentemot politisk detaljstyrning.

91. Statliga museer ska ha fri entré. Biblioteken har en central roll för att alla ska ha kostnadsfri tillgång till litteratur och annan kultur.

92. Kulturarvet – vårt gemensamma minne i form av historiska lämningar, kulturlandskap, arkiv, traditioner, dialekter och annat – utvecklas ständigt genom att samtiden ger sitt bidrag. Det kulturarv som finns i Sverige är en del av mänsklighetens gemensamma kulturarv och ska hållas tillgängligt för kommande generationer.

93. Kulturskaparnas rätt att bestämma över sina verk är en förutsättning för kulturens frihet. Upphovsrätten ska anpassas till ny teknik och nya distributionsformer. Digitala allmänningar ska underlättas och formerna för att avstå rättigheterna till verk förenklas. Skyddstiderna för olika kulturformer bör bli mer enhetliga och skyddstiden för verk av avlidna bli kortare.

94. Sverige ska vara ett föredöme på området kultur av och för barn och ungdomar. Kultur ska ta större plats i skolan, och kvaliteten i musik- och kulturskolan ska säkras genom skapandet av ett nationellt kunskapscentrum.

95. Läsandet ska vara högt prioriterat i skolans alla stadier. Genom att läsa och skriva utvecklar eleven sitt språk och tänkande. Utbildade bibliotekarier ska ansvara för skolbiblioteken. Alla ska i skolan få läsa svenska och internationella skönlitterära klassiker.

96. Amatörkulturen ger möjligheter för enskild utveckling, stärker det civila samhället och blir för många även en brygga över till professionellt kulturutövande. Stödet för en levande amatörkultur kan med fördel ske via folkbildningens strukturer.

97. Sverige ska öka sitt engagemang i det internationella kultursamarbetet. Attraktiva förutsättningar för etablering och upprätthållande av konstnärliga miljöer på hög internationell nivå ska skapas. Sverige ska verka internationellt för den konstnärliga friheten, och erbjuda fristäder för förföljda kulturskapare.

98. Mediernas oberoende måste värnas. Den svenska tryck- och yttrandefrihetslagstiftningen ska upprätthållas gentemot europeiska rättstraditioner med mindre heltäckande konstitutionellt skydd för det fria ordet.

99. Reklamskatten ska avskaffas och en bortre tidsgräns för det nuvarande presstödet slås fast. En fristående fond ska inrättas för att stödja granskande journalistik.

100. Public service-medierna blir allt viktigare för det gemensamma samtalet i samhälleliga och kulturella frågor. Public service ska fortsatt ha brett uppdrag och sträva efter kvalitet och relevans. Bevakningen av vår omvärld, framför allt Europa, ska utvecklas. Finansieringen ska vara teknikoberoende och ge public service-medierna ett skydd från kortsiktiga politiska beslut.

2.4 Jämlika villkor

2.4.1 Jämställdhet

101. Det liberala jämställdhetsuppdraget tar sikte på kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt. Det handlar om att frigöra individen genom att bekämpa den bristande jämställdheten och de värderingar som ligger bakom.

102. Sverige är inte ett jämställt land. Patriarkala maktstrukturer begränsar individens frihet och möjlighet att delta fullt ut i samhället. Insikten att denna ofrihet särskilt drabbar kvinnor och att dessa maktstrukturer måste brytas gör Folkpartiet liberalerna till ett feministiskt parti.

103. Den bristande jämställdheten är en fråga för såväl kvinnor som män. Därför måste jämställdhetsarbetet tydligt involvera pojkar och män.

104. Barn och ungdomar har rätt till en uppväxt där de fritt kan utveckla sin personlighet utan att begränsas av könsbundna krav och förväntningar på livs-, studie- och yrkesval. Därför ska förskolan och skolan arbeta aktivt med jämställdhets- och genusfrågor såväl i undervisningen som i skolmiljön.

105. Jämställdhetsperspektiv behövs i hela samhället och ska genomsyra offentliga verksamheter och regelverk. Kvinnor och män ska ha jämställda förutsättningar att utbilda sig, arbeta och göra karriär. Det förutsätter jämställda villkor inom utbildning och arbetsliv.

106. Förbudet mot könsdiskriminering ska upprätthållas på alla samhällsområden.

107. Jämställdhet förutsätter delat ansvar för hem och barn. Välfärdstjänster som barn- och äldreomsorg är centrala för att både kvinnor och män ska kunna förvärvsarbeta. Möjligheten att köpa hushållstjänster underlättar för både kvinnor och män att förena arbete med ansvar för hem och barn.

108. Skillnaden i ekonomisk makt mellan kvinnor och män är en central jämställdhetsfråga. Offentliga arbetsgivare ska vara förebilder i att motverka ofrivillig deltid, som särskilt drabbar kvinnor, och förbättra möjligheterna till lönekarriär i kvalificerade kvinnodominerade yrken som lärare och sjuksköterskor.

109. Bristen på kvinnor i näringslivets högsta positioner är ett betydande maktproblem. Det offentliga ska visa vägen genom jämställd karriärutveckling och rekrytering till myndigheter och offentligt ägda bolag.

110. Mångfald inom välfärdssektorn är en viktig jämställdhetsfråga, eftersom möjligheterna att byta arbetsgivare, göra karriär och starta eget då blir mer likvärdiga.

111. I ett jämställt samhälle måste det vara möjligt att kombinera föräldraskap med förvärvsarbete eller företagande. Föräldraförsäkringen ska tydligare stimulera vårdnadshavare att dela på föräldraledigheten, bland annat genom en förstärkt jämställdhetsbonus. Om det visar sig att utvecklingen mot jämställt uttag behöver stimuleras ytterligare kan ännu en månad i försäkringen öronmärkas åt vardera föräldern. Vårdnadsbidraget ska avskaffas.

112. Mäns våld och förtryck mot kvinnor är den mest extrema uttrycket för kvinnors utsatthet och har sin grund i synen på kön, makt och sexualitet. Alla former av våld i relationer och könsrelaterat våld ska förebyggas. Sexualbrottslagstiftningen måste utgå från brottsoffrets rätt till sexuell integritet. Insatserna för att förebygga och förhindra könsrelaterat våld måste fokusera på förövarna. Dömda ska erbjudas behandling.

113. Brott ska aldrig relativiseras med hänsyn till patriarkala traditioner eller hedersbegrepp. Hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt hot mot individers frihet och en jämställdhetsfråga som berör både kvinnor och män.

114. Religiös särlagstiftning inom familjerätten står i motsats till jämställdhet och kvinnors frigörelse, och ska inte tillåtas i Sverige.

115. Det ska vara förbjudet att köpa sex. Prostitution är i dag ofta en del av den gränslösa organiserade människohandeln. Den viktigaste insatsen är att få bort efterfrågan. Prostituerade ska få skydd och stöd att gå vidare.

2.4.2 Likabehandling

116. Alla ska ha samma rätt att forma sitt liv och bilda familj oavsett könsidentitet eller könet på den man älskar. Därför ska all lagstiftning vara jämlik i förhållande till sexuell läggning eller könsidentitet.

117. Liberaler ska verka för ett öppet samhällsklimat där ingen känner sig tvungen att dölja sin kärlek eller sin könsidentitet, och ingen förutsätts vara heterosexuell så länge inget annat sägs. Det allmänna har ett särskilt ansvar att se till att skola, vård, äldreomsorg och annan service ges på jämlika villkor.

118. Sverige ska verka i EU och internationellt för hbt-personers rättigheter som en del av de mänskliga rättigheterna. Diskrimineringsskyddet på EU-nivå ska stärkas. Rättsakter inom ramen för EU-samarbetet ska erkänna den samkönade familjen fullt ut.

119. Samernas, sverigefinnarnas, tornedalingarnas, judarnas och romernas ställning som nationella minoriteter och samernas ställning som urfolk ska erkännas i grundlagen. Skolan ska ge alla elever kunskap om Sveriges urfolk, nationella minoriteter och minoritetsspråk. Det offentliga ska understödja välfärdstjänster och ett kultur- och

medieutbud med minoritetsspråksprofil. Individens möjligheter att använda minoritetsspråk i kontakten med myndigheter ska stärkas.

120. Sametingets roll som förvaltningsmyndighet ska tydligt skiljas från rollen som folkvalt organ för samer. Samernas rätt att utöva renskötsel och utnyttja marker i enlighet med urminnes hävd ska garanteras. En nordisk samekonvention ska upprättas.

121. Barn och ungdomar har rätt att respekteras som individer och i takt med åldern få ta ett ökande ansvar för sin egen tillvaro. För att tydliggöra barns och ungdomars rättigheter ska FN:s barnkonvention införlivas i svensk lag.

122. Äldres rätt till självbestämmande ska hävdas och alla tendenser till åldersfördomar bekämpas. Förbudet mot åldersdiskriminering ska upprätthållas i alla samhällsområden.

3 Välstånd

123. *Globaliseringen innebär framsteg och förändringar i en allt snabbare takt. Samtidigt innebär detta att konkurrensen hårdnar och att kraven på omvandling höjs.*

124. *Sverige ska vara ett land som präglas av en dynamisk ekonomi. Ett öppet, fritt land som erbjuder kreativa miljöer och som lockar till sig människor, idéer och kapital. Ett land där man kan förverkliga sina drömmar och samtidigt veta att den som har det svårt får nya chanser att komma igen. Sverige ska vara ett öppet land som välkomnar nya invånare och som tar ansvar för en human flyktingpolitik.*

125. *Sverige ska ha goda villkor för de välståndsbildande krafterna. Det ska löna sig att arbeta, starta företag, utbilda sig och ta ansvar. Det ska löna sig att ta risker, vara entreprenör och tänka nytt. Människor ska försörja sig själva så långt som möjligt.*

126. *Med stigande välstånd höjs människors förväntningar på välfärdsutbudets kvalitet. Sverige ska vara ett land med väl fungerande och gemensamt finansierad välfärd. Ett land där jämlikhet inte innebär att alla ska ha det likadant, utan att alla kan förbättra sina livschanser. Sverige ska vara ett land där den sociala välfärden håller högsta kvalitet, präglas av valfrihet och är tillgänglig för alla på likvärdiga villkor.*

3.1 Den fria ekonomin

127. Marknadsekonomin är det ekonomiska system som går att förena med demokrati, personlig frihet och ett hållbart samhälle. En marknadsekonomi grundad på starkt skydd för äganderätt och goda samhällsinstitutioner ger också förutsättningar för ett samhälle med effektivt resursutnyttjande och växande välstånd.

128. Marknaden fungerar bäst i samhällen som präglas av tillit, hederlighet och ansvarstagande, men också i sådana samhällen måste marknaden regleras genom politiska beslut. Lagar och regler ska slå vakt om äganderätt, konkurrens på lika villkor, rättssäkerhet och att enskilda människor har likvärdiga och goda möjligheter att nå sina livsmål.

129. Den enskilda människans skapande och arbete utgör grunden för vårt gemensamma välstånd och samhällets utveckling. Fri företagsamhet och fler människor som tar steget att bli företagare är avgörande för hög sysselsättning och långsiktig konkurrenskraft i den svenska ekonomin.

130. Tillväxt skapar möjligheter. Att en ekonomi står stilla eller krymper ger allvarliga konsekvenser för människors välfärd när livschanserna minskar och sociala orättvisor och arbetslöshet ökar som följd.

131. Alla har rätt till en grundläggande ekonomisk standard. Om vissa människor på grund av fattigdom eller utanförskap utestängs från möjligheten att delta i samhällslivet på jämlika villkor inskränks deras frihet, och den sociala sammanhållningen hotas. Den socialliberala marknadsekonomin måste därför kombineras med en generell välfärdspolitik med omfördelande inslag.

132. Den socialliberala ekonomiska politiken syftar till att bekämpa fattigdom, inte rikedom. Målet är bättre möjligheter för den som har ett sämre utgångsläge. Det vikti-

gaste fördelningspolitiska verktyget är skola, sjukvård, socialförsäkringar och andra tjänster som vi bekostar gemensamt.

133. I en fungerande marknadsekonomi har konsumenten kunskap och makt att fatta beslut. Därför behövs en stark konkurrenslagstiftning och konsumentlagar som ger rätt till korrekt produktinformation. Konsumenter ska ha tillgång till budget- och skuldrådgivning och opartisk konsumentvägledning i hela landet. Målet ska vara att all konsumentlagstiftning är harmoniserad på hög nivå i hela EU.

3.1.1 Svensk ekonomi i globaliseringen

134. Sveriges välstånd byggs genom global handel, och som liberaler bejakar vi de möjligheter som skapas i en öppen värld. Ökad efterfrågan stärker Sveriges välstånd och svenska företags växtkraft. Globaliseringen ökar även förändringstrycket i hela ekonomin. Förmågan till dynamik och kreativitet blir allt mer avgörande för att skapa välstånd och finansiera den gemensamma välfärden.

135. Sverige ska vara en stark röst för frihandel, i första hand genom globala avtal men annars genom regionala överenskommelser. EU ska helt avskaffa tullar och andra handelshinder mot omvärlden. Svenska exportfrämjande verksamheter ska stärkas.

136. Sverige är särskilt beroende av den europeiska marknaden. Det är avgörande för vårt välstånd att EU-samarbetet och euron fungerar väl. Den inre marknaden ska utvecklas och reformtakten för konkurrenskraft och produktivitet vara hög.

137. Den europeiska valutan, euron, är både ett politiskt och ett ekonomiskt projekt. Genom en gemensam valuta fördjupas den integration som ytterst syftar till att omöjliggöra konflikter mellan Europas länder. Den skapar också förutsättningar för ökad rörlighet och fördjupning av den inre marknaden. Det ligger i Sveriges intresse att den monetära unionen stabiliseras genom gemensamma regelverk och fördjupat ekonomiskt samarbete. När detta är uppfyllt ska Sverige införa euron som valuta.

138. Stabila offentliga finanser och låg statsskuld skapar utrymme för Sverige att möta kriser utan att välfärden hotas. När förutsägbarheten i statens agerande ökar stärks också den enskildes trygghet.

139. Globaliseringen skapar regionala möjligheter och utmaningar inom Sverige. Förutsättningarna för företagande, innovationer och tillväxt ska stärkas i hela landet. Viktigast är generella åtgärder för att förbättra företagsklimatet och infrastrukturen, samt en fungerande offentlig service.

3.1.2 Ett skattesystem för tillväxt

140. Den ökade rörligheten över gränserna förändrar förutsättningarna för svensk ekonomi. För att vårt land ska vara attraktivt för kapital, företag och högutbildad arbetskraft behöver skatterna vara internationellt konkurrenskraftiga.

141. Sverige ska fortsatt vara en välfärdsnation i världsklass. Viktigast för att klara välfärdens finansiering på lång sikt är en god ekonomisk tillväxt. För välfärdens skull behöver därför skattepolitiken förändras i takt med den ökade globaliseringen och gynna de välståndsbildande krafterna.

142. Det ska löna sig bättre att arbeta, utbilda sig och ta ansvar. Skatteskalan ska göras plattare genom att värnskatten avskaffas och färre betalar statlig skatt. Marginalskatterna ska på sikt inte skilja sig väsentligt från läget i jämförbara konkurrentländer. Skatten på arbete ska sänkas.

143. Det ska löna sig bättre för den enskilde att spara. Ett eget sparande ökar individens trygghet och oberoende. Därför ska ett grundavdrag på kapitalinkomster införas.

144. Utrymmet för skattesänkningar skapas av en växande ekonomi och ett mer effektivt utnyttjande av resurser. Skattesänkningar ska inte finansieras genom sänkta ambitioner i välfärdspolitiken.

3.1.3 Företagandet

145. Sveriges välstånd byggs av företagsamma och strävsamma människor. I ett dynamiskt samhälle möts företagare och entreprenörer av positiva attityder. Goda villkor för företag och företagare skapar tillväxt och fler jobb, vilket i sin tur säkrar den generella välfärden.

146. Regelbördan för småföretag ska minska och offentliga beslut analyseras ur småföretagarperspektiv. Företagare ska få bättre möjlighet att göra avsättningar till den egna pensionen. Den som vill starta företag ska ha större rätt till tjänstledighet än i dag.

147. Goda möjligheter att försörja sig själv genom företagande – så kallat levebrödsföretagande – vidgar arbetsmarknaden och ökar människors frihet.

148. Skattesystemet behöver förändras för att förbättra investeringsklimatet och möjliggöra en vital marknad för privat riskkapital. En skatterabatt för forskning och utveckling ska finnas. Företagandet ska ha så goda villkor att fler internationella bolag väljer att ha huvudkontoret i Sverige.

149. Företagens sjuklöneansvar bör slopas, samtidigt som arbetsgivarnas incitament att förebygga arbetsrelaterade skador och sjukdomar och bidra till rehabilitering av anställda ska bli tydligare.

150. Enskilda alternativ i välfärdssektorn spelar en viktig roll för att driva på kvalitetsarbetet och öka mångfalden och därmed den enskildes valfrihet. I alla kommuner, landsting och regioner ska det finnas rätt att utmana offentligt driven verksamhet. Offentlig upphandling ska ske på sätt som ger skattebetalarna låga kostnader, säkrar likabehandling och stimulerar konkurrens.

151. Det offentliga ska endast driva affärsverksamhet om det finns ett starkt samhällsintresse. Det offentliga ska inte driva verksamheter som tränger ut fungerande privata alternativ eller försvårar nyföretagande. Staten ska inte äga flygbolag, banker och telebolag.

3.1.4 Arbetsmarknaden

152. Globaliseringen förändrar arbetsmarknaden. När gamla jobb och arbetsuppgifter försvinner behövs ett attraktivt företagsklimat som gör att nya arbetstillfällen växer fram. En socialliberal arbetsmarknad kännetecknas av låga trösklar och hög rörlighet i kombination med starka trygghetssystem som bidrar till att den enskilde kommer tillbaka i arbete så snart som möjligt.

153. Hög sysselsättning är avgörande för välfärden. Vi människor lever inte för att arbeta, men för att stärka den enskildes möjlighet till ett självständigt liv och för den gemensamma välfärdens skull är det viktigt att hävda arbetslinjen och sträva mot full sysselsättning. Individen har ett ansvar att så långt som möjligt försörja sig själv. Det ska alltid löna sig att arbeta.

154. Sverige ska vara ett land där kunskap värderas högt. Därför är ökad lönespridning önskvärd, så att kompetens, ansvarstagande och erfarenhet premieras bättre i alla slags yrken. Lägre ingångslöner gör det också lättare för den som saknar erfarenhet att få sitt första jobb.

155. Den fackliga friheten och möjligheten till kollektivavtal är en viktig del av förenings- och avtalsfriheten. Den svenska arbetsmarknadsmodellen, där villkoren i huvudsak bestäms genom avtal och inte i lag, bidrar till ansvarstagande på arbetsmarknaden.

156. För att sänka trösklarna till arbetsmarknaden och göra den mer dynamisk måste arbetsrätten anpassas till nya förhållanden. Skillnaden mellan osäkra tillfälliga jobb och hårt reglerade tillsvidareanställningar behöver minskas. Turordningsreglerna i lagen om anställningsskydd (Las) ska utgå ifrån kompetens, inte anställningstid. En förändring av arbetsrätten ska kombineras med ett bättre omställningsstöd för den enskilde i form av generell och förstärkt statlig arbetslöshetsförsäkring och ökade möjligheter till kompetensutveckling.

157. Fler anställda bör ha inflytande över sin egen arbetstid, till exempel genom en timbank eller en arbetstid som varierar över året.

158. Framväxten av jobb som inte kräver formella kunskaper eller erfarenheter ska underlättas, till exempel genom utökad avdragsrätt och sänkt skatt för arbetsintensiva verksamheter. Den offentliga sektorn ska ta ökat ansvar för att människor som står långt från den ordinarie arbetsmarknaden ska kunna få jobb. Särskilda välfärdsjobb med enklare arbetsuppgifter ska införas för att underlätta för dessa personer att bli mer anställningsbara.

159. Den som blir av med jobbet måste få större trygghet i omställningen. Därför ska arbetslöshetsförsäkringen vara allmän och statlig, och ge en inkomstrelaterad ersättning till alla som har arbetat en viss tid. Taket och ersättningsnivån ska vara generö-

sare i början, för att successivt trappas ner samtidigt som Arbetsförmedlingens aktivitet trappas upp och kraven på rörlighet utökas.

160. Ansvaret för unga utan arbete ska ligga hos Arbetsförmedlingen, inte socialtjänsten. För att undvika att unga arbetslösa hamnar i försörjningsstöd ska arbetsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen ersättas med ett relativt lågt inkomstvillkor. Ungdomar som inte kvalificerat sig till arbetslöshetsförsäkringen ska få en särskild ungdomsersättning, som kopplas till krav på utbildning, praktik eller annan motprestation.

161. Arbetsförmedlingens myndighetsuppdrag ska tydligt skiljas från utförarrollen. Privata aktörer ska bidra till att utveckla matchningen på arbetsmarknaden.

162. Den enskilde ska alltid ha många möjligheter att lära nytt och utvecklas. Möjligheten att vidareutbilda sig eller lära sig ett helt nytt yrke mitt i livet måste förbättras kraftigt.

163. Fler kunniga människor ska lockas att arbetskraftsinvandra till vårt land och bidra till vårt gemensamma välstånd.

164. En av samhällets största orättvisor är svårigheten för personer med funktionsnedsättning att hitta egen försörjning. En huvuduppgift är därför att riva hindren på arbetsmarknaden. Ett system med jobbcheckar ska ge arbetsgivare enkel information om vilka stödformer som en arbetssökande är berättigad till. För att fler ska kunna få anställning på den reguljära arbetsmarknaden ska lönebidraget reformeras, med inspiration från det danska systemet med flexjobb.

165. Att äldre ges större möjlighet att fortsätta arbeta ökar den enskildes valfrihet och förbättrar samhällsekonomin.

3.2 Rörlighet för en öppen värld

166. Vår vision är att fri rörlighet världen över erkänns som en mänsklig fri- och rättighet. Som liberaler strävar vi efter att stegvis förverkliga det långsiktiga målet om en värld där människor kan röra sig fritt utan politiska hinder och där var och en själv kan bestämma var han eller hon ska söka skydd, bo och arbeta. Viktigast i dag är att värna asylrätten och driva på för en gemensam och human flyktingpolitik i hela EU.

167. Stängda gränser gör världen fattigare. Att människor flyttar till arbete bidrar till utveckling.

168. Den fria rörligheten för individer är grunden i Europasamarbetet. Möjligheten för tredjelandsmedborgare som tar ansvar för sin egen försörjning att invandra till EU och mellan EU-länder ska stärkas.

169. EU:s visumpolitik ska lättas upp. Den långsiktiga ambitionen är att helt avskaffa visumkraven.

170. Arbetskrafts- och företagarinvandringen bidrar till Sveriges tillväxt, och student- och forskarinvandringen stärker Sverige som kunskapsnation. Både tillfällig arbetskraft och nya invånare ska välkomnas.

171. Det ska bli enklare att få tillstånd att komma hit för att söka arbete eller starta företag för den som kan försörja sig under tiden i Sverige.

172. Reglerna för förlängning av uppehållstillstånd för den som vistas här lagligt ska förenklas. Asylsökande som får jobb under pågående asylprocess ska enklare kunna växla spår och ansöka om uppehållstillstånd som arbetskraftsinvandrare.

173. Utländska studenter ska ha rätt att söka arbete i Sverige också efter fullföljd utbildning. Utländska doktorander och deras medföljande ska få samma rättigheter beträffande permanent uppehållstillstånd och arbetstillstånd som gäller för personer med uppehållstillstånd för arbete.

174. Den enskilde har ett försörjningskrav för anhöriga som invandrar till Sverige. Försörjningskravet ska inte gälla vid återförening mellan föräldrar och minderåriga barn. Flyktingar och skyddsbehövande samt personer som varit långvarigt bosatta i Sverige ska inte omfattas av försörjningskravet för att ta hit sin närmaste familj.

175. De generella välfärdssystemen ska underlätta en trygg migration både in i och ut ur Sverige. En ökad mellanstatlig samordning är önskvärd så att personer som flyttar mellan länder inte ska riskera att falla utanför de nationella systemen för skydd vid t.ex. arbetslöshet eller sjukdom.

176. Även om invandringen är reglerad lever många människor utan tillstånd i Sverige, så kallade papperslösa. Att de vistas här utan tillstånd gör inte att de saknar de grundläg-

gande mänskliga rättigheter som tillkommer alla. Så länge de befinner sig här ska de ha tillgång till skolgång och sjukvård och skyddas mot exploatering. Att vara papperslös är inte att vara rättslös.

3.2.1 Försvara asylrätten

177. Asylrätten är en grundläggande mänsklig rättighet. I länder som präglas av förtryck och förföljelse riskerar människor sina liv för frihet.

178. I dagens Europa respekteras inte asylrätten fullt ut. Det måste skapas trygga och lagliga flyktvägar till EU. Sverige ska verka inom EU-samarbetet för att göra det möjligt att få inresevisum för att söka asyl. Transportörsansvaret ska avskaffas.

179. EU:s asylpolitik ska vara human och rättssäker och i linje med internationella konventioner, och ansvaret för flyktingmottagandet fördelas jämnare mellan länderna för att fler flyktingar ska få skydd. EU-länderna ska ta gemensamt ansvar för en rättssäker asylprocess och sanktioner utdömas vid brister i kvalitet. Sverige ska arbeta för att alla EU-länder tar emot kvotflyktingar och för att de länder som gör så i dag ökar sin kvot.

180. Då stora konflikter utbryter ska EU tillfälligt slopa visumkraven gentemot personer som flyr från området, och FN:s medlemsländer ta ett större ansvar för att avlasta angränsande regioner.

181. Asylprocessen i Sverige behöver förändras för att leva upp till folkrättsliga åtaganden. Kritik från FN:s flyktingorgan UNHCR och FN:s tortyrkommitté ska vägleda svensk asylprövning. Särskild hänsyn ska tas till barns asylskäl och ensamkommande barn ska särskilt värnas. Avvisningar och utvisningar från Sverige ska utvärderas och kvalitetsgranskas. Ingen ska utsättas för skadlig eller förnedrande behandling under avvisning eller utvisning.

3.2.2 Integration i ett öppet samhälle

182. Sverige ska vara ett öppet land som välkomnar nya invånare, ett land där vi oavsett ursprung skapar en gemensam framtid.

183. Integrationen är en ömsesidig process mellan människor, där känslan av samhörighet är resultatet. Språk, jobb, kunskaper om det nya landet och frihet från diskriminering är medel och förutsättningar för den processen.

184. Huvudprincipen för integrationspolitiken är att den ska vara generell. Den ska bygga på lagar och regler som tillämpas lika för alla. Reformer som sänker trösklarna till arbets- och bostadsmarknaden stärker också möjligheten för nya invånare att skapa sig en framtid i Sverige.

185. Att underlätta introduktionen i det nya landet är avgörande, framför allt vad gäller att lära sig språket, hitta egen försörjning, finna en bostad och skaffa sig kunskap om samhället. Kortvariga insatser behövs därför under den första tiden i det nya landet. Arbete och kunskaper i svenska språket är viktigast för att människor från andra länder snabbt ska komma in i samhället.

186. Den som är nyanländ har både ansvar och rättighet att skaffa sig kunskaper i svenska. Det är av största vikt att svenskundervisningen kombineras med drivkrafter till egen försörjning och når män och kvinnor i samma utsträckning.

187. Att fullt ut tillhöra ett samhälle är att acceptera landets demokratiska institutioner som legitima och följa de spelregler och lagar dessa formulerar. Det handlar också om att se samhällsförhållandena som en gemensam angelägenhet där vi har att delta i formandet av den gemensamma framtiden. Medborgarskapet är det tydligaste steget att visa att man önskar denna tillhörighet. Liberalismen utgår från ett inkluderande medborgarbegrepp.

188. Vad som räknas som svenskt är inte statiskt. Traditioner, sociala normer och livsstilar kommer alltid att förändras, och vetskapen om detta ger också en trygghet i mötet med nya influenser.

189. Svenska är och ska vara det samhällsbärande språket. Samtidigt innebär internationaliseringen större behov av flerspråkig service. För att nyanlända så fort som möjligt ska kunna ta personligt ansvar i kontakten med det allmänna ska vi sträva efter att förverkliga visionen om en flerspråkig förvaltning i stat och kommun. Språkkunskaper ska ses som en extra merit i arbetslivet.

190. En förutsättning för att integrationen ska lyckas är ett effektivt arbete mot diskriminering. Det ska kosta att diskriminera och den som drabbas ska kunna få hjälp att få upprättelse. Den offentliga sektorn ska vara en förebild genom icke-diskriminerande rekrytering i myndigheter och offentliga bolag.

191. Staten ska inte styra var nyanlända ska bo. Det är angeläget att nyanlända har förutsättningar att bo i kommuner med god arbetsmarknad. Kommuner bör inte kunna säga nej till att ta emot nyanlända.

192. Utbildning om hur det svenska samhället fungerar ska erbjudas alla som flyttar till Sverige. För den som vill ansöka om medborgarskap ska det vara obligatoriskt att ha genomgått kursen.

193. Att bli medborgare är för många den slutliga bekräftelsen på samhörighet med det nya hemlandet. Samhället bör bekräfta betydelsen av detta val genom frivilliga ceremonier. Alla ska ha möjlighet att ansöka om medborgarskap efter två års vistelse i Sverige. Grundläggande svenskkunskaper ska vara ett villkor för medborgarskap.

3.3 Trygghet och stöd

3.3.1 Ekonomisk trygghet

194. Generella socialförsäkringar är en hörnsten i den socialliberala välfärdspolitiken. Socialförsäkringarna är ett solidariskt sätt att skapa inkomsttrygghet oavsett individens egen risknivå, så att även den omfattas som inte skulle kunna teckna försäkringsskydd på den öppna marknaden. Genom att större delen av befolkningen omfattas kan premierna hållas låga. Socialförsäkringarna ska därför vara generella och obligatoriska.

195. Socialförsäkringarna ska erbjuda trygghet när individen inte kan försörja sig själv vid sjukdom, arbetsskada, arbetslöshet eller föräldraledighet. Även om det alltid behöver finnas en självrisk ska ersättningen motsvara större delen av inkomstbortfallet, upp till ett takbelopp som ska inkludera det stora flertalet av de försäkrade. En grundnivå ska finnas för personer som har låga inkomster.

196. Det ska finnas ett tydligt samband mellan förmåner och inbetalade premier. Detta bör ske genom att taken i socialförsäkringarna höjs successivt i kombination med att socialförsäkringsavgifterna på inkomster ovanför taket avvecklas i den takt som samhällsekonomin tillåter.

197. Socialförsäkringarna ska anpassas till studerandes och företagares situation. Företagares möjlighet att välja nivå på försäkringsskyddet ska öka.

198. Arbetslöshetsförsäkringen ska vara allmän och statlig. För att arbetslöshetsförsäkringen ska ge inkomstskydd och samtidigt drivkrafter att söka nytt arbete bör den vara tidsbegränsad med högre ersättning den första tiden och därefter en stegvis avtrappning.

199. Sjukförsäkringen ska ge ekonomisk trygghet vid både kortvarig och kronisk sjukdom, och ska vara kopplad till stöd och rehabilitering för att underlätta återgång till arbete. Den som efter långvarig sjukskrivning provar att arbeta ska kunna göra detta och sedan om så krävs återgå till sjukförsäkringen.

200. Föräldraförsäkringen ska göra det möjligt för föräldrar att stanna hemma utan alltför stort ekonomiskt bortfall. Taket i inkomstbortfallsskyddet ska därför ligga tillräckligt högt för att omfatta den breda majoriteten löntagare och företagare.

201. Den enskilde ska alltid kunna förbättra sin kommande pension genom att arbeta längre. Rätten att stanna kvar i arbetslivet till en viss ålder, liksom den lägsta åldersgränsen för uttag av pension, bör knytas till hur medellivslängden utvecklas. Den enskildes möjlighet att själv förvalta en del av pensionskapitalet är en viktig del av pensionssystemet. Pensionärer med hög boendekostnad och låg pension ska få ett särskilt ekonomiskt stöd vid sidan av pensionen.

202. Den viktigaste faktorn för att ge barn en ekonomiskt trygg uppväxt är goda förutsättningar för föräldrar att kunna försörja sig och sin familj. Goda möjligheter att kombinera arbete och föräldraskap, bland annat genom tillgång till barnomsorg, är en central del av en liberal familjepolitik.

203. Barnbidraget ska vara skattefritt och lika för alla. Barnfamiljer med låg inkomst och hög boendekostnad ska kunna få särskilt stöd.

204. Många ensamstående föräldrar har särskilt svårt att klara ekonomin. Stödet till ensamstående behöver utformas så att marginaleffekterna sänks och fler klarar sig utan behovsprövade bidrag. Separerade föräldrar ska betala underhåll utifrån sin betalningsförmåga. Staten ska endast träda in med bidrag när en förälder saknar möjlighet att ta sin del av underhållet.

3.3.2 Folkhälsa och förebyggande hälsovård

205. Varje människa har rätt att få kunskap om hur hälsan påverkas av de egna levnadsvanorna, inklusive användande av tobak, alkohol och narkotika. Hälsofrämjande och förebyggande insatser är centrala inslag i välfärdspolitiken. Kunskap om hur de egna levnadsvanorna påverkar hälsan ska förmedlas från skolan och uppåt.

206. Folkhälsoarbetet och de förebyggande hälsoinsatserna ska vila på kunskap och respekt för individens självbestämmande. Den enskildes motivation ska styra alla insatser som erbjuds.

207. Utvecklingen av antibiotikaresistens hotar folkhälsan. Sverige ska arbeta i EU och globalt för en ansvarsfull antibiotikaanvändning, både bland människor och på djur, baserad på medicinska bedömningar.

208. Det tobakspreventiva arbetet ska bedrivas målmedvetet och nyrekryteringen hållas tillbaka genom information, punktskatter och förbud mot tobaksreklam. Passiv rökning ska motverkas. Alla som använder tobak ska ha tillgång till tobaksavvänjning via hälso- och sjukvården.

209. Sverige ska ha en restriktiv alkoholpolitik. Särskilt viktigt för att minska alkoholens skadeverkningar är att ungdomar skjuter upp sin alkoholdebut, att högkonsumenter i riskzonen nås av insatser och att den totala alkoholkonsumtionen hålls nere, bland annat genom en hög alkoholskatt. Systembolagets detaljhandelsmonopol ska behållas. I EU ska hänsynen till folkhälsan väga tyngre än jordbruksintressen.

210. Den som blir beroende av droger i någon form förlorar sin frihet. Nolltolerans ska råda mot narkotika i alla led av hanteringen. För att avhålla från narkotikadebut ska användning vara kriminaliserad. De brottsbekämpande insatserna ska koncentreras särskilt mot de kriminella som profiterar på missbruket genom tillverkning, smuggling och försäljning.

211. En nära samverkan mellan polis, socialtjänst och missbruksvård är viktig för att personer som hamnat i missbruk ska erbjudas hjälp. Ideella organisationer står för en viktig del av stödinsatserna till personer med beroendeproblem och ska få stöd av det allmänna för detta.

212. Missbruksvården ska vara vetenskapligt grundad. Missbruksvården ska i största möjliga mån minska det mänskliga lidandet genom exempelvis substitutionsbehandling och sprututbytesprogram som kombineras med rehabilitering. Att stärka den enskildes motivation för att själv bryta missbruket är avgörande för framgång. Tvångsåtgärder ska förekomma om det krävs för att rädda människoliv.

3.3.3 Hälso- och sjukvård

213. Vården ska vara jämlik. Var och en har rätt till god vård och omsorg oavsett bakgrund, kön, ålder, ekonomi eller bostadsort. Vård och omsorg ska i huvudsak betalas över skattsedeln och ska alltid organiseras utifrån individens behov.

214. Patienten ska ha valfrihet inom alla områden där så är möjligt. Hälso- och sjukvårdslagen ska fastslå individens rätt att välja mellan olika offentliga eller privata vårdgivare. Valfriheten för patienter ska gälla inom hela EU.

215. Patientmakten ska stärkas och hälso- och sjukvården vara tydligt serviceorienterad. Patienten ska enligt lag ha rätt till information om var behandlingen kan ges och rätt att välja mellan olika offentliga eller privata vårdgivare, även om detta betyder behandling på annan ort.

216. Patientens insyn i vård- och behandlingsprocessen behöver stärkas. Grundregeln ska vara att patienten har tillgång till sin journal och bestämmer vilka som ska få ta del av den. Information om olika vårdgivare, vad gäller exempelvis behandlingsresultat och väntetider, ska vara lätt tillgänglig på nätet.

217. Vårdgarantin ska omfatta hela vårdkedjan, från diagnostik och undersökningar till återbesök och rehabilitering. Vårdgarantin ska utformas med hänsyn till patienter med särskilda behov, såsom täta kontroller.

218. Den som behöver vård på sjukhus ska ha rätt att ligga i eget rum. Detta är viktigt för både privatlivets och patientsäkerhetens skull.

219. Vård, behandling och rehabilitering av fysiska och psykiska sjukdomar ska ges på vetenskaplig grund. Personal i legitimationsyrken ska alltid arbeta i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet. Kunskap om alternativmedicin måste finnas för att kunna bedöma eventuell inverkan på den medicinska behandlingen.

220. Det behövs en utökad nationell samordning och ett ökat samarbete över nationsgränserna på vårdområdet. Detta stärker likvärdigheten och valfriheten, förbättrar vårdmöjligheterna för sällsynta diagnoser och ökar tillgången till hälso- och sjukvård i landets glest befolkade delar.

221. Ett husläkarsystem där patientansvaret ligger i primärvården gynnar särskilt multisjuka och äldre medborgare. Avancerad sjukvård i hemmet ska vara ett väl utbyggt alternativ för dem som så önskar. För patientens skull ska vistelserna på akutsjukhus så långt möjligt minimeras och kommunerna ha hög beredskap att ta emot patienter som behöver fortsatt omsorg.

222. All vårdrelaterad statistik ska analyseras ur ett genusperspektiv. Kunskapen om skillnader mellan kvinnors och mäns sjukdomsbilder måste förbättras och hbt-kompetensen inom vården stärkas.

223. Kvinnan har rätt att bestämma över sin kropp. Aborträtten ska värnas och Sverige verka internationellt för att rätten till abort erkänns som en del av de mänskliga rättigheterna.

224. Tandvårdsförsäkringen ska vara generell och stimulera till förebyggande åtgärder och regelbundna kontroller. Ingen ska tvingas avstå från tandvård på grund av låg inkomst. Tandvård för barn och ungdomar ska vara helt kostnadsfri.

225. Rätten till vård och behandling är lika självklar för både fysiska och psykiska sjukdomar. Psykisk hälsa ska vara ett uttalat folkhälsomål. Även all behandling av psykisk ohälsa ska omfattas av patientsäkerhetslagen.

3.3.4 Äldreomsorg

226. Medicinska framsteg och bättre folkhälsa har skapat ett av vår tids viktigaste framsteg: den stigande medellivslängden och – för de allra flesta – fler friska år. Detta är en stor mänsklig vinst som leder till en ny syn på åldrandet och tillvaron som äldre, men också innebär utmaningar för att säkerställa en äldreomsorg av hög kvalitet.

227. Äldreomsorgen ska vara serviceorienterad och ha som uppgift att underlätta för den äldre att utforma sin vardag efter sina önskemål. Självbestämmande och valfrihet är lika viktigt för alla oavsett ålder.

228. En god äldreomsorg är en rättighet för alla som behöver den, oavsett ekonomi. Den offentligt finansierade äldreomsorgens kärnåtaganden ska vara skattefinansierade.

229. Äldreomsorgen ska präglas av valfrihet för den enskilde och mångfald i utbudet. Att olika aktörer erbjuder verksamhet och möjliggör fler alternativ för både brukare och anställda, till exempel omsorgsprofil eller språkkompetens. Avdragsrätten för hushållstjänster skapar ytterligare alternativ för äldre människor.

230. För att stärka den enskildes makt över sin vardag ska äldreomsorgens åtagande tydliggöras i en omsorgsgaranti med mätbara kvalitetskrav. Om omsorgsgarantin inte uppfylls ska den äldre få ersättning. Individens egna önskningar ska tydliggöras i ett ”Leva livet-kontrakt” som ska ligga till grund för innehållet i den dagliga omsorgen.

231. Trygghetsboenden ska vara ett alternativ för äldre som önskar bo med personal till hands och möjlighet att äta gemensamma måltider. Trygghetsboenden ska inte vara biståndsbedömda.

232. Stödet till anhöriga som tar hand om sina nära behöver förbättras. Anhörigstödet ska ingå i omsorgsgarantin. En anhörig som ger vård och hjälp till äldre ska kunna påverka stödets utformning och även få vissa försäkringsförmåner. Den civila sektorn ska få en större plats inom omsorgen om äldre och avlastningen till anhöriga.

3.3.5 Valfrihet i vård och omsorg

233. Var och en som behöver vård och omsorg i någon form ska ges stor makt att välja. Valfriheten i välfärdstjänsterna stärker individens makt och ska tillämpas på alla områden där så är möjligt.

234. Privata och offentliga utförare ska verka på lika villkor och ska omfattas av samma ersättningsregler och kvalitetskrav. En mångfald av utförare ökar valmöjligheterna för individen och ger en bredare arbetsmarknad för personalen.

235. Etableringsfrihet ska råda i hela landet för den som lever upp till kraven. Vinstdrivande företag ska kunna verka i välfärdssektorn så länge kvalitetskraven uppfylls. Den utförare som håller otillräcklig kvalitet eller gör sig skyldig till allvarliga brister ska inte ha tillstånd att bedriva verksamhet inom välfärdssektorn.

236. Tillsynen ska ske i statlig regi utifrån nationellt fastställda kvalitetsnormer. Brukarmedverkan i kvalitetsarbetet ska underlättas, och meddelarfriheten för privat personal garanteras i lag. Auktoriserade kvalitetsrevisorer ska kunna anlitas som externa rådgivare av utförare, patient- och äldreorganisationer eller andra intressenter.

237. Idéburna organisationer som bedriver vård och omsorg utan vinstsyfte ska ges goda möjligheter.

3.3.6 Funktionsnedsättning

238. Att bestämma över sitt eget liv är en grundläggande rättighet. Den liberala politiken för människor med funktionsnedsättning är en del av det liberala frihetsuppdraget. Målet är att funktionsnedsättningen så långt som möjligt inte ska hindra individen från att leva ett självständigt liv och utveckla sina unika förmågor.

239. Samhällets insatser ska skapa förutsättningar för ett självständigt och ansvarstagande liv, men däremot inte lägga livet till rätta. Den enskilde ska ha makt över sin vardag. Valfrihet ska garanteras även för behovsprövade insatser.

240. Sverige är långt ifrån ett tillgängligt land. Den offentliga miljön, inklusive kollektivtrafiken, ska vara tillgänglig. Systematisk tillsyn behövs för att få bort lätt avhjälpta hinder. Generösa anpassningsbidrag ska finnas för äldre fastigheter. Bristande tillgänglighet ska ses som diskriminering.

241. Personlig assistans är avgörande för mångas möjlighet att leva ett självständigt liv. Den personliga rättigheten till assistans ska värnas i lag och likvärdigheten i bedömningarna förbättras. Kommuner som inte uppfyller sina åtaganden ska betala skadestånd.

242. En sysselsättningsgaranti ska finnas för alla med en psykisk eller rörelserelaterad funktionsnedsättning enligt lagen om stöd och service (LSS). Tillgången till gruppboställder och andra anpassade boenden för den som omfattas av LSS behöver förbättras.

243. En väl fungerande habilitering och tillgång till hjälpmedel är i många fall en förutsättning för möjligheten till arbete och utbildning. Valfrihet ska råda för den som behöver habilitering.

244. Undervisning i teckenspråk ska vara fritt tillgänglig för alla som behöver det, liksom anpassade läromedel för elever och studenter som behöver det på grund av sin funktionsnedsättning.

3.3.7 En bättre start för utsatta barn

245. Alla barn förtjänar en bra start i livet. Barn och unga med svåra hem- eller uppväxtförhållanden tillhör samhällets mest sårbara. De stödjande strukturer som finns i förskola, skola, fritidshem och föreningsliv kan ge stadga åt en i övrigt instabil tillvaro. En hög kvalitet i verksamheter för barn och ungdomar är därför särskilt viktig för barn i utsatta situationer.

246. Tidiga och förebyggande insatser är avgörande. Socialtjänsten ska erbjuda ett brett utbud av öppna insatser som ges utan att de medverkande blir föremål för myndighetsutövning. Valfrihet ska finnas inom de öppna insatserna, t.ex. familjerådgivning. När en hel familj behöver socialtjänstens stöd ska barn ha rätt till ett eget ombud.

247. Innan tvångsomhändertagande blir aktuellt ska socialtjänsten kunna föreskriva obligatoriska åtgärder på hemmaplan, t.ex. obligatorisk föräldramedverkan i samtalsprogram.

248. Det offentligas ansvar är särskilt stort för de barn som placerats från sina föräldrar. Familjehem ska få utbildning och stöd för att klara sitt uppdrag. Placerade barns fri- och rättigheter ska vara tydligt angivna i lagen, och placerade barn ska ha rätt att få information.

249. För placerade och omhändertagna barn är skolgången ofta avgörande. Varje barn som placerats från sina föräldrar ska garanteras allt det stöd som behövs för att klara utbildningen. Skräddarsydda insatser och specialpedagogiskt stöd är viktiga investeringar i barnets framtid.

250. Fler familjehemsplacerade barn bör få sina familjehemsföräldrar som vårdnadshavare. Möjligheten till adoption av barn som väntas tillbringa hela uppväxten i familjehem bör öka.

4 Ett hållbart samhälle

251. *Mänskligheten står i dag inför globala utmaningar som klimatförändringar, brist på rent vatten, utarmning av den biologiska mångfalden och livsmedelsförsörjning för en växande befolkning. Dessa utmaningar hänger samman.*

252. *Att bryta beroendet av fossila bränslen är nödvändigt för klimatet. När förnybar energi byggs ut måste hänsyn tas till biologisk mångfald och naturvärden.*

253. *De krav på förändring som miljöhoten innebär får inte leda till ökad isolering mellan länder, detaljstyrning av människors vardagsliv eller motverkande av den fria ekonomins förutsättningar.*

254. *Sverige ska vara en förebild och en pådrivande kraft i det globala arbetet för ett hållbart samhälle. Ett land som visar ledarskap och förenar välstånd med ansvar för miljö och klimat. Fler gemensamma beslut på EU-nivå och global nivå är nödvändiga, både för miljöns skull och för att skapa rättvis konkurrens.*

4.1 Miljö och klimat

255. Miljöproblemen kräver handling på global, nationell och lokal nivå. På grund av mänsklig aktivitet håller klimatet på att rubbas, den biologiska mångfalden minskar i snabb takt och havsmiljön är allvarligt skadad. Vattenförsörjningen är hotad på många ställen på vår planet. Näringsläckage urlakar den odlingsbara jorden och övergöder haven.

256. Det finns både ekologiska och ekonomiska argument för att slå vakt om miljön. Djupast sett är det en moralisk fråga. Vi har inte rätt att lämna över en värld till våra barn som är fattigare än den vi ärvde av våra föräldrar. Denna förvaltarskapstanke bottnar i en liberal idétradition som manar till ett ansvarsfullt nyttjande av naturens resurser.

257. Varje människa har ett eget ansvar för sina handlingar i rollen som ägare, brukare, producent eller konsument. Liberal miljöpolitik handlar om ansvarstagande utifrån kunskap och marknadsekonomiskt tänkande. Ett samhälle som främjar kunskap och nytänkande har bäst möjlighet att ta sig an miljöutmaningarna. Liberal miljöpolitik tar avstånd från symbolpolitik och åtgärder som dövar samveten i stället för att rädda miljön.

258. EU-samarbetet är vårt viktigaste instrument för att driva på miljöarbetet. EU:s ambitioner på miljö- och klimatområdet måste höjas och regelverken skärpas.

259. Klimatförändringarna är vår generations största miljöhot. Endast genom globala överenskommelser kan de klimatpåverkande utsläppen minskas i tillräcklig omfattning för att hålla ökningen av jordens medeltemperatur under kontroll. Ambitionerna för det internationella samarbetet i klimatfrågor måste höjas, och Sverige ska tillhöra de pådrivande krafterna.

260. För att stabilisera klimatet är miljöanpassning inom transportsystemet, energisystemet och jord- och skogsbruket särskilt viktiga utmaningar. Generella och teknikneutrala ekonomiska styrmedel, såsom koldioxidskatt och handel med utsläppsrätter, är det mest effektiva redskapet. De ekonomiska styrmedlen bör i första hand samordnas på EU-nivå, till exempel genom minimiskatter.

261. Teknisk utveckling är en central del av lösningen på dagens miljöproblem. Därför behövs fortsatt höga ambitioner för forskning och utveckling. Sverige ska erbjuda internationellt attraktiva forskningsmiljöer på miljöområdet.

262. Principen att förorenaren betalar ska upprätthållas. Vi vill driva en tillväxtpolitik där effektivisering stimuleras. Därför behöver miljöavgifter och miljöskatter höjas samtidigt som andra skatter sänks och andra satsningar genomförs för att stärka näringslivets konkurrenskraft. Vid offentlig upphandling ska tydliga miljö- och klimatkrav ställas och långsiktigt hållbara produkter premieras.

263. Sverige omges av hav som behöver skyddas genom avtal mellan alla kuststater. Det behövs tydliga sanktioner vid överträdelser av bestämmelser gällande utsläpp, vattenrening, transportsäkerhet och fiske.

264. Alla har rätt till rent vatten. Dricksvattenförsörjningen måste säkras och fler yt- och grundvattentäkter ges skydd.

265. Kemikalielagstiftningen ska utgå från försiktighetsprincipen. Den europeiska kemikalielagstiftningen behöver skärpas, och särskild hänsyn tas till barn och ungas känslighet samt till den samlade effekten då flera olika kemikalier samverkar. Tillsynen behöver förbättras och sanktionerna skärpas. Det behövs ett globalt samarbete inom FN för att få bort användningen av de farligaste kemikalierna.

266. Avfallets miljöpåverkan ska minskas genom fungerande återanvändning. Ett kretslopp av växtnäring mellan stad och land måste utvecklas. Målet ska vara att alla grundläggande råvaror, såsom växtnäring och mineraler, ska cirkulera i produktionssystemet och att de små mängder med farliga ämnen som ändå återstår ska hanteras på ett miljösäkert sätt. Avfallspolitiken måste förebygga att tungmetaller, läkemedelsrester och andra farliga ämnen sprids i naturen.

4.2 Energi

267. Energifrågan är global. Klimatförändringarna fortsätter, samtidigt som det alltjämt finns stor tillgång till relativt billiga fossila bränslen. Energisystemet behöver ställas om så att alla människor får tillgång till el och annan energi producerad på ett sätt som varken hotar klimatet eller utarmar värdefull natur.

268. EU:s gemensamma energipolitik ska utvecklas. Detta behövs både för att näringslivet ska ha jämlika villkor och av säkerhetspolitiska skäl.

269. Energisystemets miljö- och klimateffekter ska minskas genom energieffektivisering och en successiv introduktion av klimatneutrala produktionsformer. För att driva på miljöanpassningen behövs generella regelverk för utsläpp och säkerhet, samt ekonomiska styrmedel. Staten ska i största möjliga mån vara neutral mellan energislag som uppfyller miljö- och säkerhetskraven.

270. Höjningar av miljöskatter och slopade subventioner ska kompenseras med skattesänkningar som bibehåller näringslivets konkurrenskraft och enskilda människors köpkraft.

271. För alla energislag ska finnas tydliga miljö- och säkerhetskrav. Det finns en stor potential att fortsätta bygga ut förnybara energislag, bland annat vindkraft, solenergi, biogas och vågkraft.

272. Utbyggnad av vindkraft ska koncentreras till redan exploaterade områden och platser med relativt låga värden för naturvård, kulturmiljö och friluftsliv. Vindkraftsparker får inte inkräkta på skyddade naturområden, och särskild hänsyn ska tas till miljöerna i kust- och fjällandskapet.

273. Vattenkraften kan utvecklas genom effektivisering, inte genom ökad exploatering. Denna modernisering ska också innebära krav på att kraftverken lever upp till dagens miljöregler. De fyra nationalälvarna ska fredas från utbyggnad, liksom övriga i lag skyddade vattendrag samt bäckar, åar och andra mindre vattendrag. Anläggningar för vattenkraft ska vara utformade så att skadorna för vandrande fisk minimeras.

274. Kärnkraften är viktig för klimatneutral elproduktion. Nya kärnkraftsreaktorer som klarar högt ställda säkerhetskrav ska kunna byggas i Sverige. Fortsatt forskning och utveckling behövs för att minimera riskerna vid drift samt hantering av bränsle och avfall.

4.3 Naturvård

275. Naturvården måste få en renässans. För att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i form av olika naturtyper och arter behövs ökade restaureringsinsatser och fler skyddade sammanhängande områden både på land och i vatten. Staten ska sträva efter god samverkan med markägare och lokalbefolkning i naturvården.

276. Allmänhetens tillgång till skog, mark och stränder ska värnas. Värdefulla fjäll-, skogs- och kustområden, kulturlandskap samt sjöar och vattendrag ska ha ett starkt skydd.

277. För den biologiska mångfaldens och friluftslivets skull behövs det ett starkare strandskydd i trakter med högt exploateringstryck. Det bör samtidigt vara lättare att få dispens från strandskyddet i områden med lågt exploateringstryck.

278. Allemansrätten ska värnas. Allmänhetens möjlighet att utan avgifter kunna röra sig i skog och mark tillhör det mest centrala i den svenska synen på människans relation till naturen. Särskilda friluftsanläggningar ska kunna finansieras via användaravgifter.

279. Allt fler arter hotas av utrotning. Hotade växter och djur ska skyddas genom fridlysning, information och biotopskydd. Det internationella samarbetet mot smuggling och olovlig jakt ska fördjupas.

280. Sverige ska ha livskraftiga stammar av alla de fem stora rovdjuren: björn, järv, lo, varg och kungsörn. Dialog med lokalbefolkningen i berörda områden är en viktig del av rovdjursförvaltningen.

4.4 Jordbruk, skogsbruk och fiske

281. Den växande befolkningen innebär stora utmaningar när det gäller att trygga en hållbar livsmedelsförsörjning. Att öppna marknader för handel stimulerar livsmedelsproduktion och effektiv användning av åkermark. Ny teknik och ekonomiska styrmedel driver på miljöanpassningen.

282. Ett hållbart jord- och skogsbruk är en del av lösningen på dagens miljöutmaningar. Redan med nuvarande teknik skulle jord- och skogsbruket kunna vara självförsörjande på hållbar energi. Det finns goda möjligheter att förbättra avkastningen på ett miljövänligt sätt genom att anpassa växtsorter, brukningsmetoder och näringsämnen efter lokala förhållanden. Rätt använd kan bioteknik bidra till att få fram bättre skördar och näringsinnehåll.

283. EU:s jordbrukspolitik behöver reformeras i grunden. Samtliga direktstöd och marknadsregleringar ska fasas ut så snart som möjligt, och i stället behövs ökade satsningar på landskapsvård, miljöskydd och bevarad biologisk mångfald. Jordbruks- och livsmedelspolitiken ska ha ett tydligt konsument- och hållbarhetsperspektiv.

284. Ett kretslopp där näringen går från jord till bord och sedan tillbaka till jorden är avgörande för en hållbar livsmedelsförsörjning. Läckaget av näringsämnen från odlingsmark och hushåll ut i sjöar, vattendrag och hav behöver bromsas och återvinning av biologiskt avfall introduceras i bred skala. Särskilt viktigt är detta i ljuset av att fosfor är på väg att bli en bristvara.

285. Jordbruket ska i likhet med andra sektorer bära sina egna miljö- och klimatkostnader. Därigenom förstärks drivkrafterna för effektivisering och klimatsmart teknik.

286. Skogsnäringen bör ges frihet under ansvar att bedriva skogsbruk. Skogens potential inom förnybara material, kemiska produkter, textilier och energiproduktion ska tillvaratas. Miljöhänsynen inom skogsbruket måste öka. Avverkningsmetoder måste kunna variera utifrån miljöhänsyn. Både staten och skogsnäringen har ett långtgående ansvar att skydda skogens ekosystemtjänster och bevara den biologiska mångfalden.

287. Från statens sida ska skogspolitiken inriktas på naturvård, miljöhänsyn och biologisk mångfald men även bättre förutsättningar för turism och friluftsliv. Tillsyn och sanktioner ska präglas av tydlighet och rättssäkerhet. De återstående gammelskogarna ska ges starkare skydd.

288. Fisket måste bedrivas på ett långsiktigt hållbart sätt och hålla sig inom ramen för vetenskapliga bedömningar av vad bestånden tål. Fiskemetoder som skadar havsbottnen och de lokala ekosystemen ska avvecklas.

289. Hur vi hanterar våra djur är ett mått på vår civilisation och en förutsättning för en god folkhälsa. All djurhållning måste garantera djuren ett värdigt liv och en anständig död. Kontrollen av att nationella lagar och EU-regler efterlevs måste skärpas.

4.5 Transporter och infrastruktur

290. Människors frihet och välstånd gynnas av goda kommunikationer. Rörligheten för människor, idéer, kapital, varor och tjänster ska underlättas, såväl i städer som på landsbygden. Så skapas nya möten, nya idéer och ökad dynamik i samhället och i ekonomin.

291. Sverige behöver fortsatt stora investeringar i infrastruktur. Järnvägsnätet för gods- och persontransporter är i starkt behov av upprustning och utbyggnad, liksom vissa delar av vägnätet. För att höja investeringstakten ska fler nya projekt kunna avgiftsfinansieras.

292. Sverige ska vara en föregångare vad gäller IT-infrastruktur. Särskilt viktigt är det att möjliggöra bättre IT-kapacitet utanför städer och i glesbygd.

293. Frihandel leder till effektivare hushållning med resurser och snabbare teknikspridning. Ökade transporter påverkar dock i sin tur miljön. Internationella överenskommelser behövs om skatt och avgifter på utsläpp från långväga transporter.

294. För att stimulera till övergång till klimatneutrala bränslen och energieffektiva fordon behövs ekonomiska styrmedel där varje transportslag successivt bär en allt större del av sina miljökostnader. Hela transportsektorn ska på sikt införlivas i EU:s utsläppshandelssystem.

295. I städer med trängsel- eller miljöproblem bör nyttotrafik och kollektivtrafik ges större utrymme på bekostnad av privatbilism. Detta görs genom god stadsplanering och miljöavgifter, t.ex. trängselavgifter, som ska beslutas på lokal eller regional nivå. Det behövs sammanhängande stråk för att underlätta gång- och cykeltrafik både inom och mellan samhällen.

296. Transportpolitiken måste erkänna bilens roll på landsbygden. De enskilda vägarna är avgörande för en levande landsbygd och glesbygd.

4.6 Bostäder

297. Makt över det egna boendet är viktigt för den enskildes frihetskänsla. Målet är att alla ska kunna ha en bostad med en upplåtelseform som stämmer med de egna önskemålen och den egna livssituationen.

298. Det byggs för få bostäder. I dag sker den stora folkökningen i städer och andra tätorter. Det innebär utmaningar för att skapa utrymme för ökat byggande samtidigt som skönhetsvärden och kulturarv bevaras.

299. För att öka byggandet i Sverige bör konkurrensen öka och kommunernas rätt att ställa lokala byggkrav begränsas. Byggnormerna bör ses över för att ge möjlighet till mindre bostäder med något enklare standard. Lösningar som sänker kostnaden för att bygga tillgängligt bör eftersträvas. För att förkorta planeringstiderna för byggprojekt ska överklagandeprocessen förenklas.

300. Framtidens samhällen måste byggas på ett miljömässigt hållbart sätt. Plan- och byggregler ska stimulera energieffektivitet. Det behövs samhällsplanering för att klara klimatförändringarnas följder, till exempel höjda vattennivåer.

301. I samhällsplaneringen ska det kommunala planmonopolet användas i högre grad för att skapa förutsättningar för kollektivtrafik till nya områden. I större städer är förtätning av miljöskäl att föredra framför utglesad kringbebyggelse.

302. Bostadsmarknaden på expansiva orter präglas av inlåsningseffekter och stelhet. Detta drabbar särskilt dem som vill få fotfäste och komma in på bostadsmarknaden: ungdomar, invandrare och nyinflyttade.

303. För att det ska vara attraktivt att bygga och äga hyresfastigheter behöver hyressättningen i större utsträckning avspegla efterfrågan. Alla förändringar av bruksvärdessystemet måste kombineras med regler som ger hyresgäster långsiktigt förutsebara villkor och ett skydd mot plötsliga höjningar av hyran för den befintliga bostaden.

304. Ökad trygghet är en central fråga för att lyfta utsatta bostadsområden. Av avgörande betydelse är att rättssamhället har tydlig närvaro och att alla boende känner tryggheten i att brott beivras. Attraktiva offentliga rum ökar känslan av trygghet.

305. Det förebyggande arbetet mot vräkning, särskilt av barnfamiljer, behöver stärkas. Hyresvärdar ska alltid ha som ansvar att förvarna socialtjänsten när det uppstår risk för vräkning.

5 En demokratisk värld

306. *Globaliseringen förändrar världen. Våra ömsesidiga kontakter med andra länder och världsdelar fördjupas. Vi liberaler välkomnar detta. Vi bejakar det europeiska samarbetet och fortsätter arbeta för en öppnare värld.*

307. *De fria länderna har ett ansvar att underlätta spridningen av den samhällsmodell som förenar demokrati, marknadsekonomi och mänskliga rättigheter. Sverige ska vara en stark röst för dessa värden och ge stöd åt de människor som utmanar förtrycket.*

308. *Sverige ska vara ett land där vi tar gemensamt ansvar för att utveckla demokratin, där rättstrygghet råder och där det civila samhället blomstrar.*

5.1 Det civila samhället

309. Människan är beroende av kontakter med andra. För att skapa ett stabilt samhälle, där människor tillåts växa, känna trygghet och utveckla sig själv och sin omgivning behöver vi förankringar, fasta punkter i livet och sammanhang där vi känner oss bekräftade och hemma. Det skapar en grund för ökat ansvarstagande, samarbete och tilltro mellan människor.

310. Den bästa garantin för ett civiliserat samhälle är sociala nätverk som skapar tillit. Kopplingarna som skapas mellan människor i frivilliga möten skapar den förmåga till fredlig samverkan som möjliggör demokrati, marknadsekonomi och välfärd.

311. Det civila samhället ökar det demokratiska deltagandet och människors inflytande i samhälleliga processer. Den offentliga makten ska söka dialog med civilsamhällets aktörer.

312. Utrymmet för ideella insatser i vård och omsorg, utbildning och kultur, bistånd och totalförsvar ska öka. Det offentliga ska i sin samverkan med civilsamhället respektera civilsamhällets oberoende.

313. Politiken ska bidra till att det civila samhället ges goda förutsättningar. Det ska vara enkelt och uppskattat att engagera sig i en idrottsklubb, scoutklubb, folkbildningsorganisation, social hjälporganisation, intresseorganisation eller någon annan del av det civila samhället.

314. Trossamfunden är en central del av det civila samhället. Staten har ett ansvar för att säkra en fri religionsutövning, men ska inte ta ställning för en viss religion eller vissa samfund. För att Svenska kyrkan ska stå helt fri från statlig styrning ska den särskilda lagen om Svenska kyrkan avskaffas.

315. För att stärka civilsamhällets finansiering ska avdragsrätten för enskilda gåvor till ideella organisationer utökas kraftigt. Möjligheten att tillfälligt gå ned i arbetstid och lön för att utföra ett förtroendeuppdrag behöver öka.

5.2 Rättssamhället

5.2.1 Rättstrygghet

316. Rättsstaten ska stärkas. Sverige ska vara ett tryggt land att leva i. Alla kan bidra till ett tryggare Sverige, men det är endast staten som ska bekämpa brott och ansvara för en fungerande rättsordning. Effektiviteten i rättsväsendet behöver förbättras så att handläggningstiderna kortas, fler brott anmälas och klaras upp samt färre brottsanmälningar avskrivs.

317. Ingen människa föds kriminell eller är dömd att förbli kriminell. Dåliga uppväxtvillkor, missbruk och socialt utanförskap ökar risken för kriminalitet. En socialliberal rättspolitik förenar brottsbekämpning med ett brett förebyggande arbete samt med en kriminalvård som ger individen förutsättningar att bryta med en kriminell livsstil.

318. I ett samhälle med öppnare gränser krävs också starkare internationell samverkan mot brott. Det europeiska polissamarbetet Europol ska utvecklas till en europeisk polismyndighet med befogenhet att utreda gränsöverskridande brott, och åklagarsamarbetet Eurojust bli en europeisk åklagarmyndighet med rätt att bedriva förundersökningar. Gemensamma brottsregister och gemensamma polis- och insatsstyrkor bör upprättas.

319. Polisverksamheten ska vara samlad i en nationell myndighet med lokal närvaro i hela landet. Synlighet och närhet är avgörande för polisens långsiktiga förtroende och möjlighet att förhindra brott.

320. En stor del av alla brott sker under inflytande av alkohol och andra droger. Narkotikahandeln är också en central inkomstkälla för den organiserade brottsligheten. En effektiv brottsbekämpning hänger därför ihop med en restriktiv alkoholpolitik och nolltolerans mot narkotika.

321. Tidiga och tydliga insatser för unga brottslingar ökar möjligheten att bryta ett kriminellt beteende. Samarbetet mellan polis och socialtjänst behöver utvecklas och rättsprocesser med ungdomar som misstänkta eller målsägande handläggas snabbare. Kvaliteten på den slutna ungdomsvården ska förbättras och alla intagna garanteras individuell uppföljning.

322. Insatser för att stödja brottsoffer är ett huvuduppdrag för både rättsväsende och socialtjänst. Även barn som bevittnar våld inom familjen är brottsoffer. Brottsofferjourerna och kvinnojourerna är ett omistligt komplement till samhällets stöd.

323. Skadestånd som döms ut i domstol ska utbetalas i förskott av staten, som sedan återkräver beloppet av den dömde. Den allmänna rättshjälpen ska stärkas.

324. Nämndemannasystemet ska reformeras och rekryteringen breddas genom bättre villkor och utbildning. Den som är nämndeman ska aldrig låta partipolitiken påverka ställningstagandena. Nämndemän ska finnas i första instans.

325. Straffsystemet ska förändras så att återfall och upprepad brottslighet ger strängare påföljd, liksom medverkan i organiserad brottslighet.

326. Kriminalvården ska präglas av tydlighet och humanitet. Förhållandena för de psykiskt störda intagna måste förbättras. Alla fängelsedömda som behöver det ska erbjudas behandling för att bryta ett destruktivt beteende, och ska också få möjlighet att lära sig ett yrke.

327. Den som avtjänat sitt straff ska få ökade möjligheter till ett tidsbegränsat jobb med offentligt stöd för att underlätta anpassningen till ett vanligt liv. Det civila samhället kan stärka den enskildes väg ut från den brottsliga banan när nya nätverk behövs för att etablera en ny start på livet.

5.2.2 Rättssäkerhet och integritet

328. Rättssäkerheten och skyddet för de medborgerliga fri- och rättigheterna behöver förstärkas. Därför ska en författningsdomstol inrättas i Sverige. Justitieombudsmannens ställning ska stärkas, bland annat genom att JO ges rätt att utöva tillsyn över hur myndigheter lever upp till svenska åtaganden enligt internationella konventioner.

329. Den enskildes möjligheter att hävda sina rättigheter gentemot myndigheterna måste öka. Tillsynen över myndigheternas maktutövning mot enskilda behöver utvecklas genom starka tillsynsmyndigheter för bland annat polis, kriminalvård och socialtjänst. Rätten till kompensation eller skadestånd vid myndigheters misstag eller övergrepp behöver förbättras.

330. Skyddet för den enskildes integritet ska stärkas. Åtgärder som påverkar den personliga integriteten negativt är endast berättigade om ett motstående intresse väger uppenbart tyngre och åtgärden är effektiv. Alla nya lagförslag ska analyseras ur integritetssynpunkt. Datainspektionen ska omvandlas till en heltäckande integritetsinspektion.

331. Övervakning och registrering ska inte användas för andra syften än vad som var de ursprungliga motiven eller vad som var känt för den individ som lämnade uppgifterna. Om samhällsutvecklingen gör att nya behov uppstår måste det avgöras politiskt

och i vissa fall rättsligt om dessa behov väger tillräckligt tungt för att vidga insamling och användning av uppgifterna.

332. Restriktivitet ska råda när det gäller kameraövervakning på gator och torg. Alla ska enkelt kunna få information om på vilka platser kameraövervakning förekommer och inte.

333. Den enskildes rätt att få insyn i privata företags hantering av personuppgifter måste öka. Det behövs en ökad medvetenhet om företags lagring av personuppgifter exempelvis på nätet och i kunddatabaser.

5.3 Det levande folkstyret

334. Ansvaret för demokratins fortlevnad ligger ytterst hos medborgarna själva. Det behövs ett ständigt och uthålligt arbete för att upprätthålla demokratiska värderingar. Varje generation behöver på nytt erövra demokratin.

335. Demokratin förutsätter aktiva medborgare och ett levande demokratiskt samtal. Det behövs fler möjligheter att följa den politiska processen och påverka beslutsfattandet. Särskilt viktigt är det att motverka maktklyftor som baseras på skillnader i kunskap eller tilltro till den politiska processen.

336. För att förstärka väljarens makt ska procentspärrarna i personvalet slopas, så att ett partis kandidater tar mandat i samma ordning som de fått personkryss.

337. Antalet riksdagsledamöter ska minskas för att skapa större helhetssyn. I samband med detta bör valkretsarna bli större och riksdagsutskotten färre, så att även mindre partier kan ha representation från hela landet och i alla utskott.

338. Parlamentarismen bör förtydligas genom att riksdagen endast ska kunna avsätta en regering genom att välja ny statsminister. En karensregel bör införas för statsråd som går vidare till enskilda uppdrag där känslig regeringsinformation kan komma till användning.

339. Partiernas skyldighet att redovisa källorna för sin finansiering ska regleras i lag.

340. Oavsett bostadsort har individer rätt att få likvärdig kvalitet på vården, omsorgen, socialtjänsten och andra välfärdstjänster. De ekonomiska villkoren för kommuner och regioner behöver därför utjämnas med avseende på faktorer som inte går att påverka. Utjämningssystemet ska innehålla drivkrafter för tillväxt.

341. På regional nivå ska Sverige vara indelat i direktvalda regioner med ansvar för bland annat sjukvård, kollektivtrafik, näringslivsutveckling och regionplanering. Staten ska underlätta för de kommuner som vill gå samman för att höja kvaliteten på servicen och minska sårbarheten.

342. Offentlighetsprincipen är en förutsättning för granskning och debatt. Offentligt finansierad verksamhet ska så långt som möjligt omfattas av samma regler om sekretess och meddelarskydd oavsett om den bedrivs i allmän eller privat regi. Extra viktigt är detta i vård, skola, omsorg och andra områden som särskilt påverkar enskilda människor.

5.3.1 Ett starkt Europasamarbete

343. Samarbetet i Europa gör Sverige rikare, gör vår omvärld tryggare och ger oss möjlighet att lösa gränsöverskridande problem. Fred, demokrati och mänskliga rättigheter, brottsbekämpning, ekonomi, handel och hållbar utveckling är några av de frågor som Europas länder behöver hantera gemensamt och där Sverige ska vara med och göra en insats. Som liberaler vill vi att Sverige ska delta fullt ut i Europasamarbetet.

344. EU ska vara en union som är öppen och demokratisk och där medborgare känner förtroende för det europeiska samarbetet. Nationalism, protektionism och stängda gränser ska höra till historien.

345. EU ska stå öppet för alla europeiska länder som respekterar demokratin och de mänskliga rättigheterna och har en fungerande marknadsekonomi. Inget land som ligger helt eller delvis i Europa och uppfyller dessa krav ska stängas ute från unionen.

346. Vår vision är ett federalt Europa som står starkt och enat i de frågor där samarbete behövs, och som lämnar andra frågor åt medlemsländerna och medborgarna själva. Federalism bygger på principen att maktdelningen mellan unionen och medlemsländerna regleras i grundlag. Ett sådant system innebär en tydligt reglerad makt- och

ansvarsfördelning där EU ägnar sig åt frågor där de lokala, regionala och nationella nivåerna inte räcker till.

347. Europaparlamentet och rådet bör betraktas som två delar i ett tvåkammarparlament. De nationella parlamentens inflytande i EU-samarbetet ska stärkas.

348. EU-samarbetet ska på alla områden så långt som möjligt ske med deltagande från samtliga länder. Om några länder fördjupar sitt samarbete på ett område måste det ske i former som gör det möjligt för fler länder att ansluta sig efterhand. Ett Europa där det egentliga beslutsfattandet sker i andra forum än EU:s egna leder till att Sverige tappar inflytande.

349. Social-, arbetsmarknads-, kultur-, turism- och mediepolitiken ska till största delen återföras till nationell nivå. Jordbruket ska omfattas av samma marknadsekonomiska och miljöpolitiska principer som andra näringar. Jordbruksstödet, utom landsbygdsstödet, ska avvecklas. Regionalstödet ska minska och koncentreras till satsningar som stärker konkurrenskraften och förmågan att hantera strukturomvandlingar.

350. EU ska ha en offentlighetsprincip och meddelarfrihet med samma innebörd som i den svenska lagstiftningen. Alla utbetalningar av EU-bidrag, även sådana som förmedlas via nationella myndigheter, ska kunna spåras till den enskilde mottagaren.

351. Respekten för de mänskliga rättigheterna behöver stärkas inom EU-länderna. EU ska årligen offentliggöra rapporter om situationen för de mänskliga rättigheterna i varje medlems- och kandidatland. Systematiska brott mot de mänskliga rättigheterna ska få konsekvenser som kan trappas upp stegvis. Till dessa följder hör minskade eller indragna utbetalningar, eller i grova fall suspenderad rösträtt i rådet och parlamentet. Varje gång ett medlemsland fälls i Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna ska överträdelsen analyseras också ur EU-synpunkt.

5.4 Globalt samarbete

5.4.1 Global utveckling

352. Demokrati, frihandel, privat äganderätt och marknadsekonomi är de viktigaste faktorerna till utveckling. Globaliseringen av världen har inneburit att andelen extremt fattiga har minskat dramatiskt. Samtidigt återstår många utmaningar.

353. Arbetet för varje människas rätt till goda livschanser stannar inte vid det egna landets gränser. Politisk ofrihet, förtryck av kvinnor, svält och undernäring, infektionssjukdomar, brist på skolgång och sjukvård bjuder varje liberal till handling.

354. Demokrati ska vara ett övergripande mål för utvecklingsbiståndet. Biståndet till demokratiserande krafter, institutionsbyggande och rättsstatliga strukturer samt jämställdhet behöver ökas kraftigt. Den rikare världen ska bidra med tekniskt och ekonomiskt klimatbistånd till de fattigaste länderna.

355. Ett generöst och effektivt bistånd handlar om solidaritet och ansvarstagande för vår omvärld. Det svenska biståndet ska uppgå till en procent av bruttonationalinkomsten. Det långsiktiga målet ska vara utvecklingen i världen leder till att biståndet inte längre behövs och därmed kan avvecklas.

5.4.2 Säkerhets- och försvarspolitik

356. Grunden för Sveriges säkerhetspolitik ska vara samarbete med andra demokratier. Nato är den absolut viktigaste samarbetsorganisationen för säkerhet och ömsesidigt försvar i Europa, och är hörnstenen i det transatlantiska samarbetet mellan Europa och USA. Sverige ska söka medlemskap i Nato.

357. Europeiska unionen är det främsta forumet för svensk utrikes- och säkerhetspolitik. EU:s insatser i ett stort antal civila och militära fredsoperationer har bidragit till konfliktförebyggande och stabilitet världen över.

358. Sverige måste alltid ha en nationell försvarsförmåga. Mot bakgrund av utvecklingen i vårt närområde behöver det svenska försvaret stärkas. Om det krävs för landets försvar ska en könsneutral värnplikt kunna tillämpas på nytt.

359. Det finns ett stort behov av internationella kris- och konflikthanteringsförmågor. Fler civila och militära fredsinsatser behövs. Fler svenskar bör ställas till förfogande för internationella insatser i FN:s, EU:s eller Natos regi.

360. Många fria stater är beroende av odemokratiska regimer för sin energiförsörjning. Att bryta behovet av olja och gas är inte endast en miljöfråga utan i högsta grad en säkerhetspolitisk fråga.

361. Sverige ska inte exportera vapen till diktaturer. I företag som svenska staten äger helt eller delvis ska finnas kriterier gällande affärsrelationer med odemokratiska regimer. Vid försäljning av statliga tillgångar eller intressen av strategisk art ska företag som kontrolleras av diktaturer inte accepteras som köpare.

5.4.3 Stärk världens demokratikrafter

362. En fortsatt demokratisering är den viktigaste faktorn för en långsiktigt fredlig utveckling. Demokrati är ingen lyx som bara passar länder som har nått en viss utvecklingsnivå. Varje människa har rätt att få leva i frihet. Demokratin har avgörande betydelse för att minska risken för konflikter inom och mellan länder. Demokratier startar inte krig mot andra demokratier.

363. Sverige ska vara en röst för global frihet och ge stöd åt de modiga människor som verkar för demokratisering av världens återstående diktaturer. Ingen enskild händelse skulle bidra lika mycket till ökad frihet som om Kina skulle demokratiseras.

364. Informationsutbyte och kontakter med omvärlden är avgörande för demokratikrafterna i världens ofria stater. Det fria informationsflödet ska försvaras. Sverige ska verka för att tillgång till hela internet erkänns som en del av de mänskliga rättigheterna.

365. EU:s grannskapsavtal med unionens grannar söderut måste innehålla samma krav på demokrati och mänskliga rättigheter som med grannarna österut, och tydliga krav om respekt för kvinnors rättigheter ska ställas. Handelsförmåner ska villkoras med politiska reformer.

366. Förenta nationerna (FN) har en särställning som den viktigaste globala aktören för fred och säkerhet, konfliktlösning och internationell samverkan. FN:s roll försvåras dock allvarligt av bristande effektivitet och motsättningar mellan demokratier och diktaturer. Sverige ska bidra konstruktivt till att FN reformeras.

367. Internationella brottmålsdomstolens roll för att lagföra brott mot mänskliga rättigheter ska stärkas. Det ska finnas ett demokratikrav för medlemskap i FN:s råd för mänskliga rättigheter.

368. Sverige ska verka för att dödsstraffet avskaffas i världen.

6 Liberalismen – en frihetsrörelse

369. Liberalismen är en frihetsrörelse som formats successivt i engagemanget för den enskilda individen. Liberaler kan vara stolta över framgångar, glada över att fler nu kallar sig liberala, men med det uppdrag vi tagit på oss kan vi aldrig slå oss till ro. Vi ska ständigt identifiera, bekämpa och riva hinder för friheten.

370. Historiskt sett har liberalismen sina rötter i de idéer som formulerades under den humanistiska renässansen. Viktiga bidrag till den tidiga liberalismens utveckling gjordes på 1600-talet, där den så kallade ärorika revolutionen i England innebar de första stegen mot parlamentarism och rättssäkerhet.

371. I 1700-talets upplysningstid formulerades de liberala principerna för näringsfrihet och tryckfrihet. Den amerikanska revolutionen 1776 blev det dittills radikalaste genombrottet för liberala idéer.

372. Liberaler på 1800-talet var pådrivande för frihetliga idéer som föreningsfrihet, religionsfrihet och frihandel. Det var inom den liberala idéströmningen som principer om jämställdhet och politisk demokrati kom till sitt tidigaste uttryck. På 1800-talet utvecklades även de socialliberala idéerna om allmän skolgång, arbetarskydd och sociala skyddsnät.

373. Den svenska liberalismen har alltid varit en bred rörelse som samlat människor från stad och land, från kulturradikaler till frisinnade med förankring i folkrörelserna. Några centrala namn är Anders Chydenius som var pådrivande för offentlighetsprincipen 1766, Adolf Hedin som i det sena 1800-talet drev på för utökad rösträtt och

sociala reformer, Anna Whitlock som var förgrundsgestalt i kampen för kvinnors rösträtt, Selma Lagerlöf som var en av initiativtagarna till Folkpartiets bildande och Bertil Ohlin som på 1930-talet formulerade den moderna socialliberalismens grunder.

374. Det finns en stark kontinuitet från de tidiga liberala partierna till Folkpartiet liberalerna. År 1868 bildades Nyliberala partiet, ett radikalt riksdagsparti med rösträtt, religionsfrihet och sociala reformer på programmet. Sedan detta parti splittrats stod riksdagen utan liberal gruppering under några årtionden, men 1895 bildades den nya liberala riksdagsgruppen Folkpartiet, som 1900 ombildades till Liberala samlingspartiet. År 1902 fick Liberala samlingspartiet en nationell partiorganisation i form av Frisinnade landsföreningen, som hade starka band till rösträttsrörelsen. Efter partisprängningen 1923 levde Sverige med två liberala partier fram till 1934, då en återförening skedde under den nygamla beteckningen Folkpartiet. År 1990 kompletterades namnet till Folkpartiet liberalerna.

6.1 Arbetet fortsätter

375. Det Sverige som finns i dag är till stor del präglat av liberala framgångar. Men arbetet fortsätter.

376. Det var en liberal statsminister som åstadkom att parlamentarism och allmän och lika rösträtt för både kvinnor och män förverkligades i vårt land. I dag arbetar vi för att fördjupa demokratin i EU och visar solidaritet med kampen mot diktatur oavsett var den förs.

377. Det var liberala pionjärer som drev fram den allmänna folkskolan i Sverige och formulerade folkbildningstanken. I dag tar det liberala kunskapsidealet sig uttryck i vår politik för att den svenska skolan och forskningen ska vara världsledande.

378. Det var liberaler som kämpade för att Sverige skulle vara öppet för omvärlden, från 1800-talets frihandelsstrid och framåt. I dag är det liberaler som står upp för en human flyktingpolitik och driver på för fördjupad samverkan mellan länderna i Europa.

379. Det var liberaler som tog strid för både ekonomisk frihet och väl utbyggda sociala skyddsnät. I dag arbetar vi för bättre villkor för entreprenörer, ökad valfrihet i välfärdssektorn och jämlik tillgång till välfärdstjänster.

380. Det var liberaler som var först med att föra in miljöfrågorna i svensk politik, och som framgångsrikt kämpade för att rädda de sista stora älvarna från utbyggnad. I dag arbetar vi för att möta klimathotet och andra miljöutmaningar genom en miljöpolitik baserad på vetenskap, teknikutveckling och ekonomiska styrmedel.

381. Det var liberaler som formulerade idén att den enskilda människans rätt att bestämma över sitt eget liv går före traditioner eller gruppnormer, och liberaler var de första att kräva en lag mot könsdiskriminering. I dag arbetar vi vidare för jämställdhet och mot all slags diskriminering och intolerans.

382. Det finns en tydlig linje mellan den liberala traditionen och framtidens liberala uppgifter. Världen förändras och utmaningarna förändras, men liberalismens uppdrag är och förblir att riva hindren för varje människas frihet.

383. I tider av stora förändringar är idépartier bättre lämpade att möta utmaningarna än partier som är lierade med starka gruppintressen. Folkpartiet liberalerna är ett socialliberalt parti som förenas av idéerna.

384. Välkommen att delta i arbetet för frihet i globaliseringens tid.